

**UJEDINJENE
NACIJE**

Međunarodni sud za krivično gonjenje
osoba odgovornih za teška kršenja
međunarodnog humanitarnog prava
počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije
od 1991. godine

Predmet br. IT-05-88-A
Datum: 30. januar 2015.
Original: engleski

PRED ŽALBENIM VIJEĆEM

U sastavu: sudija Patrick Robinson, predsjedavajući
sudija William H. Sekule
sudija Fausto Pocar
sudija Arlette Ramarosan
sudija Mandiaye Niang
Sekretar: g. John Hocking
Presuda od: 30. januara 2015.

TUŽILAC

protiv

**VUJADINA POPOVIĆA
LJUBIŠE BEARE
DRAGE NIKOLIĆA
RADIVOJA MILETIĆA
VINKA PANDUREVIĆA**

JAVNO

PRESUDA

Tužilaštvo:

g. Peter Kremer QC i g. Paul Rogers, s asistentima:
gđa Najwa Nabti i gđa Lada Šoljan u vezi s g. Vujadinom Popovićem;
g. Matthew Gillett u vezi s g. Ljubišom Bearom;
g. Todd Schneider i gđa Marie-Hélène Proulx u vezi s g. Dragom Nikolićem;
gđa Barbara Goy, gđa Laurel Baig i gđa Giulia Pinzauti u vezi s g. Radivojem Miletićem; i
g. Kyle Wood i g. Nema Milaninia u vezi s g. Vinkom Pandurevićem

Zastupnici žalilaca:

g. Zoran Živanović i gđa Mira Tapušković za g. Vujadina Popovića
g. John Ostojić za g. Ljubišu Bearu
gđa Jelena Nikolić i g. Stéphane Bourgon za g. Dragu Nikolića
gđa Natacha Fauveau Ivanović i g. Nenad Petrušić za g. Radivoja Miletića
g. Peter Haynes QC i g. Simon Davis za g. Vinka Pandurevića

I. UVOD	1
A. KONTEKST.....	1
B. ŽALBE	4
1. Popovićeva žalba	4
2. Bearina žalba.....	4
3. Nikolićeva žalba.....	4
4. Miletićeva žalba.....	5
5. Pandurevićeva žalba.....	5
6. Žalba tužilaštva	5
C. ŽALBENI PRETRES	6
II. STANDARD PREISPITIVANJA U ŽALBENOM POSTUPKU	7
III. OPTUŽNICA	12
A. UVOD	12
B. POPOVIĆEVA ŽALBA	12
1. Navodi o greškama proisteklim iz upućivanja na žrtve u Orahovcu i Kozluku koje se ne navode u Optužnici.....	12
2. Navodi o greškama do kojih je došlo zbog upućivanja na mjesta pogubljenja/grobnice koje se ne navode u Optužnici.....	14
C. MILETIĆEVA ŽALBA.....	14
1. Navodi o greškama u vezi s činjenicama i ponašanjem koji se ne navode u Optužnici (1. osnova)	14
(a) Da li se kolona koja je odlazila iz Srebrenice navodi u kontekstu prisilnog premještanja (podosnova 1.1)	14
(b) Da li pojedina djela progona ulaze u okvir UZP-a prisilnog uklanjanja (podosnova 1.3).....	17
(c) Da li je u Optužnici trebalo navesti da je izrada Direktive br. 7/1 dio Miletićevog doprinosa UZP-u prisilnog uklanjanja (podosnova 1.4)	19
2. Navodi o greškama u vezi s djelima koja nisu u dovoljnoj mjeri navedena u Optužnici (osnova 2).....	21
(a) Navodi o nejasnoćama u vezi s Miletićevom ulogom savjetnika i koordinatora (podosnova 2.1, djelimično).....	21
(b) Navodi o greškama vezanim za izraz "to monitor" u verzijama Optužnice na različitim jezicima (podosnova 2.2).....	21
(c) Navodi o pogrešnom uključivanju djela u vezi s odobravanjem konvoja UNPROFOR-a u Miletićev doprinos UZP-u prisilnog uklanjanja (podosnova 2.3)	22
D. PANDUREVIĆEVA ŽALBA (Podosnova 1.3)	23
1. Argumenti strana u postupku	23
2. Mjerodavno pravo.....	25
3. Analiza	26
4. Zaključak.....	27
E. ZAKLJUČAK	28
IV. PRIHVATLJIVOST I TEŽINA DOKAZA	29
A. UVOD	29
B. POBIJANE ODLUKE DA SE DOKAZI NE PRIHVATE.....	29
1. Bearina žalba (osnova 1).....	29
2. Nikolićeva žalba.....	30
(a) Odluka Pretresnog vijeća da ne prihvati jednog vještaka odbrane i njegov izvještaj (osnova 2).....	30
(b) Odluka Pretresnog vijeća da ne odobri zaštitne mjere za svjedoka 3DW5 (osnova 15).....	31
3. Miletićeva žalba (osnova 22)	33

C. PRIHVATANJE IZJAVA (BEARINA ŽALBA).....	34
1. Prihvatanje izjava Miloslava Deronjića i Nade Stojanović na osnovu pravila 92 ^{quater} (osnova 2).....	34
(a) Argumenti strana u postupku	34
(b) Analiza	35
2. Prihvatanje Borovčaninove izjave i izjave svjedoka PW-116 (osnova 3, djelimično).....	37
D. KORIŠTENJE NEPROVJERENIH I NEPOTKRIJEPLJENIH DOKAZA	37
1. Svjedočenje svjedoka PW-116	38
(a) Argumenti strana u postupku	38
(i) Bearina osnova 3, djelimično.....	38
(ii) Popovićeva žalba	38
(b) Analiza	39
2. Borovčaninovo svjedočenje (Bearina osnova 3, djelimično)	41
3. Svjedočenje svjedoka PW-120 (Popovićeva žalba).....	42
E. PRIHVATANJE DRUGIH DOKUMENTARNIH DOKAZA (BEARINA OSNOVA 4)	43
1. Argumenti strana u postupku	43
2. Analiza	46
F. ZAKLJUČAK	49
V. VJERODOSTOJNOST SVJEDOKĀ.....	50
A. MJERODAVNO PRAVO	50
1. Diskrecione odluke o procjeni vjerodostojnosti	50
2. Obrazloženje	51
3. Svjedoci-saučesnici.....	51
4. Nedosljednosti.....	52
B. UVOD	53
C. SVJEDOK PW-168	53
1. Popovićeva žalba	54
2. Bearina žalba (osnova 5, djelimično).....	54
(a) Argumenti strana u postupku	54
(b) Analiza	55
3. Nikolićeva žalba.....	56
(a) Argumenti strana u postupku	56
(i) Nikolićeva osnova 10.....	56
(ii) Nikolićeva osnova 14, djelimično	57
(iii) Odgovor tužilaštva.....	59
(b) Analiza	59
(i) Nikolićeva 10. osnova.....	59
(ii) Nikolićeva osnova 14, djelimično	61
4. Zaključak.....	63
D. MOMIR NIKOLIĆ.....	63
1. Popovićeva žalba	63
2. Bearina žalba (osnova 5, djelimično).....	65
3. Nikolićeva žalba (osnova 20, djelimično)	66
4. Zaključak.....	68
E. MIROSLAV DERONJIĆ, SVJEDOK PW-161, SVJEDOK PW-162/SRBISLAV DAVIDOVIĆ, LJUBISAV SIMIĆ, ZLATAN ČELANOVIĆ, BOŽO MOMČILOVIĆ I LJUBOMIR BOROVČANIN (BEARINA OSNOVA 5, DJELIMIČNO, I OSNOVA 6, DJELIMIČNO)	69
F. SVJEDOK PW-101	70
1. Popovićeva žalba	70
2. Nikolićeva žalba (19. osnova).....	71
(a) Argumenti strana u postupku	71
(b) Analiza	72

G. SVJEDOK PW-143 (NIKOLIĆEVE OSNOVE 22 I 25)	75
H. SREĆKO AĆIMOVIĆ	77
1. Popovićeva žalba	77
2. Nikolićeva žalba (osnova 18, djelimično)	77
(a) Argumenti strana u postupku	77
(b) Analiza	78
I. MANOJLO MILOVANović (MILETIĆEVA OSNOVA 20)	79
1. Argumenti strana u postupku	79
2. Analiza	79
J. SVETOZAR KOSORIĆ (POPOVIĆEVA ŽALBA)	80
1. Argumenti strana u postupku	80
2. Analiza	81
K. SVETLANA GAVRILOVIĆ I MIROSLAVA ČEKIĆ (BEARINA OSNOVA 7, DJELIMIČNO)	82
L. VINKO PANDUREVIĆ (BEARINA OSNOVA 5, DJELIMIČNO)	83
M. ZAKLJUČAK	84
VI. DOKAZI U VEZI S BROJEM PREMINULIH.....	85
A. UVOD	85
B. BROJ PREMINULIH NA KONKRETNIM MJESTIMA POGUBLJENJA (POPOVIĆEVA ŽALBA)	85
1. Uvod	85
2. Ubijanje u blizini baze Nizozemskog bataljona	86
3. Ubijanje u skladištu u Kravici	86
4. Ubijanje u hangaru u Bratuncu	88
5. Ubijanje u Orahovcu	89
6. Ubijanje u Petkocima	89
7. Ubijanje u Kozluku	90
8. Ubijanje na području Pilice	91
9. Ubijanje u Snagovu	92
C. UKUPNI BROJ PREMINULIH	93
1. Zaključci Pretresnog vijeća	93
2. Popovićeva žalba	93
(a) Uvod	93
(b) Preliminarna pitanja u vezi s ukupnim brojem pogubljenih osoba	94
(c) Zaključci Pretresnog vijeća u vezi s ukupnim brojem pogubljenih osoba	94
(i) Osobe identifikovane u grobnicama u Novoj Kasabi	94
(ii) Osobe identifikovane u grobnici u Sandićima	96
(iii) Osobe identifikovane na obali rijeke Drine u blizini grobnice u Kozluku	97
(iv) Ostali	97
(d) Zapažanje Pretresnog vijeća u vezi s potencijalno najvećim brojem pogubljenih osoba	99
(e) Zaključci Pretresnog vijeća u vezi s Jancovim izvještajem	99
(i) Podaci ABiH i pouzdanost Jancovog izvještaja	99
(ii) Da li je Jancov izvještaj izvještaj vještaka	100
(iii) Povezanost primarnih i sekundarnih grobnica	100
(f) Zaključci Pretresnog vijeća o podacima MKNL-a u vezi s preminulim osobama	103
(g) Zaključak	104
3. Bearina žalba (osnova 5, djelimično, osnova 13, osnova 14 i osnova 17, djelimično)	104
(a) Uvod	104
(b) Zaključci Pretresnog vijeća u vezi s načinom i uzrokom smrti	105
(i) Forenzički dokazi	105
(ii) Broj osoba koje su izgubile život u legitimnim borbenim dejstvima	108
(c) Zaključci Pretresnog vijeća u vezi s demografskim dokazima	110
(i) Odbacivanje Kovačevićevog svjedočenja od strane Pretresnog vijeća	110
(ii) Odbacivanje svjedočenja Svetlane Radovanović od strane Pretresnog vijeća	111

(d) Zaključci Pretresnog vijeća u vezi s podacima MKNL-a o preminulim osobama.....	113
(i) Oslanjanje Pretresnog vijeća na Parsonsovo svjedočenje.....	113
(ii) Odbacivanje svjedočenja Debre Komar od strane Pretresnog vijeća	115
(e) Zaključak.....	116
4. Nikolićeva žalba (podosnova 4.4).....	116
(a) Uvod.....	116
(b) Mogući uticaj genocidne namjere na broj pogubljenih osoba	117
(c) Odbacivanje svjedočenja Svetlane Radovanović od strane Pretresnog vijeća.....	118
(d) Propust Pretresnog vijeća da razmotri dokaze u vezi s sa smrću osoba koje nisu pogubljene.....	118
(e) Zaključak.....	120
5. Zaključak.....	120

VII. OSTALA PITANJA U VEZI S DOKAZIMA 121

A. DOKAZI VEZANI ZA ALIBI	121
1. Mjerodavno pravo.....	121
2. Popovićeva žalba	121
(a) Navodi o greškama u vezi s Popovićevim alibijem za večer 14. jula 1995.....	121
(b) Navodi o greškama u vezi s Popovićevim alibijem u odnosu na njegovo prisustvo u Bišini.....	124
3. Bearina žalba (osnove 9 i 12).....	127
(a) Navodi o greškama u vezi s ocjenom dokaza.....	128
(b) Navodi o greškama u vezi s pravnim standardom	129
B. SVJEDOCENJA VJESTAKA KOJA SE NE ODOSE NA BROJ PREMINULIH	130
1. Nikolićeva žalba (osnova 13).....	130
2. Bearina žalba (osnove 10 i 11).....	132
(a) Dokazi o identifikaciji (Bearina osnova 10).....	132
(i) Opšti pristup Pretresnog vijeća dokazima o identifikaciji	133
a. Identifikacija bez korištenja testa na osnovu niza fotografija više osoba.....	133
b. Faktori za ocjenu pouzdanosti dokaza o identifikaciji	133
c. Razlika između svjedoka identifikacije i svjedoka prepoznavanja	134
d. Svjedoci koji nisu pomenuli da je Beara nosio naočale	135
e. Zaključak	135
(ii) Zaključci Pretresnog vijeća u vezi s konkretnim identifikacijama	135
a. Identifikacije koje su izvršili svjedok PW-104 i svjedok PW-162/Davidović	135
b. Identifikacija koju je izvršio svjedok PW-165	137
c. Identifikacija koju je izvršio Vincent Egbers	137
d. Zaključak.....	138
(iii) Ukupni zaključak.....	138
(b) Svjedočenje vještaka iz oblasti lingvistike (Bearina osnova 11)	138
C. DOKAZI U VIDU PRESRETNUTIH RAZGOVORA (MILETIĆEVA OSNOVA 21)	140
D. ZAKLJUČAK.....	146

VIII. KRIVIČNA DJELA..... 147

A. GENOCID	147
1. Uvod.....	147
2. Ciljana grupa (Bearina osnova 21)	147
(a) Argumenti strana u postupku	147
(b) Analiza	149
3. Državna politika (Nikolićeva osnova 3)	152
(a) Argumenti strana u postupku	152
(b) Analiza	153
4. Neposredni počinioci	158
(a) Popovićeva žalba.....	158
(b) Bearina žalba (osnova 17, djelimično).....	159

5. Genocidna namjera snaga bosanskih Srba.....	160
(a) Nikolićeva žalba (podosnove 4.1, 4.2 i 4.3).....	160
(i) Argumenti strana u postupku.....	160
(ii) Analiza.....	162
(b) Nikolićeva žalba (osnova 5).....	164
6. Odgovornost žalilaca za genocid.....	165
(a) Popovićeva žalba.....	165
(i) Argumenti strana u postupku.....	165
(ii) Analiza.....	166
(b) Bearina žalba.....	168
(i) Osnova 6, djelimično, osnova 8, djelimično, i osnova 19.....	168
a. Argumenti strana u postupku.....	168
b. Analiza.....	170
(ii) Argument iznijet na žalbenom pretresu.....	172
a. Argumenti strana u postupku.....	172
b. Analiza.....	174
(c) Žalba tužilaštva u vezi s Nikolićem (osnova 7).....	176
(i) Uvod.....	176
(ii) Navod o propustu Pretresnog vijeća da primijeni prihvaćene faktore iz kojih se izvodi zaključak o genocidnoj namjeri.....	177
a. Argumenti strana u postupku.....	177
b. Analiza.....	177
(iii) Navodi o primjeni irelevantnih faktora da bi se utvrdila genocidna namjera.....	181
a. Argumenti strana u postupku.....	181
b. Analiza.....	182
(iv) Navod o činjeničnoj grešci zbog zaključka da Nikolić nije imao genocidnu namjeru ...	187
a. Argumenti strana u postupku.....	187
b. Analiza.....	188
(v) Zaključak.....	189
7. Zaključak.....	190
B. UDRUŽIVANJE RADI VRŠENJA GENOCIDA.....	190
1. Uvod.....	190
2. Žalba tužilaštva (osnova 6).....	191
(a) Argumenti strana u postupku.....	191
(b) Analiza.....	192
3. Popovićeva žalba.....	193
4. Bearina žalba (osnova 22).....	196
5. Zaključak.....	199
C. ZLOČINI PROTIV ČOVJEČNOSTI.....	199
1. Uvod.....	199
2. Rasprostranjeni ili sistematski napad usmjeren protiv civilnog stanovništva.....	200
(a) Bearina žalba (osnove 25, 26 i 27).....	200
(i) Argumenti strana u postupku.....	200
(ii) Analiza.....	201
(b) Miletićeva žalba.....	206
(i) Navodi o greškama u vezi s Direktivom br. 7 i napadima na Srebrenicu i Žepu (osnova 3, djelimično).....	206
a. Navod o grešci zbog zaključka da je napad na civilno stanovništvo počeo s Direktivom br. 7 (podosnova 3.1).....	207
i. Argumenti strana u postupku.....	207
ii. Analiza.....	208
b. Navod o grešci zbog zaključka da je vojna operacija proizišla iz Direktive br. 7 (podosnova 3.3).....	209
i. Argumenti strana u postupku.....	209

ii. Analiza	210
c. Navod o grešci zbog povezivanja napada na civilno stanovništvo s Direktivom br. 7 (podosnova 3.4)	213
i. Argumenti strana u postupku	213
ii. Analiza	214
d. Zaključak	217
(ii) Navodi o greškama u vezi s razlikovanjem legitimnog vojnog djelovanja od napada na civilno stanovništvo (osnova 4)	217
(iii) Navod o grešci u vezi s prolazom konvoja i raspodjelom humanitarne pomoći (osnova 5)	219
a. Kršenje međunarodnog humanitarnog prava (podosnova 5.1)	219
b. Formalno primanje na znanje (podosnova 5.2)	223
c. Humanitarna situacija u enklavama (podosnova 5.3)	226
d. Raspodjela humanitarne pomoći u junu 1995. (podosnova 5.4)	228
e. Zalihe sanitetskog materijala u Srebrenici i u posjedu Nizozemskog bataljona (podosnova 5.5)	231
f. Snabdijevanje UNPROFOR-a gorivom (podosnova 5.6)	235
g. Uloga VRS-a u proceduri odobravanja humanitarnih konvoja (podosnova 5.7)	236
h. Ograničenja nametnuta konvojima kao dio plana u skladu s Direktivom br. 7 (podosnova 5.8)	243
i. Zaključak	245
3. <i>Mens rea</i> za zločine protiv čovječnosti	246
(a) Bearina žalba (osnova 8, djelimično, i osnova 24)	246
(b) Nikolićeva žalba (osnova 8)	248
(i) Argumenti strana u postupku	248
(ii) Analiza	249
(c) Miletićeva žalba	252
(i) Navod o grešci zbog zaključka da je Miletić znao za napad usmjeren protiv civilnog stanovništva (podosnova 11.4)	252
(ii) Navod o grešci zbog zaključka da je Miletić znao da su njegova djela dio napada na civilno stanovništvo (podosnove 10.13 i 11.3)	253
4. Istrebljivanje (Bearina osnova 28)	254
(a) Argumenti strana u postupku	254
(b) Analiza	255
5. Progon	258
(a) Progon putem UZP-a ubistva	258
(i) Bearina žalba (osnova 29)	258
a. Argumenti strana u postupku	258
b. Analiza	259
(ii) Nikolićeva žalba (osnova 9)	261
a. Argumenti strana u postupku	261
b. Analiza	263
(b) Progon putem UZP-a prisilnog uklanjanja	265
(i) Navodi o greškama u vezi s <i>mens rea</i> za progon	265
a. Navodi o greškama u vezi s diskriminatornom namjerom (Miletićeva osnova 19)	265
i. Argumenti strana u postupku	265
ii. Analiza	266
b. Navodi o greškama u vezi s terorisanjem civila (Miletićeva osnova 17)	268
i. Da li je Miletić imao traženu namjeru	268
ii. Da li je Miletić namjeravao da teroriše civile	271
c. Navodi o greškama koje se odnose na okrutno i nečovječno postupanje (Miletićeva osnova 18)	273
i. Argumenti strana u postupku	273
ii. Analiza	274

(ii) Navodi o greškama u vezi s <i>actusom reusom</i> progona (Miletićeva osnova 16).....	277
a. Argumenti strana u postupku.....	277
b. Analiza	278
6. Prisilno premještanje.....	281
(a) Navod o grešci zbog zaključka da su muškarci koji su prešli rijeku Drinu bili prisilno premješteni (Miletićeva podosnova 6.2).....	281
(i) Argumenti strana u postupku.....	281
(ii) Zaključci Pretresnog vijeća.....	282
(iii) Analiza.....	283
(b) Navod o grešci u vezi s razlikom između civila i vojnika u koloni (Miletićeva osnova 7) .	284
(i) Argumenti strana u postupku.....	284
(ii) Analiza.....	286
7. Zaključak.....	287
D. UBISTVO KAO KRŠENJE ZAKONA I OBIČAJA RATOVANJA (BEARINA ŽALBA)	288
1. Navodi o greškama zbog zaključka da žrtve nisu aktivno učestvovala u neprijateljstvima (osnova 31).....	288
2. Navodi o greškama u vezi s Bearinom <i>mens rea</i> za ubistvo (osnova 32).....	293
3. Zaključak.....	293

IX. INDIVIDUALNA KRIVIČNA ODGOVORNOST 294

A. UDRUŽENI ZLOČINAČKI PODUHVAAT UBISTVA	294
1. Postojanje i provođenje plana ubistva.....	294
(a) Navodi o greškama zbog zaključka da je plan ubistva postojao 12. jula 1995.	295
(i) Popovićeva žalba	295
a. Navodi o greškama u ocjeni vjerodostojnosti M. Nikolića	296
b. Da li je Pretresno vijeće pogriješilo kada se oslonilo na Izjavu o činjenicama.....	298
c. Da li je Pretresno vijeće previdjelo nedosljednosti između Izjave o činjenicama i svjedočenja M. Nikolića.....	298
d. Navod o grešci u vezi s potkrepom svjedočenja M. Nikolića	300
(ii) Bearina žalba (osnova 6, djelimično)	301
(b) Navodi o greškama koje se tiču procesa odvajanja.....	301
(i) Popovićeva žalba	302
(ii) Bearina žalba (osnove 6. i 8, obje djelimično)	306
(c) Navod o grešci zbog uzimanja u obzir uslova zatočenja kao daljeg dokaza o planu ubistva.....	307
(i) Popovićeva žalba	307
a. Da li je Pretresno vijeće pogriješilo kada se oslonilo na svjedočenje M. Nikolića	307
b. Da li je Pretresno vijeće pogriješilo u pogledu drugih relevantnih dokaza	310
(ii) Bearina žalba (osnova 6, djelimično)	314
(d) Navodi o greškama u vezi s proširenjem i provođenjem plana ubistva.....	315
(i) Popovićeva žalba	317
a. Da li je Pretresno vijeće pogriješilo u tumačenju Naređenja od 13. jula.....	317
b. Navodi o greškama u vezi s Popovićevim uputstvom.....	319
c. Da li su zaključci Pretresnog vijeća uvjerljivi na osnovu vojne doktrine.....	320
d. Da li broj ljudi koji su znali za plan dovodi u pitanje njegovo postojanje	321
e. Da li se dokazi kose s postojanjem plana prije 14. jula 1995.	322
f. Da li ubistva izvršena 13. jula 1995. potkrepljuju postojanje plana i njegovo proširenje.....	326
i. Ubijanje na rijeci Jadar.....	327
ii. Ubijanje u Rašića Gaju	329
iii. Ubijanje u dolini Cerske	330
iv. Ubijanje na livadi u Sandićima i u skladištu u Kravici	330
g. Zaključak.....	333
(ii) Bearina žalba (osnova 6, djelimično)	334
a. Navod o grešci zbog zaključka da su svi zatočeni muškarci bili određeni za pogubljenje	334

b. Da li je Pretresno vijeće pogriješilo prilikom tumačenja Naređenja od 13. jula	335
c. Da li su ubijanja u skladištu u Kravici, u dolini Cerske i na rijeci Jadar bila unaprijed smišljena	336
(iii) Nikolićeva žalba (osnova 23)	337
2. Navodi o greškama koje se odnose na <i>mens rea</i>	338
(a) Popovićeva žalba	340
(i) Da li se zaključak Pretresnog vijeća u vezi s Popovićevim znanjem zasniva isključivo na svjedočenju svjedoka PW-168	340
(ii) Navodi o grešci zbog oslanjanja na svjedočenje svjedoka PW-168	341
(iii) Uvjerljivost svjedočenja svjedoka PW-168 u vojnom pogledu	343
(iv) Da li je Pretresno vijeće pogriješilo kada se oslonilo na svjedočenje M. Nikolića	344
(v) Da li je Pretresno vijeće pogriješilo kada se oslonilo na Deronjićevo svjedočenje	347
(vi) Da li su zaključci Pretresnog vijeća u vezi s događajima u večernjim satima 13. jula i jutarnjim satima 14. jula 1995. protivrječni	347
(b) Bearina žalba	349
(i) Navodi o greškama zbog zaključka da je Beara do jutarnjih sati 12. jula 1995. znao za plan ubistva i u njemu učestvovao (osnove 6, 8 i 15, sve djelimično)	349
(ii) Navodi o greškama zbog zaključka da je Beara znao za zajednički cilj UZP-a ubistva (osnove 6, 7 i 8, sve djelimično)	351
(iii) Navodi o greškama zbog zaključka da je Beara dijelio namjeru da se provede zajednički cilj (osnova 16)	355
(c) Nikolićeva žalba	358
(i) Da li je Pretresno vijeće pogriješilo prilikom preciznog definisanja zajedničkog cilja UZP-a ubistva i prilikom donošenja zaključka da je on znao za njega (osnova 7, djelimično)	358
(ii) Da li je Pretresno vijeće pogriješilo kada se oslonilo na svjedočenje svjedoka PW-168 (podosnove 14.1 i 14.2)	361
a. Argumenti strana u postupku	361
b. Analiza	364
(iii) Navod o grešci zbog oslanjanja na svjedočenje M. Nikolića (osnova 20, djelimično) ..	366
(iv) Navodi o greškama zbog zaključka da je Nikolić dijelio namjeru da se provede zajednički cilj (osnova 7, djelimično)	370
3. Navodi o greškama koje se odnose na obim UZP-a ubistva	372
(a) Da li su ubijanja u skladištu u Kravici, u dolini Cerske i na rijeci Jadar izvršena u okviru realizacije zajedničkog cilja (Bearina osnova 17, djelimično)	374
(i) Opšti prigovori na zaključke koji se odnose na ubijanja u skladištu u Kravici, u dolini Cerske i na rijeci Jadar	374
(ii) Ubijanje u skladištu u Kravici	375
(iii) Ubijanje u dolini Cerske	376
(iv) Ubijanje na rijeci Jadar	376
(b) Da li je ubijanje u Trnovu izvršeno u okviru realizacije zajedničkog cilja	383
(i) Bearina žalba (osnova 17, djelimično) i Popovićeva žalba	384
a. Da li su pripadnici jedinice "Škorpioni" bili učesnici u UZP-u	385
b. Da li je postojala veza između jedinice "Škorpioni" i nekog učesnika u UZP-u	386
(ii) Nikolić	389
4. Doprinos (prva kategorija UZP-a)	389
(a) Popovićeva žalba	389
(i) Navod o grešci zbog zaključka da je Popović imao koordinirajuću ulogu u operaciji ubistva	390
(ii) Navod o grešci zbog zaključka da je Popovićev zahtjev za gorivo 16. jula 1995. bio povezan s operacijom ubistva	391
(iii) Navodi o greškama zbog povezivanja presretnutih razgovora sa operacijom ubistva ...	394
(iv) Navodi o greškama zbog zaključka da je Popović rukovodio ubijanjem u Orahovcu ...	398
(v) Navodi o greškama u vezi s Popovićevim prisustvom i ponašanjem u Ročeviću	401

a. Da li je Pretresno vijeće pogriješilo tako što je izvelo nejasne zaključke	402
i. Popovićevo prisustvo u Ročeviću	403
ii. Oslanjanje na Aćimovićevo svjedočenje umjesto na svjedočenja Jovića i V. Ivanovića	405
a- Jovićevo svjedočenje.....	407
b- Svjedočenje V. Ivanovića	408
b. Da li je Pretresno vijeće pogriješilo tako što je zanemarilo dokaze	410
c. Da li je Pretresno vijeće pogriješilo pri ocjeni Aćimovićeve vjerodostojnosti	411
d. Zaključak	413
(vi) Navod o grešci zbog zaključka da je Popović vršio logističku koordinaciju za ubijanje na području Pilice	413
(vii) Navodi o greškama u vezi sa zarobljenicima iz Milića	417
a. Navodi o greškama zbog zaključka da su zarobljenici iz Milića bili pod Popovićevim nadzorom	418
i. Navodno pogrešno tumačenje sadržaja Presretnutih razgovora od 23. jula.....	418
ii. Navodi o greškama u vezi s putnim radnim listom Popovićevog vozila	420
iii. Navodi o greškama zbog oslanjanja na svjedočenje svjedoka PW-168	421
a- Da li su zarobljenici iz Milića u kasarnu u preduzeću "Standard" prebačeni oko 20. jula 1995.....	422
b- Dokazi o Obrenovićevoj navodnoj ulozi u prebacivanju i liječenju zarobljenika iz Milića	424
c- Navodni dokazi o Obrenovićevoj umiješanosti u ubistvo zarobljenika iz Milića	427
iv. Navodi o greškama u tumačenju svjedočenja svjedoka PW-168.....	428
v. Zaključak.....	430
b. Navodi o greškama u vezi s Popovićevim učešćem u ubijanju zarobljenika iz Milića	430
(viii) Navod o grešci u vezi s ubijanjem u Bišini	432
(b) Bearina žalba (osnove 6, 7, 8 i 15, sve djelimično)	432
(i) Bearina ključna uloga u orkestriranju operacije ubistva (osnove 6, 8 i 15, sve djelimično).....	432
a. Bearino prisustvo u Pribićevcu i Bratuncu 11. jula 1995.	433
b. Bearino prisustvo u Potočarima 12. jula 1995.	434
c. Bearino prisustvo i ponašanje u Bratuncu u večernjim satima 13. jula 1995.....	434
d. Navodi o greškama u zaključku da je Beara bio u Orahovcu 14. jula 1995.....	437
(ii) Navodi o greškama u zaključku da je Beara imao ključnu ulogu u operaciji ubistva (osnove 6 i 15, obje djelimično)	439
(iii) Navodi o greškama u vezi s Bearinim uticajem na VRS i civilne vlasti (osnova 15, djelimično).....	445
(iv) Bearina uključenost u razne aspekte provođenja plana (osnova 15, djelimično)	446
a. Da li je Beara bio uključen u pronalaženje lokacija	446
b. Da li je Beara bio uključen u obezbjeđenje opreme i ljudstva	447
c. Da li je Beara bio uključen u nadziranje praktičnog provođenja plana na pojedinačnim lokacijama na kojima je vršeno ubijanje	450
(v) Navodi o greškama u vezi s Bearinom saradnjom s učesnicima operacije ubijanja (osnove 6 i 15, obje djelimično)	452
(vi) Navodi o greškama u zaključku da je Beara bio prisutan svuda na području Zvornika (osnove 6, 7, 8. i 15, sve djelimično).....	455
a. Bearino prisustvo u ciglani u Bratuncu 14. jula 1995.	455
b. Da li je Beara prisustvovao informativnom sastanku u kasarni u preduzeću "Standard" 14. jula 1995.	457
c. Navod o grešci pri izvođenju zaključka da je Beara bio u Petkovicima 14. jula 1995... ..	458
d. Da li je Beara prisustvovao sastanku u kasarni u preduzeću "Standard" 15. jula 1995.	459
e. Navodi o greškama u tumačenju Razgovora presretnutog u 11:11 sati.....	461
f. Da li je Pretresno vijeće pogriješilo kada se oslonilo na Bilježnicu dežurnog oficira ...	463
(vii) Nerazrađeni uopšteni prigovori (osnove 6, 8 i 15, sve djelimično).....	464
(c) Nikolićeva žalba (podosnove i osnove 14.3, 16, 18.1, 18.2, 21 i 24)	465

(i) Navodi o greškama u vezi s Nikolićevim oslobađanjem dužnosti na IKM-u u Kitovnicama 13. jula 1995. (osnova 21).....	465
(ii) Da li je Nikolić pokušao da nagovori vojnike da učestvuju u ubijanju u Orahovcu (podosnova 14.3)	468
(iii) Da li je Nikolić naredio da se vrši obezbjeđenje zarobljenika u školi u Kuli znajući da je planirano njihovo pogubljenje (osnova 24)	473
a. Analiza.....	475
i. Sadržaj razgovora.....	476
ii. Da li je Nikolićevo uputstvo Periću predstavljalo naređenje	476
b. Zaključak.....	477
(iv) Navodi o greškama u oslanjanju na Aćimovićevo svjedočenje radi utvrđivanja Nikolićevog učešća u zločinima u Kozluku (osnova 16 i osnova 18, djelimično).....	477
a. Nikolićeva argumentacija	478
b. Odgovor tužilaštva	480
c. Analiza.....	481
i. Da li je 2. bataljon primio dva šifrovana telegrama u ranim jutarnjim satima 15. jula 1995. i da li način njihovog prijema predstavlja periferno pitanje.....	481
ii. Da li je Nikolić vršio pritisak na Aćimovića da izvrši naređenje	487
(d) Zaključak.....	490
5. žalba tužilaštva (podosnova 1(a)).....	490
(a) Da li je Pretresno vijeće pogriješilo kada nije dalo obrazloženje za svoje zaključke	491
(b) Da li je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da Pandurević nije dijelio namjeru ubistva zarobljenika, bosanskih Muslimana	492
(i) Pandurevićevo znanje o operaciji ubistva i kriminalnom učešću njegovih podređenih u njoj.....	493
(ii) Kontinuirano učešće Pandurevićevih podređenih u operaciji ubistva	496
(iii) Druge manifestacije Pandurevićeve namjere.....	497
(iv) Zaključci	500
(c) Zaključak u vezi s Pandurevićevim učešćem u UZP-u ubistva.....	501
6. "Situaciono uslovljeno" ubijanje (treća kategorija UZP-a).....	502
(a) Bearina osnova 18	502
(i) Da li je Pretresno vijeće propustilo da dâ obrazloženje	502
(ii) Da li se Pretresno vijeće pogrešno oslonilo na posredne zaključke	503
(iii) Da li je Pretresno vijeće pogriješilo kada je definisalo pluralitet osoba	503
(iv) Navod o grešci u utvrđivanju veze između počinitelja "situaciono uslovljenog" ubijanja i nekog učesnika u UZP-u ubistva	505
a. Ubijanje u Bratuncu.....	507
b. Ubijanje kod supermarketa u Kravici.....	509
c. Ubijanje u Potočarima	509
d. Ubijanje u školi u Petkovcima.....	511
e. Zaključak	512
(v) Navod o grešci u zaključku da je Beara posjedovao traženu <i>mens rea</i>	512
(vi) Zaključak	515
(b) Navod o grešci u zaključku da je Beara krivično odgovoran za progon kao zločin protiv čovječnosti putem "situaciono uslovljenog" ubijanja (osnova 30)	515
7. Zaključak.....	517
B. UDRUŽENI ZLOČINAČKI PODUHVAAT PRISILNOG UKLANJANJA	517
1. Uvod.....	517
2. Prva kategorija udruženog zločinačkog poduhvata	518
(a) Navodi o greškama u vezi s Miletićevom ulogom u Glavnom štabu VRS-a.....	518
(i) Milovanovićevo prisustvo u Glavnom štabu VRS-a i Miletićev položaj zastupnika načelnika štaba (podosnova 2.1, djelimično, i podosnova 9.1(a)).....	518
(ii) Miletićev položaj (podosnova 9.1(d)).....	519
(iii) Miletićeva uloga "koordinatora" u Glavnom štabu VRS-a (podosnova 9.1(c)).....	521

a. Navod o grešci zbog toga što nije definisan pojam "koordinacije"	522
b. Da li su zaključci o Miletićevoj ulozi "koordinatora" u skladu s Optužnicom	523
c. Navod o grešci zbog proširivanja Miletićeve "koordinacione" uloge	524
(iv) Da li je Miletić "savjetovao" Mladića (podosnova 9.1(b))	526
(b) Navodi o greškama u vezi s Miletićevim članstvom u UZP-u prisilnog uklanjanja.....	527
(i) Izjednačavanje Miletićeve pripadnosti VRS-u sa članstvom u UZP-u prisilnog uklanjanja (podosnove 9.4 i 10.15, obje djelimično).....	527
(ii) Navodni propust da se uzmu u obzir relevantni dokazi u vezi s Miletićevim članstvom u UZP-u (podosnova 9.2 i podosnova 9.4, djelimično).....	528
(c) Navodi o greškama u vezi s Miletićevim doprinosom UZP-u prisilnog uklanjanja	531
(i) Da li je Miletić izradio Direktivu br. 7 i da li je za nju znao (podosnova 10.1 i podosnova 10.2, djelimično).....	531
a. Navodni propust da se utvrdi da li je Miletić izradio sporni dio Direktive br. 7.....	532
b. Miletićeva upoznatost s konačnom verzijom Direktive br. 7 prije njenog prosljeđivanja korpusu.....	534
c. Zaključak	536
(ii) Navod o grešci u zaključku da Direktiva br. 7/1 predstavlja nastavak ciljeva utvrđenih Direktivom br. 7 (podosnova 3.2 i podosnova 10.2, djelimično)	536
a. Podudaranje Direktive br. 7 s politikom definisanom u ranijim dokumentima	537
b. Da li je Direktiva br. 7/1 zamijenila Direktivu br. 7	540
c. Zaključak	541
(iii) Navodi o greškama u vezi s Miletićevom ulogom u proceduri odobravanja i obavještavanja vezanoj za konvoje humanitarne pomoći (podosnova 10.3).....	541
(iv) Navodi o greškama u vezi s Miletićevim učešćem u proceduri odobravanja i obavještavanja vezanoj za konvoje UNPROFOR-a (podosnova 10.5)	544
a. Miletićeva uloga u proceduri odobravanja u vezi s konvojima UNPROFOR-a	546
i. Da li je zaključeno da je Miletić postupao kao donosilac odluka	546
ii. Da li je Pretresno vijeće zanemarilo dokaze	546
b. Miletićeva uloga u proceduri obavještavanja u vezi s konvojima UNPROFOR-a	548
i. Da li je Miletić imao tehničku ulogu odnosno ulogu olakšavanja procesa	548
ii. Da li je Miletić "potpisao" šest obavještenja.....	549
c. Zaključak	549
(v) Da li je Miletić svjesno provodio uputstva iz Direktive br. 7 o ograničenjima u vezi s konvojima (podosnova 10.4 i podosnova 10.5, djelimično).....	550
(vi) Da li je Pretresno vijeće precijenilo važnost funkcije izvještavanja koju je imao Glavni štab i Miletićeve uloge u tome (podosnova 9.3(a), djelimično, i podosnova 10.6)	551
a. Da li su Dnevni izvještaji Glavnog štaba imali "centralnu ulogu" u obavještavanju predsjednika.....	553
b. Znanje koje je Miletić stekao putem Izvještaja potčinjenih jedinica	553
c. Uloga izvještavanja koju je Glavni štab imao u vezi s prisilnim premještanjem	555
d. Zaključak.....	557
(vii) Miletićevo znanje o napadu na Srebrenicu i uloga u tom napadu (podosnova 10.7)	558
(viii) Da li je Miletić "obavještavao" i "savjetovao" u toku uklanjanja stanovništva iz Potočara (podosnova 10.8)	561
a. Da li je Miletić koristio svoju jedinstvenu informisanost da "obavijesti druge"	562
b. Da li je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da je Miletić "savjetovao druge".....	563
c. Zaključak	565
(ix) Miletićeva uloga u nadziranju kretanja kolone (podosnova 10.9).....	565
a. Navod o grešci u tumačenju Presretnutog razgovora Jokić-Miletić.....	566
b. Navod o grešci u tumačenju Razgovora Obrenović-Miletić	566
c. Da li je Miletić naredio da se provede istraga o otvaranju koridora.....	568
d. Zaključak	570
(x) Da li je Miletić doprinio UZP-u prisilnog uklanjanja u Žepi putem uloge nadziranja i koordinacije koju je igrao u Glavnom štabu (podosnove 10.10 i 10.11).....	571
a. Navodi o greškama vezanim za Miletićevu savjetodavnu ulogu u vezi sa Žepom.....	572

b. Miletićeva uloga u koordinaciji i izdavanju uputstava u vezi sa Žepom	573
c. Navodi o greškama vezanim za Miletićevu ulogu izvora informacija u Glavnom štabu u vezi sa Žepom.....	576
d. Zaključak	579
(xi) Navodni propust da se uzmu u obzir relevantni dokazi koji ukazuju na to da su Miletićeva djela bila dio njegovih uobičajenih i legitimnih dužnosti (podosnova 10.15, djelimično, i podosnova 10.16)	579
(xii) Zaključak	579
(d) Navodi o greškama u vezi s Miletićevom <i>mens rea</i> za UZP prisilnog uklanjanja.....	580
(i) Da li je Pretresno vijeće primijenilo ispravan pravni standard	582
(ii) Obim Miletićevog znanja	584
(iii) Miletićevo kontinuirano učestvovanje u realizaciji zajedničkog cilja.....	587
(iv) Zaključak	588
3. "Situaciono uslovljeno" ubijanje (treća kategorija UZP-a).....	588
(a) Da li je Pretresno vijeće pogriješilo u zaključku da je treća kategorija UZP-a bila dio međunarodnog običajnog prava (osnova 12).....	588
(b) Da li je Pretresno vijeće pogriješilo u zaključku da su pripadnici VRS-a izvršili "situaciono uslovljeno" ubijanje u Potočarima (podosnova 13.1)	590
(c) Da li je "situaciono uslovljeno" ubijanje u Potočarima bilo predvidljiva i prirodna posljedica UZP-a prisilnog uklanjanja (podosnova 13.2).....	594
(d) Da li je Pretresno vijeće pogriješilo u zaključku da je Miletić mogao predvidjeti "situaciono uslovljeno" ubijanje u Potočarima (podosnova 14.1)	596
(e) Da li je Miletić voljno preuzeo rizik da bi u Potočarima moglo biti počinjeno "situaciono uslovljeno" ubijanje (podosnova 14.2)	599
(f) Da li je Pretresno vijeće pogriješilo u zaključku da se moglo predvidjeti da će ubijanje u Potočarima biti počinjeno s namjerom progona (podosnove 15.1 i 15.2)	600
(g) Da li je Pretresno vijeće napravilo grešku kada Miletića u vezi sa "situaciono uslovljenim" ubijanjem u Potočarima nije osudilo za ubistvo kao kršenje zakona ili običaja ratovanja (osnova 9 tužilaštva)	601
4. Zaključak.....	604
C. POMAGANJE I PODRŽAVANJE	604
1. Uvod.....	604
2. Pandurevićeva žalba.....	605
(a) Da li je Pandurević unaprijed znao da će zarobljenici iz Milića biti ubijeni (podosnova 1.1).....	605
(i) Argumenti strana u postupku	605
(ii) Analiza.....	607
(b) Da li je Pandurević mogao preduzeti mjere zbog kojih bi ubistva zarobljenika iz Milića bila znatno manje vjerovatna (podosnova 1.2)	610
(i) Argumenti strana u postupku	610
(ii) Analiza.....	612
(c) Navodi o greškama u vezi s Pandurevićevom <i>mens rea</i> za pomaganje i podržavanje ubistva zarobljenika iz Milića (podosnova 1.4).....	615
(i) Standard svijesti o vjerovatnoći.....	615
(ii) Dužnost optuženog da se obavijesti.....	616
(iii) Smišljena pomoć.....	617
(iv) Zaključak	618
(d) Navodi o greškama zbog toga što nije razmotreno da li su Pandurevićevi postupci bili konkretno usmjereni ka pomaganju u počinjenju krivičnog djela prisilnog premještanja i da li su na njega znatno uticali (osnova 3).....	619
(i) Argumenti strana u postupku	619
(ii) Analiza.....	620
(e) Zaključak.....	621
3. Žalba tužilaštva	621

(a) Navodi o greškama zbog propusta da se zaključi da je Pandurević od podneva 15. jula 1995. pomagao i podržavao krivična djela iz okvira UZP-a ubistva (podosnova 1(b))	621
(i) Propust da se da obrazloženje i donošenje nedosljednih činjeničnih zaključaka	622
(ii) Pomaganje i podržavanje krivičnih djela iz okvira UZP-a ubistva	624
a. Argumenti strana u postupku.....	624
b. Analiza	627
i. Da li je Pandurević ispunio <i>actus reus</i> pomaganja i podržavanja.....	629
ii. Da li je Pandurević imao <i>mens rea</i> za pomaganje i podržavanje.....	631
(iii) Zaključak	635
(b) Navodi o greškama zbog propusta da se zaključi da je Pandurević pomagao i podržavao krivično djelo progona putem ubistva zarobljenika iz Milića (podosnova 1(c))	637
(i) Argumenti strana u postupku	637
(ii) Analiza.....	638
(c) Zaključak.....	640
4. Nikolićeva žalba (osnova 6).....	640
(a) <i>Mens rea</i> za pomaganje i podržavanje genocida.....	640
(i) Argumenti strana u postupku	640
(ii) Analiza.....	642
(b) Zaključak.....	646
5. Zaključak.....	646
D. NAREĐIVANJE I PLANIRANJE.....	647
E. KOMANDNA ODGOVORNOST	649
1. Uvod.....	649
2. Pandurevićeva žalba (osnova 2).....	650
(a) Navod o grešci zbog korištenja neprimjereno formalističkog standarda za utvrđivanje postojanja efektivne kontrole (podosnova 2.1).....	650
(i) Argumenti strana u postupku	650
(ii) Analiza.....	652
(b) Navod o grešci u vezi s Pandurevićevom efektivnom kontrolom u periodu od 4. do 15. jula 1995. (podosnova 2.2)	655
(i) Argumenti strana u postupku.....	655
(ii) Analiza.....	658
(c) Navod o grešci zbog zanemarivanja dokaza da je Mladić prekinuo uobičajeni komandni lanac u Zvorničkoj brigadi (podosnova 2.3).....	662
(i) Argumenti strana u postupku	662
(ii) Analiza.....	664
3. Žalba tužilaštva (osnova 2)	669
(a) Navod o grešci zbog propusta da se Pandurevića proglasi krivim za propust da spriječi progon putem okrutnog i nečovječnog postupanja (podosnova 2(d))	669
(i) Argumenti strana u postupku	670
(ii) Analiza.....	672
(b) Navod o grešci u vezi sa zaključkom Pretresnog vijeća o propustu da se pripadnici Zvorničke brigade kazne za krivična djela (podosnova 2(e))	676
(i) Argumenti strana u postupku	677
(ii) Analiza.....	680
4. Zaključak.....	693
X. RAZNE ŽALBENE OSNOVE	694
A. NAVOD O GREŠCI U VEZI S PROPUSTOM PRETRESNOG VIJEĆA DA DONESE ODLUKU (MILETIĆEVA OSNOVA 23)	694
B. NAVOD O GREŠCI ZBOG TOGA ŠTO CIJELA PRVOSTEPENA PRESUDA NIJE JAVNA (MILETIĆEVA OSNOVA 28).....	696
XI. ODMJERAVANJE KAZNE.....	698

A. MJERODAVNO PRAVO I STANDARD PREISPITIVANJA	698
B. NAVODI O GREŠKAMA U VEZI S RETRIBUCIJOM I ODVRAĆANJEM (BEARINE OSNOVE 35 I 38) ...	699
C. NAVODI O GREŠKAMA U VEZI S TEŽINOM KRIVIČNIH DJELA I UČEŠĆEM ŽALILACA.....	700
1. Bearina žalba (osnova 33).....	700
2. Nikolićeva žalba (podosnova 1.1).....	701
3. Miletićeva žalba (osnova 27, djelimično).....	705
4. Žalba tužilaštva	705
(a) Pandurevićeva očigledno neprimjerena kazna (osnova 3, djelimično)	705
(b) Nikolićeva očigledno neprimjerena kazna (osnova 8, djelimično).....	709
D. NAVODI O GREŠKAMA PRILIKOM OCJENJIVANJA OTEŽAVAJUĆIH OKOLNOSTI	713
1. Zloupotreba ovlaštenja i dvostruko uračunavanje	713
(a) Bearina žalba (osnova 40).....	713
(b) Miletićeva žalba (osnova 24 i osnova 27, djelimično).....	716
(c) Žalba tužilaštva u vezi s Pandurevićem (osnova 3, djelimično)	718
2. Ostale otežavajuće okolnosti.....	720
(a) Popovićeva žalba.....	720
(b) Miletićeva žalba	721
(i) Dugotrajno i sistematsko učešće u zločinima (osnova 25)	721
(ii) Ometanje pravde (osnova 26)	722
(c) Bearina žalba.....	724
E. NAVODI O GREŠKAMA U VEZI S OLAKŠAVAJUĆIM OKOLNOSTIMA	725
1. Bearina žalba (osnova 39).....	725
2. Nikolićeva žalba (podosnove 1.2 i 1.3)	726
3. Pandurevićeva žalba (podosnova 6.2).....	729
4. Žalba tužilaštva	731
(a) Nema olakšavajućih okolnosti za Pandurevićevu kaznu (osnova 3, djelimično).....	731
(b) Nikolićeve okolnosti nisu opravdavale izricanje manje kazne od doživotne kazne zatvora (osnova 8, djelimično)	734
F. NAVODI O GREŠKAMA U VEZI S POREĐENJEM KAZNI	735
1. Navodi o greškama u vezi s praksom u bivšoj Jugoslaviji (Bearine osnove 34 i 36).....	735
2. Navodi o greškama u vezi s praksom odmjeraivanja kazni na Međunarodnom sudu i poređenjem s kaznama izrečenim saoptuženima	736
(a) Bearina žalba (osnove 37 i 41).....	736
(b) Nikolićeva žalba (podosnova 1.4).....	738
(c) Pandurevićeva žalba (podosnova 6.1).....	739
(d) Žalba tužilaštva u vezi s Nikolićem (osnova 8, djelimično)	740
G. ZAKLJUČAK.....	741
H. UTICAJ ZAKLJUČAKA ŽALBENOG VIJEĆA NA ODMJERAVANJE KAZNE	742
XII. DISPOZITIV	745
XIII. DJELIMIČNO SUPROTNO MIŠLJENJE SUDIJE PATRICKA ROBINSONA	1
XIV. DJELIMIČNO SUPROTNO MIŠLJENJE SUDIJE POCARA	1
XV. IZDVOJENO I SUPROTNO MIŠLJENJE SUDIJE MANDIAYEA NIANGA	1
A. UVOD	1
B. IZDVOJENA MIŠLJENJA	3
1. Dokazi o broju preminulih poslije pada Srebrenice.....	3
2. Dokazi iz druge ruke i neprovjereni dokazi	4

3. "Pomaganje i podržavanje" i "konkretna usmjerenost" (Pandurevićeva žalba)	5
C. SUPROTNA MIŠLJENJA	6
1. Tužiočeve žalbene osnove 6 i 7, u vezi s genocidom	6
2. Udruživanje radi vršenja genocida	6
3. Oslobođajuća presuda izrečena Nikoliću po optužbi da je bio glavni počinilac genocida	8
4. Ubijanje u Trnovu i zajednički cilj (Bearina žalba i Popovićeva žalba)	9
5. Pandurevićeva odgovornost za pomaganje i podržavanje i komandna odgovornost (Pandurevićeve žalbene osnove 1, 2 i 3; tužiočeve žalbene osnove 1 i 2)	10
(a) Pomaganje i podržavanje, nečinjenjem, ubistva zarobljenika iz Milića (Pandurevićeva žalbena podosnova 1.3)	10
(i) Neadekvatno obavještenje o optužbama	10
(ii) Pomaganje i podržavanje istrebljivanja, ubistva i progona	13
(b) Pandurevićeva komandna odgovornost	15
(c) Pandurevićev propust da spriječi progon putem okrutnog i nečovječnog postupanja i propust da kazni za krivična djela	17
6. Odmjeravanje kazne	18
XVI. DODATAK I: ISTORIJAT POSTUPKA	1
A. SASTAV ŽALBENOG VIJEĆA	1
B. NAJAVE ŽALBE	2
C. ŽALBENI PODNESCI	2
1. Žalbeni podnesci odbrane	2
(a) Popovićeva žalba	3
(b) Bearina žalba	4
(c) Nikolićeva žalba	4
(d) Miletićeva žalba	5
(e) Pandurevićeva žalba	6
(f) Gverina žalba	6
2. Žalba tužilaštva	6
D. GVERINA SPOSOBNOST DA UČESTVUJE U ŽALBENOM POSTUPKU I OKONČANJE POSTUPKA	7
E. ODLUKE NA OSNOVU PRAVILA 115	9
F. ZAHTEJEVI ZA POSJETU POD NADZOROM I PRIVREMENO PUŠTANJE NA SLOBODU	10
1. Pandurevićevi zahtjevi	10
2. Popovićevi zahtjevi	11
3. Nikolićevi zahtjevi	11
4. Miletićevi zahtjevi	12
G. DRUGE ODLUKE U PREDŽALBENOJ FAZI POSTUPKA	12
H. STATUSNE KONFERENCIJE	12
I. ŽALBENI PRETRES	13
XVII. DODATAK II: GLOSAR	1
A. PODNESCI U OVOM PREDMETU	1
B. PRESUDE I ODLUKE MKSJ-A	3
C. PRESUDE I ODLUKE MKSR-A	9
D. PRAKSA DRUGIH SUDOVA	12
1. MSP	12
2. Specijalni sud za Sjevernu Sjevernu Leone	12
3. Specijalni sud za Liban	12
E. SPISAK DRUGIH IZVORA	13
1. Međunarodni pravni instrumenti i komentari	13
2. Izbor drugih pravnih izvora	13
3. Izvještaji	14
F. SPISAK SKRAĆENIH NAZIVA	14

G. SPISAK SKRAĆENICA.....23

I. UVOD

1. Žalbeno vijeće Međunarodnog suda za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije od 1991. godine (dalje u tekstu: Žalbeno vijeće, odnosno MKSJ ili Međunarodni sud) rješava po žalbama na presudu koju je Pretresno vijeće II Međunarodnog suda (dalje u tekstu: Pretresno vijeće) izreklo 10. juna 2010. u predmetu br. IT-05-88-T, *Tužilac protiv Vujadina Popovića, Ljubiše Beare, Drage Nikolića, Ljubomira Borovčanina, Radivoja Miletića, Milana Gvere i Vinka Pandurevića* (dalje u tekstu: Prvostepena presuda).¹

A. Kontekst

2. Događaji na kojima se temelji ovaj predmet odvijali su se u julu 1995. u Srebrenici i Žepi, gradovima na području Podrinja, u istočnom dijelu Bosne i Hercegovine (dalje u tekstu: BiH), i u okolini tih gradova.² Pretresno vijeće je zaključilo da su ti događaji uslijedili nakon žestokog vojnog napada snaga bosanskih Srba na Srebrenicu i Žepu, zone pod zaštitom Ujedinjenih nacija, u julu 1995. godine.³ Bosanski Muslimani su pobjegli iz Srebrenice u obližnji grad Potočare, gdje su žene, djeca i starci ukrcani u prepune autobuse kojima su odvezeni iz svojih domova u istočnoj BiH.⁴ Hiljade muškaraca držane su u zatočeništvu u stravičnim uslovima i kasnije pogubljene po kratkom postupku.⁵ U Žepi je niz vojnih napada takođe doveo do uklanjanja cjelokupnog stanovništva, bosanskih Muslimana, koje je odvezeno iz tog grada ili je pobjeglo.⁶

3. Pretresno vijeće je zaključilo da je postojao udruženi zločinački poduhvat (dalje u tekstu: UZP) ubistva vojno sposobnih muškaraca, bosanskih Muslimana, iz Srebrenice u julu 1995. (dalje u tekstu: UZP ubistva).⁷ Pretresno vijeće je utvrdilo da su Vujadin Popović, Ljubiša Beara i Drago Nikolić bili učesnici u UZP-u ubistva (dalje u tekstu: **Popović, Beara**, odnosno **Nikolić**).⁸ Nadalje, Pretresno vijeće je zaključilo da je postojao UZP prisilnog uklanjanja stanovništva, bosanskih Muslimana, iz Srebrenice i Žepe (dalje u tekstu: UZP prisilnog uklanjanja)⁹ i da je Radivoje Miletić (dalje u tekstu: **Miletić**) učestvovao u UZP-u prisilnog uklanjanja.¹⁰

¹ Prvostepena presuda je izdata kao povjerljiva, s tim da je istog dana izdata i javna redigovana verzija.

² Prvostepena presuda, par. 1, 86.

³ Prvostepena presuda, par. 1. Žalbeno vijeće napominje da izraz snage bosanskih Srba obuhvata snage VRS-a, snage MUP-a i paravojne snage povezane s VRS-om i/ili MUP-om.

⁴ Prvostepena presuda, par. 1.

⁵ Prvostepena presuda, par. 1.

⁶ Prvostepena presuda, par. 1.

⁷ Prvostepena presuda, par. 1072. V. takođe Prvostepena presuda, par. 1047-1071.

⁸ Prvostepena presuda, par. 1168, 1302, 1392.

⁹ Prvostepena presuda, par. 1087. V. takođe Prvostepena presuda, par. 1084-1086.

¹⁰ Prvostepena presuda, par. 1718.

4. Prema Optužnici, **Popović** je rođen 14. marta 1957. u Popovićima, opština Šekovići, BiH.¹¹ Godine 1995. **Popović** je bio načelnik za bezbjednost Drinskog korpusa Vojske Republike Srpske (dalje u tekstu: VRS) i imao je čin potpukovnika.¹² **Beara** je rođen 14. jula 1939. u Sarajevu, BiH.¹³ Godine 1995. **Beara** je bio načelnik Uprave za bezbjednost u Glavnom štabu VRS-a i imao je čin pukovnika.¹⁴ Pretresno vijeće je **Popovića** i **Bearu** proglasilo krivima za genocid, udruživanje radi vršenja genocida, ubistvo kao kršenje zakona ili običaja ratovanja i kao zločin protiv čovječnosti, istrebljivanje kao zločin protiv čovječnosti i za progon, putem ubistva i okrutnog i nečovječnog postupanja, kao zločin protiv čovječnosti; Vijeće ih je oslobodilo optužbi za nehumana djela (prisilno premještanje) kao zločin protiv čovječnosti.¹⁵ Međutim, shodno principima vezanim za kumulativno osuđivanje, Pretresno vijeće ih nije osudilo za udruživanje radi vršenja genocida i za ubistvo kao zločin protiv čovječnosti.¹⁶ **Popoviću** i **Beari** izrečena je doživotna kazna zatvora.¹⁷

5. **Nikolić** je rođen 9. novembra 1957. u Brani Bačić, opština Bratunac, BiH.¹⁸ U julu 1995. **Nikolić** je bio načelnik za bezbjednost 1. zvorničke lake pješadijske brigade (dalje u tekstu: Zvornička brigada) Drinskog korpusa VRS-a i imao je čin potporučnika.¹⁹ **Nikolić** je proglašen krivim za ubistvo kao kršenje zakona ili običaja ratovanja i kao zločin protiv čovječnosti, istrebljivanje kao zločin protiv čovječnosti i za progon, putem ubistva i okrutnog i nečovječnog postupanja, kao zločin protiv čovječnosti.²⁰ Pretresno vijeće je **Nikolića** takođe proglasilo krivim za pomaganje i podržavanje genocida.²¹ On je oslobođen optužbi za nehumana djela (prisilno premještanje) kao zločin protiv čovječnosti i za udruživanje radi vršenja genocida.²² Shodno principima vezanim za kumulativno osuđivanje, Pretresno vijeće ga nije osudilo za ubistvo kao zločin protiv čovječnosti.²³ Pretresno vijeće je **Nikoliću** izreklo kaznu zatvora u trajanju od 35 godina.²⁴

6. Prema Optužnici, **Miletić** je rođen 6. decembra 1947. u Štoviću, opština Foča, BiH.²⁵ U relevantnom periodu na koji se odnosi Optužnica **Miletić** je bio načelnik Uprave za

¹¹ Optužnica, par. 6. V. takođe Pretpretresni podnesak odbrane Vujadina Popovića, 12. juli 2006., par. 26(a).

¹² Prvostepena presuda, par. 3, 1090.

¹³ Prvostepena presuda, par. 1200.

¹⁴ Prvostepena presuda, par. 3, 1202.

¹⁵ Prvostepena presuda, par. 2104-2105, Dispozitiv, dijelovi koji se odnose na Popovića i Bearu.

¹⁶ Prvostepena presuda, Dispozitiv, dijelovi koji se odnose na Popovića i Bearu.

¹⁷ Prvostepena presuda, Dispozitiv, dijelovi koji se odnose na Popovića i Bearu.

¹⁸ V. Optužnica, par. 7; Nikolićev završni podnesak, par. 346.

¹⁹ Prvostepena presuda, par. 3, 1337.

²⁰ Prvostepena presuda, par. 2106, Dispozitiv, dio koji se odnosi na Nikolića.

²¹ Prvostepena presuda, par. 2106, Dispozitiv, dio koji se odnosi na Nikolića.

²² Prvostepena presuda, par. 2106, Dispozitiv, dio koji se odnosi na Nikolića.

²³ Prvostepena presuda, Dispozitiv, dio koji se odnosi na Nikolića.

²⁴ Prvostepena presuda, Dispozitiv, dio koji se odnosi na Nikolića.

²⁵ Optužnica, par. 2.

operativno-nastavne poslove u Glavnom štabu VRS-a.²⁶ U junu 1995. unaprijeđen je u čin generala.²⁷ Pretresno vijeće proglasilo je **Miletića** krivim za ubistvo kao zločin protiv čovječnosti, nehumana djela (prisilno premještanje) kao zločin protiv čovječnosti i za progon, putem prisilnog premještanja, okrutnog i nečovječnog postupanja, terorisanja civila i ubistva, kao zločin protiv čovječnosti; Vijeće ga je oslobodilo optužbi za ubistvo kao kršenje zakona ili običaja ratovanja.²⁸ Pretresno vijeće je **Miletiću** izreklo kaznu zatvora u trajanju od 19 godina.²⁹

7. Vinko Pandurević (dalje u tekstu: **Pandurević**) rođen je 25. juna 1959. u Jasiku, opština Sokolac, BiH.³⁰ U relevantnom periodu na koji se odnosi Optužnica **Pandurević** je imao čin potpukovnika i bio je komandant Zvorničke brigade Drinskog korpusa VRS-a.³¹ Pretresno vijeće proglasilo ga je krivim za pomaganje i podržavanje ubistva deset ranjenih zarobljenika, bosanskih Muslimana, iz bolnice u Milićima (dalje u tekstu: zarobljenici iz Milića) kao kršenja zakona ili običaja ratovanja i kao zločina protiv čovječnosti.³² Pretresno vijeće je **Pandurevića** takođe proglasilo krivim za pomaganje i podržavanje nehumanih djela (prisilno premještanje) kao zločina protiv čovječnosti i za pomaganje i podržavanje progona, kao zločina protiv čovječnosti, putem pomaganja i podržavanja prisilnog premještanja.³³ Pretresno vijeće ga je nadalje proglasilo krivim na osnovu člana 7(3) Statuta za ubistvo kao kršenje zakona ili običaja ratovanja i kao zločin protiv čovječnosti.³⁴ Pretresno vijeće oslobodilo ga je optužbi za genocid, udruživanje radi vršenja genocida i za istrebljivanje kao zločin protiv čovječnosti.³⁵ **Pandureviću** je izrečena kazna zatvora u trajanju od 13 godina.³⁶

8. Svi žalioци oslobođeni su optužbi za krivično djelo deportacije za koje se terete u tački 8 Optužnice.³⁷ Ljubomir Borovčanin (dalje u tekstu: Borovčanin) nije uložio žalbu na osuđujuće presude izrečene u prvostepenom postupku niti na kaznu i tužilaštvo u vezi s njim nije iznijelo nikakve žalbene osnove. Učešće Milana Gvere (dalje u tekstu: Gvero) u žalbenom postupku okončano je s njegovom smrću.³⁸

²⁶ Prvostepena presuda, par. 4, 1622.

²⁷ Prvostepena presuda, par. 1622. V. takođe Prvostepena presuda, par. 4.

²⁸ Prvostepena presuda, par. 2108, Dispozitiv, dio koji se odnosi na Miletića.

²⁹ Prvostepena presuda, Dispozitiv, dio koji se odnosi na Miletića.

³⁰ Prvostepena presuda, par. 1839.

³¹ Prvostepena presuda, par. 3, 1839, 1841.

³² Prvostepena presuda, par. 2110, Dispozitiv, dio koji se odnosi na Pandurevića.

³³ Prvostepena presuda, par. 2110, Dispozitiv, dio koji se odnosi na Pandurevića.

³⁴ Prvostepena presuda, par. 2110, Dispozitiv, dio koji se odnosi na Pandurevića.

³⁵ Prvostepena presuda, par. 2110, Dispozitiv, dio koji se odnosi na Pandurevića.

³⁶ Prvostepena presuda, Dispozitiv, dio koji se odnosi na Pandurevića.

³⁷ Prvostepena presuda, par. 962, 1198, 1335, 1430, 1723, 2102, Dispozitiv.

³⁸ V. dolje, Dodatak I, Istorijat postupka, par. 19-24.

B. Žalbe

1. Popovićeva žalba

9. U **Popovićevom** žalbenom podnesku žalbene osnove nisu navedene istim redoslijedom kao u najavi žalbe, nego su tvrdnje iznesene u deset poglavlja.³⁹ **Popović** traži da Žalbeno vijeće poništi osuđujuće presude koje je izreklo Pretresno vijeće i da ga oslobodi po svim tačkama.⁴⁰ Alternativno, **Popović** traži da Žalbeno vijeće poništi sve osuđujuće presude i da naloži novo suđenje ili da mu smanji kaznu.⁴¹ Tužilaštvo tvrdi da Žalbeno vijeće **Popovićevu** žalbu treba odbaciti u cijelosti.⁴²

2. Bearina žalba

10. **Beara** iznosi 40 žalbenih osnova.⁴³ On tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo: (1) proceduralne greške u prvostepenom postupku;⁴⁴ (2) greške u vezi s njegovom krivičnom odgovornošću;⁴⁵ i (3) greške u odmjeravanju kazne.⁴⁶ **Beara** traži da mu Žalbeno vijeće odobri novo suđenje, da odbaci optužbe protiv njega ili da znatno smanji izrečenu kaznu.⁴⁷ Tužilaštvo u odgovoru tvrdi da **Bearinu** žalbu treba odbaciti u cijelosti.⁴⁸

3. Nikolićeva žalba

11. **Nikolić** iznosi 22 žalbene osnove.⁴⁹ On traži da Žalbeno vijeće poništi osuđujuće presude koje su mu izrečene i da mu, u slučaju da prihvati žalbene osnove 2-25, izrekne novu kaznu zatvora, u trajanju od najviše 15 godina.⁵⁰ Alternativno, **Nikolić** traži da se osuđujuće presude ponište i da se, u slučaju da se žalbena osnova 7 vezana za UZP ubistva odbaci, ali da se prihvate žalbene

³⁹ "Uvod", Popovićev žalbeni podnesak, par. 1-16; "Pravne i/ili činjenične greške u vezi s genocidom", Popovićev žalbeni podnesak, par. 17-33; "Plan ubistva", Popovićev žalbeni podnesak, par. 34-168; "Proširivanje plana [ubistva] na zarobljene muškarce iz kolone", Popovićev žalbeni podnesak, par. 169-308; "Ročevići", Popovićev žalbeni podnesak, par. 309-335; "Pilica", Popovićev žalbeni podnesak, par. 336-351; "Ranjeni zarobljenici iz kasarne u preduzeću 'Standard'", Popovićev žalbeni podnesak, par. 352-386; "Bišina", Popovićev žalbeni podnesak, par. 387-411; "Broj preminulih", Popovićev žalbeni podnesak, par. 412-481; "Odmjeravanje kazne", Popovićev žalbeni podnesak, par. 482-484.

⁴⁰ Popovićeva najava žalbe, par. 442.1; Popovićev žalbeni podnesak, par. 485(A).

⁴¹ Popovićeva najava žalbe, par. 442.2-442.3; Popovićev žalbeni podnesak, par. 485(B)-(C).

⁴² Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 7, 319.

⁴³ **Beara** je povukao žalbenu osnovu 20. V. Bearin žalbeni podnesak, str. 78.

⁴⁴ Bearina najava žalbe, str. 2-10; Bearin žalbeni podnesak, par. 3-58.

⁴⁵ Bearina najava žalbe, str. 10-35; Bearin žalbeni podnesak, par. 59-309.

⁴⁶ Bearina najava žalbe, str. 35-42; Bearin žalbeni podnesak, par. 310-347.

⁴⁷ Bearin žalbeni podnesak, par. 347.

⁴⁸ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 6, 340.

⁴⁹ **Nikolić** je prvobitno iznio 26 žalbenih osnova, ali je povukao žalbene osnove 11, 12, 17 i 26. V. Nikolićev žalbeni podnesak, par. 170-171, 271, 399.

⁵⁰ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 4, 400(A).

osnove 2-25, u cijelosti ili djelimično, izrekne nova kazna zatvora, u trajanju od najviše 20 godina.⁵¹ Takođe, alternativno, on traži da se, u slučaju prihvatanja žalbene osnove 1 vezane za njegovu kaznu, kazna koja mu je izrečena preinači i da se izrekne nova kazna zatvora, u trajanju od najviše 25 godina.⁵² Tužilaštvo odgovara da **Nikolićevu** žalbu treba odbaciti u cijelosti.⁵³

4. Miletićeva žalba

12. **Miletić** iznosi 28 žalbenih osnova. On ulaže prigovor u vezi s osuđujućim presudama koje su mu izrečene i u vezi s odmjeravanjem kazne.⁵⁴ **Miletić** traži ili da se Prvostepena presuda poništi i da se njegov predmet vrati Pretresnom vijeću na suđenje *de novo* ili da mu se smanji kazna.⁵⁵ Tužilaštvo odgovara da **Miletićeve** žalbene osnove, s izuzetkom žalbene osnove 6, treba odbaciti.⁵⁶

5. Pandurevićeva žalba

13. **Pandurević** iznosi četiri žalbene osnove. On traži da Žalbeno vijeće poništi sve osuđujuće presude koje su mu izrečene i da, pored toga ili alternativno, smanji njegovu kaznu.⁵⁷ Tužilaštvo u odgovoru traži da Žalbeno vijeće **Pandurevićevu** žalbu odbaci u cijelosti.⁵⁸

6. Žalba tužilaštva

14. Tužilaštvo iznosi sedam žalbenih osnova. Prvo, tužilaštvo traži od Žalbenog vijeća: (1) da **Pandurevića** osudi za počinjenje istrebljivanja kao zločina protiv čovječnosti, činjenje ubistva kao kršenja zakona ili običaja ratovanja i za činjenje progona, putem učešća u UZP-u ubistva, kao zločina protiv čovječnosti ili, alternativno, za pomaganje i podržavanja tih krivičnih djela, i da mu poveća kaznu;⁵⁹ (2) da **Pandurevića** osudi za propust da spriječi svoje podređene da počine krivična djela ili da ih zbog toga kazni i da mu u skladu s tim poveća kaznu;⁶⁰ i (3) da preinači **Pandurevićevu** očigledno neprimjerenu kaznu.⁶¹ Drugo, tužilaštvo traži da Žalbeno vijeće **Popovića i Bearu** osudi za udruživanje radi vršenja genocida.⁶² Treće, tužilaštvo tvrdi da **Nikolića** treba osuditi za počinjenje genocida i za udruživanje radi vršenja genocida i da mu treba izreći

⁵¹ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 4, 400(B).

⁵² Nikolićev žalbeni podnesak, par. 4, 400(C).

⁵³ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 7, 344.

⁵⁴ Miletićeva najava žalbe, par. 198-203; Miletićev žalbeni podnesak, par. 453-458.

⁵⁵ Miletićeva najava žalbe, par. 201-202; Miletićev žalbeni podnesak, par. 456-457.

⁵⁶ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 4, 368. V. Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 126-129.

⁵⁷ Pandurevićeva najava žalbe, par. 6-7; Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 271-272.

⁵⁸ Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 174.

⁵⁹ Najava žalbe tužilaštva, par. 3-12; Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 10-103.

⁶⁰ Najava žalbe tužilaštva, par. 13-27; Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 104-186.

⁶¹ Najava žalbe tužilaštva, par. 28-29; Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 187-224.

⁶² Najava žalbe tužilaštva, par. 35-37; Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 227-235.

doživotnu kaznu zatvora.⁶³ Naposljetku, tužilaštvo traži da se **Miletića** osudi za ubistvo kao kršenje zakona ili običaja ratovanja.⁶⁴ **Pandurević**,⁶⁵ **Popović**,⁶⁶ **Nikolić**⁶⁷ i **Miletić**⁶⁸ u svojim odgovorima ulažu prigovor na žalbu tužilaštva u dijelu u kojem se ona odnosi na njih. **Beara** nije podnio odgovor na žalbu tužilaštva.

C. Žalbeni pretres

15. Žalbeno vijeće je usmenu argumentaciju strana u vezi sa žalbama saslušalo od 2. do 6. decembra 2013. godine. Pošto je razmotrilo njihovu pismenu i usmenu argumentaciju, Žalbeno vijeće ovim donosi presudu.

⁶³ Najava žalbe tužilaštva, par. 38-42; Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 236-320.

⁶⁴ Najava žalbe tužilaštva, par. 43-45; Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 321-331.

⁶⁵ Pandurevićev odgovor, par. 6.

⁶⁶ Popovićev odgovor, par. 21.

⁶⁷ Nikolićev odgovor, par. 262.

⁶⁸ Miletićev odgovor, par. 9-10.

II. STANDARD PREISPITIVANJA U ŽALBENOM POSTUPKU

16. Član 25 Statuta predviđa da Žalbno vijeće može potvrditi, poništiti ili preinačiti odluke pretresnih vijeća. U žalbenom postupku, strane svoju argumentaciju moraju ograničiti na greške u primjeni prava koje obesnažuju odluku pretresnog vijeća i na greške u utvrđivanju činjeničnog stanja zbog kojih je došlo do neostvarenja pravde.⁶⁹ Ti kriteriji su definisani u članu 25 Statuta i utvrđeni su u praksi kako Međunarodnog suda, tako i Međunarodnog krivičnog suda za Ruandu (dalje u tekstu: MKSR).⁷⁰ Žalbno vijeće će u izuzetnim slučajevima saslušati i žalbe u kojima strana pokreće neko pravno pitanje koje ne bi dovelo do obesnaženja prvostepene presude, ali je od opšteg značaja za praksu Međunarodnog suda.⁷¹

17. Strana koja iznosi navod o grešci u primjeni prava mora navesti o kojoj je grešci riječ, iznijeti argumente u prilog svojoj tvrdnji i objasniti kako ta greška obesnažuje odluku.⁷² Navod o grešci u primjeni prava koji nema izgleda da promijeni ishod odluke može se na toj osnovi odbaciti.⁷³ Međutim, čak i kad su argumenti strane nedovoljni da potkrijepe tvrdnju o postojanju greške, Žalbno vijeće može i iz drugih razloga zaključiti da postoji greška u primjeni prava.⁷⁴ Svaki žalilac koji iznosi tvrdnju o grešci u primjeni prava zbog nedostatka obrazloženja mora precizno identifikovati konkretna pitanja, činjenične zaključke ili argumente za koje tvrdi da je pretresno vijeće propustilo da ih razmotri i objasniti zbog čega taj propust obesnažuje odluku.⁷⁵

18. Žalbno vijeće preispituje pravne zaključke pretresnog vijeća kako bi utvrdilo da li su oni ispravni.⁷⁶ Ako utvrdi da je u prvostepenoj presudi došlo do greške u primjeni prava zbog toga što je primijenjen pogrešan pravni standard, Žalbno vijeće će formulisati ispravan pravni standard i u

⁶⁹ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 13; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 19; Drugostepena presuda u predmetu *Furundžija*, par. 35-37.

⁷⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 13; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 19; Drugostepena presuda u predmetu *Vasiljević*, par. 5. V. Drugostepena presuda u predmetu *Bizimungu*, par. 8; Drugostepena presuda u predmetu *Ndindiliyimana i drugi*, par. 8.

⁷¹ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 13; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 19; Drugostepena presuda u predmetu *Kupreškić i drugi*, par. 22 (gdje se upućuje na Drugostepenu presudu u predmetu *Tadić*, par. 247).

⁷² Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 14; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 20; Drugostepena presuda u predmetu *Krnojelac*, par. 10.

⁷³ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 14; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 20; Drugostepena presuda u predmetu *Krnojelac*, par. 10.

⁷⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 14; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 20; Drugostepena presuda u predmetu *Furundžija*, par. 35.

⁷⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 14; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 20; Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 25 (gdje se upućuje na Drugostepenu presudu u predmetu *Kordić i Čerkez*, par. 21).

⁷⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 15; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 21; Drugostepena presuda u predmetu *Krnojelac*, par. 10.

skladu s njim preispitati relevantne činjenične zaključke pretresnog vijeća.⁷⁷ Žalbena vijeće pritom ne samo da ispravlja grešku u primjeni prava, nego, po potrebi, primjenjuje ispravan pravni standard na dokaze iz spisa prvostepenog postupka i utvrđuje da li se i samo van razumne sumnje uvjerilo u pogledu činjeničnog zaključka koji žalilac osporava, i tek ga potom potvrđuje u žalbenom postupku.⁷⁸ Žalbena vijeće neće preispitati cijeli spis prvostepenog postupka *de novo*. Ono će u principu razmotriti samo dokaze na koje pretresno vijeće upućuje u tekstu presude ili u pripadajućim fusnotama, dokaze iz spisa prvostepenog postupka na koje u svojim žalbama upućuju strane, kao i, po potrebi, dodatne dokaze prihvaćene u žalbenom postupku.⁷⁹

19. Prilikom razmatranja navoda o greškama u utvrđivanju činjeničnog stanja, Žalbena vijeće će utvrditi da li nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao donijeti presudu o krivici van razumne sumnje.⁸⁰ Preispitujući zaključke pretresnog vijeća, Žalbena vijeće će ih zamijeniti svojim samo ako nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao da donese prvobitnu odluku.⁸¹ Na navode o pogrešno utvrđenom činjeničnom stanju Žalbena vijeće primjenjuje isti standard razumnosti bez obzira na to da li je činjenični zaključak zasnovan na neposrednim ili posrednim dokazima.⁸² Žalbena vijeće neće poništiti odluku pretresnog vijeća zbog svake greške u utvrđivanju činjeničnog stanja, nego samo zbog one koja je dovela do neostvarenja pravde.⁸³

20. Prilikom utvrđivanja da li je neki zaključak pretresnog vijeća razuman, Žalbena vijeće neće olako zadirati u činjenične zaključke pretresnog vijeća.⁸⁴ Žalbena vijeće, kao opšte načelo, ističe pristup koji je usvojilo Žalbena vijeće u predmetu *Kupreškić i drugi*, gdje je konstatovano sljedeće:

U skladu s jurisprudencijom Međunarodnog suda, zadatak saslušanja, ocjenjivanja i odmjeravanja težine dokaza koji se izvode na suđenju pripada prvenstveno pretresnom vijeću. Stoga se Žalbena vijeće prema činjeničnom stanju koje je utvrdilo pretresno vijeće mora odnositi s određenom dozom uvažavanja. Žalbena

⁷⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 15; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 21; Drugostepena presuda u predmetu *Kordić i Čerkez*, par. 384-386; Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 15. V. Drugostepena presuda u predmetu *Kalimanzira*, par. 99, 199.

⁷⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 15; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 21; Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 15.

⁷⁹ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 15; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 21; Drugostepena presuda u predmetu *Kordić i Čerkez*, par. 21 i fusnota 12.

⁸⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 16; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 22; Drugostepena presuda u predmetu *Bošković i Tarčulovski*, par. 13; Drugostepena presuda u predmetu *Martić*, par. 11. V. Drugostepena presuda u predmetu *Furundžija*, par. 37; Drugostepena presuda u predmetu *Aleksovski*, par. 63; Drugostepena presuda u predmetu *Tadić*, par. 64.

⁸¹ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 16; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 22; Drugostepena presuda u predmetu *Aleksovski*, par. 63; Drugostepena presuda u predmetu *Tadić*, par. 64.

⁸² Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 16; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 22; Drugostepena presuda u predmetu *Galić*, par. 9 i fusnota 21.

⁸³ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 16; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 22; Drugostepena presuda u predmetu *Furundžija*, par. 37.

⁸⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 17; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 23. V. Drugostepena presuda u predmetu *Furundžija*, par. 37.

vijeće može umjesto nalaza pretresnog vijeća donijeti svoj nalaz samo ako dokaze na koje se pozvalo pretresno vijeće ne bi prihvatio nijedan razuman presuditelj o činjenicama ili ako su dokazi ocijenjeni "potpuno pogrešno".⁸⁵

21. Taj isti standard razumnosti i isto uvažavanje činjeničnih zaključaka važi i u slučaju kada tužilaštvo uloži žalbu na oslobađajuću presudu.⁸⁶ Prema tome, prilikom razmatranja žalbe tužilaštva, Žalbeno vijeće će smatrati da je napravljena činjenična greška samo ako utvrdi da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao doći do osporenog zaključka.⁸⁷ Budući da je na tužilaštvu da na suđenju van razumne sumnje dokaže krivicu optuženog, značaj činjenične greške koja dovodi do neostvarenja pravde donekle je drugačiji kad se radi o žalbi tužilaštva na oslobađajuću presudu nego kad se radi o žalbi odbrane na osuđujuću presudu.⁸⁸ Optuženi mora pokazati da činjenične greške pretresnog vijeća stvaraju razumnu sumnju u pogledu njegove krivice.⁸⁹ Tužilaštvo mora pokazati da je, kada se uzmu u obzir činjenične greške pretresnog vijeća, uklonjena svaka razumna sumnja u krivicu optuženog.⁹⁰

22. Žalbeno vijeće podsjeća da ima inherentno diskreciono ovlaštenje da odredi koje tvrdnje strana zaslužuju obrazloženje u pismenoj formi i da bez detaljnog obrazloženja može odbaciti argumente koji su očigledno neutemeljeni.⁹¹ Zapravo, zadatak Žalbenog vijeća ne može se efektivno i efikasno ostvariti bez usredsređenog doprinosa strana.⁹² Da bi Žalbeno vijeće ocijenilo argumente strane u žalbenom postupku, od te strane se očekuje da svoju tezu izloži jasno, logično i iscrpno.⁹³ Od strane koja ulaže žalbu očekuje se i da precizno uputi na relevantne stranice

⁸⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Kupreškić i drugi*, par. 30. V. Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 17; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 23. V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Aleksovski*, par. 63; Drugostepena presuda u predmetu *Tadić*, par. 64.

⁸⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 18; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 24; Drugostepena presuda u predmetu *Limaj i drugi*, par. 13.

⁸⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 18; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 24. V. Drugostepena presuda u predmetu *Bagilishema*, par. 13-14.

⁸⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 18; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 24; Drugostepena presuda u predmetu *Limaj i drugi*, par. 13 (gdje se upućuje, između ostalog, na Drugostepenu presudu u predmetu *Bagilishema*, par. 14).

⁸⁹ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 18; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 24; Drugostepena presuda u predmetu *Limaj i drugi*, par. 13. V. Drugostepena presuda u predmetu *Bagilishema*, par. 14.

⁹⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 18; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 24; Drugostepena presuda u predmetu *Limaj i drugi*, par. 13 (gdje se upućuje, između ostalog, na Drugostepenu presudu u predmetu *Bagilishema*, par. 14).

⁹¹ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 19 (gdje se poziva na Drugostepenu presudu u predmetu *D. Milošević*, par. 16); Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 26; Drugostepena presuda u predmetu *Kunarac i drugi*, par. 47-48.

⁹² Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 19 (gdje se poziva na Drugostepenu presudu u predmetu *D. Milošević*, par. 16); Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 26; Drugostepena presuda u predmetu *Kunarac i drugi*, par. 43.

⁹³ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 19 (gdje se poziva na Drugostepenu presudu u predmetu *D. Milošević*, par. 16); Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 26; Drugostepena presuda u predmetu *Kunarac i drugi*, par. 43.

transkripta ili paragrafe odluke ili presude koje osporava.⁹⁴ Isto tako, tvrdnje strana koje su nerazumljive, protivrječne, nejasne ili koje imaju neke druge formalne i očigledne nedostatke Žalbeno vijeće može da odbaci kao neutemeljene, bez detaljnog obrazloženja.⁹⁵

23. Žalbeno vijeće podsjeća da je, primjenjujući ova osnovna načela, utvrdilo kategorije argumenata u žalbenom postupku koji sadrže nedostatke i čiji meritum se ne mora razmatrati.⁹⁶ Konkretno, Žalbeno vijeće će bez detaljne analize odbaciti: (i) argumente u kojima se ne preciziraju osporeni činjenični zaključci, u kojima se iskrivljeno prikazuju činjenični zaključci ili dokazi, ili se zanemaruju drugi relevantni činjenični zaključci; (ii) neargumentovane tvrdnje da pretresno vijeće očigledno nije uzelo u obzir relevantne dokaze, pri čemu se ne pokazuje da nijedan razuman presuditelj o činjenicama na osnovu dokaza ne bi mogao da dođe do zaključka do kojeg je došlo pretresno vijeće; (iii) prigovore na činjenične zaključke na kojima se ne temelji osuđujuća presuda i očigledno irelevantne argumente, koji idu u prilog osporenim zaključcima ili se ne kose s njim; (iv) argumente da se pretresno vijeće oslonilo, odnosno da se nije oslonilo na neki dokaz, bez objašnjenja zašto je, s obzirom na druge dokaze, osuđujuća presuda neutemeljena; (v) argumente koji se protive zdravom razumu; (vi) prigovore na činjenične zaključke čija relevantnost nije jasna ili je žalilac nije objasnio; (vii) puko ponavljanje argumenata koji nisu prihvaćeni u prvostepenom postupku, pri čemu se ne pokazuje da njihovo odbacivanje od strane pretresnog vijeća predstavlja grešku koja opravdava intervenciju Žalbenog vijeća; (viii) navode zasnovane na materijalu koji nije uvršten u spis predmeta; (ix) neargumentovane tvrdnje koje nisu potkrijepljene nikakvim dokazima, nerazrađene tvrdnje ili propust da se navede o kojoj je grešci riječ; i (x) neargumentovane tvrdnje da pretresno vijeće nije pridalo dovoljnu težinu dokazima ili da nije protumačilo dokaze na određeni način.⁹⁷

24. Naposljetku, ako Žalbeno vijeće zaključi da neka žalbena osnova, koja je predstavljena kao da se tiče navoda o grešci u primjeni prava, ne predstavlja očigledni pravni prigovor, nego se u njoj u suštini osporavaju činjenični zaključci pretresnog vijeća, u smislu načina na koji je ono ocijenilo

⁹⁴ Uputstvo o formalnim uslovima, par. 1(c)(iii)-(iv), 4(b)(ii); Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 26; Drugostepena presuda u predmetu *Perišić*, par. 12; Drugostepena presuda u predmetu *Kunarac i drugi*, par. 44.

⁹⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 19 (gdje se poziva na Drugostepenu presudu u predmetu *D. Milošević*, par. 16); Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 26; Drugostepena presuda u predmetu *Kunarac i drugi*, par. 43 i fusnota 21.

⁹⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 20; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 27; Drugostepena presuda u predmetu *Strugar*, par. 17-24 (gdje se upućuje, između ostalog, na Drugostepenu presudu u predmetu *Brđanin*, par. 17-31).

⁹⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 20; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 27; Drugostepena presuda u predmetu *Lukić i Lukić*, par. 15. V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Krajišnik*, par. 17-27; Drugostepena presuda u predmetu *Martić*, par. 14-21; Drugostepena presuda u predmetu *Strugar*, par. 18-24; Drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*, par. 17-31; Drugostepena presuda u predmetu *Galić*, par. 256-313.

dokaze, Žalbeno vijeće će ili analizirati te navode kako bi ocijenilo razumnost osporenih zaključaka ili će uputiti na relevantnu analizu u okviru druge žalbene osnove.⁹⁸

⁹⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Đorđević*, par. 21; Drugostepena presuda u predmetu *D. Milošević*, par. 18. Upor. Drugostepena presuda u predmetu *Strugar*, par. 252, 269.

III. OPTUŽNICA

A. Uvod

25. **Popović, Miletić i Pandurević** iznose argumente u kojima tvrde da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku time što ih je osudilo za zločine koji se ne navode u Optužnici ili na osnovu tvrdnji koje u Optužnici nisu jasno navedene. Oni tvrde da te navodne pravne greške obesnažuju Prvostepenu presudu po jednoj ili po više tačaka.

B. Popovićeve žalbe

1. Navodi o greškama proisteklim iz upućivanja na žrtve u Orahovcu i Kozluku koje se ne navode u Optužnici

26. **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da je 14. jula 1995. u Orahovcu pogubljeno između 800 i 2.500 ljudi, pošto je on optužen samo za smrt oko 1.000 ljudi na toj lokaciji.⁹⁹ Isto tako, **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je zaključilo da je 15. jula 1995. u Kozluku pogubljeno više od 1.000 muškaraca, iako je prihvatilo da se on Optužnicom tereti samo za ubijanje oko 500 ljudi na toj lokaciji.¹⁰⁰ U vezi s obje te lokacije **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće prekršilo njegovo pravo na pravično suđenje time što ga je osudilo za više od onog što mu se Optužnicom stavlja na teret.¹⁰¹

27. Tužilaštvo u odgovoru kaže sljedeće: (1) **Popović** je u Optužnici bio korektno obaviješten o obimu optužbi protiv njega; (2) zbog obima operacije ubistva praktično je nemoguće očekivati viši stepen preciznosti u Optužnici; i (3) **Popović** nije osuđen za ubijanja koja prevazilaze ono što navodi u Optužnici.¹⁰²

28. Što se tiče Orahovca, u Optužnici se navodi da je 14. jula 1995. tokom popodneva i večeri na jednoj obližnjoj poljani pogubljeno 1.000 muškaraca, bosanskih Muslimana.¹⁰³ Pretresno vijeće

⁹⁹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 432, 436; Popovićeve replika, par. 128; žalbeni pretres, AT. 98-99 (2. decembar 2013.).

¹⁰⁰ Popovićev žalbeni podnesak, par. 438, 442-443; Popovićeve replika, par. 132; žalbeni pretres, AT. 93-94, 98, 156-157 (2. decembar 2013.).

¹⁰¹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 436, 442; Popovićeve replika, par. 128, 132; žalbeni pretres, AT. 94-95 (2. decembar 2013.). **Popović** takođe tvrdi da bi bio "opasan presedan" kad bi se veći broj žrtava tretirao kao pokušaj da se postigne "viši stepen" preciznosti i da je tužilaštvo trebalo da podnese zahtjev za izmjenu Optužnice. Popovićeve replika, par. 128; žalbeni pretres, AT. 157 (2. decembar 2013.).

¹⁰² Odgovor tužilaštva na Popovićeve žalbu, par. 292, 296; žalbeni pretres, AT. 144-146 (2. decembar 2013.).

¹⁰³ Optužnica, par. 30.6.

je zaključilo da je 14. jula 1995. godine u Orahovcu pogubljeno između 800 i 2.500 muškaraca, bosanskih Muslimana.¹⁰⁴

29. Što se tiče Kozluka, u paragrafu 30.8.1 Optužnice navodi se da je "14./15. jula 1995." većina od oko 500 muškaraca Muslimana odvedena iz škole u Ročeviću i pogubljena na jednom mjestu na obali rijeke Drine, nedaleko od Kozluka.¹⁰⁵ U paragrafu 30.10 Optužnice navodi se da su 15. jula 1995. pripadnici VRS-a i/ili Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske (dalje u tekstu: MUP, odnosno RS) prevezli oko 500 bosanskih Muslimana na jedno izolovano mjesto u blizini Kozluka i pogubili ih.¹⁰⁶ Pretresno vijeće je zaključilo da je 15. jula 1995. godine u Kozluku pogubljeno više od 1.000 ljudi (dalje u tekstu: ubijanje u Kozluku).¹⁰⁷ Dalje, Pretresno vijeće je, na osnovu paragrafa 30.8.1 i 30.10 Optužnice, konstatovalo da se "[u] Optužnici [...] navodi da je približno 500 muškaraca, bosanskih Muslimana, bilo zatočeno u školi u Ročeviću, a zatim prevezeno na jednu lokaciju blizu Kozluka i pogubljeno".¹⁰⁸ Pretresno vijeće je u nastavku napomenulo "da su žrtve koje su zatočene u školi u Ročeviću iste one koje su ubijene blizu Kozluka".¹⁰⁹ Prema tome, Pretresno vijeće je Optužnicu protumačilo tako da se u njoj navodi ubistvo 500, a ne 1.000 muškaraca Muslimana u blizini Kozluka 15. jula 1995.

30. Što se tiče oba ova mjesta, Orahovca i Kozluka, Žalbena vijeće primjećuje nepodudarnost između broja pogubljenih osoba navedenih u Optužnici¹¹⁰ i broja osoba za koje je Pretresno vijeće zaključilo da su pogubljene. Međutim, **Popović** ne iznosi ništa u prilog svojoj tvrdnji da ga je Pretresno vijeće *osudilo* za bilo koji broj žrtava ubijanja koji bi prevazilazio broj koji mu se Optužnicom stavlja na teret. Osim toga, Žalbena vijeće primjećuje da se relevantne optužbe protiv **Popovića** odnose na masovno ubijanje, da je u Optužnici naveden približan broj žrtava¹¹¹ i da **Popoviće**va mogućnost da ospori navode nije bila ugrožena. Stoga Žalbena vijeće odbija njegove argumente.

¹⁰⁴ Prvostepena presuda, par. 492.

¹⁰⁵ Optužnica, par. 30.8.1.

¹⁰⁶ Optužnica, par. 30.10.

¹⁰⁷ Prvostepena presuda, par. 524.

¹⁰⁸ Prvostepena presuda, fusnota 1839.

¹⁰⁹ Prvostepena presuda, fusnota 1839.

¹¹⁰ Kako ju je Pretresno vijeće tumačilo u slučaju Kozluka. V. gore, par. 29.

¹¹¹ V. Optužnica, par. 30.6, 30.8.1, 30.10.

2. Navodi o greškama do kojih je došlo zbog upućivanja na mjesta pogubljenja/grobnice koje se ne navode u Optužnici

31. **Popović** tvrdi da je dijelom osuđen na osnovu upućivanja na mjesta pogubljenja/grobnice koje se pominju u Jancovom izvještaju, ali koje se ne navode u Optužnici.¹¹² Kako tvrdi **Popović**, Pretresno vijeće u ukupni broj osoba pogubljenih poslije pada Srebrenice nije trebalo da uračuna 158 žrtava ubijanja koje se ne navode u Optužnici.¹¹³ Tužilaštvo u odgovoru kaže da Pretresno vijeće nije osudilo **Popovića** za slučajeve ubijanja koji se ne navode u Optužnici.¹¹⁴

32. Žalbeno vijeće teško prati **Popovićeve** argumente. Konkretno, **Popović**, po svemu sudeći, miješa grobnice i mjesta pogubljenja. S tim u vezi, Žalbeno vijeće napominje da se Jancov izvještaj odnosi na grobnice, a ne na mjesta pogubljenja.¹¹⁵ U Optužnici se pak, u prilog navodu da su poslije pada Srebrenice snage VRS-a i MUP-a ubile 7.000 muškaraca, bosanskih Muslimana, detaljno navode okolnosti u kojima su pogubljeni muškarci, bosanski Muslimani na konkretnim mjestima pogubljenja.¹¹⁶ Stoga Žalbeno vijeće odbija **Popovićeve** argumente kao nerazumljive i nepotpune.

C. Miletićeva žalba

1. Navodi o greškama u vezi s činjenicama i ponašanjem koji se ne navode u Optužnici (1. osnova)

(a) Da li se kolona koja je odlazila iz Srebrenice navodi u kontekstu prisilnog premještanja (podosnova 1.1)

33. **Miletić** tvrdi da se u Optužnici ne navodi da su muškarci u koloni bosanskih Muslimana koji nisu bili zarobljeni ili se nisu predali bili obuhvaćeni prisilnim premještanjem.¹¹⁷ On tvrdi da je Pretresno vijeće kolonu kao takvu obuhvatilo prisilnim premještanjem i da je time izišlo iz okvira optužbi navedenih u Optužnici, čime je napravilo pravnu grešku koja obesnažuje Prvostepenu

¹¹² Popovićev žalbeni podnesak, par. 462-463, gdje se upućuje na DP P04490, Dopunjeni rezime forenzičkog dokaznog materijala – Ekshumacija grobnica u vezi sa Srebrenicom – mart 2009., Dušan Janc, 13. mart 2009. (dalje u tekstu: Jancov izvještaj). V. takođe žalbeni pretres, AT. 92 (2. decembar 2013.).

¹¹³ Popovićev žalbeni podnesak, par. 455-456, 464. **Popović** precizira da u te ljude spada 39 osoba identifikovanih u grobnici u Bišini. Žalbeno vijeće smatra da je riječ "ne" tipografska greška. V. takođe žalbeni pretres, AT. 85, 90 (2. decembar 2013.).

¹¹⁴ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 309 i fusnota 1113. V. takođe Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 262-263.

¹¹⁵ V. DP P04490, Dopunjeni rezime forenzičkog dokaznog materijala – Ekshumacija grobnica u vezi sa Srebrenicom – mart 2009., Dušan Janc, 13. mart 2009., str. 2-5.

¹¹⁶ V. Optužnica, par. 25, 30-31. Osim toga, u Optužnici se grobnice pominju u kontekstu operacije ponovnog pokopavanja. V. Optužnica, par. 32.

¹¹⁷ Miletićev žalbeni podnesak, par. 13-15, 25; Miletićeva replika, par. 3. U vezi s grupom ljudi koji, kako **Miletić** tvrdi, nisu obuhvaćeni navodima o prisilnom premještanju, **Miletić** koristi izraze "kolona", "kolona kao takva", "ljudi u koloni", "muškarci civili iz kolone" i "civili iz kolone". V., npr., Miletićev žalbeni podnesak, par. 14-15, 22-23, 26-27; Miletićeva replika, par. 3-5.

presudu.¹¹⁸ **Miletić** tvrdi da taj nedostatak u Optužnici nije blagovremeno ispravljen i da je njemu time nanijeta šteta, pošto tokom prvostepenog postupka nije imao razloga da iznosi odbranu u vezi s muškarcima u koloni.¹¹⁹ Osim toga, pošto ta kolona, po njegovom mišljenju, nije obuhvaćena optužbama protiv njega, njegovi postupci koji bi mogli biti vezani za kolonu ne mogu se uzimati u obzir kad se ocjenjuje njegov doprinos UZP-u prisilnog uklanjanja.¹²⁰ Stoga **Miletić** traži da bude oslobođen optužbi po tački 7 Optužnice (prisilno premještanje kao zločin protiv čovječnosti).¹²¹

34. Konkretno, **Miletić** tvrdi da se Pretresno vijeće, time što je kolonu obuhvatilo prisilnim premještanjem, pogrešno oslonilo na paragraf 56 Optužnice.¹²² Po njegovom mišljenju, u tom se paragrafu opisuju događaji koji su se odigrali u okolini Srebrenice 10.-11. jula 1995., i u njemu nema nikakvih naznaka za to da bi se muškarci u koloni mogli smatrati žrtvama prisilnog premještanja.¹²³ Osim toga, **Miletić** tvrdi da se tužilaštvo nigdje ne poziva na paragraf 56 Optužnice kad identifikuje žrtve prisilnog premještanja.¹²⁴

35. **Miletić** takođe tvrdi da se u paragrafu 48(e) Optužnice kaže da je "prisilno premještanje počinjeno tako što su žene i djeca prisiljeni da uđu u autobuse, a isto tako i muškarci koji su odvojeni od svojih najbližih u Potočarima ili su zarobljeni ili su se predali dok su išli u koloni",¹²⁵ čime se isključuju muškarci u koloni koji se nisu predali ili koji nisu zarobljeni.¹²⁶ Da je tužilaštvo htjelo da navede optužbu da su svi muškarci u koloni obuhvaćeni prisilnim premještanjem, ono u paragrafu 48(e) Optužnice, tvrdi **Miletić**, ne bi preciziralo da su prisilnim premještanjem obuhvaćeni muškarci koji su se predali ili su bili zarobljeni.¹²⁷

36. Tužilaštvo u odgovoru kaže da se u Optužnici jasno vidi da su navodima o prisilnom premještanju iznijetim protiv **Miletića** obuhvaćeni i civili u koloni i oni ljudi u koloni koji su kasnije pogubljeni.¹²⁸

37. Što se tiče kolone, Žalbeno vijeće smatra da bi se dio Optužnice pod naslovom "Prisilno iseljavanje muslimanskog stanovništva iz Srebrenice", kad bi se uzeo van konteksta, mogao

¹¹⁸ Miletićev žalbeni podnesak, par. 11-15, 25-26; Miletićeva replika, par. 6.

¹¹⁹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 14-26; Miletićeva replika, par. 4-5; žalbeni pretres, AT. 447-449 (5. decembar 2013.). V. takođe Miletićev žalbeni podnesak, par. 27.

¹²⁰ Miletićev žalbeni podnesak, par. 27-28.

¹²¹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 38; Miletićeva replika, par. 6; Optužnica, tačka 7, str. 27. **Miletić** taj zahtjev zasniva i na žalbenoj podosnovi 1.2. V. dolje, par. 775.

¹²² Miletićev žalbeni podnesak, par. 13-15, 23.

¹²³ Miletićev žalbeni podnesak, par. 14.

¹²⁴ Miletićev žalbeni podnesak, par. 23.

¹²⁵ Miletićev žalbeni podnesak, par. 14.

¹²⁶ Miletićev žalbeni podnesak, par. 14-15, 23; Miletićeva replika, par. 3, 5.

¹²⁷ Miletićev žalbeni podnesak, par. 15 i fusnota 20.

¹²⁸ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 5-9, 16. V. takođe Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 10-15.

razumjeti tako da se odnosi samo na muškarce iz kolone koji su zarobljeni ili koji su se predali snagama MUP-a ili VRS-a.¹²⁹ Međutim, Žalbeno vijeće podsjeća da se, prilikom razmatranja pitanja da li je optuženi bio jasno i pravovremeno obaviješten, optužnica mora razmotriti u cjelini.¹³⁰ S tim u vezi, Žalbeno vijeće napominje da se u tački 7 Optužnice navodi da je cilj UZP-a prisilnog uklanjanja bio "protjerati muslimansko stanovništvo iz enklava Srebrenica i Žepa".¹³¹ U dijelu Optužnice pod naslovom "Udruženi zločinački poduhvat prisilnog uklanjanja muslimanskog stanovništva iz Srebrenice i Žepe" navodi se, dalje, da je jedan od ciljeva napada VRS-a na srebreničku enklavu 2. jula 1995. bio da se muslimansko stanovništvo prisili da ode u gradić Srebrenicu "i da se tako stvore uslovi u kojima bi muslimanskom stanovništvu u cjelini bilo nemoguće da se održi, pa bi stoga moralo da napusti to područje".¹³² To znači da je u Optužnici jasno rečeno da je ciljem UZP-a prisilnog uklanjanja bilo obuhvaćeno cjelokupno muslimansko stanovništvo Srebrenice. Iz toga nužno proizlazi da su ciljem UZP-a bili obuhvaćeni i oni bosanski Muslimani koji će na kraju pobjeći iz Srebrenice u koloni. Paragraf 56, u istom dijelu Optužnice, ide u prilog takvom tumačenju, pošto se u njemu kaže da je UZP-om bilo obuhvaćeno "otprilike 15.000 muškaraca bosanskih Muslimana iz enklave, s nekoliko žena i djece, [...] [uključujući oko 5.000] naoružan[ih] vojn[ih] lica, bosanski[h] Musliman[a]," okupljenih u koloni koja je krenula prema Tuzli.¹³³

38. S obzirom na te navode, Žalbeno vijeće smatra da je **Miletićeva** tvrdnja da tužilaštvo nije uputilo na paragraf 56 Optužnice irelevantna.

39. Konačno, i najvažnije, Žalbeno vijeće se nije uvjerilo u to što **Miletić** tvrdi u vezi s paragrafom 48(e) Optužnice. U tom paragrafu, u okviru tačke 6, čitalac se upućuje na sve navode iz dva već pomenuta dijela Optužnice u okviru tačke 7,¹³⁴ koji sadrže detaljan opis načina na koji je progon izvršen.¹³⁵ Žalbeno vijeće s tim u vezi napominje da je za **Miletićevu** pobijanu osuđujuću presudu za nehumana djela (prisilno premještanje) kao zločin protiv čovječnosti relevantna tačka 7, a ne tačka 6.

40. S obzirom na gorenavedeno, Žalbeno vijeće zaključuje da **Miletić** nije pokazao da je Pretresno vijeće izišlo iz okvira optužbi navedenih u Optužnici. Zato Žalbeno vijeće neće razmatrati

¹²⁹ Optužnica, par. 63-64. V. takođe Optužnica, par. 61-62.

¹³⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Karemera i Ngirumpatse*, par. 370, 399; Drugostepena presuda u predmetu *Bizimungu*, par. 99; Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 588; Drugostepena presuda u predmetu *Mrkšić i Šljivančanin*, par. 138.

¹³¹ Optužnica, par. 49, naslov iza par. 49.

¹³² Optužnica, par. 53.

¹³³ Optužnica, par. 56.

¹³⁴ V. gore, par. 37.

¹³⁵ V. Optužnica, par. 48, 50-64.

ostatak argumentacije u podosnovi 1.1 **Miletićeve** žalbe.¹³⁶ Shodno tome, Žalbeno vijeće odbija tu žalbenu podosnovu.

(b) Da li pojedina djela progona ulaze u okvir UZP-a prisilnog uklanjanja (podosnova 1.3)

41. **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku kad je zaključilo da su terorisanje bosanskih Muslimana u Srebrenici i okrutno i nečovječno postupanje prema njima činili dio zajedničkog cilja UZP-a prisilnog uklanjanja.¹³⁷ Ono što, prema njegovoj tvrdnji, stoji u Optužnici jeste da je zajednički cilj UZP-a bio "protjerati muslimansko stanovništvo iz enklava Srebrenica i Žepa".¹³⁸ To, po njegovom mišljenju, znači da se u Optužnici terorisanje i okrutno i nečovječno postupanje ne navode kao dio zajedničkog cilja UZP-a prisilnog uklanjanja.¹³⁹ Naprotiv, **Miletić** tvrdi da se ta djela progona navode u okviru optužbi vezanih za treću kategoriju UZP-a.¹⁴⁰ On ponavlja da tužilaštvo ni na jednom mjestu ne kaže da su ta djela progona činila dio zajedničkog cilja UZP-a prisilnog uklanjanja, te da je njemu time nanijeta šteta.¹⁴¹ **Miletić** traži da bude oslobođen optužbi po tački 6 Optužnice za progon kao zločin protiv čovječnosti po osnovi terorisanja i okrutnog i nečovječnog postupanja.¹⁴²

42. Tužilaštvo u odgovoru kaže da je **Miletić** Optužnicom obaviješten o tome da progon po osnovi terorisanja i okrutnog i nečovječnog postupanja prema stanovnicima bosanskim Muslimanima u Srebrenici i Žepi čini dio zajedničkog cilja UZP-a prisilnog uklanjanja.¹⁴³ Osim toga, tužilaštvo u odgovoru kaže i da su ta djela progona samo alternativno navedena u okviru treće kategorije UZP-a.¹⁴⁴

43. Pretresno vijeće je konstatovalo da su "terorisanje i okrutno i nečovječno postupanje prema stanovnicima, bosanskim Muslimanima u Srebrenici, bili [...] inherentne komponente provođenja plana prisilnog uklanjanja stanovnika, bosanskih Muslimana, i [da su] stoga [...] činili dio zajedničkog cilja UZP-a".¹⁴⁵ Ta formulacija mogla bi ukazivati na to da je Pretresno vijeće terorisanje i okrutno i nečovječno postupanje tumačilo i kao sredstvo za ostvarivanje zajedničkog

¹³⁶ To se odnosi na **Miletićeve** argumente u vezi s pitanjem da li je navodni nedostatak Optužnice kasnije ispravljen, da li je on zahtijevao formalnu izmjenu Optužnice, da li sam **Miletić** snosi teret dokazivanja da mu je time mogućnost da pripremi odbranu bila bitno umanjena i da li mu je zbog tog navodnog nedostatka nanijeta šteta. V. Miletićev žalbeni podnesak, par. 14-27; Miletićeva replika, par. 4-5; žalbeni pretres, AT. 447-449 (5. decembar 2013.).

¹³⁷ Miletićev žalbeni podnesak, par. 12, 39, 45; Miletićeva replika, par. 11.

¹³⁸ Miletićev žalbeni podnesak, par. 41, gdje se poziva na Optužnicu, par. 49.

¹³⁹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 11, 41; Miletićeva replika, par. 9; žalbeni pretres, AT. 449 (5. decembar 2013.).

¹⁴⁰ Miletićev žalbeni podnesak, par. 43; Miletićeva replika, par. 9-10; žalbeni pretres, AT. 449-450 (5. decembar 2013.).

¹⁴¹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 42, 44; Miletićeva replika, par. 9.

¹⁴² Miletićev žalbeni podnesak, par. 45; Miletićeva replika, par. 11.

¹⁴³ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 18-21.

¹⁴⁴ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 22.

cilja UZP-a i kao sastavni dio tog cilja. Međutim, Žalbeno vijeće napominje da je Pretresno vijeće tu konstataciju uvelo riječima "[k]ao što je gore konstatovano", što znači da je njome ponovilo jednu raniju konstataciju. Kako to shvata Žalbeno vijeće, Pretresno vijeće je time uputilo na prethodni paragraf Prvostepene presude koji glasi:

Pretresno vijeće podsjeća da je plan koji je izložen u Direktivi br. 7 i naređenju Drinskog korpusa od 20. marta bio stvoriti "uslove totalne nesigurnosti, nepodnošljivosti i besperspektivnosti daljnjeg opstanka i života mještana u Srebrenici i Žepi". Taj plan je provoden najprije ograničavanjem dostave humanitarne pomoći u enklave, a potom i vojnim napadima. Provođenje plana je na kraju kulminiralo terorisanjem ljudi u gradu Srebrenici, kao i terorisanjem i okrutnim i nečovječnim postupanjem prema ljudima koji su se okupili u Potočarima. Pretresno vijeće se uvjerilo da su sva ta djela predstavljala bitne korake ka krajnjem cilju da se stanovnici, bosanski Muslimani, prisile da napuste enklave. Taj zajednički cilj, koji je na kraju postignut samim činom odvoženja ljudi autobusima iz enklava, predstavljao je prisilno premještanje civilnog stanovništva, bosanskih Muslimana, iz Srebrenice i bosanskih Muslimana iz Žepe.¹⁴⁶

Prema mišljenju Žalbenog vijeća, iz ovog paragrafa jasno proizlazi da je Pretresno veće smatralo da su terorisanje i okrutno i nečovječno postupanje predstavljali bitne korake u provođenju zajedničkog cilja UZP-a prisilnog uklanjanja. U prilog tom zaključku ide konstatacija Pretresnog vijeća, iznijeta u istom paragrafu u kom se nalazi i pobijana konstatacija, da je "političko i vojno rukovodstvo bosanskih Srba učestvovalo u udruženom zločinačkom poduhvatu prisilnog uklanjanja stanovništva, bosanskih Muslimana, iz Srebrenice i Žepe".¹⁴⁷ Stoga se Žalbeno vijeće nije uvjerilo u u to da je Pretresno vijeće proširilo obim UZP-a prisilnog uklanjanja, navedenog u Optužnici.

44. Žalbeno vijeće dalje primjećuje da Pretresno vijeće nije proširilo obim optužbi iznijetih u Optužnici time što je djela terorisanja i okrutnog i nečovječnog postupanja protumačilo kao bitne korake u provođenju zajedničkog cilja UZP-a prisilnog uklanjanja. U tački 7 Optužnice se, u dijelu pod naslovom "Udruženi zločinački poduhvat prisilnog uklanjanja muslimanskog stanovništva iz Srebrenice i Žepe", nalaze činjenični navodi koji su nedvosmisleno relevantni za to, na primjer navod da su snage VRS-a i MUP-a terorisale izbjegle bosanske Muslimane u Potočarima i okolini¹⁴⁸ i da su u Potočarima i Bratuncu zarobljenici zlostavljani.¹⁴⁹ Takođe u vezi s tim, i u paragrafu 48, u okviru tačke 6,¹⁵⁰ među djelima u osnovi progona navode se "okrutn[o] i nečovječn[o] postupanje [...] prema civilima bosanskim Muslimanima" i "terorisanje [...] civila

¹⁴⁵ Prvostepena presuda, par. 1087.

¹⁴⁶ Prvostepena presuda, par. 1086 (reference unutar citata izostavljene).

¹⁴⁷ Prvostepena presuda, par. 1087.

¹⁴⁸ Optužnica, par. 60.

¹⁴⁹ Optužnica, par. 64.

¹⁵⁰ Optužnica, par. 48, gdje se upućuje na Optužnicu, par. 31, 50-71.

bosanskih Muslimana u Srebrenici i Potočarima".¹⁵¹ Prema tome, djela terorisanja i okrutnog i nečovječnog postupanja navedena su u okviru činjenica iznijetih u prilog postojanju UZP-a prisilnog uklanjanja. U tom smislu je irelevantno to što su djela progona navedena u paragrafu 48 Optužnice navedena i u okviru odgovornosti na osnovu treće kategorije UZP-a.¹⁵²

45. S obzirom na gorenavedeno, Žalbeno vijeće zaključuje da **Miletić** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo. Žalbeno vijeće odbija podosnovu 1.3 **Miletićeve** žalbe.

(c) Da li je u Optužnici trebalo navesti da je izrada Direktive br. 7/1 dio Miletićevog doprinosa UZP-u prisilnog uklanjanja (podosnova 1.4)

46. **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku kad je zaključilo da izrada Direktive br. 7/1 spada u njegov doprinos UZP-u prisilnog uklanjanja.¹⁵³ Ta se direktiva, tvrdi **Miletić**, ne navodi nigdje u Optužnici, iako je tužilaštvo znalo za nju kad je pisalo Optužnicu, niti je odbrani objelodanjena kao dokument koji ide u prilog Optužnici.¹⁵⁴ **Miletić** dalje tvrdi da tužilaštvo nigdje nije navelo da bi njegovo učešće u izradi Direktive br. 7/1 moglo da predstavlja njegov doprinos UZP-u prisilnog uklanjanja, te da je njemu time nanijeta šteta.¹⁵⁵ Tužilaštvo u odgovoru kaže da Direktiva br. 7/1 predstavlja samo nastavak politike i ciljeva iznijetih u Direktivi br. 7, koja je važnija i koja se eksplicitno navodi u Optužnici.¹⁵⁶

47. Žalbeno vijeće podsjeća na to da tužilaštvo, kad u optužnici navodi odgovornost na osnovu UZP-a, pored ostalih pravno relevantnih činjenica, mora navesti i prirodu učešća optuženog u UZP-u.¹⁵⁷ Pitanje da li su navodi u optužnici dovoljno konkretni zavisi od toga da li su pravno relevantne činjenice na kojima se temelji teza optužbe u optužnici navedene s dovoljno pojedinosti da bi optuženi bio jasno obaviješten o optužbama protiv njega tako da može pripremiti svoju odbranu.¹⁵⁸ Konačno, Žalbeno vijeće podsjeća na to da postoji razlika između pravno relevantnih činjenica na

¹⁵¹ Optužnica, par. 48(b)-(c).

¹⁵² Optužnica, par. 83, gdje se upućuje, između ostalog, na Optužnicu, par. 48.

¹⁵³ Miletićev žalbeni podnesak, par. 12, 46 (gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1706), 51, 53-54. V. takođe Miletićeva replika, par. 13.

¹⁵⁴ Miletićev žalbeni podnesak, par. 11, 48, 50-51; Miletićeva replika, par. 12.

¹⁵⁵ Miletićev žalbeni podnesak, par. 48-49, 52-53.

¹⁵⁶ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 23 (gdje se upućuje na Optužnicu, par. 75(a)(i)), 24-25.

¹⁵⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Karemera i Ngirumpatse*, par. 105; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 214; Drugostepena presuda u predmetu *Simić*, par. 22. V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Mugenzi i Mugiraneza*, par. 116.

¹⁵⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Karemera i Ngirumpatse*, par. 105; Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 331; Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 209. V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Mugenzi i Mugiraneza*, par. 116.

koje se tužilac poziva i koje moraju biti navedene u optužnici, i dokaznog materijala pomoću kojeg će se dokazivati te pravno relevantne činjenice i koji ne mora biti naveden.¹⁵⁹

48. Što se tiče pravno relevantnih činjenica navedenih u Optužnici, Žalbeno vijeće primjećuje da se u dijelu Optužnice pod naslovom "Uloga i postupci optuženih [...] u cilju realizacije udruženog zločinačkog poduhvata radi prisilnog premještanja i deportacije muslimanskog stanovništva Srebrenice i Žepe" navodi da je **Miletić** doprinio UZP-u stvaranjem nepodnošljivih životnih uslova za stanovnike enklave.¹⁶⁰ Konkretno, navodi se da je **Miletić** sastavio Direktivu br. 7 i da je učestvovao i pomagao u provođenju politike navedene u Direktivi br. 7, koja je imala za cilj ograničavanje dostavljanja humanitarne pomoći muslimanskom stanovništvu u Srebrenici i Žepi.¹⁶¹ U Optužnici se nigdje eksplicitno ne upućuje na ulogu koju je **Miletić** mogao imati u vezi s Direktivom br. 7/1.

49. Kad je ocjenjivalo **Miletićevo** učešće u UZP-u prisilnog uklanjanja, Pretresno vijeće je, između ostalog, zaključilo i sljedeće:

Direktiva br. 7/1 Glavnog štaba predstavlja nastavak politike i ciljeva iznesenih u Direktivi br. 7, bez obzira na to da li se u njoj ponavljaju inkriminišuće formulacije iz Direktive br. 7. U Direktivi br. 7/1, u kojoj se upućuje na Direktivu br. 7, posebno se razrađuju i konkretizuju operacije u vezi sa enklavama Srebrenica i Žepa, koje su trebale uključivati, što je **Miletić** znao, protivpravno uklanjanje stanovnika enklava, bosanskih Muslimana. Prema tome, **Miletić** je izradom te Direktive dodatno doprinio planu uklanjanja bosanskih Muslimana iz enklava.¹⁶²

50. Žalbeno vijeće smatra da Direktiva br. 7/1, u kontekstu Optužnice, predstavlja dokaz o navodima da je **Miletić** učestvovao i pomagao u provođenju politike navedene u Direktivi br. 7. Zato Žalbeno vijeće smatra da Direktiva br. 7/1 nije nužno morala biti navedena u Optužnici. Žalbeno vijeće zaključuje da **Miletić** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo i odbija njegovu žalbenu podosnovu 1.4.

¹⁵⁹ Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 210. V. Drugostepena presuda u predmetu *Nzabonimana*, par. 29; Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 331; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 213.

¹⁶⁰ Optužnica, par. 75(a).

¹⁶¹ Optužnica, par. 75(a)(i)-(ii).

¹⁶² Prvostepena presuda, par. 1706 (reference unutar citata izostavljene).

2. Navodi o greškama u vezi s djelima koja nisu u dovoljnoj mjeri navedena u Optužnici (osnova

2)

(a) Navodi o nejasnoćama u vezi s Miletićevom ulogom savjetnika i koordinatora (podosnova 2.1, djelimično)

51. **Miletić** tvrdi da je paragraf 11 Optužnice nejasan u pogledu njegovih odgovornosti na položaju "načelnik[a] Odjeljenja za operativno-nastavne poslove i zastupnik[a] načelnika Glavnog štaba VRS-a", te u pogledu njegovih odgovornosti kao Mladićevog savjetnika.¹⁶³ **Miletić** tvrdi da zbog nepreciznosti u paragrafu 11 nije mogao da vodi efikasnu odbranu.¹⁶⁴ Tužilaštvo u odgovoru kaže da slobodnije tumačenje paragrafa 11 i paragrafa 75(b)-(c) Optužnice pokazuje da se **Miletiću** stavlja na teret da je *de facto* imao ulogu Mladićevog koordinatora i savjetnika.¹⁶⁵

52. **Miletić** ne identifikuje navodne nejasnoće u paragrafu 11 Optužnice koje bi bile relevantne za njegovu argumentaciju. Žalbeno vijeće smatra da se u ovom paragrafu jasno navodi da je **Miletić** u periodu na koji se odnosi Optužnica bio "načelnik Odjeljenja za operativno-nastavne poslove" i "zastupnik načelnika Glavnog štaba VRS-a". Osim toga, jasno je da se navodi da je **Miletić** "vršio [...] dužnost glavnog savjetnika komandanta" i da je imao "ključnu ulogu u organizaciji i pripremama za provođenje namjera, naređenja i direktiva komandanta" odnose na ograničeno vrijeme u kom je **Miletić** bio zastupnik načelnika štaba.

53. Iz navedenih razloga, Žalbeno vijeće smatra da **Miletić** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo. Shodno tome, odbijaju se relevantni dijelovi **Miletićeve** žalbene podosnove 2.1.

(b) Navodi o greškama vezanim za izraz "to monitor" u verzijama Optužnice na različitim jezicima (podosnova 2.2)

54. **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo time što nije priznalo i ispravilo jednu nedosljednost u optužbama koja se javlja u verzijama Optužnice na različitim jezicima, a koja se odnosi na njegov navodni doprinos UZP-u prisilnog uklanjanja, kao i time što potom nije uzimalo u obzir verziju Optužnice na bosanskom/hrvatskom/srpskom jeziku (dalje u tekstu: b/h/s).¹⁶⁶ Konkretno, **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo time što je pojam "monitoring" koristilo

¹⁶³ Miletićev žalbeni podnesak, par. 57. V. Miletićev žalbeni podnesak, par. 11-12, 56, 58, 62-63. V. takođe Miletićev žalbeni podnesak, par. 59. **Miletić** priznaje da se u paragrafu 11 Optužnice ne implicira da je on formalno bio imenovan za zastupnika načelnika štaba. Miletićeva replika, par. 14.

¹⁶⁴ Miletićev žalbeni podnesak, par. 56.

¹⁶⁵ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 26-28.

¹⁶⁶ Miletićev žalbeni podnesak, par. 11, 64 (gdje se upućuje na Optužnicu, par. 75(b)(i)-(iii), 75(c)(i)-(ii)), 65-69, 72; Miletićeva replika, par. 17-19. V. takođe Miletićev žalbeni podnesak, par. 70-71. **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće time napravilo pravnu grešku jer je prekršilo članove 20(1) i 21(4)(a) Statuta, čime je Prvostepena presuda obesnažena po svim tačkama. Miletićev žalbeni podnesak, par. 12, 55, 68-69; Miletićeva replika, par. 19.

u širokom smislu, dok prijevod tog pojma na b/h/s nema jednako široko značenje.¹⁶⁷ Tužilaštvo u odgovoru kaže da je **Miletić** bio obaviješten o značenju pojma "*monitoring*", da ga je Pretresno vijeće s pravom tumačilo u širem smislu i da **Miletić** nije pokazao da je napravljena greška.¹⁶⁸

55. Žalbeno vijeće smatra da **Miletić** nije naveo nijedan zaključak Pretresnog vijeća o njegovom učešću u UZP-u prisilnog uklanjanja koji bi počivao na širokom tumačenju pojma "*monitoring*".¹⁶⁹ U tom smislu, **Miletić** nije pokazao kako ta navodna greška obesnažuje odluku Pretresnog vijeća. Shodno tome, Žalbeno vijeće odbija podosnovu 2.2 **Miletićeve** žalbe.

(c) Navodi o pogrešnom uključivanju djela u vezi s odobravanjem konvoja UNPROFOR-a u Miletićev doprinos UZP-u prisilnog uklanjanja (podosnova 2.3)

56. **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku kada je djela u vezi s odobravanjem konvoja Zaštitnih snaga Ujedinjenih nacija (dalje u tekstu: UNPROFOR) uključilo u zaključke o **Miletićevom** doprinosu UZP-a prisilnog uklanjanja.¹⁷⁰ Prvo, **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće, pogrešno, paragraf 75(a)(i) Optužnice protumačilo tako da se **Miletiću** njime stavlja na teret da je relevantnim državnim i vojnim organima naredio da smanje i ograniče logističku podršku UNPROFOR-u, dok se u tom paragrafu govori samo o njegovoj ulozi u izradi Direktive br. 7.¹⁷¹ Drugo, **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno zasnovalo svoje zaključke o njegovoj ulozi u odobravanju humanitarnih konvoja samo na dokazima u vezi s konvojima UNPROFOR-a, a u Optužnici nisu valjano navedene pravno relevantne činjenice u vezi s tim.¹⁷² **Miletić** tvrdi da bi Pretresno vijeće, da nije napravilo tu grešku, nesumnjivo došlo do drugačijeg zaključka o njegovom doprinosu zajedničkom cilju UZP-a prisilnog uklanjanja.¹⁷³ Tužilaštvo u odgovoru kaže da Optužnica **Miletića** tereti za učešće u opštem nastojanju da se ograniči dostava pomoći i zaliha enklavama, uključujući konvoje UNPROFOR-a, i da je Pretresno vijeće zaključilo da je **Miletić** učestvovao u odobravanju svih vrsta konvoja.¹⁷⁴

57. Žalbeno vijeće smatra da **Miletić** nije argumentovao, a još manje pokazao da se Pretresno vijeće oslonilo na navodno pogrešno tumačenje paragrafa 75(a)(i) Optužnice kako bi izvelo zaključke o njegovom doprinosu UZP-u prisilnog uklanjanja. Shodno tome, njegov se argument odbija.

¹⁶⁷ Miletićev žalbeni podnesak, par. 66; Miletićeva replika, par. 17.

¹⁶⁸ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 29-30. V. takođe Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 31.

¹⁶⁹ Upor. Miletićev žalbeni podnesak, par. 72, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1711-1716.

¹⁷⁰ Miletićev žalbeni podnesak, par. 12, 55, 77-78 (gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1716); Miletićeva replika, par. 24.

¹⁷¹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 73-75.

¹⁷² Miletićev žalbeni podnesak, par. 75-77; Miletićeva replika, par. 20-23.

¹⁷³ Miletićev žalbeni podnesak, par. 78, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1716.

¹⁷⁴ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 32-36.

58. Što se tiče **Miletićevog** drugog argumenta, Žalbeno vijeće podsjeća na to da tužilaštvo, ukoliko u optužnici tereti optuženog za odgovornost na osnovu UZP-a, pored drugih pravno relevantnih činjenica mora da navede i prirodu učešća optuženog u UZP-u.¹⁷⁵ Žalbeno vijeće smatra da se u paragrafu 75(a)(i) Optužnice, gdje se iznose navodi o **Miletićevim** postupcima u cilju ostvarenja UZP-a prisilnog uklanjanja, logistička podrška UNPROFOR-u dovodi u vezu s pružanjem humanitarne pomoći. Osim toga, u paragrafu 75(a)(ii) Optužnice navodi se da je **Miletić** "učestvovao [...] i pomagao u provođenju politike navedene u Direktivi op. br. 7, koja je imala za cilj ograničavanje dostave humanitarne pomoći muslimanskom stanovništvu u Srebrenici i Žepi".¹⁷⁶ Dalje, Žalbeno vijeće primjećuje da se u paragrafu 75 čitalac upućuje na paragrafe 50-54, u okviru tačke 7 Optužnice, u dijelu pod naslovom "Udruženi zločinački poduhvat prisilnog uklanjanja muslimanskog stanovništva iz Srebrenice i Žepe". U njima se navode i druge činjenice, osim onih u paragrafu 75, o djelima koja je **Miletić** počinio u cilju ostvarenja UZP-a prisilnog uklanjanja.¹⁷⁷ Konkretno, u paragrafu 51 navodi se da je **Miletić** "imao središnju ulogu u organizovanju i provođenju akcije da se ograniči dostava humanitarne pomoći u enklave Srebrenica i Žepa".¹⁷⁸ Stoga Žalbeno vijeće odbacuje **Miletićev** argument.

59. S obzirom na gorenavedeno, Žalbeno vijeće zaključuje da **Miletić** nije pokazao da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku koja bi obesnažila ijednu njegovu odluku. Shodno tome, Žalbeno vijeće odbija podosnovu 2.3 **Miletićeve** žalbe.

D. Pandurevićeva žalba (podosnova 1.3)

1. Argumenti strana u postupku

60. **Pandurević** tvrdi da je Pretresno vijeće, kada ga je, na osnovu propusta da ispuni svoju pravnu obavezu, osudilo za to što je nečinjenjem pomogao i podržao ubistvo zarobljenika iz Milića, napravilo pravnu grešku koja obesnažuje osuđujuću presudu.¹⁷⁹ **Pandurević** tvrdi da tužilaštvo tokom suđenja nije ni navelo ni nagovijestilo da ga optužuje za to što je, propuštanjem da ispuni pravnu obavezu, nečinjenjem pomogao i podržao ubistvo zarobljenika iz Milića.¹⁸⁰

61. U prilog tim tvrdnjama **Pandurević** navodi četiri glavna argumenta. Prvo, on tvrdi da je propust koji mu se stavlja na teret – to što nije spriječio da neko naudi zatvorenicima koje je bio

¹⁷⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Karemera i Ngirumpatse*, par. 105; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 214; Drugostepena presuda u predmetu *Simić*, par. 22. V. također Drugostepena presuda u predmetu *Mugenzi i Mugiranzee*, par. 116.

¹⁷⁶ Optužnica, par. 75(a)(ii).

¹⁷⁷ Optužnica, par. 75, gdje se upućuje na Optužnicu, par. 50-54.

¹⁷⁸ Optužnica, par. 51.

¹⁷⁹ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 2, 11, 13, 96. V. Prvostepena presuda, par. 1991.

¹⁸⁰ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 2, 16, 94, 99; Pandurevićeva replika, par. 16, 22.

dužan zaštititi – po svemu sudeći, u Optužnici relevantan za optužbe za UZP, udruživanje radi vršenja genocida i odgovornost nadređenog.¹⁸¹ Drugo, **Pandurević** tvrdi da je 2006. i 2007. godine, u periodu u kom je tužilaštvo izvelo najveći dio dokaza, jurisprudencija ukazivala na to da je njegov navodni propust relevantan za druge oblike odgovornosti, a ne za onaj za koji je mu je izrečena osuđujuća presuda.¹⁸² Treće, **Pandurević** tvrdi da se po razlici između navoda iznijetih protiv njega i navoda iznijetih protiv saoptuženog Borovčanina vidi da je tužilaštvo znalo kako da nedvosmisleno formuliše propust da se ispuni pravna obaveza prema članu 7(1) Statuta, ali da je u njegovom slučaju odlučilo da to ne učini.¹⁸³ Četvrto, **Pandurević** tvrdi da se u optužnici u ovom predmetu kategorija kažnjivog nečinjenja ne koristi onako precizno i konkretno kao u predmetu *Mrkšić i drugi* – gdje se kaže da je Veselin Šljivančanin "vojniciima JNA pod svojom komandom [...] dozvolio [...] da nadzor nad zatočenicima iz vukovarske bolnice predaju drugim srpskim snagama koje su fizički počinile zločine za koje tereti ova optužnica"¹⁸⁴ – i da se nigde ne navodi da je **Pandurević** "dozvolio" da se zatočenicima "predaju" pod bilo čiji nadzor.¹⁸⁵

62. **Pandurević** zaključuje da mu je šteta nanijeta već samim tim što tužilaštvo nije nedvosmisleno navelo oblik odgovornosti za koji ga tereti, te da od njega stoga ne bi trebalo zahtijevati da pokaže da mu je zaista nanijeta šteta.¹⁸⁶ Uprkos tome, **Pandurević** tvrdi da mu je greškom Pretresnog vijeća nanijeta šteta utoliko što je bio lišen mogućnosti da iznese pravne argumente i izvede dokaze od naročitog značaja za pomaganje i podržavanje nečinjenjem.¹⁸⁷

63. Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Pandurević** ignoriše relevantne paragrafe Optužnice, koja ga, kad se uzme u cjelini, u dovoljnoj mjeri obavještava da mu se, osim UZP-a, na teret stavlja i pomaganje i podržavanje činjenjem i nečinjenjem, uključujući i povredu dužnosti time što nije

¹⁸¹ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 94, 99-104, 116, 118-121. V. takođe Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 113; Pandurevićeva replika, par. 22.

¹⁸² Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 108, 116-117, 122-133; Pandurevićeva replika, par. 23-27. **Pandurević** priznaje da tužilaštvo nije bilo spriječeno da iznese navode o pomaganju i podržavanju putem propusta u ispunjenju pravne obaveze, iako tvrdi da je to bio novi vid odgovornosti za pomaganje i podržavanje, dokle god bi ti navodi bili dovoljno eksplicitni da ga obavijeste o optužbama protiv njega. Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 133. V. takođe Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 98, 114-115.

¹⁸³ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 16, 94, 107-108, 114-115, 133; Pandurevićeva replika, par. 17-22, 27. Ista ta razlika se, po **Pandurevićevom** mišljenju, vidi i u Pretpretresnom podnesku tužilaštva i u uvodnoj riječi tužilaštva. Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 109.

¹⁸⁴ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 110, gdje se poziva na predmet *Mrkšić i drugi*, Treća objedinjena izmjenjena optužnica, par. 11(g) (naglasak izostavljen).

¹⁸⁵ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 2, 16, 105-106, 110-111. V. takođe Pandurevićeva replika, par. 20. **Pandurević** takođe tvrdi da se u Optužnici ne navodi odgovornost po osnovu nadzora. Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 111.

¹⁸⁶ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 95-96, 135-136. V. takođe Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 16; Pandurevićeva replika, par. 28. **Pandurević** takođe tvrdi da to što se u Optužnici ne navodi vid odgovornosti za koji je on osuđen predstavlja grešku koja se ne može ispraviti. Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 135.

¹⁸⁷ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 16, 95, 137-138; Pandurevićeva replika, par. 28. V. takođe Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 13, 17.

zaštiti zarobljenike iz Milića.¹⁸⁸ Tužilaštvo dalje tvrdi da jurisprudencija na koju se **Pandurević** poziva ne ide u prilog njegovom stavu u vezi s mjerodavnim pravom 2006. i 2007. godine.¹⁸⁹ Tužilaštvo takođe tvrdi da to što je Borovčanin Optužnicom detaljnije obaviješten o onom što mu se stavlja na teret ne mijenja činjenicu da je **Pandurević** dovoljno obaviješten o tome.¹⁹⁰ Konačno, tužilaštvo tvrdi da riječi "dozvoliti" i "predati" nisu bile neophodne da bi **Pandurević** Optužnicom bio dovoljno jasno obaviješten o navodima protiv njega.¹⁹¹

64. Što se tiče štete koja je **Pandureviću** navodno nanijeta, tužilaštvo kaže da je on navodne nedostatke u Optužnici prvi put pomenuo u žalbenom postupku i da stoga on snosi teret dokazivanja da je njegova mogućnost da pripremi odbranu bila bitno umanjena.¹⁹² Tužilaštvo tvrdi da je **Pandurević** o tome iznio tek malo pojedinosti i relevantnih argumenata, da je svoju odbranu pripremio u skladu s optužbom za pomaganje i podržavanje nečinjenjem i da stoga nije iznio teret dokazivanja.¹⁹³

2. Mjerodavno pravo

65. Žalbeno vijeće podsjeća na to da optužbe protiv nekog optuženog i pravno relevantne činjenice koje govore u prilog tim optužbama moraju u optužnici biti iznijete dovoljno precizno kako bi optuženi bio obaviješten o njima.¹⁹⁴ Optužnica je manjkava ako se u njoj ne navedu konkretne pravno relevantne činjenice protiv optuženog.¹⁹⁵ "Pravna relevantnost" neke činjenice ne može da se utvrdi u apstraktnom smislu, već zavisi od teze tužilaštva.¹⁹⁶ Odlučujući element pri utvrđivanju stepena preciznosti s kojim tužilac mora u optužnici navesti činjenice predmeta jeste karakter kriminalnog ponašanja koje se pripisuje optuženom.¹⁹⁷

¹⁸⁸ Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 40-45, 47-52, 64. V. takođe Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 39, 46, 53-54.

¹⁸⁹ Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 40, 55-59.

¹⁹⁰ Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 54.

¹⁹¹ Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 53.

¹⁹² Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 60.

¹⁹³ Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 40, 60-64.

¹⁹⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Karemera i Ngirumpatse*, par. 594; Drugostepena presuda u predmetu *Bizimungu*, par. 46; Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 574; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 213, 225, 262.

¹⁹⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Karemera i Ngirumpatse*, par. 371; Drugostepena presuda u predmetu *Bizimungu*, par. 46; Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 576; Drugostepena presuda u predmetu *Bagosora i Nsengiyumva*, par. 96.

¹⁹⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 331, 575; Drugostepena presuda u predmetu *Stakić*, par. 117; Drugostepena presuda u predmetu *Krnojelac*, par. 132.

¹⁹⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Bagosora i Nsengiyumva*, par. 132; Drugostepena presuda u predmetu *Krnojelac*, par. 132. V. Drugostepena presuda u predmetu *Bizimungu*, par. 79; Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 575.

66. Kada tužilaštvo namjerava da se osloni na sve vidove odgovornosti iz člana 7(1) Statuta, u optužnici se moraju navesti pravno relevantne činjenice za svaki od tih vidova odgovornosti.¹⁹⁸ Izostavljanje pravno relevantne činjenice kojom se potkrepljuje navod u optužnici može se u nekim slučajevima ispraviti ako se dostave pravovremene, jasne i dosljedne informacije u kojima je detaljno iznijeta činjenična osnova optužbi.¹⁹⁹ Optužnicom iz koje nisu uklonjeni nedostaci nanosi se šteta optuženom.²⁰⁰ Nedostatak se može smatrati bezazlenim samo ako se pokaže da mogućnost da optuženi pripremi odbranu nije bila bitno umanjena.²⁰¹

3. Analiza

67. Pretresno vijeće je zaključilo da je **Pandurević** svojim propustom da izvrši pravnu obavezu zaštite zarobljenika iz Milića "pomogao ubistvo tih deset ljudi i znatno mu doprinio"²⁰² i da je stoga svojim nečinjenjem pomogao i podržao ubistvo tih ljudi.²⁰³ Pretresno vijeće nije raspravljalo o pitanju da li je u Optužnici bilo nedostataka u tom pogledu.²⁰⁴ Žalbeno vijeće će razmotriti pitanje da li se **Pandurević** u Optužnici tereti za to da je nečinjenjem pomogao i podržao ubijanje zarobljenika iz Milića i da li su u njoj navedene pravno relevantne činjenice u prilog toj optužbi.²⁰⁵

68. Žalbeno vijeće podsjeća da se, prilikom razmatranja pitanja da li je podnosilac žalbe bio jasno i pravovremeno obaviješten, optužnica mora razmotriti u cjelini.²⁰⁶ Žalbeno vijeće napominje da se u Optužnici eksplicitno navodi, između ostalog, da je **Pandurević** odgovoran na osnovu člana 7(1) Statuta za to što je "na drugi način 'pomoga[o] i podržava[o]'"²⁰⁷ ubijanje svojim "radnjama i propustima opisanim u gornjim paragrafima".²⁰⁸ U jednom od njih, u paragrafu 39(c)(vii) Optužnice, navodi se da je **Pandurević** "bio [...] odgovoran za sve [zarobljene] bosanske Muslimane [...] u zoni odgovornosti Zvorničke brigade i dužan da se postara za njihovu

¹⁹⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Simić*, par. 21.

¹⁹⁹ Drugostepena presuda u predmetu *Karemera i Ngirumpatse*, par. 371; Drugostepena presuda u predmetu *Bizimungu*, par. 46; Drugostepena presuda u predmetu *Ndindiliyimana i drugi*, par. 172, 176; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 262. V. Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 576.

²⁰⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 262; Drugostepena presuda u predmetu *Renzaho*, par. 125. V. Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 576.

²⁰¹ Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 262; Drugostepena presuda u predmetu *Renzaho*, par. 125. V. Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 576.

²⁰² Prvostepena presuda, par. 1988.

²⁰³ Prvostepena presuda, par. 1991. V. Prvostepena presuda, par. 1984-1990.

²⁰⁴ V. Prvostepena presuda, par. 1980-1981, gdje se upućuje na Optužnicu, par. 30.15, 39(c)(vi), 88-90.

²⁰⁵ S tim u vezi, Žalbeno vijeće podsjeća na to da su zahtjevi za *mens rea* i *actus reus* za pomaganje i podržavanje nečinjenjem isti kao i za pomaganje i podržavanje aktivnom radnjom. Drugostepena presuda u predmetu *Mrkšić i Šljivančanin*, par. 146. V. Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1677, fusnota 5510; Drugostepena presuda u predmetu *Mrkšić i Šljivančanin*, par. 49.

²⁰⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Karemera i Ngirumpatse*, par. 370, 399; Drugostepena presuda u predmetu *Bizimungu*, par. 99; Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 588; Drugostepena presuda u predmetu *Mrkšić i Šljivančanin*, par. 138.

²⁰⁷ Optužnica, par. 88, 90.

²⁰⁸ Optužnica, par. 46-47, str. 25.

bezbjednost i dobrobit. *On to nije učinio.*"²⁰⁹ Žalbeno vijeće takođe napominje to da se u paragrafu 39(c)(vi) Optužnice navodi da je **Pandurević** "i dalje [...] bio na položaju sa kojeg je rukovodio i komandovao [...] u zoni odgovornosti Zvorničke brigade, te je znao za i pomagao [...] [pogubljenja zarobljenika iz Milića po prijekom postupku]". Osim toga, u paragrafu 30.15 Optužnice navodi se da je "odvođenje [zarobljenika iz Milića iz štaba Zvorničke brigade] i [njihovo] pogubljenje po prijekom postupku izvršeno [...] sa znanjem i ovlašćenjem [Vinka **Pandurevića**]". Žalbeno vijeće, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, smatra da je **Pandurević** time obaviješten o pravno relevantnim činjenicama na kojima počiva optužba da je nečinjenjem pomogao i podržao ubijanje zarobljenika iz Milića. Na taj zaključak ne utiče eventualna dodatna relevantnost koju pravno relevantne činjenice mogu imati za optužbe za UZP, udruživanje radi vršenja genocida i odgovornost nadređenog.

69. Što se tiče **Pandurevićevih** argumenata vezanih za poređenje s navodima protiv optuženih u drugim predmetima²¹⁰ i s navodima protiv saoptuženog Borovčanina, Žalbeno vijeće podsjeća na to da se pravna relevantnost neke činjenice ne može utvrditi u apstraktnom smislu, već da ona zavisi od teze tužilaštva.²¹¹ Stoga Žalbeno vijeće, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, smatra da poređenje s navodima tužilaštva iznijetim u predmetima protiv drugih optuženih nije od koristi kad treba procijeniti da li je **Pandurević** adekvatno obaviješten o pravno relevantnim činjenicama na kojima počivaju navodi protiv njega. Shodno tome, Žalbeno vijeće, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, odbacuje te argumente.

70. Pošto Žalbeno vijeće, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, smatra da je **Pandurević** Optužnicom obaviješten o navodima protiv njega, ono se neće baviti njegovim argumentima o šteti koja mu je nanijeta. Isto tako, pošto je **Pandurević** prihvatio da tužilaštvo nije bilo spriječeno da iznese navode o pomaganju i podržavanju putem propusta u ispunjenju pravne obaveze dokle god su ti navodi bili dovoljno eksplicitni da ga obavijeste o optužbama protiv njega,²¹² Žalbeno vijeće ne mora da se bavi njegovim argumentima u vezi sa stanjem u jurisprudenciji u periodu 2006-2007.

4. Zaključak

71. Iz navedenih razloga, Žalbeno vijeće, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, zaključuje da **Pandurević** nije pokazao da nije adekvatno obaviješten o tome da mu se na teret stavlja da je

²⁰⁹ Optužnica, par. 39(c)(vii) (naglasak dodat).

²¹⁰ V. Drugostepena presuda u predmetu *Mrkšić i Šljivančanin*, par. 139-141, gdje je Žalbeno vijeće utvrdilo da je Šljivančanin bio dovoljno obaviješten o tome da se tereti za pomaganje i podržavanje nečinjenjem.

²¹¹ V. gore, par. 65.

²¹² V. gore, fusnota 182.

nečinjenjem podržao i pomagao ubijanje zarobljenika iz Milića. Stoga Žalbeno vijeće, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, odbija **Pandurevićevu** žalbenu podosnovu 1.3.

E. Zaključak

72. Žalbeno vijeće odbija sve prigovore koji se odnose na Optužnicu.

IV. PRIHVATLJIVOST I TEŽINA DOKAZA

A. Uvod

73. **Beara, Nikolić i Miletić** iznose više prigovora na prihvatanje dokaza (dokumentarnih dokaza i svjedočenja) od strane Pretresnog vijeća, a neke prigovore iznose zajedno s prigovorima na ocjenu ili odvagivanje tih dokaza od strane Pretresnog vijeća.²¹³

74. Pretresna vijeća imaju široka diskreciona ovlaštenja pri utvrđivanju prihvatljivosti dokaza. Žalbena vijeće mora se u tom pogledu s dužnim poštovanjem odnositi prema odluci Pretresnog vijeća.²¹⁴ Stoga će se Žalbena vijeće u svojoj analizi ograničiti na to da utvrdi da li je Pretresno vijeće zloupotrijebilo svoje diskreciono ovlaštenje tako što je počinilo primjetnu grešku. Žalbena vijeće će poništiti diskrecionu odluku pretresnog vijeća jedino ako zaključi da je ona (1) zasnovana na pogrešnom tumačenju mjerodavnog prava, (2) zasnovana na očigledno netačnom zaključku o činjenicama, ili (3) u tolikoj mjeri nepravična ili nerazumna da predstavlja zloupotrebu diskrecionih ovlaštenja pretresnog vijeća.²¹⁵

B. Pobijane odluke da se dokazi ne prihvate

1. Bearina žalba (osnova 1)

75. **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku i zloupotrijebilo svoje diskreciono ovlaštenje time što nije uvrstilo u spis tri izjave **Bearinog** vozača Miloša Tomovića, koje su predočene tokom unakrsnog ispitivanja **Pandurevića** i koje su relevantne za pitanje gdje je **Beara** bio u datom trenutku.²¹⁶ **Beara** tvrdi da je tužilaštvo ispitivalo Tomovića o tome gdje se **Beara** nalazio i da je reklo da zna da je on od "13. do 15." bio u Beogradu, a da Pretresno vijeće nije tome pridalo značaj.²¹⁷ **Beara** dalje tvrdi da su te izjave od presudnog značaja za valjanu procjenu **Pandurevićeve** vjerodostojnosti i da je Pretresno vijeće tokom unakrsnog ispitivanja **Pandurevića** prekršilo **Bearino** pravo da dovede u pitanje **Pandurevićevu** vjerodostojnost time što je odbilo da prihvati te izjave.²¹⁸

²¹³ O prigovorima na prihvatanje dokaza Žalbena vijeće raspravlja i dolje, par. 294, 297, 308-309, 317, 318, 1314.
²¹⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 152, 161.

²¹⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 29; Drugostepena presuda u predmetu *Lukić i Lukić*, par. 17; Drugostepena presuda u predmetu *Krajišnik*, par. 81.

²¹⁶ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 3, par. 3, 5, 8; žalbeni pretres, AT. 163-164 (2. decembar 2013.). V. takođe Bearina replika, par. 8. Zbog toga je, kako **Beara** tvrdi, prekršeno njegovo pravo na pravično suđenje, što je dovelo do neostvarenja pravde. Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 3, par. 3, 5, 16.

²¹⁷ Žalbeni pretres, AT. 164 (2. decembar 2013.).

²¹⁸ Bearin žalbeni podnesak, par. 5-8. V. takođe Bearina replika, par. 7; žalbeni pretres, AT. 163-164 (2. decembar 2013.).

76. Tužilaštvo u odgovoru kaže da je Pretresno vijeće postupilo u okviru svojih diskrecionih ovlaštenja kad je odbilo da uvrsti te izjave u spis i da **Beara** nije uspio pokazati suprotno.²¹⁹ Tužilaštvo dalje tvrdi da **Beara** nije naveo na koje su se zaključke koji su nepovoljni po njega te izjave mogle odraziti, niti je objasnio u kom smislu one protivrječe **Pandurevićevom** svjedočenju.²²⁰

77. Žalbena vijeće smatra da **Beara** ne daje dovoljno konkretne argumente o tome zašto bi uvrštavanje tih izjava u spis bilo od presudnog značaja za procjenu vjerodostojnosti **Pandurevićevih** tvrdnji o **Bearinim** postupcima i mjestu gdje je bio. **Beara** kaže da je sporno to što je on od 13. do 15. jula 1995. navodno bio u Beogradu, ali ne pokazuje zašto je to relevantno za **Pandurevićevu** vjerodostojnost ili kako bi se time moglo pokazati da je Pretresno vijeće pogriješilo time što je odlučilo da te izjave ne uvrsti u spis. Stoga Žalbena vijeće zaključuje da **Beara** nije potkrijepio svoju tvrdnju da je Pretresno vijeće zloupotrijebilo svoje diskreciono ovlaštenje kad je odbilo da uvrsti te izjave u spis, niti je pokazao da je napravljena pravna greška. Shodno tome, Žalbena vijeće odbija **Bearinu** žalbenu osnovu 1.

2. Nikolićeva žalba

(a) Odluka Pretresnog vijeća da ne prihvati jednog vještaka odbrane i njegov izvještaj (osnova 2)

78. **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku time što mu nije dozvolilo da pozove profesora Williama Schabasa u svojstvu vještaka i time što nije uvrstilo Schabasov izvještaj u spis.²²¹ Kako **Nikolić** tvrdi, Pretresno vijeće pogrešno je protumačilo temu Schabasovog izvještaja i pogrešno zaključilo da Schabasovo stručno mišljenje spada direktno u nadležnost Pretresnog veća, ne navevši za to nikakvo obrazloženje.²²² **Nikolić** dalje tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo time što je u Prvostepenoj presudi odbacilo Schabasova mišljenja a da ih nije valjano razmotrilo.²²³

²¹⁹ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 7-8. V. žalbeni pretres, AT. 214 (3. decembar 2013.).

²²⁰ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 9.

²²¹ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 46, gdje se upućuje na izvještaj profesora Williama Schabasa pod naslovom "State Policy as an Element of the Crime of Genocide", uvrštenog u Nikolićev završni podnesak (*corrigendum* zaveden 15. septembra 2009.) (javno), Dodatak D (dalje u tekstu: Schabasov izvještaj). **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće tom odlukom prekršilo njegovo pravo na osnovu člana 21(4)(e) Statuta da dovede i ispita svjedoke odbrane. Nikolićev žalbeni podnesak, par. 46.

²²² Nikolićev žalbeni podnesak, par. 47-48, 50-51; Nikolićeva replika, par. 25-26. V. takođe Nikolićeva replika, par. 27.

²²³ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 53; Nikolićeva replika, par. 28. **Nikolić** tvrdi da se te greške mogu ispraviti samo tako što će se Schabas pozvati da svjedoči na žalbenom pretresu. Nikolićev žalbeni podnesak, par. 54; Nikolićeva replika, par. 28.

Tužilaštvo u odgovoru kaže da je Pretresno vijeće **Nikoliću** s pravom uskratilo odobrenje da pozove Schabasa kao vještaka²²⁴ i da **Nikoliću** time nije nanijeta nikakva šteta.²²⁵

79. Pretresno vijeće nije odobrilo **Nikoliću** da pozove Schabasa u svojstvu vještaka, ni da Schabasov izvještaj podnese kao izvještaj vještaka, obrazlažući to time što Schabasovo stručno mišljenje spada u nadležnost Pretresnog vijeća i što **Nikolić** ima mogućnost da pravnu analizu iz Schabasovog izvještaja uključi u svoje argumente.²²⁶ Žalbena vijeća podsjeća na to da pretresna vijeća imaju diskreciono ovlaštenje da ne dopuste svjedočenje vještaka o pravnim pitanjima.²²⁷ **Nikolić** Schabasa karakteriše kao stručnjaka za istorijski i pravni razvoj pojma genocida sa stanovišta pravnih odredbi o odgovornosti države i o individualnoj krivičnoj odgovornosti.²²⁸ To je tema koja spada u domen međunarodnog običajnog prava, koje Međunarodni sud stalno primjenjuje.²²⁹ Osim toga, **Nikolić** je mišljenja iz Schabasovog izvještaja uključio u svoj završni podnesak i u završnu riječ,²³⁰ a Pretresno vijeće je razmotrilo te argumente.²³¹ Stoga Žalbena vijeća odbija **Nikolićevu** žalbenu osnovu 2.

(b) Odluka Pretresnog vijeća da ne odobri zaštitne mjere za svjedoka 3DW5 (osnova 15)

80. **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu i činjeničnu grešku time što nije odobrilo zaštitne mjere za svjedoka odbrane 3DW5.²³² Prema **Nikolićevom** mišljenju, njegovim bi svjedočenjem svjedok tužilaštva Srećko Aćimović bio dodatno raskrinkan kao nepouzdan i ono bi bilo od presudnog značaja za procjenu njegove vjerodostojnosti.²³³ **Nikolić** tvrdi da nijedno razumno pretresno vijeće ne bi zaključilo da nema dovoljno osnova za odobravanje zaštitnih mjera²³⁴ i da Pretresno vijeće nije obrazložilo svoju odluku da ih ne odobri.²³⁵ Prema **Nikolićevom**

²²⁴ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 40-41. V. takođe Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 42.

²²⁵ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 40, 43.

²²⁶ *Tužilac protiv Vujadina Popovića i drugih*, predmet br. IT-05-88-T, Odluka o prihvatljivosti izvještaja vještaka i predloženog svjedočenja vještaka profesora Schabasa, 1. juli 2008, par. 8-9. V. takođe *Tužilac protiv Vujadina Popovića i drugih*, predmet br. IT-05-88-T, Odluka po zahtjevu za preispitivanje odluke o prihvatljivosti izvještaja vještaka i predloženog svjedočenja vještaka profesora Schabasa, 30. juli 2008, str. 2.

²²⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Nahimana i drugi*, par. 292-294. V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1295; Drugostepena presuda u predmetu *Renzaho*, par. 289.

²²⁸ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 48, 50.

²²⁹ V., npr., Drugostepena presuda u predmetu *Kordić i Čerkez*, par. 66; Drugostepena presuda u predmetu *Tadić*, par. 194 i dalje.

²³⁰ V. Prvostepena presuda, par. 826-827. Upor. Drugostepena presuda u predmetu *Nahimana i drugi*, par. 294.

²³¹ Prvostepena presuda, par. 828-830.

²³² Nikolićev žalbeni podnesak, par. 252; Nikolićeva replika, par. 105. Iako ima u vidu da svjedok 3DW5 nije ni svjedočio niti su mu bile odobrene zaštitne mjere, Žalbena vijeća će koristiti njegov pseudonim, pošto ne vidi zašto bi se javnosti stavilo na znanje da je neko svojevremeno možda pristao da svjedoči pod uslovom da mu se odobre zaštitne mjere. Upor. *Léonidas Nshogoza protiv tužioca*, predmet br. ICTR-2007-91-A, Presuda, 15. mart 2010., par. 67.

²³³ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 252, 254, 260; Nikolićeva replika, par. 103.

²³⁴ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 253-255; Nikolićeva replika, par. 105. V. takođe Nikolićev žalbeni podnesak, par. 256; Nikolićeva replika, par. 102.

²³⁵ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 257-258; Nikolićeva replika, par. 104.

mišljenju, Pretresno vijeće pogriješilo je i time što, bez obrazloženja, nije odobrilo ulaganje žalbe na tu odluku, zbog čega **Nikolić** nije mogao da zatraži izdavanje naloga *subpoena* kojim bi se svjedok primorao da svjedoči.²³⁶ **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno zaključilo da je odbrana povukla svjedoka 3DW5, jer je zapravo svjedok 3DW5 odbio da svjedoči.²³⁷ **Nikolić** zaključuje da su odlukom Pretresnog vijeća da se odobre zaštitne mjere za svjedoka 3DW5 prekršena njegova prava na osnovu člana 21(4)(e) Statuta, čime je došlo do neostvarenja pravde i/ili čime je obesnažena Prvostepena presuda.²³⁸

81. Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Nikolić** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo.²³⁹ Tužilaštvo tvrdi da se predloženim svjedočenjem u spis ne bi dodali nikakvi novi dokazi,²⁴⁰ da svjedok 3DW5 nije ispunio minimalne uslove za odobravanje zaštitnih mjera²⁴¹ i da je **Nikolić** mogao da zatraži izdavanje naloga *subpoena* kako bi obezbijedio svjedočenje svjedoka 3DW5.²⁴²

82. Žalbeno vijeće napominje da **Nikolić** svoje argumente zasniva na tvrdnji da je Pretresno vijeće prekršilo njegova prava na osnovu člana 21(4)(e) Statuta, kojim se optuženom garantuje pravo "da ispita svjedoke koji ga terete ili da se oni ispituju u njegovo ime, kao i da se svjedoci odbrane dovedu i ispituju pod istim uslovima kao i svjedoci koji ga terete". Žalbeno vijeće smatra da odlukom Pretresnog vijeća da ne odobri zaštitne mjere ni ulaganje žalbe na tu odluku **Nikoliću** nisu uskraćene sve mogućnosti da obezbijedi stupanje svjedoka 3DW5 pred Pretresno vijeće. Konkretno, **Nikolić** nije pokazao da s pravnog stanovišta nije imao nikakvih mogućnosti da zatraži izdavanje naloga *subpoena* kojim bi se svjedok 3DW5 primorao da svjedoči.²⁴³ Iz spisa predmeta proizlazi da su **Nikolićevi** branioci svjedoku 3DW5 rekli da ga neće prisiljavati da svjedoči javno, zbog čega su potom i povukli svjedoka 3DW5, umjesto da zatraže izdavanje naloga *subpoena* za njega.²⁴⁴ To je bila **Nikolićeva** odluka, a ne greška Pretresnog vijeća. Stoga Žalbeno vijeće smatra da je **Nikolićev** argument neutemeljen i odbija njegovu žalbenu osnovu 15.

²³⁶ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 259, 262.

²³⁷ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 259; Nikolićeva replika, par. 103.

²³⁸ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 252, 260. **Nikolić** tvrdi da bi se to moglo ispraviti samo tako što bi se svjedoku 3DW5 odobrilo da u žalbenom postupku svjedoči uz primjenu zaštitnih mjera. Nikolićev žalbeni podnesak, par. 261. **Nikolić** dodaje da će, ukoliko mu Žalbeno vijeće to ne odobri, tražiti da se izda nalog *subpoena*, kojim će se svjedok 3DW5 primorati da svjedoči. Nikolićev žalbeni podnesak, par. 262.

²³⁹ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 228-237.

²⁴⁰ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 228, 232.

²⁴¹ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 233. V. takođe Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 234.

²⁴² Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 232, 236.

²⁴³ V. *Tužilac protiv Radislava Krstića*, predmet br. IT-98-33-A, Odluka po molbi da se izdaju subpoenae, 1. juli 2003., par. 15.

²⁴⁴ T. 25817-25819 (16. septembar 2008.).

3. Miletićeva žalba (osnova 22)

83. **Miletić** tvrdi da se "Mladićev dnevnik", koji je Pretresno vijeće odbilo da uvrsti u spis, "mogao presudno odraziti na ocjenu [**Miletićeve**] odgovornosti".²⁴⁵ **Miletić** tvrdi da je Mladićev dnevnik relevantan zato što se on, **Miletić**, u njemu ne pominje, što znači da on nije bio na položaju savjetnika ili koordinatora, kako se to pretpostavlja.²⁴⁶ On takođe tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo time što je njegovu molbu da ponovo otvori svoj dokazni postupak tretiralo kao zahtjev za prihvatanje dokaza bez posredstva svjedoka i što je odbilo da prihvati dokumente koji su mogli baciti drugačije svjetlo na njegovu ulogu i koji su se mogli odraziti i na Prvostepenu presudu.²⁴⁷ **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće u oba slučaja pogrešno primijenilo pravilo 89(B) i (C) Pravidnika o postupku i dokazima MKSJ-a (dalje u tekstu: Pravidnik), čime je prekršilo obavezu da mu osigura pravično suđenje, koju ima u skladu sa Statutom.²⁴⁸ **Miletić** zaključuje da je odluka Pretresnog vijeća da ne uvrsti te dokazne predmete u spis postupak učinila nepravičnim i da je obesnažila presudu koja mu je izrečena, po svim tačkama Optužnice.²⁴⁹

84. Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Miletić** nije pokazao da je Pretresno vijeće zloupotrijebilo svoje diskreciono ovlaštenje ili da bi se uvrštavanje bilo kojeg pomenutog dokumenta u spis odrazilo na Prvostepenu presudu.²⁵⁰

85. Što se tiče svih dokumenata, s izuzetkom Mladićevog dnevnika, **Miletićeva** argumentacija o tome kako bi oni bacili drugačije svjetlo na njegovu ulogu i kako bi se odrazili na Prvostepenu presudu nije dovoljno konkretna. Što se tiče Mladićevog dnevnika, **Miletić** generalno govori o njegovoj važnosti, ali ne pokazuje kako bi se uvrštavanje Mladićevog dnevnika u spis odrazilo na bilo koji relevantni činjenični zaključak Pretresnog vijeća. Stoga Žalbeno vijeće zaključuje da **Miletić** nije iznio dovoljno argumenata u prilog svojim tvrdnjama, te da u tom smislu nije pokazao da je napravljena pravna greška. Shodno tome, Žalbeno vijeće odbija **Miletićevu** žalbenu osnovu 22.

²⁴⁵ Miletićev žalbeni podnesak, par. 422. V. Miletićev žalbeni podnesak, par. 421, 426. V. takođe žalbeni pretres, AT. 434-435 (djelimično zatvorena sjednica) (5. decembar 2013.).

²⁴⁶ Miletićeva replika, par. 141. V. takođe Miletićev žalbeni podnesak, par. 422.

²⁴⁷ Miletićev žalbeni podnesak, par. 423, 426.

²⁴⁸ Miletićev žalbeni podnesak, par. 424-426; Miletićeva replika, par. 140.

²⁴⁹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 427.

²⁵⁰ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 330-332; žalbeni pretres, AT. 472 (5. decembar 2013.).

C. Prihvatanje izjava (Bearina žalba)

1. Prihvatanje izjava Miloslava Deronjića i Nade Stojanović na osnovu pravila 92quater

(osnova 2)

(a) Argumenti strana u postupku

86. **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku i zloupotrijebilo svoje diskreciono ovlaštenje time što je, na osnovu pravila 92quater Pravilnika,²⁵¹ uvrstilo u spis izjave svjedoka Miloslava Deronjića i Nade Stojanović.²⁵² **Beara** dalje tvrdi da je uvrštavanjem tih izjava u spis prekršeno njegovo pravo na pravično suđenje, čime mu je nanijeta šteta i Prvostepena presuda obesnažena.²⁵³

87. Što se tiče Deronjićeve izjave, **Beara** tvrdi da Žalbeno vijeće treba ponovo da razmotri odluku kojom je potvrdilo da uvrštava te izjave u spis, i to zbog očite greške u rezonovanju i potrebe da se spriječi nepravda.²⁵⁴ **Beara** tvrdi da se Deronjićeva izjava odnosi na njegova djela i ponašanje, da je nedosljedna, da nije potkrijepljena i da nije bila predmet unakrsnog ispitivanja Bearine odbrane.²⁵⁵ **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće u predmetu *Karadžić* iz sličnih razloga odbilo da uvrsti Deronjićevu izjavu u spis.²⁵⁶ Prema **Bearinom** mišljenju, i Žalbeno vijeće i Pretresno vijeće pogriješili su kada se nisu držali pristupa usvojenog u predmetu *Karadžić* i kada nisu sagledali sve relevantne faktore vezane za tu izjavu.²⁵⁷ On dalje tvrdi da se Pretresno vijeće u velikoj mjeri oslanjalo na Deronjićevu izjavu kad je donijelo nekoliko zaključaka na osnovu kojih

²⁵¹ Pravilom 92quater Pravilnika predviđeno je sljedeće:

(A) Svjedočenje u obliku pismene izjave ili transkripta koje je dala osoba koja je u međuvremenu umrla, ili osoba kojoj se više ne može uz razumnu revnost ući u trag, ili osoba koja zbog tjelesnog ili duševnog stanja ne može svjedočiti usmeno, može se prihvatiti bez obzira na to da li je ta pismena izjava u obliku utvrđenom pravilom 92bis, ako pretresno vijeće:

(i) se primjenom gornjih kriterijuma uvjeri da ta osoba nije na raspolaganju;

(ii) na osnovu okolnosti u kojima je izjava data i zabilježena zaključi da je to svjedočenje pouzdano.

(B) Ukoliko se svjedočenjem dokazuju djela i ponašanje optuženog za koje se on tereti u optužnici, to može biti jedan od faktora za neprihvatanje takvog svjedočenja ili tog njegovog dijela.

²⁵² Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 9, par. 9, 14-16; žalbeni pretres, AT. 159 (2. decembar 2013.); AT. 190-191 (3. decembar 2003. godine);

²⁵³ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 9, par. 11, 14, 16.

²⁵⁴ Bearin žalbeni podnesak, par. 9; Bearina replika, par. 9.

²⁵⁵ Bearin žalbeni podnesak, par. 10-13; Bearina replika, par. 10; žalbeni pretres, AT. 159 (2. decembar 2013.); AT. 186, 191, 193 (3. decembar 2013.).

²⁵⁶ Bearin žalbeni podnesak, par. 12-14; Bearina replika, par. 11; žalbeni pretres, AT. 191-192 (3. decembar 2013.).

²⁵⁷ Bearin žalbeni podnesak, par. 10-13; žalbeni pretres, AT. 192 (3. decembar 2013.).

je njemu izrečena osuđujuća presuda, zbog čega je opravdano da se interlokutorna odluka Žalbenog vijeća ponovo razmotri.²⁵⁸

88. Što se tiče izjave Nade Stojanović, **Beara** tvrdi da se ta izjava odnosi na njegova djela i ponašanje, da nije data pod zakletvom, da nije bila predmet unakrsnog ispitivanja, da nije vjerodostojna s obzirom na to da je Nada Stojanović osumnjičena, da njena izjava nije potkrijepljena drugim vjerodostojnim i pouzdanim dokazima i da joj protivrječe drugi dokazi. **Beara** takođe tvrdi da se izjava Nade Stojanović odrazila na presudu koja mu je izrečena, pošto se Pretresno vijeće oslonilo na izjavu Nade Stojanović koja se odnosi na **Bearina** djela i ponašanje kad je izvelo zaključak da je on 14. jula 1995. bio prisutan na mjestu masovnog pogubljenja i da je učestvovao u UZP-u ubistva.²⁵⁹

89. Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Beara** ponavlja argumente o uvrštavanju izjava u spis koje je već iznio u prvostepenom postupku, ali da ne uspijeva pokazati da je napravljena greška.²⁶⁰ Tužilaštvo tvrdi da odluka u predmetu *Karadžić* ne pokazuje očitu grešku u rezonovanju ili nepravdu.²⁶¹ Tužilaštvo dalje tvrdi da **Beara** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo kad se, uz oprez, oslonilo na Deronjićevu izjavu i izjavu Nade Stojanović.²⁶²

(b) Analiza

90. **Beara** od Žalbenog vijeća traži da ponovo razmotri jednu svoju raniju odluku, kojom je potvrdilo odluku Pretresnog vijeća da uvrsti Deronjićevu izjavu u spis.²⁶³ Time **Beara** pokušava da ponovo pokrene pitanje o kojem je Žalbeno vijeće već donijelo odluku. Žalbeno vijeće podsjeća na to da može ponovo da razmotri neku raniju interlokutornu odluku ukoliko je pokazana očita greška u rezonovanju ili ako je to neophodno kako bi se spriječila nepravda.²⁶⁴ **Beara** nije pokazao da je u interlokutornoj odluci napravljena očita greška u rezonovanju. Konkretno, nipošto nije dovoljno uputiti na odluku koju je donijelo pretresno vijeće u nekom drugom predmetu, protiv nekog drugog optuženog, kojom se odbija uvrštavanje u spis iste izjave. Štaviše, "dokazna vrijednost nekog

²⁵⁸ Bearin žalbeni podnesak, par. 13; Bearina replika, par. 10, 12; žalbeni pretres, AT. 192-193 (3. decembar 2013.).

²⁵⁹ Bearin žalbeni podnesak, par. 15; Bearina replika, par. 13.

²⁶⁰ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 11-12, 14-16. V. takođe Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 19.

²⁶¹ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 12.

²⁶² Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 11, 14-18.

²⁶³ *Tužilac protiv Vujadina Popovića i drugih*, predmet br. IT-05-88-AR73.4, Odluka po interlokutornim žalbama Beare i Nikolića na odluku Pretresnog vijeća od 21. aprila 2008. kojom su u spis uvršteni dokazi u skladu s pravilom 92*quater*, 18. avgust 2008. (povjerljivo). V. takođe Miloslav Deronjić, DP P03139a, Transkript prihvaćen na osnovu pravila 92*quater* (19. januar 2004.) (povjerljivo).

²⁶⁴ *Tužilac protiv Édouarda Karemere i drugih*, predmet br. ICTR-98-44-AR73(c), Odluka po zahtjevima za ponovno razmatranje, 1. decembar 2006., par. 6; *Tužilac protiv Vojislava Šešelja*, predmet br. IT-03-67-AR72.1,

dokumenta može se različito ocjenjivati u različitim predmetima, u zavisnosti od okolnosti".²⁶⁵ U drugom argumentu o načinu na koji se Pretresno vijeće u Prvostepenoj presudi oslonilo na Deronjićevu izjavu **Beara** brka zasebna pitanja vezana za uvrštavanje u spis, koje se odvija tokom suđenja, s težinom koja će nekom dokazu biti pridana u Prvostepenoj presudi.²⁶⁶ Pitanje težine nije razlog iz kog bi Žalbeno vijeće moralo ponovo da razmatra neku raniju interlokutornu odluku o uvrštavanju u spis. **Beara** ne iznosi druge argumente u prilog zahtjevu za ponovno razmatranje. Stoga Žalbeno vijeće zaključuje da **Beara** nije pokazao da tu odluku treba ponovo razmatrati.

91. Izjava Nade Stojanović je transkript snimljenog razgovora koji su s Nadom Stojanović vodili članovi tima tužilaštva.²⁶⁷ Žalbeno vijeće je već analiziralo pitanje pouzdanosti snimljenog razgovora i o tome reklo sljedeće:

Snimljeno ispitivanje, po definiciji, uključuje sva pitanja, sve odgovore, svaku stanku i zahtjev za objašnjenje svih prisutnih. Strane u postupku i sudije mogu same poslušati audio snimak i tako steći dodatne informacije o opštem držanju ispitanika, kao i ispitivača. Opasnost, o kojoj govori udružena odbrana, da se tužilaštvo koristi ovakvim tipom ispitivanja kako bi "oblikovalo" iskaze protiv (drugih) optuženih kojima se sudi [...] svedena je na minimum. U tom smislu, snimljeno ispitivanje može se smatrati pouzdanijim od pripremljene izjave koja je potom prihvaćena na osnovu pravila 92bis.²⁶⁸

Kad je odlučivalo da uvrsti tu izjavu u spis, Pretresno vijeće je uzelo u obzir da ona sadrži dokaze koji se odnose na **Bearina** djela i ponašanje,²⁶⁹ da je Nada Stojanović bila obaviještena o tome da je osumnjičena,²⁷⁰ da nije unakrsno ispitivana i da se razgovor s njom ticao događaja o kojima postoje i drugi dokazi.²⁷¹ Među njima ima i potkrepljujućih dokaza koji su prošli unakrsno ispitivanje.²⁷² S obzirom na sve to, Žalbeno vijeće zaključuje da **Beara** nije pokazao da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku i da je zloupotrijebilo svoje diskreciono ovlaštenje time što je izjavu Nade Stojanović uvrstilo u spis na osnovu pravila 92quater Pravilnika.

92. Shodno tome, Žalbeno vijeće odbija **Bearinu** žalbenu osnovu 2 u cijelosti.

Odluka po zahtevu za preispitivanje "Odluke po interlokutornoj žalbi po pitanju nadležnosti" od 31. avgusta 2004. godine, 15. jun 2006., par. 9; Drugostepena presuda u predmetu *Kajelijeli*, par. 203.

²⁶⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Simba*, par. 132. V. Drugostepena presuda u predmetu *Bizimungu*, par. 210.

²⁶⁶ Žalbeno vijeće razmatra **Bearine** argumente o tome što se Pretresno vijeće pozivalo na Deronjićevu izjavu, dolje, par. 1220 i dalje.

²⁶⁷ Nada Stojanović, DP 3D00511, Izjava prihvaćena na osnovu pravila 92quater (1. juli 2002.), str. 1; Odluka u predmetu *Popović i drugi* od 19. februara 2009., par. 43-45.

²⁶⁸ Odluka po žalbi u predmetu *Prlić i drugi* iz novembra 2007., par. 44.

²⁶⁹ Odluka u predmetu *Popović i drugi* od 19. februara 2009., par. 42, 49.

²⁷⁰ Odluka u predmetu *Popović i drugi* od 19. februara 2009., par. 44.

²⁷¹ Odluka u predmetu *Popović i drugi* od 19. februara 2009., par. 46.

²⁷² *Tužilac protiv Vujadina Popovića i drugih*, predmet br. IT-05-88-T, Odluka po zahtjevu kojim se u ime Drage Nikolića traži prihvatanje dokaza na osnovu pravila 92quater, 18. decembar 2008. (povjerljivo), par. 47.

2. Prihvatanje Borovčaninove izjave i izjave svjedoka PW-116 (osnova 3, djelimično)

93. **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku i da je zloupotrijebilo svoje diskreciono ovlaštenje time što je uvrstilo u spis Borovčaninovu izjavu i izjavu svjedoka tužilaštva PW-116.²⁷³ Što se tiče Borovčaninove izjave (dalje u tekstu: Razgovor s Borovčaninom), **Beara** tvrdi da nju nije trebalo prihvatiti zato što se u njoj pominju djela i ponašanje povezani s njim samim.²⁷⁴ Tužilaštvo odgovara da **Beara** nije pokazao nikakvu grešku u vezi s prihvatanjem tih izjava.²⁷⁵

94. Što se tiče Razgovora s Borovčaninom, Žalbeno vijeće podsjeća na to da je odbilo **Bearinu** interlokutornu žalbu na uvrštavanje te izjave u spis i dodaje da **Beara** nije naveo razloge za ponovno razmatranje te odluke.²⁷⁶ Što se tiče izjave svjedoka PW-116, Žalbeno vijeće smatra da **Beara** nije naveo konkretnu grešku koja je napravljena u vezi s uvrštavanjem te izjave u spis. **Bearini** argumenti se stoga odbacuju.

D. Korištenje neprovjerenih i nepotkrijepljenih dokaza

95. **Popović i Beara** iznose nekoliko prigovora na to što je Pretresno vijeće, kako oni tvrde, koristilo dokaze koji nisu ni provjereni u unakrsnom ispitivanju ni potkrijepljeni drugim dokazima.

96. Žalbeno vijeće podsjeća na to da se osuđujuća presuda ne smije zasnivati isključivo, ili u odlučujućoj mjeri, na iskazima svjedoka koga optuženi nije imao mogućnost ispitati ili koji nije ispitan u njegovo ime, bilo tokom istrage bilo tokom suđenja.²⁷⁷ Taj princip važi za "bilo koju činjenicu koja je nužna za osuđujuću presudu", odnosno "zaključ[ke] koje instanca koja presuđuje po činjenicama mora donijeti van razumne sumnje".²⁷⁸ Smatra se da bi bilo "suprotno principima pravičnosti [...] [d]opustiti izricanje osuđujuće presude na osnovu dokaza ove vrste u odsustvu dovoljne potvrde".²⁷⁹

²⁷³ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 17, par. 17-20, 23.

²⁷⁴ Bearin žalbeni podnesak, par. 18.

²⁷⁵ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 20-21, 30. V. takođe Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 31.

²⁷⁶ Odluka u predmetu *Popović i drugi* od 14. decembra 2007., par. 27-29, 47-52, str. 19 (Dispozitiv).

²⁷⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 807; Drugostepena presuda po navodima o nepoštovanju suda u predmetu *Haraqija i Morina*, par. 61; Odluka u predmetu *Popović i drugi* od 14. decembra 2007., par. 48; Odluka po žalbi u predmetu *Prlić i drugi* iz novembra 2007., par. 53. V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Rukundo*, par. 134-135.

²⁷⁸ Odluka po žalbi u predmetu *Prlić i drugi* iz novembra 2007., par. 59. V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Haradinaj i drugi*, fusnota 252.

²⁷⁹ Drugostepena presuda po navodima o nepoštovanju suda u predmetu *Haraqija i Morina*, par. 61, gdje se poziva na Odluku po žalbi u predmetu *Prlić i drugi* iz novembra 2007., par. 59. V. takođe Odluka u predmetu *Martić* od 14. septembra 2006., par. 20; *Tužilac protiv Stanislava Galića*, predmet br. IT-98-29-AR73.2, *Tužilac protiv Stanislava Galića*, Odluka po interlokutornoj žalbi u vezi s pravilom 92bis(C), 7. juni 2002. godine, fusnota 34.

1. Svjedočenje svjedoka PW-116

(a) Argumenti strana u postupku

(i) Bearina osnova 3, djelimično

97. **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće pridalo preveliku težinu transkriptu svjedočenja svjedoka PW-116, koje je bilo jedino svjedočenje o premlaćivanju i ubijanju u supermarketu u Kravici.²⁸⁰ **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada se pozvalo na transkript svjedočenja svjedoka PW-116 za dokazivanje ubistva u supermarketu u Kravici, i kaže da se dokazi koji nisu provjereni i potkrijepljeni ne mogu koristiti da bi se dokazala neka optužba protiv optuženog.²⁸¹ **Beara** zaključuje da je greškama Pretresnog vijeća prekršeno njegovo pravo na pravično suđenje, čime je Prvostepena presuda obesnažena.²⁸²

98. Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Beara** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo.²⁸³ Tužilaštvo tvrdi da su osuđujuće presude izrečene **Beari** zasnovane na mnogim drugim slučajevima ubijanja, a ne samo na ubijanju u supermarketu u Kravici. Štaviše, prema riječima tužilaštva, svjedočenje svjedoka PW-116 nije bilo ni jedini ni presudni osnov po kom je **Beari** izrečena osuđujuća presuda po bilo kojoj tački Optužnice.²⁸⁴ Tužilaštvo tvrdi da Pretresno vijeće nije moralo da traži da se potkrijepe neprovjereni dokazi za svaku pojedinačnu optužbu u okviru neke tačke Optužnice.²⁸⁵ Tužilaštvo dodaje da bi se traženjem da se potkrepljuju dokazi prihvaćeni na osnovu pravila 92bis i 92quater Pravidnika, dovela u pitanje svrha tih pravila, a to je postizanje veće efikasnosti i ekspeditivnosti u suđenju, naročito kod dokaza o bazi zločina.²⁸⁶ Alternativno, tužilaštvo tvrdi da prikaz ubijanja u supermarketu u Kravici koji je dao svjedok PW-116 u stvari potkrepljuju drugi posredni dokazi koji pokazuju dosljedan način ponašanja, koji može poslužiti kao potkrepa.²⁸⁷

(ii) Popovićeve žalbe

99. **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu i činjeničnu grešku time što je zaključilo da je u supermarketu u Kravici došlo do ubijanja.²⁸⁸ Prvo, on tvrdi da svjedočenje svjedoka PW-116, jedinog koji je svjedočio o ubijanju u supermarketu u Kravici, nije potkrijepljeno

²⁸⁰ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 17, par. 20-21, 23.

²⁸¹ Bearin žalbeni podnesak, par. 20-22. V. također Bearina replika, par. 16.

²⁸² Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 17.

²⁸³ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 23. V. također Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 24, 31.

²⁸⁴ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 24.

²⁸⁵ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 25.

²⁸⁶ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 26.

²⁸⁷ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 27-29.

²⁸⁸ Popovićev žalbeni podnesak, par. 426.

i da je prihvaćeno na osnovu pravila 92bis(D) Pravilnika, čime je njemu uskraćena mogućnost da ga ospori u unakrsnom ispitivanju.²⁸⁹ Drugo, **Popović** tvrdi da svjedok PW-116 nije vidio ubijanje, već samo premlaćivanje i zlostavljanje.²⁹⁰ Treće, on tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo time što je za dokazivanje jednog incidenta koristilo dokaze o drugim incidentima.²⁹¹ **Popović** tvrdi da se uspješno dokazivanje ostalih djela u osnovi ne može smatrati "potkrepljujućim" dokazom neke konkretne zasebne optužbe u optužnici.²⁹²

100. Tužilaštvo u odgovoru kaže da su presude izrečene **Popoviću** zasnovane na drugim analognim slučajevima "situaciono uslovljenog" ubijanja i da svjedočenje svjedoka PW-116 o ubijanju u supermarketu u Kravici nije jedini, a ni presudni osnov za izricanje osuđujućih presuda bilo kom optuženom. Tužilaštvo tvrdi je taj pristup u skladu s relevantnom jurisprudencijom.²⁹³

(b) Analiza

101. Svjedočenje svjedoka PW-116 dato je u obliku transkripta njegovog svjedočenja u predmetu *Krstić*.²⁹⁴ Tokom svjedočenja u prvostepenom postupku u predmetu *Krstić* svjedok PW-116 nije unakrsno ispitivan o onom dijelu svjedočenja koje se odnosi na ubijanje u supermarketu u Kravici. U predmetu *Popović i drugi*, transkript svjedočenja svjedoka PW-116 uvršten je u spis na osnovu pravila 92bis(D) Pravilnika a da optuženi nije svjedoka unakrsno ispitao.²⁹⁵ U ovom predmetu ovaj transkript jedini je dokaz o krivičnim djelima počinjenim u blizini supermarketa u Kravici u noći s 13. na 14. jula 1995., navedenim u paragrafu 31.3 Optužnice.²⁹⁶

102. Što se tiče navoda vezanih za supermarket u Kravici, Pretresno vijeće je napomenulo "da su okolnosti koje opisuje svjedok PW-116 analogne onima na drugim lokacijama na kojima je utvrđeno da je vršeno 'situaciono uslovljeno' ubijanje".²⁹⁷ Pretresno vijeće je potom analiziralo

²⁸⁹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 427.

²⁹⁰ Popovićev žalbeni podnesak, par. 427.

²⁹¹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 428.

²⁹² Popovićev žalbeni podnesak, par. 428, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, Suprotna i izdvojena mišljenja sudije Kwona (dalje u tekstu: Suprotna i izdvojena mišljenja sudije Kwona).

²⁹³ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 286.

²⁹⁴ Svjedok PW-116, DP P02205, Transkript prihvaćen na osnovu pravila 92bis (14. april 2000.).

²⁹⁵ Odluka u predmetu *Popović i drugi* od 12. septembra 2006., par. 81, str. 37 (Dispozitiv); Zahtjev tužilaštva od 12. maja 2006., Dodatak A, str. 10.

²⁹⁶ Prvostepena presuda, par. 448.

²⁹⁷ Prvostepena presuda, par. 448. Tužilaštvo koristi izraz "situaciono uslovljena" za "ubistva [...] koja su izvršili vojnici pojedinci, djelujući samostalno i vjerovatno ne po naređenju svojih starješina". Optužnica, par. 83. Međutim, Žalbeno vijeće smatra da je izraz "situaciono uslovljeno" ubijanje neadekvatan u kontekstu UZP-a ubistva. Izraz "situaciono uslovljen" implicira motiv koji stoji iza ubistava, a Pretresno vijeće je zaključilo da je postojao plan "da se vojno sposobni muškarci, bosanski Muslimani, iz Srebrenice pobiju i da [je više osoba koje je učestvovalo u UZP-u ubistva] učestvoval[o] u zajedničkom cilju i dijelil[o] namjeru ubijanja" (Prvostepena presuda, par. 1072, naglasak dodat). Zato je neprikladno da se ubijanje vojno sposobnih muškaraca, bosanskih Muslimana, okarakterise kao "situaciono uslovljeno", kad je ono zapravo bilo dio zajedničkog cilja UZP-a ubistva. Iako smatra da je u kontekstu UZP-a ubistva termin "situaciono uslovljeno ubijanje" neprecizan, Žalbeno vijeće će ga koristiti u cijeloj ovoj Drugostepenoj presudi kada bude govorilo o tom ubijanju, ali pod znacima navoda, pošto se on javlja na mnogim

strukturu Optužnice i zaključilo da se, pošto je svaka tačka Optužnice potkrijepljena brojnim činjeničnim navodima, "nepotkrijepljeni iskaz svjedoka PW-116, u kontekstu činjenica ovog predmeta, ne može klasifikovati kao dokaz koji bi mogao činiti jedinu pa čak ni odlučujuću osnovu za osuđujuću presudu bilo kojem od optuženih".²⁹⁸ Pretresno vijeće je zaključilo da su dijelovi navoda iz paragrafa 31.3 Optužnice dokazani neprovjerenim i nepotkrijepljenim svjedočenjem svjedoka PW-116.²⁹⁹ Ubistva u supermarketu u Kravici³⁰⁰ obuhvaćena su krivičnim djelima u osnovi osuđujućih presuda izrečenih **Popoviću i Beari** po tačkama 1, 3, 5 i 6 Optužnice.³⁰¹

103. Žalbeno vijeće mora da ispita da li se osuđujuće presude izrečene **Popoviću i Beari** zasnivaju isključivo, ili u odlučujućoj mjeri, na neprovjerenom i nepotkrijepljenom svjedočenju svjedoka PW-116. Pretresno vijeće je zaključilo da su drugi slučajevi "situaciono uslovljenog" ubijanja dokazani i da su bili predvidljiva posljedica UZP-a ubistva.³⁰² Nijedna osuđujuća presuda za "situaciono uslovljeno" ubijanje nije bila zasnovana samo na događajima u supermarketu u Kravici. Zato navodi iz paragrafa 31.3 Optužnice nisu bili nužni ni za jednu osuđujuću presudu koja je izrečena **Popoviću** ili **Beari**. Shodno tome, Žalbeno vijeće zaključuje da bi te osuđujuće presude bile utemeljene i bez zaključka da je u supermarketu u Kravici došlo do ubijanja.

104. Osim toga, Žalbeno vijeće napominje da je pristup Pretresnog vijeća konzistentan s rezonovanjem iz Drugostepene presude u predmetu *Stakić*, u kojoj je potvrđena osuđujuća presuda po optužbi za ubistvo 77 Hrvata iako je naglašeno da je jedini dokaz koji tom zaključku ide u prilog prihvaćen na osnovu pravila 92bis Pravilnika i da nije provjeren.³⁰³ Kao i u ovom slučaju, ubijanje tih 77 Hrvata bilo je jedan od mnogih slučajeva ubijanja u osnovi osuđujućih presuda po optužbama za istrebljivanje, ubijanje i progon – zločine protiv čovječnosti. Žalbeno vijeće zaključuje da **Popović** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo time što je izvelo zaključak da su ubijanja u supermarketu u Kravici analogna drugim slučajevima "situaciono uslovljenog" ubijanja.³⁰⁴ Žalbeno vijeće dalje primjećuje da se dokazi o dosljednom načinu ponašanja mogu koristiti kao potkrepljujući dokazi.³⁰⁵ Žalbeno vijeće podsjeća da se podloga za takvo stanovište može naći u pravilu 93(A) Pravilnika, koje dopušta da se u interesu pravde prihvate dokazi o dosljednom načinu

mjestima u Prvostepenoj presudi, i to i u vezi s UZP-om prisilnog uklanjanja, te u podnescima strana u postupku. V. takođe dolje, fusnota 4040.

²⁹⁸ Prvostepena presuda, par. 448.

²⁹⁹ Prvostepena presuda, par. 448-449. V. takođe Prvostepena presuda, fusnota 1614. Pretresno vijeće nije donijelo nikakav zaključak o posljednjoj rečenici paragrafa 31.3 Optužnice, u kojoj se navodi da su **Popović i Beara** nadzirali i koordinirali zatočenje lica u supermarketu u Kravici 13. i 14. jula. 1995.V. Prvostepena presuda, par. 449.

³⁰⁰ Prvostepena presuda, par. 1169, 1187, 1192, 1196, 1303-1304, 1327, 1330, 1332.

³⁰¹ Prvostepena presuda, par. 2104-2105, Dispozitiv, dijelovi koje se odnose na Popovića i Bearu.

³⁰² Prvostepena presuda, par. 354-361, 452-457, 460-463, 497, 1081-1082.

³⁰³ Drugostepena presuda u predmetu *Stakić*, par. 201(8).

³⁰⁴ Prvostepena presuda, par. 448.

³⁰⁵ V. Drugostepena presuda u predmetu *Kupreškić i drugi*, par. 321.

ponašanja, relevantni za kršenja međunarodnog humanitarnog prava.³⁰⁶ Shodno tome, Žalbeno vijeće zaključuje da **Popović** i **Beara** nisu pokazali nijednu grešku koju je Pretresno vijeće napravilo u vezi s prihvaćenim svjedočenjem svjedoka PW-116.

2. Borovčaninovo svjedočenje (Bearina osnova 3, djelimično)

105. **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće pridalo preveliku težinu Razgovoru s Borovčaninom, s obzirom na to da nije imao priliku da unakrsno ispita Borovčanina.³⁰⁷ Kako **Beara** tvrdi, Pretresno vijeće se oslonilo na Razgovor s Borovčaninom da bi izvelo više zaključaka u vezi s njim, uključujući i zaključke o njegovoj umiješanosti u plan ubistva.³⁰⁸ **Beara** dalje tvrdi da dokazi koji se u Razgovoru s Borovčaninom tiču njegovih djela i ponašanja samo djelimično potkrijepljeni, i to samo nedosljednim i međusobno protivrječnim dokazima, kao i da su protivrječni u odnosu na druge dokaze.³⁰⁹ Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Beara** izdvaja Razgovor s Borovčaninom, uprkos tome što postoje potkrepljujući dokazi i drugi relevantni činjenični zaključci koji pokazuju kakva je bila njegova uloga u operaciji ubistva.³¹⁰

106. Pretresno vijeće je uvrstilo u spis Razgovor s Borovčaninom, koji je tužilaštvo 2002. obavilo s Borovčaninom u svojstvu osumnjičenog.³¹¹ Borovčanin je na suđenju iskoristio pravo da ne svjedoči,³¹² zbog čega njegovi saoptuženi nisu ni imali priliku da ga unakrsno ispituju. Žalbeno vijeće je pažljivo analiziralo relevantne dijelove Prvostepene presude na koje strane u postupku upućuju³¹³ i smatra da osuđujuće presude izrečene **Beari** za učešće u UZP-u ubistva počivaju na brojnim i različitim izvorima dokaza, te da Razgovor s Borovčaninom nije bio presudan u tom smislu. Zato Žalbeno vijeće zaključuje da **Beara** nije pokazao da je Pretresno vijeće napravilo grešku koja bi mogla obesnažiti Prvostepenu presudu ili dovesti do neostvarenja pravde.

³⁰⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Kupreškić i drugi*, par. 321.

³⁰⁷ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 17, par. 18-19.

³⁰⁸ Bearin žalbeni podnesak, par. 19.

³⁰⁹ Bearin žalbeni podnesak, par. 19; Bearina replika, par. 14.

³¹⁰ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 22. V. takođe Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 20, 31.

³¹¹ Prvostepena presuda, par. 18; *Tužilac protiv Vujadina Popovića i drugih*, predmet br. IT-05-88-T, Odluka o prihvatljivosti razgovora s Borovčaninom i izmjenama i dopunama spiska dokaznih predmeta na osnovu pravila 65ter, 25. oktobar 2007., par. 40; Odluka u predmetu *Popović i drugi* od 14. decembra 2007., par. 50-52; T. 19992-19993 (18. januar 2008.); DP P02853, Transkript razgovora koji je tužilaštvo obavilo s Borovčaninom, 11. i 12. mart 2002. Žalbeno vijeće napominje da je u spis uvrštena još jedna Borovčaninova izjava (DP P02852, Transkript razgovora koji je tužilaštvo obavilo s Borovčaninom, 20. februar 2002.), a da **Beara** u ovoj žalbenoj osnovi ne precizira na koju izjavu tačno upućuje. Uprkos tome, Žalbeno vijeće po mjestima na kojim **Beara** upućuje na Prvostepenu presudu zaključuje da on misli na dokazni predmet P02853.

³¹² Član 21(4)(g) Statuta.

³¹³ V. Bearin žalbeni podnesak, par. 18-19; Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 22; Bearina replika, par. 14 i izvori na koje se tamo poziva.

3. Svjedočenje svjedoka PW-120 (Popovićeva žalba)

107. **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo grešku kad je zaključilo da su se ubistva u dolini Cerske dogodila 13. jula 1995. Prvo, on tvrdi da je svjedočenje svjedoka tužilaštva PW-120, jedinog koji je svjedočio o ubijanju u dolini Cerske, prihvaćeno na osnovu pravila 92bis Pravilnika, čime je odbrani uskraćena mogućnost da ga provjeri u unakrsnom ispitivanju.³¹⁴ Drugo, **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće prekršilo sopstveni standard time što je svjedočenje svjedoka PW-120 iskoristilo kao osnov da mu izrekne osuđujuću presudu za genocid i kao potvrdu za tvrdnju da je postojao plan ubistva bosanskih Muslimana koji su 13. jula 1995. zarobljeni iz kolone.³¹⁵

108. Tužilaštvo u odgovoru kaže da se Pretresno vijeće s pravom oslonilo na svjedočenje svjedoka PW-120 o događaju koji je osnov jednog od nekoliko navoda koji, uzeti zajedno, idu u prilog optužbama, i dodaje da ubistva u dolini Cerske nisu ni jedini ni odlučujući osnov za osuđujuću presudu koja je **Popoviću** izrečena za genocid ili za učestvovanje u UZP-u ubistva.³¹⁶ Tužilaštvo tvrdi da spis prvostepenog postupka potkrepljuje svjedočenje svjedoka PW-120 o datumu ubistava koja su se odigrala u dolini Cerske i o tome da su se ona uopšte odigrala.³¹⁷

109. Žalbeno vijeće napominje da **Popović** ne osporava da su u dolini Cerske počinjena pogubljenja, već samo da su se ona dogodila 13. jula 1995.,³¹⁸ što je argument koji Žalbeno vijeće odbacuje dalje u tekstu.³¹⁹ Svjedočenje svjedoka PW-120 je transkript njegovog svjedočenja u predmetu *Krstić*. Tokom suđenja u predmetu *Krstić* svjedok nije unakrsno ispitivan o tom dijelu svjedočenja. Isto kao transkript svjedočenja svjedoka PW-116, i ovaj transkript uvršten je u spis na osnovu nekadašnjeg pravila 92bis(D) Pravilnika a da optuženi nije svjedoka podvrgao unakrsnom ispitivanju.³²⁰

110. Žalbeno vijeće primjećuje da postoje forenzički dokazi i brojne činjenice o kojima je presuđeno na koje se Pretresno vijeće oslonilo, koji idu u prilog svjedočenju svjedoka PW-120 da su se ubistva u dolini Cerske dogodila 13. jula 1995.³²¹ Iako se u forenzičkim dokazima ne pominje datum ubijanja, razumno pretresno vijeće moglo se osloniti na sve te dokaze zajedno da bi

³¹⁴ Popovićev žalbeni podnesak, par. 208.

³¹⁵ Popovićev žalbeni podnesak, par. 209. V. Popovićeva replika, par. 66.

³¹⁶ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 119.

³¹⁷ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 117.

³¹⁸ Popovićev žalbeni podnesak, par. 18.

³¹⁹ V. dolje, par. 908-910.

³²⁰ Odluka u predmetu *Popović i drugi* od 12. septembra 2006., par. 81 (Dispozitiv); Zahtjev tužilaštva od 12. maja 2006., Dodatak A, str. 10.

³²¹ Prvostepena presuda, par. 411-413 i fusnote 1455-1463 (gdje se upućuje na Odluku u predmetu *Popović i drugi* od 26. septembra 2006.); DP P00611, Izvještaj Williama Haglunda "Kriminalističko-tehnička obrada grobnice na lokalitetu Cerska", 15. juni 1998.; William Haglund, DP P02150, Transkript prihvaćen na osnovu pravila 92ter, KT.

zaključilo da su se ubistva u dolini Cerske dogodila 13. jula 1995., tim prije što je Pretresno vijeće zaključilo "da je lokacija koju je identifikovao svjedok PW-120 ista kao lokacija grobnice na kojoj je ekshumacija izvršena 1996. godine".³²² To znači da **Popović** nije pokazao da je Pretresno vijeće napravilo grešku u vezi s prihvaćenim svjedočenjem svjedoka PW-120.

E. Prihvatanje drugih dokumentarnih dokaza (Bearina osnova 4)

1. Argumenti strana u postupku

111. **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku i zloupotrijebilo svoje diskreciono ovlaštenje time što je neke nepouzdanе dokumente, naime, razne presretnute razgovore, snimke iz vazduha i Bilježnicu dežurnog oficira Zvorničke brigade³²³ (dalje u tekstu: Bilježnica dežurnog oficira), uvrstilo u spis i pridalo im neprimjerenu težinu.³²⁴ Zbog toga je, kako **Beara** tvrdi, prekršeno njegovo pravo na pravično suđenje, što je dovelo do neostvarenja pravde.³²⁵ Tužilaštvo u odgovoru kaže da je Pretresno vijeće ispravno postupilo kad je te dokumente uvrstilo u spis i da **Bearinu** žalbenu osnovu 4 treba odbaciti bez razmatranja.³²⁶

112. Što se tiče presretnutih razgovora, **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku time što se prilikom ocjenjivanja pouzdanosti presretnutih razgovora oslonilo na "opšte procedure kojih se pridržavaju operateri".³²⁷ On takođe tvrdi da Pretresno vijeće nije uvažilo razumna tumačenja neodređenih presretnutih razgovora, čime se oglušilo o princip da sve razumne zaključke treba donositi u prilog optuženom.³²⁸ Tužilaštvo u odgovoru kaže da je Pretresno vijeće ispravno postupilo kad je te presretnute razgovore uvrstilo u spis kao zapis o razgovorima pripadnika VRS-a nastao u dato vrijeme.³²⁹

113. Što se tiče presretnutog razgovora P01130, **Beara** tvrdi da se Pretresno vijeće oslonilo na njegovu prekucanu verziju, a da je zanemarilo svjedočenje svjedoka tužilaštva PW-124 da je prvobitna rukom pisana verzija mjerodavnija i da riječi koje se u prekucanoj verziji pripisuju **Beari**

3734-3742 (29. maj 2000.); DP P04490, Dopunjeni rezime forenzičkog dokaznog materijala – Ekshumacija grobnica u vezi sa Srebrenicom – mart 2009., Dušan Janc, 13. mart 2009.

³²² Prvostepena presuda, fusnota 1455, par. 414. V. takođe Prvostepena presuda, par. 410.

³²³ DP P00377, Bilježnica dežurnog oficira Zvorničke brigade, 29. maj – 27. juli 1995.

³²⁴ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 24, par. 24-36; Bearina replika, par. 17-18.

³²⁵ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 24.

³²⁶ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 32, 34-36, 38.

³²⁷ Bearin žalbeni podnesak, par. 24.

³²⁸ Bearin žalbeni podnesak, par. 25.

³²⁹ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 32-33.

treba pripisati "Lučiću".³³⁰ Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Beara** ponavlja argumente koje je već iznio u prvostepenom postupku, ali da ne pokazuje da je napravljena greška.³³¹

114. Što se tiče presretnutog razgovora P01164, **Beara** tvrdi da Pretresno vijeće nije trebalo da ga prihvati, pošto je svjedok tužilaštva PW-132 u svom svjedočenju rekao da on u transkriptu nije napisao **Bearino** ime, da je transkript mijenjan i prepravlján i da je neko drugi naknadno dodao ime "Beara" na spisak učesnika.³³² **Beara** dalje tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno ocijenilo presretnute razgovore kad je zaključilo da izmjene u transkriptu presretnutih razgovora *uvećavaju* pouzdanost s kojom su identifikovani učesnici u tom razgovoru.³³³ Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Beara** ponavlja argumente koje je već iznio u prvostepenom postupku, ali da ignoriše objašnjenja koja je dao operater koji je presreo taj razgovor, te da ne pokazuje da je analiza koju je dalo Pretresno vijeće nerazumna.³³⁴

115. Što se tiče presretnutog razgovora P01179, **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada ga je uvrstilo u spis i oslonilo se na njega, s obzirom na to da je svjedok tužilaštva PW-133 u svom svjedočenju rekao da je **Bearu** prepoznao samo po glasu i da ga je na osnovu toga identifikovao kao jednog od učesnika u presretnutom razgovoru.³³⁵ **Beara** tvrdi da, na osnovu svjedočenja svjedoka PW-133 u jednom ranijem predmetu i na osnovu drugih svjedočenja u ovom predmetu, svjedok PW-133 nije mogao prepoznati **Bearin** glas.³³⁶ Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Beara** ponavlja argumente koje je već iznio u prvostepenom postupku, a da ignoriše to što su ga tri operatera nezavisno jedan od drugog i bez prethodnog dogovora prepoznali kao jednog od učesnika u tom razgovoru.³³⁷

116. Što se tiče presretnutih razgovora P01178 i P01179, **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada ih je prihvatilo kao autentične na osnovu svjedočenja svjedoka tužilaštva PW-157, koji je priznao da se ne sjeća karakteristika **Bearinog** glasa. Dalje, **Beara** tvrdi da je svjedok PW-157 u svjedočenju u prvostepenom postupku u predmetu *Krstić* rekao da je **Beara** "najvjerojatnije" bio jedan od učesnika u razgovoru zabilježenom u P01178, da bi potom u predmetu *Popović i drugi* povukao riječ "najvjerojatnije". Prema **Bearinom** mišljenju, svjedok PW-157, suprotno onom što tvrdi, nije mogao pregledati transkript svog svjedočenja u predmetu

³³⁰ Bearin žalbeni podnesak, par. 26. Iako **Beara** u svojoj argumentaciji govori o "svjedoku PW-127", svjedočenje na koje se poziva jeste svjedočenje svjedoka PW-124.

³³¹ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 34.

³³² Bearin žalbeni podnesak, par. 27; Bearina replika, par. 17.

³³³ Bearin žalbeni podnesak, par. 27.

³³⁴ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 34.

³³⁵ Bearin žalbeni podnesak, par. 28.

³³⁶ Bearin žalbeni podnesak, par. 28.

³³⁷ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 34; žalbeni pretres, AT. 220-221 (3. decembar 2013.).

Krstić zato što mu on nije bio dostavljen na jeziku koji razumije.³³⁸ Tužilaštvo u odgovoru kaže da je svjedok PW-157 imao dovoljno osnova da prepozna **Bearin** glas, da je ispravka koju je unio u svoje ranije svjedočenje neznatna i da mu je prilikom pregleda transkripta ranijeg svjedočenja pomagao prevodilac.³³⁹

117. Što se tiče presretnutog razgovora P01187, **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada ga je uvrstilo u spis i kada mu je uopšte pridalo težinu, pošto su drugi dokazi, a naročito to što je svjedok tužilaštva Nedeljko Trkulja negirao da je, kako se to navodi u presretnutom razgovoru, tražio da se vidi s **Bearom** ili da razgovara s njim, pokazali da je ovaj presretnuti razgovor potpuno nepouzdan.³⁴⁰ Tužilaštvo odgovara da **Beara** ponavlja argumente koje je već iznio u prvostepenom postupku, te da ne pokazuje da je analiza Pretresnog vijeća nerazumna.³⁴¹

118. Što se tiče Bilježnice dežurnog oficira, **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada ju je uvrstilo u spis i kada joj je uopšte pridalo težinu, kao i kada je, uz to, neopravdano zanemarilo pokazatelje da je ona prepravljena i da sadrži deset stranica koje su napisali nepoznati autori, kao i bilješke koje se odnose na **Bearu**, koje su napisane asinhrono.³⁴² Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Beara** ponavlja argumente koje je već iznio u prvostepenom postupku i da ocjenu dokaza koju je dalo Pretresno vijeće pokušava da zamijeni svojom.³⁴³

119. Konačno, **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je u spis uvrstilo neke snimke iz vazduha i oslonilo se na njih, i to iz sljedećih razloga: (1) vještak tužilaštva Jean René Ruez je nedopušteno dopisivao datume na njih ili ih uklanjao; (2) oslanjanje na snimke iz vazduha može navesti na pogrešan ili neprecizan zaključak; i (3) takvi snimci ne postoje za svaki relevantni datum.³⁴⁴ **Beara**, po svemu sudeći, tvrdi da je zbog vremenskih razmaka u snimanju grobnica iz vazduha nemoguće da se dovoljno tačno ustanovi vrijeme navodnih pogubljenja.³⁴⁵ Tužilaštvo tvrdi da **Beara** samo ponavlja argumente koje je već iznio u prvostepenom postupku, te da ne pokazuje da je Pretresno vijeće napravilo grešku.³⁴⁶

³³⁸ Bearin žalbeni podnesak, par. 29.

³³⁹ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 34.

³⁴⁰ Bearin žalbeni podnesak, par. 30; Bearina replika, par. 18.

³⁴¹ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 34.

³⁴² Bearin žalbeni podnesak, par. 31-32; Bearina replika, par. 19.

³⁴³ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 35.

³⁴⁴ Bearin žalbeni podnesak, par. 33-36. V. također Bearina replika, par. 20.

³⁴⁵ Bearina replika, par. 20.

³⁴⁶ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 36-37.

2. Analiza

120. Žalbeno vijeće će prvo analizirati **Bearine** prigovore na prihvatanje dokaza, zasnovane na navodnom manjku dokazne vrijednosti. **Beara**, po svemu sudeći, osporava prihvatanje svih pomenutih dokaznih predmeta, ali jasne argumente navodi samo za neke od njih. Žalbeno vijeće kao nerazrađene odbacuje one njegove tvrdnje koje se ne odnose na identifikovane dokazne predmete i koje nisu potkrijepljene konkretnim argumentima.³⁴⁷ Konkretnim prigovorima na prihvatanje dokaznih predmeta P01164, P01179, P01187 i Bilježnice dežurnog oficira **Beara** ne pokazuje da ti dokumenti, nastali u vrijeme na koje se i odnose, nemaju nikakvu dokaznu vrijednost i da je Pretresno vijeće njihovim uvrštavanjem u spis zloupotrijebilo svoje diskreciono ovlaštenje i napravilo primjetnu grešku.³⁴⁸ Shodno tome, Žalbeno vijeće odbacuje sve prigovore koje je **Beara** u žalbenoj osnovi 4 iznio na uvrštavanje tih dokaza u spis.

121. Što se tiče **Bearinih** prigovora na način na koji je Pretresno vijeće ocijenilo ili odvagulo dokaze, Žalbeno vijeće zaključuje da **Beara** nije razradio svoje opšte argumente o presretnutim razgovorima, konkretno, argument da Pretresno vijeće nije prihvatilo druga razumna tumačenja presretnutih razgovora koja bi njemu više išla u prilog i da je napravilo pravnu grešku time što se oslonilo na opšte procedure kojih se pridržavaju operateri. Stoga Žalbeno vijeće odbacuje te argumente.

122. Što se tiče **Bearinih** argumenata o dokaznom predmetu P01130 i tvrdnje da je Pretresno vijeće ignorisalo svjedočenje svjedoka PW-124, Žalbeno vijeće je pažljivo analiziralo presretnuti razgovor P01130 i dijelove svjedočenja svjedoka PW-124 na koje upućuju strane u postupku. Suprotno onom što **Beara** tvrdi, Pretresno vijeće jeste uzelo u obzir svjedočenje svjedoka PW-124 da je identifikovao **Bearu** zato što se **Beara** predstavio i zato što se vrlo dobro mogao čuti. Pretresno vijeće smatralo je i da su ispravke koje je svjedok PW-124 unio u transkript presretnutog razgovora doprinijele pouzdanosti transkripta zato što je svjedok PW-124 te izmjene unio nakon što je ponovo preslušao razgovor.³⁴⁹ Shodno tome, Žalbeno vijeće zaključuje da **Beara** nije pokazao da je u ovoj analizi napravljena greška, pa stoga odbacuje njegove argumente.

123. Žalbeno vijeće je pažljivo analiziralo i presretnuti razgovor P01164 i sve dijelove spisa prvostepenog postupka i Prvostepene presude na koje su strane u postupku uputile. Pretresno vijeće je, konkretno, zaključilo da ispravke koje je svjedok PW-132 unio u transkript presretnutog

³⁴⁷ Žalbeno vijeće, osim toga, napominje da **Beara** nije identifikovao, pomoću broja dokaznog predmeta, snimke iz vazduha za koje tvrdi da ih nije trebalo uvrstiti u spis.

³⁴⁸ V. Drugostepena presuda u predmetu *Ntagerura i drugi*, par. 273; Drugostepena presuda u predmetu *Rutaganda*, par. 266; Drugostepena presuda u predmetu *Akayesu*, par. 286.

³⁴⁹ Prvostepena presuda, par. 1233.

razgovora nakon što je više puta preslušao snimak razgovora "pojačavaju pouzdanost identifikacije učesnika i sadržaja tog presretnutog razgovora".³⁵⁰ Žalbeno vijeće zaključuje da **Beara** nije pokazao da je napravljena greška.

124. Žalbeno vijeće je analiziralo presretnuti razgovor P01179 i dijelove svjedočenja svjedoka PW-133 na koje **Beara** upućuje i tom se analizom pokazalo da **Beara** na nekoliko mjesta iskrivljeno prikazuje svjedočenje svjedoka PW-133. Žalbeno vijeće zaključuje da **Beara** nije pokazao da svjedok PW-133 nije mogao prepoznati njegov glas i napominje da je Pretresno vijeće zaključilo da su tri različita operatera na tri različite lokacije identifikovala **Bearu** kao jednog od učesnika u razgovoru, između ostalog, na osnovu toga što su mu prepoznali glas i što se **Beara** predstavio.³⁵¹ **Beara**, dakle, nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je dokaznom predmetu P01179 pridalo težinu koju mu je pridalo.

125. Pretresno vijeće se oslonilo na svjedočenje svjedoka PW-157 da bi ustanovilo autentičnost dokaznih predmeta P01178 i P01179, a Žalbeno vijeće s tim u vezi prvo napominje da svjedok PW-157 prilikom svjedočenja 2007. godine jeste rekao da se ne sjeća karakteristika **Bearinog** glasa, ali da je u vrijeme kad je razgovor presretnut mogao da prepozna **Bearin** glas.³⁵² Žalbeno vijeće dalje smatra da se u datom kontekstu razlika između toga što se jedan od učesnika u razgovoru identifikuje kao **Beara** i što se identifikuje kao "najvjerojatnije" **Beara** razumno može okarakterisati kao nevažna.³⁵³ Žalbeno vijeće napominje da se eventualne protivrječnosti u tome što je svjedok PW-157 rekao u vezi s pregledom svog ranijeg svjedočenja³⁵⁴ tiču jednog manje važnog pitanja, koje nije povezano s tim što svjedok PW-157 potvrđuje autentičnost dokaznih predmeta P01178 i P01179. To ne znači da je svjedok PW-157 načelno nepouzdan kao svjedok ili da se nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao osloniti na svjedoka PW-157 da bi utvrdio autentičnost dokaznih predmeta P01178 i P01179. Stoga Žalbeno vijeće zaključuje da **Beara** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo kada se oslonilo na svjedočenje svjedoka PW-157.

126. U presretnutom razgovoru P01187 zabilježeno je da je "Cerović" rekao sljedeće: "Trkulja ovde je bio sad kod mene i baš tražio je tebe."³⁵⁵ **Beara** upućuje Žalbeno vijeće na dio svjedočenja svjedoka Trkulje u kojem ovaj poriče da je tražio da vidi **Bearu** ili da razgovara s njim.³⁵⁶ Čak i ako se pretpostavi da je "Trkulja" koji se pominje u dokaznom predmetu P01187 svjedok Trkulja, puko

³⁵⁰ Prvostepena presuda, par. 1234.

³⁵¹ Prvostepena presuda, par. 1236.

³⁵² Svjedok PW-157, T. 7222 (9. februar 2007.).

³⁵³ Žalbeno vijeće napominje da tužilaštvo nije osporilo **Bearinu** tvrdnju o razlici između svjedočenja svjedoka PW-157 na tu temu u predmetu *Krstić* i u predmetu *Popović i drugi*.

³⁵⁴ V. svjedok PW-157, T. 7162, 7221 (9. februar 2007.).

³⁵⁵ DP P01187a, Presretnuti razgovor, 16. juli 1995., 11:11 sati.

nepodudaranje dvaju izvora dokaza nikako nije dovoljno da bi se pokazalo da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je dokaznom predmetu P01187 pridalo težinu koju mu je pridalo, tim prije što za njega postoje i potkrepljujući dokazi.³⁵⁷ Pošto je Trkuljino svjedočenje osnov za jedini konkretan prigovor koji **Beara** iznosi na to što se Pretresno vijeće oslonilo na dokazni predmet P01187,³⁵⁸ Žalbeno vijeće zaključuje da **Beara** nije pokazao da je Pretresno vijeće napravilo grešku.

127. Što se tiče Bilježnice dežurnog oficira, **Beara** ponavlja argumente koje je Pretresno vijeće odbacilo.³⁵⁹ **Beara** osporava porijeklo, vrijeme nastanka i očuvanost pojedinih dijelova Bilježnice, ali ne pokazuje da se Pretresno vijeće oslanjalo na te konkretne dijelove, a još manje da je pogriješilo kada je to učinilo. Žalbeno vijeće takođe napominje da su brojni svjedoci potvrdili i objasnili zaključke Pretresnog vijeća o raznim bilješkama u Bilježnici dežurnog oficira, te da se ti zaključci podudaraju s dokumentarnim dokazima.³⁶⁰ Shodno tome, **Beara** nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama nije mogao zaključiti da je Bilježnica dežurnog oficira tačna, autentična i pouzdana.³⁶¹ Stoga Žalbeno vijeće odbija **Bearine** argumente.

128. Konačno, Žalbeno vijeće smatra da **Beara** nije pokazao kako izmjene koje je svjedok Ruez napravio na snimkama iz vazduha utiču na njihovu dokaznu vrijednost, i to u toj mjeri da se nijedno razumno pretresno vijeće ne bi oslonilo na njih. Isto tako, Žalbeno vijeće zaključuje da je argument da snimci iz vazduha ne postoje za svaki relevantni datum ili da na njima nema podataka o vremenu kad su nastali suviše neodređen da bi se mogao uzeti u obzir. **Beara** ne navodi ni konkretne dane za koje takve slike ne postoje, odnosno za koje postoje slike bez relevantnih informacija, niti pokazuje da je Pretresno vijeće postupilo nerazumno time što se oslonilo na bilo koji snimak iz vazduha. Što se tiče tvrdnje da oslanjanje na slike iz vazduha može navesti na pogrešan ili neprecizan zaključak, taj je argument suviše nerazrađen da bi Žalbeno vijeće ispitalo njegovu moguću utemeljenost. Stoga Žalbeno vijeće odbacuje **Bearine** tvrdnje da se Pretresno vijeće oslanjalo na neke neodređene snimke iz vazduha.

129. Shodno tome, Žalbeno vijeće odbacuje **Bearinu** žalbenu osnovu 4 u cijelosti.

³⁵⁶ Bearin žalbeni podnesak, par. 30, gdje se upućuje na: Nedeljko Trkulja, T. 15133 (10. septembar 2007. godine).

³⁵⁷ Prvostepena presuda, par. 1286.

³⁵⁸ U vezi s dokaznim predmetom P01187 **Beara** iznosi još dva argumenta, od kojih je jedan neargumentovana tvrdnja, koja nigdje ne upućuje na spis prvostepenog postupka, a drugi se odnosi na jedan drugi dokazni predmet. Stoga Žalbeno vijeće odbacuje te argumente.

³⁵⁹ V. Prvostepena presuda, par. 78-79, 82.

³⁶⁰ Prvostepena presuda, par. 82.

³⁶¹ Prvostepena presuda, par. 82.

F. Zaključak

130. Žalbeno vijeće odbacilo je sve prigovore o prihvatljivosti ili o težini dokaza iznijete u ovom poglavlju.

V. VJERODOSTOJNOST SVJEDOKA

A. Mjerodavno pravo

1. Diskrecione odluke o procjeni vjerodostojnosti

131. Žalbeno vijeće podsjeća da su pretresna vijeća u najboljoj poziciji da ocijene vjerodostojnost nekog svjedoka i pouzdanost izvedenih dokaza,³⁶² te da stoga raspolažu širokim diskrecionim ovlaštenjima kada ocjenjuju koju težinu i koliko vjerodostojnosti treba pridati svjedočenju nekog svjedoka.³⁶³ Štaviše, Žalbeno vijeće MKSR-a reklo je da je "krajnje nesklono da osporava takve procjene vjerodostojnosti".³⁶⁴ Kao i kod drugih diskrecionih odluka, pitanje koje si Žalbeno vijeće postavlja nije da li se "slaže s odlukom", nego "da li je Pretresno veće prilikom donošenja takve odluke pravilno iskoristilo svoje diskreciono pravo".³⁶⁵ Strana u postupku koja osporava neku diskrecionu odluku pretresnog vijeća mora da pokaže da je ono napravilo primjetnu grešku. Žalbeno vijeće će poništiti diskrecionu odluku pretresnog vijeća jedino ako zaključi da je ona (1) zasnovana na pogrešnom tumačenju mjerodavnog prava; (2) zasnovana na očigledno netačnom zaključku o činjenicama; ili (3) u tolikoj mjeri nepravična ili nerazumna da predstavlja zloupotrebu diskrecionih ovlaštenja pretresnog vijeća.³⁶⁶ U takvim slučajevima Žalbeno vijeće može procijeniti da dokaze na koje se oslonilo Pretresno vijeće ne bi prihvatio nijedan razuman presuditelj o činjenicama ili da su dokazi ocijenjeni "potpuno pogrešno", i potom zaključak Pretresnog vijeća zamijeniti svojim.³⁶⁷

132. Žalbeno vijeće ima na umu da pretresno vijeće u vršenju svojih širokih diskrecionih ovlaštenja mora da uzima u obzir relevantne faktore za svaki slučaj posebno, a u te faktore spadaju svjedokovo držanje u sudnici, njegova uloga u predmetnim događajima, uvjerljivost i koherentnost svjedočenja, eventualne protivrječnosti ili nedosljednosti između njegovih izjava ili između njegovog svjedočenja i izjava drugih svjedoka, eventualna ranija lažna svjedočenja, eventualni

³⁶² Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 437, 464, 1296; Drugostepena presuda u predmetu *Lukić i Lukić*, par. 296. V. Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 395.

³⁶³ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 781, 797, 819; Drugostepena presuda u predmetu *Ndahimana*, par. 43, 93; Drugostepena presuda u predmetu *Lukić i Lukić*, par. 86, 235, 363, 375.

³⁶⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Nizeyimana*, par. 56; Drugostepena presuda u predmetu *Hategkimana*, par. 202; Druga drugostepena presuda u predmetu *Muvunyi*, par. 26, gdje se poziva na Drugostepenu presudu u predmetu *Ntakirutimana i Ntakirutimana*, par. 244. V. Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1384.

³⁶⁵ *Tužilac protiv Ante Gotovine i drugih*, predmet br. IT-06-90-AR73.1, Odluka po interlokutornoj žalbi Miroslava Šeparovića na odluke Raspravnog vijeća o sukobu interesa i nedoličnom ponašanju, 4. maj 2007., par. 11; *Tužilac protiv Milana Lukića i Sredoja Lukića*, predmet br. IT-98-32/1-AR65.1, Odluka po žalbi odbrane na odluku Pretresnog vijeća po zahtjevu Sredoja Lukića za privremeno puštanje na slobodu, 16. april 2007., par. 4; *Tužilac protiv Miće Stanišića*, predmet br. IT-04-79-AR65.1, Odluka po interlokutornoj žalbi tužilaštva na odluku o privremenom puštanju na slobodu optuženog Miće Stanišića, 17. oktobar 2005., par. 6.

³⁶⁶ V. gore, par. 74.

³⁶⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Kupreškić i drugi*, par. 30, 41, 130, 225. V. takođe gore, par. 20.

motiv za laganje i svjedokovi odgovori tokom svjedočenja.³⁶⁸ Žalbena vijeće podsjeća na to da u brojne faktore koji bi potencijalno mogli biti relevantni za ocjenu svjedokove vjerodostojnosti od strane pretresnog vijeća spadaju potkrepa,³⁶⁹ svjedokov blizak privatni odnos s optuženim³⁷⁰ i svjedokova kriminalna prošlost.³⁷¹ Da li će ti faktori, kao i pozitivni ili negativni efekat koji oni imaju po svjedokovu vjerodostojnost biti uzeti u obzir, zavisi od konkretnih okolnosti svakog slučaja.³⁷² Konačno, pretresno vijeće može razumno određene dijelove svjedočenja nekog svjedoka prihvatiti, a druge odbaciti.³⁷³

2. Obrazloženje

133. Žalbena vijeće podsjeća da pretresno vijeće nije dužno da detaljno izloži zbog čega je prihvatilo ili odbacilo neki konkretan iskaz svjedoka³⁷⁴ i da pravo optuženog na obrazloženje po pravilu ne podrazumijeva detaljnu analizu vjerodostojnosti nekog konkretnog svjedoka.³⁷⁵ Međutim, pretresno vijeće mora da navede razloge iz kojih je prihvatilo neko svjedočenje uprkos navodnim ili suštinskim nedosljednostima u slučajevima u kojim je to svjedočenje glavni dokaz na kom se zasniva osuđujuća presuda izrečena optuženom.³⁷⁶

3. Svjedoci-saučesnici

134. Žalbena vijeće podsjeća da pretresna vijeća imaju diskreciono pravo da se oslone na dokaze dobivene od svjedoka-saučesnika. Međutim, prilikom odmjeravanja dokazne vrijednosti takvih dokaza pretresna vijeća su dužna da pažljivo razmotre ukupne okolnosti u kojima su oni ponuđeni. Konkretno, moraju se uzeti u obzir okolnosti koje ukazuju na mogućnost da svjedoci-saučesnici imaju motive ili pobude da inkriminišu osobu koja je optužena pred Međunarodnim sudom, ili da

³⁶⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Nzabonimana*, par. 45; Drugostepena presuda u predmetu *Nchamihigo*, par. 47, gdje se upućuje na Drugostepenu presudu u predmetu *Nahimana i drugi*, par. 194. V. Drugostepena presuda u predmetu *Nizeyimana*, par. 92.

³⁶⁹ Drugostepena presuda u predmetu *Nchamihigo*, par. 47, gdje se upućuje na Drugostepenu presudu u predmetu *Simba*, par. 24.

³⁷⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Nizeyimana*, par. 57; Drugostepena presuda u predmetu *Kanyarukiga*, par. 121, gdje se upućuje na Drugostepenu presudu u predmetu *Bikindi*, par. 117.

³⁷¹ Drugostepena presuda u predmetu *Nzabonimana*, par. 93, gdje se upućuje na Drugostepenu presudu u predmetu *Bagosora i Nsengiyumva*, par. 264, Drugostepenu presudu u predmetu *Kamuhanda*, par. 142.

³⁷² Drugostepena presuda u predmetu *Nchamihigo*, par. 47, gdje se upućuje na Drugostepenu presudu u predmetu *Simba*, par. 24.

³⁷³ Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 294, 336, 342, 382, 437, 564, 644; Drugostepena presuda u predmetu *Ndahimana*, par. 183; Drugostepena presuda u predmetu *Boškoski i Tarčulovski*, par. 59 i izvori na koje se tamo poziva. V. Drugostepena presuda u predmetu *Bagosora i Nsengiyumva*, par. 253.

³⁷⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Gatete*, par. 136; Drugostepena presuda u predmetu *Ntabakuze*, par. 161; Drugostepena presuda u predmetu *Bagosora i Nsengiyumva*, par. 269. V. Drugostepena presuda u predmetu *Lukić i Lukić*, par. 112.

³⁷⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Kajelijeli*, par. 60.

³⁷⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Haradinaj i drugi*, par. 129, 134, 252; Drugostepena presuda u predmetu *Kupreškić i drugi*, par. 135, 202. V. Prva drugostepena presuda u predmetu *Muvunyi*, par. 144, 147. V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Bizimungu*, par. 64; Drugostepena presuda u predmetu *Kajelijeli*, par. 61.

lažu.³⁷⁷ Žalbeno vijeće takođe podsjeća na to da iskazi svjedoka koji bi mogli da imaju motive ili pobude da inkriminišu optuženog nisu sami po sebi nepouzdana, posebno u slučajevima kad je takve svjedoke moguće detaljno unakrsno ispitati; stoga oslanjanje na takve iskaze, kao takvo, ne predstavlja pravnu grešku.³⁷⁸ Međutim, pretresna vijeća su dužna da obrazlože zbog čega prihvataju svjedočenje takvog svjedoka.³⁷⁹ U faktore koji su naročito relevantni za ocjenjivanje vjerodostojnosti nekog svjedoka-saučesnika spadaju:

mjera u kojoj su objašnjene nepodudarnosti u svjedočenju; da li je svjedok-saučesnik postigao s tužilaštvom sporazum o izjašnjanju o krivici; da li je svjedoku-saučesniku već suđeno, a ako jeste, da li mu je izrečena presuda za krivična djela koja je on sam počinio ili je potupak protiv njega još uvijek u toku; i da li svjedok ima ikakvih drugih razloga da bude kivan na optuženog.³⁸⁰

135. Diskreciona ovlaštenja pretresnog vijeća da se osloni na nepotkrijepljeno, ali inače vjerodostojno svjedočenje svjedoka primjenjuju se jednako i na svjedočenje svjedoka koji možda imaju motiv da inkriminišu optuženog, pod uslovom da se njihovo svjedočenje ocijeni uz odgovarajući oprez.³⁸¹

4. Nedosljednosti

136. Žalbeno vijeće podsjeća da oslanjanje na iskaz koji se ne podudara s ranijom izjavom ili drugim dokazima izvedenim u prvostepenom postupku samo po sebi ne predstavlja pravnu grešku.³⁸² Pretresno vijeće ima diskreciono ovlaštenje da prihvati svjedočenje nekog svjedoka bez obzira na nedosljednosti koje postoje između tog svjedočenja i ranijih izjava tog svjedoka.³⁸³ Međutim, prilikom utvrđivanja dokazne vrijednosti tog iskaza pretresno vijeće mora uzeti u obzir objašnjenja koja su eventualno dana u vezi s tim nepodudarnostima.³⁸⁴

137. Isto tako, pretresno vijeće ima diskreciono ovlaštenje da ocijeni nepodudarnosti u jednom svjedočenju ili među više njih i da utvrdi da li su svjedoci, u svjetlu svih dokaza, pouzdani i

³⁷⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Bizimungu*, par. 63; Drugostepena presuda u predmetu *Lukić i Lukić*, par. 128 i izvori na koje se tamo poziva. V. Drugostepena presuda u predmetu *Karemera i Ngirumpatse*, par. 42.

³⁷⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1101; Drugostepena presuda u predmetu *Krajišnik*, par. 146.

³⁷⁹ V. Drugostepena presuda u predmetu *Lukić i Lukić*, par. 128; Drugostepena presuda u predmetu *Haradinaj i drugi*, par. 242; Drugostepena presuda u predmetu *Krajišnik*, par. 146.

³⁸⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Nchamihigo*, par. 47 (reference unutar citata izostavljene) i izvori na koje se tamo poziva.

³⁸¹ Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1101, gdje se upućuje na Drugostepenu presudu u predmetu *Nchamihigo*, par. 42-48.

³⁸² Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 424; Drugostepena presuda u predmetu *Nchamihigo*, par. 201 i izvori na koje se tamo poziva.

³⁸³ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 422; Drugostepena presuda u predmetu *Rukundo*, par. 86 i izvori na koje se tamo poziva.

³⁸⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 424; Drugostepena presuda u predmetu *Nchamihigo*, par. 201 i izvori na koje se tamo poziva.

vjerodostojni.³⁸⁵ Uzimajući u obzir činjenicu da se u iskazima svjedoka često pojavljuju manje nepodudarnosti koje te iskaze ne čine nepouzdanim, na pretresnom vijeću je da ih po svom nađenju ocijeni i utvrdi da li je dotični iskaz u cjelini vjerodostojan, bez obaveze da iznese sve pojedinosti svog rezonovanja u donošenju pojedinih odluka.³⁸⁶

B. Uvod

138. **Popović, Beara, Nikolić i Miletić** osporavaju vjerodostojnost svjedoka koji su svjedočili u ovom predmetu. U ovom odjeljku Žalbena vijeće će se baviti argumentima koji se odnose na greške koje je Pretresno vijeće navodno napravilo kad je ocjenjivalo opštu vjerodostojnost tih svjedoka. O pitanjima koja se tiču toga što se Pretresno vijeće oslonilo na konkretne dijelove njihovih svjedočenja raspravljaće se u onim odjeljcima presude za koje se ta svjedočenja relevantna.

C. Svjedok PW-168

139. [REDIGOVANO].³⁸⁷ [REDIGOVANO] svjedočio je pred Pretresnim vijećem kao svjedok tužilaštva PW-168 18 dana i sva sedmorica optuženih su ga unakrsno ispitala.³⁸⁸ Pretresno vijeće je reklo da je uzelo u obzir to što se svjedok PW-168 [REDIGOVANO] i izjave [REDIGOVANO] da bi ocijenilo njegovu vjerodostojnost, ali se u druge svrhe nije oslanjalo na njih.³⁸⁹ **Popović, Beara, Nikolić i Pandurević** su na suđenju osporili vjerodostojnost svjedoka PW-168.³⁹⁰ Pretresno vijeće je zaključilo da je svjedok PW-168 generalno vjerodostojan svjedok, ali se ogradiło utoliko što je reklo da taj zaključak ne znači da je njegovo svjedočenje prihvatilo u cijelosti i dodalo da će prilikom ocjenjivanja njegovog svjedočenja sve vrijeme imati na umu mogućnost da je svjedok PW-168 pogrešno rekonstruisao dokaze na osnovu pogrešnog tumačenja dokumentarnog materijala.³⁹¹

140. **Popović, Beara i Nikolić** u žalbi navode da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da je svjedočenje svjedoka PW-168 vjerodostojno.

³⁸⁵ V. Drugostepena presuda u predmetu *Karemera i Ngirumpatse*, par. 179, 467-468; Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 395, 422; Drugostepena presuda u predmetu *Ndahimana*, par. 93; Prva drugostepena presuda u predmetu *Muvunyi*, par. 144.

³⁸⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 797; Drugostepena presuda u predmetu *Lukić i Lukić*, par. 112, 135; Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 23. Upor. gore, fusnota 376.

³⁸⁷ Prvostepena presuda, par. 28, gdje se upućuje na [REDIGOVANO].

³⁸⁸ Prvostepena presuda, par. 31.

³⁸⁹ Prvostepena presuda, par. 29 i fusnota 38, par. 30.

³⁹⁰ Prvostepena presuda, par. 32, 34-41, 44; Bearin završni podnesak, par. 187 i dalje.

³⁹¹ Prvostepena presuda, par. 33, 42-43, 45-47.

1. Popovićeva žalba

141. **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je kao vjerodostojno prihvatilo svjedočenje svjedoka PW-168, koji je umanjivao sopstvenu odgovornost i istovremeno lažno inkriminisao druge, uključujući **Popovića**.³⁹² **Popović** dodaje da je Pretresno vijeće neopravdano smatralo da na vjerodostojnost svjedoka PW-168 nije uticalo to što je [REDIGOVANO], koji bi ga mogao inkriminisati u vezi s događajima u Srebrenici.³⁹³ Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće pažljivo ocijenilo dokaze i opštu vjerodostojnost svjedoka PW-168, kao i prigovore odbrane, te smatra da **Popovićeve** argumente treba odbaciti bez razmatranja.³⁹⁴

142. Žalbeno vijeće napominje da **Popović** u prilog svojim tvrdnjama u vezi s opštom vjerodostojnosti svjedoka PW-168 daje veoma malo referenci na spis prvostepenog postupka, te da čak i te reference nikako nisu dovoljne da bi potkrijepile njegove tvrdnje, a još manje da bi pokazale da je Pretresno vijeće pogriješilo u ocjeni svjedočenja svjedoka PW-168. Što se tiče uloge koju je svjedok PW-168 imao u [REDIGOVANO], **Popović** ne pokazuje da je Pretresno vijeće napravilo grešku kada što je zaključilo da svjedok PW-168, doduše, nije bio sasvim iskren po tom pitanju, ali da to nije "dovoljno bit[no] za činjenice u ovom predmetu da bi baci[lo] sumnju na njegovu vjerodostojnost".³⁹⁵ **Popovićevi** argumenti se stoga odbacuju.

2. Bearina žalba (osnova 5, djelimično)

(a) Argumenti strana u postupku

143. **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku i zloupotrijebilo svoje diskreciono ovlaštenje kada je dopustilo odnosno prihvatilo svjedočenje svjedoka PW-168 i pridalo neprimjerenu težinu tom svjedočenju,³⁹⁶ koje je "trebalo pažljivo proučiti", budući da je [REDIGOVANO].³⁹⁷ **Beara** tvrdi da svjedočenju svjedoka PW-168 nije trebalo pridati nikakvu težinu, [REDIGOVANO].³⁹⁸ **Beara** tvrdi da je svjedok PW-168: (1) pokušao da utiče na druge svjedoke, uključujući [REDIGOVANO], kako bi potkrijepili određene događaje; (2) "priznao da je [REDIGOVANO] i da je [REDIGOVANO] lagao o svojoj umiješanosti"; (3) ponudio da u vezi s dokaznim predmetom [REDIGOVANO] kaže što god treba; i (4) imao u velikoj mjeri pristup

³⁹² Popovićev žalbeni podnesak, par. 215, [REDIGOVANO]; Popovićeva replika, par. 113, 116; [REDIGOVANO].

³⁹³ Popovićev žalbeni podnesak, par. 242-243.

³⁹⁴ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 135-142; žalbeni pretres, AT. 101-102, 111-112 (2. decembar 2013.).

³⁹⁵ Prvostepena presuda, par. 37.

³⁹⁶ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 37, par. 48-49, 51. V. takođe Bearina replika, par. 25.

³⁹⁷ Bearin žalbeni podnesak, par. 48.

³⁹⁸ Bearin žalbeni podnesak, par. 48-49; Bearina replika, par. 25.

"dokumentima i izjavama" [REDIGOVANO], te da je svoje svjedočenje konstruisao u skladu s tim.³⁹⁹

144. Tužilaštvo u odgovoru tvrdi da je Pretresno vijeće pažljivo i adekvatno ocijenilo vjerodostojnost svjedoka PW-168 i da **Bearine** argumente treba odbaciti, pošto on samo ponavlja argumente koje je već iznio u prvostepenom postupku, a ne pokazuje da je Pretresno vijeće napravilo grešku.⁴⁰⁰

(b) Analiza

145. **Bearine** tvrdnje da je svjedok PW-168 lagao [REDIGOVANO] i da je, [REDIGOVANO], i dalje minimizirao svoju ulogu u zločinima nisu potkrijepljene konkretnim referencama, pa su prema tome neuvjerljive. Pretresno vijeće je izričito uzelo u obzir to da je svjedok PW-168 lagao [REDIGOVANO]. Međutim, Pretresno vijeće je zaključilo da faktori koji su ga naveli da laže "[u] vrijeme njegovog svjedočenja pred Pretresnim vijećem [...] više nisu postojali", te da stoga njegove ranije laži "ne dovode u pitanje vjerodostojnost njegovog svjedočenja".⁴⁰¹ **Beara** nije pokazao da je Pretresno vijeće zloupotrijebilo svoje diskreciono ovlaštenje kad je donijelo te zaključke.

146. Što se tiče pritiska koji je svjedok PW-168 navodno vršio na svjedoke, **Beara** upućuje Žalbeno vijeće na jedan dio transkripata u kojem je tužilaštvo suočilo svjedoka PW-168 s navodima da [REDIGOVANO] imali osjećaj da on vrši pritisak na njih, na šta je svjedok PW-168 rekao: "[J]a nisam vršio pritisak ni na kog nikakav."⁴⁰² **Beara**, dakle, nije uspio da potkrijepi tu tvrdnju.

147. **Beara** upućuje na jedan dio svjedočenja svjedoka PW-168 u kojem ovaj priznaje da je [REDIGOVANO]. Međutim, **Beara** nije pokazao da zbog toga nijedno razumno pretresno vijeće ne bi zaključilo da je nedostatak iskrenosti svjedoka PW-168 nedovoljno bitan za činjenice u ovom predmetu da bi doveo u sumnju njegovu vjerodostojnost.⁴⁰³

148. Što se tiče dokaznog predmeta [REDIGOVANO], i suprotno onom što tvrdi **Beara**, svjedok PW-168 samo je objasnio da ono što je rekao tokom pripremnog razgovora pokazuje da nije imao drugih argumenata kojim bi uvjerio tužilaštvo u ispravno tumačenje tog dokumenta.⁴⁰⁴

³⁹⁹ Bearin žalbeni podnesak, par. 49 (reference unutar citata izostavljene). V. također Bearina replika, par. 25.

⁴⁰⁰ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 52-59.

⁴⁰¹ Prvostepena presuda, par. 38.

⁴⁰² Bearin žalbeni podnesak, par. 49, gdje se upućuje na: svjedok PW-168, T. 15939 (zatvorena sjednica) (27. septembar 2007.).

⁴⁰³ Prvostepena presuda, par. 37.

⁴⁰⁴ Svjedok PW-168, T. 15946-15947 (zatvorena sjednica) (27. septembar 2007.).

149. Što se tiče pristupa koji je svjedok PW-168 imao "dokumentima i izjavama svjedoka" [REDIGOVANO], Pretresno vijeće zaključilo je da svjedok PW-168 nije namjerno iskonstruisao lažan iskaz na osnovu tog materijala i da mogućnost povremene pogrešne rekonstrukcije događaja nije umanjila njegovu opštu vjerodostojnost.⁴⁰⁵ **Beara** se naprosto ne slaže s tim zaključkom, ali nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo.

150. Iz navedenih razloga Žalbeno vijeće odbacuje **Bearine** argumente iz njegove žalbene osnove 5 u dijelu koji se odnosi na opštu vjerodostojnost svjedoka PW-168. Nadalje, Žalbeno vijeće odbacuje **Bearinu** tvrdnju da Pretresno vijeće nije trebalo da dozvoli ni da prihvati svjedočenje svjedoka PW-168, budući da **Beara** ne iznosi nikakve argumente relevantne za prihvatanje dokaza ili pozivanje svjedoka.

3. Nikolićeva žalba

(a) Argumenti strana u postupku

(i) Nikolićeva osnova 10

151. **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku time što nije izreklo sankcije za kršenje procedure od strane tužilaštva [REDIGOVANO].⁴⁰⁶ **Nikolić** tvrdi da zbog toga što tužilaštvo nije dostavilo evidenciju i bilješke [REDIGOVANO], on nije mogao da do kraja razotkrije neistine koje je iznio svjedok PW-168.⁴⁰⁷

152. **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo utoliko što je pogrešno primjenilo pravila [REDIGOVANO] 66 Pravilnika [REDIGOVANO].⁴⁰⁸ [REDIGOVANO] **Nikolić** tvrdi da je pravilo 66(A)(ii) Pravilnika trebalo primijeniti [REDIGOVANO], što znači da je trebalo načiniti snimak [REDIGOVANO].⁴⁰⁹ [REDIGOVANO].⁴¹⁰ [REDIGOVANO].⁴¹¹

153. **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je [REDIGOVANO] zaključilo da "snimci i bilješke [REDIGOVANO] ne podliježu objelodanjivanju prema pravilu 70(A)" Pravilnika.⁴¹² [REDIGOVANO] ne potpadaju pod okvir pravila 70(A) Pravilnika, koje se odnosi na istražne ili pripremne faze postupka.⁴¹³ Osim toga, **Nikolić** smatra da je tužilaštvo, pošto već nije

⁴⁰⁵ Prvostepena presuda, par. 44-47.

⁴⁰⁶ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 158.

⁴⁰⁷ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 158; Nikolićeva replika, par. 62.

⁴⁰⁸ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 159. V. takođe Nikolićeva replika, par. 60.

⁴⁰⁹ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 160.

⁴¹⁰ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 161.

⁴¹¹ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 162.

⁴¹² Nikolićev žalbeni podnesak, par. 163, gdje se poziva na [REDIGOVANO].

⁴¹³ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 164.

snimalo [REDIGOVANO], bilo dužno da dostavi bilješke o njima, pošto je to bio jedini način da se ublaži šteta nanijeta **Nikolićevoj** odbrani.⁴¹⁴ **Nikolić** tvrdi da, mada je tužilaštvo izjavilo da su bilješke, koje su kasnije uništene, integrisane u [REDIGOVANO], ta izjava ne odražava u potpunosti [REDIGOVANO], a nemoguće je potvrditi i da potonji sadrži sve aspekte [REDIGOVANO] koji sad nedostaju.⁴¹⁵ Konačno, **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada nije odobrilo ulaganje žalbe na [REDIGOVANO].⁴¹⁶

154. **Nikolić** tvrdi da je svim navedenim kršenjima i greškama ugroženo njegovo "pravo da zna za šta je optužen i da se brani" i da je obesnažena Prvostepena presuda, pošto nije mogao da obavi smisleno unakrsno ispitavanje svjedoka PW-168 i da konačno pokaže da ga je svjedok PW-168 lažno inkriminisao.⁴¹⁷ On dalje tvrdi da je Pretresno vijeće pogoršalo tu grešku time što je odbacilo njegov zahtjev da kao svjedoka pozove prevodioca [REDIGOVANO].⁴¹⁸ U vezi sa žalbenom osnovom 14, **Nikolić** traži da se ponište zaključci Pretresnog vijeća zasnovani na svjedočenju svjedoka PW-168 i da se zbog toga ponovo ocijene njegova krivična odgovornost i kazna.⁴¹⁹

(ii) Nikolićeva osnova 14, djelimično

155. **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo time što: (1) nije razmotrilo nekoliko pitanja koja se direktno tiču vjerodostojnosti svjedoka PW-168; (2) nije ispravno protumačilo neke dijelove svjedočenja svjedoka PW-168; i što (3) nije izvelo ispravne zaključke iz svjedočenja svjedoka PW-168.⁴²⁰

156. Konkretno, **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da to što je svjedok PW-168 [REDIGOVANO] pojačava njegovu ukupnu vjerodostojnost.⁴²¹ **Nikolić** tvrdi da Pretresno vijeće s tim u vezi nije u obzir uzelo sljedeće: [REDIGOVANO].⁴²²

157. **Nikolić** dalje tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno procijenilo držanje svjedoka PW-168,⁴²³ koje "nije bilo gotovo ni od kakve koristi za ocjenjivanje njegove vjerodostojnosti".⁴²⁴ Konkretno,

⁴¹⁴ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 165.

⁴¹⁵ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 166.

⁴¹⁶ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 167; Nikolićeva replika, par. 61.

⁴¹⁷ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 168-169.

⁴¹⁸ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 168. **Nikolić** dalje tvrdi da prevodioca treba pozvati da svjedoči u žalbenom postupku. Nikolićeva replika, par. 62.

⁴¹⁹ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 169.

⁴²⁰ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 187-188, 215; Nikolićeva replika, par. 70, 78-79. V. takođe žalbeni pretres, AT. 269-274 (djelimično zatvorena sjednica) (3. decembar 2013.).

⁴²¹ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 189.

⁴²² Nikolićev žalbeni podnesak, par. 190-192; žalbeni pretres, AT. 270 (djelimično zatvorena sjednica) (3. decembar 2013.); AT. 335-336 (djelimično zatvorena sjednica) (4. decembar 2013.).

⁴²³ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 193-195; Nikolićeva replika, par. 77; žalbeni pretres, AT. 272-274 (djelimično zatvorena sjednica) (3. decembar 2013.).

⁴²⁴ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 194.

Nikolić tvrdi da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir sljedeće: (1) prije nego što je svjedočio [REDIGOVANO], svjedok PW-168 [REDIGOVANO];⁴²⁵ (2) njegovo svjedočenje je detaljno pripremljeno i uvježbavano tokom razgovora s tužilaštvom;⁴²⁶ (3) svjedok PW-168 je "zbog [REDIGOVANO] morao da se pridržava onog što je rekao [REDIGOVANO]";⁴²⁷ i (4) svjedok PW-168 svjedočio je na zatvorenoj sjednici i znao je da njegovo svjedočenje neće dospjeti u javnost.⁴²⁸

158. **Nikolić** takođe tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada nije uzelo u obzir postupke svjedoka PW-168 u vezi sa [REDIGOVANO] koji ozbiljno narušavaju njegovu vjerodostojnost.⁴²⁹ Konkretno, **Nikolić** tvrdi da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir to što je svjedok PW-168 priznao [REDIGOVANO] gotovo četiri godine nakon što je [REDIGOVANO], kad je suočen s relevantnim dokazima, kao i da je pod zakletvom lagao o načinu na koji je [REDIGOVANO].⁴³⁰ **Nikolić** dalje tvrdi da je svjedok PW-168 pokušao da oblikuje svjedočenja [REDIGOVANO], da je koristio njihove informacije kako bi sastavio svoju priču i da je pod zakletvom lagao o onom što mu je rečeno.⁴³¹

159. **Nikolić** tvrdi da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir to što je tužilaštvo [REDIGOVANO] vršilo pritisak na svjedoka PW-168 [REDIGOVANO].⁴³² **Nikolić** dalje tvrdi da je Pretresno vijeće, s obzirom na sve relevantne dokaza, pogriješilo kada nije ustanovilo da je svjedok PW-168 lagao o svom prisustvu [REDIGOVANO].⁴³³ **Nikolić** takođe tvrdi da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir to što je svjedok PW-168 lažno svjedočio i time inkriminisao druge, a naročito to što je u svjedočenju rekao da je **Pandurević** bio u komandi Zvorničke brigade 12. jula 1995. i što je inkriminisao **Popovića** i **Pandurevića** u vezi s gorivom koje je Glavni štab dostavio za operaciju ponovnog pokopavanja.⁴³⁴ Osim toga, **Nikolić** tvrdi da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir kako kriminalne radnje svjedoka PW-168 i [REDIGOVANO]t.⁴³⁵ Konačno, **Nikolić** tvrdi da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir nekoliko okolnosti vezanih za inkriminišuće dokaze koje je iznio svjedok PW-168: (1) [REDIGOVANO]; (2) svjedok PW-168 nije mogao da se sjeti ko je bio s njim; (3) svjedok PW-168

⁴²⁵ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 193.

⁴²⁶ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 193; Nikolićeva replika, par. 77.

⁴²⁷ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 194; žalbeni pretres, AT. 269-270 (djelimično zatvorena sjednica) (3. decembar 2013.).

⁴²⁸ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 194.

⁴²⁹ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 196-199.

⁴³⁰ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 197; Nikolićeva replika, par. 72.

⁴³¹ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 199; Nikolićeva replika, par. 73.

⁴³² Nikolićev žalbeni podnesak, par. 200-201; Nikolićeva replika, par. 77. S tim u vezi, **Nikolić** ponavlja svoju tvrdnju da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je odbilo da kao svjedoka pozove prevodioca [REDIGOVANO]. Nikolićev žalbeni podnesak, par. 202. V. gore, par. 154.

⁴³³ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 203-206; Nikolićeva replika, par. 71.

⁴³⁴ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 207-209; Nikolićeva replika, par. 72, 75-76.

⁴³⁵ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 210-213; Nikolićeva replika, par. 71, 73-75; žalbeni pretres, AT. 336 (djelimično zatvorena sjednica) (4. decembar 2013.).

je tvrdio da je bio s nekim za kog je znao da neće htjeti da svjedoči; i/ili (4) oni koji jesu svjedočili govorili su suprotno o bitnim aspektima njegovog svjedočenja.⁴³⁶

(iii) Odgovor tužilaštva

160. Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Nikolićeve** prigovore u vezi s opštom vjerodostojnosti svjedoka PW-168 treba odbiti, pošto on ne pokazuje ni grešku u pažljivoj ocjeni Pretresnog vijeća, ni ikakav uticaj na presudu.⁴³⁷ Tužilaštvo tvrdi da **Nikolić** svjedočenje svjedoka PW-168 osporava u nekim sporednim ili pravno irelevantnim pitanjima,⁴³⁸ a da se glavni dio svjedočenja svjedoka PW-168 u vezi s **Nikolićevom** umiješanošću u zločine podudara sa svjedočenjima drugih svjedoka i da je potkrijepljen drugim dokazima.⁴³⁹ Tužilaštvo dalje tvrdi da je držanje svjedoka PW-168 bilo samo jedan od faktora koje je Pretresno vijeće uzelo u obzir kad je ocjenjivalo njegovu vjerodostojnost.⁴⁴⁰ Tužilaštvo dodaje da **Nikolićev** argument u vezi s tim što je Pretresno vijeće odbilo da pozove prevodioca da svjedoči treba odbaciti bez razmatranja kao neodređen i nepotkrijepljen, kao i zato što je **Nikolić** sam povukao odgovarajuću žalbenu osnovu.⁴⁴¹ Tužilaštvo dalje tvrdi da **Nikolić** nije potkrijepio ni iznio ništa u prilog svojim argumentima o pritisku koji je na svjedoka PW-168 navodno vršen [REDIGOVANO].⁴⁴² Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće postupilo razumno kad je zaključilo da je [REDIGOVANO] bio jedan od faktora koji su išli u prilog vjerodostojnosti svjedoka PW-168, a da **Nikolić** nije uspio da dokaže suprotno.⁴⁴³ Konačno, tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće postupilo razumno kad je zaključilo da su dokazi i argumenti o djelima i ponašanju svjedoka PW-168 [REDIGOVANO] spekulativni ili da se odnose na pravno irelevantna pitanja.⁴⁴⁴

(b) Analiza

(i) Nikolićeva 10. osnova

⁴³⁶ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 214; žalbeni pretres, AT. 271 (djelimično zatvorena sjednica) (3. decembar 2013.).

⁴³⁷ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 182-184, 187-188, 193-200, 202, 207, 216, 221. V. također Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 174-181.

⁴³⁸ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 187-192.

⁴³⁹ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 176, 182, 185-187; žalbeni pretres, AT. 330-331 (4. decembar 2013.).

⁴⁴⁰ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 197-198.

⁴⁴¹ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 201.

⁴⁴² Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 203.

⁴⁴³ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 204-207. V. također Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 216, 218-219.

⁴⁴⁴ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 216, 218-221.

161. [REDIGOVANO].⁴⁴⁵ Žalbeno vijeće odbacuje neutemeljene argumente kojima **Nikolić** pokušava da dokaže suprotno.

162. [REDIGOVANO]

163. [REDIGOVANO];⁴⁴⁶ [REDIGOVANO].⁴⁴⁷ [REDIGOVANO]⁴⁴⁸ [REDIGOVANO]. Shodno tome, Žalbeno vijeće odbacuje **Nikolićeve** argumente koji se odnose na snimanje [REDIGOVANO]. Zato Žalbeno vijeće odbacuje **Nikolićeve** argumente o snimanju [REDIGOVANO] pa je time i **Nikolićev** argument o [REDIGOVANO] bespredmetan. Konačno, Žalbeno vijeće kao neosnovan odbija i **Nikolićev** argument u vezi s pravilom 66(A) Pravilnika, pošto se njime reguliše objelodanjivanje izjava, a ne njihovo uzimanje. Žalbeno vijeće zaključuje da **Nikolić** nije pokazao da u zaključcima Pretresnog vijeća [REDIGOVANO] postoji greška.

164. Pretresno vijeće je dalje zaključilo da nisu prekršene obaveze objelodanjivanja predviđene pravilima 66(A)(ii) i 68 Pravilnika.⁴⁴⁹ Na osnovu pravila 66(A)(ii) Pravilnika, tužilac je, između ostalog, dužan da odbrani stavi na raspolaganje kopije izjava svih svjedoka koje namjerava da pozove da svjedoče na suđenju.⁴⁵⁰ Žalbeno vijeće već je napomenulo da "[u]običajeno značenje izjave svjedoka na suđenju jeste iskaz koji neka osoba daje o onome što joj je poznato o nekom krivičnom djelu, što se bilježi u skladu sa procedurom tokom istrage o tom krivičnom djelu".⁴⁵¹ Iz diskusije Žalbenog vijeća [REDIGOVANO] da se bilješke koje tužilaštvo vodi [REDIGOVANO] ne mogu smatrati izjavama svjedoka u smislu pravila 66(A)(ii) Pravilnika. One se prije mogu smatrati internim dokumentima koje tužilaštvo sastavlja u smislu pravila 70(A) Pravilnika.⁴⁵² Shodno tome, Žalbeno vijeće odbacuje **Nikolićeve** argumente koji se odnose na objelodanjivanje [REDIGOVANO]. Stoga **Nikolićev** argument o odobravanju interlokutorne žalbe postaje bespredmetan. Što se tiče **Nikolićevih** argumenata u vezi s prevodiocem, Žalbeno vijeće ih odbija zato što je **Nikolić** samo "apelovao na Pretresno vijeće da razmotri mogućnost da izvrši diskreciono

⁴⁴⁵ [REDIGOVANO].

⁴⁴⁶ [REDIGOVANO].

⁴⁴⁷ [REDIGOVANO].

⁴⁴⁸ [REDIGOVANO].

⁴⁴⁹ [REDIGOVANO].

⁴⁵⁰ [REDIGOVANO].

⁴⁵¹ *Tužilac protiv Tihomira Blaškića*, predmet br. IT-95-14-A, Odluka po zahtjevu žalioca za dostavu materijala, za suspenziju odnosno izmjenu rasporeda podnošenja podnesaka, te po dodatnim podnescima, 26. septembar 2000., par. 15.

⁴⁵² [REDIGOVANO].

ovlaštenje koje ima na osnovu pravila 98 Pravilnika i pozove [prevodioca] u svojstvu svjedoka", te dodao da to "ne treba smatrati formalnim zahtjevom Pretresnom vijeću da pozove prevodioca".⁴⁵³

165. Žalbeno vijeće zaključuje da **Nikolić** u okviru žalbene osnove 10 nije pokazao da je napravljena pravna greška, zbog čega se ta žalbena osnova odbija.

(ii) Nikolićeva osnova 14, djelimično

166. Pretresno vijeće je zaključilo da [REDIGOVANO] PW-168, [REDIGOVANO] prije nego što je svjedočio u [REDIGOVANO], ide u prilog svjedokovoj vjerodostojnosti i naglasilo da to što je [REDIGOVANO] umanjuje vjerovatnoću da će lažno svjedočiti [REDIGOVANO].⁴⁵⁴ **Nikolić** se usredotočava na pobude svjedoka PW-168 za to da umani sopstvenu umiješanost u kriminalne radnje [REDIGOVANO], a ne bavi se pitanjem da li su te pobude postojale [REDIGOVANO].⁴⁵⁵ U tom smislu **Nikolić** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo prilikom razmatranja [REDIGOVANO].

167. Čak i da su utvrđeni svi konkretni faktori koje Pretresno vijeće, kako **Nikolić** tvrdi, nije uzelo u obzir u vezi s držanjem svjedoka PW-168, oni ne bi nužno značili da svjedokovo držanje "nije bilo ni od kakve koristi u procjenjivanju njegove vjerodostojnosti".⁴⁵⁶ U ovom predmetu Pretresno vijeće je s dužnom pažnjom razmotrilo držanje svjedoka PW-168 i valjano ga sagledalo u kontekstu drugih relevantnih faktora.⁴⁵⁷ Shodno tome, **Nikolić** nije pokazao da je Pretresno vijeće zloupotrijebilo svoje diskreciono ovlaštenje kada je ocijenilo da se držanje svjedoka PW-168 povoljno odražava na njegovu opštu vjerodostojnost.⁴⁵⁸ Žalbeno vijeće stoga odbacuje **Nikolićeve** argumente u vezi s ocjenom držanja svjedoka PW-168 od strane Pretresnog vijeća.⁴⁵⁹

168. Što se tiče uloge koju je svjedok PW-168 imao [REDIGOVANO], **Nikolić** nije pokazao da je Pretresno vijeće napravilo ikakvu grešku.⁴⁶⁰ Osim toga, Žalbeno vijeće odbacuje **Nikolićev** argument da je svjedok PW-168 pokušao da oblikuje svjedočenja [REDIGOVANO], jer **Nikolić** ukazuje na dokaze iz kojih proizlazi da je svjedok PW-168 [REDIGOVANO] kontaktirao s

⁴⁵³ *Tužilac protiv Vujadina Popovića i drugih*, predmet br. IT-05-88-T, Zahtjev u ime Drage Nikolića kojim se na Pretresno vijeće apeluje da izvrši diskreciono ovlaštenje na osnovu pravila 98 da pozove svjedoka, 11. novembar 2008. (povjerljivo), par. 53.

⁴⁵⁴ Prvostepena presuda, par. 28-29, 1352. V. gore, par. 134.

⁴⁵⁵ V. gore, par. 156.

⁴⁵⁶ **Nikolićev** žalbeni podnesak, par. 194.

⁴⁵⁷ Prvostepena presuda, par. 31. V. Prvostepena presuda, par. 28-30, 32-47. V. takođe gore, par. 134.

⁴⁵⁸ V. Druga drugostepena presuda u predmetu *Muvunyi*, par. 26. V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Lukić i Lukić*, par. 296; Drugostepena presuda u predmetu *Limaj i drugi*, par. 88; Drugostepena presuda u predmetu *Stakić*, par. 206; Drugostepena presuda u predmetu *Kordić i Čerkez*, fusnota 12; Drugostepena presuda u predmetu *Kupreškić i drugi*, par. 32.

⁴⁵⁹ V. gore, par. 157.

⁴⁶⁰ Prvostepena presuda, par. 37.

nekoliko osoba,⁴⁶¹ a svjedok PW-168 svjedočio je pred Pretresnim vijećem [REDIGOVANO].⁴⁶² Konačno, **Nikolić** u prilog tvrdnji da je svjedok PW-168 iskonstruisao svoju priču i da je lagao pod zakletvom navodi svjedočenje samo jednog svjedoka, [REDIGOVANO],⁴⁶³ koje je Pretresno vijeće uporedilo s drugim svjedočenjima i zaključilo da ono nije pouzdano.⁴⁶⁴ Sve u svemu, Žalbeno vijeće zaključuje da **Nikolić** na osnovu tih dokaza nije pokazao da je Pretresno vijeće pogrešno ocijenilo vjerodostojnost svjedoka PW-168. Žalbeno vijeće stoga odbacuje **Nikolićeve** argumente o postupcima svjedoka PW-168 u vezi s [REDIGOVANO].⁴⁶⁵

169. **Nikolić** svojim nepotkrijepljenim tvrdnjama o pritisku koji je tužilaštvo vršilo [REDIGOVANO] ne pokazuje nikakvu grešku u zaključku Pretresnog vijeća da "nema nikakvih dokaza o bilo kakvom vršenju takvog pritiska".⁴⁶⁶ Što se tiče prisustva svjedoka PW-168 [REDIGOVANO], Pretresno vijeće je uzelo u obzir protivrječne dokaze i zaključilo da oni ne utiču na opštu vjerodostojnost svjedoka PW-168.⁴⁶⁷ **Nikolić** upućuje na svjedočenja koja ukazuju na mogućnost da je svjedok PW-168 bio prisutan,⁴⁶⁸ ali ne pokazuje da je Pretresno vijeće pogriješilo time što nije utvrdilo da je svjedok PW-168 lagao u vezi s tim.

170. Nadalje, Žalbeno vijeće nisu uvjerali primjeri i reference na spis prvostepenog postupka koje **Nikolić** navodi u prilog svojoj tvrdnji da je svjedok PW-168 lažno svjedočio i time inkriminisao druge. Prvo, **Nikolić** nije pokazao da je svjedok PW-168 u svom svjedočenju lagao da je **Pandurević** 12. jula 1995. bio u komandi Zvorničke brigade. U svjetlu protivrječnih dokaza i imajući u vidu teret dokazivanja, Pretresno vijeće je zaključilo da to svjedočenje nije dovoljno da bi se ustanovilo da je **Pandurević** 12. jula 1995. išao u komandu Zvorničke brigade (dalje u tekstu: kasarna u preduzeću "Standard") i da se sastao s Obrenovićem.⁴⁶⁹ Pretresno vijeće je stoga odlučilo u korist odbrane. Drugo, **Nikolić** ne pruža uvjerljive argumente u prilog tvrdnji da unakrsno ispitivanje svjedoka PW-168 omogućava samo "jedan zaključak"⁴⁷⁰ – da je on lažno inkriminisao **Popovića** i **Pandurevića** u vezi s gorivom koje je Glavni štab dostavio za operaciju ponovnog pokopavanja. **Nikolić** nije pokazao ni kako bi se navodno kriminalno ponašanje svjedoka PW-168,

⁴⁶¹ V. Nikolićev žalbeni podnesak, par. 199 i fusnote 481-490.

⁴⁶² Prvostepena presuda, par. 28. V. takođe Prvostepena presuda, par. 30.

⁴⁶³ V. Nikolićev žalbeni podnesak, par. 199 i fusnote 491-492, gdje se upućuje na: [REDIGOVANO].

⁴⁶⁴ [REDIGOVANO].

⁴⁶⁵ V. gore, par. 158.

⁴⁶⁶ Prvostepena presuda, par. 40. Nikolićev žalbeni podnesak, par. 201, gdje se upućuje na DP 7D00289 (povjerljivo), str. 2-6, koji ne ide u prilog **Nikolićevoj** tvrdnji. V. takođe DP P02911 (povjerljivo), par. 19, 21.

⁴⁶⁷ Prvostepena presuda, par. 34.

⁴⁶⁸ V. Nikolićev žalbeni podnesak, par. 203 i izvori na koje se tamo poziva. **Nikolić** upućuje na, između ostalog, svjedočenje [REDIGOVANO]. Žalbeno vijeće prima k znanju sljedeći zaključak Pretresnog vijeća: "Iako je [REDIGOVANO] izjavio da je [REDIGOVANO] bio u [REDIGOVANO], Pretresno vijeće napominje da je u vezi s dosljednošću njegovog iskaza u pogledu datuma kad su se desili relevantni događaji bilo velike polemike". Prvostepena presuda, fusnota 50.

⁴⁶⁹ Prvostepena presuda, par. 1852.

⁴⁷⁰ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 209.

čak i da je ustanovljeno, nužno odrazilo na vjerodostojnost svjedoka PW-168 u ovom predmetu.⁴⁷¹ Što se tiče toga da je svjedok PW-168 navodno [REDIGOVANO], Pretresno vijeće je razmotrilo te navode,⁴⁷² a **Nikolić** nije pokazao da je ono u vezi s tim napravilo ikakvu grešku.⁴⁷³ Konačno, što se tiče svjedočenja svjedoka PW-168 koje nije potkrijepljeno od strane drugih svjedoka ili o kojem drugi svjedoci nisu protivrječno svjedočili, Žalbeno vijeće podsjeća na to da Pretresno vijeće ima diskreciono ovlaštenje da se osloni na takve dokaze i zaključuje da **Nikolić** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo u pristupu tom pitanju.⁴⁷⁴

171. S obzirom na gore izneseno, Žalbeno vijeće zaključuje da **Nikolić** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo i odbija **Nikolićevu** žalbenu osnovu 14 u relevantnom dijelu.

4. Zaključak

172. U svjetlu gore iznesenog Žalbeno vijeće zaključuje da nijedan žalilac nije uspio da ospori zaključke Pretresnog vijeća o opštoj vjerodostojnosti svjedoka PW-168.

D. Momir Nikolić

173. Imajući u vidu izvjesne rezerve u vezi s vjerodostojnošću svjedoka Vijeća Momira Nikolića, Pretresno vijeće reklo je da će njegovo svjedočenje razmatrati vrlo oprezno i pažljivo.⁴⁷⁵ Pretresno vijeće je takođe zaključilo da "njegov iskaz ima dokaznu vrijednost i da zaslužuje da bude uzet u obzir tamo gdje je to relevantno"⁴⁷⁶ i odlučilo da pitanje njegove vjerodostojnosti razmatra za svako važno pitanje ponaosob, uzimajući u obzir razne faktore, na primjer "konkretan kontekst i prirodu iskaza, kao i njegovu potkrijepljenost drugim dokazima".⁴⁷⁷ **Popović, Beara i Nikolić** u svojim žalbama navode da je Pretresno vijeće pogriješilo u svojoj ocjeni vjerodostojnosti M. Nikolića.

1. Popovićeva žalba

174. **Popović** tvrdi da zaključak Pretresnog vijeća da samoinkriminisanje M. Nikolića ide u prilog njegovoj vjerodostojnosti nije razuman.⁴⁷⁸ **Popović**, naprotiv, tvrdi da je M. Nikolić imao

⁴⁷¹ V. Prvostepena presuda, par. 36.

⁴⁷² Prvostepena presuda, par. 41, 1352-1353.

⁴⁷³ S tim u vezi, **Nikolić** tvrdi da Pretresno vijeće nije prihvatilo da ga je svjedok PW-168 neosnovano inkriminisao u vezi sa zločinima počinjenim nad zarobljenicima iz Milića. V. Nikolićev žalbeni podnesak, par. 213; Nikolićeva replika, par. 74-75. **Nikolić** tu tvrdnju nije dokazao. U svakom slučaju, Pretresno vijeće je zaključilo da se na osnovu raspoloživih dokaza ne može van razumne sumnje zaključiti da je **Nikolić** bio umiješan u njihovo ubistvo. V. Prvostepena presuda, par. 1380.

⁴⁷⁴ V. gore, par. 132, 135.

⁴⁷⁵ Prvostepena presuda, par. 48-51. V. takođe Prvostepena presuda, par. 53.

⁴⁷⁶ Prvostepena presuda, par. 53.

⁴⁷⁷ Prvostepena presuda, par. 53. V. takođe Prvostepena presuda, par. 52.

⁴⁷⁸ Popovićev žalbeni podnesak, par. 89, 92, 118 (gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 49, 52, 284, 287); žalbeni pretres, AT. 156 (2. decembar 2013.).

pobude da laže kako bi osigurao sporazum o izjašnjavanju o krivici, te da je lažno inkriminisao sebe samog i **Popovića**.⁴⁷⁹ Osim toga, **Popović** tvrdi da je njegovo pravo na pravičan postupak ugroženo zato što mu, prvo, nije dostavljen materijal u vezi s pregovorima o sporazumu o izjašnjavanju o krivici s M. Nikolićem, iz kog se vidi da je on izmislio svoj razgovor s **Popovićem** i, drugo, time što je Pretresno vijeće "u zadnji čas", na samom kraju prvostepenog postupka, odlučilo da pozove M. Nikolića da svjedoči, zbog čega **Popović** nije imao vremena da pripremi odbranu i ospori tvrdnje M. Nikolića.⁴⁸⁰ Dalje, **Popović** tvrdi da se Pretresno vijeće dalo zavesti držanjem M. Nikolića u sudnici, pošto je zaključilo da je on o nekim pitanjima govorio neistinu, ali nije shvatilo da je njegovo držanje bilo generalno gledajući isto tokom cijelog svjedočenja.⁴⁸¹ Prema **Popovićevom** mišljenju, držanje M. Nikolića ne ukazuje na pouzdanost, već prije na njegovo bogato iskustvo svjedoka u više predmeta.⁴⁸² Konačno, **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće bez potkrepe prihvatilo samo one dokaze M. Nikolića koji najviše inkriminišu, čime je odstupilo od standarda za ocjenjivanje njegovog svjedočenja koje je samo odredilo.⁴⁸³

175. Tužilaštvo u odgovoru kaže da je Pretresno vijeće razumno ocijenilo vjerodostojnost M. Nikolića i da je s dužnom pažnjom razmotrilo **Popovićeve** argumente u vezi s njegovom iskrenošću.⁴⁸⁴ Tužilaštvo tvrdi da je 15. jula 2005. objavilo **Popoviću** materijal o razgovorima koji su s M. Nikolićem vođeni u vezi sa sporazumom o izjašnjavanju o krivici, kao i informativne izvještaje u kojima su ti razgovori bilježeni.⁴⁸⁵ Tužilaštvo tvrdi da je **Popović** imao dovoljno vremena da se pripremi za svjedočenje M. Nikolića i da poslije svjedočenja pobije njegovo svjedočenje.⁴⁸⁶ Tužilaštvo dalje tvrdi da **Popović** tokom suđenja nijednom nije zatražio dodatno vrijeme da pobije svjedočenje M. Nikolića, kao i da se sad tog prava odrekao.⁴⁸⁷ Što se tiče držanja M. Nikolića, tužilaštvo tvrdi da je ono bilo samo jedan od faktora koje je Pretresno vijeće uzelo u obzir, te da **Popovićeve** argumente o tome treba odbaciti bez razmatranja, pošto **Popović** njima samo iznosi svoje tvrdnje i svoje tumačenje dokaza.⁴⁸⁸

176. Što se tiče materijala u vezi s pregovorima o sporazumu o izjašnjavanju o krivici, **Popović** u replici nije pobio niti se uopšte bavio tvrdnjama tužilaštva da mu je ono objavilo taj materijal,

⁴⁷⁹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 89-93, 95, 100-107, 109, 115-117; žalbeni pretres, AT. 72-73, 156 (2. decembar 2013.).

⁴⁸⁰ Popovićev žalbeni podnesak, par. 108-114.

⁴⁸¹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 119-121; žalbeni pretres, AT. 73 (2. decembar 2013.).

⁴⁸² Popovićev žalbeni podnesak, par. 120.

⁴⁸³ Žalbeni pretres, AT. 156 (2. decembar 2013.), gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 53.

⁴⁸⁴ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 72-73; žalbeni pretres, AT. 106 (2. decembar 2013.). V. također žalbeni pretres, AT. 101-102, 105, 107-108, 111 (2. decembar 2013.).

⁴⁸⁵ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 76-78.

⁴⁸⁶ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 76, 79-82.

⁴⁸⁷ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 82.

⁴⁸⁸ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 74-75; žalbeni pretres, AT. 106 (2. decembar 2013.).

da je imao više od mjesec dana da se pripremi za svjedočenje M. Nikolića⁴⁸⁹ i da nije zatražio dodatno vrijeme da pobije svjedočenje M. Nikolića. Žalbeno vijeće podsjeća da će, ako strana pred Pretresnim vijećem na neko pitanje ne uloži prigovor, a imala je objektivno mogućnost da to učini, te ako ne postoje posebne okolnosti, Žalbeno vijeće utvrditi da se strana odrekla svog prava da to pitanje iznese kao valjanu žalbenu osnovu.⁴⁹⁰ Žalbeno vijeće stoga smatra da su **Popovićevi** argumenti da mu materijal u vezi s pregovorima o sporazumu o izjašnjanju o krivici nije objelodanjen i da nije imao dovoljno vremena da se pripremi za svjedočenje M. Nikolića neutemeljeni. Shodno tome, Žalbeno vijeće smatra da **Popović** nije pokazao da je njegovo pravo na pravično suđenje prekršeno.

177. **Popovićevi** argumenti o neistinitim izjavama M. Nikolića nisu dovoljni da bi se ustanovilo da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je, koristeći svoje diskreciono ovlaštenje, zaključilo da to što je M. Nikolić u nekim dijelovima svjedočenja inkriminisao sam sebe povećava vjerodostojnost tih dijelova svjedočenja.⁴⁹¹ Žalbeno vijeće dalje napominje da je Pretresno vijeće razmotrilo niz faktora relevantnih za vjerodostojnost M. Nikolića kao svjedoka.⁴⁹² Žalbeno vijeće smatra da ništa ne ukazuje na to da je Pretresno vijeće pridalo preveliku težinu držanju M. Nikolića kao svjedoka, bilo u prilog bilo na štetu njegove vjerodostojnosti.⁴⁹³ U svakom slučaju, **Popovićeve** tvrdnje o razlozima za držanje M. Nikolića u sudnici nisu potkrijepljene upućivanjem na spis prvostepenog postupka, pa se stoga odbijaju. Žalbeno vijeće iz istih razloga odbija i tvrdnju da je Pretresno vijeće bez potkrepe prihvatilo samo one dijelove svjedočenja M. Nikolića koji najviše inkriminišu.

178. Iz navedenih razloga, Žalbeno vijeće odbacuje **Popovićeve** argumente u vezi s opštom vjerodostojnošću M. Nikolića.

2. Bearina žalba (osnova 5, djelimično)

179. **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je dopustilo ili prihvatilo svjedočenje M. Nikolića i pridalo neprimjerenu težinu tom svjedočenju,⁴⁹⁴ koje je "trebalo pažljivo proučiti", budući da je M. Nikolić optužen u vezi s istim događajima.⁴⁹⁵ **Beara** tvrdi da je svjedočenju M. Nikolića trebalo pridati minimalnu težinu ili mu uošte ne pridati težinu, s obzirom na to da je već

⁴⁸⁹ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 79 i fusnota 322; *Tužilac protiv Vujadina Popovića i drugih*, predmet br. IT-05-88-T, Nalog da se pozove Momir Nikolić, 10. mart 2009.; Momir Nikolić, T. 32894-32895 (21. april 2009.).

⁴⁹⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 125, 134, 223, 533; Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 222.

⁴⁹¹ Prvostepena presuda, par. 52. V. gore, par. 132.

⁴⁹² Prvostepena presuda, par. 48-53.

⁴⁹³ V. Prvostepena presuda, par. 53.

⁴⁹⁴ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 37, par. 48, 50-51, 54; Bearina replika, par. 26. V. dolje, par. 188, 190.

⁴⁹⁵ Bearin žalbeni podnesak, par. 48.

lažno svjedočio, a naročito s obzirom na to da je lagao tužilaštvu tokom pregovora o sporazumu o izjašnjavanju o krivici.⁴⁹⁶ Kako tvrdi **Beara**, Pretresno vijeće ignorisalo je svjedočenje M. Nikolića u dijelu u kojem on priznaje da je lagao o tome.⁴⁹⁷

180. Tužilaštvo u odgovoru kaže da je Pretresno vijeće svjedočenju M. Nikolića pristupilo oprezno i razumno i da **Beara** ponavlja argumente koje je već iznio u prvostepenom postupku a da ne pokazuje da je Pretresno vijeće pogriješilo.⁴⁹⁸

181. Žalbeno vijeće napominje da je Pretresno vijeće uzelo u obzir potvrdno izjašnjavanje M. Nikolića o krivici i kaznu koja mu je izrečena za umiješanost u događaje u Srebrenici, kao i to da je tokom pregovora o sporazumu o izjašnjavanju o krivici tužilaštvu davao netačne informacije.⁴⁹⁹ Osim toga, u Prvostepenoj presudi se vidi da je Pretresno vijeće pažljivo ispitalo svjedočenje M. Nikolića,⁵⁰⁰ a **Beara** nije uspio da pokaže suprotno. Reference na spis prvostepenog postupka koje **Beara** navodi u prilog svojim navodima da je M. Nikolić ranije govorio neistinu nisu dovoljne da bi se pokazalo da je Pretresno vijeće zloupotrijebio svoje diskreciono ovlaštenje kad je ocjenjivalo vjerodostojnost i pouzdanost svjedočenja M. Nikolića. Stoga Žalbeno vijeće odbacuje **Bearine** argumente o opštoj vjerodostojnosti M. Nikolića. Žalbeno vijeće dalje odbacuje **Bearinu** tvrdnju da Pretresno vijeće nije trebalo da dozvoli svjedočenje M. Nikolića, budući da Beara ne iznosi nikakve relevantne argumente.

3. Nikolićeva žalba (osnova 20, djelimično)

182. **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće potpuno pogrešno ocijenilo vjerodostojnost M. Nikolića, zbog čega je došlo do neostvarenja pravde i čime je presuda obesnažena.⁵⁰¹ Konkretno, **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da je svjedočenje M. Nikolića o nekim pitanjima pouzdanije zato što je to svjedočenje izrazito samoinkriminišuće.⁵⁰² Kako tvrdi **Nikolić**, Pretresno vijeće nije uzelo u obzir to da je iznošenje samoinkriminišućih informacija inherentno proceduri koju je Međunarodni sud usvojio za sporazum o izjašnjavanju o krivici, da štiti M. Nikolića od krivičnog gonjenja, te da ne povećava njegovu vjerodostojnost u nekom drugom postupku.⁵⁰³ Po **Nikolićevom** mišljenju, greška Pretresnog vijeća povećana je time što ono nije pridalo dovoljnu težinu činjenici da je M. Nikolić i prilikom pregovora o sporazumu o izjašnjavanju

⁴⁹⁶ Bearin žalbeni podnesak, par. 48, 50, 54; Bearina replika, par. 26; žalbeni pretres, AT. 253 (3. decembar 2013.).

⁴⁹⁷ Bearin žalbeni podnesak, par. 50.

⁴⁹⁸ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 60-64.

⁴⁹⁹ Prvostepena presuda, par. 48-49.

⁵⁰⁰ Prvostepena presuda, par. 48-53.

⁵⁰¹ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 340, 352; Nikolićeva replika, par. 150.

⁵⁰² Nikolićev žalbeni podnesak, par. 341.

⁵⁰³ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 341-342; Nikolićeva replika, par. 151.

o krivici i prilikom svjedočenja u više predmeta pred Međunarodnim sudom, pa tako i prilikom svjedočenja u ovom, u više navrata odbio da pruži istinite informacije.⁵⁰⁴ **Nikolić** dalje tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada nije uzelo u obzir nekoliko pitanja koja se direktno tiču vjerodostojnosti M. Nikolića u vezi s uvjerljivošću i koherentnošću njegovog svjedočenja o njegovoj posjeti **Nikoliću** na isturenom komandnom mjestu (dalje u tekstu: IKM) Zvorničke brigade (dalje u tekstu: IKM u Kitovnicama) 13. jula 1995., kao i kada nije uzelo u obzir protivrječnosti ili nedosljednosti između svjedočenja M. Nikolića i svjedočenja drugih svjedoka o tom istom pitanju.⁵⁰⁵ Konačno, **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da su ključni dio svjedočenja M. Nikolića i svjedočenje svjedoka PW-168 u suštini slični, jer nije uzelo u obzir brojne drastične nedosljednosti.⁵⁰⁶

183. Tužilaštvo u odgovoru kaže da je Pretresno vijeće svjedočenju M. Nikolića pristupilo oprezno i razumno, da **Nikolić** ponavlja argumente koje je već iznio u prvostepenom postupku i da ne pokazuje da je Pretresno vijeće pogriješilo, kao i da ne pokazuje kako je navodna greška Pretresnog vijeća imala ikakvog uticaja na osuđujuću presudu koja mu je izrečena ili da je dovela do neostvarenja pravde.⁵⁰⁷ Što se tiče sporazuma o izjašnjavanju o krivici, tužilaštvo tvrdi da M. Nikolić nije dobio imunitet od krivičnog gonjenja, da je kažnjen zbog lažnog svjedočenja, kao i da mu u trenutku kad je prvi put opisao razgovor s **Nikolićem** od 13. jula 1995., čime je sam sebe inkriminisao, još nije bila odmjerena kazna.⁵⁰⁸ Tužilaštvo smatra da navodne nedosljednosti ili protivrječnosti u svjedočenju nemaju uticaja na ocjenu Pretresnog vijeća o vjerodostojnosti M. Nikolića, budući da su one beznačajne, da ih nema ili da potiču od svjedoka za kog je Pretresno vijeće razumno zaključilo da nije vjerodostojan.⁵⁰⁹

184. Pošto je pregledalo dokaze, Pretresno vijeće je zaključilo da je M. Nikolić u nekim dijelovima svjedočenja inkriminisao sebe koliko je inkriminisao i druge, što je povećalo vjerodostojnost tih dijelova njegovog svjedočenja.⁵¹⁰ To što je iznošenje samoinkriminišućih informacija inherentno proceduri koju je Međunarodni sud usvojio za sporazum o izjašnjavanju o krivici ne znači da je taj zaključak pogrešan. **Nikolićeve** tvdnje u vezi s lažima M. Nikolića i u vezi

⁵⁰⁴ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 341, 343; Nikolićeva replika, par. 151; žalbeni pretres, AT. 336-337 (4. decembar 2013.).

⁵⁰⁵ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 344-345; Nikolićeva replika, par. 152-153. Konkretno, **Nikolić** tvrdi da Pretresno vijeće nije valjano razmotrilo relevantna svjedočenja svjedoka Janjića, Jeremića, Kostića i Sretena Miloševića, kao ni Bilježnicu dežurnog oficira (DP P00377), te da nije uzelo u obzir ni protivrječnosti u svjedočenju M. Nikolića. Nikolićev žalbeni podnesak, par. 345-348; Nikolićeva replika, par. 154-155.

⁵⁰⁶ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 349-352; Nikolićeva replika, par. 156-158. V. takođe Nikolićeva replika, par. 150.

⁵⁰⁷ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 290-295, 299-304, 309-310, 313, 315-317. V. takođe žalbeni pretres, AT. 330-331 (4. decembar 2013.).

⁵⁰⁸ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 296-298.

⁵⁰⁹ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 304-316.

⁵¹⁰ Prvostepena presuda, par. 52, 1269.

s tim da su tužilaštvo i druga pretresna vijeća negativno ocijenila njegovu vjerodostojnost nisu dovoljne da bi se pokazalo da je Pretresno vijeće napravilo primjetnu grešku u ocjeni vjerodostojnosti M. Nikolića. Žalbeno vijeće naročito napominje da Pretresno vijeće nije bilo dužno da slijedi mišljenja tužilaštva ili drugih pretresnih vijeća.⁵¹¹ Pretresno vijeće ne bi automatski pogriješilo time što bi prihvatilo bilo koji dio svjedočenja M. Nikolića koji bi odudarao od drugih dokaza izvedenih na suđenju ili što bi se oslonilo na njega.⁵¹² S obzirom na to, Žalbeno vijeće smatra da Pretresno vijeće nije postupilo nerazumno time što se oslonilo na svjedočenje M. Nikolića.⁵¹³

185. Što se tiče **Nikolićevih** argumenata o uvjerljivosti i koherentnosti svjedočenja M. Nikolića o posjeti **Nikoliću** na IKM-u u Kitovnicama 13. jula 1995., Žalbeno vijeće smatra da **Nikolić** precjenjuje reference na spis prvostepenog postupka koje je naveo. Žalbeno vijeće takođe podsjeća na to da pretresno vijeće ima diskreciono ovlaštenje da ocijeni nedosljednosti u nekom svjedočenju i da se osloni na svjedočenja u kojim ima nedosljednosti.⁵¹⁴ Shodno tome, **Nikolić** nije pokazao da u iznijansiranoj ocjeni opšte vjerodostojnosti M. Nikolića koju je dalo Pretresno vijeće postoji greška. Što se tiče navodnih nedosljednosti između svjedočenja M. Nikolića i svjedočenja svjedoka PW-168, Žalbeno vijeće smatra da se **Nikolić** selektivno oslanja na neke dijelove svjedočenja i da ih tumači na problematičan način, te da ne uspijeva da pokaže da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da su ključni dio svjedočenja M. Nikolića i svjedočenja svjedoka PW-168 u suštini slični.⁵¹⁵

186. S obzirom na gore izneseno, Žalbeno vijeće zaključuje da **Nikolić** nije pokazao da je Pretresno vijeće napravilo grešku u vezi s opštom vjerodostojnošću M. Nikolića. Stoga Žalbeno vijeće odbija relevantne dijelove **Nikolićeve** žalbene osnove 20.

4. Zaključak

187. S obzirom na dosad izneseno, Žalbeno vijeće zaključuje da nijedan žalilac nije uspio da ospori zaključke Pretresnog vijeća u vezi s opštom vjerodostojnošću M. Nikolića.

⁵¹¹ V., npr., Drugostepena presuda u predmetu *Bizimungu*, par. 210; Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 257, 701; Drugostepena presuda u predmetu *Krnojelac*, par. 12. V. takođe dolje, par. 1677.

⁵¹² V. gore, par. 136.

⁵¹³ V. Drugostepena presuda u predmetu *Setako*, par. 144-145, gdje se potvrđuje Prvostepena presuda u predmetu *Setako*, par. 367.

⁵¹⁴ V. gore, par. 136-137. V. takođe Prvostepena presuda, par. 48-53, 1269.

⁵¹⁵ Prvostepena presuda, par. 1354.

E. Miroslav Deronjić, svjedok PW-161, svjedok PW-162/Srbislav Davidović, Ljubisav Simić, Zlatan Čelanović, Božo Momčilović i Ljubomir Borovčanin (Bearina osnova 5, djelimično, i osnova 6, djelimično)

188. **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku i da je zloupotrijebilo svoje diskreciono ovlaštenje time što je uopšte pridalo težinu navodno pristrasnim i neobjektivnim svjedočenjima svjedoka PW-161, svjedoka PW-162/Davidovića, Ljubisava Simića, Bože Momčilovića, Zlatana Čelanovića, Deronjića, M. Nikolića i Borovčanina.⁵¹⁶ On dalje tvrdi da je Pretresno vijeće ignorisalo činjenicu da su ti svjedoci međusobno bili u bliskom odnosu i da nije pridalo nikakvu težinu dokazima o njihovim sastancima i njihovim motivima da manipulišu istinom, niti je iz toga izvelo ikakav zaključak.⁵¹⁷ **Beara** dalje tvrdi da su svjedočenja svjedoka PW-161, svjedoka PW-162/Davidovića, L. Simića, Čelanovića i Deronjića bila koordinisana i iskonstruisana tako da se odgovornost prebaci na njega.⁵¹⁸ **Beara** takođe tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo time što je na njega prebacilo teret da pokaže da je između tih osoba postojao takav dogovor.⁵¹⁹ Shodno tome, **Beara** tvrdi da to što se Pretresno vijeće oslonilo na svjedočenja tih svjedoka predstavlja greške koje su dovele do neostvarenja pravde.⁵²⁰

189. Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Beara** ne pokazuje da su svjedoci bili u dosluhu ili da u analizi Pretresnog vijeća postoji greška.⁵²¹ Tužilaštvo takođe tvrdi da Pretresno vijeće nije prebacilo teret dokazivanja, već da je samo zaključilo da dokazi ne idu u prilog **Bearinim** navodima.⁵²²

190. Žalbeno vijeće već je odbacilo **Bearin** prigovor na opštu vjerodostojnost M. Nikolića.⁵²³ Žalbeno vijeće napominje da je Pretresno vijeće detaljno razmotrilo **Bearine** prigovore na svjedočenja Deronjića, svjedoka PW-161, svjedoka PW-162/Davidovića, L. Simića i Čelanovića i da je zaključilo da iz tih svjedočenja ne proizlazi da su oni saradivali kako bi iskonstruisali dokaze protiv **Beare**.⁵²⁴ **Bearin** napad na Momčilovićevu, Simićevu, Čelanovićevu i Borovčaninovu

⁵¹⁶ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 37, par. 54, 58; žalbeni pretres, AT. 251-256 (3. decembar 2013.).

⁵¹⁷ Bearin žalbeni podnesak, par. 55-56. V. takođe Bearin žalbeni podnesak, par. 118 (**Bearina** žalbena osnova 7).

⁵¹⁸ Bearin žalbeni podnesak, par. 73-74; Bearina replika, par. 28. V. takođe Bearin žalbeni podnesak, par. 119-120 (**Bearina** žalbena osnova 7). Pored toga, **Beara** tvrdi da L. Simić u svjedočenju kaže da je on, **Beara**, 13. jula 1995. bio u kancelariji predsjednika SDS-a u Bratuncu (dalje u tekstu: prostorije SDS-a Bratunac), ali da tome protivrječi Deronjićevo svjedočenje, u kom se kaže da je L. Simić spavao. Žalbeni pretres, AT. 195 (3. decembar 2013.), gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, fusnota 4118.

⁵¹⁹ Bearin žalbeni podnesak, par. 73; Bearina replika, par. 35.

⁵²⁰ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 59, par. 75. V. takođe Bearin žalbeni podnesak, par. 58.

⁵²¹ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 67-70, 89; žalbeni pretres, AT. 223-224 (3. decembar 2013.). V. takođe Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 114, 116, gdje tužilaštvo odgovara na **Bearinu** žalbenu osnovu 7.

⁵²² Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 89.

⁵²³ V. gore, par. 181.

⁵²⁴ Prvostepena presuda, par. 1208-1216.

vjerodostojnost odbija se kao neosnovan.⁵²⁵ Što se tiče Deronjića, svjedoka PW-161 i svjedoka PW-162/Davidovića, Žalbeno vijeće je pažljivo razmotrilo dijelove spisa prvostepenog postupka na koje **Beara** upućuje u svojim argumentima i zaključuje da **Beara** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo. U prilog svom argumentu da je Pretresno vijeće neopravdano prebacilo teret dokazivanja **Beara** samo ukazuje na analizu Pretresnog vijeća o tome da li dokazi idu u prilog njegovim argumentima.⁵²⁶ Pretresno vijeće je zaključilo "da nema nikakvih dokaza koji bi ukazali na to da su ovi svjedoci saradivali kako bi svoje iskaze iskonstruisali u cilju svaljivanja krivice na **Bearu**, tako da po toj osnovi nema razumne sumnje u vezi s pouzdanošću njihovih iskaza".⁵²⁷ Žalbeno vijeće stoga zaključuje da **Beara** nije pokazao da je Pretresno vijeće u svojoj analizi prebacilo teret dokazivanja na njega.

191. Žalbeno vijeće stoga odbacuje **Bearine** prigovore na opštu vjerodostojnost Deronjića, svjedoka PW-161, svjedoka PW-162/Davidovića, Momčilovića, L. Simića, Čelanovića i Borovčanina.

F. Svjedok PW-101

192. **Popović** i **Nikolić** tvrde da je Pretresno vijeće pogrešno ocijenilo opštu vjerodostojnost svjedoka tužilaštva PW-101.

1. Popovićeve žalbe

193. **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće donijelo pogrešne zaključke o svjedočenju svjedoka PW-101.⁵²⁸ **Popović** dalje tvrdi da je svjedok PW-101 lažno svjedočio i da je njegovo svjedočenje logički nedosljedno i protivrječno u odnosu na svjedočenja drugih svjedoka, te da je svjedokov cilj bio da sebi i svojoj porodici obezbijedi preseljenje i druge pogodnosti.⁵²⁹ Tužilaštvo u odgovoru kaže da je Pretresno vijeće razumno zaključilo da se može osloniti na svjedočenje svjedoka PW-101 i da **Popovićeve** spekulativne prigovore na njegovo svjedočenje treba odbaciti bez razmatranja.⁵³⁰

⁵²⁵ U svojim pismenim podnescima, **Beara** nije potkrijepio napade na vjerodostojnost svjedoka upućivanjem na spis prvostepenog postupka. Što se tiče L. Simića, **Beara** je tokom žalbenog pretresa uputio na Prvostepenu presudu, fusnotu 4118, ali nije iznio ništa u prilog svojoj tvrdnji da iz Deronjićevog svjedočenja proizlazi da je L. Simić spavao. V. žalbeni pretres, AT. 195 (3. decembar 2013.). Što se tiče Borovčanina, **Beara** je tokom žalbenog pretresa uputio na DP P00886, Dokument CJB-a Zvornik upućen MUP-u RS-a, s otkucanim Vasićevim potpisom, 13. juli 1995., ali nije objasnio kako taj dokazni predmet pokazuje da je Borovčanin bio u dosluhu s drugima. V. žalbeni pretres, AT. 251-252 (3. decembar 2013.).

⁵²⁶ Bearin žalbeni podnesak, par. 73, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1210.

⁵²⁷ Prvostepena presuda, par. 1210.

⁵²⁸ Popovićev žalbeni podnesak, par. 299, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1111.

⁵²⁹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 300-304; žalbeni pretres, AT. 78-79, 155 (2. decembar 2013.). V. takođe Popovićeve replika, par. 71, 75-81.

⁵³⁰ Odgovor tužilaštva na Popovićeve žalbu, par. 173-190; žalbeni pretres, AT. 112 (2. decembar 2013.).

194. Žalbeno vijeće napominje da **Popović**, iako tvrdi da svjedočenje svjedoka PW-101 osporava tako što pokazuje da je ono logički nedosljedno i protivrječno u odnosu na svjedočenja drugih svjedoka, u žalbenom podnesku nigdje ne upućuje na svjedočenje svjedoka PW-101.⁵³¹ Prema tome, **Popović** nije pokazao nikakve protivrječnosti ni logičke nedosljednosti, i nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo. Žalbeno vijeće stoga odbacuje **Popovićeve** prigovore na svjedočenje svjedoka PW-101.

2. Nikolićeva žalba (19. osnova)

(a) Argumenti strana u postupku

195. **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće potpuno pogrešno ocijenilo vjerodostojnost svjedoka PW-101.⁵³² **Nikolić** tvrdi da protivrječnosti u svjedočenju, i to kako u okviru svjedočenja svjedoka PW-101, tako i između njegovog svjedočenja i svjedočenja drugih svjedoka (naročito svjedočenja svjedoka odbrane 3DPW-10), suštinski narušavaju vjerodostojnost svjedoka PW-101 i pokazuju da je svjedok 14. jula 1995.: (1) u školu u Orahovcu stigao suviše kasno da bi vidio ukrcavanje zarobljenika u kamione ili kako se puca u zarobljenike koji su pokušali pobjeći; (2) da nije otišao na mjesto pogubljenja u Orahovcu da odnese hranu; i (3) da nije sam svojim kombijem odvezao jednog ranjenog dječaka Muslimana s mjesta pogubljenja pravo u bolnicu u Zvorniku.⁵³³ **Nikolić** dodaje da je Pretresno vijeće bilo dužno dati obrazloženje o vjerodostojnosti svjedoka 3DPW-10, s obzirom na to da je njegovo svjedočenje od ključnog značaja.⁵³⁴ **Nikolić**, dalje, tvrdi da je svjedok PW-101 imao motiva da laže i da ga lažno inkriminiše kako bi obezbijedio preseljenje, i da je Pretresno vijeće pogriješilo time što nije objasnilo zašto je uprkos tim motivima prihvatilo njegovo svjedočenje.⁵³⁵ Konačno, **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće donijelo pogrešan zaključak o dosljednosti svjedočenja svjedoka PW-101 i njegovoj konsekvencnosti tokom unakrsnog ispitivanja, budući da je svjedok PW-101 bio nedosljedan, da je izbjegavao odgovore i da je porekao najvažnije

⁵³¹ S tim u vezi, Žalbeno vijeće podsjeća na to da žalbeni podnesak mora sadržati "argumente kojima se potkrepljuje svaki pojedini osnov za žalbu, što uključuje [...] činjenične argumente i, ukoliko je potrebno, argumente kojima se potkrepljuju činjenični prigovori po osnovu nedovoljne dokazanosti neke činjenice, sa preciznim referencama na sve relevantne dokazne predmete, stranu transkripta, odluku ili broj paragrafa iz presude". Uputstvo o formalnim uslovima, par. 4(b)(ii). **Popović** u replici upućuje na svjedočenje svjedoka PW-101 samo da bi potkrijepio jedan od svojih brojnih činjeničnih argumenata. V. Popovićeva replika, par. 77.

⁵³² Nikolićev žalbeni podnesak, par. 316, 337-338; Nikolićeva replika, par. 126.

⁵³³ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 317-329, 338; Nikolićeva replika, par. 125-126, 128-142, 145-146; žalbeni pretres, AT. 310-313 (4. decembar 2013.). V. takođe Nikolićeva replika, par. 147; žalbeni pretres, AT. 341 (4. decembar 2013.).

⁵³⁴ Nikolićeva replika, par. 127. V. takođe Nikolićev žalbeni podnesak, par. 321. Da je Pretresno vijeće zaista ispunilo tu dužnost, ono je, tvrdi **Nikolić**, moralo zaključiti da je svjedok 3DPW-10 potpuno vjerodostojan svjedok. Nikolićeva replika, par. 127.

⁵³⁵ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 330-331, 338; Nikolićeva replika, par. 142; žalbeni pretres, AT. 340-341 (djelimično zatvorena sjednica) (4. decembar 2013.).

dijelove svog svjedočenja.⁵³⁶ **Nikolić** tvrdi da iz tih razloga nijedno razumno pretresno vijeće ne bi prihvatilo nepotkrijepljeno svjedočenje svjedoka PW-101, koji je rekao da je 14. jula 1995. vidio **Nikolića** na mjestu ubijanja u Orahovcu.⁵³⁷ Pošto je Pretresno vijeće njegovom prisustvu na tom mjestu pridalo znatnu težinu, **Nikolić** tvrdi da bi ispravljanje te greške dovelo do znatnog umanjavanja njegove krivične odgovornosti i kazne.⁵³⁸

196. Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Nikolić** nije pokazao da je razumni pristup koji je Pretresno vijeće usvojilo prema svjedočenju svjedoka PW-101 pogrešan.⁵³⁹ Tužilaštvo priznaje da u svjedočenju svjedoka PW-101 ima izvjesnih nedosljednosti ili protivrječnosti, ali tvrdi da je Pretresno vijeće imalo diskreciono ovlaštenje da ga prihvati.⁵⁴⁰ Tužilaštvo dalje tvrdi da je Pretresno vijeće eksplicitno razmotrilo jedinu bitnu protivrječnost između svjedočenja svjedoka PW-101 i svjedočenja svjedoka 3DPW-10 i da je postupilo razumno kad je odlučilo da veći značaj prida onom prvom.⁵⁴¹ Tužilaštvo odbacuje **Nikolićeve** argumente o odgovorima koje je svjedok PW-101 dao tokom unakrsnog ispitivanja kao puko pretjerivanje i pogrešno tumačenje.⁵⁴² Konačno, tužilaštvo tvrdi da legitimna želja svjedoka PW-101 da mu se odobre zaštitne mjere ne znači da ima motiva da laže ili da inkriminiše **Nikolića**.⁵⁴³

(b) Analiza

197. Što se tiče navodnih nedosljednosti i protivrječnosti u svjedočenjima, Žalbeno vijeće primjećuje da se nekoliko **Nikolićevih** argumenata zasniva na nepotkrijepljenim zaključcima. Na primjer, svjedok PW-101 možda jeste bio prisutan na mjestu ubijanja u Orahovcu uprkos svjedočenju nekih svjedoka da nisu vidjeli ni njega ni njegov kombi,⁵⁴⁴ ili da su na mjestu pogubljenja primjetili tešku mehanizaciju koju on nije vidio.⁵⁴⁵ Isto tako, svjedok PW-101 možda jeste odnio hranu u školu u Orahovcu iako su neki svjedoci koji su bili u blizini rekli da oni nisu dobili hranu.⁵⁴⁶ Drugim argumentima koje iznosi **Nikolić** pogrešno se prikazuju dokazi. Na primjer, **Nikolić** tvrdi da je Tanacko Tanić vidio tijela dva čovjeka prije nego što je svjedok PW-101 tvrdio da su oni ubijeni, ali se **Nikolić** tu, po svoj prilici, oslanja na dokaze koji se odnose na dva različita

⁵³⁶ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 332-338; Nikolićeva replika, par. 143-144.

⁵³⁷ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 316, 318, 320, 326, 338; Nikolićeva replika, par. 147.

⁵³⁸ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 339; Nikolićeva replika, par. 148.

⁵³⁹ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 267-275, 281, 286, 288-289; žalbeni pretres, AT. 329 (4. decembar 2013.).

⁵⁴⁰ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 276, 278-280, 288.

⁵⁴¹ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 277.

⁵⁴² Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 281-286.

⁵⁴³ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 287.

⁵⁴⁴ V. Nikolićev žalbeni podnesak, par. 319, 322.

⁵⁴⁵ V. Nikolićev žalbeni podnesak, par. 328.

⁵⁴⁶ V. Nikolićev žalbeni podnesak, par. 329, gdje se upućuje na: Cvijetin Ristanović, T. 13622-13623 (10. juli 2007.), Dragoje Ivanović, T. 14565 (30. avgust 2007.), Stanoje Birčaković, T. 10771 (1. maj 2007.).

događaja.⁵⁴⁷ **Nikolić** takođe tvrdi da je svjedok odbrane Sreten Milošević, pomoćnik komandanta Zvorničke brigade za pozadinu, negirao da je organizovao dostavljanje hrane, a Milošević je u svjedočenju zapravo rekao da se ne sjeća da je to radio.⁵⁴⁸ Isto tako, **Nikolić** tvrdi da je svjedok PW-101 rekao da se s mjesta pogubljenja odvezao pravo u bolnicu, a upućuje na onaj dio njegovog svjedočenju u kojem svjedok PW-101 jasno kaže da se odvezao u školu.⁵⁴⁹ Konačno, pitanje da li je neka medicinska sestra prijetila snahi svjedoka PW-101 zbog toga što se ova pobrinula za ranjenog dječaka Muslimana jedva da ima imalo uticaja na vjerodostojnost svjedoka PW-101, budući da niko od svjedoka na koje se **Nikolić** poziva ne zna o tom navodnom događaju ništa iz prve ruke.⁵⁵⁰ Osim toga, pretresno vijeće ima diskreciono ovlaštenje da procijeni manje protivrječnosti i nedosljednosti.⁵⁵¹ Iz navedenih razloga Žalbno vijeće zaključuje da **Nikolić** nije pokazao većinu navedenih nedosljednosti i protivrječnosti.

198. Žalbno vijeće smatra da se važnije nedosljednosti i protivrječnosti u svjedočenju svjedoka PW-101 tiču, prvo, pitanja ko je ranjenog dječaka Muslimana dovezao s mjesta pogubljenja u školu u Orahovcu – svjedok PW-101 ili svjedok 3DPW-10 – i, drugo, pitanja da li je u kolima kojim je svjedok PW-101 tog dječaka prevezao iz škole u Orahovcu u bolnicu u Zvorniku bilo i drugih ljudi. Pretresno vijeće je razmotrilo različite prikaze o putovanju tog dječaka od mjesta pogubljenja do bolnice i konačno odlučilo da prihvati svjedočenje svjedoka PW-101.⁵⁵² Žalbno vijeće napominje da je više svjedoka reklo da je bilo u kombiju kad je svjedok PW-101 vozio dječaka od škole do bolnice, dok je svjedok PW-101 jedini koji je u svjedočenju rekao da su bili sami. Međutim, Žalbno vijeće smatra da **Nikolić** svojim spekulativnim argumentom o opštem motivu koji svjedok PW-101 ima da laže (naime, kako bi obezbijedio preseljenje) ne uspijeva da objasni zašto bi svjedok PW-101 lagao o tim konkretnim stvarima.⁵⁵³ Isto tako, **Nikolić** nije objasnio ni zašto bi svjedok PW-101 samim tim što je imao motiv da laže inkriminisao baš **Nikolića**. S tim u vezi, Žalbno vijeće napominje da je svjedočenje svjedoka PW-101 da je vidio **Nikolića** na mjestu ubijanja u Orahovcu potkrijepljeno drugim dokazima.⁵⁵⁴ Žalbno vijeće dalje skreće pažnju na svjedočenje svjedoka PW-101 da su neki ljudi pokušavali da ga ubijede da kaže da su oni bili u

⁵⁴⁷ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 327, gdje se upućuje na: svjedok PW-101, T. 7677-7678 (23. februar 2007.), Tanacko Tanić, T. 10334, 10336, 10384 (23. april 2007.).

⁵⁴⁸ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 329, gdje se upućuje na: Sreten Milošević, T. 33985-33987 (15. juli 2009. godine).

⁵⁴⁹ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 319, 323, gdje se upućuje, između ostalog, na: svjedok PW-101, T. 7583 (22. februar 2007.).

⁵⁵⁰ V. Nikolićev žalbeni podnesak, par. 324, gdje se upućuje na: svjedok PW-101, T. 7593 (22. februar 2007.), Jugoslav Gavrić, T. 9121 (21. mart 2007.), Vela Jovičić, T. 25720 (15. septembar 2008.). V. takođe Nikolićeva replika, par. 145, gdje se upućuje na: svjedok PW-101, T. 7647-7651 (23. februar 2007.).

⁵⁵¹ V. gore, par. 137.

⁵⁵² Prvostepena presuda, fusnota 1772.

⁵⁵³ V. Drugostepena presuda u predmetu *Haradinaj i drugi*, par. 244-248.

⁵⁵⁴ V. Prvostepena presuda, par. 1362.

kombiju s njim i s tim dječakom.⁵⁵⁵ S obzirom na dosad izneseno, Žalbeno vijeće zaključuje da se razumni presuditelj o činjenicama mogao osloniti na svjedočenje svjedoka PW-101, uprkos tome što su drugi svjedoci dali drugačiji prikaz tog događaja.

199. Što se tiče ponašanja svjedoka PW-101 tokom unakrsnog ispitivanja, reference na njegovo svjedočenje koje je **Nikolić** naveo ne idu u prilog njegovom argumentu da je svjedok PW-101 bio nedosljedan, da je izbjegavao odgovore i da je porekao najvažnije dijelove svog svjedočenja. Na pitanje zašto nije pružio informacije o **Nikolićevim** postupcima u školi u Orahovcu prije decembra 2006., svjedok PW-101 je odgovorio: "[m]ožda tad sam trebao reći, ali nikome nisam, nisam išao u detalje i možda je to razlog."⁵⁵⁶ Svjedok PW-101 jeste ispravio svoje ranije svjedočenje o kontaktima s načelnikom za pozadinu i prihvatio je da je to možda bio zamjenik načelnika,⁵⁵⁷ ali to njegovo svjedočenje ne čini nepouzdanim.⁵⁵⁸ Konačno, suočen s jednim prikazom događaja vezanih za tog dječaka koji se razlikovao od njegovog, svjedok PW-101 je nagađao da je možda bilo i više od jednog djeteta,⁵⁵⁹ što ne znači da je on povukao svoj iskaz.

200. Što se tiče **Nikolićeve** tvrdnje da je Pretresno vijeće trebalo da pruži obrazloženje za vjerodostojnost svjedoka 3DPW-10, Žalbeno vijeće primjećuje da **Nikolić** upućuje na prigovor na vjerodostojnost svjedoka 3DPW-10 koji je tužilaštvo iznijelo tokom suđenja.⁵⁶⁰ Ocjena vjerodostojnosti svjedoka 3DPW-10 sadržana je u diskusiji Pretresnog vijeća o protivrječnostima između njegovog svjedočenja i svjedočenja svjedoka PW-101 i u objašnjenju zašto je na kraju prihvatilo svjedočenje svjedoka PW-101.⁵⁶¹ Žalbeno vijeće smatra da Pretresno vijeće nije bilo dužno da eksplicitno i posebno ocjenjuje vjerodostojnost svjedoka 3DPW-10.⁵⁶²

201. Shodno tome, Žalbeno vijeće zaključuje da se, na osnovu referenci na spis prvostepenog postupka koje navode strane u postupku, razumno pretresno vijeće moglo osloniti na svjedočenje svjedoka PW-101 kako bi ustanovilo da je **Nikolić** 14. jula 1995. bio prisutan na mjestu ubijanja u Orahovcu.⁵⁶³ Nadalje, **Nikolić** nije pokazao da je Pretresno vijeće potpuno pogrešno ocijenilo vjerodostojnost svjedoka PW-101. Žalbeno vijeće stoga odbija **Nikolićevu** žalbenu osnovu 19 u cijelosti.

⁵⁵⁵ Svjedok PW-101, T. 7663-7665, 7668-7670 (23. februar 2007.).

⁵⁵⁶ Svjedok PW-101, T. 7689-7690 (23. februar 2007.).

⁵⁵⁷ Svjedok PW-101, T. 7626-7628 (22. februar 2007.).

⁵⁵⁸ V. gore, par. 137.

⁵⁵⁹ Svjedok PW-101, T. 7697-7698 (23. februar 2007.).

⁵⁶⁰ Nikolićev žalbeni podnesak, fusnota 821, gdje se upućuje na Završni podnesak tužilaštva, par. 2728-2729.

⁵⁶¹ Prvostepena presuda, fusnota 1772.

⁵⁶² V. gore, par. 133.

⁵⁶³ Prvostepena presuda, par. 486, 1111, 1362, 1364, 1390, 1409.

G. Svjedok PW-143 (Nikolićeve osnove 22 i 25)

202. **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo grešku koja je i pravna i činjenična time što je na osnovu potpuno pogrešne ocjene vjerodostojnosti svjedoka tužilaštva PW-143 donijelo dva nerazumna činjenična zaključka.⁵⁶⁴ **Nikolić** osporava zaključke da je on u noći 13. jula 1995. bio prisutan u u školi u Grbavcima u Orahovcu⁵⁶⁵ i da je iz škole u Grbavcima otišao 14. jula 1995. popodne i odveo se u pravcu u kojem su odlazili kamioni koji su odvozili zarobljenike na poljanu na kojoj su pogubljeni.⁵⁶⁶ **Nikolić** tvrdi da Pretresno vijeće nije razmotrilo dokaze o suprotnom koji proizlaze iz svjedočenja svjedoka tužilaštva Stanoja Birčakovića, Milorada Birčakovića i Dragoja Ivanovića, ili da tim svjedočenjima nije pridalo odgovarajuću težinu.⁵⁶⁷ **Nikolić** dalje tvrdi da odgovori koje je svjedok PW-143 dao u sudnici pokazuju koliko je on bio nesiguran u vezi s događajima za koje je Pretresno vijeće utvrdilo da su se odigrali.⁵⁶⁸ Pored toga, **Nikolić** tvrdi da za svjedočenje svjedoka PW-143 o tim temama ne postoji potkrepljujući materijal.⁵⁶⁹ Konačno, **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće nedopustivo dozvolilo tužilaštvu da ponovo ispita svjedoka PW-143 o pitanjima koja su pokrenuta tokom glavnog ispitivanja i da pita svjedoka da li je i dalje siguran u ono što je rekao tom prilikom.⁵⁷⁰ **Nikolić** zaključuje da je Pretresno vijeće prilikom ocjenjivanja njegove odgovornosti i određivanja kazne pridalo znatnu težinu pobijanim zaključcima, te da je greška Pretresnog vijeća dovela do neostvarenja pravde, da ona obesnažuje Prvostepenu presudu i da bi bilo opravdano da se njegova odgovornost i kazna koja mu je izrečena znatno ublaže.⁵⁷¹

203. Tužilaštvo odgovara da **Nikolić** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogrešno ocijenilo vjerodostojnost svjedoka PW-143, koherentnog, pažljivog i dosljednog svjedoka čije je svjedočenje u mnogim važnim tačkama potkrijepljeno drugim dokazima.⁵⁷² Kako tvrdi tužilaštvo, Pretresno vijeće je detaljno razmotrilo **Nikolićeve** argumente o svjedočenjima S. Birčakovića, M. Birčakovića i D. Ivanovića, čija lična stanovišta i sjećanja nisu sama po sebi protivrječna.⁵⁷³ Konačno, što se tiče

⁵⁶⁴ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 363, 371, 392, 398; Nikolićeva replika, par. 179. V. takođe žalbeni pretres, AT. 337-338 (4. decembar 2013.).

⁵⁶⁵ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 363, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 471, 1350. V. takođe žalbeni pretres, AT. 342-343 (4. decembar 2013.).

⁵⁶⁶ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 392, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1362.

⁵⁶⁷ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 364-366, 393-394; Nikolićeva replika, par. 163, 177; žalbeni pretres, AT. 342 (4. decembar 2013.).

⁵⁶⁸ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 367-369, 395-397; Nikolićeva replika, par. 162, 178. V. takođe žalbeni pretres, AT. 341, 343 (4. decembar 2013.).

⁵⁶⁹ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 366, 371, 398; Nikolićeva replika, par. 163.

⁵⁷⁰ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 363, 369-370, 392, 397; Nikolićeva replika, par. 164, 180; žalbeni pretres, AT. 341-342 (4. decembar 2013.).

⁵⁷¹ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 372, 398; Nikolićeva replika, par. 181.

⁵⁷² Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 335-338, 342.

⁵⁷³ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 339-340.

navodno neprimjerenog ponovnog ispitivanja, tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće postupilo u okrivu svojih diskrecionih ovlaštenja.⁵⁷⁴

204. Žalbeno veće podsjeća na to da će načelno odbiti da raspravlja o navodnim greškama koje ne utiču na osuđujuću presudu ili na presudu o kazni.⁵⁷⁵ U prilog svom argumentu da je Pretresno vijeće pridalo znatnu težinu pobijanim zaključcima **Nikolić** se oslanja na konkretne dijelove Prvostepene presude. Međutim, reference koje navodi u vezi s noći 13. jula 1995. ne odnose se na svjedočenje svjedoka PW-143⁵⁷⁶ ili se samo implicitno odnose na njega, pored brojnih drugih važnijih zaključaka.⁵⁷⁷ Što se tiče popodneva 14. jula 1995., reference koje **Nikolić** navodi ne oslanjaju se na pobijane zaključke, ili bar ne u bitnoj mjeri.⁵⁷⁸ Žalbeno vijeće napominje da je svjedočenje svjedoka PW-143 o tome da je **Nikolić** otišao u pravcu poljane na kojoj su zarobljenici pogubljeni daleko manje važno u tom pogledu nego svjedočenje svjedoka PW-101 da je **Nikolić** bio prisutan na poljani na kojoj su zarobljenici pogubljeni i da je tamo izdavao uputstva.⁵⁷⁹ **Nikolić** nije pokazao da bi poništavanje pobijanih zaključaka imalo uticaja na njegovu osuđujuću presudu ili na presudu o kazni.

205. Što se tiče **Nikolićevog** argumenta o nedopustivom dodatnom ispitivanju, Žalbeno vijeće napominje da pretresno vijeće ima diskreciono ovlaštenje da odredi modalitete dodatnog ispitivanja,⁵⁸⁰ a da Žalbeno vijeće mora da utvrdi da li je pretresno vijeće valjano vršilo to svoje diskreciono ovlaštenje i da, ako to nije slučaj, utvrdi da li je to bitno uticalo na odbranu optuženog.⁵⁸¹ **Nikolić** pokazuje da je svjedok PW-143 ispitan, unakrsno ispitan i dodatno ispitan o istoj temi.⁵⁸² Međutim, taj je svjedok tokom dodatnog ispitivanja iznio objašnjenja i precizirao odgovore koje je dao tokom unakrsnog ispitivanja.⁵⁸³ Žalbeno vijeće smatra da **Nikolić** nije pokazao da je Pretresno vijeće zloupotrijebilo svoje diskreciono ovlaštenje.

206. Žalbeno vijeće odbija **Nikolićeve** žalbene osnove 22 i 25 u cjelosti.

⁵⁷⁴ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 341.

⁵⁷⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Karemera i Ngirumpatse*, par. 737; Drugostepena presuda u predmetu *Kanyarukiga*, par. 62, 172; Drugostepena presuda u predmetu *Krajišnik*, par. 20.

⁵⁷⁶ Nikolićev žalbeni podnesak, fusnota 1009, gdje se upućuje, između ostalog, na Prvostepenu presudu, par. 1364, 1409.

⁵⁷⁷ Nikolićev žalbeni podnesak, fusnota 1009, gdje se upućuje, između ostalog, na Prvostepenu presudu, par. 1390.

⁵⁷⁸ Nikolićev žalbeni podnesak, fusnota 1088, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1364, 1390, 1409.

⁵⁷⁹ V. Prvostepena presuda, par. 1362.

⁵⁸⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Nahimana i drugi*, par. 182. V. takođe pravilo 90(F) Pravilnika.

⁵⁸¹ Drugostepena presuda u predmetu *Nahimana i drugi*, par. 182.

⁵⁸² U vezi s **Nikolićevim** prisustvom u školi u Grbavcima u noći 13. jula 1995., v. svjedok PW-143, T. 6532-6536, 6601-6602, 6608, 6611-6612 (30. januar 2007.). U vezi s **Nikolićevim** prisustvom u kolima koja su 14. jula 1995. otišla iz škole u Grbavcima, v. svjedok PW-143, T. 6540, 6603, 6606-6607, 6612-6614 (30. januar 2007.).

⁵⁸³ Svjedok PW-143, T. 6611-6614 (30. januar 2007.).

H. Srećko Aćimović

207. **Popović** i **Nikolić** vrde da je Pretresno vijeće pogrešno ocijenilo opštu vjerodostojnost svjedoka Aćimovića.

1. Popovićeva žalba

208. **Popović** iznosi niz prigovora na vjerodostojnost Aćimovićevog svjedočenja i navodi da je on lagao u vezi s više pitanja.⁵⁸⁴ Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Popović** nije pokazao da u pažljivoj i iznijansiranoj ocjeni Aćimovićeve opšte vjerodostojnosti koju je dalo Pretresno vijeće postoji greška.⁵⁸⁵ Pošto je **Popović** namjeravao da ospori Aćimovićevu *opštu* vjerodostojnost, Žalbena vijeće zaključuje da on nije naveo konkretnu grešku i odbacuje njegove argumente.

2. Nikolićeva žalba (osnova 18, djelimično)

(a) Argumenti strana u postupku

209. **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće potpuno pogrešno ocijenilo Aćimovićevu vjerodostojnost, zbog čega je došlo do neostvarenja pravde.⁵⁸⁶ **Nikolić** tvrdi da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir to da je Aćimovićevo svjedočenje nedosljedno i da on pokušava da minimizira svoju odgovornost u dijelu svjedočenja koji se odnosi na telegrame/naređenja i njegove razgovore s **Nikolićem**.⁵⁸⁷ **Nikolić** dalje tvrdi da iz drugih svjedočenja proizlazi da su Aćimovićeve laži i njegova umiješanost u zločine bili znatno veći nego što je to Pretresno vijeće zaključilo.⁵⁸⁸ Konkretno, **Nikolić** tvrdi da šifrovani telegrami nisu postojali, da se navodni razgovor između Aćimovića i **Nikolića** nikad nije odigrao i da Aćimović ni u jednom trenutku nije pokušao da uspostavi kontakt sa svojim pretpostavljenima u vezi sa sadržajem navodnog prvog telegrama.⁵⁸⁹ **Nikolić** dalje tvrdi da je Pretresno vijeće previdjelo protivječnosti i nepodudarnosti između Aćimovićevih izjava, kao i to koliko su njegovi odgovori tokom unakrsnog ispitivanja bili neodređeni.⁵⁹⁰ Konačno, **Nikolić** tvrdi da je Aćimović bio kivan na njega.⁵⁹¹ Tužilaštvo u odgovoru

⁵⁸⁴ V. Popovićev žalbeni podnesak, par. 309-335.

⁵⁸⁵ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 204-206; žalbeni pretres, AT. 112 (2. decembar 2013.).

⁵⁸⁶ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 273, 314; Nikolićeva replika, par. 110-111.

⁵⁸⁷ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 274-276, 279, 283; Nikolićeva replika, par. 112; žalbeni pretres, AT. 308-309 (4. decembar 2013.).

⁵⁸⁸ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 277-278; Nikolićeva replika, par. 112-113.

⁵⁸⁹ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 275, 278-280; Nikolićeva replika, par. 112-113, 115.

⁵⁹⁰ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 281-283; Nikolićeva replika, par. 115. **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće, s obzirom na to da je prihvatilo da je Aćimovićevo svjedočenje nedovoljno vjerodostojno, trebalo detaljno razmotriti sve kriterijume vjerodostojnosti. Nikolićeva replika, par. 111, 115.

⁵⁹¹ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 282; Nikolićeva replika, par. 114.

kaže da **Nikolić** nije pokazao da u pažljivoj i razumnoj procjeni Aćimovićeve opšte vjerodostojnosti koju je dalo Pretresno vijeće postoji greška.⁵⁹²

(b) Analiza

210. Pretresno vijeće prihvatilo je Aćimovićevo svjedočenje da je on 15. jula 1995. rano ujutru dobio telegram iz kasarne u preduzeću "Standard" u kojem se tražilo da se pošalje jedan vod vojnika da pogubi zarobljenike u školi u Ročeviću i da ga je **Nikolić** potom pozvao telefonom da naglasi da se to naređenje mora izvršiti.⁵⁹³ Pretresno vijeće je zaključilo da su zarobljenici koji su bili zatočeni u školi u Ročeviću potom odvedeni u Kozluk, gdje su pogubljeni.⁵⁹⁴ Žalbeno vijeće napominje da je Pretresno vijeće uzelo u obzir sumnje u Aćimovićevu vjerodostojnost, proizašle iz njegove umiješanosti u događaje u Ročeviću, i da je dalo iznijansiranu ocjenu njegove opšte vjerodostojnosti.⁵⁹⁵

211. U prilog svom argumentu, **Nikolić** upućuje na dokaze o Aćimovićevoj umiješanosti u zločine⁵⁹⁶ i na postepeno otkrivanje novih informacija tokom davanja izjava i tokom svjedočenja u više navrata.⁵⁹⁷ Pretresno vijeće je te faktore uzelo u obzir, što se vidi i po opasci Pretresnog vijeća da je "Aćimović [...] nastojao umanjiti vlastitu ulogu" i da "nije uvijek govorio istinu [...] i nije bio potpuno iskren".⁵⁹⁸ Žalbeno vijeće zaključuje da **Nikolić** nije pokazao nikakvu grešku u vezi s ovim. Konkretno, Žalbeno vijeće se, s ozbirom na osjetljivost cijelog pitanja, nije uvjerilo u to da bi u Bilježnici dežurnog oficira nužno bilo zabilježeno da je Aćimović pokušavao da uspostavi kontakt sa svojim pretpostavljenima u Zvorničkoj brigadi u vezi s telegramom ili da bi Aćimovića nužno spojili s njegovim pretpostavljenima u kasarni u preduzeću "Standard". Osim toga, Žalbeno vijeće smatra da **Nikolić** nije pokazao da Aćimovićevo svjedočenje o tome da je primio šifrovani telegram ukazuje na to da je Pretresno vijeće pogriješilo u ocjeni njegove opšte vjerodostojnosti.⁵⁹⁹ Konačno, **Nikolić** nije potkrijepio svoju tvrdnju da je Aćimović bio kivan na njega, budući da se samo pozvao na njegovo svjedočenje iz kog ne proizlazi ništa o tome.⁶⁰⁰ S obzirom na izneseno, **Nikolić** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogrešno ocijenilo Aćimovićevo svjedočenje.

212. Žalbeno stoga vijeće odbija relevantne dijelove **Nikolićeve** žalbene osnove 18.

⁵⁹² Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 239-242, 265-266; žalbeni pretres, AT. 329 (4. decembar 2013.). V. takođe Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 243 i dalje.

⁵⁹³ Prvostepena presuda, par. 508-510, 1367-1368.

⁵⁹⁴ Prvostepena presuda, par. 511-520, 1371.

⁵⁹⁵ Prvostepena presuda, par. 506.

⁵⁹⁶ Nikolićev žalbeni podnesak, fusnote 684-687 i izvori na koje se tamo poziva.

⁵⁹⁷ Nikolićev žalbeni podnesak, fusnote 700-705 i izvori na koje se tamo poziva.

⁵⁹⁸ Prvostepena presuda, par. 506.

⁵⁹⁹ Žalbeno vijeće još će se baviti **Nikolićevim** argumentima o Aćimovićevom svjedočenju u vezi s tim da je primio šifrovani telegram (odnosno telegrame). V. dolje, par. 1341-1354.

⁶⁰⁰ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 282, gdje se upućuje na: Srećko Aćimović, T. 13129 (22. juni 2007. godine).

I. Manojlo Milovanović (Miletićeva osnova 20)

1. Argumenti strana u postupku

213. **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo time što nije pažljivo ocijenilo svjedočenje svjedoka tužilaštva Manojla Milovanovića, i to: (1) uprkos tome što je Milovanović imao motiva da sopstvenu odgovornost prebaci na **Miletića**; (2) uprkos tome što su njegovu vjerodostojnost osporili i tužilaštvo i odbrana; (3) uprkos tome što je svjedočio o nečem što se dogodilo u njegovom odsustvu ili o stvarima koje su mu, kako je sam rekao, nepoznate; i (4) uprkos tome što postoje brojni dokazi koji su protivrječni njegovom svjedočenju.⁶⁰¹ **Miletić** tvrdi da je time narušeno njegovo pravo na pravično suđenje i obesnažena Prvostepena presuda, te traži da se ukinu sve osuđujuće presude koje su mu izrečene.⁶⁰²

214. Tužilaštvo u odgovoru kaže da je Pretresno vijeće ocijenilo Milovanovićevo svjedočenje s oprezom, budući da je on svjedok-saučesnik, i da **Miletić** nije uspio da pokaže suprotno.⁶⁰³ Tužilaštvo tvrdi da je Milovanović naglasio granice **Miletićevih** ovlaštenja, da je svjedočio o pitanjima o kojima je mogao nešto znati, te da rezerve strana u postupku o Milovanovićevoj vjerodostojnosti po određenim pitanjima ili o postojanju suprotnih dokaza nisu dovoljne da bi se pokazalo da je Pretresno vijeće pogriješilo.⁶⁰⁴ Tužilaštvo dalje tvrdi da **Miletić** nije tačno identifikovao zaključke koje osporava, niti je objasnio zašto se oni nisu mogli donijeti na osnovu ukupnih dokaza.⁶⁰⁵

2. Analiza

215. **Miletić** upućuje na one odjeljke Prvostepene presude u kojim se Pretresno vijeće oslonilo na Milovanovićevo svjedočenje u vezi sa sljedećim pitanjima: (1) činom, položajem, odgovornostima i funkcijama više osoba, uključujući **Miletića**; (2) zadacima i odgovornostima koje bi **Miletić** preuzimao kad bi Milovanović bio odsutan; (3) izvještavanju i procesu odlučivanja u Glavnom štabu; i (4) prirodi direktiva i procesu njihove izrade. S obzirom na to, i s obzirom na činjenicu da je

⁶⁰¹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 409-413; žalbeni pretres, AT. 435-438 (5. decembar 2013.). V. takođe Miletićeva replika, par. 132.

⁶⁰² Miletićev žalbeni podnesak, par. 413. Alternativno, **Miletić** traži od Žalbenog vijeća da pozove Milovanovića da svjedoči u žalbenom postupku. Miletićev žalbeni podnesak, par. 414. V. takođe Miletićeva replika, par. 133; žalbeni pretres, AT. 436-437 (5. decembar 2013.).

⁶⁰³ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 307, 310; žalbeni pretres, AT. 473 (5. decembar 2013.). V. takođe Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 308, 313.

⁶⁰⁴ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 307, 311-313.

⁶⁰⁵ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 308, 314. Odgovarajući na **Miletićev** alternativni argument, tužilaštvo kaže da je **Miletić**, ukoliko je želio da ponovo pozove Milovanovića, taj zahtjev trebalo da podnese u prvostepenom postupku. Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 309, 315-316.

Milovanović bio načelnik štaba i **Miletićev** prvi pretpostavljeni,⁶⁰⁶ Žalbeno vijeće smatra neuvjerljivim argument da je Milovanović svjedočio o nečem što se dogodilo u njegovom odsustvu ili o stvarima za koje je sam rekao da su mu nepoznate. Rezerve tužilaštva u vezi s Milovanovićevom vjerodostojnošću nisu se odnosile ni na jedno od ovih pitanja.⁶⁰⁷ **Miletić** skreće pažnju na to da je on pred Pretresnim vijećem osporio Milovanovićevu vjerodostojnost u pitanjima koja se tiču **Miletićevih** dužnosti i položaja; međutim, on za to nigdje nije uputio na konkretne dokaze.⁶⁰⁸ Osim toga, **Miletić** ne pokazuje kako bi bilo koji konkretni zaključak Pretresnog vijeća zasnovan na Milovanovićevom svjedočenju mogao zahtijevati da Pretresno vijeće razmatra njegove motive da prebaci odgovornost na **Miletića**. S tim u vezi, Žalbeno vijeće napominje da se Pretresno vijeće oslanjalo i na potkrepljujuće dokaze iz drugih izvora.⁶⁰⁹ Što se tiče dokaza koji su navodno protivrječni u odnosu na Milovanovićevu svjedočenje, Žalbeno vijeće ih je analiziralo i zaključuje da **Miletić** nije pokazao postojanje nesumnjivih, relevantnih protivrječnosti.⁶¹⁰ Iz navedenih razloga, Žalbeno vijeće zaključuje da **Miletić** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogrešno ocijenilo Milovanovićevu svjedočenje i shodno tome odbija njegovu žalbenu osnovu 20 u cjelini.⁶¹¹

J. Svetozar Kosorić (Popovićeva žalba)

1. Argumenti strana u postupku

216. **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je je nepouzdanim proglasilo svjedočenje svjedoka odbrane Svetozara Kosorića o sadržaju razgovora koji se 12. jula 1995. navodno vodio između Kosorića, M. Nikolića i njega, **Popovića** (dalje u tekstu: Razgovor od 12. jula); Kosorić je u svjedočenju, naime, poricao da je s njima razgovarao o operaciji ubijanja.⁶¹² **Popović** tvrdi da nijedno razumno pretresno vijeće ne bi zaključilo da je Kosorić izbjegavao odgovore.⁶¹³ **Popović** takođe tvrdi da je Kosorić bez ikakve pripreme svjedočio o važnim pitanjima i da je razumljivo zašto se nije mogao prisjetiti svih detalja događaja koji su se odigrali 14 godina ranije,⁶¹⁴ te da se to što je on zaboravio takve detalje ne odražava na istinitost njegovog prikaza

⁶⁰⁶ Prvostepena presuda, par. 105, 110, 1630.

⁶⁰⁷ Završni podnesak tužilaštva, par. 55; završna riječ tužilaštva, T. 34060 (2. septembar 2009.).

⁶⁰⁸ Miletićeva završna riječ, T. 34616 (10. septembar 2009.).

⁶⁰⁹ V., npr., Prvostepena presuda, par. 1634 i fusnota 4993, par. 1635 i fusnote 4995-4996.

⁶¹⁰ Iako su neki svjedoci iznijeli protivrječne izjave u odnosu na Milovanovićevu svjedočenje o tome da je on bio upoznat s Direktivom br. 7, Žalbeno vijeće napominje da su se njihova svjedočenja zasnivala na mišljenjima i posrednim zaključcima, te da **Miletić** nije pokazao da se Pretresno vijeće u vezi s tim pitanjem oslonilo na Milovanovićevu svjedočenje. V. Miletićev žalbeni podnesak, par. 412 i fusnota 852 i izvori na koje se tamo poziva.

⁶¹¹ Žalbeno vijeće odbija nerazrađene navode o pogrešnim zaključcima u paragrafima Prvostepene presude navedenim u Miletićevom žalbenom podnesku, fusnota 858.

⁶¹² Popovićev žalbeni podnesak, par. 127, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 288.

⁶¹³ Popovićev žalbeni podnesak, par. 127, 140, 146, 152-154, 157.

⁶¹⁴ Popovićev žalbeni podnesak, par. 128-136, 140-144, 152-153, 157. V. takođe žalbeni pretres, AT. 155-156 (2. decembar 2013.).

dogadaja.⁶¹⁵ **Popović** dalje tvrdi da Kosorić nije imao razloga da laže, pošto je bio obaviješten o svom pravu da ne odgovara na pitanja koja bi ga mogla inkriminisati.⁶¹⁶ Konačno, **Popović** se osvrće na tri slučaja koja je Pretresno vijeće navelo kao primjer za to da je Kosorić izbjegavao da odgovara na pitanja i tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno protumačilo dokaze i da je zanemarilo druge relevantne dokaze.⁶¹⁷

217. Tužilaštvo u odgovoru kaže da je Pretresno vijeće postupilo razumno kad je zaključilo da Kosorić nije vjerodostojan⁶¹⁸ i da **Popović** ponovo pokušava da tumačenje Kosorićevog svjedočenja koje je dalo Pretresno vijeće zamijeni svojim.⁶¹⁹ Tužilaštvo dalje tvrdi da pravo svjedoka da ne inkriminiše samog sebe njega ne štiti od kasnijeg krivičnog gonjenja, a to što je Kosorić obaviješten o tom pravu ne znači automatski da on više nije imao motiva da laže, da izbjegava odgovore ili da umanjuje svoju krivicu.⁶²⁰

2. Analiza

218. Žalbeno vijeće smatra da su **Popovićeve** argumenti usredotočeni na to što je Kosorić izbjegavao da odgovori na neka pitanja, a naročito na tri konkretna primjera koja je Pretresno vijeće navelo u jednoj fusnoti u Prvostepenoj presudi.⁶²¹ Međutim, pobijani zaključak o pouzdanosti Kosorićevog svjedočenja o Razgovoru od 12. jula počiva na široj osnovi od Kosorićevog izbjegavanja da odgovori na neka pitanja. Prvo, Pretresno vijeće je zaključilo da je Kosorić "svjedok koji oklijeva", da "njegov iskaz nije bio sasvim iskren", da je "izbjegavao davati odgovore i [da je] očigledno [...] umanjivao svoju ulogu u događajima i negirao svako svoje učestvovanje u njima".⁶²² Drugo, u pobijanom zaključku uzeto je u obzir svjedočenje M. Nikolića na istu temu,⁶²³ kao i drugi potkrepljujući dokazi.⁶²⁴ Zato Žalbeno vijeće smatra da je razumno pretresno vijeće moglo zaključiti da je svjedočenje M. Nikolića pouzdanije od Kosorićevog.⁶²⁵ Osim toga, Žalbeno vijeće odbacuje **Popovićev** spekulativni i neuvjerljivi argument da Kosorić nije imao razloga da laže.

⁶¹⁵ Popovićev žalbeni podnesak, par. 142. Prema **Popovićevom** mišljenju, Kosorić se sjećao važnih pitanja i kategorički je poricao da je učestvovao u Razgovoru od 12. jula. **Popović** takođe tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno protumačilo dokaze o Razgovoru od 12. jula. Popovićev žalbeni podnesak, par. 129, 137, 149, 157.

⁶¹⁶ Popovićev žalbeni podnesak, par. 138.

⁶¹⁷ Popovićev žalbeni podnesak, par. 146-157.

⁶¹⁸ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 60-62.

⁶¹⁹ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 61, 67. V. Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 63-66.

⁶²⁰ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 62.

⁶²¹ V. Popovićev žalbeni podnesak, par. 146-157; Prvostepena presuda, fusnota 938.

⁶²² Prvostepena presuda, par. 288.

⁶²³ Prvostepena presuda, par. 280, 288.

⁶²⁴ Prvostepena presuda, par. 285. S tim u vezi, Žalbeno vijeće smatra da je razumno pretresno vijeće moglo zaključiti da je svjedok tužilaštva Pieter Boering, koji je bio očevidac, potkrijepio svjedočenje M. Nikolića, iako je

219. Drugi **Popovići** argumenti da je Pretresno vijeće iskrivljeno prikazalo dokaze su pogrešni ili se odnose na detalje koji nemaju uticaja na razumnost pobijanog zaključka. **Popovićeva** tvrdnja da je Pretresno vijeće pogriješilo time što se oslonilo na Kosorićevo svjedočenje da bi zaključilo da se on uključio u razgovor između **Popovića** i M. Nikolića⁶²⁶ iskrivljeno prikazuje zaključke Pretresnog vijeća. Pretresno vijeće se oslonilo na Kosorićevo svjedočenje kako bi utvrdilo na kom je on položaju bio, a na svjedočenje M. Nikolića oslonilo se kako bi utvrdilo ko je učestvovao u razgovoru i šta je bila tema razgovora.⁶²⁷ **Popovićeva** tvrdnja da je Pretresno vijeće pogriješilo time što se oslonilo na svjedočenje M. Nikolića⁶²⁸ tačna je samo utoliko što se u svjedočenju na koje se Pretresno vijeće poziva eksplicitno ne vidi da je razgovor počeo prije nego što se Kosorić pojavio. To, međutim, ne utiče na razumnost pobijanog zaključka.

220. Žalbeno vijeće stoga odbacuje **Popovićev** argument da je Pretresno vijeće pogrešno ocijenilo pouzdanost Kosorićevog svjedočenja o Razgovoru od 12. jula.

K. Svetlana Gavrilović i Miroslava Čekić (Bearina osnova 7, djelimično)

221. **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku i zloupotrijebilo svoje diskreciono ovlaštenje time što je primijenilo nedosljedne standarde vjerodostojnosti kad je ocjenjivalo svjedočenja svjedoka tužilaštva PW-161 i PW-162/Davidovića, s jedne, i svjedokinja odbrane Svetlane Gavrilović i Miroslave Čekić, s druge strane.⁶²⁹ **Beara** tvrdi da su u oba slučaja: (1) svjedoci među sobom razgovarali o događajima na koje se odnose njihova svjedočenja; i (2) da su njihova svjedočenja slična.⁶³⁰ Osim toga, **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće postupilo nerazumno kada je zaključilo da svjedočenja Svetlane Gavrilović i Miroslave Čekić nisu vjerodostojna.⁶³¹ **Beara** zaključuje da je ta greška Pretresnog vijeća dovela do neostvarenja pravde.⁶³²

222. Tužilaštvo u odgovoru kaže da je Pretresno vijeće razumno ocijenilo svjedočenje svjedoka PW-161, svjedoka PW-162/Davidovića, Svetlane Gavrilović i Miroslave Čekić.⁶³³ Konkretno,

rekao da "misli" da je Kosorić bio prisutan. V. Prvostepena presuda, par. 285; Pieter Boering, T. 1976-1977 (21. septembar 2006.).

⁶²⁵ Prvostepena presuda, par. 287-288.

⁶²⁶ V. Popovićev žalbeni podnesak, par. 139.

⁶²⁷ Prvostepena presuda, par. 280.

⁶²⁸ V. Popovićev žalbeni podnesak, par. 139.

⁶²⁹ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 116, par. 116-118, 121; Bearina replika, par. 48.

⁶³⁰ Bearin žalbeni podnesak, par. 116, 118-121; Bearina replika, par. 48.

⁶³¹ Bearin žalbeni podnesak, par. 116-117.

⁶³² Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 116.

⁶³³ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 111-112, 115-116.

tužilaštvo tvrdi da se okolnosti njihovih svjedočenja znatno razlikuju i da je Pretresno vijeće primijenilo isti standard za jedne i za druge svjedoke.⁶³⁴

223. Pretresno vijeće je zaključilo da je **Bearin** prigovor na svjedočenje svjedoka PW-161 i svjedoka PW-162/Davidovića neosnovan i napomenulo da su "oba svjedoka [...] svjedočila o zasebnim sastancima i različitim događajima, tako da u njihovim iskazima ima malo preklapanja koje bi omogućavalo konstruisanje ili čak 'osvježavanje' pamćenja".⁶³⁵ Žalbena vijeće napominje da **Beara** nije potkrijepio svoje tvrdnje o sličnostima njihovih svjedočenja.⁶³⁶ Što se tiče Svetlane Gavrilović i Miroslave Čekić, Pretresno vijeće reklo je sljedeće:

[N]jihovi detaljni i gotovo identični prikazi događaja od 14. jula 1995. godine su u tolikoj mjeri neobični - posebno u poređenju s njihovim sjećanjem na druge događaje - da im vjerodostojnost nedostaje i u individualnom i u kumulativnom pogledu. Pored toga, okolnosti u kojima su informacije prenesene odbrani, posebno informacije o datumu i razlozima iz kojih je on ostao tako jasno zabilježen u njihovom pamćenju, dodatno narušavaju pouzdanost ovih iskaza.⁶³⁷

224. Polazeći od toga, Žalbena vijeće ne vidi pokazatelje za to da je Pretresno vijeće primijenilo nedosljedne standarde kad je ocjenjivalo svjedočenje Svetlane Gavrilović i Miroslave Čekić, s jedne, i svjedočenje svjedoka PW-161 i svjedoka PW-162/Davidovića, s druge strane. Konačno, **Beara** ne navodi ni argumente ni dokaze u prilog tvrdnji da je Pretresno vijeće postupilo nerazumno kada je zaključilo da svjedočenja Svetlane Gavrilović i Miroslave Čekić nisu vjerodostojna.⁶³⁸ Žalbena vijeće stoga odbija relevantne dijelove **Bearine** žalbene osnove 7.

L. Vinko Pandurević (Bearina osnova 5, djelimično)

225. **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku i zloupotrijebilo svoje diskreciono ovlaštenje kada je odobrilo nepouzdana **Pandurevićevo** svjedočenje i pridalo mu neprimjerenu težinu.⁶³⁹ **Beara** tvrdi da je **Pandurević**, kao suoptuženi, imao motiva da odgovornost prebaci na Sektor za obavještajno-bezbjednosne poslove i na **Bearu**.⁶⁴⁰ On dalje tvrdi da je Pretresno vijeće odobrilo **Pandureviću** da svjedoči na kraju postupka, tako da je on mogao da prilagodi svoje svjedočenje prema cijelom spisu prvostepenog postupka.⁶⁴¹

⁶³⁴ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 113-115.

⁶³⁵ Prvostepena presuda, par. 1211.

⁶³⁶ V. Bearin žalbeni podnesak, par. 119.

⁶³⁷ Prvostepena presuda, par. 1246.

⁶³⁸ V. Bearin žalbeni podnesak, par. 116-117.

⁶³⁹ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 37, par. 52-53.

⁶⁴⁰ Bearin žalbeni podnesak, par. 52-53. **Beara** tvrdi da je **Pandurevićevo** svjedočenje korišteno kao glavni potkrijepljujući dokaz za njegovo, **Bearino**, ponašanje. Bearina replika, par. 27.

⁶⁴¹ Bearin žalbeni podnesak, par. 53.

226. Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Beara** nije pokazao da u opreznom pristupu Pretresnog vijeća prema **Pandurevićevom** svjedočenju postoji greška i da nije identifikovao nijedan zaključak protiv sebe koji se u značajnijoj mjeri zasniva na **Pandurevićevom** svjedočenju.⁶⁴²

227. Pretresno vijeće je napomenulo da je **Pandurević** detaljno svjedočio u periodu od 22 dana i da su ga tužilaštvo i četvorica suoptuženih, među kojima i **Beara**, unakrsno ispitivali.⁶⁴³ Pretresno vijeće je za mnoge dijelove **Pandurevićevog** iskaza konstatovalo da su vjerodostojni i na njih se oslanjalo kako bi utvrdilo činjenice ili ih dovelo u razumnu sumnju.⁶⁴⁴

228. Žalbeno vijeće primjećuje da **Beara** navodi samo jednu referencu na spis prvostepenog postupka koja ide u prilog njegovim argumentima,⁶⁴⁵ koja, u stvari, pokazuje da je Pretresno vijeće **Pandurevićevom** svjedočenju pristupilo s primjerenim oprezom.⁶⁴⁶ Osim toga, Žalbeno vijeće primjećuje da je na osnovu pravila 85(C) Pravilnika **Pandurević** imao pravo da svjedoči u svoju odbranu. U tom pravilu se ne navode nikakva ograničenja u vezi s tim u kom trenutku za vrijeme izvođenja dokaza odbrane optuženi može odlučiti da iskoristi to pravo. **Beara** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo u tom pogledu. Žalbeno vijeće zaključuje da **Beara** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo u ocjeni svjedočenja njegovih suoptuženih.

229. Žalbeno vijeće stoga odbija prigovore koje je **Beara** iznio u okviru svoje žalbene osnove 5, koji se odnose na **Pandurevićevu** opštu vjerodostojnost.

M. Zaključak

230. Žalbeno vijeće odbija sve prigovore u vezi s opštom vjerodostojnošću svjedoka analizirane u ovom poglavlju.

⁶⁴² Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 65-66.

⁶⁴³ Prvostepena presuda, par. 22 i fusnota 30.

⁶⁴⁴ Prvostepena presuda, par. 22.

⁶⁴⁵ V. Bearin žalbeni podnesak, par. 52-53 i izvor na koji se tamo poziva.

⁶⁴⁶ Prvostepena presuda, par. 23.

VI. DOKAZI U VEZI S BROJEM PREMINULIH

A. Uvod

231. Pretresno vijeće je izvelo zaključke o broju osoba pogubljenih nakon pada Srebrenice na osnovu dvije metode izračunavanja. Prvo, Pretresno vijeće je utvrdilo broj pogubljenih osoba na svakom konkretnom mjestu pogubljenja na osnovu dokaza relevantnih za svako mjesto pogubljenja.⁶⁴⁷ Drugo, Pretresno vijeće je izračunalo ukupan broj pogubljenih osoba na osnovu forenzičkih i demografskih dokaza.⁶⁴⁸ Pretresno vijeće se oslonilo na obje metode izračunavanja prilikom razmatranja da li su ispunjeni pravni uslovi za: (1) ubistvo kao zločin protiv čovječnosti i kao kršenje zakona i običaja ratovanja; (2) istrebljivanje kao zločin protiv čovječnosti; i (3) genocid.⁶⁴⁹

232. Dok **Popović** osporava zaključke Pretresnog vijeća zasnovane na obje metode izračunavanja, **Beara** i **Nikolić** ulažu žalbu samo na zaključke koji proizlaze iz izračunavanja na osnovu forenzičkih i demografskih dokaza. Žalbeno vijeće će redom razmotriti osporavanje zaključaka zasnovanih na obje metode izračunavanja.

B. Broj preminulih na konkretnim mjestima pogubljenja (Popovićeva žalba)

1. Uvod

233. **Popović** osporava zaključke Pretresnog vijeća u vezi s brojem ubijenih na nekoliko konkretnih mjesta pogubljenja.⁶⁵⁰ Iako **Popović** u istom odjeljku svog žalbenog podneska iznosi argumente u vezi s Novom Kasabom, livadom u Sandićima i obalom rijeke Drine u blizini grobnice u Kozluku, ti argumenti se ustvari odnose na zaključke Pretresnog vijeća o ukupnom broju pogubljenih osoba zasnovanim na forenzičkim i demografskim dokazima.⁶⁵¹ Shodno tome, Žalbeno vijeće će ih razmotriti u sljedećem odjeljku.

⁶⁴⁷ Prvostepena presuda, par. 351-361, 408-463, 475-550, 565-589, 597-599.

⁶⁴⁸ Prvostepena presuda, par. 607-664.

⁶⁴⁹ Prvostepena presuda, par. 790, 793-796, 802-806, 834, 837, 841, 856-859 i izvori na koje se tamo poziva.

⁶⁵⁰ Popovićev žalbeni podnesak, par. 412-414, 421-425, 430-435, 437-440, 443-449, 452-454; Popovićeva replika, par. 125-127, 129-130, 133-134. Žalbeno vijeće je razmotrilo ubijanje u supermarketu u Kravici u poglavlju o prihvatanju dokaza u kojem su **Popovićevi** argumenti s tim u vezi odbačeni. V. gore, par. 99. i dalje. S obzirom na zaključak Žalbenog vijeća da razumni presuditelj o činjenicama ne bi mogao zaključiti da su učesnici u UZP-u ubistva odgovorni za ubijanje u Trnovu, **Popovićevi** argumenti u vezi s navodima o identitetu šest žrtava ubijanja u Trnovu su irelevantni. V. dolje, par 1069.

⁶⁵¹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 415-420, 441; Popovićeva replika, par. 123-124, 131.

2. Ubijanje u blizini baze Nizozemskog bataljona

234. **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je zaključilo da su tijela devet osoba, ekshumiranih na polju Rabin, tijela osoba koje su, prema navodima ubijene, 13. jula 1995. u blizini potoka, 500 metara od baze Nizozemskog bataljona u Potočarima.⁶⁵² Prema **Popovićevim** riječima, Pretresno vijeće se oslonilo na snimke iz vazduha na osnovu kojih se nije moglo doći do zaključka o sadržaju i lokaciji onoga što prikazuju.⁶⁵³ Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Popovićeve** argumente treba odbaciti bez razmatranja.⁶⁵⁴

235. Žalbeno vijeće napominje da **Popović** iskrivljeno prikazuje zaključak Pretresnog vijeća. Pretresno vijeće je zaključilo da su snage bosanskih Srba 13. jula 1995. ubile devet muškaraca, bosanskih Muslimana, na jednom polju blizu potoka, na oko 500 metara udaljenosti od baze Nizozemskog bataljona.⁶⁵⁵ Prilikom izvođenja tog zaključka Pretresno vijeće se oslonilo na opširne dokaze kao što su svjedočenja oficira Nizozemskog bataljona, skice lica mjesta ekshumacije, izvještaji o ekshumaciji/obdukciji, svjedočenje i izvještaj vještaka odbrane Dušana Dunjića i Jancov izvještaj.⁶⁵⁶ S obzirom na to da je zanemario da razmotri ove dokaze, **Popović** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je donijelo zaključak u vezi s tih devet osoba. Stoga Žalbeno vijeće odbacuje njegov argument s tim u vezi.

3. Ubijanje u skladištu u Kravici

236. **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je zaključilo da je 13. jula 1995. u skladištu u Kravici ubijeno najmanje 1.000 ljudi.⁶⁵⁷ **Popović** tvrdi da Pretresno vijeće nije trebalo da zaključi da su žrtve iz skladišta u Kravici pokopane u grobnicama Ravnice 1 i 2 jer su u tim grobnicama bili isključivo "površinski ostaci" s potpuno skeletonizovanim tijelima na kojima nije bilo poveza za oči, ligatura ili tragova povreda od eksplozija koje su karakteristične za žrtve u skladištu u Kravici.⁶⁵⁸ **Popović** dodaje da je Pretresno vijeće povezalno tijela u grobnici Ravnice i ubijanje u skladištu jedino na osnovu građevinskog materijala pronađenog u grobnicama i skladištu, iako se na osnovu prisustva građevinskog materijala može doći do drugih razumnih zaključaka.⁶⁵⁹ **Popović** takođe tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je u ukupan broj žrtava uključilo oko 50

⁶⁵² Popovićev žalbeni podnesak, par. 412, 414, gdje se upućuje na ubijanje u blizini baze Nizozemskog bataljona UNPROFOR-a.

⁶⁵³ Popovićev žalbeni podnesak, par. 413.

⁶⁵⁴ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 274-275.

⁶⁵⁵ Prvostepena presuda, par. 359, 794(2).

⁶⁵⁶ Prvostepena presuda, par. 354-358 i izvori na koje se tamo poziva.

⁶⁵⁷ Popovićev žalbeni podnesak, par. 425.

⁶⁵⁸ Popovićev žalbeni podnesak, par. 421-423; Popovićeva replika, par. 125.

⁶⁵⁹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 423; Popovićeva replika, par. 126.

osoba iz sekundarne grobnice Blječeva 1, koje su umrle 1992. i koje nisu povezane s padom Srebrenice.⁶⁶⁰

237. Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Popovićeve** argumente treba odbaciti bez razmatranja i da je Pretresno vijeće iz svoje procjene isključilo osobe koje su umrle 1992.⁶⁶¹

238. Žalbeno vijeće najprije razmatra **Popovićev** argument u vezi s grobnicama Ravnice 1 i 2 i primjećuje da **Popović** ne navodi ništa u prilog svojoj tvrdnji da su u tim grobnicama bili isključivo površinski ostaci.⁶⁶² Stoga Žalbeno vijeće odbacuje ovaj **Popovićev** argument.

239. Pretresno vijeće se oslonilo na dokaze iz Jancovog izvještaja koji pokazuju da se građevinski materijal pronađen u grobnicama u Ravnicama ne razlikuje od građevinskog materijala pronađenog u skladištu u Kravici, te da stoga uspostavljaju forenzičku vezu između tih grobnica i ubijanja u skladištu u Kravici.⁶⁶³ Žalbeno vijeće se nije uvjerilo da se, kako **Popović** sugerije, iz dokaza može izvući drugačiji zaključak, konkretno da su "[s]tiropor, beton i gips mogli biti rasuti na toj lokaciji čak i prije nego što je došlo do ubijanja, na primjer zbog otpada [*sic*] gradnje".⁶⁶⁴ Dalje, **Popović** ne razmatra druge forenzičke dokaze, kao što su polomljeni komadi zida, okviri od vrata i upareni dijelovi tijela, koji na sličan način povezuju druge primarne i sekundarne grobnice s ubijanjem u skladištu.⁶⁶⁵ Shodno tome, Žalbeno vijeće zaključuje da je **Popović** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo prilikom analize tih dokaza.

240. Što se tiče sekundarne grobnice Blječeva 1, Pretresno vijeće je konstatovalo da je svjedok tužilaštva Dušan Janc, istražitelj koji je radio za tužilaštvo,⁶⁶⁶ tu grobnicu identifikovao kao mješovitu grobnicu koja je sadržala posmrtno ostatke osoba čija smrt nije povezana s događajima koji su uslijedili nakon pada Srebrenice i da je te osobe isključio iz ukupnog broja osoba pokopanih u grobnicama vezanim za Srebrenicu.⁶⁶⁷ Janc je u svom svjedočenju izjavio da je približno 50 osoba

⁶⁶⁰ Popovićev žalbeni podnesak, par. 424; Popovićeva replika, par. 127.

⁶⁶¹ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 280-283.

⁶⁶² V. Popovićev žalbeni podnesak, par. 421-422; Popovićeva replika, par. 125.

⁶⁶³ Prvostepena presuda, par. 439 i fusnota 1594; DP P04490, Dopunjeni rezime forenzičkog dokaznog materijala – Ekshumacija grobnica u vezi sa Srebrenicom – mart 2009., Dušan Janc, 13. mart 2009., str. 12.

⁶⁶⁴ V. Popovićev žalbeni podnesak, par. 423.

⁶⁶⁵ V. Prvostepena presuda, par. 439-440; DP P04490, Dopunjeni rezime forenzičkog dokaznog materijala – Ekshumacija grobnica u vezi sa Srebrenicom – mart 2009., Dušan Janc, 13. mart 2009., str. 12. Pretresno vijeće je opisalo primarnu grobnicu kao prvu grobnicu u koju su posmrtni ostaci pokopani, a sekundarnu grobnicu kao grobnicu u koju su posmrtni ostaci preneseni nakon što su prvobitno bili pokopani u primarnu grobnicu. V. Prvostepena presuda, par. 608.

⁶⁶⁶ Prvostepena presuda, par. 650.

⁶⁶⁷ Prvostepena presuda, par. 652 i fusnota 2355. V. takođe Prvostepena presuda, par. 608 (reference unutar citata izostavljene):

Tužilaštvo je izvršilo ekshumacije u Srebrenici i njenoj okolini u periodu od 1996. do 2001. godine, kada je nadležnost za ekshumacije preostalih grobnica predata Vladi BiH, u saradnji s Međunarodnom komisijom za nestala lica (dalje u tekstu: MKNL). Prema stanju od marta 2009.

čiji su posmrtni ostaci pronađeni u grobnici Blječeva 1 umrlo 1992.⁶⁶⁸ i da su te osobe isključene iz njegovog izračunavanja.⁶⁶⁹ Pretresno vijeće je ovo svjedočenje uključilo u svoj zaključak o ukupnom broju žrtava.⁶⁷⁰ Shodno tome, Žalbeno vijeće zaključuje da je **Popovićev** argument neutemeljen.

241. Žalbeno vijeće zaključuje da **Popović** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo u zaključku o ubijanju u skladištu u Kravici i stoga odbacuje **Popovićev** argument s tim u vezi.

4. Ubijanje u hangaru u Bratuncu

242. **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je na osnovu nepotkrijepljenog iskaza svjedoka PW-169 koji nije bio direktan svjedok ubijanja, kome je Pretresno vijeće "pridalo pretjeranu dokaznu vrijednost", zaključilo da je oko 400 osoba bilo zatočeno u hangaru iza škole "Vuk Karadžić" u Bratuncu i da je negdje između 40 i 80 zarobljenika bosanskih Muslimana odvedeno iz hangara i ubijeno 12. i 13. jula 1995.⁶⁷¹ Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Popović** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo u ocjeni dokaza, što opravdava zahtjev tužilaštva da se Popovićev argument odbaci bez razmatranja.⁶⁷²

243. Žalbeno vijeće napominje da **Popović** selektivno upućuje na dijelove svjedočenja svjedoka PW-169 i da izostavlja reference u vezi s ključnim dokazima na kojima se zasnivaju zaključci Pretresnog vijeća koji se odnose na brojčane podatke.⁶⁷³ Konkretno, Pretresno vijeće je uputilo na dokaze da su oni koji su odveli tijela pet zarobljenika koji su prethodno pretučeni iz prostorije u kojoj je bio svjedok PW-169, rekli svjedoku PW-169 da su vidjeli gomilu tijela iza hangara.⁶⁷⁴ Shodno tome, **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo a da prethodno nije razmotrio ocjenu dokaza ili kompletnu analizu koju je izvršilo Pretresno vijeće. Žalbeno vijeće zaključuje da **Popović** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo kad se oslonilo na svjedočenje svjedoka PW-169. S tim u vezi, Žalbeno vijeće podsjeća da pretresno vijeće može po svom diskrecionom ovlaštenju da u zavisnosti od okolnosti svakog slučaja odluči da li je potkrepa neophodna, ili može da se osloni na

godine, pronađene su 73 grobnice, a ekshumacije su izvršene u slučaju svih tih grobnica, osim jedne: 31 primarne grobnice, 37 sekundarnih grobnica i pet grobnica za koje nisu bile dostupne nikakve informacije o tome da li su one primarne ili sekundarne (dalje u tekstu, zajedno: grobnice vezane za Srebrenicu).

⁶⁶⁸ Dušan Janc, T. 33525-33526 (1. maj 2009.).

⁶⁶⁹ Dušan Janc, T. 33508-33509 (1. maj 2009.).

⁶⁷⁰ Prvostepena presuda, fusnota 2357, gdje se upućuje na: Dušan Janc, T. 33508-33509, 33526-33527 (1. maj 2009.).

⁶⁷¹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 430-431.

⁶⁷² Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 288.

⁶⁷³ Popovićev žalbeni podnesak, par. 431. Upor. Prvostepena presuda, par. 452-455.

⁶⁷⁴ Prvostepena presuda, par. 453. V. takođe Prvostepena presuda, par. 452, 454-455.

nepotkrijepljen, ali inače vjerodostojan iskaz svjedoka.⁶⁷⁵ Stoga Žalbeno vijeće zaključuje da **Popović** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo u zaključku o ubijanju u hangaru u Bratuncu i odbacuje Popovićev argument s tim u vezi.

5. Ubijanje u Orahovcu

244. **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je zaključilo da je 14. jula 1995.⁶⁷⁶ u Orahovcu pogubljeno između 800 i 2.500 zarobljenika. **Popović** tvrdi da je taj zaključak nerazumno zasnovan na neodređenoj procjeni svjedoka prema kojoj je u školi u Grbavcima, u Orahovcu, bilo između 500 i 2.500 zarobljenika, a ne na preciznim forenzičkim dokazima koji nisu pokazali da je broj žrtava išao do brojke od 2.500 žrtava.⁶⁷⁷ Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Popović** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo u svojim zaključcima i da **Popović** ne razumije metod izračunavanja koju je primijenilo Pretresno vijeće.⁶⁷⁸

245. Pretresno vijeće je zaključilo da je 14. jula 1995.⁶⁷⁹ u Orahovcu pogubljeno između 800 i 2.500 muškaraca, bosanskih Muslimana. Prilikom donošenja tog zaključka Pretresno vijeće je razmotrilo veliki broj forenzičkih dokaza,⁶⁸⁰ uključujući svjedočenja i procjene svjedoka koji su procijenili da je u školi u Grbavcima bilo između 500 i 2.500 zatočenika.⁶⁸¹ U svojim zaključcima Pretresno vijeće navodi brojčani raspon, a ne tačan broj. Samih razmjere krivičnih djela koja se stavljaju na teret u optužnici ne čine manje izvedivim zahtjev da se broj žrtava navodi s visokim stepenom konkretnosti nego što je to slučaj s konkretnim navođenjem njihovog identiteta ili datuma smrti.⁶⁸² Iako je brojčani raspon relativno širok, **Popović** nije pokazao da je izveden na nerazuman način, da nije potkrijepljen dokazima, ili da je doveo do neostvarenja pravde. Stoga Žalbeno vijeće odbacuje **Popovićeve** argumente u vezi s brojem zarobljenika pogubljenih u Orahovcu.

6. Ubijanje u Petkovicima

246. U dijelu svog žalbenog podneska pod naslovom "Petkovci", **Popović** osporava DNK veze "iz primarne grobnice Liplje i sekundarnih grobnica na putu za Hodžiće" na osnovu kojih je

⁶⁷⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Nizeyimana*, par. 63, 246; Drugostepena presuda u predmetu *Gatete*, par. 138; Drugostepena presuda u predmetu *D. Milošević*, par. 215. V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1101.

⁶⁷⁶ Popovićev žalbeni podnesak, par. 432, 436.

⁶⁷⁷ Popovićev žalbeni podnesak, par. 432-435; Popovićeva replika, par. 129-130.

⁶⁷⁸ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 289-291.

⁶⁷⁹ Prvostepena presuda, par. 492, 794(8).

⁶⁸⁰ Prvostepena presuda, par. 491-492 i izvori na koje se tamo poziva.

⁶⁸¹ Prvostepena presuda, fusnota 1788.

⁶⁸² Upor. Drugostepena presuda u predmetu *Lukić i Lukić*, fusnota 1527; Drugostepena presuda u predmetu *Kupreškić i drugi*, par. 89.

identifikovano 805 osoba.⁶⁸³ Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Popović** nije definisao nijednu grešku što opravdava zahtjev tužilaštva da se Popovićev argument odbaci bez razmatranja.⁶⁸⁴ Žalbeno vijeće zaključuje da **Popović** ne objašnjava na kojoj osnovi osporava DNK veze. On upućuje na argumente iznesene u jednom drugom dijelu svog žalbenog podneska⁶⁸⁵ koje Žalbeno vijeće odbacuje u nastavku,⁶⁸⁶ ali ne objašnjava povezanost tih argumenata s ubijanjem u Petkovicima ni s grobnicama u Liplju i sekundarnim grobnicama na putu za Hodžiće. Njegov argument je nerazrađen, ne definiše nijednu grešku, te se stoga odbacuje.

7. Ubijanje u Kozluku

247. **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je zaključilo da je preko 1.000 muškaraca pogubljeno u Kozluku 15. jula 1995., na osnovu: (1) veza između primarne grobnice u Kozluku i sekundarnih grobnica koje su osporavane na suđenju; i (2) jedinog očevica, svjedoka tužilaštva PW-142, koji ne želi da se "igra s brojkama" kad je procijenio broj zatočenih u školi u Ročeviću.⁶⁸⁷ Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Popovićeve** argumente treba odbaciti bez razmatranja jer su nerazrađeni.⁶⁸⁸

248. Pretresno vijeće je zaključilo da je preko 1.000 muškaraca pogubljeno u Kozluku 15. jula 1995., na osnovu, između ostalog, forenzičkih dokaza koji povezuju primarnu grobnicu u Kozluku sa šest sekundarnih grobnica na Čančarskom putu, Jancovog izvještaja u vezi s 1.040 identifikovanih osoba iz tih grobnica, i procjene svjedoka PW-142 prema kojoj je u školi u Ročeviću⁶⁸⁹ bilo zatočeno oko 1.000 osoba. **Popovićeva** tvrdnja da su veze između primarne grobnice i sekundarnih grobnica osporavane na suđenju je očigledno nedovoljna da pokaže da je Pretresno vijeće pogriješilo. Što se tiče svjedočenja svjedoka PW-142, **Popović** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo kad se oslonilo na opreznu procjenu svjedoka PW-142, posebno u svjetlu potkrepljujućih forenzičkih dokaza. Stoga Žalbeno vijeće zaključuje da **Popović** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo u zaključku u vezi s ubijanjem u Kozluku i odbacuje njegove argumente s tim u vezi.

⁶⁸³ Popovićev žalbeni podnesak, par. 437, gdje se upućuje na Popovićev žalbeni podnesak, par. 475-481.

⁶⁸⁴ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 293.

⁶⁸⁵ V. dolje, par. 281.

⁶⁸⁶ V. dolje, par. 282-286.

⁶⁸⁷ Popovićev žalbeni podnesak, par. 438-440, 443. **Popović** tvrdi da "razumno Pretresno vijeće ne bi [...] uračunalo ovaj broj u ukupan broj osoba", ali čak i ne pokušava da pokaže da je Pretresno vijeće tako postupilo. Popovićev žalbeni podnesak, par. 443.

⁶⁸⁸ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 294.

⁶⁸⁹ Prvostepena presuda, par. 523-524 i fusnote 1925-1926, par. 794(11).

8. Ubijanje na području Pilice

249. **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je zaključilo da je: (1) 16. jula 1995. u Domu kulture u Pilici bilo zatočeno 500 bosanskih Muslimana; (2) pet sekundarnih grobnica na Čančarskom putu povezano s ubijanjem na području Pilice (na Vojnoj ekonomiji Branjevo i u Domu kulture u Pilici); i (3) 16. jula 1995.⁶⁹⁰ na području Pilice ubijeno između 1.000 i 2.000 osoba. U prilog svojoj tvrdnji, **Popović** osporava Jancove dokaze o DNA vezama između grobnice na Vojnoj ekonomiji Branjevo i grobnica Čančarski put 9, 10, 11 i 12.⁶⁹¹ Što se tiče grobnice Čančarski put 8, **Popović** tvrdi da su, u odsustvu odgovarajućeg forenzičkog pregleda, pet ligatura pronađenih u toj grobnici nedovoljna osnova za uspostavljanje veze između tih ligatura i sličnih ligatura pronađenih na Vojnoj ekonomiji Branjevo.⁶⁹² Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Popović** ponavlja argumente koje je iznio na suđenju i daje svoje viđenje dokaza ne pokazujući da je Pretresno vijeće pogriješilo, što opravdava zahtjev tužilaštva da se njegovi argumenti odbace bez razmatranja.⁶⁹³

250. Pretresno vijeće je na osnovu velikog broja dokaza, uključujući dokaze u vezi s procijenjenim brojem pogubljenih zarobljenika i prevozu tijela iz Doma kulture u Pilici na Vojnu ekonomiju Branjevo, zaključilo da je 16. jula 1995. na području Pilice (Vojna ekonomija Branjevo i Dom kulture u Pilici) pogubljeno između 1.000 i 2.000 osoba (dalje u tekstu: ubijanje na području Pilice).⁶⁹⁴ Prilikom donošenja tog zaključka, Pretresno vijeće je takođe konstatovalo da je 16. jula 1995.⁶⁹⁵ u Domu kulture u Pilici bilo zatočeno 500 bosanskih Muslimana i da su grobnice 8, 9, 10, 11 i 12, locirane duž Čančarskog puta, povezane s ubijanjem na području Pilice.⁶⁹⁶ Što se tiče grobnica Čančarski put 9, 10, 11 i 12, Žalbeno vijeće zaključuje da **Popović** nije naveo navodnu grešku Pretresnog vijeća. On se poziva na argumente koje je razradio u jednom drugom dijelu svog žalbenog podneska,⁶⁹⁷ koje Žalbeno vijeće odbacuje u nastavku,⁶⁹⁸ ali on ne objašnjava vezu između tih argumenata i tih grobnica. Prilikom uspostavljanja veze između grobnice Čančarski put 8 i primarne grobnice na Vojnoj ekonomiji Branjevo, Pretresno vijeće je uputilo na dokaze koji pokazuju da ligature pronađene tokom ekshumacije grobnice Čančarski put 8 odgovaraju "ligaturama pronađenim na Vojnoj [ekonomiji] Branjevo s obzirom na materijal (tkanina i konop),

⁶⁹⁰ Popovićev žalbeni podnesak, par. 444, 447. V. takođe Prvostepena presuda, par. 550.

⁶⁹¹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 445, gdje se upućuje na Popovićev žalbeni podnesak, par. 475-481.

⁶⁹² Popovićev žalbeni podnesak, par. 446.

⁶⁹³ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 297.

⁶⁹⁴ Prvostepena presuda, par. 550, 794(13). V. takođe Prvostepena presuda, par. 525-549.

⁶⁹⁵ Prvostepena presuda, par. 540.

⁶⁹⁶ Prvostepena presuda, par. 548-550.

⁶⁹⁷ V. dolje, par. 281.

⁶⁹⁸ V. dolje, par. 282-286.

boju (bijela i plava) i izradu (pohabani i ravni rubovi koju odaju znakove kidanja i rezanja)".⁶⁹⁹ Žalbeno vijeće zaključuje da **Popović** nije pokazao da postoji greška s tim u vezi. Stoga Žalbeno vijeće odbacuje ove Popovićeve argumente.

9. Ubijanje u Snagovu

251. **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće donijelo više pogrešnih zaključaka u vezi sa zarobljavanjem i ubijanjem muškaraca, bosanskih Muslimana, blizu Snagova krajem jula 1995.⁷⁰⁰ Konkretno, **Popović** ističe da je Pretresno vijeće izvelo nedosljedne zaključke u pogledu broja pogubljenih osoba.⁷⁰¹

252. Tužilaštvo tvrdi da nedosljednost Pretresnog vijeća u vezi s brojem pogubljenih muškaraca odražava nematerijalnu tehničku grešku.⁷⁰² Tužilaštvo tvrdi da su **Popovićeve** preostale tvrdnje nerazrađene i da ih treba odbaciti bez razmatranja.⁷⁰³

253. Pretresno vijeće je zaključilo da su otprilike 20. jula 1995. blizu Snagova snage bosanskih Srba zarobile pet muškaraca, bosanskih Muslimana, i ubile njih četvoricu blizu Snagova 22. jula 1995. ili otprilike tog datuma.⁷⁰⁴ Međutim, Pretresno vijeće je kasnije u Prvostepenoj presudi podsjetilo da je *pet* muškaraca, bosanskih Muslimana, ubijeno blizu Snagova 22. jula 1995. ili otprilike tog datuma.⁷⁰⁵ Time je Pretresno vijeće samo uputilo na svoje prethodne detaljne zaključke iz kojih se jasno vidi da su ubijena samo četiri muškarca, bez objašnjenja ove nepodudarnosti.⁷⁰⁶ Stoga Žalbeno vijeće smatra da je to što Pretresno vijeće pominje "pet" muškaraca, bosanskih Muslimana, tipografska greška. Žalbeno vijeće smatra da **Popović** nije pretrpio štetu zbog te greške. Što se tiče Popovićevih preostalih argumenata, Žalbeno vijeće zaključuje da on nije naveo na koji način je Pretresno vijeće, kako se navodi, pogriješilo i da u prilog svojim argumentima nije naveo nijednu referencu iz spisa prvostepenog postupka. Shodno tome, Žalbeno vijeće zaključuje da **Popović** nije pokazao nijednu grešku u pobijanim zaključcima i odbacuje njegove argumente s tim u vezi.

⁶⁹⁹ Prvostepena presuda, par. 549, gdje se upućuje na DP P04499, Sažeti izvještaj MKNL-a u vezi s Čančarskim putem 8, sačinjen od 20. oktobra do 19. novembra 2008., str. 8. Citirani tekst, u paragrafu 38 dokaznog predmeta P04499, upućuje na brojke u vezi s upoređivanjem ligatura na stranici 18 dokaznog predmeta P04499.

⁷⁰⁰ Popovićev žalbeni podnesak, par. 448.

⁷⁰¹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 448-449.

⁷⁰² Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 298.

⁷⁰³ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 299.

⁷⁰⁴ Prvostepena presuda, par. 580 i fusnota 2118, par. 583.

⁷⁰⁵ Prvostepena presuda, par. 794(17).

⁷⁰⁶ Prvostepena presuda, fusnota 2886, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 578-583.

C. Ukupni broj preminulih

1. Zaključci Pretresnog vijeća

254. Pretresno vijeće "se uvjerilo van razumne sumnje da je najmanje 5.336 identifikovanih osoba ubijeno u pogubljenjima nakon pada Srebrenice".⁷⁰⁷ Žalbeno vijeće smatra da je to van razumne sumnje konačan zaključak o ukupnom broju pogubljenih osoba. Prilikom izvođenja ovog zaključka Pretresno vijeće se u velikoj mjeri oslonilo na Jancov izvještaj, koji se uglavnom zasniva na Spisku preminulih koji je 2009. sastavio MKNL, i sa spiska od 5.358 osoba koje su u Jancovom izvještaju identifikovane kao osobe iz grobnica vezanih za Srebrenicu oduzelo 22 osobe, koje Pretresno vijeće nije moglo povezati s pogubljenjima.⁷⁰⁸ Pretresno vijeće je takođe napomenulo da "[d]okazi koji su mu predočeni nisu sveobuhvatni. I dan-danas se otkrivaju nove grobnice i provode ekshumacije, a broj identifikovanih osoba će porasti. Pretresno vijeće stoga smatra da bi taj broj mogao dostići i 7.826".⁷⁰⁹ Žalbeno vijeće smatra da ovo zapažanje o potencijalno najvećem broju pogubljenih osoba ne predstavlja konačan zaključak van razumne sumnje. Pretresno vijeće je do ovog broja došlo tako što je na Spisak nestalih iz 2005. (7.661) dodalo osobe koje su prijavljene kao nestale nakon pada Srebrenice i jedinstvene DNK profile koji su identifikovani, ali nisu upareni s osobama koje su prijavljene kao nestale (165).⁷¹⁰ Kao takav, ukupan broj pogubljenih osoba nije izražen u obliku brojčanog raspona.⁷¹¹ Žalbeno vijeće će ovo pitanje razmotriti dalje u tekstu kad se bude bavilo konkretnim prigovorima u vezi sa zapažanjem Pretresnog vijeća o potencijalno najvećem broju pogubljenih osoba.

2. Popovićeva žalba

(a) Uvod

255. Žalbeno vijeće će najprije razmotriti opšti prigovor tužilaštva u vezi s **Popovićevim** argumentima. Zatim će se baviti **Popovićevim** argumentima u vezi sa zaključcima Pretresnog vijeća o: (1) ukupnom broju osoba pogubljenih nakon pada Srebrenice; (2) potencijalno najvećem broju

⁷⁰⁷ Prvostepena presuda, par. 664.

⁷⁰⁸ Prvostepena presuda, par. 650, 659-664 i fusnota 2380; DP P04490, Dopunjeni rezime forenzičkog dokaznog materijala – Ekshumacija grobnica u vezi sa Srebrenicom – mart 2009., Dušan Janc, 13. mart 2009., str. 2-5. V. takođe Prvostepena presuda, par. 638, gdje se, između ostalog, upućuje na spisak osoba koji je sastavio MKNL, čiji su posmrtni ostaci ekshumirani iz grobnica vezanih za Srebrenicu i identifikovani (dalje u tekstu: Spisak preminulih koji je 2009. sastavio MKNL).

⁷⁰⁹ Prvostepena presuda, par. 664 (reference unutar citata izostavljene).

⁷¹⁰ Prvostepena presuda, par. 626, 659, 664 i fusnota 2381. V. takođe Prvostepena presuda, par. 625, gdje se, između ostalog, upućuje na spisak od 7.661 osobe koje su nestale u Srebrenici otprilike u vrijeme njenog pada (DP P02413), koji je sastavilo tužilaštvo (dalje u tekstu: Spisak nestalih iz 2005.).

⁷¹¹ Za razliku, npr., od zaključaka u vezi s ubijanjem u Orahovcu. V. gore, par. 245.

osoba pogubljenih nakon pada Srebrenice; (3) Jancovom izvještaju; i (4) podacima MKNL-a o preminulim osobama.

(b) Preliminarna pitanja u vezi s ukupnim brojem pogubljenih osoba

256. Tužilaštvo tvrdi da **Popovićevi** argumenti u vezi s ukupnim brojem pogubljenih osoba ne utiču na osuđujuću presudu i kaznu koje su mu izrečene.⁷¹² **Popović** u replici kaže da Pretresno vijeće smatra taj broj relevantnim za određena krivična djela za koja je osuđen i da on ima pravo da osporava taj broj bez obzira na njegov uticaj na osuđujuću presudu ili kaznu s obzirom da će zločini u konačnici biti izraženi kroz broj žrtava.⁷¹³

257. Pretresno vijeće je prihvatilo da, s obzirom da zaključak o broju osoba pogubljenih nakon pada Srebrenice ne čini obilježje krivičnih djela navedenih u Optužnici, tačan broj pogubljenih osoba nije neophodan za donošenje zaključka u pogledu tih krivičnih djela.⁷¹⁴ Međutim, Pretresno vijeće je smatrao da je procijenjeni broj pogubljenih osoba relevantan u pogledu određenih krivična djela za koja je **Popović** osuđen, posebno za genocid i istrebljivanje kao zločin protiv čovječnosti.⁷¹⁵ Stoga Žalbeno vijeće zaključuje da bi to, ako se dokažu navodi o greškama u zaključcima Pretresnog vijeća o ukupnom broju pogubljenih osoba, moglo uticati na zaključke Pretresnog vijeća u vezi s tim konkretnim krivičnim djelima. Žalbeno vijeće, shodno tome, odbacuje argumente tužilaštva u vezi s ovim preliminarnim pitanjem.

(c) Zaključci Pretresnog vijeća u vezi s ukupnim brojem pogubljenih osoba

(i) Osobe identifikovane u grobnicama u Novoj Kasabi

258. **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo time što je u procijenjeni ukupni broj osoba pogubljenih nakon pada Srebrenice uključilo 90 osoba identifikovanih u grobnicama u Novoj Kasabi.⁷¹⁶ **Popović** tvrdi da postoji razumna sumnja u vezi s tim da li se ubijanje desilo u periodu na koji se odnosi Optužnica, i napominje da: (1) pogubljenja 13. jula 1995. blizu Nove Kasabe nisu dokazana; (2) nisu proinađeni povezi za oči ni ligature 1999. u četiri grobnice u Novoj Kasabi; i (3) ne postoje DNK veze između svake grobnice u Novoj Kasabi i drugih grobnica.⁷¹⁷ **Popović** dalje tvrdi da se može razumno zaključiti da su osobe u grobnicama u Novoj Kasabi žrtve pale u borbi, a ne žrtve pogubljenja, naročito s obzirom na to da: (1) Pretresno vijeće nije utvrdilo vrijeme

⁷¹² Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 277, 306.

⁷¹³ Popovićeva replika, par. 123, 135-136.

⁷¹⁴ Prvostepena presuda, par. 607 i fusnota 2214.

⁷¹⁵ Prvostepena presuda, par. 607, Dispozitiv, dio koji se odnosi na Popovića.

⁷¹⁶ Popovićev žalbeni podnesak, par. 415.

⁷¹⁷ Popovićev žalbeni podnesak, par. 416-418; Popovićeva replika, par. 123; žalbeni pretres, AT. 89-90 (2. decembar 2013.). V. takođe Optužnica, par. 30.3.1.

pogubljenja; (2) nema preživjelih ni svjedoka; i (3) neke od grobnica vezanih za Srebrenicu su mješovite grobnice.⁷¹⁸

259. Tužilaštvo u odgovoru kaže da je Pretresno vijeće u svoju procjenu razumno uključilo 90 osoba identifikovanih u grobnicama u Novoj Kasabi, i da **Popovićeve** nepotpune i nerazrađene argumente treba odbaciti bez razmatranja.⁷¹⁹

260. Žalbeno vijeće napominje da se Pretresno vijeće nije uvjerilo da su pogubljenja izvršena 13. jula 1995. blizu Nove Kasabe, za koja je **Popović** optužen, dokazana van razumne sumnje.⁷²⁰ Međutim, Pretresno vijeće je zaključilo da DNK i forenzički dokazi povezuju posmrtno ostatke pronađene u grobnicama u Novoj Kasabi prilikom ekshumacije 1996. i 1999. i masovno ubijanje koje je uslijedilo nakon pada Srebrenice⁷²¹ i uključilo 90 osoba identifikovanih 1996., 1999. i 2001. u grobnicama u Novoj Kasabi i pojedinačnim grobnicama u svoj zaključak o ukupnom broju pogubljenih osoba.⁷²² Shodno tome, Žalbeno vijeće smatra da je Pretresno vijeće zaključilo da su tih 90 osoba bile žrtve pogubljenja vezanih za Srebrenicu, iako nisu nužno vezane za pogubljenja za koja se navodi da su izvršena 13. jula 1995. blizu Nove Kasabe. Stoga Žalbeno vijeće zaključuje da činjenica da kasnija pogubljenja nisu dokazana na suđenju ne dovodi u pitanje uključivanje tih 90 osoba u ukupan broj žrtava koji je utvrdilo Pretresno vijeće. Iz istog razloga, Žalbeno vijeće odbacuje **Popovićeve** argumente u vezi s tim da nema zaključka kojim se utvrđuje vrijeme pogubljenja i da nema preživjelih ni svjedoka.

261. Što se tiče grobnica ekshumiranih 1999. u Novoj Kasabi, Pretresno vijeće je zaključilo da nijedno od ekshumiranih tijela nije imalo poveze za oči ni ligature.⁷²³ Međutim, kao što je gore navedeno, Pretresno vijeće je zaključilo da DNK i forenzički dokazi povezuju posmrtno ostatke pronađene u grobnicama u Novoj Kasabi prilikom ekshumacije 1999. i masovno ubijanje koje je uslijedilo poslije pada Srebrenice. S obzirom na sve zaključke Pretresnog vijeća u vezi s DNK i forenzičkim dokazima,⁷²⁴ Žalbeno vijeće zaključuje da **Popović** nije pokazao da razumno pretresno vijeće ne bi moglo uključiti u ukupni broj žrtava osobe identifikovane 1999. prilikom ekshumacije grobnica u Novoj Kasabi.

262. Dalje, Žalbeno vijeće odbacuje **Popovićev** argument u vezi s nepostojanjem DNK veza između svake grobnice u Novoj Kasabi i drugih grobnica jer nije objasnio kako bi to uticalo na

⁷¹⁸ Popovićeva replika, par. 123-124.

⁷¹⁹ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 276, 278.

⁷²⁰ Prvostepena presuda, par. 415-420, 798, 2104 i fusnota 6096; Optužnica, par. 30.3.1.

⁷²¹ Prvostepena presuda, par. 420. V. takođe Prvostepena presuda, par. 415-419.

⁷²² Prvostepena presuda, par. 659-664; DP P04490, Dopunjeni rezime forenzičkog dokaznog materijala – Ekshumacija grobnica u vezi sa Srebrenicom – mart 2009., Dušan Janc, 13. mart 2009., str. 3-4.

⁷²³ Prvostepena presuda, par. 417.

uključivanje osoba identifikovanih u grobnicama u Novoj Kasabi u ukupan broj žrtava koji je utvrdilo Pretresno vijeće.

263. Što se tiče mješovitih grobnica, Pretresno vijeće je zaključilo da je Janc identifikovao tri mješovite grobnice koje su sadržale posmrtno ostatke osoba u vezi s kojima postoje dokazi da okolnosti njihove smrti nisu bile vezane za događaje koji su uslijedili nakon pada Srebrenice.⁷²⁵ U skladu sa zaključcima Pretresnog vijeća, mješovite grobnice nisu uključivale nijednu od grobnica u Novoj Kasabi.⁷²⁶ **Popović** nije pokazao suprotno, i samo je uopšteno uputio na izvještaj vještaka Dunjića.⁷²⁷ Žalbeno vijeće smatra da **Popović** nije objasnio kako postojanje mješovitih grobnica dovodi u pitanje uključivanje osoba identifikovanih u grobnicama u Novoj Kasabi u ukupan broj žrtava koji je utvrdilo Pretresno vijeće.

264. U svjetlu gore navedenog, Žalbeno vijeće zaključuje da **Popović** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je 90 osoba identifikovanih u grobnicama u Novoj Kasabi uključilo u ukupan broj žrtava koje je Pretresno vijeće utvrdilo, te stoga odbacuje **Popovićeve** argumente.

(ii) Osobe identifikovane u grobnici u Sandićima

265. **Popović** tvrdi da je, s obzirom na to da ga se smatra odgovornim za smrt samo 10 do 15 muškaraca, koji su ubijeni nakon što su bili zatočeni na livadi u Sandićima, Pretresno vijeće pogriješilo kad je u procjenu ukupnog broja pogubljenih osoba uračunalo svih 17 osoba identifikovanih u grobnici u Sandićima.⁷²⁸ Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Popović** ne pokazuje da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je u svoju procjenu ukupnog broja ubijenih osoba uključilo 17 osoba, koji **Popović** zamjenjuje brojem dokazanih ubistava.⁷²⁹

266. Pretresno vijeće je zaključilo da je 10 do 15 bosanskih Muslimana ubijeno na livadi u Sandićima 13. jula 1995.⁷³⁰ Dalje, Pretresno vijeće je zaključilo da su posmrtni ostaci 17 osoba koji su ekshumirani iz grobnice u blizini livade u Sandićima identifikovani kao tijela osoba koje su bile prijavljene kao nestale nakon pada Srebrenice.⁷³¹ Međutim, Pretresno vijeće se eksplicitno uzdržalo od zaključka da je ova grobnica povezana s ubijanjem na livadi u Sandićima za koje se optuženi

⁷²⁴ Prvostepena presuda, par. 607-624, 638-664.

⁷²⁵ Prvostepena presuda, par. 652.

⁷²⁶ Prvostepena presuda, par. 652 i fusnota 2355.

⁷²⁷ Popovićeva replika, par. 124 i fusnota 339 ("Vještak odbrane Dunjić u svom izvještaju navodi da ne može da isključi mogućnost da su te osobe stradale u borbenim aktivnostima", gdje se upućuje na "DP 1D1070", bez konkretnog pozivanja na bilo koji dio ovog dokaznog predmeta koji ima 131 stranicu).

⁷²⁸ Popovićev žalbeni podnesak, par. 419-420.

⁷²⁹ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 279.

⁷³¹ Prvostepena presuda, par. 422.

tereti u Optužnici.⁷³² Pretresno vijeće je u ukupan broj pogubljenih osoba uključilo svih 17 osoba iz grobnice u Sandićima.⁷³³ Shodno tome, Žalbena vijeće smatra da je Pretresno vijeće zaključilo da su tih 17 osoba bile žrtve pogubljenja vezanih za Srebrenicu, iako nisu nužno vezane za ubijanje na livadi u Sandićima. Stoga Žalbena vijeće zaključuje da **Popović** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je u ukupni broj žrtava uključilo tih 17 osoba i odbacuje **Popovićeve** argumente.

(iii) Osobe identifikovane na obali rijeke Drine u blizini grobnice u Kozluku

267. **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je u svoju procjenu ukupnog broja pogubljenih osoba uključilo 14 identifikovanih osoba, pronađenih na obali rijeke Drine udaljenoj nekoliko stotina metara od grobnice u Kozluku, s obzirom na to da su posmrtni ostaci tih 14 osoba trebali biti smatrani površinskim ostacima.⁷³⁴ Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Popovićev** nerazrađeni argument treba odbaciti bez razmatranja.⁷³⁵

268. Pretresno vijeće je u ukupan broj pogubljenih osoba uključilo 14 identifikovanih osoba, pronađenih na obali rijeke Drine u blizini grobnice u Kozluku.⁷³⁶ Žalbena vijeće zaključuje da **Popović** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo s tim u vezi, uzimajući u obzir da Janc nije okvalifikovao posmrtne ostatke tih 14 osoba kao površinske ostatke, i posebno napominje da su ti posmrtni ostaci pronađeni u blizini jednog mjesta pogubljenja i van puta kojim se kretala kolona.⁷³⁷ **Popovićev** argument se odbacuje.

(iv) Ostali

269. **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je u ukupni broj osoba pogubljenih nakon pada Srebrenice uključilo sljedeće osobe:⁷³⁸ (1) 294 osobe čiji DNK profili nisu odgovarali osobama koje su prijavljene kao nestale;⁷³⁹ (2) 648 osoba čiji su posmrtni ostaci pronađeni kao

⁷³² Prvostepena presuda, par. 422, fusnota 1496. V. takođe Optužnica, par. 30.4.1.

⁷³³ Prvostepena presuda, par. 659-664; DP P04490, Dopunjeni rezime forenzičkog dokaznog materijala – Ekshumacija grobnica u vezi sa Srebrenicom – mart 2009., Dušan Janc, 13. mart 2009., str. 4, 33-34.

⁷³⁴ Popovićev žalbeni podnesak, par. 441; Popovićeva replika, par. 131, gdje se, između ostalog, upućuje na "Manningovo" mišljenje; žalbeni pretres, AT. 88-89 (2. decembar 2013.).

⁷³⁵ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 294 i fusnota 1062.

⁷³⁶ Prvostepena presuda, par. 659-664; DP P04490, Dopunjeni rezime forenzičkog dokaznog materijala – Ekshumacija grobnica u vezi sa Srebrenicom – mart 2009., Dušan Janc, 13. mart 2009., str. 3, 10-11.

⁷³⁷ Dušan Janc, T. 33551 (1. maj 2009.). U svom izvještaju, Janc je posmrtne ostatke prikupljene na površini ili u plitkim neoznačenim grobnicama klasifikovao kao površinske ostatke. V. DP P04490, Dopunjeni rezime forenzičkog dokaznog materijala – Ekshumacija grobnica u vezi sa Srebrenicom – mart 2009., Dušan Janc, 13. mart 2009., str. 5. **Popović** ne potkrepljuje svoju referencu na "Manningovo" mišljenje s tim u vezi.

⁷³⁸ Popovićev žalbeni podnesak, par. 455-456. **Popović** takođe tvrdi da ubijanje 158 osoba nije obuhvaćeno Optužnicom. Popovićev žalbeni podnesak, par. 462-464; žalbeni pretres, AT. 90, 92 (2. decembar 2013.). Žalbena vijeće je ranije odbacilo taj argument. V. gore, par. 32.

⁷³⁹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 458; Popovićeva replika, par. 137. V. takođe Popovićev žalbeni podnesak, par. 469.

površinski ostaci;⁷⁴⁰ (3) 45 osoba za koje je bilo nemoguće utvrditi da li su njihovi posmrtni ostaci ekshumirani ili su prikupljeni na površini;⁷⁴¹ i (4) 18 osoba čija su tijela pronađena na obali rijeke Drine i koje su se možda utopile.⁷⁴²

270. Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Popović** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo u procjeni broja pogubljenih osoba.⁷⁴³ Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće u svoju procjenu ispravno uključilo 294 osobe i iz te procjene eksplicitno isključilo 648 osoba.⁷⁴⁴ Što se tiče 45 osoba i 18 osoba, tužilaštvo tvrdi da **Popović** samo pokušava da ocjenu dokaza koju je izvršilo Pretresno vijeće zamijeni svojom vlastitom ocjenom.⁷⁴⁵

271. Pretresno vijeće je konstatovalo da je Janc u svoj izvještaj uključio 294 osobe,⁷⁴⁶ ali da je isključio osobe za koje postoje informacije da njihova smrt nije povezana s događajima koji su uslijedili nakon pada Srebrenice.⁷⁴⁷ Pretresno vijeće je u ukupni broj pogubljenih osoba uključilo 294 osobe, na osnovu Jancovog izvještaja.⁷⁴⁸ Žalbeno vijeće napominje da su tijela tih osoba pronađena u grobnicama vezanim za Srebrenicu⁷⁴⁹ i smatra da to što nema donatora čiji bi se podaci podudarali s podacima posmrtnih ostataka tih osoba ne znači nužno da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je te 294 osobe smatralo žrtvama vezanim za Srebrenicu. Žalbeno vijeće zaključuje da **Popović** nije pokazao da razumno pretresno vijeće ne bi uključilo te 294 osobe u ukupan broj pogubljenih osoba.

272. Žalbeno vijeće napominje da je Pretresno vijeće iz ukupnog broja pogubljenih osoba isključilo 648 osoba,⁷⁵⁰ 45 osoba i 18 osoba.⁷⁵¹ Shodno tome, Žalbeno vijeće zaključuje da, u vezi sa svim tim osobama, **Popović** iskrivljeno prikazuje činjenične zaključke Pretresnog vijeća.

273. Stoga Žalbeno vijeće zaključuje da **Popović** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je, prema navodima, u ukupan broj pogubljenih osoba uključilo gore navedene osobe, i odbacuje **Popovićeve** argumente s tim u vezi.

⁷⁴⁰ Popovićev žalbeni podnesak, par. 459; žalbeni pretres, AT. 89-90 (2. decembar 2013.).

⁷⁴¹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 460; Popovićeve replika, par. 138; žalbeni pretres, AT. 90 (2. decembar 2013.).

⁷⁴² Popovićev žalbeni podnesak, par. 465-466; žalbeni pretres, AT. 91 (2. decembar 2013.).

⁷⁴³ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 306.

⁷⁴⁴ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 308.

⁷⁴⁵ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 309.

⁷⁴⁶ "Standardne operativne procedure MKNL-a za statističko izračunavanje identifikacije na osnovu DNK predviđaju da je svako sa biološkom krvnom vezom s nestalom osobom potencijalni donator." Prvostepena presuda, fusnota 2329.

⁷⁴⁷ Prvostepena presuda, par. 650 i fusnota 2352.

⁷⁴⁸ Prvostepena presuda, par. 659-664; DP P04490, Dopunjeni rezime forenzičkog dokaznog materijala – Ekshumacija grobnica u vezi sa Srebrenicom – mart 2009., Dušan Janc, 13. mart 2009., str. 2.

⁷⁴⁹ Prvostepena presuda, par. 650 i fusnota 2352.

⁷⁵⁰ Prvostepena presuda, par. 659-660, 664 i fusnota 2380.

(d) Zapažanje Pretresnog vijeća u vezi s potencijalno najvećim brojem pogubljenih osoba

274. **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je zaključilo da bi ukupni broj osoba pogubljenih nakon pada Srebrenice mogao dostići i 7.826.⁷⁵² Konkretno, **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je neke osobe uključilo u taj broj određene osobe.⁷⁵³ Tužilaštvo traži da se **Popovićevi** argumenti odbace bez razmatranja.⁷⁵⁴

275. Žalbeno vijeće podsjeća da je prema mišljenju Žalbenog vijeća ukupan broj pogubljenih osoba za koji je Pretresno vijeće izračunalo "bi mogao dostići i 7,826" zapažanje koje ne predstavlja konačan zaključak van razumne sumnje.⁷⁵⁵ **Popović** ne pokazuje da se bilo koja od osuđujućih presuda koje su mu izrečene zasniva na ovom zapažanju, te stoga Žalbeno vijeće odbacuje sve njegove prigovore s tim u vezi.

(e) Zaključci Pretresnog vijeća u vezi s Jancovim izvještajem(i) Podaci ABiH i pouzdanost Jancovog izvještaja

276. **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je zaključilo da je Jancov izvještaj pouzdan iako Janc nije koristio podatke Armije Bosne i Hercegovine (dalje u tekstu: ABiH) koji se smatraju jednim od najznačajnijih izvora tužilaštva.⁷⁵⁶ Tužilaštvo tvrdi da je **Popovićev** prigovor na pouzdanost Jancovog izvještaja puko ponavljanje argumenta koji je iznio na suđenju pri čemu nije pokazao da je Pretresno vijeće napravilo grešku.⁷⁵⁷

277. Pretresno vijeće je zaključilo da je Jancov izvještaj pouzdan.⁷⁵⁸ Žalbeno vijeće napominje da se **Popović**, kako se čini, oslanja na podatke u vezi s pripadnicima ABiH koji su poginuli tokom sukoba između 1992. i 1995.⁷⁵⁹ **Popović** ne potkrepljuje svoju tvrdnju da tužilaštvo ovu bazu podataka smatra značajnim izvorom i nije pokazao da je ona ključna za pouzdanost Jancovog izvještaja. Shodno tome, Žalbeno vijeće zaključuje da **Popović** nije razradio svoju tvrdnju da je Pretresno vijeće pogriješilo u vezi s pouzdanošću Jancovog izvještaja i odbacuje njegov argument s tim u vezi.

⁷⁵¹ Prvostepena presuda, par. 659-664; DP P04490, Dopunjeni rezime forenzičkog dokaznog materijala – Ekshumacija grobnica u vezi sa Srebrenicom – mart 2009., Dušan Janc, 13. mart 2009., str. 2-5, 39-40.

⁷⁵² Popovićev žalbeni podnesak, par. 455.

⁷⁵³ Popovićev žalbeni podnesak, par. 457, 461; Popovićeve replika, par. 137; žalbeni pretres, AT. 88 (2. decembar 2013.). V. takođe Prvostepena presuda, par. 625-626, 659, 664 i fusnota 2381.

⁷⁵⁴ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 306-307 i fusnota 1107.

⁷⁵⁵ V. gore, par. 254.

⁷⁵⁶ Popovićev žalbeni podnesak, par. 455, 460.

⁷⁵⁷ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 307 i fusnota 1107.

⁷⁵⁸ Prvostepena presuda, par. 660.

⁷⁵⁹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 460 i fusnota 678, gdje se upućuje na "P02412, posljednji paragraf na str. 5 i 6".

(ii) Da li je Jancov izvještaj izvještaj vještaka

278. **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je zaključilo da je Jancov izvještaj izvještaj vještaka.⁷⁶⁰ **Popović** tvrdi da je Janc bio samo istražitelj koji je radio za tužilaštvo, čije stručno znanje nije utvrđeno, i koji je samo ažurirao rezime Deana Manninga.⁷⁶¹ Prema **Popovićevim** riječima, činjenični zaključci zasnovani na Jancovom izvještaju⁷⁶² su mu, stoga, nanijeli štetu. Konačno, **Popović** tvrdi da su zaključci koje je donijelo Pretresno vijeće u predmetu *Tolimir* u raskoraku s Jancovim izvještajem, te pokazuju da nije pouzdan.⁷⁶³

279. Tužilaštvo u odgovoru kaže da je **Popović** odlučio da Janca unakrsno ne ispita u vezi s njegovim kvalifikacijama ili stručnim znanjem i da ne pokazuje da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je prihvatilo Jancovo svjedočenje.⁷⁶⁴ Što se tiče predmeta *Tolimir*, tužilaštvo tvrdi da je neprimjereno pozivati se na dokaze ili zaključke iz drugog predmeta.⁷⁶⁵

280. Pretresno vijeće je Jancov izvještaj okarakterisalo kao "izvještaj vještaka".⁷⁶⁶ Žalbenom vijeću nisu predočene informacije koje pokazuju da je Jancovo stručno znanje utvrđeno na suđenju. Međutim, Pretresno vijeće je zaključilo da Jancov izvještaj sadrži rezime forenzičkih dokaza u vezi s nestalima i mrtvima nakon pada Srebrenice i da Jancov izvještaj predstavlja ažuriranu verziju izvještaja vještaka Deana Manninga,⁷⁶⁷ istražitelja koji je radio za tužilaštvo.⁷⁶⁸ Žalbeno vijeće smatra da **Popović** ne osporava Manningovo stručno znanje i da ne pokazuje da je Jancu bilo potrebno neko posebno stručno znanje da bi ažurirao izvještaj vještaka Manninga. **Popović** se koncentriše na način na koji je Pretresno vijeće opisalo Jancov izvještaj, a ne na to da pokaže da izvještaj sadrži konstatacije ili zaključke za koje je potrebno stručno znanje koje Janc nije imao. Konačno, Žalbeno vijeće smatra da je upoređivanje činjenica iz ovog predmeta sa činjenicama iz predmeta *Tolimir* pravno irelevantno.⁷⁶⁹ Stoga Žalbeno vijeće zaključuje da **Popović** nije pokazao da postoji greška i odbacuje njegove argumente.

(iii) Povezanost primarnih i sekundarnih grobnica

⁷⁶⁰ Popovićev žalbeni podnesak, par. 472-474; žalbeni pretres, AT. 99 (2. decembar 2013.).

⁷⁶¹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 473-474.

⁷⁶² Popovićev žalbeni podnesak, par. 474. **Popović** takođe tvrdi da nije unakrsno ispitaio Janca u vezi s njegovim stručnim znanjem jer nije bio predstavljen kao vještak. Popovićeva replika, par. 139.

⁷⁶³ Žalbeni pretres, AT. 95, 97, 99 (2. decembar 2013.), gdje se upućuje na Prvostepenu presudu u predmetu *Tolimir*, par. 480-481, 581, 596, fusnota 2564.

⁷⁶⁴ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 313-315.

⁷⁶⁵ Žalbeni pretres, AT. 95-97 (2. decembar 2013.).

⁷⁶⁶ V., npr., Prvostepena presuda, poglavlje III, odjeljak J.6.

⁷⁶⁷ Prvostepena presuda, par. 650 i fusnota 2350.

⁷⁶⁸ Prvostepena presuda, par. 622.

⁷⁶⁹ V., npr., Drugostepena presuda u predmetu *Bizimungu*, par. 210; Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 257, 701; Drugostepena presuda u predmetu *Krnjelac*, par. 12. V. takođe dolje, par. 1677.

281. **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo time što je odbacilo prigovore svjedoka Dunjića na Jancov izvještaj u odnosu na povezanost primarnih i sekundarnih grobnica.⁷⁷⁰ Prema riječima **Popovića**, Pretresno vijeće je pogrešno protumačilo Dunjićevo svjedočenje uvezi sa: (1) DNK vezama između primarnih i sekundarnih grobnica; i (2) u vezi s tim da li su neka tijela ponovo pokopavana.⁷⁷¹ Dalje, **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće nerazumno odbacilo mogućnost da su tijela u različitim stadijumima truljenja iz iste grobnice mogla biti tijela osoba ubijenih i/ili pokopanih u različito vrijeme, uzimajući u obzir dokaze o mješovitim grobnicama i posmrtnim ostacima osoba ubijenih 1992.⁷⁷² Konačno, **Popović** tvrdi da su, suprotno konstatacijama Pretresnog vijeća i Jancovim zaključcima, grobnice Čančarski put 1, 6 i 8 *primarne* grobnice, jer između njih nisu utvrđene DNK veze. Konkretno, što se tiče grobnice Čančarski put 6, **Popović** dalje tvrdi da prisustvo životinjskih kostiju u ovoj grobnici pokazuje da su u njoj sadržani površinski ostaci.⁷⁷³ Tužilaštvo u odgovoru tvrdi da **Popovićeve** argumente treba odbaciti bez razmatranja.⁷⁷⁴

282. Što se tiče DNK veza između primarnih i sekundarnih grobnica, Pretresno vijeće je navelo Dunjićev prigovor da se samo za ona tijela kod kojih postoji DNK veza može smatrati da potiču iz primarne grobnice s kojom je utvrđena povezanost. Pretresno vijeće je zaključilo, na osnovu Jancovog izvještaja, da su sve primarne grobnice osim jedne povezane sa sekundarnim grobnicama preko DNK i forenzičkih veza. U tom kontekstu, Pretresno vijeće je zaključilo da Dunjić: (1) nije raspolagao dokazima o forenzičkoj povezanosti grobnica; i (2) da je pogrešno smatrao da su DNK veze predstavljale jedinu osnovu na kojoj je Janc zaključio da su tijela iz sekundarnih grobnica povezana s primarnim grobnicama.⁷⁷⁵ Pretresno vijeće je ove zaključke konkretno zasnovalo na Dunjićevom svjedočenju da je Jancov izvještaj povezao sva tijela iz sekundarnih grobnica s primarnim grobnicama na osnovu ograničenog broja utvrđenih DNK veza i "bez odgovarajuće forenzičke podloge".⁷⁷⁶ **Popović** nije pokazao da je Dunjić uzeo u obzir dokaze o forenzičkoj povezanosti grobnica⁷⁷⁷ i da nijedno razumno pretresno vijeće ne bi moglo odbaciti Dunjićevo osporavanje Jancovog izvještaja koji se zasniva na kombinaciji DNK dokaza i drugih forenzičkih dokaza.

⁷⁷⁰ Popovićev žalbeni podnesak, par. 475-479.

⁷⁷¹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 475-478. V. takođe Prvostepena presuda, par. 655-656.

⁷⁷² Popovićev žalbeni podnesak, par. 478-480.

⁷⁷³ Popovićev žalbeni podnesak, par. 481.

⁷⁷⁴ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 316-317.

⁷⁷⁵ Prvostepena presuda, par. 655.

⁷⁷⁶ Prvostepena presuda, par. 655 i fusnota 2365, gdje se upućuje na: Dušan Dunjić, DP 1D01447, Izjava prihvaćena na osnovu pravila 92bis (10. maj 2009.), par. 77-85.

⁷⁷⁷ V. Popovićev žalbeni podnesak, fusnota 704, gdje se upućuje na DP 1D01070, Sudsko-medicinska ekspertiza obdukcioni izvještaja i medicinske dokumentacije koja se odnosi na ekshumacije, Dušan Dunjić, mart/april 2008., str. 23 ("Slažem se da su osobe kod kojih su pronađene 'ligature' i/ili povezi za oči - žrtve streljanja").

283. Što se tiče ponovnog pokopavanja, Pretresno vijeće je navelo Dunjićevo mišljenje da je, s obzirom na različite stadijume truljenja i skeletizacije leševa, veliki broj tijela pronađen u sekundarnim grobnicama tamo pokopana po prvi put.⁷⁷⁸ Pretresno vijeće je zaključilo da Dunjićevo mišljenje ne izaziva razumnu sumnju u vezi s ponovnim pokopavanjem tih posmrtnih ostataka, naročito s obzirom na "uvjerljive dokaze o povezanosti tijela".⁷⁷⁹ **Popović** konkretno ne tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad se oslonilo na te dokaze. Umjesto toga, on ukazuje na Dunjićevo kritikovanje određenih pojedinačnih obdukcijских izvještaja i na Dunjićevo mišljenje da neki izvještaji sadrže nedovoljne i neadekvatne informacije.⁷⁸⁰ Žalbena vijeće smatra da **Popović** nije pokazao da postoji greška u rezonovanju Pretresnog vijeća.

284. Pretresno vijeće je zaključilo da, čak i u odsustvu konkretnih dokaza koji pokazuju da su posmrtni ostaci osoba koje nisu vezane za pad Srebrenice pokopane u nekoj grobnici, uvijek postoji mogućnost da su neke osobe koje su umrle u okolnostima koje nisu vezane za događaje u Srebrenici bile dodate u sekundarne grobnice.⁷⁸¹ Kao primjere koji protivrječe zaključcima Pretresnog vijeća da je ta mogućnost veoma mala, **Popović** ističe primjere grobnica Čančarski put 4 i Blječeva 1.⁷⁸² Međutim, **Popović** ne potkrepljuje ovaj prvi primjer. Što se tiče drugog primjera, **Popović** ukazuje na Jancovo svjedočenje koje pokazuje da je on imao informacije da je u grobnici Blječeva 1 bilo oko 50 tijela osoba koje su povezane s jednim događajem iz 1992.⁷⁸³ Žalbena vijeće smatra da ovaj primjer predstavlja konkretan dokaz te vrste koji je Pretresno vijeće navelo i ne pokazuje da su zaključci Pretresnog vijeća pogrešni.

285. Konačno, što se tiče grobnica na Čančarskom putu, **Popović** nije potkrijepio svoje tvrdnje. Što se tiče grobnice Čančarski put 6, **Popović** samo upućuje na neke dokaze koji pokazuju da su u toj grobnici pronađene životinjske kosti.⁷⁸⁴ On ne upućuje ni na jedan zaključak Pretresnog vijeća niti pokazuje da je Pretresno vijeće na bilo koji način pogriješilo. Njegovi ostali argumenti koji se odnose na grobnice na Čančarskom putu nisu potkrijepljeni referencama iz spisa prvostepenog postupka.

286. U svjetlu gore navedenog, Žalbena vijeće zaključuje da **Popović** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo u svojim zaključcima u vezi s povezanošću primarnih i sekundarnih grobnica u Jancovom izvještaju, i stoga odbacuje njegove argumente s tim u vezi.

⁷⁷⁸ Prvostepena presuda, par. 656 i fusnota 2367.

⁷⁷⁹ Prvostepena presuda, par. 656.

⁷⁸⁰ V. Popovićev žalbeni podnesak, fusnote 708-709, gdje se upućuje na: Dušan Dunjić, T. 22790:8-18 (25. juni 2008.), T. 22856:23-25, 22873:19-22 (26. juni 2008.), DP 1D01070, Sudsko-medicinska ekspertiza obdukcionih izvještaja i medicinske dokumentacije koja se odnosi na ekshumacije, Dušan Dunjić, mart/april 2008., str. 42-44.

⁷⁸¹ Prvostepena presuda, par. 658.

⁷⁸² Popovićev žalbeni podnesak, par. 480.

(f) Zaključci Pretresnog vijeća o podacima MKNL-a u vezi s preminulim osobama

287. **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo time što je prihvatilo izračunavanje vještaka tužilaštva Thomasa Parsonsa, prema kojem bi ukupan broj osoba pokopanih u grobnicama vezanim za Srebrenicu mogao biti oko 8.100.⁷⁸⁵ **Popović** tvrdi da su posmrtni ostaci pronađeni na površini i 225 profila DNK koji nisu upareni s profilima DNK članova porodica trebali biti isključeni iz Parsonsove procjene.⁷⁸⁶ **Popović** takođe tvrdi da mu je Pretresno vijeće uskratilo pravo na pravično suđenje time što je odbacilo njegove zahtjeve da mu se omogući pristup neobrađenim podacima o DNK i drugim dokumentima.⁷⁸⁷ Dalje, **Popović** navodi da je vještak odbrane Oliver Stojković identifikovao mnogo grešaka među 30 izvještaja u vezi s DNK koje je pregledao, što je u suprotnosti sa zaključcima Pretresnog vijeća da je njegova analiza potvrdila pouzdanost dokaza u vezi s DNK.⁷⁸⁸ Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Popović** ne pokazuje da je Pretresno vijeće pogriješilo u pogledu Parsonsove procjene i da **Popovićeve** argumente u vezi s odbijanjem pristupa neobrađenim podacima o DNK treba odbaciti bez razmatranja.⁷⁸⁹

288. Žalbeno vijeće smatra da **Popović** nije potkrijepio svoju tvrdnju da je Pretresno vijeće "prihvatilo" Parsonsovu procjenu. U ključnom dijelu Prvostepene presude na koji se on poziva navodi se da je Parsons "koristio podatke koji su mu bili dostupni za procjenu ukupnog broja osoba nestalih nakon pada Srebrenice" i "procijenio da ovaj ukupan broj iznosi otprilike 8.100".⁷⁹⁰ Pretresno vijeće je Parsonsovu procjenu razmatralo tokom diskusije u vezi s podacima o preminulim osobama.⁷⁹¹ Analizom ovog i drugih dokaza, kao što je gore navedeno, Pretresno vijeće "se van razumne sumnje uvjerilo da je najmanje 5.336 identifikovanih osoba ubijeno u pogubljenjima nakon pada Srebrenice".⁷⁹² Žalbeno vijeće zaključuje da **Popović** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo u razmatranju Parsonsove procjene.

289. Što se tiče zahtjeva odbijenih na suđenju, **Popović** se poziva na odluku Pretresnog vijeća u vezi sa samo jednim zahtjevom.⁷⁹³ **Popović** tvrdi da "bi objelodanjivanje traženog materijala u značajnoj mjeri olakšalo napore odbrane da dokaže da su DNK dokazi MKNL-a nepouzdati", ali ne

⁷⁸³ Popovićev žalbeni podnesak, fusnota 711, gdje se upućuje na: Dušan Janc, T. 33525-33526 (1. maj 2009.).

⁷⁸⁴ Popovićev žalbeni podnesak, fusnota 712, gdje se upućuje na "P04498, str. 8, par. 37".

⁷⁸⁵ Popovićev žalbeni podnesak, par. 467.

⁷⁸⁶ Popovićev žalbeni podnesak, par. 468-469.

⁷⁸⁷ Popovićev žalbeni podnesak, par. 470.

⁷⁸⁸ Popovićev žalbeni podnesak, par. 471.

⁷⁸⁹ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 310-312.

⁷⁹⁰ Prvostepena presuda, par. 641.

⁷⁹¹ Prvostepena presuda, par. 638-649.

⁷⁹² V. gore, par. 254. V. takođe Prvostepena presuda, par. 664.

⁷⁹³ Popovićev žalbeni podnesak, par. 470, gdje se upućuje na *Tužilac protiv Vujadina Popovića i drugih*, predmet br. IT-05-88-T, Odluka po zahtjevu za objelodanjivanje dokumentacije na osnovu pravila 54, 19. februar 2009. (povjerljivo). V. takođe Prvostepena presuda, par. 647 i fusnota 2346.

potkrepljuje nijedan navod o greškama koje je Pretresno vijeće napravilo u vezi s bilo kojom od ove dvije odluke.⁷⁹⁴ Shodno tome, on nije pokazao da mu je bilo uskraćeno pravo na pravično suđenje.

290. Žalbeno vijeće će konačno razmotriti **Popovićev** argument u vezi sa Stojkovićem i napominje da je Pretresno vijeće razmotrilo njegovo svjedočenje.⁷⁹⁵ Pretresno vijeće je zaključilo da Stojkovićeva analiza uzorka elektroferograma ima za svrhu samo da osnaži zaključak da je analiza DNK koju je izvršio MKNL pouzdana.⁷⁹⁶ Osparavajući zaključak Pretresnog vijeća, **Popović** se poziva na dva individualna slučaja u kojima je Stojković donekle oklijevao u vezi s pouzdanošću date identifikacije.⁷⁹⁷ Budući da je iz Prvostepene presude jasno da je Pretresno vijeće svoj zaključak zasnovalo na mnogo široj analizi dokaza koje su pružili Parsons i Stojković,⁷⁹⁸ Žalbeno vijeće smatra da **Popovićev** argument ne pokazuje postojanje bilo kakve greške.

291. U svjetlu gore navedenog, Žalbeno vijeće zaključuje da **Popović** nije pokazao da je Pretresno vijeće napravilo grešku u analizi podataka MKNL-a i odbacuje njegove argumente s tim u vezi.

(g) Zaključak

292. U svjetlu gore navedenog, Žalbeno vijeće odbacuje sve **Popovićeve** argumente u vezi sa zaključcima Pretresnog vijeća o ukupnom broju pogubljenih osoba.

3. Bearina žalba (osnova 5, djelimično, osnova 13, osnova 14 i osnova 17, djelimično)

(a) Uvod

293. **Beara** navodi više grešaka u zaključcima Pretresnog vijeća u vezi s ukupnim brojem pogubljenih osoba. Konkretno, **Beara** osporava zaključke u vezi s načinom i uzrokom smrti, u vezi s demografskim dokazima, i u vezi s podacima MKNL-a o preminulim osobama.⁷⁹⁹ Tužilaštvo u odgovoru kaže da Žalbeno vijeće treba odbaciti ove prigovore.⁸⁰⁰ Žalbeno vijeće će razmotriti **Bearine** argumente koji se odnose na svaki tip zaključka.⁸⁰¹

⁷⁹⁴ V. Popovićev žalbeni podnesak, par. 470.

⁷⁹⁵ Prvostepena presuda, par. 645-649.

⁷⁹⁶ Prvostepena presuda, par. 648-649.

⁷⁹⁷ Popovićev žalbeni podnesak, fusnota 696, gdje se upućuje na "1D01403, par. 20, 21, 27", koji Žalbeno vijeće smatra referencom u vezi s Oliverom Stojkovićem, DP 1D01448, Izjava prihvaćena na osnovu pravila 92*bis* (9. maj 2009.), par. 20-21, 27.

⁷⁹⁸ Prvostepena presuda, par. 639-649.

⁷⁹⁹ Bearin žalbeni podnesak, par. 38-47, 160-174, 200.

⁸⁰⁰ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 39, 164, 169, 204.

⁸⁰¹ Dalje, **Beara** tvrdi da Pretresno vijeće nije na odgovarajući način razmotrilo svjedočenja Dunjića i Stojkovića. Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 168. Žalbeno vijeće odbacuje ovaj argument s obzirom na to da **Beara** ne definiše navodnu grešku.

(b) Zaključci Pretresnog vijeća u vezi s načinom i uzrokom smrti(i) Forenzički dokazi

294. **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku i zloupotrijebilo svoje diskreciono ovlaštenje time što je prihvatilo svjedočenja odnosno izvještaje vještaka sudske medicine tužilaštva i kad im je pridalo pretjeranu težinu.⁸⁰² **Beara** tvrdi da forenzički izvještaji ne utvrđuju precizno vrijeme smrti i da u velikom broju slučajeva ne utvrđuju uzrok smrti.⁸⁰³ **Beara** konkretno tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo time što nije uzelo u obzir svjedočenja vještaka odbrane prema kojima zaključci Williama Haglunda, forenzičkog antropologa, te Christophera Lawrencea i Johna Clarka, forenzičkih patologa, ne mogu biti potvrđeni zbog toga što njihovi opisi povreda nisu precizni i detaljni.⁸⁰⁴ **Beara** takođe ističe da su Haglundove kolege kritikovale njegovu metodologiju i da su je drugi međunarodni sudovi odbacili.⁸⁰⁵ Dalje, **Beara** navodi da su zaključci vještaka sudske medicine tužilaštva zasnovani samo na posrednim dokazima. Na primjer, prema **Bearinim** riječima, Haglund je zaključio da je način smrti svih žrtava u određenim grobnicama bilo ubistvo, iako je priznao da uzrok smrti nekih žrtava nije utvrđen.⁸⁰⁶

295. **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je zaključilo "da su sva pronađena tijela [u grobnici u Cerskoj] tijela žrtava od 13. jula".⁸⁰⁷ **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće zanemarilo svjedočenje Janca, koje dokazuje da su neki od oko 150 muškaraca koji su, kako se navodi, ubijeni u Cerskoj 13. jula 1995. zapravo ubijeni nakon 17. jula 1995.⁸⁰⁸

296. Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Beara** ne pokazuje da je Pretresno vijeće pogriješilo u svom razumnom zaključku da su forenzički izvještaji pouzdani u svjetlu drugih potkrepljujućih dokaza u vezi s masovnim pogubljenjima.⁸⁰⁹ Dalje, tužilaštvo u odgovoru kaže da **Beara** ne pokazuje kako je dodavanje malog broja muškaraca u grobnicu u Cerskoj nakon 13. jula 1995. u suprotnosti s Prvostepenom presudom.⁸¹⁰

⁸⁰² Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 37, par. 38, 42-43, 160-161; Bearina replika, par. 21, 23.

⁸⁰³ Bearin žalbeni podnesak, par. 38.

⁸⁰⁴ Bearin žalbeni podnesak, par. 40. V. takođe Prvostepena presuda, par. 412, 609.

⁸⁰⁵ Bearin žalbeni podnesak, par. 39.

⁸⁰⁶ Bearin žalbeni podnesak, par. 43.

⁸⁰⁷ Bearin žalbeni podnesak, par. 41, 200; Bearina replika, par. 21. **Beara** u svom žalbenom podnesku tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je zaključilo da je Cerska primarna grobnica. Bearin žalbeni podnesak, par. 200. Međutim, **Beara** nije ponudio nijedan dokaz u prilog toj svojoj tvrdnji, koju je u svojoj replici u velikoj mjeri povukao. Bearina replika, par. 21. Stoga se njegova argumentacija odbacuje.

⁸⁰⁸ Bearin žalbeni podnesak, par. 200. V. takođe Bearin žalbeni podnesak, par. 41; Bearina replika, par. 21.

⁸⁰⁹ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 39-41, 43-44.

⁸¹⁰ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 202. V. takođe Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 42.

297. Žalbeno vijeće podsjeća da pretresna vijeća imaju široka diskreciona ovlaštenja prilikom odlučivanja o prihvatljivosti dokaza.⁸¹¹ Žalbeno vijeće se u svom razmatranju ograničava na to da utvrdi da li je Pretresno vijeće zlorabljivalo svoje diskreciono ovlaštenje time što je napravilo primjetnu grešku.⁸¹² Žalbeno vijeće zaključuje da **Beara** nije pokazao da uvrštavanje u spis svjedočenja odnosno izvještaja vještaka sudske medicine tužilaštva predstavlja zlorabu diskrecionog ovlaštenja od strane Pretresnog vijeća. Konkretno, **Beara** ne objašnjava zašto bi nenavođenje preciznog vremena ili uzroka smrti u forenzičkim izvještajima učinilo forenzičke dokaze neprihvatljivim. Stoga se Žalbeno vijeće neće dalje baviti **Bearinim** argumentom u vezi s prihvatanjem forenzičkih dokaza i sada će razmotriti težinu koju je Pretresno vijeće dalo tim dokazima.

298. Pretresno vijeće je zaključilo da se u forenzičkim izvještajima koje je predočilo tužilaštvo uglavnom na navodi precizno vrijeme smrti osoba pokopanih u grobnicama vezanim za Srebrenicu i da u značajnom broju slučajeva uzrok smrti nije mogao biti utvrđen.⁸¹³ Pretresno vijeće je takođe napomenulo da je Dunjić kritikovao rad Haglunda, Lawrencea i Clarka u vezi s opisom povreda osoba čija su tijela pronađena u nekim od grobnica vezanih za Srebrenicu.⁸¹⁴ Dalje, Pretresno vijeće je napomenulo da je Dunjić prihvatio da, izuzev stanja posmrtnih ostataka, postoje mnogi faktori koje treba uzeti u obzir prilikom donošenja zaključka o uzroku smrti, a Pretresno vijeće je navelo primjere ligatura, poveza za oči, rupa od metaka u povezima za oči, položaja tijela koji su ukazivali na to da su ručni zglobovi bili vezani, i čahura pronađenih u grobnicama.⁸¹⁵ Pretresno vijeće je ove izvještaje razmotrilo zajedno s drugim dokazima o masovnim pogubljenjima velikih razmjera na području Srebrenice u julu 1995. i zaključilo da su izvještaji i zaključci u vezi s uzrokom smrti koji su navedeni u izvještajima pouzdani.⁸¹⁶ U svjetlu gore navedenog, Žalbeno vijeće zaključuje da **Beara** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo kad se oslonilo na te izvještaje bez obzira na to što nedostaju informacije o vremenu i uzroku smrti i bez obzira na Dunjićevu kritiku nepreciznog opisa povreda.

299. Pretresno vijeće je takođe napomenulo da je Haglundovu metodologiju kritikovao jedan forenzički patolog i da ju je odbacilo jedno pretresno vijeće MKSR-a. Međutim, Pretresno vijeće je zaključilo da ništa od onoga što je iznijela odbrana ne može izazvati razumnu sumnju u pouzdanost Haglundovog rada jer je, između ostalog, kritikovane zaključke o uzroku smrti zapravo donio jedan drugi vještak u tom predmetu pred MKSR-om, a tužilaštvo je osnovalo stručnu komisiju da istraži

⁸¹¹ Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 152, 161.

⁸¹² Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 152, 161.

⁸¹³ Prvostepena presuda, par. 610-612.

⁸¹⁴ Prvostepena presuda, par. 614.

⁸¹⁵ Prvostepena presuda, par. 616.

⁸¹⁶ Prvostepena presuda, par. 611, 619.

pritužbe protiv Haglunda koja je utvrdila da on nije napravio nikakav prestup.⁸¹⁷ Žalbeno vijeće zaključuje da **Beara** nije pokazao da nijedno razumno pretresno vijeće ne bi zaključilo da pouzdanost Haglundovog rada nije umanjena kritikom na račun njegove metodologije.

300. Što se tiče Haglundovih zaključaka u vezi s načinom i uzrokom smrti, Žalbeno vijeće se nije uvjerilo da utvrđivanje načina smrti nužno zavisi od identifikacije uzroka smrti. Shodno tome, čak kad je nemoguće utvrditi uzrok smrti zato što nedostaju dijelovi tijela i meko tkivo,⁸¹⁸ postoji mogućnost da drugi dokazi ukazuju na, na primjer, strijelne rane na kostima, smrskane lobanje i kosti, projekte u tijelu, amputaciju dijelova tijela ili poveze za oči. Shodno tome, Žalbeno vijeće se nije uvjerilo da se razumno pretresno vijeće ne bi moglo osloniti na Haglundove zaključke. **Beara** nije naveo druge primjere za svoju tvrdnju da se zaključci vještaka sudske medicine tužilaštva zasnivaju samo na posrednim dokazima.

301. Pretresno vijeće je zaključilo da su 13. jula 1995., pripadnici snaga bosanskih Srba ubili otprilike 150 muškaraca, bosanskih Muslimana, na jednom prostoru duž zemljanog puta u dolini Cerske.⁸¹⁹ Pretresno vijeće je takođe zaključilo da su iz grobnice izvađena tijela 150 muškaraca.⁸²⁰ Žalbeno vijeće napominje da se tužilaštvo i **Beara** slažu da su neke žrtve čija su tijela pronađena u toj grobnici ubijene nakon 13. jula 1995.⁸²¹ **Beara** upućuje na Jancovo svjedočenje da je moguće da je deset osoba ubijeno najkasnije 17. jula 1995.⁸²² Iako se Pretresno vijeće nije eksplicitno bavilo ovim svjedočenjem u Prvostepenoj presudi,⁸²³ zaključilo je da je "otprilike 150" muškaraca, bosanskih Muslimana, ubijeno 13. jula 1995.⁸²⁴ U svjetlu toga, i s obzirom na prirodu svjedočenja na koje se **Beara** oslanja, Žalbeno vijeće se nije uvjerilo da je Pretresno vijeće "potpuno zanemarilo"⁸²⁵ to svjedočenje ili da je pobijani zaključak pogrešan. U svakom slučaju, ostaje nesporno je da je većina žrtava – otprilike 140 od 150 žrtava – ubijena 13. jula 1995. Shodno tome, Žalbeno vijeće zaključuje da **Beara** nije pokazao da bi bilo kakva greška, prema njegovim navodima, dovela do neostvarenja pravde.

302. Prema tome, Žalbeno vijeće zaključuje da **Beara** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo u vezi s forenzičkim dokazima i stoga odbacuje njegovu žalbu s tim u vezi.

⁸¹⁷ Prvostepena presuda, par. 620.

⁸¹⁸ V. Prvostepena presuda, par. 612.

⁸¹⁹ Prvostepena presuda, par. 414.

⁸²⁰ Prvostepena presuda, par. 412-413.

⁸²¹ Bearin žalbeni podnesak, par. 200; Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 202, gdje se upućuje na Završni podnesak tužilaštva, par. 581.

⁸²² Bearin žalbeni podnesak, par. 41, 200, gdje se upućuje na: Dušan Janc, T. 33528-33529 (1. maj 2009.), DP 1D01391, Objelodanjivanje informacija datih Tužilaštvu, 27. april 2009., str. 2.

⁸²³ V. Prvostepena presuda, par. 410-414.

⁸²⁴ Prvostepena presuda, par. 414 (naglasak dodat).

⁸²⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 23.

(ii) Broj osoba koje su izgubile život u legitimnim borbenim dejstvima

303. **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće prekršilo pravilo najboljeg dokaza kad je pridalo pretjeranu težinu manjkavim, posrednim i nepouzdanim dokazima vještaka tužilaštva i kad je zanemarilo svjedočenja preživjelih i dokumentarne dokaze koji idu u prilog mišljenju da je mnogo osoba izgubilo život u legitimnim borbenim dejstvima.⁸²⁶ **Beara** takođe tvrdi da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir geografsku blizinu i preklapanje između legitimnih borbenih dejstava i masovnih grobnica koje je Janc označio na mapi.⁸²⁷ Dalje, **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad nije razmotrilo argumente odbrane da izvještaji vještaka tužilaštva ne isključuju mogućnost da je značajan broj identifikovanih muškaraca, bosanskih Muslimana, izgubilo život u borbi.⁸²⁸ **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće takođe pogriješilo time što nije analiziralo dokaze vještaka odbrane Svetlane Radovanović u vezi s 3.277 preklapanja između podataka ABiH i Spiska nestalih iz 2005., što ide u prilog mišljenju da je mnogo osoba izgubilo život u borbi.⁸²⁹ Konačno, **Beara** tvrdi je da time što nije razmotrilo sve raspoložive dokaze u vezi s pripadnicima kolone bosanskih Muslimana koji su izgubili život u legitimnim borbenim dejstvima,⁸³⁰ Pretresno vijeće prekršilo njegovo pravo na pravično suđenje i dovelo do neostvarenja pravde.⁸³¹ Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Beara** ne pokazuje da je Pretresno vijeće napravilo bilo kakvu grešku u svom zaključku.⁸³²

304. Što se tiče broja osoba koje su izgubile život u legitimnim borbenim dejstvima, Žalbeno vijeće napominje da je iz procijenjenog broja pogubljenih osoba Pretresno vijeće isključilo 648 osoba koje su identifikovane iz površinskih ostataka, oslanjajući se na Jancovo svjedočenje da su slučajevi u kojima se neke osobe stradale od protivpješadijskih mina, izvršile samoubistvo ili izgubile život u legitimnim borbenim dejstvima najvjerojatnije mogu pronaći među površinskim ostacima.⁸³³ Dalje, Žalbeno vijeće napominje da je Pretresno vijeće razmotrilo relevantna svjedočenja svih svjedoka koje je **Beara** naveo.⁸³⁴ Pretresno vijeće je takođe uzelo u obzir dokumentarne dokaze u vezi s tim, uključujući dokaze na koje se oslanja **Beara**.⁸³⁵ U vezi s geografskom blizinom odnosno preklapanjem između legitimnih borbenih dejstava i grobnica

⁸²⁶ Bearin žalbeni podnesak, par. 160-162, 164; Bearina replika, par. 62-64; žalbeni pretres, AT. 205-206 (3. decembar 2013.). V. takođe Bearina replika, par. 67.

⁸²⁷ Bearin žalbeni podnesak, par. 163.

⁸²⁸ Bearin žalbeni podnesak, par. 164.

⁸²⁹ Bearin žalbeni podnesak, par. 165; Bearina replika, par. 64. V. takođe Prvostepena presuda, par. 625.

⁸³⁰ Bearin žalbeni podnesak, par. 166-167; Bearina replika, par. 62, 64.

⁸³¹ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 160, par. 160.

⁸³² Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 156-163; žalbeni pretres, AT. 214-215 (3. decembar 2013.).

⁸³³ Prvostepena presuda, par. 617 i fusnota 2255, par. 660. Pretresno vijeće je primijetilo da je Janc izračunao da su posmrtni ostaci 648 osoba pronađeni na tlu ili na površini. Prvostepena presuda, fusnota 2256.

⁸³⁴ Prvostepena presuda, par. 380-381 i izvori na koje se tamo poziva. V. Bearin žalbeni podnesak, par. 161; Bearina replika, fusnota 45.

⁸³⁵ Prvostepena presuda, par. 617 i fusnota 2256, gdje se upućuje, između ostalog, na DP 1D00374, UNPROFOR, Ažurirani podaci o Srebrenici-Tuzli, 17. juli 1995. V. Bearin žalbeni podnesak, fusnota 209; žalbeni pretres, AT. 205-206 (3. decembar 2013.).

vezanih za Srebrenicu, Pretresno vijeće je zaključilo da su se legitimna borbena dejstva odvijala u blizini nekih grobnica, oslanjajući se na Jancovo svjedočenje i na mapu na koju upućuje **Beara**.⁸³⁶ Stoga Žalbeno vijeće odbacuje **Bearinu** tvrdnju da je Pretresno vijeće zanemarilo bilo koji od ovih dokaza.

305. Što se tiče argumenata odbrane za koje **Beara** tvrdi da ih je Pretresno vijeće zanemarilo, Žalbeno vijeće podsjeća da iako je pretresno vijeće dužno da pruži pismeno obrazloženje, ono nije obavezno da se detaljno izjašnjava o svakom argumentu.⁸³⁷ Žalbeno vijeće zaključuje da **Beara** nije objasnio zašto bi navedeni propusti trebali obesnažiti Prvostepenu presudu.

306. Što se tiče svjedočenja Svetlane Radovanović, Pretresno vijeće je razmotrilo i odbacilo njenu kritiku metodologije koja je primijenjena u vezi sa Spiskom nestalih iz 2005.⁸³⁸ Pretresno vijeće se pritom nije konkretno bavilo zaključkom Svetlane Radovanović u vezi s preklapanjima između podataka ABiH i Spiska nestalih iz 2005.⁸³⁹ Žalbeno vijeće podsjeća da se pretpostavlja da je pretresno vijeće ocijenilo sve dokaze koji su mu predočeni, osim ako ne postoje naznake da je pretresno vijeće potpuno zanemarilo neki konkretan dokaz.⁸⁴⁰ Žalbeno vijeće takođe podsjeća da naznaka o zanemarivanju može biti ako pretresno vijeće u svom obrazloženju propusti da razmotri neki dokaz koji je nesumnjivo relevantan.⁸⁴¹ **Beara** tvrdi da ti dokazi "potkrepljuju argument odbrane da su mnogi od tih vojnika zapravo izgubili život u borbama sa snagama VRS-a".⁸⁴² Žalbeno vijeće smatra da dokaz u kojem se, kako se navodi da se određeni broj vojnika koji se pojavljuju u podacima ABiH takođe pojavljuje na Spisku nestalih iz 2005. nije nužno relevantan za zaključke Pretresnog vijeća u vezi s ukupnim brojem pogubljenih osoba. Osim toga, Žalbeno vijeće ne vidi nikakve naznake koje bi ukazivale na to da je broj identifikovanih žrtava pogubljenja zasnovan na Spisku nestalih iz 2005.⁸⁴³ Shodno tome, Žalbeno vijeće se nije uvjerilo da je Pretresno vijeće zanemarilo ovaj dokaz.

307. U svjetlu gore navedenog, Žalbeno vijeće zaključuje da **Beara** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo u vezi s brojem pogubljenih osoba nakon pada Srebrenice i stoga odbacuje ovaj dio Bearine žalbe.

⁸³⁶ Prvostepena presuda, par. 617 i fusnota 2257. V. Bearin žalbeni podnesak, fusnota 211.

⁸³⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Haradinaj i drugi*, par. 128.

⁸³⁸ Prvostepena presuda, par. 634-637.

⁸³⁹ Prvostepena presuda, par. 634-637. V. takođe Bearin završni podnesak, par. 520.

⁸⁴⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, fusnota 2527; Drugostepena presuda u predmetu *Haradinaj i drugi*, par. 129; Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 23.

⁸⁴¹ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 864; Drugostepena presuda u predmetu *Haradinaj i drugi*, par. 129; Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 23.

⁸⁴² Bearin žalbeni podnesak, par. 165.

⁸⁴³ V. dolje, par. 336.

(c) Zaključci Pretresnog vijeća u vezi s demografskim dokazima

308. **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku i zloupotrijebilo svoje diskreciono ovlaštenje time što nije adekvatno razmotrilo i pridalo odgovarajuću težinu svjedočenjima demografskih vještaka odbrane Miladina Kovačevića i Svetlane Radovanović.⁸⁴⁴

Beara tvrdi da je Pretresno vijeće, umjesto toga, konstatovalo da su zaključci demografskih vještaka tužilaštva pouzdani i na odbranu prebacilo teret dokazivanja suprotnog.⁸⁴⁵ **Beara** tvrdi da je time prekršeno njegovo pravo na pravično suđenje, što je dovelo do neostvarenja pravde.⁸⁴⁶ Pored toga, on tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku i zloupotrijebilo svoje diskreciono ovlaštenje time što je prihvatilo svjedočenja demografskih vještaka tužilaštva i pridalo im pretjeranu težinu.⁸⁴⁷

309. Žalbeno vijeće zaključuje da **Beara** nije iznio nijedan argument u prilog svojoj tvrdnji da je Pretresno vijeće pogriješilo time što je prihvatilo svjedočenja demografskih vještaka tužilaštva.⁸⁴⁸ Stoga Žalbeno vijeće neće dalje razmatrati **Bearin** argument u vezi s uvrštavanjem u spis tih svjedočenja i sada će razmotriti težinu koja im je pridana.

(i) Odbacivanje Kovačevićevog svjedočenja od strane Pretresnog vijeća

310. **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće zanemarilo, bez obrazloženja, Kovačevićevu analizu koja je pokazala da je zaključak vještaka tužilaštva o broju nestalih osoba netačan.⁸⁴⁹ **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je zaključilo da je Kovačevićev pristup u osnovi pogrešan jer on nije koristio podatke Međunarodnog komiteta Crvenog krsta (dalje u tekstu: MKCK) i Ljekara za ljudska prava u vezi s osobama koje su prijavljene kao nestale, i da je ta greška praktično prebacila teret dokazivanja na odbranu.⁸⁵⁰ **Beara** također tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je zaključilo da je Kovačevićevo svjedočenje spekulativno zbog toga što nije naveo nikakvo objašnjenje u vezi s izvorima korištenih dokumenata.⁸⁵¹ Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Beara** ne

⁸⁴⁴ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 168, par. 168-172. V. također Prvostepena presuda, par. 630, 634.

⁸⁴⁵ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 168, par. 168-171. V. također Bearin žalbeni podnesak, par. 44.

⁸⁴⁶ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 168.

⁸⁴⁷ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 37, par. 44. U prilog svojoj tvrdnji, **Beara** iznosi iste detaljne argumente koje je iznio u vezi s navodima o propustu Pretresnog vijeća da na odgovarajući način razmotri svjedočenje vještaka odbrane. Bearin žalbeni podnesak, par. 44, 168 i izvori na koje se tamo poziva. V. također Bearina replika, par. 65.

⁸⁴⁸ V. Bearin žalbeni podnesak, par. 44; Bearina replika, par. 24.

⁸⁴⁹ Bearin žalbeni podnesak, par. 44, 168 i fusnote 80, 223; Bearina replika, par. 24, 66, 68.

⁸⁵⁰ Bearin žalbeni podnesak, par. 169.

⁸⁵¹ Bearin žalbeni podnesak, par. 172; Bearina replika, par. 67.

pokazuje da je Pretresno vijeće pogriješilo u svom zaključku i da Pretresno vijeće nije prebacilo teret dokazivanja na odbranu.⁸⁵²

311. Žalbeno vijeće napominje da je Pretresno vijeće razmotrilo, ali da je na kraju odbacilo Kovačevićeve prigovore na Spisak nestalih iz 2005.⁸⁵³ koji je sastavio svjedok tužilaštva Helge Brunborg. Pretresno vijeće je zaključilo da je Kovačevićeva analiza nepouzdana jer je on: (1) izračunao broj nestalih osoba u Srebrenici nakon pada grada primjenjujući nepreciznu metodologiju;⁸⁵⁴ (2) zanemario neke značajne izvore koje je koristio Brunborg;⁸⁵⁵ i (3) oslonio se na dokumente koje Pretresno vijeće ne može identifikovati na odgovarajući način i čiju pouzdanost ne može ocijeniti.⁸⁵⁶ Shodno tome, Žalbeno vijeće odbacuje **Bearinu** prvobitnu tvrdnju da je Pretresno vijeće zanemarilo Kovačevićevu analizu bez obrazloženja. Što se tiče svake od osnova na kojima se temelji zaključak Pretresnog vijeća, Žalbeno vijeće napominje da **Beara** jednostavno zanemaruje prvu osnovu za odbacivanje Kovačičeve analize od strane Pretresnog vijeća. Što se tiče druge osnove, **Beara** nije na adekvatan način objasnio kako to odbacivanje predstavlja prebacivanje tereta dokazivanja na odbranu. U pogledu treće osnove, **Beara** samo tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo i ne potkrepljuje taj svoj argument. Stoga Žalbeno vijeće zaključuje da **Beara** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo u zaključcima koji se odnose na Kovačičevo svjedočenje i odbacuje **Bearinu** žalbu s tim u vezi.

(ii) Odbacivanje svjedočenja Svetlane Radovanović od strane Pretresnog vijeća

312. **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo time što je bez obrazloženja zanemarilo svjedočenje Svetlane Radovanović koja je kritikovala metodologiju demografskih vještaka tužilaštva i pokazala da su ti vještaci: (1) zanemarili raspoložive izvore koji bi omogućili da se dođe do pouzdanijeg spiska nestalih osoba; (2) koristili veliki broj ključeva za uparivanje kako bi uparili osobe s popisa stanovništva iz 1991. i biračkog spiska sastavljenog nakon 1995.; i (3) nisu definisali koja je zapravo teritorija Srebrenice.⁸⁵⁷ **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće prebacilo teret dokazivanja na odbranu kad je: (1) uporedilo Brunborgove rezultate s rezultatima Svetlane Radovanović u vezi s ukupnim brojem nestalih osoba i odbacilo zaključak Svetlane Radovanović da su 1.002 osobe koje nisu uparene s popisom stanovništva iz 1991. trebale biti isključene iz tog broja; i (2) zaključilo, bez obrazloženja, da osobe koje su možda umrle prije 10. jula 1995. nisu pogrešno uključene u Spisak nestalih iz 2005. iako odbrana iznosi argumente da su tijela koja nisu

⁸⁵² Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 39, 45, 165.

⁸⁵³ V. Prvostepena presuda, par. 630-633, 637.

⁸⁵⁴ Prvostepena presuda, par. 632. V. takođe Prvostepena presuda, par. 631.

⁸⁵⁵ Prvostepena presuda, par. 633.

⁸⁵⁶ Prvostepena presuda, par. 637.

⁸⁵⁷ Bearin žalbeni podnesak, par. 44, 168 i fusnote 77-79, 220-222; Bearina replika, par. 24, 66, 68.

povezana s pogubljenjima pokopana u grobnice vezane za Srebrenicu.⁸⁵⁸ Konačno, **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je zaključilo da je svjedočenje Svetlane Radovanović spekulativno zato što nije pružila objašnjenje u vezi s izvorima dokumenata koje je koristila, iako je u svom svjedočenju izjavila da ih je dobila od odbrane kao materijal koji je objelodanilo tužilaštvo.⁸⁵⁹ Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Beara** ne pokazuje da je Pretresno vijeće pogriješilo u svojim zaključcima i ističe da Pretresno vijeće nije prebacilo teret dokazivanja na drugu stranu.⁸⁶⁰

313. Žalbeno vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće razmotrilo, ali da je na kraju odbacilo više prigovora Svetlane Radovanović u vezi s Brunborgovim Spiskom nestalih iz 2005. Prvo, Žalbeno vijeće napominje da je Pretresno vijeće dalo obrazloženje u vezi s oslanjanjem na Spisak nestalih iz 2005. iako je Svetlana Radovanović u svom svjedočenju izjavila da je Brunborg zanemario mnoge druge raspoložive izvore koji bi dali pouzdaniji spisak nestalih osoba.⁸⁶¹ Drugo, Žalbeno vijeće smatra da **Beara** nije razradio svoj navod da su vještaci tužilaštva koristili nerazumno veliki broj ključeva za uparivanje. Umjesto toga, on se samo poziva na mišljenje Svetlane Radovanović da "ako imate 71 ključ za uparivanje, možete da uparite šta hoćete".⁸⁶² Treće, što se tiče definicije teritorije Srebrenice, **Beara** upućuje na svjedočenje Svetlane Radovanović u vezi sa značajem definisanja prostora koji se uzima u obzir u statističkim i demografskim istraživanjima, i na njenu kritiku izvještaja vještaka tužilaštva s tim u vezi.⁸⁶³ Međutim, čini se da je na istom mjestu Svetlana Radovanović izjavila da Brunborg smatra da Srebrenica obuhvata "samo grad Srebrenicu".⁸⁶⁴ Konačno, **Beara** tvrdi da su "prigovori i prateći dokazi od izuzetnog značaja za utvrđivanje, kako se navodi, ukupnog broja žrtava UZP-a ubistva",⁸⁶⁵ ali nije objasnio zašto navodni propusti obesnažuju bilo koju odluku Pretresnog vijeća.

314. **Bearinim** navodima da je Pretresno vijeće prebacilo teret dokazivanja na odbranu, po mišljenju Žalbenog vijeća, ne ide u prilog nijedan od primjera koje je naveo. U prvom primjeru, Pretresno vijeće je objasnilo zašto je prihvatilo Brunborgov rad i pored kritike Svetlane Radovanović da je Spisak nestalih iz 2005. pogrešno uključivao osobe koje nisu mogle biti pronađene na popisu stanovništva iz 1991.⁸⁶⁶ U drugom primjeru, Pretresno vijeće je objasnilo zašto je odbacilo kritiku Svetlane Radovanović da su na Spisak nestalih iz 2005. pogrešno uključene

⁸⁵⁸ Bearin žalbeni podnesak, par. 170-171; Bearina replika, par. 69.

⁸⁵⁹ Bearin žalbeni podnesak, par. 172; Bearina replika, par. 67.

⁸⁶⁰ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 39, 45, 165-167.

⁸⁶¹ V. Prvostepena presuda, par. 634-637.

⁸⁶² Bearin žalbeni podnesak, par. 44, 168, gdje se upućuje na: Svetlana Radovanović, T. 24339 (29. juli 2008.).

⁸⁶³ Bearin žalbeni podnesak, par. 44, 168, gdje se upućuje na: Svetlana Radovanović, T. 24366 (30. juli 2008.).

⁸⁶⁴ Svetlana Radovanović, T. 24366 (30. juli 2008.).

⁸⁶⁵ Bearina replika, par. 24.

⁸⁶⁶ Prvostepena presuda, par. 635.

osobe koje nisu bile povezane s događajima u Srebrenici u julu 1995.⁸⁶⁷ U ovom slučaju Pretresno vijeće je postupilo potpuno u skladu sa svojim zadatkom ocjenjivanja težine dokaza⁸⁶⁸ i nije prebacilo teret dokazivanja na odbranu.⁸⁶⁹ Stoga Žalbeno vijeće zaključuje da su **Bearini** navodi neutemeljeni. Dalje, što se tiče drugog primjera, Žalbeno vijeće napominje da **Beara** u svojoj replici iznosi novi argument da je rezonovanje Pretresnog vijeća pogrešno zasnovano na jednom dijelu svjedočenja svjedoka tužilaštva Ewe Tabeau.⁸⁷⁰ Žalbeno vijeće neće razmatrati ovaj novi argument na koji tužilaštvo nije imalo priliku da odgovori.⁸⁷¹

315. Konačno, Žalbeno vijeće će se osvrnuti na **Bearinu** tvrdnju da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je zaključilo da Svetlana Radovanović nije pružila objašnjenje u vezi s izvorima dokumenata koje je koristila, a u svom svjedočenju je zapravo izjavila od koga ih je dobila. Pretresno vijeće je zaključilo da izvještaj Svetlane Radovanović ne objašnjava ni izvor ni sadržaj dokumenata koje je ona koristila u izračunavanju broja raseljenih osoba nakon pada Srebrenice. Shodno tome, Pretresno vijeće je zaključilo da ne postoji osnova za ocjenu njihove pouzdanosti i okvalifikovalo svjedočenje Svetlane Radovanović kao spekulativno.⁸⁷² Pretresno vijeće je napomenulo da je Svetlana Radovanović u svom svjedočenju izjavila da je dokumente dobila od odbrane kao materijal koji je objelodanilo tužilaštvo.⁸⁷³ Prema mišljenju Žalbenog vijeća, **Beara** ne razumije rezonovanje Pretresnog vijeća da mogućnost ocjene pouzdanosti dokumenata zavisi od toga da li su poznati njihovo porijeklo i sadržaj a ne od toga ko ih je eventualno dao Svetlani Radovanović. Shodno tome, Žalbeno vijeće zaključuje da je **Bearin** argument neutemeljen.

316. U svjetlu gore navedenog, Žalbeno vijeće zaključuje da **Beara** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo u zaključku koji se odnosi na svjedočenje Svetlane Radovanović i stoga odbacuje **Bearinu** žalbu s tim u vezi.

(d) Zaključci Pretresnog vijeća u vezi s podacima MKNL-a o preminulim osobama

(i) Oslanjanje Pretresnog vijeća na Parsonsovo svjedočenje

317. Što se tiče broja osoba pokopanih u grobnicama vezanim za Srebrenicu, **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku i zloupotrijebilo svoje diskreciono ovlaštenje kad je

⁸⁶⁷ Prvostepena presuda, par. 636.

⁸⁶⁸ V., npr., Drugostepena presuda u predmetu *Lukić i Lukić*, par. 86, 112; Drugostepena presuda u predmetu *Aleksovski*, par. 63; Drugostepena presuda u predmetu *Tadić*, par. 64.

⁸⁶⁹ Upor. Drugostepena presuda u predmetu *Nizeyimana*, par. 136.

⁸⁷⁰ Bearina replika, fusnota 52, pogrešno gdje se upućuje na "svjedočenje Ewe Tabeau T21502-21503". V. Prvostepena presuda, fusnota 2315, gdje se upućuje na: Ewa Tabeau, T. 21052 (5. februar 2008.).

⁸⁷¹ V. Drugostepena presuda u predmetu *Mugenzi i Mugiraneza*, fusnota 273; Drugostepena presuda u predmetu *Martić*, par. 229.

⁸⁷² Prvostepena presuda, par. 637.

⁸⁷³ Prvostepena presuda, fusnota 2317.

prihvatilo svjedočenje svjedoka Parsonsa, direktora Odjela forenzičkih nauka u MKNL-u, i tom svjedočenju pridalo pretjeranu težinu.⁸⁷⁴ Konkretno, **Beara** tvrdi sljedeće: (1) da MKNL nikad nije dostavio elektroferograme koji pokazuju rezultate DNK analize; (2) da je Pretresno vijeće odbilo zahtjev odbrane za objelodanjivanje dokumentacije na osnovu koje je utvrđen identitet ekshumiranih osoba u svrhu provjere te dokumentacije; (3) da Parsonsovi zaključci nisu predstavljali spisak zaključenih slučajeva nego izvještaje o uparivanju DNK; (4) da je veliki broj identifikacija izvršene prije nego što je MKNL dobio stručnu akreditaciju; i (5) da je Parsonsova metodologija bila pogrešna i njegove pretpostavke spekulativne.⁸⁷⁵ Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Beara** ne pokazuje da je Pretresno vijeće pogriješilo u vezi s prihvatanjem i ocjenom ovog svjedočenja, te da je svjedok Stojković dobio uzorke elektroferograma i došao do istih zaključaka kao MKNL.⁸⁷⁶

318. Žalbeno vijeće zaključuje da **Beara** nije pokazao da prihvatanje Parsonsovog svjedočenja predstavlja zloupotrebu diskrecionog ovlaštenja Pretresnog vijeća.⁸⁷⁷ Stoga Žalbeno vijeće neće dalje razmatrati ovaj argument i sada će razmotriti na težinu koju je Pretresno vijeće pridalo Parsonsovom svjedočenju i redom razmotriti svaki od **Bearinih** argumenata.

319. Pretresno vijeće je zaključilo da je Stojković dobio zbirku uzoraka DNK analiza, uključujući elektroferograme, u vezi s jednom od grobnica vezanih za Srebrenicu i da je Stojković, provjerom tog uzorka, došao do istog zaključka kao MKNL.⁸⁷⁸ **Beara** je ignorisao relevantne činjenične zaključke i nije objasnio kako je Pretresno vijeće pogriješilo.

320. Pretresno vijeće je odbilo **Popovićev** zahtjev za objelodanjivanje dokumentacije na osnovu koje je utvrđen identitet ekshumiranih osoba s obzirom na to da je zahtjev kasno podnesen i da u zahtjevu nije pokazano da je dotična dokumentacija bila pod nadzorom ili kontrolom tužilaštva.⁸⁷⁹ **Beara** ističe da bi objelodanjivanje te dokumentacije omogućilo provjeru ili osporavanje rezultata vještaka tužilaštva,⁸⁸⁰ ali nije objasnio kako je Pretresno vijeće pogriješilo kad je odbilo zahtjev.

321. Pretresno vijeće je napomenulo da je Parsons u svom svjedočenju izjavio da Spisak preminulih koji je 2009. sastavio MKNL ne predstavlja spisak zaključenih slučajeva, nego izvještaje o uparivanju DNK koji s visokom statističkom sigurnošću pripisuju ime nekog pojedinca

⁸⁷⁴ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 37, par. 45-47. V. takođe Prvostepena presuda, par. 639.

⁸⁷⁵ Bearin žalbeni podnesak, par. 45-46.

⁸⁷⁶ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 39, 46-51.

⁸⁷⁷ V. gore, par. 297.

⁸⁷⁸ Prvostepena presuda, par. 646, 648-649.

⁸⁷⁹ Prvostepena presuda, par. 647 i fusnota 2346.

⁸⁸⁰ Bearin žalbeni podnesak, par. 45.

uzorku neke žrtve.⁸⁸¹ **Beara** nije naveo zašto se zbog toga Pretresno vijeće nije trebalo osloniti na taj spisak.

322. Pretresno vijeće je takođe navelo Stojkovićevu kritiku da je MKNL izvršio 4.000 identifikacija prije nego što je dobio stručnu akreditaciju, ali je Pretresno vijeće smatralo da davanje stručne akreditacije zapravo predstavlja izraz priznanja radu MKNL.a.⁸⁸² **Beara** nije objasnio kako je Pretresno vijeće pogriješilo s tim u vezi.

323. Pretresno vijeće je takođe zaključilo da je Parsons procijenio da je ukupan broj osoba pokopanih u grobnicama vezanim za Srebrenicu otprilike 8.100, na osnovu podataka MKNL-a i na dvije sljedeće pretpostavke: (1) uzorci kostiju bili su reprezentativni u smislu izgleda za uparivanje DNK za sve osobe koje su pronađenih u tim grobnicama; i (2) razlog za neuspjeh uparivanja DNK na datom uzorku kosti je taj što nema referentnog uzorka profila DNK živih članova porodice nestalih.⁸⁸³ Žalbeno vijeće zaključuje da **Beara** nije objasnio u čemu je greška u Parsonsovoj metodologiji i pretpostavkama.

324. U svjetlu gore navedenog, Žalbeno vijeće zaključuje da **Beara** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je prihvatilo i pridalo težinu Parsonsovom svjedočenju, te stoga odbacuje **Bearinu** žalbu s tim u vezi.

(ii) Odbacivanje svjedočenja Debre Komar od strane Pretresnog vijeća

325. **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku i zloupotrijebilo svoje diskreciono ovlaštenje time što je odbacilo svjedočenje i zaključke vještaka odbrane Debre Komar u vezi s podacima MKNL-a.⁸⁸⁴ **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad nije prihvatilo zaključak Debre Komar da je moguće identifikovati samo 3.959 osoba nakon što su eliminisani duplikati parova, iako je Debra Komar detaljno objasnila svoju metodologiju.⁸⁸⁵ **Beara** takođe tvrdi da je Pretresno vijeće potpuno zanemarilo svjedočenje Debre Komar u kojem ona osporava uključivanje od strane tužilaštva 758 navodno jedinstvenih profila DNK nepovezanih s konkretnim osobama u ukupan broj osoba vezanih za Srebrenicu.⁸⁸⁶ Prema **Bearinim** riječima, time je prekršeno njegovo prvo na pravično suđenje, što je dovelo do neostvarenja pravde.⁸⁸⁷ Tužilaštvo u

881 Prvostepena presuda, par. 644.

882 Prvostepena presuda, par. 645 i fusnota 2340.

883 Prvostepena presuda, par. 641.

884 Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 168, par. 173-174. V. takođe Prvostepena presuda, par. 642.

885 Bearin žalbeni podnesak, par. 173.

886 Bearin žalbeni podnesak, par. 174.

887 Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 168.

odgovoru kaže da **Beara** ne pokazuje bilo kakvu grešku u vezi s načinom na koji je Pretresno vijeće razmatralo svjedočenje Debre Komar.⁸⁸⁸

326. Pretresno vijeće je napomenulo da je Debra Komar iznijela kritiku Parsonsove procjene da je otprilike 8.100 osoba pokopano u grobnicama vezanim za Srebrenicu koja je rezultat nepouzdanog zaključivanja na osnovu raspoloživih podataka i da se taj broj svodi na samo 3.959 identifikovanih osoba nakon što su eliminisani duplikati parova.⁸⁸⁹ Međutim, Pretresno vijeće je zaključilo da Debra Komar nije objasnila kako je došla do tog broja i na kojoj osnovi.⁸⁹⁰ **Beara** upućuje na svjedočenje Debre Komar u vezi s njenom reorganizacijom i analizom podataka MKNL-a.⁸⁹¹ Žalbena vijeće ne nalazi u njenom svjedočenju nikakvo objašnjenje u vezi s tim kako je došla do konkretnog broja od 3.959 osoba i na kojoj osnovi. Stoga Žalbena vijeće zaključuje da je **Bearin** argument nerazrađen.

327. Konačno, što se tiče svjedočenja Debre Komar u kojem ona osporava 758 DNK profila, Žalbena vijeće napominje da iako se Pretresno vijeće nije izričito bavilo tim dijelom svjedočenja,⁸⁹² **Beara** nije objasnio zašto taj propust obesnažuje Prvostepenu presudu.

328. U svjetlu gore navedenog, Žalbena vijeće zaključuje da **Beara** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo u vezi sa svjedočenjem Debre Komar i odbacuje ovaj dio **Bearine** žalbe.

(e) Zaključak

329. Shodno tome, Žalbena vijeće odbacuje sve **Bearine** argumente u relevantom dijelu žalbene osnove 5, 13, 14 i u relevantom dijelu žalbene osnove 17.

4. Nikolićeva žalba (podosnova 4.4)

(a) Uvod

330. **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je zaključilo da je najmanje 5.336 osoba pogubljeno nakon pada Srebrenice.⁸⁹³ **Nikolić** konkretno osporava to što je Pretresno vijeće: (1) odbacilo svjedočenje Svetlane Radovanović u vezi s metodologijom izrade Spiska nestalih iz 2005.; i (2) kako se navodi, što nije uzelo u obzir svjedočenje da je 3.000 osoba izvršilo samoubistvo ili je

⁸⁸⁸ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 168.

⁸⁸⁹ Prvostepena presuda, par. 641-642.

⁸⁹⁰ Prvostepena presuda, par. 642.

⁸⁹¹ Bearin žalbeni podnesak, fusnota 232, gdje se upućuje na: Debra Komar, T. 23949-23958 (24. juli 2008.).

⁸⁹² V. Prvostepena presuda, par. 641-644.

⁸⁹³ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 78; Nikolićeva replika, par. 34.

izgubilo život u legitimnim borbenim dejstvima.⁸⁹⁴ Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Nikolićev** argument treba odbaciti.⁸⁹⁵

331. Žalbeno vijeće će najprije razmotriti pitanje da li bi **Nikolićev** prigovor na zaključak Pretresnog vijeća mogao uticati na zaključak Vijeća o genocidnoj namjeri, prije nego što se bude bavilo **Nikolićevim** argumentima u vezi sa svjedočenjem Svetlane Radovanović i slučajevima osoba čija smrt nije bila rezultat pogubljenja.

(b) Mogući uticaj genocidne namjere na broj pogubljenih osoba

332. **Nikolić** tvrdi da je broj pogubljenih osoba znatno manji od 5.336 i da, prema tome, nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi zaključio da je operacija ubistva snaga bosanskih Srba izvedena s genocidnom namjerom.⁸⁹⁶ Stoga, prema **Nikolićevim** riječima, treba ukinuti osuđujuću presudu za pomaganje i podržavanje koja mu je izrečena.⁸⁹⁷

333. Tužilaštvo u odgovoru kaže da Pretresno vijeće nije direktno pripisalo ukupan broj pogubljenih osoba (5.336) nijednom od optuženih ni UZP-u ubistva, nego je broj pogubljenih osoba na konkretnim mjestima pogubljenja koristilo kao osnovu za izricanje osuđujućih presuda i kazni za genocid.⁸⁹⁸ Dalje, tužilaštvo tvrdi da su razmjere ubistava bile samo jedan od mnogih faktora koje je Pretresno vijeće razmotrilo u vezi s genocidnom namjerom. Prema mišljenju tužilaštva, **Nikolić** ne pokazuje nikakav uticaj na zaključak Pretresnog vijeća o genocidu ili na osuđujuću presudu i kaznu koje su **Nikoliću** izrečene.⁸⁹⁹

334. Kako je gore navedeno, u zaključku u vezi s genocidom Pretresno vijeće se oslonilo na svoje izračunavanje broja pogubljenih osoba na svakom mjestu pogubljenja i na izračunavanje ukupnog broja pogubljenih osoba.⁹⁰⁰ Žalbeno vijeće napominje da je Pretresno vijeće uzelo u obzir razmjere operacije ubistva kao relevantan faktor prilikom donošenja odluke da su genocid počinili pripadnici snaga bosanskih Srba⁹⁰¹ i uračunalo **Nikolićevo** znanje o razmjerama i obimu operacije ubijanja kao jedan od relevantnih elemenata u donošenju odluke da je **Nikolić** pomagao i podržavao genocid.⁹⁰² U svjetlu gore navedenog, Žalbeno vijeće zaključuje da bi, ako se dokaže da je Pretresno vijeće, kako se navodi, pogriješilo u izračunavanju broja pogubljenih osoba, to moglo

⁸⁹⁴ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 79-85.

⁸⁹⁵ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 68, 77.

⁸⁹⁶ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 85, 87-88; Nikolićeva replika, par. 35.

⁸⁹⁷ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 88.

⁸⁹⁸ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 68-70.

⁸⁹⁹ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 70.

⁹⁰⁰ V. gore, par. 231.

⁹⁰¹ Prvostepena presuda, par. 823, 837, 841, 856, 863.

⁹⁰² Prvostepena presuda, par. 1404-1405, 1407, 1415.

uticati na zaključke Pretresnog vijeća u vezi s genocidom. Shodno tome, Žalbena vijeće se nije uvjerilo u argumente tužilaštva s tim u vezi. Stoga će Žalbena vijeće razmotriti **Nikolićeve** argumente u vezi s odbacivanjem svjedočenja Svetlane Radovanović od strane Pretresnog vijeća i u vezi s tim što, kako se navodi, nije uzelo u obzir svjedočenja u vezi sa smrću osoba koje nisu pogubljene.

(c) Odbacivanje svjedočenja Svetlane Radovanović od strane Pretresnog vijeća

335. **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je odbacilo svjedočenje Svetlane Radovanović da je najviše 3.225 osoba sa Spiska nestalih iz 2005. upareno s osobama na popisu iz 1991.⁹⁰³ Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Nikolićeve** argumente treba odbaciti bez razmatranja.⁹⁰⁴

336. Žalbena vijeće podsjeća da je pobijani zaključak,⁹⁰⁵ da "je najmanje 5.336 identifikovanih osoba ubijeno u pogubljenjima nakon pada Srebrenice",⁹⁰⁶ u velikoj mjeri zasnovan na Jancovom izvještaju, koji je opet uglavnom zasnovan na Spisku preminulih koji je 2009. sastavio MKNL.⁹⁰⁷ Žalbena vijeće ne vidi pokazatelj da je brojka od 5.336 identifikovanih žrtava pogubljenja zasnovana na Spisku nestalih iz 2005., na koju se odnosi svjedočenje Svetlane Radovanović.⁹⁰⁸ Shodno tome, navodi o ovim greškama nisu relevantni za pobijani zaključak. **Nikolićevi** argumenti se stoga odbacuju.

(d) Propust Pretresnog vijeća da razmotri dokaze u vezi s sa smrću osoba koje nisu pogubljene.

337. **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo time što nije razmotrilo dokaze koji pokazuju da je 3.000 osoba izvršilo samoubistvo ili izgubilo život u legitimnim borbenim dejstvima, i upućuje na: (1) Parsonsovo svjedočenje da MKNL nije utvrdio način ni vrijeme smrti; (2) više procjena broja poginulih u borbi; i (3) memorandum Ewe Tabeau u kojem se navodi da se 73 posto osoba sa Spiska nestalih iz 2005. može upariti s vojnom evidencijom ABiH (dalje u tekstu: Memorandum Ewe Tabeau).⁹⁰⁹ Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Nikolić** ne pokazuje nikakvu grešku.⁹¹⁰

338. Žalbena vijeće napominje da je Parsons prihvatio da "MKNL ne utvrđuje godinu, način ni vrijeme smrti".⁹¹¹ Međutim, Žalbena vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće razmotrilo druge

⁹⁰³ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 79-82, 85; Nikolićeva replika, par. 34.

⁹⁰⁴ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 68, 71, 73-74, 76.

⁹⁰⁵ V. Nikolićev žalbeni podnesak, par. 78.

⁹⁰⁶ Prvostepena presuda, par. 664.

⁹⁰⁷ V. gore, par. 254.

⁹⁰⁸ V. Prvostepena presuda, par. 635-637.

⁹⁰⁹ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 83-85; Nikolićeva replika, par. 34-35.

⁹¹⁰ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 71-72.

⁹¹¹ Thomas Parsons, T. 20919 (1. februar 2008.).

dokaze o masovnim pogubljenjima na području Srebrenice u julu 1995. kad je odbacilo prigovore odbrane u vezi s uzrokom ili tačnim vremenom smrti osoba pronađenih u grobnicama vezanim za Srebrenicu.⁹¹² Stoga Žalbeno vijeće zaključuje da **Nikolić** nije pokazao da postoji greška s tim u vezi.

339. Pretresno vijeće je eksplicitno razmotrilo dokaze u vezi s brojem žrtava palih u borbi, među kojima su procjene da bi broj takvih žrtava mogao biti i 3.000.⁹¹³ Međutim, Pretresno vijeće nije prihvatilo tako visoke procjene.⁹¹⁴ Žalbeno vijeće podsjeća da je Pretresno vijeće iz procjene broja pogubljenih osoba isključilo 648 osoba identifikovanih iz površinskih posmrtnih ostataka, oslanjajući se na Jancovo svjedočenje da se posmrtni ostaci osoba koje su stradale od protivpješadijskih mina, izvršile samoubistvo ili poginule u legitimnim borbenim dejstvima najvjerojatnije mogu pronaći među površinskim ostacima.⁹¹⁵ Žalbeno vijeće zaključuje da **Nikolić** nije objasnio u čemu je, kako se navodi, Pretresno vijeće pogriješilo u vezi s procjenama broja žrtava palih u borbi.

340. Žalbeno vijeće napominje da Pretresno vijeće nije eksplicitno razmotrilo Memorandum Ewe Tabeau, u kojem se navodi da ima 70 posto preklapanja između vojne evidencije ABiH za područje Tuzle i Spiska nestalih iz 2005.⁹¹⁶ Žalbeno vijeće podsjeća da se pretpostavlja da je Pretresno vijeće ocijenilo sve dokaze koji su mu predloženi, osim ako ne postoje naznake da je Pretresno vijeće potpuno zanemarilo neki konkretan dokaz.⁹¹⁷ Žalbeno vijeće takođe podsjeća da može postojati naznaka zanemarivanja u slučaju ako Pretresno vijeće u svom rezonovanju ne razmotri dokaze za koje je jasno da su relevantni za izvođenje zaključaka.⁹¹⁸ **Nikolić** tvrdi da su ti dokazi "dodatno potkrijepili veliki broj žrtava palih u borbi".⁹¹⁹ Žalbeno vijeće podsjeća da dokazi koji, kako se navodi, pokazuju da se određeni broj osoba u vojnoj evidenciji ABiH takođe pojavljuje na Spisku nestalih iz 2005. nisu nužno relevantni za zaključke Pretresnog vijeća u vezi s ukupnim brojem pogubljenih osoba,⁹²⁰ i da Žalbeno vijeće nije našlo naznaku da se broj identifikovanih žrtava

⁹¹² V. konkretno, Prvostepena presuda, par. 611, 619.

⁹¹³ Prvostepena presuda, par. 617 i fusnota 2256. Upor. Nikolićev žalbeni podnesak, par. 84 i izvori na koje se tamo poziva. Relevantni dio dokaznog predmeta 2D00669 se raspravlja u Dušan Janc, T. 33595-33599 (4. maj 2009.).

⁹¹⁴ Prvostepena presuda, par. 617 i fusnota 2256, par. 660.

⁹¹⁵ Prvostepena presuda, par. 617 i fusnota 2255, par. 660. V. takođe gore, par. 304.

⁹¹⁶ DP 3D00457, Interni memorandum Ewe Tabeau upućen Peteru McCloskeyu: Preklapanje vojne evidencije ABiH i tužiočevog spiska nestalih iz Srebrenice iz 2005., 24. juli 2008., str. 1-2.

⁹¹⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, fusnota 2527; Drugostepena presuda u predmetu *Haradinaj i drugi*, par. 129; Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 23.

⁹¹⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 864; Drugostepena presuda u predmetu *Haradinaj i drugi*, par. 129; Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 23.

⁹¹⁹ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 84.

⁹²⁰ V. gore, par. 306.

pogubljenja zasniva na Spisku nestalih iz 2005.⁹²¹ Shodno tome, Žalbeno vijeće zaključuje da **Nikolić** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo u vezi s Memorandumom Ewe Tabeau.

(e) Zaključak

341. U svjetlu gore navedenog, Žalbeno vijeće zaključuje da **Nikolić** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo u izračunavanju broja pogubljenih osoba. Prema tome, to ne utiče na zaključke Pretresnog vijeća u vezi s genocidom. Stoga Žalbeno vijeće odbacuje **Nikolićevu** žalbenu podosnovu 4.4.

5. Zaključak

342. Žalbeno vijeće je odbacilo sve prigovore u vezi s ukupnim brojem preminulih.

⁹²¹ V. gore, par. 336.

VII. OSTALA PITANJA U VEZI S DOKAZIMA

A. Dokazi vezani za alibi

1. Mjerodavno pravo

343. Žalbeno vijeće podsjeća da alibi ne predstavlja odbranu u pravom smislu te riječi.⁹²² Ako se optuženi pozove na alibi, on samo poriče da je bio u položaju da počini krivično djelo za koje je optužen.⁹²³ U sudskoj praksi MKSJ-a i MKSR-a prihvaćeno je da optuženi ne snosi teret dokazivanja alibija van razumne sumnje⁹²⁴ osim što mora da izvede dokaze koji će vjerovatno izazvati razumnu sumnju u tezu tužilaštva.⁹²⁵ Ako postoji razumna mogućnost istinitosti alibija, alibi se mora prihvatiti.⁹²⁶ Kad dokazi o alibiju *prima facie* odražavaju aktivnosti optuženog u relevantno vrijeme počinjenja zločina, na tužilaštvu ostaje teret da isključi svaku razumnu sumnju da je taj alibi istinit.⁹²⁷ Tužilaštvo je dužno da van razumne sumnje dokaže da su činjenice navedene u Optužnici, uprkos dokazima o alibiju, tačne.⁹²⁸

2. Popovićeva žalba

(a) Navodi o greškama u vezi s Popovićevim alibijem za veče 14. jula 1995.

344. Pretresno vijeće je zaključilo da je 14. jula 1995. **Popović** bio uključen u više važnih aspekata operacije ubistva koja je tog dana izvođena u Orahovcu.⁹²⁹ Pretresno vijeće je zaključilo da su se oko 8:00 sati 14. jula 1995., **Popović**, **Beara** i **Nikolić** sastali u kasarni u preduzeću "Standard" u Zvorniku da bi razgovarali o organizaciji i koordinaciji operacije ubistva (dalje u tekstu: Sastanak od 14. jula);⁹³⁰ **Popović** je to jutro proveo u društvu **Nikolića**, prevozeći zarobljenike iz Bratunca u školu u Grbavcima;⁹³¹ i **Popović** je, zajedno s **Nikolićem**, tog popodneva

⁹²² Drugostepena presuda u predmetu *Zigiranyirazo*, par. 17; Drugostepena presuda u predmetu *Ndindabahizi*, par. 66, gdje se poziva na Drugostepenu presudu u predmetu *Kamuhanda*, par. 167. V. Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 581.

⁹²³ Drugostepena presuda u predmetu *Renzaho*, par. 303; Drugostepena presuda u predmetu *Zigiranyirazo*, par. 17. V. Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 581.

⁹²⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Nizeyimana*, par. 35; Drugostepena presuda u predmetu *Ndahimana*, par. 91; Drugostepena presuda u predmetu *Setako*, par. 224; Drugostepena presuda u predmetu *Renzaho*, par. 303.

⁹²⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Ndahimana*, par. 91; Drugostepena presuda u predmetu *Lukić i Lukić*, par. 72, 361; Drugostepena presuda u predmetu *Setako*, par. 224.

⁹²⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Ndahimana*, par. 91; Drugostepena presuda u predmetu *Renzaho*, par. 303. V. Drugostepena presuda u predmetu *Nizeyimana*, par. 38.

⁹²⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Nizeyimana*, par. 35; Drugostepena presuda u predmetu *Kanyarukiga*, par. 167; Drugostepena presuda u predmetu *Setako*, par. 224; Drugostepena presuda u predmetu *Zigiranyirazo*, par. 18; Drugostepena presuda u predmetu *Limaj i drugi*, par. 64.

⁹²⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Ndahimana*, par. 91; Drugostepena presuda u predmetu *Kanyarukiga*, par. 167.

⁹²⁹ Prvostepena presuda, par. 1112.

⁹³⁰ Prvostepena presuda, par. 1106, 1112.

⁹³¹ Prvostepena presuda, par. 1107-1109, 1112.

bio prisutan u Orahovcu gdje je rukovodio pogubljenjima.⁹³² Konačno, Pretresno vijeće je zaključilo da je uveče 14. jula 1995., svjedok Aćimović nazvao kasarnu u preduzeću "Standard" u Zvorniku i kad su mu rekli da je **Popović** upravo stigao, razgovarao je s njim.⁹³³

345. Na osnovu iskaza svjedoka odbrane Gordana Bjelanovića, **Popović** se pozvao na alibi.⁹³⁴ Pretresno vijeće je zaključilo da Bjelanovićevo svjedočenje ne pobuđuje razumnu sumnju da se **Popović** 14. jula 1995. nalazio na području Zvornika.⁹³⁵

346. **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad nije razmotrilo sve dokaze uvrštene u spis prvostepenog postupka i kad je odbacilo njegovu odbranu alibijem da 14. jula 1995. nije mogao učestvovati u ubijanju u Orahovcu jer se nalazio na IKM-u u Krivačama (dalje u tekstu: IKM u Krivačama).⁹³⁶ Konkretnije, prvo, **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je smatralo da, s obzirom na to da Bjelanović, Popovićev svjedok za alibi, nije bio siguran u pogledu datuma kad je vidio **Popovića** na IKM-u u Krivačama i s obzirom na blizinu IKM-a u Krivačama i Zvornika, Bjelanovićevo svjedočenje ne pobuđuje razumnu sumnju da se **Popović** 14. jula 1995. nalazio u Zvorniku.⁹³⁷ **Popović** tvrdi da Pretresno vijeće nije iznijelo ništa u prilog svom pogrešnom zaključku da se IKM u Krivačama nalazilo "otprilike 40 kilometara" od Zvornika, i navodi da je ta procjena samo polovina od stvarne udaljenosti, koju on nije mogao preći u relevantnom vremenskom periodu.⁹³⁸ Drugo, **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno protumačilo svjedočenje svjedoka tužilaštva PW-109 kad je zaključilo da je **Popović** razgovarao s Radislavom Krstićem dvaput tokom operacije Žepa "*drugom polovinom jula*" – operacije koja je počela 14. jula 1995. – i da Bjelanovićevo svjedočenje da je vidio **Popovića** na IKM-u u Krivačama 14. ili 15. jula 1995. navodi na razuman zaključak da je svjedok PW-109 vidio **Popovića** vjerovatno u prvoj polovini jula.⁹³⁹ Treće, **Popović** tvrdi da je njegovo prisustvo na IKM-u u Krivačama u večernjim satima 14. jula 1995. potvrđeno: (1) u presretnutom razgovoru od 17. jula 1995. u 12:42 sati (dalje u tekstu: Presretnuti razgovor od 17. jula); (2) u svjedočenju svjedoka tužilaštva Dragana Todorovića o tome da je **Popović** došao u Dragaševac u blizini Krivača ujutro 15. jula 1995.; i (3) u svjedočenju vještaka odbrane Petra Vuge.⁹⁴⁰

⁹³² Prvostepena presuda, par. 1111-1112.

⁹³³ Prvostepena presuda, par. 1113.

⁹³⁴ Prvostepena presuda, par. 1114.

⁹³⁵ Prvostepena presuda, par. 1115.

⁹³⁶ Popovićev žalbeni podnesak, par. 305-308. V. Prvostepena presuda, par. 1114-1115. V. takođe Popovićeva replika, par. 82-83; žalbeni pretres, AT. 79 (2. decembar 2013.).

⁹³⁷ Popovićev žalbeni podnesak, par. 305. V. Prvostepena presuda, par. 1114-1115.

⁹³⁸ Popovićev žalbeni podnesak, par. 305; Popovićeva replika, par. 82.

⁹³⁹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 306 (naglasak u originalu).

⁹⁴⁰ Popovićev žalbeni podnesak, par. 307; Popovićeva replika, par. 83.

347. Tužilaštvo u odgovoru kaže da je Pretresno vijeće razumno razmotrilo i odbacilo **Popovićev** alibi.⁹⁴¹ Tužilaštvo tvrdi da **Popović** ne pokazuje nikakav uticaj zaključka Pretresnog vijeća na procjenu udaljenosti između IKM-a u Krivačama i Zvornika.⁹⁴² Tužilaštvo prihvata da je Pretresno vijeće pogrešno protumačilo svjedočenje svjedoka PW-109, ali tvrdi da ta greška ne utiče na presudu.⁹⁴³ Konačno, tužilaštvo tvrdi da Presretni razgovor od 17. jula ne potkrepljuje **Popovićev** alibi, i da **Popović** samo ponavlja argumente koje je iznio na suđenju u vezi sa svjedočenjem Petra Vuge.⁹⁴⁴

348. Žalbeno vijeće napominje da je Pretresno vijeće, kada je odbacilo **Popovićevu** odbranu alibijem za 14. juli 1995., uzelo u obzir to što se IKM-a u Krivačama nalazilo "u blizini" ili nedaleko od Zvornika i što Bjelanović nije siguran u pogledu vremena i datuma kad je vidio **Popovića** na IKM-u u Krivačama.⁹⁴⁵ Oba faktora razmatrana su zajedno u zaključku da ne postoji razumna sumnja da je **Popović** 14. jula 1995. bio na području Zvornika. Žalbeno vijeće zaključuje da **Popović** nije definisao nikakvu grešku u zaključku Pretresnog vijeća u vezi s tim da Bjelanović nije siguran kad je vidio **Popovića** na IKM-u u Krivačama. Što se tiče udaljenosti između IKM-a u Krivačama i Zvornika, Žalbeno vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće zaključilo da se radi o udaljenosti od "otprilike 40 kilometara".⁹⁴⁶ **Popović** ne potkrepljuje svoju tvrdnju da je ova procjena pogrešna ili da bi uticala na odbacivanje njegovog alibija od strane Pretresnog vijeća. Dalje, u svjetlu drugog faktora koji je uzet u obzir, tj. da Bjelanović nije siguran kad je vidio **Popovića**, takva greška ne bi predstavljala neostvarenje pravde.

349. Žalbeno vijeće zaključuje da je Pretresno vijeće zaista pogrešno protumačilo svjedočenje svjedoka PW-109⁹⁴⁷ koji je u svom svjedočenju izjavio da je **Popović** došao u Krivače i sastao se s Krstićem tokom operacije u Žepi, ali nije dao konkretne datume.⁹⁴⁸ Iako ovo svjedočenje ne isključuje mogućnost da je **Popović** viđen u Krivačama u prvoj polovini mjeseca jula 1995.,⁹⁴⁹ ono nije dovoljno jasno da bi potkrijepilo **Popovićevu** tvrdnju o alibiju za 14. juli 1995. Prema tome, **Popović** nije pokazao da je greška Pretresnog vijeća u tumačenju svjedočenja svjedoka PW-109 dovela do neostvarenja pravde.

⁹⁴¹ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 192-197.

⁹⁴² Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 193-194.

⁹⁴³ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 195.

⁹⁴⁴ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 196-197.

⁹⁴⁵ Prvostepena presuda, par. 1115.

⁹⁴⁶ Prvostepena presuda, par. 1115.

⁹⁴⁷ Prvostepena presuda, par. 1157.

⁹⁴⁸ Svjedok PW-109, T. 14603 (zatvorena sjednica) (31. avgust 2007.).

⁹⁴⁹ Žalbeno vijeće napominje da je vojna operacija VRS-a protiv Žepe počela 14. jula 1995. V. Prvostepena presuda, par. 682 i dalje.

350. Pored toga, Žalbeno vijeće napominje da iako Pretresno vijeće nije uputilo na Presretnuti razgovor od 17. jula ili na svjedočenje svjedoka Todorovića i Vuge u svojoj diskusiji o **Popovićevom** alibiju, iz toga nužno ne proizlazi da su ti dokazi zanemareni.⁹⁵⁰ Što se tiče Presretnutog razgovora od 17. jula, Žalbeno vijeće primjećuje da riječi oficira VRS-a u presretnutom razgovoru da "**Popović** nije na IKM-u u Krivačama" i da "nije još doš'o ali doći će poslepodne"⁹⁵¹ ne potvrđuju **Popovićevo** prisustvo na IKM-u u Krivačama na dan *14. jula 1995.* Žalbeno vijeće napominje da je Vuga u svom svjedočenju naveo da je **Popovićevo** dužnost kao načelnika za bezbjednost štaba Drinskog korpusa da obezbjeđuje komandno mjesto s kojeg je komandovano borbenom operacijom u Žepi. Prema Vuginim riječima, kritična tačka za preduzimanje mjera bezbjednosti je "vreme gotovosti komandnog mesta".⁹⁵² Ovo svjedočenje se odnosi na idealnu proceduru u normalnim okolnostima, a ne na stvarne događaje koji su se odigravali na terenu u julu 1995., i kao takvo ne rasvjetljava pitanje da li postoji razumna mogućnost da je **Popović** bio tamo 14. jula 1995. Dalje, Žalbeno vijeće upućuje na svoje zaključke u vezi s tim da je Pretresno vijeće, kako se navodi, pogriješilo kad nije iznijelo razloge za odbacivanje Todorovićevog svjedočenja u vezi s **Popovićevim** prisustvom u Dragaševcu, u blizini Vlasenice, ujutro 15. jula 1995.⁹⁵³ Međutim, čak ako se pretpostavi da je **Popović** bio prisutan na IKM-u u Krivačama 15. jula 1995., to ne ide u prilog razumnoj mogućnosti da je on tamo bio prisutan prethodnog dana. Zapravo, Žalbeno vijeće ne smatra da je ovo svjedočenje dovoljno relevantno za zaključak Pretresnog vijeća o **Popovićevom** alibiju, tako da eksplicitno nepominjanje istog ne bi predstavljalo njegovo zanemarivanje.

351. U svjetlu gore navedenog, Žalbeno vijeće zaključuje da **Popović** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo u ocjeni dokaza u vezi s **Popovićevim** alibijem za 14. juli 1995. Stoga se njegovi argumenti odbacuju.

(b) Navodi o greškama u vezi s Popovićevim alibijem u odnosu na njegovo prisustvo u Bišini

352. Pretresno vijeće je zaključilo da se 23. jula 1995. Popović pridružio konvoju vozila koja su zarobljenike vozila u Bišinu.⁹⁵⁴ Pretresno vijeće je zaključilo da je od svih prisutnih Popović imao najviši čin kad su vojnici 10. diverzantskog odreda strijeljali zarobljenike u blizini komande bataljona Bišina.⁹⁵⁵ Pretresno vijeće je takođe zaključilo da kad su pogubljenja završena i kad je

⁹⁵⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Krajišnik*, par. 19; Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 23.

⁹⁵¹ DP P01218a, Presretnuti razgovor Golića i Zlatara 1, 17. juli 1995., 12:42 sati.

⁹⁵² Petar Vuga, T. 23234-23235 (3. juli 2008.).

⁹⁵³ V. dolje, par. 1134 i dalje.

⁹⁵⁴ Prvostepena presuda, par. 1146.

⁹⁵⁵ Prvostepena presuda, par. 1146-1147.

dovezena jedna građevinska mašina da iskopa jamu, Popović je dvojici vojnih policajaca rekao da utovare leševe.⁹⁵⁶

353. Na osnovu svjedočenja svjedoka odbrane Slaviše Vlačića, Milenka Kojića i Dragiše Čojića, Popović se pozvao na alibi u vezi sa svojim učešćem u ubijanju u Bišini.⁹⁵⁷ Pretresno vijeće je zaključilo da dokazi o alibiju koje je predočio Popović ne izazivaju razumnu sumnju u dokaze tužilaštva koji pokazuju da je bio u Bišini dok su vršena pogubljenja.⁹⁵⁸

354. Popović tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je odbacilo njegov alibi za 23. juli 1995. i zanemarilo dokaze koji pokazuju da je bio na sastanku s Vlačićem u vrijeme ubijanja u Bišini.⁹⁵⁹ Konkretno, on tvrdi da je svjedok tužilaštva PW-172 iskonstruisao svoje svjedočenje i da je Pretresno vijeće zanemarilo dijelove Vlačićevog svjedočenja,⁹⁶⁰ razgovor od 23. jula 1995. presretnut u 09:04 sati (dalje u tekstu: Razgovor presretnut u 09:04 sati),⁹⁶¹ putni radni list za automobil dodijeljen Popoviću,⁹⁶² kao i svjedočenja Kojića i Čojića,⁹⁶³ koji pokazuju da je Popović stigao u Bišinu nakon što su pogubljenja završena.⁹⁶⁴ Istovremeno, Popović tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je zaključilo da vojni kamioni koje su vidjeli Kojić i Čojić nisu nužno korišteni za prevoz zarobljenika na mjesta pogubljenja.⁹⁶⁵ U prilog svojoj tvrdnji, Popović se poziva na dokaze da je bio potresen po povratku s mjesta na koje su otišli kamioni.⁹⁶⁶

355. Tužilaštvo u odgovoru kaže da Popović ne pokazuje nikakvu grešku u pristupu Pretresnog vijeća Popovićevim dokazima o alibiju.⁹⁶⁷ Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće konkretno razmotrilo putni radni list vozila kao i svjedočenja Vlačića, Kojića i Čojića, ali se ipak oslonilo na iskaz svjedoka PW-172.⁹⁶⁸ Dalje, tužilaštvo tvrdi da nijedan od svjedoka o alibiju nije bio jasan u vezi s tim kad su vidjeli Popovića i da Razgovor presretnut u 09:04 sati samo ukazuje na to da se Popović sastao s Vlačićem, ali ne daje tačno vrijeme sastanka.⁹⁶⁹ Konačno, tužilaštvo tvrdi da

⁹⁵⁶ Prvostepena presuda, par. 1148.

⁹⁵⁷ Prvostepena presuda, par. 1149.

⁹⁵⁸ Prvostepena presuda, par. 1151.

⁹⁵⁹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 395-396; Popovićeva replika, par. 121. V. žalbeni pretres, AT. 85 (2. decembar 2013.).

⁹⁶⁰ Popovićev žalbeni podnesak, par. 393-395.

⁹⁶¹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 395 gdje se upućuje na DP P01313a, Presretnuti razgovor, 23. juli 1995.; Popovićeva replika, par. 121.

⁹⁶² Popovićev žalbeni podnesak, par. 396; Popovićeva replika, par. 118-119, 121.

⁹⁶³ Popovićev žalbeni podnesak, par. 398.

⁹⁶⁴ Popovićev žalbeni podnesak, par. 394, 400-401; Popovićeva replika, par. 121. V. žalbeni pretres, AT. 85 (2. decembar 2013.).

⁹⁶⁵ Popovićev žalbeni podnesak, par. 398-399.

⁹⁶⁶ Popovićev žalbeni podnesak, par. 400.

⁹⁶⁷ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 266.

⁹⁶⁸ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 264-265, 267, 269-270.

⁹⁶⁹ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 266, 268.

svjedočenje da je Popović bio potresen kad ga je Kojić vidio nije logično povezano s tvrdnjom da je Popović stigao u Bišinu nakon pogubljenja.⁹⁷⁰

356. Na početku, Žalbeno vijeće podsjeća da se u zaključcima o Popovićevom prisustvu u Bišini tokom pogubljenja, Pretresno vijeće oslonilo na svjedočenje svjedoka PW-172,⁹⁷¹ kojeg smatra vjerodostojnim svjedokom.⁹⁷²

357. Žalbeno vijeće napominje da je, suprotno Popovićevoj tvrdnji, Pretresno vijeće razmotrilo Vlačićevo svjedočenje uključujući njegovu tvrdnju da se s Popovićem sastao nekoliko dana nakon što je Đorđije Popović zarobljen 18. jula 1995.⁹⁷³ Činjenica da je Vlačić takođe izjavio da je do sastanka došlo nekoliko dana prije nego što je pronađeno tijelo Đorđija Popovića,⁹⁷⁴ iako se na to konkretno ne upućuje u Prvostepenoj presudi, ne čini Vlačićev iskaz jasnijim i prema tome, ne pokazuje da ga je Pretresno vijeće zanemarilo.

358. Isto tako, Žalbeno vijeće primjećuje da je, suprotno Popovićevom argumentu, Pretresno vijeće konkretno razmotrilo putni radni list Popovićevog vozila kao i svjedočenja Kojića i Čojića u svom zaključku o Popovićevom alibiju.⁹⁷⁵ Žalbeno vijeće zaključuje da se Popović samo ne slaže s tumačenjem dokaza od strane Pretresnog vijeća, da iznosi svoju verziju događaja i da ne pokazuje nikakvu grešku s tim u vezi. Stoga ovaj njegov argument treba odbaciti.

359. Istovremeno, Žalbeno vijeće napominje da u ocjeni Popovićevog alibija za 23. juli 1995. Pretresno vijeće nije uputilo na Razgovor presretnut u 09:04 sati u kojem se stoji da "Popović ide kod Vlačića".⁹⁷⁶ Žalbeno vijeće ponavlja da se, osim ako postoji naznaka da je Pretresno vijeće potpuno zanemarilo konkretan dokazni predmet, pretpostavlja da je Pretresno vijeće ocijenilo sve dokaze koji su mu predloženi.⁹⁷⁷ Naznaka zanemarivanja može postojati kada Pretresno vijeće u svom rezonovanju ne razmotri dokaze za koje je jasno da su relevantni za izvođenje zaključaka.⁹⁷⁸

360. U razmatranju da li je Pretresno vijeće zanemarilo dokaze, Žalbeno vijeće napominje da Razgovor presretnut u 09:04 sati ne pokazuje nedvosmisleno da je 23. jula 1995. u 09:04 sati Popović bio na putu da se sastane s Vlačićem. Umjesto toga, u tom razgovoru se samo ukazuje na to da će se Popović sastati s Vlačićem u nekom neodređenom trenutku u budućnosti. Razgovor

⁹⁷⁰ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 271 (naglasak u originalu).

⁹⁷¹ Prvostepena presuda, par. 1147-1149.

⁹⁷² Prvostepena presuda, par. 1151.

⁹⁷³ Prvostepena presuda, par. 1149-1151.

⁹⁷⁴ Slaviša Vlačić, DP 1D01438, Izjava prihvaćena na osnovu pravila 92ter (20. april 2008.), str. 3.

⁹⁷⁵ V. Prvostepena presuda, par. 1149-1151.

⁹⁷⁶ DP P01313a, Presretnuti razgovor, 23. juli 1995.

⁹⁷⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 23. V. Drugostepena presuda u predmetu *Đorđević*, fusnota 2527; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, fusnote 3289, 4205.

⁹⁷⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 23.

presretnut u 09:04 sati je suviše neodređen – čak i kad se razmatra zajedno s drugim dokazima koje je istaknuo Popović – da bi uspješno pokazao da je svjedok PW-172 iskonstruisao svoje svjedočenje u vezi s Popovićevim prisustvom u Bišini tokom ubijanja. S obzirom na neodređenost Razgovora presretnutog u 09:04 sati, Popović nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo kad na njega nije uputilo.

361. Konačno, Žalbena vijeće zaključuje da Popović nije pokazao kako je Pretresno vijeće pogriješilo u ocjeni svjedočenja Kojića i Čojića. Razumni presuditelj o činjenicama bi mogao zaključiti da Kojićeva izjava da je Popović djelovao umorno i neraspoloženo kad se vratio iz pravca kojim su otišla dva vojna kamiona,⁹⁷⁹ ne izaziva razumnu sumnju u zaključak Pretresnog vijeća da je Popović bio umiješan u i prisutan za vrijeme ubijanja u Bišini. Žalbena vijeće s tim u vezi napominje da je, prema Kojićevim riječima, Popović izgledao potresen i prije nego što je krenuo za kamionima, a kad se vratio "delovao je i dalje umorno i neraspoloženo".⁹⁸⁰ Shodno tome, Žalbena vijeće zaključuje da Popović nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo kad se oslonilo na svjedočenje svjedoka PW-172.

362. Iz gore navedenih razloga, Žalbena vijeće odbacuje Popovićeve argumente da je Pretresno vijeće pogriješilo u svojoj ocjeni dokaza u vezi s njegovim alibijem za 23. juli 1995.

3. Bearina žalba (osnove 9 i 12)

363. Pretresno vijeće je zaključilo da je 13. i 14. jula 1995. Beara bio prisutan u Bratuncu i Zvorniku i da je bio aktivno angažovan u organizaciji operacije ubistva.⁹⁸¹ Pretresno vijeće smatra da je Beara prisustvovao nizu sastanaka koji su u prostorijama SDS-a u Bratuncu održavani tokom večeri 13. jula 1995., pa sve do ranih jutarnjih sati 14. jula 1995., na kojima se raspravljalo o logističkoj podršci planiranoj operaciji ubistva.⁹⁸² Pretresno vijeće je takođe zaključilo da je Beara prisustvovao Sastanku od 14. jula.⁹⁸³

364. Beara se pozvao na alibi za 13. i 14. juli 1995. tvrdeći da je tada bio u Beogradu povodom proslave svog rođendana. Beara se pozvao na tri svjedoka odbrane, i to Miroslavu Čekić, Svetlanu Gavrilović i Milana Kerkeza, koji su svi u svojim svjedočenjima rekli da se on tih datuma nalazio u

⁹⁷⁹ V. Milenko Kojić, DP 1D01446, Izjava prihvaćena na osnovu pravila 92ter (25. decembar 2008.), str. 4.

⁹⁸⁰ Milenko Kojić, DP 1D01446, Izjava prihvaćena na osnovu pravila 92ter (25. decembar 2008.), str. 4.

⁹⁸¹ Prvostepena presuda, par. 1255-1280.

⁹⁸² Prvostepena presuda, par. 1271.

⁹⁸³ Prvostepena presuda, par. 1272.

Beogradu.⁹⁸⁴ Pretresno vijeće je zaključilo da alibi na koji se pozvao Beara ne može biti objektivno prihvatljiv i da ne izaziva razumnu sumnju u to da je on 13. i 14. jula bio u Bratuncu i Zvorniku.⁹⁸⁵

(a) Navodi o greškama u vezi s ocjenom dokaza

365. U svojoj žalbenoj osnovi 9, Beara tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je odbilo da adekvatno razmotri svjedočenja svjedoka odbrane koja protivrječe dokazima tužilaštva u vezi s lokacijama na kojima se on nalazio 13. i 14. jula 1995.⁹⁸⁶ Beara tvrdi da Pretresno vijeće "nije prihvatilo nijedno od svjedočenja svjedoka odbrane"⁹⁸⁷ ili da ih je potpuno zanemarilo.⁹⁸⁸ On tvrdi da je Pretresno vijeće odlučilo da se osloni samo na svjedoke tužilaštva i ističe da svjedočenja Miroslave Čekić, Svetlane Gavrilović i Milana Kerkeza, koji su svjedočili pod zakletvom, ne mogu imati manju dokaznu vrijednost od neprovjerenih, nepotkrijepljenih i/ili nepouzdanih izjava i svjedočenja svjedoka Deronjića, M. Nikolića i Borovčanina, između ostalih.⁹⁸⁹ Beara zatim tvrdi da, shodno tome, razumno pretresno vijeće ne bi zaključilo da nijedno od svjedočenja koje je on naveo ne izaziva razumnu sumnju u vezi s njegovim prisustvom u Bratuncu i Zvorniku 13. i 14. jula 1995.⁹⁹⁰

366. Tužilaštvo u odgovoru kaže da je Pretresno vijeće analiziralo i ispravno odbacilo svjedočenja Miroslave Čekić, Svetlane Gavrilović i Milana Kerkeza, i da je ispravno zaključilo da ne postoji razumna sumnja u vezi s Bearinim prisustvom u Bratuncu i Zvorniku 13. i 14. jula 1995.⁹⁹¹

367. Prvo, Žalbeno vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće saslušalo Miroslavu Čekić,⁹⁹² Svetlanu Gavrilović⁹⁹³ i Milana Kerkeza,⁹⁹⁴ čija svjedočenja čine dio spisa prvostepenog postupka.⁹⁹⁵ Bearina neargumentovana tvrdnja da Pretresno vijeće "nije prihvatilo nijedno od svjedočenja svjedoka odbrane" je stoga neutemeljena. Iato tako, Žalbeno vijeće napominje da Beara

⁹⁸⁴ Prvostepena presuda, par. 1238.

⁹⁸⁵ Prvostepena presuda, par. 1249.

⁹⁸⁶ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 140, par. 140.

⁹⁸⁷ Bearina replika, par. 53.

⁹⁸⁸ Bearin žalbeni podnesak, par. 140; Bearina replika, par. 53.

⁹⁸⁹ Bearin žalbeni podnesak, par. 141. V. Bearina replika, par. 54.

⁹⁹⁰ Bearin žalbeni podnesak, par. 140-141.

⁹⁹¹ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 136-138. V. takođe žalbeni pretres, AT. 217-222, 230 (3. decembar 2013.).

⁹⁹² Miroslava Čekić, T. 24824-24860 (28. avgust 2008.); 24873-24903 (29. avgust 2008.).

⁹⁹³ Svetlana Gavrilović, T. 24755-24784 (27. avgust 2008.); 24785-24791 (28. avgust 2008.).

⁹⁹⁴ Milan Kerkez, T. 24906-24958 (29. avgust 2008.).

⁹⁹⁵ V. *Tužilac protiv Tihomira Blaškića*, predmet br. IT-95-14-A, Odluka po zahtjevu tužilaštva za pojašnjenje odluke Žalbenog vijeća od 4. decembra 2002. po zahtjevu Paška Ljubičića da mu se odobri pristup povjerljivom materijalu, transkriptima i dokaznim predmetima iz predmeta Blaškić, 8. mart 2004. par. 34, u kojem se navodi da svjedočenje koje je dato u sudnici postaje dio spisa prvostepenog postupka.

nije konkretno naveo koje svjedočenje je Pretresno vijeće zanemarilo. Stoga ovu nerazrađenu tvrdnju treba odbaciti.

368. Drugo, Žalbeno vijeće podsjeća da preferiranje svjedočenja *viva voce*, iako je potvrđeno u pravilniku i jurisprudenciji Međunarodnog suda, nije apsolutno.⁹⁹⁶ Žalbeno vijeće primjećuje da se u Prvostepenoj presudi diskutuje o svjedočenju Miroslave Čekić, Svetlane Gavrilović i Milana Kerkeza⁹⁹⁷ i da se detaljno iznose razlozi zbog kojih se njihovi iskazi smatraju nepouzdanim i zbog kojih im nije pridana nikakva težina.⁹⁹⁸ Beara nije pokazao da je Pretresno vijeće trebalo da njihovim svjedočenjima da prednost u odnosu na druge dokaze.

369. U svjetlu gore navedenog, Žalbeno vijeće zaključuje da Beara nije pokazao da je Pretresno vijeće napravilo grešku u ocjeni dokaza u vezi s lokacijama na kojima se on nalazio 13. i 14. jula 1995. Prema tome, Bearino osporavanje zaključka Pretresnog vijeća da svjedočenja svjedoka odbrane ne izazivaju razumnu sumnju u njegovo prisustvo u Bratuncu i Zvorniku u relevantno vrijeme takođe je neodrživo. Bearina žalbena osnova 9 se stoga odbacuje.

(b) Navodi o greškama u vezi s pravnim standardom

370. U žalbenoj osnovi 12, Beara tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku i zloupotrijebilo svoje diskreciono ovlaštenje kada je zaključilo da Bearini dokazi o alibiju ne mogu biti objektivno istiniti i da ne izazivaju razumnu sumnju u vezi s njegovom prisustvom u Bratuncu i Zvorniku 13. i 14. jula 1995.⁹⁹⁹ Beara tvrdi da je Pretresno vijeće neprimjereno prebacilo teret dokazivanja na odbranu zahtijevajući od odbrane da dokaže Bearin alibi van razumne sumnje i da to predstavlja neostvarenje pravde.¹⁰⁰⁰ S tim u vezi, Beara tvrdi da zaključak Pretresnog vijeća da svjedočenja Miroslave Čekić i Svetlane Gavrilović nisu vjerodostojna ne znači da ne postoji razumna mogućnost da su one u svojim svjedočenjima govorile istinu.¹⁰⁰¹

371. Tužilaštvo u odgovoru kaže da je Pretresno vijeće primijenilo ispravan pravni standard na dokaze o alibiju¹⁰⁰². Tužilaštvo ističe da je zaključak Pretresnog vijeća da je Beara 13. i 14. jula

⁹⁹⁶ Pravila 89(F), 92 *bis*(A), 94 *bis*(C) Pravilnika; Drugostepena presuda u predmetu *Simba*, par. 103; *Tužilac protiv Sefera Halilovića*, predmet br. IT-01-48-AR73.2, Odluka po interlokutornoj žalbi u vezi s direktnim prihvatanjem zapisnika razgovora s optuženim, 19. avgust 2005., par. 16-17.

⁹⁹⁷ Prvostepena presuda, par. 1238-1241, 1244-1247.

⁹⁹⁸ Prvostepena presuda, par. 1246-1247. V. takođe gore, par. 221-224.

⁹⁹⁹ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 156, par. 156, 159.

¹⁰⁰⁰ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 156, par. 156-159; Bearina replika, par. 60.

¹⁰⁰¹ Bearina replika, par. 61.

¹⁰⁰² Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 153-154.

1995. bio u Bratuncu i Zvornku zasnovan na velikom broju dokaza i da je Pretresno vijeće primjereno odbacilo Bearine potpuno nepouzdanе dokaze o alibiju.¹⁰⁰³

372. Žalbeno vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće ispravno podsjetilo na zakon i teret dokazivanja koji treba primijeniti u ocjeni dokaza o alibiju.¹⁰⁰⁴ Jedini slučaj koji Beara osporava odnosi se na svjedočenje dva svjedoka o alibiju¹⁰⁰⁵ čija je sjećanja Pretresno vijeće smatralo "jednostavno nepouzdanim" i kojima nije pridalo "nikakav značaj".¹⁰⁰⁶ U svjetlu ukupnih dokaza, uključujući druge dokaze o alibiju¹⁰⁰⁷ i "uvjerljivih dokaza" da je Beara 13. i 14. jula 1995. bio na području Bratunca i Zvornika,¹⁰⁰⁸ Pretresno vijeće je zaključilo da alibi koji iznosi Beara ne može biti objektivno prihvatljiv i da je nedovoljan da izazove razumnu sumnju u to da je Beara u relevantno vrijeme bio u Bratuncu i Zvorniku.¹⁰⁰⁹ Beara pogrešno shvata zaključak Pretresnog vijeća da alibi "ne izaziva razumnu sumnju"¹⁰¹⁰ kao nekakav ekvivalent zahtjeva Pretresnog vijeća da Beara dokaže svoj alibi van razumne sumnje. U zaključku da alibi ne izaziva razumnu sumnju, Pretresno vijeće ne navodi ništa više od toga da su uprkos dokazima o alibiju, činjenice navedene u optužnici (da je Beara 13. i 14. jula 1995. bio na području Bratunca i and Zvornika) tačne. Ovaj zaključak se zasniva na tome da je tužilaštvo datu činjenicu utvrdilo van razumne sumnje. Shodno tome, Žalbeno vijeće zaključuje da Beara nije pokazao da je Pretresno vijeće neprimjereno prebacilo teret dokazivanja na odbranu.

373. Žalbeno vijeće stoga smatra da Beara nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je zaključilo da dokazi o alibiju nisu objektivno prihvatljivi i da ne izazivaju razumnu sumnju u to da je on 13. i 14. jula 1995. bio u Bratuncu i Zvorniku.¹⁰¹¹ Bearina žalbena osnova 12 se odbacuje.

B. Svjedočenja vještaka koja se ne odnose na broj preminulih

1. Nikolićeva žalba (osnova 13)

374. Nikolić tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku time što nije razmotrilo ni pridalo dokaznu vrijednost svjedočenju vještaka odbrane Rémiya Landryja koji je s vojnog

¹⁰⁰³ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 154.

¹⁰⁰⁴ Prvostepena presuda, par. 57 (gdje se podsjeća da je "[t]užilaštvo dužno da van razumne sumnje dokaže da su, uprkos dokazima o alibiju, činjenice navedene u Optužnici tačne"), par. 1243 (gdje se podsjeća da "u slučajevima kada optuženi iznese dokaze o alibiju, tužilaštvo i dalje ima obavezu da otkloni svaku razumnu mogućnost da je taj alibi istinit"). V. Drugostepena presuda u predmetu *Nizeyimana*, par. 35; Drugostepena presuda u predmetu *Ndahimana*, par. 91; Drugostepena presuda u predmetu *Lukić i Lukić*, par. 72, 361; Drugostepena presuda u predmetu *Kanyarukiga*, par. 167.

¹⁰⁰⁵ Bearin žalbeni podnesak, fusnota 208; Bearina replika, par. 61.

¹⁰⁰⁶ Prvostepena presuda, par. 1246.

¹⁰⁰⁷ Prvostepena presuda, par. 1247-1248.

¹⁰⁰⁸ Prvostepena presuda, par. 1249, 1255-1280.

¹⁰⁰⁹ Prvostepena presuda, par. 1249.

¹⁰¹⁰ Prvostepena presuda, par. 1249.

stanovišta pokazao da svjedok PW-168 nije vjerodostojan svjedok.¹⁰¹² Nikolić tvrdi da Pretresno vijeće nije dovoljno analiziralo jedan dio Landryjevog svjedočenja, uslijed čega je donijelo nerazumne i potpuno pogrešne zaključke, suprotno svojoj obavezi pružanja obrazloženja.¹⁰¹³ S tim u vezi, Nikolić takođe tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je uputilo na svjedočenje vještaka tužilaštva Richarda Butlera u kontekstu diskusije o Landryjevom svjedočenju.¹⁰¹⁴ Dalje, Nikolić tvrdi da Pretresno vijeće uopšte nije razmotrilo druge dijelove Landryjevog svjedočenja.¹⁰¹⁵ Nikolić zaključuje da je greška Pretresnog vijeća dovela do neostvarenja pravde, s obzirom na to da je zaključak Pretresnog vijeća o vjerodostojnosti svjedoka PW-168 bio uslov za donošenje tri činjenična zaključka protiv Nikolića.¹⁰¹⁶ Tužilaštvo u odgovoru kaže da je Pretresno vijeće razumno odbacilo Landryjevo svjedočenje i da Nikolić ne pokazuje bilo kakvu grešku.¹⁰¹⁷

375. Žalbeno vijeće podsjeća da Pretresno vijeće ne mora da uputi na svjedočenje svakog svjedoka ili na svaki dokazni predmet u spisu prvostepenog postupka;¹⁰¹⁸ pretpostavlja se da je Pretresno vijeće ocijenilo sve dokaze koji su mu predloženi.¹⁰¹⁹ U ovom slučaju, Pretresno vijeće se eksplicitno bavilo jednim aspektom Landryjevog svjedočenja. Analiza Landryjevog svjedočenja u odnosu na taj aspekt ukazuje na to kako je Pretresno vijeće generalno ocijenilo njegovo svjedočenje, konkretno da je on "otiš[ao] daleko izvan djelokruga svjedoka vještaka" i da je njegov "iskaz zasnovan na hipotezi kako bi neko vojno lice trebalo da reaguje [...]. Landryjevi komentari, kao takvi, mogu se posmatrati samo kao puko nagađanje, a ne kao komentari zasnovani na bilo kakvoj vojnoj ekspertizi."¹⁰²⁰ Žalbeno vijeće podsjeća da je svrha svjedočenja vještaka da iznese specijalizovana znanja koja mogu pomoći presuditelju o činjenicama da razumije dokaze koji su mu predloženi, i da obično svjedok vještak iznosi svoje mišljenje zasnovano na specijalizovanim znanjima u vezi s tehničkim, naučnim ili nekim drugim konkretnim idejama odnosno konceptima za koje se smatra da izlaze iz okvira laičkih znanja.¹⁰²¹ Kako se navodi, Landry u svom svjedočenju s vojnog stanovišta analizira mogućnost da je major Dragan Obrenović postupio onako kako je to

¹⁰¹¹ V. gore, par. 343.

¹⁰¹² Nikolićev žalbeni podnesak, par. 172, 178, 181, 185; Nikolićeva replika, par. 65. V. takođe žalbeni pretres, AT, 294-295 (djelimično zatvorena sjednica) (4. decembar 2013.).

¹⁰¹³ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 173-180; Nikolićeva replika, par. 67.

¹⁰¹⁴ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 181. V. takođe Prvostepena presuda, par. 1355.

¹⁰¹⁵ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 182-184.

¹⁰¹⁶ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 172, 185; Nikolićeva replika, par. 68.

¹⁰¹⁷ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 209-211, 227.

¹⁰¹⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 658.

¹⁰¹⁹ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, fusnota 2527; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, fusnote 3289, 4205; Drugostepena presuda u predmetu *Krajišnik*, par. 141; Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 23.

¹⁰²⁰ Prvostepena presuda, par. 1355.

¹⁰²¹ Drugostepena presuda u predmetu *Nahimana i drugi*, par. 198, gdje se poziva na Drugostepenu presudu u predmetu *Semanza*, par. 303.

opisao svjedok PW-168.¹⁰²² Žalbeno vijeće smatra da bi razumno pretresno vijeće odbacilo ovakvo svjedočenje kao svjedočenje koje ide daleko izvan djelokruga svjedoka vještaka i koje zadire u jasno utvrđenu ulogu pretresnog vijeća u donošenju činjeničnih zaključaka, kao i u ocjenjivanju vjerodostojnosti svjedoka.¹⁰²³ Shodno tome, Žalbeno vijeće se nije uvjerilo da je Pretresno vijeće postupilo suprotno svojoj obavezi da pruži obrazloženje.¹⁰²⁴

376. Žalbeno vijeće podsjeća da je već odbacilo Nikolićevu tvrdnju da je ocjena Pretresnog vijeća u pogledu vjerodostojnosti svjedoka PW-168 "potpuno pogrešna".¹⁰²⁵ Dalje, Žalbeno vijeće podsjeća da pretresno vijeće ima diskreciono ovlaštenje da ocijeni eventualne nedosljednosti, da razmotri da li je dokaz uzet u cjelini pouzdan i vjerodostojan, te da odluči hoće li prihvatiti ili odbaciti "bitne elemente" dokaza.¹⁰²⁶ Žalbeno vijeće smatra da je Pretresno vijeće postupilo u okviru svog diskrecionog ovlaštenja kad je dalo prednost svjedočenju vjerodostojnog svjedoka o činjenicama a ne svjedočenju svjedoka vještaka u vezi s onim što je svjedok vještak smatrao mogućim s vojnog stanovišta. Konačno, Žalbeno vijeće ne vidi u čemu je relevantnost diskusije Pretresnog vijeća o Butlerovom svjedočenju u vezi s pobijanim zaključkom o Landryjevom iskazu.¹⁰²⁷ Shodno tome, Žalbeno vijeće se nije uvjerilo da je Nikolić pokazao da ocjena Landryjevog svjedočenja od strane Pretresnog vijeća sadrži bilo kakvu grešku koja je dovela do neostvarenja pravde.

377. Nakon što je razmotrilo Nikolićeve argumente, Žalbeno vijeće smatra da oni predstavljaju neargumentovanu tvrdnju da Pretresno vijeće nije dalo dovoljnu težinu Landryjevom iskazu. Žalbeno vijeće stoga odbacuje Nikolićevu žalbenu osnovu 13.

2. Bearina žalba (osnove 10 i 11)

(a) Dokazi o identifikaciji (Bearina osnova 10)

378. Beara osporava opšti pristup Pretresnog vijeća u vezi s dokazima o identifikaciji, kao i zaključak koji se odnosi na konkretne identifikacije. Tužilaštvo u odgovoru kaže da Beara ne pokazuje da je Pretresno vijeće napravilo grešku u pristupu dokazima o identifikaciji koja obesnažuje presudu Pretresnog vijeća i da Bearine argumente treba odbaciti. Žalbeno vijeće će sada redom razmotriti svaki od Bearinih prigovora.

¹⁰²² DP 3D00409, Izveštaj vještaka za vojna pitanja Rémiya Landryja (povjerljivo), par. 71.

¹⁰²³ Drugostepena presuda u predmetu *Ntakirutimana i Ntakirutimana*, par. 132; Drugostepena presuda u predmetu *Musema*, par. 18.

¹⁰²⁴ V. Član 23(2) Statuta; pravilo 98 *ter*(C) Pravilnika.

¹⁰²⁵ V. gore, par. 171.

¹⁰²⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 395; Drugostepena presuda u predmetu *Naletilić i Martinović*, par. 517; Drugostepena presuda u predmetu *Kupreškić i drugi*, par. 31. V. gore, par. 136-137.

¹⁰²⁷ V. Prvostepena presuda, par. 1355.

(i) Opšti pristup Pretresnog vijeća dokazima o identifikacijia. Identifikacija bez korištenja testa na osnovu niza fotografija više osoba

379. Beara tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku i zloupotrijebilo svoje diskreciono ovlaštenje kad je zaključilo da odsustvo testa prepoznavanja na osnovu nizu fotografija više osoba ne umanjuje vrijednost dokaza o identifikaciji.¹⁰²⁸ Beara tvrdi da je Pretresno vijeće trebalo isključiti dokaze o identifikaciji pet svjedoka, konkretno, svjedoka PW-162/Davidovića, svjedoka PW-104, Slavka Perića, svjedoka PW-165 i Vincenta Egbersa, zato što nije korišten odgovarajući test na osnovu niza fotografija više osoba, što njihove identifikacije čini nepouzdanima.¹⁰²⁹ Tužilaštvo tvrdi da jurisprudencija Međunarodnog suda ne zabranjuje oslanjanje na dokaze o identifikaciji bez korištenja testa na osnovu niza fotografija više osoba i da takvi testovi ponekad mogu biti nedjelotvorni.¹⁰³⁰

380. Pretresno vijeće je prihvatilo da test na osnovu niza fotografija više osoba može "doprinijeti pouzdanosti identifikacije", ali je smatralo "da se dokazi takve vrste moraju razmatrati na pojedinačnoj osnovi i to što za identifikaciju nije korišten test na osnovu niz fotografija višerazličitih osoba nužno ne umanjuje dokaznu vrijednost date identifikacije".¹⁰³¹ Pretresno vijeće je ukazalo na to da je "analiziralo sve okolnosti u kojima su izvršene relevantne identifikacije i [...] s oprezom ocijenilo njihovu pouzdanost".¹⁰³² Žalbeno vijeće smatra da Beara nije pokazao nikakvu grešku u pristupu Pretresnog vijeća.¹⁰³³ Shodno tome, Žalbeno vijeće odbacuje Bearine argumente.

b. Faktori za ocjenu pouzdanosti dokaza o identifikaciji

381. Beara tvrdi da Pretresno vijeće nije primijenilo odgovarajuće faktore za ocjenu dokaza o identifikaciji.¹⁰³⁴ Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće primijenilo pravilan pristup.¹⁰³⁵

382. Žalbeno vijeće podsjeća da u slučajevima kad se zaključak o krivici zasniva na dokazima o identifikaciji od strane svjedoka izvršenoj u otežanim okolnostima, pretresno vijeće mora "pažljivo opisati faktore uzete u prilog identifikaciji optuženog, te adekvatno obraditi sve značajne faktore

¹⁰²⁸ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 142, par. 148; Bearina replika, par. 55.

¹⁰²⁹ Bearin žalbeni podnesak, par. 143, 148.

¹⁰³⁰ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 141.

¹⁰³¹ Prvostepena presuda, par. 1219.

¹⁰³² Prvostepena presuda, par. 1219.

¹⁰³³ Upor. Drugostepena presuda u predmetu *Lukić i Lukić*, par. 140; Drugostepena presuda u predmetu *Kalimanzira*, par. 96; Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 495.

¹⁰³⁴ Bearin žalbeni podnesak, par. 142, 148.

¹⁰³⁵ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 141; žalbeni pretres, AT. 222-223 (3. decembar 2013.).

koji negativno utiču na pouzdanost [dokaza o identifikaciji]".¹⁰³⁶ Žalbeno vijeće naglašava da je ovo neophodno kad je identifikacija od strane svjedoka izvršena u otežanim okolnostima, u tami ili ako je svjedok optuženog samo letimično vidio.¹⁰³⁷ Beara konkretno ne tvrdi da je bilo koja od osporavanih identifikacija izvršena u "otežanim okolnostima". Žalbeno vijeće smatra da Beara nije pokazao da su ga svjedoci tužilaštva, svjedok PW-162/Davidović, svjedok PW-104 i Vincent Egbers identifikovali u takvim okolnostima.¹⁰³⁸ Žalbeno vijeće stoga odbacuje Bearin argument u vezi s ove tri identifikacije. Situacija je manje jasna u vezi sa svjedocima tužilaštva Perićem i svjedokom PW-165.¹⁰³⁹ Međutim, Žalbeno vijeće napominje da Beara u osporavanju faktora na koje se Pretresno vijeće oslonilo kad je prihvatilo identifikaciju koju je izvršio Perić ne iznosi nikakve konkretne argumente i, shodno tome, odbacuje ovaj aspekt Bearinog argumenta. Žalbeno vijeće će se dalje baviti Bearinim argumentima u vezi sa svjedokom PW-165 kad bude razmatralo zaključke Pretresnog vijeća u vezi s konkretnim dokazima o identifikaciji koje je pružio taj svjedok.¹⁰⁴⁰

c. Razlika između svjedoka identifikacije i svjedoka prepoznavanja

383. Beara tvrdi da Pretresno vijeće nije napravilo razliku između svjedoka prepoznavanja i svjedoka identifikacije.¹⁰⁴¹ Tužilaštvo u odgovoru kaže da Pretresno vijeće jeste napravilo takvu razliku i da Beara ne pokazuje da je Pretresno vijeće zanemarilo elemente na osnovu koji su ga svjedoci prepoznavanja prepoznali.¹⁰⁴²

384. Žalbeno vijeće podsjeća da se svjedok koji je stekao dovoljno saznanja o optuženom može smatrati svjedokom "prepoznavanja", a da se neko kome optuženi nije bio poznat iz viđenja može smatrati svjedokom "identifikacije".¹⁰⁴³ Međutim, Žalbeno vijeće smatra da Beara nije objasnio zašto je Pretresno vijeće u ovom slučaju bilo dužno da napravi razliku između svjedoka prepoznavanja i svjedoka identifikacije. Konkretno, Beara ne pokazuje da je, kako se navodi, propust Pretresnog vijeća da napravi takvu razliku imao ikakvog uticaja na, a još manje obesnažio, odluku u vezi s pouzdanošću dokaza o identifikaciji. Shodno tome, Žalbeno vijeće smatra da nije neophodno ocijeniti da li je Pretresno vijeće napravilo razliku između dokaza o identifikaciji i dokaza o prepoznavanju i odbacuje Bearine argumente s tim u vezi.

¹⁰³⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Lukić i Lukić*, par. 136 (naglasak izostavljen); Drugostepena presuda u predmetu *Haradinaj i drugi*, par. 152; Drugostepena presuda u predmetu *Kupreškić i drugi*, par. 39.

¹⁰³⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Renzaho*, par. 531, gdje se upućuje na Drugostepenu presudu u predmetu *Kupreškić i drugi*, par. 34, 39-40. V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Lukić i Lukić*, par. 137; Drugostepena presuda u predmetu *Gatete*, par. 193.

¹⁰³⁸ V. Prvostepena presuda, par. 1220, 1224-1225, 1274, 1278.

¹⁰³⁹ V. Prvostepena presuda, fusnota 3674, par. 1228.

¹⁰⁴⁰ V. dolje, par. 391-392.

¹⁰⁴¹ Bearin žalbeni podnesak, par. 142, 148.

d. Svjedoci koji nisu pomenuli da je Beara nosio naočale

385. Beara tvrdi da je Pretresno vijeće trebalo odbaciti identifikacije koje su izvršila tri svjedoka s obzirom na to da nisu izjavili da je osoba koja je identifikovana kao Beara nosila naočale, iako je on uvijek nosio naočale.¹⁰⁴⁴ Tužilaštvo tvrdi da su ove Bearine tvrdnje nepotkrijepljene ili da nemaju nikakvog uticaja.¹⁰⁴⁵

386. Žalbeno vijeće napominje da Beara navodi samo jednu referencu iz spisa prvostepenog postupka u prilog svom argumentu, naime svjedočenje vještaka odbrane Willema Wagenaara.¹⁰⁴⁶ Wagenaar je u svom svjedočenju izjavio da su četiri svjedoka rekla da osoba koju su vidjeli nije nosila naočale ili da nije stalno nosila naočale, što je prema Wagenaarovom mišljenju prilično iznenađujuće ako je Beara uvijek nosio naočale. Wagenaar je u svom svjedočenju takođe izjavio da on nije vještak u vezi s tim da li je Beara imao naviku da nosi naočale.¹⁰⁴⁷ Žalbeno vijeće smatra da je jasno da je Bearino oslanjanje na svjedoka vještaka u cilju utvrđivanja činjenica u vezi s njegovom navikom da nosi naočale, s obzirom na to da je uloga vještaka da pruži specijalizovana znanja – bilo da se radi o vještini ili znanju stečenom tokom obuke – koja mogu pomoći presuditelju o činjenicama da razumije dokaze koji su mu predočeni, u ovom predmetu beskorisno. S obzirom na to, Beara nije pokazao nikakvu grešku. Žalbeno vijeće stoga odbacuje ovaj Bearin argument.

e. Zaključak

387. U svjetlu gore navedenog, Žalbeno vijeće zaključuje da Beara nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo u opštoj ocjeni dokaza o identifikaciji.

(ii) Zaključci Pretresnog vijeća u vezi s konkretnim identifikacijama

388. Beara tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad se oslonilo na dokaze o identifikaciji koje je iznio svjedok PW-162/Davidović, svjedok PW-104, svjedok PW-165 i Vincent Egbers.¹⁰⁴⁸

a. Identifikacije koje su izvršili svjedok PW-104 i svjedok PW-162/Davidović

389. Beara tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad se, u svrhu identifikacije, oslonilo na svjedočenje svjedoka PW-104 i svjedoka PW-162/Davidovića da se osoba koju su ovi svjedoci

¹⁰⁴² Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 141.

¹⁰⁴³ Drugostepena presuda u predmetu *Lukić i Lukić*, par. 118-119.

¹⁰⁴⁴ Bearin žalbeni podnesak, par. 147.

¹⁰⁴⁵ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 145.

¹⁰⁴⁶ Bearin žalbeni podnesak, par. 147, gdje se upućuje na: Willem Wagenaar, T. 25354 (8. septembar 2008.).

¹⁰⁴⁷ Willem Wagenaar, T. 25354 (8. septembar 2008.).

vidjeli predstavio kao "Beara". On tvrdi da je svjedok PW-104 izjavio da **Beara** nije ličio i da ne liči na osobu koju je svjedok PW-104 navodno sreo u julu 1995. i da je svjedok PW-162/Davidović izjavio da **Bearu** danas ne bi mogao prepoznati. **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće "prešlo preko" ove izjave i da je pogriješilo kad je odbacilo razumnije zaključke od zaključaka da su ga ovi svjedoci tačno identifikovali.¹⁰⁴⁹ Konačno, **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad se oslonilo na druga nevjerodostojna svjedočenja kako bi potkrijepilo identifikacije koje su izvršili svjedok PW-104 i svjedok PW-162/Davidović.¹⁰⁵⁰ Tužilaštvo tvrdi da **Beara** pokušava da razumno ocjenu dokaza od strane Pretresnog vijeća zamijeni svojom vlastitom ocjenom.¹⁰⁵¹

390. Žalbeno vijeće napominje da je Pretresno vijeće prihvatilo **Bearin** argument u vezi s tim da svjedok PW-162/Davidović ne bi mogao da prepozna **Bearu** kad bi ga danas vidio na ulici¹⁰⁵² i uzelo u obzir izjavu svjedoka PW-104 da **Beara**, kad ga je vidio na televiziji prije nego što je došao u Haag, nije izgledao kao osoba koju je svjedok sreo 1995.¹⁰⁵³ Što se tiče svjedoka PW-104, Pretresno vijeće se oslonilo na njegove dokaze o identifikaciji zato što : (1) se osoba koju je svjedok PW-104 sreo predstavila kao "pukovnik Beara" i u to vrijeme fizički ličila na **Bearu**; (2) što je prošlo mnogo vremena prije nego što je ovaj svjedok ponovo vidio **Bearu**; i (3) što se u drugim svjedočenjima navodi da je u to vrijeme **Beara** bio na sličnim sastancima.¹⁰⁵⁴ Što se tiče svjedoka PW-162/Davidovića, Pretresno vijeće se oslonilo na svjedočenje ovog svjedoka da se ta osoba predstavila kao "Beara", kao i na druge dokaze u vezi s **Bearinim** prisustvom na lokaciji na kojoj se ovaj svjedok s njim sastao.¹⁰⁵⁵ Svjedočenje svjedoka PW-162/Davidovića na koje je uputilo Pretresno vijeće može se razumno protumačiti kao zapažanje da je **Beara** vidno ostario od vremena kad ga je ovaj svjedok zadnji put vidio.¹⁰⁵⁶ Konačno, Žalbeno vijeće napominje da **Beara** ne iznosi ništa u prilog svojoj tvrdnji da je Pretresno vijeće pogriješilo kad se oslonilo na druga nevjerodostojna svjedočenja kako bi dodatno potkrijepilo identifikacije koje su izvršili svjedok PW-104 i svjedok PW-162/Davidović.¹⁰⁵⁷ S obzirom na te okolnosti, Žalbeno vijeće se nije uvjerilo da je **Beara** pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo ili zloupotrijebilo svoje diskreciono

¹⁰⁴⁸ Bearin žalbeni podnesak, par. 144-146.

¹⁰⁴⁹ Bearin žalbeni podnesak, par. 144.

¹⁰⁵⁰ Bearina replika, par. 56.

¹⁰⁵¹ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 142.

¹⁰⁵² Prvostepena presuda, par. 1222, gdje se upućuje, između ostalog, na: svjedok PW-162/Srbislav Davidović, T. 9267 (22. mart 2007.).

¹⁰⁵³ Prvostepena presuda, par. 1225, gdje se upućuje na: svjedok PW-104, T. 8015 (1. mart 2007.).

¹⁰⁵⁴ Prvostepena presuda, par. 1225.

¹⁰⁵⁵ Prvostepena presuda, par. 1224.

¹⁰⁵⁶ Svjedok PW-162/Srbislav Davidović, T. 9267 (22. mart 2007.) ("P. Također bih vas pitao da li se sećate osobe sa kojom ste razgovarali i koja vam se predstavil kao pukovnik Ljubiša Beara? O. Sjećam se. P. Jel' možete da opišete tu osobu? O. Ja tu osobu vidim i sada ovdje. Puno se izmjenila, lik. Onda mi je sasvim drugačije izgledao, mlađi, vitalniji, vedriji, ja da sad...da ne znam da je to pukovnik Beara, ja ga sada ne bi prepoznao da sam ga sreo na ulici. Osto mi je onaj lik a sad mu je bogami drugačiji lik. Da se nismo sreli ovdje, na ulici ga ne bi prepoznao.")

¹⁰⁵⁷ V. Bearina replika, par. 56.

ovlaštenje kad se oslonilo na dokaze o identifikaciji svjedoka PW-104 i svjedoka PW-162/Davidovića .

b. Identifikacija koju je izvršio svjedok PW-165

391. **Beara** tvrdi da ga svjedok PW-165 nije identifikovao i da je Pretresno vijeće nerazumno zaključilo da da je osoba koju je svjedok PW-165 vidio s leđa bio **Beara**.¹⁰⁵⁸ Prema mišljenju tužilaštva, **Bearino** osporavanje identifikacije koju je izvršio svjedok PW-165 predstavlja ponavljanje njegove žalbene osnove 6 i treba ga odbaciti.¹⁰⁵⁹

392. Pretresno vijeće je zaključilo da je neko rekao svjedoku PW-165 da su dva muškarca koja je svjedok PW-165 vidio s leđa u kasarni u preduzeću "Standard" 15. jula 1995. u 6:30 sati bili **Popović i Beara**.¹⁰⁶⁰ Pretresno vijeće je ukazalo na to da, s obzirom na to da je svjedok PW-165 vidio **Bearu** samo s leđa i da kasnije nije mogao da ga identifikuje, nije "direktno" identifikovao **Bearu**.¹⁰⁶¹ Shodno tome, Pretresno vijeće je uzelo u obzir neuobičajenu prirodu identifikacije koju je izvršio svjedok PW-165, zasnovanu na dokazima iz druge ruke. Žalbeno vijeće podsjeća da dokazi o identifikaciji iz druge ruke mogu, u zavisnosti od okolnosti konkretnog slučaja, zahtijevati druge vjerodostojne ili pouzdane dokaze kako bi se potkrijepio činjenični zaključak van razumne sumnje.¹⁰⁶² U ovom slučaju, Pretresno vijeće je dodatno zasnovalo svoj zaključak u vezi s **Bearinim** prisustvom na djelimičnoj potvrdi dokaza iz druge ruke o kasnijoj identifikaciji **Popovića**, kao i na druge dokaze o **Bearinom** prisustvu na tom području u to vrijeme.¹⁰⁶³ Stoga se ovdje ne radi o identifikaciji koja je izvršena u otežanim okolnostima nego o identifikaciji zasnovanoj na posrednim dokazima. U svjetlu gore navedenog, Žalbeno vijeće se nije uvjerilo da je **Beara** pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo ili zloupotrijebilo svoje diskreciono ovlaštenje kad se, između ostalog, oslonilo na svjedočenje svjedoka PW-165 kako bi identifikovalo **Bearu**.

c. Identifikacija koju je izvršio Vincent Egbers

393. **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je prihvatilo identifikaciju koju je izvršio Egbers, koja je bila pogrešna, nepotkrijepljena i izvršena nakon ponovljenog gledanja video snimka u kojem je jedina osoba koja imalo liči na **Bearu** bila sam **Beara**.¹⁰⁶⁴ Dalje, **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad nije tražilo od tužilaštva da potkrijepi identifikaciju koju je izvršio

¹⁰⁵⁸ Bearin žalbeni podnesak, par. 145; žalbeni pretres, AT. 198-200 (3. decembar 2013.).

¹⁰⁵⁹ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 143.

¹⁰⁶⁰ Prvostepena presuda, par. 1227-1228.

¹⁰⁶¹ Prvostepena presuda, par. 1228.

¹⁰⁶² V. Drugostepena presuda u predmetu *Renzaho*, par. 534. V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Lukić i Lukić*, par. 387, 577.

¹⁰⁶³ Prvostepena presuda, par. 1228, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1123.

¹⁰⁶⁴ Bearin žalbeni podnesak, par. 146.

Egbers,¹⁰⁶⁵ i kad zbog odsustva potkrepljujućih dokaza nije zaključilo da Beara 14. jula 1995. nije bio u Novoj Kasabi.¹⁰⁶⁶ **Beara** poziva Žalbeno vijeće da razmotri mišljenja sudija iz drugih predmeta koja su dovela u pitanje Egbersovo svjedočenje.¹⁰⁶⁷ **Beara** zaključuje da su greške Pretresnog vijeća obesnažile Prvostepenu presudu u mjeri u kojoj se njegovo fizičko prisustvo smatra značajnim.¹⁰⁶⁸

394. Tužilaštvo u odgovoru kaže da pravo ne zahtijeva potkrepu identifikacije koju je izvršio Egbers, te da **Beara** zanemaruje relevantne dokaze i ne pokazuje da je oslanjanje Pretresnog vijeća na identifikaciju koju je izvršio Egbers bilo nerazumno.¹⁰⁶⁹

395. Žalbeno vijeće odbacuje **Bearine** argumente u vezi s identifikacijom koju je izvršio Egbers pošto on ne navodi nijednu referencu iz spisa prvostepenog postupka u prilog tim argumentima. Dalje, Žalbeno vijeće primjećuje da pravo ne zahtijeva da se Egbersovo svjedočenje mora potkrijepiti.¹⁰⁷⁰ Konačno, **Beara** ne iznosi nijednu konkretnu referencu u prilog svom pozivanju na mišljenja sudija iz drugih predmeta i ne objašnjava zašto su, kako navodi, zaključci Pretresnog vijeća nerazumni.¹⁰⁷¹ Shodno tome, **Beara** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo kad se oslonilo na Egbersovo svjedočenje kako bi identifikovalo **Bearu**.

d. Zaključak

396. Žalbeno vijeće zaključuje da **Beara** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo kad se oslonilo na dokaze o identifikaciji koje su pružili svjedok PW-162/Davidović, svjedok PW-104, svjedok PW-165 i Egbers.

(iii) Ukupni zaključak

397. Žalbeno vijeće odbacuje **Bearinu** žalbenu osnovu 10 u cijelosti.

(b) Svjedočenje vještaka iz oblasti lingvistike (Bearina osnova 11)

398. **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku i zloupotrijebilo svoje diskreciono ovlaštenje kad se nije oslonilo na svjedočenje Slobodana Remetića, vještaka odbrane iz oblasti lingvistike, koje dovodi u pitanje to što se tvrdi da je **Beara** učesnik u nekim presretnutim

¹⁰⁶⁵ Žalbeni pretres, AT. 160-163, 167-168 (2. decembar 2013.); AT. 195-198 (3. decembar 2013.).

¹⁰⁶⁶ Žalbeni pretres, AT. 168 (2. decembar 2013.); AT. 198 (3. decembar 2013.).

¹⁰⁶⁷ Žalbeni pretres, AT. 198 (3. decembar 2013.).

¹⁰⁶⁸ Žalbeni pretres, AT. 197-198 (3. decembar 2013.).

¹⁰⁶⁹ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 144; žalbeni pretres, AT. 213-214 (3. decembar 2013.).

¹⁰⁷⁰ V. Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 819, 858; Drugostepena presuda u predmetu *Aleksovski*, par. 62; Drugostepena presuda u predmetu *Tadić*, par. 65.

¹⁰⁷¹ V. takođe dolje, par. 1677.

razgovorima.¹⁰⁷² **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je odbacilo Remetićeve zaključke s obzirom na to da su zasnovani na ograničenom kontaktu s **Bearom** i da Remetić nije preslušao audio-snimke relevantnih presretnutih razgovora.¹⁰⁷³ S tim u vezi **Beara** tvrdi da se Remetićeve zaključke u stvari zasnivaju na svim raspoloživim dokazima u vidu presretnutih razgovora, kao i na audio-snimku **Bearinog** razgovora s tužilaštvom i Remetićevog sastanka s **Bearom**.¹⁰⁷⁴ Dalje, **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće zanemarilo potkrepljujuća svjedočenja više svjedoka u vezi s "**Bearinim** idiolektom" i njegovim posebnim akcentom.¹⁰⁷⁵ **Beara** također tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je odbacilo Remetićeve zaključke na osnovu toga što nisu predloženi audio-snimci, iako je prije toga odbacilo prigovore odbrane u vezi s njihovim prihvatanjem na istim osnovama.¹⁰⁷⁶ Konačno, **Beara** kaže da iskazi operatera koji su vršili presretanje ne utiču na Remetićeve zaključke, zasnovane na vještačenju iz oblasti lingvistike, da **Beara** nije učestvovao u konkretnim presretnutim razgovorima.¹⁰⁷⁷ Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće razumno odbacilo Remetićeve zaključke, nevezano za prihvatanje dokaza u vidu presretnutih razgovora, i da je konkretno razmotrilo iskaze u vezi s **Bearinim** akcentom.¹⁰⁷⁸

399. Prema mišljenju Pretresnog vijeća, Remetić je analizirao 18 transkripata presretnutih razgovora za koje se navodi da je u njima učestvovao **Beara** i zaključio da samo jedan od tih 18 presretnutih razgovora odgovara **Bearinom** idiolektu u vrijeme kad je Remetić došao do svojih zapažanja s tim u vezi.¹⁰⁷⁹ Pretresno vijeće je razmotrilo Remetićev iskaz u vezi s konkretnim presretnutim razgovorima koje **Beara** osporava.¹⁰⁸⁰ Operateri koji su vršili presretanje identifikovali su **Bearu** kao učesnika u konkretnim presretnutim razgovorima na osnovu toga što se, između ostalog, **Beara** sam predstavio tokom razgovora,¹⁰⁸¹ što je drugi učesnik u razgovoru identifikovao **Bearu**,¹⁰⁸² i što su operateri prepoznali **Bearin** glas.¹⁰⁸³ Prilikom ocjenjivanja dokaza u vidu presretnutih razgovora, Pretresno vijeće je razmotrilo tačnost procesa presretanja razgovora kao faktora koji ide u prilog vjerodostojnosti dokaza u vidu presretnutih razgovora.¹⁰⁸⁴ Konkretno, Pretresno vijeće je smatralo da su ispravke u transkriptima presretnutih razgovora unesene od strane

¹⁰⁷² Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 149, par. 149, 153-154; Bearina replika, par. 57. V. također Bearina replika, par. 58.

¹⁰⁷³ Bearin žalbeni podnesak, par. 149 i fusnota 202.

¹⁰⁷⁴ Bearin žalbeni podnesak, par. 149 i fusnota 202, par. 150; Bearina replika, par. 58. V. također Bearin žalbeni podnesak, par. 152-154.

¹⁰⁷⁵ Bearin žalbeni podnesak, par. 150. V. također Bearin žalbeni podnesak, par. 154.

¹⁰⁷⁶ Bearin žalbeni podnesak, par. 149, 151; Bearina replika, par. 58.

¹⁰⁷⁷ Bearina replika, par. 59.

¹⁰⁷⁸ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 147-152.

¹⁰⁷⁹ Prvostepena presuda, par. 1231.

¹⁰⁸⁰ Prvostepena presuda, par. 1231, 1233-1237.

¹⁰⁸¹ Prvostepena presuda, par. 1233, 1236.

¹⁰⁸² Prvostepena presuda, par. 1234, 1237.

¹⁰⁸³ Prvostepena presuda, par. 1235-1236.

¹⁰⁸⁴ Prvostepena presuda, par. 1232.

operatera koji su vršili presretanje, nakon što su ih preslušali ponekad nekoliko puta, kao i udruženi naponi operatera kako bi osigurali da transkripti budu tačni, povećali pouzdanost dokaza u vidu presretnutih razgovora.¹⁰⁸⁵ Za razliku od toga, Pretresno vijeće je posebno uzelo u obzir to da je Remetić svoje svjedočenje zasnovao na dva susreta s **Bearom** i da je analizu presretnutih razgovora izvršio bez preslušavanja audio-snimaka u kojim bi se **Bearin** idiolekt dao najlakše primijetiti.¹⁰⁸⁶

400. **Beara** nije pokazao da razumno pretresno vijeće ne bi moglo pridati veću težinu dokazima u vidu presretnutih razgovora nego dokazima u vezi s **Bearinim** idiolektom. To je posebno tačno zato što se dokazi u vidu presretnutih razgovora oslanjaju na i uključuju presretnute razgovore i svjedočenja operatera koji su vršili presretanje, slušali i/ili transkribovali presretnute razgovore i koji su identifikovali **Bearu** kao učesnika u tim razgovorima.¹⁰⁸⁷ **Beara** nije objasnio kako bi dokazi u vezi s njegovim akcentom bili relevantni za zaključke Pretresnog vijeća o njegovom učešću u tim presretnutim razgovorima, posebno s obzirom na to da je više operatera koji su vršili presretanje prepoznalo **Bearin** glas. **Beara** nije razradio ni svoju tvrdnju da je Pretresno vijeće odbacilo prigovor odbrane u vezi s prihvatljivošću presretnutih razgovora zato nisu predočeni audio-snimci. U svakom slučaju, to što nisu predočeni audio-snimci presretnutih razgovora bilo je samo jedan od mnogih faktora koje je Pretresno vijeće uzelo u obzir u svojoj analizi.¹⁰⁸⁸ Stoga Žalbena vijeće smatra da **Beara** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo u ocjeni Remetićevog svjedočenja.

401. Iz gore navedenih razloga, **Bearina** žalbena osnova 11 se odbacuje.

C. Dokazi u vidu presretnutih razgovora (Miletićeva osnova 21)

402. **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće donijelo pogrešne zaključke uslijed toga što nije na odgovarajući način analiziralo određene presretnute razgovore i što je u svojoj ocjeni zanemarilo da razmotri relevantne faktore.¹⁰⁸⁹ Dalje, on tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku s obzirom na to da dokazi Pretresnom vijeću nisu dali mogućnost da donese zaključke van razumne sumnje.¹⁰⁹⁰ **Miletić** zaključuje da su to tako velike greške da obesnažuju sve osuđujuće presude

¹⁰⁸⁵ Prvostepena presuda, par. 1232-1236.

¹⁰⁸⁶ Prvostepena presuda, par. 1231.

¹⁰⁸⁷ Prvostepena presuda, par. 1231-1237.

¹⁰⁸⁸ Prvostepena presuda, par. 1231. V. takođe Prvostepena presuda, par. 1232-1237.

¹⁰⁸⁹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 415, 418.

¹⁰⁹⁰ Miletićev žalbeni podnesak, par. 419. S tim u vezi, **Miletić** navodi da je prekršen član 21(3) Statuta i pravilo 87(A) Pravilnika. Miletićev žalbeni podnesak, par. 419.

koje su mu izrečene.¹⁰⁹¹ Tužilaštvo u odgovoru kaže da je Pretresno vijeće razumno ocijenilo presretnute razgovore i da **Miletić** ne pokazuje suprotno.¹⁰⁹²

403. Žalbeno vijeće će najprije razmotriti **Miletićev** argument da vjerodostojnost svakog presretnutog razgovora treba ocjenjivati zasebno.¹⁰⁹³ Pretresno vijeće je ocijenilo vjerodostojnost cjelokupnih dokaza u vidu presretnutih razgovora koji su mu predočeni,¹⁰⁹⁴ objasnilo da je ocijenilo težinu koja se treba pridati svakom pojedinačnom presretnutom razgovoru,¹⁰⁹⁵ i pojedinačno razmotrilo svaki od osporavanih presretnutih razgovora.¹⁰⁹⁶ Pretresno vijeće se uvjerilo da presretnuti razgovori predstavljaju zapis presretnutih razgovora pripadnika VRS-a koji je nastao u vrijeme događaja¹⁰⁹⁷ i, oslonilo se na njih, između ostalog, kako bi donijelo zaključke o **Miletićevim** ovlaštenjima, ulozima i postupcima.¹⁰⁹⁸ **Miletić** upućuje na dokaze i ukazuje na to da transkripti, numeracija i datumi presretnutih razgovora nisu besprijekorni,¹⁰⁹⁹ ali, u tom kontekstu ne ukazuje ni na jedan dokaz koji pokazuje da je Pretresno vijeće pogriješilo kad se oslonilo na bilo koji od konkretnih dokaza u vidu presretnutih razgovora. Dalje, **Miletić** ukazuje na iskaz jednog svjedoka koji je u svom svjedočenju rekao da događaji opisani u presretnutim razgovorima nisu uvijek odgovarali stvarnim događajima.¹¹⁰⁰ **Miletić** se ne poziva ni na jedan dokaz u vezi s konkretnim slučajevima ovakvog nepodudaranja. Dalje, Žalbeno vijeće primjećuje da je što se tiče konkretnih presretnutih razgovora koji su navedeni u ovoj žalbenoj osnovi, Pretresno vijeće generalno ocjenjivalo događaje opisane u presretnutim razgovorima u svjetlu drugih dokaza u vezi s istim događajima prije donošenja bilo kakvog zaključaka.¹¹⁰¹ Žalbeno vijeće ne vidi grešku u pristupu Pretresnog vijeća i stoga odbacuje **Miletićevu** argumentaciju.

404. **Miletić** osporava zaključak Pretresnog vijeća da je jedan od sagovornika u jednom presretnutom razgovoru od 14. jula 1995. koji je identifikovan kao "Vilotić" bio **Miletić** i sugeriše da je to mogao biti general Krstić ili general Živanović.¹¹⁰² On tvrdi da Pretresno vijeće nije na odgovarajući način ocijenilo dokaze, i upućuje konkretno na Butlerovo svjedočenje.¹¹⁰³ Žalbeno

¹⁰⁹¹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 420. V. takođe Miletićev žalbeni podnesak, par. 418-419.

¹⁰⁹² Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 317-318.

¹⁰⁹³ Miletićev žalbeni podnesak, par. 415; Miletićeva replika, par. 134.

¹⁰⁹⁴ Prvostepena presuda, par. 64-66.

¹⁰⁹⁵ Prvostepena presuda, par. 1232.

¹⁰⁹⁶ Prvostepena presuda, par. 66.

¹⁰⁹⁷ Prvostepena presuda, par. 65.

¹⁰⁹⁸ Prvostepena presuda, par. 1674, 1678, 1682, 1694, 1696.

¹⁰⁹⁹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 415, gdje se upućuje na: svjedok PW-129, T(F). 5676 (10. januar 2007.); svjedok PW-134, T(F). 5950, 5953 (16. januar 2007.); svjedok PW-145, T(F). 7270 (19. februar 2007.).

¹¹⁰⁰ Miletićev žalbeni podnesak, par. 415, gdje se upućuje na: svjedok PW-147, T(F). 6329-6330 (24. januar 2007.).

¹¹⁰¹ V. Prvostepena presuda, par. 1674, 1682, 1694, 1696. Upor. Prvostepena presuda, par. 1678.

¹¹⁰² Miletićev žalbeni podnesak, par. 416 (gdje se upućuje na DP P01166a, Presretnuti razgovor, 14. juli 1995., 22:27 sati, Prvostepenu presudu, par. 1674); Miletićeva replika, par. 135.

¹¹⁰³ Miletićev žalbeni podnesak, par. 416; Miletićeva replika, par. 135.

vijeće je pregledalo sve dokaze na koje upućuje **Miletić** i smatra da on nije pokazao grešku u zaključku Pretresnog vijeća. Iako je Butler prihvatio tvrdnju zastupnika odbrane da bi rečenica "izvrši moje naređenje odmah" u presretnutom razgovoru bila tipična rečenica koju bi izgovorio komandant korpusa kad razgovara sa svojim podređenim,¹¹⁰⁴ **Miletić** nije pokazao da ista ta rečenica ne bi bila u skladu s njegovim ovlaštenjima. **Miletićeva** tvrdnja da je svjedok PW-168 "izgleda povezao" taj razgovor s komandantom korpusa¹¹⁰⁵ nije potkrijepljena svjedočenjem na koje se Miletić poziva.¹¹⁰⁶ Iako je Butler u svom svjedočenju rekao da je "intrigantna mogućnost da bi to mogao biti general Krsti[ć]",¹¹⁰⁷ on je konkretno izjavio da "nijedna informacija kojom [on] raspolaže ne bi išla u prilog "mogućnosti da je "Vilotić" komandant korpusa general Krstić."¹¹⁰⁸ Konačno, **Miletić** ponavlja argumente koje je iznio pred Pretresnim vijećem da bi "Vilotić" mogao biti general Živanović¹¹⁰⁹ i ne ukazuje na bilo kakvu grešku ni na konkretan dokaz koji Pretresno vijeće nije razmotrilo prilikom donošenja suprotnog zaključka. Shodno tome, Žalbeno vijeće zaključuje da **Miletić** nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi zaključio da je on "Vilotić".

405. **Miletić** zatim osporava zaključak Pretresnog vijeća da jedan presretnuti razgovor od 30. jula 1995. pokazuje da su "Mladić i **Miletić** blisko sarađivali, te da je **Miletić** koordinirao i prenosio informacije između različitih dijelova VRS-a", i tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno identifikovalo jednog od učesnika u datom razgovoru – "Miću" – kao **Miletića**.¹¹¹⁰ On konkretno tvrdi da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir činjenicu da se "Mićo" drugom sagovorniku, Savi, obraćao riječju "šefe" i da **Miletić** nije imao nadređenog koji se zvao Savo.¹¹¹¹ Žalbeno vijeće primjećuje da iako je "Mićo" pozdravio Savu oslovivši ga riječju "šefe", **Miletić** ne pokazuje da to znači da je Savo zaista bio "Mićin" nadređeni.¹¹¹² Pored toga, **Miletić** zanemaruje činjenicu da se zaključak Pretresnog vijeća zasniva i na sadržaju presretnutog razgovora vezanog za "Mićinu" ulogu i postupke, kao i na kontekstu događaja koji su se dešavali 30. jula 1995. i oko tog datuma.¹¹¹³ Ovaj presretnuti razgovor pokazuje da "Mićo" informiše Mladića o događajima koji su se u to vrijeme dešavali u vezi sa Žepom.¹¹¹⁴ Konačno, **Miletić** iznosi argument da je "Mićo" veoma uobičajeno

¹¹⁰⁴ Richard Butler, T. 20615 (29. januar 2008.).

¹¹⁰⁵ Miletićev žalbeni podnesak, par. 416.

¹¹⁰⁶ Svjedok PW-168, T. 15999 (zatvorena sjednica) (28. septembar 2007.).

¹¹⁰⁷ Richard Butler, T. 20615 (29. januar 2008.). V. Richard Butler, T. 20614 (29. januar 2008.).

¹¹⁰⁸ Richard Butler, T. 20615 (29. januar 2008.).

¹¹⁰⁹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 416 i fusnota 870, gdje se upućuje na Miletićev završni podnesak, par. 534.

¹¹¹⁰ Miletićev žalbeni podnesak, par. 417, gdje se upućuje na DP P01376d, Presretnuti razgovor, 30. juli 1995., 22:15 sati, Prvostepenu presudu, par. 1696. V. takođe Miletićeva replika, par. 136.

¹¹¹¹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 417.

¹¹¹² DP P01376d, Presretnuti razgovor, 30. juli 1995., 22:15 sati, str. 1-2.

¹¹¹³ Prvostepena presuda, par. 1696.

¹¹¹⁴ Prvostepena presuda, par. 1696. V. Prvostepena presuda, par. 1693-1695, 1697-1699. V. takođe Prvostepena presuda, par. 725-738.

ime među Srbima i da stoga nije pokazano da je taj konkretni "Mićo" bio **Miletić**.¹¹¹⁵ Međutim, dokazi na koje se on oslanja ne idu u prilog toj tvrdnji, niti **Miletić** pokazuje da je postojao neki drugi "Mićo" koji bi razumno mogao biti sagovornik u tom presretnutom razgovoru. Stoga Žalbeno vijeće zaključuje da **Miletić** nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi identifikovao "Miću" kao **Miletića**.

406. Dalje, **Miletić** osporava zaključak Pretresnog vijeća, zasnovan na jednom presretnutom razgovoru od 28. jula 1995, da je on bio na položaju vlasti.¹¹¹⁶ Taj presretnuti razgovor je razgovor u kojem Obrenović kaže dežurnom oficiru Komande Drinskog korupsa da ga je Miletić tražio i da pita "zašto to nije krenulo" na šta mu dežurni oficir odgovara: "[k]renuće reci za pola sata. Zato što nije deo jedinice doš'o".¹¹¹⁷ **Miletić** tvrdi da nije utvrđeno kako je Obrenović dobio tu informaciju, kako je **Miletić** telefonirao Obrenoviću i zašto je tražio dežurnog oficira Komande Drinskog korupsa u Zvorničkoj brigadi.¹¹¹⁸ Po mišljenju Žalbenog vijeća, **Miletić** nije identifikovao nikakvu grešku u ocjeni ovog presretnutog razgovora od strane Pretresnog vijeća. **Miletićev** argument da je nejasno kako je Obrenović dobio tu informaciju i kako je **Miletić** telefonirao Obrenoviću nema uticaja na zaključke Pretresnog vijeća. On nije pokazao ni zašto bi bilo iznenađujuće da Miletić traži dežurnog oficira Drinskog korupsa u Zvorničkoj brigadi, s obzirom na to da je Zvornička brigada bila potčinjena jedinica Drinskog korupsa.¹¹¹⁹ Pored toga, Žalbeno vijeće napominje da je Pretresno vijeće zaključilo, na osnovu dokaza koji su mu predloženi, vremena i sadržaja presretnutih razgovora, da se ovaj presretnuti razgovor odnosi na slanje jedne jedinice Zvorničke brigade u 2. krajiški korpus.¹¹²⁰ Ova konstatacija ide u prilog zaključku Pretresnog vijeća da je taj presretnuti razgovor dokaz **Miletićevih** ovlaštenja i njegove uključenosti u aktivnosti vezane za upućivanje jedinica na druge dužnosti. Stoga Žalbeno vijeće odbacuje ovaj **Miletićev** argument.

407. **Miletić** takođe osporava zaključak Pretresnog vijeća da su dva presretnuta razgovora od 15. jula 1995. dokazi o direktnom kontaktu koji je on imao sa Zvorničkom brigadom. On tvrdi da su sagovornici u tim presretnutim razgovorima nepoznati i da nema dokaza da su oni imali kontakt s **Miletićem** ili da su bili pripadnici Zvorničke brigade.¹¹²¹ Pretresno vijeće je zaključilo da u razgovoru između Bakija i jedne neidentifikovane osobe, presretnutom u večernjim satima 15. jula 1995., dva sagovornika su razgovarala o "sredstv[u]" i "zna se šta ide uza njega" za koje je "naredio

¹¹¹⁵ Miletićeva replika, par. 136, gdje se upućuje na: Slobodan Remetić, T. 24637 (26. avgust 2008.).

¹¹¹⁶ Miletićev žalbeni podnesak, par. 417, gdje se upućuje na DP P01370c, Presretnuti razgovor, 28. juli 1995., 17:30 sati, Prvostepenu presudu, par. 1694.

¹¹¹⁷ Prvostepena presuda, par. 1694, gdje se poziva na DP P01370c, Presretnuti razgovor, 28. juli 1995., 17:30 sati.

¹¹¹⁸ Miletićev žalbeni podnesak, par. 417.

¹¹¹⁹ Prvostepena presuda, par. 135.

¹¹²⁰ Prvostepena presuda, par. 1694.

Miletić general" da se pošalje **Pandureviću**.¹¹²² Nekoliko minuta kasnije presretnut je jedan drugi razgovor u kojem se takođe pominje "Miletić" i rečeno je da je "on insistirao da to mora da ode u toku noći da dođe do Vinka".¹¹²³ Na osnovu sadržaja tih presretnutih razgovora Pretresno vijeće se uvjerilo da se u njima pominju **Miletić** i Vinko **Pandurević**.¹¹²⁴ Ovaj zaključak stoji bez obzira na to što nije utvrđen identitet sagovornika. Dalje, Žalbeno vijeće je mišljenja da **Miletić** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo u zaključku u vezi s njegovim direktnim kontaktom sa Zvorničkom brigadom, s obzirom na jasne dokaze o takvim kontaktima u paragrafu koji prethodi paragrafu u vezi s pobijanim zaključkom, tj. o **Miletićevom** razgovoru s Obrenovićem i izdavanju naređenja.¹¹²⁵ U svakom slučaju, Žalbeno vijeće se nije uvjerilo da bi dio zaključka Pretresnog vijeća koji se odnosi konkretno na *direktan* kontakt, da je bio pogrešan, doveo do bilo kakvog neostvarenja pravde s obzirom na to da je u najmanju ruku postojao indirektan kontakt. **Miletićev** argument se odbacuje.

408. Dalje, **Miletić** osporava¹¹²⁶ zaključak Pretresnog vijeća da je u presretnutom razgovoru od 2. avgusta 1995. **Popović** rekao Krstiću da mu je **Beara** upravo rekao da je **Beara** javio **Miletiću** "da se 500 do 600 bosanskih Muslimana nalazi u Srbiji, ali da srpske vlasti neće nikome da dozvole da s njima razgovara".¹¹²⁷ Ovaj zaključak je zasnovan na tekstu presretnutog razgovora, u kojem iza **Popovićevih** riječi da mu **Beara** kaže "da je Miletiću podnio izvještaj" slijede njegove riječi da "[t]amo ih ima oko 500 - 600" i "[o]vako, ne dozvoljavaju oni da se tamo razgovara sa njima uopšte".¹¹²⁸ Krstić je zatim rekao **Popoviću** da ode u Bajinu Baštu, koja se nalazi u Srbiji, "da mi vratiš Turke ovamo, jeli ti jasno bre".¹¹²⁹ S obzirom na te okolnosti, Žalbeno vijeće smatra da bi razumni presuditelj o činjenicama mogao doći do tog zaključka. Pored toga, Pretresno vijeće je ovaj presretnuti razgovor razmotrilo zajedno s drugim dokazima u vezi s događajima od 1. i 2. avgusta 1995. i njegovi zaključci se zasnivaju na tom kontekstu.¹¹³⁰ Žalbeno vijeće takođe primjećuje da **Miletić**, iako tvrdi da dati presretnuti razgovor ne dopušta da se zaključi da je on bio "podrobno informisan", ne ukazuje na takav zaključak Pretresnog vijeća. On takođe tvrdi da izvještaj koji je 2. avgusta 1995. dobio od **Beare** ne ukazuje na to da je bio informisan tokom jula 1995. zato što je

¹¹²¹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 417, gdje se upućuje na DP P01182a, Presretnuti razgovor, 15. juli 1995., 22:25 sati, DP P02367c, Presretnuti razgovor, 15. juli 1995., 22:26 sati, DP P02368c, Presretnuti razgovor, 15. juli 1995., 22:28 sati, Prvostepenu presudu, par. 1678.

¹¹²² Prvostepena presuda, par. 1678, gdje se poziva na DP P02367c, Presretnuti razgovor, 15. juli 1995., 22:26 sati.

¹¹²³ Prvostepena presuda, par. 1678, gdje se poziva na DP P02368c, Presretnuti razgovor, 15. juli 1995., 22:28 sati.

¹¹²⁴ Prvostepena presuda, par. 1678.

¹¹²⁵ V. Prvostepena presuda, par. 1677.

¹¹²⁶ Miletićev žalbeni podnesak, par. 417, gdje se upućuje na DP P01395g, Presretnuti razgovor, 2. avgust 1995., 13:00 sati, Prvostepenu presudu, par. 735.

¹¹²⁷ Prvostepena presuda, par. 735, gdje se upućuje na DP P01395g, Presretnuti razgovor, 2. avgust 1995., 13:00 sati.

¹¹²⁸ DP P01395g, Presretnuti razgovor, 2. avgust 1995., 13:00 sati.

¹¹²⁹ DP P01395g, Presretnuti razgovor, 2. avgust 1995., 13:00 sati.

¹¹³⁰ Prvostepena presuda, par. 735.

tada u Glavnom štabu bilo drugih generala koji su mogli primiti informacije.¹¹³¹ Međutim, on nije pokazao da je Pretresno vijeće iz pobijanih konstatacija izvuklo zaključak da je on bio informisan tokom jula 1995. Konačno, iako **Miletić** tvrdi da je presretnuti razgovor od 2. avgusta 1995. vezan samo za kretanje jedne jedinice ABiH i da ne pokazuje da je on imao ikakvu ulogu u kriminalnim aktivnostima,¹¹³² nije pokazao da je Pretresno vijeće došlo do takvog zaključka na osnovu tog presretnutog razgovora. Stoga Žalbeno vijeće odbacuje **Miletićev** argument u vezi s presretnutim razgovorom od 2. avgusta 1995.

409. Dalje, **Miletić** osporava zaključak Pretresnog vijeća da jedan presretnuti razgovor od 12. avgusta 1995. predstavlja dokaz da je on bio direktno uključen u medicinsku evakuaciju od strane UNPROFOR-a, tvrdeći da mu se general Nicolai zahvalio jer je on bio osoba s kojom je razgovarao.¹¹³³ Žalbeno vijeće podsjeća da može odbaciti prigovore na činjenične zaključke na koje se osuđujuća presuda ne oslanja i napominje da se pobijani zaključak nalazi u fusnoti kao dodatna potkrepa zaključku da je **Miletić** UNPROFOR-u prosljeđivao odobrenja i odbijanja u vezi s konvojjima, i da je s vremena na vrijeme bio je u direktnom kontaktu s UNPROFOR-om,¹¹³⁴ zaključak koji **Miletić** ne osporava u ovoj žalbenoj osnovi. Stoga Žalbeno vijeće odbacuje ovaj argument.

410. Konačno, **Miletić** osporava zaključak Pretresnog vijeća da jedan presretnuti razgovor od 17. jula 1995. ukazuje na njegovu ulogu koordinatora.¹¹³⁵ Pretresno vijeće je zaključilo da je oko 20:00 sati 17. jula 1995. u jednom presretnutom razgovoru Mladić rekao Krstiću da nije prihvatio "turske uslove", da "radi punom parom", i "čuj se s Miletićem zaštićenom linijom, radi punom parom".¹¹³⁶ Pretresno vijeće je zaključilo da se ovaj razgovor odnosi na Žepu i da je "Miletić" koji se u njemu pominje **Miletić**, s obzirom na kontekst događaja koji su se u to vrijeme odigrali i na učesnike u razgovoru.¹¹³⁷ Pretresno vijeće je ranije zaključilo da je 12. jula 1995. Mladić naredio Krstiću da se pripremi za oslobađanje Žepe.¹¹³⁸ Po mišljenju Žalbenog vijeća, **Miletić** nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao zaključiti da ovi presretnuti razgovori predstavljaju

¹¹³¹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 417, gdje se upućuje na: Ljubomir Obradović, T. 28293-28294 (17. novembar 2008.), DP 5D01415, Glavni štab VRS-a, Informacija jedinicama u zoni operacije, 31. juli 1995., str. 1, DP P02948, Memorandum, Sektor Sarajevo, 31. juli 1995., str. 2-3. V. takođe Miletićeva replika, par. 138.

¹¹³² Miletićeva replika, par. 137.

¹¹³³ Miletićev žalbeni podnesak, par. 417, gdje se upućuje na: DP 5D01281, Presretnuti razgovor Miletića i Nicolaia, 12. avgust 1995., 11:47 sati, Ljubomir Obradović, T. 28294 (17. novembar 2008.), Prvostepena presuda, par. 1642 i fusnota 5029.

¹¹³⁴ Prvostepena presuda, par. 1642 i fusnota 5029.

¹¹³⁵ Miletićev žalbeni podnesak, par. 417, gdje se upućuje na DP P01231a, Presretnuti razgovor, 17. juli 1995., 19:50 sati, Prvostepenu presudu, par. 1682, Miletićevu završnu riječ, T. 34671 (11. septembar 2009.), Miletićev žalbeni podnesak, par. 238. V. takođe Miletićeva replika, par. 139.

¹¹³⁶ Prvostepena presuda, par. 1682, gdje se poziva na DP P01231a, Presretnuti razgovor, 17. juli 1995., 19:50 sati.

¹¹³⁷ Prvostepena presuda, par. 1682.

¹¹³⁸ Prvostepena presuda, par. 674. V. takođe Prvostepena presuda, par. 681.

dodatni dokaz u vezi s njegovom ključnom ulogom koordinatora u Glavnom štabu.¹¹³⁹ **Miletić** tvrdi da nije imao ovlaštenja koordinatora nad Mladićem, svojim pretpostavljenim, i Krstićem, koji su bili u direktnom kontaktu.¹¹⁴⁰ Zaključak Pretresnog vijeća da presretnuti razgovor opet pokazuje da je Miletić u Glavnom štabu imao ključnu ulogu koordinatora, uključujući između Krstića i Mladića tokom operacije Žepa, nije u suprotnosti s **Miletićevim** argumentom da mu je Mladić bio prepostavljeni, s obzirom na to da se nužno ne isključuje mogućnost vršenja ovlaštenja koordinatora aktivnosti svog nadređenog. Žalbeno vijeće ne vidi ni grešku u zaključku Pretresnog vijeća da taj presretnuti razgovor predstavlja dokaz da je **Miletić** imao ulogu koordinatora *između* Krstića i Mladića tokom operacije Žepa. Iako taj presretnuti razgovor ukazuje na to da su Krstić i Mladić bili u direktnom kontaktu,¹¹⁴¹ zaključak Pretresnog vijeća se mora čitati u svom kontekstu, što uključuje zaključak da je tokom operacije Žepa **Miletić** "imao ulogu koordinatora Glavnog štaba sa snagama na terenu".¹¹⁴²

411. U svjetlu gore navedenog, Žalbeno vijeće odbacuje **Miletićevu** žalbenu osnovu 21 u cijelosti.

D. Zaključak

412. Žalbeno vijeće je odbacilo sve prigovore u vezi s dokazima, razmotrene u ovom poglavlju.

¹¹³⁹ Prvostepena presuda, par. 1682.

¹¹⁴⁰ Miletićev žalbeni podnesak, par. 417, gdje se upućuje na DP P01231a, Presretnuti razgovor, 17. juli 1995., 19:50 sati, Prvostepenu presudu, par. 1682, Miletićevu završnu riječ, T. 34671 (11. septembar 2009.), Miletićev žalbeni podnesak, par. 238.

¹¹⁴¹ DP P01231a, Presretnuti razgovor, 17. juli 1995., 19:50 sati.

¹¹⁴² Prvostepena presuda, par. 1681. U svakom slučaju, Žalbeno vijeće se nije uvjerilo da bi dio zaključka Pretresnog vijeća koji se odnosi konkretno na **Miletićevu** ulogu koordinatora *između* Krstića i Mladića, da je pogrešan, doveo do neostvarenja pravde.

VIII. KRIVIČNA DJELA

A. Genocid

1. Uvod

413. U tački 1 Optužnice navodi se da su **Popović, Beara i Nikolić** odgovorni za genocid.¹¹⁴³ Razmatrajući tu tačku, Pretresno vijeće je zaključilo da su pripadnici snaga bosanskih Srba izvršili genocid nad Muslimanima iz istočne Bosne,¹¹⁴⁴ koji su predstavljali znatan segment bosanskih Muslimana kao grupe.¹¹⁴⁵ Pretresno vijeće se uvjerilo van razumne sumnje da su **Popović i Beara** počinili genocid putem učešća u UZP-u ubistva s genocidnom namjerom.¹¹⁴⁶ Pretresno vijeće je konstatovalo da **Nikolić** nije imao genocidnu namjeru, ali je zaključilo da je pomagao i podržavao genocid.¹¹⁴⁷

414. **Popović, Beara, Nikolić** i tužilaštvo su po više osnova osporili odluku Pretresnog vijeća koja se odnosi na genocid. U ovom odjeljku, Žalbeno vijeće će se baviti argumentima koji se odnose na navode o pravnim greškama Pretresnog vijeća u vezi s ovim krivičnim djelom i procjenom činjenica relevantnih za zaključke o individualnoj krivičnoj odgovornosti za genocid.

415. Prije nego što razmotri razne iznesene argumente, Žalbeno vijeće smatra nužnim da objasni terminologiju koju će koristiti u diskusiji o genocidu. Prema definiciji iz člana 4(2) Statuta genocid je bilo koje od djela navedenih u tom članu "počinjeno s namjerom da se u cijelosti ili djelimično uništi neka nacionalna, etnička, rasna ili vjerska grupa kao takva". Za namjeru da se u cijelosti ili djelimično uništi nacionalna, etnička, rasna ili vjerska grupa kao takva Žalbeno vijeće će koristiti izraze "posebna namjera" i "genocidna namjera".¹¹⁴⁸

2. Ciljana grupa (Bearina osnova 21)

(a) Argumenti strana u postupku

416. **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku i zloupotrijebilo svoje diskreciono ovlaštenje kad je zaključilo da je ciljani dio grupe bosanskih Muslimana bio znatan

¹¹⁴³ Optužnica, par. 26, str. 17.

¹¹⁴⁴ Prvostepena presuda, par. 863. V. Prvostepena presuda, par. 856-862.

¹¹⁴⁵ Prvostepena presuda, par. 865. V. Prvostepena presuda, par. 839-840, 864, 866.

¹¹⁴⁶ Prvostepena presuda, par. 1180-1181, 1318-1319. V. Prvostepena presuda, par. 1175-1179, 1310-1317. V. također Prvostepena presuda, Dispozitiv, dijelovi koje se odnose na Popovića i Bearu.

¹¹⁴⁷ Prvostepena presuda, par. 1414-1415. V. Prvostepena presuda, par. 1397-1413. V. također Prvostepena presuda, Dispozitiv, dio koji se odnosi na Nikolića.

¹¹⁴⁸ V. Drugostepena presuda u predmetu *Jelisić*, par. 45.

segment čitave grupe, što je uslov za krivično djelo genocida.¹¹⁴⁹ On tvrdi da je Pretresno vijeće zanemarilo brojčanu veličinu ciljane grupe i da je svoj zaključak izvelo iz faktora od sporedne važnosti koji ne umanjuju značaj činjenice da nije bilo dovoljno ciljanih pripadnika grupe da bi taj uslov bio ispunjen.¹¹⁵⁰ Konkretno, **Beara** osporava to što se Pretresno vijeće oslonilo na sljedeća tri faktora i primijenilo ih u donošenju zaključka da je srebrenička enklava bila od ogromnog strateškog značaja za rukovodstvo bosanskih Srba:

(1) bez Srebrenice bi etnički srpska država [koju je rukovodstvo bosanskih Srba] željel[o] stvoriti ostala podijeljena i odvojena od Srbije; (2) budući da se većina muslimanskih stanovnika te regije u relevantno vrijeme sklonila u srebreničku enklavu, eliminacija enklave bi omogućila da se postigne cilj eliminacije muslimanskog prisustva u čitavoj regiji; i (3) eliminacija enklave, uprkos garancijama bezbjednosti od strane međunarodne zajednice, pokazala bi bosanskim Muslimanima koliko su nezaštićeni i njena sudbina poslužila bi "kao jasan pokazatelj" onog što čeka sve bosanske Muslimane.¹¹⁵¹

Beara tvrdi da je strateški položaj Srebrenice relevantan u smislu teritorijalnih težnji, a ne genocidne namjere, i da Pretresno vijeće nije pokazalo suprotno.¹¹⁵² Nadalje, on tvrdi da je time što je Pretresno vijeće, po svemu sudeći, kao faktor uzelo u obzir "Muslimane koji žive na geografskom području istočne Bosne", a ne "bosanske Muslimane iz istočne Bosne" kako ih je definisalo tužilaštvo, prekršeno njegovo pravo da bude upoznat s tezom protiv sebe, budući da to ne odgovara užoj definiciji stanovništva koja je navedena u Optužnici.¹¹⁵³ **Beara** s tim u vezi dodaje da to što je Pretresno vijeće nedopustivo proširilo obim grupe pokazuje da se stanovništvo enklave ne može smatrati čak ni "zasebnim dijelom grupe".¹¹⁵⁴ Naposljetku, **Beara** tvrdi da dokazi ne govore u prilog zaključku Pretresnog vijeća da bi uništenje Muslimana Srebrenice i Žepe ugrozilo opstanak bosanskih Muslimana kao cjeline.¹¹⁵⁵ Te greške, kako on tvrdi, obesnažuju značajan dio Prvostepene presude i predstavljaju neostvarenje pravde.¹¹⁵⁶

417. Osim toga, **Beara** tvrdi da Pretresno vijeće nije razmotrilo niti se bavilo argumentima i propratnim dokazima iznesenim u njegovom završnom podnesku.¹¹⁵⁷ Konkretno, on tvrdi da se

¹¹⁴⁹ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 226, par. 226, 237.

¹¹⁵⁰ Bearin žalbeni podnesak, par. 226, 230-232, 235, 237; Bearina replika, par. 86.

¹¹⁵¹ Bearin žalbeni podnesak, par. 227-228, gdje se poziva na Prvostepenu presudu, par. 865. V. takođe Bearin žalbeni podnesak, 233-235.

¹¹⁵² Bearin žalbeni podnesak, par. 233. V. takođe Bearina replika, par. 87; žalbeni pretres, AT. 255 (3. decembar 2013.).

¹¹⁵³ Bearin žalbeni podnesak, par. 234 i fusnota 326.

¹¹⁵⁴ Bearin žalbeni podnesak, par. 234 (gdje se poziva na Prvostepenu presudu u predmetu *Krstić*, par. 590); Bearina replika, par. 88.

¹¹⁵⁵ Bearin žalbeni podnesak, par. 235.

¹¹⁵⁶ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 226, par. 226, 237.

¹¹⁵⁷ Bearin žalbeni podnesak, par. 226.

Pretresno vijeće oslonilo isključivo na predmet *Krstić* kako bi utvrdilo da li je ispunjen uslov znatnosti, uprkos novim dokazima i argumentima.¹¹⁵⁸

418. Tužilaštvo u odgovoru kaže da je Pretresno vijeće ispravno primijenilo uslov znatnosti i da je pravilno ocijenilo veličinu ciljane grupe zajedno s faktorima koji se odnose na strateški značaj Srebrenice.¹¹⁵⁹ Nadalje, tužilaštvo tvrdi da su **Bearini** navodi da je Pretresno vijeće zanemarilo dokaze nepotkrijepljeni i nerazrađeni.¹¹⁶⁰

(b) Analiza

419. Žalbeno vijeće napominje da je Pretresno vijeće, kada je formulisalo mjerodavno pravo za genocid, uputilo na Drugostepenu presudu u predmetu *Krstić* i zaključilo da, "[a]ko je grupa 'djelimično' uzeta na metu, taj ciljani segment mora predstavljati znatan dio grupe, budući da mora biti dovoljno značajan da utječe na grupu u cjelini".¹¹⁶¹ Pretresno vijeće je zatim ponovo izložilo pravo u vezi sa značenjem riječi "znatan".¹¹⁶² Nijedna strana u postupku ne osporava da je Pretresno vijeće ispravno formulisalo mjerodavno pravo o uslovu znatnosti za genocid. Značajno je da **Beara** ne osporava to da je Pretresno vijeće imalo pravo da se osloni na druge faktore osim brojčane veličine da bi utvrdilo da li je ispunjen uslov znatnosti. Zadatak Žalbenog vijeća je, stoga, ograničen na utvrđivanje da li je pravo ispravno primijenjeno na činjenice.

420. **Bearina** tvrdnja da je Pretresno vijeće zanemarilo brojčanu veličinu ciljanog dijela grupe je neutemeljena. Pretresno vijeće je navelo da je brojčana veličina ciljanog dijela grupe nužna i važna polazna tačka za ispitivanje da li je ispunjen uslov znatnosti za genocid.¹¹⁶³ Pretresno vijeće je dalje prihvatilo da je "muslimansko stanovništvo Srebrenice, prije njenog pada u ruke VRS-a, predstavljalo mali postotak ukupnog muslimanskog stanovništva BiH u to vrijeme".¹¹⁶⁴ **Beara** svoj argument da nije ciljan dovoljan broj pripadnika grupe potkrepljuje upućujući na taj citat, koji je inače direktno preuzet iz Drugostepene presude u predmetu *Krstić*.¹¹⁶⁵ Međutim, u tom argumentu zanemarena je činjenica da je Žalbeno vijeće u tom predmetu zaključilo da se moraju uzeti u obzir i sekundarni faktori "[o]sim brojčane veličine ciljanog dijela".¹¹⁶⁶ Pretresno vijeće je zaključilo da "Muslimani iz istočne Bosne predstavljaju znatan segment čitave grupe, bosanskih Muslimana", a

¹¹⁵⁸ Bearin žalbeni podnesak, par. 236; Bearina replika, par. 86.

¹¹⁵⁹ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 233-242; žalbeni pretres, AT. 235-238 (3. decembar 2013.).

¹¹⁶⁰ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 242.

¹¹⁶¹ Prvostepena presuda, par. 831 (navodnici unutar citata izostavljeni), gdje se upućuje na Drugostepenu presudu u predmetu *Krstić*, par. 8.

¹¹⁶² Prvostepena presuda, par. 832, gdje se upućuje na Drugostepenu presudu u predmetu *Krstić*, par. 12-14.

¹¹⁶³ Prvostepena presuda, par. 832, gdje se upućuje na Drugostepenu presudu u predmetu *Krstić*, par. 12.

¹¹⁶⁴ Prvostepena presuda, par. 865, gdje se upućuje na Drugostepenu presudu u predmetu *Krstić*, par. 15.

¹¹⁶⁵ Bearin žalbeni podnesak, par. 231, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 865.

¹¹⁶⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*, par. 12-13.

zatim je konstatovalo, u vezi sa Srebrenicom, da "značaj zajednice ne određuje samo njena veličina".¹¹⁶⁷ **Beara** nije naveo nijednu grešku u pristupu Pretresnog vijeća.

421. Što se tiče **Bearine** tvrdnje da se Pretresno vijeće oslonilo isključivo na predmet *Krstić* kad je zaključilo da je ispunjen uslov znatnosti, Žalbeno vijeće primjećuje da Pretresno vijeće prilikom izvođenja ovog zaključka nije eksplicitno uputilo ni na jedan dokaz.¹¹⁶⁸ Međutim, na početku odjeljka Prvostepene presude koji se odnosi na zaključke o genocidu, Pretresno vijeće je podsjetilo na to da je pogubljeno nekoliko hiljada muškaraca bosanskih Muslimana¹¹⁶⁹ i konstatovalo da, "[i]ako je Pretresno vijeće, da bi utvrdilo da li je počinjen genocid, razmotrilo sve relevantne dokaze zajedno, ono će u okviru analize koja slijedi ponoviti samo najvažnije od njih".¹¹⁷⁰ Pretresno vijeće je potom uputilo na analizu uslova znatnosti koju je izvršilo Žalbeno vijeće u predmetu *Krstić*¹¹⁷¹ i konstatovalo da se "slaže [...] s tom analizom i prihvata njen zaključak".¹¹⁷² Pretresno vijeće nije pogriješilo kad je primijenilo analitički pravni okvir koji je koristilo Žalbeno vijeće. S obzirom na to, Žalbeno vijeće ne može zaključiti da je zaključak Pretresnog vijeća o uslovu znatnosti bio zasnovan isključivo na Drugostepenoj presudi u predmetu *Krstić* i da nisu uzeti u obzir dokazi prihvaćeni u ovom predmetu.

422. Žalbeno vijeće će se sad osvrnuti na pitanje da li je Pretresno vijeće dalo neprimjerenu težinu sekundarnim faktorima ili ih pogrešno primijenilo. U vezi s prvim faktorom - da bi, bez Srebrenice, etnički srpska država koju je rukovodstvo bosanskih Srba željelo stvoriti ostala podijeljena i odvojena od Srbije - Žalbeno vijeće smatra da **Bearin** argument da je strateški položaj Srebrenice relevantan u smislu teritorijalnih težnji, a ne genocidne namjere, proizlazi iz nerazumijevanja testa znatnosti. Mada je uslov znatnosti sadržan u tekstu odredbe u kojoj je opisana posebna namjera potrebna da bi se utvrdio genocid, to jest uslov da mora postojati "namjera da se *u cijelosti ili djelimično* uništi neka nacionalna, etnička, rasna ili vjerska grupa kao takva",¹¹⁷³ objektivne, kontekstualne karakteristike ciljanog dijela grupe, uključujući, između ostalog, njegovu brojčanu veličinu u odnosu na ukupnu veličinu grupe,¹¹⁷⁴ predstavljaju osnovu za utvrđivanje da li je ciljani dio grupe znatan.¹¹⁷⁵ Budući da **Beara** ne navodi nijednu drugu grešku u vezi s tim što se

¹¹⁶⁷ Prvostepena presuda, par. 865. V. takođe Prvostepena presuda, par. 832.

¹¹⁶⁸ V. Prvostepena presuda, par. 865.

¹¹⁶⁹ Prvostepena presuda, par. 837.

¹¹⁷⁰ Prvostepena presuda, par. 838.

¹¹⁷¹ Prvostepena presuda, fusnote 3018-3019.

¹¹⁷² Prvostepena presuda, par. 865.

¹¹⁷³ Član 4(2) Statuta (naglasak dodat). V. Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*, par. 6, 8-9. V. takođe član II Konvencije o genocidu.

¹¹⁷⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*, par. 12.

¹¹⁷⁵ V. Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*, par. 12-17 (gdje se u diskusiji o znatnosti upućuje na razne kontekstualne i objektivne karakteristike ciljanog dijela grupe, bosanskih Muslimana iz Srebrenice); Benjamin Whitaker, *Revised and Updated Report on the Question of Prevention and Punishment of the Crime of Genocide*, U.N.

Pretno vijeće djelimično oslonilo na stratešku važnost Srebrenice, Žalbeno vijeće odbacuje njegove argumente u vezi s prvim faktorom.

423. Što se tiče drugog faktora - da se većina muslimanskog stanovništva te regije u relevantno vrijeme sklonila u srebreničku enklavu i da bi eliminacija enklave omogućila da se postigne cilj eliminacije muslimanskog prisustva u čitavoj regiji - Žalbeno vijeće zaključuje da **Beara** nije pokazao da je Pretresno vijeće uzelo u obzir veći dio grupe nego što je navedeno u Optužnici. **Beara** pravi čisto semantičku razliku između "bosanskih Muslimana iz istočne Bosne" i "Muslimana koji žive u geografskoj regiji istočna Bosna" i ne upućuje konkretno na spis prvostepenog postupka koji bi mogao objasniti porijeklo ili relevantnost navedenih izraza. **Bearina** daljnja tvrdnja o nepostojanju "zasebnog" identiteta grupe oslanja se na istu nepotkrijepljenu semantičku razliku. **Bearini** argumenti u vezi s drugim faktorom se, stoga, odbacuju.

424. Što se tiče trećeg faktora – to jest da bi eliminacija enklave, uprkos garancijama bezbjednosti od strane međunarodne zajednice, pokazala bosanskim Muslimanima koliko su "nezaštićeni" i da bi njena sudbina poslužila "kao jasan pokazatelj" onog što čeka sve bosanske Muslimane – **Beara** ne upućuje ni na jedan dokaz u prilog svom argumentu, te se taj argument stoga odbacuje.

425. Naposljetku, **Beara** u prilog svom argumentu da Pretresno vijeće nije razmotrilo i da se nije bavilo argumentima i prapatnim dokazima o tome da li je ispunjen uslov znatnosti samo generalno upućuje na jedan odjeljak svog završnog podneska.¹¹⁷⁶ **Beara** nije identifikovao konkretna pitanja i argumente koje je Pretresno vijeće propustilo da razmotri i nije objasnio zašto taj propust Vijeća obesnažuje odluku. Osim toga, jedini konkretan argument koji **Beara** iznosi u prilog svojoj tvrdnji je taj da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir dokaze da "enklava" nije nikad bila u potpunosti demilitarizovana. Međutim, Pretresno vijeće je u više navrata potvrdilo da enklave Srebrenica i Žepa nisu nikad bile u potpunosti demilitarizovane.¹¹⁷⁷

426. Stoga, Žalbeno vijeće zaključuje da **Beara** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo i, shodno tome, u potpunosti odbacuje njegovu žalbenu osnovu 21.

Doc. E/CN.4/Sub.2/1985/6, par. 29 ("Čini se da 'djelimično' podrazumijeva realno značajan broj u odnosu na ukupnu grupu kao cjelinu, ili na drugi način značajan segment grupe, npr. njeno vodstvo.").

¹¹⁷⁶ V. Bearin žalbeni podnesak, fusnota 316, gdje se upućuje na Bearin završni podnesak, par. 696-725.

¹¹⁷⁷ Prvostepena presuda, par. 98, 197, 666, 774.

3. Državna politika (Nikolićeva osnova 3)(a) Argumenti strana u postupku

427. **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku kad nije identifikovalo državnu politiku kao suštinski element krivičnog djela genocida.¹¹⁷⁸ On se poziva na "istorijsko-pravne" argumente iz Schabasovog izvještaja nastojeći da pokaže da je državna politika, prema međunarodnom pravu, dio krivičnog djela genocida.¹¹⁷⁹ **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je zaključilo da je on iznio argumente koji su već bili razmotreni i odbačeni u drugim predmetima Međunarodnog suda i MKSR-a i konkretno se poziva na Schabasovu teoriju kao na argument koji Međunarodni sud nije ranije uzeo u obzir.¹¹⁸⁰ **Nikolić** takođe tvrdi da se Pretresno vijeće oslonilo na drugostepene presude u predmetima *Krstić*, *Jelisić* i *Kayishema i Ruzindana*, koje se ne bave pitanjem da li je državna politika pravni element krivičnog djela genocida.¹¹⁸¹ On tvrdi da ova pravna greška obesnažuje Prvostepenu presudu budući da je po optužbi za genocid presuđeno na osnovu netačne definicije.¹¹⁸² Prema **Nikolićevim** riječima, Žalbena vijeće stoga treba da primjeni ispravnu definiciju i da zaključi da genocid nije počinjen u periodu relevantnom za Optužnicu.¹¹⁸³

428. Alternativno, **Nikolić** tvrdi da postoje uvjerljivi razlozi u interesu pravde na osnovu kojih Žalbena vijeće može odstupiti od svoje ranije prakse i priznati državnu politiku kao element krivičnog djela genocida.¹¹⁸⁴ Prije svega, **Nikolić** tvrdi da Schabasov izvještaj pokazuje da je Žalbena vijeće svoje ranije odluke donijelo *per incuriam* u mjeri u kojoj se u njima ne priznaje državna politika kao suštinski element krivičnog djela genocida.¹¹⁸⁵ Drugo, **Nikolić** tvrdi da Žalbena vijeće treba da ponovo ocijeni svoju praksu kako bi obezbijedilo ujednačen stav prema genocidu u međunarodnom pravu koji će pomiriti različite pristupe u ocjenjivanju državne odgovornosti i individualne krivične odgovornosti i tako omogućiti komplementarno funkcionisanje ta dva zasebna režima.¹¹⁸⁶ Treće, **Nikolić** tvrdi da je ujednačavanje neophodno čak i u sklopu samog međunarodnog krivičnog prava, gdje Međunarodni sud i Međunarodni krivični sud (dalje u tekstu: MKS) primjenjuju različite pravne standarde za krivično djelo genocida, a ta neusklađenost bi mogla dovesti u pitanje vjerodostojnost, izvjesnost i djelotvornost međunarodnog krivičnog

¹¹⁷⁸ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 55, 59.

¹¹⁷⁹ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 55. V. gore, fusnota 221.

¹¹⁸⁰ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 56; Nikolićeva replika, par. 29.

¹¹⁸¹ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 57-58; Nikolićeva replika, par. 29.

¹¹⁸² Nikolićev žalbeni podnesak, par. 60.

¹¹⁸³ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 60-62.

¹¹⁸⁴ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 63; Nikolićeva replika, par. 30.

¹¹⁸⁵ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 59; Nikolićeva replika, par. 30.

¹¹⁸⁶ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 64; Nikolićeva replika, par. 30.

prava.¹¹⁸⁷ Na kraju, **Nikolić** tvrdi da je, iz razloga pravičnosti, potrebno ponovno definisati krivično djelo genocida kako bi se spriječilo da se buduća suđenja vode u skladu s neadekvatnom definicijom koja se trenutno primjenjuje.¹¹⁸⁸

429. Tužilaštvo u odgovoru kaže da je Pretresno vijeće ispravno zaključilo da plan ili politika nisu elementi krivičnog djela genocida.¹¹⁸⁹ Tužilaštvo nadalje tvrdi da **Nikolić** ne iznosi nijedan uvjerljiv razlog u interesu pravde zbog kojeg bi Žalbeno vijeće trebalo da odstupi od svoje prakse.¹¹⁹⁰

(b) Analiza

430. Prilikom donošenja zaključka da za krivično djelo genocida nije potrebno postojanje državne politike, Pretresno vijeće se oslonilo, između ostalog, na drugostepene presude u predmetima *Krstić, Jelisić i Kayishema i Ruzindana*.¹¹⁹¹ Žalbeno vijeće smatra da nije bilo primjereno osloniti se na Drugostepenu presudu u predmetu *Krstić*, u kojoj je Žalbeno vijeće zaključilo da učešće u rasprostranjenom i sistematskom napadu na civilno stanovništvo nije element krivičnog djela genocida.¹¹⁹² Međutim, Žalbeno vijeće smatra da Pretresno vijeće nije pogriješilo kad se oslonilo na drugostepene presude u predmetima *Jelisić i Kayishema i Ruzindana*. U Drugostepenoj presudi u predmetu *Jelisić*, Žalbeno vijeće je zaključilo da "postojanje plana ili politike ne predstavlja sastavni dio krivičnog djela u pravnom smislu",¹¹⁹³ dok je Žalbeno vijeće u predmetu MKSR-a *Kayishema i Ruzindana* reklo da "genocidni plan nije sastavni element krivičnog djela genocida".¹¹⁹⁴ Mada se te presude ne bave izričito pitanjem državne politike, Žalbeno vijeće smatra da, ako politika nije pravni uslov, tada slijedi da državna politika ne može biti pravni uslov. Prema tome, Međunarodni sud je već razmotrio pitanje da li se za krivično djelo genocida zahtijeva postojanje državne politike.

431. Žalbeno vijeće podsjeća na to da je Pretresno vijeće razmotrilo Schabasov izvještaj, da je uzelo u obzir u njemu navedeni argument u vezi s državnom politikom i da ga je odbacilo.¹¹⁹⁵ Žalbeno vijeće konstatuje da je središnji argument Schabasovog izvještaja značaj državne politike u utvrđivanju da li je počinjen genocid.¹¹⁹⁶ Uzimajući u obzir da praksa Žalbenog vijeća isključuje

¹¹⁸⁷ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 65; Nikolićeva replika, par. 30.

¹¹⁸⁸ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 66; Nikolićeva replika, par. 30.

¹¹⁸⁹ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 44-50.

¹¹⁹⁰ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 44, 51-56.

¹¹⁹¹ Prvostepena presuda, par. 828-830.

¹¹⁹² Prvostepena presuda, par. 828 i fusnota 2961, gdje se upućuje na Drugostepenu presudu u predmetu *Krstić*, par. 223.

¹¹⁹³ Drugostepena presuda u predmetu *Jelisić*, par. 48.

¹¹⁹⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Kayishema i Ruzindana*, par. 138.

¹¹⁹⁵ Prvostepena presuda, par. 826-829 i fusnote 2956-2959.

¹¹⁹⁶ To se naročito vidi u Schabasovom izvještaju, Informativni sažetak, str. 4-5, prva i pretposljednja tačka.

državnu politiku kao uslov za krivično djelo genocida, Žalbena vijeće zaključuje da **Nikolić** nije pokazao nijednu grešku u tome kako je Pretresno vijeće razmotrilo Schabasov izvještaj.

432. Što se tiče alternativnog argumenta koji iznosi **Nikolić**, Žalbena vijeće konstatuje da je u praksi ustaljeno da ono, mada bi obično trebalo postupati u skladu sa svojim ranijim odlukama, od njih može odstupiti ako ima uvjerljive razloge koji su u interesu pravde.¹¹⁹⁷ Žalbena vijeće će ispitati da li je **Nikolić** pokazao da ti uvjerljivi razlozi postoje.

433. Što se tiče **Nikolićeve** tvrdnje da je Žalbena vijeće svoje ranije odluke donijelo *per incuriam*, Žalbena vijeće podsjeća na to da je moguće da postoje uvjerljivi razlozi u interesu pravde u situaciji u kojoj je ranija odluka donijeta *per incuriam*, to jest kad se "pogrešno odlučilo, obično zato što su sudije bile loše informirane o primjenjivom pravu".¹¹⁹⁸ Žalbena vijeće podsjeća na to da se **Nikolić** s tim u vezi oslanja na pravne argumente navedene u Schabasovom izvještaju,¹¹⁹⁹ koje će Žalbena vijeće ispitati dalje u tekstu.

434. **Nikolić** prvo navodi, upućujući na Schabasov izvještaj, da je moguće da se autori Konvencije o genocidu nisu bavili pitanjem državne politike kao elementom krivičnog djela genocida zato što su ga smatrali očiglednim.¹²⁰⁰ Žalbena vijeće je pregledalo *travaux préparatoires* Konvencije o genocidu i smatra da je njenim autorima pitanje državne politike bilo daleko od očiglednog. Na primjer, predsjednik *ad hoc* Komisije o genocidu, govoreći u svojstvu predstavnika Sjedinjenih Američkih Država, predložio je da se definiciji genocida doda fraza "uz saučesništvo vlade".¹²⁰¹ Delegat iz Poljske bio je mišljenja da predložena izmjena "nepotrebno ograničava koncept genocida",¹²⁰² a njegov argument je podržao delegat iz Venecuele koji je dodao da bi takva izmjena "spriječila kažnjavanje brojnih zločina koje počinji jedna grupa nad drugom i koji imaju sva obilježja genocida".¹²⁰³ Na Šestom odboru je na značajan otpor naišao prijedlog francuske strane da se definiciji genocida doda fraza da genocid moraju "[p]očiniti, podržavati ili dozvoliti državne vlasti".¹²⁰⁴ Delegat iz Pakistana se usprotivio prijedlogu francuske strane zato što isključuje "fašističke ili terorističke organizacije" koje, po njegovom mišljenju, mogu počiniti genocid,¹²⁰⁵ dok se delegat iz Egipta prijedlogu usprotivio zbog toga što isključuje zločine koje čine paravojne

¹¹⁹⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 23; Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 8; Drugostepena presuda u predmetu *Aleksovski*, par. 107-108.

¹¹⁹⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 24; Drugostepena presuda u predmetu *Aleksovski*, par. 108.

¹¹⁹⁹ V. gore, par. 428. U Schabasovom izvještaju uglavnom se ne tvrdi da se državna politika mora razmatrati kao obilježje krivičnog djela genocida, ali Žalbena vijeće će razmotriti Schabasov izvještaj u kontekstu **Nikolićeve** žalbe.

¹²⁰⁰ Schabasov izvještaj, str. 304.

¹²⁰¹ Konvencija o genocidu: *Travaux*, str. 712.

¹²⁰² Konvencija o genocidu: *Travaux*, str. 714.

¹²⁰³ Konvencija o genocidu: *Travaux*, str. 715.

¹²⁰⁴ Konvencija o genocidu: *Travaux*, str. 1451.

¹²⁰⁵ Konvencija o genocidu: *Travaux*, str. 1455.

grupe.¹²⁰⁶ Izmjena koju je predložila francuska strana na kraju je odbijena s 40 glasova protiv, dva za i jednim uzdržanim.¹²⁰⁷ Čak i ako se nije raspravljalo o uslovu "državne politike" kao takvom, Žalbeno vijeće smatra da bi rezerve koje su izrazili mnogi delegati bile jednako primjenjive i na pitanje uključivanja uslova državne politike u definiciju genocida.

435. Oslanjajući se na Schabasov izvještaj, **Nikolić** iznosi slab argument u pogledu potvrde teze tog izvještaja koja se navodi u Drugostepenoj presudi u predmetu *Kayishema i Ruzindana*, tako što jednostavno konstatuje da bi autor izvještaja bio "sklon tome da smatra da presuda u predmetu *Kayishema* govori u prilog važnosti državne politike u pravnoj istrazi o genocidu".¹²⁰⁸ Žalbeno vijeće konstatuje da je u Drugostepenoj presudi u predmetu *Kayishema i Ruzindana* navedeno da, "mada genocidni plan nije konstitutivni element krivičnog djela genocida, postojanje takvog plana snažno upućuje na uslov posebne namjere koji je potreban da bi se utvrdilo krivično djelo genocida".¹²⁰⁹ Osim toga, u paragrafu na koji se poziva **Nikolić** u prilog svojoj tvrdnji da Drugostepena presuda u predmetu *Kayishema i Ruzindana* ističe značaj državne politike u suštini su samo ponovo navedeni određeni relevantni dijelovi pretresnog postupka.¹²¹⁰ Ništa od toga ne ide u prilog argumentu da je državna politika uslov za krivično djelo genocida.

436. Žalbeno vijeće podsjeća na to da nije primjereno oslanjati se na definicije krivičnih djela navedene u Obilježjima krivičnih djela MKS-a, s obzirom na to da te definicije "nisu obavezujuća pravila, nego samo pomoćno sredstvo tumačenja" Statuta MKS-a.¹²¹¹ Isto tako, ni sam Statut MKS-a, kao multilateralni ugovor, ne obavezuje Međunarodni sud.¹²¹² U svakom slučaju, Žalbeno vijeće ne smatra uvjerljivim **Nikolićev** argument da upućivanje u Obilježjima krivičnih djela MKS-a na to da se genocid vrši u sklopu "očiglednog obrasca sličnog ponašanja"¹²¹³ predstavlja "jak dokaz da je [državna politika] implicitni dio međunarodnog običajnog prava".¹²¹⁴ Žalbeno vijeće smatra da "očigledan obrazac sličnog ponašanja" nužno ne podrazumijeva postojanje državne politike.

437. Što se tiče Izvještaja Komisije za Darfur, **Nikolić** se posebno oslanja na sljedeću izjavu:

¹²⁰⁶ Konvencija o genocidu: *Travaux*, str. 1457. V. takođe Konvencija o genocidu: *Travaux*, str. 1456-1460, 1462-1468, gdje su protivljenje izrazili delegati iz Irana, Venecuele, Švedske, Urugvaja, Kube, Filipina, Jugoslavije i Haitija.

¹²⁰⁷ Konvencija o genocidu: *Travaux*, str. 1471.

¹²⁰⁸ Schabasov izvještaj, str. 307.

¹²⁰⁹ Drugostepena presuda u predmetu *Kayishema i Ruzindana*, par. 138. V. Schabasov izvještaj, str. 306-307.

¹²¹⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Kayishema i Ruzindana*, par. 139. V. Schabasov izvještaj, str. 306-307.

¹²¹¹ Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*, par. 224 i fusnota 366.

¹²¹² V. Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1648.

¹²¹³ U relevantnom članu Obilježja krivičnih djela MKS-a krivično djelo genocida opisano je kao "[p]onašanje u kontekstu očiglednog obrasca sličnog ponašanja usmjerenog protiv te grupe ili ponašanje koje je samo po sebi moglo prouzrokovati takvo uništenje". Član 6(a)(4) Obilježja krivičnih djela MKS-a. V. članove 6(a)(1)-(3), (b)-(e) Obilježja krivičnih djela MKS-a.

¹²¹⁴ Schabasov izvještaj, str. 307-309.

Međutim, čini se da nedostaje jedan ključni element, barem što se tiče centralnih organa vlasti: genocidna namjera. Općenito govoreći, politika napadanja, ubijanja i prisilnog premještanja pripadnika neke grupe ne dokazuje postojanje posebne namjere da se u cijelosti ili djelimično uništi neka grupa koja se razlikuje po rasnim, etničkim, nacionalnim i vjerskim osnovama. Čini se da su oni koji su planirali i organizovali napade na sela imali namjeru da žrtve protjeraju iz njihovih domova prije svega u svrhu borbe protiv pobunjenika.¹²¹⁵

Žalbeno vijeće napominje da je Međunarodna komisija za istragu o Darfuru koja je podnijela izvještaj generalnom sekretaru Ujedinjenih nacija (dalje u tekstu: Komisija za Darfur) tražila genocidnu *namjeru* i da nije iznenađujuće to što je Komisija, zbog naglaska koji je stavila na "centralne organe vlasti", otišla u pravcu traženja dokaza o postojanju državne politike. Žalbeno vijeće dalje napominje da se u izlaganju svog pristupa genocidnoj namjeri Izvještaj Komisije za Darfur oslonio u velikoj mjeri na praksu Međunarodnog suda.¹²¹⁶

438. Isto tako, u Presudi MSP-a o genocidu u Bosni, Međunarodni sud pravde (dalje u tekstu: MSP) oslonio se na praksu Međunarodnog suda prilikom donošenja zaključka da su djela u Srebrenici od otprilike 13. jula 1995. "počinjena s posebnom namjerom da se djelimično uništi grupa Muslimana u Bosni i Hercegovini kao takva".¹²¹⁷ **Nikolić** tvrdi da sljedeći odjeljak iz Presude MSP-a o genocidu u Bosni pokazuje da je "Sud analizirao pitanje 'posebne namjere' u smislu postojanja plana".¹²¹⁸

Pretresno vijeće je, u predmetu *Krstić*, rasvijetlilo pitanje namjere. U svojim zaključcima, ono se uvjerilo u postojanje namjere na osnovu dokaza koji su mu predočeni. Pod naslovom 'Plan o egzekuciji muškaraca, bosanskih Muslimana, iz Srebrenice', Vijeće 'zaključuje da su nakon zauzimanja Srebrenice u julu 1995. bosanski Srbi skovali i sproveli plan da pogube što je moguće više vojno sposobnih muškaraca, bosanskih Muslimana, koji su se nalazili u enklavi'.¹²¹⁹

Ovaj dio ne ide u prilog **Nikolićevom** argumentu, budući da se odnosi na vrijednost plana kao dokaza genocidne namjere.

439. **Nikolić** tvrdi da bi Komisija za Darfur i MSP, da su prihvatili da za utvrđivanje genocida ne postoji uslov postojanja državne politike, tražili dokaze o tome da je neki pojedinac čiji se postupci mogu pripisati Sudanu ili Srbiji ubio pripadnika ciljane grupe s namjerom da je djelimično ili u cijelosti uništi.¹²²⁰ Žalbeno vijeće primjećuje da je MSP zapravo posvetio znatan dio diskusije ispitivanju da li su genocidna "djela činile osobe ili organi čije se ponašanje može pripisati, naročito

¹²¹⁵ Izvještaj Komisije za Darfur, par. 518. V. Schabasov izvještaj, str. 316.

¹²¹⁶ V. Izvještaj Komisije za Darfur, par. 491-493, 502-503, 520.

¹²¹⁷ Presuda MSP-a o genocidu u Bosni, par. 295-297.

¹²¹⁸ Schabasov izvještaj, str. 318.

¹²¹⁹ Presuda MSP-a o genocidu u Bosni, par. 292 (reference unutar citata izostavljene).

¹²²⁰ Schabasov izvještaj, str. 317.

u slučaju događaja u Srebrenici, [Republici Srbiji]"¹²²¹ Što se tiče Komisije za Darfur, Žalbeno vijeće napominje da u dijelu na koji upućuje **Nikolić**¹²²² Izvještaj Komisije za Darfur upozorava:

Ne treba isključiti mogućnost da u nekim slučajevima *pojedinci*, uključujući i vladine funkcionere, mogu imati genocidnu namjeru, ili drugim riječima, napasti žrtve s posebnom namjerom da djelimično unište neku grupu koju smatraju neprijateljskom etničkom grupom. Ako bilo koji pojedinac, uključujući i vladine funkcionere, ima takvu namjeru, o tome treba da, od slučaja do slučaja, presudi nadležni sud. Ako nadležni sud utvrdi da su u nekim slučajevima određeni pojedinci imali genocidnu namjeru, postavilo bi se pitanje utvrđivanja eventualne krivične odgovornosti viših funkcionera bilo za saučesništvo u genocidu ili za propust da istraže, spriječe ili kazne takva moguća djela genocida.¹²²³

Nadalje, Žalbeno vijeće primjećuje da je Komisija za Darfur, mada je bila ovlaštena da provede istrage kako bi se "identifikovali počinioci [, između ostalog, djela genocida] u namjeri da osigura da se odgovorni kazne",¹²²⁴ odlučila da očuva povjerljivost imena osumnjičenih za međunarodne zločine i da ta imena prosljedi nadležnom tužilaštvu.¹²²⁵ Žalbeno vijeće se stoga nije uvjerilo da se iz toga može izvesti zaključak da su Komisija za Darfur i MSP bili mišljenja da je državna politika uslov za genocid.

440. S obzirom na gore navedeno, Žalbeno vijeće smatra da **Nikolić** nije pokazao da je državna politika obilježje krivičnog djela genocida. Shodno tome, Žalbeno vijeće odbacuje njegov argument da su ranije odluke Žalbenog vijeća po tom pitanju donesene *per incuriam* budući da u njima državna politika nije navedena kao uslov za krivično djelo genocida.

441. Što se tiče **Nikolićevog** drugog i trećeg argumenta, u kojima traži da Žalbeno vijeće obezbijedi ujednačen stav prema genocidu u međunarodnom pravu, Žalbeno vijeće primjećuje da njegova dužnost nije da usklađuje međunarodno pravo, već da o pitanjima koja ima pred sobom odlučuje u skladu s mjerodavnim pravom. S tim u vezi, Žalbeno vijeće napominje da ono primjenjuje običajno međunarodno pravo i da je njegova nadležnost *ratione materiae* ograničena na individualnu krivičnu odgovornost, a ne na odgovornost država. Žalbeno vijeće, stoga, odbacuje te argumente.

¹²²¹ Presuda MSP-a o genocidu u Bosni, par. 379. V. takođe Presuda MSP-a o genocidu u Bosni, par. 386-390, 394-395, 408-413. Nakon detaljne pravne i činjenične analize, MSP je na ovo pitanje odgovorio odrično. Presuda MSP-a o genocidu u Bosni, par. 415.

¹²²² Schabasov izvještaj, str. 317.

¹²²³ Izvještaj Komisije za Darfur, par. 520 (naglasak u originalu) (reference unutar citata izostavljene). U izvještaju se dalje navodi da, "[k]ao što je Žalbeno vijeće MKSR-a ispravno primijetilo u presudi u predmetu *Kayishema i Ruzindana*, 'genocid nije krivično djelo koje mogu počinuti samo određene kategorije osoba. Istorija pokazuje da je to krivično djelo koje čine i izvršilac na nižem položaju i planer i podstrekač na visokom položaju.' Izvještaj Komisije za Darfur, fusnota 190, gdje se poziva na Drugostepenu presudu u predmetu *Kayishema i Ruzindana*, par. 170.

¹²²⁴ Rezolucija Savjeta bezbjednosti UN-a 1564 (18. septembar 2004.), par. 12.

¹²²⁵ Izvještaj Komisije za Darfur, str. 5, par. 525.

442. Na kraju, Žalbeno vijeće smatra da **Nikolićev** zaključni argument da treba spriječiti vođenje budućih suđenja na osnovu pogrešne definicije genocida proizlazi iz nedokazane pretpostavke da je definicija krivičnog djela genocida koju primjenjuje Međunarodni sud pogrešna, te se on, stoga, odbija.

443. Nakon što je zaključilo da **Nikolić** nije pokazao ni da je Pretresno vijeće pogriješilo ni da uvjerljivi razlozi u interesu pravde zahtijevaju odstupanje od ustaljene prakse ovog Međunarodnog suda, Žalbeno vijeće odbacuje **Nikolićevu** žalbenu osnovu 3 u cijelosti.

4. Neposredni počinioci

(a) Popovićeva žalba

444. **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je zaključilo da je ubijanje zarobljenika od strane snaga bosanskih Srba izvršeno s genocidnom namjerom da se unište Muslimani iz istočne Bosne.¹²²⁶ Osim toga, on tvrdi da je, kao oficir srednjeg ranga, osuđen za genocid na osnovu "proizvoljnog zaključka" da su svi pripadnici snaga bosanskih Srba počinili genocid.¹²²⁷ Tužilaštvo tvrdi da osuđujuća presuda **Popoviću** za genocid nije uslovljena namjerom neposrednih počinitelja i da je, u svakom slučaju, Pretresno vijeće razumno zaključilo da su pripadnici snaga bosanskih Srba imali genocidnu namjeru.¹²²⁸

445. Žalbeno vijeće primjećuje da Pretresno vijeće nije zaključilo da su *svi* pripadnici snaga bosanskih Srba počinili genocid. Zapravo, Pretresno vijeće je zaključilo da su "*pripadnici* snaga bosanskih Srba, uključujući članove Glavnog štaba VRS-a i pripadnike organa bezbjednosti VRS-a, kao što su **Popović** i **Beara**, počinili genocid nad Muslimanima iz istočne Bosne, kao dijelom bosanskih Muslimana".¹²²⁹ To što se kao primjer u ovom zaključku navodi **Popović** odnosi se na zaseban zaključak Pretresnog vijeća u vezi s njegovom ličnom odgovornošću po tački 1 (genocid) Optužnice,¹²³⁰ u kojem je Pretresno vijeće izričito navelo osnov po kojem je **Popovića** osudilo za počinjenje genocida, s naglaskom na njegovoj genocidnoj namjeri.¹²³¹ **Popović** u potpunosti zanemaruje te detaljne zaključke u svom pokušaju da uspostavi nekakvu relevantnost između osuđujuće presude za genocid koja mu je izrečena i pobijanog zaključka da su genocid počinili

¹²²⁶ Popovićev žalbeni podnesak, par. 17, 19-32; Popovićeva replika, par. 15-19, 21-29; žalbeni pretres, AT. 85-87 (2. decembar 2013.).

¹²²⁷ Popovićev žalbeni podnesak, par. 22-23; žalbeni pretres, AT. 86 (2. decembar 2013.).

¹²²⁸ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 8-9, 13-27; žalbeni pretres, AT. 147-153 (2. decembar 2013.).

¹²²⁹ Prvostepena presuda, par. 863 (naglasak dodat). V. takođe Prvostepena presuda, par. 856, 864, 866, 2080.

¹²³⁰ Prvostepena presuda, par. 863, gdje se upućuje, između ostalog, na Prvostepenu presudu, par. 1181.

¹²³¹ Prvostepena presuda, par. 1175-1181.

pripadnici snaga bosanskih Srba.¹²³² Žalbeno vijeće primjećuje da namjera pripadnika snaga bosanskih Srba nije bila jedan od "odlučujućih faktora" na kojima je Pretresno vijeće zasnovalo zaključak da je **Popović** imao genocidnu namjeru.¹²³³ Zbog toga **Popovićevi** argumenti u vezi s genocidnom namjerom pripadnika snaga bosanskih Srba ne mogu promijeniti ishod odluke Pretresnog vijeća. Shodno tome, Žalbeno vijeće odbacuje te argumente.

(b) Bearina žalba (osnova 17, djelimično)

446. **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku kad je zaključilo da ubijanja u Cerskoj, Kravici i na rijeci Jadar podrazumijevaju da je genocidna namjera postojala 13. jula 1995.¹²³⁴ Konkretno, on tvrdi da je ubijanje u skladištu u Kravici bilo slučajno, da nisu sve žrtve iz grobnice u Cerskoj ubijene 13. jula 1995. i da je ubijanje na rijeci Jadar izvršila policija, što pokazuje da je bilo nerazumno zaključiti da ta ubijanja upućuju na koordinaciju.¹²³⁵ **Beara** tvrdi da Pretresno vijeće nije dalo obrazloženje o tome zašto je tačkom Optužnice za genocid obuhvatilo žrtve ubijanja u Kravici, Cerskoj i na rijeci Jadar.¹²³⁶ Tužilaštvo tvrdi da **Beara** ne pokazuje da je Pretresno vijeće pogriješilo i da zanemaruje činjenicu da je Pretresno vijeće detaljno razmotrilo razmjere i obim operacije ubistva.¹²³⁷

447. Žalbeno vijeće ima u vidu da je Pretresno vijeće, u okviru svojih zaključaka u vezi s genocidnom namjerom snaga bosanskih Srba, konstatovalo sljedeće: "Ubijanje je izvršeno u zapanjujućem broju pogotovo 13. jula, što ukazuje na koordinaciju a ne slučajnost. Samo 13. jula ubijanje zarobljenika, bosanskih Muslimana, vršeno je na rijeci Jadar, u dolini Cerske, u skladištu u Kravici, na livadi u Sandićima i u školi u selu Luke."¹²³⁸

448. Što se tiče ubijanja u skladištu u Kravici i na rijeci Jadar, **Beara** se ne poziva na spis prvostepenog postupka osim na gore pomenuti zaključak, što njegove argumente čini pukim nerazrađenim tvrdnjama.¹²³⁹ **Beara** takođe samo navodi da Pretresno vijeće nije protumačilo dokaze na jedan određen način. Osim toga, Žalbeno vijeće dalje u tekstu, u kontekstu UZP-a ubistva, odbacuje **Bearin** argument da je ubijanje u skladištu u Kravici bilo slučajno¹²⁴⁰ i da

¹²³² Popovićev žalbeni podnesak, par. 19 i fusnota 33, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 856, 863-864, 866, 2080.

¹²³³ Prvostepena presuda, par. 1180.

¹²³⁴ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 199, par. 199; Bearina replika, par. 76-77.

¹²³⁵ Bearin žalbeni podnesak, par. 199-201 (gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 859); Bearina replika, par. 77.

¹²³⁶ Bearina replika, par. 76.

¹²³⁷ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 202, 204. V. takođe Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 199.

¹²³⁸ Prvostepena presuda, par. 859.

¹²³⁹ V. Bearin žalbeni podnesak, žalbena osnova 17, posebno par. 199-200; Bearina replika, par. 76-77.

¹²⁴⁰ V. dolje, par. 1040.

ubijanje na rijeci Jadar nije bilo koordinisano jer ga je izvršila policija.¹²⁴¹ Shodno tome, Žalbena vijeće odbacuje **Bearine** argumente u vezi s relevantnošću ubijanja u skladištu u Kravici i na rijeci Jadar za genocidnu namjeru snaga bosanskih Srba.

449. Što se tiče ubijanja u dolini Cerske, mada **Beara** upućuje na dokaze o tome da postoji mogućnost da je deset osoba ubijeno tek 17. jula 1995., Žalbena vijeće podsjeća da je "većina žrtava – otprilike 140 od 150 žrtava – ubijena [...] 13. jula 1995."¹²⁴² Shodno tome, Žalbena vijeće zaključuje da, bez obzira na to da li je ukupan broj zarobljenih bosanskih Muslimana koji su 13. jula 1995. ubijeni u dolini Cerske bio 140 ili 150, **Beara** nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao zaključiti da ubijanje zapanjujućeg broja žrtava koje je tog dana izvršeno na različitim lokacijama ne ukazuje na slučajnost, već na koordinaciju. **Bearin** argument se, stoga, odbacuje.

450. Naposljetku, Žalbena vijeće ima u vidu da **Beara** nije uputio ni na jedan "prigovor u vezi s ubijanjima u Kravici, Cerskoj i na rijeci Jadar" u vezi s kojima Pretresno vijeće navodno nije dalo nikakvo obrazloženje.¹²⁴³ Osim toga, Žalbena vijeće smatra da je Pretresno vijeće jasno navelo da su ta ubistva relevantna za tačku Optužnice za genocid zbog toga što su bila dio velikog broja ubistava koja su sva izvršena 13. jula 1995.¹²⁴⁴ Žalbena vijeće zaključuje da **Beara** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo zbog toga što nije dalo obrazloženje.

5. Genocidna namjera snaga bosanskih Srba

(a) Nikolićeva žalba (podosnove 4.1, 4.2 i 4.3)

(i) Argumenti strana u postupku

451. **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu i činjeničnu grešku kad je zaključilo da su djela ubijanja i nanošenja teških tjelesnih i duševnih povreda Muslimanima iz istočne Bosne počinjena s genocidnom namjerom.¹²⁴⁵

452. Prvi **Nikolićev** argument je da je zaključak Pretresnog vijeća da su snage bosanskih Srba imale genocidnu namjeru zasnovan na pogrešnoj procjeni razmjera operacije ubijanja i na propustu da uzme u obzir da nije bilo genocidnih djela nad bosanskim Muslimanima iz Žepe.¹²⁴⁶ **Nikolić** tvrdi da je zaštićena grupa obuhvatala bosanske Muslimane, ne samo iz Srebrenice, kao što je bio

¹²⁴¹ V. dolje, par. 1057.

¹²⁴² V. gore, par. 301.

¹²⁴³ V. Bearina replika, par. 76.

¹²⁴⁴ Prvostepena presuda, par. 859.

¹²⁴⁵ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 67; Nikolićeva replika, par. 31.

¹²⁴⁶ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 68.

slučaj u predmetu *Krstić*, već i one iz Žepe.¹²⁴⁷ Stoga se, prema **Nikolićevom** mišljenju, razmjere genocidnog poduhvata moraju odrediti na toj široj osnovi.¹²⁴⁸ On tvrdi da su snage bosanskih Srba preuzele potpunu kontrolu nad enklavom Žepa i da su mogle proširiti operaciju ubijanja, ali da su odlučile da to ne učine.¹²⁴⁹ S obzirom na to da nad bosanskim Muslimanima iz Žepe nije provedena operacija ubijanja i da je Pretresno vijeće zaključilo da njihovo prisilno premještanje ne predstavlja djelo u osnovi genocida, **Nikolić** tvrdi da nad bosanskim Muslimanima iz Žepe nisu počinjena genocidna djela.¹²⁵⁰

453. Drugi **Nikolićev** argument je da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir odluku da se odobri da do 10.000 bosanskih Muslimana prođe kroz odbrambene linije Zvorničke brigade.¹²⁵¹ Ta odluka je donijeta, ističe **Nikolić**, uprkos tome što je kolona mogla biti napadnuta.¹²⁵² **Nikolić** tvrdi da snage bosanskih Srba, da su stvarno imale genocidnu namjeru, ne bi dozvolile koloni da prođe uprkos tome što bi to moglo dovesti i do srpskih žrtava.¹²⁵³

454. Na kraju, **Nikolić** tvrdi da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir brojne razmjene muškaraca, bosanskih Muslimana, u periodu od 18. do 26. jula 1995.¹²⁵⁴ On tvrdi da su te razmjene izvršene na različitim komandnim nivoima VRS-a i da ta činjenica, kada se uzme zajedno s tim da je razmijenjen veliki broj ljudi, ukazuje na to da razmjene nisu bile izolovani slučajevi.¹²⁵⁵ **Nikolić** tvrdi da bi i ti muškarci bili pogubljeni da je namjera snaga bosanskih Srba stvarno bila da pobiju sve zarobljene muškarce, bosanske Muslimane.¹²⁵⁶

455. **Nikolić** tvrdi da svaki od gore iznesenih argumenata pokazuje da su snage bosanskih Srba imale brojne prilike da prošire razmjer ubijanja, ali da to nisu uradile, što pokazuje da nisu imale genocidnu namjeru.¹²⁵⁷ **Nikolić** tvrdi da nijedno razumno pretresno vijeće ne bi moglo zaključiti da je operacija ubijanja počinjena s genocidnom namjerom. On tvrdi da ta greška predstavlja neostvarenje pravde i da obesnažuje Prvostepenu presudu, te da se zbog toga mora poništiti osuđujuća presuda koja mu je izrečena za pomaganje i podržavanje genocida.¹²⁵⁸

¹²⁴⁷ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 68-69; Nikolićeva replika, par. 32.

¹²⁴⁸ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 69.

¹²⁴⁹ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 70; Nikolićeva replika, par. 33.

¹²⁵⁰ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 70.

¹²⁵¹ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 71-72.

¹²⁵² Nikolićev žalbeni podnesak, par. 72; Nikolićeva replika, par. 33.

¹²⁵³ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 72-73.

¹²⁵⁴ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 70, 74-76.

¹²⁵⁵ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 76.

¹²⁵⁶ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 77; Nikolićeva replika, par. 33.

¹²⁵⁷ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 86; Nikolićeva replika, par. 33. **Nikolić** takođe kaže da zabrinutost za mišljenje javnosti nije razlog zbog kojeg situacija nije eskalirala, budući da su pogubljenja u tim okolnostima mogla biti mnogo lakše prikrivena nego masovno ubijanje na nekom drugom mjestu. Nikolićev žalbeni podnesak, par. 86.

¹²⁵⁸ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 88.

456. Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Nikolić** ne pokazuje da je Pretresno vijeće napravilo ikakvu grešku u svom rasuđivanju.¹²⁵⁹ Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće u stvari zaključilo da su bosanski Muslimani iz Žepe bili meta genocida.¹²⁶⁰ Tužilaštvo dalje tvrdi da je odluka da se otvori koridor donesena iz očajanja, zbog nemogućnosti da se kolona blokira ili uništi nakon teških borbi.¹²⁶¹ Na kraju, tužilaštvo tvrdi da **Nikolić** zanemaruje da su masovna pogubljenja bila izvršena prije relevantnih razmjena zarobljenika, koje su zapravo bile način da se omogući povratak zarobljenih vojnika VRS-a.¹²⁶²

(ii) Analiza

457. Što se tiče **Nikolićevog** prvog argumenta, Žalbena vijeće ima u vidu da se Pretresno vijeće nije eksplicitno bavilo navodnom razlikom između definicije ciljanog dijela grupe koju je dalo tužilaštvo u ovom predmetu i one koja je artikulirana u Drugostepenoj presudi u predmetu *Krstić*.¹²⁶³ Žalbena vijeće podsjeća na to da je pretresno vijeće u predmetu *Krstić*, prilikom opisa ciljanog dijela zaštićene grupe, "upotrijebilo izraz 'srebrenički bosanski Muslimani' kao kraći oblik za Muslimane iz Srebrenice i okolnih područja".¹²⁶⁴ U ovom predmetu Pretresno vijeće je uputilo na objašnjenje tužilaštva da je ciljani dio zaštićene grupe "definisan[...] kao Muslimani iz Srebrenice i Žepe, čemu treba pridodati Goražde, ali radi se prvenstveno o Srebrenici i Žepi".¹²⁶⁵

458. Pored toga, prilikom ocjenjivanja teških tjelesnih i duševnih povreda nanesenih pripadnicima grupe operacijom ubijanja, Pretresno vijeće je pojasnilo da "neće uzeti u obzir prisilno premještanje iz Srebrenice, *odnosno Žepe*".¹²⁶⁶ Pretresno vijeće je kasnije posvetilo obimnu diskusiju pitanju da li je genocid počinjen putem prisilnog premještanja žena i djece iz Srebrenice i Žepe, u skladu s članovima 4(2)(c) i 4(2)(d) Statuta.¹²⁶⁷ Stoga Pretresno vijeće pominje bosanske Muslimane iz Žepe u svakoj fazi razmatranja o genocidu. S obzirom na gore navedeno, Žalbena vijeće može samo zaključiti da je Pretresno vijeće uključilo bosanske Muslimane iz Žepe u ciljani dio zaštićene grupe, to jest u bosanske Muslimane iz istočne Bosne. **Nikolićevoj** tvrdnji da nad bosanskim Muslimanima iz Žepe nisu počinjena nikakva genocidna djela, kao takvoj, protivrječi Prvostepena presuda, u kojoj Pretresno vijeće navodi razne povrede koje su pretrpjeli Muslimani iz istočne Bosne. U svom razmatranju da li su pripadnicima grupe nanesene teške tjelesne ili duševne povrede, Pretresno vijeće je konstatovalo, na primjer, da su "Muslimanima iz istočne Bosne

¹²⁵⁹ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 57-58, 60, 66-67.

¹²⁶⁰ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 61-62.

¹²⁶¹ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 64. V. također Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 63.

¹²⁶² Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 65. V. također Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 63.

¹²⁶³ Prvostepena presuda, par. 839.

¹²⁶⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*, fusnota 24 (naglasak dodat).

¹²⁶⁵ Prvostepena presuda, fusnota 2978, gdje se poziva na završnu riječ tužilaštva, T. 34276 (4. septembar 2009.).

¹²⁶⁶ Prvostepena presuda, fusnota 2984 (naglasak dodat).

operacijom ubijanja nanese teške tjelesne i duševne povrede".¹²⁶⁸ Te povrede nisu bile ograničene na one koji su im bili direktno izloženi, već su uključivale i patnje članova porodica ubijenih i njihovih bližnjih.¹²⁶⁹ Suprotno **Nikolićevom** argumentu, zaključeno je da su Muslimani iz istočne Bosne, uključujući i stanovnike Žepe, bili žrtve genocidnog poduhvata. **Nikolićev** argument, zasnovan na pogrešnoj premisi, se odbacuje.

459. Što se tiče **Nikolićevog** drugog argumenta, Žalbeno vijeće smatra da je Pretresno vijeće u svojoj analizi o tome da li su snage bosanskih Srba imale genocidnu namjeru imalo u vidu prolazak kolone.¹²⁷⁰ Pretresno vijeće je zaključilo da je **Pandurević** odluku da odobri prolazak kolone donio suprotno Krstićevim naređenjima.¹²⁷¹ Osim toga, u svojoj diskusiji o olakšavajućim okolnostima prilikom odmjerenja **Pandurevićeve** kazne, Pretresno vijeće je konstatovalo da "[s]nažan utisak ostavlja **Pandurevićeva** odluka da otvori koridor i omogući bezbjedan prolaz hiljadama muškaraca, bosanskih Muslimana, koja je donesena u vrijeme kad su drugi pripadnici VRS-a, bez milosti i u skladu s planom da se izvrši genocid, aktivno učestvovali u hvatanju, zarobljavanju i pogubljenjima bosanskih Muslimana."¹²⁷² Na osnovu toga Žalbeno vijeće smatra da **Nikolić** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je smatralo da je otvaranje koridora bilo jedinstven slučaj odstupanja od genocidnog plana koji su proglasili komandanti VRS-a, a ne faktor koji generalnije pokazuje da snage bosanskih Srba uopšte nisu imale genocidnu namjeru. Stoga je pogrešna **Nikolićeva** tvrdnja da snage bosanskih Srba, da su imale genocidnu namjeru, ne bi odobrile prolaz kolone uprkos tome što je bilo izgledno da bi pretrpjele gubitke, budući da prolaz kolone nije bio u skladu s planom. Žalbeno vijeće s tim u vezi podsjeća da je "[n]amjera počinioca genocida da uništi uvijek [...] ograničena prilikama koje mu se pružaju".¹²⁷³ Zbog toga Žalbeno vijeće ne vidi grešku u rezonovanju Pretresnog vijeća o genocidnoj namjeri u vezi s otvaranjem koridora. **Nikolićev** argument se stoga odbija.

460. Što se tiče **Nikolićevog** zaključnog argumenta, Žalbeno vijeće se nije uvjerilo da je Pretresno vijeće u svojoj analizi o tome da li su snage bosanskih Srba imale genocidnu namjeru zanemarilo razmjene zarobljenika.¹²⁷⁴ **Nikolić** se oslanja na razmjene zarobljenika i premještanje zarobljenih u druge zatočeničke objekte koji su se odvijali nakon 17. jula 1995., a tada je operacija

¹²⁶⁷ Prvostepena presuda, par. 848-855.

¹²⁶⁸ Prvostepena presuda, par. 844.

¹²⁶⁹ Prvostepena presuda, par. 846.

¹²⁷⁰ V. Prvostepena presuda, par. 551-561, 838 ("Iako je Pretresno vijeće, da bi utvrdilo da li je počinjen genocid, razmotrilo sve relevantne dokaze zajedno, ono će u okviru analize koja slijedi ponoviti samo najvažnije od njih.").

¹²⁷¹ Prvostepena presuda, par. 557. V. takođe Prvostepena presuda, par. 553.

¹²⁷² Prvostepena presuda, par. 2219.

¹²⁷³ Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*, par. 13.

¹²⁷⁴ V. Prvostepena presuda, par. 590-596, 838. V. gore, fusnota 1270.

ubijanja uglavnom već bila okončana.¹²⁷⁵ Nadalje, Žalbeno vijeće ima u vidu da je, na osnovu zaključaka Pretresnog vijeća na koje strane u postupku upućuju, broj zarobljenika koji su premješteni i razmijenjeni tek neznatan dio u odnosu na nekoliko hiljada zarobljenih koji su pogubljeni.¹²⁷⁶ Shodno tome, Žalbeno vijeće ne vidi nikakvu grešku u rezonovanju Pretresnog vijeća u vezi s razmjenama i premještanjem zarobljenika. **Nikolićev** argument se, stoga, odbija.

461. Žalbeno vijeće stoga odbacuje **Nikolićeve** žalbene podosnove 4.1, 4.2 i 4.3.

(b) Nikolićeva žalba (osnova 5)

462. **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu i činjeničnu grešku kad je zanemarilo važne novije presedane, kojima se, prema njegovom mišljenju, utvrđuje da ubijanje grupe muškaraca za vrijeme prisilnog premještanja ostatka stanovništva ne dokazuje genocidnu namjeru.¹²⁷⁷ **Nikolić** tvrdi da su relevantne činjenice u Izvještaju Komisije za Darfur i u nizu odluka MKS-a o situaciji u Darfuru slične situaciji u Srebrenici i Žepi.¹²⁷⁸ **Nikolić** tvrdi da je to što je Pretresno vijeće zločine počinjene u Srebrenici pogrešno pravno okvalifikovalo kao genocidne obesnažilo odluku Pretresnog vijeća i dovelo do neostvarenja pravde i da, stoga, osuđujuća presuda koja mu je izrečena za pomaganje i podržavanje genocida treba biti poništena.¹²⁷⁹ Nadalje, on tvrdi da se Žalbeno vijeće mora pridržavati gore navedenih presedana kako bi se izbjeglo fragmentiranje međunarodnog prava.¹²⁸⁰

463. Tužilaštvo u odgovoru kaže da je Pretresno vijeće ispravno primijenilo jurisprudenciju Međunarodnog suda i da **Nikolić** ne pokazuje da su izvori na koje se on oslanja uvjerljivi ili obavezujući za ovaj Međunarodni sud.¹²⁸¹ Tužilaštvo takođe tvrdi da zaključci do kojih su došle druge institucije na osnovu niza drugačijih činjenica ne pokazuju da su zaključci Pretresnog vijeća pravno pogrešni ili nerazumni.¹²⁸²

¹²⁷⁵ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 70, 75-76, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 591-594, 720 (zaključci o premještanju i razmjenama zarobljenika), 1064 ("U narednim danima, prije svega između 14. i 17. jula, pogubljeno je nekoliko hiljada muškaraca, bosanskih Muslimana.")

¹²⁷⁶ V. Prvostepena presuda, par. 794.

¹²⁷⁷ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 89-91, 93-96, 98, gdje se upućuje na Izvještaj Komisije za Darfur, *Tužilac protiv Omara Hassana Ahmada al Bashira*, predmet br. ICC-02/05-01/09, Decision on the Prosecution's Application for a Warrant of Arrest Against Omar Hassan Ahmad al Bashir, 4. mart 2009. (javna redigovana verzija), *Tužilac protiv Omara Hassana Ahmada al Bashira*, predmet br. ICC-02/05-01/09 OA, Judgement on the Appeal of the Prosecutor Against the "Decision on the Prosecution's Application for a Warrant of Arrest Against Omar Hassan Ahmad al Bashir", 3. februar 2010., *Tužilac protiv Omara Hassana Ahmada al Bashira*, predmet br. ICC-02/05-01/09, Second Decision on the Prosecution's Application for a Warrant of Arrest, 12. juli 2010. V. takođe Nikolićeva replika, par. 36.

¹²⁷⁸ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 92, 97-98.

¹²⁷⁹ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 89, 99.

¹²⁸⁰ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 98.

¹²⁸¹ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 78. V. takođe Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 82.

¹²⁸² Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 78. V. takođe Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 79-81.

464. Žalbeno vijeće odbija **Nikolićev** argument budući da ni Izvještaj Komisije za Darfur ni jurisprudencija MKS-a na koje se **Nikolić** poziva ne obavezuju ovaj Međunarodni sud.¹²⁸³ Pretresno vijeće nije bilo obavezno da eksplicitno uzme u obzir te izvore, koji su, u najboljem slučaju, uvjerljivi. Pretresno vijeće je zaključilo, na osnovu činjenica iznesenih u ovom predmetu, da je operacija ubijanja bila izvedena s genocidnom namjerom.¹²⁸⁴ Mada je moguće da postoji površna sličnost između činjenica navedenih u presedanima u vezi sa situacijom u Darfuru na koje se **Nikolić** poziva i činjenica u ovom predmetu, to samo po sebi nije dovoljno da ukaže na grešku u rezonovanju Pretresnog vijeća. Prema tome, **Nikolić** nije pokazao da je Pretresno vijeće napravilo ikakvu grešku. Nadalje, Žalbeno vijeće podsjeća da njegova dužnost nije da usklađuje međunarodnog pravo, već da o pitanjima koja ima pred sobom odlučuje u skladu s mjerodavnim pravom.¹²⁸⁵ **Nikolićeva** žalbena osnova 5 se odbacuje.

6. Odgovornost žalilaca za genocid

(a) Popovićeva žalba

(i) Argumenti strana u postupku

465. **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je zaključilo da je imao genocidnu namjeru i da je počinio genocid svojim učestvovanjem u UZP-u ubistva.¹²⁸⁶ On tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešan zaključak o njegovoj genocidnoj namjeri izvelo iz niza drugih zaključaka.¹²⁸⁷ Osim toga, **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je zaključilo da je on naredio i planirao počinjenje genocida.¹²⁸⁸ **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće zanemarilo dokaze koji ukazuju na to da nije imao genocidnu namjeru i konkretno to da je podržao **Pandurevića** u njegovoj odluci da otvori koridor za bezbjedan prolaz kolone.¹²⁸⁹ **Popović** takođe tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno zaključilo da je to što je on koristio izraz "balija", koji je ono analiziralo van konteksta, relevantno

¹²⁸³ Upor. Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 83, gdje se upućuje na Drugostepenu presudu u predmetu *Čelebići*, par. 24.

¹²⁸⁴ Prvostepena presuda, par. 861.

¹²⁸⁵ V. gore, par. 441.

¹²⁸⁶ Popovićev žalbeni podnesak, par. 17; Popovićeva replika, par. 17.

¹²⁸⁷ Prema **Popovićevom** mišljenju, Pretresno vijeće je zaključilo da je on: (1) znao za plan ubijanja od samog početka; (2) znao za njegov obim; (3) učestvovao u razgovorima u Bratuncu prije početka operacije; (4) imao uvid u raspon operacije ubistva; (5) znao za zarobljavanje muškaraca iz kolone; (6) neposredno učestvovao u organizaciji ubistava masovnih razmjera u školi u Grbavcima, u školi u Ročeviću i u Pilici; (7) obišao gotovo sve lokacije na kojima je vršeno ubijanje na području Zvornika; (8) koristio pogrdni naziv "balija"; (9) izjavio da "sve balije treba pobiti"; (10) bio upoznat s namjerom da se pobije što više bosanskih Muslimana kako bi se oni uništili kao grupa; (11) organizovao ubistvo zarobljenika iz Milića; i (12) imao cilj da ne poštedi nijednog bosanskog Muslimana do kojeg je mogao doći, čak i kad se radilo o dječaku. Popovićev žalbeni podnesak, par. 33; Popovićeva replika, par. 16, 20. V. takođe Popovićev žalbeni podnesak, naslov iznad par. 404, par. 405.

¹²⁸⁸ Popovićev žalbeni podnesak, par. 17.

¹²⁸⁹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 349.

za njegovu genocidnu namjeru.¹²⁹⁰ **Popović** poriče da je u razgovoru s **Nikolićem** koristio taj izraz i u vezi s jednim dokumentom koji sadrži taj izraz tvrdi da je on jednostavno proslijedio nešto što je napisao neko drugi. **Popović** tvrdi da je, kad je koristio izraz "balija", mislio na kriminalce, a ne na sve Muslimane.¹²⁹¹ Na kraju, **Popović** tvrdi da, suprotno zaključku Pretresnog vijeća, nije naredio ubistvo jednog dječaka jer nije prisustvovao pogubljenju i nije imao nadležnost u vezi s postupanjem sa zarobljenicima.¹²⁹²

466. Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Popović** ne pokazuje da je zaključak Pretresnog vijeća u vezi s njegovom genocidnom namjerom pogrešan.¹²⁹³ Tužilaštvo tvrdi da **Popović** samo ponavlja argumente koje je iznio u prvostepenom postupku o tome da nije imao nadležnost nad zarobljenicima i da su ga njegove dužnosti oficira bezbjednosti spriječile da učestvuje u operaciji ubistva.¹²⁹⁴ Naposlijetku, tužilaštvo tvrdi da to što je **Popović** koristio izraz "balija" nije bilo odlučujući faktor u zaključku Pretresnog vijeća u vezi s njegovom genocidnom namjerom.¹²⁹⁵

(ii) Analiza

467. Prije svega, Žalbena vijeće primjećuje da **Popović** nije iznio nijedan argument u prilog svojoj tvrdnji da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je zaključilo da je on naredio i planirao počinjenje genocida.¹²⁹⁶ Shodno tome, Žalbena vijeće odbacuje ovu tvrdnju.

468. Što se tiče **Popovićevih** argumenata u vezi sa zaključkom Pretresnog vijeća o njegovoj genocidnoj namjeri, Žalbena vijeće podsjeća na to da se, u nedostatku neposrednih dokaza, zaključak o genocidnoj namjeri može izvesti iz činjeničnih okolnosti krivičnog djela.¹²⁹⁷ Žalbena vijeće takođe podsjeća na sljedeće:

[o] posebnoj namjeri se [...] može zaključivati na osnovu cijelog niza činjenica i okolnosti, kao što je opšti kontekst, počinjenje drugih kažnjivih djela koja su sistematski usmjerena protiv iste grupe, opseg počinjenih zločina, sistematsko izvršenje djela nad žrtvama zbog toga što pripadaju jednoj konkretnoj grupi ili ponavljanje destruktivnih i diskriminatornih djela.¹²⁹⁸

¹²⁹⁰ Popovićev žalbeni podnesak, par. 402.

¹²⁹¹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 403.

¹²⁹² Popovićev žalbeni podnesak, par. 404-411.

¹²⁹³ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 8, 10-12, 19, 27, 72; žalbeni pretres, AT. 146-147 (2. decembar 2013.).

¹²⁹⁴ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 164, 234-236.

¹²⁹⁵ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 12.

¹²⁹⁶ V. Popovićev žalbeni podnesak, par. 17.

¹²⁹⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*, par. 20, 33-35; Drugostepena presuda u predmetu *Jelisić*, par. 47. V. Drugostepena presuda u predmetu *Munyakazi*, par. 142 i izvori na koje se tamo poziva.

¹²⁹⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Jelisić*, par. 47.

Žalbeno vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće zaključak o **Popovićevoj** genocidnoj namjeri izvelo iz takvih faktora.¹²⁹⁹ Žalbeno vijeće smatra da nije pokazano da je napravljena ikakva pravna greška.

469. Što se tiče **Popovićevog** argumenta u vezi s tim da je podržao otvaranje koridora, Žalbeno vijeće napominje da je Pretresno vijeće zaključilo da je **Popović** uputio na **Pandurevićev** Vanredni borbeni izvještaj od 16. jula 1995. kad je izjavio da "[s]ve je onako kako je on napisao... bio sam na licu, uvjerio se, to je dobio brojke neke".¹³⁰⁰ Kao što je Pretresno vijeće zaključilo, u ovom izvještaju navedene su informacije o borbenim operacijama na području Zvornika, kao i o **Pandurevićevoj** odluci da otvori koridor kako bi se civilno stanovništvo moglo evakuisati.¹³⁰¹ Žalbeno vijeće zaključuje da **Popović** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je zaključilo da njegove riječi odražavaju njegovo slaganje s **Pandurevićevim** opisom borbenih operacija, a ne s **Pandurevićevom** odlukom da otvori koridor. U svakom slučaju, Pretresno vijeće je odvagnulo dokaze i oslonilo se na sve **Popovićeve** postupke i riječi kao na dokaze o njegovoj genocidnoj namjeri.¹³⁰² Stoga se ovaj argument odbacuje.

470. Što se tiče izraza "balija" koji je **Popović** koristio, Pretresno vijeće je zaključilo da to "ni na koji način ne dokazuje da je posjedovao posebnu namjeru za vršenje genocida, premda jeste relevantno za tu namjeru".¹³⁰³ Žalbeno vijeće primjećuje da to što je on koristio izraz "balija" nije činilo "faktor[...] koj[i] Pretresno vijeće smatra odlučujućim" za donošenje zaključka da je **Popović** posjedovao genocidnu namjeru.¹³⁰⁴ Žalbeno vijeće zaključuje da **Popović** osporava to što se Pretresno vijeće oslonilo na određene dokaze, a da pritom ne objašnjava zašto osuđujuća presuda ne bi bila valjana s obzirom na ostale dokaze, te stoga odbacuje njegov argument.

471. Pretresno vijeće je zaključilo da je "**Popovićev** cilj bio da ne poštedi nijednog bosanskog Muslimana do kojeg je mogao doći, čak ni ako se radilo o dječaku".¹³⁰⁵ Ovaj pobijani zaključak zasnovan je na drugim zaključcima u vezi s, prije svega, **Popovićevim** učešćem u koordinaciji ubijanja u Orahovcu 14. jula 1995. i ubijanja u Kozluku 15. jula 1995.¹³⁰⁶ Konkretno, Pretresno vijeće je zaključilo da je **Popović**, kada se iz hrpe leševa na mjestu pogubljenja u Orahovcu pojavio jedan dječak i počeo da doziva svog oca, upitao vojnike šta čekaju i rekao "[z]avršavajte to".¹³⁰⁷ U

¹²⁹⁹ Prvostepena presuda, par. 1180, gdje se upućuje na Drugostepenu presudu u predmetu *Jelisić*, par. 47.

¹³⁰⁰ Prvostepena presuda, par. 1136. V. Prvostepena presuda, par. 1137-1138.

¹³⁰¹ Prvostepena presuda, par. 1137-1138; DP 7DP00330, Vanredni borbeni izvještaj Zvorničke brigade, s **Pandurevićevim** potpisom, 16. juli 1995.

¹³⁰² Prvostepena presuda, par. 1178-1180.

¹³⁰³ Prvostepena presuda, par. 1177.

¹³⁰⁴ V. Prvostepena presuda, par. 1180.

¹³⁰⁵ Prvostepena presuda, par. 1179, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1111-1122.

¹³⁰⁶ Prvostepena presuda, par. 1111-1122.

¹³⁰⁷ Prvostepena presuda, par. 1111.

vezi s tim, Žalbeno vijeće primjećuje da dolje u tekstu odbacuje **Popovićeve** prigovore na zaključke Pretresnog vijeća da je bio prisutan na tom mjestu pogubljenja.¹³⁰⁸ Pretresno vijeće je dalje zaključilo da je **Popović**, kada se neko dobrovoljno javio da učestvuje u pogubljenjima koja su trebala da budu izvršena u Kozluku, tom dobrovoljcu rekao da ide i nađe još dobrovoljaca.¹³⁰⁹ Žalbeno vijeće smatra da **Popović** nije pokazao da nijedno razumno pretresno vijeće ne bi došlo do pobijanog zaključka na osnovu svojih ranijih zaključaka u vezi s **Popovićevim** učešćem u ubijanjima u Orahovcu i ubijanjima u Kozluku. Žalbeno vijeće dalje primjećuje da se Pretresno vijeće nije oslonilo na **Popovićevu** nadležnost nad zarobljenicima da bi zaključilo da je posjedovao genocidnu namjeru, već se, naprotiv, oslonilo na njegove postupke i izjave.¹³¹⁰ Stoga to da li je imao ikakvu konkretnu nadležnost nad zarobljenicima nije relevantno za pobijani zaključak i, po analogiji, za zaključke Pretresnog vijeća o njegovoj genocidnoj namjeri. Shodno tome, Žalbeno vijeće odbacuje **Popovićev** prigovor na pobijani zaključak.

472. Naposljetku, Žalbeno vijeće je potvrdilo sve druge zaključke na osnovu kojih je, prema **Popovićevim** navodima, Pretresno vijeće njemu izreklo osuđujuću presudu za počinjenje genocida.¹³¹¹ Žalbeno vijeće stoga odbacuje **Popovićeve** argumente.

(b) Bearina žalba

(i) Osnova 6, djelimično, osnova 8, djelimično, i osnova 19

a. Argumenti strana u postupku

473. **Beara** u svojoj žalbenoj osnovi 19 tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku i zloupotrijebilo svoje diskreciono ovlaštenje kad je zaključilo da je on posjedovao ne samo namjeru da pobije pripadnike grupe, već i posebnu namjeru da djelimično ili u cijelosti uništi tu grupu, što je dovelo do neostvarenja pravde.¹³¹² On tvrdi da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir ukupne dokaze, uključujući pouzdane dokaze koji idu u prilog postojanju alternativne namjere koja nije bila zločinačka i u prilog tome da su njegovi postupci predstavljali zakonite borbene aktivnosti.¹³¹³ **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće time propustilo da uvaži pravni uslov da zaključak o postojanju

¹³⁰⁸ V. dolje, par. 1108.

¹³⁰⁹ Prvostepena presuda, par. 1120.

¹³¹⁰ Prvostepena presuda, par. 1178-1180.

¹³¹¹ V. dolje, par. 813-815, 819, 822, 831, 845, 847, 874, 904, 910, 1077-1078, 1103-1104, 1107-1108, 1143, 1153-1154, 1196-1197.

¹³¹² Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 209, par. 209-210, 213, 225; Bearina replika, par. 85.

¹³¹³ Bearin žalbeni podnesak, par. 209, 224.

mens rea koji je izveden iz posrednih dokaza mora biti jedini razuman zaključak do kojeg se može doći.¹³¹⁴

474. Konkretno, **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće došlo do zaključka da je on znao za operaciju ubijanja isključivo na osnovu svog položaja najvišeg oficira organa bezbjednosti VRS-a, uprkos tome što se zaključak Pretresnog vijeća da je plan ubistva bio formulisan u jutarnjim satima 12. jula 1995. i da su koordinatori njegovog provođenja bili organi bezbjednosti kosi sa zaključkom da nije bilo "neposrednih dokaza" o njegovom učešću prije 13. jula 1995.¹³¹⁵ **Beara** takođe tvrdi da se Pretresno vijeće, u svom zaključku da je on učestvovao na sastancima održanim u noći 13. jula 1995. na kojima su donijete odluke o operaciji ubijanja, oslonilo na osporeno i nedosljedno svjedočenje koje nije moglo ići u prilog donošenju zaključka van razumne sumnje.¹³¹⁶ Osim toga, on tvrdi da je Pretresno vijeće zanemarilo oslobađajuće dokaze u vidu presretnutih razgovora, a posebno razgovor od 13. jula 1995. u 11:25 sati (dalje u tekstu: Razgovor presretnut u 11:25 sati), i da ih je protumačilo na nelogičan način, što je dovelo do pogrešnog zaključka o njegovoj namjeri.¹³¹⁷

475. U svojoj žalbenoj osnovi 6, **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku kada je zaključke izvelo iz presretnutih razgovora navedenih u dokaznim predmetima P01177 i P01179.¹³¹⁸ Konkretno, **Beara** tvrdi da Pretresno vijeće nije prihvatilo razuman zaključak koji se, u svjetlu dokaznog predmeta P02754, može izvesti iz dokaznog predmeta P01179, da **Bearin** zahtjev Krstiću za dodatnim ljudstvom nije imao veze s operacijom ubijanja već da je to bio zahtjev za pomoć u obliku pješadijske čete.¹³¹⁹ **Beara** iznosi argument da je Pretresno vijeće, zbog toga što je upotrijebilo dokazni predmet P01179 u prilog svom zaključku o njegovoj ulozi u operaciji ubijanja i njegovom genocidnom stanju svijesti, napravilo grešku koja je obesnažila Prvostepenu presudu.¹³²⁰

476. U svojoj žalbenoj osnovi 8, **Beara** tvrdi da je zaključak Pretresnog vijeća da je on učestvovao u obezbjeđivanju opreme za ubistva djelimično zasnovan na dokazima koji ukazuju na to da je zatražio da se pošalje vučni voz, dok je razuman alternativni zaključak mogao biti da je taj vučni voz bio namijenjen za pokopavanje poginulih u borbama.¹³²¹

477. Naposljetku, **Beara** u svojoj žalbenoj osnovi 19 navodi da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir dvostruku namjenu vojnih dejstava oko srebreničke enklave, koja je obuhvatala zakonite

¹³¹⁴ Bearin žalbeni podnesak, par. 211-212, 214-215, 220, 225; Bearina replika, par. 85.

¹³¹⁵ Bearin žalbeni podnesak, par. 214, 216.

¹³¹⁶ Bearin žalbeni podnesak, par. 217; žalbeni pretres, AT. 200-201, 210 (3. decembar 2013.).

¹³¹⁷ Bearin žalbeni podnesak, par. 218-219.

¹³¹⁸ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 59, par. 99-100. V. takođe Bearina replika, par. 44.

¹³¹⁹ Bearin žalbeni podnesak, par. 99-101.

¹³²⁰ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 59, par. 101.

vojne ciljeve, nego je naizgled slijedilo ranije odluke Međunarodnog suda u predmetu *Krstić* i predmetu *Blagojević i Jokić*.¹³²² On navodi da bi Pretresno vijeće, da je pridalo odgovarajuću težinu dvostrukoj namjeni, došlo do istog zaključka kao i Pretresno vijeće u predmetu *Brđanin*, gdje je iz sličnog činjeničnog obrasca izveden zaključak da genocidna namjera nije jedini razumni zaključak.¹³²³

478. Tužilaštvo u odgovoru, u vezi s **Bearinom** žalbenom osnovom 19, kaže da se Pretresno vijeće ispravno oslonilo na brojne dokaze kada je zaključilo da je **Beara** posjedovao genocidnu namjeru.¹³²⁴ Osim toga, tužilaštvo tvrdi da dvostruka namjena postupaka snaga bosanskih Srba, formalnopravno ili činjenično, ne dovodi u pitanje zaključak o genocidnoj namjeri.¹³²⁵ Naposljetku, tužilaštvo tvrdi da **Bearine** argumente navedene u njegovim žalbenim osnovama 6 i 8 treba odbaciti bez razmatranja.¹³²⁶

b. Analiza

479. Žalbeno vijeće prvo napominje da će, mada **Beara** osporava ne samo zaključke Pretresnog vijeća o djelu u osnovi ubijanja pripadnika neke grupe, već i njegove zaključke o posebnoj namjeri, ovu analizu ograničiti na potonju temu, budući da se o prvoj temi detaljnije raspravlja niže, u poglavlju UZP ubistva.

480. Žalbeno vijeće takođe napominje da se Pretresno vijeće nije oslonilo "isključivo" na **Bearin** položaj kad je zaključilo da je on znao za operaciju ubijanja. Pretresno vijeće je takođe uputilo na činjenicu da je "u noći 13. jula šetao po Bratuncu i da je lično obišao razna [mjest]a pogubljenja, te [...] [na] značajne logističke izazove s kojima se suočavao tokom cijele operacije ubijanja" u prilog zaključku da je on imao detaljan uvid u operaciju ubijanja.¹³²⁷ Nadalje, zaključak Pretresnog vijeća da je plan ubistva bio formulisan do jutarnjih sati 12. jula 1995. i da su organi bezbjednosti bili zaduženi za koordinaciju provođenja tog plana nije protivrječan izjavi Pretresnog vijeća da nije bilo nijednog neposrednog dokaza o **Bearinom** učešću u operaciji ubistva prije 13. jula 1995.¹³²⁸ Pretresno vijeće je zaključilo sljedeće:

Pretresnom vijeću su predočeni jasni dokazi da je **Popović, Bearin** potčinjeni u organima bezbjednosti, od jutarnjih sati 12. jula znao za plan da se izvrši ubijanje

¹³²¹ Bearin žalbeni podnesak, par. 136, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1261.

¹³²² Bearin žalbeni podnesak, par. 221-223.

¹³²³ Bearin žalbeni podnesak, par. 223.

¹³²⁴ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 219-228, 231-232; žalbeni pretres, AT. 222 (3. decembar 2013.).

¹³²⁵ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 229-231; žalbeni pretres, AT. 227, 234-235 (3. decembar 2013.).

¹³²⁶ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 102, 132. V. takođe Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, fusnota

426.

¹³²⁷ Prvostepena presuda, par. 1313.

¹³²⁸ V. Prvostepena presuda, par. 1299.

i da su za taj plan tada znali i Momir Nikolić i Kosorić. Pored toga, Pretresno vijeće je konstatovalo da je naređenja u vezi s ovom operacijom izdao Mladić. U tim okolnostima, kao i s obzirom na Bearine dužnosti u svojstvu načelnika za bezbjednost u Glavnom štabu VRS-a, te činjenicu da mu je **Popović** bio potčinjen i ulogu koju su od početka igrali pripadnici organa bezbjednosti, Pretresno vijeće se uvjerilo da je **Beara** najkasnije u jutarnjim satima 12. jula znao za plan da se izvrši ubijanje i da je bio uključen u taj plan.¹³²⁹

Za potrebe rješavanja ovog spornog pitanja, **Beara** jednostavno zanemaruje ovaj zaključak i, prema tome, nije dokazao navodnu protivrječnost. Njegov argument se, stoga, odbacuje.

481. Što se tiče **Bearine** tvrdnje da se Pretresno vijeće, u prilog svom zaključku da je on učestvovao na sastancima u noći 13. jula 1995., pogrešno oslonilo na osporavano i nedosljedno svjedočenje, Žalbena vijeće napominje da je Pretresno vijeće eksplicitno prihvatilo da, premda dokazi "nisu u svakom pogledu dosljedni i premda postoje neke nepodudarnosti u vezi s onim o čemu se diskutovalo na tim sastancima i ko je bio prisutan, tema razgovora na njima u suštini ostaje ista, kao što ostaje i činjenica da je **Beara** prisustvovao tim diskusijama i da je aktivno učestvovao u njima".¹³³⁰ Žalbena vijeće podsjeća na to da Pretresno vijeće ima diskreciono ovlaštenje da ocijeni nedosljednosti u iskazima svjedoka ili među njima, da razmotri da li su dokazi u cjelini pouzdani i vjerodostojni, kao i da prihvati ili odbaci suštinske karakteristike tih dokaza.¹³³¹ **Beara** nije ni na koji konkretan način formulisao grešku koju je Pretresno vijeće navodno napravilo kad je prihvatilo osporavane dokaze te, stoga, nije pokazao da dotični dokazi ne bi mogli ići u prilog zaključku Pretresnog vijeća o njegovom učešću u sastancima u noći 13. jula 1995.¹³³² Stoga, Žalbena vijeće odbacuje njegov argument.

482. Što se tiče Razgovora presretnutog u 11:25 sati,¹³³³ Žalbena vijeće prvo primjećuje da je Pretresno vijeće navelo detaljne razloge na osnovu kojih je došlo do zaključka da je to bila "hotimična obmana".¹³³⁴ **Bearina** tvrdnja da se tumačenje Pretresnog vijeća protivi logici nije razrađena. **Beara** samo pruža alternativno tumačenje dokaza, koje ne može dovoljno da pokaže da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi došao do zaključka do kojeg je došlo Pretresno vijeće. Shodno tome, njegovi argumenti u vezi s ovim pitanjem se odbacuju.

483. Što se tiče **Bearinih** argumenata koji se odnose na zaključke Pretresnog vijeća u vezi s presretnutim razgovorima iz dokaznog predmeta P01177 i dokaznog predmeta P01179, Žalbena

¹³²⁹ Prvostepena presuda, par. 1299 (reference unutar citata izostavljene).

¹³³⁰ Prvostepena presuda, fusnota 4167.

¹³³¹ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 395, 422; Drugostepena presuda u predmetu *Hategekimana*, par. 82, 282; Drugostepena presuda u predmetu *Kanyarukiga*, par. 136; Drugostepena presuda u predmetu *Munyakazi*, par. 71.

¹³³² V. Prvostepena presuda, par. 1271.

¹³³³ V. takođe dolje, par. 979.

vijeće podsjeća da je Pretresno vijeće konstatovalo da je jedini zaključak do kojeg može doći na osnovu dokaznog predmeta P01179 taj "da je **Beara** organizovao vojnike za pomoć u vezi s operacijom ubijanja" na području škole u Ročeviću, škole u Kuli i Doma kulture u Pilici.¹³³⁵ **Beara** nije pokazao da je Pretresno vijeće moglo doći do nekog drugog razumnog zaključka i pruža samo alternativno tumačenje dokaza, ne razrađujući svoje argumente u vezi s tim zašto je Pretresno vijeće trebalo da usvoji baš to konkretno tumačenje. Što se tiče dokaznog predmeta P01177, Žalbeno vijeće primjećuje da **Beara**, suprotno svojoj tvrdnji,¹³³⁶ ne iznosi nijedan alternativni razumni zaključak do kojeg je Pretresno vijeće moglo doći na osnovu tog dokaznog predmeta. **Bearini** argumenti o tim presretnutim razgovorima se, stoga, odbacuju.

484. U prilog svojoj tvrdnji u vezi s tim da je tražio vučni voz, **Beara** uopšte ne upućuje na spis prvostepenog postupka, osim što je u njemu identifikovao pobijani zaključak Pretresnog vijeća. Stoga se ta tvrdnja odbacuje.

485. **Bearina** tvrdnja o "dvostrukoj namjeni" vojnog napada na enklave sugerise da su neke akcije snaga bosanskih Srba bile legitimna borbena dejstva, ali da druge nisu. Žalbeno vijeće smatra da **Beara** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je zauzelo stav da ubijanje nekoliko hiljada zatočenih muškaraca bosanskih Muslimana nije predstavljalo legitimna borbena dejstva¹³³⁷ i mišljenja je da se ista logika treba primijeniti na zaključke Pretresnog vijeća o **Bearinom** znanju, riječima i postupcima na kojima je zasnovan zaključak o njegovoj genocidnoj namjeri.¹³³⁸ **Bearina** tvrdnja da je Pretresno vijeće samo slijedilo ranije odluke iz predmeta *Krstić i Blagojević i Jokić* odbacuje se kao nerazrađena. Žalbeno vijeće zaključuje da **Beara** nije pokazao nijednu grešku u rezonovanju Pretresnog vijeća. Zaključci do kojih je došlo drugo pretresno vijeće u predmetu *Brđanin* nisu relevantni za ovo pitanje.

486. S obzirom na gore navedeno, Žalbeno vijeće zaključuje da **Beara** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je zaključilo da je njegova genocidna namjera dokazana van razumne sumnje. **Bearina** žalbena osnova 19 se stoga u cijelosti odbacuje, kao i relevantni dijelovi njegovih žalbenih osnova 6 i 8.

(ii) Argument iznijet na žalbenom pretresu

a. Argumenti strana u postupku

¹³³⁴ Prvostepena presuda, par. 1259. V. Prvostepena presuda, par. 1258.

¹³³⁵ Prvostepena presuda, par. 1282.

¹³³⁶ Bearina replika, par. 44.

¹³³⁷ V., npr., Prvostepena presuda, par. 774, 856, 860.

¹³³⁸ V. Prvostepena presuda, par. 1313-1318.

487. **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku time što ga je osudilo za genocid, nakon što ga je oslobodilo optužbe za prisilno premještanje. On tvrdi da jurisprudencija Međunarodnog suda, primijenjena u ovim okolnostima, pokazuje da se zaključak o genocidnoj namjeri da se unište bosanski Muslimani iz istočne Bosne može izvesti samo na osnovu kombinovane namjere da se muškarci pobiju, a žene, djeca i starci prisilno premjeste.¹³³⁹ **Beara** dalje tvrdi da je samo Pretresno vijeće priznalo da je kombinacija ubistava i prisilnog premještanja dovela do zaključka da je on imao genocidnu namjeru.¹³⁴⁰ **Beara** takođe tvrdi da Optužnica odražava stav tužilaštva da bi za osuđujuću presudu za genocid "bila potrebna genocidna namjera i za pogubljenje muškaraca i za prisilno premještanje žena i djece".¹³⁴¹ Naposljetku, **Beara** tvrdi da je, zbog toga što je oslobođen optužbe za prisilno premještanje, jedino genocidno ponašanje za koje se može smatrati odgovornim ubistvo približno 5.300 muškaraca.¹³⁴² **Beara** tvrdi da taj broj ne ispunjava uslov znatnosti koji se traži za genocid i da ne predstavlja pravno značajan dio ciljane grupe, s obzirom na to da su ti muškarci bili samo dio od približno 40.000 bosanskih Muslimana iz istočne Bosne koji su trebali biti uništeni, a koji su pak bili samo dio relevantne grupe od približno 1.400.000 bosanskih Muslimana.¹³⁴³ **Beara** zaključuje da mora biti oslobođen optužbe za genocid budući da nije imao genocidnu namjeru da uništi bosanske Muslimane iz istočne Bosne kao dio zaštićene grupe.¹³⁴⁴

488. Tužilaštvo odgovara da **Bearine** argumente treba odbaciti, budući da nisu iznijeti u njegovom žalbenom podnesku.¹³⁴⁵ Što se pak merituma tiče, tužilaštvo tvrdi da je pristup Pretresnog vijeća prilikom izvođenja zaključka o genocidnoj namjeri, koji je prije svega zasnovan na ubistvima, a zatim i na prisilnom premještanju, u skladu s jurisprudencijom Međunarodnog suda.¹³⁴⁶ Nadalje, tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće u svakom slučaju zaključilo da je **Beara** znao za operaciju prisilnog premještanja.¹³⁴⁷ Naposljetku, tužilaštvo tvrdi da je osuđujuća presuda koja je **Beari** izrečena za genocid takođe zasnovana na nanošenju teških tjelesnih i duševnih povreda preživjelim muškarcima i članovima njihovih porodica.¹³⁴⁸

¹³³⁹ Žalbeni pretres, AT. 172, 179, 184-186 (3. decembar 2013.). V. žalbeni pretres, AT. 173-178 (3. decembar 2013.), gdje se upućuje na Drugostepenu presudu u predmetu *Krstić*, Djelimično suprotno mišljenje sudije Shahabuddeena. V. takođe žalbeni pretres, AT. 180-183, 256-262 (3. decembar 2013.).

¹³⁴⁰ Žalbeni pretres, AT. 182-183 (3. decembar 2013.), gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 861-863.

¹³⁴¹ Žalbeni pretres, AT. 181 (3. decembar 2013.). V. žalbeni pretres, AT. 179-180 (3. decembar 2013.).

¹³⁴² Žalbeni pretres, AT. 182 (3. decembar 2013.).

¹³⁴³ Žalbeni pretres, AT. 181-182 (3. decembar 2013.). V. žalbeni pretres, AT. 185, 258 (3. decembar 2013.).

¹³⁴⁴ Žalbeni pretres, AT. 172, 186 (3. decembar 2013.).

¹³⁴⁵ Žalbeni pretres, AT. 215-216 (3. decembar 2013.). V. žalbeni pretres, AT. 234 (3. decembar 2013.).

¹³⁴⁶ Žalbeni pretres, AT. 231-233, 263-264 (3. decembar 2013.), gdje se upućuje na Drugostepenu presudu u predmetu *Krstić*.

¹³⁴⁷ Žalbeni pretres, AT. 233 (3. decembar 2013.). gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1307.

¹³⁴⁸ Žalbeni pretres, AT. 233-234 (3. decembar 2013.), gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 842-847, 1310.

b. Analiza

489. Iako **Beara** tvrdi da je njegov argument dio njegove žalbene osnove 19,¹³⁴⁹ Žalbeno vijeće ne vidi da taj argument potiče iz Bearinog žalbenog podneska. Jedini zajednički element njegovog usmenog argumenta i pismenih argumenata navedenih u njegovoj žalbenoj osnovi 19 je taj da se radi o **Bearinoj** *mens rea* za genocid. Žalbeno vijeće podsjeća da može odbiti da razmotri nove argumente iznesene na žalbenom pretresu, koji nisu navedeni u pismenom podnesku i koji su predloženi bez posebnog odobrenja Žalbenog vijeća.¹³⁵⁰ U takvim okolnostima, Žalbeno vijeće bi normalno odbilo da razmotri **Bearin** argument.¹³⁵¹ Međutim, Žalbeno vijeće ima u vidu da je **Beari** odobreno da iznese svoj argument na žalbenom pretresu¹³⁵² i da je tužilaštvo imalo priliku da odgovori na taj argument.¹³⁵³ Žalbeno vijeće će, stoga, razmotriti meritum tog argumenta.¹³⁵⁴

490. **Bearino** tumačenje jurisprudencije Međunarodnog suda upadljivo odudara od zaključka iz Drugostepene presude u predmetu *Krstić* da je "[u]bijanje vojno sposobnih muškaraca predstavljalo [...] bez sumnje fizičko uništenje i, s obzirom na razmjere ubijanja, zaključak Pretresnog vijeća da je njihovo istrebljivanje bilo motivirano genocidnom namjerom je legitiman".¹³⁵⁵ Shodno tome, Žalbeno vijeće smatra da Pretresno vijeće nije moralo da zaključi da je **Beara** imao namjeru i za ubistva i za prisilno premještanje prije nego što je moglo utvrditi da je imao genocidnu namjeru. Naprotiv, Pretresno vijeće je moralo utvrditi ima li dovoljno dokaza za zaključak van razumne sumnje da je **Beara** imao genocidnu namjeru.¹³⁵⁶ To je i uradilo, konkretno na osnovu sljedećih "odlučujućih" faktora: (1) razmjera i obima operacije ubijanja koja je provedena uz **Bearino** znanje, u skladu s njegovim uputstvima i pod njegovim nadzorom; (2) njegovog sveobuhvatnog i agresivnog učešća u svim komponentama operacije ubijanja; (3) njegove pokazane riješenosti da pobije što više bosanskih Muslimana; i (4) njegovog ključnog doprinosa prevladavanju prepreka i izazova koji su stajali na putu djelotvornom provođenju operacije.¹³⁵⁷ Pretresno vijeće je takođe uzelo u obzir i **Bearina** "destruktivna i diskriminatorna djela i riječi" kao dokaz njegove genocidne namjere.¹³⁵⁸ **Beara** nije pokazao nikakvu grešku u pristupu Pretresnog vijeća.

¹³⁴⁹ Žalbeni pretres, AT. 175-176 (3. decembar 2013.).

¹³⁵⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Gotovina i Markač*, par. 18; Drugostepena presuda u predmetu *Haradinaj i drugi*, par. 19 i izvor na koji se tamo poziva.

¹³⁵¹ V. Drugostepena presuda u predmetu *Gotovina i Markač*, par. 19.

¹³⁵² Žalbeni pretres, AT. 175-176 (3. decembar 2013.).

¹³⁵³ V. žalbeni pretres, AT. 215-217, 231-234, 263-264 (3. decembar 2013.). V. takođe gore, par. 488.

¹³⁵⁴ Upor. Drugostepena presuda u predmetu *Gotovina i Markač*, par. 19.

¹³⁵⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*, par. 27.

¹³⁵⁶ Upor. Drugostepena presuda u predmetu *Blagojević i Jokić*, par. 226; Drugostepena presuda u predmetu *Jelisić*, par. 45.

¹³⁵⁷ Prvostepena presuda, par. 1317-1318. V. Prvostepena presuda, par. 1310-1316.

¹³⁵⁸ Prvostepena presuda, par. 1318.

491. **Beara** navodi da je Pretresno vijeće priznalo da je kombinacija ubistava i prisilnog premještanja dovela do zaključka da je on imao genocidnu namjeru. Pretresno vijeće je "van svake razumne sumnje" zaključilo da su djela koja su u osnovi ubijanja i nanošenja teških tjelesnih i duševnih povreda pripadnici snaga bosanskih Srba počinili s genocidnom namjerom,¹³⁵⁹ a "*dalju potvrdu*" za taj zaključak našlo je u "drugim kažnjivim djelima koja su sistematski usmjeravana protiv iste grupe", konkretno, u operaciji prisilnog premještanja i okolnostima koje su je okruživale.¹³⁶⁰ Žalbeno vijeće se uvjerilo da Pretresno vijeće nije tražilo da bude ispunjen uslov učešća u operaciji prisilnog premještanja da bi došlo do zaključka o genocidnoj namjeri, već ga je razmotrilo kao "*dalji* dokaz da je namjera bila da se [to stanovništvo] uništi".¹³⁶¹ **Bearin** argument se, stoga, odbacuje.

492. **Bearino** tumačenje Optužnice se zasniva na dvjema optužbama protiv njega.¹³⁶² Prva optužba je da je **Beara**, imajući genocidnu namjeru: (1) lišio života bosanske Muslimane; i (2) nanio teške tjelesne ili duševne povrede, "između ostalog [...] prisilnim iseljavanjem stanovništva".¹³⁶³ Prema drugoj optužbi, prisilno premještanje žena i djece iz Srebrenice i Žepe stvorilo je uslove za koje je **Beara** *znao* da će doprinijeti zatiranju cjelokupnog muslimanskog stanovništva istočne Bosne.¹³⁶⁴ Ove optužbe ne ukazuju na to da bi za osuđujuću presudu **Beari** za genocid "bila potrebna genocidna namjera i za pogubljenje muškaraca i za prisilno premještanje žena i djece".¹³⁶⁵ Naprotiv, tužilaštvo je **Bearu** prvo optužilo za izvršenje djela ubijanja i nanošenja teških tjelesnih i duševnih povreda s genocidnom namjerom, a zatim za znanje o tome da je prisilno premještanje stvorilo uslove koji su doprinijeli genocidu. Žalbeno vijeće s tim u vezi napominje da je Pretresno vijeće zaključilo da je **Beara** znao za postojanje operacije prisilnog premještanja.¹³⁶⁶ Shodno tome, Žalbeno vijeće odbacuje **Bearin** argument, koji je zasnovan na njegovom pogrešnom tumačenju Optužnice.

493. **Bearin** argument da hiljade ubijenih muškaraca nisu znatan ni pravno značajan dio ciljane grupe odražava potpuno brojčani pristup, koji zanemaruje druge faktore relevantne za utvrđivanje da li je ciljani dio grupe u dovoljnoj mjeri znatan da bi bio ispunjen taj uslov.¹³⁶⁷ Žalbeno vijeće s tim u vezi podsjeća na sljedeće:

¹³⁵⁹ Prvostepena presuda, par. 861. V. Prvostepena presuda, par. 863.

¹³⁶⁰ Prvostepena presuda, par. 862 (naglasak dodat).

¹³⁶¹ Prvostepena presuda, par. 862 (naglasak dodat).

¹³⁶² Žalbeni pretres, AT. 180-181 (3. decembar 2013.), gdje se upućuje na Optužnicu, par. 26, 33.

¹³⁶³ Optužnica, par. 26.

¹³⁶⁴ Optužnica, par. 33.

¹³⁶⁵ V. gore, par. 487.

¹³⁶⁶ Prvostepena presuda, par. 1307, 1309.

¹³⁶⁷ Upor. gore, par. 420.

Uslov namjere za krivično djelo genocida prema članu 4 Statuta zadovoljen je [...] kada dokazi pokazuju da je počinitelj namjeravao da uništi barem znatan dio zaštićene grupe. Da bi se utvrdilo kada je ciljani dio dovoljno znatan da ispuni taj uslov može biti potrebno da se uzme u obzir više faktora. Brojčana veličina ciljanog dijela grupe nužna je i važna polazna tačka, mada to nije nužno i kraj ispitivanja. Broj ciljanih pojedinaca treba ocijeniti ne samo u apsolutnom smislu, nego i u odnosu na ukupnu veličinu cijele grupe. Osim brojčane veličine ciljanog dijela, može biti korisno uzeti u obzir i njegov značaj u okviru grupe. Ako neki dio grupe na ovaj ili onaj način predstavlja čitavu grupu, ili ako je ključan za njen opstanak, to može ići u prilog konstataciji da se taj dio kvalificira kao znatan u smislu člana 4.¹³⁶⁸

Osim toga, Žalbeno vijeće podsjeća na zaključke Pretresnog vijeća da je **Beara** učestvovao u ubijanju "sa sviješću da će ono doprinijeti uništenju te grupe"¹³⁶⁹ i da Muslimani iz istočne Bosne predstavljaju znatan segment čitave grupe, bosanskih Muslimana, imajući u vidu da "značaj zajednice ne određuje samo njena veličina".¹³⁷⁰ Naposljetku, uzimajući u obzir da premisu za **Bearin** brojčani argument predstavlja njegov argument u vezi s oslobađajućom presudom koja mu je izrečena za prisilno premještanje, koji je gore u tekstu odbačen,¹³⁷¹ Žalbeno vijeće zaključuje da **Beara** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo u svojoj analizi znatnosti ciljanog dijela grupe.

494. Shodno tome, Žalbeno vijeće odbacuje **Bearine** usmene argumente u vezi s njegovom genocidnom namjerom.

(c) Žalba tužilaštva u vezi s Nikolićem (osnova 7)

(i) Uvod

495. Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku ili, alternativno, činjeničnu grešku kad **Nikolića** nije osudilo za počinjenje genocida i udruživanje radi vršenja genocida zbog toga što nije imao traženu *mens rea*.¹³⁷² Tužilaštvo traži od Žalbenog vijeća da te greške ispravi, da osudi **Nikolića** za oba krivična djela i da mu kaznu zatvora poveća na doživotnu.¹³⁷³

¹³⁶⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*, par. 12 (reference unutar citata izostavljene). V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*, par. 15.

¹³⁶⁹ Prvostepena presuda, par. 1318.

¹³⁷⁰ Prvostepena presuda, par. 865. Žalbeno vijeće takođe napominje da je Pretresno vijeće uzelo u obzir činjenicu da je srebrenička enklava bila od ogromnog strateškog značaja za rukovodstvo bosanskih Srba. Prvostepena presuda, par. 865. V. takođe Prvostepena presuda, par. 866.

¹³⁷¹ V. gore, par. 490-492.

¹³⁷² Najava žalbe tužilaštva, par. 38-39; Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 236, 238, 240, 295-297; Replika tužilaštva, par. 152; žalbeni pretres, AT. 492-496 (6. decembar 2013.).

¹³⁷³ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 240, 296-297; Replika tužilaštva, par. 152.

496. **Nikolić** se protivi toj žalbenoj osnovi.¹³⁷⁴ On tvrdi da ta žalbena osnova sadrži nekoliko formalnih nedostataka, zbog kojih je treba odbaciti bez razmatranja.¹³⁷⁵ **Nikolić** dalje tvrdi da tužilaštvo nije ustanovilo da je Pretresno vijeće pogriješilo u svom zaključku da nije imao genocidnu namjeru.¹³⁷⁶

(ii) Navod o propustu Pretresnog vijeća da primijeni prihvaćene faktore iz kojih se izvodi zaključak o genocidnoj namjeri

a. Argumenti strana u postupku

497. Tužilaštvo tvrdi da Pretresno vijeće, prilikom ocjenjivanja **Nikolićeve** *mens rea* za genocid, nije na dokaze primijenilo devet prihvaćenih faktora za izvođenje zaključka o genocidnoj namjeri.¹³⁷⁷

498. **Nikolić** u odgovoru kaže da ovu tvrdnju tužilaštva treba odbaciti bez razmatranja budući da ona predstavlja novu žalbenu osnovu koja nije navedena u Najavi žalbe tužilaštva.¹³⁷⁸ On takođe tvrdi da tužilaštvo nije navelo konkretnu grešku koju je Pretresno vijeće napravilo¹³⁷⁹ i da je Pretresno vijeće ispitalo svih devet faktora i druge opšteprihvaćene faktore za izvođenje zaključka o genocidnoj namjeri.¹³⁸⁰

499. Tužilaštvo u replici kaže da je o tom argumentu govorilo u paragrafu 39 svoje najave žalbe, što je bilo dovoljno da se navedu argumenti koje je kasnije razradilo u svom žalbenom podnesku,¹³⁸¹ te da je ono u svom žalbenom podnesku navelo o kojoj se tačno grešci radi.¹³⁸²

b. Analiza

500. Žalbeno vijeće će prije svega utvrditi da li argumenti tužilaštva ispunjavaju formalne uslove da bi se razmatrao njihov meritum. Žalbeno vijeće podsjeća da, prema pravilu 108 Pravilnika, strana koja želi da uloži žalbu na presudu mora podnijeti najavu žalbe u kojoj će navesti žalbene osnove te u "čemu se sastoje greške za koje tvrdi da su učinjene i svoj žalbeni prijedlog".¹³⁸³ Na osnovu paragrafa 1(c)(i) i (ii) Uputstva o formalnim uslovima, najava žalbe mora da sadrži, između

¹³⁷⁴ Nikolićev odgovor, par. 2-3, 7, 109-110.

¹³⁷⁵ Nikolićev odgovor, par. 4, 8.

¹³⁷⁶ Nikolićev odgovor, par. 5, 8.

¹³⁷⁷ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 237-238, 241-243; Replika tužilaštva, par. 108, 112.

¹³⁷⁸ Nikolićev odgovor, par. 9, 17-27, 66. V. žalbeni pretres, AT. 545 (6. decembar 2013.).

¹³⁷⁹ Nikolićev odgovor, par. 9, 17-18, 24-27, 66.

¹³⁸⁰ Nikolićev odgovor, par. 10, 18, 28-34; žalbeni pretres, AT. 548-551 (6. decembar 2013.).

¹³⁸¹ Replika tužilaštva, par. 103-104; žalbeni pretres, AT. 490-491 (6. decembar 2013.).

¹³⁸² Replika tužilaštva, par. 105-106. Alternativno, tužilaštvo traži da izmijeni svoju najavu žalbe, na osnovu pravila 108 Pravilnika. Replika tužilaštva, par. 107; žalbeni pretres, AT. 491-492 (6. decembar 2013.).

¹³⁸³ Drugostepena presuda u predmetu *Boškoski i Tarčulovski*, par. 246.

ostalog, žalbene osnove, pri čemu uz svaku žalbenu osnovu treba jasno navesti "sve navodne greške u primjeni prava koje odluku čine nevažećom" i/ili "sve navodne greške u utvrđivanju činjeničnog stanja zbog kojih je došlo do neostvarenja pravde". Prema Pravilniku, jedini formalni uslov je da najava žalbe sadrži spisak žalbenih osnova; u njoj ne trebaju biti detaljno navedeni argumenti koje strane u postupku namjeravaju da iznesu u prilog svojim žalbenim osnovama, budući da je žalbeni podnesak mjesto za iznošenje detaljnih argumenata.¹³⁸⁴ Svrha spiska svih žalbenih osnova u najavi žalbe je da, "od samog dana podnošenja najave žalbe, respondent usmjeri pažnju na argumente koje će kasnije razraditi u žalbenom podnesku".¹³⁸⁵

501. Žalbeno vijeće ima u vidu da Najava žalbe tužilaštva sadrži dvije žalbene podosnove u vezi s **Nikolićevom** odgovornošću za počinjenje genocida i udruživanje radi vršenja genocida: (1) Pretresno vijeće je napravilo generalnu pravnu grešku, i to konkretno u vezi s "razmatranjem pravno irelevantnih pitanja prilikom utvrđivanja *mens rea* Drage Nikolića"; i (2) Pretresno vijeće je "napravilo činjeničnu grešku budući da nijedno razumno pretresno vijeće ne bi zaključilo da Drago Nikolić nije postupao s tom *mens rea*".¹³⁸⁶

502. U suštini, tužilaštvo tvrdi da Pretresno vijeće nije u potpunosti primijenilo ispravan pravni test na činjenice kako bi **Nikoliću** pripisalo *mens rea* za počinjenje genocida i udruživanje radi vršenja genocida.¹³⁸⁷ Propust nekog pretresnog vijeća da primijeni ispravan pravni test na dokaze jeste greška u primjeni prava.¹³⁸⁸ Suprotno tvrdnji tužilaštva,¹³⁸⁹ takav argument ne može se okarakterisati kao činjenična greška, budući da se ona mora ocjenjivati na osnovu razumnosti činjeničnog zaključka. Prema tome, ova žalbena podosnova nije navedena u paragrafu 39 Najave žalbe tužilaštva. S druge strane, Žalbeno vijeće smatra da žalbena podosnova tužilaštva navedena u paragrafu 38 njegove najave žalbe obuhvata propust da se primijene prihvaćeni faktori za izvođenje zaključka o genocidnoj namjeri u ovom predmetu. U prvoj rečenici paragrafa 38 iznijet je opšti argument u kojem se jasno govori o tome da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku. Mada tužilaštvo dalje konkretno navodi da je Pretresno vijeće razmatralo "pravno irelevantna pitanja prilikom utvrđivanja *mens rea* Drage Nikolića za počinjenje genocida ili udruživanja radi vršenja genocida",¹³⁹⁰ opšta tvrdnja navedena u prethodnoj rečenici nije nužno ograničena na to da je Pretresno vijeće razmatralo "pravno irelevantna pitanja". Imajući na umu da u najavi žalbe nije potrebno detaljno navesti argumente koje strane u postupku namjeravaju da upotrijebe kako bi

¹³⁸⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Boškoski i Tarčulovski*, par. 246.

¹³⁸⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Boškoski i Tarčulovski*, par. 246.

¹³⁸⁶ Najava žalbe tužilaštva, par. 38-39.

¹³⁸⁷ V. Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 242, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 823, 830, gdje se navodi mjerodavno pravo u vezi s genocidom u kojem su navedeni ovi faktori.

¹³⁸⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Strugar*, par. 304.

¹³⁸⁹ Replika tužilaštva, par. 103, 105.

potkrijepile žalbene osnove,¹³⁹¹ Žalbeno vijeće smatra da je ova tvrdnja dio žalbene podosnove navedene u Najavi žalbe tužilaštva.

503. Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće identifikovalo devet faktora kao relevantne, ali da je "nerazumno propustilo da ih razmotri".¹³⁹² Prvi faktor koji tužilaštvo konkretno navodi su razmjere počinjenih zločina.¹³⁹³ Očito je da je Pretresno vijeće bilo svjesno da su počinjeni zločini bili masovnih razmjera i podsjetilo je da će to biti relevantan faktor prilikom utvrđivanja genocidne namjere.¹³⁹⁴ Kada je konkretno ocjenjivalo da li je **Nikolić** imao genocidnu namjeru, Pretresno vijeće se uvjerilo da je ubijanje koje je uslijedilo nakon 13. jula 1995., a u kojem je on učestvovao, "bilo dovoljno da **Nikolić** spozna razmjere i obim te operacije ubijanja".¹³⁹⁵ Pretresno vijeće je takođe zaključilo da je neposredno nakon što je počeo aktivno učestvovati u operaciji ubijanja "**Nikolić** [...] znao da se radi o operaciji masovnog ubijanja koja se izvodi s genocidnom namjerom".¹³⁹⁶ Pretresno vijeće je dalje zaključilo da je **Nikolić** imao značajnu ulogu u UZP-u ubistva u vidu planiranja i organizovanja zatočenja i pogubljenja.¹³⁹⁷ Opšti argument tužilaštva da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir da je **Nikolić** "planirao, naredio i počinio ubistvo do 6.000 zarobljenih bosanskih Muslimana"¹³⁹⁸ je neuvjerljiv. Žalbeno vijeće se uvjerilo da je Pretresno vijeće, prilikom ocjenjivanja **Nikolićeve** genocidne namjere, izričito imalo u vidu i uzelo u obzir razmjere počinjenih zločina.

504. Isto tako, suprotno tvrdnji tužilaštva, Pretresno vijeće je uzelo u obzir **Nikolićevo** učešće i ključni doprinos u ubijanju, sa znanjem da će to ubijanje doprinijeti uništenju grupe.¹³⁹⁹ Nakon što je podsjetilo na svoj zaključak da je **Nikolić** značajno doprinio počinjenju zločina u sklopu UZP-a ubistva,¹⁴⁰⁰ Pretresno vijeće je razmatralo da li je on učestvovao sa sviješću da se operacija ubistva vrši s genocidnom namjerom.¹⁴⁰¹ Pretresno vijeće je zaključilo da je, počev od 14. jula 1995. ujutro, ono što se desilo bilo "više nego dovoljno da [**Nikolić**] zaključi da plan nije bio samo da se ubije, nego i da se uništi".¹⁴⁰² Pretresno vijeće je zaključilo da je "**Nikolić** znao da se radi o operaciji masovnog ubijanja koja se izvodi s genocidnom namjerom. On je svoj ključni doprinos UZP-u

¹³⁹⁰ Najava žalbe tužilaštva, par. 38.

¹³⁹¹ V. gore, par. 500.

¹³⁹² Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 241. V. Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 237, 242.

¹³⁹³ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 237, 242(1).

¹³⁹⁴ Prvostepena presuda, par. 823, 856-863.

¹³⁹⁵ Prvostepena presuda, par. 1405. V. Prvostepena presuda, par. 1403-1404.

¹³⁹⁶ Prvostepena presuda, par. 1407.

¹³⁹⁷ Prvostepena presuda, par. 1408.

¹³⁹⁸ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 242(1).

¹³⁹⁹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 237, 242(2).

¹⁴⁰⁰ Prvostepena presuda, par. 1397.

¹⁴⁰¹ Prvostepena presuda, par. 1401-1403.

¹⁴⁰² Prvostepena presuda, par. 1404. V. Prvostepena presuda, par. 1405-1406.

ubistva dao u vrijeme kad je stekao to saznanje, kao i poslije toga."¹⁴⁰³ Shodno tome, tužilaštvo nije potkrijepilo svoju tvrdnju da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir **Nikolićev** ključni doprinos genocidu kad je saznao za plan genocida i poslije toga.

505. Tužilaštvo takođe tvrdi da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir sistematsko uzimanje na metu bosanskih Muslimana, višekratno činjenje destruktivnih i diskriminatornih djela i vršenje drugih kažnjivih djela usmjerenih protiv zarobljenih bosanskih Muslimana.¹⁴⁰⁴ Žalbena vijeće ima u vidu da je Pretresno vijeće prvo podsjetilo da se "činjenje drugih kažnjivih djela koja su sistematski usmjeravana protiv iste grupe [...], sistematsko uzimanje žrtava na metu na osnovu pripadnosti određenoj grupi ili višekratno činjenje destruktivnih i diskriminatornih djela" može uzeti u obzir prilikom donošenja zaključka o namjeri za uništenje.¹⁴⁰⁵ Pretresno vijeće se, pošto je analiziralo optužbe za genocid protiv **Nikolića** i drugih koje su navedene u Optužnici,¹⁴⁰⁶ eksplicitno bavilo tim faktorima u svojoj diskusiji o genocidnoj namjeri.¹⁴⁰⁷ U konkretnoj diskusiji u vezi s **Nikolićevom** genocidnom namjerom, Pretresno vijeće je pažljivo razmotrilo argumente tužilaštva o sistematskoj i koordinisanoj prirodi operacije ubijanja i razne vidove i obim **Nikolićevog** učešća,¹⁴⁰⁸ prije nego što je zaključilo da je "**Nikolić** iz prve ruke [...] stekao uvid u sistematski i organizovan način na koji je operacija ubijanja isplanirana i provedena i, štaviše, odigrao [...] aktivnu ulogu u njoj".¹⁴⁰⁹ Mada Pretresno vijeće možda nije konkretno raspravljalo o svakom faktoru navedenom ovdje, Žalbena vijeće se uvjerilo da je Pretresno vijeće bilo svjesno relevantnih faktora i svih dokaza koji su mu predočeni i da je te faktore, koje je u suštini obuhvatilo u svojoj diskusiji o **Nikolićevoj** genocidnoj namjeri, uzelo u obzir.¹⁴¹⁰ Shodno tome, Žalbena vijeće smatra argument tužilaštva neutemeljenim. Iz istih razloga, odbacuje se argument tužilaštva da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir opšti kontekst zločina, **Nikolićevu** *mens rea* za djela koja su u osnovi genocida i postojanje plana ili politike da se izvrši genocid.¹⁴¹¹

506. Naposljetku, tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće razmotrilo **Nikolićevo** korištenje pogrdnih izraza "zasebno", a ne zajedno s drugim faktorima, te tvrdi da je Pretresno vijeće nerazumno zaključilo da taj faktor ne ide u prilog zaključku o postojanju genocidne namjere.¹⁴¹² Žalbena vijeće ima u vidu da Pretresno vijeće jeste eksplicitno raspravljalo o **Nikolićevom**

¹⁴⁰³ Prvostepena presuda, par. 1407. V. Prvostepena presuda, par. 1409.

¹⁴⁰⁴ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 237, 242(3)-(5).

¹⁴⁰⁵ Prvostepena presuda, par. 823.

¹⁴⁰⁶ Prvostepena presuda, par. 834-836.

¹⁴⁰⁷ Prvostepena presuda, par. 837, 856-862.

¹⁴⁰⁸ Prvostepena presuda, par. 1400.

¹⁴⁰⁹ Prvostepena presuda, par. 1405.

¹⁴¹⁰ Prvostepena presuda, par. 1397-1415.

¹⁴¹¹ V. Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 242(6), 242(8)-(9). V. takođe Prvostepena presuda, par. 823, 837, 856-862, 1397-1415.

¹⁴¹² Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 242(7) i fusnota 655.

korištenju pogrđnih izraza kao o relevantnom faktoru prilikom izvođenja zaključka o genocidnoj namjeri, ali da je zaključilo da "tu [...] nema ničega što bi ukazivalo na činjenicu da se radilo o bilo čemu drugom do o odrazu jedne neprihvatljive, ali uobičajene prakse".¹⁴¹³ Tužilaštvo nije iznijelo nijedan uvjerljiv argument o tome zašto je ovaj zaključak takav da do njega ne bi došao nijedan razuman presuditelj o činjenicama. Nadalje, Pretresno vijeće je, pošto je raspravljalo o **Nikolićevom** korištenju pogrđnih izraza, analiziralo druge faktore iz kojih je bilo moguće izvesti zaključak o postojanju genocidne namjere,¹⁴¹⁴ prije nego što je zaključilo sljedeće: "[n]akon što je individualno i kumulativno razmotrilo i odvagunulo sve gore navedene faktore, Pretresno vijeće se nije uvjerilo da je jedini razuman zaključak koji se može izvući iz **Nikolićevih** postupaka taj da je on dijelio genocidnu namjeru".¹⁴¹⁵ S obzirom na to, argument tužilaštva da je Pretresno vijeće analiziralo **Nikolićevo** korištenje pogrđnih izraza "zasebno" je neutemeljen i ne prihvata se.

507. Ukratko, tužilaštvo nije pokazalo da je Pretresno vijeće pogriješilo tako što je propustilo da razmotri relevantne faktore prilikom utvrđivanja da li je **Nikolić** posjedovao genocidnu namjeru. U mjeri u kojoj bi se argumenti tužilaštva mogli protumačiti kao da upućuju na to da Pretresno vijeće nije pridalo dovoljnu težinu relevantnim faktorima koje je razmatralo ili da nije protumačilo dokaze na neki konkretan način, Žalbena vijeće podsjeća da takve neargumentovane tvrdnje zaslužuju da budu odbačene bez detaljne analize. S obzirom na to, Žalbena vijeće se neće baviti argumentima tužilaštva iz tog aspekta.

(iii) Navodi o primjeni irelevantnih faktora da bi se utvrdila genocidna namjera

a. Argumenti strana u postupku

508. Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu i činjeničnu grešku zbog toga što se oslonilo na irelevantne činjenične i pravne faktore kada je zaključilo da **Nikolić** nije imao genocidnu namjeru.¹⁴¹⁶ Tužilaštvo tvrdi da te greške obesnažuju presudu i dovode do neostvarenja pravde.¹⁴¹⁷

509. Što se tiče irelevantnih pravnih faktora, tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo time što je **Nikolićev** podređeni položaj i motiv za učešće u masovnom ubijanju uzelo u obzir kao faktore na osnovu kojih je zaključilo da nije imao posebnu namjeru za genocid.¹⁴¹⁸

¹⁴¹³ Prvostepena presuda, par. 1399.

¹⁴¹⁴ Prvostepena presuda, par. 1400-1413.

¹⁴¹⁵ Prvostepena presuda, par. 1414.

¹⁴¹⁶ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 238, 272-273, 289; Replika tužilaštva, par. 114.

¹⁴¹⁷ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 272.

¹⁴¹⁸ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 238, 274, 285-288; Replika tužilaštva, par. 120-122; žalbeni pretres, AT. 493-495 (6. decembar 2013.).

510. Što se tiče irelevantnih činjeničnih faktora, tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je sljedeće faktore uzelo u obzir kao faktore koji pobijaju da je **Nikolić** imao posebnu namjeru za genocid: (1) šta je **Nikolić** mogao još uraditi (umjesto šta je i kako uradio);¹⁴¹⁹ (2) **Nikolićevo** neučestvovanje u određenim krivičnim djelima (koja su dovršena prije nego što se on pridružio operaciji ubistva);¹⁴²⁰ (3) činjenične zaključke koji su u suprotnosti s ranijim zaključcima Pretresnog vijeća u vezi s **Nikolićevim** učešćem u premještanju zarobljenika iz Bratunca u Zvornik i pogubljenjima na Vojnoj ekonomiji Branjevo;¹⁴²¹ i (4) **Nikolićevo** ulogu u sudbini zarobljenika iz Milića, koja pokazuje njegovu genocidnu namjeru.¹⁴²² Tužilaštvo takođe tvrdi da Žalbno vijeće može da interveniše ako Pretresno vijeće nije valjano razmotrilo dokaze.¹⁴²³

511. **Nikolić** u odgovoru kaže da tužilaštvo nije dokazalo da je Pretresno vijeće pogriješilo u svom razmatranju relevantnih faktora u vezi s njegovom *mens rea*.¹⁴²⁴ **Nikolić** tvrdi sljedeće: (1) tužilaštvo u svojoj najavi žalbe nije najavilo tvrdnju da je Pretresno vijeće uzelo u obzir irelevantne činjenične faktore;¹⁴²⁵ (2) Žalbno vijeće se treba prikloniti stavu Pretresnog vijeća u vezi s postojanjem tanke linije između znanja i dijeljenja namjere;¹⁴²⁶ (3) tužilaštvo pogrešno shvata dužnost Pretresnog vijeća da *mens rea* za genocid ocjenjuje na osnovu ukupnih dokaza;¹⁴²⁷ i (4) Pretresno vijeće je ispravno razmotrilo sve odgovarajuće faktore i ispravno primijenilo pravo.¹⁴²⁸

b. Analiza

512. Žalbno vijeće će prvo razmotriti **Nikolićevo** tvrdnju da u Najavi žalbe tužilaštva nije obrađen argument tužilaštva o irelevantnim činjeničnim faktorima. Mada se u najavi žalbe konkretno ne pominje argument da je Pretresno vijeće pogriješilo zbog toga što je u obzir uzelo irelevantna *činjenična* pitanja, u njoj se ipak jasno tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo činjeničnu grešku kad je zaključilo da **Nikolić** nije postupao s genocidnom namjerom.¹⁴²⁹ Podsjećajući da nije nužno da u najavi žalbe stoje detaljni argumenti koje strane u postupku namjeravaju da koriste u

¹⁴¹⁹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 273, 275-278; Replika tužilaštva, par. 102, 109, 116-118.

¹⁴²⁰ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 273, 279-280.

¹⁴²¹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 273, 281-282; Replika tužilaštva, par. 119.

¹⁴²² Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 283-284; Replika tužilaštva, par. 118.

¹⁴²³ Replika tužilaštva, par. 114-115.

¹⁴²⁴ Nikolićev odgovor, par. 14, 59-60; žalbeni pretres, AT. 551 (6. decembar 2013.).

¹⁴²⁵ Nikolićev odgovor, par. 14, 59, 61-63, 66. **Nikolić** takođe tvrdi da tužilaštvo miješa standarde preispitivanja u žalbenom postupku za činjenične i pravne greške. Nikolićev odgovor, par. 14, 59, 64-65. Žalbno vijeće se uvjerilo da u konkretnim paragrafima koji se bave svakom navodnom činjeničnom ili pravnom greškom tužilaštvo navodi tačnu grešku, daje objašnjenje i koristi ispravan pravni standard. Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 238, 272, 274-288. Upor. Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 273, 289.

¹⁴²⁶ Nikolićev odgovor, par. 15, 60, 67-70.

¹⁴²⁷ Nikolićev odgovor, par. 60, 67, 71-73.

¹⁴²⁸ Nikolićev odgovor, par. 15, 60, 74-108; žalbeni pretres, AT. 551-555 (6. decembar 2013.).

¹⁴²⁹ Najava žalbe tužilaštva, par. 39.

prilog žalbenim osnovama,¹⁴³⁰ Žalbeno vijeće zaključuje da je paragraf 39 Najave žalbe tužilaštva bio dovoljan da se **Nikolić** upozna s ovim argumentom.

513. Što se tiče **Nikolićevog** argumenta da Žalbeno vijeće ne treba da razmatra ovu žalbenu osnovu zbog toga što se "ne smije uplitati u donošenje ocjene o dijeljenju namjere i znanju o namjeri",¹⁴³¹ Žalbeno vijeće podsjeća na to da ima ovlaštenje da rješava po žalbama o svakoj grešci u primjeni prava koja obesnažuje odluku ili o svakoj grešci u utvrđivanju činjeničnog stanja zbog koje je došlo do neostvarenja pravde.¹⁴³² Ovo ovlaštenje nužno obuhvata ispravljanje pravnih ili činjeničnih grešaka koje je neko pretresno vijeće napravilo prilikom ocjenjivanja *mens rea* za genocid.¹⁴³³ Žalbeno vijeće podsjeća da je pretresno vijeće u najboljem položaju da odvagne i ocijeni dokaze¹⁴³⁴ i da će iz tog razloga zaključak Pretresnog vijeća zamijeniti svojim zaključkom samo kad nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi došao do prvobitne odluke.¹⁴³⁵ Međutim, stepen uvažavanja činjeničnih zaključaka do kojih je došlo neko pretresno vijeće ne predstavlja pravilo koje sprečava Žalbeno vijeće da razmotri tanku liniju između dijeljenja genocidne namjere i znanja o namjeri, u slučaju kad je pretresno vijeće napravilo očitu grešku.¹⁴³⁶

514. Žalbeno vijeće podsjeća da tužilaštvo, kad ulaže žalbu na oslobađajuću presudu, mora da pokaže da je, kada se uzmu u obzir činjenične greške Pretresnog vijeća, eliminisana svaka razumna sumnja u krivicu optuženog.¹⁴³⁷ Stoga, kad traži od Žalbenog vijeća da preinači oslobađajuću presudu za genocid zbog navodnih činjeničnih grešaka na kojima se temelji zaključak pretresnog vijeća o nedostatku tražene *mens rea*, tužilaštvo treba da pokaže da bi, da nije bilo grešaka pretresnog vijeća, posebna namjera za genocid bila nedvosmisleno utvrđena. Imajući to na umu, Žalbeno vijeće će razmotriti meritum ove žalbene podosnove.

515. Prvo, što se tiče tvrdnje o irelevantnim pravnim faktorima, Žalbeno vijeće ima u vidu da je Pretresno vijeće smatralo da su **Nikolićeve** lične okolnosti i položaj u VRS-u relevantni za procjenu njegove lične namjere da uništi grupu, pošto je njegovo učešće stavilo u kontekst u kojem se to

¹⁴³⁰ V. gore, par. 500.

¹⁴³¹ Nikolićev odgovor, par. 67. V. Nikolićev odgovor, par. 15.

¹⁴³² Član 25(1) Statuta.

¹⁴³³ V., npr., Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*, par. 134 ("Pretresno vijeće je očigledno propustilo da pruži adekvatne dokaze o tome da je Radislav Krstić posjedovao genocidnu namjeru").

¹⁴³⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Lukić i Lukić*, par. 384; Drugostepena presuda u predmetu *Limaj i drugi*, par. 88; Drugostepena presuda u predmetu *Kupreškić i drugi*, par. 32.

¹⁴³⁵ V. gore, par. 19.

¹⁴³⁶ V. Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*, par. 129, 134. Žalbeno vijeće ima u vidu da se **Nikolić** za potvrdu svoje tvrdnje oslanja na paragrafe 38-39 Djelimično različitog mišljenja sudije Shahabuddeena u Drugostepenoj presudi u predmetu *Krstić* (Nikolićev odgovor, par. 68). Međutim, sudija Shahabuddeen je priznao da "[s]trogi test ne ovlašćuje Žalbeno vijeće da interveniše tamo gdje to ne bi učinilo [...] osim za slučaj greške - za koju se uglavnom smatra da treba biti jasna". Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*, Djelimično različito mišljenje sudije Shahabuddeena, par. 38 (naglasak dodat).

¹⁴³⁷ V. gore, par. 21.

učešće očito odvijalo.¹⁴³⁸ Prema mišljenju Žalbenog vijeća, iz analize Pretresnog vijeća jasno je da ono nije prosto došlo do zaključka o nepostojanju genocidne namjere na osnovu **Nikolićevog** podređenog položaja u VRS-u, već da je pažljivo procijenilo **Nikolićevu** ulogu i položaj u relevantno vrijeme, koji su bili dio ukupnih dokaza. U tom smislu, Pretresno vijeće je zaključilo da je relevantno to što je **Nikolić** bio oficir nižeg ranga koji je bio na položaju od izvjesne važnosti u smislu svrsishodnosti – načelnik bezbjednosti u Zvorničkoj brigadi. Suprotno tvrdnji tužilaštva,¹⁴³⁹ Pretresno vijeće nije propustilo da razmotri stepen ovlaštenja koja je **Nikolić** praktično imao i izvršavao na tom položaju – naprotiv, ono je konkretno primijetilo da je taj položaj obično rezervisan za čin majora ili neki viši čin.¹⁴⁴⁰ Međutim, Pretresno vijeće je primijetilo da je **Nikolić** "u kontekstu operacije kojom su upravljali **Beara** i **Popović**, lično [...] mogao da ima malo ovlasti".¹⁴⁴¹ Zbog njegovog položaja, **Nikoliću** su njegovi pretpostavljeni naredili da izvrši logističke pripreme za zatočenje i ubijanje zatočenika na području Zvornika.¹⁴⁴² Isto tako, Vijeće je prihvatilo svjedočenje o tome da je **Nikolić** bio odan Službi bezbjednosti.¹⁴⁴³ Kao što je primijetilo Pretresno vijeće, takvi faktori ne opravdavaju izvršavanje očigledno protivpravnih naređenja, niti mogu služiti kao izgovor za to.¹⁴⁴⁴ U tom pogledu, ti faktori nisu relevantni za utvrđivanje individualne krivične odgovornosti.¹⁴⁴⁵ Međutim, dokazi o **Nikolićevim** ličnim okolnostima i položaju u VRS-u činili su dio "svi[h] dokaz[a], uzeti[h] zajedno" koji se mogu ocijeniti kako bi se utvrdilo postojanje genocidne namjere.¹⁴⁴⁶ Žalbeno vijeće zaključuje da takvi dokazi nisu bili pravno irelevantni za ocjenu Pretresnog vijeća u vezi s tim da li je **Nikolić** lično imao genocidnu namjeru.

516. Što se tiče argumenta tužilaštva da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku kad je smatralo da je **Nikolićev** mogući motiv za učešće u genocidnom planu doveo u pitanje njegovu genocidnu namjeru, za tvrdnju Pretresnog vijeća da bi "[d]rugi razuman zaključak bio da je **Nikolića** njegova slijepa posvećenost Službi bezbjednosti navela da ustrajno radi na efikasnom izvršavanju zadataka koji su mu dodijeljeni u toj operaciji, uprkos njenom ubilačkom karakteru i genocidnom cilju njegovih pretpostavljenih",¹⁴⁴⁷ Žalbeno vijeće ne smatra da ona znači da je Pretresno vijeće pomiješalo namjeru i motiv ili da je zaključilo da bi postojanje motiva bilo

¹⁴³⁸ Prvostepena presuda, par. 1412.

¹⁴³⁹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 286.

¹⁴⁴⁰ Prvostepena presuda, par. 1412.

¹⁴⁴¹ Prvostepena presuda, par. 1412.

¹⁴⁴² Prvostepena presuda, par. 1412.

¹⁴⁴³ Prvostepena presuda, par. 1413.

¹⁴⁴⁴ Prvostepena presuda, par. 1412.

¹⁴⁴⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Boškoski i Tarčulovski*, par. 52.

¹⁴⁴⁶ V. Drugostepena presuda u predmetu *Stakić*, par. 55.

¹⁴⁴⁷ Prvostepena presuda, par. 1414.

nespojivo s genocidnom namjerom.¹⁴⁴⁸ Žalbeno vijeće smatra da je Pretresno vijeće zaključilo da tužilac nije dokazao genocidnu namjeru van razumne sumnje.

517. Žalbeno vijeće će se sada baviti argumentom da je Pretresno vijeće uzelo u obzir irelevantne činjenične faktore. Tužilaštvo tvrdi da se Pretresno vijeće pogrešno usredotočilo na ono što je **Nikolić** mogao da uradi, umjesto na to šta je i kako uradio,¹⁴⁴⁹ kao i na to da **Nikolić** nije bio umiješan u krivična djela koja su završena prije nego što je on pristupio operaciji ubistva.¹⁴⁵⁰ Žalbeno vijeće ima u vidu da je Pretresno vijeće zaključilo da **Nikolićevi** "postupci i učešće [...] pružaju neke dokaze na osnovu kojih se može izvući zaključak o njegovoj genocidnoj namjeri",¹⁴⁵¹ ali da se "**Beara i Popović** mogu adekvatno opisati kao arhitekta ove genocidne operacije, [dok je] **Nikolić** [...] u nju uključen kako bi izvršio konkretne zadatke koji su mu dodijeljeni u sklopu provođenja monstruoznog plana koji su osmislili drugi."¹⁴⁵² Pretresno vijeće nije zanemarilo značaj onoga što je **Nikolić** učinio ni nerazumno uporedilo njegov doprinos s doprinosom koji su dali **Beara i Popović**, niti je tražilo **Nikolićevo** učešće u krivičnim djelima koja su završena prije nego što se on pridružio genocidu. Naprotiv, Pretresno vijeće se konkretno usredotočilo na obim **Nikolićevih** djela i učešća kako bi utvrdilo da li i u kojoj mjeri može izvesti zaključak da je postojala genocidna namjera. To ne znači da Pretresno vijeće nije uvažilo da genocidni plan obuhvata podjelu zadataka.¹⁴⁵³ Mada je Pretresno vijeće možda stavilo neprimjeren naglasak na to što su svi **Nikolićevi** zadaci bili ograničeni na područje njegovih vojnih dužnosti i ovlaštenja kao na faktor koji je relevantan za utvrđivanje da li je on imao genocidnu namjeru, ono jeste uzelo u obzir obim **Nikolićevih** djela i učešća, kao i niz drugih dokaza koji su ukazivali na to da je osim zaključka da je posjedovao genocidnu namjeru bilo moguće izvesti i druge razumne zaključke o njegovom stanju svijesti.¹⁴⁵⁴ Žalbeno vijeće podsjeća da, u slučajevima kada je dokaz o stanju svijesti zasnovan na izvođenju zaključka, taj zaključak mora biti jedini razuman zaključak do kojeg se može doći na osnovu raspoloživih dokaza.¹⁴⁵⁵ To što je Pretresno vijeće konkretne zadatke dodijeljene **Nikoliću** razmotrilo u kontekstu cjelokupne genocidne operacije bilo je dio ukupnih dokaza i stoga relevantno za utvrđivanje da li je genocidna namjera bila jedini razuman zaključak koji se na osnovu tih dokaza mogao izvesti. Shodno tome, Žalbeno vijeće zaključuje da tužilaštvo krivo tumači osnovno rasuđivanje Pretresnog vijeća.

¹⁴⁴⁸ V. Drugostepena presuda u predmetu *Krnojelac*, par. 103.

¹⁴⁴⁹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 273, 275-278; Replika tužilaštva, par. 102, 109, 116-118.

¹⁴⁵⁰ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 273, 279-280.

¹⁴⁵¹ Prvostepena presuda, par. 1409.

¹⁴⁵² Prvostepena presuda, par. 1410.

¹⁴⁵³ Upor. Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 275.

¹⁴⁵⁴ Prvostepena presuda, par. 1414.

¹⁴⁵⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 237; Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*, par. 41; Drugostepena presuda u predmetu *Vasiljević*, par. 120.

518. Što se tiče argumenta tužilaštva da je Pretresno vijeće protivrječilo svojim ranijim zaključcima u vezi s **Nikolićevim** učešćem u premještanju zarobljenika iz Bratunca u Zvornik,¹⁴⁵⁶ Žalbena vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće, kada je razmatralo **Nikolićevu** eventualnu *mens rea* za počinjenje genocida i udruživanje radi vršenja genocida, zaključilo da **Nikolić**, "[i]ako je imao neke dužnosti u vezi s pratnjom zarobljenika, nije bio uključen u organizaciju njihovog premještanja iz Bratunca u Zvornik".¹⁴⁵⁷ Žalbena vijeće ima u vidu da se čini da je ovo u suprotnosti s ranijim zaključkom Pretresnog vijeća da je **Nikolić** u velikoj mjeri bio uključen u organizaciju premještanja tih zarobljenika u Zvornik time što je: (1) nazvao Obrenovića uveče 13. jula 1995. i rekao mu da ga je **Popović** obavijestio da će veliki broj zarobljenika biti doveden iz Bratunca u Zvornik kako bi bili pogubljeni po Mladićevom naređenju i da je od **Nikolića** zatraženo da pomogne (dalje u tekstu: Razgovor Nikolić-Obrenović); (2) zatražio od Obrenovića da mu stavi na raspolaganje Miomira Jasikovca i jedan vod vojne policije da izvrše taj zadatak; i (3) nadgledao operaciju tako što je bio lično prisutan kad su stigli autobusi sa zarobljenicima i rasporedio četvu vojne policije Zvorničke brigade da čuva zarobljenike.¹⁴⁵⁸

519. Tužilaštvo takođe tvrdi da je Pretresno vijeće protivrječilo jednom ranijem zaključku kada je, u kontekstu ocjenjivanja **Nikolićeve** *mens rea* za genocid, smatralo da "on nije bio neposredno uključen u ubijanje na Vojnoj ekonomiji Branjevo".¹⁴⁵⁹ Žalbena vijeće ima u vidu raniji zaključak Pretresnog vijeća da je "**Nikolić** naredio Periću, pripadniku 1. bataljona Zvorničke brigade, da vrši obezbjeđenje zarobljenika u školi u Kuli i da je pritom znao da će ti zarobljenici biti pogubljeni."¹⁴⁶⁰ Pretresno vijeće je konkretno navelo da je "nebitno to što je **Nikolić** 16. jula 1995. godine, kada su ti zarobljenici pobijeni na Vojnoj ekonomiji Branjevo, otišao na neku sahranu".¹⁴⁶¹ Prema mišljenju Žalbenog vijeća, Pretresno vijeće je tom opaskom ukazalo na to da je **Nikolić** zapravo bio uključen u ubijanje tih zarobljenika, uprkos tome što nije bio prisutan onog dana kad su zarobljenici ubijeni. Žalbena vijeće smatra da se to kosi sa kasnijim zaključkom Pretresnog vijeća da **Nikolić** nije bio neposredno uključen u ubijanje na Vojnoj ekonomiji Branjevo.

520. Žalbena vijeće stoga zaključuje da Pretresno vijeće jeste protivrječilo svojim dvama ranijim zaključcima prilikom diskusije o faktorima koji ne govore u prilog zaključku da je **Nikolić** imao traženu genocidnu namjeru. Međutim, nijedan od tih kasnijih protivrječnih zaključaka ne predstavlja nužno grešku u utvrđivanju činjenica koja je dovela do neostvarenja pravde. S tim u vezi, Žalbena vijeće ima u vidu **Nikolićevo** učešće u organizaciji premještanja zarobljenika iz

¹⁴⁵⁶ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 273, 281; Replika tužilaštva, par. 119.

¹⁴⁵⁷ Prvostepena presuda, par. 1410.

¹⁴⁵⁸ Prvostepena presuda, par. 470-471, 1345, 1350.

¹⁴⁵⁹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 282; Prvostepena presuda, par. 1410.

¹⁴⁶⁰ Prvostepena presuda, par. 1360. Upor. dolje, par. 1327-1328.

Bratunca u Zvornik i njegovu ulogu u obezbjeđenju zarobljenika u školi u Kuli sa znanjem da će oni kasnije biti pogubljeni. Međutim, Žalbeno vijeće zaključuje da tužilaštvo nije pokazalo da je Pretresno vijeće pogriješilo u svom ukupnom rezonovanju da postojanje genocidne namjere nije bio jedini razuman zaključak koji se mogao izvući iz raspoloživih dokaza, budući da se oni odnose na **Nikolićevo** stanje svijesti prilikom vršenja konkretnih zadataka koji su mu na osnovu njegovog položaja u vojsci i u službi bezbjednosti bili dodijeljeni.

521. Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće isto tako nerazumno smatralo da činjenica da su zarobljenici iz Milića pod njegovim nadzorom ostali živi dok nisu predani **Popoviću** predstavlja faktor koji pobija **Nikolićevo** moguću genocidnu namjeru.¹⁴⁶² Žalbeno vijeće primjećuje da Pretresno vijeće nije moglo da izvede precizne zaključke u vezi s eventualnom ulogom koju je **Nikolić** imao u pritvaranju zarobljenika iz Milića ili u njihovoj predaji **Popoviću**.¹⁴⁶³ S obzirom na nedostatak dokaza ili zaključaka o **Nikolićevoj** ulozi u tome, Žalbeno vijeće smatra da se nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao osloniti na činjenicu da su zarobljenici ostali živi dok su bili pod nadzorom pripadnika Zvorničke brigade kako bi pobio zaključak da je **Nikolić** posjedovao genocidnu namjeru.¹⁴⁶⁴ Istovremeno, Žalbeno vijeće zaključuje da taj događaj ne govori nužno u prilog **Nikolićevoj** genocidnoj namjeri.¹⁴⁶⁵ Međutim, Žalbeno vijeće zaključuje da to što se Pretresno vijeće pogrešno oslonilo na taj dokaz nije dovelo do neostvarenja pravde s obzirom na to da je Pretresno vijeće, pored ovog faktora, svoje rezonovanje zasnovalo na cijelom nizu dokaza. Stoga, izostanak ovog faktora iz diskusije Pretresnog vijeća ne bi izmijenio konstataciju Pretresnog vijeća da je bilo razumno izvesti više od jednog zaključka o **Nikolićevom** stanju svijesti.

522. Naposljetku, Žalbeno vijeće zaključuje da greške o kojima je raspravljano gore u tekstu¹⁴⁶⁶ nisu dovoljne da bi pokazale da je došlo do neostvarenja pravde, čak i ako se uzmu kumulativno.

(iv) Navod o činjeničnoj grešci zbog zaključka da Nikolić nije imao genocidnu namjeru

a. Argumenti strana u postupku

523. Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo činjeničnu grešku budući da nijedno razumno pretresno vijeće ne bi došlo do zaključka da **Nikolić** nije imao genocidnu namjeru.¹⁴⁶⁷ Tužilaštvo tvrdi da **Nikolićevo** genocidnu namjeru pokazuje sljedeće: (1) njegovo znanje o

¹⁴⁶¹ Prvostepena presuda, par. 1360.

¹⁴⁶² Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 283-284; Replika tužilaštva, par. 118. V. Prvostepena presuda, par. 1411.

¹⁴⁶³ Prvostepena presuda, par. 1380.

¹⁴⁶⁴ Prvostepena presuda, par. 1411.

¹⁴⁶⁵ V. Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 283.

¹⁴⁶⁶ V. gore, par. 520-521.

¹⁴⁶⁷ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 238, 244.

genocidnom planu da se unište bosanski Muslimani u istočnoj Bosni;¹⁴⁶⁸ (2) njegov doprinos ostvarivanju genocida putem planiranja i izvršenja pritvaranja i pogubljenja na više mjesta zločina u Zvorniku;¹⁴⁶⁹ (3) odlučna posvećenost operaciji ubistva;¹⁴⁷⁰ i (4) bezobzirnost i inicijativa u savladavanju prepreka u realizaciji genocida.¹⁴⁷¹ Tužilaštvo takođe tvrdi da ukupni zaključci Pretresnog vijeća o **Nikolićevom** genocidnom ponašanju pokazuju da zaključak da on nije imao genocidnu namjeru nije održiv¹⁴⁷² i da je jedini razuman zaključak koji proizlazi iz njegovih krivičnih djela taj da je imao namjeru da počini genocid i udruživanje radi vršenja genocida.¹⁴⁷³

524. **Nikolić** u odgovoru kaže da je ova žalbena podosnova tužilaštva pokušaj da ponovno pokrene spor u vezi s ovim pitanjem i da argumente Pretresnog vijeća zamijeni svojim, te da je stoga treba odbaciti bez razmatranja.¹⁴⁷⁴ Što se tiče merituma te podosnove, **Nikolić** tvrdi da tužilaštvo preuveličava zaključke Pretresnog vijeća protiv njega, da zanemaruje druge relevantne zaključke i da ne pokazuje da je Pretresno vijeće pogriješilo u analizi njegove *mens rea*.¹⁴⁷⁵ **Nikolić** takođe tvrdi da je Pretresno vijeće, na osnovu ukupnih dokaza, ispravno zaključilo da on nije imao genocidnu namjeru¹⁴⁷⁶ i da takva namjera nije jedini razuman zaključak koji je moguće izvesti.¹⁴⁷⁷

b. Analiza

525. Žalbeno vijeće ima u vidu da je Pretresno vijeće, prilikom ocjenjivanja **Nikolićeve** *mens rea* za počinjenje genocida i udruživanje radi vršenja genocida, uputilo na sva četiri elementa koje navodi tužilaštvo. Što se tiče **Nikolićeve** upoznatosti s genocidnim planom, Pretresno vijeće je zaključilo da je **Nikolić**, "ubrzo nakon što je počeo s učešćem u operaciji ubijanja, a sigurno u vrijeme kad su vršena pogubljenja u Orahovcu, [...] znao da se radi o operaciji masovnog ubijanja koja se izvodi s genocidnom namjerom".¹⁴⁷⁸

¹⁴⁶⁸ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 236-237, 244-246. V. žalbeni pretres, AT. 492-493 (6. decembar 2013.).

¹⁴⁶⁹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 247-262; Replika tužilaštva, par. 112. V. žalbeni pretres, AT. 492-493 (6. decembar 2013.).

¹⁴⁷⁰ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 236, 244, 263-268, 288; Replika tužilaštva, par. 112. V. žalbeni pretres, AT. 493 (6. decembar 2013.).

¹⁴⁷¹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 244, 269-271; Replika tužilaštva, par. 112.

¹⁴⁷² Replika tužilaštva, par. 111. V. žalbeni pretres, AT. 584-588 (6. decembar 2013.).

¹⁴⁷³ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 238, 289, 292. V. žalbeni pretres, AT. 496 (6. decembar 2013.).

¹⁴⁷⁴ Nikolićev odgovor, par. 11, 35-41.

¹⁴⁷⁵ Nikolićev odgovor, par. 12-13, 35, 42-58.

¹⁴⁷⁶ Nikolićev odgovor, par. 16, 49, 60, 107-108.

¹⁴⁷⁷ Žalbeni pretres, AT. 546-547, 555, 558-560 (6. decembar 2013.). **Nikolić** posebno ističe to da nije imao kontekstualno znanje koje definiše kao "cijeli raspon znanja optuženog koji nužno utiče na njegovo shvatanje situacije i, shodno tome, na njegove postupke", žalbeni pretres, AT. 556-557 (6. decembar 2013.). V. Nikolićev odgovor, par. 49, 110; žalbeni pretres, AT. 558-560 (6. decembar 2013.).

¹⁴⁷⁸ Prvostepena presuda, par. 1407.

526. Pretresno vijeće je takođe zaključilo da je **Nikolić** svoj ključni doprinos genocidu dao u vrijeme kad je stekao to saznanje, kao i poslije toga.¹⁴⁷⁹ Taj ključni doprinos sastojao se od planiranja i organizovanja zatočenja i pogubljenja hiljada zarobljenika na više lokacija na području Zvornika.¹⁴⁸⁰ Nadalje, Pretresno vijeće je konkretno uzelo u obzir **Nikolićeve** ustrajne i odlučne napore da doprinese tom planu.¹⁴⁸¹ Imajući sve to na umu, Pretresno vijeće je utvrdilo sljedeće: "Međutim, ključno pitanje je da li su ti njegovi postupci, zajedno s činjenicom da je znao za genocidnu namjeru drugih, kad se uzmu u obzir u odnosu na ukupne dokaze, dovoljni da se Pretresno vijeće van razumne sumnje uvjeri da **Nikolić** nije samo znao za tu namjeru, nego i da ju je dijelio".¹⁴⁸²

527. Naposljetku, Pretresno vijeće se nije uvjerilo van razumne sumnje da je **Nikolić** dijelio genocidnu namjeru za koju je znao budući da to nije bio jedini razuman zaključak koji je bilo moguće izvesti iz dokaza, jer je drugi razuman zaključak bio da je "**Nikolića** njegova slijepa posvećenost Službi bezbjednosti navela da ustrajno radi na efikasnom izvršavanju zadataka koji su mu dodijeljeni u toj operaciji, uprkos njenom ubilačkom karakteru i genocidnom cilju njegovih pretpostavljenih."¹⁴⁸³

528. Žalbena vijeće podsjeća da se činjenični zaključci do kojih dođe pretresno vijeće u određenoj mjeri uvažavaju, kao i da će u tom smislu intervenirati samo ako je napravljena očigledna greška.¹⁴⁸⁴ Žalbena vijeće, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, nije se uvjerilo da greške koje je Pretresno vijeće napravilo tokom razmatranja **Nikolićeve** moguće *mens rea* za genocid ili udruživanje radi vršenja genocida dovode u pitanje zaključke do kojih je došlo Pretresno vijeće.¹⁴⁸⁵

(v) Zaključak

529. Žalbena vijeće, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, zaključuje da tužilaštvo nije pokazalo da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je zaključilo da **Nikolić** nije imao genocidnu namjeru potrebnu da bude proglašen odgovornim za genocid i za udruživanje radi vršenja genocida. Žalbena vijeće podsjeća da krivična djela genocida i udruživanja radi vršenja genocida zahtijevaju genocidnu namjeru u sklopu elementa *mens rea*¹⁴⁸⁶ i u nedostatku takvog zaključka o genocidnoj

¹⁴⁷⁹ Prvostepena presuda, par. 1407.

¹⁴⁸⁰ Prvostepena presuda, par. 1404, 1408.

¹⁴⁸¹ Prvostepena presuda, par. 1408-1409.

¹⁴⁸² Prvostepena presuda, par. 1408.

¹⁴⁸³ Prvostepena presuda, par. 1414.

¹⁴⁸⁴ V. gore, par. 513.

¹⁴⁸⁵ V. gore, par. 520-522.

¹⁴⁸⁶ Da bi bio ispunjen uslov za *mens rea* za udruživanje radi vršenja genocida "učesnici u dogovoru moraju imati namjeru da u cijelosti ili djelimično unište neku nacionalnu, etničku, rasnu ili vjersku grupu kao takvu (*mens rea*)". Drugostepena presuda u predmetu *Nahimana i drugi*, par. 894. Isto tako, da bi bio optužen za genocid, optuženi mora

namjeri nije potrebno razmatrati argumente strana u postupku koji se odnose na *actus reus* udruživanja radi vršenja genocida.¹⁴⁸⁷

530. S obzirom na gore navedeno, Žalbeno vijeće, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, u cijelosti odbacuje žalbenu osnovu 7 tužilaštva.

7. Zaključak

531. Žalbeno vijeće je odbacilo sve prigovore u vezi s genocidom.

B. Udruživanje radi vršenja genocida

1. Uvod

532. U tački 2 Optužnice se navodi da su se **Popović, Beara, Nikolić**, Borovčanin i **Pandurević** udružili radi vršenja genocida, to jest sklopili dogovor da pobiju vojno sposobne muškarce, Muslimane, iz Srebrenice i da preostalo muslimansko stanovništvo Srebrenice i Žepe uklone iz Republike Srpske, s namjerom da te Muslimane unište.¹⁴⁸⁸ Prilikom razmatranja ove tačke, Pretresno vijeće je zaključilo da je jedini razuman zaključak koji je bilo moguće izvesti na osnovu dokaza bio da su pripadnici snaga bosanskih Srba sklopili dogovor i na taj način se udružili radi vršenja genocida.¹⁴⁸⁹

533. Pretresno vijeće je zatim zaključilo da su **Popović** i **Beara** krivično odgovorni za udruživanje radi vršenja genocida.¹⁴⁹⁰ Međutim, Pretresno vijeće im nije izreklo osuđujuću presudu za udruživanje radi vršenja genocida zato što je zaključilo da "osuđujuća presuda za genocid u potpunosti odražava krivičnu odgovornost optuženih i [...] da bi dodavanje osuđujuće presude za nedovršeno krivično djelo udruživanja predstavljalo dupliciranje i bilo nepravično prema optuženima".¹⁴⁹¹

postupati "s namjerom da u cijelosti ili djelimično uništi neku nacionalnu, etničku, rasnu ili vjersku grupu kao takvu". Drugostepena presuda u predmetu *Munyakazi*, par. 141.

¹⁴⁸⁷ Žalbeno vijeće takođe smatra da su **Nikolićevi** argumenti o mogućem kršenju njegovog temeljnog prava na žalbu, do kojeg bi došlo zbog izricanja nove osuđujuće presude u žalbenom postupku, bespredmetni. Nikolićev odgovor, par. 111-122.

¹⁴⁸⁸ Optužnica, par. 34. V. Prvostepena presuda, par. 877.

¹⁴⁸⁹ Prvostepena presuda, par. 886.

¹⁴⁹⁰ Prvostepena presuda, par. 1184, 1322, 2104-2105.

¹⁴⁹¹ Prvostepena presuda, par. 2127. V. takođe Prvostepena presuda, Dispozitiv, dijelovi koje se odnose na Popovića i Bearu.

2. Žalba tužilaštva (osnova 6)(a) Argumenti strana u postupku

534. Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku kada **Popoviću i Beari**, pored osuđujuće presude za genocid, nije izreklo i osuđujuću presudu za udruživanje radi vršenja genocida, budući da nije imalo diskreciono pravo da odbije izreći te osuđujuće presude.¹⁴⁹² Tužilaštvo tvrdi da je bilo potrebno izreći osuđujuće presude za oba krivična djela kako bi se u potpunosti odrazila krivica **Popovića i Beare** i da to ne predstavlja ni dupliciranje niti je nepravično.¹⁴⁹³ Tužilaštvo konkretno tvrdi da svako krivično djelo zahtijeva dokaz o materijalno različitom obilježju¹⁴⁹⁴ i da se moraju upoređivati pravna obilježja krivičnih djela, a ne dokazi u osnovi osuđujućih presuda.¹⁴⁹⁵ Tužilaštvo na kraju tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno uporedilo pravna obilježja krivičnih djela s obilježjima UZP-a kao vida odgovornosti.¹⁴⁹⁶ Alternativno, tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo činjeničnu grešku kad je zaključilo da osuđujuća presuda za genocid u potpunosti obuhvata krivičnu odgovornost **Popovića i Beare**.¹⁴⁹⁷ Tužilaštvo traži od Žalbenog vijeća da **Popoviću i Beari** izrekne osuđujuće presude za udruživanje radi vršenja genocida.¹⁴⁹⁸

535. **Popović** u odgovoru kaže da je Pretresno vijeće ispravno odlučilo da mu ne izrekne osuđujuću presudu za udruživanje radi vršenja genocida, budući da su kumulativne osuđujuće presude i za udruživanje radi vršenja genocida i za genocid nedopustive.¹⁴⁹⁹ **Popović** tvrdi da su djela i propusti u osnovi relevantni za utvrđivanje da li su dvostruke osuđujuće presude redundantne u slučajevima u kojima je jedno krivično djelo nedovršeno, s obzirom na to da zločin u užem smislu nije spriječen.¹⁵⁰⁰ **Popović** takođe tvrdi da je pretpostavka da Pretresno vijeće ima slobodu da izrekne kaznu koju smatra najprimjerenijom nerazdvojiva od diskrecionog ovlaštenja Pretresnog vijeća u vezi s odmjeravanjem kazni u skladu s pravilom 87 Pravilnika.¹⁵⁰¹ Nadalje, **Popović** tvrdi da, čak i kad bi zaključak Pretresnog vijeća da je on kriv za udruživanje radi vršenja genocida bio ispravan, taj zaključak primjereno opisuje njegovu punu krivičnu odgovornost i bez odgovarajuće

¹⁴⁹² Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 227-228, 233, 235. V. takođe Replika tužilaštva, par. 100.

¹⁴⁹³ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 227-230, 234; Replika tužilaštva, par. 96, 98.

¹⁴⁹⁴ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 230; Replika tužilaštva, par. 96, 100. V. takođe Replika tužilaštva, par. 97-99.

¹⁴⁹⁵ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 231; žalbeni pretres, AT. 486-487 (6. decembar 2013.), gdje se upućuje na Drugostepenu presudu u predmetu *Gatete*, par. 259-264.

¹⁴⁹⁶ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 231-232.

¹⁴⁹⁷ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 227, 234. V. takođe Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 232.

¹⁴⁹⁸ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 235; Replika tužilaštva, par. 96.

¹⁴⁹⁹ Popovićev odgovor, par. 10, 15, 21.

¹⁵⁰⁰ Popovićev odgovor, par. 11-14. **Popović** dalje tvrdi da je Pretresno vijeće adekvatno primijenilo svoje diskreciono ovlaštenje kad je slijedilo Prvostepenu presudu u predmetu *Musema*, posebno zato što pravo po ovom pitanju nije uvriježeno. Popovićev odgovor, par. 10-11, 16-19.

¹⁵⁰¹ Popovićev odgovor, par. 18.

osuđujuće presude.¹⁵⁰² **Popović** takođe tvrdi da bi izricanje osuđujuće presude u žalbenom postupku prekršilo njegovo pravo na žalbu na osnovu člana 24(2) Statuta, kao i "elementarno načelo pravičnosti".¹⁵⁰³

536. **Beara** nije dostavio odgovor.

(b) Analiza

537. Što se tiče krivičnih djela prema različitim odredbama Statuta, Pretresno vijeće je podsjetilo da su kumulativne osude za isto ponašanje dopustive samo ako svaka od tih odredbi Statuta sadrži materijalno različit element koji druge ne sadrže.¹⁵⁰⁴ Nadalje, Žalbeno vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće ispravno zaključilo da udruživanje radi vršenja genocida i genocid podrazumijevaju različita djela ili propuste u osnovi i materijalno drugačiji *actus reus*.¹⁵⁰⁵

538. U ovom predmetu, Pretresno vijeće je bilo mišljenja da – budući da je **Popović** i **Bearino** učešće u UZP-u ubistva s genocidnom namjerom bilo osnova za osuđujuće presude za genocid, kao i za izvođenje zaključka da je sklopljen dogovor da se izvrši genocid – "izricanje osuđujuće presude za samostalno krivično djelo genocida čini osuđujuću presudu za udruživanje redundantnom".¹⁵⁰⁶ Pretresno vijeće je takođe zaključilo da "osuđujuća presuda za genocid u potpunosti odražava krivičnu odgovornost optuženih".¹⁵⁰⁷ Međutim, Žalbeno vijeće podsjeća na to "da je pretresno vijeće obavezno izreći osuđujuće presude za sva različita krivična djela koja su dokazana kako bi se u potpunosti odrazila krivična odgovornost osuđene osobe".¹⁵⁰⁸ Budući da su udruživanje radi vršenja genocida i genocid različita krivična djela, bilo je nužno **Popoviću** i **Beari** izreći osuđujuće presude za udruživanje radi vršenja genocida kako bi te presude u potpunosti odrazile njihovu krivičnu odgovornost.¹⁵⁰⁹ Žalbeno vijeće, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, zaključuje da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku time što to nije učinilo. Iz tog razloga, nije potrebno da Žalbeno vijeće razmatra **Popovićev** argument u vezi s diskrecionim ovlaštenjem Pretresnog vijeća prilikom odmjeravanja kazne na osnovu pravila 87 Pravilnika, kao ni alternativni argument tužilaštva.

¹⁵⁰² Popovićev odgovor, par. 10, 20. **Popović** takođe ukazuje na to da njegova kazna doživotnog zatvora tačno odražava njegovo kriminalno ponašanje.

¹⁵⁰³ Žalbeni pretres, AT. 535-536 (6. decembar 2013.), gdje se upućuje na Drugostepenu presudu u predmetu *Gatete*, Djelimično suprotno mišljenje sudije Pocara.

¹⁵⁰⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Karemera i Ngirumpatse*, par. 710; Drugostepena presuda u predmetu *Gatete*, par. 259 i fusnota 630. V. Prvostepena presuda, par. 2111 i fusnote 6103-6104.

¹⁵⁰⁵ Prvostepena presuda, par. 2118 i fusnote 6115-6116. V. Drugostepena presuda u predmetu *Karemera i Ngirumpatse*, par. 710; Drugostepena presuda u predmetu *Gatete*, par. 260 i fusnote 632-633.

¹⁵⁰⁶ Prvostepena presuda, par. 2124-2126.

¹⁵⁰⁷ Prvostepena presuda, par. 2127.

539. S obzirom na grešku Pretresnog vijeća o kojoj je diskutovano gore u tekstu, Žalbena vijeće, uz suprotno mišljenje sudije Pocara, podsjeća na to da je ustaljena praksa da se u odgovarajućim okolnostima mogu izreći nove osuđujuće presude u žalbenoj fazi postupka.¹⁵¹⁰ Što se tiče sadašnjih okolnosti, Žalbena vijeće primjećuje da su optužbe za udruživanje radi vršenja genocida jasno navedene u Optužnici i da je Pretresno vijeće donijelo eksplicitne zaključke u vezi sa svakim obilježjem tog krivičnog djela. Žalbena vijeće, uz suprotno mišljenje sudije Pocara, stoga može, ako je to primjereno, već na osnovu zaključaka Pretresnog vijeća izreći nove osuđujuće presude za ovo krivično djelo.¹⁵¹¹ Žalbena vijeće će sada razmotriti argumente strana u postupku u vezi s činjeničnim zaključcima Pretresnog vijeća o udruživanju radi vršenja genocida prije nego odluči da li će izreći nove osuđujuće presude.

3. Popovićeva žalba

540. **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je zaključilo da je on učestvovao u udruživanju radi vršenja genocida, budući da je taj zaključak u potpunosti zasnovan na posrednim dokazima i nije jedini razuman zaključak koji se može donijeti na osnovu dokaza.¹⁵¹² Konkretno, on tvrdi da sastanak od 14. jula nije dovoljan dokaz udruživanja budući da nijedno razumno pretresno vijeće ne bi zaključilo da se na tom sastanku razgovaralo o planu ubistva.¹⁵¹³ **Popović** takođe tvrdi da je zaključak o udruživanju, koji je Pretresno vijeće izvelo na osnovu znatne koordinacije u operaciji ubistva, zasnovan na dokazima koji su "previše posredni"¹⁵¹⁴ i koji su razumno pretresno vijeće mogli navesti da izvede "veliki broj zaključaka" koji govore u prilog njegovoj nevinosti.¹⁵¹⁵ **Popović** tvrdi da te greške Pretresnog vijeća predstavljaju neostvarenje pravde.¹⁵¹⁶

541. Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Popovićeve** argumente treba odbaciti jer ih je trebao iznijeti u svom žalbenom podnesku, a ne u odgovoru na žalbu tužilaštva.¹⁵¹⁷ Nadalje, tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće ispravno zaključilo da jedini razuman zaključak koji proizlazi iz usklađenih i koordiniranih postupaka **Popovića** i drugih jeste taj da su oni sklopili dogovor da izvrše genocid.¹⁵¹⁸

¹⁵⁰⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Gatete*, par. 261. V. Drugostepena presuda u predmetu *Karemera i Ngirumpatse*, par. 711.

¹⁵⁰⁹ V. Drugostepena presuda u predmetu *Gatete*, par. 261.

¹⁵¹⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 928; Drugostepena presuda u predmetu *Gatete*, par. 265.

¹⁵¹¹ Prvostepena presuda, par. 1182-1184, 1320-1322. Za obilježja krivičnog djela udruživanja radi vršenja genocida, v. Drugostepena presuda u predmetu *Nahimana i drugi*, par. 894.

¹⁵¹² Popovićev odgovor, par. 2-9.

¹⁵¹³ Popovićev odgovor, par. 2, 4.

¹⁵¹⁴ Popovićev odgovor, par. 5, 7.

¹⁵¹⁵ Popovićev odgovor, par. 8.

¹⁵¹⁶ Popovićev odgovor, par. 2.

¹⁵¹⁷ Replika tužilaštva, par. 91.

¹⁵¹⁸ Replika tužilaštva, par. 91-95.

542. Žalbeno vijeće će, kao prvo, razmotriti tvrdnju tužilaštva da **Popovićeve** argumente treba odbaciti. **Popović** u ovom predmetu nije osuđen za udruživanje radi vršenja genocida i tužilaštvo je u svom žalbenom podnesku ustvrdilo da Žalbeno vijeće treba izreći osuđujuću presudu za to krivično djelo u žalbenom postupku. Žalbeno vijeće podsjeća da, u skladu s paragrafom 5 Uputstva o formalnim uslovima, ako se žalilac poziva na neku određenu osnovu u svrhu poništavanja neke oslobađajuće presude, respondent može u podnesku respondenta iznijeti dodatne osnove u prilog oslobađajućoj presudi. Shodno tome, **Popović** ima pravo da u svom odgovoru iznese, po prvi put, argumente kojima osporava zaključke Pretresnog vijeća koji se odnose na optužbe za udruživanje radi vršenja genocida. Argument tužilaštva se stoga odbacuje.

543. Što se tiče **Popovićevih** argumenata o tome da li je Sastanak od 14. jula dokaz o udruživanju radi vršenja genocida, Žalbeno vijeće ima u vidu da je Pretresno vijeće, u diskusiji o **Popovićevoj** odgovornosti za udruživanje radi vršenja genocida, zaključilo da je "očito da je **Popović** najkasnije 13. jula 1995. godine sklopio dogovor da se izvrši genocid".¹⁵¹⁹ Pretresno vijeće je takođe uputilo na svoje ranije ispitivanje dokaza u vezi s **Popovićevim** učešćem u planu ubistva muškaraca, bosanskih Muslimana, i napomenulo da je "**Popović** sarađivao i sastajao se s drugim učesnicima",¹⁵²⁰ između ostalog i na Sastanku od 14. jula 1995.¹⁵²¹ Žalbeno vijeće smatra da **Popović** nije pokazao da je tema tog sastanka imala ikakvog bitnog uticaja na zaključak Pretresnog vijeća da je sklopljen dogovor da se izvrši genocid, budući da su dokazi o sastanku prvenstveno doprinijeli donošenju opšteg zaključka da je operacija ubijanja obuhvatala organizaciju i koordinaciju. Shodno tome, Žalbeno vijeće smatra da, bez obzira na temu Sastanka od 14. jula 1995., to ne bi uticalo na zaključak Pretresnog vijeća da je dogovor sklopljen najkasnije do 13. jula 1995.

544. Žalbeno vijeće podsjeća da se "zaključak o postojanju usklađenog dogovora da se počini genocid može izvesti iz ponašanja učesnika" i da se može zasnivati na posrednim dokazima.¹⁵²² Nadalje, usklađeni i koordinisani postupci grupe pojedinaca mogu predstavljati dokaz o postojanju dogovora.¹⁵²³ Pretresno vijeće je, prilikom izvođenja zaključka da je postojao dogovor da se izvrši genocid, primijetilo sljedeće: (1) "ljudi nisu naprosto ubijeni po zarobljavanju, već se radilo o jednom ogromnom procesu";¹⁵²⁴ (2) "dokazi pokazuju da je iza toga stajala velika

¹⁵¹⁹ Prvostepena presuda, par. 1184. V. takođe Prvostepena presuda, par. 470, 885, 1102, 1104.

¹⁵²⁰ Prvostepena presuda, par. 1166.

¹⁵²¹ Prvostepena presuda, fusnota 3792.

¹⁵²² Drugostepena presuda u predmetu *Nahimana i drugi*, par. 896. V. Drugostepena presuda u predmetu *Karemera i Ngirumpatse*, par. 740; Drugostepena presuda u predmetu *Nzabonimana*, par. 392, 448; Drugostepena presuda u predmetu *Seromba*, par. 221.

¹⁵²³ Drugostepena presuda u predmetu *Nahimana i drugi*, par. 897. V. Drugostepena presuda u predmetu *Nzabonimana*, par. 391.

¹⁵²⁴ Prvostepena presuda, par. 882.

sinhronizacija";¹⁵²⁵ (3) odvajanje, prevoz, zatočenje i ubijanje bili su tako velikih razmjera da su iziskivali angažovanje velikog broja ljudi, kao i znatne resurse;¹⁵²⁶ (4) određeni dijelovi operacije često su na različitim lokacijama izvođeni na upadljivo sličan način;¹⁵²⁷ i (5) koordinaciju operacije ubijanja vršilo je rukovodstvo na visokom nivou.¹⁵²⁸ Tada je Pretresno vijeće zaključilo sljedeće:

Ukratko, Pretresno vijeće konstatuje da je, s obzirom na organizovani i sistematski način na koji je – tokom više dana – vršeno pogubljenje i na kriterij po kom su žrtve uzimane na metu, morao postojati zajednički dogovor da se Muslimani iz istočne Bosne unište. Ponašanje pripadnika snaga bosanskih Srba nije bilo samo slično, ono je bilo usklađeno i koordinirano. Njihov cilj i ponašanje ne bi mogli biti tako slični da nije bilo prethodnog dogovora. Iz tog razloga, Pretresno vijeće konstatuje da je jedini razuman zaključak koji se na osnovu dokaza može izvući taj da su pripadnici snaga bosanskih Srba, uključujući članove Glavnog štaba i pripadnike organa bezbjednosti VRS-a, najkasnije 13. jula 1995. godine, sklopili dogovor i na taj način se udružili radi vršenja genocida.¹⁵²⁹

545. **Popovićeva** tvrdnja da je Pretresno vijeće zaključak o udruživanju izvelo iz toga da je postojala znatna koordinacija u operaciji ubijanja rezultat je pogrešnog tumačenja budući da se Pretresno vijeće zapravo oslonilo na postojanje "znatne koordinacije" da bi zaključilo da je postojala genocidna namjera,¹⁵³⁰ a zaključak o postojanju dogovora da se počini genocid izvelo je iz drugih konstatacija.¹⁵³¹ U svakom slučaju, **Popović** zasniva svoj argument na unakrsnom upućivanju na druge odjeljke svog žalbenog podneska, koje je Žalbeno vijeće drugdje odbacilo.¹⁵³² Nadalje, alternativne konstatacije ili zaključci koje iznosi **Popović**, to jest da bi se jednoobraznost operacije takođe mogla primijeniti i na plan da se "zarobljenici samo zatoče i provjere"¹⁵³³ ili da "bi takođe mogla biti dokaz koordiniranog napora da se neutralizuje opasnost koja je vojnoj operaciji prijetila od zarobljenika",¹⁵³⁴ potpuno su neuvjerljivi. Stoga Žalbeno vijeće, pregledavši zaključke Pretresnog vijeća, zaključuje da **Popović** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je zaključilo da je jedini razuman zaključak bio taj da je postojao dogovor da se počini genocid.

546. Shodno tome, Žalbeno vijeće, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, smatra da je primjereno da djelimično odobri žalbenu osnovu 6 tužilaštva, kako bi **Popovića** proglasilo odgovornim za

¹⁵²⁵ Prvostepena presuda, par. 883.

¹⁵²⁶ Prvostepena presuda, par. 883.

¹⁵²⁷ Prvostepena presuda, par. 884.

¹⁵²⁸ Prvostepena presuda, par. 884.

¹⁵²⁹ Prvostepena presuda, par. 886.

¹⁵³⁰ Prvostepena presuda, par. 882.

¹⁵³¹ V. gore, par. 544.

¹⁵³² V. Popovićev odgovor, fusnota 16, gdje se upućuje na Popovićev žalbeni podnesak, par. 31-32, 181, 212-217, 266, 274, 279-280, 287, 312-324. V. gore, par. 445; dolje, par. 882, 920, 949, 952, 959-961, 1103-1108, 1114-1119, 1123-1133.

¹⁵³³ Popovićev odgovor, par. 8.

¹⁵³⁴ Popovićev odgovor, par. 8.

udruživanje radi vršenja genocida (tačka 2), i, uz suprotno mišljenje sudije Pocara, kako bi **Popoviću** izreklo osuđujuću presudu za to djelo.

4. Bearina žalba (osnova 22)

547. **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku kad je zaključilo da je udruživanje radi vršenja genocida trajno krivično djelo u međunarodnom pravu.¹⁵³⁵ **Beara** dalje tvrdi da se Pretresno vijeće pogrešno oslonilo na taj zaključak kako bi ga proglasilo krivim za udruživanje radi vršenja genocida, čime je prekršilo načelo *nullum crimen sine lege* i donijelo zaključak bez dovoljnih dokaza.¹⁵³⁶ **Beara** tvrdi da djela vršenja genocida ne treba dodatno koristiti da bi se impliciralo učešće u dogovoru da se izvrši genocid, to jest, učesnici u zločinačkom dogovoru bili bi odgovorni za udruživanje, dok bi učesnici u genocidnim djelima bili odgovorni za genocid.¹⁵³⁷

548. Tužilaštvo u odgovoru kaže da je Pretresno vijeće ispravno zaključilo da je udruživanje radi vršenja genocida trajno krivično djelo u međunarodnom pravu.¹⁵³⁸ Tužilaštvo dalje tvrdi da je Pretresno vijeće ispravno zaključilo da je priključivanje pojedinca udruživanju radi vršenja genocida moguće i nakon sklapanja prvobitnog dogovora.¹⁵³⁹

549. Žalbeno vijeće podsjeća da je Pretresno vijeće zaključilo da su "pripadnici snaga bosanskih Srba, uključujući članove Glavnog štaba i pripadnike organa bezbjednosti VRS-a, najkasnije 13. jula 1995. godine, sklopili dogovor i na taj način se udružili radi vršenja genocida".¹⁵⁴⁰ Što se tiče **Beare**, Pretresno vijeće je uzelo u obzir dokaze o "jedininstvenom okviru i koordiniranim postupcima onih osoba, uključujući i **Bearu**, koje su u julu 1995. godine učestvovala u operaciji ubistva vojno sposobnih muškaraca, bosanskih Muslimana, iz Srebrenice",¹⁵⁴¹ i zaključilo da je **Beara** sklopio dogovor da se izvrši genocid, te da je posjedovao genocidnu namjeru i da je, stoga, krivično odgovoran za udruživanje radi vršenja genocida.¹⁵⁴² Pretresno vijeće je ovaj zaključak zasnovalo na nizu činjeničnih zaključaka koji jasno, mada posredno, pokazuju da je **Beara** najkasnije u jutarnjim satima 12. jula 1995., kad je formulisan plan ubistva, znao za taj plan i da je u njega bio uključen.¹⁵⁴³ Ovi zaključci obuhvatali su **Popovićevo** znanje o planu ubistva i to da je naređenja u

¹⁵³⁵ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 238, par. 238-243; Bearina replika, par. 90.

¹⁵³⁶ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 238, par. 238, 243.

¹⁵³⁷ Bearina replika, par. 90.

¹⁵³⁸ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 243-250.

¹⁵³⁹ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 246. V. Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 247-249.

¹⁵⁴⁰ Prvostepena presuda, par. 886.

¹⁵⁴¹ Prvostepena presuda, par. 1322.

¹⁵⁴² Prvostepena presuda, par. 1322. V. takođe Prvostepena presuda, par. 1320-1321.

¹⁵⁴³ Prvostepena presuda, par. 1299. V. takođe Prvostepena presuda, par. 1322, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1060-1072, 1299-1302.

vezi s tom operacijom izdao Mladić, kao i **Bearine** "dužnosti u svojstvu načelnika za bezbjednost u Glavnom štabu VRS-a, te činjenicu da mu je **Popović** bio potčinjen i ulogu koju su od početka igrali pripadnici organa bezbjednosti", te **Bearine** kasnije postupke, kada je odigrao ključnu ulogu u orkestriranju operacije ubijanja.¹⁵⁴⁴ Vrijedi napomenuti da je Pretresno vijeće prilikom donošenja tih zaključaka posebno primijetilo da nema neposrednih dokaza o tome da je **Beara** učestvovao u operaciji ubijanja prije 13. jula 1995.¹⁵⁴⁵

550. Na osnovu navedenog, Žalbno vijeće u zaključcima Pretresnog vijeća ne nalazi nikakvu osnovu koja bi išla u prilog **Bearinoj** tvrdnji da je Pretresno vijeće njegovu krivicu za udruživanje radi vršenja genocida zasnovalo na svom stavu da je "udruživanje trajno krivično djelo i da je, stoga, priključivanje pojedinca udruživanju moguće i nakon sklapanja prvobitnog dogovora", to jest da se on priključio dogovoru za počinjenje genocida nakon što je taj dogovor sklopljen.¹⁵⁴⁶ Shodno tome, **Bearine** argumente koji se odnose na pitanje da li je udruživanje radi vršenja genocida trajno krivično djelo u međunarodnom pravu Žalbno vijeće odbacuje kao irelevantne.

551. **Beara**, kako se čini, tvrdi da bi, ako je počinjeno samostalno krivično djelo genocida, svaka odgovornost za udruživanje radi vršenja genocida bila sadržana u osuđujućoj presudi za genocid. **Beara** taj argument zasniva na Prvostepenoj presudi u predmetu *Musema* i na doktrini spajanja iz kontinentalnog prava.¹⁵⁴⁷ Međutim, Žalbno vijeće podsjeća da su dozvoljene kumulativne osuđujuće presude za udruživanje radi vršenja genocida i genocid.¹⁵⁴⁸ Shodno tome, **Bearin** argument se odbacuje.

552. **Beara** je takođe iznio usmene argumente kojima osporava zaključak Pretresnog vijeća da je posjedovao genocidnu namjeru – i koji predstavljaju ponavljanje njegovih ranijih argumenata u vezi s tim pitanjem.¹⁵⁴⁹ Žalbno vijeće podsjeća na to je odbacilo te argumente u vezi s genocidnom namjerom.¹⁵⁵⁰

553. Naposljetku, **Beara** tvrdi da nema neposrednih ili pouzdanih dokaza o njegovom učešću u fazi sklapanja dogovora i da dokazi ne idu u prilog tome da je jedini razuman zaključak koji se iz njih može izvesti taj da je on učestvovao u dogovoru.¹⁵⁵¹ **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće zaključak o udruživanju radi vršenja genocida zasnovalo isključivo na njegovom učešću u UZP-u

¹⁵⁴⁴ Prvostepena presuda, par. 1299.

¹⁵⁴⁵ Prvostepena presuda, par. 1299.

¹⁵⁴⁶ Prvostepena presuda, par. 876. V. takođe Prvostepena presuda, par. 870-875.

¹⁵⁴⁷ Bearina replika, par. 90.

¹⁵⁴⁸ V. gore, par. 537.

¹⁵⁴⁹ Žalbeni pretres, AT. 536-539 (6. decembar 2013.). V. žalbeni pretres, AT. 172-179, 181-186 (3. decembar 2013.). V. takođe žalbeni pretres, AT. 256-262 (3. decembar 2013.).

¹⁵⁵⁰ V. gore, par. 487-494.

¹⁵⁵¹ Bearin žalbeni podnesak, par. 243; žalbeni pretres, AT. 536, 539 (6. decembar 2013.).

ubistva, i da dokazi o njegovom učešću u operaciji ubistva nisu dovoljni da pokažu da je sklopio dogovor da se izvrši genocid.¹⁵⁵² U vezi s tim, Žalbeno vijeće podsjeća na to da "[d]ok se *actus reus* [udruživanja radi vršenja genocida] može dokazati na osnovu dokaza o sastancima na kojima se planirao genocid, zaključak o njemu može se izvući i iz drugih dokaza. Konkretno, zaključak o zajedničkom dogovoru da se počini genocid može se izvući iz ponašanja učesnika u njemu".¹⁵⁵³

554. Žalbeno vijeće takođe podsjeća da je Pretresno vijeće zaključilo da je postojao dogovor da se počini genocid na osnovu organizovanog i sistematskog načina na koji je plan ubistva izvršen i da je uzelo u obzir različite faktore koji idu u prilog takvom zaključku.¹⁵⁵⁴ Pretresno vijeće je zaključilo da je **Beara** sklopio dogovor da se počini genocid¹⁵⁵⁵ na osnovu sljedećih dokaza i zaključaka: (1) imao je žučne prepirke sa svjedokom Deronjićem o tome gdje bi trebalo izvršiti preostala masovna pogubljenja, što pokazuje da je taj plan bio bezosjećajan i proračunat;¹⁵⁵⁶ (2) čelni ljudi iz organa bezbjednosti, uključujući **Bearu**, sastali su se kako bi razgovarali o operaciji ubistva tokom Sastanka od 14. jula;¹⁵⁵⁷ (3) **Beara** je, s **Popovićem**, igrao centralnu ulogu i zajedno su bili zaduženi za cjelokupno planiranje i provođenje operacije – organizovanje logističke podrške, izbor lokacija i angažovanje ljudstva;¹⁵⁵⁸ (4) "[s]astanci, postupci i kretanje **Popovića**, **Beare** i **Nikolića** od 14. jula ujutro svjedoče da su oficiri iz organa bezbjednosti tijesno saradivali i bili u vezi dok se plan odvijao";¹⁵⁵⁹ i (5) **Beara** je dao višestruk doprinos zajedničkom planu, upravljajući i rukovodeći njegovim provođenjem u svim fazama.¹⁵⁶⁰ Na osnovu tih zaključaka Pretresnog vijeća i dokaza koje je pregledalo, Žalbeno vijeće zaključuje da je razumni presuditelj o činjenicama mogao zaključiti da je jedini razuman zaključak bio da je **Beara** sklopio dogovor da se izvrši genocid. Žalbeno vijeće, stoga, odbacuje **Bearin** argument.

555. Na osnovu gore navedenog, **Beara** nije pokazao da je Pretresno vijeće napravilo grešku i stoga se odbacuje njegova žalbena osnova 22. Shodno tome, Žalbeno vijeće, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, smatra da je primjereno da djelimično odobri žalbenu osnovu 6 tužilaštva, kako bi **Bearu** proglasilo odgovornim za udruživanje radi vršenja genocida (tačka 2), i, uz suprotno mišljenje sudije Pocara, kako bi **Beari** izreklo osuđujuću presudu za to djelo.

¹⁵⁵² Žalbeni pretres, AT. 539 (6. decembar 2013.).

¹⁵⁵³ Drugostepena presuda u predmetu *Nahimana i drugi*, par. 896. V. Drugostepena presuda u predmetu *Seromba*, par. 221.

¹⁵⁵⁴ V. gore, par. 544; Prvostepena presuda, par. 882-886.

¹⁵⁵⁵ Prvostepena presuda, par. 1322.

¹⁵⁵⁶ Prvostepena presuda, par. 1060.

¹⁵⁵⁷ Prvostepena presuda, par. 1061.

¹⁵⁵⁸ Prvostepena presuda, par. 1068.

¹⁵⁵⁹ Prvostepena presuda, par. 1069.

¹⁵⁶⁰ Prvostepena presuda, par. 1300. V. Prvostepena presuda, par. 1298-1302.

5. Zaključak

556. Žalbeno vijeće podsjeća da je odbacilo žalbenu osnovu 7 tužilaštva u kojoj se ono žalilo na oslobađajuću presudu koju je Pretresno vijeće izreklo **Nikoliću** za krivično djelo udruživanja radi vršenja genocida.¹⁵⁶¹

557. Žalbeno vijeće je, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, prihvatilo žalbenu osnovu 6 tužilaštva, proglasilo **Popovića** i **Bearu** odgovornim za udruživanje radi vršenja genocida (tačka 2) i, uz suprotno mišljenje sudije Pocara, izreklo im nove osuđujuće presude s tim u vezi. Žalbeno vijeće će utvrditi eventualni uticaj koji ti zaključci imaju na **Popovićeve** i **Bearine** kazne u odjeljku ove Presude koji se bavi odmjeravanjem kazne.

C. Zločini protiv čovječnosti

1. Uvod

558. Pretresno vijeće je van razumne sumnje zaključilo da je postojao rasprostranjeni i sistematski napad usmjeren protiv civilnog stanovništva Srebrenice i Žepe, bosanskih Muslimana, koji je počeo izdavanjem Direktive br. 7. Pretresno vijeće je zaključilo da je taj napad imao razne komponente, uključujući gušenje enklava putem ograničavanja dostave humanitarne pomoći, postepeno slabljenje i onesposobljavanje UNPROFOR-a i vojni napad na enklave koji je kulminirao uklanjanjem hiljada ljudi iz Srebrenice i Žepe.¹⁵⁶² Osim toga, Pretresno vijeće je zaključilo da je taj vojni napad, već sam za sebe, predstavljao rasprostranjen i sistematski napad na civilno stanovništvo.¹⁵⁶³ Pretresno vijeće je isto tako zaključilo da je između svih krivičnih djela navedenih u Optužnici i tog rasprostranjenog i sistematskog napada postojao neksus.¹⁵⁶⁴

559. Pretresno vijeće je zaključilo da su **Beara** i **Nikolić** ispunili uslov znanja za zločine protiv čovječnosti i proglasilo ih odgovornim, između ostalog, za istrebljivanje i progon putem osnovnih djela ubistva i okrutnog i nečovječnog postupanja, kao zločine protiv čovječnosti.¹⁵⁶⁵ Pretresno vijeće je takođe zaključilo da je **Miletić** ispunio uslov znanja za zločine protiv čovječnosti i proglasilo ga odgovornim, između ostalog, za nehumana djela (prisilno premještanje) i progon

¹⁵⁶¹ V. gore, par. 529-530.

¹⁵⁶² Prvostepena presuda, par. 760. V. Prvostepena presuda, par. 761-767, 769-777. V. takođe Prvostepena presuda, par. 768.

¹⁵⁶³ Prvostepena presuda, par. 775.

¹⁵⁶⁴ Prvostepena presuda, par. 785. V. Prvostepena presuda, par. 778-784.

¹⁵⁶⁵ Prvostepena presuda, par. 1324-1326, 1331-1333, 1418-1419, 1422-1428. V. takođe Prvostepena presuda, Dispozitiv, dijelovi koje se odnose na Popovića i Bearu.

putem osnovnih djela prisilnog premještanja, okrutnog i nečovječnog postupanja i terorisanja civila, kao zločine protiv čovječnosti.¹⁵⁶⁶

560. **Beara, Nikolić i Miletić** osporavaju zaključke Pretresnog vijeća u vezi sa zločinima protiv čovječnosti iz člana 5 Statuta. Žalbeno vijeće će redom ispitati argumente koji se odnose na: postojanje rasprostranjenog i sistematskog napada usmjerenog protiv civilnog stanovništva, *mens rea* žalilaca za zločine protiv čovječnosti, istrebljivanje kao zločin protiv čovječnosti i progon kao zločin protiv čovječnosti.

2. Rasprostranjeni ili sistematski napad usmjeren protiv civilnog stanovništva

(a) Bearina žalba (osnove 25, 26 i 27)

(i) Argumenti strana u postupku

561. **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku i zloupotrijebilo svoje diskreciono ovlaštenje time što je zaključilo, u svrhu izricanja njegove osuđujuće presude za istrebljivanje kao zločin protiv čovječnosti, da su postupci protiv vojno sposobnih muškaraca, bosanskih Muslimana, u Potočarima i kolone muškaraca, bosanskih Muslimana, koji su bježali prema Tuzli, činili dio rasprostranjenog i sistematskog napada na civilno stanovništvo.¹⁵⁶⁷ Konkretno, **Beara** tvrdi da je moguće da su postupci protiv muškaraca u Potočarima i onih koji su se kretali prema Tuzli bili u skladu s legitimnim vojnim ciljevima navedenim u Direktivi br. 7 i da su oni koji su učestvovali u tim dejstvima shvatali da su ona bila usmjerena protiv boraca, u skladu s legitimnim ciljevima navedenim u Direktivi br. 7.¹⁵⁶⁸ **Beara** tvrdi da je suština zaključka Pretresnog vijeća u vezi s istrebljivanjem bila ograničena na njegovo učešće u ubistvu širokih razmjera muškaraca bosanskih Muslimana iz Srebrenice, a ne ukupnog stanovništva enklave, i da je, stoga, Pretresno vijeće bilo s pravnog aspekta dužno da pokaže da su postupci protiv tih vojno sposobnih muškaraca bili dio šireg napada na civilno stanovništvo te enklave.¹⁵⁶⁹

562. **Beara** dalje tvrdi da Pretresno vijeće nije pridalo odgovarajuću težinu dokazima o tome da su snage bosanskih Srba vršile provjeru muškaraca u Potočarima u potrazi za borcima ili ratnim zločincima, što je pokazalo razumnu mogućnost da postupci protiv tih muškaraca nisu bili dio

¹⁵⁶⁶ Prvostepena presuda, par. 1719-1722, 1728-1731. V. takođe Prvostepena presuda, Dispozitiv, dio koji se odnosi na Miletića.

¹⁵⁶⁷ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 268, 277, 278, par. 268-270, 274, 276-279, 281.

¹⁵⁶⁸ Bearin žalbeni podnesak, par. 271, 275-276, 279.

¹⁵⁶⁹ Bearin žalbeni podnesak, par. 268-269. **Beara** svoje preostale argumente iz svoje žalbene osnove 25, naizgled kao alternativne argumente, zasniva na pretpostavci da je Pretresno vijeće svoje zaključke ipak utemeljilo na postojanju nekusa između navodnog opšteg napada na stanovništvo enklave i postupaka koji su preduzeti protiv vojno sposobnih muškaraca. Bearin žalbeni podnesak, par. 269.

napada na civilno stanovništvo enklave.¹⁵⁷⁰ Što se tiče kolone muškaraca koja je bježala prema Tuzli, **Beara** prvo tvrdi da je nije bilo moguće okarakterisati kao kolonu civila iz sljedećih razloga: (1) otprilike jedna trećina muškaraca u koloni bila je naoružana, a neki su bili djelimično ili potpuno odjeveni u vojne uniforme, što nužno ne znači da su ostali u koloni bili civili ili osobe van borbenog stroja; i (2) kolona je bila organizovana i vodili su je redovni pripadnici jedne vojne divizije.¹⁵⁷¹ **Beara** s tim u vezi tvrdi da se borci i osobe van borbenog stroja u pravilu ne smatraju mogućim žrtvama zločina protiv čovječnosti prema članu 5 Statuta.¹⁵⁷² **Beara** dalje tvrdi da je Pretresno vijeće nerazumno odbilo dokaze o naporima da se pripadnici kolone provjere kako bi se utvrdilo da li među njima ima civila.¹⁵⁷³ **Beara** navodi da su se postupci VRS-a prema muškarcima u koloni smatrali "vojn timer odgovorom" na legitimni vojni cilj.¹⁵⁷⁴ On takođe tvrdi da istrebljivanje kao zločin protiv čovječnosti zahtijeva da žrtve budu civili ili pretežno civili.¹⁵⁷⁵ **Beara** zaključuje da te greške Pretresnog vijeća predstavljaju neostvarenje pravde koje obesnažuje presudu.¹⁵⁷⁶

563. Tužilaštvo u odgovoru kaže da je Pretresno vijeće ispravno zaključilo da su zločini počinjeni nad muškarcima koji su odvojeni u Potočarima i muškarcima zarobljenim iz kolone bili dio rasprostranjenog i sistematskog napada na civilno stanovništvo, bosanske Muslimane, iz Srebrenice i Žepe.¹⁵⁷⁷ Tužilaštvo tvrdi da Direktiva br. 7 sadrži plan za napad na to civilno stanovništvo i da se neselektivno ubistvo muškaraca, bosanskih Muslimana, ne može smatrati dijelom legitimne vojne operacije.¹⁵⁷⁸ Tužilaštvo dalje tvrdi da **Beara** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo kad nije došlo do zaključka "da su snage bosanskih Srba imale iskrenu namjeru da izvrše legitiman proces provjere".¹⁵⁷⁹ Prema riječima tužilaštva, nije relevantno to da li je kolona kao takva predstavljala civilno stanovništvo ili je bila legitiman vojni cilj.¹⁵⁸⁰ Na kraju, tužilaštvo napominje da osobe koje nisu civili nisu isključene kao moguće žrtve zločina protiv čovječnosti prema članu 5 Statuta, te da prisustvo osoba koje nisu civili među civilnim stanovništvom ne lišava automatski stanovništvo njegovog civilnog karaktera.¹⁵⁸¹

(ii) Analiza

¹⁵⁷⁰ Bearin žalbeni podnesak, par. 272-273, 276, 279; Bearina replika, par. 96.

¹⁵⁷¹ Bearin žalbeni podnesak, par. 274, 276, 280. V. Bearina replika, par. 97.

¹⁵⁷² Bearin žalbeni podnesak, par. 274.

¹⁵⁷³ Bearina replika, par. 97.

¹⁵⁷⁴ Bearin žalbeni podnesak, par. 280.

¹⁵⁷⁵ Bearin žalbeni podnesak, par. 278.

¹⁵⁷⁶ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 268, 277, par. 276, 281.

¹⁵⁷⁷ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 276-279, 283-288.

¹⁵⁷⁸ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 278-279, 281-282, 286-287.

¹⁵⁷⁹ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 280 (gdje se poziva na Prvostepenu presudu, fusnota 3453), 287.

¹⁵⁸⁰ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 281, 288.

¹⁵⁸¹ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 281, 286-287.

564. Pretresno vijeće je zaključilo da su odvajanje, zatočenje i pogubljenje muškaraca i dječaka koji su potražili zaklon u Potočarima bili neraskidivo povezani s rasprostranjenim i sistematskim napadom usmjerenim protiv civilnog stanovništva i da su činili njegov dio. Prilikom donošenja tog zaključka, Pretresno vijeće se oslonilo na niz faktora, uključujući sljedeće: (1) muškarci i dječaci su bili pretežno civili; (2) činjenica da su potražili zaklon bila je direktna posljedica vojnog napada na enklavu; (3) oni nisu odvojeni zbog toga što se smatralo da su pripadnici vojnih snaga; i (4) nisu uloženi nikakvi stvarni naponi da se izvrši provjera i utvrdi da li među njima ima ratnih zločinaca ili da se odvajanje ograniči na takve ljude.¹⁵⁸² Isto tako, Pretresno vijeće je zaključilo da su djela počinjena nad muškarcima iz kolone činila dio trajnog rasprostranjenog i sistematskog napada usmjerenog protiv civilnog stanovništva srebreničke enklave.¹⁵⁸³ Taj zaključak je zasnovan na konstataciji da je do formiranja i odlaska kolone iz Srebrenice dovela katastrofalna humanitarna situacija izazvana ograničavanjem dostave humanitarne pomoći i vojnim napadom VRS-a na enklavu.¹⁵⁸⁴ Pretresno vijeće je takođe uzelo u obzir da su se snage bosanskih Srba dale u energičnu potragu za ljudima iz kolone, s krajnjim ciljem da ih pobiju, te da je za metu neselektivno uzeta čitava kolona bez obzira na to što je bilo očito da je u njoj bio veliki broj civila.¹⁵⁸⁵ Pretresno vijeće je dalje uzelo u obzir direktnu vremensku i blisku prostornu vezu između djela počinjenih nad muškarcima iz kolone i događaja koji su se desili u Srebrenici.¹⁵⁸⁶

565. Što se tiče provjere muškaraca u Potočarima, Pretresno vijeće je zaključilo da su pokušaji provjere bili toliko sporadični i bez uputstava ili nadzora nadređenih da se na osnovu njih ne može zaključiti da su snage bosanskih Srba imale iskrenu namjeru da izvrše legitiman proces provjere.¹⁵⁸⁷ Prilikom donošenja tog zaključka, Pretresno vijeće se dijelom oslonilo na svjedočenje svjedoka tužilaštva Johannes Ruttena koji je rekao da je 12. jula 1995. provjera izvršena nad muškarcima svih dobi, uključujući i dječake.¹⁵⁸⁸ Pretresno vijeće se takođe oslonilo na svjedočenje svjedoka Čelanovića koji je rekao da ga je **Beara** 12. ili 13. jula 1995. upitao da li ima "nekakvih podataka o ljudima koji su se ogrešili o srpski narod" time što su počinili zločine nad Srbima i rekao mu da bi bilo dobro da zatraži lične isprave od ljudi koji su zatočeni.¹⁵⁸⁹ Osim što se ne slaže s ocjenom Pretresnog vijeća i što iznosi svoju alternativnu ocjenu tih svjedočenja, **Beara** ne iznosi nikakav argument kako bi pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo u svojoj ocjeni tih svjedočenja. Stoga,

¹⁵⁸² Prvostepena presuda, par. 779.

¹⁵⁸³ Prvostepena presuda, par. 782-783.

¹⁵⁸⁴ Prvostepena presuda, par. 782.

¹⁵⁸⁵ Prvostepena presuda, par. 783. V. takođe Prvostepena presuda, par. 1055.

¹⁵⁸⁶ Prvostepena presuda, par. 783.

¹⁵⁸⁷ Prvostepena presuda, fusnota 3453. V. takođe Prvostepena presuda, par. 779.

¹⁵⁸⁸ Johannes Rutten, T. 4853-4855 (30. novembar 2006.).

¹⁵⁸⁹ Zlatan Čelanović, T. 6628-6631 (31. januar 2007.).

Beara nije pokazao da je Pretresno vijeće napravilo bilo kakvu grešku prilikom razmatranja provjere muškaraca u Potočarima ili u zaključcima do kojih je s tim u vezi došlo.

566. Što se tiče **Bearinog** argumenta da je Pretresno vijeće nerazumno odbacilo dokaze o naporima da se izvrši provjera ljudi iz kolone, Žalbeno vijeće ima u vidu zaključak Pretresnog vijeća da nema nikakvih dokaza da su snage bosanskih Srba među ljudima koje su zarobile ili koji su se predali izvršile ikakvu provjeru da bi utvrdile jesu li zaista pripadali snagama bosanskih Muslimana.¹⁵⁹⁰ U prilog tom zaključku, Pretresno vijeće je konstatovalo da su za metu neselektivno uzeti svi ljudi iz kolone i da nije uloženi nikakav napor da se utvrdi da li su oni bili civili ili ne.¹⁵⁹¹

Beara osporava ovaj zaključak Pretresnog vijeća tako što upućuje na drugi zaključak, da je "nekim ženama, mladim djevojkama i nekolicini dječaka koji su bili mlađi od 15 godina, dozvoljeno da napuste livadu u Sandićima i ukrcaju se na autobuse koji su išli na teritoriju pod kontrolom ABiH".¹⁵⁹² Međutim, Pretresno vijeće je s tim u vezi objasnilo da "[d]okazi da je civilima u nekoliko slučajeva bilo dopušteno da odu iz Sandića ne potiru činjenicu da je napad bio neselektivan, posebno s obzirom na ogroman broj žrtava".¹⁵⁹³ Shodno tome, Žalbeno vijeće zaključuje da se **Beara** naprosto ne slaže s tim kako je Pretresno vijeće ocijenilo dokaze, ali da pritom ne pokazuje da je Pretresno vijeće pogriješilo.

567. U prilog svom argumentu da su postupci VRS-a prema muškarcima u koloni bili shvaćeni kao "vojni odgovor" na legitimni vojni cilj, **Beara** upućuje na dijelove spisa prvostepenog postupka¹⁵⁹⁴ gdje se ukazuje na to da tužilaštvo nije osporilo da je kolona koja se kretala prema Tuzli bila "vojna kolona" ili da su neki njeni pripadnici bili u borbi protiv snaga bosanskih Srba,¹⁵⁹⁵ kao i da je svjedok Butler priznao da je kolona bila legitiman vojni cilj.¹⁵⁹⁶ Žalbeno vijeće se nije uvjerilo u **Bearine** argumente u vezi s necivilnim karakterom kolone muškaraca koji su bježali prema Tuzli. Žalbeno vijeće ima u vidu da je, u skladu s dokazima na koje se oslanja **Beara**, Pretresno vijeće zaključilo da se kolona o kojoj je riječ sastojala djelimično od vojne i naoružane komponente¹⁵⁹⁷ i da je došlo do borbi između naoružanih ljudi u koloni i pripadnika VRS-a.¹⁵⁹⁸ Što se tiče **Bearinog** argumenta da je jedna trećina ljudi u koloni bila naoružana i da su neki ljudi u

¹⁵⁹⁰ Prvostepena presuda, par. 783.

¹⁵⁹¹ Prvostepena presuda, par. 783.

¹⁵⁹² Prvostepena presuda, par. 385. V. Bearina replika, par. 97 i fusnota 138.

¹⁵⁹³ Prvostepena presuda, fusnota 2843.

¹⁵⁹⁴ V. Bearin žalbeni podnesak, par. 280 i fusnote 407-412.

¹⁵⁹⁵ Svjedok PW-113, T. 3382 (1. novembar 2006.).

¹⁵⁹⁶ Richard Butler, T. 20244-20246 (23. januar 2008.). V. Bearin žalbeni podnesak, par. 280. **Beara** se takođe oslanja na sljedeće dokaze: DP P00334, Vanredni borbeni izvještaj Zvorničke brigade, s Pandurevićevim potpisom, 18. juli 1995., par. 1; DP P01212a, Presretnuti razgovor; DP P01248a, Presretnuti razgovor; DP 1D00374, UNPROFOR, Ažurirani podaci o Srebrenici-Tuzli, 17. juli 1995., par. 1.

¹⁵⁹⁷ Prvostepena presuda, par. 270-271, 781.

¹⁵⁹⁸ Prvostepena presuda, par. 378, 380-381. V. Prvostepena presuda, par. 271, 781.

koloni bili djelimično ili potpuno odjeveni u vojne uniforme, Žalbeno vijeće konstatuje da je u praksi ustaljeno da "prisustvo među civilnim stanovništvom osoba koje ne potpadaju pod definiciju civila ne lišava to stanovništvo civilnog karaktera".¹⁵⁹⁹ Žalbeno vijeće dalje podsjeća da "civilno stanovništvo treba da bude samo pretežno civilnog karaktera".¹⁶⁰⁰ Iz toga takođe proizlazi da, čak i da ABiH jeste organizovala i vodila kolonu, to ne bi nužno izmijenilo inače civilni karakter kolone.¹⁶⁰¹

568. Pretresno vijeće je zaključilo da je, čim su muškarci iz kolone zatočeni i došli pod nadzor snaga VRS-a, "svakom [...] bilo jasno" da su njen veliki dio činili civili.¹⁶⁰² Prilikom donošenja tog zaključka, Pretresno vijeće se oslonilo na video-snimak od 13. jula 1995. na kojem se vidi kako se muškarci i dječaci iz kolone predaju snagama VRS-a u blizini livade u Sandićima.¹⁶⁰³ Čini se da su svi koji se vide na video-snimku nenaoružani i da nose civilnu odjeću, osim možda jednog muškarca koji je na sebi imao maskirnu majicu, koju je na zahtjev pripadnika VRS-a morao da skine. Među osobama koje su predale pod nadzor snaga VRS-a bili su i jedan dječak i jedan stariji muškarac.¹⁶⁰⁴ S obzirom na ove dokaze, Žalbeno vijeće smatra da bi razuman presuditelj o činjenicama mogao da zaključi da "niko ko je vidio te ljude kako silaze s brda ili na raznim mjestima gdje su bili zatočeni nije mogao [...] zabunom pomisliti [da su to samo vojnici]".¹⁶⁰⁵ Stoga, Žalbeno vijeće odbacuje **Bearin** argument da su se postupci VRS-a prema muškarcima u koloni smatrali "vojnim odgovorom" na legitimni vojni cilj.

569. Što se tiče s tim povezanog **Bearinog** argumenta da je za istrebljivanje kao zločin protiv čovječnosti potrebno da žrtve budu civili ili pretežno civili, Žalbeno vijeće ponavlja da "ne postoji uslov niti je element zločina protiv čovječnosti da žrtve krivičnih djela u osnovi moraju da budu 'civili',¹⁶⁰⁶ ili čak pretežno civili,¹⁶⁰⁷ pod uslovom da ta djela čine dio rasprostranjenog i sistematskog napada usmjerenog protiv civilnog stanovništva (uslov postojanja nekusa). Stanovništvo protiv kojeg je usmjeren napad mora biti pretežno civilno,¹⁶⁰⁸ ali ne postoji pravni

¹⁵⁹⁹ Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 549; Drugostepena presuda u predmetu *Mrkšić i Šljivančanin*, par. 31, gdje se poziva na Drugostepenu presudu u predmetu *Kordić i Čerkez*, par. 50. V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 113.

¹⁶⁰⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Mrkšić i Šljivančanin*, par. 25, gdje se potvrđuje Prvostepena presuda u predmetu *Mrkšić i drugi*, par. 442.

¹⁶⁰¹ V. Prvostepena presuda, par. 268, 270-271, 783.

¹⁶⁰² Prvostepena presuda, par. 783.

¹⁶⁰³ Prvostepena presuda, fusnota 2844, gdje se upućuje na DP P02011, Video-snimak koji je napravio Zoran Petrović, verzija Studija B, 12:43-14:48.

¹⁶⁰⁴ DP P02011, Video-snimak koji je napravio Zoran Petrović, verzija Studija B, 12:30-14:35, 15:06-15:10. V. takođe DP P02047, Video-snimak prikazan na suđenju u vezi sa Srebrenicom, 02:50:00-02:52:56.

¹⁶⁰⁵ Prvostepena presuda, par. 783.

¹⁶⁰⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Mrkšić i Šljivančanin*, par. 32.

¹⁶⁰⁷ V. Drugostepena presuda u predmetu *Mrkšić i Šljivančanin*, par. 36-37.

¹⁶⁰⁸ V. gore, par. 567.

uslov da neki konkretni dio žrtava zločina u osnovi moraju biti civili.¹⁶⁰⁹ **Bearin** argument se, stoga, odbija.

570. Što se tiče **Bearinog** argumenta koji se odnosi na neksus između djela istrebljivanja i rasprostranjenog i sistematskog napada na civilno stanovništvo, Žalbena vijeće podsjeća da se uslov postojanja neksusa ispunjava činjenjem djela koje je po svojoj prirodi ili posljedicama objektivno dio napada, pri čemu optuženi mora da zna da postoji napad na civilno stanovništvo i da je njegovo djelo dio tog napada.¹⁶¹⁰ Kao što se navodi gore u tekstu, Pretresno vijeće je zaključilo da je svakom bilo jasno da veliki dio kolone čine civili.¹⁶¹¹ Nadalje, muškarci zarobljeni iz kolone ubijeni su u jedinstvenoj operaciji ubistva koja je započela 12. jula 1995. usmjerenoj protiv svih vojno sposobnih muškaraca, bosanskih Muslimana iz Srebrenice, uključujući i one muškarce koji su od svojih porodica odvojeni u Potočarima i zatočeni na uobičajenim mjestima zatočenja u Bratuncu i Zvorniku.¹⁶¹² Stoga, Žalbena vijeće smatra da se na osnovu dokaza na koje se poziva **Beara**¹⁶¹³ nikako ne može ustanoviti da razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao da zaključi da je ubistvo tih muškaraca predstavljalo dio trajnog rasprostranjenog i sistematskog napada na civilno stanovništvo srebreničke enklave.¹⁶¹⁴ Žalbena vijeće s tim u vezi ima u vidu da **Beara** ne iznosi nikakav argument koji se konkretno odnosi na drugi krak uslova postojanja neksusa u vezi sa svojim znanjem.

571. Žalbena vijeće primjećuje da Pretresno vijeće jeste zaključilo da Direktiva br. 7 sadrži i legitimne i protivpravne vojne ciljeve,¹⁶¹⁵ ali da su drugi činjenični zaključci suprotni **Bearinom** argumentu da je moguće da su postupci protiv muškaraca u Potočarima i onih u koloni bili u skladu s legitimnim vojnim ciljevima sadržanim u Direktivi br. 7. S tim u vezi, Žalbena vijeće podsjeća na zaključke Pretresnog vijeća koji se odnose na neselektivni karakter postupaka protiv ljudi u koloni, kao i na činjenicu da odvajanje muškaraca i dječaka koji su potražili zaklon u Potočarima nije izvršeno zbog toga što se smatralo da se radi o pripadnicima oružanih snaga niti se radilo o stvarnim naporima da se izvrši provjera i utvrdi da li među njima ima ratnih zločinaca.¹⁶¹⁶ Žalbena vijeće dalje podsjeća da su muškarci i dječaci zatočeni i odvojeni u Potočarima, kao i oni iz kolone,

¹⁶⁰⁹ V. Drugostepena presuda u predmetu *Martić*, par. 307; Drugostepena presuda u predmetu *Kunarac i drugi*, par. 85, 91.

¹⁶¹⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Mrkšić i Šljivančanin*, par. 41; Drugostepena presuda u predmetu *Kunarac i drugi*, par. 99; Drugostepena presuda u predmetu *Tadić*, par. 248, 251, 271. Za *mens rea* kod zločina protiv čovječnosti, v. Drugostepena presuda u predmetu *Kunarac i drugi*, par. 102-103.

¹⁶¹¹ Prvostepena presuda, par. 783.

¹⁶¹² Prvostepena presuda, par. 1050-1051, 1055-1056, 1059, 1061, 1064.

¹⁶¹³ V. Bearin žalbeni podnesak, par. 280 i fusnote 407-412.

¹⁶¹⁴ Prvostepena presuda, par. 783.

¹⁶¹⁵ Prvostepena presuda, par. 199, 762. V. Bearin žalbeni podnesak, par. 271, 275.

¹⁶¹⁶ V. gore, par. 564.

upravo trebali biti ubijeni.¹⁶¹⁷ Žalbeno vijeće smatra da pogubljenje zatočenih boraca i civila ne može biti dio ostvarivanja legitimnog vojnog cilja.¹⁶¹⁸ Shodno tome, Žalbeno vijeće zaključuje da **Beara** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo.

572. Žalbeno vijeće stoga odbacuje **Bearine** žalbene osnove 25 do 27.

(b) Miletićeva žalba

(i) Navodi o greškama u vezi s Direktivom br. 7 i napadima na Srebrenicu i Žepu (osnova 3, djelimično)

573. Pretresno vijeće je zaključilo da je Direktivu br. 7, koju je sastavio **Miletić**, izdao Radovan Karadžić u martu 1995. i da je dovršena najkasnije 17. marta 1995., kada je proslijeđena Drinskom korpusu.¹⁶¹⁹ Direktivom br. 7 Drinskom korpusu je dat zadatak da stvori "uslove totalne nesigurnosti, nepodnošljivosti i besperspektivnosti daljnjeg opstanka i života mještana u Srebrenici i Žepi".¹⁶²⁰ Pretresno vijeće je zaključilo da je VRS u maju i junu 1995. ponekad nasumično ciljao civilno stanovništvo Srebrenice i Žepe i da je pritom bilo žrtava.¹⁶²¹ Nadalje, 3. juna 1995., VRS je silom zauzeo posmatrački položaj Echo Nizozemskog bataljona na Zelenom Jadru, koji se nalazio u južnom dijelu srebreničke enklave.¹⁶²² Dana 2. jula 1995., VRS je izdao zapovijest *Krivaja-95*, koja se sastojala od jednog pripremnog naređenja i jednog naređenja za borbena dejstva, a oba su se pozivala na Direktivu br. 7.¹⁶²³ Pretresno vijeće je zaključilo da su ta naređenja označila početak vojne operacije *Krivaja-95* protiv enklava, u sklopu koje je izvršena vojna ofanziva VRS-a na Srebrenicu koja je počela u otprilike 03:00 sata 6. jula 1995.¹⁶²⁴ Dana 9. jula 1995., Karadžić je izdao naređenje kojim su dejstva proširena na zauzimanje grada Srebrenice (dalje u tekstu: Karadžićevo naređenje od 9. jula).¹⁶²⁵ VRS je zauzeo grad Srebrenicu 11. jula 1995.¹⁶²⁶ Pretresno vijeće je zaključilo da je vojna operacija *Krivaja-95* sama po sebi predstavljala rasprostranjen i sistematski napad usmjeren protiv civilnog stanovništva, kao i da je ta vojna operacija činila dio

¹⁶¹⁷ V. gore, par. 564.

¹⁶¹⁸ V. zajednički član 3 Ženevskih konvencija od 12. avgusta 1949. (dalje u tekstu: zajednički član 3); Henckaerts i Doswald-Beck, *Customary International Humanitarian Law*, tom I, pravilo 89, str. 311-314.

¹⁶¹⁹ Prvostepena presuda, par. 199-200, 1650.

¹⁶²⁰ Prvostepena presuda, par. 199, 762; DP P00005, Direktiva br. 7 Vrhovne komande RS-a, 8. mart 1995., str. 10.

¹⁶²¹ Prvostepena presuda, par. 768.

¹⁶²² Prvostepena presuda, par. 208, 768.

¹⁶²³ Prvostepena presuda, par. 244-245, 769.

¹⁶²⁴ Prvostepena presuda, par. 249, 769.

¹⁶²⁵ Prvostepena presuda, par. 252, 769.

¹⁶²⁶ Prvostepena presuda, par. 260, 769.

šireg napada usmjerenog protiv civilnog stanovništva Srebrenice i Žepe koji je započeo izdavanjem Direktive br. 7.¹⁶²⁷

574. U svojoj žalbenoj osnovi 3 **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu i činjeničnu grešku kad je povezalo Direktivu br. 7 s napadom na enklave Srebrenica i Žepa. U svojoj žalbenoj podosnovi 3.1 on navodi greške u vezi s vremenom izvođenja rasprostranjenog i sistematskog napada usmjerenog protiv civilnog stanovništva enklava. U žalbenoj podosnovi 3.3 **Miletić** osporava vezu između Direktive br. 7 i vojne operacije *Krivaja-95* izvedene u julu 1995. U žalbenoj podosnovi 3.4 **Miletić** osporava vezu između Direktive br. 7 i napada usmjerenog protiv civilnog stanovništva enklava. **Miletić** tvrdi da te greške obesnažuju njegovu presudu o kazni.¹⁶²⁸ Tužilaštvo tvrdi da **Miletićeve** argumente treba odbaciti. Žalbeno vijeće će redom razmotriti svaku od tih žalbenih podosnova.

a. Navod o grešci zbog zaključka da je napad na civilno stanovništvo počeo s Direktivom br. 7 (podosnova 3.1)

i. Argumenti strana u postupku

575. **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo činjeničnu grešku kad je zaključilo da je Direktiva br. 7 predstavljala "početak" napada na civilno stanovništvo enklava.¹⁶²⁹ On tvrdi da napad u smislu člana 5 Statuta zahtijeva niz djela nasilja ili zlostavljanja, a budući da Pretresno vijeće nije utvrdilo da su takva djela počela s Direktivom br. 7, ona se ne može smatrati početkom takvog napada.¹⁶³⁰ **Miletić** takođe tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku time što nije konkretno i van razumne sumnje utvrdilo koji su postupci obuhvaćeni napadom na civilno stanovništvo.¹⁶³¹ Naposljetku, **Miletić** navodi da djela optuženog predstavljaju zločin protiv čovječnosti samo ako su dio rasprostranjenog i sistematskog napada i tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku time što nije utvrdilo kada je napad na civilno stanovništvo postao rasprostranjen i sistematski.¹⁶³²

¹⁶²⁷ Prvostepena presuda, par. 775.

¹⁶²⁸ Miletićev žalbeni podnesak, par. 79-81 (gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1706, 1708-1715); Miletićeva replika, par. 29, 39, 41, 47.

¹⁶²⁹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 80, 82, 88; Miletićeva replika, par. 26, 29.

¹⁶³⁰ Miletićev žalbeni podnesak, par. 82-85, 88; Miletićeva replika, par. 26, 28-29. S tim u vezi, **Miletić** tvrdi da Direktiva br. 7, budući da je izdata 8. marta 1995., nije mogla označiti početak vojnog napada na Srebrenicu u julu 1995. Miletićev žalbeni podnesak, par. 85. On dalje tvrdi da dokazi ne pokazuju nikakav porast nasilja i zlostavljanja od strane snaga bosanskih Srba nakon izdavanja Direktive br. 7. Miletićev žalbeni podnesak, par. 86-88; Miletićeva replika, par. 27; žalbeni pretres, AT. 425-426 (5. decembar 2013.).

¹⁶³¹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 79, 89; Miletićeva replika, par. 29; žalbeni pretres, AT. 425-426 (5. decembar 2013.).

¹⁶³² Miletićeva replika, par. 26, 29.

576. Tužilaštvo u odgovoru kaže da je Pretresno vijeće "razumno zaključilo [da] je napad usmjeren protiv civilnog stanovništva Srebrenice i Žepe, bosanskih Muslimana, *započeo* izdavanjem Direktive br. 7, a *kulminirao* fizičkim uklanjanjem hiljada bosanskih Muslimana iz enklava"¹⁶³³ i da **Miletić** nije pokazao nijednu grešku u zaključcima Pretresnog vijeća.¹⁶³⁴ Tužilaštvo dalje tvrdi da je za **Miletićevu** osuđujuću presudu irelevantno da li je napad na civilno stanovništvo počeo izdavanjem Direktive br. 7.¹⁶³⁵

ii. Analiza

577. Žalbeno vijeće podsjeća da djela nekog optuženog, da bi se okvalifikovala kao zločini protiv čovječnosti, moraju biti dio rasprostranjenog ili sistematskog napada usmjerenog protiv bilo kojeg civilnog stanovništva.¹⁶³⁶ Pretresno vijeće je objasnilo koje postupke smatra dijelom napada usmjerenog protiv civilnog stanovništva Srebrenice i Žepe, bosanskih Muslimana (dalje u tekstu: Napad).¹⁶³⁷ Pretresno vijeće je takođe izložilo detaljne činjenice o tim postupcima.¹⁶³⁸ Žalbeno vijeće stoga smatra da **Miletić** nije pokazao da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku time što nije konkretno utvrdilo koji su postupci obuhvaćeni Napadom.

578. **Miletićev** činjenični argument u vezi s "početkom" Napada počiva na shvatanju da je Pretresno vijeće zaključilo da je sam Napad postojao od trenutka izdavanja Direktive br. 7. Žalbeno vijeće smatra da zaključci Pretresnog vijeća u vezi s odnosom između Direktive br. 7 i Napada nisu u potpunosti jasni. Pretresno vijeće je smatralo da je izdavanje Direktive br. 7 bilo početak Napada, kojeg je okarakterisalo kao rasprostranjen i sistematski, ali Direktivu br. 7 nije navelo kao komponentu Napada.¹⁶³⁹ Kasnije u Prvostepenoj presudi, kad je podsjetilo na ranije zaključke, Pretresno vijeće je navelo Direktivu br. 7 kao djelo koje čini sastavni dio Napada.¹⁶⁴⁰ Drugi zaključci ukazuju na to da je u Direktivi br. 7 izložen plan ili politika Napada i da su u njoj eksplicitno navedena sredstva kojima će se Napad izvršiti.¹⁶⁴¹ Nadalje, Pretresno vijeće se nije oslonilo na Direktivu br. 7 kada je objasnilo zašto smatra da je Napad bio rasprostranjen i sistematski.¹⁶⁴² Žalbeno vijeće smatra da ukupni relevantni zaključci znače da je Pretresno vijeće

¹⁶³³ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 39 (naglasak u originalu); žalbeni pretres, AT. 463 (5. decembar 2013.).

¹⁶³⁴ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 40-42.

¹⁶³⁵ Žalbeni pretres, AT. 463-464 (5. decembar 2013.).

¹⁶³⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Kunarac i drugi*, par. 85.

¹⁶³⁷ Prvostepena presuda, par. 760. U svrhu **Miletićeve** žalbene podosnove 3.1, Žalbeno vijeće će izraz "Napad" koristiti kako bi označilo napad usmjeren protiv civilnog stanovništva Srebrenice i Žepe, bosanskih Muslimana, bez kvalifikacije da je on bio "rasprostranjen i sistematski".

¹⁶³⁸ Prvostepena presuda, par. 766-784, s unakrsnim referencama na druge odjeljke Prvostepene presude.

¹⁶³⁹ Prvostepena presuda, par. 760.

¹⁶⁴⁰ Prvostepena presuda, par. 1085.

¹⁶⁴¹ Prvostepena presuda, par. 762, 764, 766-767.

¹⁶⁴² V. Prvostepena presuda, par. 760.

bilo mišljenja da je Direktiva br. 7 označila početak Napada, s obzirom na to da je u Direktivi br. 7 bio izložen plan ili politika koja će biti provedena drugim sredstvima, a da je Napad tek kasnije postao rasprostranjen i sistematski.¹⁶⁴³ Iz gore navedenih razloga, Žalbena vijeće odbacuje **Miletićeve** navode o činjeničnoj grešci.

579. Što se tiče **Miletićevog** argumenta da je Pretresno vijeće pogriješilo time što nije utvrdilo kad je Napad postao rasprostranjen i sistematski, Žalbena vijeće smatra da iz **Miletićevih** argumenata nije jasno zašto bi to predstavljalo pravnu grešku. Žalbena vijeće takođe primjećuje da Pretresno vijeće možda nije navelo tačan datum kad je Napad postao rasprostranjen i sistematski, ali da je u svoju diskusiju o raznim komponentama rasprostranjenog i sistematskog napada uključilo namjerno granatiranje i otvaranje snajperske vatre na civilno stanovništvo enklava od najkasnije 25. maja 1995.¹⁶⁴⁴ Žalbena vijeće stoga odbacuje **Miletićev** argument.

580. Shodno tome, Žalbena vijeće odbacuje **Miletićevu** žalbenu podosnovu 3.1.

b. Navod o grešci zbog zaključka da je vojna operacija proizišla iz Direktive br. 7 (podosnova 3.3)

i. Argumenti strana u postupku

581. **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo činjeničnu grešku time što je vojnu operaciju *Krivaja-95* dovelo u vezu s Direktivom br. 7.¹⁶⁴⁵ **Miletić** tvrdi da Pretresno vijeće nije valjano ispitalo direktive 7 i 7/1 i druge relevantne dokaze koji dokazuju da takva veza nije postojala.¹⁶⁴⁶ S tim u vezi, **Miletić** prvo tvrdi da je Pretresno vijeće vojnu operaciju *Krivaja-95* povezalo s Direktivom br. 7 samo na osnovu naređenja koja se odnose na operaciju *Krivaja-95*.¹⁶⁴⁷ On takođe tvrdi da zadatak naveden u Direktivi br. 7, da se unište snage bosanskih Muslimana u enklavama, nije mogao biti izvršen zato što je zavisio od povlačenja snaga UNPROFOR-a, do čega nikad nije došlo.¹⁶⁴⁸ On tvrdi da zadatak razdvajanja enklava ne potiče iz Direktive br. 7, budući da se o njemu govori u drugim dokumentima Drinskog korpusa koji su izdati prije i poslije izdavanja Direktive br. 7.¹⁶⁴⁹ On dalje tvrdi da je Direktiva br. 7 bila ograničena na razdvajanje enklava i da nije predviđala

¹⁶⁴³ **Miletić** u ovoj žalbenoj podosnovi ne iznosi nijedan prepoznatljiv argument protiv zaključka da je u Direktivi br. 7 bio izložen plan ili politika Napada. V. Miletićev žalbeni podnesak, par. 84.

¹⁶⁴⁴ Prvostepena presuda, par. 768. V. takođe Prvostepena presuda, par. 760-767, 769-785.

¹⁶⁴⁵ Miletićev žalbeni podnesak, par. 80, 100-101, 112; Miletićeva replika, par. 39; žalbeni pretres, AT. 424-425, 430 (5. decembar 2013.). **Miletić** ne navodi tačan obim vojnog napada na koji upućuje, ali Žalbena vijeće smatra da se to odnosilo na vojnu operaciju *Krivaja-95*, kako ju je definisalo Pretresno vijeće. V. gore, par. 573.

¹⁶⁴⁶ Miletićev žalbeni podnesak, par. 101; Miletićeva replika, par. 36; žalbeni pretres, AT. 429 (5. decembar 2013.).

¹⁶⁴⁷ Miletićev žalbeni podnesak, par. 101, gdje se upućuje, između ostalog, na Prvostepenu presudu, par. 244, 769.

¹⁶⁴⁸ Miletićev žalbeni podnesak, par. 102-103.

¹⁶⁴⁹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 102-103; žalbeni pretres, AT. 429 (5. decembar 2013.).

njihovo zauzimanje ili nestanak.¹⁶⁵⁰ On tvrdi da zadaci dodijeljeni Drinskom korpusu u narednjima koja se odnose na operaciju *Krivaja-95*, da se srebrenička enklava suzi na gradsko područje i da se stvore uslovi za njeno eliminisanje, izlaze van okvira Direktive br. 7. On takođe tvrdi da se u Direktivi br. 7 i u zapovijesti za aktivna borbena dejstva *Krivaja-95* izraz "*Krivaja-95*" koristi za označavanje različitih vojnih operacija.¹⁶⁵¹ On tvrdi da je u zapovijesti za aktivna borbena dejstva *Krivaja-95*, da je ona bila zasnovana na Direktivi br. 7, morao biti naveden doslovan tekst Direktive br. 7.¹⁶⁵² Naposljetku, on tvrdi da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir dokaze koji pokazuju da je vojna operacija *Krivaja-95*, zapravo, bila posljedica situacije na terenu.¹⁶⁵³ **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće stoga napravilo pravnu grešku jer nije valjano analiziralo dokaze.¹⁶⁵⁴

582. Tužilaštvo u odgovoru kaže da je Pretresno vijeće razumno zaključilo da je vojna operacija *Krivaja-95* bila jedan korak u planu navedenom u Direktivi br. 7 da se prisilno ukloni stanovništvo, bosanski Muslimani.¹⁶⁵⁵

ii. Analiza

583. Žalbeno vijeće podsjeća na zaključak Pretresnog vijeće da se u Direktivi br. 7 konkretno govori o Srebrenici i Žepi i da je protiv obje enklave primijenjena slična strategija nakon izdavanja Direktive br. 7.¹⁶⁵⁶ Naposljetku, Pretresno vijeće je zaključilo da je vojna operacija *Krivaja-95* bila dio šireg napada protiv civilnog stanovništva Srebrenice i Žepe, pokrenutog na osnovu Direktive br. 7.¹⁶⁵⁷ Iz tih zaključaka, kao i iz činjeničnih zaključaka na koje se oni oslanjaju,¹⁶⁵⁸ jasno proizlazi da je neosnovana **Miletićeva** tvrdnja da je Pretresno vijeće povezalvo vojnu operaciju *Krivaja-95* s Direktivom br. 7 isključivo na osnovu naređenja koja se odnose na *Krivaju-95*. Postojanje te veze utvrđeno je na mnogo široj osnovi, uključujući i sam tekst Direktive br. 7 i sličnosti strategija koje su primijenjene na obje enklave.¹⁶⁵⁹

¹⁶⁵⁰ Miletićev žalbeni podnesak, par. 104, 107; Miletićeva replika, par. 35; žalbeni pretres, AT. 429 (5. decembar 2013.).

¹⁶⁵¹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 105.

¹⁶⁵² Miletićev žalbeni podnesak, par. 106.

¹⁶⁵³ Miletićev žalbeni podnesak, par. 101, 107-111; Miletićeva replika, par. 38; žalbeni pretres, AT. 429-431 (5. decembar 2013.).

¹⁶⁵⁴ Miletićev žalbeni podnesak, par. 79, 111-112; Miletićeva replika, par. 39.

¹⁶⁵⁵ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 37-38, 50-58; žalbeni pretres, AT. 460-463 (5. decembar 2013.).

¹⁶⁵⁶ Prvostepena presuda, par. 773, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 199, poglavlje III, odjeljci C.5 ("Restrikcije konvoja i humanitarna situacija u enklavama"), D ("Vojni napad na Srebrenicu – *Krivaja-95*"), K ("Žepa").

¹⁶⁵⁷ Prvostepena presuda, par. 775, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, poglavlje III, odjeljci D.1-3 (događaji u vezi s vojnim napadom na Srebrenicu od 28. juna 1995. do 11. jula 1995.), K.1-6 (događaji u Žepi 1995. sve do 25. jula 1995.).

¹⁶⁵⁸ V. gore, fusnote 1656-1657.

¹⁶⁵⁹ V. gore, par. 573.

584. Što se tiče **Miletićevog** formalističkog pokušaja da vojnu operaciju *Krivaja-95* razdvoji od cilja Direktive br. 7 da se unište snage bosanskih Muslimana u enklavama na osnovu toga što se snage UNPROFOR-a nisu nikad povukle kao što je bilo predviđeno Direktivom br. 7, Žalbeno vijeće podsjeća na zaključak Pretresnog vijeća da su "[d]irektive [...] predstavljale opšte dokumente u kojima su postavljani ciljevi koje je trebalo postići, za razliku od naređenja u kojima su navođeni konkretni zadaci".¹⁶⁶⁰ Žalbeno vijeće smatra da **Miletić** nije pokazao da je povlačenje snaga UNPROFOR-a bilo neophodan preduslov iz Direktive br. 7 radi sprečavanja ostvarenja cilja da se unište snage bosanskih Muslimana u enklavama ako se za to pruži prilika.¹⁶⁶¹ Shodno tome, on nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo.

585. U prilog svom argumentu da zadatak razdvajanja enklava nije potekao iz Direktive br. 7, **Miletić** ukazuje na dokumente Drinskog korpusa nastale prije i nakon Direktive br. 7, u kojima se govori o zadatku izolovanja srebreničke enklave.¹⁶⁶² On takođe ukazuje na svjedočenje vještaka odbrane Slobodana Kosovca, koji je rekao da je zadatak razdvajanja enklava Srebrenice i Žepe postojao dvije godine prije zapovijesti za aktivna borbena dejstva *Krivaja-95*.¹⁶⁶³ Međutim, **Miletić** ne pokazuje da je Pretresno vijeće pogriješilo kad se nije oslonilo na to svjedočenje u svrhu koju on navodi. Konkretno, Žalbeno vijeće se nije uvjerilo da to što se u tim drugim dokumentima Drinskog korpusa govori o zadatku čiji je cilj sličan cilju razdvajanja enklava navedenom u Direktivi br. 7 znači da vojna operacija *Krivaja-95* nije bila povezana s Direktivom br. 7.

586. Žalbeno vijeće dalje primjećuje da su argumenti o kojima se govori u prethodna dva paragrafa usredotočeni na ciljeve navedene u Direktivi br. 7 da se enklave razdvoje i da se unište muslimanske snage u njima, dok se Pretresno vijeće u svojoj analizi usredotočilo na zaseban cilj naveden u Direktivi br. 7 da se stvore "uslov[i] totalne nesigurnosti, nepodnošljivosti i besperspektivnosti daljnjeg opstanka i života mještana u Srebrenici i Žepi"¹⁶⁶⁴ i cilj iz zapovijesti za aktivna borbena dejstva *Krivaja-95* da se "stvor[e] uslovi za eliminisanje enklava".¹⁶⁶⁵ Pretresno vijeće je zaključilo da se potonji cilj odnosi na prvi.¹⁶⁶⁶ **Miletić** tvrdi da potonji cilj premašuje prvi, ali u prilog toj tvrdnji samo upućuje na dokaze koji se odnose na cilj razdvajanja enklava.¹⁶⁶⁷ Zbog

¹⁶⁶⁰ Prvostepena presuda, par. 115.

¹⁶⁶¹ V. Prvostepena presuda, fusnota 585, gdje se upućuje, između ostalog, na DP P04535, Snimak na Petrovdan 12. jula 1995., str. 7 transkripta koji sadrži Živanovićev govor u kom se napad na posmatrački položaj Echo pominje u kontekstu priprema za napad na Srebrenicu. "Probali smo kako izgleda izgonjenje UNPROFOR-a oružjem".

¹⁶⁶² Miletićev žalbeni podnesak, par. 103 i fusnote 145-146 i izvori na koje se tamo poziva.

¹⁶⁶³ Miletićev žalbeni podnesak, par. 103 i fusnota 144, gdje se upućuje na: Slobodan Kosovac, T(F). 30113 (14. januar 2009.).

¹⁶⁶⁴ Prvostepena presuda, par. 762-763.

¹⁶⁶⁵ Prvostepena presuda, par. 769. V. gore, par. 573. V. takođe DP P00107, Naređenje Komande Drinskog korpusa 04/156-2, Zapovest za aktivna borbena dejstva op. br. 1 "Krivaja-95", 2. juli 1995., str. 3.

¹⁶⁶⁶ Prvostepena presuda, par. 244-245, 769, 1306, 1994.

¹⁶⁶⁷ V. Miletićev žalbeni podnesak, par. 105 i fusnota 151, gdje se upućuje na: Milomir Savčić, T(F). 15319 (13. septembar 2007.), DP 5D00759, Izvještaj S. Kosovca o funkcionisanju VRS-a, 2008., par. 156.

toga ti dokazi nisu relevantni, a njegova tvrdnja je nepotkrijepljena. Tačno je da se u Direktivi br. 7 i u zapovijesti za aktivna borbena dejstva *Krivaja-95* izraz "*Krivaja-95*" koristi kako bi se označile različite vojne operacije.¹⁶⁶⁸ Međutim, to nije uvjerljiv prigovor na zaključke Pretresnog vijeća o povezanosti vojne operacije *Krivaja-95* s Direktivom br. 7, naročito s obzirom da su ti zaključci zasnovani na sličnom sadržaju zapovijesti za borbena dejstva *Krivaja-95* i Direktive br. 7 u vezi sa sudbinom enklava, kao i na tome što se zapovijest za borbena dejstva eksplicitno poziva na Direktivu br. 7.¹⁶⁶⁹

587. **Miletić** svoj sljedeći argument – da je u zapovijesti za borbena dejstva *Krivaja-95* morao biti naveden doslovan tekst Direktive br. 7 ako je ona bila zasnovana na toj direktivi – temelji na određenim dokazima,¹⁶⁷⁰ ali ne pokazuje da je Pretresno vijeće pogriješilo kad se nije oslonilo na te dokaze u svrhu koju navodi. Žalbeno vijeće s tim u vezi primjećuje da dokazi o onome što mora da se desilo teoretski imaju ograničenu vrijednost prilikom utvrđivanja šta se zaista u stvarnosti desilo. **Miletićev** argument se odbacuje.

588. Što se tiče **Miletićeve** tvrdnje da je Direktiva br. 7 ograničena na razdvajanje enklava i da ne predviđa njihovo zauzimanje ili nestanak, Žalbeno vijeće primjećuje da Direktiva br. 7 ne obuhvata cilj da se zauzme Srebrenica ili Žepa,¹⁶⁷¹ ali da obuhvata ciljeve stvaranja "uslov[a] totalne nesigurnosti, nepodnošljivosti i besperspektivnosti daljnjeg opstanka i života mještana u Srebrenici i Žepi" i "razbijanja i uništenja muslimanskih snaga u ovim enklavama i definitivnog oslobađanja Podrinja".¹⁶⁷² Žalbeno vijeće stoga odbacuje ovu **Miletićevu** tvrdnju.

589. Što se tiče **Miletićevog** argumenta da je vojna operacija *Krivaja-95* bila zasnovana na situaciji na terenu, a ne na Direktivi br. 7, Žalbeno vijeće smatra da **Miletić** ukazuje na dokaze koji čvrsto upućuju na to da je situacija na terenu bila faktor koji je uticao na donošenje odluke da se napadnu enklave,¹⁶⁷³ ali da nije pokazao da ti dokazi isključuju mogućnost da je vojna operacija *Krivaja-95 isto tako* bila povezana i s Direktivom br. 7. S tim u vezi, Žalbeno vijeće ima u vidu da

¹⁶⁶⁸ Uporedi DP P00005, Direktiva br. 7 Vrhovne komande RS-a, 8. mart 1995., str. 10-12, sa DP P00107, Naređenje Komande Drinskog korpusa 04/156-2, Zapovest za aktivna borbena dejstva op. br. 1 "*Krivaja-95*", 2. juli 1995., str. 1, 3.

¹⁶⁶⁹ Prvostepena presuda, par. 245, 769, 1306, 1994.

¹⁶⁷⁰ V. Miletićev žalbeni podnesak, par. 106 i fusnote 154-155, gdje se upućuje na: Mirko Trivić, T(F). 11920 (22. maj 2007.), Milimir Savčić, T(F). 15318-15319 (13. septembar 2007.), DP P00203, Zapovest za odbranu i aktivna borbena dejstva op. br. 7, Komanda Drinskog korpusa, s potpisom Milenka Živanovića, 20. mart 1995., str. 5-6, par. 2.

¹⁶⁷¹ DP P00005, Direktiva br. 7 Vrhovne komande RS-a, 8. mart 1995.; Prvostepena presuda, par. 769. V. takođe Prvostepena presuda, par. 245.

¹⁶⁷² DP P00005, Direktiva br. 7 Vrhovne komande RS-a, 8. mart 1995., str. 10-11.

¹⁶⁷³ Miletićev žalbeni podnesak, par. 101, 107-111, gdje se konkretno upućuje na DP 5DP00106, Naređenje Drinskog korpusa br. 01/04-156-1, Pripremno naređenje br. 1, s otkucanim potpisom Milenka Živanovića, 2. juli 1995., par. 2, DP P00107, Naređenje Komande Drinskog korpusa 04/156-2, Zapovest za aktivna borbena dejstva op. br. 1 "*Krivaja-95*", 2. juli 1995., par. 2. V. takođe Prvostepena presuda, par. 666, 668; DP P00114, Naređenje Komande Drinskog korpusa u vezi sa Žepom, s Krstićevim potpisom, 13. juli 1995., str. 1.

je mišljenje Pretresnog vijeća bilo da se naređenja u vezi s operacijom *Krivaja-95* eksplicitno pozivaju na Direktivu br. 7.¹⁶⁷⁴ Iz tog razloga, Žalbeno vijeće odbacuje **Miletićev** argument da vojna operacija *Krivaja-95* nije bila povezana s Direktivom br. 7, već da je proizašla iz situacije na terenu, kao i njegovu tvrdnju da je Pretresno vijeće pogriješilo time što je propustilo da razmotri određene dokaze s tim u vezi.¹⁶⁷⁵

590. Shodno tome, Žalbeno vijeće odbacuje **Miletićevu** žalbenu podosnovu 3.3.

c. Navod o grešci zbog povezivanja napada na civilno stanovništvo s Direktivom br. 7 (podosnova 3.4)

i. Argumenti strana u postupku

591. **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo činjeničnu grešku kad je zaključilo da je napad na civilno stanovništvo u enklavama Srebrenica i Žepa bio obuhvaćen Direktivom br. 7.¹⁶⁷⁶ On dalje tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku time što nije valjano analiziralo sve relevantne dokaze, a naročito Karadžićevo naređenje od 9. jula.¹⁶⁷⁷ **Miletić** tvrdi da među komponentama tog napada koje navodi Pretresno vijeće ograničavanja dostave humanitarne pomoći i kretanja konvoja UNPROFOR-a nisu bila povezana s Direktivom br. 7 i da, s obzirom na situaciju u enklavama, nisu mogla biti dio napada.¹⁶⁷⁸ **Miletić** dodaje da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku time što je uspostavilo vještačku vezu između Direktive br. 7 i napada i što nije identifikovalo incidente prije početka vojne operacije *Krivaja-95* u kojima je ciljano civilno stanovništvo.¹⁶⁷⁹

592. Što se tiče vojnih operacija VRS-a protiv enklava prije vojne operacije *Krivaja-95*, **Miletić** tvrdi da one nisu proistekle iz Direktive br. 7, već da su zapravo bile odgovor na akcije Sjevernoatlantskog saveza (dalje u tekstu: NATO) ili Armije BiH.¹⁶⁸⁰ **Miletić** dalje tvrdi da te

¹⁶⁷⁴ Prvostepena presuda, par. 769. V. takođe Prvostepena presuda, par. 244.

¹⁶⁷⁵ **Miletić** takođe tvrdi da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir dokazni predmet 5D01374, MUP RS-a, Centar javne bezbjednosti Zvornik, Informacija o stanju fabrike u Zelenom Jadru, s potpisom Dragomira Vasića, 12. juni 1995. Miletićev žalbeni podnesak, par. 109. Žalbeno vijeće podsjeća da treba pretpostaviti da je Pretresno vijeće ocijenilo sve dokaze koji su mu predočeni, ukoliko nema nikakve naznake da je Pretresno vijeće u potpunosti zanemarilo neki dokaz. Žalbeno vijeće takođe podsjeća da naznaka o takvom zanemarivanju dokaza može da postoji u slučajevima kada pretresno vijeće u svom obrazloženju propusti da obradi neki dokaz koji je nesumnjivo relevantan. V. gore, par. 306. Žalbeno vijeće se nije uvjerilo da je dokazni predmet 5D01374 očito relevantan za utvrđivanje veze između vojne operacije na enklavu i Direktive br. 7.

¹⁶⁷⁶ Miletićev žalbeni podnesak, par. 80, 113-114, 127; žalbeni pretres, AT. 424-425 (5. decembar 2013.).

¹⁶⁷⁷ Miletićev žalbeni podnesak, par. 79, 113, 123-124, 127 (gdje se upućuje, između ostalog, na DP P00033, DP P00849, Dopis Glavnog štaba VRS-a u vezi s borbenim dejstvima oko Srebrenice upućen Komandi Drinskog korpusa, s Tolimirovim potpisom, 9. juli 1995.); Miletićeva replika, par. 41.

¹⁶⁷⁸ Miletićev žalbeni podnesak, par. 113, 115.

¹⁶⁷⁹ Miletićeva replika, par. 40, 47. V. Miletićeva replika, par. 37.

¹⁶⁸⁰ Miletićev žalbeni podnesak, par. 116, 119-120; Miletićeva replika, par. 45; žalbeni pretres, AT. 426-427 (5. decembar 2013.).

operacije VRS-a nisu predstavljale rasprostranjeni i sistematski napad na civilno stanovništvo zato što je Pretresno vijeće: (1) zaključilo da je njihova meta samo ponekad bilo civilno stanovništvo i da su samo ponekad izazvale civilne žrtve; (2) što nije navelo nijedan takav incident prije vojne operacije *Krivaja-95*; i (3) što nije imalo dovoljno dokaza da zaključi da su meta operacija bili civilni ciljevi s obzirom na to da je Armija BiH nekoliko objekata u Srebrenici koristila u vojne svrhe.¹⁶⁸¹ **Miletić** dalje tvrdi da je Pretresno vijeće naizgled u posljedice Direktive br. 7 i napada na civilno stanovništvo uključilo i operaciju VRS-a u Zelenom Jadru, čime je zanemarilo njenu legitimnu vojnu svrhu i provođenje.¹⁶⁸² Što se tiče vojne operacije *Krivaja-95*, **Miletić** tvrdi da ona nije proistekla iz Direktive br. 7 i da je civilno stanovništvo enklava postalo njena meta tek nakon Karadžićevog naređenja od 9. jula.¹⁶⁸³

593. Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće ispravno zaključilo da su snage bosanskih Srba izvele rasprostranjeni i sistematski napad protiv civilnog stanovništva enklava, bosanskih Muslimana, u skladu s Direktivom br. 7 i da **Miletić** nije pokazao da je napad počeo tek s Karadžićevim naređenjem od 9. jula.¹⁶⁸⁴ Tužilaštvo dalje tvrdi da je Pretresno vijeće razumno zaključilo da su ograničenja dostave humanitarne pomoći i kretanja konvoja UNPROFOR-a, snajpersko djelovanje i granatiranje enklava, kao i operacija u Zelenom Jadru bili dio napada na civilno stanovništvo.¹⁶⁸⁵

ii. Analiza

594. Što se tiče **Miletićeve** tvrdnje da ograničenja dostave humanitarne pomoći i kretanja konvoja UNPROFOR-a nisu povezana s Direktivom br. 7, Žalbeno vijeće se bavi tim argumentom dalje u tekstu i odbacuje ga.¹⁶⁸⁶ **Miletićeva** daljnja tvrdnja da "s obzirom na situaciju u enklavama"¹⁶⁸⁷ ta ograničenja nisu mogla biti dio napada jeste neargumentovana tvrdnja koja nije potkrijepljena nikakvim upućivanjem na spis prvostepenog postupka, te se, shodno tome, odbacuje.

595. Žalbeno vijeće smatra da je **Miletić** svoj argument da vojne operacije VRS-a protiv enklava prije vojne operacije *Krivaja-95* nisu proistekle iz Direktive br. 7 već da su bile odgovor na akcije snaga NATO-a ili Armije BiH zasnovao na lažnoj alternativni, budući da prvi uzrok ne isključuje drugi. **Miletićevi** argumenti s tim u vezi se stoga odbacuju.

¹⁶⁸¹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 116-119; Miletićeva replika, par. 42-44; žalbeni pretres, AT. 427-428 (5. decembar 2013.).

¹⁶⁸² Miletićev žalbeni podnesak, par. 120-122; Miletićeva replika, par. 46.

¹⁶⁸³ Miletićev žalbeni podnesak, par. 123-126; Miletićeva replika, par. 37-38, 41; žalbeni pretres, AT. 430 (5. decembar 2013.).

¹⁶⁸⁴ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 59-60, 71-73.

¹⁶⁸⁵ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 61-70.

¹⁶⁸⁶ V. dolje, par. 666-673.

¹⁶⁸⁷ Miletićev žalbeni podnesak, par. 115.

596. Što se tiče **Miletićevih** detaljnih argumenata u vezi s tim zašto vojne operacije VRS-a prije vojne operacije *Krivaja-95* ne bi predstavljale rasprostranjeni i sistematski napad na civilno stanovništvo, Žalbeno vijeće primjećuje da se Pretresno vijeće nije oslonilo na vojne operacije VRS-a prije vojne operacije *Krivaja-95* zasebno, već ih je razmatralo u sklopu svoje opšte analize različitih komponenata rasprostranjenog i sistematskog napada na civilno stanovništvo Srebrenice i Žepe.¹⁶⁸⁸ Iz tog razloga, **Miletić** nije pokazao nijednu grešku u tome što se Pretresno vijeće oslonilo na svoj zaključak da je "prije operacije *Krivaja-95* civilno stanovništvo Srebrenice i Žepe nasumično uzimano na metu i da je pritom bilo žrtava".¹⁶⁸⁹ Pretresno vijeće je ovaj zaključak zasnovalo, između ostalog, na svjedočenjima nekoliko svjedoka koji su bili na terenu, kao i na izvještajima da je 10. juna 1995. jedan civil ranjen snajperskom vatrom VRS-a, kao i da je jedna žena ubijena snajperskim metkom 2. jula 1995.¹⁶⁹⁰ **Miletić**, stoga, netačno tvrdi da Pretresno vijeće nije navelo nijedan incident u kojem je civilno stanovništvo enklava uzimano na metu i pritom je bilo žrtava prije vojne operacije *Krivaja-95*, koja je 6. jula 1995. postala puna vojna ofanziva na Srebrenicu.¹⁶⁹¹

597. Pretresno vijeće je opisalo određene vojne operacije protiv enklava prije vojne operacije *Krivaja-95* i u nekim slučajevima zaključilo da su snage bosanskih Srba uzimale na metu civile ili civilne objekte ili da su neselektivno otvarale vatru na enklave.¹⁶⁹² Prilikom izvođenja tih zaključaka, Pretresno vijeće nije izvršilo detaljnu analizu u odnosu na relevantne odredbe ratnog prava. Međutim, s obzirom na zapažanja Žalbenog vijeća u prethodnom paragrafu i njegovo tumačenje analize Pretresnog vijeća o tome kada je napad na civilno stanovništvo postao rasprostranjen i sistematski,¹⁶⁹³ Žalbeno vijeće se nije uvjerilo da nepostojanje takve analize – u svrhu utvrđivanja da je postojao rasprostranjen i sistematski napad usmjeren protiv civilnog stanovništva Srebrenice i Žepe, bosanskih Muslimana – predstavlja grešku u ovom predmetu ili da bi to dovelo u pitanje zaključak Pretresnog vijeća o postojanju takvog napada.

598. Što se tiče operacije u Zelenom Jadru 3. juna 1995., Žalbeno vijeće ima u vidu da ju je Pretresno vijeće kratko pomenulo u jednom činjeničnom zaključku u sklopu svoje analize u vezi s postojanjem rasprostranjenog i sistematskog napada usmjerenog protiv civilnog stanovništva

¹⁶⁸⁸ Prvostepena presuda, par. 768. V. takođe Prvostepena presuda, par. 760-785.

¹⁶⁸⁹ Prvostepena presuda, par. 768.

¹⁶⁹⁰ Prvostepena presuda, par. 768, gdje se upućuje, između ostalog, na Prvostepenu presudu, par. 210. V. Prvostepena presuda, fusnota 596.

¹⁶⁹¹ V. gore, par. 573.

¹⁶⁹² V. Prvostepena presuda, par. 768, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 207 ("Po naređenjima Drinskog korpusa, Bratunačka brigada je granatirala srebreničku enklavu. Četiri granate su ispaljene 'po gradu Srebrenici'. Pretresno vijeće konstatuje da je taj napad VRS-a predstavljao neselektivni napad na civile.") (reference unutar citata izostavljene), 208, 210 ("Postoje dokazi da je ponekad i civilno stanovništvo nasumično gađano i da je među njima bilo žrtava."), 666.

¹⁶⁹³ V. gore, par. 578.

Srebrenice i Žepe, bosanskih Muslimana.¹⁶⁹⁴ Žalbeno vijeće se nije uvjerilo da je operacija u Zelenom Jadru imala ikakvu odlučujuću težinu u zaključku Pretresnog vijeća o tom pitanju. Konkretno, Pretresno vijeće je pažnju usmjerilo na činjenicu da je VRS zauzeo posmatrački položaj Echo Nizozemskog bataljona u Zelenom Jadru, a ne na samu operaciju u Zelenom Jadru.¹⁶⁹⁵ Žalbeno vijeće se takođe nije uvjerilo da zbog postojanja vojnih ciljeva u operaciji u Zelenom Jadru Pretresno vijeće tu operaciju nije moglo smatrati aspektom rasprostranjenog i sistematskog napada usmjerenog protiv civilnog stanovništva Srebrenice i Žepe, bosanskih Muslimana.¹⁶⁹⁶ Žalbeno vijeće dalje primjećuje da je Pretresno vijeće do zaključka da bi se "onesposobljavanje posmatračkih položaja u te svrhe, iako protivpravno, možda moglo smatrati objektivno potrebnim za ostvarivanje legitimnog vojnog cilja te operacije" došlo u kontekstu ocjenjivanja da li je **Pandurević** namjeravao da provede zajednički cilj UZP-a prisilnog uklanjanja.¹⁶⁹⁷ Zbog toga taj zaključak nije u suprotnosti s analizom Pretresnog vijeća.

599. Naposljetku, s obzirom da je odbacilo **Miletićeve** ostale argumente navedene u njegovoj žalbenoj osnovi 3,¹⁶⁹⁸ Žalbeno vijeće se nije uvjerilo u **Miletićev** argument da je tek s Karadžićevim naređenjem od 9. jula civilno stanovništvo enklava postalo meta vojne operacije *Krivaja-95*. Pretresno vijeće je zaključilo da je Karadžićevo naređenje od 9. jula dalo ovlaštenje VRS-u da zauzme grad Srebrenicu.¹⁶⁹⁹ **Miletić** ne upućuje ni na jedan dokaz koji ukazuje na to da je tim naređenjem civilno stanovništvo enklave postalo meta vojne operacije *Krivaja-95*. To nije očigledno ni iz samog teksta naređenja.¹⁷⁰⁰ S druge strane, Direktivom br. 7 je Drinskom korpusu dat zadatak da stvori "uslove totalne nesigurnosti, nepodnošljivosti i besperspektivnosti daljnjeg opstanka i života mještana u Srebrenici i Žepi".¹⁷⁰¹ To da zločini koji su kasnije počinjeni nad stanovništvom ne bi bili mogući da VRS nije zauzeo enklave je irelevantno. **Miletić** stoga nije pokazao da je Pretresno vijeće s tim u vezi napravilo ikakvu grešku.

¹⁶⁹⁴ Prvostepena presuda, par. 768.

¹⁶⁹⁵ Prvostepena presuda, par. 768 ("Pretresno vijeće nadalje napominje - iako se tu ne radi o dejstvima kojima je direktno uzimano na metu stanovništvo srebreničke enklave - da je 3. juna 1995. godine izvršen napad na Nizozemski bataljon, jedinicu UN-a koja je imala zadatak da zaštiti civilno stanovništvo Srebrenice, u toku kojeg je VRS, po Živanovićevom naređenju, uz upotrebu sile preuzeo posmatrački položaj Echo Nizozemskog bataljona tog bataljona u Zelenom Jadru.").

¹⁶⁹⁶ Žalbeno vijeće napominje da je general major Milenko Živanović rekao da "koncem mjeseca maja, bolje rečeno, mi smo počeli vršiti pripreme i tada smo zauzeli Zeleni Jadar i probali smo kako izgleda izgonjenje UNPROFOR-a oružjem". DP P04535, Snimak na Petrovdan 12. jula 1995., str. 7. V. Prvostepena presuda, par. 136, fusnota 585.

¹⁶⁹⁷ Prvostepena presuda, par. 2000.

¹⁶⁹⁸ V. gore, par. 573-590; dolje, par. 1513-1527.

¹⁶⁹⁹ Prvostepena presuda, par. 252, 1666.

¹⁷⁰⁰ DP P00033, DP P00849, Dopis Glavnog štaba VRS-a u vezi s borbenim dejstvima oko Srebrenice upućen Komandi Drinskog korpusa, s Tolimirovim potpisom, 9. juli 1995.

¹⁷⁰¹ Prvostepena presuda, par. 199, 762; DP P00005, Direktiva br. 7 Vrhovne komande RS-a, 8. mart 1995., str. 10.

600. S obzirom na gore navedeno, Žalbeno vijeće zaključuje da **Miletić** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo u sljedećem: (1) kad je napad na civilno stanovništvo u enklavama Srebrenica i Žepa povezalo s Direktivom br. 7; (2) kad nije navelo incidente u kojima je civilno stanovništvo bilo meta napada prije vojne operacije *Krivaja-95*; i (3) kad nije valjano analiziralo sve relevantne dokaze. Shodno tome, Žalbeno vijeće odbacuje **Miletiće**vu žalbenu podosnovu 3.4.

d. Zaključak

601. Žalbeno vijeće odbacuje ove aspekte **Miletiće**ve žalbene osnove 3.

(ii) Navodi o greškama u vezi s razlikovanjem legitimnog vojnog djelovanja od napada na civilno stanovništvo (osnova 4)

602. **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu i činjeničnu grešku kad je zaključilo da su sva vojna dejstva VRS-a oko enklava Srebrenica i Žepa u julu 1995. predstavljala napad na civilno stanovništvo, a da pritom nije napravilo nikakvu razliku između legitimnih vojnih dejstava i zločinačkog napada na civilno stanovništvo.¹⁷⁰² On tvrdi da je ta razlika bila od izuzetne važnosti budući da je tek s Karadžićevim naređenjem od 9. jula Srebrenica postala meta napada na civilno stanovništvo.¹⁷⁰³ On tvrdi da Pretresno vijeće nije utvrdilo da li se i kada prvobitno legalna vojna operacija izrodila u napad na civilno stanovništvo.¹⁷⁰⁴ **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće moralo napraviti tu razliku kako bi ga dovelo u vezu s krivičnim djelima i kako bi valjano utvrdilo njegovu individualnu krivičnu odgovornost, uključujući i to da je znao za napad na civilno stanovništvo.¹⁷⁰⁵ **Miletić** zaključuje da ta greška obesnažuje njegovu kaznu.¹⁷⁰⁶

603. Tužilaštvo u odgovoru kaže da je Pretresno vijeće napravilo razliku između legitimnih i protivpravnih postupaka i ispravno zaključilo da legitimni postupci nisu uticali na protivpravnu prirodu napada na bosanske Muslimane, stanovnike enklava.¹⁷⁰⁷ Tužilaštvo dalje tvrdi da Pretresno vijeće nije moralo da navede kada je napad postao protivpravan.¹⁷⁰⁸ Naposljetku, tužilaštvo tvrdi da **Miletić** nije pokazao nijednu grešku u vezi sa svojom odgovornošću.¹⁷⁰⁹

604. Žalbeno vijeće smatra da **Miletić** izvrće zaključke Pretresnog vijeća tvrdnjom da ono "nije napravilo razliku između legitimnih vojnih dejstava i napada na civilno stanovništvo" i da je

¹⁷⁰² Miletićev žalbeni podnesak, par. 128, 130-132; Miletićeva replika, par. 50; žalbeni pretres, AT. 431 (5. decembar 2013.).

¹⁷⁰³ Miletićev žalbeni podnesak, par. 130.

¹⁷⁰⁴ Miletićev žalbeni podnesak, par. 129-131.

¹⁷⁰⁵ Miletićev žalbeni podnesak, par. 131-133; Miletićeva replika, par. 48-50.

¹⁷⁰⁶ Miletićev žalbeni podnesak, par. 133.

¹⁷⁰⁷ Odgovor tužilaštva na Miletiće

¹⁷⁰⁸ Odgovor tužilaštva na Miletiće

¹⁷⁰⁹ Odgovor tužilaštva na Miletiće

zaključilo da su "sve vojne akcije oko enklava predstavljale napad na civilno stanovništvo".¹⁷¹⁰ Pretresno vijeće je zaključilo da je operacija *Krivaja-95* imala dvojaku svrhu, od kojih je jedna bila ostvarivanje legitimnih vojnih ciljeva.¹⁷¹¹ Nadalje, Pretresno vijeće je zaključilo da nema potrebe da nagađa koje su vojne akcije VRS-a u vezi s enklavama eventualno bile opravdane i izvedene radi ostvarivanja tih legitimnih vojnih ciljeva, s obzirom na "sveobuhvatni, neselektivni i nesrazmjerni" karakter tog napada.¹⁷¹² Pretresno vijeće je tu karakterizaciju napada zasnovalo na svojim zaključcima u vezi s vojnom operacijom *Krivaja-95*.¹⁷¹³ **Miletić** se ne bavi tom činjeničnom osnovom i stoga nije pokazao nikakvu grešku u karakterizaciji tog napada od strane Pretresnog vijeća. Isto tako, on nije pokazao nikakvu grešku u rezonovanju Pretresnog vijeća.

605. Što se tiče navodnog propusta Pretresnog vijeća da utvrdi kada je legitimni napad postao protivpravan, Žalbeno vijeće primjećuje da Pretresno vijeće nije zaključilo da je prvobitno zakonita operacija kasnije postala protivpravna. Kao što je pomenuto u prethodnom paragrafu, Pretresno vijeće je zaključilo da je vojna operacija *Krivaja-95* imala dvojaku svrhu, od kojih je jedna bila ostvarivanje legitimnih vojnih ciljeva. Pretresno vijeće je porijeklo tih svrha pronašlo u Direktivi br. 7, zaključivši da je, "iako ta direktiva sadrži legitimne vojne ciljeve, istovremeno očigledno da je u njoj izložen protivpravni plan za napad usmjeren protiv civilnog stanovništva, u obliku mjera kojima je bio cilj da se stanovništvo Srebrenice i Žepe prisili da napusti enklave".¹⁷¹⁴ Žalbeno vijeće podsjeća da je Pretresno vijeće zaključilo da je Direktiva br. 7 izdata u martu 1995. i da je dovršena najkasnije 17. marta 1995., kad je proslijeđena Drinskom korpusu.¹⁷¹⁵ Pretresno vijeće je zaključilo da je vojna operacija *Krivaja-95* izvedena početkom jula 1995., nakon priprema izvršenih krajem juna 1995.¹⁷¹⁶ Iz zaključaka Pretresnog vijeća je stoga jasno da je Vijeće smatralo da su protivpravna svrha ili plan postojali prije početka vojne operacije *Krivaja-95*. Žalbeno vijeće s tim u vezi podsjeća da je odbacilo **Miletićev** argument da je tek s Karadžićevim naređenjem od 9. jula civilno stanovništvo postalo meta napada.¹⁷¹⁷ **Miletićev** argument stoga počiva na pogrešnoj pretpostavci.

606. Shodno tome, Žalbeno vijeće odbacuje **Miletićevu** žalbenu osnovu 4 u cijelosti.

¹⁷¹⁰ Miletićev žalbeni podnesak, par. 132.

¹⁷¹¹ Prvostepena presuda, par. 774-775, 1486, 1996, 2000. V. takođe Miletićev žalbeni podnesak, par. 128.

¹⁷¹² Prvostepena presuda, par. 775. V. takođe Miletićev žalbeni podnesak, par. 128.

¹⁷¹³ Prvostepena presuda, par. 775, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, poglavlje III, odjeljci D.1-3 (događaji u vezi s vojnim napadom na Srebrenicu od 28. juna 1995. do 11. jula 1995.), K.1-6 (događaji u Žepi 1995. sve do 25. jula 1995.). V. Prvostepena presuda, par. 769-774. V. takođe gore, par. 573.

¹⁷¹⁴ Prvostepena presuda, par. 762. V. takođe Prvostepena presuda, par. 1996, 2000.

¹⁷¹⁵ V. gore, par. 573.

¹⁷¹⁶ Prvostepena presuda, par. 242 i dalje.

¹⁷¹⁷ V. gore, par. 599.

(iii) Navod o grešci u vezi s prolazom konvoja i raspodjelom humanitarne pomoći (osnova 5)

607. **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo činjeničnu grešku kad je zaključilo da je postojao plan da se ograniči dostava humanitarne pomoći enklavama i popuna zaliha UNPROFOR-a, da su ta ograničenja činila dio napada na civilno stanovništvo i da su njegova djela bila dio tog plana.¹⁷¹⁸ **Miletić** tvrdi da te greške obesnažuju njegovu presudu o kazni.¹⁷¹⁹ Tužilaštvo tvrdi da **Miletićev** argument treba odbaciti.¹⁷²⁰ Žalbena vijeće će redom razmotriti svaku podosnovu **Miletićeve** žalbene osnove 5.

a. Kršenje međunarodnog humanitarnog prava (podosnova 5.1)

608. **Miletić** osporava zaključke Pretresnog vijeća da su ograničenja kretanja konvoja s humanitarnom pomoći bila u skladu s planom utvrđenim na osnovu Direktive br. 7 i da su predstavljala dio napada na civilno stanovništvo.¹⁷²¹ **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku time što nije utvrdilo da li je svako ograničenje bilo neopravdano i protivpravno, s obzirom na to da je na osnovu dokaza utvrđena rasprostranjena zloupotreba konvoja, čime su prekršena pravila kojima se reguliše humanitarna pomoć.¹⁷²² **Miletić** tvrdi da Pretresno vijeće, prilikom ocjenjivanja politike koju su provodile srpske vlasti, nije uzelo u obzir da je dio humanitarne pomoći bio korišten za snabdijevanje ABiH, da su međunarodne humanitarne organizacije znale za to i da su namjerno učestvovala u snabdijevanju ABiH.¹⁷²³ **Miletić** nadalje tvrdi da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir obim ni učestalost incidenata u kojima su konvojima UNPROFOR-a ili konvojima s humanitarnom pomoći prevoženi predmeti koji su bili strogo zabranjeni i koji su se mogli koristiti u vojne svrhe, kao i da nije valjano procijenilo očiti uticaj tih incidenata na politiku srpskih vlasti u vezi s konvojima.¹⁷²⁴ Naposljetku, **Miletić** tvrdi da su prijevoz municije i korištenje humanitarne pomoći za potrebe ABiH "predstavljali nezavisno opravdanje za ograničenja koja su bila nametnuta konvojima".¹⁷²⁵

¹⁷¹⁸ Miletićev žalbeni podnesak, par. 134-135, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 766-767.

¹⁷¹⁹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 134-135; Miletićeva replika, par. 53.

¹⁷²⁰ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 79-125.

¹⁷²¹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 136, 143-144.

¹⁷²² Miletićev žalbeni podnesak, par. 135-140, 142-144; Miletićeva replika, par. 52-53; žalbeni pretres, AT. 423-424, 482 (5. decembar 2013.).

¹⁷²³ Miletićev žalbeni podnesak, par. 140; Miletićeva replika, par. 51.

¹⁷²⁴ Miletićev žalbeni podnesak, par. 141.

¹⁷²⁵ Miletićev žalbeni podnesak, par. 142, 144.

609. Tužilaštvo u odgovoru kaže da je pristup Pretresnog vijeća razmatranju pitanja konvoja bio ispravan i u skladu s međunarodnim humanitarnim pravom i da je Pretresno vijeće razumno zaključilo da su ograničenja kretanja konvoja bila rezultat Direktive br. 7.¹⁷²⁶

610. Žalbeno vijeće ima u vidu da je Pretresno vijeće zaključilo da je, najkasnije od juna 1995. i kao posljedica ograničenja koja je VRS uveo za konvoje s humanitarnom pomoći u skladu s planom iznesenim u Direktivi br. 7, došlo do značajnog pada u dostavi pomoći, uslijed čega je humanitarna situacija u enklavama Srebrenici i Žepi postala veoma teška. Pretresno vijeće je takođe zaključilo da je VRS, u skladu s politikom definisanom u Direktivi br. 7, ograničavao popunu zaliha UNPROFOR-a i da je to ograničavanje dostave humanitarne pomoći činilo jednu od komponenti napada usmjerenog protiv civilnog stanovništva.¹⁷²⁷

611. Prilikom donošenja zaključaka navedenih u prethodnom paragrafu, Pretresno vijeće je uzelo u obzir značajan korpus dokaza koji se odnose na ograničenja dostave humanitarne pomoći enklavama Srebrenica i Žepa.¹⁷²⁸ Vrijedi primijetiti da je to obuhvatalo i zaključak da je VRS 7. juna 1995. radi detaljne kontrole zaustavio konvoj Visokog komesarijata Ujedinjenih nacija za izbjeglice (dalje u tekstu: UNHCR) koji je bio na putu za Žepu, pošto je u njemu pronađena municija za pješadijsko oružje.¹⁷²⁹ To je jedini konkretan incident iz 1995. koji **Miletić** navodi u prilog svojoj tvrdnji da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir obim i učestalost incidenata u kojima su konvojima UNPROFOR-a/konvojima s humanitarnom pomoći prevoženi "predmeti koji su bili strogo zabranjeni i koji su se mogli koristiti u vojne svrhe".¹⁷³⁰ Nadalje, **Miletićeva** tvrdnja da su ti "incidenti imali očit uticaj na prolaz konvoja"¹⁷³¹ zasnovana je na svjedočenjima vještaka koja su predstavljala nagađanje¹⁷³² ili bila veoma uopštena.¹⁷³³ S tim u vezi, Žalbeno vijeće primjećuje da su ograničenja koja je Pretresno vijeće uzelo u obzir obuhvatala sprečavanje prolaza brojnih

¹⁷²⁶ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 79-88; žalbeni pretres, AT. 459-460 (5. decembar 2013.). Tužilaštvo takođe tvrdi da dokazi na koje se poziva **Miletić** ne idu u prilog njegovoj tvrdnji o postojanju saradnje između međunarodnih organizacija i ABiH. Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 86.

¹⁷²⁷ Prvostepena presuda, par. 766-767.

¹⁷²⁸ Prvostepena presuda, fusnota 2795, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, poglavlje III, odjeljak C.5.

¹⁷²⁹ Prvostepena presuda, par. 240, gdje se konkretno upućuje na DP 5D01259, Redovni borbeni izvještaj Rogatičke brigade upućen Drinskom korpusu, s potpisom Rajka Kušića, 8. juni 1995., par. 3.

¹⁷³⁰ V. Miletićev žalbeni podnesak, par. 141 i fusnote 237-238, i dokazi na koje se tamo upućuje. Upor. Prvostepena presuda, fusnota 730, i dokazi na koje se tamo upućuje.

¹⁷³¹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 141.

¹⁷³² Miletićev žalbeni podnesak, par. 141, gdje se upućuje na: Richard Butler, T. 20532 (28. januar 2008.) ("Da je UN uspio da potpuno demilitarizuje srebreničku enklavu, pa tako i enklavu Žepa, pretpostavljam da bi to VRS uključio u svoju računicu u vezi s pitanjem humanitarne pomoći. Da su mogli prihvatiti činjenicu da se ništa što je bilo u humanitarnoj pomoći koja bi bila dostavljena u enklave nije moglo upotrijebiti u vojne svrhe, to je, znate, zaista moglo uticati na njihovu odluku da odobre dostavu te pomoći.")

¹⁷³³ Miletićev žalbeni podnesak, par. 141, gdje se upućuje na: Slobodan Kosovac, T. 30194 (15. januar 2009.) ("Nijedna vojska na svetu, pa ni Vojska Republike Srpske, ne dozvoljava da se s humanitarnom pomoći prevoze naoružanje i vojna oprema, municija i druga sredstva koja se mogu koristiti u vojne svrhe.")

konvoja za koje nije bilo naznaka da sadrže predmete vojnog karaktera.¹⁷³⁴ Što se tiče navodnog uticaja na politiku srpskih vlasti, Pretresno vijeće je uzelo u obzir da se Karadžić u nekoliko navrata obratio UNPROFOR-u jer ga je brinulo to da se ABiH snabdijeva gorivom i drugim materijalnim sredstvima putem konvoja s humanitarnom pomoći i da je Gvero 20. aprila 1995. izjavio da UNPROFOR ima dovoljno rezervi goriva i da gorivom snabdijeva ABiH u Srebrenici.¹⁷³⁵ Žalbeno vijeće zaključuje da **Miletić** iskrivljeno prikazuje dokaze koje je Pretresno vijeće uzelo u obzir.

612. Žalbeno vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće očito uzelo u obzir da je ABiH izuzimala jedan dio humanitarne pomoći koja je pristizala u enklave.¹⁷³⁶ Konkretno, Pretresno vijeće je zaključilo da su u martu 1995. određene količine hrane, ulja i goriva izdvojene iz pošiljke humanitarne pomoći za ABiH preko UNHCR-a i da je to bio jedini izvor snabdijevanja ABiH u Srebrenici.¹⁷³⁷ Pretresno vijeće je takođe zaključilo da je u maju 1995. ABiH došla do velikih količina hrane iz humanitarne pomoći koja je stigla na područje Srebrenice preko UNHCR-a i da je Glavni štab VRS-a bio upoznat s ovom praksom.¹⁷³⁸

613. U prilog svojoj tvrdnji da su međunarodne humanitarne organizacije znale da se humanitarna pomoć koristi za snabdijevanje ABiH, **Miletić** se oslanja na svjedočenje svjedoka tužilaštva Josepha Kingorija, vojnog posmatrača UN-a,¹⁷³⁹ da je ABiH, uz znanje UNHCR-a, primala manji udio humanitarne pomoći koja je dolazila.¹⁷⁴⁰ Očigledno je da je Pretresno vijeće uzelo u obzir ovo svjedočenje.¹⁷⁴¹ Žalbeno vijeće smatra da **Miletić** nije pokazao da je UNHCR, a još manje neka druga međunarodna humanitarna organizacija, znao da je humanitarna pomoć bila korištena za potrebe ABiH.

614. Što se tiče njegovog navoda da su međunarodne humanitarne organizacije, u stvari, namjerno učestvovala u snabdijevanju ABiH humanitarnom pomoći, **Miletić** se oslanja na svjedočenja vještaka Butlera i Kosovca, kao i na dokazni predmet 5D01351.¹⁷⁴² Ovaj dokazni predmet je Plan rada Štaba Vrhovne komande Armije RBiH za oktobar 1993. u kojem se poziva na "[k]oordinaciju i saradnju s međunarodnim humanitarnim organizacijama u cilju obezbjeđenja

¹⁷³⁴ V. Prvostepena presuda, par. 231 ("najmanje četiri konvoja sa hranom, građevinskim materijalom, humanitarnom pomoći i sanitetskom opremom uskraćeno je odobrenje za prolazak u Srebrenicu"), 234 ("Glavni štab nije odobrio jedan kamion sa školskim priborom"), 236 ("odbijanje VRS-a da propusti u enklavu u prosjeku više od jednog konvoja sedmično značilo je da se podmiruje manje od 25% potreba stanovništva"), 241 ("Jedan kamion sa školskim priborom ni[je] odobren."). V. takođe Prvostepena presuda, par. 228-230, 232-233, 235, 237-240.

¹⁷³⁵ Prvostepena presuda, par. 227.

¹⁷³⁶ V. Prvostepena presuda, par. 227 i fusnota 668. V. takođe Prvostepena presuda, par. 98.

¹⁷³⁷ Prvostepena presuda, par. 197.

¹⁷³⁸ Prvostepena presuda, par. 205, gdje se upućuje na DP 5D00955, Dokument Ministarstva odbrane BiH upućen Sekretarijatu za odbranu u Tuzli, s potpisom Sulje Hasanovića, 5. juni 1995.

¹⁷³⁹ Prvostepena presuda, par. 328, 1448.

¹⁷⁴⁰ Miletićev žalbeni podnesak, par. 140 i fusnota 233.

¹⁷⁴¹ Prvostepena presuda, fusnota 570, gdje se upućuje na: Joseph Kingori, T. 19481 (11. januar 2008.).

¹⁷⁴² Miletićev žalbeni podnesak, par. 140 i fusnote 234-236.

lijekova, [sanitetskih materijalnih sredstava] i medicinske opreme, kao i hrane za potrebe [ABiH]".¹⁷⁴³ Kao takav, odnosi se na namjere ABiH 1993. godine, a ne na postupke međunarodnih humanitarnih organizacija 1995. godine. Butlerovo svjedočenje, koje se odnosi na vojne posljedice skretanja humanitarne pomoći za potrebe ABiH, takođe je sporedno.¹⁷⁴⁴ Na kraju, Kosovac je jedino mogao da pretpostavi da je "saradnja humanitarnih organizacija s Armijom Bosne i Hercegovine [bila] u funkciji snabdijevanja i logističke podrške armije".¹⁷⁴⁵ Iz gore navedenih razloga, Žalbeno vijeće odbacuje **Miletićev** navod.

615. Žalbeno vijeće primjećuje da, u skladu s međunarodnim običajnim pravom koje je mjerodavno i za međunarodne i za nemeđunarodne oružane sukobe, "[s]trane u sukobu moraju odobriti i omogućiti brz i neometan prolaz humanitarne pomoći za civile kojima je ona potrebna, a dostava pomoći mora biti nepristrasnog karaktera i bez ikakve diskriminacije, pri čemu strane u sukobu imaju pravo da vrše kontrolu te pomoći".¹⁷⁴⁶ Shodno tome, Žalbeno vijeće se uvjerilo da mjerodavno međunarodno humanitarno pravo nije obavezivalo VRS da dozvoli prolaz pošiljaka humanitarne pomoći u korist ABiH ili vojne opreme pod maskom humanitarne pomoći. Takve pošiljke su bile lišene svog nepristrasnog karaktera.¹⁷⁴⁷

616. S obzirom na to, Žalbeno vijeće će sada ispitati da li je Pretresno vijeće pogriješilo kad nije analiziralo legalnost svakog nametnutog ograničenja dostave humanitarne pomoći enklavama. Žalbeno vijeće podsjeća da se Pretresno vijeće oslonilo na onaj dio iz Direktive br. 7 u kojem se poziva na "plansk[o] i nenametljiv[o] restriktivn[o] odobravanje[...] zahteva" kako bi se "smanji[la] i ograniči[la] logističk[a] podršk[a] snaga UNPROFOR-a u enklavama i dotur materijalnih sredstava muslimanskom življu, i [njih] učini[lo] ovisnim od naše dobre volje, a istovremeno izbe[gla] osud[a] međunarodne zajednice i svetskog javnog mnjenja".¹⁷⁴⁸ Pretresno vijeće je takođe zaključilo da vrijeme koje je proteklo od izdavanja Direktive br. 7 do povećanja ograničenja kretanja konvoja govori u prilog zaključku da se kretanje konvoja ograničavalo u skladu s Direktivom br. 7.¹⁷⁴⁹ Nadalje, Žalbeno vijeće podsjeća da su ograničenja koja je Pretresno vijeće uzelo u obzir obuhvatala sprečavanje prolaza brojnih konvoja za koje nije bilo nikakvih naznaka da

¹⁷⁴³ DP 5D01351, Plan rada Štaba Vrhovne komande Armije RBiH za listopad/oktobar 1993. godine, str. 13-14.

¹⁷⁴⁴ Richard Butler, T. 20094 (21. januar 2008.) ("Očito je da bi skretanje humanitarne pomoći ili bilo kakve takve pomoći koja je išla za enklavu a koju je prisvajala vojska, 28. divizija ABiH, znatno povećalo ili barem održalo sposobnost te jedinice da vodi vojne operacije. Tako da bi to, s vojnog stanovišta, VRS smatrao štetnim po svoje ciljeve.").

¹⁷⁴⁵ Slobodan Kosovac, T. 30202 (16. januar 2009.) (naglasak dodat).

¹⁷⁴⁶ Henckaerts i Doswald-Beck, *Customary International Humanitarian Law*, tom I, pravilo 55, str. 193-200. V. takođe član 23 Ženevske konvencije IV; član 70 Dopunskog protokola I; član 18 Dopunskog protokola II.

¹⁷⁴⁷ V. gore, par. 610-612.

¹⁷⁴⁸ Prvostepena presuda, par. 766.

¹⁷⁴⁹ Prvostepena presuda, par. 767 i fusnota 2796.

sadrže vojna sredstva,¹⁷⁵⁰ kao i da je čak bila blokirana i dostava školskog pribora.¹⁷⁵¹ Shodno tome, Žalbeno vijeće odbacuje **Miletićeve** argumente. Žalbeno vijeće smatra da **Miletić** nije pokazao nikakvu grešku u rezonovanju Pretresnog vijeća ni u pobijanim zaključcima.

617. Shodno tome, Žalbeno vijeće odbacuje **Miletićevu** žalbenu podosnovu 5.1.

b. Formalno primanje na znanje (podosnova 5.2)

618. **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku time što je formalno primilo na znanje činjenice koje su ključne za tezu protiv njega, prekršivši time njegova prava predviđena članovima 20(1) i 21(2) Statuta tako što je teret izvođenja dokaza u vezi s tim činjenicama prebacilo na odbranu.¹⁷⁵² **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće formalno primilo na znanje to da je došlo do smanjenja dostave humanitarne pomoći u Srebrenicu, a da pritom nije uzelo u obzir dokaze koji govore suprotno.¹⁷⁵³ **Miletić** dalje tvrdi da činjenice koje su formalno primljene na znanje potiču iz predmeta *Krstić* i *Blagojević i Jokić*, u kojima pitanje humanitarne pomoći i prolaza konvoja nije bilo navedeno u optužbama te da, stoga, o njima nije vođena odgovarajuća diskusija.¹⁷⁵⁴ **Miletić** tvrdi da je zadatak odbrane postao praktično nemoguć, budući da su relevantni dokumenti bili u posjedu organizacija koje nisu bile spremne da ih objelodane.¹⁷⁵⁵ Naposljetku, **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće, time što je formalno primilo na znanje činjenicu da je "[d]io plana bila i blokada konvoja za snabdijevanje", pretpostavilo – suprotno članu 21(3) Statuta – da je postojao plan, te da je, time što je **Miletićeva** djela kategorisalo prema tom planu, propustilo da valjano razmotri druge razloge koji su naveli srpske vlasti da primijene mjere koje su se odnosile na pristup konvoja humanitarne pomoći.¹⁷⁵⁶

619. Tužilaštvo u odgovoru kaže da je Pretresno vijeće ispravno formalno primilo na znanje činjenice o kojima je već presuđeno, a koje se odnose na humanitarnu pomoć i konvoje.¹⁷⁵⁷ Tužilaštvo tvrdi da formalnim primanjem na znanje nije prebačen konačan teret ubjeđivanja, zatim da se činjenice koje su formalno primljene na znanje ne odnose neposredno na **Miletićevo** ponašanje, te da ne postoji pravni uslov da činjenice o kojima je presuđeno ne smiju biti u razumnoj mjeri sporne.¹⁷⁵⁸ Tužilaštvo takođe tvrdi da **Miletić** nije potkrijepio svoju tvrdnju da je bilo teško

¹⁷⁵⁰ V. gore, fusnota 1734 i propratni tekst.

¹⁷⁵¹ V. gore, fusnota 1734.

¹⁷⁵² Miletićev žalbeni podnesak, par. 145-148, 150; Miletićeva replika, par. 54-55; žalbeni pretres, AT. 420-421 (5. decembar 2013.).

¹⁷⁵³ Miletićev žalbeni podnesak, par. 145.

¹⁷⁵⁴ Miletićev žalbeni podnesak, par. 149; žalbeni pretres, AT. 420 (5. decembar 2013.).

¹⁷⁵⁵ Miletićev žalbeni podnesak, par. 151.

¹⁷⁵⁶ Miletićev žalbeni podnesak, par. 145, 152; žalbeni pretres, AT. 420 (5. decembar 2013.).

¹⁷⁵⁷ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 89, 94; žalbeni pretres, AT. 457 (5. decembar 2013.).

¹⁷⁵⁸ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 90-92; žalbeni pretres, AT. 457 (5. decembar 2013.).

pribaviti dokaze od međunarodnih organizacija.¹⁷⁵⁹ Na kraju, tužilaštvo tvrdi da zaključci Pretresnog vijeća nisu zasnovani isključivo na činjenicama o kojima je već presuđeno.¹⁷⁶⁰

620. Što se tiče **Miletićevog** argumenta da je Pretresno vijeće na njega prebacilo "teret izvođenja dokaza" time što je formalno primilo na znanje činjenice koje su ključne za tezu protiv njega, Žalbeno vijeće podsjeća da, na osnovu pravila 94(B) Pravilnika,¹⁷⁶¹ "formalno primanje na znanje činjenica o kojima je presuđeno ne prebacuje konačan teret ubjeđivanja, koji počiva na tužilaštvu", i da činjenice "utvrđene na osnovu pravila 94(B) predstavljaju samo pretpostavke koje odbrana može pobijati svojim dokazima na suđenju".¹⁷⁶² Međutim, "činjenice o kojima je presuđeno, a koje se odnose na djela, ponašanje i duševno stanje optuženog ne bi trebalo formalno primati na znanje".¹⁷⁶³ S druge strane, "druge činjenice koje se manje direktno odnose na krivičnu odgovornost optuženog ostavljaju se Pretresnom vijeću da o njima rješava na osnovu svog diskrecionog ovlaštenja".¹⁷⁶⁴ Mada se činjenice o kojima je presuđeno na koje ukazuje **Miletić**¹⁷⁶⁵ odnose na dio optužbi protiv njega,¹⁷⁶⁶ one se ne odnose na njegova djela, ponašanje ili duševno stanje.¹⁷⁶⁷ Te činjenice o kojima je presuđeno obuhvaćene su, stoga, diskrecionim ovlaštenjem Pretresnog vijeća. **Miletić** u svojim argumentima iskrivljeno prikazuje mjerodavno pravo i ne pokazuje da je Pretresno vijeće zloupotrijebilo svoje diskreciono ovlaštenje time što je formalno primilo činjenice na znanje. Ovaj argument se odbacuje.

621. U prilog svom argumentu da je Pretresno vijeće formalno primilo na znanje da je došlo do smanjenja dostave humanitarne pomoći u Srebrenicu, a da pritom nije uzelo u obzir dokaze koji

¹⁷⁵⁹ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 93.

¹⁷⁶⁰ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 89, 94; žalbeni pretres, AT. 457-458 (5. decembar 2013.).

¹⁷⁶¹ Pravilo 94(B) Pravilnika predviđa da "[n]a zahtjev jedne od strana ili *proprio motu* pretresno vijeće može, nakon što sasluša strane, odlučiti da formalno primi na znanje činjenice o kojima je presuđeno ili autentičnost dokumentarnih dokaza iz drugih postupaka pred Međunarodnim sudom koji se odnose na pitanja o kojima je riječ u tekućem suđenju."

¹⁷⁶² *Tužilac protiv Dragomira Miloševića*, predmet br. IT-98-29/1-AR73.1, Odluka po interlokutornim žalbama na odluku Pretresnog vijeća po zahtjevu tužilaštva za formalno primanje na znanje činjenica o kojima je presuđeno i tužiočevom katalogu činjenica o kojima su se strane složile, 26. juni 2007., par. 16, gdje se poziva na Odluku u vezi s formalnim primanjem na znanje u predmetu *Karemera i drugi*, par. 42. V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Lukić i Lukić*, par. 261.

¹⁷⁶³ Odluka u vezi s formalnim primanjem na znanje u predmetu *Karemera i drugi*, par. 50.

¹⁷⁶⁴ Odluka u vezi s formalnim primanjem na znanje u predmetu *Karemera i drugi*, par. 51.

¹⁷⁶⁵ Miletićev žalbeni podnesak, fusnote 245, 264, gdje se upućuje na Odluku u predmetu *Popović i drugi* od 26. septembra 2006., Dodatak, činjenice 48, 52-53, 55, 63-64.

¹⁷⁶⁶ Optužnica, par. 51, 75(a)(ii).

¹⁷⁶⁷ "Bosanski Srbi su hotimično pokušavali ograničiti pristup međunarodnim konvojima humanitarne pomoći u enklavu. Snage bosanskih Srba su sprečavale pripadnike Nizozemskog bataljona da se vrate u enklavu, kao i unošenje opreme i municije." (činjenica 48). "Početkom 1995. godine u srebreničku enklavu je uspijevalo stići sve manje konvoja za snabdijevanje." (činjenica 52). "Već oskudni izvori opskrbe za civilno stanovništvo još su se više smanjili, pa su čak i rezerve snaga UN-a u hrani, lijekovima, gorivu i municiji postale opasno male." (činjenica 53). "Na kraju su mirovne snage imale tako malo goriva da su bile prisiljene enklavom patrolirati pješice." (činjenica 55). "Dio plana bila je i blokada konvoja za snabdijevanje." (činjenica 63). "Do sredine 1995. humanitarna situacija za civile bosanske Muslimane i vojno osoblje u enklavi postala je katastrofalna." (činjenica 64). V. Odluka u predmetu *Popović i drugi* od 26. septembra 2006., Dodatak.

govore suprotno, **Miletić** se oslanja na jedan izvještaj UNHCR-a.¹⁷⁶⁸ Međutim, Žalbena vijeće napominje da je Pretresno vijeće na odgovarajući način razmotrilo taj dokaz.¹⁷⁶⁹ Nadalje, **Miletić** se oslanja na svjedočenje svjedoka Egbersa koje ne govori u prilog njegovoj tvrdnji da "zalihe hrane u magacinima u Srebrenici nisu bile neznatne".¹⁷⁷⁰ Naposljetku, **Miletić** se takođe poziva na svoju žalbenu podosnovu 5.5, koju Žalbena vijeće odbacuje dalje u tekstu.¹⁷⁷¹ Shodno tome, **Miletić** nije pokazao da je Pretresno vijeće zanemarilo da razmotri bilo koji relevantan dokaz i njegov argument se odbacuje.

622. Što se tiče **Miletićevog** argumenta da činjenice o kojima je presuđeno potiču iz predmeta u kojima nije vođena adekvatna diskusija o pitanjima humanitarne pomoći i prolaza konvoja, Žalbena vijeće podsjeća da ne postoji uslov da činjenice o kojima je presuđeno ne smiju biti u razumnoj mjeri sporne.¹⁷⁷² Žalbena vijeće smatra da pretresna vijeća mogu primijeniti svoje diskreciono ovlaštenje kako bi utvrdila da li će formalno primiti na znanje neku činjenicu o kojoj je presuđeno,¹⁷⁷³ čak i ako je ta činjenica bila u manjoj mjeri ključna za optužbe u ranijem postupku pred Međunarodnim sudom nego što je u ovom postupku,¹⁷⁷⁴ pod uslovom da je tu činjenicu o kojoj je presuđeno "utvrdilo Pretresno vijeće [u ranijim postupcima] na osnovu dokaza".¹⁷⁷⁵ **Miletić** nije pokazao da je Pretresno vijeće zloupotrijebilo svoje diskreciono ovlaštenje. Osim toga, Žalbena vijeće napominje da Pretresno vijeće nije do svojih relevantnih zaključaka došlo samo na osnovu činjenica o kojima je presuđeno, već i na osnovu drugih dokaza.¹⁷⁷⁶ **Miletićev** argument se odbacuje.

623. **Miletićev** argument da je zadatak odbrane postao "praktično nemoguć" zbog toga što organizacije koje raspolažu relevantnim dokumentima nisu bile spremne da ih objelodane Žalbena vijeće takođe odbacuje zbog toga što u prilog tom svom argumentu nije nijednom uputio na spis prvostepenog postupka. Isto tako, Žalbena vijeće odbacuje **Miletićeve** argumente u vezi s činjenicom o kojoj je presuđeno da je "[d]io plana bila i blokada konvoja za snabdijevanje", budući da ne iznosi nikakve argumente u prilog svojoj tvrdnji da je ta činjenica "bila odlučujuća za

¹⁷⁶⁸ Miletićev žalbeni podnesak, fusnota 249, gdje se upućuje na "P04145, str. 14". Žalbena vijeće primjećuje da na dnu 21. stranice dokaznog predmeta stoji broj "14".

¹⁷⁶⁹ V. Prvostepena presuda, fusnote 675, 690, 701, 718-719, 733, 736, gdje se upućuje na DP P04145, Informativne zabilješke UNHCR-a o bivšoj Jugoslaviji, br. 7/95, juli 1995., str. 21.

¹⁷⁷⁰ Miletićev žalbeni podnesak, par. 145, gdje se upućuje na: Vincent Egbers, T(F). 2873-2874 (20. oktobar 2006.).

¹⁷⁷¹ V. dolje, par. 641-649.

¹⁷⁷² Odluka u vezi s formalnim primanjem na znanje u predmetu *Karemera i drugi*, par. 40.

¹⁷⁷³ V. gore, par. 620.

¹⁷⁷⁴ V. Drugostepena presuda u predmetu *Blagojević i Jokić*, par. 34.

¹⁷⁷⁵ *Tužilac protiv Théoneste Bagosore i Anatolea Nsengiyumve*, predmet br. ICTR-98-41-A, Odluka po zahtjevu Anatolea Nsengiyumve za formalno primanje na znanje, 29. oktobar 2010., par. 11 (naglasak izostavljen).

¹⁷⁷⁶ V. Prvostepena presuda, fusnote 614-615, 671, 673-674, 679, 681, 686-687, 710.

paragrafe 766 i 767 [Prvostepene] presude".¹⁷⁷⁷ On zapravo ne pokazuje da se Pretresno vijeće u bilo kojem dijelu Prvostepene presude oslonilo na tu činjenicu o kojoj je presuđeno kako bi izvelo ijedan činjenični zaključak. Žalbeno vijeće, stoga, smatra da **Miletić** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo s tim u vezi.¹⁷⁷⁸

624. Shodno tome, Žalbeno vijeće odbacuje **Miletićevu** žalbenu podosnovu 5.2.

c. Humanitarna situacija u enklavama (podosnova 5.3)

625. **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku time što je humanitarnu situaciju u enklavama Srebrenica i Žepa dovelo u vezu s Direktivom br. 7 i s napadom usmjerenim protiv civilnog stanovništva.¹⁷⁷⁹ **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće, time što je uspostavilo tu vezu iako je istovremeno primijetilo da nema uvjerljivih dokaza o tome kada se humanitarna situacija u Srebrenici pogoršala, prekršilo opšta pravna načela, kao i član 21(3) Statuta i pravilo 87(A) Pravilnika.¹⁷⁸⁰ **Miletić** takođe tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo očitu činjeničnu grešku budući da su dokazi pokazali da je teška situacija u Srebrenici bila posljedica lošeg upravljanja humanitarnom pomoći u samoj enklavi i da nije utvrdilo nikakvo pogoršanje humanitarne situacije u Žepi.¹⁷⁸¹ Tužilaštvo u odgovoru kaže da su zaključci Pretresnog vijeća bili razumni i zasnovani na dokazima, te da **Miletić** nije pokazao nikakvu pravnu ili činjeničnu grešku.¹⁷⁸²

626. Žalbeno vijeće će prvo ispitati **Miletićev** pravni prigovor koji se odnosi na navodno nepostojanje uvjerljivih dokaza o tome kada se humanitarna situacija u Srebrenici pogoršala. Pretresno vijeće je zaključilo sljedeće:

[d]a se nakon izdavanja Direktive 7, humanitarna situacija u enklavama pogoršala. Na osnovu dokaza nije moguće pouzdano zaključiti kada je nastupilo to pogoršanje. [...] Međutim, u svjetlu svih predočenih dokaza, Pretresno vijeće se uvjerilo da je najkasnije u junu došlo do osjetnog pada u dostavi humanitarne pomoći, uslijed čega je humanitarna situacija u enklavama Srebrenici i Žepi postala veoma teška. Pretresno vijeće se uvjerilo da je takva situacija bila posljedica ograničavanja kretanja konvoja s humanitarnom pomoći, koja je VRS nametnuo u skladu s planom izloženim u Direktivi br. 7. Pretresno vijeće se isto

¹⁷⁷⁷ Miletićev žalbeni podnesak, par. 145. Pretresno vijeće je zaključilo da je najkasnije u junu 1995. došlo do značajnog pada u dostavi humanitarne pomoći, uslijed čega je humanitarna situacija u enklavama Srebrenici i Žepi postala veoma teška, te da je takva situacija bila posljedica ograničavanja kretanja konvoja s humanitarnom pomoći, koja je VRS nametnuo u skladu s planom izloženim u Direktivi br. 7. Pretresno vijeće je takođe zaključilo da je, u skladu s politikom definisanom u Direktivi br. 7, VRS ograničavao popunu zaliha UNPROFOR-a i da su ta ograničavanja dostave humanitarne pomoći bila jedna od komponenata napada usmjerenog protiv civilnog stanovništva. V. Prvostepena presuda, par. 766-767.

¹⁷⁷⁸ V. gore, par. 608-617.

¹⁷⁷⁹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 156; Miletićeva replika, par. 56-57.

¹⁷⁸⁰ Miletićev žalbeni podnesak, par. 153-156; Miletićeva replika, par. 56-57; žalbeni pretres, AT. 422-423 (5. decembar 2013.).

¹⁷⁸¹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 156.

¹⁷⁸² Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 79-80, 95-98; žalbeni pretres, AT. 458 (5. decembar 2013.).

tako uvjerilo da je, u skladu s politikom definisanom u Direktivi br. 7, VRS ograničavao popunu zaliha UNPROFOR-a. Ono se takođe uvjerilo da je to ograničavanje dostave humanitarne pomoći bilo jedna od komponenata napada usmjerenog protiv civilnog stanovništva.¹⁷⁸³

Shodno tome, Pretresno vijeće je zaključilo da se humanitarna situacija u enklavama pogoršala negdje nakon izdavanja Direktive br. 7¹⁷⁸⁴ i da je do toga došlo najkasnije u junu 1995. godine. To što je Pretresno vijeće pomenulo neuvjerljive dokaze odnosi se isključivo na njegovu nemogućnost da utvrdi da li se humanitarna situacija u enklavama pogoršala prije juna 1995. Nadalje, Pretresno vijeće je razmotrilo znatan korpus dokaza koji upućuju na pogoršavanje humanitarne situacije u enklavama u to vrijeme.¹⁷⁸⁵ **Miletić** zanemaruje zaključke Pretresnog vijeća zasnovane na tim dokazima dok istovremeno upućuje na dokaze koji ukazuju na to da je bilo problema u dostavi humanitarne pomoći u enklave 1994. godine.¹⁷⁸⁶ Ti dokazi, kao ni relativno mali broj dokaza u vezi sa zahtjevima za konvoje, odgovorima i obavještenjima o tome u periodu od aprila do jula 1995., nisu u suprotnosti sa zaključcima Pretresnog vijeća.¹⁷⁸⁷ Žalbeno vijeće stoga zaključuje da **Miletić** nije pokazao nikakvu grešku u zaključcima Pretresnog vijeća, niti je pokazao da je Pretresno vijeće prekršilo ijedno opšte pravno načelo, član 21(3) Statuta ili pravilo 87(A) Pravilnika.

627. Žalbeno vijeće će sada razmotriti **Miletićeve** prigovore na činjenične zaključke. **Miletić** upućuje na dokaze koji ukazuju na to da je određena količina humanitarne pomoći nejednako raspoređena, da su je oduzimali određeni pojedinci, da je prodavana na pijaci ili da je korištena u svrhe u koje nije bila namijenjena.¹⁷⁸⁸ Žalbeno vijeće primjećuje da ti dokazi ne upućuju jasno na neki konkretan period ili se odnose na godine prije 1995.¹⁷⁸⁹ Žalbeno vijeće dalje smatra da je Pretresno vijeće, mada je znalo za probleme s raspodjelom humanitarne pomoći koji su se pojavili u maju 1995.,¹⁷⁹⁰ pred sobom imalo i znatan korpus dokaza koji su ukazivali na to da su u junu 1995. ograničenja kretanja konvoja s pomoći doprinijela pogoršanju humanitarne situacije.¹⁷⁹¹ **Miletić**

¹⁷⁸³ Prvostepena presuda, par. 767 (reference unutar citata izostavljene).

¹⁷⁸⁴ V. gore, par. 573.

¹⁷⁸⁵ Prvostepena presuda, par. 228-236.

¹⁷⁸⁶ Miletićev žalbeni podnesak, par. 154 (gdje se upućuje na DP 5D00509, Vanredni izvještaj Komande 2. korpusa Armije BiH u Tuzli u vezi sa sastankom s Kenom Biserom, upućen Rasimu Deliću, s potpisom Seada Delića, 9. decembar 1994., str. 3); Miletićeva replika, par. 56 (gdje se upućuje na DP P04145, Informativne zabilješke UNHCR-a o bivšoj Jugoslaviji, br. 7/95, juli 1995., str. 21).

¹⁷⁸⁷ Prvostepena presuda, par. 218.

¹⁷⁸⁸ Miletićev žalbeni podnesak, par. 156 i fusnota 275, gdje se upućuje na: Pieter Boering, T. 2033 (22. septembar 2006.) ("Jednom prilikom bio sam na banketu kod gradonačelnika i taj banket je izgledao kao banket u restoranu s četiri ili pet zvjezdica dok se stanovništvo stvarno patilo."), DP 1D00019, Izvještaj Generalštaba ABiH upućen komandantu ABiH, 23. februar 1995., str. 3, DP 5D00031, Sažeti prikaz kriminogenih radnji u zaštićenim zonama u BiH, s Mežićevim potpisom, 12. januar 1996., str. 10-13, Joseph Kingori, T. 19480 (11. januar 2008.).

¹⁷⁸⁹ V. DP 5D00031, Sažeti prikaz kriminogenih radnji u zaštićenim zonama u BiH, s Mežićevim potpisom, 12. januar 1996., str. 10.

¹⁷⁹⁰ V. Prvostepena presuda, par. 205.

¹⁷⁹¹ V. konkretno, Prvostepena presuda, par. 234-236.

zanemaruje zaključke Pretresnog vijeća zasnovane na tim dokazima i zbog toga ne uspijeva pokazati da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao doći do ovog zaključka.

628. U prilog svom argumentu da na osnovu dokaza nije utvrđeno nikakvo pogoršanje humanitarne situacije u Žepi, **Miletić** navodi jedan dokument ABiH prema kojem je "[u] trenutku napada četnika na Žepu 9. jula 1995. godine na ovom području [...] živjelo oko 6.500 stanovnika, koji su, kao i pripadnici 285. lbr, bili dobro snabdjeveni prehrambenim artiklima svih vrsta".¹⁷⁹² Neovisno o tom dokaznom predmetu, Pretresno vijeće je razmotrilo dokaze koji ukazuju na pogoršanje humanitarne situacije u Žepi u junu 1995.¹⁷⁹³ **Miletić** nije uspio da dovede u pitanje zaključke do kojih je Pretresno vijeće došlo na osnovu tih dokaza i nije pokazao da je Pretresno vijeće napravilo grešku. Odbacuje se i ovaj prigovor na činjenični zaključak.

629. Shodno tome, Žalbeno vijeće odbacuje **Miletićevu** žalbenu podosnovu 5.3.

d. Raspodjela humanitarne pomoći u junu 1995. (podosnova 5.4)

630. **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku, čime je prekršilo pravilo 87(A) Pravidnika, kao i činjeničnu grešku kad je zaključilo da je u junu 1995. došlo do pada u dostavi hrane enklavama i da je on bio posljedica ograničavanja kretanja konvoja koja su nametnuta u skladu s Direktivom br. 7.¹⁷⁹⁴ **Miletić** tvrdi da Pretresno vijeće nije valjano razmotrilo niz činjenica koje su doprinijele smanjenju broja konvoja u junu 1995. i koje nisu imale veze s ograničenjima koja su nametnule srpske vlasti.¹⁷⁹⁵ Tužilaštvo u odgovoru kaže da je Pretresno vijeće razumno zaključilo da je do pada u dostavi humanitarne pomoći u junu 1995. došlo zbog ograničenja koja je VRS nametnuo u skladu s Direktivom br. 7 i da **Miletić** nije pokazao suprotno.¹⁷⁹⁶

631. Žalbeno vijeće podsjeća da je Pretresno vijeće zaključilo da je najkasnije u junu 1995. došlo do značajnog pada u dostavi humanitarne pomoći, uslijed čega je humanitarna situacija u enklavama Srebrenici i Žepi postala veoma teška, te da je takva situacija bila posljedica ograničavanja kretanja konvoja s humanitarnom pomoći koja je VRS nametnuo u skladu s planom izloženim u Direktivi br. 7.¹⁷⁹⁷ Žalbeno vijeće će ispitati svaku činjenicu na koju upućuje **Miletić** u svom osporavanju zaključka Pretresnog vijeća.

¹⁷⁹² Miletićev žalbeni podnesak, par. 156 i fusnota 276, gdje se poziva na DP 1D00019, Izvještaj Generalštaba ABiH upućen komandantu ABiH, 23. februar 1995., str. 5. Žalbeno vijeće primjećuje da se čini da je datum ovog dokaznog predmeta netačan pošto su u njemu opisani kasniji događaji.

¹⁷⁹³ V. konkretno, Prvostepena presuda, par. 240-241.

¹⁷⁹⁴ Miletićev žalbeni podnesak, par. 157, 162; Miletićeva replika, par. 63.

¹⁷⁹⁵ Miletićev žalbeni podnesak, par. 158-162; Miletićeva replika, par. 58-63; žalbeni pretres, AT. 481-482 (5. decembar 2013.).

¹⁷⁹⁶ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 99-102; žalbeni pretres, AT. 456, 458-460 (5. decembar 2013.).

¹⁷⁹⁷ Prvostepena presuda, par. 766-767.

632. **Miletić** upućuje na dokazni predmet P04133 kako bi ustvrdio da je UNHCR odlučio da obustavi konvoje zbog krize između UNPROFOR-a i srpskih vlasti koja je izbila u maju 1995.¹⁷⁹⁸ Taj dokazni predmet je sedmični izvještaj UNPROFOR-a o stanju za period od 29. maja do 4. juna 1995. u kojem se navodi da je UNHCR odlučio da obustavi konvoje zbog bezbjednosne situacije i nedostatka ljudstva UNPROFOR-a za pratnju konvoja.¹⁷⁹⁹ Međutim, ovaj dokaz se odnosi na Sarajevo, a ne na enklave.¹⁸⁰⁰ **Miletićev** argument je, stoga, neprimjeren.

633. **Miletić** tvrdi, oslanjajući se pritom na dokazne predmete 5D00229 i 5D01165, da je ofanziva koju je ABiH pokrenula 15. juna 1995. i u kojoj su učestvovala snage iz Srebrenice i Žepe pogoršala bezbjednosnu situaciju za prolaz konvoja.¹⁸⁰¹ Dokazni predmet 5D00229 je naređenje ABiH od 17. juna 1995. za pripreme za izvođenje borbenih dejstava, upućeno snagama ABiH u Srebrenici i Žepi.¹⁸⁰² Ovaj dokaz odnosi se na očekivano učešće tih snaga u ofanzivi i kao takav je nedovoljan da bi se na osnovu njega utvrdilo da je to otežalo prolaz konvoja. Osim toga, dokazni predmet 5D01165 ukazuje na to da je cilj ofanzive bio podizanje blokade Sarajeva,¹⁸⁰³ koje se nalazi zapadno od enklava Srebrenica i Žepa, dok su konvoji UNHCR-a te enklave snabdijevali iz Beograda, sjevernim pravcem.¹⁸⁰⁴ Žalbeno vijeće stoga smatra da **Miletić** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo jer nije valjano razmotrilo taj dokaz.

634. Oslanjajući se na dokazni predmet P04145, **Miletić** tvrdi da je UNHCR u junu 1995. smanjio količinu humanitarne pomoći za BiH, uključujući i enklave.¹⁸⁰⁵ U relevantnom dijelu ovog izvještaja UNHCR-a navodi se da je ciljana količina pomoći za BiH u cjelini smanjena u periodu od maja do juna 1995.¹⁸⁰⁶ Podaci u tom izvještaju nisu razvrstani po konkretnim informacijama i zbog toga nije moguće utvrditi da li se ciljana pomoć uopšte smanjila za Srebrenicu i Žepu i, ako jeste, u kojoj mjeri. U svakom slučaju, Pretresno vijeće je zaključilo da je u Srebrenicu i Žepu isporučeno samo približno 30 posto pomoći koja je bila predviđena za juni 1995.¹⁸⁰⁷ **Miletićev** argument se odbacuje.

635. **Miletić** tvrdi da Pretresno vijeće nije ispravno ocijenilo činjenicu da najmanje jedan konvoj UNHCR-a nije ušao u Srebrenicu zbog ograničenja koja je nametnuo Nizozemski bataljon.¹⁸⁰⁸

¹⁷⁹⁸ V. Miletićev žalbeni podnesak, par. 158; žalbeni pretres, AT. 481 (5. decembar 2013.).

¹⁷⁹⁹ DP P04133, Sedmični izvještaj UNPROFOR-a o stanju, 4. juni 1995., str. 5, par. 14.

¹⁸⁰⁰ DP P04133, Sedmični izvještaj UNPROFOR-a o stanju, 4. juni 1995., str. 4.

¹⁸⁰¹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 158; žalbeni pretres, AT. 481 (5. decembar 2013.).

¹⁸⁰² DP 5D00229, Naređenje Generalštaba ABiH 28. diviziji, s potpisom Sulejmana Budakovića, 17. juni 1995.

¹⁸⁰³ DP 5D01165, Naređenje Glavnog štaba VRS-a za ojačanje snaga Sarajevsko-romanijskog korpusa na sjeverozapadnom dijelu ratišta, s otkucanim Mladićevim potpisom, 15. juni 1995., str. 1.

¹⁸⁰⁴ DP P04145, Informativne zabilješke UNHCR-a o bivšoj Jugoslaviji, br. 7/95, juli 1995., str. 11.

¹⁸⁰⁵ Miletićev žalbeni podnesak, par. 158; žalbeni pretres, AT. 481 (5. decembar 2013.).

¹⁸⁰⁶ DP P04145, Informativne zabilješke UNHCR-a o bivšoj Jugoslaviji, br. 7/95, juli 1995., str. 19.

¹⁸⁰⁷ Prvostepena presuda, par. 234, 241. V. takođe Prvostepena presuda, fusnota 701.

¹⁸⁰⁸ Miletićev žalbeni podnesak, par. 159.

Pretno vijeće je zaključilo da je, "[j]ednom prilikom u drugoj polovini juna 1995. godine, UNHCR [...] odbio kontrolu Nizozemskog bataljona i odlučio da vrati konvoj bez isporučivanja pomoći".¹⁸⁰⁹ Budući da nije pokazano da je na taj način zaustavljeno više od jednog konvoja, Žalbeno vijeće se nije uvjerilo da je Pretno vijeće pogriješilo u razmatranju ovog incidenta.

636. **Miletić** dalje tvrdi da Pretno vijeće nije valjano ocijenilo činjenicu da je konvoj za Srebrenicu, koji je odobren 14. juna 1995., bio otkazan iz nepoznatih razloga.¹⁸¹⁰ Žalbeno vijeće primjećuje da konvoj za Srebrenicu stvarno jeste bio odobren 14. juna 1995.¹⁸¹¹ Međutim, u prilog svom argumentu da su razlozi za to otkazivanje bili nepoznati, **Miletić** se oslanja na dokazni predmet P04136,¹⁸¹² u kojem se – zapravo – sugeriše da su iza tog otkazivanja stajale snage bosanskih Srba.¹⁸¹³ Nadalje, Pretno vijeće je zaključilo da je VRS, "[č]ak i kada su odobrenja za prolazak davana, [...] redovno blokirao konvoje na putu i vraćao ih".¹⁸¹⁴ Žalbeno vijeće, stoga, smatra da **Miletić** nije pokazao da Pretno vijeće nije ispravno ocijenilo relevantne dokaze.

637. S obzirom na zaključak Pretnog vijeća o tome da je VRS redovno odobravao, a zatim blokirao prolaz konvoja,¹⁸¹⁵ Žalbeno vijeće takođe odbacuje **Miletićeve** tvrdnje da Pretno vijeće nije ispravno ocijenilo količinu humanitarne pomoći koju su odobrile srpske vlasti.¹⁸¹⁶

638. **Miletić** tvrdi da zaključak Pretnog vijeća da je UNHCR u Žepu isporučio samo 30 posto pomoći koja je bila predviđena za juni 1995. sam po sebi ne podrazumijeva da se humanitarna situacija u Žepi pogoršala.¹⁸¹⁷ Međutim, Žalbeno vijeće se nije uvjerilo da je Pretno vijeće svoj zaključak o tome da je "humanitarna situacija" u enklavi Žepa postala "veoma teška"¹⁸¹⁸ zasnovalo isključivo na toj konstataciji.¹⁸¹⁹ Konkretno, Žalbeno vijeće napominje da je Pretno vijeće, u vezi sa situacijom u Žepi, zaključilo sljedeće:

U periodu od 7. marta do 18. juna, Glavni štab VRS-a nije odobrio nijedan transport goriva za Žepu. Nedostatak goriva doveo je do toga da Ukrajinska četa prestane koristiti svoje generatore, što je uticalo na njen kapacitet skladištenja

¹⁸⁰⁹ Prvostepena presuda, fusnota 667.

¹⁸¹⁰ Miletićev žalbeni podnesak, par. 159.

¹⁸¹¹ Prvostepena presuda, par. 234.

¹⁸¹² Miletićev žalbeni podnesak, par. 159.

¹⁸¹³ DP P04136, Dnevni izvještaj UN-a koji je Akashi uputio Annanu, 14. juni 1995., par. 2 ("Niti jedan od konvoja UNHCR-a u enklavu nije dobio dozvole. Konvoj za Srebrenicu je otkazan. Sarajevski konvoj nije niti otišao iz Zenice. Pripadnici vojske bosanskih Srba (VBS) traže da se humanitarna pomoć dijeli 50-50%, ali UNHCR nije na to pristao.").

¹⁸¹⁴ Prvostepena presuda, par. 228. V. takođe Prvostepena presuda, par. 230.

¹⁸¹⁵ Prvostepena presuda, par. 228. V. takođe Prvostepena presuda, par. 230.

¹⁸¹⁶ V. Miletićev žalbeni podnesak, par. 160-161.

¹⁸¹⁷ Miletićev žalbeni podnesak, par. 161.

¹⁸¹⁸ Prvostepena presuda, par. 767.

¹⁸¹⁹ Prvostepena presuda, par. 241.

hrane. Krajem maja, situacija sa zalihama hrane je, prema izvještajima UNPROFOR-a, dosegla 'kritičnu tačku'.¹⁸²⁰

Pretno vijeće je takođe razmotrilo incident u kojem je u konvoju od 7. juna 1995. nađena municija.¹⁸²¹ Do ovog incidenta je došlo nakon nestašice hrane u maju 1995. i on kao takav nije mogao biti uzrok nestašice. Pretresno vijeće je takođe razmotrilo odobrenje za jedan konvoj koji je 14. juna 1995. bio upućen za Žepu.¹⁸²² Iz gore navedenih razloga, Žalbeno vijeće odbacuje sve **Miletićeve** argumente koji se odnose na enklavu Žepa.¹⁸²³

639. Naposljetku, **Miletić** tvrdi da je isporuka humanitarne pomoći u junu 1995. bila teška u cijeloj BiH i da se, stoga, ne može objasniti ponašanjem snaga bosanskih Srba.¹⁸²⁴ U prilog ovom argumentu, **Miletić** upućuje na informacije navedene u dokaznom predmetu P04145, gdje su navedeni "mjesečna ciljana količina hrane" i "isporučena hrana" za juni 1995. za različita područja u BiH.¹⁸²⁵ Žalbeno vijeće ima u vidu da je, prema ovom dokaznom predmetu i zavisno od regije, "mjesečna ciljana količina hrane" bila viša, niža ili otprilike ista kao i količina "isporučene hrane". Žalbeno vijeće ne zna zašto su postojale ove razlike i zaključuje da one nužno nisu u suprotnosti s pobijanim zaključkom. S druge strane, što se tiče Srebrenice početkom jula 1995., Pretresno vijeće je zaključilo da je "odbijanje VRS-a da propusti u enklavu u prosjeku više od jednog konvoja sedmično značilo [...] da se podmiruje manje od 25% potreba stanovništva".¹⁸²⁶ **Miletićev** argument se, stoga, odbacuje.

640. Shodno tome, Žalbeno vijeće zaključuje da **Miletić** nije pokazao nikakvu grešku u pobijanom zaključku i odbacuje njegovu žalbeno podosnovu 5.4.

e. Zalihe sanitetskog materijala u Srebrenici i u posjedu Nizozemskog bataljona (podosnova 5.5)

641. **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo očitu činjeničnu grešku kad je zaključilo da u Srebrenici i Nizozemskom bataljonu nije bilo dovoljno zaliha adekvatnog sanitetskog materijala tokom perioda na koji se odnosi Optužnica.¹⁸²⁷ **Miletić** tvrdi da zaključak Pretresnog vijeća nije

¹⁸²⁰ Prvostepena presuda, par. 240 (reference unutar citata izostavljene), gdje se upućuje na Ukrajinsku četu UNPROFOR-a (dalje u tekstu: Ukrajinska četa).

¹⁸²¹ Prvostepena presuda, par. 240.

¹⁸²² Prvostepena presuda, par. 241 i fusnota 734, gdje se upućuje na DP 5D01429, Obavještenje Glavnog štaba VRS-a upućeno Drinskom korpusu i Istočnobosanskom korpusu u vezi s konvojima humanitarne pomoći, s otkucanim **Miletićevim** potpisom, 12. juni 1995., str. 1.

¹⁸²³ V. **Miletićev** žalbeni podnesak, par. 161.

¹⁸²⁴ **Miletićeva** replika, par. 60; žalbeni pretres, AT. 481-482 (5. decembar 2013.).

¹⁸²⁵ DP P04145, Informativne zabilješke UNHCR-a o bivšoj Jugoslaviji, br. 7/95, juli 1995., str. 19.

¹⁸²⁶ Prvostepena presuda, par. 236.

¹⁸²⁷ **Miletićev** žalbeni podnesak, par. 163, 169; **Miletićeva** replika, par. 64-65.

adekvatno zasnovan na dokazima.¹⁸²⁸ Tužilaštvo u odgovoru kaže da je Pretresno vijeće razumno zaključilo da su zalihe sanitetskog materijala u enklavama bile nedovoljne i da **Miletić** nije pokazao suprotno.¹⁸²⁹

642. **Miletić** prvo osporava zaključak do kojeg je Pretresno vijeće došlo na osnovu iskaza svjedoka tužilaštva PW-106 da je srebrenička bolnica "bila suočena s nestašicom osnovnog sanitetskog materijala".¹⁸³⁰ U prilog svom argumentu **Miletić** upućuje na dokaz da svjedok PW-106 [REDIGOVANO].¹⁸³¹ Žalbeno vijeće se nije uvjerilo da taj dokaz ukazuje na to da je Pretresno vijeće pogriješilo, posebno s obzirom na [REDIGOVANO]¹⁸³² i činjenicu da je svjedok PW-106 dao detaljan iskaz o [REDIGOVANO].¹⁸³³ **Miletić** takođe tvrdi da, suprotno svjedočenju svjedoka PW-106, dokazni predmet 5D00053 pokazuje da je odgovarajuća količina sanitetskog materijala dostavljena u srebreničku enklavu u aprilu 1995.¹⁸³⁴ Ovaj dokazni predmet je izvod iz izvještaja Nizozemskog instituta za ratnu dokumentaciju (dalje u tekstu: NIOD-ov izvještaj), na kojem je Pretresno vijeće zasnovalo svoj zaključak da je "10. aprila nastavljen transport sanitetskog materijala za Nizozemski bataljon, nakon čega se stanje u pogledu medicinskih zaliha popravilo".¹⁸³⁵ Uprkos tome što se stanje popravilo, Pretresno vijeće je dalje zaključilo da je "obnavljanje tih zaliha krajem aprila ponovo prekinuto".¹⁸³⁶ Još važnije je to što kontekst na osnovu kojeg je Pretresno vijeće došlo do zaključka da je srebrenička bolnica bila suočena s nestašicom osnovnog sanitetskog materijala ukazuje na to da je Pretresno vijeće zaključilo da se ta nestašica odnosi na mart 1995.¹⁸³⁷ To bi značilo da se nestašica odnosila na period prije nego što je ponovo uspostavljena isporuka sanitetskog materijala 10. aprila 1995. Stoga, **Miletić** ne pokazuje da dokazni predmet 5D00053 protivrječi iskazu svjedoka PW-106 ili bilo kojem zaključku Pretresnog vijeća.

643. Pretresno vijeće je na osnovu svjedočenja svjedoka tužilaštva Roberta Frankena, zamjenika komandanta Nizozemskog bataljona,¹⁸³⁸ zaključilo da je nestašica goriva, u kombinaciji s nestašicom sanitetskog materijala, dovela do toga da je Nizozemski bataljon prestao pružati

¹⁸²⁸ Miletićev žalbeni podnesak, par. 163-168; Miletićeva replika, par. 64-65.

¹⁸²⁹ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 103-108.

¹⁸³⁰ Prvostepena presuda, par. 228 i fusnota 677.

¹⁸³¹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 164 i fusnota 303, gdje se upućuje na [REDIGOVANO]; svjedok PW-106, 16. novembar 2006., T(F). 4050".

¹⁸³² V. svjedok PW-106, T. 4050 (zatvorena sjednica) (16. novembar 2006.).

¹⁸³³ V., npr., svjedok PW-106, T. 4004-4005 (zatvorena sjednica) (16. novembar 2006.).

¹⁸³⁴ Miletićev žalbeni podnesak, par. 164.

¹⁸³⁵ Prvostepena presuda, par. 232 i fusnota 697.

¹⁸³⁶ Prvostepena presuda, par. 232 i fusnota 698, gdje se upućuje na DP P00510, Dnevni izvještaj o stanju, Vojni posmatračići UN-a, 11. juli 1995., str. 4.

¹⁸³⁷ Prvostepena presuda, par. 228 i fusnota 677.

¹⁸³⁸ Prvostepena presuda, par. 264.

medicinsku pomoć civilnom stanovništvu u nekoliko sela u srebreničkoj enklavi.¹⁸³⁹ **Miletić** tvrdi da je ovaj zaključak u suprotnosti s NIOD-ovim izvještajem.¹⁸⁴⁰ U tom izvještaju se navodi da je 27. aprila 1995., to jest nakon što je ponovo počela isporuka sanitetskog materijala 10. aprila 1995., nastavljeno s pružanjem medicinske pomoći lokalnom stanovništvu punim kapacitetom.¹⁸⁴¹ S druge strane, kontekst u kojem je Pretresno vijeće došlo do svog zaključka ukazuje na to da je Pretresno vijeće zaključilo da se Frankenovo svjedočenje odnosilo na period oko marta 1995.¹⁸⁴² Time što je zanemario hronološki red ovih dokaza, **Miletić** nije pokazao nikakvu nedosljednost između njih. Ovaj argument se stoga odbacuje.

644. Oslanjajući se na drugi dio NIOD-ovog izvještaja, **Miletić** tvrdi da je privremeni prekid medicinskih aktivnosti Nizozemskog bataljona bio "isključivo povezan" sa sukobom između Ljekara bez granica (dalje u tekstu: MSF) i opštine Srebrenica, što Pretresno vijeće nije uzelo u obzir.¹⁸⁴³ Međutim, Žalbena vijeće smatra da dokazi na koje se **Miletić** oslanja ne idu u prilog ovoj tvrdnji. Konkretno, u NIOD-ovom izvještaju navodi se sljedeće: "Male količine zaliha *nisu bile jedini razlog* zbog kojeg je humanitarna pomoć morala biti ograničena. Solidarnost s Ljekarima bez granica takođe je bila jedan od razloga. MSF je došao u sukob s Opštinom Srebrenica krajem marta 1995."¹⁸⁴⁴ S obzirom na to da iz ovog dokaza proizlazi da je sukob bio samo jedan od razloga iz kojih je humanitarna pomoć morala biti ograničena, Žalbena vijeće se nije uvjerilo da je Pretresno vijeće pogriješilo time što ga nije uzelo u obzir.

645. **Miletić** takođe tvrdi da je dokazni predmet P00510, izvještaj Vojnih posmatrača UN-a o stanju od 11. jula 1995. na kojem je zasnovan zaključak Pretresnog vijeća da je "obnavljanje tih zaliha [...] krajem aprila ponovo prekinuto",¹⁸⁴⁵ u suprotnosti s dokaznim predmetima 5D00053 i 5D01446.¹⁸⁴⁶ Međutim, dokazni predmet 5D00053, kako je gore navedeno, odnosi se na situaciju u vezi sa sanitetskim materijalom u aprilu 1995. i nije u suprotnosti s dokaznim predmetom P00510,

¹⁸³⁹ Prvostepena presuda, par. 229 i fusnota 682, gdje se upućuje na: Robert Franken, T. 2643–2644 (18. oktobar 2006.).

¹⁸⁴⁰ Miletićev žalbeni podnesak, par. 165.

¹⁸⁴¹ DP 5D00053, Izvještaj NIOD-a, poglavlje IV. Zalihe za slučaj nužde, str. 4 i fusnota 15. V. takođe Robert Franken, T. 2644 (18. oktobar 2006.).

¹⁸⁴² Prvostepena presuda, par. 229. V. takođe Robert Franken, T. 2643-2644 (18. oktobar 2006.).

¹⁸⁴³ Miletićev žalbeni podnesak, par. 165, gdje se upućuje na DP 5D00052, Izvještaj NIOD-a, poglavlje III. Sukob između Ljekara bez granica (*Médecins Sans Frontières* - MSF) i Opštine, str. 1 ("Budući da je poljska sanitetska stanica radila pod zastavom MSF-a, Nizozemski bataljon je takođe u tom trenutku prestao sa svojim humanitarnim aktivnostima; pružana je samo hitna pomoć.").

¹⁸⁴⁴ DP 5D00052, Izvještaj NIOD-a, poglavlje III. Sukob između Ljekara bez granica (*Médecins Sans Frontières* - MSF) i Opštine, str. 1 (naglasak dodat; kurziv izostavljen iz "Médecins sans Frontières" i "MSF").

¹⁸⁴⁵ Prvostepena presuda, par. 232 i fusnota 698, gdje se upućuje na DP P00510, Dnevni izvještaj o stanju, Vojni posmatrači UN-a, 11. juli 1995., str. 4.

¹⁸⁴⁶ Miletićev žalbeni podnesak, par. 166 i fusnota 314.

koji se odnosi na situaciju *nakon* kraja aprila 1995.¹⁸⁴⁷ Isto tako, relevantni dio dokaznog predmeta 5D01446¹⁸⁴⁸ nije u suprotnosti s dokaznim predmetom P00510 u vezi s obnavljanjem zaliha Nizozemskog bataljona nakon kraja aprila. Žalbeno vijeće, stoga, odbacuje ove argumente.

646. **Miletić** pobija zaključak Pretresnog vijeća da je u Potočarima 11. jula 1995. vladala nestašica sanitetskog materijala.¹⁸⁴⁹ On tvrdi da je Pretresno vijeće uzelo u obzir svjedočenja svjedoka Lj. Simića i Čelanovića koja ne govore u prilog tom zaključku.¹⁸⁵⁰ Međutim, Pretresno vijeće se prilikom donošenja tog zaključka u najvećoj mjeri oslonilo na Frankenovo svjedočenje i jednu činjenicu o kojoj je presuđeno, dok su mu svjedočenja Lj. Simića i Čelanovića poslužila samo kao dodatne reference.¹⁸⁵¹ **Miletić**, stoga, zanemaruje osnovu na koju se Pretresno vijeće u najvećoj mjeri oslonilo i njegov argument se odbacuje.

647. **Miletić** takođe tvrdi da se odbijanje srpskih vlasti da odobre prolaz konvoja UNPROFOR-a koji su prevozili sanitetski materijal ne može pripisati nikakvom planu ograničenja, već pretjeranom i neosnovanom zahtjevu Nizozemskog bataljona za nesrazmjerno velikim količinama lijekova i drugog sanitetskog materijala.¹⁸⁵² U prilog tom argumentu, **Miletić** upućuje samo na jedan dio dokaznog predmeta 5D00053, koji se odnosi na različita mišljenja Nizozemskog bataljona i službenika Ujedinjenih nacija (dalje u tekstu: UN) u vezi s količinom i korištenjem sanitetskog materijala.¹⁸⁵³ Stoga, **Miletić** nije pokazao da je taj dokaz na bilo koji način uticao na srpske vlasti u pogledu odobravanja konvoja. Njegov argument se odbacuje.

648. Naposljetku, **Miletić** tvrdi da je u julu 1995. bilo dovoljno zaliha sanitetskog materijala.¹⁸⁵⁴ Pritom se oslanja na dokazni predmet P04145, izvještaj UNHCR-a, i dokazni predmet 5D01446.¹⁸⁵⁵ Ovi dokazi nedovoljno potkrepljuju njegov argument budući da, kako se čini, ukazuju na to da su postojeće zalihe sanitetskog materijala bile dovoljne jer je civilno stanovništvo upravo trebalo da

¹⁸⁴⁷ DP P00510, Dnevni izvještaj o stanju, Vojni posmatrači UN-a, 11. juli 1995., str. 4 ("Holandski bataljon ne može pružiti mnogo pomoći jer im zalihe nisu stigle od kraja aprila.")

¹⁸⁴⁸ Svjedok 5DPW-26, DP 5D01446, Povjerljiva izjava prihvaćena na osnovu pravila 92*bis* (12. maj 2009.) (povjerljivo), str. 3 (prilog 2).

¹⁸⁴⁹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 166 i fusnota 310, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 311.

¹⁸⁵⁰ Miletićev žalbeni podnesak, par. 166 i fusnota 311, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 311 i fusnota 1036.

¹⁸⁵¹ Prvostepena presuda, fusnota 1036, gdje se upućuje na "Robert Franken, T. 2511 (16. oktobar 2006.); Odluka u predmetu *Popović i drugi* od 26. septembra 2006., Dodatak, činjenica 125. V. takođe Ljubisav Simić, DP 4D00606, Transkript prihvaćen na osnovu pravila 92*ter*, BT. 7611-7612, 7629 (15. april 2004.); Zlatan Čelanović, T. 6676-6677 (31. januar 2007.)."

¹⁸⁵² Miletićev žalbeni podnesak, par. 168.

¹⁸⁵³ Miletićev žalbeni podnesak, par. 168 i fusnota 316, gdje se upućuje na DP 5D00053, Izvještaj NIOD-a, poglavlje IV. Zalihe za slučaj nužde, str. 1.

¹⁸⁵⁴ Miletićeva replika, par. 64.

¹⁸⁵⁵ Prvostepena presuda, fusnote 93, 95, gdje se upućuje na: DP P04145, Informativne zabilješke UNHCR-a o bivšoj Jugoslaviji, br. 7/95, juli 1995., str. 7, svjedok 5DPW-26, DP 5D01446, Povjerljiva izjava prihvaćena na osnovu pravila 92*bis* (12. maj 2009.) (povjerljivo), prilog 2.

bude evakuisano. Stoga **Miletić** ne pokazuje da ti dokazi pokazuju raspoloživost sanitetskog materijala, a ne smanjenu potrebu za takvim materijalom.

649. Shodno tome, Žalbeno vijeće odbacuje **Miletićevu** žalbenu podosnovu 5.5.

f. Snabdijevanje UNPROFOR-a gorivom (podosnova 5.6)

650. **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo činjeničnu grešku time što je zaključilo da UNPROFOR nije imao dovoljno goriva u enklavama.¹⁸⁵⁶ Što se tiče srebreničke enklave, **Miletić** tvrdi da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir da je 13. jula 1995. Nizozemski bataljon bio u mogućnosti dostaviti srpskim vlastima 30.000 litara goriva, koje mora da je imao na raspolaganju prije pada enklave.¹⁸⁵⁷ Što se tiče žepske enklave, **Miletić** tvrdi da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir da je Ukrajinska četa koristila znatne količine goriva i da je čak bila u mogućnosti da prodaje višak goriva.¹⁸⁵⁸ Tužilaštvo u odgovoru kaže da je Pretresno vijeće razumno zaključilo da UNPROFOR nije imao dovoljno goriva u enklavama i da **Miletić** nije pokazao suprotno.¹⁸⁵⁹

651. Žalbeno vijeće će prvo razmotriti **Miletićev** argument koji se odnosi na srebreničku enklavu. On se oslanja na dokazni predmet 5D01385 i svjedočenje svjedoka odbrane Dragoslava Trišića.¹⁸⁶⁰ Pretresno vijeće je razmotrilo te dokaze¹⁸⁶¹ i donijelo sljedeće relevantne zaključke:

Franken je u svom svjedočenju rekao da je "neko iz UN-a" odlučio da UNPROFOR obezbijedi gorivo za prevoz stanovnika, bosanskih Muslimana, iz Srebrenice. Međutim, s obzirom na nestašicu goriva u Nizozemskom bataljonu, prvo je VRS obezbijedio gorivo koje je Nizozemski bataljon kasnije morao nadoknaditi. VRS je uspio sam nabaviti gorivo i u određenom trenutku 12. jula, jedna cisterna sa gorivom stigla je iz Drinskog korpusa i bila na raspolaganju kako bi se autobusi na parkiralištu transportnog preduzeća "Vihor" u Bratuncu napunili gorivom.¹⁸⁶²

Miletić samo daje prednost jednom dijelu dokaznog materijala na kojem počivaju zaključci Pretresnog vijeća, a pritom ne objašnjava zašto zaključak ne bi mogao biti održiv na osnovu preostalih dokaza. Konkretno, on nije pokazao nikakvu grešku u zaključku Pretresnog vijeća da je

¹⁸⁵⁶ Miletićev žalbeni podnesak, par. 170, 174; Miletićeva replika, par. 68.

¹⁸⁵⁷ Miletićev žalbeni podnesak, par. 171-172, 174; Miletićeva replika, par. 66.

¹⁸⁵⁸ Miletićev žalbeni podnesak, par. 173-174; Miletićeva replika, par. 67.

¹⁸⁵⁹ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 109-111.

¹⁸⁶⁰ V. Miletićev žalbeni podnesak, par. 171 i fusnote 320, 322, gdje se upućuje na: DP 5D01385, Priznanica za gorivo Bratunačke brigade, 13. juli 1995., Dragoslav Trišić, T. 27077 (20. oktobar 2008.), T. 27111-27113 (21. oktobar 2008.).

¹⁸⁶¹ Prvostepena presuda, fusnota 989, gdje se upućuje na: Dragoslav Trišić, T. 27078-27079 (20. oktobar 2008.), T. 27111-27115 (21. oktobar 2008.), DP 4D00613, Pregled prijema i utroška pogonskog goriva Bratunačke brigade, 2. avgust 1995., str. 1, DP 5D01385, Priznanica za gorivo Bratunačke brigade, 13. juli 1995., DP 5D01386, Priznanica za gorivo preduzeća "Vihor", 14. juli, Robert Franken, T. 2569-2570 (17. oktobar 2006.). Žalbeno vijeće primjećuje da se na relevantni dio svjedočenja sa stranice transkripta T. 27077 podsjeća i da se on potvrđuje na stranici transkripta T. 27111.

VRS prvo obezbijedio gorivo koje je Nizozemski bataljon kasnije morao nadoknaditi. Nadalje, njegova tvrdnja da "konvoj UNHCR-a, koji je stigao 13. jula 1995., nije prevezio gorivo"¹⁸⁶³ je puka neargumentovana tvrdnja u prilog kojoj se ne navodi nijedna referenca iz spisa prvostepenog postupka. Shodno tome, Žalbeno vijeće se nije uvjerilo u **Miletićev** zaključak da "Nizozemski bataljon mora da je imao tu količinu na raspolaganju prije pada enklave".¹⁸⁶⁴ Iz gore navedenih razloga, **Miletićev** argument se odbacuje.

652. Što se tiče žepske enklave, Žalbeno vijeće napominje da je Pretresno vijeće zaključilo da su pripadnici Ukrajinske čete tamo prodavali gorivo negdje u martu 1995.¹⁸⁶⁵ Prilikom donošenja ovog zaključka Pretresno vijeće se djelimično oslonilo na iskaz svjedoka tužilaštva Louisa Fortina na koji upućuje **Miletić**.¹⁸⁶⁶ **Miletić** ponovo samo daje prednost jednom dijelu dokaznog materijala na kojem počivaju zaključci Pretresnog vijeća, a da pritom ne objašnjava zašto zaključak ne bi bio održiv na osnovu preostalih dokaza. Osim toga, iz konkretnog dijela Fortinovog svjedočenja na koji **Miletić** upućuje¹⁸⁶⁷ nije jasno koji je izvor informacija o tome da je Ukrajinska četa trošila velike količine goriva i kada. Pretresno vijeće je zaključilo da u periodu od 7. marta do 18. juna 1995. Glavni štab VRS-a nije odobrio nijedan transport goriva za Žepu i da je nedostatak goriva doveo do toga da Ukrajinska četa prestane koristiti svoje generatore.¹⁸⁶⁸ **Miletić** nije pokazao da se dokazi u vezi s tim da su pripadnici Ukrajinske čete prodavali gorivo odnose na isti period kao i zaključak Pretresnog vijeća da je Ukrajinska četa prestala koristiti generatore zbog nedostatka goriva. Naposljetku, time što se nije bavio pitanjem kome su pripadnici Ukrajinske čete prodavali gorivo, **Miletić** nije pokazao da je to bio razlog zbog kojeg su srpske vlasti ograničile dostavu goriva u enklavu. Žalbeno vijeće s tim u vezi napominje da je, prema relevantnim zaključcima Pretresnog vijeća, ABiH bila ta koja je bila zabrinuta zbog ilegalne trgovine u Žepi.¹⁸⁶⁹ Žalbeno vijeće, stoga, smatra da **Miletić** nije pokazao nikakvu grešku u vezi sa enklavom Žepa.

653. Shodno tome, Žalbeno vijeće odbacuje **Miletićevu** žalbenu podosnovu 5.6.

g. Uloga VRS-a u proceduri odobravanja humanitarnih konvoja (podosnova 5.7)

¹⁸⁶² Prvostepena presuda, par. 301 (reference unutar citata izostavljene).

¹⁸⁶³ Miletićev žalbeni podnesak, par. 172.

¹⁸⁶⁴ Miletićev žalbeni podnesak, par. 172.

¹⁸⁶⁵ Prvostepena presuda, par. 238.

¹⁸⁶⁶ Prvostepena presuda, fusnota 721, gdje se upućuje, između ostalog, na: Louis Fortin, T. 18269–18270 (27. novembar 2007.). Upor. Miletićev žalbeni podnesak, fusnota 326, gdje se upućuje na: Louis Fortin, T. 18269 (27. novembar 2007.).

¹⁸⁶⁷ Miletićev žalbeni podnesak, fusnota 326, gdje se upućuje na: Louis Fortin, T. 18269 (27. novembar 2007.) ("Čuo sam priče o velikoj potrošnji goriva. Nisu zapravo imali kuda da idu, a njihova potrošnja goriva je bila veća od jedinica koje su patrolirale drugim područjima.").

¹⁸⁶⁸ Prvostepena presuda, par. 240.

¹⁸⁶⁹ Prvostepena presuda, par. 238.

654. Što se tiče procedure odobravanja humanitarnih konvoja, Pretresno vijeće je zaključilo sljedeće:

Procedura odobravanja humanitarnih konvoja izmijenjena je 14. marta 1995. godine, kada je Karadžić naredio da se formira Državni komitet za saradnju s Ujedinjenim nacijama i međunarodnim humanitarnim organizacijama. Komisija je imala sjedište na Palama. Nikola Koljević, potpredsjednik Republike Srpske, imenovan je za predsjednika Komiteta. Pukovnik Đurđić iz Glavnog štaba bio je član Komiteta zadužen za koordinaciju odnosa Komiteta s Ministarstvom odbrane i Glavnim štabom VRS-a. Jedno od radnih tijela Komiteta bilo je Koordinaciono tijelo za humanitarne operacije. Shodno nalogu kojim je osnovan Komitet, odobrenja za kretanja konvoja i službenika UN-a i humanitarnih organizacija na teritoriji RS-a trebalo je da izdaje to Koordinaciono tijelo na osnovu odluka Komiteta.

Pretresnom vijeću nisu predloženi dokazi neophodni da bi se u potpunosti shvatila i stvorila jasna predodžba o procesu odobravanja humanitarnih konvoja u cjelini. Stoga se mogu donijeti samo ograničeni zaključci. Na osnovu dokaza koji su mu predloženi, Pretresno vijeće konstatuje da su, poslije formiranja Državnog komiteta, zahtjevi za konvoje humanitarne pomoći morali biti upućivani tom Komitetu na razmatranje. Komitet je donosio mišljenja u vezi sa zahtjevima, a Koordinaciono tijelo je u skladu s tim izdavalo "odobrenja" relevantnim organizacijama koje su ih tražile. Koordinaciono tijelo je zahtjeve za konvoje takođe upućivalo Glavnom štabu VRS-a, zajedno s mišljenjem Komiteta. Pukovnik Đurđić saopštavao je mišljenje Komiteta ili Mladiću ili Milovanoviću, koji su ih u većini slučajeva odobrivali.

Pošto bi Milovanović ili Mladić dali odobrenje, Glavni štab je slao obavještenje relevantnim potčinjenim jedinicama pružajući im detaljne informacije o odobrenim konvojima, kao što je to činio i za konvoje UNPROFOR-a. Bez takvog obavještenja iz Glavnog štaba, konvojima nije dopuštano da prođu. Obavještenja o konvojima humanitarne pomoći koja su upućivana potčinjenim jedinicama obično su sadržavala referencu na Koordinaciono tijelo i u njima je stajalo da je Glavni štab "saglas[an] sa odobrenjem", da je saglasan "na osnovu zahteva", da je saglasan sa "realizacijom zahteva" ili "odobrenja" Koordinacionog tijela. Ta obavještenja uglavnom su potpisivali Milovanović ili **Miletić**.

Pretresnom vijeću su predloženi dokazi o tome da VRS poslije formiranja Državnog komiteta više nije imao uticaja na proceduru odobravanja humanitarnih konvoja nego da su oni samo "bili dužni da izvršava[ju] naloge Komiteta". Međutim, na osnovu svih predloženih dokumenata i iskaza svjedoka, Pretresno vijeće donosi drugačiji zaključak. Pretresno vijeće konstatuje da je, čak i poslije formiranja Državnog komiteta, Glavni štab i dalje imao značajnu ulogu u procesu razmatranja zahtjeva za humanitarne konvoje i njihovog odobravanja ili odbijanja.¹⁸⁷⁰

Prilikom donošenja posljednjeg zaključka, Pretresno vijeće je imalo u vidu sljedeća četiri faktora:

(1) proceduru kojom su dokumenti iz Komiteta i zahtjevi za konvoje podnošeni na odobrenje Milovanoviću ili Mladiću – najvišem ešalonu Glavnog štaba – za što je Pretresno vijeće zaključilo

da predstavlja dokaz o značajnoj ulozi VRS-a; (2) svjedočenje vještaka odbrane da je, prema sistemu u RS-u, VRS uvijek mogao da izvrši vojnu procjenu i, "pa, ako ima problema, da kod koordinacionog tela interveniše"; (3) naređenje koje je Karadžić 13. juna 1995. godine uputio Glavnom štabu, za koje je Pretresno vijeće smatralo da ne bi bilo potrebno da Glavni štab nije učestvovao u odobravanju konvoja; i (4) da su obavještenja Glavnog štaba potčinjenim jedinicama bila formulisana tako da nagovještavaju odlučujuću ulogu Glavnog štaba u tom procesu.¹⁸⁷¹

655. **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće, time što je zaključilo da je VRS imao značajnu ulogu u proceduri odobravanja humanitarnih konvoja, napravilo pravnu i činjeničnu grešku.¹⁸⁷² **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće, uprkos tome što nije bilo dovoljnih dokaza, svoj zaključak izvelo na osnovu iskrivljenog prikazivanja dokaza i da je taj zaključak u suprotnosti s drugim zaključcima.¹⁸⁷³ **Miletić** iznosi konkretne argumente u vezi s tim što se Pretresno vijeće oslonilo na gore navedene faktore.¹⁸⁷⁴ Tužilaštvo u odgovoru kaže da je Pretresno vijeće razumno zaključilo da je Glavni štab VRS-a, čak i nakon osnivanja Državnog komiteta, imao značajnu ulogu u odobravanju ili uskraćivanju odobrenja za humanitarne konvoje i da **Miletić** ne pokazuje nikakvu grešku s tim u vezi.¹⁸⁷⁵

656. Žalbeno vijeće će prvo razmotriti **Miletićev** argument da je Pretresno vijeće, budući da je smatralo da nema dokaza koji su neophodni da bi se u potpunosti shvatio proces odobravanja humanitarnih konvoja, trebalo zaključiti – u skladu s načelom *in dubio pro reo* – da ne može utvrditi ulogu koju je VRS imao u toj proceduri.¹⁸⁷⁶ Pretresno vijeće je zaključilo da mu "nisu predloženi dokazi neophodni da bi se u potpunosti shvatila i stvorila jasna predodžba o procesu odobravanja humanitarnih konvoja u cjelini. Stoga se mogu donijeti samo ograničeni zaključci."¹⁸⁷⁷ Žalbeno vijeće smatra da se to što Pretresno vijeće navodi da mu nisu predloženi neophodni dokazi odnosi samo na nemogućnost Vijeća da *u potpunosti* shvati i stvori jasnu predodžbu o procesu *kao cjelini*. Taj stav ne podrazumijeva da razumni presuditelj o činjenicama nije mogao doći do zaključaka o konkretnim aspektima procesa kada su dokazi dopuštali izvođenje takvih zaključaka. Dapače, Pretresno vijeće je razmotrilo znatan korpus dokaza relevantnih za proces odobravanja humanitarnih konvoja i donijelo zaključke na osnovu dokaza koji su mu predloženi.¹⁸⁷⁸ Žalbeno vijeće smatra da je Pretresno vijeće ograničilo svoje zaključke na one dijelove procesa odobravanja

¹⁸⁷⁰ Prvostepena presuda, par. 220-223 (reference unutar citata izostavljene).

¹⁸⁷¹ Prvostepena presuda, par. 223 (reference unutar citata izostavljene). Žalbeno vijeće na osnovu konteksta smatra da je "Milanović" tipografska greška i da je Pretresno vijeće namjeravalo da napiše Milovanović.

¹⁸⁷² Miletićev žalbeni podnesak, par. 175, 184-185; Miletićeva replika, par. 70.

¹⁸⁷³ Miletićev žalbeni podnesak, par. 175, 184-185; Miletićeva replika, par. 69.

¹⁸⁷⁴ Miletićev žalbeni podnesak, par. 175-181. V. takođe Miletićev žalbeni podnesak, par. 182-183.

¹⁸⁷⁵ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 112-119.

¹⁸⁷⁶ Miletićev žalbeni podnesak, par. 175, 184; Miletićeva replika, par. 69.

¹⁸⁷⁷ Prvostepena presuda, par. 221.

za koje se uvjerilo da su dokazani. **Miletić** nije pokazao da Pretresno vijeće, time što je donijelo te zaključke, nije primijenilo standard dokazivanja van razumne sumnje.¹⁸⁷⁹ Žalbeno vijeće odbacuje **Miletićev** argument.

657. Žalbeno vijeće će sada razmotriti **Miletićeve** argumente koji se odnose na četiri faktora koja je Pretresno vijeće pomenulo. **Miletić** ne navodi jasno nijednu osnovu iz spisa prvostepenog postupka za svoju tvrdnju da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir to da su dokumenti Komiteta bili upućeni Glavnom štabu kako bi Glavni štab mogao da ocijeni vojnu situaciju.¹⁸⁸⁰ Pretresno vijeće je primijetilo da je "vještak odbrane u svom svjedočenju rekao da je, prema sistemu u RS-u, VRS uvijek mogao da vrši vojnu procjenu i, 'pa, ako ima [problema], da kod koordinacionog tela interveniše".¹⁸⁸¹ Žalbeno vijeće smatra da ovaj iskaz, sam po sebi, ne isključuje učesće Glavnog štaba u slučajevima u kojima nije bilo potrebno samo ocjenjivati vojnu situaciju. **Miletićev** argument se odbacuje.

658. **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće iskrivljeno prikazalo svjedočenje svjedoka odbrane Slavka Kralja kad je zaključilo da su Mladić i Milovanović "u većini slučajeva" odobravali odluke Komiteta.¹⁸⁸² Pretresno vijeće je zaključilo da je "pukovnik Đurđić saopštavao [...] mišljenje Komiteta ili Mladiću ili Milovanoviću, koji su ih u većini slučajeva odobravali."¹⁸⁸³ Dio Kraljevog svjedočenja na kojem se zasniva taj zaključak bio je da je "s tim [...] [pukovnik Đurđić] upoznao, u redovnoj proceduri, pretpostavljenog, u ovom slučaju generala Mladića ili Milovanovića, koji nisu stavljali primjedbe na ovakvu vrstu dokumenta nego su jednostavno odobravali".¹⁸⁸⁴ Žalbeno vijeće smatra da je razumno pretresno vijeće moglo doći do pobijanog zaključka na osnovu tog svjedočenja. **Miletićev** argument se, stoga, odbacuje.

659. Što se tiče trećeg faktora, **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće razmatralo paragraf 3 Karadžićeve naredbe (dokazni predmet P03051) van konteksta i da nije uzelo u obzir druge dijelove te naredbe, kao ni dokazni predmet 5D01429.¹⁸⁸⁵ Ovaj potonji dokazni predmet je obavještenje Glavnog štaba upućeno Drinskom korpusu i Istočnobosanskom korpusu u vezi s humanitarnim konvojima od 12. juna 1995., s otkucanim potpisom **Miletića**, koji je zastupao načelnika štaba. U

¹⁸⁷⁸ Prvostepena presuda, par. 639-658.

¹⁸⁷⁹ V. Prvostepena presuda, par. 9.

¹⁸⁸⁰ Miletićev žalbeni podnesak, par. 176. V. takođe Miletićev žalbeni podnesak, par. 177.

¹⁸⁸¹ Prvostepena presuda, par. 223.

¹⁸⁸² Miletićev žalbeni podnesak, par. 177.

¹⁸⁸³ Prvostepena presuda, par. 221, gdje se upućuje na: Slavko Kralj, T. 29299 (4. decembar 2008.).

¹⁸⁸⁴ Slavko Kralj, T. 29299 (4. decembar 2008.) (naglasak dodat). V. takođe Slavko Kralj, T. 29298 (4. decembar 2008.).

¹⁸⁸⁵ Miletićev žalbeni podnesak, par. 178 i fusnote 335-338, gdje se upućuje na DP P03051, Naredba predsjednika RS-a upućena Glavnom štabu VRS-a, s Karadžićevim potpisom, 13. juni 1995., DP 5D01429, Obavještenje Glavnog štaba VRS-a upućeno Drinskom korpusu i Istočnobosanskom korpusu u vezi s konvojima humanitarne pomoći, s otkucanim Miletićevim potpisom, 12. juni 1995.

njemu se obavještava da "smo saglasni sa odobrenjem koordinacionog tela" i da "nismo odobrili" prevoz određenih predmeta.¹⁸⁸⁶ Karadžić u svojoj naredbi obavještava Glavni štab o sljedećem: "Odmah dati pozitivno mišljenje za sve notifikacije koje su pristigle putem [Koordinacionog tela], a odnose se na sedmični plan isporuka UNHCR-a od 10. do 17. juna i koje su već revidirane od strane Komiteta."¹⁸⁸⁷ Što se tiče provođenja, u naredbi se navodi sljedeće: "nadležne službe Državnog komiteta [...] zatražiće nove notifikacije".¹⁸⁸⁸ To ne pokazuje nikakvu grešku u zaključku Pretresnog vijeća da ne bi bilo potrebe za takvom naredbom da Glavni štab nije učestvovao u odobravanju konvoja.¹⁸⁸⁹

660. Što se tiče četvrtog faktora, **Miletić** tvrdi da, "budući da na osnovu formulacije obavještenja nije moguće utvrditi ko je donio odluku, ta obavještenja ne mogu ukazivati na ulogu Glavnog štaba u donošenju odluka".¹⁸⁹⁰ **Miletić** svoj argument zasniva na sljedećem zaključku Pretresnog vijeća:

Pretresno vijeće napominje da su, iako na prvi pogled [određena obavještenja o konvojima humanitarne pomoći koja je Glavni štab uputio potčinjenim jedinicama a koja ukazuju na to da određene stavke nisu odobrene] mogu upućivati na zaključak da je odluku da se odbiju te stavke donio Glavni štab, Pretresnom vijeću takođe predočeni dokazi o tome da je jednom drugom prilikom takvo odbijanje bilo isključivo zasnovano na mišljenju Državnog komiteta. Stoga nije ustanovljeno ko je donio konačnu odluku o odbijanju tih stavki.¹⁸⁹¹

Žalbeno vijeće smatra da tako uzak zaključak ne dovodi u pitanje četvrti faktor, "da su obavještenja Glavnog štaba potčinjenim jedinicama bila formulisana tako da nagovještavaju odlučujuću ulogu Glavnog štaba u tom procesu".¹⁸⁹²

661. Nadalje, **Miletić** tvrdi da jedini dokument Koordinacionog tijela koji je uvršten u spis pokazuje da je, "uprkos formulacijama obavještenja Glavnog štaba, odluke donosio Državni komitet".¹⁸⁹³ U prilog svom argumentu **Miletić** upoređuje taj dokument s obavještenjem Glavnog štaba VRS-a upućenom Drinskom korpusu i Istočnobosanskim korpusom u vezi s konvojima humanitarne pomoći od 19. maja 1995., koje je potpisao Milovanović.¹⁸⁹⁴ Žalbeno vijeće ima u

¹⁸⁸⁶ DP 5D01429, Obavještenje Glavnog štaba VRS-a upućeno Drinskom korpusu i Istočnobosanskom korpusu u vezi s konvojima humanitarne pomoći, s otkucanim Miletićevim potpisom, 12. juni 1995., str. 1.

¹⁸⁸⁷ DP P03051, Naredba predsjednika RS-a upućena Glavnom štabu VRS-a, s Karadžićevim potpisom, 13. juni 1995., str. 1. V. takođe Prvostepena presuda, par. 223.

¹⁸⁸⁸ DP P03051, Naredba predsjednika RS-a upućena Glavnom štabu VRS-a, s Karadžićevim potpisom, 13. juni 1995., str. 2.

¹⁸⁸⁹ Prvostepena presuda, par. 223.

¹⁸⁹⁰ Miletićev žalbeni podnesak, par. 179.

¹⁸⁹¹ Prvostepena presuda, fusnota 651.

¹⁸⁹² Prvostepena presuda, par. 223.

¹⁸⁹³ Miletićev žalbeni podnesak, par. 180 i fusnote 342, 344, gdje se upućuje na DP 5D01308, Telefaks Koordinacionog tijela VRS-a za humanitarnu pomoć u vezi s konvojima, 17. maj 1995.

¹⁸⁹⁴ Miletićev žalbeni podnesak, par. 180 i fusnota 343, gdje se upućuje na DP 5D00905, Obavještenje Glavnog štaba VRS-a upućeno Drinskom korpusu i Istočnobosanskom korpusu u vezi s konvojima humanitarne pomoći, s Milovanovićevim potpisom, 19. maj 1995.

vidu da je Pretresno vijeće razmotrilo ta dva dokazna predmeta i da je primijetilo da je tom prilikom "odbijanje [prevoza određenih stavki] bilo isključivo zasnovano na mišljenju Državnog komiteta".¹⁸⁹⁵ Time što je zanemario taj zaključak, **Miletić** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo. Nadalje, Žalbeno vijeće odbacuje **Miletićevu** tvrdnju da se, budući da nijedan drugi dokument Koordinacionog tijela nije uvršten u spis, "ne može isključiti to da je svako obavještenje VRS-a, uprkos u njima navedenim formulacijama, bilo zasnovano na odlukama Državnog komiteta".¹⁸⁹⁶ Pretresno vijeće ima zadatak da odvagne dokaze i da na osnovu tih dokaza donese zaključke van razumne sumnje, a ne da izvodi zaključke na osnovu dokumenata koji nisu u spisu.¹⁸⁹⁷ Iz istog razloga, Žalbeno vijeće odbacuje **Miletićevu** tvrdnju da zaključak Pretresnog vijeća da "'Glavni štab nije odobrio jedan kamion sa školskim priborom i materijalom za švedski projekat izgradnje za Srebrenicu' nije valjano utemeljen jer, u nedostatku dokumenta Koordinacionog tijela, nije moguće utvrditi ko je donio tu odluku".¹⁸⁹⁸

662. **Miletićev** posljednji argument u vezi s četvrtim faktorom je da, suprotno nalazu Pretresnog vijeća, dokazi pokazuju da je Komitet donosio odluke, a ne mišljenja.¹⁸⁹⁹ Prema pobijanom zaključku, "Komitet je donosio mišljenja u vezi sa zahtjevima, a Koordinaciono tijelo je u skladu s tim izdavalo 'odobrenja' relevantnim organizacijama koje su ih tražile".¹⁹⁰⁰ Taj zaključak se zasniva na članu 6 odluke o obrazovanju Komiteta, objavljene u Službenom glasniku Republike Srpske 14. marta 1995. **Miletić** se oslanja na isti dokaz kako bi osporio zaključak Pretresnog vijeća. Član 6 te odluke predviđa da "[i]zdavanje odobrenja za kretanje konvoja i službenika UN i humanitarnih organizacija na teritoriji Republike Srpske na osnovu odluka Komiteta vrši Koordinaciono telo za humanitarne operacije". Žalbeno vijeće ne nalazi grešku u zaključku do kojeg je Pretresno vijeće došlo na osnovu ovog dokaza. Izraz "donosio mišljenja" u pobijanom zaključku je dovoljno širok da obuhvati i to da su tijela koja donose odluke i druga tijela osim Komiteta takođe mogla imati ulogu

¹⁸⁹⁵ Prvostepena presuda, fusnota 651.

¹⁸⁹⁶ Miletićev žalbeni podnesak, par. 180.

¹⁸⁹⁷ V. Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 448; Drugostepena presuda u predmetu *Halilović*, par. 128; Drugostepena presuda u predmetu *Kordić i Čerkez*, par. 762, 865; Drugostepena presuda u predmetu *Kupreškić i drugi*, par. 30. V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 180.

¹⁸⁹⁸ Miletićev žalbeni podnesak, fusnota 345, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 234.

¹⁸⁹⁹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 181.

¹⁹⁰⁰ Prvostepena presuda, par. 221 i fusnota 646, gdje se upućuje na DP 6D00007, *Službeni glasnik RS-a*, Godina IV, broj 3, Odluka o obrazovanju Državnog komiteta za saradnju sa Ujedinjenim nacijama i međunarodnim humanitarnim organizacijama, s Karadžićevim potpisom, 14. mart 1995., str. 2, član 6.

u procesu donošenja odluka.¹⁹⁰¹ Dapače, Pretresno vijeće je donijelo druge zaključke o ulozi Glavnog štaba s tim u vezi.¹⁹⁰² **Miletićev** argument se, stoga, odbacuje.

663. **Miletić** iznosi dodatni argument da je zaključak Pretresnog vijeća – da je poslije 28. aprila 1995. Glavni štab poslao dva obavještenja o humanitarnim konvojima u kojima nije pominjao Koordinaciono tijelo¹⁹⁰³ – pogrešan jer se ta obavještenja nisu odnosila na humanitarnu pomoć.¹⁹⁰⁴ Međutim, Žalbena vijeće ima u vidu da ta konstatacija nije dio osnove za zaključak Pretresnog vijeća o trajnom i značajnom učešću Glavnog štaba u procesu izdavanja ili uskraćivanju odobrenja za humanitarne konvoje.¹⁹⁰⁵ **Miletić** nije objasnio kako je taj zaključak relevantan za njegov argument, te se, stoga, njegov argument odbacuje.

664. Naposljetku, **Miletić** tvrdi da Pretresno vijeće ne pravi razliku između "VRS-a" i "srpskih vlasti".¹⁹⁰⁶ Žalbena vijeće napominje da **Miletić** navodi samo jedan konkretan primjer, izvještaj UN-a (dokazni predmet 6D00200) u kojem stoji da je "UNHCR bio prisiljen da otkáže neke konvoje za Goražde zbog bezbjednosnih razloga dok su bosanski Srbi odbili odobriti prolaz drugih konvoja".¹⁹⁰⁷ Pretresno vijeće je na osnovu ovog dokaza zaključilo da je "UNHCR [...] bio prisiljen da otkáže neke konvoje za Goražde iz bezbjednosnih razloga i restrikcija VRS-a".¹⁹⁰⁸ Žalbena vijeće smatra da "VRS" i "bosanski Srbi" nisu jedno te isto.¹⁹⁰⁹ Međutim, u zaključcima Pretresnog vijeća koji prethode pobijanom zaključku navode se brojni primjeri ograničenja humanitarnih konvoja koja je provodio VRS.¹⁹¹⁰ Imajući u vidu da **Miletić** ne navodi niti pokazuje da su u tim zaključcima ograničenja pogrešno pripisana VRS-u, Žalbena vijeće smatra da **Miletić** nije potkrijepio svoju tvrdnju da Pretresno vijeće nije pravilo razliku između "VRS-a" i "srpskih vlasti".

665. Shodno tome, Žalbena vijeće odbacuje **Miletićevu** žalbenu podosnovu 5.7.

¹⁹⁰¹ Žalbena vijeće ne može izvesti zaključak na koji upućuje **Miletić** da je "Kekić" bio ista osoba kao i "šef" iz dokaznog predmeta DP 5D01405, Presretnuti razgovor, 8. juni 1995., 17:58 sati. Miletićev žalbeni podnesak, fusnota 347. Čak i da je to tako, Žalbena vijeće ne može na osnovu tog dokaznog predmeta zaključiti da je Kekić imao isključivo ovlaštenje da izdaje odobrenja za konvoje. Naposljetku, Žalbena vijeće uzima u obzir **Miletićevu** tvrdnju da ovaj dokazni predmet pokazuje da je "Kekić bio glavna osoba za izdavanje odobrenja za konvoje" (naglasak dodat).

¹⁹⁰² V. Prvostepena presuda, par. 221-222.

¹⁹⁰³ Prvostepena presuda, par. 224.

¹⁹⁰⁴ Miletićev žalbeni podnesak, par. 182, gdje se upućuje na DP P02551, Obavještenje Glavnog štaba VRS-a u vezi s kretanjem civilnih posmatrača UN-a upućeno Vojnoj pošti 7111, s otkucanim Miletićevim potpisom, 29. juni 1995., DP P02661a, Obavještenje Glavnog štaba VRS-a upućeno Istočnobosanskom korpusu, Drinskom korpusu, Sarajevsko-romanijskom korpusu i Hercegovačkom korpusu, s Miletićevim potpisom, 26. juli 1995.

¹⁹⁰⁵ V. Prvostepena presuda, par. 223-224.

¹⁹⁰⁶ Miletićev žalbeni podnesak, par. 183.

¹⁹⁰⁷ Miletićev žalbeni podnesak, par. 183, gdje se upućuje na DP 6D00200, Dnevni izvještaj UN-a, 6. juli 1995., str. 2, par. 4.

¹⁹⁰⁸ Prvostepena presuda, par. 233.

¹⁹⁰⁹ V. Prvostepena presuda, par. 88, 90.

¹⁹¹⁰ Prvostepena presuda, par. 228-231.

h. Ograničenja nametnuta konvojima kao dio plana u skladu s Direktivom br. 7 (podosnova 5.8)

666. **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku time što nije van razumne sumnje utvrdilo vezu između ograničenja nametnutih konvojima i Direktive br. 7.¹⁹¹¹ **Miletić** dalje tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo očitu činjeničnu grešku kad je zaključilo da je VRS vodio politiku ograničavanja humanitarne pomoći enklavama i da su ta ograničenja bila u skladu s planom utvrđenim na osnovu Direktive br. 7.¹⁹¹²

667. **Miletić** tvrdi da se pasus u Direktivi br. 7 u kojem se od državnih i vojnih vlasti traži da smanje i ograniče snabdijevanje UNPROFOR-a i raspodjelu humanitarne pomoći enklavama ne odnosi konkretno na enklave Srebrenica i Žepa, već na sve enklave, uključujući Sarajevo, Goražde i Bihać. **Miletić** dalje tvrdi da Pretresno vijeće tu činjenicu nije uzelo u obzir i da je time pogrešno protumačilo taj pasus kao politiku čiji je konačni cilj bio da se stanovništvo, bosanski Muslimani, prisili da ode iz enklava, mada nikad nije bilo riječi o prisiljavanju bosanskih Muslimana da odu iz enklava Sarajevo, Goražde i Bihać. On takođe tvrdi da Pretresno vijeće nije razmotrilo prethodni pasus Direktive br. 7, u kojem se pominje "pristrasn[o] i neprijateljsk[o] delovanj[e] pojedinaca i dela snaga UNPROFOR-a i određenih humanitarnih organizacija".¹⁹¹³ **Miletić** dalje tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je tu politiku pripisalo VRS-u, s obzirom na to da su Direktivu br. 7 izdale političke vlasti RS.¹⁹¹⁴ Osim toga, on tvrdi da je zaključak Pretresnog vijeća da vrijeme od izdavanja Direktive br. 7 do povećanja ograničenja potkrepljuje vezu s Direktivom br. 7 zasnovan na pogrešnoj pretpostavci da su ograničenja povećana.¹⁹¹⁵ **Miletić** dodaje da, suprotno zaključcima Pretresnog vijeća, dokazi pokazuju postepeno povećanje dostave humanitarne pomoći Srebrenici i Žepi nakon Direktive br. 7, što pokazuje da pomoć nije bila ograničena na osnovu Direktive br. 7.¹⁹¹⁶ **Miletić** tvrdi da Pretresno vijeće nije utvrdilo da su se ograničenja nametnuta konvojima za Srebrenicu i Žepu razlikovala i da su bila veća od onih nametnutih konvojima koji su bili upućivani na druga odredišta.¹⁹¹⁷ Naposljetku, **Miletić** tvrdi da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir zakonitost ograničenja i brojne faktore koji su do njih doveli, a koji nisu navedeni u Direktivi br. 7.¹⁹¹⁸

668. Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće razumno zaključilo da je VRS nametnuo ograničenja humanitarnim konvojima u skladu sa zločinačkim planom iznesenim u Direktivi br. 7 i da

¹⁹¹¹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 191; Miletićeva replika, par. 72.

¹⁹¹² Miletićev žalbeni podnesak, par. 191; Miletićeva replika, par. 72.

¹⁹¹³ Miletićev žalbeni podnesak, par. 186.

¹⁹¹⁴ Miletićev žalbeni podnesak, par. 187.

¹⁹¹⁵ Miletićev žalbeni podnesak, par. 188; Miletićeva replika, par. 71.

¹⁹¹⁶ Miletićeva replika, par. 71; žalbeni pretres, AT. 482 (5. decembar 2013.).

¹⁹¹⁷ Miletićev žalbeni podnesak, par. 189.

¹⁹¹⁸ Miletićev žalbeni podnesak, par. 190.

Miletićevi nebitni, nerazrađeni i repetitivni argumenti ne pokazuju da je Pretresno vijeće pogriješilo.¹⁹¹⁹

669. Što se tiče **Miletićevog** argumenta da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir da se paragraf iz Direktive br. 7 koji se odnosi na ograničenje dostave pomoći odnosi na sve enklave, Žalbena vijeće podsjeća da je Pretresno vijeće zaključilo sljedeće:

Plan da se stanovništvo Srebrenice i Žepe prisili da napusti enklave izložen je Direktivi br. 7. U toj direktivi se eksplicitno kaže da to treba postići, između ostalog, "planskim i nenametljivim restriktivnim odobravanjem zahteva" kako bi se "smanji[la] i ograniči[la] logističk[a] podršk[a] snaga UNPROFOR-a u enklavama i dotur materijalnih sredstava muslimanskom življu, i [njih] učini[lo] ovisnim od naše dobre volje, a istovremeno izbe[gla] osud[a] međunarodne zajednice i svetskog javnog mnjenja". Pretresno vijeće konstatuje da je ovdje riječ o jasnoj politici VRS-a da ograniči dostavu humanitarne pomoći u enklave, čiji je krajnji cilj bio da se bosanski Muslimani prisile da odu.¹⁹²⁰

Drugim riječima, Pretresno vijeće je zaključilo da je politika ograničavanja pomoći upućene "enklavama" bila jedan od načina da se bosanski Muslimani prisile da odu iz enklava Srebrenica i Žepa. Žalbena vijeće smatra da **Miletić** nije pokazao da razumni presuditelj o činjenicama ne bi mogao da dođe do tog zaključka.¹⁹²¹ Žalbena vijeće se nije uvjerilo ni u **Miletićevu** tvrdnju da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir ono što je navedeno u pasusu Direktive br. 7 u vezi s "pristras[im] i neprijateljsk[im] delovanj[em] pojedinaca i dela snaga UNPROFOR-a i određenih humanitarnih organizacija",¹⁹²² budući da to nije očigledno relevantno za cilj naveden u sljedećem paragrafu da se "smanj[i] i ogranič[i] logističk[a] podršk[a] UNPROFOR-a u enklavama i dotur materijalnih sredstava muslimanskom življu".¹⁹²³

670. Što se tiče **Miletićevog** argumenta da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je politiku prisiljavanja bosanskih Muslimana da odu iz enklava pripisalo VRS-u, budući da su Direktivu br. 7 izdale političke vlasti RS, Žalbena vijeće ima u vidu da je Pretresno vijeće znalo da je Direktivu br. 7 izdala Vrhovna komanda RS.¹⁹²⁴ Žalbena vijeće dalje ima u vidu da je Pretresno vijeće, neposredno prije pobijanog zaključka, izvelo nekoliko drugih zaključaka u kojima je konstatovalo

¹⁹¹⁹ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 120-125. Konkretno, tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće razumno zaključilo da vrijeme koje je prošlo između izdavanja Direktive br. 7 u martu 1995. i značajnog smanjenja dostave pomoći u junu 1995. potkrepljuje vezu između ta dva događaja. Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 123; žalbeni pretres, AT. 457-458 (5. decembar 2013.).

¹⁹²⁰ Prvostepena presuda, par. 766 (reference unutar citata izostavljene).

¹⁹²¹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 186. Žalbena vijeće primjećuje da **Miletić** ne iznosi ništa u prilog svojoj tvrdnji da "nikad nije bilo riječi o prisiljavanju Muslimana da odu iz Sarajeva, Bihaća ili Goražda".

¹⁹²² DP P00005, Direktiva br. 7 Vrhovne komande RS-a, 8. mart 1995., str. 14.

¹⁹²³ DP P00005, Direktiva br. 7 Vrhovne komande RS-a, 8. mart 1995., str. 14 (naglasak dodat). V. Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 864; Drugostepena presuda u predmetu *Haradinaj i drugi*, par. 129; Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 23.

¹⁹²⁴ V., npr., Prvostepena presuda, fusnota 2794.

da su u Direktivi br. 7 navedeni zadaci VRS-a, koji je potom izdavao dokumente pozivajući se na Direktivu br. 7.¹⁹²⁵ Shodno tome, Žalbeno vijeće se nije uvjerilo da je **Miletić** pokazao ijednu grešku u zaključku Pretresnog vijeća da je riječ o "jasnoj politici VRS-a da ograniči dostavu humanitarne pomoći u enklave, čiji je krajnji cilj bio da se bosanski Muslimani prisile da odu".¹⁹²⁶

671. **Miletić** svojim argumentom da je poslije izdavanja Direktive br. 7 došlo do povećanja dostave humanitarne pomoći u Srebrenicu i Žepu zanemaruje činjenicu da je Pretresno vijeće razmotrilo dokaze na koje on upućuje¹⁹²⁷ i zaključilo da "iz podataka UNHCR-a proizlazi da u periodu od marta do maja nije bilo većih promjena u dostavi humanitarne pomoći".¹⁹²⁸ Pretresno vijeće je dalje zaključilo da je "najkasnije u junu došlo do osjetnog pada u dostavi humanitarne pomoći".¹⁹²⁹ Pretresno vijeće je takođe izričito uzelo u obzir vrijeme koje je proteklo od izdavanja Direktive br. 7 do pojačanja ograničavanja kretanja konvoja i zaključilo da to "govori u prilog zaključku da se kretanje konvoja ograničavalo u skladu s politikom definisanom u Direktivi br. 7".¹⁹³⁰ **Miletić** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo u tom pogledu. Njegov argument se, stoga, odbacuje.

672. Žalbeno vijeće takođe odbacuje kao nerazrađenu **Miletićevu** tvrdnju da Pretresno vijeće nije utvrdilo da su se ograničenja nametnuta konvojima za Srebrenicu i Žepu razlikovala i da su bila veća od onih nametnutih konvojima koji su bili upućivani na druga odredišta. Ta tvrdnja navedena je u jednom paragrafu zasebno, bez argumenata i referenci koji joj idu u prilog.¹⁹³¹ Naposljetku, što se tiče **Miletićevog** argumenta da je Pretresno vijeće zanemarilo da razmotri zakonitost ograničenja izazvanih faktorima koji nisu navedeni u Direktivi br. 7, Žalbeno vijeće je već na drugim mjestima analiziralo tvrdnje na koje on upućuje¹⁹³² i sve ih odbacilo.¹⁹³³

673. Shodno tome, Žalbeno vijeće odbacuje **Miletićevu** žalbenu podosnovu 5.8.

i. Zaključak

¹⁹²⁵ Prvostepena presuda, par. 762-765.

¹⁹²⁶ Prvostepena presuda, par. 766.

¹⁹²⁷ Prvostepena presuda, par. 231 i fusnota 690, par. 237 i fusnota 718, par. 241 i fusnota 733, gdje se upućuje na DP P04145, Informativne zabilješke UNHCR-a o bivšoj Jugoslaviji, br. 7/95, juli 1995., str. 21. Žalbeno vijeće smatra da je upućivanje na "P4145, str. 19" u fusnotama 103-104 Miletićeve replike tipografska greška i da je **Miletić** namjeravao da uputi na stranu 21 tog dokaznog predmeta.

¹⁹²⁸ Prvostepena presuda, par. 767 i fusnota 2795.

¹⁹²⁹ Prvostepena presuda, par. 767.

¹⁹³⁰ Prvostepena presuda, fusnota 2796. **Miletićev** argument da je taj zaključak zasnovan na pogrešnoj pretpostavci iznijet je uporednim upućivanjem na njegovu žalbenu podosnovu 5.4, koju je Žalbeno vijeće odbilo gore u tekstu. Miletićev žalbeni podnesak, par. 188 i fusnota 365, gdje se upućuje na Miletićev žalbeni podnesak, par. 159, 161. V. gore, par. 632-640.

¹⁹³¹ V. Miletićev žalbeni podnesak, par. 189.

¹⁹³² V. Miletićev žalbeni podnesak, par. 190 i fusnote 367-368, gdje se upućuje na Miletićev žalbeni podnesak, par. 136-144, 158-159, 161.

¹⁹³³ V. gore, par. 608-617, 631-640.

674. Žalbeno vijeće je odbacilo **Miletićevu** žalbenu osnovu 5 u cijelosti.

3. Mens rea za zločine protiv čovječnosti

(a) Bearina žalba (osnova 8, djelimično, i osnova 24)

675. U svojoj žalbenoj osnovi 24, **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku i zloupotrijebilo svoje diskreciono ovlaštenje time što je zaključilo da je on ispunio uslov znanja za počinjenje zločina protiv čovječnosti.¹⁹³⁴ Konkretno, **Beara** tvrdi da Pretresno vijeće nije dovoljno precizno utvrdilo da je on znao da su njegova djela dio rasprostranjenog i sistematskog napada na civilno stanovništvo.¹⁹³⁵ On dalje tvrdi da na osnovu predočenih dokaza Pretresno vijeće nije moglo razumno zaključiti da je ispunjen uslov znanja.¹⁹³⁶ Konkretno, **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je do tog zaključka došlo isključivo na osnovu njegovog zvaničnog položaja načelnika za bezbjednost u Glavnom štabu VRS-a.¹⁹³⁷ **Beara** takođe tvrdi da je civilni karakter ciljanog stanovništva upitan zbog toga što je među njima bilo boraca i lica van borbenog stroja.¹⁹³⁸ **Beara** zaključuje da te greške Pretresnog vijeća predstavljaju neostvarenje pravde, čime je prekršeno njegovo pravo na pravično suđenje.¹⁹³⁹ U svojoj žalbenoj osnovi 8, **Beara** tvrdi da se Pretresno vijeće pogrešno oslonilo na nejasno svjedočenje svjedoka Milovanovića kako bi izvelo zaključak da je **Beara** prisustvovao dnevnim jutarnjim referisanjima Glavnog štaba s Mladićem i da je to svjedočenje korišteno kao dokaz njegovog znanja da su njegova djela bila dio rasprostranjenog i sistematskog napada na civilno stanovništvo.¹⁹⁴⁰

676. Tužilaštvo u odgovoru kaže da je Pretresno vijeće ispravno primijenilo pravo i valjano zaključilo da je **Beara** bio svjestan rasprostranjenog i sistematskog napada usmjerenog protiv civilnog stanovništva Srebrenice i Žepe i da je znao da njegovi zločini čine dio tog napada.¹⁹⁴¹ Tužilaštvo dalje tvrdi da se Pretresno vijeće nije isključivo oslonilo na **Bearin** formalni položaj.¹⁹⁴² Naposljetku, tužilaštvo tvrdi da **Bearin** argument u vezi s Milovanovićevim svjedočenjem treba odbaciti kao neargumentovanu tvrdnju.¹⁹⁴³

677. Žalbeno vijeće podsjeća da je uslov za krivično djelo po članu 5 Statuta taj da počinitelj mora znati da postoji rasprostranjeni ili sistematski napad na civilno stanovništvo i da njegovi

¹⁹³⁴ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 259, par. 259, 262-267; Bearina replika, par. 93-94.

¹⁹³⁵ Bearin žalbeni podnesak, par. 259-261; Bearina replika, par. 93-94.

¹⁹³⁶ Bearin žalbeni podnesak, par. 262-267, 282; Bearina replika, par. 93-94.

¹⁹³⁷ Bearin žalbeni podnesak, par. 263-266; Bearina replika, par. 93.

¹⁹³⁸ Bearina replika, par. 94. V. takođe Bearin žalbeni podnesak, par. 261.

¹⁹³⁹ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 259, par. 262.

¹⁹⁴⁰ Bearin žalbeni podnesak, par. 132.

¹⁹⁴¹ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 268-270, 272-274.

¹⁹⁴² Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 268-269, 271, 274-275.

¹⁹⁴³ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 129.

postupci čine dio tog napada,¹⁹⁴⁴ a Pretresno vijeće je ispravno podsjetilo na taj uslov u vezi s **Bearom**.¹⁹⁴⁵ S tim u vezi, Pretresno vijeće je zaključilo da je **Beara** znao za strateške ciljeve rukovodstva RS-a i VRS-a da se muslimansko stanovništvo ukloni iz Srebrenice i Žepe i da je njegov položaj iziskivao da bude detaljno obaviješten o dokumentima u kojima su navedeni ti ciljevi, uključujući i naređenja "prosljeđivana" potčinjenim organima bezbjednosti.¹⁹⁴⁶ Nadalje, Pretresno vijeće je zaključilo da je **Beara**, kao načelnik Uprave za bezbjednost, morao da bude izvještavan o radu potčinjenih organa bezbjednosti.¹⁹⁴⁷ Na kraju, Pretresno vijeće je zaključilo da je u vezi s **Bearom** zadovoljen uslov znanja za počinjenje krivičnog djela iz člana 5 Statuta.¹⁹⁴⁸

678. Dokazne osnove za pravni zaključak Pretresnog vijeća bile su sljedeće: (1) Milovanovićevo pobijano svjedočenje da je načelnik Uprave za bezbjednost redovno prisustvovao dnevnim sastancima Glavnog štaba VRS-a;¹⁹⁴⁹ (2) instrukcija Glavnog štaba VRS-a iz oktobra 1994. u kojoj se posebno navodi da su bezbjednosno-obavještajni organi svih nivoa obavezni pretpostavljenom organu po stručnoj liniji dostavljati obavještajne i bezbjednosne izvještaje;¹⁹⁵⁰ i (3) svjedočenje svjedoka Boeringa o tome da je **Beara** tražio informacije o ABiH u enklavi Srebrenica.¹⁹⁵¹ Pretresno vijeće se takođe oslonilo na svoje ranije zaključke u vezi s **Bearinim** položajem načelnika Uprave za bezbjednost.¹⁹⁵² Ti zaključci su, u najrelevantnijim dijelovima, zasnovani na svjedočenju svjedoka Vuge, koji je u svom svjedočenju rekao da su organi bezbjednosti imali obavezu da redovno izvještavaju pretpostavljenog oficira za bezbjednost i da je načelnik Uprave za bezbjednost VRS-a vršio nadzor nad organima bezbjednosti.¹⁹⁵³

679. S obzirom na to svjedočenje, Žalbena vijeće smatra da **Beara** nije pokazao da se razumni presuditelj o činjenicama ne bi mogao osloniti na pobijano svjedočenje da bi zaključio da je on prisustvovao jutarnjim referisanjima Glavnog štaba s Mladićem.¹⁹⁵⁴ Međutim, Žalbena vijeće primjećuje da Pretresno vijeće jeste izvelo neophodni pravni zaključak u vezi s uslovom znanja, ali da se čini da taj zaključak nije zasnovan ni na kakvim činjeničnim zaključcima koji se odnose na

¹⁹⁴⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 264; Drugostepena presuda u predmetu *Kordić i Čerkez*, par. 99-100; Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 124-126; Drugostepena presuda u predmetu *Kunarac i drugi*, par. 85, 99, 103.

¹⁹⁴⁵ Prvostepena presuda, par. 1323, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 751, 758.

¹⁹⁴⁶ Prvostepena presuda, par. 1324.

¹⁹⁴⁷ Prvostepena presuda, par. 1204, 1206.

¹⁹⁴⁸ Prvostepena presuda, par. 1324.

¹⁹⁴⁹ Prvostepena presuda, fusnota 4319, gdje se upućuje na "Božo Milovanović, T. 12188-12189". Žalbena vijeće ima u vidu da se te stranice transkripta odnose na iskaz Manojla Milovanovića.

¹⁹⁵⁰ Prvostepena presuda, fusnota 4319, gdje se upućuje na DP P02741, Instrukcija o rukovođenju i komandovanju bezbjednosno-obavještajnim organima VRS-a, s Mladićevim potpisom, 24. oktobar 1994., par. 4, 6.

¹⁹⁵¹ Prvostepena presuda, fusnota 4319, gdje se upućuje na: Pieter Boering, T. 1876-1877, 1902-1904 (19. septembar 2006.), T. 2109-2111, 2121 (25. septembar 2006.).

¹⁹⁵² Prvostepena presuda, fusnota 4320, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1200-1206.

¹⁹⁵³ Prvostepena presuda, par. 1204 i fusnota 3871 (gdje se upućuje na: Petar Vuga, T. 23327-23329 (4. juli 2008.)), par. 1206 i fusnota 3874 (gdje se upućuje na: Petar Vuga, T. 23109 (1. juli 2008.)).

Bearino znanje da su njegovi postupci činili dio napada na stanovništvo, bosanske Muslimane Srebrenice i Žepe. Uprkos tome, s obzirom na to da **Bearine** osuđujuće presude mogu biti potvrđene ako tom zaključku idu u prilog ostali činjenični zaključci Pretresnog vijeća,¹⁹⁵⁵ što je ovdje očito slučaj,¹⁹⁵⁶ Žalbeno vijeće odbacuje njegov argument.

680. Što se tiče **Bearinog** prigovora na civilni karakter ciljanog stanovništva, Žalbeno vijeće konstatuje da **Beara** u prilog tom prigovoru ne upućuje ni na jednu referencu iz spisa prvostepenog postupka i odbacuje taj prigovor.¹⁹⁵⁷

681. S obzirom na gore navedeno, Žalbeno vijeće zaključuje da Pretresno vijeće nije pogriješilo kad je zaključilo da je u vezi s **Bearom** ispunjen uslov znanja za počinjenje zločina protiv čovječnosti prema članu 5 Statuta. Žalbeno vijeće, stoga, odbacuje **Bearinu** žalbenu osnovu 8 u relevantnom dijelu i njegovu žalbenu osnovu 24 u cjelini.

(b) Nikolićeva žalba (osnova 8)

(i) Argumenti strana u postupku

682. **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo činjeničnu grešku time što je zaključilo da su njegova djela ubistva jasno povezana s rasprostranjenim i sistematskim napadom na Srebrenicu i da je on to znao.¹⁹⁵⁸ Kao prvo, **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je učešće njegovog komandanta **Pandurevića** u vojnom napadu na Srebrenicu uzelo u obzir kao osnovu za njegovu *mens rea*, naročito zato što je Pretresno vijeće zaključilo da je napad na Srebrenicu takođe uključivao ostvarivanje legitimnih vojnih ciljeva i da je **Pandurević** isključivo namjeravao da ostvari vojni cilj poražavanja snaga 28. divizije ABiH u Srebrenici.¹⁹⁵⁹ **Nikolić** takođe tvrdi da je Pretresno vijeće zaključilo da su postojale četiri komponente napada na civilno stanovništvo Srebrenice, ali da je on samo djelimično znao za jednu, naime za planirani vojni napad na enklavu.¹⁹⁶⁰

¹⁹⁵⁴ Prvostepena presuda, par. 1203.

¹⁹⁵⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Bagosora i Nsengiyumva*, par. 671.

¹⁹⁵⁶ V. Prvostepena presuda, par. 1299 (**Beara** je imao ključnu ulogu u orkestriranju operacije ubijanja), 1300 (pošto je primio naredenje "odozgo" da se pobiju svi muškarci bosanski Muslimani koji su bili smješteni u Bratuncu i okolini, **Beara** je pronalazio lokacije, obezbjeđivao ljudstvo i opremu i vršio nadzor nad praktičnim provođenjem plana na pojedinačnim lokacijama na kojima je vršeno ubijanje), 1301 (**Beara** je snosio sveukupnu odgovornost za operaciju ubijanja i učešće u toj operaciji). V. takođe, npr., Prvostepena presuda, par. 1068, 1271, 1279, 1282, 1313-1314, 2164.

¹⁹⁵⁷ V. takođe gore, par. 567. i fusnota 1599.

¹⁹⁵⁸ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 134, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1418-1419.

¹⁹⁵⁹ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 134-136 (gdje se upućuje, između ostalog, na Prvostepenu presudu, par. 774, 2000); Nikolićeva replika, par. 53, 55.

¹⁹⁶⁰ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 137; Nikolićeva replika, par. 53, 55. V. Nikolićev žalbeni podnesak, par. 134.

683. Kao drugo, **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je zaključilo da je on znao da su zarobljenici potpali pod nadzor VRS-a uslijed napada na Srebrenicu, budući da je zanemarilo nekoliko dokaza koji su ukazivali na to da on nije znao odakle su ti zarobljenici došli.¹⁹⁶¹ Kao treće, **Nikolić** tvrdi da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir dokaze koji ukazuju na to da je njegovo viđenje bilo da su zarobljenici bili pripadnici ABiH i da su bili određeni za razmjenu.¹⁹⁶² Naposljetku, **Nikolić** tvrdi da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir njegovo ograničeno učešće u operaciji u poređenju s drugim okrivljenima, s obzirom na njegov niski čin, na činjenicu da nije znao za Direktivu br. 7 i na to što u relevantno vrijeme nije bio u Srebrenici.¹⁹⁶³ **Nikolić** zaključuje da su te greške Pretresnog vijeća dovele do neostvarenja pravde i da sve njegove osuđujuće presude za zločine protiv čovječnosti trebaju biti ukinute.¹⁹⁶⁴

684. Tužilaštvo u odgovoru kaže da se Pretresno vijeće, u svom zaključku u vezi s **Nikolićevom mens rea** za zločine protiv čovječnosti, razumno oslonilo na vojni napad na Srebrenicu i na to da je **Nikolić** za njega znao.¹⁹⁶⁵ Tužilaštvo tvrdi da **Nikolić** zanemaruje relevantne zaključke Pretresnog vijeća s tim u vezi¹⁹⁶⁶ i da ne pokazuje da je Pretresno vijeće došlo do nerazumnih zaključaka u vezi s njegovim znanjem o porijeklu, statusu i sudbini zarobljenika.¹⁹⁶⁷ Tužilaštvo na kraju tvrdi da je Pretresno vijeće zaključilo da su i ostali okrivljeni s kojima se **Nikolić** upoređuje takođe ispunili isti uslov *mens rea*.¹⁹⁶⁸

(ii) Analiza

685. Pretresno vijeće je ispravno zaključilo da **Nikolić** snosi odgovornost za zločin protiv čovječnosti po članu 5 Statuta "ukoliko su njegova djela činila dio rasprostranjenog ili sistematskog napada usmjerenog protiv nekog civilnog stanovništva i ukoliko je u to vrijeme znao za taj napad i za to da njegova djela čine dio tog napada".¹⁹⁶⁹ Pretresno vijeće je zaključilo da je **Nikolić** ispunio taj uslov na osnovu sljedećeg:¹⁹⁷⁰

Pretresno vijeće podsjeća na svoj zaključak da je postojao rasprostranjen i sistematski napad usmjeren protiv civilnog stanovništva, koji se sastojao iz

¹⁹⁶¹ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 138-139; Nikolićeva replika, par. 55. V. Nikolićev žalbeni podnesak, par. 134, 144.

¹⁹⁶² Nikolićev žalbeni podnesak, par. 134, 140-142; Nikolićeva replika, par. 55.

¹⁹⁶³ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 134, 143-144; Nikolićeva replika, par. 53-55.

¹⁹⁶⁴ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 145.

¹⁹⁶⁵ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 163.

¹⁹⁶⁶ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 163-165.

¹⁹⁶⁷ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 162, gdje se upućuje na Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 144-150.

¹⁹⁶⁸ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 162 (gdje se upućuje na Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 98-123), 166.

¹⁹⁶⁹ Prvostepena presuda, par. 1417, gdje se upućuje na mjerodavno pravo izneseno u Prvostepenoj presudi, par. 751, 757-758.

¹⁹⁷⁰ Prvostepena presuda, par. 1419.

nekoliko komponenti i koji je kulminirao vojnom operacijom protiv Srebrenice. Kao načelnik za bezbjednost Zvorničke brigade, čiji je komandant učestvovao u napadu na Srebrenicu, **Nikolić** je znao za vojni napad usmjeren protiv zaštićene enklave Srebrenice. On je, pored toga, znao da se zarobljeni bosanski Muslimani prevoze iz Bratunca u Zvornik. Prema tome, on je znao da se radi o zarobljenicima čije je zarobljavanje od strane VRS-a bilo posljedica napada na civilnu enklavu Srebrenicu. **Nikolić** je vidio da zarobljeni bosanski Muslimani koji su bili zatočeni u školi u Grbavcima i pogubljeni u Orahovcu nisu samo vojnici nego i civili i da niti je pravljena bilo kakva razlika niti je izvršena bilo kakva selekcija onih koji su trebali biti pogubljeni. **Nikolićeva** djela ubistva su jasno povezana s napadom na Srebrenicu i **Nikolić** je to znao.¹⁹⁷¹

686. Što se tiče **Nikolićevog** prvog argumenta, Žalbeno vijeće ima u vidu da je zaključak Pretresnog vijeća da je **Nikolić** znao za vojni napad na enklavu Srebrenica zasnovan ne samo na **Pandurevićevom** učešću, već i **Nikolićevom** položaju načelnika za bezbjednost Zvorničke brigade. **Nikolić** ne pokazuje nikakvu grešku u tom zaključku. Nadalje, Žalbeno vijeće zaključuje da **Nikolić** nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao uzeti u obzir njegovo znanje o vojnom napadu na Srebrenicu, između ostalih faktora, prilikom ocjenjivanja da li je on znao za to da su njegovi postupci dio rasprostranjenog ili sistematskog napada na civilno stanovništvo. Žalbeno vijeće ima u vidu da **Nikolić** nije potkrijepio svoju tvrdnju da je Pretresno vijeće zaključilo da je on "samo djelimično znao za planirani vojni napad na enklave i da nije bio upoznat s tri od četiri komponente".¹⁹⁷² Naposljetku, Žalbeno vijeće podsjeća na zaključak Pretresnog vijeća da je vojna akcija protiv enklava Srebrenica i Žepa već sama po sebi predstavljala rasprostranjen i sistematski protivpravni napad usmjeren protiv civilnog stanovništva, s obzirom na njen sveobuhvatan, neselektivan i nesrazmjern karakter.¹⁹⁷³ Iz gore navedenih razloga, Žalbeno vijeće odbacuje **Nikolićev** prvi argument.

687. U prilog svom drugom argumentu, **Nikolić** upućuje na dokaze koji ukazuju na to da je on od večeri 13. jula 1995. znao da veliki broj zarobljenih bosanskih Muslimana stiže iz Bratunca u Zvornik.¹⁹⁷⁴ Suprotno **Nikolićevoj** tvrdnji, ti dokazi ne pokazuju da on nije znao odakle oni potiču. Isto tako, **Nikolić** nije pokazao da je Pretresno vijeće zanemarilo te dokaze, uzimajući konkretno u obzir zaključak Pretresnog vijeća da je on "znao da se zarobljeni bosanski Muslimani prevoze iz Bratunca u Zvornik".¹⁹⁷⁵ Osim toga, sam **Nikolić** upućuje na zaključak Pretresnog vijeća da se ujutro 14. jula 1995. sastao s **Beaom** i **Popovićem** i s njima razgovarao o detaljima operacije ubijanja (Sastanak od 14. jula).¹⁹⁷⁶ S obzirom da je razgovarao o detaljima operacije ubijanja,

¹⁹⁷¹ Prvostepena presuda, par. 1418 (reference unutar citata izostavljene).

¹⁹⁷² Nikolićev žalbeni podnesak, par. 137. V. gore, par. 558.

¹⁹⁷³ Prvostepena presuda, par. 775.

¹⁹⁷⁴ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 139, gdje se upućuje na: svjedok PW-168, T. 15830-15832 (zatvorena sjednica) (26. septembar 2007.), Momir Nikolić, T. 33211-33212 (24. april 2009.).

¹⁹⁷⁵ Prvostepena presuda, par. 1418.

¹⁹⁷⁶ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 139, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1404.

Nikolić je vjerovatno znao za vezu s događajima Srebrenici. Žalbena vijeće zaključuje da **Nikolić** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo time što je zaključilo da je on znao da su zarobljenici došli pod nadzor VRS-a uslijed napada na enklavu Srebrenica. **Nikolićev** drugi argument se odbacuje.¹⁹⁷⁷

688. U svom trećem argumentu, **Nikolić** upućuje na zaključke Pretresnog vijeća koji ukazuju na to da je on od večeri 13. jula 1995. znao da je Mladić naredio da se zarobljeni bosanski Muslimani koji su trebali biti dovedeni strijeljaju.¹⁹⁷⁸ **Nikolić** dalje upućuje na dokaze koji ukazuju na to da je on *poslije toga* rekao drugima da mu je naređeno da smjesti ljude koji su trebali biti dovedeni radi razmjene.¹⁹⁷⁹ S obzirom na to da je on prije saznao za sudbinu zarobljenika, **Nikolić** nije pokazao da je stekao utisak da su ti zarobljenici trebali biti razmijenjeni. Žalbena vijeće podsjeća na to da je Pretresno vijeće zaključilo da je "**Nikolić** [...] vidio da zarobljeni bosanski Muslimani koji su bili zatočeni u školi u Grbavcima i pogubljeni u Orahovcu nisu samo vojnici nego i civili i da niti je pravljena bilo kakva razlika niti je vršen bilo kakav izbor u vezi s tim ko će od njih biti pogubljen".¹⁹⁸⁰ Žalbena vijeće, stoga, odbacuje tvrdnju da je **Nikolić** imao utisak da su zarobljenici pripadnici ABiH. Shodno tome, Žalbena vijeće takođe odbacuje njegovu tvrdnju da Pretresno vijeće nije razmotrilo navodno relevantne dokaze. **Nikolićev** objašnjenje da su civilna odjeća i različita godišta zarobljenika bili odraz realnosti rata u BiH nije potkrijepljeno nijednom referencom iz spisa prvostepenog postupka i odbacuje se kao neosnovano.¹⁹⁸¹ Žalbena vijeće, stoga, odbacuje **Nikolićev** treći argument.¹⁹⁸²

689. Što se tiče **Nikolićevog** posljednjeg argumenta, Žalbena vijeće smatra da stepen učešća drugih okrivljenih nije posebno relevantan. Pitanje je da li **Nikolić** može pokazati grešku u zaključku Pretresnog vijeća da je on ispunio uslov *mens rea* za zločine protiv čovječnosti. S tim u vezi, Žalbena vijeće smatra da **Nikolić** nije pokazao da je njegovo učešće bilo toliko ograničeno da nijedno razumno pretresno vijeće ne bi moglo da zaključi da je on u to vrijeme znao da njegovi postupci čine dio rasprostranjenog ili sistematskog napada usmjerenog protiv civilnog stanovništva.¹⁹⁸³

690. Shodno tome, Žalbena vijeće odbacuje **Nikolićevu** žalbenu osnovu 8 u cijelosti.

¹⁹⁷⁷ V. takođe dolje, par. 996.

¹⁹⁷⁸ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 141, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1345, 1354.

¹⁹⁷⁹ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 141 (gdje se upućuje na: Prvostepenu presudu, fusnota 4400, Milorad Birčaković, T. 11120 (8. maj 2007.)), 142 (gdje se upućuje na: Lazar Ristić, T. 10088-10089 (16. april 2007.)).

¹⁹⁸⁰ Prvostepena presuda, par. 1418. V. takođe Prvostepena presuda, par. 1361-1365, 1404.

¹⁹⁸¹ V. Nikolićev žalbeni podnesak, par. 142.

¹⁹⁸² V. dolje, par. 935.

¹⁹⁸³ V. gore, par. 685.

(c) Miletićeva žalba(i) Navod o grešci zbog zaključka da je Miletić znao za napad usmjeren protiv civilnog stanovništva (podosnova 11.4)

691. **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo činjeničnu grešku kad je zaključilo da je on znao za rasprostranjeni i sistematski napad na civilno stanovništvo.¹⁹⁸⁴ On tvrdi da taj zaključak počiva na drugom pogrešnom zaključku da je napad na civilno stanovništvo počeo s Direktivom br. 7.¹⁹⁸⁵ On dalje tvrdi da je, prije nego što je otišao iz Glavnog štaba, cilj vojnih operacija bio razdvajanje enklava, što nije obuhvatalo napad na civilno stanovništvo, te da, stoga, nije mogao znati za napad sve dok se nije vratio u Glavni štab.¹⁹⁸⁶ **Miletić** tvrdi da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir sve relevantne dokaze.¹⁹⁸⁷ **Miletić** zaključuje da ta greška Pretresnog vijeća obesnažuje Prvostepenu presudu.¹⁹⁸⁸ Tužilaštvo u odgovoru kaže da je Pretresno vijeće razumno zaključilo da je **Miletić**, koji je sastavio Direktivu br. 7, znao za napad od samog njegovog početka i bio svjestan toga da njegovi postupci čine dio tog napada.¹⁹⁸⁹

692. Pretresno vijeće je zaključilo da je "**Miletić** bio dobro upoznat s napadom na civilno stanovništvo u enklavama od njegovog početka i [da je] imao [...] širok uvid u njega, tako da je bio u potpunosti svjestan njegove rasprostranjenosti i sistematičnosti".¹⁹⁹⁰ Pretresno vijeće je takođe zaključilo da je **Miletić**, s obzirom na svoja djela – to jest, sastavljanje Direktive br. 7, obavljanje funkcije kontakt osobe u Glavnom štabu za informacije u vezi s napadom na Srebrenicu i Žepu, te praćenje odvoženja civilnog stanovništva iz enklava autobusima – "morao znati da ona doprinose napadu na civilno stanovništvo i da su njegov dio".¹⁹⁹¹ S obzirom na te zaključke, Žalbeno vijeće se nije uvjerilo da pobijani zaključak "počiva" na zasebnom zaključku da je napad na civilno stanovništvo počeo s Direktivom br. 7.

693. Žalbeno vijeće smatra da **Miletić** nije pokazao zašto njegovo odsustvo iz Glavnog štaba navodi na zaključak da nije bio obavještavan o evoluciji ciljeva vojnih operacija. Što se tiče **Miletićeve** tvrdnje da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir sve relevantne dokaze, on upućuje na iste dokaze koje je naveo u svojoj žalbenoj podosnovi 3.4.¹⁹⁹² Žalbeno vijeće podsjeća da je pod tom

¹⁹⁸⁴ Miletićev žalbeni podnesak, par. 348, 350-351. V. Miletićev žalbeni podnesak, par. 336-337.

¹⁹⁸⁵ Miletićev žalbeni podnesak, par. 348.

¹⁹⁸⁶ Miletićev žalbeni podnesak, par. 349-350.

¹⁹⁸⁷ Miletićev žalbeni podnesak, par. 351.

¹⁹⁸⁸ Miletićev žalbeni podnesak, par. 336-337.

¹⁹⁸⁹ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 240-241.

¹⁹⁹⁰ Prvostepena presuda, par. 1719.

¹⁹⁹¹ Prvostepena presuda, par. 1719 i fusnota 5213.

¹⁹⁹² Miletićev žalbeni podnesak, fusnota 724, gdje se upućuje na Miletićev žalbeni podnesak, par. 247 i fusnote 525-526. Upor. Miletićev žalbeni podnesak, par. 123 i fusnote 203-205.

žalbenom osnovom odbacilo **Miletićev** argument da je civilno stanovništvo enklave postalo meta napada tek s Karadžićevim naređenjem od 9. jula.¹⁹⁹³ Žalbeno vijeće zaključuje da **Miletić** nije pokazao nijednu grešku u činjeničnim zaključcima ili u rasuđivanju Pretresnog vijeća. Shodno tome, Žalbeno vijeće odbacuje njegovu žalbenu podosnovu 11.4.

(ii) Navod o grešci zbog zaključka da je Miletić znao da su njegova djela dio napada na civilno stanovništvo (podosnove 10.13 i 11.3)

694. **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće primijenilo pogrešan standard i da je napravilo pravnu grešku kad je konstatovalo da su njegova djela bila dio napada usmjerenog protiv civilnog stanovništva.¹⁹⁹⁴ **Miletić** tvrdi da su njegova djela bila zakonita, vojno legitimna i da su izvršena u okviru njegovih redovnih dužnosti, koje nisu bile vezane za Srebrenicu i Žepu i koje bi bile ispunjene čak i da nije bilo napada na civilno stanovništvo.¹⁹⁹⁵ On s tim u vezi tvrdi da Pretresno vijeće nije utvrdilo da je on znao za taj napad i da su njegova djela dio tog napada.¹⁹⁹⁶ Naposljetku, **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće, budući da su njegova djela prije svega bila povezana s njegovim profesionalnim, legitimnim i redovnim dužnostima, trebalo da odredi njegovu namjeru kako bi moglo da utvrdi da li su ti postupci bili dio napada na civilno stanovništvo.¹⁹⁹⁷ **Miletić** navodi da te greške obesnažuju njegove osuđujuće presude.¹⁹⁹⁸

695. Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće primijenilo ispravan pravni standard i da je razumno zaključilo da je **Miletić** znao da su njegova djela dio rasprostranjenog i sistematskog napada usmjerenog protiv civilnog stanovništva Srebrenice i Žepe.¹⁹⁹⁹ Tužilaštvo tvrdi da nije relevantno to što bi **Miletić** izvršavao slične dužnosti i da nije bilo napada na civilno stanovništvo ili to što su njegova djela bila u sklopu njegovih redovnih dužnosti u Glavnom štabu.²⁰⁰⁰ Naposljetku, prema mišljenju tužilaštva, Pretresno vijeće nije bilo dužno da odredi **Miletićevu** namjeru da bi utvrdilo da su njegovi postupci bili dio napada na civilno stanovništvo.²⁰⁰¹

¹⁹⁹³ V. gore, par. 599.

¹⁹⁹⁴ Miletićev žalbeni podnesak, par. 263, 325, 328.

¹⁹⁹⁵ Miletićev žalbeni podnesak, par. 325, 327-328, 332, 335-337, 346-347.

¹⁹⁹⁶ Miletićev žalbeni podnesak, par. 326.

¹⁹⁹⁷ Miletićev žalbeni podnesak, par. 327; Miletićeva replika, par. 108-109.

¹⁹⁹⁸ Miletićev žalbeni podnesak, par. 265, 337.

¹⁹⁹⁹ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 228-229, 240, 242.

²⁰⁰⁰ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 229. V. takođe žalbeni pretres, AT. 475 (5. decembar 2013.).

²⁰⁰¹ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 230.

696. Žalbeno vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće, suprotno **Miletićevoj** tvrdnji, primijenilo ispravni standard znanja za zločin protiv čovječnosti²⁰⁰² i da je došlo do potrebnih zaključaka kad je konstatovalo sljedeće:

Miletićeva djela [...] bila su očigledno povezana s napadom i bila su takvog karaktera da je on morao znati da ona doprinose napadu na civilno stanovništvo i da su njegov dio. Prema tome, Pretresno vijeće zaključuje da je **Miletić** znao za rasprostranjeni i sistematski napad usmjeren protiv civilnog stanovništva Srebrenice i Žepe i da je takođe znao da njegova djela čine dio tog napada.²⁰⁰³

697. Što se tiče argumenta da je **Miletić** svoja djela izvršio tokom obavljanja redovnih dužnosti, Žalbeno vijeće primjećuje da on samo iznosi postavku da bi svoj svakodnevni posao obavljao na isti način i da nije bilo napada, a da pritom ne pokazuje da su njegovi postupci stvarno imali takav karakter redovnih poslova. Žalbeno vijeće ima u vidu da je Pretresno vijeće zaključilo:

Miletić je bio potpuno upoznat s [ograničenjima dostave humanitarne pomoći i popune zaliha UNPROFOR-a, vojnim napadom na enklave i odvoženjem civila iz Potočara i Žepe autobusima]: izradio je Direktivu 7, bio je osoba u Glavnom štabu koju je trebalo kontaktirati za bilo koju vrstu informacija u vezi s napadom na Srebrenicu i Žepu i pratio je odvoženje civilnog stanovništva iz enklava autobusima.²⁰⁰⁴

S obzirom na te zaključke, nije bilo potrebno da Pretresno vijeće konkretno ispituje da li su **Miletićevi** postupci bili izvršeni u okviru njegovih redovnih dužnosti, kakve su mu bile namjere prilikom vršenja tih djela ili da li to može izazvati razumnu sumnju u odnosu na postojanje nekusa između njegovih postupaka i napada na civilno stanovništvo.

698. Iz gore navedenih razloga, Žalbeno vijeće zaključuje da **Miletić** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo. Shodno tome, Žalbeno vijeće odbacuje njegove žalbene podosnove 10.13 i 11.3.

4. Istrebljivanje (Bearina osnova 28)

(a) Argumenti strana u postupku

699. **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku i pogriješilo u primjeni svog diskrecionog ovlaštenja kad je zaključilo da je on posjedovao *mens rea* za istrebljivanje kao zločin protiv čovječnosti,²⁰⁰⁵ te navodi da nije imao traženu namjeru za istrebljivanje ili ubistvo.²⁰⁰⁶ **Beara**

²⁰⁰² Drugostepena presuda u predmetu *Kunarac i drugi*, par. 99. V. Prvostepena presuda, par. 1719, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 751, 757-758.

²⁰⁰³ Prvostepena presuda, par. 1719.

²⁰⁰⁴ Prvostepena presuda, fusnota 5213, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1649, 1661-1699.

²⁰⁰⁵ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 282, par. 282, 288.

osporava činjenične zaključke Pretresnog vijeća koji se odnose na njegovo prisustvo i ulogu u operaciji ubijanja i planiranju te operacije. Konkretno, on tvrdi sljedeće: (1) nema dokaza o tome da je on prisustvovao ili imao neku ulogu u događajima prije 13. jula 1995.; (2) Pretresno vijeće je nerazumno zaključilo da je bio uključen u planiranje operacije ubistva samo na osnovu njegovog zvaničnog položaja u VRS-u i ponašanja njegovih podređenih; (3) dokazi u vezi s njegovim vlastitim naređenjima i postupcima ne govore u prilog zaključcima Pretresnog vijeća; (4) Pretresno vijeće je uzelo u obzir svjedočenja nepouzdanih svjedoka prilikom donošenja zaključaka da je on bio prisutan na određenim mjestima pogubljenja i da je davao izjave koje pokazuju njegovu namjeru i plan ubistva; (5) Pretresno vijeće je svoj zaključak o razlogu zbog kojeg je on od Opštine Zvornik zatražio logističku opremu zasnovalo na nagađanju, a ne dokazima; i (6) Pretresno vijeće je pridalo malu ili nikakvu težinu oslobađajućim dokazima koji se odnose na njegovu namjeru, među kojima su određeni presretnuti razgovori, njegovi zahtjevi za provjeru zatočenih muškaraca u potrazi za ratnim zločincima, njegovi pokušaji da muškarce odveze iz enklave i njegovi razlozi za zatočavanje muškaraca.²⁰⁰⁷

700. Tužilaštvo u odgovoru kaže da je Pretresno vijeće ispravno zaključilo da je **Beara** imao *mens rea* za istrebljivanje.²⁰⁰⁸ Tužilaštvo tvrdi da, s obzirom na relevantne dokaze, nije bilo nerazumno što je Pretresno vijeće zaključilo da je **Bearina** uloga počela 12. jula 1995., kad je saznao za plan ubistva i kad je u njega uključen. Tužilaštvo tvrdi da **Bearina** ključna uloga u planu ubistva u periodu od 13. - 16. jula 1995. ide u prilog zaključku Pretresnog vijeća i da to što **Beara** osporava svoje aktivno učešće u planu ubistva prije 13. jula 1995. ne utiče na izrečenu presudu.²⁰⁰⁹ Isto tako, tužilaštvo tvrdi da **Bearin** argument o tome da nije bilo dovoljno neposrednih dokaza o njegovim naređenjima u vezi s operacijom ubistva ne utiče na njegovu osuđujuću presudu shodno odgovornosti na osnovu UZP-a.²⁰¹⁰ Naposljetku, tužilaštvo tvrdi da je irelevantno to što **Beara** upućuje na presretnuti razgovor od 1. avgusta 1995. kao na oslobađajući dokaz.²⁰¹¹

(b) Analiza

701. Pretresno vijeće je zaključilo da je **Beara** posjedovao *mens rea* za istrebljivanje budući da je učestvovao u UZP-a ubistva, koji je obuhvatao ubistva širokih razmjera kao svoj zajednički cilj ili

²⁰⁰⁶ Bearin žalbeni podnesak, par. 282, 284. **Beara** takođe tvrdi da na osnovu dokaza nije utvrđeno da je on znao za napad na civile u enklavama ni da je znao da je bilo koji od njegovih postupaka bio dio tog napada. U ovoj tvrdnji on ponavlja navode iz svoje žalbene osnove 24, o kojoj je bilo riječi gore u tekstu. V. gore, par. 675-681.

²⁰⁰⁷ Bearin žalbeni podnesak, par. 285-287. V. Bearina replika, par. 101. V. takođe Bearina replika, par. 100.

²⁰⁰⁸ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 290. Tužilaštvo navodi da **Bearine** argumente treba odbaciti bez razmatranja. Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 290-291, 295.

²⁰⁰⁹ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 292.

²⁰¹⁰ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 293.

²⁰¹¹ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 294.

kao svoju prirodnu i predvidljivu posljedicu.²⁰¹² Pretresno vijeće je zaključilo da je **Bearin** doprinos zajedničkom cilju UZP-a ubistva bio značajan i da su "njegovi postupci i riječi" pokazali van razumne sumnje da je "dijelio namjeru za izvršenje masovnog ubistva".²⁰¹³ Žalbena vijeće ima u vidu da ovaj zaključak takođe ispunjava uslov namjere potrebne za krivično djelo istrebljivanja.²⁰¹⁴

702. Očito je da Pretresno vijeće zaključak o **Bearinoj** ulozi u planiranju operacije ubijanja ili o njegovom učešću u događajima prije 13. jula 1995. nije izvelo samo na osnovu njegovog položaja u hijerarhiji VRS-a i na osnovu ponašanja njegovih podređenih. Žalbena vijeće ima u vidu da je Pretresno vijeće uzelo u obzir **Bearin** položaj načelnika bezbjednosti u Glavnom štabu VRS-a zajedno i povezano sa dokazima o tome da su u jutarnjim satima 12. jula 1995., **Popović** i M. Nikolić – obojica potčinjeni **Beari** – znali za operaciju ubistva, kao i za činjenicu da je naređenja za tu operaciju izdao Mladić.²⁰¹⁵ Pretresno vijeće je takođe uzelo u obzir ulogu koju su "od početka" igrali pripadnici organa bezbjednosti.²⁰¹⁶ Žalbena vijeće takođe ima u vidu zaključak Pretresnog vijeća da je, "[k]ao oficir koji je bio pretpostavljen organima bezbjednosti u VRS-u, **Beara** [...] morao da bude izvještavan o radu organa bezbjednosti kako bi mogao da im daje smjernice i ocjenjuje i nadzire njihov rad".²⁰¹⁷ S obzirom na te zaključke i u nedostatku suprotnih dokaza, Žalbena vijeće zaključuje da **Beara** nije pokazao da razumni presuditelj o činjenicama ne bi mogao da dođe do ovog zaključka. Njegov argument se odbacuje.

703. Što se tiče **Bearine** tvrdnje da se njegova naređenja nisu odnosila na operaciju ubijanja, Žalbena vijeće smatra da je, budući da je **Beara** osuđen za krivično djelo istrebljivanja na osnovu njegovog učešća u UZP-u ubistva, a ne na osnovu izdavanja naređenja, nebitno da li je njegovo ponašanje predstavljalo izdavanje direktnih naređenja da se izvrše ubistva.²⁰¹⁸ Što se tiče **Bearine** tvrdnje da se dokazi o njegovim postupcima kose sa zaključkom Pretresnog vijeća da je dijelio namjeru za ubijanje, Žalbena vijeće u izvorima koje on navodi ne nalazi ništa što govori u prilog njegovoj tvrdnji.²⁰¹⁹ Ovaj argument se, stoga, odbacuje.

704. Što se tiče **Bearinog** argumenta da nije prisustvovao sastancima na kojima se razgovaralo o "konkretnim organizacionim pitanjima", Žalbena vijeće ima u vidu da **Beara** upućuje samo na

²⁰¹² Prvostepena presuda, par. 1325.

²⁰¹³ Prvostepena presuda, par. 1301.

²⁰¹⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Lukić i Lukić*, par. 536 ("*Mens rea* istrebljivanja traži namjeru počinioca 'da se života liši veliki broj ljudi ili da se veliki broj ljudi podvrgne takvim životnim uslovima čiji će ishod biti njihova smrt'.").

²⁰¹⁵ Prvostepena presuda, par. 139, 1299.

²⁰¹⁶ Prvostepena presuda, par. 1299.

²⁰¹⁷ Prvostepena presuda, par. 1206.

²⁰¹⁸ V. takođe dolje, par. 1843-1844.

²⁰¹⁹ V. *Bearin* žalbeni podnesak, par. 286, gdje se upućuje na njegovu žalbenu osnovu 23, u čijem se relevantnom dijelu, u par. 255, upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1257, 1267, 1278-1279.

jedan sastanak održan 14. jula 1995. S tim u vezi, Pretresno vijeće je prihvatilo svjedočenje svjedoka PW-162/Davidovića da je on s oficirima bio u prostorijama SDS-a Bratunac na sastanku o obezbjeđivanju građevinske mehanizacije iz ciglane u opštini Bratunac (dalje u tekstu: Sastanak u prostorijama SDS-a Bratunac), da je **Beara** za to vrijeme ostao u drugoj kancelariji i da se s **Bearom** nije razgovaralo o temi tog sastanka.²⁰²⁰ Međutim, Pretresno vijeće je zaključilo da je **Beara** lično, ubrzo poslije Sastanka u prostorijama SDS-a Bratunac, otišao u ciglanu u Bratuncu gdje se sukobio sa svjedokom Deronjićem u vezi s potencijalnim zatočenjem i ubijanjem zarobljenika na tom mjestu.²⁰²¹ Stoga, čak i ako **Beara** nije prisustvovao Sastanku u prostorijama SDS-a Bratunac, razumni presuditelj o činjenicama mogao je zaključiti da "dokazi pokazuju da je **Beara** snosio sveukupnu odgovornost za operaciju ubijanja, kao i da je učestvovao u toj operaciji, koja je provedena u svrhu ostvarenja zajedničkog cilja" UZP-a ubistva.²⁰²² **Bearin** argument je, stoga, neosnovan.

705. Što se tiče **Bearine** tvrdnje da je Pretresno vijeće pridalo malu ili nikakvu težinu oslobađajućim dokazima o njegovoj "pravoj namjeri", Žalbeno vijeće podsjeća da je potvrdilo zaključak Pretresnog vijeća da dokazi o pokušajima snaga bosanskih Srba da izvrše provjeru muškaraca u Potočarima ne ukazuju na to da se radilo o legitimnom procesu provjere.²⁰²³ Stoga se Žalbeno vijeće nije uvjerilo da su ti dokazi u suprotnosti sa zaključkom Pretresnog vijeća da je **Beara** imao namjeru za istrebljivanje. Što se tiče **Bearinog** argumenta u vezi s njegovim pokušajima da organizuje da se zatočeni muškarci odvezu iz enklave, Žalbeno vijeće je zaključilo da je Pretresno vijeće ispravno razmotrilo dokaze o njegovom razgovoru s Čelanovićem 13. jula 1995. i da **Beara** nije pokazao zašto je zaključak Pretresnog vijeća nerazuman s obzirom na ukupne dokaze.²⁰²⁴ Što se tiče **Bearinog** navoda da je Pretresno vijeće pridalo malu ili nikakvu težinu dokazima koji pokazuju da je on muškarce, bosanske Muslimane, zatočio radi razmjene, a ne radi njihovog pogubljenja, Žalbeno vijeće ima u vidu da se zaključak na koji se **Beara** oslanja odnosi na presretnuti razgovor od 1. avgusta 1995. u vezi s muškarcima, bosanskim Muslimanima, koje je VRS zarobio dok su prelazili preko Drine.²⁰²⁵ Ovaj zaključak se odnosi na incident koji se desio dvije sedmice nakon događaja u periodu od 13. - 16. jula 1995. i, stoga, nije neposredno relevantan za njegovu namjeru u tom periodu.

²⁰²⁰ Prvostepena presuda, par. 1274.

²⁰²¹ Prvostepena presuda, par. 1275.

²⁰²² Prvostepena presuda, par. 1301.

²⁰²³ V. gore, par. 565.

²⁰²⁴ V. dolje, par. 1208.

²⁰²⁵ Prvostepena presuda, par. 1291.

706. Naposljetku, što se tiče ostalih **Bearinih** tvrdnji, Žalbeno vijeće je te argumente odbacilo iz razloga navedenih u vezi s drugim žalbenim osnovama.²⁰²⁶

707. S obzirom na gore navedeno, Žalbeno vijeće odbacuje **Bearinu** žalbenu osnovu 28.

5. Progon

(a) Progon putem UZP-a ubistva

(i) Bearina žalba (osnova 29)

a. Argumenti strana u postupku

708. **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku kad je zaključilo da je on posjedovao posebnu diskriminatornu namjeru koja se traži za krivično djelo progona.²⁰²⁷ On tvrdi da dokazi koji su predloženi Pretresnom vijeću ne dokazuju da je on posjedovao diskriminatornu namjeru ili da je dijelio cilj diskriminatorne politike i svjesno namjeravao da diskriminiše.²⁰²⁸ **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće, time što je svoj zaključak zasnovalo na njegovom znanju o planu ubistva pripadnika jedne nacionalne grupe i na njegovoj spremnosti da učestvuje u tom planu, pogrešno primijenilo faktore koji su relevantni za pomaganje i podržavanje progona. On tvrdi da je Pretresno vijeće umjesto toga trebalo da primijeni pravni standard za počinjenje putem prve kategorije UZP-a, koji zahtijeva dokaz o tome da je on dijelio diskriminatornu namjeru UZP-a.²⁰²⁹ **Beara** takođe tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je svoj zaključak djelimično zasnovalo na njegovom "ograničenom korištenju pogrđnih izraza", s obzirom na to da je samo Pretresno vijeće zaključilo da je taj izraz "blago pogrđan" i da njegovo korištenje nije bilo "neuobičajeno". Naposljetku, on tvrdi da je Pretresno vijeće zanemarilo svjedočenje svjedoka odbrane 2DPW-19 da on nije imao predrasuda prema pripadnicima drugih nacionalnih grupa.²⁰³⁰

²⁰²⁶ U vezi sa zaključkom da je **Beara** prisustvovao i odigrao ulogu na sastancima održanim u noći 13. jula 1995. (i rano ujutro 14. jula 1995.), v. gore, par. 481; dolje, par. 1206 i dalje. U vezi sa zaključkom da je **Beara** davao izjave iz određenim mjestima pogubljenja, v. dolje, par. 1258, 1260 i dalje. U vezi sa zaključkom da je **Beara** davao izjave iz kojih se vidi njegova namjera i plan ubistva, v. dolje, par. 1209, 1223. U vezi s razlozima iz kojih je **Beara** tražio logističku opremu, v. dolje, par. 1266-1268. U vezi s presretnutim razgovorima od 13. jula 1995., v. dolje, par. 979-981; v. takođe gore, par. 122. U vezi s presretnutim razgovorom od 15. jula 1995., v. gore, par. 483.

²⁰²⁷ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 289, par. 289. Žalbeno vijeće ima u vidu da **Beara** u svojoj žalbenoj osnovi takođe navodi činjenične greške. V. Bearin žalbeni podnesak, par. 290-291.

²⁰²⁸ Bearin žalbeni podnesak, par. 290; Bearina replika, par. 102-103.

²⁰²⁹ Bearin žalbeni podnesak, par. 289-291. V. Bearina replika, par. 102. **Beara** ponavlja svoje argumente, koje je naveo na drugim mjestima u svom žalbenom podnesku, da na osnovu dokaza nije moguće utvrditi da je posjedovao traženo znanje o takvom planu ili da je učestvovao u izradi takvog plana. Bearin žalbeni podnesak, par. 290-291. Žalbeno vijeće je te argumente razmotrilo i odbilo. V. dolje, par. 969-981.

²⁰³⁰ Bearin žalbeni podnesak, par. 290.

709. Tužilaštvo u odgovoru kaže je Pretresno vijeće ispravno zaključilo da je **Beara** posjedovao diskriminatornu namjeru.²⁰³¹ Tužilaštvo tvrdi da **Beara** miješa elemente progona s dokazima o tim elementima. Nadalje, tužilaštvo tvrdi da to što su dokazi bili dovoljni da se utvrdi odgovornost za pomaganje i podržavanje ne znači da nisu bili dovoljni da se utvrdi odgovornost za počinjenje progona putem UZP-a ubistva.²⁰³² Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće uzelo u obzir iskaz svjedoka 2DPW-19 i drugih da **Beara** nije pokazivao znakove netrpeljivosti prema pripadnicima drugih nacionalnih grupa. Tužilaštvo takođe tvrdi da **Beara** ne pokazuje da je to što se Pretresno vijeće u ograničenoj mjeri oslonilo na njegovo korištenje pogrdnih izraza predstavljalo grešku.²⁰³³

b. Analiza

710. Pretresno vijeće je zaključilo da je **Beara** postupao s diskriminatornom namjerom na osnovu toga što je "znao za plan da se izvrši ubijanje jedne nacionalne grupe i što je voljno učestvovao u tom planu, kao i, u ograničenoj mjeri, [...] što je bosanske Muslimane nazivao pogrdnim imenima".²⁰³⁴ Na osnovu tog zaključka, Pretresno vijeće je zaključilo da je "**Beara** učestvovao u UZP-u ubistva s posebnom namjerom da izvrši diskriminaciju na političkoj, rasnoj ili vjerskoj osnovi" i da je, "stoga, počinivši ubistvo i nečovječno postupanje [...] počinio progon kao zločin protiv čovječnosti".²⁰³⁵

711. Žalbeno vijeće, kao prvo, ima u vidu da je Pretresno vijeće ispravno navelo relevantan pravni standard, prema kojem, da bi se "optuženom pripisala odgovornost na osnovu prve kategorije UZP-a, on mora posjedovati namjeru koja se traži za to krivično djelo, uključujući, tamo gdje je to relevantno, posebnu namjeru".²⁰³⁶ Što se tiče posebne namjere koja se traži za krivično djelo progona, Pretresno vijeće je navelo da se zaključak o postojanju diskriminatorne namjere može izvesti iz svjesnog učešća optuženog u sistemu ili poduhvatu kojim se vrši diskriminacija na političkoj, rasnoj ili vjerskoj osnovi i da okolnosti koje treba uzeti u obzir obuhvataju sistematski karakter zločina počinjenih nad ciljanom grupom i opšti stav optuženog koji je vidljiv iz njegovog ponašanja.²⁰³⁷ Žalbeno vijeće ne nalazi nikakvu grešku u tim pravnim formulacijama.

712. Pretresno vijeće je jasno zaključilo da je **Beara** dijelio zajedničku diskriminatornu namjeru UZP-a ubistva; ono nije samo zaključilo da je **Beara** svjesno dao značajan doprinos zločinu. Pretresno vijeće je zaključak o **Bearinoj** diskriminatornoj namjeri izvelo uglavnom na osnovu

²⁰³¹ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 296-299. V. takođe Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 300.

²⁰³² Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 297.

²⁰³³ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 299.

²⁰³⁴ Prvostepena presuda, par. 1331.

²⁰³⁵ Prvostepena presuda, par. 1331. V. Prvostepena presuda, par. 1329-1330.

²⁰³⁶ Prvostepena presuda, par. 1022, gdje se upućuje na Drugostepenu presudu u predmetu *Tadić*, par. 188.

²⁰³⁷ Prvostepena presuda, par. 969.

njegovog znanja o diskriminatornoj svrsi zajedničkog plana, kao i njegovog voljnog učešća u tom planu.²⁰³⁸ Pretresno vijeće je zaključilo da je **Beara** bio "podrobno upoznat sa samom operacijom ubijanja" i da je, kao najviši oficir u organima bezbjednosti, imao "možda najjasniju ukupnu predodžbu o masovnim razmjerama i obimu operacije ubijanja".²⁰³⁹ Budući da je zajednički plan ubistva vojno sposobnih muškaraca bosanskih Muslimana u Srebrenici i oko nje u svojoj suštini bio diskriminatoran²⁰⁴⁰ i s obzirom na zaključke Pretresnog vijeća da se "svuda vidi čvrsta ruka organa bezbjednosti [u provođenju zajedničkog plana]" i da je "**Beara** [...], s **Popovićem**, igrao centralnu ulogu na operativnom nivou i [da su] oni [...] zajedno bili zaduženi za cjelokupno planiranje i provođenje operacije", Žalbeno vijeće smatra da bi razumni presuditelj o činjenicama mogao da zaključi da je **Beara** imao diskriminatornu namjeru na osnovu njegovog znanja o zajedničkom planu i njegovog voljnog učešća u njemu.²⁰⁴¹ **Bearin** argument u vezi s faktorima na koje se Pretresno vijeće oslonilo kako bi izvelo zaključak o njegovoj diskriminatornoj namjeri, stoga, ne stoji.

713. Što se tiče **Bearinog** argumenta da je Pretresno vijeće pogriješilo time što se oslonilo na njegovo korištenje pogrđnih izraza za bosanske Muslimane, Žalbeno vijeće primjećuje da prilikom razmatranja da li optuženi posjeduje traženu namjeru za krivično djelo progona pretresna vijeća mogu uzeti u obzir "opšti stav navodnog počinioca koji je vidljiv iz njegovog ponašanja".²⁰⁴² Korištenje pogrđnih izraza za određenu grupu – čak i kad je korištenje takvih izraza uobičajeno – jeste jedan od aspekata ponašanja optuženog koji može biti uzet u obzir, zajedno s drugim dokazima, kako bi se utvrdilo postojanje diskriminatorne namjere.²⁰⁴³ U ovom predmetu, Pretresno vijeće je uzelo u obzir da je **Beara**, u presretnutom razgovoru koji je 13. jula 1995. vodio s Lučićem, zamjenikom komandanta bataljona Vojne policije 65. zaštitnog puka, koristio izraz "balija", koji je pogrđni naziv za Muslimane, da bi uputio na 400 Muslimana koji su bili zatočeni u Konjević Polju.²⁰⁴⁴ Beara je tada Lučiću rekao sljedeće: "Sve ih nagurajte na igralište, ko ih jebe."²⁰⁴⁵ Kasnije u tom razgovoru, reagujući na informacije o tome da se neki zatočenici međusobno ubijaju, rekao je "[m]a, odlično. Samo nek' nastave tako, jebi ga."²⁰⁴⁶ Razmatrajući korištenje takvih izraza u ovom kontekstu, razumni presuditelj o činjenicama bi mogao da zaključi

²⁰³⁸ Prvostepena presuda, par. 1331.

²⁰³⁹ Prvostepena presuda, par. 1313.

²⁰⁴⁰ Prvostepena presuda, par. 1050.

²⁰⁴¹ Prvostepena presuda, par. 1068. V. Prvostepena presuda, par. 1060-1061, 1069, 1299, 1327-1328, 1330-1332.

²⁰⁴² Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 460.

²⁰⁴³ V., npr., Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 461, gdje se zaključuje da je Pretresno vijeće ispravno zaključilo da to što optuženi Zoran Žigić koristi riječ "balije" za muslimanske zatočenike u logorima Omarska, Keraterm i Trnopolje govori u prilog njegovom zaključku da je imao diskriminatornu namjeru kad je zlostavljao zatočenike.

²⁰⁴⁴ Prvostepena presuda, par. 1257. V. DP P01130a, Presretnuti razgovor, 13. juli 1995., 10:09 sati.

²⁰⁴⁵ Prvostepena presuda, par. 1257.

²⁰⁴⁶ Prvostepena presuda, par. 1257.

da je **Beara** namjeravao da diskriminiše. Žalbena vijeće, stoga, zaključuje da Pretresno vijeće nije pogriješilo time što se u ograničenoj mjeri oslonilo na **Bearino** korištenje pogrđnih izraza kao na dodatni dokaz o njegovoj diskriminatornoj namjeri.²⁰⁴⁷

714. Što se tiče **Bearinog** argumenta da je Pretresno vijeće zanemarilo iskaz svjedoka 2DPW-19, Žalbena vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće eksplicitno priznalo da je saslušalo "iskaze svjedoka koji su izjavili da **Beara** nije pokazivao znakove netrpeljivosti prema pripadnicima drugih nacionalnih grupa" i s tim u vezi se konkretno pozvalo na svjedočenje svjedoka 2DPW-19 i drugih svjedoka.²⁰⁴⁸ Pretresno vijeće je zatim navelo svoje razloge za donošenje zaključka da je **Beara** ipak postupao s diskriminatornom namjerom.²⁰⁴⁹ **Beara** samo tvrdi da Pretresno vijeće nije pridalo dovoljnu težinu iskazu svjedoka 2DPW-19 ili da nije protumačilo taj iskaz na neki konkretan način, te se, stoga, njegov argument odbacuje.

715. S obzirom na gore navedeno, Žalbena vijeće odbacuje **Bearinu** žalbenu osnovu 29.²⁰⁵⁰

(ii) Nikolićeva žalba (osnova 9)

a. Argumenti strana u postupku

716. **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu i činjeničnu grešku kad je zaključilo da je on posjedovao traženu *mens rea* za progon.²⁰⁵¹ Kao prvo, **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku time što nije tražilo da bude ispunjen uslov da je on *svjesno* vršio diskriminaciju nad bosanskim Muslimanima.²⁰⁵² Kao drugo, **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo činjeničnu grešku time što je utvrdilo njegovu diskriminatornu namjeru na osnovu zaključka da je on učestvovao u organizovanju i koordinaciji ubistva širokih razmjera jedne nacionalne grupe.²⁰⁵³ **Nikolić** s tim u vezi tvrdi da, s obzirom da je za dolazak "zarobljenika" saznao u kontekstu oružanog sukoba između VRS-a i ABiH, činjenica da su svi oni bili bosanski Muslimani ne dokazuje da ih je on svjesno izdvojio kao takve.²⁰⁵⁴

²⁰⁴⁷ Prvostepena presuda, par. 1331.

²⁰⁴⁸ Prvostepena presuda, par. 1331 i fusnota 4332.

²⁰⁴⁹ Prvostepena presuda, par. 1331. V. gore, par. 712.

²⁰⁵⁰ Što se tiče **Bearinog** argumenta da to što se Pretresno vijeće oslonilo na "sporne" dokaze prilikom utvrđivanja njegovih postupaka i stanja svijesti dovodi u pitanje zaključak Pretresnog vijeća da je on imao diskriminatornu namjeru, Žalbena vijeće ima u vidu da je **Beara** svoje argumente iznio upućujući na uporedne navode iz drugih žalbenih osnova. V. Bearin žalbeni podnesak, par. 290 i fusnota 450. Žalbena vijeće je odbacilo navedene žalbene osnove u cjelini u drugim dijelovima ove presude i stoga zaključuje da **Beara** nije pokazao nikakvu grešku Pretresnog vijeća s tim u vezi. V. gore, par. 150, 181, 191, 229; dolje, par. 839-840, 862, 924-926, 928, 930, 971-972, 981, 1203, 1205, 1208-1210, 1213, 1215, 1226-1230, 1256, 1259, 1265, 1268, 1272-1273, 1276, 1283-1284, 1291.

²⁰⁵¹ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 146.

²⁰⁵² Nikolićev žalbeni podnesak, par. 146-148; Nikolićeva replika, par. 56.

²⁰⁵³ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 149-150.

²⁰⁵⁴ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 149-150; Nikolićeva replika, par. 57.

717. Kao treće, **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je zaključilo da njegovu "aktivno učešće u zatočavanju, ubijanju i ponovnom pokopavanju, u okolnostima i na način koji jasno pokazuju diskriminatornu namjeru [...] predstavlja dodatni dokaz **Nikolićeve** namjere".²⁰⁵⁵ Prema **Nikolićevim** riječima, Pretresno vijeće je postupilo suprotno praksi Međunarodnog suda time što je zaključak o njegovoj diskriminatornoj namjeri izvelo na osnovu opšteg konteksta.²⁰⁵⁶ **Nikolić** dalje tvrdi da je Pretresno vijeće nerazumno zanemarilo činjenicu da se on kasno priključio operaciji, da joj je dao ograničen doprinos i da je o njoj imao ograničeno znanje.²⁰⁵⁷ Konkretno, **Nikolić** tvrdi da je "stavljen pred svršen čin kad mu je javljeno za dolazak zarobljenika i da, prilikom odabira bosanskih Muslimana, nije donio svjesnu odluku da svoja djela usmjeri protiv njih na osnovu njihove nacionalne ili vjerske pripadnosti".²⁰⁵⁸ Nadalje, **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće opisalo diskriminatorni karakter operacije ubistva upućujući na incidente na mjestima pogubljenja, a da pritom nije utvrdilo da je **Nikolić** znao za njih.²⁰⁵⁹

718. Naposljetku, **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće razumno zaključilo da je moguće da je postupao iz slijepe posvećenosti Službi bezbjednosti, a ne zato što je s drugima dijelio genocidnu namjeru, ali da je pogriješilo time što nije uzelo u obzir iste argumente prilikom ocjenjivanja njegove *mens rea* za progon, budući da su oba krivična djela povezana s istom činjeničnom osnovom i da su standardi *mens rea* za genocid i progon tijesno povezani.²⁰⁶⁰ **Nikolić** zaključuje da bi mu Žalbeno vijeće trebalo ukinuti osuđujuću presudu za progon kao zločin protiv čovječnosti i smanjiti mu kaznu.²⁰⁶¹

719. Tužilaštvo u odgovoru kaže da je zaključak Pretresnog vijeća da je **Nikolić** postupao s posebnom namjerom da diskriminiše bio ispravan i razuman i da njegove argumente treba odbaciti.²⁰⁶² Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće razumno zaključilo da je **Nikolićevo** učešće u zločinima bilo značajno i da je bio dobro upoznat s operacijom ubistva.²⁰⁶³ Tužilaštvo dalje tvrdi da je Pretresno vijeće razumno izvelo zaključak o **Nikolićevoj** diskriminatornoj namjeri na osnovu njegovog učešća u djelima u osnovi progona – zatočenjima, ubistvima i ponovnom pokopavanju – u otvoreno diskriminatornoj operaciji ubistva širokih razmjera.²⁰⁶⁴ Tužilaštvo naposljetku tvrdi da

²⁰⁵⁵ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 151, gdje se poziva na Prvostepenu presudu, par. 1426.

²⁰⁵⁶ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 151-152; Nikolićeva replika, par. 58.

²⁰⁵⁷ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 151, 153; Nikolićeva replika, par. 58.

²⁰⁵⁸ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 153; Nikolićeva replika, par. 58.

²⁰⁵⁹ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 154; Nikolićeva replika, par. 58.

²⁰⁶⁰ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 155-156, gdje se upućuje, između ostalog, na Prvostepenu presudu, par. 1414.

²⁰⁶¹ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 157.

²⁰⁶² Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 91-93, 139, 167-168, 171, 173.

²⁰⁶³ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 94-113, 115-129, 139-145, 147-151.

²⁰⁶⁴ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 168-170.

Nikolićeva navodna "slijepa posvećenost Službi bezbjednosti" u najboljem slučaju odražava njegov pravno irelevantan motiv za učešće u operaciji ubistva.²⁰⁶⁵

b. Analiza

720. Što se tiče **Nikolićevog** prvog argumenta, Žalbeno vijeće podsjeća da *mens rea* za djelo progona zahtijeva posebnu namjeru da se diskriminiše na političkoj, rasnoj ili vjerskoj osnovi.²⁰⁶⁶ Pretresno vijeće je konstatovalo da je **Nikolić** učestvovao u operaciji ubijanja s posebnom namjerom da diskriminiše na političkoj, rasnoj ili vjerskoj osnovi.²⁰⁶⁷ Vijeće je, stoga, primijenilo ispravan standard. **Nikolićev** prvi argument se obija.

721. Što se tiče njegovog drugog argumenta, Pretresno vijeće je zaključilo da **Nikolićeva** uključenost u organizaciju i koordinaciju ubistva širokih razmjera jedne etničke grupe, bosanskih Muslimana, pokazuje njegovu diskriminatornu namjeru.²⁰⁶⁸ **Nikolić** pokušava da u prilog svom prigovoru na taj zaključak uputi na svoju žalbenu osnovu 8,²⁰⁶⁹ koju je Žalbeno vijeće odbilo gore u tekstu.²⁰⁷⁰ Žalbeno vijeće podsjeća da je odbilo **Nikolićev** argument da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir dokaze koji ukazuju na to da je on imao utisak da su zarobljenici bili određeni za razmjenu ili da se radilo samo o pripadnicima ABiH.²⁰⁷¹ Shodno tome, Žalbeno vijeće smatra da **Nikolić** nije pokazao da nije izdvajao zarobljene bosanske Muslimane i zaključuje da **Nikolić** nije pokazao nijednu grešku u zaključku Pretresnog vijeća. **Nikolićev** drugi argument se odbacuje.

722. Što se tiče **Nikolićevog** trećeg argumenta, Žalbeno vijeće podsjeća da se do zaključka o postojanju posebne namjere diskriminacije na političkoj, rasnoj ili vjerskoj osnovi, generalno, može doći jedino na osnovu objektivnih činjenica i opšteg ponašanja optuženog uzetog u cjelini.²⁰⁷² S tim u vezi, Žalbeno vijeće smatra da Pretresno vijeće nije došlo do zaključka o **Nikolićevoj** diskriminatornoj namjeri na osnovu opšteg diskriminatornog karaktera napada okvalifikovanog kao zločin protiv čovječnosti,²⁰⁷³ već na osnovu njegovog aktivnog učešća u zatočavanju, ubijanju i ponovnom pokopavanju s diskriminatornom namjerom, kao i na osnovu njegove uključenosti u

²⁰⁶⁵ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 152-153.

²⁰⁶⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 579; Drugostepena presuda u predmetu *Stakić*, par. 328; Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 460.

²⁰⁶⁷ Prvostepena presuda, par. 1426.

²⁰⁶⁸ Prvostepena presuda, par. 1426.

²⁰⁶⁹ V. Nikolićev žalbeni podnesak, fusnota 380.

²⁰⁷⁰ V. gore, par. 690.

²⁰⁷¹ V. gore, par. 688.

²⁰⁷² V. Drugostepena presuda u predmetu *Kordić i Čerkez*, par. 715. V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 579.

²⁰⁷³ V. Nikolićev žalbeni podnesak, par. 152, gdje se upućuje na Drugostepenu presudu u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 460.

organizaciju i koordinaciju ubistva bosanskih Muslimana širokih razmjera.²⁰⁷⁴ Pretresno vijeće time nije napravilo pravnu grešku.²⁰⁷⁵ **Nikolićevi** argumenti u vezi s njegovim stepenom učešća i znanja zasnovani su na uporednom upućivanju na druge žalbene osnove, koje je Žalbena vijeće odbacilo drugdje u tekstu.²⁰⁷⁶ Žalbena vijeće dalje smatra da pitanja kao što su ko je izabrao zarobljenike ili da li je **Nikolić** bio stavljen pred svršen čin nisu presudna da bi se utvrdila njegova diskriminatorna namjera. Isto tako, pitanje da li je pobijani zaključak Pretresnog vijeća razuman ne zavisi od toga da li je **Nikolić** čuo konkretne diskriminatorne komentare.²⁰⁷⁷ Žalbena vijeće zaključuje da **Nikolić** nije pokazao da su njegovo znanje i učešće bili do te mjere ograničeni da je Pretresno vijeće pogriješilo u konstataciji da je učestvovao u operaciji ubijanja s traženom namjerom. **Nikolićev** treći argument se odbacuje.

723. Što se tiče **Nikolićevog** zaključnog argumenta da je konstatacija da je možda postupao iz "slijepe posvećenosti Službi bezbjednosti" jednako relevantna za njegovu *mens rea* za progon kao i za njegovu *mens rea* za genocid, Žalbena vijeće, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, zaključuje da je taj argument pravno i činjenično neuvjerljiv. Pravno govoreći, **Nikolić** svoju tvrdnju da su standardi *mens rea* za genocid i progon "tijesno povezani" zasniva na odluci samo jednog vijeća,²⁰⁷⁸ koje je, zapravo, izričito prepoznalo razliku između ta dva standarda *mens rea*.²⁰⁷⁹ Žalbena vijeće podsjeća da se posebna namjera potrebna za progon²⁰⁸⁰ razlikuje od one potrebne za genocid, koja je namjera da se u cijelosti ili djelimično uništi neka nacionalna, etnička, rasna ili vjerska grupa kao takva.²⁰⁸¹ Činjenično, **Nikolić** samo tvrdi da su i progon i genocid povezani s "potpuno istom činjeničnom osnovom",²⁰⁸² a da pritom ne pokazuje da je Pretresno vijeće do svojih zaključaka u vezi s njegovom *mens rea* za progon i genocid došlo na osnovu istih dokaza. Stoga **Nikolić** ne pokazuje da nijedno razumno pretresno vijeće ne bi moglo da ne izvede identične zaključke iz njegove "slijepe posvećenosti Službi bezbjednosti" ako bi na činjenice primijenilo dva različita standarda *mens rea*. Žalbena vijeće, stoga, odbacuje **Nikolićev** zaključni argument.

724. Shodno tome, Žalbena vijeće odbacuje **Nikolićevu** žalbenu osnovu 9 u cijelosti.

²⁰⁷⁴ Prvostepena presuda, par. 1426.

²⁰⁷⁵ V. Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 460; Drugostepena presuda u predmetu *Krnojelac*, par. 184-185.

²⁰⁷⁶ V. **Nikolićev** žalbeni podnesak, fusnote 386-389. V. takođe gore, par. 172, 186, 201, 212, 690; dolje, par. 936, 1013, 1023, 1315, 1354, 1361, 1984, 2065, 2099.

²⁰⁷⁷ V. Prvostepena presuda, fusnota 3278.

²⁰⁷⁸ **Nikolićev** žalbeni podnesak, par. 156, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu u predmetu *Kupreškić i drugi*, par. 636.

²⁰⁷⁹ Prvostepena presuda u predmetu *Kupreškić i drugi*, par. 636.

²⁰⁸⁰ V. gore, par. 720.

²⁰⁸¹ Drugostepena presuda u predmetu *Munyakazi*, par. 141; Drugostepena presuda u predmetu *Nahimana i drugi*, par. 492. V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*, par. 36.

²⁰⁸² **Nikolićev** žalbeni podnesak, par. 156.

(b) Progon putem UZP-a prisilnog uklanjanja(i) Navodi o greškama u vezi s *mens rea* za progona. Navodi o greškama u vezi s diskriminatornom namjerom (Miletićeva osnova 19)i. Argumenti strana u postupku

725. **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo činjeničnu i pravnu grešku kad je zaključilo da je on imao diskriminatornu namjeru.²⁰⁸³ On tvrdi da nije bilo dovoljno to što se Pretresno vijeće oslonilo na Direktivu br. 7 da bi utvrdilo diskriminatornu namjeru za vojne operacije vođene u enklavama Srebrenica i Žepa.²⁰⁸⁴ **Miletić** tvrdi da bi se svaki dokument u kojem se govori o vojnoj operaciji protiv tih enklava mogao protumačiti kao diskriminatoran, budući da su samo bosanski Muslimani živjeli u tim enklavama.²⁰⁸⁵ **Miletić** tvrdi da se zaključak o diskriminatornoj namjeri ne može izvesti na osnovu njegovih postupaka u ratu u kojem su snage bosanskih Muslimana bile suprotstavljene snagama bosanskih Srba.²⁰⁸⁶ **Miletić** dalje tvrdi da Pretresno vijeće nije utvrdilo da li je on doprinio sastavljanju diskriminatornog dijela u Direktivi br. 7 i da li je znao za taj dio prije nego što je Direktiva br. 7 proslijeđena potčinjenim jedinicama, i takođe navodi da diskriminatorni dijelovi Direktive br. 7 nisu uključeni u Direktivu br. 7/1.²⁰⁸⁷ **Miletić** tvrdi da bi se, čak i da mu se diskriminatorna namjera pripiše na osnovu Direktive br. 7, to odnosilo samo na prisilno premještanje i da ne bi obuhvatilo djela okrutnog i nečovječnog postupanja ili širenja terora.²⁰⁸⁸ Naposljetku, **Miletić** tvrdi da se diskriminatorna namjera koju su pokazivali neki učesnici u UZP-u ne može pripisati svim učesnicima u istom UZP-u.²⁰⁸⁹ **Miletić** tvrdi da su te greške Pretresnog vijeća dovele do neostvarenja pravde, obesnaživši njegovu osuđujuću presudu po tački 6 Optužnice.²⁰⁹⁰

726. Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće ispravno zaključilo da je **Miletić** imao diskriminatornu namjeru, na osnovu toga što je znao za zločinački plan izložen u Direktivi br. 7.²⁰⁹¹

²⁰⁸³ Miletićev žalbeni podnesak, par. 407.

²⁰⁸⁴ Miletićev žalbeni podnesak, par. 403.

²⁰⁸⁵ Miletićev žalbeni podnesak, par. 403. S tim u vezi, **Miletić** tvrdi da Direktiva br. 7 nikad nije predviđala zauzimanje enklava i da je to koncept koji je zadržan u svim opcijama sadržanim u Direktivi br. 7 u kojima se pretpostavlja postojanje muslimanskog stanovništva na dotičnim područjima. Miletićeva replika, par. 130.

²⁰⁸⁶ Miletićev žalbeni podnesak, par. 403, 406.

²⁰⁸⁷ Miletićev žalbeni podnesak, par. 404; Miletićeva replika, par. 131. **Miletić** takođe tvrdi da se zaključak o postojanju diskriminatorne namjere ne može izvesti iz opšteg diskriminatornog karaktera nekog napada koji je okvalifikovan kao zločin protiv čovječnosti. Miletićev žalbeni podnesak, par. 403.

²⁰⁸⁸ Miletićev žalbeni podnesak, par. 404.

²⁰⁸⁹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 405.

²⁰⁹⁰ Miletićev žalbeni podnesak, par. 408.

²⁰⁹¹ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 301-306.

Tužilaštvo dalje tvrdi da je **Miletić** znao i prihvatio da su djela nečovječnog postupanja i terorisanja čija su konkretna meta bili civili, bosanski Muslimani, bila sastavni dijelovi plana iz Direktive br. 7.²⁰⁹² Tužilaštvo dodaje da okolnosti poslije izdavanja Direktive br. 7 predstavljaju dodatni dokaz o **Miletićevoj** diskriminatornoj namjeri.²⁰⁹³

ii. Analiza

727. Žalbeno vijeće prvo ima u vidu da je Pretresno vijeće ispravno navelo da se za krivično djelo progona traži da je svako djelo ili propust u osnovi progona počinjeno s posebnom namjerom da se diskriminiše na političkoj, rasnoj ili vjerskoj osnovi.²⁰⁹⁴ Pretresno vijeće je ispravno navelo da se zaključak o postojanju diskriminatorne namjere može izvesti iz svjesnog učešća optuženog u sistemu ili poduhvatu kojim se vrši diskriminacija na političkoj, rasnoj ili vjerskoj osnovi i iz opšteg stava optuženog koji je vidljiv iz njegovog ponašanja.²⁰⁹⁵

728. U ovom predmetu, Pretresno vijeće je svoj zaključak o **Miletićevoj** posebnoj namjeri zasnovalo uglavnom na njegovom znanju o jednom pisanom dokumentu, naime Direktivi br. 7.²⁰⁹⁶ Mada je moguće da su možda "rijetki slučajevi [u kojima] je postojanje takve namjere moguće utvrditi na temelju dokumenata u kojima se iznosi *mens rea* samog počinioca",²⁰⁹⁷ Žalbeno vijeće smatra, s obzirom na to da je plan da se bosansko muslimansko stanovništvo Srebrenice i Žepe prisilno ukloni bio izložen u Direktivi br. 7,²⁰⁹⁸ zatim na to da je **Miletić** znao za tu direktivu na osnovu svoje uloge u njenoj izradi, kao i na njegov doprinos provođenju tog plana, kako se navodi dolje u tekstu, da je to mogao biti jedan od tih slučajeva. Međutim, Žalbeno vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće svoj zaključak o tome da je **Miletić** dijelio posebnu namjeru da diskriminiše zasnovalo ne samo na njegovoj ulozi u izradi Direktive br. 7 i upoznatosti s njenim zločinačkim ciljem, već i na "svi[m] drugi[m] dokaz[ima] koji su mu predočeni", naročito u vezi s konkretnom operacijom uklanjanja stanovništva, bosanskih Muslimana iz Srebrenice i Žepe.²⁰⁹⁹

729. Nadalje, Žalbeno vijeće ima u vidu da je uputstvo navedeno u Direktivi br. 7 da se "stvor[e] uslovi totalne nesigurnosti, nepodnošljivosti i besperspektivnosti daljnjeg opstanka i života" bilo usmjereno ne protiv vojnih ciljeva, niti čak pripadnika ABiH koji žive u enklavi; ono je bilo usmjereno protiv "mještana u Srebrenici i Žepi".²¹⁰⁰ Žalbeno vijeće smatra da bi razumni presuditelj

²⁰⁹² Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 305.

²⁰⁹³ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 306.

²⁰⁹⁴ Prvostepena presuda, par. 968-969.

²⁰⁹⁵ Prvostepena presuda, par. 969.

²⁰⁹⁶ Prvostepena presuda, par. 1729. V. DP P00005, Direktiva br. 7 Vrhovne komande RS-a, 8. mart 1995.

²⁰⁹⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Kordić i Čerkez*, par. 715.

²⁰⁹⁸ Prvostepena presuda, par. 762.

²⁰⁹⁹ Prvostepena presuda, par. 1729.

²¹⁰⁰ Prvostepena presuda, par. 199, 762.

o činjenicama mogao doći do zaključka da Direktiva br. 7 pruža dokaz o **Miletićevoj** diskriminatornoj namjeri na osnovu toga što su joj mete bili stanovnici Srebrenice i Žepe zato što su bili pripadnici grupe bosanskih Muslimana. **Miletićev** argument da se zaključak o diskriminatornoj namjeri ne može izvesti iz opšteg diskriminatornog karaktera napada u ovom slučaju nije relevantan, budući da Pretresno vijeće nije došlo do takvog zaključka.

730. Što se tiče **Miletićeve** tvrdnje koja se odnosi na izradu diskriminatornog teksta u Direktivi br. 7, Žalbena vijeće je na drugom mjestu konstatovalo da je Pretresno vijeće utvrdilo da je **Miletić** bio "autor" Direktive br. 7 u širem smislu, kao neko ko je igrao centralnu ulogu u procesu njenog sastavljanja, koji je obuhvatao, između ostalog, pružanje osnovnih informacija u dijelu u kojem se pobijani tekst Direktive br. 7 nalazi i finaliziranje forme i teksta direktive.²¹⁰¹ S obzirom na te konstatacije, razumni presuditelj o činjenicama mogao se uvjeriti da je **Miletić** bio u potpunosti upoznat s tim dokumentom.²¹⁰² Žalbena vijeće smatra da nije bilo potrebno da Pretresno vijeće utvrdi da je **Miletić** zaista napisao diskriminatornu rečenicu kako bi zaključilo da je **Miletić** bio u potpunosti upoznat s tim dokumentom i planom da se stanovništvo, bosanski Muslimani, uzme na metu. Što se tiče **Miletićevog** argumenta da Pretresno vijeće nije utvrdilo da li je on bio upoznat s konačnom verzijom Direktive br. 7 prije nego što je ona prosljeđena korpusima, Žalbena vijeće je drugdje u ovoj Presudi konstatovalo da je zaključak Pretresnog vijeća da je **Miletić** bio upoznat s tim dokumentom prije nego što je on upućen primaocima obilno potkrijepljen zaključcima Pretresnog vijeća o **Miletićevoj** ulozi u procesu sastavljanja.²¹⁰³

731. Što se tiče **Miletićeve** tvrdnje da se zaključak o njegovoj diskriminatornoj namjeri mogao izvesti iz Direktive br. 7 samo u vezi s prisilnim premještanjem, Žalbena vijeće napominje da se u diskriminatornoj rečenici Direktive br. 7 poziva na prisilno uklanjanje stanovnika Srebrenice i Žepe stvaranjem "uslov[a] totalne nesigurnosti, nepodnošljivosti i besperspektivnosti daljnjeg opstanka i života".²¹⁰⁴ Kao što je diskutovano u vezi s **Miletićevim** žalbenim osnovama 17 i 18 dolje u tekstu, Žalbena vijeće smatra da je Pretresno vijeće razumno zaključilo na osnovu Direktive br. 7 i njenog provođenja da su bitni koraci ka krajnjem cilju prisilnog uklanjanja stanovnika, bosanskih Muslimana, obuhvatali djela okrutnog i nečovječnog postupanja i terorisanja ciljane grupe. **Miletićev** argument, stoga, ne stoji.

732. Što se tiče **Miletićevog** argumenta da se zaključak o njegovoj diskriminatornoj namjeri ne može izvesti iz diskriminatornih stavova koje su izražavali drugi učesnici u UZP-u prisilnog

²¹⁰¹ V. dolje, par. 1502-1504.

²¹⁰² Prvostepena presuda, par. 1729. V. takođe Prvostepena presuda, par. 1704.

²¹⁰³ V. dolje, par. 1505-1510.

²¹⁰⁴ Prvostepena presuda, par. 1086.

uklanjanja, Žalbeno vijeće ima u vidu da Pretresno vijeće nije **Miletiću** pripisalo diskriminatornu namjeru na osnovu stavova i postupaka drugih, već da je zaključilo da ta namjera proizlazi iz njegove lične uloge i znanja o Direktivi br. 7 i njenom naknadnom provođenju.²¹⁰⁵

733. Što se tiče **Miletićeve** tvrdnje da nijedan njegov postupak nije bio usmjeren protiv bosanskih Muslimana na političkoj, rasnoj ili vjerskoj osnovi, već da im je isključiva svrha bila da doprinesu operacijama VRS-a u kontekstu rata vođenog na nacionalnoj osnovi, Žalbeno vijeće ponavlja da je Direktiva br. 7 bila usmjerena protiv "mještana u Srebrenici i Žepi", a ne protiv vojnih ciljeva u enklavama ili pripadnika ABiH. Žalbeno vijeće smatra da je razumno pretresno vijeće moglo protumačiti da su prema planu izloženom u Direktivi br. 7 bosanski Muslimani bili meta napada jer su pripadali grupi koja je identifikovana kao takva.²¹⁰⁶ **Miletić**, kako se čini, sugeriše da uzimanje na metu neke konkretne grupe nije diskriminatorno djelo ako se to čini da bi se ostvarili vojni ciljevi. Ovaj argument je pogrešan. Sve dok postoji namjera da se neka osoba diskriminiše po jednoj od navedenih osnova, tačnije, na osnovu rasne, vjerske ili političke pripadnosti, svaki dodatni motiv postizanja nekog vojnog cilja jeste nebitan.²¹⁰⁷

734. S obzirom na gore navedeno, Žalbeno vijeće konstatuje da **Miletić** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je zaključilo da je on posjedovao diskriminatornu namjeru. Shodno tome, Žalbeno vijeće odbacuje **Miletićeve** žalbenu osnovu 19 u cijelosti.

b. Navodi o greškama u vezi s terorisanjem civila (Miletićeve osnovu 17)

i. Da li je **Miletić** imao traženu namjeru

735. **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku kad mu je izreklo osuđujuću presudu za progon kao zločin protiv čovječnosti putem terorisanja civila, budući da nije utvrdilo da je on posjedovao posebnu namjeru potrebnu za krivično djelo progona putem terorisanja civila.²¹⁰⁸ On tvrdi da je Pretresno vijeće moralo utvrditi postojanje namjere da se izvrši djelo u osnovi i namjere da se diskriminiše.²¹⁰⁹ **Miletić** dalje tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku time što nije utvrdilo da je osim namjere da učestvuje u provođenju zajedničkog plana da se iz

²¹⁰⁵ Prvostepena presuda, par. 1729. V. gore, par. 727 i dalje.

²¹⁰⁶ V. Prvostepena presuda, par. 1729.

²¹⁰⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Nahimana i drugi*, par. 985; Drugostepena presuda u predmetu *Stakić*, par. 327; Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 131. V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 165.

²¹⁰⁸ Miletićev žalbeni podnesak, par. 379, 388-390.

²¹⁰⁹ Miletićeve replika, par. 122.

Srebrenice prisilno ukloni civilno stanovništvo, bosanski Muslimani, imao i posebnu namjeru da širi teror.²¹¹⁰ **Miletić** tvrdi da ta greška obesnažuje njegovu osuđujuću presudu.²¹¹¹

736. Tužilaštvo u odgovoru kaže da je Pretresno vijeće razumno zaključilo da je **Miletić** imao namjeru progona kad je terorisao civile, bosanske Muslimane, i da je tim djelom počinio progon putem svog učešća u UZP-u prisilnog uklanjanja.²¹¹²

737. Žalbeno vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće ispravno definisalo krivično djelo progona kao "djelo ili propust koji su (1) *de facto* diskriminacija i kojima se uskraćuje ili krši neko temeljno pravo definisano međunarodnim običajnim ili ugovornim pravom; i (2) koji su izvršeni s namjerom diskriminacije po jednoj od navedenih osnova, tačnije, na osnovu rasne, vjerske ili političke pripadnosti".²¹¹³ Međutim, Žalbeno vijeće takođe ima u vidu da je Pretresno vijeće formulaciju koja se koristi da bi se utvrdili elementi ratnog zločina u vidu djela nasilja ili prijetnji nasiljem čiji je glavni cilj širenje terora među civilnim stanovništvom – kažnjivog po članu 3 Statuta – uključilo u svoje zaključke za progon putem osnovnog djela terorisanja civila.²¹¹⁴ Što se tiče osnovnog djela "terorisanja civila", Pretresno vijeće je usvojilo definiciju "djela akata nasilja ili prijetnji nasiljem koji su usmjereni protiv civilnog stanovništva ili civilnih osoba koje ne učestvuju neposredno u neprijateljstvima s namjerom širenja terora među civilnim stanovništvom".²¹¹⁵ Pretresno vijeće je takođe konstatovalo da se zaključak o cilju širenja terora može izvesti iz okolnosti – uključujući karakter, način, vrijeme i trajanje djela u osnovi.²¹¹⁶

738. Žalbeno vijeće ponavlja da se za progon kao zločin protiv čovječnosti ne zahtijeva da djela u osnovi progona budu krivična djela po pravilima međunarodnog prava.²¹¹⁷ Pretresno vijeće ne mora da utvrdi elemente djela u osnovi, uključujući i *mens rea*, čak ni kada to djelo u osnovi takođe predstavlja krivično djelo po pravilima međunarodnog prava. Što se tiče *mens rea*, sve što je

²¹¹⁰ Miletićev žalbeni podnesak, par. 388-390.

²¹¹¹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 379.

²¹¹² Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 284, 289-291, 293.

²¹¹³ Prvostepena presuda, par. 964 (reference unutar citata izostavljene), gdje se upućuje, između ostalog, na Drugostepenu presudu u predmetu *Nahimana i drugi*, par. 985; Drugostepena presuda u predmetu *Stakić*, par. 327; Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 131.

²¹¹⁴ Prvostepena presuda, par. 998; dolje, fusnota 2115. V. Drugostepena presuda u predmetu *D. Milošević*, par. 31, 33-35, 37; Drugostepena presuda u predmetu *Galić*, par. 102-104; Prvostepena presuda u predmetu *Blagojević i Jokić*, par. 589-592, 611-614 (gdje se zaključuje da je "terorisanje civilnog stanovništva" slično ratnom zločinu protivpravnog provođenja terora nad civilima). V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *D. Milošević*, par. 30; Drugostepena presuda u predmetu *Galić*, par. 86-98, 101.

²¹¹⁵ Prvostepena presuda, par. 979. V. Prvostepena presuda, par. 977-978, gdje je Pretresno vijeće razmotrilo član 51(2) Dopunskog protokola I, član 13(2) Dopunskog protokola II i Drugostepenu presudu u predmetu *Galić* koja se bavila ratnim zločinom "akata nasilja ili prijetnji nasiljem čiji je glavni cilj terorisanje civilnog stanovništva", kažnjivim po članu 3 Statuta.

²¹¹⁶ Prvostepena presuda, par. 980, gdje se upućuje, između ostalog, na Drugostepenu presudu u predmetu *D. Milošević*, par. 37, Drugostepenu presudu u predmetu *Galić*, par. 104.

²¹¹⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Nahimana i drugi*, par. 985; Drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*, par. 296; Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 323.

potrebno jeste da se utvrdi da je djelo u osnovi počinjeno hotimično s diskriminatornom namjerom. S obzirom na gore navedeno, Žalbeno vijeće smatra da su **Miletićevi** argumenti zasnovani na krivom razumijevanju mjerodavnog prava o progonu. Shodno tome, Žalbeno vijeće odbacuje **Miletićeve** argumente da je Pretresno vijeće pogriješilo zato što nije utvrdilo da je on imao traženu namjeru za krivično djelo terorisanja.

739. Što se tiče pitanja da li je **Miletić** imao diskriminatornu namjeru, Žalbeno vijeće ističe da je terorisanje civila bila inherentna komponenta UZP-a prisilnog uklanjanja budući da su ta djela bila bitni koraci ka ostvarenju zajedničkog cilja.²¹¹⁸ Prilikom donošenja zaključka da je **Miletić** dijelio namjeru UZP-a prisilnog uklanjanja,²¹¹⁹ Pretresno vijeće se oslonilo na sljedeće konstatacije: (1) u Direktivi br. 7 izložen je plan da se stvore "uslov[i] totalne nesigurnosti [i] nepodnošljivosti" za stanovnike, bosanske Muslimane, u Srebrenici i Žepi, s krajnjim ciljem da se oni prisile da napuste enklave;²¹²⁰ (2) terorisanje i okrutno i nečovječno postupanje prema stanovnicima, bosanskim Muslimanima u Srebrenici, bili su inherentne komponente provođenja tog plana i stoga su predstavljali neke od koraka preduzetih u svrhu ostvarenja zajedničkog cilja UZP-a prisilnog uklanjanja;²¹²¹ (3) **Miletić** je 29. i 30. januara 1995. u Glavnom štabu učestvovao u referisanju na kojem je izvršena analiza borbene gotovosti (dalje u tekstu: Referisanje) i koje je dovelo do izdavanja Direktive br. 7, imao je centralnu ulogu u sastavljanju Direktive br. 7, bio je "dobro upoznat s konačnom verzijom Direktive br. 7", držao je kopiju njenog teksta na sigurnom mjestu u Glavnom štabu i stoga već u ranoj fazi bio u potpunosti upoznat sa zajedničkim planom izloženim u Direktivi br. 7;²¹²² i (4) **Miletić** je odigrao "ključnu ulogu" u planu prisilnog uklanjanja, "kontinuirano doprinisio tom planu u svim fazama" i bio osoba u Glavnom štabu kod koje su se "stjecale" sve informacije, koja je sve vrijeme operacije od relevantnih aktera primala i istima distribuirala informacije i koristila "svoju jedinstvenu informisanost da obavijesti i posavjetuje druge", čime je omogućio uspješno provođenje plana.²¹²³ Naposljetku, Žalbeno vijeće napominje da je Pretresno vijeće zaključilo da je meta Direktive br. 7 i UZP-a prisilnog uklanjanja bilo stanovništvo, bosanski Muslimani,²¹²⁴ i da je **Miletić** znao za rasprostranjeni i sistematski napad na civilno stanovništvo Srebrenice i Žepe i da je znao da njegova djela čine dio tog napada.²¹²⁵ Shodno tome, Žalbeno vijeće zaključuje da **Miletić** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je

²¹¹⁸ V. gore, par. 43. V. Prvostepena presuda, par. 1087, 1728.

²¹¹⁹ Prvostepena presuda, par. 1717.

²¹²⁰ Prvostepena presuda, par. 199, 762, 1086.

²¹²¹ Prvostepena presuda, par. 1086-1087. V. gore, par. 43.

²¹²² Prvostepena presuda, par. 199, 1648-1649, 1653, 1704-1705.

²¹²³ Prvostepena presuda, par. 1716.

²¹²⁴ Prvostepena presuda, par. 1729.

²¹²⁵ Prvostepena presuda, par. 1719.

ustanovilo da je on imao diskriminatornu namjeru za progon putem osnovnog djela terorisanja civila.²¹²⁶

ii. Da li je Miletić namjeravao da teroriše civile

740. **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo činjeničnu grešku kad je zaključilo da je on odigrao ulogu u širenju terora.²¹²⁷ On tvrdi da "uopšte nije znao" za incidente koje je Pretresno vijeće identifikovalo kao terorisanje budući da: (1) ti postupci nisu bili predviđeni zajedničkim planom za prisilno uklanjanje stanovništva; (2) nije utvrđeno gdje je bio 25. maja 1995. i nije znao za odluku da se Srebrenica granatira; i (3) nije bio upoznat s Karadžićevim naređenjem od 9. jula niti bilo kojim drugim aktivnostima koje su bile "direktna posljedica" tog naređenja, uključujući granatiranje mještana Srebrenice, uslove u Potočarima ili Mladićeve izjave u hotelu "Fontana".²¹²⁸ **Miletić** ponavlja da nije učestvovao ni u jednoj radnji granatiranja ili snajperskog djelovanja po enklavama, uključujući granatiranje Srebrenice od strane VRS-a 25. maja 1995. (dalje u tekstu: granatiranje od 25. maja), kao i da nema dokaza da je znao za ta djela.²¹²⁹

741. Tužilaštvo tvrdi da je **Miletić** znao za granatiranje od 25. maja, budući da je informacije o tome dobio od Drinskog korpusa i da ih je uključio u izvještaj Glavnog štaba.²¹³⁰ Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće razumno zaključilo da je **Miletić** bio u potpunosti upoznat sa situacijom u Srebrenici i sa zločinačkim planom.²¹³¹

742. Žalbeno vijeće podsjeća da je progon djelo ili propust izvršen *smišljeno*, s namjerom diskriminacije po jednoj od navedenih osnova, tačnije, po rasnoj, vjerskoj ili političkoj pripadnosti (*mens rea*).²¹³² Pretresno vijeće je, stoga, moralo da utvrdi da je **Miletić** namjeravao da izvrši djela terorisanja civila. Žalbeno vijeće smatra da **Miletićev** prigovor na zaključke Pretresnog vijeća o njegovoj "ulozi u širenju terora",²¹³³ u stvari, predstavlja prigovor u vezi s tim da li bi razuman presuditelj o činjenicama mogao da utvrdi da je on namjeravao da izvrši djela terorisanja civila, kao što je zaključilo Pretresno vijeće.

743. Shodno tome, što se tiče pitanja da li je Pretresno vijeće napravilo činjeničnu grešku kad je zaključilo da je **Miletić** namjeravao da teroriše civile, Žalbeno vijeće ima u vidu zaključke Pretresnog vijeća da je terorisanje stanovnika, bosanskih Muslimana, u Srebrenici bilo bitan korak

²¹²⁶ Prvostepena presuda, par. 1730. V. Prvostepena presuda, par. 1729.

²¹²⁷ Miletićev žalbeni podnesak, str. 117, par. 395.

²¹²⁸ Miletićev žalbeni podnesak, par. 391-395; Miletićeva replika, par. 126.

²¹²⁹ Miletićeva replika, par. 126-127.

²¹³⁰ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 293.

²¹³¹ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 293. V. Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 292.

²¹³² V. gore, par. 737.

²¹³³ Miletićev žalbeni podnesak, str. 117.

ka provođenju plana da se stanovništvo prisilno premjesti i da je, stoga, bilo jedan od koraka ka ostvarenju zajedničkog cilja UZP-a prisilnog uklanjanja.²¹³⁴ S obzirom na **Miletićevo** centralno učešće u procesu sastavljanja Direktive br. 7, u kojoj je izložen plan za prisilno uklanjanje stanovništva,²¹³⁵ i njegovu ključnu ulogu u provođenju tog plana,²¹³⁶ Žalbeno vijeće konstatuje da je razumni presuditelj o činjenicama mogao da dođe do zaključka da je **Miletić**, kao učesnik u UZP-u prisilnog uklanjanja, posjedovao traženu namjeru za ova konkretna djela u osnovi progona.²¹³⁷

744. Nadalje, u mjeri u kojoj **Miletić** osporava svoje trajno znanje o djelima terorisanja civila putem provođenja zajedničkog plana prisilnog uklanjanja, Žalbeno vijeće ima u vidu da je 25. maja 1995. Bratunačka brigada izvijestila Drinski korpus o granatiranju Srebrenice i da je u izvještaju Glavnog štaba za taj dan stajala informacija o tome.²¹³⁸ **Miletić** je proučavao sve izvještaje svakog korpusa²¹³⁹ i smatrali su ga oficijom koji je bio najbolje informisan o borbenim dejstvima VRS-a.²¹⁴⁰ Žalbeno vijeće, stoga, zaključuje da bi razuman presuditelj o činjenicama mogao da dođe do zaključka da je **Miletić** bio u potpunosti upoznat sa situacijom u enklavama Srebrenica i Žepa prije, za vrijeme i poslije napada,²¹⁴¹ što, prema tumačenju Žalbenog vijeća, uključuje i granatiranje Srebrenice 25. maja 1995. i druge slučajeve granatiranja i snajperskog djelovanja prije pada Srebrenice. Stoga je nebitno da li je **Miletić** bio u Glavnom štabu na dan granatiranja ili da li je lično učestvovao u sastavljanju ili odobravanju izvještaja Glavnog štaba u kojem se govori o tom događaju.

745. Naposljetku, što se tiče **Miletićeve** tvrdnje da on lično nije znao za Karadžićevo naređenje od 9. jula,²¹⁴² Žalbeno vijeće ima u vidu da je Pretresno vijeće zaključilo da je **Miletić** bio u potpunosti upoznat sa situacijom u enklavama Srebrenica i Žepa sve vrijeme napada i da je nastavio igrati svoju koordinatorsku ulogu u cijelom periodu ostvarivanja plana.²¹⁴³ **Miletić** naprosto traži od Žalbenog vijeća da prihvati njegovo alternativno tumačenje dokaza, a da pritom ne identifikuje nijednu grešku Pretresnog vijeća. Nadalje, s obzirom na to da je na osnovu Direktive br. 7 Drinski korpus dobio zadatak da stvori "uslove totalne nesigurnosti, nepodnošljivosti i besperspektivnosti daljnjeg opstanka i života meštana u Srebrenici i Žepi", Žalbeno vijeće ne vidi da je **Miletićevo** znanje o Karadžićevom naređenju od 9. jula na bilo koji način relevantno za utvrđivanje njegovog

²¹³⁴ Prvostepena presuda, par. 1086-1087. V. gore, par. 43.

²¹³⁵ Prvostepena presuda, par. 199, 762-765, 1086, 1648, 1651, 1653, 1704.

²¹³⁶ Prvostepena presuda, par. 1716.

²¹³⁷ Prvostepena presuda, par. 1730.

²¹³⁸ Prvostepena presuda, par. 207 i fusnote 577-578.

²¹³⁹ Prvostepena presuda, par. 113, 1625.

²¹⁴⁰ Prvostepena presuda, par. 1714.

²¹⁴¹ Prvostepena presuda, par. 1715. V. Prvostepena presuda, par. 1712, 1719.

²¹⁴² Žalbeno vijeće podsjeća da je 9. jula 1995. Karadžić izdao naređenje kojim je ovlastio VRS da zauzme grad Srebrenicu. V. Prvostepena presuda, par. 252, 769. V. takođe gore, par. 573.

²¹⁴³ Prvostepena presuda, par. 1715.

učešća u UZP-u prisilnog uklanjanja.²¹⁴⁴ Iz toga slijedi da se to što **Miletić** navodno nije znao za Karadžićevo naređenje od 9. jula ne bi kosilo s tim da je znao za djela terorisanja civila.

746. S obzirom na gore navedeno, Žalbeno vijeće odbacuje osnovu 17 **Miletićeve** žalbe.

c. Navodi o greškama koje se odnose na okrutno i nečovječno postupanje (Miletićeva osnova 18)

i. Argumenti strana u postupku

747. **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku time što nije utvrdilo da je on posjedovao namjeru za okrutno i nečovječno postupanje.²¹⁴⁵ **Miletić** tvrdi da su se postupci za koje Pretresno vijeće navodi da su predstavljali okrutno i nečovječno postupanje odnosili na uslove zatočenja i patnju ljudi okupljenih u Potočarima, koja je bila posljedica odvajanja muškaraca od ostalih.²¹⁴⁶ On tvrdi da to odvajanje muškaraca nije bilo predviđeno UZP-om prisilnog uklanjanja, već da je ono jedino moglo biti posljedica UZP-a ubistva, budući da je Pretresno vijeće zaključilo da je zatočenje muškaraca predstavljalo dio plana da se oni pobiju, dok je njihovo odvajanje bilo povezano sa zatočenjem.²¹⁴⁷

748. **Miletić** takođe tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo činjeničnu grešku kad je zaključilo da je on odgovoran za počinjenje progona putem okrutnog i nečovječnog postupanja.²¹⁴⁸ On tvrdi da "uopšte nije znao" za radnje za koje je Pretresno vijeće navelo da predstavljaju okrutno i nečovječno postupanje.²¹⁴⁹ On tvrdi da su sve te radnje povezane s uslovima zatočenja i odvajanjem muškaraca u Potočarima i da nema dokaza koji ga dovode u vezu s tim događajima.²¹⁵⁰

749. Tužilaštvo u odgovoru kaže da je Pretresno vijeće razumno zaključilo da su bosanski Muslimani u Potočarima bili izloženi okrutnom i nečovječnom postupanju i da je to činilo dio UZP-a prisilnog uklanjanja u kojem je **Miletić** učestvovao.²¹⁵¹ Tužilaštvo takođe tvrdi da je Pretresno vijeće ispravno zaključilo da je **Miletić** posjedovao diskriminatornu namjeru za okrutno i

²¹⁴⁴ V. gore, par. 599; dolje, par. 1490.

²¹⁴⁵ Miletićev žalbeni podnesak, par. 396, 398-399.

²¹⁴⁶ Miletićev žalbeni podnesak, par. 397.

²¹⁴⁷ Miletićev žalbeni podnesak, par. 397. V. takođe Miletićeva replika, par. 128-129.

²¹⁴⁸ Miletićev žalbeni podnesak, par. 402. V. Miletićev žalbeni podnesak, par. 399.

²¹⁴⁹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 400-401.

²¹⁵⁰ Miletićev žalbeni podnesak, par. 401.

²¹⁵¹ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 294-295. S tim u vezi, tužilaštvo dalje tvrdi da se **Miletićev** argument da su sva djela okrutnog i nečovječnog postupanja počinjena u cilju ostvarenja UZP-a ubistva kosi sa zaključcima Pretresnog vijeća. Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 294-296.

nečovječno postupanje prema civilima, bosanskim Muslimanima.²¹⁵² Tužilaštvo tvrdi da je **Miletić**, u svakom slučaju, imao traženu *mens rea* za okrutno i nečovječno postupanje.²¹⁵³

ii. Analiza

750. Pretresno vijeće je zaključilo da su 12. jula 1995. u Srebrenici i oko nje postojala dva UZP-a: UZP prisilnog uklanjanja stanovnika, bosanskih Muslimana, iz enklava Srebrenica i Žepa i UZP ubistva vojno sposobnih muškaraca, bosanskih Muslimana, iz Srebrenice.²¹⁵⁴ Pretresno vijeće je zaključilo da je **Miletić** bio samo učesnik u UZP-u prisilnog uklanjanja.²¹⁵⁵ Pretresno vijeće se uvjerilo da je **Miletić** svojim učešćem u UZP-u prisilnog uklanjanja počinio djela okrutnog i nečovječnog postupanja i da su ta djela predstavljala krivično djelo progona.²¹⁵⁶ Djela okrutnog i nečovječnog postupanja koja je utvrdilo Pretresno vijeće obuhvatala su "užasn[e] i nečovječn[e] uslov[e]" i "fizičk[e] nasrtaj[e]" kojima su bili izloženi bosanski Muslimani zatočeni u Potočarima, kao i "prisilan i bolan proces odvajanja" muškaraca od njihovih porodica.²¹⁵⁷ Pretresno vijeće je smatralo da su djela okrutnog i nečovječnog postupanja činila inherentni dio zajedničkog plana prisilnog uklanjanja stanovnika, bosanskih Muslimana, iz enklava i da su predstavljala korake ka ostvarenju zajedničkog cilja.²¹⁵⁸

751. Žalbena vijeće, u skladu s pravnim odredbama o progonu kao zločinu protiv čovječnosti, odbacuje **Miletićeve** argumente da je Pretresno vijeće pogriješilo zato što nije utvrdilo traženu namjeru za okrutno i nečovječno postupanje.²¹⁵⁹ Što se tiče ostalih **Miletićevih** argumenata da nije imao ulogu u slučajevima okrutnog i nečovječnog postupanja, Žalbena vijeće podsjeća da progon predstavlja djelo ili propust izvršen *smišljeno*, s namjerom diskriminacije po jednoj od navedenih osnova, tačnije, na osnovu rase, vjerske ili političke pripadnosti (*mens rea*).²¹⁶⁰ Pretresno vijeće je, stoga, moralo da utvrdi da je **Miletić** posjedovao namjeru za djela okrutnog i nečovječnog postupanja koja su izvršena u Potočarima, a koja je Pretresno vijeće utvrdilo. Primjenjujući pravo na činjenice, Žalbena vijeće će sada ispitati da li nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao utvrditi **Miletićevu** namjeru u vezi s okrutnim i nečovječnim postupanjem.

²¹⁵² Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 297. V. Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 294, 299-300.

²¹⁵³ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 298.

²¹⁵⁴ Prvostepena presuda, par. 1050, 1072, 1085, 1087.

²¹⁵⁵ Prvostepena presuda, par. 1047, 1084, 1603, 1716-1718.

²¹⁵⁶ Prvostepena presuda, par. 1728, 1730-1731.

²¹⁵⁷ Prvostepena presuda, par. 994. V. takođe Prvostepena presuda, par. 992, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 917-918.

²¹⁵⁸ Prvostepena presuda, par. 1086-1087, 1728.

²¹⁵⁹ V. gore, par. 737-739.

²¹⁶⁰ V. gore, par. 737.

752. Pretresno vijeće je zaključilo da je izlaganje "20.000- 30.000 ljudi koji su se okupili u Potočarima kako bi tamo pronašli sigurnost [situaciji] i atmosfer[i] koja je tamo vladala [koju su] karakterisali [...] panika, strah i očaj"²¹⁶¹ i "užasnim i nečovječnim uslovima, kao i fizičkim nasrtajima" predstavljalo okrutno i nečovječno postupanje.²¹⁶² Pretresno vijeće je takođe zaključilo da su uslovi i atmosfera u Potočarima bili u tolikoj mjeri prisilni da je jedina opcija za žene, djecu i starce, bosanske Muslimane, bila da odu odatle.²¹⁶³ "[U]slovi prisile" uključivali su atmosferu straha i ugnjetavanja koja je prethodila odvoženju žena, djece i staraca autobusima, kao i zastrašujuće okolnosti samog prisilnog ukrcavanja u autobuse.²¹⁶⁴ Pretresno vijeće se uvjerilo da je to okrutno i nečovječno postupanje bilo jedan od uslova koji su na kraju prisilili bosanske Muslimane da odu.²¹⁶⁵ Budući da je Pretresno vijeće utvrdilo da je to okrutno i nečovječno postupanje kojem su civili okupljeni u Potočarima bili hotimično podvrgnuti predstavljalo način provođenja UZP-a prisilnog uklanjanja,²¹⁶⁶ Žalbeno vijeće smatra da je razumni presuditelj o činjenicama mogao da dođe do zaključka da je **Miletić**, kao voljan učesnik u UZP-u prisilnog uklanjanja,²¹⁶⁷ posjedovao traženu namjeru za ta konkretna djela u osnovi progona.²¹⁶⁸

753. Pretresno vijeće je takođe zaključilo da su "nepodnošljivi uslovi" zatočenja i "fizičko i verbalno zlostavljanje, uključujući teška premlaćivanja" kojima su bili izloženi muškarci, bosanski Muslimani, dok su bili zatočeni u Potočarima, predstavljali okrutno i nečovječno postupanje.²¹⁶⁹ Pretresno vijeće je dalje konstatovalo da su bosanski Muslimani izdvojeni i zatočeni u Potočarima bili izloženi "užasnim i nečovječnim uslovima, kao i fizičkim nasrtajima" i da je to što su muškarci Srebrenice morali da pretrpe "prisilan i bolan proces odvajanja", kojim su im nanesene teške duševne povrede, predstavljalo okrutno i nečovječno postupanje.²¹⁷⁰ Mada je Pretresno vijeće konstatovalo da je, generalno, "zatočenje muškaraca činilo dio UZP-a ubistva",²¹⁷¹ iz svih zaključaka Pretresnog vijeća proizlazi da proces odvajanja i zatočenja u Potočarima nije bio isključivo dio UZP-a ubistva, već da je izvršen i u cilju ostvarivanja UZP-a prisilnog uklanjanja.²¹⁷²

²¹⁶¹ Prvostepena presuda, par. 992. V. Prvostepena presuda, par. 994.

²¹⁶² Prvostepena presuda, par. 994.

²¹⁶³ Prvostepena presuda, par. 917. V. takođe Prvostepena presuda, par. 921.

²¹⁶⁴ Prvostepena presuda, par. 917-918. V. Prvostepena presuda, par. 992.

²¹⁶⁵ Prvostepena presuda, par. 921.

²¹⁶⁶ Prvostepena presuda, par. 1086-1087, 1728.

²¹⁶⁷ Prvostepena presuda, par. 1716-1718.

²¹⁶⁸ V. Prvostepena presuda, par. 1730.

²¹⁶⁹ Prvostepena presuda, par. 993-994.

²¹⁷⁰ Prvostepena presuda, par. 994.

²¹⁷¹ Prvostepena presuda, par. 1088.

²¹⁷² V., npr., Prvostepena presuda, par. 319 ("snage bosanskih Srba [...] počele su odvajati muškarce, bosanske Muslimane, od njihovih porodica i nisu im dopustile da se ukrcaju u autobuse"), 323 (gdje se opisuje proces prisilnog prevoženja 13. jula 1995. u kojem su "bosanski Muslimani ponovo odvojeni od svojih porodica"), 918 ("Dok su se ukrcavali u autobuse, žene, djeca i starci iz Srebrenice su istovremeno prolazili proces prisilnog i bolnog odvajanja od muških članova svojih porodica."), 992-994 (gdje se, između ostalog, opisuje okrutno i nečovječno postupanje prema muškarcima zatočenim u Potočarima), 1086 i fusnota 3547 (gdje se opisuje provođenje UZP-a prisilnog uklanjanja za

Na primjer, Pretresno vijeće je imalo u vidu da su snage bosanskih Srba odvojile muškarce od njihovih porodica u Potočarima kako bi omogućile prisilno premještanje tih porodica iz enklava.²¹⁷³ Naposlijetku, Pretresno vijeće je podvrgavanje muškaraca u Potočarima okrutnom i nečovječnom postupanju za vrijeme procesa odvajanja i zatočenja izričito uključilo u "bitne korake ka krajnjem cilju da se stanovnici, bosanski Muslimani, prisile da napuste enklave", kao što je izloženo u Direktivi br. 7.²¹⁷⁴

754. Stoga, Žalbeno vijeće smatra da su **Miletićevi** argumenti zasnovani na netačnoj pretpostavci da je Pretresno vijeće zaključilo da odvajanje i zatočenje muškaraca u Potočarima nisu bili dio UZP-a prisilnog uklanjanja. Žalbeno vijeće smatra da zaključci Pretresnog vijeća znače da je podvrgavanje civilnog stanovništva, bosanskih Muslimana, djelima okrutnog i nečovječnog postupanja, uključujući i odvajanje i zatočenje muškaraca u Potočarima, bilo način da se postigne zajednički cilj UZP-a prisilnog uklanjanja.²¹⁷⁵ Pretresno vijeće je svoj zaključak u vezi sa zajedničkim ciljem zasnovalo uglavnom na Direktivi br. 7 u kojoj je izložen plan da se stvore "uslov[i] totalne nesigurnosti, nepodnošljivosti i besperspektivnosti daljnjeg opstanka i života mješтана u Srebrenici i Žepi".²¹⁷⁶ Žalbeno vijeće smatra da je Pretresno vijeće protumačilo tu formulaciju kao izraz namjere da se hotimično počine djela okrutnog i nečovječnog postupanja nad civilnim stanovništvom u Srebrenici i Žepi kako bi se proveo plan prisilnog uklanjanja stanovništva, bosanskih Muslimana, iz tih enklava. Budući da je **Miletić** sastavio Direktivu br. 7, razumni presuditelj o činjenicama je mogao da dođe do zaključka da je on bio u potpunosti upoznat s mjerama predviđenim za provođenje zajedničkog plana da se prisilno uklone civili, bosanski Muslimani, iz Srebrenice i Žepe.²¹⁷⁷

755. Budući da je Pretresno vijeće utvrdilo da su muškarci koji su bili odvojeni od svojih porodica i zatočeni u Potočarima bili hotimično podvrgnuti takvom okrutnom i nečovječnom postupanju kao načinu provođenja UZP-a prisilnog uklanjanja,²¹⁷⁸ Žalbeno vijeće smatra da je razumni presuditelj o činjenicama mogao zaključiti da je **Miletić**, kao učesnik u UZP-u prisilnog

koji se kaže da je obuhvatao "okrutn[o] i nečovječn[o] postupanje [...] prema ljudima koji su se okupili u Potočarima" i da su "sva ta djela predstavljala bitne korake ka krajnjem cilju da se stanovnici, bosanski Muslimani, prisile da napuste enklave"). V. takođe dolje, par. 1689.

²¹⁷³ V. Prvostepena presuda, par. 319, 323, 918, 994.

²¹⁷⁴ Prvostepena presuda, par. 1086 i fusnota 3547 (gdje se upućuje, između ostalog, na Prvostepenu presudu, par. 992-994), fusnota 3548, gdje se upućuje, između ostalog, na Prvostepenu presudu, poglavlje IV, odjeljak B.2.(b), gdje se, između ostalog, opisuju "mjere kojima je bio cilj da se stanovništvo Srebrenice i Žepe prisili da napusti enklave", kako je izloženo u Direktivi br. 7. V. Prvostepena presuda, par. 762.

²¹⁷⁵ V. gore, par. 43.

²¹⁷⁶ Prvostepena presuda, par. 1086.

²¹⁷⁷ Prvostepena presuda, par. 1704. V. Prvostepena presuda, par. 1086-1087. V. takođe Prvostepena presuda, par. 1712, 1715, 1719; gore, par. 744; dolje, par. 1498-1510.

²¹⁷⁸ Prvostepena presuda, par. 1086-1087 i fusnota 3547, par. 1728 i fusnota 5225, gdje se upućuje, između ostalog, na Prvostepenu presudu, par. 994-995.

uklanjanja koji mu je dao svoj doprinos,²¹⁷⁹ posjedovao traženu namjeru za ta konkretna djela u osnovi progona.²¹⁸⁰

756. Na kraju, **Miletić** nije pokazao nikakvu grešku u zaključcima Pretresnog vijeća da se UZP prisilnog uklanjanja djelimično provodio putem tih djela okrutnog i nečovječnog postupanja i da je **Miletić**, svojim učešćem u tom UZP-u, posjedovao namjeru za ta djela.²¹⁸¹

757. S obzirom na gore navedeno, Žalbeno vijeće odbacuje **Miletićevu** žalbenu osnovu 18 u cijelosti.

(ii) Navodi o greškama u vezi s *actus reusom* progona (Miletićeva osnova 16)

a. Argumenti strana u postupku

758. **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad mu je izreklo osuđujuću presudu za progon kao zločin protiv čovječnosti putem terorisanja civila budući da nije valjano utvrdilo elemente koji čine terorisanje.²¹⁸² On tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku time što je smatralo da su *actus reus* terorisanja civila predstavljali granatiranje i snajpersko djelovanje usmjereno protiv civilnog stanovništva Srebrenice u mjesecima prije pada Srebrenice.²¹⁸³ **Miletić** tvrdi da Pretresno vijeće nije navelo te incidente, osim granatiranja od 25. maja, što znači da nije bilo moguće da Pretresno vijeće utvrdi da li je glavni cilj tih djela bilo širenje terora među civilnim stanovništvom.²¹⁸⁴ Što se tiče granatiranja od 25. maja, **Miletić** tvrdi da Pretresno vijeće nije konstatovalo da je glavni cilj tog granatiranja bilo širenje terora među civilnim stanovništvom.²¹⁸⁵ On dalje tvrdi da se to granatiranje ne može okvalifikovati kao terorisanje civila, budući da je ono bilo izolovano djelo, da nije bilo "masovnih razmjera" ni dugotrajno, da po svemu sudeći nije prouzročilo štetu i da se radilo o odgovoru na bombardovanje od strane snaga NATO-a.²¹⁸⁶

²¹⁷⁹ Prvostepena presuda, par. 1716-1718.

²¹⁸⁰ V. Prvostepena presuda, par. 1730.

²¹⁸¹ Prvostepena presuda, par. 1730. Pretresno vijeće je takođe zaključilo da je ono što su proživjeli "malobrojni muškarci koji su na kraju preživjeli pogubljenja" predstavljalo okrutno i nečovječno postupanje. Prvostepena presuda, par. 994. Prema mišljenju Žalbenog vijeća, jasno je da je svako takvo djelo bilo isključiva posljedica UZP-a ubistva i da Pretresno vijeće nije utvrdilo da je **Miletić** namjeravao da počinu to djelo okrutnog i nečovječnog postupanja. Mada bi možda bilo poželjno da je Pretresno vijeće konkretno navelo za koja djela okrutnog i nečovječnog postupanja je **Miletiću** utvrđena odgovornost, svi zaključci Pretresnog vijeća više nego dovoljno utvrđuju da njegova odgovornost za progon obuhvata samo ona djela koja su bila u okviru zajedničkog plana da se civilno stanovništvo prisilno ukloni iz Srebrenice. V. Prvostepena presuda, par. 1728, 1730.

²¹⁸² Miletićev žalbeni podnesak, par. 379. V. takođe Miletićeva replika, par. 123.

²¹⁸³ Miletićev žalbeni podnesak, par. 384, 386. V. takođe Miletićev žalbeni podnesak, par. 387; Miletićeva replika, par. 121, 124.

²¹⁸⁴ Miletićev žalbeni podnesak, par. 385-386. V. takođe Miletićev žalbeni podnesak, par. 380.

²¹⁸⁵ Miletićev žalbeni podnesak, par. 382-383.

²¹⁸⁶ Miletićev žalbeni podnesak, par. 381-382; Miletićeva replika, par. 125.

759. Tužilaštvo u odgovoru kaže da je Pretresno vijeće ispravno zaključilo da su slučajevi snajperskog djelovanja i granatiranja od strane VRS-a u mjesecima koji su prethodili padu Srebrenice, zajedno s terorisanjem civilnog stanovništva tokom napada u julu i u Potočarima, predstavljali progon putem terorisanja civila.²¹⁸⁷ Prema mišljenju tužilaštva, Pretresno vijeće nije bilo obavezno da zaključi da je svaki slučaj granatiranja i snajperskog djelovanja predstavljao progon putem terorisanja civila ili krivično djelo terorisanja, ili pak da je njihov glavni cilj bilo širenje terora.²¹⁸⁸ Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće, u svakom slučaju, ispravno zaključilo da je glavni cilj djelovanja snaga bosanskih Srba bilo širenje terora među civilnim stanovništvom u Srebrenici i Potočarima.²¹⁸⁹

b. Analiza

760. Pretresno vijeće je zaključilo da je **Miletić** svojim učešćem u UZP-u prisilnog uklanjanja počinio progon putem, između ostalog, terorisanja civila kao djela u osnovi.²¹⁹⁰ Djela u osnovi obuhvatala su "slučajeve granatiranja i snajperskog djelovanja usmjerenog protiv civilnog stanovništva Srebrenice" u mjesecima koji su prethodili padu Srebrenice,²¹⁹¹ to jest granatiranje od 25. maja,²¹⁹² slučajeve u kojima su "enklave [...] sve više granatirane i na njih [...] sve više otvarana snajperska vatra" približno od maja pa sve do napada koji su snage VRS-a izvele u julu 1995.²¹⁹³ i granatiranje tokom napada VRS-a na enklavu Srebrenica od 6. do 9. jula 1995.²¹⁹⁴ Pretresno vijeće se takođe oslonilo na zaključak da je situacija u Srebrenici 10. jula 1995. bila "napeta uz žestoko granatiranje"²¹⁹⁵ i da se granatiranje baze čete Bravo Nizozemskog bataljona u Srebrenici, u kojoj su hiljade ljudi potražile zaštitu, nastavilo 11. jula 1995. uprkos činjenici da su pripadnici ABiH već bili napustili grad.²¹⁹⁶ Naposlijetku, Pretresno vijeće je uzelo u obzir slučajeve granatiranja i "atmosferu straha i opresije" koju su snage bosanskih Srba stvorile u Potočarima, "mračn[u] i prijeteć[u] atmosfer[u] u kojoj su protekli sastanci u hotelu "Fontana", od kojih su neki održani u prisustvu civilnih predstavnika, te riječi koje je Mladić uputio bosanskim Muslimanima "da mogu 'opstati ili nestati'".²¹⁹⁷ Pošto je razmotrilo karakter, način, vrijeme i trajanje tih djela, Pretresno vijeće se "uvjerilo da je njihov glavni cilj bio širenje terora među civilnim stanovništvom".²¹⁹⁸

²¹⁸⁷ Odgovor tužilaštva na Miletićeve žalbu, par. 283, 285.

²¹⁸⁸ Odgovor tužilaštva na Miletićeve žalbu, par. 286-287, 289.

²¹⁸⁹ Odgovor tužilaštva na Miletićeve žalbu, par. 283, 288.

²¹⁹⁰ Prvostepena presuda, par. 1731. V. Prvostepena presuda, par. 1728, 1730.

²¹⁹¹ Prvostepena presuda, par. 996.

²¹⁹² Prvostepena presuda, fusnota 3289, gdje se upućuje, između ostalog, na Prvostepenu presudu, par. 207.

²¹⁹³ Prvostepena presuda, fusnota 3289, gdje se upućuje, između ostalog, na Prvostepenu presudu, par. 210.

²¹⁹⁴ Prvostepena presuda, fusnota 3289, gdje se upućuje, između ostalog, na Prvostepenu presudu, par. 249-251.

²¹⁹⁵ Prvostepena presuda, par. 996.

²¹⁹⁶ Prvostepena presuda, par. 996. V. Prvostepena presuda, par. 917.

²¹⁹⁷ Prvostepena presuda, par. 997.

²¹⁹⁸ Prvostepena presuda, par. 998. V. Prvostepena presuda, par. 996-997.

761. Žalbeno vijeće podsjeća da je Pretresno vijeće ispravno definisalo krivično djelo progona kao djelo ili propust "koji su *de facto* diskriminacija i kojima se uskraćuje ili krši neko temeljno pravo definisano međunarodnim običajnim ili ugovornim pravom".²¹⁹⁹ Pretresno vijeće je ispravno navelo da "[n]ije svako uskraćivanje nekog ljudskog prava dovoljno teško da bi se moglo okvalifikovati kao zločin protiv čovječnosti"²²⁰⁰ i da "ta djela ili propusti, posmatrani bilo zasebno bilo zajedno s drugim djelima, treba da budu jednako teški kao krivična djela navedena u članu 5 [Statuta]".²²⁰¹ Vijeće je takođe ispravno navelo da se "[d]jela ili propusti kojima je počinjen progon ne moraju [...] nužno smatrati krivičnim djelom po međunarodnom pravu".²²⁰²

762. Da bi utvrdilo *actus reus* progona u ovom predmetu, Pretresno vijeće je moralo utvrditi da su djela u osnovi terorisanja civila: bila *de facto* diskriminacija, da uskraćuju ili narušavaju neko temeljno pravo definisano međunarodnim običajnim ili ugovornim pravom²²⁰³ i da su "iste težine kao ostali zločini navedeni u članu 5 Statuta, bilo posmatrana pojedinačno bilo u kombinaciji sa drugim djelima".²²⁰⁴ S tim u vezi, Žalbeno vijeće ima u vidu da je Pretresno vijeće zaključilo da su snage bosanskih Srba izvršile diskriminaciju nad civilima, bosanskim Muslimanima,²²⁰⁵ i da je "terorisanje civila [...] jednako teško kao krivična djela navedena u članu 5 i da se može smatrati grubim uskraćivanjem temeljnih prava, između ostalog, prava na bezbjednost".²²⁰⁶

763. Žalbeno vijeće podsjeća da je Pretresno vijeće, pošto je razmotrilo karakter, način, vrijeme i trajanje djela terorisanja civila, ukazalo na to da se "uvjerilo da je njihov glavni cilj bio širenje terora među civilnim stanovništvom".²²⁰⁷ Žalbeno vijeće smatra da, shodno pravu izloženom gore u tekstu, Pretresno vijeće nije moralo da utvrdi da je širenje terora bilo glavni cilj djela u osnovi terorisanja civila. Žalbeno vijeće, stoga, smatra da su **Miletićevi** argumenti s tim u vezi zasnovani na nerazumijevanju mjerodavnog prava o progonu. Uprkos tome, Žalbeno vijeće, na osnovu činjenica iz ovog predmeta, smatra da je moguće da je glavni cilj djela u osnovi bio relevantan za težinu dotičnih djela. S tim u vezi, Žalbeno vijeće ponavlja da je "kontekst u kojem se ta djela u

²¹⁹⁹ Prvostepena presuda, par. 964. V. gore, par. 737.

²²⁰⁰ Prvostepena presuda, par. 966 i fusnota 3234, gdje se upućuje, između ostalog, na Drugostepenu presudu u predmetu *Nahimana i drugi*, par. 985.

²²⁰¹ Prvostepena presuda, par. 966 i fusnota 3235, gdje se upućuje, između ostalog, na Drugostepenu presudu u predmetu *Nahimana i drugi*, par. 985-988, Drugostepenu presudu u predmetu *Brđanin*, par. 296, Drugostepenu presudu u predmetu *Simić*, par. 177, Drugostepenu presudu u predmetu *Blaškić*, par. 135, 139, 154-155, 160.

²²⁰² Prvostepena presuda, par. 966 i fusnota 3233, gdje se upućuje, između ostalog, na Drugostepenu presudu u predmetu *Nahimana i drugi*, par. 985, Drugostepenu presudu u predmetu *Brđanin*, par. 296, Drugostepenu presudu u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 323, 325. V. takođe gore, par. 738.

²²⁰³ Drugostepena presuda u predmetu *Nahimana i drugi*, par. 985.

²²⁰⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Nahimana i drugi*, par. 985-988; Drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*, par. 296; Drugostepena presuda u predmetu *Simić*, par. 177; Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 135, 139, 154-155, 160.

²²⁰⁵ Prvostepena presuda, par. 999, 1004. V. Prvostepena presuda, par. 255, 265, 917, gdje se govori o lokacijama na kojima su se nalazili civili, bosanski Muslimani. V. takođe Prvostepena presuda, par. 998.

²²⁰⁶ Prvostepena presuda, par. 998. V. Prvostepena presuda, par. 981.

osnovi odvijaju posebno važan za ocjenjivanje njihove težine".²²⁰⁸ Žalbeno vijeće će, stoga, razmotriti **Miletićeve** argumente u mjeri u kojoj su oni relevantni za pitanje da li je Pretresno vijeće utvrdilo *actus reus* progona.

764. Žalbeno vijeće primjećuje da Pretresno vijeće, osim u vezi s granatiranjem od 25. maja, koje Žalbeno vijeće razmatra niže u tekstu, nije izvelo nikakve zaključke o konkretnim incidentima granatiranja i snajperskog djelovanja po civilnom stanovništvu u mjesecima koji su prethodili padu Srebrenice. Umjesto toga, Pretresno vijeće se generalno uvjerilo da je bilo slučajeva granatiranja i snajperskog djelovanja usmjerenog protiv civilnog stanovništva Srebrenice,²²⁰⁹ i to uglavnom na osnovu iskustava svjedoka na terenu u relevantnom periodu.²²¹⁰ Žalbeno vijeće se uvjerilo da je Pretresno vijeće utvrdilo da je u mjesecima koji su prethodili napadu na Srebrenicu bilo brojnih incidenata granatiranja i snajperskog djelovanja po civilnom stanovništvu Srebrenice. Nadalje, mada nisu utvrđeni tačni datumi tih incidenata, to što su se desili u jednom opštem vremenskom okviru dovoljno je konkretno da omogućuje da se utvrdi njihova težina.²²¹¹

765. U vezi s tim da li ti incidenti imaju dovoljnu težinu da bi predstavljali djela u osnovi progona, Žalbeno vijeće ima u vidu da se Pretresno vijeće oslonilo na iskaz svjedoka M. Nikolića koji je rekao da je snajpersko djelovanje po civilima bilo "jedan segment stvaranja jednog, znači, otežavanja života u enklavi, nedozvoljavanja da ljudi rade, da civili rade svoj posao i tako dalje".²²¹² Granatiranje i snajpersko djelovanje su uzrokovali brojne povrede civila i doveli do oštećenja na civilnim objektima, te prisilili civile da napuste svoje domove ili druga mjesta u kojima su se sklonili.²²¹³ Pretresno vijeće je zaključilo da su radnje preduzete protiv civila u Srebrenici i Potočarima, uključujući te incidente granatiranja i snajperskog djelovanja, "prouzrokovale veliku traumu i psihičku povredu".²²¹⁴ S obzirom na to, i imajući na umu to da su snage VRS-a djelovale u skladu s instrukcijama iz Direktive br. 7 da se "stvor[e] uslovi totalne nesigurnosti [i] nepodnošljivosti" za mještane u Srebrenici i Žepi,²²¹⁵ Žalbeno vijeće ne nalazi nikakvu grešku u

²²⁰⁷ Prvostepena presuda, par. 998.

²²⁰⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Nahimana i drugi*, par. 987.

²²⁰⁹ Prvostepena presuda, par. 996, gdje se upućuje, između ostalog, na Prvostepenu presudu, par. 207, 210.

²²¹⁰ V. Prvostepena presuda, par. 210 i fusnote 594-598, gdje se upućuje, između ostalog, na: Robert Franken, T. 2440-2441 (16. oktobar 2006.), Cornelius Nicolai, T. 18461 (29. novembar 2007.), Momir Nikolić, T. 32965-32966 (21. april 2009.), Joseph Kingori, T. 19366-19369 (10. januar 2008.), T. 19475 (11. januar 2008.), svjedok PW-106, T. 3939-3940 (15. novembar 2006.), Pieter Boering, T. 1895-1896 (19. septembar 2006.). Upor. gore, par. 596.

²²¹¹ Stoga se nije potrebno baviti **Miletićevim** povezanim argumentom da bi zaključci Pretresnog vijeća o tome da je korištenje terora bilo inherentna komponenta provođenja UZP-a prisilnog uklanjanja bili dovedeni u pitanje da prije napada na Srebrenicu nije izvršeno nijedno djelo terorisanja civila. V. Miletićev žalbeni podnesak, par. 387.

²²¹² Prvostepena presuda, par. 210, gdje se poziva na: M. Nikolić, T. 32966 (21. april 2009.).

²²¹³ Prvostepena presuda, par. 210, 996. V. gore, par. 764-765.

²²¹⁴ Prvostepena presuda, par. 998. V. Prvostepena presuda, par. 996-997.

²²¹⁵ Prvostepena presuda, par. 762-765.

zaključku Pretresnog vijeća da su incidenti granatiranja i snajperskog djelovanja po civilnom stanovništvu u Srebrenici u mjesecima prije pada enklave bili dovoljno teški.²²¹⁶

766. Što se tiče granatiranja od 25. maja, Pretresno vijeće je zaključilo da je Bratunačka brigada ispalila četiri granate "po gradu Srebrenici", koju je UN proglasio "zaštićenom zonom" za civilno stanovništvo,²²¹⁷ i da je "taj napad VRS-a predstavljao neselektivni napad na civile".²²¹⁸ Žalbeno Vijeće smatra da je neosnovana **Miletićeva** tvrdnja da se granatiranje od 25. maja ne može okarakterisati kao terorisanje civila, budući da je ono bilo izolovano djelo, da nije bilo "masovnih razmjera" ni dugotrajno, da po svemu sudeći nije prouzrokovalo štetu i da je predstavljalo odgovor na bombardovanje od strane snaga NATO-a.²²¹⁹ Žalbeno vijeće ponavlja da "nije potrebno da svako zasebno djelo u osnovi krivičnog djela progona [...] bude jednake težine kao drugi zločini protiv čovječnosti: djela u osnovi progona mogu se razmatrati zajedno".²²²⁰ Pretresno vijeće je, stoga, ispravno razmotrilo granatiranje od 25. maja zajedno s drugim incidentima granatiranja i snajperskog djelovanja po civilnom stanovništvu u Srebrenici u mjesecima koji su prethodili padu enklave.²²²¹ Žalbeno vijeće, stoga, odbacuje **Miletićeve** argumente u vezi s težinom granatiranja od 25. maja.

767. Na osnovu gore navedenog, Žalbeno vijeće u cijelosti odbacuje **Miletićevu** osnovu 16.

6. Prisilno premještanje

(a) Navod o grešci zbog zaključka da su muškarci koji su prešli rijeku Drinu bili prisilno premješteni (Miletićeva podosnova 6.2)

(i) Argumenti strana u postupku

768. **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku time što je zaključilo da je prelazak vojno sposobnih muškaraca iz enklave Žepa preko Drine predstavljao prisilno premještanje kao zločin protiv čovječnosti.²²²² **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo jer nije utvrdilo civilni status tih muškaraca.²²²³ On tvrdi da su to bili neprijateljski borci koji su učestvovali u borbama i takvim su se smatrali, te stoga ne mogu biti stavljeni u istu grupu s civilnim stanovništvom Žepe.²²²⁴ Shodno tome, prema **Miletićevim** riječima, djela protiv tih muškaraca nisu

²²¹⁶ Prvostepena presuda, par. 981. V. takode gore, par. 760.

²²¹⁷ Prvostepena presuda, par. 207. V. Prvostepena presuda, par. 93, 761.

²²¹⁸ Prvostepena presuda, par. 207.

²²¹⁹ V. gore, fusnota 2186.

²²²⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Nahimana i drugi*, par. 987.

²²²¹ Prvostepena presuda, par. 996 i fusnota 3289.

²²²² Miletićev žalbeni podnesak, par. 193, 202, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 958.

²²²³ Miletićev žalbeni podnesak, par. 199.

²²²⁴ Miletićev žalbeni podnesak, par. 199-201.

bila dio napada na civilno stanovništvo i ne mogu predstavljati zločin protiv čovječnosti.²²²⁵ **Miletić** tvrdi da ta greška Pretresnog vijeća obesnažuje njegovu presudu o kazni za prisilno premještanje kao zločin protiv čovječnosti.²²²⁶

769. Tužilaštvo je saglasno s **Miletićevim** zahtjevom da bude oslobođen optužbe za prisilno premještanje u vezi s vojno sposobnim muškarcima koji su prešli Drinu, s obzirom da Pretresno vijeće nije zaključilo da je među njima bilo civila.²²²⁷ Tužilaštvo se slaže s tim da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir da je prisiljavanje boraca da napuste enklavu Žepa zakonito prema međunarodnom humanitarnom pravu.²²²⁸ Međutim, tužilaštvo tvrdi da **Miletiću** ne treba smanjiti kaznu zbog oslobađanja od optužbe po ovoj osnovi, budući da se to odnosi samo na nekoliko stotina žrtava od ukupno desetina hiljada.²²²⁹

(ii) Zaključci Pretresnog vijeća

770. Pretresno vijeće je zaključilo da enklava Žepa, nakon što ju je Savjet bezbjednosti UN-a 1993. godine proglasio zaštićenom zonom, nije nikad u potpunosti demilitarizovana.²²³⁰ Nakon više sedmica borbi i pregovora,²²³¹ predstavnici ABiH i VRS-a potpisali su sporazum, koji je predviđao povlačenje civila i pripadnika ABiH iz Žepe (dalje u tekstu: Sporazum od 24. jula 1995.).²²³² Nakon potpisivanja sporazuma, intenzivne borbe su prestale.²²³³ Prevoz bosanskih Muslimana, civila i ranjenika, iz Žepe počeo je 25. jula 1995.²²³⁴ i posljednji autobus s civilima otišao je iz Žepe 27. jula 1995.²²³⁵ Uporedo s tim odvoženjem civila, vojno sposobni muškarci iz Žepe počeli su da bježe iz enklave u okolne šume²²³⁶ i, 27. jula 1995. kad je prevoženje civila završeno, približno 1.500 vojnika ABiH ostalo je u šumama.²²³⁷ Pretresno vijeće je imalo u vidu dokaze o tome da su se borbe na žepskom području nastavile nakon što su odveženi civili i ranjeni bosanski Muslimani.²²³⁸ Nakon Sporazuma od 24. jula 1995., nastavili su se pregovori između ABiH i VRS-a u vezi sa sudbinom vojno sposobnih muškaraca bosanskih Muslimana koji su ostali u enklavi Žepa.²²³⁹ Na

²²²⁵ Miletićev žalbeni podnesak, par. 199, 201-202.

²²²⁶ Miletićev žalbeni podnesak, par. 193. V. takođe Miletićev žalbeni podnesak, par. 203.

²²²⁷ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 126, 129.

²²²⁸ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 126, 128-129.

²²²⁹ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 129.

²²³⁰ Prvostepena presuda, par. 666.

²²³¹ V. Prvostepena presuda, par. 665-707.

²²³² Prvostepena presuda, par. 703-704.

²²³³ Prvostepena presuda, par. 708.

²²³⁴ Prvostepena presuda, par. 711.

²²³⁵ Prvostepena presuda, par. 719-721.

²²³⁶ Prvostepena presuda, par. 784, 955.

²²³⁷ Prvostepena presuda, par. 729-730.

²²³⁸ Prvostepena presuda, par. 724, 955.

²²³⁹ Prvostepena presuda, par. 725-731, 734.

kraju, jedan broj njih pobjegao je tako što je prešao preko Drine u Srbiju.²²⁴⁰ Pretresno vijeće je uputilo na dokaze koji ukazuju na to da je otprilike 800-1.000 vojnika prešlo rijeku oko 1. i 2. avgusta 1995.²²⁴¹

771. Što se tiče nekusa između muškaraca koji su prešli preko Drine u Srbiju i rasprostranjenog i sistematskog napada na civilno stanovništvo, Pretresno vijeće je zaključilo da je "bježanje muškaraca iz Žepe, dijelom i preko Drine, bilo direktna posljedica i produžetak napada usmjerenog protiv civilnog stanovništva Srebrenice i Žepe".²²⁴² Pretresno vijeće je dalje zaključilo da su vojno sposobni muškarci, i civili i vojnici, pobjegli iz enklave Žepa zato što je to bila jedina opcija koju su imali da bi preživjeli i da je, stoga, to bio jedini stvarni izbor koji su imali.²²⁴³ Pretresno vijeće je s tim u vezi zaključilo da su vojnici i oni koji su učestvovali u neprijateljstvima morali biti i te kako svjesni izvještaja o masovnom ubijanju koje je izvršeno poslije pada Srebrenice i da su, stoga, pobjegli iz straha za život, a ne zato što su se na to odlučili iz vojnih razloga.²²⁴⁴ Pretresno vijeće je zaključilo da je prelazak vojno sposobnih muškaraca iz enklave Žepa preko Drine predstavljao prisilno premještanje.²²⁴⁵

(iii) Analiza

772. Žalbeno vijeće podsjeća da jedan od elemenata uslova postojanja nekusa za zločine protiv čovječnosti jeste "počinjenje dela koje je po svojoj prirodi ili posledicama objektivno deo napada".²²⁴⁶ Zaključak Pretresnog vijeća da je "bježanje muškaraca iz Žepe, dijelom i preko Drine, bilo direktna posljedica i produžetak napada usmjerenog protiv civilnog stanovništva Srebrenice i Žepe" zasnovan je na sljedeća dva faktora: (1) tim muškarcima su nametnuti isti životni uslovi i bili su izloženi istim vojnim napadima kao i drugi u enklavi; i (2) VRS je uporno odbijao da dopusti da ijedan vojno sposobni muškarac – civil ili vojnik – bude premješten iz enklave zajedno s ostatkom stanovništva.²²⁴⁷ Žalbeno vijeće primjećuje da se obrazloženje Pretresnog vijeća odnosi i na civile i necivile.

773. Činjenični zaključci Pretresnog vijeća, na koje je Žalbeno vijeće podsjetilo gore u tekstu, pokazuju da je prošla otprilike sedmica od, na jednoj strani, pada Žepe i odlaska civila autobusima do, na drugoj strani, prelaska vojno sposobnih muškaraca iz enklave Žepa preko Drine. U međuvremenu su vojno sposobni muškarci iz Žepe, uključujući i vojnike, pobjegli iz enklave u

²²⁴⁰ V. Prvostepena presuda, par. 734-738, 784, 958-960, 962.

²²⁴¹ Prvostepena presuda, par. 734-738.

²²⁴² Prvostepena presuda, par. 784.

²²⁴³ Prvostepena presuda, par. 955-956.

²²⁴⁴ Prvostepena presuda, par. 956.

²²⁴⁵ Prvostepena presuda, par. 958, 962. V. takođe Prvostepena presuda, par. 890-895, 910-913, 959-961.

²²⁴⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Mrkšić i Šljivančanin*, par. 41.

okolne šume. Nadalje, zaraćene strane su vodile pregovore o sudbini muškaraca, a dokazi ukazuju na to da su borbe nastavljene na području Žepe. Žalbeno vijeće ima u vidu da je Pretresno vijeće zaključilo da je među vojno sposobnim muškarcima koji su bježali iz Žepe bilo civila,²²⁴⁸ ali da nije donijelo takav konkretan zaključak u vezi s muškarcima koji su prešli Drinu.²²⁴⁹ U stvari, Pretresno vijeće je uputilo na dokaze koji su ukazivali na to da među muškarcima koji su prešli Drinu možda nije bilo civila.²²⁵⁰ Žalbeno vijeće podsjeća da nije uslov niti element zločina protiv čovječnosti da žrtve krivičnog djela u osnovi budu civili ili pretežno civili, pod uslovom da ta djela čine dio rasprostranjenog ili sistematskog napada usmjerenog protiv civilnog stanovništva.²²⁵¹ U slučaju muškaraca koji su prešli Drinu, iz zaključaka Pretresnog vijeća nije jasno da li je među tim muškarcima uopšte bilo civila.

774. S obzirom na vrijeme koje je prošlo od odlaska civila iz Žepe, događaje koji su uslijedili i, naročito, odsustvo zaključaka o tome da je među onima koji su prešli Drinu bilo civila,²²⁵² Žalbeno vijeće smatra da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao izvesti zaključak, kao jedini razuman, da je ispunjen uslov postojanja nekusa. Žalbeno vijeće, stoga, smatra da je Pretresno vijeće pogriješilo. Mada je i dalje svjesno činjenice da je **Miletiću** izrečena osuđujuća presuda za prisilno premještanje kao zločin protiv čovječnosti, a ne kao ratni zločin, Žalbeno vijeće dalje ima u vidu da prisilno raseljavanje neprijateljskih vojnika nije zabranjeno prema međunarodnom humanitarnom pravu.²²⁵³

775. Žalbeno vijeće, stoga, odobrava podosnovu 6.2 **Miletićeve** žalbe. Zbog toga su podosnove 1.2, 6.1 i 10.12 **Miletićeve** žalbe, koje se takođe odnose na njegovu odgovornost za muškarce koji su prešli Drinu, bespredmetne. Žalbeno vijeće ukida osuđujuće presude koje su mu po tačkama 6 i 7 izrečene za prisilno premještanje muškaraca koji su prešli Drinu.²²⁵⁴

(b) Navod o grešci u vezi s razlikom između civila i vojnika u koloni (Miletićeve osnova 7)

(i) Argumenti strana u postupku

776. **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku kad je zaključilo da su djela usmjerena protiv civila u koloni predstavljala zločin protiv čovječnosti, što obesnažuje osuđujuću

²²⁴⁷ Prvostepena presuda, par. 784.

²²⁴⁸ Prvostepena presuda, par. 955-956.

²²⁴⁹ Prvostepena presuda, par. 732-738 i fusnota 2728.

²²⁵⁰ Prvostepena presuda, par. 732, par. 736 i fusnota 2723, par. 737 i fusnota 2727.

²²⁵¹ V. gore, par. 569.

²²⁵² V. gore, par. 773.

²²⁵³ Upor. Henckaerts i Doswald-Beck, *Customary International Humanitarian Law*, tom I, pravilo 129, str. 457-

462.

²²⁵⁴ Prvostepena presuda, par. 1002-1004, 1720-1722, 1728-1731, 2108, Dispozitiv, dio koji se odnosi na Miletića.

presudu koja mu je izrečena po tački 7 (prisilno premještanje kao zločin protiv čovječnosti).²²⁵⁵ On, kao prvo osporava razliku koju je Pretresno vijeće napravilo između civila i boraca u koloni i iznosi sljedeće argumente: (1) odluku da se formira kolona donijele su vlasti bosanskih Muslimana; (2) kolona se sastojala od pripadnika 28. divizije ABiH, koji su bili legitiman vojni cilj; (3) civili koji su se priključili koloni postali su borci pošto su pristupili naoružanoj jedinici i učestvovali u borbi; (4) civili nisu bili odvojeni od vojnika u koloni, čime je prekršeno međunarodno humanitarno pravo; i (5) sama kolona je imala vojne ciljeve i predstavljala je vojnu prijetnju Srbima.²²⁵⁶ Kao drugo, **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće propustilo da utvrdi van razumne sumnje vezu između radnji počinjenih protiv kolone i napada na civilno stanovništvo.²²⁵⁷ Prema **Miletićevim** riječima, snage bosanskih Srba postupale su u ubjeđenju da se kolona sastoji od pripadnika 28. divizije, legitimnog vojnog cilja, tako da ti postupci ne mogu predstavljati zločin protiv čovječnosti.²²⁵⁸ Naposljetku, **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće prekršilo načelo prezumpcije nevinosti time što je u napad na civilno stanovništvo uključilo njegove postupke koji su bili dio njegovih redovnih dužnosti.²²⁵⁹

777. Tužilaštvo u odgovoru kaže da to što je donijeta odluka da se formira kolona nije u suprotnosti sa zaključkom Pretresnog vijeća da su civili koji su bili u koloni pobjegli iz straha za svoje živote zbog postupaka snaga bosanskih Srba prije nego što je kolona formirana.²²⁶⁰ Tužilaštvo dalje tvrdi da su **Miletićevi** argumenti da je Pretresno vijeće pogriješilo zbog toga što je napravilo razliku između vojnih i civilnih dijelova kolone pravno i činjenično pogrešni.²²⁶¹

778. **Miletić** u replici kaže da je tužilaštvo svoj argument da je prisilno premještanje bilo posljedica postupaka snaga bosanskih Srba prije formiranja kolone po prvi put iznijelo u Odgovoru tužilaštva i da to nije bila teorija koju je tužilaštvo iznijelo u Optužnici i koje se držalo za vrijeme suđenja.²²⁶² Nadalje, on tvrdi da je bio spriječen u izvođenju svojih dokaza u vezi s tim pitanjem jer je predsjedavajući sudija prekinuo odbranu kada je pokušala da unakrsno ispita prvog svjedoka u

²²⁵⁵ Miletićev žalbeni podnesak, par. 212, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 928-930.

²²⁵⁶ Miletićev žalbeni podnesak, par. 204-209, 212; žalbeni pretres, AT. 432-434 (5. decembar 2013.). V. takođe žalbeni pretres, AT. 480-481 (5. decembar 2013.).

²²⁵⁷ Miletićev žalbeni podnesak, par. 209-210, 212.

²²⁵⁸ Miletićev žalbeni podnesak, par. 210-211.

²²⁵⁹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 212; žalbeni pretres, AT. 434 (5. decembar 2013.). V. takođe Miletićev žalbeni podnesak, par. 210.

²²⁶⁰ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 130-132; žalbeni pretres, AT. 465 (5. decembar 2013.).

²²⁶¹ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 130, 133-140; žalbeni pretres, AT. 464-465 (5. decembar 2013.).

²²⁶² Miletićeva replika, par. 73-74, gdje se upućuje na Optužnicu, par. 48(e).

vezi s formiranjem kolone, čime je suđenje postalo nepravično.²²⁶³ Naposljetku, **Miletić** tvrdi da nije vidio kolonu i da, stoga, nije znao i nije mogao znati da je u njoj bilo civila.²²⁶⁴

(ii) Analiza

779. Na početku, Žalbeno vijeće smatra da je neophodno objasniti ključni aspekt **Miletićevog** argumenta. **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je zaključilo da su postupci protiv civila u koloni predstavljali zločin protiv čovječnosti.²²⁶⁵ S tim u vezi, **Miletić** upućuje na zaključak Pretresnog vijeća o prisilnom premještanju civilne komponente kolone.²²⁶⁶ Drugim riječima, **Miletić**, zapravo, tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je zaključilo da su postupci protiv civilne komponente kolone predstavljali prisilno premještanje.

780. Žalbeno vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće zaključilo da su "[f]aktori koji su doprinijeli prisilnom raseljavanju bosanskih Muslimana i činili dio plana da se oni prisilno rasele već [...] postojali kad je, uveče 11. jula, kolona krenula iz srebreničke enklave".²²⁶⁷ Pretresno vijeće je dalje zaključilo da je vojni napad na enklavu Srebrenica natjerao u bijeg stanovništvo Srebrenice, uključujući i muškarce civile koji su kasnije formirali civilnu komponentu kolone.²²⁶⁸ Žalbeno vijeće primjećuje da Pretresno vijeće jeste zaključilo da su djela počinjena nad tim muškarcima u koloni činila dio rasprostranjenog i sistematskog napada na civilno stanovništvo enklave Srebrenica,²²⁶⁹ ali da se oslonilo na ranija djela koja su te civile natjerala da napuste Srebrenicu – konkretno na vojni napad na enklavu – kako bi zaključilo da je počinjeno krivično djelo prisilnog premještanja nad civilnim dijelom kolone.²²⁷⁰ **Miletić** ne raspoznaje razliku između *ranijih* djela protiv *enklave*, koja su činila osnovu pobijanog zaključka, i djela protiv *kolone* koja su *uslijedila*, na kojima pobijani zaključak nije bio zasnovan.

781. Stoga je, što se tiče pobijanog zaključka, nebitno da li je kolona bila legitimni vojni cilj, da li su se civili u njoj mogli smatrati borcima, da li je time što su bili blizu vojnika prekršeno međunarodno humanitarno pravo, da li je sama kolona imala vojne ciljeve i predstavljala vojnu prijetnju ili da li su djela protiv kolone bila dio **Miletićevih** redovnih dužnosti. Isto je tako bespredmetan i njegov argument o vezi između napada na civilno stanovništvo i djela usmjerenih

²²⁶³ Miletićeva replika, par. 73, gdje se upućuje na Miletićev žalbeni podnesak, par. 19. V. Miletićeva replika, par. 4, gdje se upućuje na: svjedok PW-110, T. 813-814, 819 (djelimično zatvorena sjednica) (25. avgust 2006.).

²²⁶⁴ Miletićeva replika, par. 75.

²²⁶⁵ Miletićev žalbeni podnesak, par. 209, 212.

²²⁶⁶ Miletićev žalbeni podnesak, par. 204 i fusnota 405, par. 212 i fusnota 430, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 928-930. V. takođe Miletićeva replika, par. 73-74.

²²⁶⁷ Prvostepena presuda, par. 926.

²²⁶⁸ Prvostepena presuda, par. 926, 929.

²²⁶⁹ Prvostepena presuda, par. 783.

²²⁷⁰ V. Prvostepena presuda, par. 926-931.

protiv kolone. Što se tiče razlike između vojne i civilne komponente kolone, Pretresno vijeće je zaključilo da su civili bili podvrgnuti prisilnom premještanju budući da nisu imali drugog izbora nego da odu, dok tome nisu bili podvrgnuti pripadnici vojne komponente, koji su mogli da izaberu da ostanu i bore se, da se predaju ili da se povuku.²²⁷¹ Stoga je za pobijani zaključak nebitno da li su **Miletić** ili snage bosanskih Srba mogli napraviti razliku između civila i boraca u koloni. Za pobijani zaključak je takođe nebitno da li su odluku o tome kako da bježe, to jest o formiranju kolone, donijele vlasti bosanskih Muslimana, budući da to ne utiče na zaključak Pretresnog vijeća da su civili morali da bježe. Shodno tome, Žalbena vijeće odbacuje sve ove argumente.

782. **Miletićeva** tvrdnja da tužilaštvo nije u Optužnici navelo svoj argument da je prisilno premještanje bilo posljedica postupaka snaga bosanskih Srba prije formiranja kolone i da se tog argumenta nije držalo ni tokom suđenja zasnovana je na paragrafu 48(e) Optužnice pod tačkom 6 (progon kao zločin protiv čovječnosti).²²⁷² Žalbena vijeće s tim u vezi podsjeća na to "da je za **Miletićevu** pobijanu osuđujuću presudu za nehumana djela (prisilno premještanje) kao zločin protiv čovječnosti relevantna tačka 7, a ne tačka 6".²²⁷³ Žalbena vijeće, stoga, odbacuje ovaj argument.

783. Što se tiče **Miletićevog** argumenta da ga je predsjedavajući sudija spriječio da izvede svoju odbranu u vezi s formiranjem kolone, Žalbena vijeće primjećuje da član 21(4)(e) Statuta predviđa pravo na unakrsno ispitivanje svjedoka, ali i da Pretresno vijeće ima kontrolu nad ispitivanjem svjedoka, na osnovu pravila 90(F) Pravilnika. Žalbena vijeće primjećuje da je za vrijeme dotičnog unakrsnog ispitivanja predsjedavajući sudija iznio komentar da događaji u Orahovcu i Bratuncu nisu baš bitni za **Miletića**.²²⁷⁴ Međutim, on je takođe rekao da njegov komentar ne treba uzeti kao bilo kakav pokušaj uplitanja i da **Miletićevi** branioci mogu slobodno postavljati pitanja.²²⁷⁵ Nadalje, Žalbena vijeće ima u vidu da se pitanje branioca odnosilo na formiranje kolone i na to da li je u vezi s tim donesena odluka.²²⁷⁶ Kao što je pokazano gore u tekstu, ova pitanja nisu relevantna za ovu žalbenu osnovu. Shodno tome, Žalbena vijeće odbacuje ovaj argument.

784. S obzirom na gore navedeno, Žalbena vijeće odbacuje **Miletićevu** žalbenu osnovu 7.

7. Zaključak

785. Žalbena vijeće je prihvatilo podosnovu 6.2 **Miletićeve** žalbe i shodno tome poništilo osuđujuće presude koje su mu izrečene po tačkama 6 i 7 za progon, odnosno prisilno premještanje,

²²⁷¹ Prvostepena presuda, par. 926-930.

²²⁷² V. Miletićeva replika, par. 74 i fusnota 107.

²²⁷³ V. gore, par. 39.

²²⁷⁴ Svjedok PW-110, T. 819 (djelimično zatvorena sjednica) (25. avgust 2006.).

²²⁷⁵ Svjedok PW-110, T. 819-820 (djelimično zatvorena sjednica) (25. avgust 2006.).

²²⁷⁶ Svjedok PW-110, T. 814 (djelimično zatvorena sjednica) (25. avgust 2006.).

kao zločine protiv čovječnosti u vezi s prisilnim premještanjem muškaraca koji su prešli rijeku Drinu. Eventualni učinak ovih zaključaka na **Miletićevu** kaznu razmotriće se u odjeljku ove Presude koji se odnosi na izricanje kazne dolje u tekstu.

786. Žalbeno vijeće je odbilo sve ostale prigovore na zaključke Pretresnog vijeća u vezi sa zločinima protiv čovječnosti.

D. Ubistvo kao kršenje zakona i običaja ratovanja (Bearina žalba)

787. Pretresno vijeće je zaključilo da su u periodu od 12. jula do kraja jula 1995. snage bosanskih Srba ubile nekoliko hiljada muškaraca, bosanskih Muslimana, koji su se predali ili su bili zarobljeni dok su se s kolonom muškaraca povlačili iz srebreničke enklave ili koji su bili odvojeni od svojih porodica u Potočarima.²²⁷⁷ Pretresno vijeće je zaključilo da, u vrijeme kad su ubijene, žrtve tog ubijanja nisu aktivno učestvovala u neprijateljstvima i da je to bilo jasno onima koji su u tom ubijanju učestvovali.²²⁷⁸ **Beara** je proglašen krivim za ubistvo kao kršenje zakona ili običaja ratovanja (tačka 5).²²⁷⁹

1. Navodi o greškama zbog zaključka da žrtve nisu aktivno učestvovala u neprijateljstvima (osnova 31)

788. **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu i činjeničnu grešku kad je zaključilo da je on kriv za ubistvo muškaraca, bosanskih Muslimana, iz Potočara i muškaraca iz kolone koja se kretala prema Tuzli.²²⁸⁰ **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku kad je van razumne sumnje zaključilo da su sve navodne žrtve operacije ubijanja u stvari bile žrtve ubistva u smislu člana 3 Statuta.²²⁸¹ On tvrdi da je dokazivanje da žrtva nije aktivno učestvovala u neprijateljstvima u vrijeme smrti ključni element za izricanje osuđujuće presude za ubistvo,²²⁸² kao i da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je kao žrtve navelo osobe koje su, u stvari, aktivno učestvovala u neprijateljstvima u vrijeme kad su ubijene.²²⁸³ Shodno tome, **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno primijenilo jednu očito novu i širu definiciju ubistva, čime je prekršilo načelo legaliteta.²²⁸⁴

²²⁷⁷ Prvostepena presuda, par. 793-795.

²²⁷⁸ Prvostepena presuda, par. 796.

²²⁷⁹ Prvostepena presuda, par. 1327, 2105.

²²⁸⁰ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 303, par. 306. V. Bearina replika, par. 105.

²²⁸¹ Bearin žalbeni podnesak, par. 306, 308. V. Bearin žalbeni podnesak, par. 303-305; Bearina replika, par. 105.

²²⁸² Bearin žalbeni podnesak, par. 304.

²²⁸³ Bearin žalbeni podnesak, par. 307. V. Bearin žalbeni podnesak, par. 306.

²²⁸⁴ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 303. V. Bearin žalbeni podnesak, par. 303-305, 308.

789. **Beara** takođe tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo činjeničnu grešku, budući da dokazi nisu dopuštali da se zaključi van razumne sumnje da nijedna žrtva nije aktivno učestvovala u neprijateljstvima kad je ubijena ili da su navodni napadači mogli u svakom od slučajeva ubijanja razumno znati da oni koje ubijaju nisu borci.²²⁸⁵ **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće zanemarilo ili da nije pridalo dovoljnu težinu dokazima koji dokazuju da enklava Srebrenica nije nikad bila u potpunosti demilitarizovana, da je u to vrijeme bio u toku oružani sukob između snaga bosanskih Srba i snaga bosanskih Muslimana, da je, stoga, bilo razumno pretpostaviti da su se naoružani borci skrivali među civilima u enklavi i da su postupci snaga bosanskih Srba bili usmjereni ka legitimnom vojnom cilju navedenom u Direktivi br. 7, to jest nanošenju gubitaka neprijatelju.²²⁸⁶ **Beara** takođe tvrdi da zaključak da su sve žrtve u vrijeme njihovog ubistva bile zatočene uglavnom proizlazi iz dokaza na koje se Pretresno vijeće pogrešno oslonilo.²²⁸⁷

790. Što se tiče kolone muškaraca, bosanskih Muslimana, **Beara** navodi da se, budući da se ta kolona djelimično sastojala od pripadnika snaga bosanskih Muslimana i da su je oni vodili, da su mnogi muškarci bili naoružani, da su neki nosili vojne uniforme, a da su drugi, koji su nosili civilnu odjeću, mogli biti borci, nije moglo zaključiti van razumne sumnje da ljudi u koloni nisu bili borci.²²⁸⁸ Osim toga, on tvrdi da su vještaci sudske medicine svjedočili da nije bilo moguće van razumne sumnje zaključiti da su sve žrtve čija su tijela ekshumirana u stvari bile civili ili da u vrijeme smrti nisu aktivno učestvovala u neprijateljstvima.²²⁸⁹ **Beara** upućuje na jedan vanredni borbeni izvještaj u kojem se navodi da su neki muškarci iz kolone izgubili živote u borbenim dejstvima,²²⁹⁰ kao i na incident u kojem su ubijeni "zarobljenici [koji] su uzeli mitraljez i pokušali da pobjegnu" iz skladišta u Kravici.²²⁹¹ **Beara** takođe osporava zaključak Pretresnog vijeća da je znao da žrtve nisu aktivno učestvovala u neprijateljstvima u vrijeme kada su ubistva počinjena i tvrdi da to nije jedini razuman zaključak koji se može izvesti iz dokaza.²²⁹²

791. Naposljetku, **Beara** tvrdi da su propustom Pretresnog vijeća da utvrdi stvaran ili približan broj žrtava koje su navodno pogubljene u nekim incidentima prekršena njegova prava i da je

²²⁸⁵ Bearin žalbeni podnesak, par. 307; Bearina replika, par. 106.

²²⁸⁶ Bearin žalbeni podnesak, par. 306, 308; Bearina replika, par. 106. **Beara** takođe upućuje na svoje pokušaje ili pokušaje VRS-a da se borci i "poznati ratni zločinci" odvoje od ostalog stanovništva u enklavi. Bearin žalbeni podnesak, par. 307.

²²⁸⁷ Bearina replika, par. 106.

²²⁸⁸ Bearin žalbeni podnesak, par. 306; Bearina replika, par. 106.

²²⁸⁹ Bearin žalbeni podnesak, par. 307; Bearina replika, par. 106.

²²⁹⁰ Bearina replika, par. 106, gdje se upućuje na DP P00334, Vanredni borbeni izvještaj Zvorničke brigade, s Pandurevićevim potpisom, 18. juli 1995.

²²⁹¹ Bearina replika, par. 106.

²²⁹² Bearin žalbeni podnesak, par. 306.

dovedena u sumnju ispravnost zaključaka Pretresnog vijeća koji se odnose na okolnosti njihove smrti.²²⁹³

792. Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Bearine** argumente treba odbaciti bez razmatranja.²²⁹⁴ Tužilaštvo tvrdi da **Bearin** argument da su ubistva bila dio legitimnih vojnih operacija nije samo netačan, nego i nebitan za njegovu osuđujuću presudu. Tužilaštvo tvrdi da **Beara** svojom tvrdnjom da forenzički dokazi ukazuju na to da je moguće da su neke žrtve poginule u borbi zanemaruje brojne izvore dokaza na osnovu kojih je utvrđeno da su žrtve ubijene van borbe. Tužilaštvo dalje tvrdi da je Pretresno vijeće razumno zaključilo da je počiniocima bilo očigledno da zatočene žrtve aktivno ne učestvuju u neprijateljstvima.²²⁹⁵

793. Žalbeno vijeće ima u vidu da je Pretresno vijeće ispravno izložilo pravne kriterijume za krivično djelo ubistva, kažnjivo na osnovu člana 3 Statuta, uključujući i to da žrtva nije aktivno učestvovala u neprijateljstvima u vrijeme kad je ubijena i da je počinitelj znao ili je trebao da bude svjestan da žrtva nije aktivno učestvovala u neprijateljstvima u vrijeme kad je zločin počinjen.²²⁹⁶

794. Pretresno vijeće se uvjerilo da muškarci, bosanski Muslimani, iz kolone ili oni koji su bili odvojeni od svojih porodica u Potočarima, budući da su ubijeni nakon što su se predali ili bili zarobljeni, kao i za vrijeme zatočenja, nisu aktivno učestvovali u neprijateljstvima u vrijeme kad su ti zločini počinjeni.²²⁹⁷ Žalbeno vijeće ne vidi nikakvu grešku u ovom pristupu. Žalbeno vijeće podsjeća da zajednički član 3 štiti *sve* osobe koje aktivno ne učestvuju u neprijateljstvima, uključujući i one koje su, uslijed lišavanja slobode, van borbenog stroja.²²⁹⁸ Stoga, čak i da su neke od tih žrtava aktivno učestvovala u neprijateljstvima prije nego što su bile zatočene, prestale su aktivno učestvovati u neprijateljstvima čim su ih zarobile snage bosanskih Srba i stoga su došle pod zaštitu zajedničkog člana 3.²²⁹⁹

795. Žalbeno vijeće, stoga, zaključuje da Pretresno vijeće nije napravilo pravnu grešku – i da nije primijenilo širu definiciju ubistva kao kršenja zakona i običaja ratovanja – kad je zaključilo da su muškarci, bosanski Muslimani, koji su se predali ili su zarobljeni iz kolone muškaraca koji su

²²⁹³ Bearina replika, par. 106.

²²⁹⁴ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 309.

²²⁹⁵ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 311.

²²⁹⁶ Prvostepena presuda, par. 743, gdje se upućuje, između ostalog, na Drugostepenu presudu u predmetu *Bošković i Tarčulovski*, par. 66, Drugostepenu presudu u predmetu *Čelebići*, par. 420.

²²⁹⁷ Prvostepena presuda, par. 747, 795-796. V. gore, par. 787.

²²⁹⁸ Zajednički član 3; Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 747; Odluka u predmetu *Karadžić* u vezi s uzimanjem talaca, par. 16-17, 19-21; Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 420.

²²⁹⁹ Zajednički član 3(1) štiti "[s]vako lice koje neposredno ne učestvuje u neprijateljstvima, podrazumijevajući tu i pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje i lica van borbenog stroja uslijed [...] lišenja slobode". V. Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 747. V. takođe Odluka u predmetu *Karadžić* u vezi s uzimanjem talaca, par. 16-17, 19-21.

bježali iz srebreničke enklave ili koji su odvojeni u Potočarima bili žrtve ubistva na osnovu člana 3 Statuta, budući da su u vrijeme kad su ubijeni bili van borbenog stroja.²³⁰⁰

796. Što se tiče **Bearinog** činjeničnog osporavanja dokaza na koje se Pretresno vijeće oslonilo, Žalbeno vijeće napominje da je Pretresno vijeće u potpunosti razmotrilo sve dokaze koji su mu predloženi, uključujući svjedočenja očevidaca i izvještaje vještaka tužilaštva, kao i forenzičke dokaze, prije nego što je utvrdilo da žrtve nisu učestvovala u neprijateljstvima, već da su bile u zatočeništvu kad su ubijene.²³⁰¹ Što se tiče izvještaja o ekshumacijama,²³⁰² Pretresno vijeće je obrazložilo da se, nakon što je te izvještaje razmotrilo zajedno s drugim dokazima, uvjerilo u pouzdanost zaključaka o uzroku smrti koji su izneseni u izvještajima vještaka tužilaštva.²³⁰³ Žalbeno vijeće podsjeća da je na pretresnom vijeću da razmotri da li su dokazi, kad se uzmu kao cjelina, pouzdani i vjerodostojni, kao i da prihvati ili odbaci suštinske karakteristike tih dokaza.²³⁰⁴ Što se tiče tvrdnje da Pretresno vijeće nije moglo zaključiti van razumne sumnje da su osobe koje su navedene kao ubijene bile žrtve ubistva, a ne osobe koje su bile ciljane zbog svog učešća u borbenim dejstvima,²³⁰⁵ **Beara** generalno upućuje na svjedočenje "sudskih vještaka koje su pozvali i tužilaštvo i odbrana", ali zanemaruje razmatranje dokaza od strane Pretresnog vijeća, kao i obrazloženje koje je dalo i ono što je na osnovu njih utvrdilo. **Beara** naprosto pruža alternativno tumačenje dokaza, što nije dovoljno da se pokaže greška. Žalbeno vijeće ističe da bi, čak i da su dokazi pokazali da srebrenička enklava nije nikad bila potpuno demilitarizovana, da je bilo borbenih aktivnosti kratko prije nego što su počela pogubljenja i da su se pripadnici ABiH sakrivali među civilima u enklavi,²³⁰⁶ razumni presuditelj o činjenicama ipak mogao doći do jedinog razumnog zaključka, do kojeg je došlo i Pretresno vijeće, da su svi ubijeni, u trenutku smrti, bili u rukama snaga bosanskih Srba i da su, stoga, bili žrtve ubistva u skladu s članom 3 Statuta.

797. Što se tiče kolone muškaraca bosanskih Muslimana, Žalbeno vijeće ima u vidu da **Beara** iskrivljeno prikazuje zaključke Pretresnog vijeća kad tvrdi da se "napad na ovu kolonu nije mogao okvalifikovati kao ubistvo".²³⁰⁷ Suprotno **Bearinoj** tvrdnji, Pretresno vijeće nije među žrtve uvrstilo

²³⁰⁰ V. Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 548; Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 261.

²³⁰¹ Prvostepena presuda, par. 747, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 272-599.

²³⁰² V. gore, par. 294-302.

²³⁰³ Prvostepena presuda, par. 619.

²³⁰⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 395; Drugostepena presuda u predmetu *Naletilić i Martinović*, par. 485, 517; Drugostepena presuda u predmetu *Kupreškić i drugi*, par. 31.

²³⁰⁵ Pretresno vijeće je ove faktore razmotrilo u svom obrazloženju. V. generalno gore, par. 303-307.

²³⁰⁶ V., npr., Prvostepena presuda, par. 98, 101, 268-271.

²³⁰⁷ Bearin žalbeni podnesak, par. 306. V. takođe Bearina replika, par. 106.

one muškarce koji su poginuli u borbama sa snagama bosanskih Srba dok se kolona kretala.²³⁰⁸
Ovaj argument se stoga odbacuje.

798. Što se tiče **Bearinog** argumenta da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je u žrtve ubijanja ubrojilo "zarobljenike koji su uzeli mitraljez i pokušali da pobjegnu" iz skladišta u Kravici, Žalbeno vijeće ima u vidu da **Beara** iskrivljeno prikazuje zaključak Pretresnog vijeća u vezi s incidentom u skladištu u Kravici u kojem je jedan zarobljeni bosanski Musliman uzeo pušku od jednog vojnika, pucao na njega i ubio ga prije nego što je drugi vojnik zgrabio pušku i tako opekao ruku. Pretresno vijeće je zaključilo da je samo jedan zarobljeni bosanski Musliman uzeo pušku od vojnika snaga bosanskih Srba i ubio ga.²³⁰⁹ Pretresno vijeće je zaključilo da se taj incident desio prije nego što je izvršeno masovno pogubljenje više od 1.000 bosanskih Muslimana koji su bili zatočeni u skladištu.²³¹⁰ Žalbeno vijeće zaključuje da **Bearino** iskrivljeno tumačenje zaključaka Pretresnog vijeća opravdava odbacivanje ovog argumenta.

799. **Bearin** argument da su propustom Pretresnog vijeća da utvrdi stvaran ili približan broj žrtava u raznim slučajevima prekršena njegova prava i da je dovedena u sumnju ispravnost zaključaka Pretresnog vijeća o tom ubijanju odbacuje se kao puka nerazrađena tvrdnja.

800. Pretresno vijeće je zaključilo da je **Beara** znao da muškarci, bosanski Muslimani, nisu aktivno učestvovali u neprijateljstvima u vrijeme kad su počinjena ubistva.²³¹¹ Stoga je irelevantno da li je **Beara** znao da su te osobe civili, borci ili, kako on sugerše, "poznati ratni zločinci".²³¹² Jednom kad je saznao da su oni zatočeni – bez obzira na to da li su učestvovali u neprijateljstvima prije nego što su zarobljeni ili su se predali – razuman presuditelj o činjenicama bi mogao da dođe do zaključka da je **Beara** znao da oni nisu aktivno učestvovali u neprijateljstvima.²³¹³ Žalbeno vijeće, shodno tome, odbacuje argument kojim **Beara** tvrdi suprotno.

801. S obzirom na gore navedeno, Žalbeno vijeće odbacuje **Bearinu** žalbenu osnovu 31.

²³⁰⁸ Prvostepena presuda, par. 383-398, 794. V. gore, par. 787.

²³⁰⁹ Prvostepena presuda, par. 433.

²³¹⁰ Prvostepena presuda, par. 444, 1520, 1527, 1533.

²³¹¹ Prvostepena presuda, par. 1327. V. generalno Prvostepena presuda, par. 407, 1262 (gdje se zaključuje da je **Beara** vidio vozila sa zatočenim muškarcima, bosanskim Muslimanima, u Bratuncu 13. jula 1995.), 1257, 1278, 1315 (gdje se zaključuje da je **Beara** razgovarao o situaciji vezanoj za zatočenike), 1266, fusnota 4163 (gdje se zaključuje da je **Beara** razgovarao o tome gdje muškarce, bosanske Muslimane, treba zatočiti i, na kraju, ubiti), par. 1279, 1299 (gdje se zaključuje da je **Beara** nadgledao i koordinirao zatočenje zarobljenika).

²³¹² Bearin žalbeni podnesak, par. 307.

²³¹³ V. Odluka u predmetu *Karadžić* u vezi s uzimanjem talaca, par. 22.

2. Navodi o greškama u vezi s Bearinom *mens rea* za ubistvo (osnova 32)

802. **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku i zloupotrijebilo svoje diskreciono ovlaštenje time što je propustilo da uzme u obzir ukupne dokaze prilikom donošenja zaključka da je on posjedovao traženu *mens rea* za ubistvo na osnovu člana 3 Statuta.²³¹⁴ Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Bearinu** žalbenu osnovu 32 treba odbaciti kao repetitivnu.²³¹⁵

803. Žalbeno vijeće primjećuje da jedini argumenti u prilog **Bearinoj** žalbenoj osnovi 32 jesu oni koje on nastoji obuhvatiti upućivanjem na svoju žalbenu osnovu 19, koja se odnosi na njegovu namjeru da počini genocid. Žalbeno vijeće podsjeća da je razmotrilo i odbacilo sve argumente iznesene u toj žalbenoj osnovi.²³¹⁶ Žalbeno vijeće, stoga, odbacuje **Bearinu** žalbenu osnovu 32 u vezi s njegovom *mens rea* za ubistvo na osnovu člana 3 Statuta.

3. Zaključak

804. Žalbeno vijeće je odbilo sve prigovore u vezi s ubistvom kao kršenjem zakona ili običaja ratovanja.

²³¹⁴ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 309, par. 309. V. također Bearina replika, par. 107.

²³¹⁵ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 312.

²³¹⁶ V. gore, par. 479-486.

IX. INDIVIDUALNA KRIVIČNA ODGOVORNOST

A. Udruženi zločinački poduhvat ubistva

805. Pretresno vijeće je zaključilo da su **Popović, Beara i Nikolić** bili učesnici u UZP-u ubistva, a da **Pandurević** nije.²³¹⁷ **Miletić** se ne tereti za učešće u UZP-u ubistva.²³¹⁸ Pretresno vijeće je takođe zaključilo da su **Popović, Beara i Nikolić** odgovorni za neka "situaciono uslovljena" ubijanja na osnovu treće kategorije UZP-a.²³¹⁹ U sljedećem odjeljku, Žalbeno vijeće će ispitati argumente žalilaca u vezi sa: (1) postojanjem i provođenjem plana ubistva; (2) njihovom *mens rea*; (3) razmjerama UZP-a ubistva; (4) njihovim pojedinačnim doprinosom UZP-u ubistva;²³²⁰ i (5) njihovom odgovornošću na osnovu treće kategorije UZP-a.

1. Postojanje i provođenje plana ubistva

806. Pretresno vijeće je zaključilo da je plan ubistva muškaraca, bosanskih Muslimana, već postojao 12. jula 1995., primijetivši da su pripadnici organa bezbjednosti, uključujući **Popovića**, svjedoka M. Nikolića, načelnika za bezbjednosno-obavještajne poslove Bratunačke brigade, i svjedoka Kosorića, pomoćnika načelnika štaba Drinskog korpusa za obavještajne poslove, razgovarali o planiranom pogubljenju muškaraca, bosanskih Muslimana, iz Potočara tokom Razgovora od 12. jula u 10:00 sati²³²¹ i neposredno prije trećeg sastanka u hotelu "Fontana" u jutarnjim satima 12. jula 1995. kojem su prisustvovali predstavnici VRS-a, Nizozemskog bataljona i bosanskih Muslimana okupljenih u Potočarima (dalje u tekstu: Treći sastanak u hotelu "Fontana").²³²² Pretresno vijeće je zaključilo da je odvajanje muškaraca, bosanskih Muslimana, koje je počelo kasnije tog dana, označilo početak provođenja plana ubistva.²³²³ Pretresno vijeće je takođe zaključilo da uslovi u kojima su muškarci, bosanski Muslimani, držani u zatočeništvu u Potočarima predstavljaju dalji dokaz da je provođenje plana ubijanja bilo u toku.²³²⁴ Najzad, Pretresno vijeće je zaključilo da je plan ubistva zatim proširen tako da obuhvati i muškarce iz kolone zarobljene 13. jula 1995.²³²⁵ U sljedećim odjeljcima biće riječi o više prigovora na ove i s njima povezane zaključke, koje su iznijeli **Popović, Beara i Nikolić**.

²³¹⁷ Prvostepena presuda, par. 1047, 1168, 1302, 1392, 1979.

²³¹⁸ V. Optužnica, par. 90.

²³¹⁹ Prvostepena presuda, par. 1169, 1304, 1393.

²³²⁰ Poslije ovog odjeljka slijedi Žalba tužilaštva.

²³²¹ V. gore, par. 216, gdje se definiše Razgovor od 12. jula.

²³²² Prvostepena presuda, par. 1051, 1097. V. Prvostepena presuda, par. 280, 1091.

²³²³ Prvostepena presuda, par. 1052.

²³²⁴ Prvostepena presuda, par. 1053.

²³²⁵ Prvostepena presuda, par. 1055-1056.

(a) Navodi o greškama zbog zaključka da je plan ubistva postojao 12. jula 1995.

807. Pretresno vijeće se oslonilo na svjedočenje svjedoka M. Nikolića u vezi s Razgovorom od 12. jula kada je zaključilo da je plan ubistva muškaraca, bosanskih Muslimana, u Potočarima postojao prije Trećeg sastanka u hotelu "Fontana".²³²⁶ Pretresno vijeće je konstatovalo da je tokom tog razgovora **Popović** rekao M. Nikoliću da će svi vojno sposobni muškarci koji su se nalazili u masi civila, bosanskih Muslimana, u Potočarima biti odvojeni, privremeno zatočeni u Bratuncu i ubrzo nakon toga pobijeni.²³²⁷ Pretresno vijeće je zaključilo da je svjedočenje M. Nikolića u vezi s Razgovorom od 12. jula pouzdano, na osnovu toga što je njegov opis sadržaja tog razgovora, i pored obimnog unakrsnog ispitivanja, ostao dosljedan opisu koji je M. Nikolić prvi put dao u Izjavi o činjenicama i prihvatanju krivice od 6. maja 2003. (dalje u tekstu: Izjava o činjenicama).²³²⁸

(i) Popovićeva žalba

808. **Popović** tvrdi da plan ubistva nije postojao prije Trećeg sastanka u hotelu "Fontana".²³²⁹ On negira da je vodio Razgovor od 12. jula²³³⁰ i osporava zaključak Pretresnog vijeća o njegovom sadržaju,²³³¹ budući da se on zasniva na spornom svjedočenju M. Nikolića.²³³² Konkretno, **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće: (1) svoju ocjenu vjerodostojnosti M. Nikolića zasnovalo na selektivnom čitanju transkripta;²³³³ (2) svoj zaključak zasnovalo na Izjavi o činjenicama, koja sadrži očigledne dezinformacije;²³³⁴ (3) previdjelo očigledne nepodudarnosti između Izjave o činjenicama i svjedočenja M. Nikolića;²³³⁵ i (4) oslonilo se na nedovoljne dokaze za potkrepu svjedočenja M. Nikolića u vezi sa sadržajem Razgovora od 12. jula.²³³⁶

809. Tužilaštvo u odgovoru kaže da žalbu treba odbaciti bez razmatranja.²³³⁷ Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće ispravno navelo na čemu je zasnovalo svoje zaključke u vezi s vjerodostojnošću M. Nikolića,²³³⁸ da se razumno oslonilo na Izjavu o činjenicama i da nije previdjelo nepodudarnosti sa svjedočenjem M. Nikolića na suđenju.²³³⁹ Tužilaštvo takođe navodi da se Pretresno vijeće

²³²⁶ Prvostepena presuda, par. 280, 1051, 1097.

²³²⁷ Prvostepena presuda, par. 280, 1051.

²³²⁸ Prvostepena presuda, par. 281-282.

²³²⁹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 34; Popovićeva replika, par. 42.

²³³⁰ Popovićev žalbeni podnesak, par. 36, 39. V. Popovićev žalbeni podnesak, par. 91, 99, 106-107.

²³³¹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 38-39.

²³³² Popovićev žalbeni podnesak, par. 36.

²³³³ Popovićev žalbeni podnesak, par. 40-45.

²³³⁴ Popovićev žalbeni podnesak, par. 47-49.

²³³⁵ Popovićev žalbeni podnesak, par. 50-64. V. Popovićeva replika, par. 44.

²³³⁶ Popovićev žalbeni podnesak, par. 122-126.

²³³⁷ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 49-59.

²³³⁸ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 50-51, 53-55. V. Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 32-42; žalbeni pretres, AT. 107-109 (2. decembar 2013.).

²³³⁹ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 56.

primjereno oslonilo na posredne dokaze za potkrepu svjedočenja M. Nikolića, iako ona nije bila potrebna.²³⁴⁰

810. **Popovićev** prigovor na zaključak o Razgovoru od 12. jula počiva na njegovoj tvrdnji da M. Nikolić nije vjerodostojan. Žalbeno vijeće podsjeća da je već odbacilo prigovore na opštu vjerodostojnost M. Nikolića,²³⁴¹ pa će se, stoga, baviti samo **Popovićevim** prigovorom na vjerodostojnost vezano konkretno za Razgovor od 12. jula.

a. Navodi o greškama u ocjeni vjerodostojnosti M. Nikolića

811. Pretresno vijeće je u prilog svom zaključku da je M. Nikolić ostao dosljedan kada je riječ o temi o kojoj se razgovaralo tokom Razgovora od 12. jula uputilo na unakrsno ispitivanje M. Nikolića²³⁴² i na pitanja koja mu je postavio jedan od sudija Vijeća.²³⁴³ **Popović** osporava to što su u prilog zaključku da je M. Nikolić bio dosljedan korišteni osnovni dokazi.²³⁴⁴

812. **Popović** tvrdi da to što je M. Nikolić tokom unakrsnog ispitivanja koristio izraz "rekao maloprije" dovodi u pitanje zaključak da je bio dosljedan.²³⁴⁵ Žalbeno vijeće primjećuje da je M. Nikolić upotrijebio taj izraz nakon što je unakrsno ispitivanje nastavljeno poslije pauze, kada je tužilaštvo pročitalo u zapisnik dio Izjave o činjenicama u vezi s Razgovorom od 12. jula i zatražilo od njega da to potvrdi.²³⁴⁶ M. Nikolić je, upućujući na svoje svjedočenje prije pauze, odgovorio: "Da. To ... isto to što ste Vi sada rekli, ja sam to rekao maloprije u ovom objašnjenju koje sam Vam dao na Vaše pitanje."²³⁴⁷ Žalbeno vijeće zaključuje da **Popović** nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao protumačiti da je M. Nikolić, prihvatanjem formulacija iz Izjave o činjenicama, postupio dosljedno svom svjedočenju prije pauze.²³⁴⁸

813. **Popović** zatim tvrdi da je svjedočenje, izneseno tokom njegovog i **Pandurevićevog** unakrsnog ispitivanja M. Nikolića, u vezi s navodnim razgovorom M. Nikolića s Kosorićem, izvađeno iz konteksta. On tvrdi da se svjedočenje M. Nikolića u vezi s Kosorićevim prisustvom

²³⁴⁰ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 59.

²³⁴¹ V. gore, par. 178.

²³⁴² Prvostepena presuda, fusnota 927, gdje se upućuje, između ostalog, na: Momir Nikolić, T. 32917-32919 (21. april 2009.) (unakrsno ispitivanje od strane tužilaštva); T. 33042 (22. april 2009.) (unakrsno ispitivanje od strane **Popovića**); T. 33329-33330 (28. april 2009.) (unakrsno ispitivanje od strane **Pandurevića**).

²³⁴³ Prvostepena presuda, fusnota 927, gdje se upućuje, između ostalog, na: Momir Nikolić, T. 32904 (21. april 2009.).

²³⁴⁴ Popovićev žalbeni podnesak, par. 43-45. V. žalbeni pretres, AT. 70 (2. decembar 2013.).

²³⁴⁵ V. Popovićev žalbeni podnesak, par. 43. Žalbeno vijeće ima u vidu da **Popović** upućuje na unakrsno ispitivanje od strane tužilaštva u svom podnesku, ali se u fusnoti upućuje na pogrešne stranice transkripta (T. 33320-33322). Međutim, imajući u vidu argumente tužilaštva, izgleda da je riječ o tehničkoj grešci i da je trebalo uputiti na T. 32920-32921. Žalbeno vijeće će dalje polaziti od toga.

²³⁴⁶ Momir Nikolić, T. 32920 (21. april 2009.).

²³⁴⁷ Momir Nikolić, T. 32920-32921 (21. april 2009.).

²³⁴⁸ Momir Nikolić, T. 32918-32921 (21. april 2009.).

tokom Razgovora od 12. jula ne podudara s njegovim svjedočenjem u predmetu *Trbić*.²³⁴⁹ Žalbeno vijeće ima u vidu da je Pretresno vijeće priznalo da Nikolićev "opis nije do kraja jasan kada je riječ o tome ko je tačno u koje vrijeme bio prisutan" i da je to pripisalo "okolnostima u kojima je sastanak održan i protoku vremena".²³⁵⁰ Pretresno vijeće je ipak zaključilo da je M. Nikolić ostao dosljedan u pogledu teme o kojoj se diskutovalo tokom Razgovora od 12. jula.²³⁵¹ Žalbeno vijeće zaključuje da je **Popović** samo izrazio neslaganje s ocjenom svjedočenja M. Nikolića od strane Pretresnog vijeća, ali da nije pokazao kako je Pretresno vijeće pogriješilo. **Popovićev** argument se, stoga, odbija.

814. **Popović** takođe iznosi prigovor na to što je Pretresno vijeće uputilo na dio transkripta u kojem je jedan od sudija parafrazirao odjeljak Izjave o činjenicama koji se odnosi na Razgovor od 12. jula kako bi pružio kontekst za pitanje koje je zatim postavio M. Nikoliću.²³⁵² To pitanje se nije direktno odnosilo na Razgovor od 12. jula i od M. Nikolića se nije tražilo da prihvati sažeti prikaz koji je dao sudija, niti je on to učinio.²³⁵³ Shodno tome, taj pasus se ne može shvatiti kao definitivan pokazatelj da je M. Nikolić ostao dosljedan u pogledu teme razgovora. Međutim, s obzirom na druge dokaze koji idu u prilog ovom zaključku, Žalbeno vijeće zaključuje da se upućivanje na taj dio transkripta od strane Pretresnog vijeća može prije okarakterisati kao suvišno nego pogrešno.

815. Što se tiče **Popovićeve** tvrdnje da Pretresno vijeće nije dalo obrazloženje za svoju ocjenu svjedočenja M. Nikolića,²³⁵⁴ Žalbeno vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće detaljno obrazložilo kada je i zašto odlučilo da vjeruje iskazu M. Nikolića.²³⁵⁵ **Popović** upućuje na zaključak Pretresnog vijeća da se "[p]rimjeri ublažavanja sopstvene uloge [...] ne tiču nijednog ključnog dijela njegovog iskaza i nisu relevantni za ovaj predmet" i tvrdi da nije jasno koji su aspekti svjedočenja M. Nikolića bili ključni i kako bilo koji dio njegovog svjedočenja nije bio relevantan.²³⁵⁶ Međutim, on zanemaruje razjašnjenje koje je Pretresno vijeće dalo u daljnjim paragrafima, gdje je konkretno navelo da je, "kad se radilo o važnim pitanjima, [...] ocjenjivalo njegovu vjerodostojnost u vezi sa svakim pitanjem posebno, uzimajući u obzir razne faktore, uključujući konkretan kontekst i prirodu iskaza, kao i njegovu potkrijepljenost drugim dokazima".²³⁵⁷ **Popović** takođe zanemaruje analizu datu na tri stranice i obrazloženje u prilog zaključku o vjerodostojnosti konkretno u vezi s

²³⁴⁹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 44.

²³⁵⁰ Prvostepena presuda, par. 282.

²³⁵¹ Prvostepena presuda, par. 282.

²³⁵² V. Momir Nikolić, T. 32904 (21. april 2009.).

²³⁵³ Momir Nikolić, T. 32904 (21. april 2009.).

²³⁵⁴ Popovićev žalbeni podnesak, par. 46.

²³⁵⁵ V. Prvostepena presuda, par. 53.

²³⁵⁶ V. Popovićev žalbeni podnesak, par. 46, gdje se poziva na Prvostepenu presudu, par. 52.

²³⁵⁷ Prvostepena presuda, par. 53. V. takođe Prvostepena presuda, par. 48-52.

Razgovorom od 12. jula, što je Pretresno vijeće smatralo pitanjem od značaja.²³⁵⁸ Žalbeno vijeće, stoga, zaključuje da **Popović** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo jer nije dalo obrazloženje, te shodno tome odbacuje njegove argumente.

b. Da li je Pretresno vijeće pogriješilo kada se oslonilo na Izjavu o činjenicama

816. **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada se oslonilo na Izjavu o činjenicama, za koju je i M. Nikolić u svom svjedočenju priznao da daje pogrešnu sliku.²³⁵⁹ Žalbeno vijeće ima u vidu da je **Popović** iznio taj argument u svom završnom podnesku,²³⁶⁰ da ga je Pretresno vijeće primjereno razmotrilo i konstatovalo da je "razmotrilo [...] iskaz [M. Nikolića] u svjetlu ukupnih okolnosti u kojima je dat"²³⁶¹ i da se ipak oslonilo na neke dijelove Izjave o činjenicama.²³⁶² Žalbeno vijeće smatra da **Popović** nije pokazao da se nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao osloniti na Izjavu o činjenicama, te, shodno tome, odbacuje njegov argument.

c. Da li je Pretresno vijeće previdjelo nedosljednosti između Izjave o činjenicama i svjedočenja M. Nikolića

817. **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće previdjelo "očigledne" protivrječnosti između Izjave o činjenicama i svjedočenja M. Nikolića.²³⁶³ On tvrdi, između ostalog, da je M. Nikolić: (1) samo iznio **Popovićevu** "prognozu" da će odvajanje i provjera muškaraca, bosanskih Muslimana, u Potočarima biti izvršeni poslije Razgovora od 12. jula,²³⁶⁴ (2) dao hronologiju događaja koja se ne podudara sa zaključcima Pretresnog vijeća;²³⁶⁵ (3) nije u svjedočenju naveo da mu je **Popović** rekao da će odvojeni muškarci biti pobijeni, već da je to bio njegov zaključak na osnovu događaja nakon Razgovora od 12. jula i **Popovićevih** navodnih riječi da "[s]ve balije treba pobiti";²³⁶⁶ i (4) u svjedočenju rekao da će se provesti provjera odvojenih muškaraca, ali da te informacije nema u njegovoj Izjavi o činjenicama.²³⁶⁷ Zbog toga je, tvrdi **Popović**, Pretresno vijeće zanemarilo razumne zaključke koji ukazuju na njegovu nevinost.²³⁶⁸

818. Žalbeno vijeće ima u vidu da se u relevantnom dijelu svjedočenja M. Nikolića koji daje povoda za **Popovićeve** prigovore navodi sljedeće:

²³⁵⁸ Prvostepena presuda, par. 281-288.

²³⁵⁹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 47-49. V. takođe žalbeni pretres, AT. 70 (2. decembar 2013.).

²³⁶⁰ Popovićev završni podnesak, par. 296-297.

²³⁶¹ Prvostepena presuda, par. 50. V. Prvostepena presuda, par. 49 i fusnota 72.

²³⁶² V., npr., Prvostepena presuda, par. 52, 280-281, 1051, 1097.

²³⁶³ Popovićev žalbeni podnesak, par. 52, 64. V. žalbeni pretres, AT. 70 (2. decembar 2013.).

²³⁶⁴ Popovićev žalbeni podnesak, par. 52-53.

²³⁶⁵ Popovićev žalbeni podnesak, par. 60-61.

²³⁶⁶ Popovićev žalbeni podnesak, par. 52, 62-63.

²³⁶⁷ Popovićev žalbeni podnesak, par. 52, 54-59.

²³⁶⁸ Popovićev žalbeni podnesak, par. 64.

Popović je tada rekao da će vjerovatno sve muslimanske snage, odnosno civili, žene, djeca i vojno nesposobni, kompletno ta civilna populacija biti prebačena na teritoriju pod kontrolom Muslimana. To je podrazumijevalo grad Kladanj. Zatim, rekao je da će se izvršiti tzv. trijaž, da će se vidjeti i razdvojiti vojno sposobni i izvršiti identifikacija onih koji su izvršili ratne zločine, odnosno koji su osumnjičeni za ratne zločine i slično. [...] Nakon svega ovoga, došlo je do nečega što apsolutno nije bilo niti planirano, niti sam ja iz razgovora s gospodinom Popovićem shvatio da će se to desiti. Znači, nisu izdvojeni samo vojno sposobni muškarci, osim u prvom konvoju, i to djelimično u nekoliko autobusa i nekoliko kamiona, već su jednostavno izdvojeni svi muškarci koji su bili u rejonu Potočara – koji su bili tada prisutni i namjeravali da uđu u kamione i autobuse su izdvojeni od porodica, familija... razdvojeni su i pritvoreni u Potočarima. Na pitanje... znači, pitao sam gospodina Popovića šta će se desiti sa tim ljudima, jer da budem iskren, meni nije ni tada bilo jasno zbog čega se ti ljudi izdvajaju. [...] Jednostavno, rečeno mi je, odnosno Popović u svom maniru mi je rekao: sve balije treba pobiti. I to je bio njegov odgovor na moje pitanje vezano za te ljude.²³⁶⁹

819. Žalbeno vijeće primjećuje da je M. Nikolić kasnije ovo svjedočenje razjasnio prihvatajući formulacije u Izjavi o činjenicama, gdje se nedvosmisleno govori o odvajanju i transportu stanovništva koje *nije* vojno sposobno, a takođe je potvrdio da je tokom Razgovora od 12. jula prvi put shvatio da će muškarci, bosanski Muslimani, biti pobijeni.²³⁷⁰ Dalje, M. Nikolić je razjasnio da njegova izjava da mu je **Popović** "rekao [...] da će vojno sposobni muškarci koji se nalaze u masi muslimanskih civila biti izdvojeni [...] i ubrzo nakon toga pobijeni"²³⁷¹ nije proistekla iz **Popovićevih** riječi "ovi će biti pobijeni", već je on taj zaključak izveo iz **Popovićevih** riječi da "sve balije treba pobiti" kojima je odgovorio na pitanje šta će se desiti sa zarobljenim muškarcima, kao i iz činjenice da je bio očevidac kasnijeg odvajanja muškaraca koji nisu bili vojno sposobni.²³⁷² Žalbeno vijeće zaključuje da **Popović** nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao zaključiti da su svjedočenje M. Nikolića i Izjava o činjenicama kompatibilni u tom smislu, kao i da ne bi mogao uputiti i na jedno i na drugo.²³⁷³

820. Najzad, što se tiče argumenta da je upućivanje M. Nikolića u njegovom svjedočenju na provjeru muškaraca, bosanskih Muslimana, u protivrječnosti s Izjavom o činjenicama, Žalbeno vijeće ima u vidu da je Pretresno vijeće primijetilo da je tokom svjedočenja M. Nikolića otkriveno više pojedinosti, pošto je tada Razgovor od 12. jula po prvi put bio "predmet intenzivne analize, budući da je jedan od ostalih navodnih učesnika — **Popović** — bio optuženi na suđenju".²³⁷⁴ Žalbeno vijeće takođe primjećuje da je Pretresno vijeće Nikolićevo tumačenje **Popovićevih** riječi

²³⁶⁹ Momir Nikolić, T. 32917-32918 (21. april 2009.).

²³⁷⁰ V. Prvostepena presuda, fusnota 3581, gdje se upućuje na: Momir Nikolić, T. 32920-32921 (21. april 2009.). V. takođe Momir Nikolić, T. 33034-33035 (22. april 2009.).

²³⁷¹ V. Momir Nikolić, DP C00001, Izjava o činjenicama i prihvatanje krivice, 6. maj 2003., str. 2.

²³⁷² V. Momir Nikolić, T. 33328 (28. april 2009.).

²³⁷³ V. Prvostepena presuda, par. 280.

da "sve balije treba pobiti" prihvatilo kao dokaz da je plan ubistva postojao 12. jula 1995. Žalbeno vijeće polazi od toga da je Pretresno vijeće smatralo da upućivanje na provjeru muškaraca, bosanskih Muslimana, u svjedočenju M. Nikolića predstavlja dodatnu informaciju koja razjašnjava Izjavu o činjenicama, a ne oprečnu informaciju, te zaključuje da **Popović** nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao doći do tog zaključka.

821. Na osnovu gore navedenog, Žalbeno vijeće zaključuje da **Popović** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je previdjelo protivrječnosti između Izjave o činjenicama i svjedočenja M. Nikolića i da je ignorisalo razumne zaključke koji ukazuju na njegovu nevinost.²³⁷⁵ Žalbeno vijeće, shodno tome, odbacuje **Popovićeve** argumente.

d. Navod o grešci u vezi s potkrepom svjedočenja M. Nikolića

822. **Popović** tvrdi da dokazi na kojima počiva zaključak Pretresnog vijeća u vezi s Razgovorom od 12. jula ne potkrepljuju svjedočenje M. Nikolića o temi tog razgovora.²³⁷⁶ Pretresno vijeće je zaključilo da iskaz M. Nikolića u vezi s tim potkrepljuju dokazi koji pokazuju da je **Popović** bio u hotelu "Fontana" s M. Nikolićem prije Trećeg sastanka u hotelu "Fontana" i da su **Popović**, Kosorić i M. Nikolić bili u hotelu "Fontana" poslije tog sastanka,²³⁷⁷ kao i kasniji događaji.²³⁷⁸ Žalbeno vijeće zaključuje da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao zaključiti da taj dokaz potkrepljuje *temu* Razgovora od 12. jula, odnosno plan ubistva.²³⁷⁹ Međutim, Žalbeno vijeće podsjeća da ne postoji pravni uslov da svjedočenje jednog jedinog svjedoka o nekoj pravno relevantnoj činjenici, čak ako je on i saučesnik, mora biti potkrijepljeno da bi se moglo prihvatiti kao dokaz.²³⁸⁰ Ono što je važno jesu pouzdanost i vjerodostojnost koje se tom svjedočenju pridaju.²³⁸¹ U tom pogledu, Žalbeno vijeće ima u vidu da je Pretresno vijeće eksplicitno razmotrilo svjedočenje M. Nikolića u vezi s Razgovorom od 12. jula i zaključilo da je ono pouzdano.²³⁸² Žalbeno vijeće takođe podsjeća da je odbacilo **Popovićev** prigovor na vjerodostojnost M. Nikolića,

²³⁷⁴ Prvostepena presuda, par. 282.

²³⁷⁵ Popovićev žalbeni podnesak, par. 64.

²³⁷⁶ Popovićev žalbeni podnesak, par. 122-126; žalbeni pretres, AT. 73, 156 (2. decembar 2013.).

²³⁷⁷ Prvostepena presuda, par. 285, gdje se upućuje na: DP P02047, Video-snimak prikazan na suđenju u vezi sa Srebrenicom, 01.42.50, DP P01936, Stop-fotografije iz video-snimka prikazanog na suđenju u vezi sa Srebrenicom, str. 29, svjedok PW-109, T. 14589-14591 (zatvorena sjednica) (31. avgust 2007.), Pieter Boering, T. 1976-1977 (21. septembar 2006.).

²³⁷⁸ Prvostepena presuda, par. 286.

²³⁷⁹ V. Prvostepena presuda, par. 285; gore, par. 807.

²³⁸⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Lukić i Lukić*, par. 128, 375; Drugostepena presuda u predmetu *Nchamihigo*, par. 48. V. Drugostepena presuda u predmetu *Nizeyimana*, par. 135, 246; Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 819, 858.

²³⁸¹ Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 506. V. Drugostepena presuda u predmetu *Nizeyimana*, par. 135; Drugostepena presuda u predmetu *Ndindiliyimana i drugi*, par. 331; Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 781, 819.

²³⁸² V. Prvostepena presuda, par. 287.

budući da se on odnosio na Razgovor od 12. jula.²³⁸³ Žalbeno vijeće, stoga, zaključuje da **Popović** nije pokazao da razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao zaključiti da je plan ubistva postojao prije održavanja Trećeg sastanka u hotelu "Fontana", čak i samo na osnovu svjedočenja M. Nikolića. Shodno tome, **Popovićev** argument se odbacuje.

(ii) Bearina žalba (osnova 6, djelimično)

823. **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno zaključilo da je plan ubistva postojao, isključivo na osnovu Izjave o činjenicama M. Nikolića. On tvrdi da Pretresno vijeće nije pridalo primjerenu težinu Kosorićevom svjedočenju, koje se direktno kosilo sa svjedočenjem M. Nikolića.²³⁸⁴ Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Beara** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo kada se oslonilo na svjedočenje M. Nikolića.²³⁸⁵

824. Žalbeno vijeće ima u vidu da je Pretresno vijeće razmotrilo vjerodostojnost M. Nikolića i zaključilo sljedeće: "Pošto je pažljivo i u cjelini ocijenilo njegov iskaz u vezi s tim, Pretresno vijeće ga prihvata kao pouzdan."²³⁸⁶ Prihvatajući svjedočenje M. Nikolića, Pretresno vijeće je odbacilo Kosorićevo svjedočenje, zaključivši da je on svjedok koji nije bio sklon svjedočenju i da je njegovo svjedočenje nepouzdan.²³⁸⁷ Žalbeno vijeće zaključuje da **Beara** nije pokazao kako je Pretresno vijeće pogriješilo u svojoj ocjeni svjedočenja M. Nikolića i, shodno tome, odbacuje taj dio njegove žalbene osnove 6.

(b) Navodi o greškama koje se tiču procesa odvajanja

825. Pretresno vijeće je zaključilo da je na Trećem sastanku u hotelu "Fontana" Mladić po prvi put najavio da će svi muškarci, bosanski Muslimani, u Potočarima biti odvojeni kako bi se izvršila njihova provjera i utvrdilo ima li među njima ratnih zločinaca, ali da nije naveo pojedinosti o logističkom aspektu tog poduhvata. Pretresno vijeće je takođe zaključilo da je taj predviđeni proces odvajanja koji je počeo kasnije 13. jula 1995. označio početak provođenja plana ubistva.²³⁸⁸ Pretresno vijeće je uzelo u obzir svjedočenje pripadnika Nizozemskog bataljona da su neki oficiri VRS-a pokušali da izvrše provjeru zarobljenika i utvrde da li se njihova imena nalaze na spisku navodnih ratnih zločinaca, ali je na kraju zaključilo da su ti naponi bili sporadični i lišeni uputstava ili nadzora nadređenih.²³⁸⁹ Vijeće je zaključilo da su početne korake u procesu odvajanja i zatočenja

²³⁸³ V. gore, par. 812-815.

²³⁸⁴ Bearin žalbeni podnesak, par. 61; Bearina replika, par. 31.

²³⁸⁵ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 78.

²³⁸⁶ Prvostepena presuda, par. 283. V. takođe Prvostepena presuda, par. 287.

²³⁸⁷ Prvostepena presuda, par. 288.

²³⁸⁸ Prvostepena presuda, par. 1052.

²³⁸⁹ Prvostepena presuda, par. 320, 323, 1052 i fusnota 3453.

izvršile razne komponente snaga bosanskih Srba, uključujući, između ostalih, M. Nikolića i Mendeljeva Đurića zvanog Mane, komandira 1. čete Jahorinskih regruta MUP-a.²³⁹⁰

(i) Popovićeva žalba

826. **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da proces provjere ne dovodi u razumnu sumnju postojanje plana ubistva.²³⁹¹ On tvrdi da je Pretresno vijeće zanemarilo dokaze koji pokazuju da je isključiva svrha odvajanja i zatočenja muškaraca, bosanskih Muslimana, 12. i 13. jula 1995. bila provjera da li među njima ima ratnih zločinaca.²³⁹² On tvrdi da zaključci koje je samo Pretresno vijeće donijelo i dokazi pokazuju da je u procesu sveobuhvatne provjere i ispitivanja učestvovao veliki broj pripadnika i policije i vojske, koji taj proces ne bi provodili bez naređenja svojih nadređenih.²³⁹³ **Popović** tvrdi da to što je većina zatočenika kasnije ubijena ne dokazuje da je plan ubistva postojao 12. i 13. jula 1995., već samo pokazuje da je proces provjere prekinut 14. jula 1995.²³⁹⁴

827. Dalje, **Popović** tvrdi, da je plan ubistva već postojao, (1) da odvajanje ne bi bilo vršeno uz prisustvo pripadnika Nizozemskog bataljona i vojnih posmatrača UN-a i da Mladić ne bi dozvolio da se kamerom snimaju izbjeglice u Potočarima, uključujući i neke od odvojenih muškaraca, jer bi to bio dokaz koji bi upleo VRS i samog Mladića²³⁹⁵ i (2) da snage bosanskih Srba ne bi 12. jula 1995. sačinile spisak ratnih zločinaca i da ne bi vršile provjeru u potrazi za ratnim zločincima 12. ili 13. jula 1995. da je već bilo odlučeno da će svi muškarci, bosanski Muslimani, u Potočarima biti pobijeni.²³⁹⁶ On takođe tvrdi da je Pretresno vijeće ignorisalo teškoće na koje se nailazilo prilikom vršenja provjere, budući da su mnogi ljudi iz Srebrenice uništavali svoje lične isprave.²³⁹⁷

828. **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće zanemarilo činjenicu da su *viva voce* svjedočenje M. Nikolića i drugi dokazi ukazivali na razuman zaključak koji **Popoviću** ide u prilog, a to je da je svrha odvajanja muškaraca bila da se provjeri ima li među njima onih za koje se sumnjalo da su počinili za ratne zločine.²³⁹⁸ **Popović** takođe tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno prikazalo dokaze kada je zaključilo da Mladić nije naveo detalje u vezi s logističkim aspektom odvajanja i provjere muškaraca, bosanskih Muslimana, u Potočarima radi pronalaženja onih za koje se sumnjalo da su počinili ratne zločine. **Popović** tvrdi da to implicira da je Mladić prikrivao nekakav perfidni plan,

²³⁹⁰ Prvostepena presuda, par. 181, 320, 1054. V. takođe Prvostepena presuda, fusnota 457.

²³⁹¹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 72. V. žalbeni pretres, AT. 70-71 (2. decembar 2013.).

²³⁹² Popovićev žalbeni podnesak, naslov ispred par. 65, par. 67. V. žalbeni pretres, AT. 70 (2. decembar 2013.).

²³⁹³ Popovićev žalbeni podnesak, par. 66-67.

²³⁹⁴ Popovićev žalbeni podnesak, par. 68. V. Popovićeva replika, par. 43.

²³⁹⁵ Popovićev žalbeni podnesak, par. 69.

²³⁹⁶ Popovićev žalbeni podnesak, par. 70. V. žalbeni pretres, AT. 70 (2. decembar 2013.).

²³⁹⁷ Popovićev žalbeni podnesak, par. 71.

²³⁹⁸ Popovićev žalbeni podnesak, par. 73.

što je navelo Pretresno vijeće da proces provjere odbaci kao "sporadičan" i "mjestimičan".²³⁹⁹ Najzad, **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno primijenilo dokaze i nerazumno zaključilo da su "svi" muškarci, bosanski Muslimani, bili odvojeni u Potočarima, zatočeni u Bratuncu i na kraju pobijeni u masovnim pogubljenjima.²⁴⁰⁰

829. Tužilaštvo u odgovoru kaže sljedeće: (1) Pretresno vijeće nije zanemarilo dokaze koji proces odvajanja dovode u vezu s provjerom u potrazi za ratnim zločincima;²⁴⁰¹ (2) nijedan od zaključaka ni dokaza na koje se poziva **Popović** ne pokazuje da je 12. i 13. jula 1995. provjera radi pronalaženja ratnih zločinaca predstavljala jedinu svrhu odvajanja i zatočenja muškaraca, bosanskih Muslimana;²⁴⁰² (3) jedino razumno tumačenje svjedočenja M. Nikolića je da je **Popović** namjeravao da muškarci, bosanski Muslimani, budu odvojeni i pobijeni;²⁴⁰³ i (4) Pretresno vijeće nije zaključilo da su svi muškarci, bosanski Muslimani, bili odvojeni u Potočarima, zatočeni u Bratuncu i na kraju pobijeni u masovnim pogubljenjima.²⁴⁰⁴

830. Što se tiče postojanja i razmjera procesa provjere i ispitivanja, Žalbena vijeće ima u vidu svjedočenje svjedoka Ruttana u vezi s ispitivanjima vršenim 13. jula 1995., kao i o tome da je tokom nekoliko dana na više mjesta vidio da se vrši provjera vojno sposobnih muškaraca.²⁴⁰⁵ Pored toga, svjedoci tužilaštva PW-112, Ahmo Hasić i svjedok PW-111 potvrdili su da su neki muškarci, bosanski Muslimani, bili ispitivani na raznim mjestima.²⁴⁰⁶ Iako je Pretresno vijeće u svojim zaključcima uputilo na svjedočenje Ruttana, svjedoka PW-112, Hasića i svjedoka PW-111,²⁴⁰⁷ neki od pasusa na koje se **Popović** poziva nisu bili uključeni u Prvostepenu presudu.²⁴⁰⁸ Žalbena vijeće podsjeća da treba pretpostaviti da je Pretresno vijeće ocijenilo sve dokaze koji su mu predočeni, sve dok nema pokazatelja da je Pretresno vijeće potpuno zanemarilo bilo koji konkretan dokaz.²⁴⁰⁹

²³⁹⁹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 79.

²⁴⁰⁰ Popovićev žalbeni podnesak, naslov ispred par. 158, par. 158-162. V. Popovićeva replika, par. 43; žalbeni pretres, AT. 70 (2. decembar 2013.).

²⁴⁰¹ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 44. V. takođe Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 106-107.

²⁴⁰² Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 48.

²⁴⁰³ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 45. V. takođe Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 46-47.

²⁴⁰⁴ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 70.

²⁴⁰⁵ Johannes Rutten, T. 4857 (30. novembar 2006.); T. 5264 (7. decembar 2006.).

²⁴⁰⁶ Svjedok PW-112, T. 3221-3222 (30. oktobar 2006.); Ahmo Hasić, T. 1225-1226 (6. septembar 2006.); svjedok PW-111, T. 6991 (7. februar 2007.).

²⁴⁰⁷ V. Prvostepena presuda, par. 284, 319-320, 323, 325-326, 329-331, 385, 390, 408, 427.

²⁴⁰⁸ V., npr., Johannes Rutten, T. 5264 (7. decembar 2006.); svjedok PW-112, T. 3200-3204 (30. oktobar 2006.); Ahmo Hasić, T. 1225-1226 (6. septembar 2006.). Bez obzira na neke propuste, Žalbena vijeće ima u vidu da je Pretresno vijeće konkretno razmotrilo Borovčaninovo svjedočenje koje se navodi u **Popovićevoj** argumentaciji (DP P02853, Transkript razgovora koji je tužilaštvo obavilo s Borovčaninom, 11. i 12. mart 2002., str. 10-11). V. Prvostepena presuda, par. 320, 1507. Isto tako, Pretresno vijeće je uputilo na svjedočenje Johanna Ruttana, T. 4857-4858 (30. novembar 2006.), Prvostepena presuda, par. 326, svjedočenje svjedoka PW-112, T. 3222 (30. oktobar 2006.), Prvostepena presuda, par. 390, i svjedoka PW-111, T. 6991 (7. februar 2007.), Prvostepena presuda, par. 427.

²⁴⁰⁹ Drugostepena presuda u predmetu *Đorđević*, fusnota 2527; Drugostepena presuda u predmetu *Haradinaj i drugi*, par. 129; Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 23.

Žalbeno vijeće takođe podsjeća da pokazatelj da je neki dokaz zanemaren može postojati kada se dokaz koji je očito relevantan za zaključke ne pominje u obrazloženju Pretresnog vijeća.²⁴¹⁰ Međutim, nema osnova za zaključak da je Pretresno vijeće te dokaze zanemarilo budući da u njima ništa ne ukazuje na to da je taj proces bio usmjeren na identifikaciju zarobljenika na spisku osumnjičenih ratnih zločinaca koji su imale snage bosanskih Srba. Zaista, Rutten nigdje u svom svjedočenju nije sugerisao da je proces provjere i ispitivanja imao bilo kakve veze s nastojanjima da se pronađu ratni zločinci.²⁴¹¹ Po njegovom mišljenju, razlog za ispitivanja bio je da se "utvrdi da li je među tim muškarcima bilo vojnika Muslimana".²⁴¹² Ruttenu je upalo u oči koliko je provjera koju su snage bosanskih Srba vršile bila površna, te je istakao, između ostalog, da su ljudi čija je starosna dob ili fizičko stanje jasno isključivalo mogućnost da su bili borci – uključujući dječake od samo 12 godina – prolazili kroz tu provjeru i bili zatočeni.²⁴¹³ Isto tako, o pitanju potrage za ratnim zločincima nije bilo riječi u svjedočenjima Borovčanina,²⁴¹⁴ svjedoka PW-112 i Hasića. Samo je svjedok PW-111 u svom svjedočenju rekao da su dva muškarca, bosanska Muslimana, ispitivali "o nekim selima tamo, nekim srpskim tim vojnicima koji su poginuli".²⁴¹⁵

831. Dalje, **Popović** ne precizira koji dio *viva voce* svjedočenja M. Nikolića daje povoda za razuman zaključak da je svrha odvajanja muškaraca bila da se provjeri da li među njima ima ratnih zločinaca.²⁴¹⁶ **Popovićev** argument se stoga odbacuje kao nerazrađena tvrdnja.²⁴¹⁷

832. Što se tiče **Popovićevog** argumenta da je Pretresno vijeće zanemarilo otežavajuću činjenicu da su mnogi ljudi iz Srebrenice uništavali svoje lične isprave, Žalbeno vijeće podsjeća da su i 12. i 13. jula 1995., prije nego što su ušli u "bijelu kuću", muškarci, bosanski Muslimani, natjerani da ostave svoje lične stvari, uključujući lične karte i pasoše,²⁴¹⁸ i da su snage bosanskih Srba zapalile tu gomilu dokumenata.²⁴¹⁹ Shodno tome, **Popovićev** argument u vezi s tim ne stoji.

²⁴¹⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 864; Drugostepena presuda u predmetu *Haradinaj i drugi*, par. 129; Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 23.

²⁴¹¹ V., npr., Johannes Rutten, T. 4899 (30. novembar 2006.).

²⁴¹² Johannes Rutten, T. 4860 (30. novembar 2006.).

²⁴¹³ V. Johannes Rutten, T. 4853-4855 (30. novembar 2006.).

²⁴¹⁴ DP P02853, Transkript razgovora koji je tužilaštvo obavilo s Borovčaninom, 11. i 12. mart 2002., str. 10-11, gdje se navodi da je vojna policija Bratunačke brigade došla u Potočare s namjerom da provede provjeru da li ima vojno sposobnih muškaraca Muslimana.

²⁴¹⁵ Svjedok PW-111, T. 6991 (7. februar 2007.).

²⁴¹⁶ Popovićev žalbeni podnesak, par. 73.

²⁴¹⁷ Žalbeno vijeće podsjeća da je već odbacilo **Popovićeve** argumente u vezi s tim kako je M. Nikolić protumačio značenje **Popovićevih** riječi da "sve balije treba pobiti" (v. gore, par. 819; Popovićev žalbeni podnesak, par. 55, 57, gdje se upućuje na: Momir Nikolić, T. 32919 (21. april 2009.); T. 33033-33035 (22. april 2009.)) i u vezi s podudarnošću svjedočenja M. Nikolića s Izjavom o činjenicama u vezi s postojanjem plana ubistva 12. jula 1995. (v. gore, par. 821).

²⁴¹⁸ Prvostepena presuda, par. 331. V. Prvostepena presuda, par. 325.

²⁴¹⁹ Prvostepena presuda, par. 331, 1053.

833. Žalbeno vijeće isto tako zaključuje da nema merituma u **Popovićevim** argumentima, zasnovanim isključivo na nagađanju, da samo postojanje video-snimaka izbjeglica i Mladićevog učešća u procesu odvajanja dovodi u sumnju postojanje plana ubistva. Što se tiče **Popovićevog** argumenta u vezi sa sastavljanjem spiska onih za koje se sumnjalo da su počinili ratne zločine, on nije pokazao da, oslanjajući se na dokaze koji pokazuju i da se o operaciji ubistva već razgovaralo tokom Razgovora od 12. jula i da su naponi na vršenju provjere od strane snaga bosanskih Srba bili sporadičnog i mjestimičnog karaktera, razumni presuditelj o činjenicama ne bi mogao zaključiti da je postojao plan ubistva.

834. Žalbeno vijeće dalje ima u vidu faktore koje je Pretresno vijeće uzelo u obzir, koji ukazuju na to da je sudbina muškaraca, bosanskih Muslimana, već bila odlučena u vrijeme kada su bili zatočeni. To su sljedeći faktori: (1) nepodnošljivi uslovi zatočenja, gdje im nije bilo obezbijeđeno ni ono najosnovnije; (2) potpuno zanemarivanje njihove bezbjednosti i dobrobiti; (3) uništavanje predatih ličnih isprava i zabrana evidentiranja; i (4) Đurićev indikativni komentar da tim "ljudima više neće biti potrebni pasoši".²⁴²⁰ Osim toga, u večernjim satima 13. jula 1995., Mladić je izdao naređenje kojim je naložio tajnost, odnosno, sprečavanje ulaska svih nepozvanih osoba u zonu izvođenja borbenih dejstava, konkretno pomenuvši sve domaće i strane novinare, osim onih iz Glavnog štaba VRS-a, kao i zabranu davanja informacija, "posebno o ratnim zarobljenicima, evakuisanim civilnim licima, prevezima i slično" (dalje u tekstu: Naređenje od 13. jula).²⁴²¹

835. S obzirom na gore navedeno, kao i na poštovanje ocjene dokaza koju je izvršilo Pretresno vijeće, Žalbeno vijeće zaključuje da **Popović** nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao da zaključi da proces provjere nije doveo u razumnu sumnju postojanje plana ubistva.

836. Što se tiče **Popovićevog** argumenta u vezi s navodno pogrešnim tumačenjem dokaza od strane Pretresnog vijeća, Žalbeno vijeće smatra, najprije, da je **Popovićeva** teorija da zaključak Pretresnog vijeća implicira postojanje nekog perfidnog plana čisto nagađanje. Drugo, Žalbeno vijeće konstatuje da **Popović** nije potkrijepio kako je to navodno netačno tumačenje dokaza navelo Pretresno vijeće da proces provjere odbaci kao sporadičan i mjestimičan. **Popovićev** argument se, stoga, odbacuje.

837. Što se tiče **Popovićevog** argumenta da je Pretresno vijeće pogrešno primijenilo dokaze, i time napravilo grešku, kada je zaključilo da su "svi" muškarci Muslimani u Potočarima bili odvojeni, zatočeni i na kraju ubijeni, Žalbeno vijeće napominje da je Pretresno vijeće zaključilo da

²⁴²⁰ Prvostepena presuda, par. 1053. V. dolje, par. 841.

²⁴²¹ Prvostepena presuda, par. 1057.

su "muškarci, bosanski Muslimani, bili [...] odvojeni u Potočarima, zatočeni u Bratuncu i na kraju ubijeni u masovnim pogubljenjima".²⁴²² Čak i ako se pretpostavi da ta formulacija sugerira da su svi muškarci, bosanski Muslimani, bili odvojeni i potom ubijeni, što je zaključak kojem protivrječe neki dokazi na koje je ukazao **Popović**,²⁴²³ Žalbeno vijeće primjećuje da **Popović** ne obrazlaže kako je ta navodna činjenična greška uticala na zaključke Pretresnog vijeća u tolikoj mjeri da je dovela do neostvarenje pravde.²⁴²⁴ **Popovićev** argument se, stoga, odbacuje.

(ii) Bearina žalba (osnove 6. i 8. obje djelimično)

838. **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da je proces odvajanja u Potočarima označio početak provođenja plana ubistva muškaraca, bosanskih Muslimana, iz Srebrenice.²⁴²⁵ On tvrdi da nema dokaza u prilog tom zaključku i da su mogli biti izvedeni drugi razumni zaključci.²⁴²⁶ **Beara** u vezi s tim tvrdi da Pretresno vijeće nije uskladilo svoj zaključak sa svjedočenjima svjedoka iz Nizozemskog bataljona i da nije u potpunosti analiziralo napore snaga bosanskih Srba da provjere identitet zatočenih muškaraca.²⁴²⁷ Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Bearini** argumenti predstavljaju samo pokušaj da ocjenu koju je dalo Pretresno vijeće zamijeni vlastitom ocjenom dokaza i da ih treba odbaciti.²⁴²⁸

839. Pretresno vijeće je razmotrilo svjedočenja pripadnika Nizozemskog bataljona u vezi s naporima da se izvrši provjera zarobljenika bosanskih Muslimana i da se utvrdi da li se njihova imena nalaze na spisku navodnih ratnih zločinaca, ali je zaključilo da snage bosanskih Srba nisu namjeravale da izvrše legitimnu provjeru.²⁴²⁹ Pretresno vijeće je takođe uzelo u obzir uslove zatočenja muškaraca, bosanskih Muslimana, u Potočarima i prateće okolnosti kao dalji dokaz u prilog pobijanom zaključku.²⁴³⁰ Žalbeno vijeće zaključuje da drugi dokazi na koje **Beara** u svojoj replici upućuje kao na dokaze koji navodno protivrječe pobijanom zaključku²⁴³¹ ne pokazuju da je Pretresno vijeće pogriješilo.

²⁴²² Prvostepena presuda, par. 287.

²⁴²³ V. Popovićev žalbeni podnesak, par. 159-161 i dokazi na koje se tamo upućuje.

²⁴²⁴ Žalbeno vijeće napominje da je, čak i da se prihvati **Popovićev** argument da su neki muškarci, bosanski Muslimani, iz Potočara preživjeli, njihov broj minimalan u poređenju s brojem muškaraca koji su odvojeni i potom pogubljeni. V. Popovićev žalbeni podnesak, par. 160-161, i dokazi na koje se tamo upućuje.

²⁴²⁵ Bearin žalbeni podnesak, par. 60-61, 129; Bearina replika, par. 31, 51.

²⁴²⁶ Bearin žalbeni podnesak, par. 61, 129. V. takođe Bearina replika, par. 51.

²⁴²⁷ Bearin žalbeni podnesak, par. 61; Bearina replika, par. 31.

²⁴²⁸ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 76-78.

²⁴²⁹ Prvostepena presuda, par. 320, 323, 1052 i fusnota 3453. V. gore, par. 825.

²⁴³⁰ Prvostepena presuda, par. 1053. V. gore, par. 834.

²⁴³¹ V. Bearina replika, par. 31, gdje se upućuje na: Johannes Rutten, T. 4853-4860 (30. novembar 2006.), Ahmo Hasić, T. 1225 (6. septembar 2006.), svjedok PW-111, T. 6991 (7. februar 2007.), svjedok PW-112, T. 3222 (30. oktobar 2006.).

840. Shodno tome, Žalbeno vijeće zaključuje da **Beara** nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao zaključiti da je proces odvajanja u Potočarima označio početak provođenja plana ubistva muškaraca, bosanskih Muslimana, iz Srebrenice. Relevantni dijelovi **Bearinih** žalbenih osnova 6 i 8 o kojima je ovdje bilo riječi stoga se odbacuju.

(c) Navod o grešci zbog uzimanja u obzir uslova zatočenja kao daljeg dokaza o planu ubistva

841. Pretresno vijeće je zaključilo da uslovi u kojima su muškarci, bosanski Muslimani, bili zatočeni u Potočarima predstavljaju dalji dokaz da je u toku bilo provođenje plana ubijanja.²⁴³²

Pretresno vijeće je zaključilo sljedeće:

Ni najmanja pažnja se nije poklanjala bezbjednosti i dobrobiti zatočenih muškaraca, koji su držani u nepodnošljivo pretpranim objektima, gdje im nije bilo obezbijeđeno ni ono najosnovnije. Predate lične isprave su spaljene i izdata je zabrana evidentiranja. Da je operacija ubijanja bila u toku dodatno pokazuje i to što je Mane Đurić rekao Leendertu van Duijnu da tim "ljudima više neće biti potrebni pasoši".²⁴³³

(i) Popovićeva žalba

a. Da li je Pretresno vijeće pogriješilo kada se oslonilo na svjedočenje

M. Nikolića

842. **Popović** iznosi prigovor na zaključak Pretresnog vijeća da su tokom Razgovora od 12. jula, on, M. Nikolić i Kosorić razgovarali o lokacijama koje bi se mogle koristiti za zatočenje i ubijanje.²⁴³⁴ **Popović** napada vjerodostojnost M. Nikolića, ukazujući na navodne protivrječnosti u njegovom svjedočenju u vezi s tim da li je M. Nikolić predložio lokacije.²⁴³⁵ **Popović** tvrdi da razgovor o zatočeničkim objektima nije mogao biti vođen prije nego što su bili poznati broj odvojenih muškaraca i rezultati provjere.²⁴³⁶ **Popović** takođe tvrdi da su 12. jula 1995. "izbjeglice iz Srebrenice" bile u nadležnosti civilnih vlasti, a ne vojske, i da je Deronjić bio jedina ovlaštena osoba koja je mogla određivati i razgovarati o logističkom aspektu procesa provjere, uključujući civilne lokacije za zatočenje na području Bratunca.²⁴³⁷ On u vezi s tim ističe da je Pretresno vijeće: (1) selektivno ocijenilo dokument kojim je Deronjić imenovan za civilnog komesara za "opštinu Srpska Srebrenica" (dalje u tekstu: Karadžićeva direktiva), zanemarujući činjenicu da je Karadžić

²⁴³² Prvostepena presuda, par. 1053.

²⁴³³ Prvostepena presuda, par. 1053 (reference unutar citata izostavljene).

²⁴³⁴ Popovićev žalbeni podnesak, par. 74-78, 80-88; Popovićeva replika, par. 42. V. žalbeni pretres, AT. 71-72 (2. decembar 2013.).

²⁴³⁵ Popovićev žalbeni podnesak, par. 74-75.

²⁴³⁶ Popovićev žalbeni podnesak, par. 77.

²⁴³⁷ Popovićev žalbeni podnesak, par. 78, 80-88; Popovićeva replika, par. 42; žalbeni pretres, AT. 71 (2. decembar 2013.).

Deronjiću povjerio sva ovlaštenja u pogledu civila i boraca, bosanskih Muslimana, iz Srebrenice;²⁴³⁸ i (2) zanemarilo svjedočenje svjedoka Boeringa da je tokom Trećeg sastanka u hotelu "Fontana" Mladić predstavio osobe iz civilnih vlasti kao odgovorne za provjeru izbjeglih muškaraca.²⁴³⁹ **Popović** takođe tvrdi da se dalja potkrepa može pronaći u svjedočenju svjedoka PW-162/Davidovića, u tome što se **Beara** pojavio u prostorijama SDS-a u Bratuncu 13. jula 1995. i u izjavi koju je M. Nikolić 17. septembra 2004. dao Komisiji Vlade RS-a (dalje u tekstu: Izjava iz 2004.).²⁴⁴⁰

843. Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Popović** nije pokazao da je Pretresno vijeće napravilo bilo kakvu grešku u obrazloženoj analizi i prihvatanju ključnih aspekata svjedočenja M. Nikolića.²⁴⁴¹ Tužilaštvo tvrdi da su uslovi iz Karadžićeve direktive implicitno ograničavali Deronjićevu mogućnost da donosi odluke koje bi bile obavezujuće za bilo koji vojni organ.²⁴⁴² Ono tvrdi da Deronjić jeste učestvovao u pitanjima vezanim za zarobljenike, bosanske Muslimane, ali da civilne vlasti u Bratuncu nisu bile isključivo odgovorne za njih.²⁴⁴³

844. Što se tiče navodnih nedosljednosti u svjedočenju M. Nikolića, Žalbena vijeće, kao prvo, ima u vidu da je M. Nikolić u svom svjedočenju u predmetu *Trbić* rekao da su tokom Razgovora od 12. jula **Popović** i Kosorić pomenuli lokacije na kojima muškarci, bosanski Muslimani, treba da budu zatočeni i pogubljeni,²⁴⁴⁴ dok je u ovom predmetu rekao da ih je on predložio.²⁴⁴⁵ U vezi s tim, Žalbena vijeće primjećuje da M. Nikolić u ovom predmetu inkriminiše sebe time što je priznao da je imao aktivniju ulogu u operaciji ubistva, a Pretresno vijeće je zaključilo da taj faktor povećava pouzdanost njegovog svjedočenja.²⁴⁴⁶ Kao drugo, u vezi s **Popovićevim** argumentom da je M. Nikolić protivrječio sebi u ovom predmetu, Žalbena vijeće ima u vidu da je M. Nikolić jednog dana u svjedočenju rekao da je on predložio lokacije i za zatočenje i za pogubljenje, dok je sljedećeg dana u svom svjedočenju pomenuo samo zatočenje.²⁴⁴⁷ Žalbena vijeće ne smatra da se tim nepodudarnostima može pokazati da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao

²⁴³⁸ Popovićev žalbeni podnesak, par. 81, gdje se upućuje, između ostalog, na DP P00010, Direktiva predsjednika Republike Srpske br. 01-1340/95 (01-1350/95). V. Popovićev žalbeni podnesak, par. 82-83.

²⁴³⁹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 80, 83. V. žalbeni pretres, AT. 71 (2. decembar 2013.).

²⁴⁴⁰ Popovićev žalbeni podnesak, par. 84-87. V. žalbeni pretres, AT. 71 (2. decembar 2013.).

²⁴⁴¹ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 30. V. takođe Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 39-42; žalbeni pretres, AT. 121 (2. decembar 2013.).

²⁴⁴² Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 69.

²⁴⁴³ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 68-69.

²⁴⁴⁴ DP P04482, Transkript iskaza M. Nikolića pred Sudom BiH u predmetu *Trbić*, 1. septembar 2008., str. 29.

²⁴⁴⁵ Momir Nikolić, T. 32922 (21. april 2009.).

²⁴⁴⁶ Prvostepena presuda, par. 284. V. gore, par. 184.

²⁴⁴⁷ V. Momir Nikolić, T. 32922 (21. april 2009.); T. 33047 (22. april 2009.). V. Popovićev žalbeni podnesak, par. 75.

zaključiti da je M. Nikolić ostao dosljedan u vezi s temom o kojoj se razgovaralo tokom Razgovora od 12. jula.²⁴⁴⁸ Žalbeno vijeće, stoga, konstatuje da **Popovićevi** argumenti ne stoje.

845. Žalbeno vijeće takođe konstatuje da je **Popovićeva** tvrdnja da tada nije bio moguć razgovor o zatočeničkim objektima spekulativna.

846. Što se tiče **Popovićeve** tvrdnje da su izbjeglice u Potočarima bile u isključivoj nadležnosti civilnih vlasti, Žalbeno vijeće napominje da je Karadžićevom direktivom Deronjić zadužen da "obezbedi[...] da civilni i vojni organi sve građane koji su učestvovali u borbi protiv VRS tretiraju kao ratne zarobljenike a civilnom stanovništvu obezbedi slobodan izbor mesta življenja i preseljenja".²⁴⁴⁹ U toj direktivi takođe je precizirano da "[o]dluke civilnog komesara obavezuju sve civilne organe vlasti u opštini Srpska Srebrenica".²⁴⁵⁰ Pretresno vijeće nije konkretno uputilo na te aspekte Karadžićeve direktive.²⁴⁵¹ Pored toga, M. Nikolić je, upućujući na Karadžićevu direktivu u svojoj Izjavi iz 2004., potvrdio da su "posebnu i centralnu ulogu civilne vlasti [...] imale u planiranju, donošenju odluka i organizovanju nasilnog premještanja civila iz Potočara".²⁴⁵² On je takođe naveo da je Deronjić bio "odgovoran za transport žena i djece i svih ljudi koji su dolaskom u Potočare stekli status zarobljenika".²⁴⁵³ Najzad, Žalbeno vijeće ima u vidu da je Boering u svom svjedočenju rekao da je na Trećem sastanku u hotelu "Fontana" Mladić predstavio jednog čovjeka iz civilnih vlasti kao osobu zaduženu za provjeru da li među izbjeglim muškarcima ima osumnjičenih za kriminalno ponašanje.²⁴⁵⁴

847. Žalbeno vijeće podsjeća da treba pretpostaviti da je Pretresno vijeće ocijenilo sve dokaze koji su mu predočeni sve dok nema pokazatelja da je ono potpuno zanemarilo bilo koji konkretan dokaz.²⁴⁵⁵ Žalbeno vijeće takođe podsjeća da pokazatelj da je neki dokaz zanemaren može postojati kada se neki dokaz koji je očito relevantan za zaključke ne pominje u obrazloženju Pretresnog vijeća.²⁴⁵⁶ Žalbeno vijeće u vezi s tim primjećuje da Karadžićeva direktiva, kao i svjedočenja M. Nikolića i Boeringa na koje se upućuje gore u tekstu, ukazuju na to da su civilne vlasti bile

²⁴⁴⁸ V. Prvostepena presuda, par. 282.

²⁴⁴⁹ DP P00010, Direktiva predsjednika Republike Srpske br. 01-1340/95 (01-1350/95), par. 4. V. takođe DP P00011, Direktiva predsjednika Republike Srpske br. 01-1341/95 (01-1351/95) (Karadžić je naložio (1) da se formira Stanica javne bezbjednosti u Srebrenici i precizirao sljedeće: "sve građane koji su učestvovali u borbama protiv srpske vojske tretirati kao ratne zarobljenike i sa njima postupati u duhu zakona i međunarodnih konvencija, a ostalim omogućiti slobodan izbor mesta življenja i preseljenja"; i (2) "čvrstu saradnju uspostaviti sa Miroslavom Deronjićem, civilnim komesarom opštine Srpska Srebrenica, kao i drugim organima i organizacijama na ovom prostoru").

²⁴⁵⁰ DP P00010, Direktiva predsjednika Republike Srpske br. 01-1340/95 (01-1350/95), par. 5.

²⁴⁵¹ V. Prvostepena presuda, par. 262.

²⁴⁵² DP P04477, Izjava M. Nikolića o Srebrenici data Komisiji RS-a, 27. septembar 2004., par. 5.

²⁴⁵³ DP P04477, Izjava M. Nikolića o Srebrenici data Komisiji RS-a, 27. septembar 2004., par. 14.

²⁴⁵⁴ Pieter Boering, T. 1968-1969, 1973 (21. septembar 2006.).

²⁴⁵⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Đorđević*, fusnota 2527; Drugostepena presuda u predmetu *Haradinaj i drugi*, par. 129; Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 23.

službeno zadužene za prevoz i provjeru muškaraca, bosanskih Muslimana, kao i za to da se prema njima postupa kao prema ratnim zarobljenicima. Međutim, zaključci Pretresnog vijeća kojima se opisuju događaji na terenu u to vrijeme nedvosmisleno pobijaju **Popovićevu** teoriju da su isključivo civilne vlasti bile odgovorne za muškarce, bosanske Muslimane. Čak i ako bi se svjedočenje da je Srbslav Davidović, predsjednik Izvršnog odbora opštine Bratunac,²⁴⁵⁷ koji je predstavljao civilnu vlast, ispitivao bivšeg načelnika policijske stanice Bratunac,²⁴⁵⁸ prihvatilo u prilog **Popovićevoj** tvrdnji,²⁴⁵⁹ Žalbeno vijeće ima u vidu da su zatočenje muškaraca, bosanskih Muslimana, ubrzo poslije Trećeg sastanka u hotelu "Fontana" izvršile snage bosanskih Srba, uključujući pripadnike VRS-a i MUP-a, a ne civilne vlasti.²⁴⁶⁰ Dalje, iako Deronjićevu ključnu ulogu u donošenju odluka u vezi sa zarobljenicima, bosanskim Muslimanima, dokazuje njegovo učešće na nizu sastanaka posvećenih logističkim aspektima operacije ubistva 13. i 14. jula 1995.,²⁴⁶¹ kao i svjedočenje M. Nikolića da je on bio "ključna ličnost koja je učestvovala u donošenju svih odluka i bila upućena u sva zbivanja u vezi sa civilnim stanovništvom i zarobljenicima koji su izdvojeni u Potočarima",²⁴⁶² **Popović** ne predočava nijedan dokaz koji pokazuje da je Deronjić mogao izdavati obavezujuća uputstva pripadnicima VRS-a koji su aktivno učestvovali u odvajanju, zatočavanju i ubistvu muškaraca, bosanskih Muslimana.²⁴⁶³ Zaključci Pretresnog vijeća, stoga, pokazuju da postupci više pripadnika snaga bosanskih Srba demonstriraju u najmanju ruku komplementarno vršenje vlasti, bez obzira na to da li su oni za to imali ikakve osnove u bilo kojoj službenoj odluci vlasti RS-a.

848. Iz gore navedenih razloga, Žalbeno vijeće zaključuje da **Popović** nije pokazao da je Deronjićeva službena nadležnost nad zarobljenicima bila tako očito relevantna za konačni zaključak da to što Pretresno vijeće nije diskutovalo u vezi s ovim pitanjem predstavlja zanemarivanje. **Popovićevi** argumenti se, stoga, odbacuju.

b. Da li je Pretresno vijeće pogriješilo u pogledu drugih relevantnih dokaza

²⁴⁵⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 864; Drugostepena presuda u predmetu *Haradinaj i drugi*, par. 129; Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 23.

²⁴⁵⁷ Prvostepena presuda, par. 289.

²⁴⁵⁸ V. Prvostepena presuda, par. 391.

²⁴⁵⁹ V. Popovićev žalbeni podnesak, par. 84, gdje se upućuje na: Zlatan Čelanović, T. 6696-6697 (31. januar 2007.). **Popović** u prilog svojoj tvrdnji takođe upućuje na svjedočenje svjedoka PW-162/Srbislava Davidovića, ali ne navodi nikakve reference u njegovom svjedočenju. V. Popovićev žalbeni podnesak, par. 84-85. Žalbeno vijeće, stoga, odbacuje **Popovićeve** argumente u vezi s tim.

²⁴⁶⁰ Prvostepena presuda, par. 319-321. Žalbeno vijeće podsjeća na svoje ranije zaključke u vezi s **Popovićevim** prigovorima u pogledu procesa odvajanja. V. gore, par. 835.

²⁴⁶¹ V. Prvostepena presuda, par. 1271. V. takođe dolje, par. 939, 941.

²⁴⁶² DP P04477, Izjava M. Nikolića o Srebrenici data Komisiji RS-a, 27. septembar 2004., par. 5.

²⁴⁶³ V., npr., Prvostepena presuda, par. 272-361, 383-396, 406, 450-451, 457, 464-468.

849. **Popović** osporava konstatacije Pretresnog vijeća na kojima je ono zasnovalo svoj zaključak da su uslovi zatočenja u Potočarima bili još jedan dokaz da je u toku bilo provođenje plana ubijanja.²⁴⁶⁴ On tvrdi da se moglo izvesti mnoštvo drugih razumnih zaključaka.²⁴⁶⁵ Prvo, on tvrdi da boravak u pretrpanim objektima ne dokazuje da je sudbina zarobljenika bila zapečaćena i tvrdi da su snage bosanskih Srba koristile sve objekte koji su im bili na raspolaganju.²⁴⁶⁶ Drugo, on ističe da su zarobljenici dobijali vodu, hljeb i u određenoj mjeri medicinsku njegu, ali da je VRS, zbog oskudnih resursa, davao prioritet najranjivijim izbjeglicama.²⁴⁶⁷ Treće, **Popović** tvrdi da zaključak Pretresnog vijeća da se bezbjednosti i dobrobiti zarobljenika, bosanskih Muslimana, u Potočarima nije posvećivala ni najmanja pažnja nije ni primjereno obrazložen, niti ima dokaza koji mu idu u prilog. On tvrdi da nijedan od zarobljenika zatočenih u Potočarima nije ubijen niti da je zadobio težu tjelesnu povredu i kaže da nema dokaza da su osobe koje su ubijene u Potočarima bile tamo zatočene.²⁴⁶⁸ Četvrto, **Popović** tvrdi da to što zarobljenici u Potočarima nisu bili evidentirani nije ukazivalo na to da će biti ubijeni. On tvrdi da su snage bosanskih Srba pokušale da utvrde identitet zatočenika, ali da su njihove lične isprave bile nepouzidane ili nedostupne.²⁴⁶⁹ Peto, **Popović** osporava vjerodostojnost svjedočenja svjedoka tužilaštva Leenderta van Duijna, u kojem je naveo da mu je Đurić rekao da muškarcima, bosanskim Muslimanima, "više neće biti potrebni pasoši".²⁴⁷⁰ On tvrdi da Van Duijn u svojoj izjavi tužilaštvu iz 1995. nije naveo da je Đurić bio osoba koja mu je to rekla. **Popović** takođe ukazuje na to da Pretresno vijeće nikada nije utvrdilo na kom su jeziku komunicirali Van Duijn i srpski vojnik za koga je Pretresno vijeće konstatovalo da je Đurić.²⁴⁷¹ Najzad, **Popović** tvrdi da odvojeni muškarci ne bi bili zatočeni u Potočarima ili Bratuncu, već bi bili poslani direktno na mjesta pogubljenja, da je plan ubistva postojao 12. jula 1995. prije 10:00 sati.²⁴⁷²

850. Tužilaštvo u odgovoru kaže da je Pretresno vijeće imalo diskreciono ovlaštenje da zaključi da uslovi u kojima su držani zarobljenici ukazuju na plan ubijanja, a ne na plan zatočenja. Tužilaštvo kaže da **Popović** samo tvrdi da Pretresno vijeće nije protumačilo dokaze na neki određeni način i da, stoga, njegove argumente treba odbaciti bez razmatranja.²⁴⁷³

851. Pretresno vijeće je zaključilo da uslovi u kojima su bili zatočeni muškarci, bosanski Muslimani, dodatno govore u prilog tome da je u toku bilo provođenje plana ubistva. Pretresno

²⁴⁶⁴ Popovićev žalbeni podnesak, par. 163-168; Popovićeva replika, par. 57.

²⁴⁶⁵ Popovićeva replika, par. 57.

²⁴⁶⁶ Popovićev žalbeni podnesak, par. 163. V. Popovićeva replika, par. 57.

²⁴⁶⁷ Popovićev žalbeni podnesak, par. 164.

²⁴⁶⁸ Popovićev žalbeni podnesak, par. 165.

²⁴⁶⁹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 166.

²⁴⁷⁰ Popovićev žalbeni podnesak, par. 167. V. Prvostepena presuda, par. 1053.

²⁴⁷¹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 167.

²⁴⁷² Popovićev žalbeni podnesak, par. 168.

vijeće je uzelo u obzir *kumulativnu* težinu nekoliko faktora, uključujući nepodnošljivu pretrpanost objekata u kojima zarobljenicima nije bilo obezbijeđeno ni ono najosnovnije, činjenicu da se ni najmanja pažnja nije poklanjala njihovoj bezbjednosti i dobrobiti, spaljivanje predatih ličnih isprava i zabranu njihovog evidentiranja.²⁴⁷⁴

852. Što se tiče **Popovićevog** prigovora na zaključak Pretresnog vijeća da je zatočenje u pretrpanim objektima ukazivalo na postojanje plana ubistva muškaraca, bosanskih Muslimana, Žalbeno vijeće ima u vidu da je 13. jula 1995. oko 300-400 zarobljenika držano u "bijeloj kući" i na njenom balkonu, uključujući i neke koji su čak sjedili ispred nje.²⁴⁷⁵ Žalbeno vijeće takođe primjećuje da je svjedok Kingori, vojni posmatrač UN-a,²⁴⁷⁶ prigovorio Mladiću zbog pretrpanosti "bijele kuće", ali da ga je ovaj ignorisao.²⁴⁷⁷ Žalbeno vijeće prihvata da zatočenje u pretrpanim objektima, posebno s obzirom na logističke probleme s kojima su se suočavale snage bosanskih Srba, samo po sebi možda nije dovoljno da bi se utvrdilo da je u toku bilo provođenje plana ubistva. Međutim, **Popović** nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao da se osloni na zatočenje u pretrpanim objektima kao na jedan od nekoliko faktora koji dokazuju postojanje i provođenje plana ubistva.

853. Što se tiče zaključka Pretresnog vijeća da zarobljenicima zatočenim u Potočarima nije bilo obezbijeđeno ni ono najosnovnije i da to ukazuje na postojanje plana njihovog ubistva,²⁴⁷⁸ Pretresno vijeće je, suprotno **Popovićevim** tvrdnjama,²⁴⁷⁹ zaključilo da je podijeljeno jedva nešto malo hrane, da nije bilo obezbijeđeno dovoljno vode i da su dokazi o dostupnosti medicinske pomoći oprečni.²⁴⁸⁰ Osim toga, Žalbeno vijeće ima u vidu da zarobljenicima nisu bili obezbijeđeni ni hrana, ni voda ni sanitarni objekti.²⁴⁸¹ Ne samo da je količina hrane koju su civilne vlasti bosanskih Srba, po Mladićevom naređenju, podijelile civilima, bosanskim Muslimanima, predstavljala "kap u moru", već su, nakon što je jedna srpska televizija snimila podjelu hrane, neki pripadnici snaga bosanskih Srba oduzeli tu hranu od civila.²⁴⁸² Žalbeno vijeće, stoga, zaključuje da **Popović** nije pokazao da se nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao osloniti na to da nije obezbijeđeno ni ono najosnovnije kao na jedan od nekoliko faktora koji dokazuju postojanje plana ubistva.

²⁴⁷³ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 43. V. takođe žalbeni pretres, AT. 124 (2. decembar 2013.).

²⁴⁷⁴ Prvostepena presuda, par. 1053. V. gore, par. 841.

²⁴⁷⁵ Prvostepena presuda, par. 329.

²⁴⁷⁶ V. Prvostepena presuda, par. 328.

²⁴⁷⁷ Prvostepena presuda, par. 330.

²⁴⁷⁸ V. gore, par. 841.

²⁴⁷⁹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 164. V. gore, par. 849.

²⁴⁸⁰ V. Prvostepena presuda, par. 330, 401 i fusnote 1402-1404.

²⁴⁸¹ Prvostepena presuda, par. 330.

²⁴⁸² Prvostepena presuda, par. 310.

854. Što se tiče **Popovićevog** sljedećeg prigovora, Žalbeno vijeće prvo ima u vidu da je Pretresno vijeće zaključilo da se "[n]i najmanja pažnja [...] nije poklanjala bezbjednosti i dobrobiti zatočenih muškaraca, koji su držani u nepodnošljivo pretrpanim objektima, gdje im nije bilo obezbijedeno ni ono najosnovnije".²⁴⁸³ **Popovićevi** argumenti ukazuju na to da on smatra da je izraz "ni najmanja pažnja" zaseban u odnosu na ostatak rečenice. Međutim, Žalbeno vijeće smatra da to nije u skladu s običnim tumačenjem Prvostepene presude, koje ukazuje na to da se izraz "ni najmanja pažnja" mora čitati u sprezi s pretrpanim objektima i činjenicom da nije obezbijedeno ni ono najosnovnije.

855. Žalbeno vijeće će ipak razmotriti suštinu njegovih argumenata. U vezi s tim, Žalbeno vijeće ima u vidu da se, iako se u tom zaključku ne navode jasne reference, u ranijem dijelu Prvostepene presude može naći nekoliko konstatacija koje pokazuju da se ni najmanja pažnja nije poklanjala bezbjednosti i dobrobiti zarobljenika, bosanskih Muslimana.²⁴⁸⁴ Čak i ako se pretpostavi – kao što tvrdi **Popović** – da muškarci, bosanski Muslimani, koji su 13. jula 1995. ubijeni kod baze Nizozemskog bataljona i u "bijeloj kući"²⁴⁸⁵ nisu bili zatočeni u Potočarima, Žalbeno vijeće ima u vidu da je Nizozemski bataljon tokom cijelog dana 12. jula 1995. dobijao uznemirujuće izvještaje o zlostavljanju zarobljenika držanih u "bijeloj kući".²⁴⁸⁶ Pretresno vijeće je takođe imalo u vidu da je Kingori vidio kako jednog muškarca, bosanskog Muslimana, odvođe iza "bijele kuće", i da je zatim čuo pucanj iz vatrenog oružja.²⁴⁸⁷ Žalbeno vijeće, stoga, zaključuje da **Popović** nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao uzeti u obzir činjenicu da se bezbjednosti i dobrobiti zatočenika nije poklanjala ni najmanja pažnja kao jedan od nekoliko elemenata koji dokazuju postojanje plana ubistva.

856. Što se tiče zaključka Pretresnog vijeća da je postojala zabrana evidentiranja muškaraca, bosanskih Muslimana, koji su držani kao zarobljenici i, konkretnije, da su snage bosanskih Srba sprečavale pokušaje Nizozemskog bataljona da ih evidentiraju,²⁴⁸⁸ Žalbeno vijeće ima u vidu da ih **Popović** ne osporava direktno, već da težište stavlja na probleme s kojima su se snage bosanskih Srba navodno suočavale pri svom evidentiranju zarobljenika.²⁴⁸⁹ Dokazi na koje **Popović** upućuje ne pokazuju da su snage bosanskih Srba uložile bilo kakav napor da evidentiraju zarobljenike. Žalbeno vijeće takođe konstatuje da je **Popovićeva** tvrdnja o nemogućnosti da se izvrši evidentiranje zarobljenika zbog nepouzdanosti i nedostupnosti njihovih ličnih isprava

²⁴⁸³ Prvostepena presuda, par. 1053. V. gore, par. 841.

²⁴⁸⁴ V., npr., Prvostepena presuda, par. 326-328, 330.

²⁴⁸⁵ V. Prvostepena presuda, par. 354-361.

²⁴⁸⁶ Prvostepena presuda, par. 326.

²⁴⁸⁷ Prvostepena presuda, par. 328.

²⁴⁸⁸ Prvostepena presuda, par. 327, 1053, i fusnota 3455.

²⁴⁸⁹ V. Popovićev žalbeni podnesak, par. 166.

spekulativna.²⁴⁹⁰ **Popović**, stoga, nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao smatrati da zabrana evidentiranja predstavlja jedan od nekoliko elemenata koji van razumne sumnje dokazuju postojanje plana ubistva.

857. Žalbeno vijeće, stoga, zaključuje da **Popović** nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao zaključiti da uslovi zatočenja u Potočarima predstavljaju još jedan dokaz da je u toku bilo provođenje plana ubijanja.

858. Što se tiče **Popovićevog** osporavanja vjerodostojnosti Van Duijnovog iskaza o njegovom razgovoru s Đurićem, Žalbeno vijeće ima u vidu da je Van Duijn u izjavi koju je dao tužilaštvu 25. oktobra 1995. naveo da je njegov sagovornik u tom razgovoru bio "jedan od vojnika", dok je, kada je stupio pred Međunarodni sud, rekao da je taj vojnik bio Đurić.²⁴⁹¹ Van Duijn je objasnio da je, "kasnije tokom tog procesa, veći naglasak stavljen na detalje priče o pasošima i 'bijeloj kući'".²⁴⁹²

859. Podsjećajući da ocjenu vjerodostojnosti svjedoka koju je dalo Pretresno vijeće treba poštovati,²⁴⁹³ Žalbeno vijeće primjećuje sljedeće. Kao prvo, dokazi koje **Popović** osporava nisu protivrječni; jedan je jednostavno konkretniji od drugog. Kao drugo, nijedan dio spisa prvostepenog postupka na koji **Popović** upućuje ne sugerise da je tokom suđenja bilo postavljeno pitanje koji je jezik korišten ili da li je možda došlo do nesporazuma. Zbog toga, **Popović** nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao da se suzdrži od toga da donese bilo kakav izričit zaključak u vezi s tim pitanjem.²⁴⁹⁴

860. Najzad, Žalbeno vijeće zaključuje da je **Popovićeva** tvrdnja da bi odvojeni muškarci bili poslani direktno na mjesta pogubljenja da je plan ubistva postojao prije 10:00 sati 12. jula 1995. puko nagađanje i da ne može pokazati da je Pretresno vijeće pogriješilo.

(ii) Bearina žalba (osnova 6, djelimično)

861. **Beara** iznosi prigovor na zaključak Pretresnog vijeća u vezi s uslovima zatočenja. On tvrdi da se Pretresno vijeće oslonilo na posredne dokaze, ali da "nije ocijenilo ukupnu situaciju", kao i da nema dokaza koji pokazuju da je postojao neki drugi mogući način zatočenja zarobljenika ili

²⁴⁹⁰ V. Popovićev žalbeni podnesak, par. 166, gdje se upućuje na: Mevludin Orić, T. 889-890 (28. avgust 2006.), Leendert Van Duijn, T. 2352-2357 (28. septembar 2006.). V. takođe gore, par. 832.

²⁴⁹¹ Leendert Van Duijn, T. 2357-2360 (28. septembar 2006.).

²⁴⁹² Leendert Van Duijn, T. 2360 (28. septembar 2006.).

²⁴⁹³ V. Drugostepena presuda u predmetu *Đorđević*, par. 319, 819; Drugostepena presuda u predmetu *Lukić i Lukić*, par. 86, 235, 363; Drugostepena presuda u predmetu *Kanyarukiga*, par. 121. V. takođe gore, par. 131.

²⁴⁹⁴ Žalbeno vijeće u vezi s tim naglašava da Prvostepena presuda sadrži brojne primjere komunikacije između međunarodnog osoblja i bosanskih Srba, bez ikakvog izričitog određenja o tome koji je jezik korišten u toj komunikaciji. V. Prvostepena presuda, par. 291, 316, 320-321, 326-327, 340. V. takođe Prvostepena presuda, par. 329, gdje se upućuje na prisustvo prevodioca Mikija, koji je s Van Duijnom i Kingorijem stajao ispred "bijeke kuće".

civila.²⁴⁹⁵ Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Bearin** prigovor na zaključak Pretresnog vijeća treba odbaciti bez razmatranja.²⁴⁹⁶

862. Žalbeno vijeće smatra da je **Bearina** tvrdnja da nijedan drugi način zatočavanja zarobljenika nije bio moguć u datim okolnostima nerazrađena. Žalbeno vijeće, stoga, zaključuje da **Beara** nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao izvesti, kao jedini razuman, isti zaključak koji je izvelo Pretresno vijeće. Stoga se dio **Bearine** žalbene osnove 6 o kojem je ovdje riječ odbacuje.

(d) Navodi o greškama u vezi s proširenjem i provođenjem plana ubistva

863. Pretresno vijeće je zaključilo da je operacija ubistva muškaraca, bosanskih Muslimana, iz Srebrenice i okoline počela 12. jula 1995. odvajanjem muškaraca, bosanskih Muslimana, od žena i djece u Potočarima i da je proširena tako da obuhvati i muškarce zarobljene iz kolone 13. jula 1995.²⁴⁹⁷

864. Pretresno vijeće je takođe zaključilo da je ubijanje počelo u popodnevnim satima 13. jula 1995. i da je do noći pogubljeno više od 1.000 muškaraca, bosanskih Muslimana.²⁴⁹⁸ U prilog tom zaključku, Vijeće je uputilo na ubijanje na sljedećim lokacijama: (1) u skladištu u Kravici, gdje je ubijeno najmanje 1.000 muškaraca, bosanskih Muslimana; (2) u dolini Cerske, gdje je ubijeno približno 150 muškaraca, bosanskih Muslimana; i (3) na rijeci Jadar, gdje je ubijeno 15 muškaraca, bosanskih Muslimana.²⁴⁹⁹ Pretresno vijeće je zatim konstatovalo da događaji na livadi u Sandićima, gdje je 10-15 muškaraca, bosanskih Muslimana, ubijeno na licu mjesta kada je ponestalo autobusa koji su trebali da ih prevezu na pogubljenje,²⁵⁰⁰ "pokazuju [da je] sudbina muškaraca, bosanskih Muslimana, već [...] bila zapečaćena".²⁵⁰¹ Pretresno vijeće je takođe zaključilo da su 13. jula 1995. približno 22 muškarca, bosanska Muslimana, koja su bila zatočena u školi u Luci, odvedena na jednu livadu u Rašića Gaju i strijeljana.²⁵⁰²

865. Pretresno vijeće je zaključilo da Naređenje od 13. jula predstavlja neposredni dokaz plana ubistva.²⁵⁰³ Ono se uvjerilo da je Naređenje od 13. jula imalo "samo jednu bezočnu svrhu: stvaranje uslova tajnosti neophodnih da bi se proveo plan da se izvrši masovno ubistvo" i da je "[v]išekratno

²⁴⁹⁵ Bearin žalbeni podnesak, par. 62.

²⁴⁹⁶ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 79.

²⁴⁹⁷ Prvostepena presuda, par. 1050, 1052, 1055-1056, 1072.

²⁴⁹⁸ Prvostepena presuda, par. 1059.

²⁴⁹⁹ Prvostepena presuda, fusnota 3465. V. Prvostepena presuda, par. 794.3-4. V. takođe gore, par. 301.

²⁵⁰⁰ Prvostepena presuda, par. 794.3, 1059.

²⁵⁰¹ Prvostepena presuda, par. 1059.

²⁵⁰² Prvostepena presuda, par. 794.3.

²⁵⁰³ Prvostepena presuda, par. 1057. V. gore, par. 834.

pozivanje na 'borbene' uslove u ovom kontekstu tek [...] slab pokušaj prikrivanja pravog karaktera predstojeće operacije".²⁵⁰⁴ Pretresno vijeće je zaključilo da je Naređenje od 13. jula "jasan dokaz o unaprijed smišljenom, proračunatom nastojanju da se uvedu mjere kojima će se obezbijediti da planirano ubijanje bude izvršeno u tajnosti, bez eventualnih neželjenih smetnji".²⁵⁰⁵

866. Dana 13. jula 1995., presretnuto je nekoliko razgovora, uključujući, između ostalog, razgovore presretnute u 10:09, 11:25 i, na kraju, u 18:29 sati.²⁵⁰⁶ Pretresno vijeće je zaključilo da je **Beara** u Razgovoru presretnutom u 10:09 sati izdao Lučiću, zamjeniku komandanta bataljona Vojne policije 65. zaštitnog puka, sljedeće uputstvo: "Sve ih nagurajte na igralište, ko ih jebe", a kada su ga obavijestili da se zarobljenici ubijaju, prokomentarisao je sljedećim riječima: "Šta, oni sami, između sebe? [...] Ma, odlično. Samo nek' nastave tako, jebi ga."²⁵⁰⁷ Pretresno vijeće je takođe razmotrilo Razgovor presretnut u 11:25 sati, u kojem se čulo kako **Beara** kaže da "šalje u Kasabu četiri autobusa, dva kamiona i šleper za prevoz zarobljenih Muslimana" i da će "[i]sti biti otpremljeni u logor u selu Batkovići, gdje će se izvršiti 'selekcija' na ratne zločince i obične vojnike".²⁵⁰⁸ Pretresno vijeće je zaključilo "da je taj razgovor predstavljao hotimičnu obmanu u pogledu sudbine koja će snaći te bosanske Muslimane i pokušaj da se sakriju prave namjere učesnika u tom razgovoru".²⁵⁰⁹ Pretresno vijeće nije pomenulo Razgovor presretnut u 18:29 sati između Živanovića,²⁵¹⁰ komandanta Drinskog korpusa, i jednog oficira koji je tražio spisak ratnih zločinaca iz Srebrenice, Žepe i Goražda.²⁵¹¹

867. Pretresno vijeće je takođe izvelo nekoliko zaključaka u vezi s događajima koji su se desili tokom sljedećih dana. Ono je zaključilo da se na Sastanku od 14. jula govorilo o organizovanju i koordinaciji operacije ubistva.²⁵¹² Ono je takođe zaključilo da je **Popović** Draganu Jokiću, dežurnom oficiru Zvorničke brigade u kasarni u preduzeću "Standard", izdao uputstvo da ne bilježi

²⁵⁰⁴ Prvostepena presuda, par. 1058. V. Prvostepena presuda, par. 1057.

²⁵⁰⁵ Prvostepena presuda, par. 1058.

²⁵⁰⁶ DP P01130a, Presretnuti razgovor, 13. juli 1995., 10:09 sati (dalje u tekstu: Razgovor presretnut u 10:09 sati); DP 7D2D00642, Presretnuti razgovor, 13. juli 1995., 11:25 sati (v. gore, par. 474, gdje se definiše Razgovor presretnut u 11:25 sati); DP P01144a, Presretnuti razgovor, 13. juli 1995., 18:29 sati (dalje u tekstu: Razgovor presretnut u 18:29 sati); Richard Butler, T. 20123-20124 (22. januar 2008.).

²⁵⁰⁷ Prvostepena presuda, par. 1257.

²⁵⁰⁸ Prvostepena presuda, par. 1258.

²⁵⁰⁹ Prvostepena presuda, par. 1259.

²⁵¹⁰ Izgleda da se i **Popović** i tužilaštvo slažu da je "Žile" koji se pominje u ovom presretnutom razgovoru zapravo bio general Živanović. Popovićev žalbeni podnesak, par. 201 (gdje se upućuje na: Richard Butler, T. 20123-20125 (22. januar 2008.)); Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 106, 121.

²⁵¹¹ DP P01144a, Presretnuti razgovor, 13. juli 1995., 18:29 sati; Richard Butler, T. 20123-20124 (22. januar 2008.).

²⁵¹² Prvostepena presuda, par. 472. V. gore, par. 344, gdje se definiše Sastanak od 14. jula.

ništa u vezi sa zarobljenicima, bosanskim Muslimanima, niti da o njima govori preko radio-veze (dalje u tekstu: Popovićeva uputstvo).²⁵¹³

(i) Popovićeva žalba

868. **Popović** ne samo da osporava postojanje plana ubistva muškaraca, bosanskih Muslimana, u Potočarima 12. jula 1995., već tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da je plan proširen tako da obuhvati i muškarce zarobljene iz kolone 13. jula 1995.²⁵¹⁴ Prema **Popovićevim** riječima, nikakav plan ni odluka da se ubiju svi zarobljeni muškarci, bosanski Muslimani, nije postojao do 14. jula 1995., kada je počelo ubijanje u Orahovcu.²⁵¹⁵ **Popović** osporava dokaze na koje se Pretresno vijeće oslonilo u prilog ovim i drugim s njima povezanim zaključcima. U vezi s tim, on tvrdi sljedeće: (1) u Naređenju od 13. jula nema dokaza za plan ubistva,²⁵¹⁶ (2) Pretresno vijeće je izvelo pogrešne zaključke u vezi s Popovićevim uputstvom,²⁵¹⁷ (3) zaključci Pretresnog vijeća nisu uvjerljivi na osnovu vojne doktrine,²⁵¹⁸ (4) Pretresno vijeće je zaključilo da je ograničen broj ljudi znao za taj plan, što ne ide u prilog njegovom postojanju,²⁵¹⁹ (5) znatan dio dokaza opovrgava da je bilo kakav plan ubijanja postojao prije nego što je počelo ubijanje u Orahovcu 14. jula 1995.;²⁵²⁰ i (6) Pretresno vijeće je pogriješilo kada je konstatovalo da je 13. jula 1995. izvršeno nekoliko pogubljenja i da ta pogubljenja potkrepljuju postojanje plana ubistva i proširenje tog plana.²⁵²¹ Žalbeno vijeće će redom razmotriti te argumente.

a. Da li je Pretresno vijeće pogriješilo u tumačenju Naređenja od 13. jula

869. **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće uljepšalo obično značenje Naređenja od 13. jula i da ga je time nerazumno protumačilo kao dokaz o postojanju plana ubistva.²⁵²² On tvrdi da zaključci Pretresnog vijeća i dokazi u vezi s borbenim dejstvima 12. i 13. jula 1995. pokazuju da je to naređenje bilo u skladu s legitimnom vojnom praksom.²⁵²³ On takođe tvrdi da se Naređenje od 13. jula: (1) odnosilo na put Konjević Polje–Bratunac, ali da se u njemu ne pominje područje Zvornika,

²⁵¹³ Prvostepena presuda, par. 1062, 1122, fusnota 3472.

²⁵¹⁴ Popovićev žalbeni podnesak, par. 169. V. Popovićev žalbeni podnesak, par. 170, 215; žalbeni pretres, AT. 73-75 (2. decembar 2013.).

²⁵¹⁵ Popovićev žalbeni podnesak, par. 193-194. V. Popovićev žalbeni podnesak, par. 34; Popovićeva replika, par. 54-58.

²⁵¹⁶ Popovićev žalbeni podnesak, par. 171-178; žalbeni pretres, AT. 74 (2. decembar 2013.).

²⁵¹⁷ Popovićev žalbeni podnesak, par. 179-180; Popovićeva replika, par. 52; žalbeni pretres, AT. 74-75 (2. decembar 2013.).

²⁵¹⁸ Popovićev žalbeni podnesak, par. 181-193, 284; Popovićeva replika, par. 53-54, 70.

²⁵¹⁹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 187-192.

²⁵²⁰ Popovićev žalbeni podnesak, par. 56, 186, 193-196, 198-202; Popovićeva replika, par. 54-59. V. Popovićev žalbeni podnesak, par. 34, 65-68, 70; žalbeni pretres, AT. 75 (2. decembar 2013.).

²⁵²¹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 203-214; Popovićeva replika, par. 56, 62-68. V. Popovićev žalbeni podnesak, par. 54; žalbeni pretres, AT. 75 (2. decembar 2013.).

²⁵²² Popovićev žalbeni podnesak, par. 171-173, 175; Popovićeva replika, par. 50; žalbeni pretres, AT. 74 (2. decembar 2013.).

gdje je većina zarobljenika bila prebačena, ubijena i pokopana;²⁵²⁴ i (2) nije odnosilo na komandante brigada, članove Glavnog štaba ili Komandu Drinskog korpusa, kojima nije bilo zabranjeno da šire informacije koje su Naređenjem od 13. jula trebale biti zaštićene.²⁵²⁵ **Popović** takođe naglašava da je odvođenje zarobljenika sa glavnog puta Milići–Zvornik i njihovo smještanje u objekte imalo za cilj da se oni zaštite od napada ABiH i, u stvari, pokazalo da je VRS imao namjeru da oni ostanu živi.²⁵²⁶

870. Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Popović** nastoji da ocjenu dokaza koju je dalo Pretresno vijeće zamijeni vlastitom ocjenom, te da, stoga, njegove argumente treba odbaciti bez razmatranja.²⁵²⁷ Ono tvrdi da je Pretresno vijeće s pravom zaključilo da je to što se u Naređenju od 13. jula govori o borbenim uslovima predstavljalo samo slab pokušaj prikrivanja pravog karaktera predstojeće operacije ubistva.²⁵²⁸

871. Žalbeno vijeće smatra da ni borbeno dejstva koja su 12. i 13. jula 1995. bila u toku na području Bratunca,²⁵²⁹ ni **Popovićeva** tvrdnja da je uobičajena vojna praksa bila da se izdaju naređenja koja neborcima ograničavaju pristup u zonu borbenih dejstava i nalažu održavanje tajnosti komunikacije nemaju nikakvih implikacija za ovo pitanje. S obzirom na to da se u Naređenju od 13. jula konkretno pominje tajnost u svim komunikacijama s medijima, "posebno o ratnim zarobljenicima, evakuisanim civilnim licima, prebezima i slično",²⁵³⁰ kao i na druge dokaze o tome da je na djelu bio plan ubistva muškaraca, bosanskih Muslimana,²⁵³¹ Žalbeno vijeće zaključuje da **Popović** nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao zaključiti da je to naređenje predstavljalo korak ka omogućavanju planirane operacije ubistva, čak i ako to nije bila njegova jedina svrha.

872. Što se tiče **Popovićevog** argumenta da se u Naređenju od 13. jula ne pominje područje Zvornika, Žalbeno vijeće primjećuje da se u Naređenju od 13. jula konkretno pominje samo podizanje blokada na putevima na području Bratunca, ali da se njegovim primaocima takođe nalaže da spriječe ulazak svih nepozvanih osoba – među njima "svih domaćih i inostranih novinara, osim

²⁵²³ Popovićev žalbeni podnesak, par. 171-174. V. žalbeni pretres, AT. 74 (2. decembar 2013.).

²⁵²⁴ Popovićeva replika, par. 50.

²⁵²⁵ Popovićev žalbeni podnesak, par. 173; Popovićeva replika, par. 51. V. Popovićev žalbeni podnesak, par. 174.

²⁵²⁶ Popovićev žalbeni podnesak, par. 176-178.

²⁵²⁷ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 89-92.

²⁵²⁸ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 91. V. takođe Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 90, 92.

²⁵²⁹ V. Prvostepena presuda, par. 376-382. V. takođe Prvostepena presuda, par. 1449-1451.

²⁵³⁰ DP 5DP00035, Naređenje Glavnog štaba VRS-a u vezi sa sprečavanjem oticanja tajnih vojnih podataka, s otkucanim Mladićevim potpisom, 13. juli 1995., par. 5.

²⁵³¹ V. gore, par. 822, 841, 851-853, 855-856.

novinara press centra GŠ VRS" – "u zoni izvođenja b/d u širem rejonu Srebrenice i Žepe".²⁵³² Osim toga, Naređenje od 13. jula bilo je upućeno raznim jedinicama koje su bile aktivne u tom rejonu, uključujući Zvorničku brigadu.²⁵³³ **Popović** takođe nije pružio dokaze koji idu u prilog njegovoj tvrdnji da se zabrana uvedena Naređenjem od 13. jula nije odnosila na komandante koji su bili primaoci naređenja, već samo na njihove podređene.

873. Zaključivši da je Naređenje od 13. jula imalo "samo jednu bezočnu svrhu: stvaranje uslova tajnosti neophodnih da bi se proveo plan da se izvrši masovno ubistvo",²⁵³⁴ Pretresno vijeće je isključilo mogućnost da je ono takođe moglo služiti da se osiguraju uspješna borbena dejstva protiv naoružanih muškaraca, bosanskih Muslimana, na tom području. Žalbeno vijeće zaključuje da **Popović** ipak nije pokazao da se razumni presuditelj o činjenicama ne bi mogao osloniti na Naređenje od 13. jula kao na dokaz o postojanju plana ubistva.

874. Najzad, Žalbeno vijeće smatra da **Popovićev** labavo povezani argument da su zarobljenici, bosanski Muslimani, odvedeni s puta Milići–Zvornik i zatočeni radi njihove zaštite, i da to govori o namjeri VRS-a da oni ostanu živi,²⁵³⁵ predstavlja nagađanje i da nije dovoljan da pokaže bilo kakvu grešku u zaključcima Pretresnog vijeća da je postojao plan ubistva.

b. Navodi o greškama u vezi s Popovićevim uputstvom

875. **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće izvelo pogrešne zaključke u vezi s Popovićevim uputstvom.²⁵³⁶ On tvrdi da je Pretresno vijeće previdjelo Naređenje Glavnog štaba VRS-a od 13. jula 1995. koje je proslijeđeno Zvorničkoj brigadi, u kojem je komandantima u Drinskom korpusu i nekim brigadama naređeno da koriste sigurna sredstva veze za prenos podataka o zarobljenim ili blokiranim grupama (dalje u tekstu: Naređenje Glavnog štaba VRS-a).²⁵³⁷ **Popović** tvrdi da dokazi u vezi s Popovićevim uputstvom nisu vjerodostojni zbog sljedećeg: (1) nije bilo potrebe da on ponavlja naređenje koje je već poslato 13. jula 1995.; (2) da ga je zaista izdao, poslao bi ga komandantu Zvorničke brigade, koji bi ga zatim proslijeđio svim svojim podređenima, a ne Jokiću;

²⁵³² DP 5DP00035, Naređenje Glavnog štaba VRS-a u vezi sa sprečavanjem oticanja tajnih vojnih podataka, s otkucanim Mladićevim potpisom, 13. juli 1995., par. 1-4.

²⁵³³ DP 5DP00035, Naređenje Glavnog štaba VRS-a u vezi sa sprečavanjem oticanja tajnih vojnih podataka, s otkucanim Mladićevim potpisom, 13. juli 1995., str. 1.

²⁵³⁴ Prvostepena presuda, par. 1058. V. gore, par. 865.

²⁵³⁵ Popovićev žalbeni podnesak, par. 176-178.

²⁵³⁶ Popovićev žalbeni podnesak, par. 179-180; žalbeni pretres, AT. 74 (2. decembar 2013.).

²⁵³⁷ Popovićev žalbeni podnesak, par. 179, gdje se upućuje na DP P00045, Naređenje Glavnog štaba VRS-a Drinskom korpusu, s otkucanim potpisom Milana Gvere, 13. juli 1995.

i (3) da ga je zaista izdao, zabranio bi i upotrebu telefona i radio-relejnih uređaja, uključujući sigurne linije.²⁵³⁸

876. Tužilaštvo u odgovoru kaže da Popovićevo uputstvo nije predstavljalo tek ponavljanje Naređenja Glavnog štaba VRS-a. Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće razumno zaključilo da je **Popović** zabranio bilježenje detalja u vezi sa zarobljenicima, bosanskim Muslimanima, kao i razgovor o njima putem radio-veze.²⁵³⁹

877. Žalbeno vijeće ima u vidu da je Pretresno vijeće prihvatilo svjedočenje svjedoka PW-168 da ga je Jokić 15. jula 1995. obavijestio o Popovićevom uputstvu.²⁵⁴⁰ Što se tiče **Popovićevog** argumenta u vezi s Naređenjem Glavnog štaba VRS-a, Žalbeno vijeće ima u vidu da je tim dokumentom naređeno da se koriste sigurna sredstva veze za komunikaciju o zarobljenim ili blokiranim grupama i da je naglašena obaveza da se spriječe nepotrebni razgovori koji bi mogli dovesti do oticanja povjerljivih podataka ili ukazati neprijatelju na namjere i aktivnosti VRS-a.²⁵⁴¹ Žalbeno vijeće podsjeća da Pretresno vijeće ne mora u svom obrazloženju uputiti na svaki pojedinačni dokaz. Ako nema pokazatelja da je neki konkretan dokaz bio potpuno zanemaren, Žalbeno vijeće će pretpostaviti da je Pretresno vijeće ocijenilo sve dokaze koji su mu predloženi.²⁵⁴² Žalbeno vijeće zaključuje da, budući da je Naređenje Glavnog štaba VRS-a imalo za cilj da spriječi oticanje podataka neprijatelju, a da je svrha Popovićevog uputstva bila da se spriječi bilo kakva evidencija o zarobljenicima, bosanskim Muslimanima, uključujući onu za isključivu upotrebu VRS-a, prvo naređenje nije bilo takvog karaktera da bi to što o njemu nije bilo riječi prilikom razmatranja Popovićevog uputstva u Prvostepenoj presudi pokazalo da je ono zanemareno.

878. Žalbeno vijeće takođe zaključuje da **Popovićevi** argumenti da je bilo nepraktično izdavati Popovićevo uputstvo Jokiću i da se u njemu ne upućuje na sva sredstva veze predstavljaju puko nagađanje i da ne mogu pokazati da je Pretresno vijeće pogriješilo.

879. Žalbeno vijeće, stoga, zaključuje da **Popović** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo kada se oslonilo na Jokićevo svjedočenje o Popovićevom uputstvu.

c. Da li su zaključci Pretresnog vijeća uvjerljivi na osnovu vojne doktrine

²⁵³⁸ Popovićev žalbeni podnesak, par. 180; Popovićeva replika, par. 52. V. žalbeni pretres, AT. 74-75 (2. decembar 2013.). **Popović** u prilog svom argumentu upućuje na "dva izvještaja u vezi sa zarobljenicima od 13. jula", ali nije naveo koji su to izvještaji. Popovićeva replika, par. 52.

²⁵³⁹ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 94.

²⁵⁴⁰ Prvostepena presuda, par. 1062, 1122. V. gore, par. 867.

²⁵⁴¹ DP P00045, Naređenje Glavnog štaba VRS-a Drinskom korpusu, s otkucanim potpisom Milana Gvere, 13. juli 1995., par. 7.

²⁵⁴² V. dolje, fusnota 2661.

880. **Popović** tvrdi da plan ubistva muškaraca, bosanskih Muslimana, nije mogao postojati 12., pa čak ni 13. jula 1995., bez opsežnih priprema i rješavanja najosnovnijih logističkih pitanja.²⁵⁴³ On tvrdi da je Pretresno vijeće svojim zaključkom o njegovoj ulozi i ulozi organa bezbjednosti u operaciji ubistva previdjelo da on nije imao ni ovlaštenje da izdaje naređenja – bez kojih je svaka koordinacija bila nemoguća – niti ljudstvo, municiju, vozila ili gorivo da izvrši tu operaciju.²⁵⁴⁴ On tvrdi da su, budući da su potrebni resursi bili dostupni samo komandantima jedinica, logistički dio tog plana morale utvrditi i narediti najviše vojne vlasti i prenijeti ga komandantima potčinjenih jedinica.²⁵⁴⁵ Prema **Popovićevim** riječima, pravila VRS-a dozvoljavala su da komandant jedinice prenese ovlaštenja na nekog drugog oficira, ali je on u tom slučaju morao o tome obavijestiti sve pripadnike svoje jedinice i sve svoje potčinjene jedinice.²⁵⁴⁶ U vezi s tim, **Popović** naglašava da nema dokaza da su Mladić, Živanović i Krstić prenijeli svoja ovlaštenja na njega.²⁵⁴⁷

881. Tužilaštvo u odgovoru kaže da je Pretresno vijeće primjereno ocijenilo ulogu **Popovića** i organa bezbjednosti u operaciji ubistva.²⁵⁴⁸ Tužilaštvo tvrdi da **Popović** samo ponavlja argumente koje je iznio u pretresnom postupku, ali da ne pokazuje da je Pretresno vijeće pogriješilo.²⁵⁴⁹

882. Žalbeno vijeće ima u vidu da je Pretresno vijeće zaključilo da je operacija ubistva provedena po Mladićevom naređenju,²⁵⁵⁰ čija su ovlaštenja u provođenju jasna na osnovu svjedočenja nekih od glavnih aktera u tome.²⁵⁵¹ Zaključci Pretresnog vijeća pokazuju da su, bez obzira na to da li su im vojna pravila davala formalno ovlaštenje da izdaju naređenja komandantima jedinica VRS-a, oficiri Sektora bezbjednosti VRS-a, uključujući **Popovića**, u stvari koristili resurse nekoliko jedinica Drinskog korpusa, uključujući ljudstvo, municiju, gorivo i vozila, za provođenje i koordinaciju operacije ubistva.²⁵⁵² **Popović** stavlja težište na ono što je uobičajeno trebalo da se dogodi, umjesto da analizira činjenice onako kako su se one dogodile u konkretnim okolnostima. Njegov argument, stoga, ne stoji.

d. Da li broj ljudi koji su znali za plan dovodi u pitanje njegovo postojanje

²⁵⁴³ Popovićev žalbeni podnesak, par. 181, 190. V. Popovićev žalbeni podnesak, par. 182-189; Popovićeve replika, par. 54.

²⁵⁴⁴ Popovićev žalbeni podnesak, par. 185. V. Popovićev žalbeni podnesak, par. 284; Popovićeve replika, par. 53, 70. V. dolje, par. 1074.

²⁵⁴⁵ Popovićev žalbeni podnesak, par. 182.

²⁵⁴⁶ Popovićev žalbeni podnesak, par. 183.

²⁵⁴⁷ Popovićev žalbeni podnesak, par. 184. Živanović je bio komandant Drinskog korpusa do 13. jula 1995., kada je na tu dužnost došao Krstić. Prvostepena presuda, par. 136.

²⁵⁴⁸ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 95-97.

²⁵⁴⁹ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 96.

²⁵⁵⁰ Prvostepena presuda, par. 1071-1072, 1299, 1412, 1960. V. takođe Prvostepena presuda, par. 1154, 1380, 1905.

²⁵⁵¹ V. Prvostepena presuda, par. 470, 1345, 1861, 1910.

²⁵⁵² V., npr., Prvostepena presuda, par. 1107, 1111-1112, 1118-1121, 1125-1127, 1129-1130, 1132-1134, 1153-1154, 1345.

883. **Popović** tvrdi da bi više ljudi bilo mobilisano za provođenje plana ubistva muškarca, bosanskih Muslimana, da je taj plan postojao 12. ili čak 13. jula 1995.²⁵⁵³ **Popović** naglašava da se u Prvostepenoj presudi navode samo dvije osobe koje su 12. jula 1995. znale za plan ubistva: Kosorić, pomoćnik načelnika štaba Drinskog korpusa za obavještajne poslove,²⁵⁵⁴ i on lično, koji je, opet, tu tajnu navodno povjerio samo M. Nikoliću.²⁵⁵⁵ On tvrdi da nijedno razumno Pretresno vijeće ne bi moglo zaključiti da je masovno ubistvo koje su isplanirali najviši ešaloni vojne vlasti moglo biti izvršeno tako što su o njemu bila obaviještena samo dva potčinjena oficira srednjeg ranga bez komandnih ovlaštenja.²⁵⁵⁶ Što se tiče 13. jula 1995., **Popović** takođe naglašava da su samo dvije osobe iz Zvorničke brigade – Obrenović, načelnik štaba i zamjenik komandanta,²⁵⁵⁷ i **Nikolić** – navodno bile obaviještene o planu ubistva i da nijedan dokaz ne ukazuje na to da je ijedan od njih dvojice izdavao naređenja ili uputstva u vezi s pogubljenjima. **Popović** u vezi s tim ističe da vojni policajci koje je Obrenović dodijelio **Nikoliću** da navodno pomognu u provođenju plana ubistva nisu bili obaviješteni da će zarobljenici biti ubijeni.²⁵⁵⁸ Umjesto toga, **Popović** upućuje na svjedočenja nekoliko svjedoka koja pokazuju, između ostalog, da je policajcima rečeno da štite zarobljenike i da su ih oni zaista i zaštitili od agresivne gomile.²⁵⁵⁹

884. Tužilaštvo u odgovoru kaže da su komandanti jedinica koje su učestvovala u operaciji ubistva znali za učešće njihovih vojnika u njoj. Tužilaštvo ističe da direktni učesnici ne moraju znati za druge aspekte operacije, pa čak ni za ukupni plan ubistva.²⁵⁶⁰

885. Žalbeno vijeće ima u vidu da su u to vrijeme o planu ubistva bili obaviješteni ključni akteri čija je pomoć bila potrebna, uključujući Obrenovića i Deronjića, predsjednika bratunačkog SDS-a.²⁵⁶¹ Da li su vojnici nižeg ranga, pa čak i direktni učesnici u provođenju plana ubistva, bili obaviješteni o svojim ulogama nije bitno, pod uslovom da su bili pod komandom osobe koja je posjedovala to znanje i/ili da ih je ta osoba koristila. Žalbeno vijeće u vezi s tim ima u vidu da je Obrenović dodijelio **Nikoliću** vod vojne policije, potpuno svjestan da će ti vojnici biti upotrijebljeni da pomognu u operaciji ubistva.²⁵⁶² **Popovićev** argument se, stoga, odbacuje.

e. Da li se dokazi kose s postojanjem plana prije 14. jula 1995.

²⁵⁵³ V. Popovićev žalbeni podnesak, par. 187-190.

²⁵⁵⁴ Prvostepena presuda, par. 1051.

²⁵⁵⁵ Popovićev žalbeni podnesak, par. 188.

²⁵⁵⁶ Popovićev žalbeni podnesak, par. 189. V. Popovićev žalbeni podnesak, par. 187-188.

²⁵⁵⁷ Prvostepena presuda, par. 147.

²⁵⁵⁸ Popovićev žalbeni podnesak, par. 191.

²⁵⁵⁹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 192.

²⁵⁶⁰ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 95.

²⁵⁶¹ V. Prvostepena presuda, par. 470, 1060, 1345, 1354.

²⁵⁶² V. Prvostepena presuda, par. 471, 1345. V. takođe Prvostepena presuda, par. 1063.

886. **Popović** tvrdi da se značajan korpus dokaza kosi s postojanjem plana prije nego što je počelo ubijanje u Orahovcu 14. jula 1995.²⁵⁶³ On tvrdi da bi, da je plan ubistva zaista postojao: (1) zarobljenici zatočeni 12. jula 1995. bili ubijeni 13. jula 1995.,²⁵⁶⁴ (2) zarobljenici koji su 13. jula 1995. došli u školu u Grbavcima bili ubijeni iste noći ili sljedećeg jutra,²⁵⁶⁵ (3) svjedok tužilaštva Milomir Savčić, komandant 65. zaštitnog puka, onda znao za taj plan i ne bi 13. jula 1995. izdao naređenje da se prema svim zarobljenicima postupa prema pravilima, da se sačine spiskovi zarobljenika i da se trebaju hraniti i medicinska pomoć;²⁵⁶⁶ i (4) mjere preduzete 14. jula 1995. u vezi s prevozom zarobljenika u Zvornik autobusima (kada im nije dozvoljeno da gledaju u kom pravcu ih voze i kada im je zaklonjen vidik po dolasku) onda bile nepotrebne, budući da ti zarobljenici ne bi preživjeli dovoljno dugo da obavijeste druge.²⁵⁶⁷

887. Isto tako, **Popović** tvrdi da dokazi o provjeri radi pronalaženja ratnih zločinaca pokazuju da 13. jula 1995. nije postojao nikakav plan.²⁵⁶⁸ U prilog toj tvrdnji, **Popović** upućuje na svjedočenje svjedoka Čelanovića, referenta za moral, vjerske i pravne poslove u Bratunačkoj brigadi,²⁵⁶⁹ koji je rekao da mu je **Beara** u noći 12. jula 1995. ili u jutarnjim satima 13. jula 1995. izdao uputstvo: (1) da provjeri lične isprave onih koji su bili zatočeni i da vidi da li se nalaze na spisku ratnih zločinaca; i (2) da o identifikovanim osobama obavijesti organe bezbjednosti.²⁵⁷⁰ **Popović** takođe upućuje na Razgovor presretnut u 18:29 sati.²⁵⁷¹

888. **Popović** u prilog svojoj tvrdnji da 13. jula 1995. nije postojao nikakav plan takođe upućuje na dopis koji je Tolimir, pomoćnik komandanta za obavještajno-bezbjednosne poslove u Glavnom štabu VRS-a,²⁵⁷² poslao u 22:30 sati 13. jula 1995., u kojem obavještava Gveru da 800 zarobljenika može biti smješteno u Sjemeču.²⁵⁷³ **Popović** takođe upućuje na Razgovor presretnut u 11:25 sati, za koji tvrdi da ga je Pretresno vijeće pogrešno protumačilo.²⁵⁷⁴ On tvrdi da to što je **Beara** obavijestio svog sagovornika o slanju vozila u Novu Kasabu radi prevoza zarobljenika u Batković jasno pokazuje da tada nije postojao plan ubijanja.²⁵⁷⁵ **Popović** tvrdi da je to tumačenje Razgovora

²⁵⁶³ Popovićev žalbeni podnesak, par. 193-194. V. Popovićev žalbeni podnesak, par. 34; Popovićeva replika, par. 54-58; žalbeni pretres, AT. 75 (2. decembar 2013.).

²⁵⁶⁴ Popovićev žalbeni podnesak, par. 186.

²⁵⁶⁵ Popovićev žalbeni podnesak, par. 193.

²⁵⁶⁶ Popovićev žalbeni podnesak, par. 200.

²⁵⁶⁷ Popovićev žalbeni podnesak, par. 202.

²⁵⁶⁸ Popovićev žalbeni podnesak, par. 56. V. Popovićev žalbeni podnesak, par. 65-68, 70.

²⁵⁶⁹ Prvostepena presuda, par. 391.

²⁵⁷⁰ Popovićev žalbeni podnesak, par. 198.

²⁵⁷¹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 201, gdje se upućuje, između ostalog, na: DP P01144a, Presretnuti razgovor, 13. juli 1995., 18:29 sati, Richard Butler, T. 20123-20124 (22. januar 2008.).

²⁵⁷² Prvostepena presuda, par. 105.

²⁵⁷³ Popovićev žalbeni podnesak, par. 199.

²⁵⁷⁴ Popovićev žalbeni podnesak, par. 195.

²⁵⁷⁵ Popovićev žalbeni podnesak, par. 194-195; Popovićeva replika, par. 59. V. Popovićev žalbeni podnesak, par. 197. V. takođe gore, par. 866.

presretnutog u 11:25 sati potkrijepljeno svjedočenjem svjedoka odbrane Ljubomira Mitrovića da su 13. jula 1995. vršene pripreme za smještaj 1.300 zarobljenika u Batkoviću.²⁵⁷⁶

889. Tužilaštvo u odgovoru kaže da je **Popovićeva** tvrdnja da plan ubistva nije mogao postojati prije početka ubijanja u Orahovcu 14. jula 1995. neodrživa, kao i da on nije pokazao da su zaključci Pretresnog vijeća u vezi s tim bili nerazumni.²⁵⁷⁷

890. Žalbeno vijeće zaključuje da **Popovićev** argument da plan ubistva nije mogao postojati ni 13. ni 14. jula 1995. budući da muškarci, bosanski Muslimani, nisu ubijeni odmah nakon što su zarobljeni, već su bili zatočeni, predstavlja nagađanje i da ne može da pokaže da razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao izvesti zaključke koje je u vezi s tim izvelo Pretresno vijeće.

891. Što se tiče svjedočenja ljudi koji su čuvali zarobljenike, uključujući Savčića²⁵⁷⁸ i vojnike nižeg ranga, koji su u svojim svjedočenjima rekli da je njihovo lično ubjedenje ili direktno naređenje bilo da čuvaju i štite zatočene muškarce, bosanske Muslimane,²⁵⁷⁹ Žalbeno vijeće zaključuje da je nebitno da li su oni bili obaviješteni o svojoj ulozi ukoliko su bili pod komandom osobe koja je posjedovala to znanje ili koja ih je koristila. Isto važi i za **Popovićev** spekulativni argument zasnovan na činjenici da zarobljenicima u autobusima koji su 14. jula 1995. išli ka Zvorniku nije bilo dozvoljeno da gledaju u kom pravcu putuju i da im je bio zaklonjen vidik po dolasku. Čak i ako se, argumenta radi, pretpostavi da stražari u autobusima nisu bili obaviješteni kakva sudbina očekuje zarobljenike, ta činjenica ne negira postojanje plana ubistva ukoliko je te stražare koristila osoba koja je posjedovala to znanje. Žalbeno vijeće, stoga, smatra da **Popovićevi** argumenti ne mogu pokazati da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da je plan ubistva postojao prije 14. jula 1995.

892. Što se tiče **Popovićevog** argumenta da dokazi o provjeri radi pronalaženja ratnih zločinaca pokazuju da plan ubistva nije postojao do 14. jula 1995., Žalbeno vijeće najprije podsjeća da je već odbacilo nekoliko **Popovićevih** sličnih argumenata.²⁵⁸⁰ Žalbeno vijeće naglašava da je Pretresno vijeće razmotrilo napore da se izvrši provjera i konstatovalo da oni "ne mogu dovesti u razumnu sumnju postojanje plana da se muškarci, bosanski Muslimani, iz Srebrenice pobiju".²⁵⁸¹

²⁵⁷⁶ Popovićev žalbeni podnesak, par. 196. V. Popovićev žalbeni podnesak, par. 197.

²⁵⁷⁷ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 101-103.

²⁵⁷⁸ V. Milomir Savčić, T. 15249-15250 (12. septembar 2007.).

²⁵⁷⁹ V., npr., Dragoje Ivanović, T. 14560-14561 (30. avgust 2007.); svjedok PW-143, T. 6547-6548 (djelimično zatvorena sjednica) (30. januar 2007.); svjedok PW-142, T. 6451 (29. januar 2007.). V. takođe Stanoje Birčaković, T. 10764-10765 (1. maj 2007.).

²⁵⁸⁰ V. gore, par. 835.

²⁵⁸¹ Prvostepena presuda, fusnota 3453. V. gore, par. 825.

893. Što se tiče **Bearinog** razgovora s Čelanovićem u noći 12. jula 1995. ili jutarnjim satima 13. jula 1995., Žalbeno vijeće ima u vidu sljedeće: (1) Razgovor presretnut u 11:25 sati, u kojem je **Beara** namjerno prenio pogrešne informacije sugerišući da će zarobljenici biti poslani u zatočenički logor;²⁵⁸² i (2) razgovor između Čelanovića i **Beare** u večernjim satima 13. jula 1995., gdje je Pretresno vijeće implicitno odbacilo doslovno tumačenje **Bearine** sugestije da će zarobljenici biti poslani u zatočenički logor i smatralo da to spada u isti obrazac laži.²⁵⁸³ Žalbeno vijeće primjećuje da Pretresno vijeće, iako je primilo na znanje temu tog razgovora između **Beare** i Čelanovića u noći 12. jula 1995. ili jutarnjim satima 13. jula 1995., nije smatralo da je to prepreka za izvođenje zaključka o **Bearinoj mens rea**.²⁵⁸⁴ Žalbeno vijeće se, stoga, uvjerilo da je Pretresno vijeće protumačilo **Bearino** upućivanje na zarobljenike u razgovoru vođenom između 12. i 13. jula 1995. kao smišljenu obmanu. Žalbeno vijeće smatra da **Beara** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo u vezi s tim.

894. Što se tiče Razgovora presretnutog u 18:29 sati,²⁵⁸⁵ Žalbeno vijeće primjećuje da, čak i da je neidentifikovana osoba koja je od Živanovića zatražila spisak ratnih zločinaca bila visoki oficir VRS-a, **Popović** nije naveo nijedan dokaz na osnovu kojeg se može razumno zaključiti da je taj konkretni oficir znao za operaciju ubistva. S obzirom na to, zatim na značajan korpus dokaza koji pokazuju da je plan ubistva postojao u to vrijeme, kao i na široka ovlaštenja koja je Pretresno vijeće imalo pri izvođenju činjeničnih zaključaka, Žalbeno vijeće odbacuje **Popovićeve** argumente u vezi s Razgovorom presretnutim u 18:29 sati.

895. Što se tiče Tolimirovog dopisa poslatog u večernjim satima 13. jula 1995., kojim je lično obavijestio Gveru da je, u slučaju da svi zarobljenici na području Srebrenice ne mogu biti adekvatno smješteni, prostor za 800 zarobljenika uređen na Sjemeču, gdje bi se oni mogli koristiti za poljoprivredne radove,²⁵⁸⁶ Žalbeno vijeće zaključuje da, čak ako je Tolimir bio iskren u svom dopisu, **Popović** nije pokazao da, kada se taj dokaz uzme u obzir zajedno s mnoštvom dokaza koji idu u prilog postojanju plana ubistva u to vrijeme,²⁵⁸⁷ nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao doći do zaključka do kojeg je došlo Pretresno vijeće.

896. Što se tiče **Popovićevog** osporavanja ocjene Razgovora presretnutog u 11:25 sati koju je dalo Pretresno vijeće, Žalbeno vijeće smatra da je Pretresno vijeće iscrpno obrazložilo svoj

²⁵⁸² Prvostepena presuda, par. 1259. V. gore, par. 866. V. takođe dolje, par. 896. Razgovor presretnut u 11:25 sati detaljnije se analizira u nastavku.

²⁵⁸³ V. dolje, par. 987.

²⁵⁸⁴ V. Prvostepena presuda, par. 1299, gdje se upućuje, između ostalog, na Prvostepenu presudu, par. 1256.

²⁵⁸⁵ V. gore, par. 866.

²⁵⁸⁶ Prvostepena presuda, par. 466.

²⁵⁸⁷ V., npr., gore, par. 822, 841, 851-853, 855-856.

zaključak da je **Beara** hotimično pokušavao da prenese obmanjujuće informacije.²⁵⁸⁸ Pretresno vijeće je ispitalo posebna obilježja Razgovora presretnutog u 11:25 sati, zbog kojih je njegova dokazna vrijednost problematična, primijetivši, između ostalog, da je on bio u sažetoj formi i da, stoga, nije naveden stvarni sadržaj razgovora, kao i da nije naveden identitet drugog učesnika u tom razgovoru.²⁵⁸⁹ Pretresno vijeće je takođe uputilo na Razgovor presretnut u 10:09 sati, u kojem se navodi da je **Beara** pokazao nemar za zarobljenike, čak i kada su mu rekli da se oni međusobno ubijaju.²⁵⁹⁰ Dalje, iako je Pretresno vijeće prihvatilo da ima nekih dokaza o tome da su vršene pripreme za dolazak zarobljenika u Batković, ono je ipak istaklo da su te pripreme bile uzaludne. Naime, dotični zarobljenici nikada nisu stigli u Batković, već su bili zatočeni na raznim mjestima i pogubljeni.²⁵⁹¹ Najzad, Pretresno vijeće je Razgovor presretnut u 11:25 sati stavilo u kontekst tajnosti operacije ubijanja i činjenice da je **Beara** znao da se telefonski razgovori mogu lako presretati.²⁵⁹² Žalbeno vijeće smatra da se **Popović** jednostavno ne slaže s ocjenom tih dokaza koju je dalo Pretresno vijeće i da pritom ne pokazuje da je napravljena bila kakva greška. Njegov prigovor u vezi s tim stoga se odbacuje.

897. U vezi s činjenicom da je Milenko Todorović, načelnik za bezbjednost Istočnobosanskog korpusa, 13. jula 1995. obavijestio Mitrovića iz Komisije za razmjenu zarobljenih i mrtvih Istočnobosanskog korpusa da se u Batkoviću vrše pripreme za dolazak 1.300 vojnika, bosanskih Muslimana, Žalbeno vijeće ima u vidu da je Pretresno vijeće konkretno razmotrilo taj dokaz.²⁵⁹³ Žalbeno vijeće zaključuje da, s obzirom na mnoštvo dokaza u prilog zaključku Pretresnog vijeća,²⁵⁹⁴ **Popović** nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao zaključiti da je plan ubistva postojao u to vrijeme.

898. Na osnovu gore navedenog, **Popovićev** argument se odbacuje.

f. Da li ubistva izvršena 13. jula 1995. potkrepljuju postojanje plana i njegovo proširenje

899. **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada se na ubijanja izvršena 13. jula 1995. oslonilo kao na dokaz koji potkrepljuje postojanje plana ubistva i njegovo proširenje na muškarce zarobljene iz kolone.²⁵⁹⁵ U vezi s tim, on tvrdi da nema pouzdanih dokaza o sljedećem: (1) da je

²⁵⁸⁸ V. gore, par. 866. V. takođe dolje, par. 979, 986-987.

²⁵⁸⁹ Prvostepena presuda, par. 1259.

²⁵⁹⁰ Prvostepena presuda, par. 1257. V. gore, par. 866. V. takođe dolje, par. 979.

²⁵⁹¹ Prvostepena presuda, par. 1259.

²⁵⁹² Prvostepena presuda, par. 1259.

²⁵⁹³ V. Prvostepena presuda, par. 590 i fusnota 2148.

²⁵⁹⁴ V., npr., gore, par. 822, 841, 851-853, 855-856.

²⁵⁹⁵ Popovićev žalbeni podnesak, par. 203. V. žalbeni pretres, AT. 75 (2. decembar 2013.).

ikada došlo do ubijanja na rijeci Jadar i u Rašića Gaju;²⁵⁹⁶ (2) da se ubijanje u dolini Cerske dogodilo 13. jula 1995.;²⁵⁹⁷ i (3) da je ubijanje na livadi u Sandićima i u skladištu u Kravici bilo dio plana ubistva.²⁵⁹⁸ Žalbeno vijeće će redom analizirati svaki od tih slučajeva ubijanja.

i. Ubijanje na rijeci Jadar

900. **Popović** tvrdi da nije bilo pouzdanih dokaza da se ubijanje na rijeci Jadar uopšte dogodilo.²⁵⁹⁹ Kao prvo, on tvrdi da je svjedok PW-112, jedini svjedok o ovom događaju, često mijenjao iskaz u vezi sa svojom pripadnošću i ulogom u ABiH i da je ABiH na njega vršila pritisak da lažno izjavi da je preživio pogubljenje u Karakaju jer bi to mjesto njegovu priču učinilo uvjerljivijom.²⁶⁰⁰ **Popović** tvrdi da je iskaz svjedoka PW-112 nerealan pošto nije bilo moguće da svjedok koji je teško krvario za dva dana prepješači 100 kilometara.²⁶⁰¹ Kao drugo, **Popović** tvrdi da, čak i da se ubijanje na rijeci Jadar dogodilo, svjedočenje svjedoka PW-112 opovrgava da je to ubijanje izvršeno kao dio zajedničkog cilja UZP-a ubistva, pošto bi od velikog broja koji su bili u zatočenju snaga bosanskih Srba bilo strijeljano više od 16 zarobljenika.²⁶⁰² Najzad, **Popović** naglašava da, uprkos detaljnoj pretrazi, na obali Jadra nisu pronađeni nikakvi fizički dokazi ubijanja.²⁶⁰³

901. Tužilaštvo u odgovoru kaže da se Pretresno vijeće razumno oslonilo na svjedočenje svjedoka PW-112.²⁶⁰⁴ Nadalje, tužilaštvo tvrdi da to što je svjedok PW-112 svjedočio samo o 16 pogubljenja kojima je zaista bio očevidac ne znači da su to bila i jedina izvršena ubistva.²⁶⁰⁵ Najzad, tužilaštvo tvrdi da ne postoji uslov da svjedočenje svjedoka PW-112 mora biti potkrijepljeno.²⁶⁰⁶

902. Žalbeno vijeće ima u vidu da je svjedok PW-112 bio podvrgnut detaljnom unakrsnom ispitivanju, koje je obuhvatalo pitanja o njegovoj navodnoj pripadnosti ABiH i navodnom pritisku kojem je bio izložen kako bi dao lažnu izjavu.²⁶⁰⁷ Pošto je imalo mogućnost da sasluša svjedočenje ovog svjedoka o tim pitanjima, Pretresno vijeće je odlučilo da se osloni na njegov iskaz. **Popović** se očito ne slaže s ocjenom vjerodostojnosti svjedoka PW-112 koju je dalo Pretresno vijeće; međutim, on nije pokazao kako je Pretresno vijeće pogriješilo. Što se tiče **Popovićeve** tvrdnje da udaljenost

²⁵⁹⁶ Popovićev žalbeni podnesak, par. 203-207.

²⁵⁹⁷ Popovićev žalbeni podnesak, par. 203, 208-210.

²⁵⁹⁸ Popovićev žalbeni podnesak, par. 211-214.

²⁵⁹⁹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 204; Popovićeva replika, par. 62.

²⁶⁰⁰ Popovićev žalbeni podnesak, par. 204.

²⁶⁰¹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 204; Popovićeva replika, par. 62. V. dolje, fusnota 2609.

²⁶⁰² Popovićev žalbeni podnesak, par. 205; Popovićeva replika, par. 63.

²⁶⁰³ Popovićev žalbeni podnesak, par. 206; Popovićeva replika, par. 63.

²⁶⁰⁴ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 109-110.

²⁶⁰⁵ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 111.

²⁶⁰⁶ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 111 i fusnota 462.

između mjesta pogubljenja i Tuzle dovodi u pitanje vjerodostojnost iskaza svjedoka PW-112, Žalbeno vijeće zaključuje da **Popović** nije potkrijepio svoju tvrdnju da nije vjerovatno da je svjedok PW-112 mogao doći do kliničkog centra Gradina u Tuzli 16. jula 1995.,²⁶⁰⁸ čak i da je išao pješice i bio ranjen.²⁶⁰⁹ Žalbeno vijeće, stoga, zaključuje da **Popović** nije pokazao da se nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao osloniti na svjedočenje svjedoka PW-112.

903. Žalbeno vijeće smatra da to što svjedok PW-112 nije svjedočio u ubistvima drugih zarobljenika ne mora nužno značiti da se ona nisu ni dogodila. Zapravo, Pretresno vijeće je zaključilo da su, otprilike u isto vrijeme kada se dogodilo ubijanje na rijeci Jadar, snage bosanskih Srba ubile i muškarce, bosanske Muslimane, koje su držale u zatočenju na nekoliko obližnjih lokacija, uključujući Bratunac,²⁶¹⁰ Potočare,²⁶¹¹ dolinu Cerske,²⁶¹² livadu u Sandićima,²⁶¹³ Rašića Gaj²⁶¹⁴ i Kravicu.²⁶¹⁵

904. Najzad, što se tiče **Popovićeve** tvrdnje da nisu pronađeni nikakvi tragovi ubijanja na rijeci Jadar, Žalbeno vijeće podsjeća da ništa ne sprečava Pretresno vijeće da se osloni na svjedočenje vjerodostojnog svjedoka koje nije potkrijepljeno fizičkim dokazima.²⁶¹⁶ Žalbeno vijeće, stoga, zaključuje da **Popović** nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi na osnovu

²⁶⁰⁷ V. svjedok PW-112, T. 3225-3226, 3236-3237, 3239-3240 (djelimično zatvorena sjednica), 3242-3247 (dijelom na djelimično zatvorenoj sjednici), 3255 (djelimično zatvorena sjednica), 3262 (30. oktobar 2006.).

²⁶⁰⁸ Žalbeno vijeće ima u vidu da se u Prvostepenoj presudi spominje klinički centar Gradina u Zvorniku. V. Prvostepena presuda, par. 408. Međutim, svjedok PW-112 je u svom svjedočenju rekao da se bolnica u koju je primljen nalazi u Tuzli. V. svjedok PW-112, T. 3238-3239 (djelimično zatvorena sjednica), 3244-3245 (30. oktobar 2006.). Isto tako, u Prvostepenoj presudi je konstatovano da je svjedok PW-112 primljen u bolnicu 15. jula 1995. V. Prvostepena presuda, par. 408. Žalbeno vijeće ima u vidu da reference na koje se poziva Pretresno vijeće ne idu u prilog tom zaključku i da svjedočenje svjedoka PW-112 jasno pokazuje da je stigao u bolnicu u Tuzli 16. jula 1995. V. svjedok PW-112, T. 3280 (30. oktobar 2006.).

²⁶⁰⁹ V. svjedok PW-112, T. 3277-3281, 3290-3291 (30. oktobar 2006.); DP P01470, Mapa; DP 7DP02109, Mapa zone odgovornosti Drinskog korpusa; DP 7D00064, Mapa Zvornika. Žalbeno vijeće ima u vidu da je, prema svjedočenju svjedoka PW-112, pogubljenje izvršeno na obali rijeke Jadar iznad Konjević Polja oko podneva 13. jula 1995. V. svjedok PW-112, T. 3278 (30. oktobar 2006.); DP P01470, Mapa. Dana 14. jula 1995., on je naišao na kolonu bosanskih Muslimana kod rijeke Drinjače, svjedok PW-112, T. 3277-3279 (30. oktobar 2006.). Pravolinijska udaljenost između rijeke Drinjače i teritorije koju je držala ABiH nije veća od 25 kilometara. Tuzla je udaljena dodatnih 20-25 kilometara. S obzirom na to da je svjedok PW-112 stigao u bolnicu u Tuzli 16. jula 1995., i imajući u vidu da se kolona nije uvijek kretala pravolinijski, Žalbeno vijeće ipak smatra da **Popović** nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao da zaključi da je iskaz svjedoka PW-112 vjerodostojan.

²⁶¹⁰ Prvostepena presuda, par. 450-457, 460-463, 794 (gdje se zaključuje da su ubijanja izvršile snage bosanskih Srba u periodu od 12. do 15. jula 1995. kod škole "Vuk Karadžić", kao i u štabu Bratunačke brigade negdje 13. jula 1995. ili nakon tog datuma).

²⁶¹¹ Prvostepena presuda, par. 354-361, 794 (gdje se zaključuje da su ubijanja izvršile snage bosanskih Srba 13. jula 1995. kod baze Nizozemskog bataljona i u "bijeloj kući").

²⁶¹² Prvostepena presuda, par. 414, 794.

²⁶¹³ Prvostepena presuda, par. 421-423, 794.

²⁶¹⁴ Prvostepena presuda, par. 351-353, 794.

²⁶¹⁵ Prvostepena presuda, par. 424-449, 794 (gdje se zaključuje da su ubijanja izvršile snage bosanskih Srba između 13. i 14. jula 1995. u skladištu u Kravici i kod supermarketa u Kravici).

²⁶¹⁶ V. Drugostepena presuda u predmetu *Nizeyimana*, par. 135; Drugostepena presuda u predmetu *Bizimungu*, par. 241; Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, fusnota 2505; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1114; Drugostepena presuda u predmetu *Gatete*, par. 138.

svjedočenja svjedoka PW-112 mogao zaključiti da se ubijanje na rijeci Jadar dogodilo. **Popovićevi** prigovori u vezi s ubijanjem na rijeci Jadar stoga se odbacuju.

ii. Ubijanje u Rašića Gaju

905. **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da je navodno ubijanje u Rašića Gaju bilo dio zajedničkog cilja budući da je, na osnovu dokaza, razuman alternativni zaključak bio da se ono uopšte nije dogodilo.²⁶¹⁷ On tvrdi da svjedočenje svjedoka tužilaštva PW-118 nije potkrijepljeno i da nikada nije pronađen nijedan trag pogubljenja u obliku fizičkih dokaza. Što se tiče dviju osoba koje je svjedok PW-118 naveo kao one koje su, prema navodima, ubijene u Rašića Gaju, **Popović** tvrdi da Pretresno vijeće, iako je zaključilo da one nisu identifikovane, nije uzelo u obzir da se "one ne nalaze na spisku nestalih iz Srebrenice".²⁶¹⁸ **Popović**, stoga, tvrdi da su te dvije osobe preživjele ili da nikada nisu ni postojale.²⁶¹⁹

906. Tužilaštvo u odgovoru kaže da Pretresnom vijeću nisu bili potrebni fizički dokazi s lokacije grobnice da bi se potkrijepio iskaz svjedoka PW-118 i da je ono znalo da ostaci dvije osobe koje je naveo svjedok PW-118 još nisu bili pronađeni.²⁶²⁰

907. Pretresno vijeće je sasvim dobro znalo da dokumentarni dokazi ne potkrepljuju svjedočenje o identitetu dviju osoba koje je svjedok PW-118 naveo kao žrtve, te je konkretno napomenulo da se njihova imena ne nalaze na Spisku preminulih koji je 2009. sastavio MKNL. Ipak, Pretresno vijeće je odlučilo da se osloni na iskaz svjedoka PW-118 da bi utvrdilo da su 22 muškarca, bosanska Muslimana, ubijena u Rašića Gaju.²⁶²¹ **Popović** nije pokazao kako bi to što se dva imena koja je svjedok PW-118 naveo ne nalaze na spisku nestalih osoba učinilo pogrešnom ocjenu vjerodostojnosti svjedoka PW-118 koju je dalo Pretresno vijeće. Dalje, čak i ako nisu pronađeni fizički tragovi ubijanja u Rašića Gaju, Žalbeno vijeće ponavlja da ništa ne sprečava Pretresno vijeće da se osloni na vjerodostojno nepotkrijepljeno svjedočenje svjedoka.²⁶²² Žalbeno vijeće, stoga, zaključuje da **Popović** nije pokazao da se nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao osloniti na svjedočenje svjedoka PW-118 da bi utvrdio da se ubijanje u Rašića Gaju dogodilo.

²⁶¹⁷ Popovićeva replika, par. 64. V. Popovićev žalbeni podnesak, par. 207.

²⁶¹⁸ Popovićev žalbeni podnesak, par. 207; Popovićeva replika, par. 64, gdje se upućuje na DP P03159a (povjerljivo). Upor. Popovićev žalbeni podnesak, par. 161.

²⁶¹⁹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 207.

²⁶²⁰ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 113.

²⁶²¹ Prvostepena presuda, fusnota 1199.

²⁶²² V. gore, fusnota 2616.

iii. Ubijanje u dolini Cerske

908. Na početku, Žalbno vijeće podsjeća da je odbacilo **Popovićev** argument da se Pretresno vijeće neprimjereno oslonilo na svjedočenje svjedoka PW-120 na osnovu pravila 92bis kada je donijelo zaključke u vezi s ubijanjem u dolini Cerske.²⁶²³ Žalbno vijeće takođe podsjeća da je odbacilo sličan **Bearin** prigovor na zaključak da su 13. jula 1995. pripadnici snaga bosanskih Srba ubili oko 150 muškaraca, bosanskih Muslimana, u dolini Cerske.²⁶²⁴

909. **Popović** alternativno tvrdi da je sjećanje svjedoka PW-120 o datumu pogubljenja diskutabilno, i naglašava da se u Prvostepenoj presudi u predmetu *Krstić*, na osnovu potpuno identičnih dokaza, kaže da je vrijeme tog pogubljenja navedeno u njegovom svjedočenju bilo neprecizno.²⁶²⁵ Tužilaštvo osporava tu tvrdnju.²⁶²⁶

910. U Prvostepenoj presudi u predmetu *Krstić*, gdje se u relevantnom dijelu kaže da "[m]aterijalni dokazi potkrepljuju iskaz [svjedoka PW-120] o samoj činjenici da se dogodila egzekucija u Cerskoj dolini (iako ne i o tačnom njenom vremenu)",²⁶²⁷ ne dovodi se u pitanje preciznost svjedočenja svjedoka. Naprotiv, Pretresno vijeće u predmetu *Krstić* samo je prihvatilo da fotografije iz vazduha – koje su predstavljale fizički dokaz za koji je rečeno da potkrepljuje ovo svjedočenje – ne omogućuju da se preciznije utvrdi kada se to pogubljenje dogodilo.²⁶²⁸ Dakle, fizički dokazi, a ne svjedočenje, bili su prepreka za izvođenje preciznijeg zaključka u pogledu vremena. Žalbno vijeće, stoga, smatra da je **Popovićev** argument bez osnova.

iv. Ubijanje na livadi u Sandićima i u skladištu u Kravici

911. **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće izvelo nerazumne zaključke na osnovu ubijanja na livadi u Sandićima i u skladištu u Kravici, za koja tvrdi da nisu bila dio plana ubistva.²⁶²⁹

912. Što se tiče ubijanja na livadi u Sandićima, **Popović** osporava zaključak Pretresnog vijeća da su, kada je ponestalo vozila korištenih da se zarobljenici, bosanski Muslimani, prevezu s livade u Sandićima u skladište u Kravici, snage bosanskih Srba na toj livadi pobile preostale zarobljenike.²⁶³⁰ On tvrdi da je Pretresno vijeće, oslanjajući se na smrt tih deset muškaraca, bosanskih Muslimana, nerazumno zaključilo da je do tada bilo odlučeno da će svi zarobljenici biti

²⁶²³ V. gore, par. 110.

²⁶²⁴ V. gore, par. 301.

²⁶²⁵ Popovićev žalbeni podnesak, par. 208, 210.

²⁶²⁶ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 117.

²⁶²⁷ Prvostepena presuda u predmetu *Krstić*, par. 202.

²⁶²⁸ Prvostepena presuda u predmetu *Krstić*, par. 202.

²⁶²⁹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 211, 213. V. takođe Popovićeva replika, par. 54.

²⁶³⁰ Popovićev žalbeni podnesak, par. 213.

pogubljeni. U vezi s tim, on ukazuje na dokaze koji pokazuju da je većina zarobljenika s livade u Sandićima pješice otišla do skladišta u Kravici. **Popović** tvrdi da te činjenice znače da je, od svih zarobljenika, bosanskih Muslimana, s livade u Sandićima, tamo zadržano samo njih deset i odabrano da budu ubijeni iz nekih posebnih razloga koji nisu utvrđeni tokom suđenja. On zaključuje da ta ubijanja na livadi u Sandićima, iako su protivpravna, ne dokazuju postojanje plana ubijanja svih muškaraca, bosanskih Muslimana, navodeći da bi, da je takav plan zaista postojao, bilo zadržano i ubijeno više od deseterice od više hiljada zarobljenika.²⁶³¹

913. Što se tiče ubijanja u skladištu u Kravici, **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno zaključilo da je ono bilo dio zajedničkog plana ubistva vojno sposobnih muškaraca iz Srebrenice.²⁶³² On tvrdi da to nije jedini razuman zaključak, budući da znatan broj dokaza ukazuje na to da, čak i nakon ubijanja u skladištu u Kravici, nije postojao plan da se pogube svi zarobljenici, bosanski Muslimani.²⁶³³ **Popović** tvrdi da se ubijanje u skladištu u Kravici ne bi dogodilo da nije bilo incidenta "opečenih ruku", u kojem je jedan zarobljenik, bosanski Musliman, zgrabio oružje i ubio jednog stražara.²⁶³⁴ **Popović** tvrdi da to što su oprema i mehanizacija koje su korištene za pokopavanje žrtava bile obezbijeđene tek nakon ubijanja u skladištu u Kravici dokazuje da ta ubistva nisu bila unaprijed planirana.²⁶³⁵

914. Najzad, **Popović** dovodi u pitanje broj zarobljenika zatočenih na livadi u Sandićima, u Novoj Kasabi i na trećem, neutvrđenom mjestu, koji je navelo Pretresno vijeće.²⁶³⁶ On tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da je 6.000 zarobljenika, bosanskih Muslimana, bilo zatočeno do 17:30 sati 13. jula 1995. i kada je taj svoj zaključak zasnovalo na presretnutom razgovoru čiji učesnici nisu bili poznati, čime se postavlja pitanje autentičnosti prenesenih informacija. On tvrdi da je, iako se u presretnutom razgovoru govori o 1.500 do 2.000 zarobljenika zatočenih na svakom od ta tri mjesta, Pretresno vijeće nerazumno zaokružilo taj broj kada je izračunavalo ukupan broj.²⁶³⁷

915. Tužilaštvo u odgovoru kaže da je Pretresno vijeće razumno zaključilo da su ubijanja na livadi u Sandićima i u skladištu u Kravici bila dio UZP-a ubistva i da dokazi na koje **Popović** upućuje ne dovode u pitanje taj zaključak.²⁶³⁸ Ono tvrdi da ništa ne ide u prilog **Popović**evoj tvrdnji da je Pretresno vijeće izvelo nedosljedne zaključke da su zarobljenici na livadi u Sandićima

²⁶³¹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 213; Popovićeva replika, par. 67.

²⁶³² Popovićev žalbeni podnesak, par. 211.

²⁶³³ Popovićev žalbeni podnesak, par. 211-212.

²⁶³⁴ V. gore, par. 798.

²⁶³⁵ Popovićeva replika, par. 56.

²⁶³⁶ Popovićev žalbeni podnesak, par. 214.

²⁶³⁷ Popovićev žalbeni podnesak, par. 214; Popovićeva replika, par. 68.

²⁶³⁸ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 120-121.

strijeljani kada je ponestalo autobusa i da su zarobljenici takođe odatle pješčili.²⁶³⁹ Najzad, tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće postupilo u okviru svog diskrecionog ovlaštenja kada je zaključilo da je oko 6.000 zarobljenika bilo zatočeno 13. jula 1995. U svakom slučaju, tužilaštvo tvrdi da **Popović** nije pokazao nikakav uticaj te navodne greške Pretresnog vijeća na presudu.²⁶⁴⁰

916. Pretresno vijeće je prihvatilo da su zarobljenici zatočeni na livadi u Sandićima prebačeni 13. jula 1995. u skladište u Kravici i pješice i autobusima.²⁶⁴¹ Oni zarobljenici kojima je naređeno da formiraju kolonu i pješice odu u skladište u Kravici stigli su tamo u periodu od 15:00 do 17:00 sati.²⁶⁴² Ostali zarobljenici su preveženi autobusima. Svjedok PW-111, koji je u skladište u Kravici došao autobusom, bio je među prvima koji su stigli.²⁶⁴³ Prema riječima svjedoka tužilaštva PW-100, autobusi su prevozili zarobljenike u skladište u Kravici do kasnih popodnevni ili ranih večernjih sati, kada je na livadi u Sandićima ostalo još samo 10-15 zarobljenika.²⁶⁴⁴ Tek tada su stražari, kada im je rečeno da više neće doći nijedan autobus, preostale zarobljenike strijeljali na licu mjesta.²⁶⁴⁵ Žalbeno vijeće smatra da **Popović** nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao protumačiti okolnosti ubijanja posljednjih 10-15 zarobljenika, uključujući to da nije bilo prikladnog načina da se oni prevezu i činjenicu da samo što nije bilo počelo masovno pogubljenje zarobljenika u skladištu u Kravici,²⁶⁴⁶ kao dokaz da je operacija ubistva već bila u toku.²⁶⁴⁷ **Popovićev** argument se, stoga, odbacuje.

917. Što se tiče dokaza koji, po **Popovićevoj** tvrdnji, ukazuju na to da čak ni poslije ubijanja u skladištu u Kravici nije postojala odluka da se pogube zarobljenici, bosanski Muslimani, Žalbeno vijeće podsjeća da je već odbacilo njegove tvrdnje u vezi s tim i zaključuje da on u ovom prigovoru nije iznio nijedan novi argument.²⁶⁴⁸

918. Što se tiče **Popovićeve** tvrdnje da do pogubljenja ne bi došlo da nije bilo incidenta "opečenih ruku", Žalbeno vijeće ima u vidu da zaključci Pretresnog vijeća u vezi s tim samo pokazuju da je masovno pogubljenje uslijedilo nakon incidenta "opečenih ruku".²⁶⁴⁹ Osim toga, pogubljenja su vršena tokom dugog vremenskog perioda, pri čemu su pripadnici snaga bosanskih Srba periodično ulazili u skladište u Kravici, otvarali vatru i ubacivali ručne bombe kroz prozore

²⁶³⁹ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 122.

²⁶⁴⁰ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 123.

²⁶⁴¹ Prvostepena presuda, par. 426.

²⁶⁴² Prvostepena presuda, par. 426. V. takođe Prvostepena presuda, par. 424-425.

²⁶⁴³ Prvostepena presuda, par. 427.

²⁶⁴⁴ Svjedok PW-100, T. 14830 (5. septembar 2007.). V. Prvostepena presuda, par. 421 i fusnota 1498.

²⁶⁴⁵ Prvostepena presuda, par. 421.

²⁶⁴⁶ V. dolje, par. 918.

²⁶⁴⁷ V. Prvostepena presuda, par. 1059.

²⁶⁴⁸ V. gore, par. 894-895. Žalbeno vijeće ima u vidu da "DP 1D01436", treći dokaz na koji se **Popović** poziva u prilog svojoj tvrdnji (v. Popovićev žalbeni podnesak, fusnota 290), nije uključen u spis prvostepenog postupka.

²⁶⁴⁹ V. Prvostepena presuda, par. 444, 1527, 1533.

tokom cijele noći sa 13. na 14. juli 1995.²⁶⁵⁰ To sistematsko ubijanje, zajedno s činjenicom da je pobijeno najmanje hiljadu ljudi,²⁶⁵¹ u suprotnosti je s **Popovićevom** kvalifikacijom da je do ubijanja došlo slučajno, u namjeri da se uguši čin otpora. Čak i da je incident "opečenih ruku" izazvao masovno pogubljenje u skladištu u Kravici, njegove razmjere i trajanje idu u prilog zaključku Pretresnog vijeća da je sudbina zarobljenika već bila zapečaćena i da je njihovo pogubljenje samo pomjereno unaprijed.²⁶⁵² Iz tog istog razloga, Žalbeno vijeće se nije uvjerilo da to što je mehanizacija za pokopavanje mobilisana tek nakon ubijanja u skladištu u Kravici pokazuje da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da su ta ubijanja bila dio zajedničkog plana ubistva.²⁶⁵³ **Popovićev** argument se, stoga, odbacuje.

919. Najzad, što se tiče **Popovićevog** prigovora u vezi s brojem zarobljenika zatočenih na području Bratunca 13. jula 1995., Žalbeno vijeće najprije primjećuje da je zaključak Pretresnog vijeća da je bilo "zatočeno otprilike 6.000 zarobljenika, bosanskih Muslimana", praćen fusnotom u kojoj se upućuje na presretnuti razgovor u kojem se pominje da je na svakoj od te tri lokacije bilo od 1.500 do 2.000 muškaraca.²⁶⁵⁴ **Popovićev** prigovor na vjerodostojnost tog presretnutog razgovora svodi se na isticanje činjenice da nisu poznate osobe koje su taj razgovor vodile. To, po mišljenju Žalbenog vijeća, samo po sebi ne pokazuje da su informacije sadržane u tom razgovoru lišene autentičnosti. Kao drugo, čak i ako se pretpostavi da izraz "otprilike" ne obuhvata u dovoljnoj mjeri mogući raspon od 4.500 do 6.000 zarobljenika o kojem se može izvesti zaključak iz tog dokaza, Žalbeno vijeće zaključuje da **Popović** nije pokazao da je ta potencijalna nepreciznost mogla imati bilo kakvog uticaja na njegovu osuđujuću presudu i kaznu. **Popovićev** argument u vezi s tim stoga se odbacuje.

920. Žalbeno vijeće, stoga, zaključuje da **Popović** nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao zaključiti da su ubijanja na livadi u Sandićima i u skladištu u Kravici bila dio plana ubistva.

g. Zaključak

921. Na osnovu gore navedenog, Žalbeno vijeće zaključuje da **Popović** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo u pogledu proširenja i provođenja plana ubistva, te, stoga, odbacuje njegov argument.

²⁶⁵⁰ V. Prvostepena presuda, par. 428-430, 435-436, 1533.

²⁶⁵¹ Prvostepena presuda, par. 443.

²⁶⁵² V. Prvostepena presuda, par. 445.

²⁶⁵³ Prvostepena presuda, par. 438.

²⁶⁵⁴ Prvostepena presuda, par. 383 i fusnota 1296. V. Popovićev žalbeni podnesak, par. 214. Iako **Popović** upućuje na paragraf 323, Žalbeno vijeće smatra da je to štamparska greška i dalje u tekstu će polaziti od toga da je on htio da uputi na paragraf 383 Prvostepene presude.

(ii) Bearina žalba (osnova 6, djelimično)a. Navod o grešci zbog zaključka da su svi zatočeni muškarci bili određeni za pogubljenje

922. **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da su svi zatočeni muškarci bili određeni za pogubljenje. On tvrdi da su postojali legitimni vojni razlozi da se iz kolone zarobe muškarci, bosanski Muslimani, koji su pokušavali da se probiju iz okruženja. On u vezi s tim tvrdi da je Pretresno vijeće potpuno zanemarilo dokaze da je ta kolona u povlačenju predstavljala vojnu prijetnju gradu Zvorniku, kao i da nije uzelo u obzir vojne napore da se zarobe neprijateljski vojnici.²⁶⁵⁵

923. Tužilaštvo u odgovoru kaže da Pretresno vijeće nije zanemarilo dokaze da su neka dejstva protiv kolone možda u vojnom smislu bila opravdana, napominjući da to čak nije ni bilo osporeno. Ono tvrdi da je Pretresno vijeće ipak razumno zaključilo da je krajnji cilj bio pogubljenje svih zarobljenih muškaraca, bosanskih Muslimana.²⁶⁵⁶

924. Žalbeno vijeće smatra da je utvrđivanje da li je bilo legitimnih vojnih razloga da se zarobe i zatoče muškarci iz kolone, bosanski Muslimani, možda moglo biti relevantno da je energična potjera za kolonom od strane snaga bosanskih Srba bila jedina osnova za zaključak Pretresnog vijeća da su svi muškarci, bosanski Muslimani, zatočeni na području Bratunca 13. jula 1995. bili određeni za pogubljenje. Međutim, to nije tako. Pretresno vijeće je zaključilo da su 13. jula 1995. na području Bratunca bile zatočene hiljade muškaraca, bosanskih Muslimana, uključujući one koji su bili odvojeni u Potočarima, kao i veliki broj onih iz kolone koji su se predali ili koje su snage bosanskih Srba zarobile.²⁶⁵⁷ Pretresno vijeće je zaključilo da su uslovi zatočenja na području Bratunca bili slični onima u Potočarima, za koje je već ranije zaključilo da predstavljaju dokaz da je u toku bio plan ubijanja.²⁶⁵⁸ Pri donošenju zaključka da su uslovi zatočenja predstavljali još jedan dokaz da su svi muškarci, bosanski Muslimani, na području Bratunca bili određeni za pogubljenje,²⁶⁵⁹ Pretresno vijeće je detaljno navelo uslove na četiri lokacije: (1) zarobljenicima na livadi u Sandićima rečeno je da svoje stvari bace na gomilu i da predaju novac; (2) zarobljenike u Konjević Polju su pretresli i oduzeli im stvari; (3) zarobljenici na fudbalskom igralištu u Novoj Kasabi nisu dobijali hranu i vodu, a svoje stvari su morali da bace na veliku gomilu koja je zapaljena nakon što su ih odvezli odatle, pošto im je, kada su počeli da se ukrcavaju u autobuse,

²⁶⁵⁵ Bearin žalbeni podnesak, par. 63.

²⁶⁵⁶ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 81.

²⁶⁵⁷ Prvostepena presuda, par. 1056.

²⁶⁵⁸ Prvostepena presuda, par. 1053, 1056. V. takođe gore, par. 862.

²⁶⁵⁹ Prvostepena presuda, par. 1056.

rečeno da im stvari više neće biti potrebne; i (4) zarobljenike u školi "Vuk Karadžić" nisu ni pitali za imena niti su ih ispitivali, već su im rekli da napolju ostave torbe, uključujući hranu.²⁶⁶⁰ Na osnovu gore navedenog, Žalbeno vijeće konstatuje da **Beara** nije pokazao da razumni presuditelj o činjenicama ne bi mogao zaključiti da su svi muškarci, bosanski Muslimani, zatočeni na području Bratunca 13. jula 1995. bili određeni za pogubljenje.

925. Što se tiče **Bearinog** argumenta da je Pretresno vijeće zanemarilo dokaze, Žalbeno vijeće ponavlja da se, ukoliko nema pokazatelja da je Pretresno vijeće potpuno zanemarilo neki konkretan dokaz, pretpostavlja da je Pretresno vijeće ocijenilo sve dokaze koji su mu predloženi. Pokazatelj da je neki dokaz zanemaren može postojati kada se dokaz koji je očito relevantan za zaključke ne pominje u obrazloženju Pretresnog vijeća.²⁶⁶¹ Iz gore navedenih razloga, Žalbeno vijeće smatra da **Beara** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo, budući da dokazi koji pokazuju da li su postojali legitimni vojni razlozi da se zarobe i zatoče muškarci, bosanski Muslimani, nisu bili očito relevantni za utvrđivanje da li su svi muškarci, bosanski Muslimani, zatočeni na području Bratunca 13. jula 1995. bili određeni za pogubljenje.

926. U skladu s tim, ovaj aspekt **Bearine** žalbene osnove 6 se odbacuje.

b. Da li je Pretresno vijeće pogriješilo prilikom tumačenja Naređenja od 13. jula

927. **Beara** tvrdi da zaključak Pretresnog vijeća – da je to što se u Mladićevom Naređenju od 13. jula govori o "borbenim dejstvima" bio samo pokušaj da se prikrije pravi karakter predstojeće operacije ubijanja – predstavlja pogrešan zaključak koji se ne zasniva ni na kakvim dokazima.²⁶⁶² On takođe tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je izašlo iz okvira običnog značenja riječi korištenih u Naređenju od 13. jula i kada nije uvažilo druge zaključke koji su se mogli izvesti na osnovu tog dokaza, kao što je postojanje legitimnih vojnih razloga. On tvrdi da su te greške dovele do neostvarenja pravde.²⁶⁶³ Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Bearin** pokušaj da ocjenu dokaza koju je dalo Pretresno vijeće zamijeni vlastitom ocjenom treba odbaciti bez razmatranja.²⁶⁶⁴

928. Žalbeno vijeće primjećuje da **Beara** tvrdi da je greška Pretresnog vijeća zbog zaključka da to što se u Naređenju od 13. jula višekratno pominju "borbeni" uslovi nije ništa drugo do slab pokušaj prikrivanja pravog karaktera predstojeće operacije²⁶⁶⁵ dovela do neostvarenja pravde, ali da ničim ne potkrepljuje taj argument. Dalje, Žalbeno vijeće podsjeća na svoj raniji zaključak u vezi s

²⁶⁶⁰ Prvostepena presuda, par. 1056 i fusnota 3462.

²⁶⁶¹ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, fusnota 2527; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, fusnote 3289, 4205; Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 23.

²⁶⁶² Bearin žalbeni podnesak, par. 64. V. gore, par. 834, gdje se definiše Naređenje od 13. jula.

²⁶⁶³ Bearin žalbeni podnesak, par. 65.

²⁶⁶⁴ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 82.

Popovićevim prigovorima na to što se Pretresno vijeće oslonilo na Naređenje od 13. jula kao na dokaz o postojanju plana ubistva.²⁶⁶⁶ Shodno tome, čak i da zaključak Pretresnog vijeća da je isključiva svrha Naređenja od 13. jula bila da se stvore uslovi tajnosti neophodni za provođenje plana ubistva (budući da je to naređenje možda *takođe* moglo imati za cilj da se obezbijede uspješna borbena dejstva) jeste nategnut,²⁶⁶⁷ **Beara** nije pokazao da je ocjena Naređenja od 13. jula koju je dalo Pretresno vijeće dovela do neostvarenja pravde. Shodno tome, taj aspekt **Bearine** žalbene osnove 6 se odbacuje.

c. Da li su ubijanja u skladištu u Kravici, u dolini Cerske i na rijeci Jadar bila unaprijed smišljena

929. **Beara** osporava to što se Pretresno vijeće oslonilo na "masovnost ubijanja izvršenih 13. jula u prilog zaključku da je riječ o unaprijed smišljenim događajima".²⁶⁶⁸ On navodi da ni ubijanja u skladištu u Kravici, u dolini Cerske i na rijeci Jadar, ni vrijeme kada je do njih došlo ne idu u prilog zaključku Pretresnog vijeća da su ona bila unaprijed smišljena.²⁶⁶⁹ Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Bearine** argumente treba odbaciti bez razmatranja jer on pogrešno tumači Prvostepenu presudu i ne pokazuje da je tumačenje Pretresnog vijeća bilo nerazumno.²⁶⁷⁰

930. Pretresno vijeće je zaključilo da su operacija ubistva i naponi da se osigura da se ona provede u tajnosti bez neželjenog miješanja bili unaprijed smišljeni.²⁶⁷¹ Pretresno vijeće je takođe zaključilo da događaji na livadi u Sandićima, naime to da je, kada je nestalo autobusa za prevoz muškaraca na pogubljenje, došlo naređenje da se preostali muškarci strijeljaju na licu mjesta, pokazuju da je sudbina muškaraca, bosanskih Muslimana, bila unapred zapečaćena.²⁶⁷² Iako je konstatovalo da je provođenje plana ubistva značilo da je sudbina tih muškaraca, bosanskih Muslimana, bila unapred zapečaćena, Pretresno vijeće nije – suprotno **Bearinim** tvrdnjama – izvelo zaključak da su konkretni događaji, kao što su ubijanja u skladištu u Kravici, u dolini Cerske i na rijeci Jadar, bili unaprijed smišljeni. Žalbeno vijeće ima u vidu da nije bilo potrebe da Pretresno vijeće izvodi zaključak da su ta ubijanja bila unaprijed smišljena. Baš kao što se zajednički cilj može ostvariti bez prethodnog planiranja,²⁶⁷³ tako se mogu ostvariti i zločini počinjeni radi

²⁶⁶⁵ Prvostepena presuda, par. 1058. V. gore, par. 834, 865.

²⁶⁶⁶ V. gore, par. 873.

²⁶⁶⁷ V. gore, par. 873.

²⁶⁶⁸ Bearin žalbeni podnesak, par. 66.

²⁶⁶⁹ Bearin žalbeni podnesak, par. 66.

²⁶⁷⁰ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 83.

²⁶⁷¹ Prvostepena presuda, par. 1058, 1067 ("masovna pogubljenja koja su izvršena poslije pada Srebrenice bila [su] planirana i organizovana i [...] činila [su] dio unaprijed smišljene operacije ubijanja širokih razmjera").

²⁶⁷² Prvostepena presuda, par. 1059.

²⁶⁷³ Drugostepena presuda u predmetu *Tadić*, par. 227.

provođenja tog zajedničkog cilja, kao što su ubijanja u skladištu u Kravici, u dolini Cerske i na rijeci Jadar. Shodno tome, taj aspekt **Bearine** žalbene osnove 6 se odbacuje.

(iii) Nikolićeva žalba (osnova 23)

931. **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo time što je nerazumno izvelo zaključak da se na Sastanku od 14. jula razgovaralo o organizaciji i koordinaciji operacije ubistva, čime je odbacilo jednako razuman zaključak da se razgovaralo o dolasku zarobljenika radi razmjene.²⁶⁷⁴ U prilog tome, **Nikolić** tvrdi da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir svjedočenja svjedoka M. Birčakovića, Perića i Lazara Ristića, koja potvrđuju njegovo uvjerenje da su zarobljenici dovođeni u Zvornik radi razmjene.²⁶⁷⁵ **Nikolić** takođe tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je svoj zaključak o sadržaju Sastanka od 14. jula zasnovalo na: (1) činjenici da je on omogućio prevoz zarobljenika na područje Zvornika, budući da je to bilo u skladu s njegovim uvjerenjem da će zarobljenici biti razmijenjeni;²⁶⁷⁶ i (2) ulozi organa bezbjednosti, budući da on **Popoviću** i **Beari** nije bio dovoljno značajan da bi mu u potpunosti objelodanili zločinački plan.²⁶⁷⁷ Najzad, **Nikolić** naglašava da se ti dokazi moraju razmotriti u kontekstu nerazumnog i pogrešnog zaključka Pretresnog vijeća da je on u noći 13. jula 1995. imao saznanja o operaciji ubistva.²⁶⁷⁸

932. Tužilaštvo u odgovoru kaže da je Pretresno vijeće razumno zaključilo da je **Nikolić** znao za planiranu operaciju ubistva 13. jula 1995. i da je od tog trenutka blisko sarađivao s **Popovićem** i **Bearom** na njenom provođenju.²⁶⁷⁹ Konkretno, tužilaštvo tvrdi da **Nikolić** nije pokazao da je Pretresno vijeće nerazumno zaključilo da se na Sastanku od 14. jula razgovaralo o operaciji ubistva.²⁶⁸⁰

933. U odsustvu neposrednih dokaza o tome o čemu se razgovaralo na Sastanku od 14. jula, Pretresno vijeće je zaključilo, na osnovu posrednih dokaza, da se na tom sastanku govorilo o organizaciji i koordinaciji operacije ubistva.²⁶⁸¹ Pretresno vijeće je to zaključilo na osnovu sljedećeg: (1) vremena održavanja Sastanka od 14. jula, konkretno razgovora u vezi s operacijom ubistva koje je **Nikolić** prethodne večeri vodio s **Popovićem** i **Obrenovićem**;²⁶⁸² (2) ranijih i kasnijih postupaka učesnika Sastanka od 14. jula, to jest činjenice da su **Popović** i **Nikolić** nakon

²⁶⁷⁴ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 373. V. Nikolićeva replika, par. 167. V. takođe gore, par. 344, gdje se definiše Sastanak od 14. jula.

²⁶⁷⁵ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 375-378. V. žalbeni pretres, AT. 305 (4. decembar 2013.).

²⁶⁷⁶ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 379-381.

²⁶⁷⁷ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 382-383. V. takođe Nikolićeva replika, par. 168-169.

²⁶⁷⁸ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 374; Nikolićeva replika, par. 166.

²⁶⁷⁹ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 130-132. V. takođe Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 134-135, 171.

²⁶⁸⁰ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 133, 172-173.

²⁶⁸¹ Prvostepena presuda, par. 472.

²⁶⁸² Prvostepena presuda, par. 470, 472 i fusnota 1716, par. 1104, 1345, 1356. V. dolje, par. 940.

sastanka odmah omogućili prevoz zarobljenika iz Bratunca u Zvornik, gdje su zarobljenici ubijeni;²⁶⁸³ i (3) ovlaštenja učesnika sastanka, uključujući **Nikolićev** položaj načelnika bezbjednosti Zvorničke brigade i ulogu organa bezbjednosti u operaciji ubistva.²⁶⁸⁴

934. Na početku, Žalbeno vijeće ima u vidu da se **Nikolićevi** argumenti u prilog njegovoj tvrdnji u okviru ove žalbene osnove u znatnoj mjeri oslanjaju na njegove argumente da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da je on znao za operaciju ubistva u večernjim satima 13. jula 1995. Kao što će biti razmotreno dalje u tekstu, ti prigovori ne stoje.²⁶⁸⁵

935. Žalbeno vijeće smatra da Pretresno vijeće nije konkretno diskutovalo o Perićevom i Ristićevom svjedočenju u vezi s navodnim **Nikolićevim** uvjerenjem da će zarobljenici biti razmijenjeni,²⁶⁸⁶ ali da iz toga nužno ne proizlazi da Pretresno vijeće nije razmotrilo njihova svjedočenja.²⁶⁸⁷ Žalbeno vijeće zaključuje da, imajući u vidu zaključak Pretresnog vijeća da su svi učesnici sastanka, uključujući **Nikolića**, bili obaviješteni o operaciji ubistva,²⁶⁸⁸ dokazi koji se zasnivaju na komunikacijama s **Nikolićem** od 14. jula 1995. nisu bili tako očito relevantni za zaključak Pretresnog vijeća da bi njihovo odsustvo iz Prvostepene presude pokazalo da ih je Pretresno vijeće zanemarilo.

936. Na osnovu gore navedenog, Žalbeno vijeće zaključuje da **Nikolić** nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao izvesti, kao jedini razuman, zaključak da se na Sastanku od 14. jula razgovaralo o organizaciji i koordinaciji operacije ubistva. **Nikolićeva** žalbena osnova 23 stoga se odbacuje.

2. Navodi o greškama koje se odnose na *mens rea*

937. Pretresno vijeće je zaključilo da su **Popović**, **Beara** i **Nikolić** dijelili namjeru da provedu zajednički cilj UZP-a ubistva.²⁶⁸⁹ Ono je zaključilo da su **Popović** i **Beara** znali za plan ubistva ujutro 12. jula 1995., dok je **Nikolić** za njega saznao najkasnije uveče 13. jula 1995.²⁶⁹⁰ Pretresno vijeće je zaključilo da je u periodu od večernjih sati 13. jula 1995. do jutra 14. jula 1995., u svrhu

²⁶⁸³ Prvostepena presuda, par. 472 i fusnota 1716, par. 474, 1107-1108, 1358. V. takođe Prvostepena presuda, par. 527, 1359-1362, 1364-1365.

²⁶⁸⁴ Prvostepena presuda, par. 472, 1068. V. takođe Prvostepena presuda, par. 1069-1070.

²⁶⁸⁵ V. dolje, par. 1013, 1023.

²⁶⁸⁶ V. Slavko Perić, T. 11375-11376 (11. maj 2007.); Lazar Ristić, T. 10088-10089 (16. april 2007.). Žalbeno vijeće napominje da je Pretresno vijeće razmotrilo svjedočenje M. Birčakovića. Prvostepena presuda, fusnota 4400, gdje se upućuje na: Milorad Birčaković, T. 11120 (8. maj 2007.).

²⁶⁸⁷ V. gore, par. 925.

²⁶⁸⁸ V. Prvostepena presuda, par. 1104, 1271.

²⁶⁸⁹ Prvostepena presuda, par. 1168, 1302, 1392.

²⁶⁹⁰ Prvostepena presuda, par. 1166, 1299, 1389, 1393.

organizovanja zatočenja i pogubljenja više hiljada zarobljenika koji su tada držani u Bratuncu, obavljeno više telefonskih razgovora, razmijenjeno više poruka i održano više sastanaka.²⁶⁹¹

938. Zaključci Pretresnog vijeća u vezi s dva telefonska razgovora vođena u periodu od 19:00 do 20:00 sati 13. jula 1995. posebno su relevantni. Prvo, **Popović** je nazvao **Nikolića** i tražio od njega da se pripremi za dolazak zarobljenika iz Bratunca u Zvornik, rekavši mu da će on i **Beara** organizovati tu operaciju i da će zarobljenici biti strijeljani po Mladićevom naređenju (dalje u tekstu: Razgovor Popović-Nikolić).²⁶⁹² Zatim, došlo je do Razgovora Nikolić-Obrenović, kada je **Nikolić** rekao Obrenoviću da je zvao **Popović** i prenio mu informacije koje je dobio od **Popovića** u vezi s prevozom zarobljenika iz Bratunca i u vezi s Mladićevim naređenjem da se oni strijeljaju.²⁶⁹³ **Nikolić** je u Razgovoru Nikolić-Obrenović takođe rekao da će **Popović** "nekoga poslati da usmeno prenese informaciju oko toga".²⁶⁹⁴ **Nikolić**, koji je tada bio na IKM-u u Kitovnicama, tražio je od Obrenovića da bude oslobođen dužnosti na IKM-u u Kitovnicama i insistirao da mu se za izvršenje zadatka koji mu je dat "stavi na raspolaganje" komandir Vojne policije Zvorničke brigade Miodir Jasikovac i barem jedan vod Vojne policije".²⁶⁹⁵ Pretresno vijeće je zaključilo da je **Nikolić** zaista oslobođen dužnosti na IKM-u u Kitovnicama.²⁶⁹⁶ Pretresno vijeće se u prilog tim zaključcima prevashodno oslonilo na svjedočenje svjedoka PW-168.²⁶⁹⁷

939. Pretresno vijeće je zaključilo da je **Beara** stigao u prostorije SDS-a Bratunac negdje poslije 20:00 sati 13. jula 1995. i da se s Deronjićem prepirao u vezi s tim da li zarobljenike treba ubiti u Bratuncu, nakon čega je ljut otišao (dalje u tekstu: prepirka Beare i Deronjića).²⁶⁹⁸ U prilog tom zaključku, Pretresno vijeće se oslonilo, između ostalog, na Razgovor s Borovčaninom²⁶⁹⁹ i na svjedočenje svjedoka M. Nikolića i Deronjića.²⁷⁰⁰

940. Pretresno vijeće je zaključilo da je **Beara** oko 20:30 sati 13. jula 1995. u centru Bratunca naredio M. Nikoliću da ide u Zvornik i da kaže **Nikoliću** da će hiljade bosanskih Muslimana koji su bili držani u Bratuncu biti upućene u Zvornik radi zatočenja i pogubljenja.²⁷⁰¹ M. Nikolić je otišao u kasarnu u preduzeću "Standard" u Zvorniku i odatle je prebačen na IKM u Kitovnicama, gdje je

²⁶⁹¹ Prvostepena presuda, par. 468, 470, 1104, 1271, 1345.

²⁶⁹² Prvostepena presuda, par. 470, 1104, 1345.

²⁶⁹³ Prvostepena presuda, par. 470, 1104, 1345. V. gore, par. 518, gdje se definiše Razgovor Nikolić-Obrenović.

²⁶⁹⁴ Prvostepena presuda, par. 1345.

²⁶⁹⁵ Prvostepena presuda, par. 1345. V. Prvostepena presuda, par. 470.

²⁶⁹⁶ Prvostepena presuda, par. 1345, 1349.

²⁶⁹⁷ V. Prvostepena presuda, par. 470, 1104, 1345. V. takođe Prvostepena presuda, par. 1346-1347, 1349-1350 (gdje se konstatuje da svjedočenje svjedoka PW-168 potkrepljuju drugi dokazi).

²⁶⁹⁸ Prvostepena presuda, par. 1270. Upor. Prvostepena presuda, par. 1264, 1266.

²⁶⁹⁹ V. gore, par. 93, gdje se definiše Razgovor s Borovčaninom.

²⁷⁰⁰ Prvostepena presuda, par. 1264-1266, 1269-1271.

²⁷⁰¹ Prvostepena presuda, par. 1266, 1354.

Nikolić bio dežurni.²⁷⁰² M. Nikolić je prenio informaciju **Nikoliću**, koji je odgovorio da će **Bearino** naređenje proslijediti svojoj komandi.²⁷⁰³ (dalje u tekstu: Razgovor M. Nikolić-Nikolić) Pretresno vijeće se u prilog tim zaključcima prevashodno oslonilo na svjedočenje svjedoka M. Nikolića.²⁷⁰⁴

941. Pretresno vijeće je takođe zaključilo da se **Beara** nakon toga vratio u prostorije SDS-a Bratunac, gdje je sve do ranih jutarnjih sati 14. jula 1995. imao sastanke s više osoba u svrhu organizovanja logističke podrške za operaciju ubistva, uključujući određivanje lokacija za ubijanje i pokopavanje, kao i organizovanje prevoza i opreme.²⁷⁰⁵ To je obuhvatalo i novu prepirku s Deronjićem u vezi s tim da li zarobljenike treba ubiti u Bratuncu.²⁷⁰⁶ U prilog tim zaključcima, Pretresno vijeće se oslonilo, između ostalog, na svjedočenje svjedoka M. Nikolića, svjedoka PW-161 i svjedoka PW-170.²⁷⁰⁷

(a) Popovićeve žalbe

(i) Da li se zaključak Pretresnog vijeća u vezi s Popovićevim znanjem zasniva isključivo na svjedočenju svjedoka PW-168

942. **Popović** osporava da je znao za razmjere plana i tvrdi da se zaključak Pretresnog vijeća da je on znao da je plan proširen tako da obuhvati i muškarce zarobljene iz kolone "zasniva isključivo na" svjedočenju svjedoka PW-168 u vezi s Razgovorom Popović-Nikolić.²⁷⁰⁸ **Popović** takođe tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo time što je svoje zaključke o proširenju plana ubistva zasnovalo na nepouzdanim svjedočenjima Deronjića, M. Nikolića i svjedoka PW-168.²⁷⁰⁹

943. Tužilaštvo tvrdi da su **Popovićeve** prigovori neosnovani i da, čak i da se iz analize izostave Razgovor Popović-Nikolić i prepirka **Beare** i Deronjića, to ne bi uticalo na njegovu osuđujuću presudu ili kaznu.²⁷¹⁰

944. Pretresno vijeće je zaključilo da je **Popović** znao za plan ubistva ujutro 12. jula 1995. i da je, kada su u narednim danima njegov obim i razmjere prošireni, "pomogao [...] da se utvrdi okvir u skladu s kojim će taj plan biti proveden u djelo".²⁷¹¹ U vezi s tim, Pretresno vijeće je zaključilo da je **Popović** "znao za operaciju zarobljavanja i zatočavanja bosanskih Muslimana koja je izvođena duž

²⁷⁰² Prvostepena presuda, par. 1354.

²⁷⁰³ Prvostepena presuda, par. 1266, 1354 i fusnota 4393.

²⁷⁰⁴ Prvostepena presuda, par. 468, 1266, 1269, 1354 i fusnota 4393.

²⁷⁰⁵ Prvostepena presuda, par. 1271.

²⁷⁰⁶ Prvostepena presuda, par. 1266, 1270.

²⁷⁰⁷ V. Prvostepena presuda, par. 468, 1266-1269, 1271.

²⁷⁰⁸ Popovićev žalbeni podnesak, par. 238-239.

²⁷⁰⁹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 215.

²⁷¹⁰ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 124-125.

²⁷¹¹ Prvostepena presuda, par. 1166.

puta prema Konjević Polju i da je u određeno vrijeme 13. jula išao tim putem".²⁷¹² Pretresno vijeće je navelo da je pri donošenju tog zaključka imalo u vidu: (1) **Popovićev** razgovor s M. Nikolićem od 12. jula 1995. u vezi s planom da se žene premjeste, a muškarci pobiju;²⁷¹³ (2) rezime Dragomira Vasića o sastanku kojem je prisustvovao s **Popovićem**, Mladićem i Krstićem u jutarnjim satima 13. jula 1995.;²⁷¹⁴ (3) operaciju duž puta Konjević Polje-Bratunac u kojoj su učestvovali M. Nikolić, Mirko Janković, komandir voda vojne policije iz Bratunca,²⁷¹⁵ i Mile Petrović, pripadnik vojne policije;²⁷¹⁶ i (4) prisustvo samog **Popovića** kod Konjević Polja 13. jula 1995.²⁷¹⁷ Žalbeno vijeće, stoga, ne vidi nikakvu osnovu u **Popovićevom** argumentu da je Pretresno vijeće svoj zaključak o njegovom znanju zasnovalo isključivo na svjedočenju svjedoka PW-168 u vezi s Razgovorom Popović-Nikolić.²⁷¹⁸

945. Dalje, Žalbeno vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće, kada je izvodilo pravne zaključke u vezi s **Popovićevom** odgovornošću, podsjetilo na nekoliko činjeničnih zaključaka, a potom zaključilo da se, "[n]a osnovu obilja dokaza koji su mu predočeni, Pretresno vijeće [...] van razumne sumnje uvjerilo da je **Popović** dao značajan doprinos UZP-u ubistva i da je dijelio namjeru za ostvarenje zajedničkog cilja".²⁷¹⁹ Žalbeno vijeće primjećuje da se Pretresno vijeće oslonilo na konstatacije u vezi s Razgovorom Popović-Nikolić kada je zaključilo da je **Popović** vrbovao pripadnike VRS-a, među njima i **Nikolića**, da pomognu u operaciji ubistva 13. jula 1995.²⁷²⁰ Žalbeno vijeće smatra da se analiza **Popovićeve** uloge u vezi s tim može primjerenije izvršiti u kontekstu **Popovićevog** doprinosa UZP-u ubistva, pa će je tamo i analizirati.²⁷²¹

(ii) Navodi o grešci zbog oslanjanja na svjedočenje svjedoka PW-168

946. **Popović** osporava zaključke Pretresnog vijeća u vezi s Razgovorom Popović-Nikolić i Razgovorom Nikolić-Obrenović time što iznosi nekoliko argumenata kojima napada vjerodostojnost svjedočenja svjedoka PW-168,²⁷²² na koje se Pretresno vijeće oslonilo u prilog pobijanim zaključcima. **Popović** tvrdi da je svjedok PW-168 izmislio Razgovor Popović-Nikolić

²⁷¹² Prvostepena presuda, par. 1102.

²⁷¹³ Prvostepena presuda, fusnota 3601. V. takođe Prvostepena presuda, par. 280-288, 1097.

²⁷¹⁴ Prvostepena presuda, par. 1100, 1102 i fusnota 3601. V. dolje, par. 1056.

²⁷¹⁵ Prvostepena presuda, par. 1101.

²⁷¹⁶ Prvostepena presuda, fusnota 3601. V. takođe Prvostepena presuda, par. 1101, gdje se konstatuje da je Mile Petrović bio pripadnik vojne policije i da je M. Nikolić s Jankovićem i Petrovićem išao putem Konjević Polje-Bratunac u oklopnom transporteru Nizozemskog bataljona.

²⁷¹⁷ Prvostepena presuda, fusnota 3601. V. takođe Prvostepena presuda, par. 1102 i fusnota 3600.

²⁷¹⁸ V. Popovićev žalbeni podnesak, par. 239. V. takođe Prvostepena presuda, par. 470, 1104, 1345.

²⁷¹⁹ Prvostepena presuda, par. 1168.

²⁷²⁰ Prvostepena presuda, par. 1166 i fusnota 3785, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1104.

²⁷²¹ V. dolje, par. 1073-1198.

²⁷²² Popovićev žalbeni podnesak, par. 239-255. V. gore, par. 141-142. V. takođe žalbeni pretres, AT. 76-77 (djelimično zatvorena sjednica) (2. decembar 2013.).

nakon što je vidio izjavu svjedoka M. Nikolića.²⁷²³ **Popović** tvrdi da je svjedok PW-168 lagao kada ga je upleo kako bi umanjio Obrenovićevu konačnu odgovornost.²⁷²⁴ To je, tvrdi on, razlog što je svjedok PW-168 negirao da je Obrenović dobio bilo kakvo naređenje u vezi sa zarobljenicima i što je u svom svjedočenju rekao da je **Nikolić** samo prenio Obrenoviću *informaciju* da, po Mladićevom naređenju, **Popović** i **Beara** dovode zarobljenike koje treba pogubiti.²⁷²⁵ **Popović** tvrdi da je svjedok PW-168 lagao kada je u svjedočenju rekao da je, na osnovu informacija koje je dobio od **Nikolića**, Obrenović mislio da resursi Zvorničke brigade neće biti potrebni budući da će **Popović** i **Beara** dovesti vojnike za taj zadatak.²⁷²⁶ **Popović** tvrdi da je jedino Obrenović, lično ili preko svojih podređenih, mogao odobriti korištenje sredstava Zvorničke brigade i zatražiti od Ministarstva odbrane da mobiliše civilne resurse radi obezbjeđenja mjesta zatočenja.²⁷²⁷

947. **Popović** takođe osporava svjedočenje svjedoka PW-168 u vezi s Obrenovićevim prisustvom u kasarni u preduzeću "Standard" 14. jula 1995. i tvrdi da je Pretresno vijeće nerazumno zaključilo da Obrenovićevo prisustvo na tom mjestu ne implicira njegovo učešće u događajima tog dana.²⁷²⁸ **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće zanemarilo dokaze koji potvrđuju Obrenovićevo prisustvo u Komandi Zvorničke brigade 14. jula 1995. zato što su u spis uvršteni kao izjave na osnovu pravila 92*quater* i tvrdi da je obrazloženje Pretresnog vijeća za u odluku – naime, da te izjave "nisu provjerene po tom pitanju ili su uglavnom posredne" – zagonetno.²⁷²⁹ **Popović** dalje tvrdi da je Pretresno vijeće zanemarilo druge relevantne dokaze.²⁷³⁰

948. Tužilaštvo u odgovoru kaže da je Pretresno vijeće postupilo u okviru svojih diskrecionih ovlaštenja prilikom razmatranja težine i relevantnosti protivrječnih dokaza i tvrdi da **Popovićeve** argumente treba odbaciti jer nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo.²⁷³¹

949. Na početku, Žalbeno vijeće primjećuje da je već odbacilo nekoliko **Popovićevih** opštih prigovora na ocjenu vjerodostojnosti svjedoka PW-168 koju je dalo Pretresno vijeće²⁷³² i da će se, stoga, u ovoj analizi baviti samo onim argumentima koji se konkretno odnose na **Popovićevu mens rea** u odnosu na UZP ubistva. U vezi s tim, **Popović** iznosi dva glavna argumenta, odnosno sljedeće: (1) na svjedočenje svjedoka PW-168 ne može se osloniti zato što je on nastojao da Obrenovićevu odgovornost svede na najmanju moguću mjeru; i (2) Obrenović je bio u kasarni u

²⁷²³ Popovićev žalbeni podnesak, par. 223-225.

²⁷²⁴ Popovićev žalbeni podnesak, par. 223-225, 233.

²⁷²⁵ Popovićev žalbeni podnesak, par. 224, 231.

²⁷²⁶ Popovićev žalbeni podnesak, par. 232.

²⁷²⁷ Popovićev žalbeni podnesak, par. 232, 237.

²⁷²⁸ Popovićev žalbeni podnesak, par. 244. V. Popovićev žalbeni podnesak, par. 245-246.

²⁷²⁹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 247. V. Popovićev žalbeni podnesak, par. 249-251.

²⁷³⁰ Popovićev žalbeni podnesak, par. 252-254, gdje se upućuje na svjedočenje svjedoka S. Miloševića i Zorana Jovanovića.

²⁷³¹ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 136-158.

preduzeću "Standard" 14. jula 1995. **Popovići** argumenti u vezi s tim usredsređeni su na Obrenovićevu odgovornost za dotične zločine, ali on pritom ne pokazuje da je Pretresno vijeće pogriješilo kada se oslonilo na svjedočenje svjedoka PW-168. Žalbena vijeća podsjeća da je na podnosiocu žalbe da pokaže kako je navodna greška imala eventualnog uticaja na zaključke Pretresnog vijeća u tolikoj mjeri da to predstavlja neostvarenje pravde. Bez obzira na to da li su Obrenovićevo učešće ili odgovornost za mobilisanje resursa bili veći nego što možda govori svjedočenje svjedoka PW-168, to je faktor koji je uzet u obzir kada je ocjenjivana ukupna vjerodostojnost svjedoka PW-168.²⁷³³ **Popović** nije pokazao kako Obrenovićevo navodno učešće ili odgovornost dovode u pitanje zaključke Pretresnog vijeća u vezi s njegovim doprinosom UZP-u ubistva. Isto tako, **Popović** nije pokazao kako bi, da je uspio da dokaže da je Obrenović 14. jula 1995. bio u kasarni u preduzeću "Standard", to uticalo na njegov lični doprinos UZP-u ubistva i konačno na njegovu osuđujuću presudu. Shodno tome, taj aspekt **Popovićeve** argumentacije se odbacuje.

(iii) Uvjerljivost svjedočenja svjedoka PW-168 u vojnom pogledu

950. **Popović** takođe osporava svjedočenje svjedoka PW-168 uz obrazloženje da ono nije uvjerljivo imajući u vidu utvrđenu vojnu organizaciju VRS-a i komandni lanac VRS-a.²⁷³⁴ On polazi od toga da bi Mladić, da jeste naredio da se zarobljenici prebace na područje Zvornika i zatoče, a zatim pogube, uradio sljedeće: (1) izdao bi to naređenje svojim neposredno podređenima ili direktno relevantnim komandantima brigada; (2) uradio bi to ili preko sigurne veze ili preko kurira; (3) ne bi koristio četiri posrednika (**Bearu**, **Popovića**, **M. Nikolića** i **Nikolića**) da tu informaciju prenese Obrenoviću; i (4) znao bi da bi takva operacija iziskivala upotrebu resursa Zvorničke brigade, te bi, shodno tome, izdao takvo naređenje.²⁷³⁵ **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je odbacilo svjedočenje vještaka Landryja i Butlera u vezi s Obrenovićevim djelima i ponašanjem nakon njegovog navodnog razgovora s **Nikolićem** o zarobljenicima.²⁷³⁶

951. Tužilaštvo u odgovoru kaže da su **Popovići** argumenti spekulativni i ističe da ono što je trebalo da se dogodi prema vojnoj doktrini ne mijenja ono što se u stvari dogodilo.²⁷³⁷ Tužilaštvo naglašava da je iskaz svjedoka PW-168 u vezi s Razgovorom Nikolić-Obrenović potkrijepljen svjedočenjima drugih svjedoka i dokumentarnim dokazima, kao i događajima koje je taj razgovor

²⁷³² V. gore, par. 142.

²⁷³³ V. gore, par. 139-142.

²⁷³⁴ Popovićev žalbeni podnesak, par. 228-230, 232, 266-268.

²⁷³⁵ Popovićev žalbeni podnesak, par. 230. Isto tako, **Popović** tvrdi da bi, da je **Nikolić** obavijestio Obrenovića o operaciji prebacivanja hiljada zarobljenika radi njihovog zatočenja i pogubljenja, oficir Obrenovićevog kalibra obavijestio i svoje nadređene i svoje podređene, imajući u vidu pojačan rizik za bezbjednost lokalnog stanovništva i vojnika na liniji fronta. Popovićev žalbeni podnesak, par. 266-267.

²⁷³⁶ Popovićev žalbeni podnesak, par. 265.

pokrenuo.²⁷³⁸ Tužilaštvo dalje tvrdi da je Pretresno vijeće postupilo ispravno kada je odbacilo Landryjevo svjedočenje.²⁷³⁹

952. Žalbeno vijeće zaključuje da **Popovićeve** tvrdnje u vezi s tim šta bi Mladić uradio prema utvrđenoj vojnoj organizaciji VRS-a i komandnom lancu VRS-a – da je zaista naredio prevoz zarobljenika na područje Zvornika i njihovo zatočenje, a zatim i pogubljenje – predstavljaju nagađanje. U vezi s tim, Žalbeno vijeće ponavlja da su odmjeravanje i ocjenjivanje dokaza prevashodno zadatak Pretresnog vijeća²⁷⁴⁰ i da je ono, kao presuditelj o činjenicama, u najboljoj situaciji da dokaze ocijeni u cijelosti.²⁷⁴¹ Žalbeno vijeće zaključuje da **Popović** nije pokazao da, kada se dokazi razmotre u cijelosti, razumni presuditelj o činjenicama ne bi mogao izvesti zaključak koji je izvelo Pretresno vijeće.

953. Što se tiče **Popovićevog** argumenta u vezi s Landryjevim i Butlerovim svjedočenjem, Žalbeno vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće zaključilo da su oba ova svjedoka "ovim svojim konkretnim iskazima otišl[a] daleko izvan djelokruga svjedoka vještaka".²⁷⁴² Konkretno, Pretresno vijeće je zaključilo da je dio Landryjevog svjedočenja o kojem je riječ "puko nagađanje, a ne zasnovano na bilo kakvoj vojnoj ekspertizi", budući da je bilo "zasnovano na hipotezi o tome kako bi neko vojno lice trebalo da reaguje u vanrednim okolnostima kada su mu pružene nedovoljne informacije o nekoj operaciji ubijanja zarobljenika".²⁷⁴³ Isto tako, Pretresno vijeće je zaključilo da se Butlerovo svjedočenje odnosilo na **Nikolićeva** djela i lokacije na kojima je on bio, što su "činjenična pitanja o kojima odlučuje Pretresno vijeće, a ne pitanja koja spadaju u domen njegove ekspertize ili u vezi s kojima je Pretresnom vijeću potrebno mišljenje vještaka".²⁷⁴⁴ **Popović** nije pokazao da je napravljena bilo kakva greška u vezi s tim zaključcima. Shodno tome, odbacuju se njegovi argumenti u vezi s uvjerljivošću svjedočenja svjedoka PW-168 u vojnom pogledu.

(iv) Da li je Pretresno vijeće pogriješilo kada se oslonilo na svjedočenje M. Nikolića

954. **Popović** osporava vjerodostojnost svjedočenja M. Nikolića u vezi s događajima u večernjim satima 13. jula i jutarnjim satima 14. jula 1995.²⁷⁴⁵ Konkretno, **Popović** iznosi nekoliko argumenata

²⁷³⁷ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 144-145.

²⁷³⁸ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 145.

²⁷³⁹ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 146-147 i fusnota 591.

²⁷⁴⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 17 (gdje se poziva na Drugostepenu presudu u predmetu *Kupreškić i drugi*, par. 30); Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 23; Drugostepena presuda u predmetu *Setako*, par. 154.

²⁷⁴¹ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 395; Drugostepena presuda u predmetu *Limaj i drugi*, par. 88; Drugostepena presuda u predmetu *Kordić i Čerkez*, par. 21 i fusnota 12.

²⁷⁴² Prvostepena presuda, par. 1355.

²⁷⁴³ Prvostepena presuda, par. 1355.

²⁷⁴⁴ Prvostepena presuda, par. 1355.

²⁷⁴⁵ Popovićev žalbeni podnesak, par. 216-220.

koji osporavaju svjedočenje M. Nikolića da se tokom prepirke Beare i Deronjića nalazio u prostorijama SDS-a Bratunac.²⁷⁴⁶ **Popović** tvrdi da je Deronjić u svom svjedočenju rekao da je "bio gotovo siguran da [M. Nikolić] nije prisustvovao sastanku s Bearom" i da je M. Nikolić, kada ga je Deronjić u Pritvorskoj jedinici Ujedinjenih nacija (dalje u tekstu: PJUN) pitao za to, priznao da nije prisustvovao tom sastanku, ali da je kasnije od **Beare** čuo o čemu se u glavnim crtama govorilo tokom tog razgovora. U vezi s tim, **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je prihvatilo iskaz M. Nikolića, a ne Deronjićev iskaz, a da pritom nije jasno navelo koje je okolnosti i dokaze uzelo u obzir kada je tako postupilo.²⁷⁴⁷

955. **Popović** takođe tvrdi da se **Beara**, na osnovu zaključaka Pretresnog vijeća, morao pojaviti u prostorijama SDS-a Bratunac kratko nakon što je M. Nikolića poslao da obavijesti Zvorničku brigadu da će zarobljenici biti prebačeni na područje Zvornika, gdje će biti pobijeni.²⁷⁴⁸ On u vezi s tim tvrdi sljedeće: (1) s obzirom na vrijeme koje je M. Nikoliću bilo potrebno da stigne do Zvornika, nije bilo moguće da on prisustvuje sastanku u prostorijama SDS-a Bratunac;²⁷⁴⁹ i (2) **Beara** ne bi imao razloga da ide u prostorije SDS-a Bratunac da razgovara o ubijanju zarobljenika u Bratuncu samo nekoliko minuta nakon što je M. Nikolića poslao da obavijesti Zvorničku brigadu da će zarobljenici biti prebačeni na područje Zvornika.²⁷⁵⁰ Najzad, **Popović** tvrdi da, čak i da je plan ubistva tada postojao, u tim dokazima ništa ne ukazuje na to da je operacija ubistva provođena uz značajnu koordinaciju.²⁷⁵¹

956. Tužilaštvo u odgovoru kaže da se Pretresno vijeće razumno oslonilo na svjedočenje M. Nikolića u vezi s prepirkom Beare i Deronjića i ističe da je on sam sebe u velikoj mjeri inkriminisao u svom svjedočenju i da su razni dijelovi njegovog svjedočenja potkrijepljeni svjedočenjima drugih svjedoka.²⁷⁵² Tužilaštvo tvrdi da je opravdano da se **Popovićeve** tvrdnje odbace bez razmatranja jer to da li je M. Nikolić bio zaista prisutan nije uticalo na njegovu osuđujuću presudu.²⁷⁵³ Tužilaštvo takođe naglašava da nije bilo nemoguće da M. Nikolić prisustvuje sastanku u prostorijama SDS-a Bratunac i da je slijed događaja koji iznosi **Popović** netačan.²⁷⁵⁴

957. Žalbeno vijeće podsjeća na sljedeći zaključak Pretresnog vijeća:

²⁷⁴⁶ Popovićev žalbeni podnesak, par. 217, 219-220.

²⁷⁴⁷ Popovićev žalbeni podnesak, par. 218.

²⁷⁴⁸ Popovićev žalbeni podnesak, par. 216, 219.

²⁷⁴⁹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 219.

²⁷⁵⁰ Popovićev žalbeni podnesak, par. 220.

²⁷⁵¹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 221.

²⁷⁵² Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 126-127. V. takođe Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 128, 130.

²⁷⁵³ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 128.

²⁷⁵⁴ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 131-133.

postoji obilje međusobno potkrepljujućih dokaza koji pokazuju da je **Beara** [...] prisustvovao nizu sastanaka koji su u prostorijama SDS-a održavani tokom večeri 13. jula, pa sve do ranih jutarnjih sati 14. jula. Pretresno vijeće se, pored toga, uvjerilo da je tema razgovora na tim sastancima bila logistička podrška planiranoj operaciji ubijanja, što je obuhvatalo lokaciju za ubijanje zarobljenika i njihovo pokopavanje, kao i prevoz i opremu.²⁷⁵⁵

Pretresno vijeće je taj zaključak zasnovalo na svjedočenju nekoliko svjedoka, od kojih vrijedi pomenuti svjedočenje Deronjića, s kojim se **Beara** sastao radi razgovora o operaciji ubistva, i svjedočenje M. Nikolića, koje su djelimično potkrijepili Borovčanin, svjedok PW-161 i svjedok tužilaštva PW-170.²⁷⁵⁶

958. Žalbeno vijeće zaključuje da, čak i da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je, umjesto da prihvati Deronjićevo svjedočenje, prihvatilo svjedočenje M. Nikolića da je prisustvovao prepirci Beare i Deronjića,²⁷⁵⁷ **Popović** nije pokazao da je to imalo bilo kakvog uticaja na njegovu osuđujuću presudu ili kaznu. Bez obzira na to da li je M. Nikolić bio prisutan tokom prepirke Beare i Deronjića ili je kasnije saznao za nju od **Beare**, ne dovodi se u razumnu sumnju činjenica da se tokom tog sastanka razgovaralo o operaciji ubistva – budući da je to činjenica koju potkrepljuje mnoštvo drugih dokaza.²⁷⁵⁸ **Popovićev** argument se, stoga, odbacuje.

959. Sljedeće, **Popović** osporava svjedočenje M. Nikolića da je **Beara** oko 20:30 sati 13. jula 1995. poslao M. Nikolića da obavijesti Zvorničku brigadu da će zarobljenici biti prebačeni na područje Zvornika, gdje će biti pobijeni. Žalbeno vijeće smatra da **Popovićeva** tvrdnja – da se, na osnovu hronologije događaja, **Beara** morao pojaviti u prostorijama SDS-a Bratunac kratko nakon što je navodno poslao M. Nikolića u Zvorničku brigadu – predstavlja nagađanje.²⁷⁵⁹ Žalbeno vijeće ima u vidu da je, prema Deronjićevim riječima, **Beara** došao u prostorije SDS-a Bratunac ubrzo nakon razgovora s Karadžićem oko 20:00 sati, ali da je otišao ljut nakon prepirke Beare i Deronjića, koja se vodila oko toga da li zarobljenike treba ubiti u Bratuncu.²⁷⁶⁰ **Popovićev** argument da **Beara** ne bi imao razloga da te večeri šalje M. Nikolića u Zvornik, stoga, ne stoji.

960. Najzad, Žalbeno vijeće ne nalazi nikakvu osnovu za **Popovićevu** tvrdnju da u gore navedenim aspektima svjedočenja M. Nikolića ništa ne ukazuje na to da je plan ubistva provoden uz značajnu koordinaciju.²⁷⁶¹ Ta koordinacija se naglašava u sljedećem zaključku Pretresnog vijeća:

²⁷⁵⁵ Prvostepena presuda, par. 1271 (reference unutar citata izostavljene).

²⁷⁵⁶ Prvostepena presuda, par. 1263-1271.

²⁷⁵⁷ Prvostepena presuda, par. 1271 i fusnota 4166.

²⁷⁵⁸ V. Prvostepena presuda, par. 1263-1265, 1267-1268, 1270-1271.

²⁷⁵⁹ V. Popovićev žalbeni podnesak, par. 216, 219.

²⁷⁶⁰ Prvostepena presuda, par. 1264. V. takođe Prvostepena presuda, par. 1265.

²⁷⁶¹ V. Popovićev žalbeni podnesak, par. 221.

Ljudi nisu naprosto ubijeni po zarobljavanju, već se radilo o jednom ogromnom procesu. Ljudi iz Potočara odvojeni su od ostatka stanovništva, zatočeni na tom području, prebačeni autobusima u Bratunac i tu su ponovo zatočeni na raznim lokacijama.²⁷⁶²

Žalbeno vijeće, stoga, odbacuje **Popovićev** argument u vezi s tim.

(v) Da li je Pretresno vijeće pogriješilo kada se oslonilo na Deronjićevo svjedočenje

961. **Popović** tvrdi da je Deronjić, kao neko ko je bio najodgovorniji za zarobljenike, uljepšao svoj iskaz.²⁷⁶³ Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Popoviću** tvrdnju treba odbaciti bez razmatranja, pošto se on ne poziva ni na kakve dokaze, niti ih razmatra.²⁷⁶⁴ Žalbeno vijeće zaključuje da **Popovićev** prigovor na vjerodostojnost Deronjićevog svjedočenja predstavlja nerazrađenu tvrdnju. On se, kao takav, odbacuje.

(vi) Da li su zaključci Pretresnog vijeća u vezi s događajima u večernjim satima 13. jula i jutarnjim satima 14. jula 1995. protivrječni

962. **Popović** tvrdi da postoje ozbiljne logičke nedosljednosti u svjedočenjima svjedoka PW-168, Deronjića i M. Nikolića u vezi s događajima od 13. jula 1995.²⁷⁶⁵ Kao prvo, **Popović** tvrdi da je M. Nikolić dao **Nikoliću** manje detalja o operaciji ubistva nego što je **Popović** saopštio **Nikoliću** preko telefona u Razgovoru Popović-Nikolić i da **Popović**, da je taj razgovor zaista bio vođen, ne bi morao poslati nekoga da lično prenese potpuno istu informaciju. U vezi s tim, **Popović** takođe kaže da bi, da je razgovarao s **Nikolićem**, znao da je **Nikolić** bio na IKM-u u Kitovnicama i da bi rekao **Beari** da M. Nikolića pošalje tamo, a ne u kasarnu u preduzeću "Standard".²⁷⁶⁶

963. Kao drugo, **Popović** tvrdi da bi, prema zaključcima Pretresnog vijeća, on znao za odredište na koje se šalju zarobljenici prije nego što su to znali **Beara** ili bilo koji od njegovih nadređenih, što nije moguće.²⁷⁶⁷ Da bi ilustrovao tu tvrdnju, on pravi kontrast između svjedočenja svjedoka PW-168 da je **Popović** između 19:00 i 20:00 sati prenio **Nikoliću** Mladićevo naređenje da zarobljenike treba pobiti na području Zvornika i Deronjićevog svjedočenja da je **Beara** kratko nakon 20:00 sati rekao Deronjiću za naređenje njegovog "šefa" da se pobiju zarobljenici u Bratuncu.²⁷⁶⁸ **Popović** postulira da je **Bearin** "šef", iako njegovo ime nije navedeno, bio Mladić, jer

²⁷⁶² Prvostepena presuda, par. 882.

²⁷⁶³ Popovićev žalbeni podnesak, par. 222.

²⁷⁶⁴ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 134.

²⁷⁶⁵ V. Popovićev žalbeni podnesak, par. 233-235, 256-264. V. takođe žalbeni pretres, AT. 77 (2. decembar 2013.).

²⁷⁶⁶ Popovićev žalbeni podnesak, par. 234.

²⁷⁶⁷ Popovićeve replika, par. 69.

²⁷⁶⁸ Popovićev žalbeni podnesak, par. 256-259; Popovićeve replika, par. 69.

je malo vjerovatno da je **Beara** mislio na Tolimira ili Karadžića.²⁷⁶⁹ **Popović** zatim obrazlaže da bi, da je Pretresno vijeće zaključilo da je Mladić taj "šef", to dovelo do nelogičnih implikacija, uključujući to da je on između 19:00 i 20:00 sati već znao da je Mladić naredio pogubljenje zarobljenika u Zvorniku.²⁷⁷⁰ **Popović** dalje tvrdi da bi to takođe značilo da je on znao za Mladićevo naređenje prije samog Mladića i navodi da "[i]nače Mladić ne bi poslao **Bearu** da pobije zarobljenike u Bratuncu".²⁷⁷¹

964. Najzad, **Popović** tvrdi da svjedočenje M. Nikolića da su odluke neprekidno donošene i mijenjane ne pomiruje nedosljednosti u Prvostepenoj presudi.²⁷⁷² On ističe da nije jasno ko je mijenjao te odluke.²⁷⁷³ **Popović** takođe postulira da M. Nikolić, pošto je poslat u Zvornik, te stoga u periodu od 20:30 sati do ponoći 13. jula 1995. nije bio u Bratuncu, nije mogao znati da su odluke bile mijenjane, a da jesu bile promijenjene, bila bi promijenjena i poruka koju su ga poslali da prenese.²⁷⁷⁴

965. Tužilaštvo u odgovoru kaže da se iskazi koje su o događajima od 13. jula 1995. dali svjedok PW-168, Deronjić i M. Nikolić mogu usaglasiti i tvrdi da je Pretresno vijeće uzelo u obzir manje nepodudarnosti između vremenskih procjena koje su dali svjedok PW-168 i M. Nikolić.²⁷⁷⁵ Dalje, tužilaštvo naglašava da je M. Nikolić u Razgovoru M. Nikolić-Nikolić dao **Nikoliću** dodatne informacije u odnosu na informacije koje je **Nikolić** dobio od **Popovića** tokom Razgovora Popović-Nikolić.²⁷⁷⁶ Tužilaštvo takođe tvrdi da to što je M. Nikolić, da bi se sastao s **Nikolićem**, otišao u kasarnu u preduzeću "Standard", a ne direktno na IKM u Kitovnicama, nije neuvjerljivo s obzirom na to da se već očekivalo da **Nikolić** bude u kasarni u preduzeću "Standard" kako bi izvršio pripreme za dolazak zarobljenika.²⁷⁷⁷

966. Žalbeno vijeće primjećuje da je M. Nikolić u Razgovoru M. Nikolić-Nikolić naveo da je **Nikoliću** dao praktične informacije u vezi s brojem zarobljenika i vremenom njihovog dolaska,²⁷⁷⁸ koje nisu bile sadržane u onome što je **Nikolić** ranije pomenuo Obrenoviću.²⁷⁷⁹ Žalbeno vijeće, stoga, smatra da nema nikakve osnove u **Popovićevoj** tvrdnji da ne bi bilo potrebno slati nekoga da

²⁷⁶⁹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 257-258.

²⁷⁷⁰ Popovićev žalbeni podnesak, par. 259. Žalbeno vijeće primjećuje da **Popović** u svom dopisu upućuje na Bratunac, ali da to nije u skladu s njegovom ostalom argumentacijom. Žalbeno vijeće, stoga, smatra da je upućivanje na Bratunac bilo štamparska greška i da je mislio na Zvornik.

²⁷⁷¹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 259.

²⁷⁷² Popovićev žalbeni podnesak, par. 260-264.

²⁷⁷³ Popovićev žalbeni podnesak, par. 261.

²⁷⁷⁴ Popovićev žalbeni podnesak, par. 263.

²⁷⁷⁵ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 155-157.

²⁷⁷⁶ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 149. V. Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 155.

²⁷⁷⁷ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 150.

²⁷⁷⁸ Momir Nikolić, DP C00001, Izjava o činjenicama i prihvatanje krivice, 6. maj 2003., str. 6. V. takođe dolje, par. 1010.

²⁷⁷⁹ Svjedok PW-168, T. 15830-15832 (zatvorena sjednica) (26. septembar 2007.). V. takođe dolje, par. 1010.

lično prenese potpuno istu informaciju, da je Razgovor Popović-Nikolić zaista bio vođen. **Popovićev** argument u vezi s tim ne stoji.

967. Što se tiče **Popovićevog** drugog argumenta, Žalbena vijeće primjećuje da je on uslovljen **Popovićevim** ličnim tumačenjem dokaza da je **Beara**, kada je pomenuo svog "šefa", mislio na Mladića. U vezi s tim, Žalbena vijeće primjećuje da su se **Bearine** riječi nešto razlikovale u iskazima dva svjedoka; prema Deronjićevim riječima, **Beara** je rekao da je naređenje dobio "odozgo",²⁷⁸⁰ dok je M. Nikolić u svom svjedočenju rekao da je **Beara** rekao da je naređenje dobio od "svog šefa".²⁷⁸¹ Žalbena vijeće takođe primjećuje da je Pretresno vijeće istaklo dvije stvari u Deronjićevom svjedočenju, odnosno sljedeće: (1) on nije znao na koga je **Beara** tačno mislio; i (2) činjenica da **Beara** nije konkretno pomenuo nijedno ime ukazuje na to da je namjeravao da sačuva povjerljivost informacije u vezi s identitetom osobe ili osoba koje su mu izdale to naređenje.²⁷⁸² Žalbena vijeće smatra da **Popovićevo** nagađanje ne može da dovede u pitanje činjenične zaključke Pretresnog vijeća, zasnovane na dokazima koji su mu predočeni.

968. Što se tiče **Popovićevog** posljednjeg prigovora, Žalbena vijeće najprije primjećuje da se izvod iz svjedočenja M. Nikolića navodi izvan konteksta. **Popović** citira svjedočenje M. Nikolića o tome da su se "odluke...mijenjale svakih deset minuta [...]. [U] vezi sa stanjem zarobljenika jednostavno [su] mijenjali odluke svakih [...] pola sata".²⁷⁸³ Međutim, Pretresno vijeće se oslonilo na mnogo duži pasus u kojem se jasno navodi da je mijenjanje odluka bilo "situacija koja je vladala 11., 12. i 13."²⁷⁸⁴ – a ne samo u večernjim satima 13. jula 1995., kako sugeriše **Popović**. Žalbena vijeće ima u vidu da u zaključcima Pretresnog vijeća ništa ne ukazuje na to da je M. Nikolić primio informacije – o mijenjanju odluka u vezi sa zarobljenicima – u periodu od 20:30 sati do ponoći 13. jula 1995., za razliku od toga da je za to saznao kasnije. Žalbena vijeće, stoga, konstatuje da **Popović** nije pokazao da se razumni presuditelj o činjenicama ne bi mogao osloniti na svjedočenje M. Nikolića u vezi s tim.

(b) Bearina žalba

(i) Navodi o greškama zbog zaključka da je Beara do jutarnjih sati 12. jula 1995. znao za plan ubistva i u njemu učestvovao (osnove 6, 8 i 15, sve djelimično)

²⁷⁸⁰ Prvostepena presuda, par. 1264, gdje se poziva na DP P03139a (povjerljivo), BT. 6447, 6449.

²⁷⁸¹ Prvostepena presuda, par. 1266, gdje se poziva na: Momir Nikolić, T. 32943 (21. april 2009.).

²⁷⁸² Prvostepena presuda, fusnota 4117.

²⁷⁸³ Popovićev žalbeni podnesak, par. 260, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1266.

²⁷⁸⁴ Prvostepena presuda, fusnota 4142, gdje se poziva na: Momir Nikolić, T. 33182 (21. april 2009.). V. Prvostepena presuda, par. 1266.

969. **Beara** tvrdi da nema dokaza koji idu u prilog zaključku da je on do jutarnjih sati 12. jula 1995. znao za plan ubistva i da je u njemu učestvovao, kao i da se taj zaključak zasniva na pukom nagađanju zbog njegovog čina i položaja.²⁷⁸⁵ On dodaje da je Pretresno vijeće izvelo nedopustive zaključke iz posrednih dokaza.²⁷⁸⁶ On takođe tvrdi da Pretresno vijeće nije dalo obrazloženje za taj važan zaključak.²⁷⁸⁷ U vezi s tim, **Beara** tvrdi da Pretresno vijeće nije navelo nijedan dokaz o tome da je on znao da su njegovi podređeni 12. jula 1995. ispred hotela "Fontana" razgovarali o planu ubistva i da nema dokaza da se on s bilo kojim od njih sastao prije 13. jula 1995., kako bi 12. jula 1995. mogao biti obaviješten o tom navodnom planu.²⁷⁸⁸

970. Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Bearine** argumente treba odbaciti bez razmatranja.²⁷⁸⁹ Ono tvrdi da je Pretresno vijeće razumno izvelo zaključak da je **Beara** znao za operaciju ubistva u jutarnjim satima 12. jula 1995. i da je u njoj učestvovao, kao i da **Beara** nije pokazao da je taj zaključak pogrešan.²⁷⁹⁰

971. Što se tiče **Bearine** tvrdnje da nema dokaza koji idu u prilog zaključku Pretresnog vijeća da je on znao za plan ubistva u jutarnjim satima 12. jula 1995. i da je u njemu učestvovao i da se taj zaključak zasniva samo na njegovom činu i položaju, Žalbeno vijeće primjećuje da se Pretresno vijeće, zapravo, oslonilo na korpus posrednih dokaza koje je **Beara** u svojim argumentima zanemario. Žalbeno vijeće ponavlja da se Pretresno vijeće može osloniti ili na posredne ili na neposredne dokaze kako bi potkrijepilo svoje zaključke.²⁷⁹¹ Taj korpus posrednih dokaza u prilog pobijanom zaključku obuhvatao je **Bearin** čin i položaj u smislu da je Pretresno vijeće uzelo u obzir njegove odgovornosti kao načelnika za bezbjednost Glavnog štaba VRS-a i činjenicu da je on u stručnom komandnom lancu bio nadređen **Popoviću**.²⁷⁹² To je zatim razmotreno zajedno s nizom drugih zaključaka o planu ubistva i učesnicima u njemu, s kojima je **Beara**, zbog svog čina i položaja, bio u redovnom kontaktu tokom relevantnog perioda.²⁷⁹³ Konkretno, Pretresno vijeće je uzelo u obzir da je ujutro 12. jula 1995. plan ubistva bio formulisan, da su organi bezbjednosti VRS-a dobili zadatak da odigraju centralnu koordinacionu ulogu u njegovom provođenju i da su **Bearini** podređeni, uključujući **Popovića** i M. Nikolića, znali za taj plan. Pretresno vijeće je takođe

²⁷⁸⁵ Bearin žalbeni podnesak, par. 108, 138, 177-178. V. Bearina replika, par. 47, 70.

²⁷⁸⁶ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 128.

²⁷⁸⁷ Bearin žalbeni podnesak, par. 178.

²⁷⁸⁸ Bearin žalbeni podnesak, par. 178. V. takođe žalbeni pretres, AT. 187 (3. decembar 2013.). **Beara** tvrdi da nije moglo da se zaključi da je on bio učesnik u UZP-u ubistva do sastanka s Deronjićem u 20:00 sati 13. jula 1995.

²⁷⁸⁹ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 106, 133, 173.

²⁷⁹⁰ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 106, 173. V. takođe žalbeni pretres, AT. 226 (3. decembar 2013.).

²⁷⁹¹ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 348; Drugostepena presuda u predmetu *Galić*, par. 218. V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Boškoski i Tarčulovski*, par. 99.

²⁷⁹² Prvostepena presuda, par. 1299.

²⁷⁹³ V. Prvostepena presuda, par. 1299, fusnote 4271 (gdje se upućuje na zaključke o formiranju, početnim fazama i provođenju plana), 4273 (gdje se upućuje na zaključke o **Bearinom** ponašanju od 11. jula do 14. jula 1995.).

uzelo u obzir da je Mladić izdao naređenja u vezi s operacijom ubistva.²⁷⁹⁴ **Bearin** argument da se zaključak Pretresnog vijeća zasniva samo na njegovom činu i položaju stoga je neutemeljen. Dalje, **Beara** nije potkrijepio svoj argument da je Pretresno vijeće izvelo nedopustive zaključke iz dokaza, niti je ukazao na bilo koji drugi razuman zaključak koji se mogao izvesti na osnovu posrednih dokaza. Shodno tome, ti aspekti **Bearinih** žalbenih osnova 6, 8 i 15 se odbacuju.

972. Što se tiče **Bearine** tvrdnje da Pretresno vijeće nije navelo odgovarajuće razloge za pobijani zaključak, Žalbeno vijeće ponavlja da je Pretresno vijeće dužno da navede obrazloženje, ali da ne mora i da opiše svaki korak u svom rasuđivanju.²⁷⁹⁵ Kao što se gore navodi, Pretresno vijeće se oslonilo na korpus posrednih dokaza koji obuhvataju, između ostalog, niz zaključaka o formiranju, početnim fazama i provođenju plana ubistva, kao i o njegovim učesnicima s kojima je **Beara** održavao redovan kontakt u periodu od 11. do 14. jula 1995.²⁷⁹⁶ Budući da je **Beara** izabrao da zanemari to mnoštvo posrednih dokaza, time je praktično potkopao svoj argument da Pretresno vijeće nije dalo obrazloženje, pošto nije pokazao da je diskusija Pretresnog vijeća nedovoljna. Shodno tome, taj aspekt **Bearine** žalbene osnove 15 se odbacuje.

(ii) Navodi o greškama zbog zaključka da je Beara znao za zajednički cilj UZP-a ubistva (osnove 6, 7 i 8, sve djelimično)

973. **Beara** tvrdi da je zaključak Pretresnog vijeća da je on znao za plan ubistva pogrešno izveden isključivo na osnovu opštih operativnih procedura organa bezbjednosti.²⁷⁹⁷ On tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da se "vidi čvrsta ruka organa bezbjednosti [u operaciji ubijanja]".²⁷⁹⁸ Konkretno, on tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno zaključilo da je bio upoznat s postupcima i namjerom drugih na osnovu svog položaja, a da pritom nije uputilo ni na kakve neposredne, pouzdane dokaze o razgovorima između njega i drugih pripadnika organa bezbjednosti.²⁷⁹⁹ **Beara** takođe tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo činjeničnu grešku kada je zaključilo da je djelovanje organa bezbjednosti bilo krajnje koordinirano.²⁸⁰⁰ On postulira da tri primjera na koja se Pretresno vijeće oslonilo u vezi s tim ne daju osnovu za taj zaključak.²⁸⁰¹ **Beara** u vezi s tim tvrdi da "navodnih sastanaka koji su predstavljali prevashodnu osnovu za pogrešan

²⁷⁹⁴ Prvostepena presuda, par. 1299.

²⁷⁹⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Nizeyimana*, par. 62; Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, fusnota 940; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 325, 378, 392, 461, 490.

²⁷⁹⁶ V. Prvostepena presuda, fusnote 4271, 4273.

²⁷⁹⁷ Bearin žalbeni podnesak, par. 133; Bearina replika, par. 52.

²⁷⁹⁸ Bearin žalbeni podnesak, par. 67.

²⁷⁹⁹ Bearin žalbeni podnesak, par. 67.

²⁸⁰⁰ Bearin žalbeni podnesak, par. 68, 70.

²⁸⁰¹ Bearin žalbeni podnesak, par. 68-69.

zaključak Pretresnog [vijeća] nije bilo".²⁸⁰² On takođe naglašava da nema neposrednih dokaza koji idu u prilog takvom zaključku u vezi s njegovim ličnim učešćem u organu bezbjednosti.²⁸⁰³

974. **Beara** takođe osporava način na koji je Pretresno vijeće tretiralo dva presretnuta razgovora od 13. jula 1995. On tvrdi da se Pretresno vijeće oslonilo na pogrešan Razgovor presretnut u 10:09 sati, a da nije prihvatilo Razgovor presretnut u 11:25 sati.²⁸⁰⁴ On tvrdi da je Pretresno vijeće zanemarilo obično značenje njegovih komentara u Razgovoru presretnutom u 11:25 sati i da je umjesto toga iskoristilo posredne dokaze kako bi zaključilo da je on hotimično pokušavao da obmane osobe koje su eventualno slušale taj razgovor.²⁸⁰⁵ **Beara** takođe tvrdi da veza koju je Pretresno vijeće uspostavilo između tog presretnutog razgovora i Mladićevog govora na livadi u Sandićima nije potkrijepljena i da u najboljem slučaju predstavlja nagađanje.²⁸⁰⁶ On tvrdi da Pretresno vijeće nije pravično i razumno usaglasilo razlike između Razgovora presretnutog u 10:09 sati i Razgovora presretnutog u 11:25 sati.²⁸⁰⁷ On takođe tvrdi da Pretresno vijeće nije dalo nikakvo obrazloženje za protivrječnost između svog tumačenja Razgovora presretnutog u 11:25 sati i pristupa koji je primijenilo kod drugih presretnutih razgovora, gdje je konstatovano da je **Beara** razgovarao otvoreno, uprkos tome što je navodno znao da se telefonski razgovori mogu lako presretati.²⁸⁰⁸ On zaključuje da je najrazumniji zaključak do kojeg je Pretresno vijeće moglo doći bio taj da prihvati obično tumačenje Razgovora presretnutog u 11:25 sati ili, u protivnom, da prizna da obično tumačenje može makar dovesti u razumnu sumnju njegovu *mens rea*.²⁸⁰⁹

975. Tužilaštvo u odgovoru kaže da je Pretresno vijeće ispravno konstatovalo da su organi bezbjednosti bili u velikoj mjeri uključeni u operaciju ubijanja i da je **Beara** bio u središtu te operacije.²⁸¹⁰ Tužilaštvo tvrdi da se Pretresno vijeće s pravom oslonilo na dokaze o bliskoj koordinaciji između pripadnika organa bezbjednosti i da **Bearine** neargumentovane tvrdnje i pogrešno predstavljanje Prvostepene presude treba odbaciti bez razmatranja.²⁸¹¹ Isto tako, tužilaštvo tvrdi da **Beara** nije pokazao da je nerazuman zaključak Pretresnog vijeća da Razgovor presretnut u 11:25 sati ne odražava iskrenu namjeru da se zarobljenici prebace u zatočenički logor.²⁸¹²

²⁸⁰² Bearina replika, par. 33.

²⁸⁰³ Bearin žalbeni podnesak, par. 68.

²⁸⁰⁴ Bearin žalbeni podnesak, par. 81. V. gore, par. 866.

²⁸⁰⁵ Bearin žalbeni podnesak, par. 122, 134. V. Bearin žalbeni podnesak, par. 81.

²⁸⁰⁶ Bearin žalbeni podnesak, par. 123, 135.

²⁸⁰⁷ Bearin žalbeni podnesak, par. 81.

²⁸⁰⁸ Bearin žalbeni podnesak, par. 123, 134; Bearina replika, par. 49.

²⁸⁰⁹ Bearin žalbeni podnesak, par. 124. V. Bearin žalbeni podnesak, par. 81.

²⁸¹⁰ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 84.

²⁸¹¹ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 85, 93, 130.

²⁸¹² Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 118. V. Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 93, 111, 117, 131, 227.

976. Žalbeno vijeće podsjeća da je već odbacilo **Bearin** argument da se Pretresno vijeće oslonilo "isključivo" na njegov položaj kada je zaključilo da je on znao za operaciju ubijanja.²⁸¹³ U vezi s tim, Žalbeno vijeće naglašava sljedeće zaključke o **Bearinoj** nadzornoj ulozi u organima bezbjednosti: (1) kao načelnik Uprave za bezbjednost, on je nadzirao organe bezbjednosti VRS-a i Vojnu policiju Glavnog štaba;²⁸¹⁴ (2) u komandnom lancu po stručnoj liniji, bio je nadređen **Popoviću** i **M. Nikoliću**²⁸¹⁵ koji su znali za plan ubistva u jutarnjim satima 12. jula 1995.;²⁸¹⁶ **Popović** je takođe prisustvovao Trećem sastanku u hotelu "Fontana", tokom kojeg je **Mladić** saopštio da će tog istog jutra svi muškarci, bosanski Muslimani, u Potočarima biti odvojeni radi provjere da li među njima ima ratnih zločinaca;²⁸¹⁷ (3) on je morao biti obavještan o radu podređenih organa bezbjednosti kako bi im mogao davati smjernice i ocjenjivati i nadzirati njihov rad; i (4) on je slao uputstva podređenim organima bezbjednosti, uključujući uputstva u vezi s hapšenjem i zatočenjem ratnih zarobljenika.²⁸¹⁸ Pretresno vijeće je takođe uputilo na dokaze koji pokazuju **Bearinu** "ključnu ulogu u orkestriranju operacije ubijanja tako što je planirao, koordinirao i nadzirao zatočavanje, prevoz, pogubljenje i pokopavanje vojno sposobnih muškaraca, bosanskih Muslimana".²⁸¹⁹

977. Žalbeno vijeće takođe ima u vidu da se Pretresno vijeće, u stvari, oslonilo na konkretne primjere razgovora između **Beare** i drugih pripadnika organa bezbjednosti.²⁸²⁰ **Bearini** prigovori u vezi s tim, ukoliko nisu razmotreni u okviru njegovih drugih žalbenih osnova, nerazrađeni su i kao takve ih treba odbaciti. Žalbeno vijeće podsjeća na zaključke Pretresnog vijeća i na sopstvene zaključke o **Bearinim** prigovorima na njih u vezi sa sljedećim: (1) Sastankom od 14. jula;²⁸²¹ (2) sastankom između **Popovića** i njega u kasarni u preduzeću "Standard" 15. jula 1995.;²⁸²² i (3) njegovim i **Popovićevim** prisustvom u školi u Kuli u Pilici 16. jula 1995.²⁸²³

978. **Beara** svoju tvrdnju da nije bilo sastanaka koji su bili glavna osnova²⁸²⁴ za zaključak Pretresnog vijeća da su organi bezbjednosti djelovali krajnje koordinirano nije potkrijepio nijednom referencom na spis prvostepenog postupka. Žalbeno vijeće, stoga, zaključuje da se taj argument, ukoliko nije razmotren u okviru neke druge žalbene osnove, odbacuje kao nerazrađena tvrdnja.

²⁸¹³ V. gore, par. 480, 971.

²⁸¹⁴ Prvostepena presuda, par. 1204.

²⁸¹⁵ Prvostepena presuda, par. 1205.

²⁸¹⁶ Prvostepena presuda, par. 1051-1052, 1299. V. gore, par. 825.

²⁸¹⁷ Prvostepena presuda, par. 289.

²⁸¹⁸ Prvostepena presuda, par. 1206.

²⁸¹⁹ Prvostepena presuda, par. 1299, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1253-1258, 1262-1268, 1271.

²⁸²⁰ Prvostepena presuda, par. 1300.

²⁸²¹ V. Prvostepena presuda, par. 472, 1106, 1272; dolje, par. 1251-1259. V. takođe gore, par. 344, gdje se definiše Sastanak od 14. jula.

²⁸²² V. Prvostepena presuda, par. 1123, 1284. V. gore, par. 392; dolje, par. 1274-1278.

²⁸²³ V. Prvostepena presuda, par. 1125, 1287. V. dolje, par. 1285-1289.

²⁸²⁴ Bearina replika, par. 33.

Žalbeno vijeće ima u vidu da ova tri primjera koordiniranih akcija između pripadnika organa bezbjednosti ne predstavljaju definitivan spisak "[s]astan[aka], postup[aka], kretanj[a] **Popovića, Beare i Nikolića** od 14. jula ujutro nadalje, kao i lokacij[a] na kojima su se nalazili" koji pokazuju tijesnu saradnju i komunikaciju između oficira organa bezbjednosti.²⁸²⁵ Osim toga, kao što je gore navedeno, u Prvostepenoj presudi se, u stvari, upućuje na **Bearine** postupke, sastanke i lokacije na kojima se nalazio koji govore u prilog njegovoj ulozi u koordiniranoj akciji organa bezbjednosti.²⁸²⁶ Shodno tome, Žalbeno vijeće konstatuje da **Beara** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da su organi bezbjednosti djelovali krajnje koordinirano.

979. Što se tiče **Bearinog** prigovora na način na koji je Pretresno vijeće tretiralo presretnute razgovore, Žalbeno vijeće ima u vidu da je Pretresno vijeće pružilo detaljno obrazloženje za svoj zaključak da je **Beara** u Razgovoru presretnutom u 11:25 sati hotimično pokušao da obmane slušaoca. Pretresno vijeće je ispitalo posebna obilježja Razgovora presretnutog u 11:25 sati zbog kojih je njegova dokazna vrijednost problematična, te je uočilo njegovu sažetu formu i činjenicu da se ne navodi identitet drugog učesnika u razgovoru.²⁸²⁷ Pretresno vijeće je takođe uputilo na Razgovor presretnut u 10:09 sati, gdje se navodi da je **Beara** dao sljedeće uputstvo: "Sve ih nagurajte na igralište, ko ih jebe", a kada su ga obavijestili da se zarobljenici ubijaju, rekao je: "Šta, oni sami, između sebe? [...] Ma, odlično. Samo nek' nastave tako, jebi ga".²⁸²⁸ Žalbeno vijeće podsjeća da je već odbacilo **Bearine** prigovore na pouzdanost Razgovora presretnutog u 10:09 sati.²⁸²⁹ Pored toga, Pretresno vijeće je istaklo da zarobljenici o kojima je riječ nikada nisu stigli u Batković i da su kasnije zatočeni na raznim lokacijama i pogubljeni. Najzad, Pretresno vijeće je Razgovor presretnut u 11:25 sati stavilo u kontekst tajnosti operacije ubijanja i činjenice da je **Beara** bio svjestan da se telefonski razgovori mogu lako presresti.²⁸³⁰

980. Žalbeno vijeće ima u vidu da se, od ovog mnoštva međusobno potkrepljujućih dokaza, **Beara** poziva samo na jedan primjer u prilog svom prigovoru – vezu koju je Pretresno vijeće uočilo između formulacija korištenih u Razgovoru presretnutom u 11:25 sati i onih u Mladićevom govoru na livadi u Sandićima.²⁸³¹ Žalbeno vijeće prihvata da, kada se posmatra izolovano, sličnost između retorike koju su koristili **Beara** i Mladić možda ne govori presudno u prilog zaključku Pretresnog vijeća. Ipak, Žalbeno vijeće zaključuje da **Beara** nije pokazao da se nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao osloniti na nju kao na faktor koji potkrepljuje zaključak zasnovan na

²⁸²⁵ Prvostepena presuda, par. 1069. V. takođe Prvostepena presuda, par. 1068 i fusnota 3497, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1105-1135, 1272-1288, 1345-1371.

²⁸²⁶ V. gore, par. 977.

²⁸²⁷ Prvostepena presuda, par. 1259. V. gore, par. 482, 866, 896.

²⁸²⁸ Prvostepena presuda, par. 1257, 1259. V. gore, par. 866, 896.

²⁸²⁹ V. gore, par. 122.

²⁸³⁰ Prvostepena presuda, par. 1259.

posrednim dokazima. Žalbeno vijeće zaključuje da **Beara** nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao izvesti, kao jedini razuman, zaključak da je u Razgovoru presretnom u 11:25 sati **Beara** hotimično pokušao da obmane slušaoca. **Bearin** argument da Razgovor presretnut u 11:25 sati baca razumnu sumnju na to da je on znao za zajednički cilj UZP-a ubistva stoga se odbacuje.

981. Imajući u vidu gore navedeno, odbacuju se relevantni dijelovi **Bearinih** žalbenih osnova 6, 7 i 8 koji su ovdje razmotreni.

(iii) Navodi o greškama zbog zaključka da je Beara dijelio namjeru da se provede zajednički cilj (osnova 16)

982. **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da je on dijelio namjeru za provođenje zajedničkog cilja ubistva.²⁸³² U prilog tome, **Beara** najprije primjećuje da je Pretresno vijeće zaključilo da su predviđeni proces odvajanja u Potočarima i Treći sastanak u hotelu "Fontana" obilježili početak provođenja plana ubistva.²⁸³³ **Beara** ističe da je Pretresno vijeće u prilog tom zaključku uzelo navodni razgovor koji su 12. jula 1995. ispred hotela "Fontana" vodili M. Nikolić, **Popović** i Kosorić i naglašava da on nije bio prisutan niti je učestvovao ni u jednom ni u drugom.²⁸³⁴ On tvrdi da se njegovo učešće prvi put spominje u navodnom razgovoru s Deronjićem od 13. jula 1995.,²⁸³⁵ i da je, pošto je Deronjićevo svjedočenje bilo "neprovjereno, nepouzđano i ranije proglašeno lažnim", Pretresno vijeće postupilo nerazumno kada se na njega oslonilo kao na dokaz o njegovoj *mens rea* za UZP ubistva.²⁸³⁶

983. **Beara** takođe tvrdi da Pretresno vijeće nije pridalo dovoljnu težinu vjerodostojnim dokazima,²⁸³⁷ uključujući sljedeće: (1) Razgovor presretnut u 11:25 sati, u kojem je "jasno da je Bearina namjera bila da se zarobljenici otpreme u zarobljeničke logore",²⁸³⁸ i (2) Čelanovićevo svjedočenje koje potvrđuje da su njih dvojica razgovarali u noći 13. jula 1995. i da je tokom tog razgovora **Beara** rekao Čelanoviću da će muškarci Muslimani iz Bratunca ujutro biti prebačeni u

²⁸³¹ Prvostepena presuda, par. 1259.

²⁸³² Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 189, par. 189.

²⁸³³ Bearin žalbeni podnesak, par. 190.

²⁸³⁴ Bearin žalbeni podnesak, par. 190-191. V. Bearina replika, par. 72.

²⁸³⁵ V. žalbeni pretres, AT. 187, 203 (3. decembar 2013.). V. takođe Bearin žalbeni podnesak, par. 194.

²⁸³⁶ Bearin žalbeni podnesak, par. 191.

²⁸³⁷ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 189. V. žalbeni pretres, AT. 207 (3. decembar 2013.).

²⁸³⁸ Bearin žalbeni podnesak, par. 192, gdje se upućuje na DP 7D2D00642, Presretnuti razgovor, 13. juli 1995., 11:25 sati. V. Bearina replika, par. 73. V. takođe žalbeni pretres, AT. 206-207 (3. decembar 2013.), gdje se upućuje na DP 7D2D00064. Žalbeno vijeće smatra da je ta referenca pogrešna i da je trebalo uputiti na DP 7D2D00642. Žalbeni pretres, AT. 228 (3. decembar 2013.).

Kladanj.²⁸³⁹ **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće generalno prihvatilo Čelanovićevo svjedočenje, ali da "nije [prihvatilo] ili da je odbilo" da prihvati njegov iskaz u vezi s **Bearinom** namjerom.²⁸⁴⁰

984. Najzad, **Beara** navodi dva zaključka za koja tvrdi da nisu bili jedini razumni zaključci koji su se mogli izvesti na osnovu dokaza: (1) da je on morao učestvovati u planu ubistva isključivo zbog toga što su u tome učestvovali drugi oficiri bezbjednosti;²⁸⁴¹ i (2) da su zločin u Srebrenici izvršili on i pripadnici organa bezbjednosti, a ne Vasić i snage MUP-a.²⁸⁴² Što se tiče potonjeg argumenta, **Beara** dalje tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je zanemarilo dva dokumenta iz Centra javne bezbjednosti (dalje u tekstu: CJB) Zvornik.²⁸⁴³ **Beara** takođe tvrdi da je Pretresno vijeće zanemarilo svjedočenje svjedoka PW-168 u kojem je on identifikovao **Pandurevića** kao sagovornika u presretnutom razgovoru od 15. jula 1995. **Beara** tvrdi da taj razgovor pokazuje da ubijanje zarobljenika, bosanskih Muslimana, "nije bilo tajna operacija koju su izveli drugi, već pripadnici Zvorničke brigade".²⁸⁴⁴

985. Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Bearine** argumente treba odbaciti.²⁸⁴⁵ Tužilaštvo tvrdi da je **Beara** učestvovao u planu ubistva od njegovog početka 12. jula 1995. i da on samo pokušava ocjenu dokaza koju je dalo Pretresno vijeće zamijeniti vlastitom ocjenom.²⁸⁴⁶ Tužilaštvo takođe tvrdi da **Bearinu** *mens rea* ne negiraju Razgovor presretnut u 11:25 sati, razgovor s Čelanovićem, ni dokazi koji ukazuju na umiješanost Vasića i **Pandurevića**.²⁸⁴⁷

986. Žalbeno vijeće primjećuje da **Beara** ponavlja mnoge argumente koje je već iznio na drugim mjestima u svom podnesku, ali uz vrlo malo ili nimalo dodatnih argumenata. U vezi s tim, Žalbeno vijeće najprije podsjeća da je odbacilo **Bearine** prigovore kojima je osporavao oslanjanje Pretresnog vijeća na učešće drugih oficira bezbjednosti kako bi dokazalo njegovo učešće u operaciji ubistva.²⁸⁴⁸ Žalbeno vijeće naglašava da to nije bio jedini faktor koji je Pretresno vijeće uzelo u obzir kada je izvelo svoj zaključak.²⁸⁴⁹ Takođe je jasno da je Pretresno vijeće bilo savršeno svjesno toga da **Beara** nije učestvovao u razgovorima ispred hotela "Fontana" 12. jula 1995., ali da je na

²⁸³⁹ Bearin žalbeni podnesak, par. 193.

²⁸⁴⁰ Bearin žalbeni podnesak, par. 193. V. Bearina replika, par. 73. V. takođe žalbeni pretres, AT. 254 (3. decembar 2013.).

²⁸⁴¹ Bearin žalbeni podnesak, par. 194.

²⁸⁴² Bearin žalbeni podnesak, par. 196. V. Bearina replika, par. 74. V. takođe žalbeni pretres, AT. 165-166 (2. decembar 2013.); AT. 203-205 (3. decembar 2013.) (gdje se tvrdi da su odgovorni bili Vasić i MUP).

²⁸⁴³ Bearin žalbeni podnesak, par. 195. V. žalbeni pretres, AT. 203-205 (3. decembar 2013.).

²⁸⁴⁴ Bearin žalbeni podnesak, par. 197. V. Bearina replika, par. 74.

²⁸⁴⁵ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 190-198.

²⁸⁴⁶ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 191-192.

²⁸⁴⁷ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 193-194. V. takođe žalbeni pretres, AT. 228-229 (3. decembar 2013.).

²⁸⁴⁸ V. gore, par. 973, 976-978, 981.

²⁸⁴⁹ V. gore, par. 480.

osnovu drugih dokaza izvelo zaključak da je on znao za plan ubistva.²⁸⁵⁰ **Beara** nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao izvesti taj zaključak zbog toga što on nije bio fizički prisutan kad su vođeni razgovori ispred hotela "Fontana". Kao drugo, Žalbena vijeće je odbacilo **Bearine** druge prigovore kojima je osporavao to što se Pretresno vijeće, pored ostalih dokaza, oslonilo na Deronjićevo svjedočenje kada je utvrđivalo na kojim se lokacijama **Beara** nalazio i koje je postupke preduzeo 13. jula 1995.²⁸⁵¹ Kao treće, Žalbena vijeće je već odbacilo **Bearin** argument da je Pretresno vijeće pogrešno protumačilo Razgovor presretnut u 11:25 sati.²⁸⁵²

987. Što se tiče argumenata o Čelanovićevom svjedočenju, Žalbena vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće detaljno analiziralo njegov iskaz u vezi s njegovim sastankom s **Bearom** u sumrak 13. jula 1995. u Bratuncu. Pretresno vijeće je imalo u vidu da je Čelanović naveo da mu je **Beara** u vezi sa zarobljenicima, bosanskim Muslimanima, zatočenim u Bratuncu rekao da "svakako idu sutra za Kladanj".²⁸⁵³ Međutim, Pretresno vijeće nije smatralo da ga to sprečava da izvede zaključak o **Bearinoj mens rea**.²⁸⁵⁴ Žalbena vijeće smatra da bi bilo bolje da je Pretresno vijeće eksplicitno, a ne implicitno, odbacilo doslovno tumačenje tog razgovora, kao što je to uradilo kada je odbacilo – kao hotimičan pokušaj da se prenesu obmanjujuće informacije – izjavu koju je **Beara** dao *ranije* tog dana, u Razgovoru presretnutom u 11:25 sati, da će zarobljenici biti razmijenjeni.²⁸⁵⁵ Međutim, u ovim okolnostima, Žalbena vijeće smatra da je Pretresno vijeće na sličan način protumačilo **Bearino** pominjanje zarobljenika u razgovoru vođenom u sumrak i da **Beara** nije pokazao da to implicitno odbijanje doslovnog tumačenja obesnažuje Prvostepenu presudu.

988. Što se tiče **Bearine** tvrdnje da je, na osnovu dva dokumenta CJB-a,²⁸⁵⁶ Pretresno vijeće moglo zaključiti da su zločine u Srebrenici počinili Vasić i snage MUP-a, umjesto što je za to smatralo odgovornim njega i pripadnike organa bezbjednosti, Žalbena vijeće ima u vidu da je Pretresno vijeće zaključilo da je MUP *takođe* bio umiješan u operaciju ubistva.²⁸⁵⁷ Kako će biti detaljnije razmotreno dalje u tekstu,²⁸⁵⁸ Vasić i snage MUP-a intenzivno su sarađivali sa VRS-om na provođenju plana ubistva, koje je bilo "operacija koja se sve vrijeme odvijala u organizaciji i pod rukovodstvom organa bezbjednosti VRS-a".²⁸⁵⁹ U vezi s tim, Žalbena vijeće podsjeća da se **Beara**, budući da je dobrovoljno učestvovao u zajedničkom planu ubistva vojno sposobnih muškaraca,

²⁸⁵⁰ Prvostepena presuda, par. 1299. V. Prvostepena presuda, par. 1051-1052, 1204-1206, 1253-1258, 1262-1268, 1271.

²⁸⁵¹ V. dolje, par. 1209.

²⁸⁵² V. gore, par. 979-980.

²⁸⁵³ Prvostepena presuda, par. 1262.

²⁸⁵⁴ V. Prvostepena presuda, par. 1299, gdje se upućuje, između ostalog, na Prvostepenu presudu, par. 1262.

²⁸⁵⁵ V. Prvostepena presuda, par. 1258-1259. V. gore, par. 866, 979-980.

²⁸⁵⁶ Bearin žalbeni podnesak, par. 195, gdje se upućuje na DP P00060, Izvještaj CJB-a Zvornik, 13. juli 1995., DP P00886, Dokument CJB-a Zvornik upućen MUP-u RS-a, s otkucanim Vasićevim potpisom, 13. juli 1995.

²⁸⁵⁷ Prvostepena presuda, par. 1065, 1072.

²⁸⁵⁸ V. dolje, fusnota 3064, par. 1056.

bosanskih Muslimana,²⁸⁶⁰ može smatrati odgovornim za zločine koje nije fizički počinio ukoliko je ipak namjeravao taj ishod.²⁸⁶¹ Žalbeno vijeće, stoga, ne nalazi nikakvu osnovu u **Bearinoj** tvrdnji da dokazi o učešću Vasića i snaga MUP-a u tim zločinima protivrječe zaključku Pretresnog vijeća o njegovoj *mens rea*.

989. Isto tako, Žalbeno vijeće smatra da **Beara** nije pokazao kako dokazi koji ukazuju na učešće **Pandurevića** i Zvorničke brigade u zločinima protivrječe zaključku Pretresnog vijeća u vezi s njegovom *mens rea*.²⁸⁶² Usredsređujući se na ulogu jedne jedinice, **Beara** zanemaruje mnoštvo drugih zaključaka Pretresnog vijeća koji pokazuju učešće VRS-a i organa bezbjednosti u operaciji ubistva.²⁸⁶³ I u ovom slučaju, sama činjenica da su ubijanje izvršili drugi ne dovodi u pitanje zaključak Pretresnog vijeća u vezi s njegovom *mens rea*.

990. Iz gore navedenih razloga, Žalbeno vijeće odbacuje **Bearinu** žalbenu osnovu 16 u cijelosti.

(c) Nikolićeva žalba

(i) Da li je Pretresno vijeće pogriješilo prilikom preciznog definisanja zajedničkog cilja UZP-a ubistva i prilikom donošenja zaključka da je on znao za njega (osnova 7, djelimično)

991. **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu i činjeničnu grešku kada je identifikovalo i precizno definisalo zajednički cilj UZP-a ubistva i zaključilo da je on imao potrebnu *mens rea* za taj vid odgovornosti.²⁸⁶⁴ On postulira da su te dvije greške zajedno dovele do neostvarenja pravde, što opravdava intervenciju Žalbenog vijeća u vidu poništavanja njegove osuđujuće presude.²⁸⁶⁵

992. Kao prvo, **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće prekršilo svoju obavezu da "konkretno definiše zajednički zločinački cilj kako u smislu namjeravane kažnjive svrhe tako i u pogledu njegovog obima" i da je sve vrijeme davalo drugačije definicije.²⁸⁶⁶ On tvrdi da je tužilaštvo tokom cijelog pretresnog postupka navodilo da je zajednički cilj UZP-a ubistva bio da se pobiju *svi* vojno

²⁸⁵⁹ Prvostepena presuda, par. 1070. V. Prvostepena presuda, par. 1051, 1057-1058, 1061, 1064-1069, 1071-1072.

²⁸⁶⁰ Prvostepena presuda, par. 1299-1302.

²⁸⁶¹ Drugostepena presuda u predmetu *Vasiljević*, par. 119.

²⁸⁶² V. Bearin žalbeni podnesak, par. 197-198, gdje se upućuje na: DP P02232, Radna verzija prijevoda na engleski koja pokriva period od 11. do 20. jula 1995. – dnevnik taktičkog elektronskog izviđanja za period od 1. jula do 24. novembra 1995., str. 13-14, svjedok PW-168, T. 17126 (zatvorena sjednica) (30. oktobar 2007.).

²⁸⁶³ V. Prvostepena presuda, par. 1051, 1057-1058, 1061, 1064-1072.

²⁸⁶⁴ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 120.

²⁸⁶⁵ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 133.

²⁸⁶⁶ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 121, 123; Nikolićeva replika, par. 48.

spособni muškarcu iz Srebrenice.²⁸⁶⁷ Osim toga, prema **Nikolićevim** riječima, proširenje obima plana koje navodi tužilaštvo – tako da su njime osim muškaraca, bosanskih Muslimana, odvojenih u Potočarima, obuhvaćeni i muškarcu zarobljeni iz kolone koja je bježala iz Srebrenice – pokazuje da je, kako se navodi, zajednički cilj bio da se ubiju *svi* vojno sposobni muškarcu iz Srebrenice, budući da su muškarcu u Potočarima i oni u koloni činili sve muškarce u Srebrenici.²⁸⁶⁸ Kao drugo, **Nikolić** tvrdi da nijedno razumno pretresno vijeće na osnovu dokaza koji su mu predloženi ne bi moglo zaključiti da je on znao za zajednički cilj da se ubiju *svi* vojno sposobni muškarcu iz Srebrenice. Konkretno, on tvrdi da nije znao da su ti muškarcu bili iz enklave Srebrenica i da su, po njemu, oni mogli poticati s bilo kog područja sukoba u BiH; niti je bio svjestan obima operacije ubistva u toj mjeri da je uopšte mogao znati da je ona bila usmjerena protiv *svih* vojno sposobnih muškaraca iz Srebrenice.²⁸⁶⁹

993. Tužilaštvo u odgovoru kaže da je precizna definicija zajedničkog cilja UZP-a koju je dalo Pretresno vijeće – da se pobiju "vojno sposobni muškarcu iz Srebrenice" – bila u pravnom smislu dovoljna.²⁸⁷⁰ Tužilaštvo takođe tvrdi da je **Nikolić** pogrešno protumačio obim zajedničkog cilja kada ga je kvalifikovao kao plan ubijanja *svih* vojno sposobnih muškaraca iz Srebrenice.²⁸⁷¹ Shodno tome, tužilaštvo tvrdi da **Nikolićevi** prigovori na zaključak Pretresnog vijeća da je on znao za zajednički cilj UZP-a ubistva nisu relevantni jer se oslanjaju na njegovo pogrešno tumačenje.²⁸⁷²

994. Žalbeno vijeće najprije ima u vidu da **Nikolićev** prigovor na činjenični zaključak Pretresnog vijeća da je on znao za zajednički cilj UZP-a ubistva djelimično počiva na njegovom argumentu da je, prema navodima, zajednički cilj bio da se pobiju *svi* vojno sposobni Muslimani iz Srebrenice. Žalbeno vijeće podsjeća da se "optužnica mora razmotriti u cjelini"²⁸⁷³ i ima u vidu da se u Optužnici na brojnim mjestima upućuje na to da je zajednički cilj UZP-a ubistva bio "ubijanje vojno sposobnih muškaraca iz Srebrenice".²⁸⁷⁴ Osim toga, Žalbeno vijeće se nije uvjerilo da činjenica da se u Optužnici kaže da je plan ubistva obuhvatao muškarce u koloni²⁸⁷⁵ ukazuje na to da je zajednički cilj naveden kao ubistvo *svih* vojno sposobnih muškaraca, bosanskih Muslimana. Ako se, argumenta radi, pretpostavi da je tačna **Nikolićeva** tvrdnja da su muškarcu u Potočarima i muškarcu u koloni zajedno činili sve vojno sposobne muškarce, bosanske Muslimane, iz

²⁸⁶⁷ U prilog tome, **Nikolić** se poziva na Optužnicu, uvodnu riječ tužilaštva, podneske na osnovu pravila 98bis i Završni podnesak tužilaštva, gdje je tužilaštvo navelo da su ciljani vojno sposobni muškarcu iz Srebrenice. **Nikolićev** žalbeni podnesak, par. 122; **Nikolićeva** replika, par. 47.

²⁸⁶⁸ **Nikolićeva** replika, par. 47.

²⁸⁶⁹ **Nikolićev** žalbeni podnesak, par. 124-129; **Nikolićeva** replika, par. 49-51.

²⁸⁷⁰ Odgovor tužilaštva na **Nikolićevu** žalbu, par. 83. V. takođe Odgovor tužilaštva na **Nikolićevu** žalbu, par. 84-87.

²⁸⁷¹ Odgovor tužilaštva na **Nikolićevu** žalbu, par. 83.

²⁸⁷² Odgovor tužilaštva na **Nikolićevu** žalbu, par. 89.

²⁸⁷³ V. gore, par. 37 i fusnota 130.

²⁸⁷⁴ Optužnica, par. 28-29, 38-44, 90, 96, 98.

Srebrenice,²⁸⁷⁶ u Optužnici nema ničega što ukazuje na to da je zajednički cilj naveden tako da uključi ubistvo *svih* muškaraca u koloni.²⁸⁷⁷ Muškarci o kojima se govori su oni koji su se predali ili bili zarobljeni.²⁸⁷⁸ Žalbeno vijeće, stoga, zaključuje da je, bez obzira na određenu nejasnoću uzrokovanu povremenim nedosljednim načinom upućivanja na tačan obim zajedničkog cilja, Optužnica, kada se razmotri u cjelini, ipak dovoljno jasna da bi **Nikolić** bio obaviješten o tome da se zajednički cilj UZP-a ubistva navodi kao "ubijanje vojno sposobnih muškaraca iz Srebrenice". Žalbeno vijeće takođe naglašava da je, prije podnošenja svog završnog podneska,²⁸⁷⁹ tokom postupka na osnovu pravila 98bis – nakon što je tužilaštvo izvelo svoje dokaze – sam **Nikolić** naveo da je zajednički cilj plana bio "da se pobiju vojno sposobni muškarci iz Srebrenice koji su zarobljeni ili koji su se predali nakon pada Srebrenice 11. jula 1995."²⁸⁸⁰ Na osnovu gore navedenog, Žalbeno vijeće odbija **Nikolićev** argument da je zajednički cilj UZP-a ubistva, kako se navodi u Optužnici, bio da se pobiju *svi* vojno sposobni muškarci Muslimani iz Srebrenice.

995. Pretresno vijeće je pošlo od toga da je zajednički cilj UZP-a ubistva bio da se pobiju vojno sposobni muškarci iz Srebrenice i njene okoline. Pretresno vijeće je zaključilo sljedeće:

U roku od nekoliko dana u julu 1995. godine, snage bosanskih Srba pogubile su nekoliko hiljada muškaraca, bosanskih Muslimana, iz Srebrenice i njene okoline u okviru sistematske operacije velikih razmjera. Ta operacija je započela 12. jula odvajanjem muškaraca, bosanskih Muslimana, od žena i djece koji su se okupili u Potočarima. Oni su kasnije držani u zatočeništvu u "bijeloj kući", a zatim na raznim mjestima u Bratuncu. Organizovano masovno ubijanje započelo je 13. jula na području Bratunca – u skladištu u Kravici (gdje je ubijeno najmanje 1.000 ljudi) – a nastavilo se od 14. do 16. jula na području Zvornika: u Orahovcu (gdje je ubijeno 800-2.500 ljudi), Petkovcima (gdje je ubijeno više od 800 ljudi), Kozluku (gdje je ubijeno više od 1.000 ljudi) i Pilici (gdje je ubijeno 1.000-2.000 ljudi).²⁸⁸¹

Žalbeno vijeće ima u vidu da su jasno navedena i precizno definisana vremenska i geografska ograničenja tog cilja, kao i opšti identitet namjeravanih žrtava.²⁸⁸² Žalbeno vijeće zaključuje da **Nikolić** nije uspio da pokaže bilo kakvu grešku Pretresnog vijeća u identifikaciji i preciznoj definiciji zajedničkog cilja, osim što je ustvrdio da je zajednički cilj bio da se pobiju *svi* vojno

²⁸⁷⁵ V. Optužnica, par. 27-29.

²⁸⁷⁶ U vezi s tim, Žalbeno vijeće napominje da **Nikolić** nije naveo nikakve reference na spis prvostepenog postupka kako bi potkrijepio ovu tvrdnju. V. Nikolićeva replika, par. 47.

²⁸⁷⁷ V. Optužnica, par. 29. V. takođe Prvostepena presuda, par. 1055, 1056.

²⁸⁷⁸ Optužnica, par. 29.

²⁸⁷⁹ V. Nikolićev završni podnesak, par. 1136-1142.

²⁸⁸⁰ Nikolićeva argumentacija na osnovu pravila 98bis, T. 21282 (14. februar 2008.). V. takođe Nikolićeva argumentacija na osnovu pravila 98bis, T. 21261-21262, 21267, 21276-21277 (14. februar 2008.).

²⁸⁸¹ Prvostepena presuda, par. 1050.

²⁸⁸² Žalbeno vijeće je već ranije zauzelo stav da "sud [...] mora: [...] precizno definisati zajednički zločinački cilj kako u smislu namjeravanog kažnjivog cilja tako i u pogledu domašaja (npr. utvrditi vremenska i geografska ograničenja tog cilja; i opšti identitet namjeravanih žrtava)". Drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*, par. 430.

sposobni muškarci Muslimani iz Srebrenice, što je tvrdnja koju je Žalbeno vijeće odbacilo kao neosnovanu.

996. Što se tiče **Nikolićevog** argumenta da nijedno razumno pretresno vijeće ne bi moglo zaključiti da je on znao za zajednički cilj da se pobiju svi vojno sposobni muškarci iz Srebrenice zbog toga što on nije znao odakle oni geografski potiču, Žalbeno vijeće ima u vidu da je Pretresno vijeće, u svom opisu zajedničkog cilja UZP-a ubistva, zaključilo da su "snage bosanskih Srba pogubile [...] nekoliko hiljada muškaraca, bosanskih Muslimana, iz Srebrenice i njene okoline", drugim riječima, iz Srebrenice i okolnih područja.²⁸⁸³ Pretresno vijeće je takođe zaključilo da je **Popović** obavijestio **Nikolića** da zarobljenici, bosanski Muslimani, dolaze iz Bratunca i da će biti streljani.²⁸⁸⁴ Žalbeno vijeće smatra da geografsko porijeklo zarobljenika nije relevantno za zaključak Pretresnog vijeća da je **Nikolić** znao za zajednički cilj UZP-a ubistva jer je on, kao što i sam priznaje,²⁸⁸⁵ znao da oni dolaze iz pravca Bratunca. Žalbeno vijeće smatra da to potpada pod geografsku odrednicu "iz Srebrenice i njene okoline".²⁸⁸⁶

997. S obzirom na gore navedeno, Žalbeno vijeće zaključuje da **Nikolić** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo u svojoj identifikaciji i preciznoj definiciji zajedničkog cilja UZP-a ubistva ili u svom zaključku da je on znao za taj zajednički cilj. Relevantni dijelovi **Nikolićeve** žalbene osnove 7 koji su ovdje razmotreni stoga se odbacuju.

(ii) Da li je Pretresno vijeće pogriješilo kada se oslonilo na svjedočenje svjedoka PW-168 (podosnove 14.1 i 14.2)

a. Argumenti strana u postupku

998. **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće, zbog "potpuno pogrešne" ocjene vjerodostojnosti svjedoka PW-168²⁸⁸⁷ i propusta da primjereno razmotri dokaze, nerazumno zaključilo da su u večernjim satima 13. jula 1995. vođeni sljedeći razgovori: (1) Razgovor Popović-Nikolić, u kojem je **Popović** obavijestio **Nikolića** da se zarobljenici, bosanski Muslimani, dovode iz Bratunca u Zvornik, gdje će biti zatočeni, a potom pogubljeni,²⁸⁸⁸ i (2) Razgovor Nikolić-Obrenović, u kojem je **Nikolić** obavijestio Obrenovića o tom naređenju.²⁸⁸⁹

²⁸⁸³ Prvostepena presuda, par. 1050 (naglasak dodat).

²⁸⁸⁴ Prvostepena presuda, par. 1345. V. takođe Prvostepena presuda, par. 1389.

²⁸⁸⁵ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 125; Nikolićeva replika, par. 50.

²⁸⁸⁶ Žalbeno vijeće ima u vidu da je Bratunac udaljen svega nekoliko kilometara od Srebrenice. V., npr., DP 7DP02109, Mapa zone odgovornosti Drinskog korpusa.

²⁸⁸⁷ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 186, 215-216, 225, 241; Nikolićeva replika, par. 79.

²⁸⁸⁸ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 216-224; Nikolićeva replika, par. 81-83.

²⁸⁸⁹ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 225-235; Nikolićeva replika, par. 84-91.

999. **Nikolić** iznosi nekoliko argumenata u prilog svojoj tvrdnji da nijedno razumno pretresno vijeće ne bi moglo zaključiti da je vođen Razgovor Popović-Nikolić.²⁸⁹⁰ **Nikolić**, kao prvo, tvrdi da taj telefonski razgovor nije presretnut iako su razgovori vođeni u to isto vrijeme istim sredstvima veze bili presretnuti.²⁸⁹¹ On takođe tvrdi da dva oficira bezbjednosti nikada ne bi razmjenjivala informacije vezane za operaciju ubijanja preko otvorene linije i bez korištenja šifri.²⁸⁹² Kao drugo, **Nikolić** tvrdi da ne bi bilo razloga da **Popović** obavijesti svog potčinjenog s nižim činom da je operaciju ubijanja odobrio cjelokupni komandni lanac i da su **Beara** i on lično zaduženi da dovedu zarobljenike u Zvornik.²⁸⁹³ Kao treće, upućujući na Razgovor M. Nikolić-Nikolić,²⁸⁹⁴ **Nikolić** tvrdi da ne bi bilo razloga da **Popović** šalje M. Nikolića da prenese te iste ili još ograničenije informacije od onih kojima je **Nikolić** već raspolagao.²⁸⁹⁵ Kao četvrto, **Nikolić** tvrdi da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir svjedočenje svjedoka Landryja o "jedinom uvjerljivom scenariju s vojnog stanovišta".²⁸⁹⁶ Kao peto, **Nikolić** tvrdi da Pretresno vijeće nije pridalo težinu svjedočenju M. Nikolića da je on u Razgovoru M. Nikolić-Nikolić bio "prilično zaprepašćen" **Bearinim** naređenjem i da je odgovorio da će morati da obavijesti svoju komandu.²⁸⁹⁷ Kao šesto, **Nikolić** tvrdi da je odluka da se zarobljenici prebace u Zvornik i pogube donesena tek mnogo kasnije te noći, ako ne i sljedećeg jutra, te da ga, stoga, **Popović** nije mogao obavijestiti o toj odluci u ranim večernjim satima 13. jula 1995.²⁸⁹⁸ Najzad, **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće, time što je odbacilo svjedočenje svjedoka odbrane Dragana Stojkića, koji je negirao postojanje Razgovora Popović-Nikolić, propustilo da uzme u obzir dijelove Stojkićevog i **Pandurevićevog** svjedočenja.²⁸⁹⁹

1000. **Nikolić** takođe iznosi nekoliko argumenata u prilog svojoj tvrdnji da nijedno razumno pretresno vijeće ne bi moglo zaključiti da je vođen Razgovor Nikolić-Obrenović.²⁹⁰⁰ On, kao prvo, tvrdi da je, budući da Razgovor Popović-Nikolić nije vođen, iskaz svjedoka PW-168 o Razgovoru Nikolić-Obrenović izmišljotina.²⁹⁰¹ Kao drugo, **Nikolić** tvrdi da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir dokaze koji obesnažuju iskaz svjedoka PW-168 o Razgovoru Nikolić-Obrenović,²⁹⁰² odnosno: (1) da je, uslijed Obrenovićevog propusta da Živanoviću, komandantu Drinskog korpusa, pomene "očito nezakonito naređenje" koje mu je prenio njegov podređeni, jedini preostali razuman

²⁸⁹⁰ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 216; Nikolićeva replika, par. 83.

²⁸⁹¹ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 217; Nikolićeva replika, par. 82; žalbeni pretres, AT. 288-290, 302 (djelimično zatvorena sjednica) (4. decembar 2013.).

²⁸⁹² Nikolićev žalbeni podnesak, par. 217; Nikolićeva replika, par. 82.

²⁸⁹³ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 218.

²⁸⁹⁴ V. Prvostepena presuda, par. 1266, 1354; gore, par. 940, gdje se definiše Razgovor M. Nikolić-Nikolić.

²⁸⁹⁵ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 219; Nikolićeva replika, par. 82.

²⁸⁹⁶ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 220.

²⁸⁹⁷ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 221; Nikolićeva replika, par. 82.

²⁸⁹⁸ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 222; Nikolićeva replika, par. 81.

²⁸⁹⁹ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 223.

²⁹⁰⁰ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 225, 241.

²⁹⁰¹ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 226; Nikolićeva replika, par. 84.

²⁹⁰² Nikolićev žalbeni podnesak, par. 227.

zaključak bio taj da on nije znao za to naređenje kada je razgovarao sa Živanovićem;²⁹⁰³ i (2) da je svjedok PW-168 izbjegavao da odgovori i da je u svom svjedočenju "vrdao" u vezi s tim.²⁹⁰⁴ Kao treće, **Nikolić** tvrdi da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir Landryjevo svjedočenje.²⁹⁰⁵ **Nikolić** takođe tvrdi da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir tvrdnju svjedoka PW-168 da se Obrenović sastao s Jasikovcem i odobrio mu da pomogne **Nikoliću**, a da pritom Jasikovca nije obavijestio da će zarobljenici biti ubijeni.²⁹⁰⁶

1001. Kao četvrto, **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće, kada je zaključilo da je Razgovor Nikolić-Obrenović potkrijepljen, i konkretnije, da se taj razgovor i Razgovor M. Nikolić-Nikolić međusobno potkrepljuju i da su pouzdani,²⁹⁰⁷ pogriješilo zbog sljedećeg: (1) nijedno razumno pretresno vijeće ne bi moglo zaključiti da je vođen Razgovor M. Nikolić-Nikolić; (2) da je **Nikolić** obavijestio Obrenovića o prebacivanju i pogubljenju zarobljenika između 19:00 i 20:00 sati, nezamislivo je da bi **Nikolić** nakon toga rekao M. Nikoliću da će morati da obavijesti svoju komandu; (3) da je **Popović** već obavijestio **Nikolića** o tom naređenju, on se ne bi iznenadio kada je tu istu informaciju dobio od M. Nikolića; i (4) da je **Popović** već obavijestio **Nikolića** preko telefona, nije moguće da bi **Popović** nakon toga slao M. Nikolića da u ratnim uslovima prenese te iste ili čak ograničenije informacije.²⁹⁰⁸

1002. Kao peto, **Nikolić** ističe da je svjedok PW-168 u svom svjedočenju rekao da je Razgovor Nikolić-Obrenović vođen preko zaštićene linije, znajući da se sadržaj tog razgovora nikad neće moći osporiti.²⁹⁰⁹ Kao šesto, **Nikolić** tvrdi da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir da Obrenović nije naredio **Nikoliću** da ga izvjesti po povratku u komandu Zvorničke brigade 15. jula 1995., kada je **Nikolić** bio vršilac dužnosti dežurnog oficira brigade.²⁹¹⁰ Najzad, **Nikolić** tvrdi da se nerazumni zaključak Pretresnog vijeća da je Razgovor Nikolić-Obrenović vođen mora uzeti u obzir zajedno sa činjenicom da je odluka da se zarobljenici pobiju donesena tek kasnije.²⁹¹¹

1003. Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Nikolić** nije pokazao da je Pretresno vijeće napravilo bilo kakvu grešku.²⁹¹² Tužilaštvo tvrdi da **Nikolićevi** argumenti, kojima on na osnovu vojne uvjerljivosti

²⁹⁰³ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 228, 230-231; Nikolićeva replika, par. 85; žalbeni pretres, AT. 303 (djelimično zatvorena sjednica) (4. decembar 2013.). Tokom žalbenog pretresa, **Nikolić** je dodao da Obrenović nije pokušao da kontaktira **Pandurevića** ni Glavni štab VRS-a. Žalbeni pretres, AT. 302 (djelimično zatvorena sjednica) (4. decembar 2013.).

²⁹⁰⁴ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 229.

²⁹⁰⁵ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 232-233; Nikolićeva replika, par. 87.

²⁹⁰⁶ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 234; Nikolićeva replika, par. 86.

²⁹⁰⁷ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 236; Nikolićeva replika, par. 89-90.

²⁹⁰⁸ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 237-238. V. dolje, par. 1014.

²⁹⁰⁹ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 239. V. žalbeni pretres, AT. 271-272 (djelimično zatvorena sjednica) (3. decembar 2013.), AT. 302 (djelimično zatvorena sjednica) (4. decembar 2013.).

²⁹¹⁰ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 240; Nikolićeva replika, par. 86.

²⁹¹¹ Nikolićeva replika, par. 91. V. žalbeni pretres, AT. 302 (djelimično zatvorena sjednica) (4. decembar 2013.).

²⁹¹² Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 177, 182, 211.

osporava da su vođeni Razgovor Popović-Nikolić i Razgovor Nikolić-Obrenović, predstavljaju nagađanje i da su nepotkrijepljeni.²⁹¹³ Dalje, tužilaštvo tvrdi da M. Nikolić u Razgovoru Nikolić-Obrenović jeste pružio konkretnije informacije nego **Popović** u Razgovoru Popović-Nikolić i da je Pretresno vijeće razumno zaključilo da je to što je M. Nikolić imao utisak da je bio prvi koji je te informacije prenio **Nikoliću** bilo samo pretpostavka.²⁹¹⁴ Tužilaštvo takođe tvrdi da je Pretresno vijeće ispravno ocijenilo i odbacilo Landryjevo svjedočenje.²⁹¹⁵ Sljedeće, tužilaštvo postulira da **Nikolić** iskrivljeno prikazuje dokaze u svojim argumentima koji se odnose na vrijeme donošenja odluke o prebacivanju zarobljenika.²⁹¹⁶ Ono tvrdi da se **Nikolićev** argument u vezi sa svjedočenjem svjedoka Stojkića zasniva na dokazima koje je Pretresno vijeće razumno odbacilo.²⁹¹⁷ Najzad, tužilaštvo tvrdi da značajan korpus potkrepljujućih dokaza govori u prilog iskazu svjedoka PW-168 u vezi s Razgovorom Nikolić-Obrenović.²⁹¹⁸

b. Analiza

1004. Na početku, Žalbeno vijeće podsjeća da je već odbacilo **Nikolićevu** tvrdnju da je ocjena vjerodostojnosti svjedoka PW-168 koju je dalo Pretresno vijeće "potpuno pogrešna".²⁹¹⁹ Osim toga, Žalbeno vijeće je već odbacilo slične argumente kojima se osporava odluka Pretresnog vijeća da odbaci Landryjevo svjedočenje kao nagađanje.²⁹²⁰

1005. Žalbeno vijeće ima u vidu **Nikolićeve** argumente o vojnoj uvjerljivosti Razgovora Popović-Nikolić, konkretno u vezi sa sljedećim: (1) izborom sredstva veze i dostupnošću drugih sredstava veze; (2) činjenicom da taj razgovor nije presretnut, dok drugi jesu; i (3) informacijama koje bi se razmjenjivale putem nezaštićene linije, kao i onima koje ne bi. Žalbeno vijeće smatra da ti argumenti predstavljaju nagađanje i da ne mogu dovesti u sumnju činjenične zaključke Pretresnog vijeća. Na sličan način, Žalbeno vijeće smatra da **Nikolićeva** tvrdnja da je svjedok PW-168 u svom svjedočenju izjavio, kako mu je i pogodovalo, da je Razgovor Nikolić-Obrenović vođen preko zaštićene linije, znajući da se njegov sadržaj ne može osporiti, predstavlja nagađanje i da je nepotkrijepljena, te se, stoga, odbacuje.

1006. Isto tako, Žalbeno vijeće ima u vidu **Nikolićeve** argumente u vezi s vojnom uvjerljivošću Razgovora Popović-Nikolić i Razgovora Nikolić-Obrenović koji se temelje na tome koje bi informacije oficiri raznih činova međusobno razmjenjivali, a koje ne. **Nikolić** se usredsređuje na

²⁹¹³ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 212-213, 223.

²⁹¹⁴ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 215.

²⁹¹⁵ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 208-210.

²⁹¹⁶ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 213, 311.

²⁹¹⁷ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 213.

²⁹¹⁸ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 223.

²⁹¹⁹ V. gore, par. 171.

ono što bi se dogodilo u uobičajenim okolnostima, umjesto da analizira činjenice onako kako su se one dogodile u konkretnim okolnostima. **Nikolićevi** argumenti, stoga, ne mogu dovesti u sumnju činjenične zaključke Pretresnog vijeća.

1007. Što se tiče **Nikolićeve** tvrdnje da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir da je svjedok PW-168 u svom svjedočenju o Razgovoru Nikolić-Obrenović izbjegavao da odgovori i da je "vrdao", Žalbeno vijeće ima u vidu da je Pretresno vijeće konkretno razmotrilo vjerodostojnost svjedoka PW-168 i konstatovalo da je "[svjedok PW-168] ostavio utisak otvorenog i iskrenog svjedoka [koji je] [d]avao [...] direktne odgovore, nije izbjegavao pitanja i nije se branio".²⁹²¹ Žalbeno vijeće zaključuje da **Nikolić** svojim upućivanjem na svjedočenje svjedoka PW-168 nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je ocjenjivalo vjerodostojnost tog svjedoka.

1008. Isto tako, Žalbeno vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće konkretno razmotrilo svjedočenje svjedoka Stojkića da je **Nikolić** ostao na IKM-u u Kitovnicama tokom cijele noći 13. jula do jutra 14. jula 1995. i zaključilo da je "Stojkić pogriješio ili slagao" u svom svjedočenju.²⁹²² Osim toga, **Pandurevićevo** svjedočenje na koje **Nikolić** ukazuje ne pokazuje da je Stojkić 13. jula 1995. bio u Zvorniku.²⁹²³ **Nikolić** nije naveo nijednu grešku u ocjeni Stojkićevog iskaza koju je dalo Pretresno vijeće.

1009. Žalbeno vijeće ima u vidu da je Pretresno vijeće smatralo da u prilog iskazu svjedoka PW-168 o Razgovoru Nikolić-Obrenović ide značajan korpus potkrepljujućih dokaza.²⁹²⁴ Bez obzira na to da li ti dokazi potkrepljuju sve detalje sadržaja Razgovora Nikolić-Obrenović i konkretno činjenicu da je **Nikolić** već znao da će zarobljenici biti pobijeni, Žalbeno vijeće podsjeća da "pretresna vijeća ništa ne sprečava da se oslone na nepotkrijepljene dokaze; ona po svom slobodnom nahodanju mogu, u zavisnosti od okolnosti slučaja, odlučiti da li je potkrepa neophodna ili mogu da se oslone na nepotkrijepljen, ali inače vjerodostojan, iskaz svjedoka".²⁹²⁵ Shodno tome, Žalbeno vijeće zaključuje da **Nikolić** nije pokazao da se nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao osloniti na iskaz svjedoka PW-168 o tom razgovoru, čak i da je on bio nepotkrijepljen, pri utvrđivanju sadržaja Razgovora Nikolić-Obrenović.

²⁹²⁰ V. gore, par. 375, 953.

²⁹²¹ Prvostepena presuda, par. 42.

²⁹²² Prvostepena presuda, par. 1349 i fusnota 4380.

²⁹²³ V. Vinko Pandurević, T. 31722-31723 (18. februar 2009.).

²⁹²⁴ V. Prvostepena presuda, par. 1266, 1269, 1349 i fusnota 4380, par. 1350 i fusnote 4382, 4386-4387, par. 1351, 1354 i fusnota 4393.

²⁹²⁵ Drugostepena presuda u predmetu *D. Milošević*, par. 215. V. gore, fusnota 2616.

1010. Pored toga, Žalbena vijeće primjećuje da je M. Nikolić pružio **Nikoliću** više informacija nego što je **Nikolić** prethodno spomenuo Obrenoviću.²⁹²⁶ Uslijed toga, Žalbena vijeće smatra da su **Nikolićevi** argumenti u vezi s uvjerljivošću Razgovora Popović-Nikolić i Razgovora Nikolić-Obrenović na osnovu detalja prenesenih u Razgovoru Nikolić-Obrenović i Razgovoru M. Nikolić-Nikolić neutemeljeni.

1011. Dalje, Pretresno vijeće je izričito razmotrilo svjedočenje M. Nikolića da se **Nikolić** iznenadio kada su mu rekli za **Bearino** naređenje i zaključilo da je to bio utisak M. Nikolića koji, kao takav, "ne umanjuje ukupnu podudarnost iskaza".²⁹²⁷ **Nikolić** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo u vezi s tim. Pored toga, Žalbena vijeće primjećuje da **Nikolić** iskrivljeno prikazuje zaključke Pretresnog vijeća kada tvrdi da je **Popović** poslao M. Nikolića na IKM u Kitovnicama.²⁹²⁸

1012. Isto tako, Žalbena vijeće smatra da **Nikolić** iskrivljeno prikazuje dokaze svojom tvrdnjom da je odluka da se zarobljenici prebace u Zvornik donesena kasno noću 13. jula ili ujutro 14. jula 1995.²⁹²⁹ M. Nikolić je u svom svjedočenju rekao da su se "odluke, razmišljanja šta treba da se radi, kako treba da se radi mijenjala [...] svakih pet minuta, svakih deset minuta, odnosno intervenisali su, ono što ja znam. Znači, dolazile su instrukcije, naređenja".²⁹³⁰ Pretresno vijeće je prihvatilo da ti dokazi pokazuju da su "[o]dluke [...] neprekidno donošene i mijenjane zbog haotične situacije koja je tada vladala u Bratuncu".²⁹³¹ Žalbena vijeće, stoga, odbacuje **Nikolićev** argument da je odluka da se zarobljenici pobiju donesena nakon što je navodno vođen Razgovor Popović-Nikolić i da je zbog toga zaključak Pretresnog vijeća da je Razgovor Popović-Nikolić zaista vođen pogrešan.

1013. Iz gore navedenih razloga, Žalbena vijeće zaključuje da **Nikolić** nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao zaključiti da su Razgovor Popović-Nikolić i Razgovor Nikolić-Obrenović zaista vođeni, onako kako je to opisao svjedok PW-168. Žalbena vijeće odbacuje **Nikolićeve** žalbene podosnove 14.1 i 14.2.

(iii) Navod o grešci zbog oslanjanja na svjedočenje M. Nikolića (osnova 20, djelimično)

²⁹²⁶ Momir Nikolić, DP C00001, Izjava o činjenicama i prihvatanje krivice, 6. maj 2003., str. 6; svjedok PW-168, T. 15830-15832 (zatvorena sjednica) (26. septembar 2007.). V. gore, par. 966.

²⁹²⁷ Prvostepena presuda, par. 1354. M. Nikolić je u svom svjedočenju rekao: "[d]a li je [**Nikolić**] imao druga saznanja ili ne, ja to ne mogu da govorim". Momir Nikolić, T. 33212 (24. april 2009.).

²⁹²⁸ V. Nikolićev žalbeni podnesak, par. 219, 238; Prvostepena presuda, par. 1266, 1354.

²⁹²⁹ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 222. V. Prvostepena presuda, par. 468, 1266 i fusnota 4142, par. 1271. V. takođe dolje, par. 1021.

²⁹³⁰ Momir Nikolić, T. 33182 (24. april 2009.).

²⁹³¹ Prvostepena presuda, par. 1266 i fusnota 4142.

1014. **Nikolić** tvrdi da je, imajući u vidu ukupne dokaze, Pretresno vijeće pogriješilo kada je, na osnovu "potpuno pogrešne" ocjene vjerodostojnosti M. Nikolića, zaključilo da je Razgovor M. Nikolić-Nikolić bio vođen.²⁹³² Pored iznošenja nekoliko argumenata kojima osporava opštu vjerodostojnost M. Nikolića,²⁹³³ **Nikolić** konkretno tvrdi da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir svjedočenja svjedoka Mileta Janjića, Nebojše Jeremića i Steve Kostića, te da je pogriješilo kada je odbacilo svjedočenje svjedoka S. Miloševića, budući da sva ta svjedočenja protivrječe tvrdnji M. Nikolića da je u večernjim satima 13. jula 1995. napustio Bratunac i otišao na IKM u Kitovnicama da se sastane s **Nikolićem**.²⁹³⁴ **Nikolić** navodi da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir da je M. Nikolić povukao iskaz koji je ranije dao u predmetu *Blagojević i Jokić* u vezi s njegovim dolaskom na IKM u Kitovnicama.²⁹³⁵ **Nikolić** tvrdi da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir protivrječnosti u samom svjedočenju M. Nikolića, odnosno da je on obavijestio **Nikolića** o dolasku zarobljenika u večernjim satima 13. jula 1995., pri čemu je istovremeno tvrdio da je odluka da se zarobljenici prebace u Zvornik donesena tek u jutarnjim satima 14. jula 1995.²⁹³⁶ Najzad, on tvrdi da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir brojne "očigledne" protivrječnosti između iskaza M. Nikolića i svjedoka PW-168 u vezi s tim da je **Nikolić** znao za operaciju ubistva 13. jula 1995., te da je, stoga, pogriješilo kada je zaključilo da je "srž iskaza oba svjedoka u suštini slična".²⁹³⁷

1015. Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Nikolićeve** argumente treba odbaciti bez razmatranja.²⁹³⁸ Ono tvrdi da svjedočenja Janjića, Jeremića i Kostića ne protivrječe svjedočenju M. Nikolića u vezi s Razgovorom M. Nikolić-Nikolić.²⁹³⁹ Tužilaštvo takođe tvrdi da je Pretresno vijeće razmotrilo svjedočenje S. Miloševića i zaključilo da ono ne dovodi u sumnju Razgovor M. Nikolić-Nikolić.²⁹⁴⁰ Tužilaštvo tvrdi da su nepodudarnosti između svjedočenja M. Nikolića u ovom predmetu i u predmetu *Blagojević i Jokić* zanemarljive i da ne čine njegovo svjedočenje nepouzdanim.²⁹⁴¹ Tužilaštvo takođe tvrdi da M. Nikolić nije sam sebi protivrječio u svjedočenju u vezi s tim kada je donesena odluka da se zarobljenici prebace u Zvornik.²⁹⁴² Najzad, tužilaštvo tvrdi da navodne

²⁹³² Nikolićev žalbeni podnesak, par. 340.

²⁹³³ V. gore, par. 182.

²⁹³⁴ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 344-346; Nikolićeva replika, par. 152-154.

²⁹³⁵ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 347; Nikolićeva replika, par. 155.

²⁹³⁶ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 348; Nikolićeva replika, par. 155, gdje se upućuje na: Momir Nikolić, DP C00001, Izjava o činjenicama i prihvatanje krivice, 6. maj 2003., par. 6, 10, Momir Nikolić, T. 32944-32945 (21. april 2009.); T. 33180 (24. april 2009.).

²⁹³⁷ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 349-351; Nikolićeva replika, par. 156-158.

²⁹³⁸ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 304, 309-310, 312-313.

²⁹³⁹ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 305. V. takođe Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 306.

²⁹⁴⁰ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 307-309.

²⁹⁴¹ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 310.

²⁹⁴² Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 311.

protivrječnosti između svjedočenja M. Nikolića i svjedoka PW-168 nisu znatne i da ne čine manjkavim zaključak Pretresnog vijeća da su njihovi iskazi u suštini slični.²⁹⁴³

1016. Na početku, Žalbeno vijeće podsjeća da je već razmotrilo **Nikolićeve** prigovore u vezi s vjerodostojnošću M. Nikolića i da je odbacilo njegovu tvrdnju da je Pretresno vijeće pogriješilo prilikom ocjenjivanja te vjerodostojnosti.²⁹⁴⁴

1017. Žalbeno vijeće ima u vidu da Pretresno vijeće nije uputilo na dijelove svjedočenja Janjića, Jeremića i Kostića na koje upućuje **Nikolić**. U vezi s tim, Žalbeno vijeće ponavlja da se Pretresno vijeće ne mora pozvati na svaki dokaz u spisu.²⁹⁴⁵ Pokazatelj zanemarivanja može postojati kada se dokaz koji je očito relevantan za zaključak ne pominje u obrazloženju Pretresnog vijeća.²⁹⁴⁶

1018. Janjić je u svom svjedočenju rekao da je vidio M. Nikolića u Bratuncu između 22:00 sata i *ponoći* 13. jula 1995., dok je M. Nikolić u svjedočenju rekao da se u Bratunac vratio *oko ponoći*.²⁹⁴⁷ Drugo, Jeremić je u svom svjedočenju rekao da je, dok je bio na dužnosti na kapiji u kasarni u preduzeću "Standard", mnogo oficira dolazilo i odlazilo, te da, stoga, ne može sa sigurnošću reći koje su osobe došle ili otišle dok je on bio na tom svom položaju.²⁹⁴⁸ Jeremić je takođe rekao da misli da tog dana kada je bio na dužnosti u kasarni u preduzeću "Standard" nije bilo pripadnika vojne policije i da se ne sjeća da je vidio ijednog pripadnika VRS-a koji nije bio iz Zvorničke brigade kako dolazi ili odlazi dok je on bio na dužnosti, ali je prihvatio da je to bilo moguće.²⁹⁴⁹ Dalje, Jeremić je u svom svjedočenju rekao da nije znao ko je M. Nikolić i da ga, stoga, nije mogao prepoznati.²⁹⁵⁰ Prema tome, Jeremićevo svjedočenje ne mora nužno protivrječiti svjedočenju M. Nikolića da ga je do zgrade u kojoj je bio IKM u Kitovnicama sproveo jedan od ljudi s kapije.²⁹⁵¹ Najzad, Kostić je u svom svjedočenju rekao da je bio u kasarni u preduzeću "Standard" 14. jula 1995., da je Jeremić bio na 24-satnoj dužnosti na kapiji u kasarni u preduzeću "Standard" od večernjih sati 13. jula i da tamo nije bilo nikog drugog.²⁹⁵² Međutim, Kostić nije naveo nikakve dalje konkretne pojedinosti o večernjim satima 13. jula 1995. jer je te noći bio na mostu u Karakaju.²⁹⁵³ Žalbeno vijeće, stoga, zaključuje da svjedočenja Janjića, Jeremića i Kostića nisu

²⁹⁴³ Odgovor tužilaštva na Nikolićevo žalbu, par. 313-316.

²⁹⁴⁴ V. gore, par. 186.

²⁹⁴⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Nizeyimana*, par. 176; Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 483; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1004.

²⁹⁴⁶ V. gore, fusnota 2661.

²⁹⁴⁷ Žalbeno vijeće ima u vidu da **Nikolić** u fusnoti 892 svog žalbenog podneska ne upućuje na svjedočenje svjedoka Janjića, već na rezime tog svjedočenja koji je dalo tužilaštvo (T. 17931 (20. novembar 2007.)). Istovremeno, tu se primjećuje da je svjedok Janjić potvrdio njegovu tačnost (Mile Janjić, T. 17932-17935 (20. novembar 2007.)).

²⁹⁴⁸ Nebojša Jeremić, T. 26100, 26104-26105 (23. septembar 2008.).

²⁹⁴⁹ Nebojša Jeremić, T. 26092, 26110-26111 (23. septembar 2008.).

²⁹⁵⁰ Nebojša Jeremić, T. 10455 (24. april 2007.).

²⁹⁵¹ Momir Nikolić, T. 33224 (24. april 2009.).

²⁹⁵² Stevo Kostić, T. 26007 (22. septembar 2008.).

²⁹⁵³ Stevo Kostić, T. 26004 (22. septembar 2008.).

očigledno relevantna za zaključak Pretresnog vijeća da je Razgovor M. Nikolić-Nikolić vođen. Žalbeno vijeće, stoga, zaključuje da **Nikolić** nije pokazao da je Pretresno vijeće zanemarilo taj dokaz.

1019. Žalbeno vijeće takođe ima u vidu da je Pretresno vijeće izričito razmotrilo svjedočenje S. Miloševića da je bio u kasarni u preduzeću "Standard" u večernjim satima 13. jula 1995. i da te večeri tamo nije vidio M. Nikolića. Pretresno vijeće je imalo u vidu da je S. Milošević u svom svjedočenju izbjegavao da odgovori u vezi s ovim i zaključilo da njegovo svjedočenje nije vjerodostojno. Pretresno vijeće je takođe smatralo da postoje dokazi koji ukazuju na to da S. Milošević nije neprekidno bio na svom položaju u kasarni u preduzeću "Standard".²⁹⁵⁴ Žalbeno vijeće takođe ima u vidu da je Pretresno vijeće zaključilo da suštinu iskaza M. Nikolića o Razgovoru M. Nikolić-Nikolić potkrepljuju svjedočenje svjedoka PW-168 o Razgovoru Nikolić-Obrenović i činjenica da je **Nikolić** te večeri bio dežurni na IKM-u.²⁹⁵⁵ U tom kontekstu, Žalbeno vijeće podsjeća da se treba poštovati ocjena Pretresnog vijeća o raznim faktorima koji utiču na vjerodostojnost nekog svjedoka.²⁹⁵⁶ Stoga, Žalbeno vijeće smatra da **Nikolić** nije pokazao da nijedno razumno pretresno vijeće ne bi moglo zaključiti da je svjedočenje M. Nikolića pouzdanije od svjedočenja S. Miloševića.²⁹⁵⁷ Najzad, Žalbeno vijeće zaključuje da **Nikolićev** argument u vezi s tim da S. Milošević nije imao nikakvog razloga da laže u najboljem slučaju predstavlja nagađanje i smatra da on ne dovodi u sumnju zaključke Pretresnog vijeća zasnovane na dokazima koji su mu predočeni.²⁹⁵⁸ Žalbeno vijeće, stoga, zaključuje da **Nikolić** nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao odbaciti svjedočenje S. Miloševića u vezi s posjetom M. Nikolića 13. jula 1995.

1020. Žalbeno vijeće podsjeća da Pretresno vijeće ne može potpuno zanemariti sve nepodudarnosti u svjedočenju nekog svjedoka, ali da ne mora navesti sve pojedinosti svoje ocjene manjih nepodudarnosti u svjedočenjima svjedoka.²⁹⁵⁹ Konkretno, Žalbeno vijeće podsjeća da Pretresno vijeće ima diskreciono ovlaštenje da ocijeni svjedočenje i razmotri da li je ono, uzeto u cijelosti, vjerodostojno.²⁹⁶⁰

1021. Žalbeno vijeće smatra da protivrječnost između svjedočenja M. Nikolića u predmetu *Blagojević i Jokić* i njegovog svjedočenja u ovom predmetu u vezi s tim da li je ušao u zgradu IKM-

²⁹⁵⁴ Prvostepena presuda, par. 1354 i fusnota 4393.

²⁹⁵⁵ Prvostepena presuda, par. 1354, fusnota 4393.

²⁹⁵⁶ V. gore, par. 20. V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 658; Drugostepena presuda u predmetu *Lukić i Lukić*, par. 112; gore, par. 131.

²⁹⁵⁷ V. Prvostepena presuda, par. 1269, fusnota 4393.

²⁹⁵⁸ V. Nikolićev žalbeni podnesak, par. 346.

²⁹⁵⁹ V. gore, fusnota 2661.

²⁹⁶⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Haradinaj i drugi*, par. 129. V. gore, fusnota 2661.

a u Kitovnicama, bez obzira na to čime je prouzrokovana, nije takve prirode da doseže prag primjetne greške u iznijansiranoj ocjeni ukupne vjerodostojnosti M. Nikolića koju je dalo Pretresno vijeće.²⁹⁶¹ Isto tako, Žalbeno vijeće zaključuje da ta protivrječnost ne obesnažuje zaključke Pretresnog vijeća u vezi s Razgovorom M. Nikolić-Nikolić. Iz toga slijedi da činjenica da se u Prvostepenoj presudi ne diskutuje o toj neznatnoj nepodudarnosti ne pokazuje da je Pretresno vijeće zanemarilo taj dokaz. Žalbeno vijeće takođe ne vidi protivrječnost u iskazu M. Nikolića u vezi s vremenom donošenja odluke o prebacivanju zarobljenika u Zvornik, uzimajući u obzir njegov iskaz o haotičnoj situaciji u kojoj su uputstva i naređenja neprekidno dolazila i odluke neprekidno mijenjane.²⁹⁶² Dapače, Žalbeno vijeće podsjeća na svoj raniji zaključak da smatra da **Nikolić** svojom tvrdnjom – da je odluka da se zarobljenici prebace u Zvornik donesena kasno u noći 13. jula ili u jutarnjim satima 14. jula 1995. – iskrivljeno prikazuje dokaze.²⁹⁶³ Iz gore navedenih razloga, Žalbeno vijeće zaključuje da **Nikolić** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo tako što nije uzelo u obzir nepodudarnosti u svjedočenju M. Nikolića.

1022. Što se tiče navodnih nepodudarnosti između svjedočenja M. Nikolića i svjedoka PW-168, Žalbeno vijeće podsjeća na svoj zaključak da primjeri na koje je u spisu prvostepenog postupka uputio **Nikolić** ne pokazuju da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da je srž njihovih iskaza u suštini slična.²⁹⁶⁴

1023. Iz gore navedenih razloga, Žalbeno vijeće zaključuje da **Nikolić** nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao zaključiti da je vođen Razgovor M. Nikolić-Nikolić. Dijelovi **Nikolićeve** žalbene osnove 20 koji su ovdje razmotreni stoga se odbacuju.

(iv) Navodi o greškama zbog zaključka da je Nikolić dijelio namjeru da se provede zajednički cilj (osnova 7, djelimično)

1024. **Nikolić** tvrdi da nijedno razumno pretresno vijeće ne bi moglo zaključiti da je on dijelio namjeru da se provede zajednički cilj ubijanja *svih* vojno sposobnih muškaraca, bosanskih Muslimana, iz Srebrenice.²⁹⁶⁵ On tvrdi da je Pretresno vijeće zanemarilo jednako razuman zaključak da su ga učesnici u UZP-u upotrijebili kao instrument za izvršenje konkretnih, ograničenih zadataka zbog njegove slijepe odanosti službi bezbjednosti. U prilog svom argumentu, on ističe da bi se, da je stvarno dijelio namjeru da se provede zajednički cilj ubijanja *svih* vojno sposobnih muškaraca, bosanskih Muslimana, iz Srebrenice, dogodilo sljedeće: (1) **Beara i Popović**

²⁹⁶¹ V. Momir Nikolić, T. 33251-33252 (27. april 2009.); Prvostepena presuda, par. 48-53, 1269.

²⁹⁶² V. Prvostepena presuda, par. 1266 i fusnota 4142.

²⁹⁶³ V. Nikolićev žalbeni podnesak, par. 348; Nikolićeva replika, par. 155 (upor. Prvostepena presuda, par. 468, 1266 i fusnota 4142, par. 1271). V. gore, par. 1012.

²⁹⁶⁴ V. gore, par. 185.

bi ga uključili u daleko većoj mjeri; i (2) on bi nastavio da doprinosi operaciji ubistva 15. i 16. jula 1995. i ne bi otišao na borbeni zadatak u septembru 1995., tokom operacije ponovnog pokopavanja.²⁹⁶⁶ **Nikolić** tvrdi da je ta greška dovela do neostvarenja pravde koje opravdava intervenciju Žalbenog vijeća u vidu poništavanja njegove osuđujuće presude.²⁹⁶⁷

1025. Tužilaštvo u odgovoru kaže da se **Nikolićevi** argumenti oslanjaju na pogrešnu pretpostavku u vezi sa zajedničkim ciljem plana ubistva i da je zaključak Pretresnog vijeća da je on dijelio namjeru da se provede zajednički cilj razuman.²⁹⁶⁸

1026. Žalbeno vijeće podsjeća da je gore u tekstu odbacilo argument da je zajednički cilj UZP-a ubistva bio ubijanje *svih* vojno sposobnih muškaraca, bosanskih Muslimana, iz Srebrenice.²⁹⁶⁹ Zbog toga se **Nikolićevi** argumenti, koji su u potpunosti utemeljeni na toj pretpostavci, odbijaju.

1027. Što se tiče **Nikolićevog** argumenta da je postupao iz "slijepe posvećenosti", Žalbeno vijeće naglašava da je ranije jasno zauzelo stav da se motiv mora razlikovati od namjere²⁹⁷⁰ i da je podređeni položaj optuženog pravno irelevantan za utvrđivanje individualne krivične odgovornosti.²⁹⁷¹

1028. Shodno tome, Žalbeno vijeće zaključuje da **Nikolić** nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao zaključiti da je on dijelio namjeru za provođenje zajedničkog cilja UZP-a ubistva. Relevantni dijelovi **Nikolićeve** žalbene osnove 7 koji su ovdje razmotreni stoga

²⁹⁶⁵ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 130.

²⁹⁶⁶ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 130-132; Nikolićeva replika, par. 52.

²⁹⁶⁷ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 133.

²⁹⁶⁸ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 89-90. V. Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 152.

²⁹⁶⁹ V. gore, par. 994.

²⁹⁷⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 367, 416. V. Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 887. V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Ndindiliyimana i drugi*, par. 219; Drugostepena presuda u predmetu *Limaj i drugi*, par. 109.

²⁹⁷¹ Drugostepena presuda u predmetu *Boškosi i Tarčulovski*, par. 52. U mjeri u kojoj se **Nikolić** oslanja na Drugostepenu presudu u predmetu *Krnojelac* u okviru ove žalbene osnove (v. Nikolićeva replika, par. 52), Žalbeno vijeće primjećuje da se u Drugostepenoj presudi u predmetu *Krnojelac* samo navodi da tvrdnju Pretresnog vijeća u tom predmetu da "optužba nije isključila razumnu mogućnost da je optuženi samo izvršavao naredbe koje su mu dali oni koji su ga postavili na mjesto upravnika KP doma i da pritom nije imao istu zločinačku namjeru kao i oni" treba protumačiti kao stav da tužilaštvo nije van razumne sumnje dokazalo namjeru. S obzirom na to, ta presuda nije govorila protiv razlikovanja motiva i namjere. V. Drugostepena presuda u predmetu *Krnojelac*, par. 103:

Što se tiče formulacije "optužba nije isključila razumnu mogućnost da je optuženi samo izvršavao naredbe koje su mu dali oni koji su ga postavili na mjesto upravnika KP doma i da pritom nije imao istu zločinačku namjeru kao i oni" iz prvostepene presude, prema tumačenju Žalbenog vijeća to ne znači da je Pretresno vijeće pomiješalo namjeru i motiv, niti da je smatralo da je postojanje namjere kao što je izvršenje naređenja samo po sebi dovoljno da isključi namjeru učestvovanja u udruženom zločinačkom poduhvatu. Po mišljenju Žalbenog vijeća, Pretresno vijeće je smatralo da tužilac tu namjeru nije dokazao van svake razumne sumnje.

V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Krnojelac*, par. 100 ("zločinačka namjera saizvršioca ne pretpostavlja entuzijazam, lično zadovoljstvo ili ličnu inicijativu da doprinese udruženom poduhvatu").

se odbacuju. Imajući u vidu da je gore u tekstu odbačen **Nikolićev** argument da nije znao za zajednički cilj UZP-a ubistva,²⁹⁷² Žalbeno vijeće odbacuje **Nikolićevu** žalbenu osnovu 7 u cijelosti.

3. Navodi o greškama koje se odnose na obim UZP-a ubistva

1029. Pretresno vijeće je zaključilo da su snage bosanskih Srba ubile nekoliko hiljada muškaraca, bosanskih Muslimana, na više lokacija širom područja Bratunca i Zvornika.²⁹⁷³ Pretresno vijeće je takođe zaključilo da mu nisu za svako mjesto ubijanja predočeni dokazi na osnovu kojih bi moglo da utvrdi da li su fizički izvršioci tog ubijanja i sami bili učesnici u UZP-u.²⁹⁷⁴ Shodno tome, Pretresno vijeće je "razmotri[lo] da li je svako ubijanje činilo dio zajedničkog cilja, čak i ako su zločine počinile osobe koje nisu bile učesnici UZP-a ili nepoznati učesnici UZP-a".²⁹⁷⁵

1030. Pretresno vijeće je takođe zaključilo da su se u vrijeme neposredne ratne opasnosti ili ratnog stanja, oružane snage, koje se obično nazivaju snage bosanskih Srba, sastojale od dvije komponente: VRS-a i snaga civilne policije MUP-a RS, koje se nazivaju snage MUP-a.²⁹⁷⁶

1031. VRS se sastojao od šest korpusa organizovanih na geografskoj osnovi, među kojima su bili Drinski korpus i Sarajevsko-romanijski korpus.²⁹⁷⁷ Glavni štab je vršio rukovođenje i komandovanje tim korpusima, a general Mladić je bio komandant.²⁹⁷⁸ **Beara** je bio načelnik Uprave za bezbjednost Glavnog štaba.²⁹⁷⁹ **Popović**, načelnik za bezbjednost Drinskog korpusa, u komandnom lancu po stručnoj liniji bio je podređen **Beari**.²⁹⁸⁰ **Popović** je takođe bio podređen Krstiću, načelniku štaba Drinskog korpusa koji je 13. jula 1995. unaprijeđen u komandanta Drinskog korpusa.²⁹⁸¹ Isto tako, **Nikolić**, načelnik za bezbjednost Zvorničke brigade, bio je u komandnom lancu po stručnoj liniji podređen **Popoviću**.²⁹⁸² Za **Popovića**, **Bearu** i **Nikolića** utvrđeno je da su svi bili učesnici u UZP-u ubistva.²⁹⁸³

1032. Snage MUP-a sastojale su se od Resora javne bezbjednosti i Resora državne bezbjednosti. Snage MUP-a su takođe imale jedinice koje su učestvovala u borbenim dejstvima: Specijalnu brigadu policije (dalje u tekstu: SBP), koja je bila direktno podređena kabinetu ministra, i posebne

²⁹⁷² V. gore, par. 997.

²⁹⁷³ Prvostepena presuda, par. 794, 1050.

²⁹⁷⁴ Prvostepena presuda, par. 1065, 1074.

²⁹⁷⁵ Prvostepena presuda, par. 1074.

²⁹⁷⁶ Prvostepena presuda, par. 102.

²⁹⁷⁷ Prvostepena presuda, par. 103.

²⁹⁷⁸ Prvostepena presuda, par. 103-104.

²⁹⁷⁹ Prvostepena presuda, par. 1202.

²⁹⁸⁰ Prvostepena presuda, par. 1090.

²⁹⁸¹ Prvostepena presuda, par. 136-137.

²⁹⁸² Prvostepena presuda, par. 1337-1338.

²⁹⁸³ Prvostepena presuda, par. 1168, 1302, 1392.

jedinice policije (dalje u tekstu: PJP), organizovane na regionalnom nivou.²⁹⁸⁴ CJB-ovi bili su dio Resora javne bezbjednosti MUP-a.²⁹⁸⁵ U podrinjskoj regiji, PJP-ovi su bili organizovani u CJB-u.²⁹⁸⁶ Vasić, koji je bio načelnik CJB-a Zvornik²⁹⁸⁷/ načelnik Štaba policijskih snaga,²⁹⁸⁸ prvobitno je bio stacioniran u Zvorniku, ali je negdje u vrijeme pada Srebrenice obavljao svoju dužnost u policijskoj stanici u Bratuncu.²⁹⁸⁹ Pretresno vijeće je zaključilo da Borovčanin, zamjenik komandanta SBP-a MUP-a,²⁹⁹⁰ nije bio učesnik u UZP-u ubistva.²⁹⁹¹

1033. Pretresno vijeće je zaključilo da su se snage MUP-a, kada ih je vrhovni komandant snaga bosanskih Srba rasporedio na borbena dejstva, morale "prepotči[niti] komandantu jedinice VRS-a u čijoj zoni odgovornosti izvršavaju borbene zadatke".²⁹⁹² Međutim, Pretresno vijeće je zaključilo da su prepotčinjene snage MUP-a ostajale pod direktnom komandom komandanta koji je bio pripadnik MUP-a, da su zadržavale svoju formaciju i da se nisu mogle razdvajati.²⁹⁹³ Jedan takav slučaj prepotčinjavanja snaga MUP-a dogodio se 11. jula 1995., kada su Borovčanin i jedinica MUP-a koja je bila stavljena pod njegovu komandu prepotčinjeni Krstiću iz Drinskog korpusa VRS-a.²⁹⁹⁴

1034. Pretresno vijeće je zaključilo da postoji obilje dokaza na osnovu kojih se "može zaključiti da se [u operaciji ubistva] radilo o koordiniranom naporu, od komandanta VRS-a i nekih članova Glavnog štaba, preko Drinskog korpusa i MUP-a, pa sve do Zvorničke i Bratunačke brigade i njima potčinjenih bataljona".²⁹⁹⁵ Pretresno vijeće je zaključilo da je, "[i]ako na osnovu predočenih dokaza nije moguće tačno utvrditi ko su bili učesnici a ko su bili izvršioci, jasno [...] da su pojedinačne jedinice iz čitavog VRS-a djelovale zajedno na ostvarivanju zajedničkog cilja [UZP-a ubistva]".²⁹⁹⁶

²⁹⁸⁴ Prvostepena presuda, par. 174.

²⁹⁸⁵ Prvostepena presuda, par. 175. V. takođe DP 4D00459, Shema – Struktura Štaba policijskih snaga.

²⁹⁸⁶ Prvostepena presuda, par. 182.

²⁹⁸⁷ Prvostepena presuda, par. 182, 289.

²⁹⁸⁸ Prvostepena presuda, fusnota 432.

²⁹⁸⁹ Prvostepena presuda, fusnota 432, gdje se konstatuje da je Štab, iako se prvobitno nalazio u CJB-u Zvornik, negdje u vrijeme pada Srebrenice premješten u policijsku stanicu u Bratuncu i da je tokom tog perioda Vasić dijelio kancelariju s načelnikom SJB-a u Bratuncu.

²⁹⁹⁰ Prvostepena presuda, par. 1434.

²⁹⁹¹ Prvostepena presuda, par. 1541.

²⁹⁹² Prvostepena presuda, par. 184, gdje se upućuje na DP P00422, Zakon o primeni Zakona o unutrašnjim poslovima za vreme neposredne ratne opasnosti ili ratnog stanja, čl. 14.

²⁹⁹³ Prvostepena presuda, par. 184.

²⁹⁹⁴ Prvostepena presuda, par. 185, 256, 1435. V. takođe Prvostepena presuda, par. 184, 1434.

²⁹⁹⁵ Prvostepena presuda, par. 1065.

²⁹⁹⁶ Prvostepena presuda, par. 1065.

(a) Da li su ubijanja u skladištu u Kravici, u dolini Cerske i na rijeci Jadar izvršena u okviru realizacije zajedničkog cilja (Bearina osnova 17, djelimično)

1035. Pretresno vijeće je zaključilo da ubijanja u skladištu u Kravici, u dolini Cerske i na rijeci Jadar spadaju u okvir UZP-a ubistva.²⁹⁹⁷ Pretresno vijeće se, izvoдеći zaključak da su ta ubijanja bila dio zajedničkog plana, oslonilo na sljedeće paralele između njih: (1) jedinice koje su u njima učestvovalе, to jest Bratunačka brigada; (2) metode i sredstva korištena za izvršenje ubijanja; (3) vremenski okvir u kojem su izvršena; i (4) činjenicu da su žrtve tih ubijanja u Bratuncu i Zvorniku sve bile iz Srebrenice i da su bile ili zatočene u Potočarima ili zarobljene iz kolone.²⁹⁹⁸

(i) Opšti prigovori na zaključke koji se odnose na ubijanja u skladištu u Kravici, u dolini Cerske i na rijeci Jadar

1036. **Beara** osporava zaključke Pretresnog vijeća u vezi s obimom zajedničkog cilja UZP-a ubistva i tvrdi da su zaključci Pretresnog vijeća u vezi s tim nerazumni.²⁹⁹⁹ Što se tiče ubijanja u skladištu u Kravici, u dolini Cerske i na rijeci Jadar, **Beara** tvrdi da Pretresno vijeće pri utvrđivanju da li su ta ubijanja bila dio zajedničkog cilja nije ocijenilo svaki pojedinačni slučaj, što, prema njegovoj tvrdnji, nalaže praksa Međunarodnog suda.³⁰⁰⁰ **Beara** takođe tvrdi da, uprkos nekim zajedničkim elementima, kao što je činjenica da su ta ubijanja bila usmjerena protiv muškaraca iz Srebrenice, različite metode i organizacija pokazuju da ta ubijanja na navedene tri lokacije nisu bila dio istog plana. U vezi s tim, on tvrdi da nedosljednosti u dokazima dovode u pitanje zaključak Pretresnog vijeća da metode i sredstva kojima su izvršena stavljaju ova ubijanja unutar obima zajedničkog cilja.³⁰⁰¹

1037. Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Bearine** argumente treba odbaciti jer on nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo.³⁰⁰² Tužilaštvo tvrdi da **Beara** nastoji ocjenu dokaza koju je izvršilo Pretresno vijeće zamijeniti vlastitom ocjenom, pri čemu zanemaruje druge relevantne činjenične zaključke i dokaze.³⁰⁰³

1038. Pretresno vijeće je ispitalo svako mjesto ubijanja, uključujući skladište u Kravici, dolinu Cerske i rijeku Jadar, kako bi utvrdilo da li ta mjesta čine dio zajedničkog plana.³⁰⁰⁴ Pretresno

²⁹⁹⁷ Prvostepena presuda, par. 1074-1077.

²⁹⁹⁸ Prvostepena presuda, par. 1074.

²⁹⁹⁹ Bearin žalbeni podnesak, par. 199, 203; Bearina replika, par. 77. V. takođe žalbeni pretres, AT. 201-203 (3. decembar 2013.).

³⁰⁰⁰ Bearina replika, par. 76 i fusnota 65, gdje se upućuje na Drugostepenu presudu u predmetu *Brđanin*, par. 410.

³⁰⁰¹ Bearin žalbeni podnesak, par. 201.

³⁰⁰² Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 199-202, 204.

³⁰⁰³ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 200.

³⁰⁰⁴ Prvostepena presuda, par. 1074-1080.

vijeće je zaključilo da su ubijanja na ta tri mjesta, na osnovu zajedničkih elemenata s drugim masovnim ubijanjima, činila dio zajedničkog plana i jasno je navelo faktore koje je uzelo u obzir u vezi s tim ubijanjima.³⁰⁰⁵ Žalbeno vijeće ponavlja da je na žalioću koji tvrdi da je napravljena pravna greška da objasni kako ta greška obesnažuje odluku. Argumenti koje je iznio **Beara** ne objašnjavaju kako to što se u Prvostepenoj presudi o ubijanju na ta tri mjesta diskutuje zajedno predstavlja grešku koja obesnažuje odluku. Stoga se odbacuje **Bearin** argument da Pretresno vijeće nije pojedinačno ocijenilo svako od tih ubijanja.

(ii) Ubijanje u skladištu u Kravici

1039. **Beara** tvrdi da je ubijanje u skladištu u Kravici bilo slučajno i da nije bilo planirano kao dio UZP-a ubistva.³⁰⁰⁶ **Beara** takođe tvrdi da, pošto nije bilo dokaza o njegovom direktnom učešću u operaciji ubistva prije sastanaka održanih u večernjim satima 13. jula 1995., treba poništiti njegovu osuđujuću presudu u vezi s "ubojstvima u Kravici" koja su se dogodila "tog dana ranije".³⁰⁰⁷ Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Beara** ponavlja argumente koje je iznio u prvostepenom postupku i da pritom ne pokazuje nikakvu grešku.³⁰⁰⁸

1040. Žalbeno vijeće najprije primjećuje da **Beara** ne razrađuje svoj argument da su ubijanja bila slučajna i da ne navodi nikakve reference u prilog tom argumentu.³⁰⁰⁹ Žalbeno vijeće takođe primjećuje da je Pretresno vijeće, nakon detaljne diskusije, odbacilo argument da do ubijanja u skladištu u Kravici ne bi došlo da nije bilo incidenta "opečenih ruku".³⁰¹⁰ **Beara** nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao zaključiti da je ubijanje u skladištu u Kravici bilo dio zajedničkog plana.³⁰¹¹ **Bearin** argument se, shodno tome, odbacuje.

1041. Što se tiče **Bearinog** argumenta da nije bilo dokaza o njegovom direktnom učešću u operaciji ubistva prije večernjih sati 13. jula 1995., Žalbeno vijeće podsjeća da je već odbacilo njegove prigovore na zaključak Pretresnog vijeća da je *u jutarnjim satima 12. jula 1995.* znao za plan ubistva i da je bio uključen u njega, te da je odigrao ključnu ulogu u orkestriranju operacije ubistva tako što je planirao, koordinirao i nadzirao zatočenje, prevoz, pogubljenje i pokopavanje vojno sposobnih muškaraca, bosanskih Muslimana, *od tog trenutka nadalje*.³⁰¹² Žalbeno vijeće ima

³⁰⁰⁵ V. gore, par. 1035.

³⁰⁰⁶ Bearin žalbeni podnesak, par. 199.

³⁰⁰⁷ Žalbeni pretres, AT. 203 (3. decembar 2013.).

³⁰⁰⁸ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 200.

³⁰⁰⁹ Bearin žalbeni podnesak, par. 199.

³⁰¹⁰ Prvostepena presuda, par. 1516-1536. V. gore, par. 798, 918.

³⁰¹¹ Prvostepena presuda, par. 445.

³⁰¹² V. gore, par. 971-972, 986-990; Prvostepena presuda, par. 1299.

u vidu da je ubijanje u Kravici izvršeno u noći s 13. na 14. juli 1995.,³⁰¹³ znatno poslije trenutka za koji je Pretresno vijeće konstatovalo da predstavlja početak **Bearinog** učešća u operaciji ubistva.³⁰¹⁴ Njegov argument se, stoga, odbacuje.

(iii) Ubijanje u dolini Cerske

1042. **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da je 13. jula 1995. u dolini Cerske ubijeno približno 150 muškaraca Muslimana.³⁰¹⁵ Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Beara** nije pokazao kako dokazi na koje upućuje dovode u pitanje zaključak Pretresnog vijeća u vezi s ubijanjem u dolini Cerske.³⁰¹⁶ Žalbeno vijeće podsjeća da je već odbacilo druge **Bearine** prigovore na dokaze na kojima su zasnovani ti zaključci i konstatuje da u ovom prigovoru nisu predočeni nikakvi novi argumenti.³⁰¹⁷ **Bearin** argument se, shodno tome, odbacuje.

(iv) Ubijanje na rijeci Jadar

1043. Pretresno vijeće je zaključilo da je 13. jula 1995. vođena "samo jedna operacija koja je dovela do predaje ili zarobljavanja više stotina bosanskih Muslimana iz kolone".³⁰¹⁸ Pretresno vijeće je zaključilo da lokacije duž puta Bratunac-Konjević Polje na kojima su držani zarobljenici nisu bile odvojene lokacije za koje su bile odgovorne zasebne snage, već da je to bilo "jedinstveno [...] geografsko [...] područj[e] [...] na kojem su bile pomiješane razne jedinice iz sastava snaga bosanskih Srba koje su imali zajednički nadzor nad zarobljenicima".³⁰¹⁹ Tog dana, snage MUP-a su duž puta Bratunac-Konjević Polje, u blizini Konjević Polja, zarobile svjedoka PW-112, još dvojicu bosanskih Muslimana iz kolone i jednog dječaka od približno 15 godina.³⁰²⁰ Svjedoka PW-112 su odveli u jedno skladište blizu obale rijeke Jadar, gdje su ga zajedno s drugim bosanskim Muslimanima pretukli i zatočili drugi pripadnici snaga bosanskih Srba – među kojima je bio Nenad Deronjić.³⁰²¹ Pretresno vijeće je zaključilo da je Deronjić bio pripadnik snaga MUP-a, ali nije moglo da zaključi da je on bio policajac iz Bratunca i pripadnik 2. čete PJP-a iz Zvornika.³⁰²²

³⁰¹³ Žalbeno vijeće podsjeća da su ubijanja izvršena na dva mjesta u Kravici. Prvostepena presuda, par. 435, 449, 794.

³⁰¹⁴ Prvostepena presuda, par. 1299.

³⁰¹⁵ Bearin žalbeni podnesak, par. 200; Bearina replika, par. 77.

³⁰¹⁶ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 202.

³⁰¹⁷ V. gore, par. 295, 301.

³⁰¹⁸ Prvostepena presuda, par. 1548.

³⁰¹⁹ Prvostepena presuda, par. 1548.

³⁰²⁰ Prvostepena presuda, par. 390.

³⁰²¹ Prvostepena presuda, par. 408.

³⁰²² Prvostepena presuda, par. 408 i fusnota 1435. V. gore, par. 1032.

Kasnije tog dana, snage bosanskih Srba prebacile su bosanske Muslimane na obalu rijeke Jadar i tamo ubile 15 od njih 16.³⁰²³ Jedini preživjeli bio je svjedok PW-112.³⁰²⁴

1044. **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku kada je zaključilo da ubijanje na rijeci Jadar spada u obim zajedničkog cilja UZP-a ubistva.³⁰²⁵ On tvrdi da ubijanje na rijeci Jadar nije dokazano van razumne sumnje jer je svjedočenje svjedoka PW-112 bilo "okolišno i sumnjivo", a nije bilo ni forenzičkih dokaza.³⁰²⁶ **Beara** takođe tvrdi da ubijanje na rijeci Jadar, pošto su ga "počinili policajci, ne može biti dio zajedničkog cilja".³⁰²⁷ **Beara** ukazuje na to da je Pretresno vijeće, iako su snage MUP-a bile dio snaga bosanskih Srba, takođe zaključilo da "na osnovu predloženih dokaza nije moguće tačno utvrditi ko su bili učesnici, a ko su bili izvršioc i u zajedničkom cilju".³⁰²⁸ U vezi s tim, on tvrdi da se, u slučajevima kada glavni izvršilac nije učesnik u UZP-u, mora dokazati veza da bi se izrekla osuđujuća presuda.³⁰²⁹

1045. Tužilaštvo u odgovoru kaže da je **Bearin** prigovor neosnovan budući da su snage MUP-a zajedno sa VRS-om pogubile nekoliko hiljada muškaraca, bosanskih Muslimana, iz Srebrenice i njene okoline.³⁰³⁰ Tužilaštvo tvrdi da je "u sklopu okolnosti" Pretresno vijeće primjereno dovelo ubijanje na rijeci Jadar u vezu s Mladićem, bilo direktno ili putem bliske saradnje.³⁰³¹

1046. Žalbeno vijeće ima u vidu da **Beara** nije dao objašnjenje niti je naveo reference u prilog svojim tvrdnjama da nema forenzičkih dokaza koji idu u prilog ovom zaključku Pretresnog vijeća i da je svjedočenje svjedoka PW-112 bilo okolišno i sumnjivo. Njegovi argumenti se, stoga, odbacuju.

1047. Sljedeće, Žalbeno vijeće podsjeća da se Pretresno vijeće oslonilo na četiri paralele između ubijanja na rijeci Jadar i drugih ubijanja kada je zaključilo da su ona bila dio zajedničkog plana.³⁰³² Pošto **Beara** osporava to što se Pretresno vijeće oslonilo na prvu od te četiri paralele, naime na jedinice koje su učestvovala u ubijanju,³⁰³³ Žalbeno vijeće će najprije ispitati zaključke koji

³⁰²³ Prvostepena presuda, par. 1074 i fusnota 3512, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 408-409. V. Prvostepena presuda, par. 794 i fusnota 2867, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 408-409.

³⁰²⁴ Prvostepena presuda, par. 408-409.

³⁰²⁵ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 199.

³⁰²⁶ Bearina replika, par. 78.

³⁰²⁷ Bearin žalbeni podnesak, par. 199.

³⁰²⁸ Bearina replika, par. 78. V. takođe Bearin žalbeni podnesak, par. 199.

³⁰²⁹ Žalbeni pretres, AT. 201-203 (3. decembar 2013.), gdje se upućuje na Drugostepenu presudu u predmetu *Brđanin*, par. 412-413, Drugostepenu presudu u predmetu *Martić*, par. 181, Drugostepenu presudu u predmetu *Krajišnik*, par. 235.

³⁰³⁰ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 203.

³⁰³¹ Žalbeni pretres, AT. 239-244 (3. decembar 2013.), gdje se upućuje, između ostalog, na Prvostepenu presudu, par. 365, 376-390, 408, 1029-1030, 1074, 1449-1453, 1458.

³⁰³² Prvostepena presuda, par. 1074. V. gore, par. 1035.

³⁰³³ Prvostepena presuda, par. 1074.

potkrepljuju zaključak Pretresnog vijeća da je Bratunačka brigada učestvovala u ubijanju na rijeci Jadar.

1048. U svojoj diskusiji o izvršiocima ubijanja na rijeci Jadar,³⁰³⁴ Pretresno vijeće je konkretno navelo učešće snaga MUP-a, dok je upadljivo to što se ne pominje VRS, a posebno Bratunačka brigada.³⁰³⁵ To što se VRS ne pominje konkretno ostavlja otvorenom mogućnost da su pripadnici snaga bosanskih Srba navedeni kao glavni izvršiocima bili isključivo iz snaga MUP-a.³⁰³⁶ Žalbeno vijeće, stoga, zaključuje da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao zaključiti, samo na osnovu tih konstatacija, da je Bratunačka brigada učestvovala u ubijanju na rijeci Jadar. Pretresno vijeće je time napravilo činjeničnu grešku. Žalbeno vijeće će sada razmotriti da li je ta greška dovela do neostvarenja pravde.

1049. Žalbeno vijeće podsjeća da je Pretresno vijeće primijetilo da mu nisu predloženi dokazi na osnovu kojih bi moglo utvrditi da li su fizički izvršiocima ubijanja na rijeci Jadar ili drugih ubijanja i sami bili učesnici u UZP-u ubistva.³⁰³⁷ Shodno tome, čak i kada su ubijanje počinile osobe van UZP-a ili nepoznati učesnici u UZP-u, Pretresno vijeće je razmotrilo da li je to ubijanje bilo dio zajedničkog cilja.³⁰³⁸ Kako je navedeno gore u tekstu, Pretresno vijeće se oslonilo na učešće Bratunačke brigade da bi zaključilo da je ubijanje na rijeci Jadar bilo dio zajedničkog plana.³⁰³⁹ Bez tog jedinog pominjanja Bratunačke brigade VRS-a, iz obrazloženja koje je dalo Pretresno vijeće više nije tako očita veza između ubijanja na rijeci Jadar i UZP-a ubistva, čiji su jedini imenom navedeni učesnici bili pripadnici VRS-a.³⁰⁴⁰

1050. Žalbeno vijeće ponavlja da učesnici u UZP-u mogu snositi odgovornost za zločine počinjene u realizaciji zajedničkog plana u slučajevima u kojima je glavni izvršilac zločina učesnik u UZP-u³⁰⁴¹ ili u kojima se taj zločin može pripisati najmanje jednom učesniku u UZP-u, ako je taj učesnik – kada se poslužio glavnim izvršiocima – postupao u skladu sa zajedničkim ciljem.³⁰⁴² U slučajevima kada nije konstatovano da je glavni izvršilac bio učesnik u UZP-u, faktori koji ukazuju na tu vezu između glavnog izvršioca i učesnika u UZP-u uključuju "dokaze o tome da je učesnik u

³⁰³⁴ V. gore, par. 1035.

³⁰³⁵ Prvostepena presuda, par. 408-409.

³⁰³⁶ V. gore, par. 1030-1033, gdje se navode komponente snaga bosanskih Srba i odnos između snaga MUP-a i VRS-a.

³⁰³⁷ Prvostepena presuda, par. 1074. V. gore, par. 1034. V. također Prvostepena presuda, par. 1065.

³⁰³⁸ Prvostepena presuda, par. 1074. V. gore, par. 1029.

³⁰³⁹ V. gore, par. 1035, 1047.

³⁰⁴⁰ Prvostepena presuda, par. 1168 (**Popović**), 1302 (**Beara**), 1392 (**Nikolić**). V. dolje, par. 1052.

³⁰⁴¹ V. Drugostepena presuda u predmetu *Krajišnik*, par. 236; Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 99, gdje se upućuje na Drugostepenu presudu u predmetu *Tadić*, par. 191-192.

³⁰⁴² Drugostepena presuda u predmetu *Đorđević*, par. 165; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1256; Drugostepena presuda u predmetu *Krajišnik*, par. 225, 235; Drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*, par. 410, 413.

UZP-a od osobe koja nije učesnik UZP-a eksplicitno ili implicitno tražio da počini takvo krivično djelo ili da je tu osobu podstaknuo, naredio joj, bodrio je ili je na neki drugi način iskoristio za izvršenje krivičnog djela".³⁰⁴³ Žalbeno vijeće primjećuje da te konstatacije Pretresnog vijeća ne dopuštaju da se izvede zaključak da se pripadnici snaga MUP-a, kao takvi, mogu smatrati učesnicima u UZP-u ubistva.³⁰⁴⁴ Stoga, **Beara** može snositi odgovornost za ubijanje na rijeci Jadar samo ukoliko se može dokazati veza koja pokazuje da je jedan učesnik u UZP-u koristio snage MUP-a da počine ta ubijanja.

1051. Žalbeno vijeće podsjeća na konstataciju Pretresnog vijeća da su se snage MUP-a raspoređene na borbena dejstva morale prepotčiniti komandantu VRS-a u zoni u kojoj su izvršavale borbene zadatke.³⁰⁴⁵ Međutim, pošto je prepotčinjavanje važno samo za snage MUP-a raspoređene na borbena dejstva, a ne za sve snage MUP-a,³⁰⁴⁶ ta odredba sama po sebi nije dovoljna da se zaključi da su sve snage MUP-a koje su bile prisutne u toj zoni kada se provodila operacija ubistva bile pod kontrolom VRS-a ili, konkretnije, da su snage MUP-a koje su učestvovala u ubijanju na rijeci Jadar bile pod kontrolom VRS-a. Iz tog razloga, Žalbeno vijeće će razmotriti da li činjenični zaključci u Prvostepenoj presudi, kao cjelina, opravdavaju zaključak da sadejstvo učesnika u UZP-u u provođenju zajedničkog zločinačkog cilja može poslužiti kao osnova za dokazivanje veze između ubijanja na rijeci Jadar i nekog učesnika u UZP-u ubistva.

1052. U vezi s tim Žalbeno vijeće ima u vidu da je, pored toga što je konstatovalo da su **Popović, Beara** i **Nikolić** bili učesnici u UZP-u ubistva,³⁰⁴⁷ Pretresno vijeće takođe izvelo nekoliko zaključaka u vezi s Mladićem. Pretresno vijeće je zaključilo da je plan ubistva "potekao iz najviših ešalona Glavnog štaba VRS-a, uključujući komandanta VRS-a Mladića"³⁰⁴⁸ i uvjerilo se da je "Mladić bio centralna, pokretačka sila plana ubijanja i njegovog provođenja".³⁰⁴⁹ Pri izvođenju tog zaključka, Pretresno vijeće je primijetilo da je na osnovu dokaza jasno da "jedna tako masovna operacija, u kojoj je učestvovalo mnoštvo pripadnika VRS-a, od Glavnog štaba naniže, ne bi mogla biti preduzeta bez odobrenja i naređenja komandanta VRS-a Mladića".³⁰⁵⁰ Pretresno vijeće je dalje

³⁰⁴³ Drugostepena presuda u predmetu *Krajišnik*, par. 226. V. gore, fusnota 3042.

³⁰⁴⁴ Zaključak da bi se pripadnici snaga MUP-a, kao takvi, mogli smatrati učesnicima u UZP-u ubistva bio bi u suprotnosti s drugim zaključcima Pretresnog vijeća. V., npr., Prvostepena presuda, par. 1434, 1541 (gdje se konstatuje da saoptuženi Borovčanin, zamjenik komandanta SBP-a MUP-a RS i komandant združenih snaga jedinica MUP-a koje su upućene u Bratunac, nije bio učesnik u UZP-u ubistva). V. takođe dolje, par. 1408-1410, gdje se diskutuje o uslovu postojanja više osoba.

³⁰⁴⁵ Prvostepena presuda, par. 184, gdje se upućuje na DP P00422, Zakon o primeni Zakona o unutrašnjim poslovima za vreme neposredne ratne opasnosti ili ratnog stanja, čl. 14. V. gore, par. 1033.

³⁰⁴⁶ Prvostepena presuda, par. 184. V. gore, par. 1033.

³⁰⁴⁷ Prvostepena presuda, par. 1168, 1302, 1392. V. gore, par. 1031.

³⁰⁴⁸ Prvostepena presuda, par. 1072.

³⁰⁴⁹ Prvostepena presuda, par. 1071.

³⁰⁵⁰ Prvostepena presuda, par. 1071. V. takođe Prvostepena presuda, par. 1299 ("Pretresno vijeće je konstatovalo da je naređenja u vezi s ovom operacijom izdao Mladić").

napomenulo da je, "[s] obzirom na njegovu ulogu u vojnoj strukturi, kao i njegove postupke i izjave iz tog perioda, uključujući i njegovo direktno učešće u ključnim fazama operacije, svaki drugi zaključak [...] nezamisliv".³⁰⁵¹ Ono je naglasilo da se Mladićev "pečat - koji je ostavio svojom retorikom, prijetnjama, govorima, naređenjima i fizičkim prisustvom - može [...] kontinuirano pratiti kroz sve ključne trenutke ovog poduhvata ubijanja".³⁰⁵² Žalbeno vijeće se uvjerilo da je jedini razuman zaključak na osnovu gore navedenih konstatacija taj da je Mladić takođe bio učesnik u UZP-u ubistva.

1053. Žalbeno vijeće ponavlja da je postojanje veze između glavnog počinioca zločina i učesnika u UZP-u pitanje koje se mora ocjenjivati za svaki slučaj posebno.³⁰⁵³ Međutim, to ne znači da ubijanje na rijeci Jadar ne treba posmatrati u kontekstu operacije ubistva kao jedne cjeline. Shodno tome, Žalbeno vijeće podsjeća na paralele između zaključaka Pretresnog vijeća u vezi s ubijanjem na rijeci Jadar i drugih ubijanja.³⁰⁵⁴ Žalbeno vijeće najprije skreće pažnju na zaključak Pretresnog vijeća da su metode i sredstva koji su primijenjeni prilikom izvršenja ubijanja na rijeci Jadar, odnosno to da su žrtve bile postrojene i da je na njih zatim otvorena vatra, slični onima na drugim mjestima ubijanja.³⁰⁵⁵ Kao drugo, Žalbeno vijeće primjećuje vremensku i geografsku blizinu ubijanja na rijeci Jadar i drugih slučajeva ubijanja u okviru operacije ubistva. U tom pogledu, Pretresno vijeće je zaključilo da je rijeka Jadar bila jedno od 14 mjesta zločina koja su sva potpadala pod ograničeno geografsko područje,³⁰⁵⁶ koje je bilo unutar zone odgovornosti Drinskog korpusa.³⁰⁵⁷ Pretresno vijeće je takođe zaključilo da su petnaestorica muškaraca ubijenih 13. jula 1995. na rijeci Jadar bili među onima koji su ubijeni u prvim danima operacije ubistva koja se završila pogubljenjem nekoliko hiljada muškaraca, bosanskih Muslimana, iz Srebrenice i njene okoline prije kraja tog mjeseca.³⁰⁵⁸

³⁰⁵¹ Prvostepena presuda, par. 1071.

³⁰⁵² Prvostepena presuda, par. 1071 (reference unutar citata izostavljene).

³⁰⁵³ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 165; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1256; Drugostepena presuda u predmetu *Krajišnik*, par. 226; Drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*, par. 410, 413.

³⁰⁵⁴ V. gore, par. 1047.

³⁰⁵⁵ Prvostepena presuda, par. 408 (ubijanje na rijeci Jadar), 412 (ubijanje u dolini Cerske), 484, 487 (ubijanje u Orahovcu).

³⁰⁵⁶ Prvostepena presuda, par. 351-353 (ubijanje u Rašića Gaju), 408-409 (ubijanje na rijeci Jadar), 410-414 (ubijanje u dolini Cerske), 421-423 (ubijanje na livadi u Sandićima), 424-445 (ubijanje u skladištu u Kravici), 479-488 (ubijanje u Orahovcu), 499-500 (ubijanje na brani u Petkovicima), 517-520 (ubijanje u Kozluku), 527-531 (ubijanje u školi u Kuli), 532-541 (ubijanje na području Pilice), 565-569 (ubijanje na Baljkovici), 570-577 (ubijanje u bolnici u Milićima), 578-583 (ubijanje u Snagovu), 584-589 (ubijanje preživjelih s Vojne ekonomije Branjevo). Žalbeno vijeće iz ovog zbroja mjesta zločina isključuje ubijanje u Trnovu. V. dolje, par. 1058 i dalje.

³⁰⁵⁷ Prvostepena presuda, par. 302-305 (snage bosanskih Srba preuzimaju kontrolu nad Potočarima), 362 (zona odgovornosti Bratunačke brigade), 469 (zona odgovornosti Zvorničke brigade). V. takođe DP 7DP02109, Mapa zone odgovornosti Drinskog korpusa.

³⁰⁵⁸ Prvostepena presuda, par. 793-794, 1050. V. takođe Prvostepena presuda, par. 664, 1059, 1064.

1054. Što se tiče izvršilaca, Žalbeno vijeće ima u vidu da je, pored opšte saradnje između snaga VRS-a i MUP-a,³⁰⁵⁹ bio potreban veliki stepen sinhronizacije da bi se u djelo provelo odvajanje, prevoz, zatočenje i ubijanje muškaraca, bosanskih Muslimana, tako velikih razmjera.³⁰⁶⁰ Ta sinhronizacija je očita u zaključcima Pretresnog vijeća koji se odnose na zadatke koje su preduzele jedinice koje su djelovale na bratunačkom i zvrničkom području od 12. do 17. jula 1995., kako slijedi: (1) snage VRS-a i MUP-a pomagale su u prevozu bosanskih Muslimana iz Potočara i odvajanju i zatočenju vojno sposobnih muškaraca, bosanskih Muslimana;³⁰⁶¹ (2) snage VRS-a i MUP-a čuvala su muškarce bosanske Muslimane prevezene iz Bratunca;³⁰⁶² i (3) u danima koji su slijedili, odabrane jedinice VRS-a mobilisane su da čuvaju, prevezu i izvrše pogubljenje muškaraca, bosanskih Muslimana.³⁰⁶³ Ta sinhronizacija je jednako očita u zaključcima Pretresnog vijeća koji se odnose na prisustvo i postupke snaga VRS-a i MUP-a koje su djelovale kod rijeke Jadar 12. i 13. jula 1995.³⁰⁶⁴ U vezi s tim, Žalbeno vijeće naglašava zaključak Pretresnog vijeća da je zarobljavanje i zatočenje muškaraca, bosanskih Muslimana, 13. jula 1995. bilo rezultat "samo jedn[e] operacij[e]" na "jedinstvenom geografskom području".³⁰⁶⁵ Najzad, u vezi sa snagama koje su učestvovala u ubijanju na rijeci Jadar, Pretresno vijeće je zaključilo sljedeće: (1) snage MUP-a su zarobile svjedoka PW-112; (2) pripadnici snaga bosanskih Srba, "od kojih je barem jedan bio pripadnik MUP-a", čuvali su svjedoka PW-112 i još dvojicu bosanskih Muslimana koji su zarobljeni duž puta

³⁰⁵⁹ Prvostepena presuda, par. 104 (gdje se konstatuje da je Glavni štab, najviši operativni organ VRS-a, djelovao u saradnji s MUP-om), 1065 (gdje se konstatuje da je operacija ubistva predstavljala koordinirani napor, od komandanta VRS-a i nekih članova Glavnog štaba, preko Drinskog korpusa i MUP-a, pa sve do Zvrničke i Bratunačke brigade i njima potčinjenih bataljona).

³⁰⁶⁰ V. Prvostepena presuda, par. 883.

³⁰⁶¹ Prvostepena presuda, par. 316, 319, 342, 1054, gdje se konstatuje da su snage VRS-a obuhvatale Vojnu policiju Drinskog korpusa, 10. diverzantski odred, Vojnu policiju 65. zaštitnog puka, 2. i 3. bataljon Bratunačke brigade i Vojnu policiju Bratunačke brigade, dok su snage MUP-a obuhvatale "pripadnike MUP-a s njemačkim ovčarima" i Jahorinske regrute.

³⁰⁶² Prvostepena presuda, par. 1063, gdje se konstatuje da su u tome učestvovali Bratunačka brigada VRS-a i MUP.

³⁰⁶³ Prvostepena presuda, par. 1064, gdje se konstatuje da su jedinice VRS-a koje su u tome učestvovala uključivale pripadnike Bratunačke brigade, bataljona Zvrničke brigade, Vojne policije Zvrničke brigade i 10. diverzantskog odreda.

³⁰⁶⁴ Prvostepena presuda, par. 365, 377, 386, 1435 (gdje se konstatuje da su jedinice MUP-a bile raspoređene tako da pokriju razne dijelove puta Bratunac-Konjević Polje 12. i 13. jula 1995.); 365, 376 (gdje se konstatuje da su jedinice VRS-a i druge jedinice MUP-a bile angažovane da blokiraju kolonu na raznim lokacijama na bratunačkom području, uključujući oko Konjević Polja i Nove Kasabe 12. i 13. jula 1995.); 389, 395 (gdje se konstatuje da su neke muškarce, bosanske Muslimane, iz kolone, zarobljene duž puta Bratunac-Konjević Polje, odveli u skladište u Konjević Polju pod stražom pripadnika Vojne policije; da su ih pripadnici Vojne policije najprije prevezli na fudbalsko igralište u Novoj Kasabi, a zatim u Bratunac; i da su ih na kraju predali pripadnicima MUP-a u Bratuncu, koji su ih čekali u školi "Vuk Karadžić" u Bratuncu); fusnota 1242 (jedno odjeljenje MUP-a nalazilo se kod Konjević Polja). V. takođe DP P00148, Dokument Obavještajnog odjeljenja Komande Drinskog korpusa upućen Sektoru za obavještajno-bezbjednosne poslove Glavnog štaba, s Tolimirovim potpisom, 12. juli 1995., gdje se navodi da su snage MUP-a u Konjević Polju dobile zadatak da kontrolišu put Bratunac-Konjević Polje.

³⁰⁶⁵ Prvostepena presuda, par. 1548. V. gore, par. 1043.

Bratunac-Konjević Polje,³⁰⁶⁶ i (3) četiri pripadnika snaga bosanskih Srba ispitala su tu trojicu bosanskih Muslimana na jednoj drugoj lokaciji.³⁰⁶⁷

1055. Što se tiče umiješanosti učesnika u UZP-u ubistva, Žalbeno vijeće najprije ima u vidu zaključke Pretresnog vijeća o tome da su **Popović** i Mladić 13. jula 1995. bili u blizini tog područja, odnosno da je: (1) **Popović** znao za operaciju zarobljavanja i zatočenja bosanskih Muslimana na putu za Konjević Polje i da se u jednom trenutku tog dana kretao putem za Konjević Polje;³⁰⁶⁸ i (2) da je Mladić vikao na više stotina muškaraca, bosanskih Muslimana, koji su se predali ili bili zarobljeni na području puta Nova Kasaba–Konjević Polje i koji su, prije nego što su prebačeni u Bratunac, bili zatočeni na fudbalskom igralištu u Novoj Kasabi.³⁰⁶⁹

1056. Žalbeno vijeće takođe primjećuje da bi sastanci održani 13. jula 1995. u Bratuncu mogli pokazati da su tu sinhronizaciju jedinica VRS-a i MUP-a, barem djelimično, organizovali učesnici u UZP-u ubistva.³⁰⁷⁰ Mladić i **Popović** su prisustvovali prvom od tih sastanaka, koji je održan u jutarnjim satima 13. jula 1995. u štabu Bratunačke brigade.³⁰⁷¹ Vrijedi primijetiti da su mu prisustvovali i Krstić, kojem su kratko prije toga bili prepotčinjeni Borovčanin i jedna jedinica snaga MUP-a,³⁰⁷² i pripadnik snaga MUP-a Vasić.³⁰⁷³ Saradnja između snaga VRS-a i MUP-a očita je iz Vasićevog sažetka s tog sastanka, u čijem se relevantnom dijelu navodi sljedeće:

Jutros smo na sastanku s generalom MLADIĆEM obavešteni da VRS nastavlja operacije prema Žepi, a sav ostali posao prepušta MUP-u. A to je:

1. Evakuacija preostalog civilnog stanovništva iz Srebrenice autobusima za Kladanj (oko 15.000 ljudi). Nedostaje nam 10 tona nafte, hitno;
2. Likvidacija oko 8.000 muslimanskih vojnika koje smo blokirali u šumi oko Konjević Polja. Borbe se vode. Taj posao odrađuju samo jedinice MUP-a;
3. Obezbeđenje svih ključnih objekata u gradu Srebrenici i kontrola ulaza i izlaza ljudi i robe na tri postavljena punkta;
4. Uputiti odred specijalne Srbinje ili Doboju u Konjević Polje.³⁰⁷⁴

³⁰⁶⁶ Prvostepena presuda, par. 390.

³⁰⁶⁷ Prvostepena presuda, par. 390.

³⁰⁶⁸ Prvostepena presuda, par. 1102.

³⁰⁶⁹ Prvostepena presuda, par. 392-395.

³⁰⁷⁰ V. Prvostepena presuda, par. 289, gdje se konstatuje da su Mladić, **Popović** i Vasić prisustvovali Trećem sastanku u hotelu "Fontana".

³⁰⁷¹ Prvostepena presuda, par. 1100.

³⁰⁷² Prvostepena presuda, par. 185, 1435. V. gore, par. 1033.

³⁰⁷³ Prvostepena presuda, par. 1100.

³⁰⁷⁴ Prvostepena presuda, fusnota 3594; DP P00886, Dokument CJB-a Zvornik upućen MUP-u RS-a, s otkucanim Vasićevim potpisom, 13. juli 1995., str. 1. V. gore, par. 944.

Iako je Pretresno vijeće zaključilo da se o upućivanju na "likvidacij[u] oko 8.000 muslimanskih vojnika [...] blokira[nih] u šumi oko Konjević Polja" diskutovalo u vojnom kontekstu,³⁰⁷⁵ taj dokument jasno pokazuje Mladićevo, a manje direktno i **Popović** učešće u organizovanju snaga VRS-a i MUP-a koje su djelovale na tom području u vrijeme kada su zarobljene žrtve ubijanja na rijeci Jadar.³⁰⁷⁶ Isto tako, zaključak Pretresnog vijeća da je te iste večeri u prostorijama SDS-a Bratunac održan niz sastanaka pokazuje da je **Beara** učestvovao u organizovanju snaga VRS-a i MUP-a.³⁰⁷⁷ Žalbena vijeće posebno ima u vidu svjedočenje M. Nikolića o sljedećem: (1) da su u vrijeme tih sastanaka **Beara** i Vasić viđeni u prostorijama SDS-a Bratunac;³⁰⁷⁸ (2) da se "otvoreno razgovaralo o operaciji ubijanja";³⁰⁷⁹ i (3) da je "odlučeno [...] da muškarce, bosanske Muslimane u Bratuncu i okolini, trebaju i dalje čuvati dijelovi vojne policije Bratunačke brigade, razne civilne snage MUP-a i naoružani dobrovoljci iz Bratunca".³⁰⁸⁰

1057. Žalbena vijeće, stoga, na osnovu posrednih dokaza koji su razmotreni gore u tekstu,³⁰⁸¹ konstatuje da jedini razuman zaključak koji se može izvesti jeste taj da su snage MUP-a koje su učestvovala u hapšenju, prevozu, zatočenju i na kraju ubijanju muškaraca, bosanskih Muslimana, na rijeci Jadar blisko saradivale s jedinicama VRS-a pod Mladićevom komandom.³⁰⁸² Žalbena vijeće se uvjerilo da se, imajući u vidu blisku saradnju između snaga VRS-a i MUP-a u periodu prije ubijanja na rijeci Jadar i u realizaciji zajedničkog cilja, može utvrditi postojanje veze barem sa Mladićem, koji je bio učesnik u UZP-u ubistva. Žalbena vijeće, stoga, smatra da greška Pretresnog vijeća nije dovela do neostvarenja pravde. **Bearin** argument se, shodno tome, odbacuje.

(b) Da li je ubijanje u Trnovu izvršeno u okviru realizacije zajedničkog cilja

1058. Pretresno vijeće je zaključilo da ubijanje u Trnovu spada u obim UZP-a ubistva.³⁰⁸³ Pretresno vijeće je smatralo da mu nisu predočeni dokazi koji: (1) pokazuju da su šestorica ljudi bila zatočena u zoni odgovornosti Drinskog korpusa; (2) rasvjetljavaju kako su ti ljudi prešli put od

³⁰⁷⁵ Prvostepena presuda, par. 1100 i fusnota 3595.

³⁰⁷⁶ V. Prvostepena presuda, par. 365, fusnota 3594; DP P00886, Dokument CJB-a Zvornik upućen MUP-u RS-a, s otkucanim Vasićevim potpisom, 13. juli 1995.

³⁰⁷⁷ Prvostepena presuda, par. 1271.

³⁰⁷⁸ Prvostepena presuda, par. 1266.

³⁰⁷⁹ Prvostepena presuda, par. 1266.

³⁰⁸⁰ Prvostepena presuda, par. 406. V. Prvostepena presuda, par. 1266. Žalbena vijeće ima u vidu da u paragrafu 406 Pretresno vijeće ukazuje na to da je taj sastanak održan u štabu Bratunačke brigade. Međutim, nakon pregleda dokaza na koje se ono oslonilo (Momir Nikolić, DP C00001, Izjava o činjenicama i prihvatanje krivice, 6. maj 2003., str. 6), očito je da je taj sastanak održan u prostorijama SDS-a u Bratuncu.

³⁰⁸¹ V. gore, par. 1031-1033 (gdje se navodi komandni lanac snaga VRS-a i MUP-a), 1054 (gdje se navode konkretne jedinice VRS-a koje su u tome učestvovala i objašnjava sinhronizacija između VRS-a i MUP-a na tom području u relevantno vrijeme), 1055-1056 (gdje se navodi da su Mladić, **Beara** i/ili **Popović** bili blizu tog područja i da su učestvovali u organizaciji snaga VRS-a i MUP-a na tom području u relevantno vrijeme).

³⁰⁸² V. takođe Prvostepena presuda, par. 133, gdje se konstatuje da je Mladić izdavao naredjenja u vezi s raspoređivanjem bataljona Vojne policije 65. zaštitnog puka, dok je **Beara** Mladiću davao prijedloge u vezi s njegovom upotrebom.

Srebrenice do područja Trnova; ili (3) ukazuju na to da je Glavni štab VRS-a bio na bilo koji način umiješan u to što su ta šestorica ljudi završila pod nadzorom jedinice "Škorpioni". U vezi s tim, Pretresno vijeće je zaključilo da svaka konstatacija da je postojala koordinacija s Glavnim štabom VRS-a predstavlja nagađanje.³⁰⁸⁴ Pretresno vijeće je zatim razmotrilo činjenicu da se ubijanje u Trnovu dogodilo u julu 1995., nakon pada Srebrenice, i da su žrtve bili bosanski Muslimani iz Srebrenice. Pretresno vijeće je zaključilo da bi, "[č]ak i bez dokaza kako su ti ljudi došli na tu lokaciju ili pod nadzor 'Škorpiona', [...] bilo [...] nerazumno zaključiti da je otprilike u istom periodu, na susjednom području, postojala zasebna, odvojena operacija ubijanja kojom su baš iste žrtve uzete na metu".³⁰⁸⁵

(i) Bearina žalba (osnova 17, djelimično) i Popovićeva žalba

1059. **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku u vezi sa zaključcima koji se odnose na ubijanje u Trnovu.³⁰⁸⁶ On tvrdi da ubijanje u Trnovu nije bilo dio zajedničkog cilja UZP-a ubistva budući da nije dokazano da je jedinica "Škorpioni" bila učesnik u UZP-u, da je postojala bilo kakva veza između počinitelaca i učesnika u UZP-u ubistva, ni da je postojala teritorijalna ili vremenska povezanost s drugim ubistvima u okviru UZP-a.³⁰⁸⁷ **Popović** iznosi sličan prigovor.³⁰⁸⁸

1060. Tužilaštvo u odgovoru kaže da te argumente treba odbaciti budući da je Pretresno vijeće ispravno zaključilo da je ubijanje u Trnovu bilo dio plana ubistva, s obzirom na identičan vremenski okvir ubijanja i identitet žrtava.³⁰⁸⁹ Tužilaštvo tvrdi da **Beara**, iako i on i **Popović** pobijani zaključak osporavaju time što upućuju na Suprotna i izdvojena mišljenja sudije Kwona, nije pokazao kako je većina sudija Pretresnog vijeća napravila grešku.³⁰⁹⁰ Tužilaštvo smatra da nije relevantno da li su pripadnici jedinice "Škorpioni" bili učesnici u UZP-u ubistva, jer, kako tvrdi, kod prve kategorije UZP-a važno je to da li zločin o kojem je riječ čini dio zajedničkog cilja, što se mora ocjenjivati "za svaki slučaj posebno", a zaključak o tome se može izvesti na osnovu raznih faktora.³⁰⁹¹

1061. Tužilaštvo tvrdi da raspoređivanje jedinice "Škorpioni", zajedno s jedinicama snaga MUP-a, na području Trnova, odnosno u zoni odgovornosti Sarajevsko-romanijskog korpusa, u periodu od

³⁰⁸³ Prvostepena presuda, par. 1080.

³⁰⁸⁴ Prvostepena presuda, par. 1079.

³⁰⁸⁵ Prvostepena presuda, par. 1080.

³⁰⁸⁶ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 199.

³⁰⁸⁷ Bearin žalbeni podnesak, par. 202; Bearina replika, par. 80. V. također žalbeni pretres, AT. 201-203 (3. decembar 2013.).

³⁰⁸⁸ Popovićev žalbeni podnesak, par. 450-451.

³⁰⁸⁹ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 199, 205, 209; Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 300.

³⁰⁹⁰ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 205; Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 300.

³⁰⁹¹ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 206; Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 301.

kraja juna do kraja jula 1995., predstavlja dokaz bliske saradnje jedinice "Škorpioni" sa snagama MUP-a tokom relevantnog perioda.³⁰⁹² Ono ističe da je svih šest žrtava iz Trnova posljednji put viđeno u zoni odgovornosti Drinskog korpusa, duž puta kojim se kretala kolona od Bratunca do Nove Kasabe, da su snage bosanskih Srba, uključujući razne jedinice snaga MUP-a, bile raspoređene duž puta Bratunac-Konjević Polje sa zadatkom da zarobe muškarce iz kolone i da su snage bosanskih Srba na tom području zarobile mnogo muškaraca, bosanskih Muslimana, iz kolone ili su im se oni predali.³⁰⁹³

1062. Tužilaštvo dalje navodi nekoliko konstatacija za koje tvrdi da ilustruju razumnost zaključka Pretresnog vijeća, odnosno to da su snage bosanskih Srba nastavile da pretražuju teren u potrazi za vojnicima ABiH "nakon najmasovnijeg poznatog ubijanja", da su jedinice bosanskih Srba u mjestima kao što su Nezuk i Snagovo zarobile i pobile manje grupe bosanskih Muslimana koji su u koloni bježali iz Srebrenice i da su četvoricu bosanskih Muslimana, koji su se vodili kao nestali iz Srebrenice i koji su preživjeli pogubljenje na Vojnoj ekonomiji Branjevo, pripadnici Vojne policije Zvorničke brigade 23. jula 1995. zarobili, ispitivali, a zatim i ubili.³⁰⁹⁴

a. Da li su pripadnici jedinice "Škorpioni" bili učesnici u UZP-u

1063. Na početku, Žalbeno vijeće primjećuje da jedinica "Škorpioni" nije bila uključena ni u vojne ni u civilne strukture RS-a,³⁰⁹⁵ pošto je to bila jedinica MUP-a Srbije.³⁰⁹⁶ Dalje, Pretresno vijeće se nije bavilo pitanjem da li su pripadnici jedinice "Škorpioni" i sami bili učesnici u UZP-u ubistva, niti je izvelo zaključke koji ukazuju na to da jesu bili učesnici. Žalbeno vijeće, stoga, smatra da

³⁰⁹² Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 206, 208; Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 301. V. žalbeni pretres, AT. 245 (3. decembar 2013.). Tužilaštvo navodi i druge primjere koordinacije na osnovu kojih se može "razumno zaključiti da su žrtve iz Trnova takođe bile zarobljene na tom području ili da su se predale snagama bosanskih Srba, koje su ih onda predale jedinici "Škorpioni". Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 207; Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 302.

³⁰⁹³ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 207; Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 302. V. takođe žalbeni pretres, AT. 244-245 (3. decembar 2013.).

³⁰⁹⁴ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 208; Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 303.

³⁰⁹⁵ V. Prvostepena presuda, par. 102-190.

³⁰⁹⁶ V. DP P03794, Depeša MUP-a RS-a u kojoj se navode odredi MUP-a Srbije (Kajman, Plavi i Škorpija) aktivni u BiH, s otkucanim potpisom Ljubiše Borovčanina, zamjenika komandanta Specijalne brigade policije, 1. juli 1995.); Prvostepena presuda, fusnota 2164 (gdje se upućuje na Optužnicu u kojoj se navodi sljedeće: "[N]egdje u julu ili avgustu 1995. godine, nakon pada srebreničke enklave, jedna jedinica srpskog MUP-a zvana 'Škorpioni', radeći zajedno s VRS-om i/ili MUP-om RS, pogubila je po kratkom postupku u blizini Trnova, u Bosni i Hercegovini, šest Muslimana iz Srebrenice [...]"), par. 1049. V. takođe Optužnica, par. 112, gdje se navodi da su "[s]vi entiteti pomenuti u prethodnih pet paragrafa, izuzev onog navedenog pod brojem 12, odnosno jedinice 'Škorpioni', bili [...] jedinice VRS-a ili Ministarstva unutrašnjih poslova RS i sve su bile legalno organizovane i funkcionisale su u skladu s odgovarajućim zakonima RS, te pod komandom pojedinaca naimenovanih u skladu s odgovarajućim zakonima RS". U Prvostepenoj presudi se pominju MUP-ovi u državama koje su bile susjedi BiH, kao što su MUP RSK i MUP Srbije, koje ne treba miješati s MUP-om RS-a. V. Prvostepena presuda, par. 185, 256 (gdje se govori o mješovitoj četi snaga MUP-a koju su činili pripadnici MUP-a RSK, MUP-a Srbije i MUP-a RS-a), fusnote 2704 (gdje se poziva na dokazni predmet u kojem se govori o "snagama MUP-a Srbije"), 2718 (gdje se razmatra presretnuti razgovor u kojem je "Beara [...] razgovarao o aktivnostima MUP-a Srbije").

konstatacije Pretresnog vijeća ne dopuštaju da se izvede zaključak da se pripadnici jedinice "Škorpioni" takođe mogu smatrati učesnicima u UZP-u.

b. Da li je postojala veza između jedinice "Škorpioni" i nekog učesnika u UZP-u

1064. S obzirom na to da konstatacije Pretresnog vijeća ne dopuštaju da se izvede zaključak da su sami pripadnici jedinice "Škorpioni" bili učesnici u UZP-u,³⁰⁹⁷ da bi se **Beara i Popović** proglasili odgovornim za ubijanje u Trnovu, mora se dokazati postojanje veze između pripadnika jedinice "Škorpioni" i nekog učesnika u UZP-u ubistva.³⁰⁹⁸

1065. Žalbeno vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće smatralo da je to što se to ubijanje dogodilo u julu 1995., nakon pada Srebrenice, i što su žrtve bile bosanski Muslimani iz Srebrenice, dovoljno da se utvrdi veza između ubijanja u Trnovu i zajedničkog cilja UZP-a ubistva.³⁰⁹⁹ Tužilaštvo ispravno ukazuje na to da glavni izvršilac nekog zločina ne mora biti učesnik u UZP-u i da se mora utvrditi da li zločin o kojem je riječ čini dio zajedničkog cilja.³¹⁰⁰ Žalbeno vijeće ponavlja sljedeće:

kako bi se učesniku nekog UZP-a mogla pripisati odgovornost za zločine koje su počinile osobe koje nisu učesnici tog poduhvata, mora da se dokaže da se dotični zločin može pripisati jednom učesniku udruženog zločinačkog poduhvata i da je taj učesnik – kad se poslužio glavnim izvršiocom – postupio u skladu sa zajedničkim planom.³¹⁰¹

Žalbeno vijeće ne smatra da konstatacija Pretresnog vijeća³¹⁰² zadovoljava taj uslov. Žalbeno vijeće, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, stoga, zaključuje da to što Pretresno vijeće nije detaljnije obrazložilo tu vezu predstavlja propust da se da obrazloženje. S obzirom na tu pravnu grešku Pretresnog vijeća, Žalbeno vijeće će razmotriti da li činjenični zaključci u Prvostepenoj presudi, uzeti kao cjelina, omogućavaju razumnom presuditelju o činjenicama da uspostavi vezu između pripadnika jedinice "Škorpioni" i nekog učesnika u UZP-u ubistva.

1066. Žalbeno vijeće ima u vidu da ubijanje u Trnovu, iako samo po sebi nije dovoljno da bi se ta veza dokazala, ima neke zajedničke karakteristike s drugim zločinima počinjenim u cilju realizacije zajedničkog plana, odnosno da su žrtve bili bosanski Muslimani iz Srebrenice, da se ubijanje

³⁰⁹⁷ V. gore, par. 1063.

³⁰⁹⁸ V. gore, par. 1050; Drugostepena presuda u predmetu *Krajišnik*, par. 225-226; Drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*, par. 413, 430.

³⁰⁹⁹ Prvostepena presuda, par. 1080.

³¹⁰⁰ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 206. V. žalbeni pretres, AT. 245 (3. decembar 2013.).

³¹⁰¹ Drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*, par. 413. V. gore, fusnota 3042.

³¹⁰² Prvostepena presuda, par. 1080.

dogodilo "u julu 1995. godine, nakon pada Srebrenice",³¹⁰³ i da su žrtve postrojene i strijeljane iz automatskih pušaka.³¹⁰⁴

1067. Kao što je ranije rečeno,³¹⁰⁵ jedan način da se dokaže tražena veza bio bi da se pokaže da su u periodu prije ubijanja u Trnovu pripadnici jedinice "Škorpioni" saradivali sa VRS-om, bilo direktno ili preko snaga MUP-a, u pogledu nadzora ili kontrole nad zarobljenicima ubijenim u Trnovu. U vezi s tim, tužilaštvo tvrdi da je razumno zaključiti da su bosanske Muslimane ubijene u Trnovu zarobili pripadnici snaga bosanskih Srba ili da su im se oni predali, i da su ih ovi zatim predali jedinici "Škorpioni".³¹⁰⁶ Međutim, Žalbena vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće, pošto je razmotrilo i odbacilo slične argumente, zaključilo da bi "[s]vaki zaključak da je postojala koordinacija s Glavnim štabom VRS-a bio [...] spekulacija".³¹⁰⁷ Izvodeći taj zaključak, Pretresno vijeće je odbacilo sljedeće argumente tužilaštva: (1) da su ti bosanski Muslimani zarobljeni u zoni odgovornosti Drinskog korpusa; (2) da je logistika vezana za njihov prevoz morala iziskivati učešće Glavnog štaba VRS-a; i (3) da jedinica "Škorpioni" ne bi mogla preduzeti bilo kakve akcije bez naređenja snaga bosanskih Srba i MUP-a u Trnovu.³¹⁰⁸ Pretresno vijeće je takođe uzelo u obzir da mu nisu predloženi dokazi koji: (1) pokazuju da su ta šestorica ljudi bila zatočena u zoni odgovornosti Drinskog korpusa; (2) rasvjetljavaju kako su ti ljudi prešli put od Srebrenice do područja Trnova; ili (3) ukazuju na to da je Glavni štab VRS-a bio na bilo koji način umiješan u to što su ta šestorica ljudi završila pod nadzorom jedinice "Škorpioni".³¹⁰⁹ Žalbena vijeće se nije uvjerilo da zaključak Pretresnog vijeća – da bi svaki zaključak da je postojala koordinacija jedinice "Škorpioni" s Glavnim štabom VRS-a bio spekulacija – mogu potkopati dokazi da je tih šest žrtava iz Trnova posljednji put videno duž puta kojim se kolona kretala između Bratunca i Nove Kasabe³¹¹⁰ ili da su druge bosanske Muslimane iz kolone zarobile snage bosanskih Srba raspoređene duž puta Bratunac-Konjević Polje ili da su im se oni predali.³¹¹¹

1068. U svom argumentu da je između jedinice "Škorpioni" i snaga MUP-a postojala bliska koordinacija tokom relevantnog perioda,³¹¹² tužilaštvo se oslanja na dokaze koji pokazuju sljedeće: (1) da je jedinica "Škorpioni" bila raspoređena u Trnovu od kraja juna do barem kraja jula 1995.; (2) da je 1. jula 1995. Borovčanin izvijestio o aktivnostima na trnovskom ratištu, među kojima je

³¹⁰³ Prvostepena presuda, par. 1080.

³¹⁰⁴ Prvostepena presuda, par. 597. V. gore, par. 1053.

³¹⁰⁵ V. gore, par. 1054.

³¹⁰⁶ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 207.

³¹⁰⁷ Prvostepena presuda, par. 1079.

³¹⁰⁸ Prvostepena presuda, par. 1078.

³¹⁰⁹ Prvostepena presuda, par. 1079.

³¹¹⁰ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 207, gdje se upućuje na DP P03159a (povjerljivo).

³¹¹¹ Prvostepena presuda, par. 377-383, 386.

bio i jedan napad u kojem je učestvovala jedinica "Škorpioni"; (3) da je Borovčanin bio u Trnovu na sarajevskom frontu do 10. jula 1995., kada je prepotčinjen; (4) da je mješovita četa združenih snaga MUP-a Republike Srpske Krajine (dalje u tekstu: RSK), MUP-a Srbije i MUP-a RS bila među jedinicama pod Borovčaninovom komandom kada je on prepotčinjen i da je tokom noći 10. jula 1995. ta mješovita četa trebalo da se povuče s trnovskog ratišta i da se u podne sljedećeg dana okupi ispred Stanice javne bezbjednosti (dalje u tekstu: SJB) u Bratuncu; i (5) da je po dolasku u Bratunac Borovčanin trebalo da se javi Krstiću.³¹¹³ Ti posredni dokazi sugerišu da je Borovčanin saradivao s jedinicom "Škorpioni" i Sarajevsko-romanijskim korpusom VRS-a dok je bio u Trnovu. Međutim, kada je te dokaze razmotrilo uporedo sa zaključkom Pretresnog vijeća da je jedini dokaz o tome gdje se nalazila mješovita četa združenih snaga MUP-a RSK, MUP-a Srbije i MUP-a RS-a nakon prepotčinjavanja ukazivao na to da oni nisu došli u Bratunac,³¹¹⁴ Žalbena vijeće se nije uvjerilo da je jedini mogući razuman zaključak bio taj da je Borovčanin nastavio da koordinira aktivnosti s jedinicom "Škorpioni" nakon što je 10. jula 1995. prepotčinjen. Žalbena vijeće takođe naglašava da je ubijanje počinjeno u Trnovu, koje je udaljeno samo 150 kilometara od Zvornika,³¹¹⁵ ali koje ipak spada u zonu odgovornosti Sarajevsko-romanijskog korpusa,³¹¹⁶ a ne u zonu odgovornosti Drinskog korpusa, kao drugi zločini.³¹¹⁷ Najzad, što se tiče argumenta tužilaštva da su snage bosanskih Srba nastavile da tragaju za vojnicima ABiH i da zarobljavaju i ubijaju manje grupe bosanskih Muslimana koji su bježali iz Srebrenice čak i nakon što su završena masovna ubijanja,³¹¹⁸ Žalbena vijeće smatra da to pokazuje da je provođenje operacije ubistva nastavljeno, ali da je u ograničenoj mjeri relevantno za dokazivanje veze između jedinice "Škorpioni" i nekog učesnika u UZP-u. Žalbena vijeće, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, stoga, smatra da razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao utvrditi da je postojala veza između pripadnika jedinice "Škorpioni" i nekog učesnika u UZP-u ubistva.

1069. S obzirom na te faktore, Žalbena vijeće, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, smatra da razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao zaključiti da su učesnici u UZP-u bili odgovorni za ubijanje u Trnovu. Žalbena vijeće, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, stoga, u tom pogledu

³¹¹² Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 206. V. žalbeni pretres, AT. 245 (3. decembar 2013.), gdje se jedinica "Škorpioni" pominje kao "deo snaga bosanskosrpskog MUP-a koji su radili zajedno sa VRS-om u Trnovu u julu 1995."

³¹¹³ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, fusnota 837, gdje se upućuje na DP P03248, Stipulacija u vezi s Trnovom, par. 1, DP P03794, Depeša MUP-a RS-a u kojoj se navode odredi MUP-a Srbije (Kajman, Plavi i Škorpija) aktivni u BiH, s otkucanim potpisom Ljubiše Borovčanina, zamjenika komandanta Specijalne brigade policije, 1. juli 1995., str. 1, DP P00094, Depeša s naređenjem ministra upućena jedinicama MUP-a RS-a, 10. juli 1995. (upućena iz kabineta ministra, s oštampanim potpisom Tomislava Kovača kao "komandanta Štaba"). V. Prvostepena presuda, par. 1434.

³¹¹⁴ Prvostepena presuda, fusnota 4567.

³¹¹⁵ Prvostepena presuda, par. 597.

³¹¹⁶ Prvostepena presuda, par. 597. V. takođe Prvostepena presuda, par. 103; gore, par.1031.

³¹¹⁷ V. gore, fusnota 3057.

³¹¹⁸ V. Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 208.

djelimično odobrava **Bearinu** žalbenu osnovu 17 i **Popovićevu** žalbu i poništava njihove osuđujuće presude po sljedećim tačkama u onoj mjeri u kojoj se one odnose na ubijanje u Trnovu: tačka 1 (genocid); tačka 3 (istrebljivanje kao zločin protiv čovječnosti); tačka 5 (ubistvo kao kršenje zakona i običaja ratovanja); i tačka 6 (progon kao zločin protiv čovječnosti).

(ii) Nikolić

1070. Iz gore navedenih razloga,³¹¹⁹ Žalbeno vijeće, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, takođe *proprio motu* poništava **Nikolićeve** osuđujuće presude po sljedećim tačkama, u onoj mjeri u kojoj se one odnose na ubijanje u Trnovu: tačka 1 (genocid); tačka 3 (istrebljivanje kao zločin protiv čovječnosti); tačka 5 (ubistvo kao kršenje zakona i običaja ratovanja); i tačka 6 (progon kao zločin protiv čovječnosti).

4. Doprinos (prva kategorija UZP-a)

1071. Pretresno vijeće je zaključilo da su u operaciju ubistva bili umiješani ljudstvo i jedinice od Glavnog štaba do korpusa i brigada, ali da se svuda vidjela "čvrsta ruka organa bezbjednosti"; **Beara** je, s **Popovićem**, imao centralnu ulogu na operativnom nivou i zajedno su bili zaduženi za cjelokupno planiranje i provođenje – logističku podršku, izbor lokacija i angažovanje ljudstva. Pretresno vijeće je navelo da su **Beara**, **Popović** i **Nikolić** u Zvorniku zajednički proveli u djelo plan ubistva, angažujući prema potrebi razne pripadnike i jedinice VRS-a.³¹²⁰

1072. Pretresno vijeće je takođe zaključilo da su **Popović**, **Beara** i **Nikolić** individualno dali značajan doprinos UZP-u ubistva.³¹²¹ U sljedećem odjeljku biće riječi o njihovim raznim prigovorima na te i s njima povezane zaključke koje je Pretresno vijeće donijelo u vezi s njihovim pojedinačnim doprinosom zajedničkom cilju UZP-a ubistva.

(a) Popovićeve žalbe

1073. Pri izvođenju zaključka da je **Popović** značajno doprinio UZP-u ubistva,³¹²² Pretresno vijeće je naglasilo da je **Popović** imao istaknutu ulogu u raznim aspektima provođenja plana ubistva. Pretresno vijeće je u vezi s tim uputilo, između ostalog, na svoje ranije zaključke o **Popoviću**: (1) da je vrbovao pripadnike VRS-a za pomoć u operaciji ubistva; (2) da je, osim jedne lokacije, bio na svim lokacijama na zvorničkom području gdje su izvršena masovna zatočenja i pogubljenja, uključujući i to da je bio prisutan dok je vršeno ubijanje u Orahovcu; i (3) da je organizovao prevoz

³¹¹⁹ V. gore, par. 1065, 1068.

³¹²⁰ Prvostepena presuda, par. 1068.

³¹²¹ Prvostepena presuda, par. 1168, 1302, 1392.

³¹²² Prvostepena presuda, par. 1168.

zarobljenih bosanskih Muslimana na mjesta gdje će biti zatočeni neposredno prije njihovog pogubljenja i da je "na licu mjesta" vršio logističku koordinaciju za dva masovna pogubljenja, odnosno, ubijanje u Kozluku i ubijanje na području Pilice.³¹²³ U sljedećem odjeljku biće riječi o **Popovićevim** prigovorima na konstatacije Pretresnog vijeća na kojima je ono zasnovalo svoj zaključak o njegovom doprinosu.

(i) Navod o grešci zbog zaključka da je Popović imao koordinirajuću ulogu u operaciji ubistva

1074. **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da je on imao koordinirajuću ulogu u operaciji ubijanja i pokopavanja zarobljenih bosanskih Muslimana u Orahovcu, Ročeviću i u Pilici/Branjevu.³¹²⁴ On tvrdi da nije imao ovlaštenje da koordinira operaciju i da je, u stvari, nije ni koordinirao.³¹²⁵ **Popović** takođe tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je svoj zaključak o njegovoj koordinirajućoj ulozi na jednoj lokaciji iskoristilo da utvrdi da je on imao koordinirajuću ulogu na drugim lokacijama, budući da se svaka od tih optužbi mora pojedinačno dokazati.³¹²⁶

1075. **Popović** tvrdi da je alternativno i razumno objašnjenje za njegovo prisustvo na zborničkom području bilo to da je on, kao jedini oficir organa bezbjednosti Drinskog korpusa koji je lično bio zadužen za kontraobavještajne aktivnosti, morao izvršavati zadatke povezane s borbenim dejstvima na zborničkom području, koji se nisu mogli prenijeti na nekog drugog.³¹²⁷

1076. Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Popović** samo ponavlja argumente koje je već iznio u pretresnom postupku u vezi s obimom njegovih formalnih ovlaštenja, koje je Pretresno vijeće već razmotrilo i odbacilo.³¹²⁸ Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće razumno ocijenilo sve dokaze, uključujući njegovu ulogu u vezi sa svakim mjestom pogubljenja i njegovu sveukupnu ulogu u svim tim povezanim incidentima.³¹²⁹

1077. Žalbeno vijeće ima u vidu da obiman korpus dokaza stavlja **Popovića** direktno u središte operacije ubistva i pokopavanja na nekoliko lokacija.³¹³⁰ Prema tome, to da li je **Popovićevo** stvarno ponašanje bilo u skladu s njegovim formalnim ovlaštenjima u VRS-u ne mijenja činjenicu

³¹²³ Prvostepena presuda, par. 1166 i fusnote 3789, 3791.

³¹²⁴ Popovićev žalbeni podnesak, par. 284.

³¹²⁵ Popovićev žalbeni podnesak, par. 284; Popovićeva replika, par. 70.

³¹²⁶ Popovićev žalbeni podnesak, par. 284; Popovićeva replika, par. 110.

³¹²⁷ Popovićev žalbeni podnesak, par. 280.

³¹²⁸ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 164, 232-234.

³¹²⁹ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 163, 244.

³¹³⁰ V. dolje, par. 1108, 1143, 1154.

da je on odigrao koordinirajuću ulogu u operaciji ubistva i pokopavanja. Slični faktori važe i za njegov argument o njegovim kontraobavještajnim dužnostima.

1078. Žalbeno vijeće takođe primjećuje da je operacija ubistva i pokopavanja bosanskih Muslimana u julu 1995. provedena tokom nekoliko dana na nekoliko lokacija.³¹³¹ Pretresno vijeće je zaključke o **Popovićevoj** ulozi u ubijanju i pokopavanju na području Pilice izvelo djelimično analizirajući korpus posrednih dokaza.³¹³² Njegova uloga u ubijanju u Orahovcu i ubijanju u Kozluku činila je jednu komponentu tih posrednih dokaza koje je koristilo Pretresno vijeće.³¹³³ Žalbeno vijeće smatra da njegova koordinirajuća uloga u ubijanju u Orahovcu i ubijanju u Kozluku, koja su bila dio iste operacije,³¹³⁴ kada se posmatra izolovano, možda ne može nepobitno dokazati njegovu ulogu u ubijanju na području Pilice, ali da **Popović** nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao uzeti u obzir te dokaze u okviru ukupnog korpusa posrednih dokaza. **Popovićevi** argumenti se, stoga, odbacuju.

(ii) Navod o grešci zbog zaključka da je Popovićev zahtjev za gorivo 16. jula 1995. bio povezan s operacijom ubistva

1079. Pretresno vijeće je navelo sljedeće: (1) u 13:58 sati 16. jula 1995., dežurni oficir Zvorničke brigade rekao je svom kolegi u Drinskom korpusu da **Popović** hitno traži da se 500 litara goriva dostavi u Pilicu "ili će mu stati pos'o koji odrađuje"; i (2) u 14:00 sati 16. jula 1995., u Bilježnicu dežurnog oficira unesena je sljedeća zabilješka: "Traži **Popović** da mu se pošalje autobus pun goriva i da mu pošalje 500 litara D-2."³¹³⁵ Nakon što se uvjerilo da je traženo gorivo dostavljeno 16. jula 1995. u Pilicu, Pretresno vijeće je zaključilo da je **Popovićev** zahtjev za gorivo i njegovu dostavu bio povezan s operacijom pogubljenja i pokopavanja zarobljenika.³¹³⁶ Pretresno vijeće je taj zaključak zasnovalo na činjenici da je taj zahtjev upućen istog dana kada je vršeno ubijanje na području Pilice i da su sljedećeg dana tijela pokopana na Vojnoj ekonomiji Branjevo.³¹³⁷

1080. **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da je zahtjev za dostavu goriva u Pilicu 16. jula 1995. bio povezan s operacijom pogubljenja i pokopavanja zarobljenika.³¹³⁸

³¹³¹ V. Prvostepena presuda, par. 479-490 (ubijanje i pokopavanje u Orahovcu od 13. do 16. jula 1995.), 517-522 (ubijanje i pokopavanje u Kozluku od 15. do 16. jula 1995.), 527-547 (ubijanje i pokopavanje na području Pilice od 14. do 17. jula 1995.). V. generalno Prvostepena presuda, par. 793-794.

³¹³² V. Prvostepena presuda, par. 1134-1142.

³¹³³ V. Prvostepena presuda, par. 1134.

³¹³⁴ Prvostepena presuda, par. 1134.

³¹³⁵ Prvostepena presuda, par. 1126, gdje se poziva, između ostalog, na DP P00377, Bilježnica dežurnog oficira Zvorničke brigade.

³¹³⁶ Prvostepena presuda, par. 1129-1130. V. takođe Prvostepena presuda, par. 1128.

³¹³⁷ Prvostepena presuda, par. 1130.

³¹³⁸ Popovićeva replika, par. 101. V. žalbeni pretres, AT. 80 (2. decembar 2013.). V. takođe Popovićev žalbeni podnesak, par. 340.

On tvrdi da, budući da je zahtjev poslat u 14:00 sati i da je gorivo dostavljeno u večernjim satima, ono nije moglo biti namijenjeno za upotrebu tokom ubijanja na području Pilice, koje je završeno do 15:00 ili 16:00 sati.³¹³⁹ Dalje, **Popović** tvrdi da je, suprotno zaključku Pretresnog vijeća, na osnovu svjedočenja svjedoka odbrane Branka Bogičevića jasno da je on s gorivom namijenjenim za Pilicu krenuo iz Zvornika u 19:00 sati.³¹⁴⁰ On takođe tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da se rečenica "Zvornik je rešen" u razgovoru presretnutom 16. jula 1995. u 19:12 sati (dalje u tekstu: Razgovor presretnut u 19:12 sati)³¹⁴¹ odnosila na *dostavu* goriva i kaže da je mogla da se odnosi i na *slanje* goriva.³¹⁴²

1081. **Popović** zatim osporava zaključak Pretresnog vijeća da je zahtjev za gorivo bio povezan s pokopavanjem zarobljenika.³¹⁴³ On tvrdi da ne bi bilo potrebno da inženjerske mašine koje su korištene za provođenje operacije 17. jula 1995. izvrše popunu gorivom tog istog dana na benzinskoj pumpi u Zvorniku, da je gorivo koje je isporučeno 16. jula 1995. zaista bilo namijenjeno za pokopavanje.³¹⁴⁴

1082. Na kraju, **Popović** iznosi argument da Pretresno vijeće nije uvažilo činjenicu da on nije nužno lično podnio zahtjev za gorivo. On tvrdi da bi, kao pomoćnik komandanta Drinskog korpusa, gorivo morao tražiti direktno od svoje komande, a ne podnijeti taj zahtjev preko Zvorničke brigade.³¹⁴⁵

1083. Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Popović** samo ponavlja opširnu argumentaciju koju je iznio u prvostepenom postupku u vezi s vremenom slanja zahtjeva za gorivo, a da pritom ne pokazuje da je napravljena bilo kakva greška, tako da njegove argumente, kao takve, treba odbaciti.³¹⁴⁶ Tužilaštvo takođe tvrdi da **Popović** nije pokazao kako je ocjena Bogičevićevog svjedočenja od strane Pretresnog vijeća na bilo koji način uticala na njegove zaključke.³¹⁴⁷ Isto tako, tužilaštvo tvrdi da to da li je gorivo koje se spominje u Razgovoru presretnutom u 19:12 sati bilo u tom trenutku tek poslato ne utiče na zaključak Pretresnog vijeća.³¹⁴⁸

³¹³⁹ Popovićeva replika, par. 102; žalbeni pretres, AT. 80 (2. decembar 2013.). V. takođe Popovićev žalbeni podnesak, par. 336.

³¹⁴⁰ Popovićev žalbeni podnesak, par. 338.

³¹⁴¹ DP P01199a, Presretnuti razgovor Baševića i osobe Y, 16. jula 1995., 19:12 sati.

³¹⁴² Popovićev žalbeni podnesak, par. 339.

³¹⁴³ Popovićev žalbeni podnesak, par. 340.

³¹⁴⁴ Popovićev žalbeni podnesak, par. 337; Popovićeva replika, par. 101; žalbeni pretres, AT. 80 (2. decembar 2013.).

³¹⁴⁵ Žalbeni pretres, AT. 80 (2. decembar 2013.).

³¹⁴⁶ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 225. V. takođe žalbeni pretres, AT. 141 (2. decembar 2013.).

³¹⁴⁷ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 226-227.

³¹⁴⁸ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 228.

1084. Na početku, što se tiče **Popovićevog** argumenta da je Pretresno vijeće pogriješilo zbog toga što nije uvažilo da zahtjev za gorivo nije nužno podnio on lično, Žalbeno vijeće smatra da to da li je **Popović** stvarno ponašanje bilo u skladu s njegovim formalnim ovlaštenjima u VRS-u ne bi izmijenilo činjenicu da razgovor presretnut u 13:58 sati 16. jula 1995. i bilješka u Bilježnici dežurnog oficira unesena u 14:00 sati tog dana jasno ukazuju na to da je **Popović** bio instanca koja je zahtijevala isporuku.³¹⁴⁹ **Popović** nije pokazao da se nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao osloniti na te dokaze. Njegov argument se, stoga, odbacuje.

1085. Žalbeno vijeće ima u vidu da je **Popovićev** zahtjev da se gorivo isporuči u Pilicu Zvornička brigada prosljedila Drinskom korpusu u 13:58 sati 16. jula 1995.³¹⁵⁰ U to vrijeme, ubijanje na Vojnoj ekonomiji Branjevo još je bilo u toku i završeno je tek u 15:00 ili 16:00 sati.³¹⁵¹ Dalje, traženo je da se gorivo dostavi "odmah ili će [**Popoviću**] stati pos'o koji odrađuje".³¹⁵²

1086. Što se tiče pitanja kada je to gorivo dostavljeno, Pretresno vijeće je konstatovalo da je "Bogićević [...] prvobitno izjavio da je u Pilicu krenuo u 19:00 sati, ali se to ne vidi iz zabilješki u putnom radnom listu, a njegov iskaz u vezi s ovim pitanjem nije bio sasvim jasan"³¹⁵³ i zaključilo da se "[n]a osnovu predloženih dokaza ne može [...] izvući zaključak o tome u koje je doba dana dostavljeno gorivo".³¹⁵⁴ Žalbeno vijeće ima u vidu Bogićevićovo svjedočenje u kojem je procijenio da je s gorivom u Pilicu krenuo u 19:00 sati 16. jula 1995.³¹⁵⁵ U putnom radnom listu vozila koje je Bogićević koristio da dopremi gorivo u Pilicu nema zabilješke o tačnom vremenu njegovog polaska,³¹⁵⁶ ali se navodi da se vozilo vratilo u kasarnu u preduzeću "Standard" u Zvorniku u 21:30 sati.³¹⁵⁷ Međutim, ako se, argumenta radi, pretpostavi da je Pretresno vijeće trebalo okarakterisati Bogićevićovo svjedočenje kao jasno u pogledu pitanja u koliko je sati s gorivom krenuo u Pilicu i da je, shodno tome, trebalo da zaključi da se pominjanje Zvornika u Razgovoru presretnutom u 19:12 sati nije odnosilo na *dostavu*, već na *slanje* goriva,³¹⁵⁸ zaključak Pretresnog vijeća da je gorivo isporučeno u Pilicu 16. jula 1995. i dalje bi ostao nepromijenjen.

³¹⁴⁹ V. gore, par. 1079.

³¹⁵⁰ DP P01189a, Presretnuti razgovor, 16. jula 1995., 13:58 sati; Prvostepena presuda, par. 533.

³¹⁵¹ V. Prvostepena presuda, par. 536.

³¹⁵² DP P01189a, Presretnuti razgovor, 16. jula 1995., 13:58 sati.

³¹⁵³ Prvostepena presuda, par. 1129.

³¹⁵⁴ Prvostepena presuda, fusnota 3689.

³¹⁵⁵ Branko Bogićević, T. 22389-22391 (18. juni 2008.).

³¹⁵⁶ DP P00295, Putni radni list Zvorničke brigade iz jula 1995., str. 2.

³¹⁵⁷ DP P00295, Putni radni list Zvorničke brigade iz jula 1995., str. 2. Žalbeno vijeće ima u vidu da je, prema Bogićevićevim riječima, vožnja do Pilice trajala otprilike 30-35 minuta, a da je u Pilici proveo otprilike sat vremena do 90 minuta. Branko Bogićević, T. 22365, 22367 (18. juni 2008.).

³¹⁵⁸ V. Prvostepena presuda, par. 1128 (gdje se konstatuje da se pominjanje Zvornika odnosilo na dostavu goriva); DP P01199a, Presretnuti razgovor Baševića i osobe Y, 16. jula 1995., 19:12 sati.

1087. Žalbeno vijeće će sada razmotriti pokopavanje pobijenih zarobljenika.³¹⁵⁹ Pretresno vijeće je zaključilo da su 16. jula 1995. tijela žrtava ubijenih u Domu kulture u Pilici utovarena u dva kamiona i da je svjedok tužilaštva Milenko Tomić 17. jula 1995. prevezao dva kamiona puna leševa iz Doma kulture u Pilici na Vojnu ekonomiju Branjevo, kao i da su tog istog jutra na Vojnoj ekonomiji Branjevo počela pokopavanja.³¹⁶⁰ U vezi s pitanjem da li je gorivo dostavljeno 16. jula 1995. stvarno upotrijebljeno za operaciju pokopavanja, Žalbeno vijeće ima u vidu da je mašinama korištenim u operaciji pokopavanja izdato gorivo iz drugih izvora 17. jula 1995.³¹⁶¹ Međutim, Žalbeno vijeće ima u vidu da je, iako je gorivo u stvari stiglo u Pilicu nakon što su ubijanja završena, **Popovićev** zahtjev upućen dok je ubijanje na Vojnoj ekonomiji Branjevo bilo u toku i prije nego što je pobijeno 500 zarobljenika u Domu kulture u Pilici. Osim toga, imajući u vidu lokaciju gdje je traženo da se isporuči gorivo, hitnu prirodu zahtjeva i napomenu da će **Popovićev** posao u suprotnom stati, Žalbeno vijeće konstatuje da bi razuman presuditelj o činjenicama mogao zaključiti da je to gorivo zatraženo radi provođenja plana ubistva. To što traženo gorivo možda na kraju nije upotrijebljeno za operaciju pokopavanja nema nikakvog pravnog značaja.

1088. S obzirom na gore navedeno, Žalbeno vijeće zaključuje da **Popović** nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao zaključiti da je njegov zahtjev za gorivo i njegovu dostavu bio povezan s operacijom pogubljenja i pokopavanja zarobljenika. Njegovi argumenti se, stoga, odbacuju.

(iii) Navodi o greškama zbog povezivanja presretnutih razgovora sa operacijom ubistva

1089. Analizirajući presretnuti razgovor **Popovića** i Rašića u 21:16 sati 16. jula 1995. (dalje u tekstu: Razgovor presretnut u 21:16 sati),³¹⁶² Pretresno vijeće je navelo sljedeće:

U prvom dijelu ovog presretnutog razgovora **Popović** prenosi informacije iz vanrednog borbenog izvještaja Zvorničke brigade od 16. jula, koji je potpisao **Pandurević** i koji sadrži podatke o borbenim dejstvima na tom području, kao i **Pandurevićevu** odluku da otvori koridor kako bi se moglo evakuisati civilno stanovništvo. Razgovor je skrenuo sa te teme kada je **Popović** rekao: "ovako to nije ni bitno ... Sutra ću doći tamo, pa prenesi generalu ... Pos'o sam završio." **Popović** je ovaj razgovor vodio nazvavši iz kasarne u preduzeću "Standard" u 21:16 sati, a do 22:33 sata već je otišao iz kasarne.³¹⁶³

³¹⁵⁹ Prvostepena presuda, par. 550.

³¹⁶⁰ Prvostepena presuda, par. 542-547.

³¹⁶¹ Prvostepena presuda, fusnota 3691.

³¹⁶² DP P01201a, Presretnuti razgovor Popovića i Rašića, 16. juli 1995., 21:16 sati.

³¹⁶³ Prvostepena presuda, par. 1138 (reference unutar citata izostavljene). V. Prvostepena presuda, par. 1136.

Pretresno vijeće je zaključilo, uzevši u obzir sve dokaze i **Popovićeve** aktivnosti u danima prije ovog razgovora, da je jedino razumno tumačenje ovog dokaza to da se riječ "pos'o" odnosila na operaciju ubijanja.³¹⁶⁴

1090. Pretresno vijeće je takođe navelo sljedeće:

Sredinom dana 17. jula, u rasponu od nekoliko minuta, presretnuta su tri telefonska razgovora, a sva tri su se odnosila na poruku koju je trebalo prenijeti **Popoviću**. U prvom razgovoru, koji je vođen u 12:42 sati, major Golić saopštava generalu Krstiću da je **Popović** u Zvorniku, ali da očekuju da će se tog popodneva vratiti na IKM. Krstić je rekao sljedeće: "Goliću, da se nađe ovaj **Popović** i da se javi na IKM [...] znači, da se pronade i odmah da se javi." Dvije minute kasnije, Trbić, oficir za bezbjednost u Zvorničkoj brigadi, kaže da je **Popović** "otiš'o tamo na, prema onom zadatku" i da se taj zadatak obavlja sjeverno od mjesta na kojem je Trbić. Pet minuta kasnije, jedan nepoznati sagovornik Trbiću kaže sljedeće: "Evo, sad opet drugačije. [...] ovaj, ako stupiš u kontakt sa njim, nek' on završi te poslove [...] I odma' da ide gore [...] Ali, znači, nek' završi te poslove na čemu radi, a odma' ovde da se javi [...]." Kasnije, u 16:22 sati, **Popović** je jednom nepoznatom sagovorniku, koga je oslovio kao "šefa", rekao sljedeće: "Sve u redu, onaj pos'o odrađen, gotovo... Sve u redu... Sve je privedeno kraju, nema nikakvih problema [...] U bazi sam ... u bazi, bazi [...] Jel' bi mog'o malo da se odmorim, da se okupam, e pa misliću posle ponovo, e... uglavnom ono je sve za pet ... za pet ... tu ocenu pet... sve okej".³¹⁶⁵

Pretresno vijeće je, u svjetlu svih dokaza koji su mu predloženi u vezi s **Popovićevim** postupcima i lokacijama na kojima se nalazio u danima koji su prethodili tom razgovoru, zaključilo da je "pos'o" koji je **Popović** pominjao u ovom drugom presretnutom razgovoru bila operacija ubijanja i pokopavanja muškaraca, bosanskih Muslimana, u Zvorniku u periodu od 13. do 17. jula 1995.³¹⁶⁶

1091. **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da se niz razgovora presretnutih 17. jula 1995., a posebno razgovor presretnut 17. jula 1995. u 16:22 sati u kojem **Popović** kaže da je "pos'o odrađen" (dalje u tekstu: Razgovor presretnut u 16:22 sati),³¹⁶⁷ odnosio na operaciju ubijanja i pokopavanja muškaraca, bosanskih Muslimana.³¹⁶⁸ On tvrdi da je razuman alternativni zaključak bio taj da su se ti presretnuti razgovori odnosili na bezbjednosni aspekt operacije zatvaranja koridora na linijama VRS-a koje su u poslijepodnevnim satima 16. jula 1995. još bile otvorene za kolonu naoružanih bosanskih Muslimana.³¹⁶⁹ U prilog toj svojoj tvrdnji, **Popović** ukazuje na, između ostalog, svjedočenje svjedoka odbrane Ljube Rakića o Razgovoru presretnutom u 21:16 sati, na transkript Razgovora presretnutog u 16:22 sati, koji sugerije da

³¹⁶⁴ Prvostepena presuda, par. 1138.

³¹⁶⁵ Prvostepena presuda, par. 1142 (reference unutar citata izostavljene).

³¹⁶⁶ Prvostepena presuda, par. 1142. V. takođe Prvostepena presuda, par. 1167.

³¹⁶⁷ DP P01224a, Presretnuti razgovor Popovića i osobe Y, 17. juli 1995., 16:22 sati.

³¹⁶⁸ Popovićev žalbeni podnesak, par. 341, 343, 349. V. Popovićev žalbeni podnesak, par. 344-345; žalbeni pretres, AT. 80 (2. decembar 2013.).

tehničari koji su presretali razgovor nisu uspjeli da uhvate mnogo riječi koje su bile potrebne da bi se pružio kontekst tog razgovora, kao i na činjenicu da nijedan svjedok nije vidio **Popovića** ni na jednom od mjesta pokopavanja.³¹⁷⁰ Shodno tome, **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće trebalo prihvatiti tumačenje dokaza koje je najpovoljnije za njega.³¹⁷¹

1092. Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Popović** nije potkrijepio svoj argument da su se ti presretnuti razgovori mogli razumno protumačiti na više načina.³¹⁷² Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće odbacilo **Popovićevu** teoriju i da **Popović** samo ponavlja svoj argument, na pokazujući pritom da je napravljena bilo kakva greška.³¹⁷³ Tužilaštvo priznaje da se neki dijelovi presretnutih razgovora nisu čuli ili da su bili nekompletni. Međutim, ono ističe da njihov sadržaj potkrepljuje i s njim se podudara obiman korpus dokaza koji **Popovića** stavljaju u središte operacije ubijanja i pokopavanja bosanskih Muslimana na području Zvornika od 13. do 17. jula 1995.³¹⁷⁴ Tužilaštvo takođe tvrdi da Pretresno vijeće nije bilo obavezno da konkretno uputi na Rakićevo svjedočenje o Razgovoru presretnutom u 21:16 sati, pošto taj svjedok nije bio siguran da li je učestvovao u tom razgovoru.³¹⁷⁵

1093. Žalbeno vijeće ima u vidu da je Pretresno vijeće razmotrilo niz razgovora koji su presretnuti od 16. do 17. jula 1995.³¹⁷⁶ Žalbeno vijeće ima u vidu da bi razuman presuditelj o činjenicama mogao zaključiti da Razgovor presretnut u 21:16 sati³¹⁷⁷ pokazuje da **Popović** tokom cijelog tog razgovora pominje dvije zasebne aktivnosti – provjeru vojne situacije u zoni odgovornosti Zvorničke brigade, kao što se navodi u privremenom borbenom izvještaju Zvorničke brigade, i

³¹⁶⁹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 346-348, 350; Popovićeva replika, par. 103, 105.

³¹⁷⁰ Popovićev žalbeni podnesak, par. 342-349; Popovićeva replika, par. 103-104; žalbeni pretres, AT. 80-81 (2. decembar 2013.).

³¹⁷¹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 350; Popovićeva replika, par. 103.

³¹⁷² Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 231.

³¹⁷³ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 229. V. takođe žalbeni pretres, AT. 141-142 (2. decembar 2013.).

³¹⁷⁴ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 230.

³¹⁷⁵ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 231.

³¹⁷⁶ Žalbeno vijeće ima u vidu da oni obuhvataju presretnute razgovore vođene 16. jula 1995. u 16:43 sati. (DP P01225f, Presretnuti razgovor osobe X i osobe Y, 16. juli 1995., 16:43 sati), 16. jula 1995. u 21:16 sati (DP P01201a, Presretnuti razgovor Popovića i Rašića, 16. juli 1995., 21:16 sati), 17. jula 1995. u 12:42 sati (DP P01218a, Presretnuti razgovor Golića i Zlatara 1, 17. juli 1995., 12:42 sati), 17. jula 1995. u 12:44 sati (DP P01219a (povjerljivo)), 17. jula 1995. u 16:43 sati (DP P01220a (povjerljivo)) i 17. jula 1995. u 16:22 sati (DP P01224a, Presretnuti razgovor Popovića i osobe Y, 17. juli 1995., 16:22 sati). V. gore, par. 1089-1090.

³¹⁷⁷ Žalbeno vijeće ima u vidu da u jednom dijelu transkripta razgovora presretnutog u 21:16 sati (DP P01201a, Presretnuti razgovor Popovića i Rašića, 16. juli 1995., 21:16 sati) stoji sljedeće:

Popović: Sad sam bio gore. Rašić: Da. Popović: Bio sam lično sa šefom. Rašić: Da. Popović: Ovde će sam ... znaš će sam? Rašić: Znam. Popović: E, dobili ste vanredni izvještaj njegov. Rašić: Sve. Popović: Sve je onako kako on napis'o ... bio sam na licu, uvjerio se, to je dobio brojke neke ... ovako, to nije ni bitno ... sutra ću doći tamo, pa prenesi generalu ... pos'o sam završio. Rašić: Završio si? Popović: Završio sve. Rašić: Dobro. Popović: Sutra dolazim tamo kad budem siguran da je to sve sređeno, znaš. Rašić: Dobro. Popović: Dok dovezem još prevoz neki od tamo. Rašić: Dobro. Popović: A, ovaj, uglavnom nema većih problema, ali gore su bili strahoviti problemi i ono što je komandant posl'o to je u bobu to. Rašić: Dobro.

"pos'o".³¹⁷⁸ U tom razgovoru, prelazak s jedne na drugu aktivnost, do koga dolazi nakon što **Popović** kaže "ovako, to nije bitno", prati i pominjanje druge lokacije, kada **Popović** kaže sljedeće: "Uglavnom nema većih problema. Ali, gore su bili strahoviti problemi i ono što je komandant posl'o, to je u bobu to."³¹⁷⁹ Osim toga, vrijeme tog presretnutog razgovora u velikoj mjeri se podudara sa završetkom pogubljenja 1.000 do 2.000 zarobljenika u Pilici/Branjevu i pokopavanjem koje je počelo dan kasnije.³¹⁸⁰ Najzad, ubijanju na području Pilice prethodile su slične operacije ubijanja provedene u Orahovcu i Kozluku.³¹⁸¹

1094. **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće pri izvođenju svog zaključka zanemarilo svjedočenje Rakića, dežurnog oficira Drinskog korpusa i sagovornika u ovom razgovoru,³¹⁸² koji je u svom svjedočenju rekao da se "pos'o" odnosio na obilazak područja Baljkovice.³¹⁸³ Žalbeno vijeće ponavlja da, u slučaju kada Pretresno vijeće nije uputilo na iskaz nekog svjedoka, "čak i ako je taj iskaz u suprotnosti sa zaključkom Pretresnog vijeća, treba pretpostaviti da Pretresno vijeće jeste ocijenilo i odvagnulo taj iskaz, ali je zaključilo da ga taj iskaz ne sprečava da izvede dati zaključak".³¹⁸⁴

1095. Žalbeno vijeće primjećuje da Rakić nije bio potpuno siguran da je taj razgovor vođen, već je samo zaključio sljedeće: "Cela priča je moguća, da je vođen razgovor, znači, da budem toliko siguran, ovaj, ipak je prošlo 13 godina od tog razgovora, znači, ipak je to vremenski period; ali, vjerovatnoća je vrlo velika da je vođen ovaj razgovor."³¹⁸⁵ Dalje, iako je bio vrlo jasan u vezi s tim kako je protumačio **Popovićeve** riječi "pos'o sam završio", Rakić nije bio tako jasan kada je zamoljen da kaže kako je protumačio neke druge dijelove tog presretnutog razgovora. On je samo "pretpostavio" šta su značile **Popovićeve** riječi: "Sutra dolazim tamo, kad budem siguran da je to sve sređeno, znaš."³¹⁸⁶ Najzad, on se nije mogao sjetiti nijednog detalja o "prevozu nekom od tamo" o kojem je govorio **Popović**.³¹⁸⁷ Žalbeno vijeće smatra da ti faktori dovode u pitanje sveukupnu dokaznu vrijednost Rakićevog svjedočenja o Razgovoru presretnutom u 21:16 sati. S obzirom na te nedostatke u Rakićevom svjedočenju, Žalbeno vijeće smatra da, iako bi bilo poželjnije da je

³¹⁷⁸ V. Prvostepena presuda, par. 1138.

³¹⁷⁹ DP P01201a, Presretnuti razgovor Popovića i Rašića, 16. juli 1995., 21:16 sati, str. 1.

³¹⁸⁰ Prvostepena presuda, par. 532-547, 550, 1124.

³¹⁸¹ V. Prvostepena presuda, par. 475-488, 504-520.

³¹⁸² Žalbeno vijeće ima u vidu da se u Razgovoru presretnutom u 21:16 sati dva govornika navode kao **Popović** i "Rašić". V. DP P01201a, Presretnuti razgovor Popovića i Rašića, 16. juli 1995., 21:16 sati, str. 1. Međutim, Pretresno vijeće je prihvatilo da je **Popović**, u stvari, vodio taj razgovor s Ljubom Rakićem. V., npr., Prvostepena presuda, fusnota 5630; Ljubo Rakić, T. 22185-22186 (16. juni 2008.).

³¹⁸³ V. Ljubo Rakić, T. 22189-22190 (16. juni 2008.).

³¹⁸⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Haradinaj i drugi*, par. 129; Drugostepena presuda u predmetu *Krajišnik*, par. 353; Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 23.

³¹⁸⁵ Ljubo Rakić, T. 22185 (16. juni 2008.).

³¹⁸⁶ Ljubo Rakić, T. 22189-22190 (16. juni 2008.).

³¹⁸⁷ Ljubo Rakić, T. 22190 (16. juni 2008.).

Pretno vijeće obrazložilo zašto je odbacilo Rakićevo svjedočenje o Razgovoru presretnom u 21:16 sati, njegovo svjedočenje nije bilo takvo da bi to što se ono ne pominje u Prvostepenoj presudi značilo da je zanemareno.

1096. Žalbno vijeće takođe ima u vidu da se u transkriptu Razgovora presretnog u 16:22 sati navode samo riječi jednog učesnika u njemu, i to **Popovića**.³¹⁸⁸ Iako iz tog razloga formulacije korištene u presretnom razgovoru nisu same za sebe potpuno određene u pogledu toga šta je značila riječ "pos'o" i iako su dijelovi koji nedostaju mogli bolje rasvijetliti to pitanje, zaključak da se time misli na operaciju ubijanja koji je izvelo Pretresno vijeće zasnivao se na *ukupnim* dokazima koji se odnose na "**Popovićeve** postupke i lokacije na kojima se nalazio tokom nekoliko dana uoči ovog razgovora".³¹⁸⁹ Žalbno vijeće ima u vidu da se u Prvostepenoj presudi ne pominje da je ijedan svjedok vidio da je **Popović** bio prisutan na bilo kojem od mjesta pokopavanja. Međutim, Žalbno vijeće u vezi s tim podsjeća na svoje zaključke u vezi s **Popovićevim** prigovorima na zaključke Pretresnog vijeća koji se odnose na njegovu ulogu u ubijanju u Orahovcu, ubijanju u Kozluku i ubijanju na području Pilice.³¹⁹⁰ Žalbno vijeće takođe ističe da tumačenje Razgovora presretnog u 21:16 sati od strane Pretresnog vijeća, kako je gore razmotreno,³¹⁹¹ isto tako ide u prilog njegovom zaključku.

1097. **Popović** izlaže alternativnu teoriju u vezi sa značenjem riječi "pos'o" koja se pominje u razgovorima presretnim 16. i 17. jula 1995. Međutim, on time nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo. **Popović** zanemaruje obilje dokaza koji idu u prilog zaključku Pretresnog vijeća. Kako je navedeno gore u tekstu, ni to što nije bilo diskusije u vezi s Rakićevim svjedočenjem o Razgovoru presretnom u 21:16 sati, ni to što je Razgovor presretnut u 16:22 sati bio nekompletan, ne pokazuje da razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao zaključiti da je **Popović** mislio na operaciju ubijanja bosanskih Muslimana. Žalbno vijeće, stoga, odbacuje njegov argument.

(iv) Navodi o greškama zbog zaključka da je Popović rukovodio ubijanjem u Orahovcu

1098. Pretresno vijeće je zaključilo sljedeće:

U popodnevnim satima 14. jula, jedan oficir kojeg je svjedok PW-101 opisao kao "potpukovnika, najviše pukovnika", nalazio se na poljani u blizini Orahovca dok su vršena pogubljenja ljudi koji su bili zatočeni u školi u Grbavcima. Svjedok PW-101 je u svom svjedočenju rekao da su **Drago Nikolić** i taj drugi oficir rukovodili ljudima koji su sprovođili zarobljenike od kamiona do mjesta pogubljenja, pri čemu nisu vikali na njih nego su im jednostavno govorili šta da

³¹⁸⁸ DP P01224a, Presretni razgovor Popovića i osobe Y, 17. juli 1995., 16:22 sati.

³¹⁸⁹ Prvostepena presuda, par. 1142.

³¹⁹⁰ V. dolje, par. 1108, 1143, 1154.

³¹⁹¹ V. gore, par. 1093-1095.

rade. Dok su pogubljenja bila u toku, iz hrpe leševa se pojavio jedan dječak i počeo da doziva svog oca. Onaj "potpukovnik ili pukovnik" je upitao vojnike šta čekaju i rekao "završavajte to"; međutim, vojnici su odbili to naređenje. Prema riječima svjedoka PW-101, taj "potpukovnik ili pukovnik" je bio visok, imao je brkove, bio je zgodan i dobro građen. Nosio je oficirsku uniformu s oznakama čina i imao je pištolj.³¹⁹²

Vijeće je zaključilo da je **Popović** bio taj oficir koji je s **Nikolićem** rukovodio ubijanjem u Orahovcu.³¹⁹³

1099. **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo: (1) kada je zaključilo da je on bio "potpukovnik ili pukovnik" koji je rukovodio ubijanjem u Orahovcu 14. jula 1995.; (2) kada je zaključilo da je on naredio vojnicima da ubiju dječaka koji je preživio ubijanje u Orahovcu; i (3) kada nije smatralo da postoji razumna sumnja u vezi s tim da je on u večernjim satima 14. jula 1995. bio u Zvorniku.³¹⁹⁴

1100. **Popović** tvrdi da se zaključci Pretresnog vijeća zasnivaju na svjedočenju svjedoka PW-101 koji nije identifikovao **Popovića** kao "potpukovnika" koji je, prema navodima, prisustvovao ubijanju u Orahovcu, kao i da nije bilo pokušaja da se bilo kojim metodom izvrši identifikacija.³¹⁹⁵

Popović osporava posredne dokaze koje je Pretresno vijeće koristilo kada je zaključilo da je on bio taj "potpukovnik" i tvrdi da se na osnovu njih, čak i ako se uzmu kumulativno, ne može van razumne sumnje utvrditi njegov identitet.³¹⁹⁶ Osim toga, on naglašava da je Pretresno vijeće zaključilo da je **Popović** rukovodio ubijanjem u Orahovcu, iako je svjedok tužilaštva PW-110 u svom svjedočenju rekao da je za to ubijanje bio zadužen Gojko Simić.³¹⁹⁷

1101. **Popović** takođe izlaže teoriju da je ubijanje u Orahovcu izvršeno po naređenju izdatom neposredno prije nego što je ono započeto.³¹⁹⁸ On upućuje na dokaze koji pokazuju da je 14. jula 1995. Mladić nakratko bio u školi u Grbavcima i da je razgovarao s jednim čovjekom koji je kasnije rekao da zarobljenike treba prebaciti u Batković.³¹⁹⁹ On ističe da je prevoz zarobljenika na mjesto pogubljenja počeo ubrzo nakon toga.³²⁰⁰

³¹⁹² Prvostepena presuda, par. 1111 (reference unutar citata izostavljene).

³¹⁹³ Prvostepena presuda, par. 1112. V. takođe Prvostepena presuda, par. 1111.

³¹⁹⁴ Popovićev žalbeni podnesak, par. 288, 290. V. žalbeni pretres, AT. 78 (2. decembar 2013.). V. takođe gore, par. 346; žalbeni pretres, AT. 79 (2. decembar 2013.).

³¹⁹⁵ Popovićev žalbeni podnesak, par. 289; žalbeni pretres, AT. 78 (2. decembar 2013.).

³¹⁹⁶ Popovićev žalbeni podnesak, par. 298. V. žalbeni pretres, AT. 78 (2. decembar 2013.).

³¹⁹⁷ Popovićev žalbeni podnesak, par. 288, 290, 297. V. Popovićev žalbeni podnesak, par. 305-308.

³¹⁹⁸ Popovićev žalbeni podnesak, par. 285.

³¹⁹⁹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 285, 287. V. Popovićev žalbeni podnesak, par. 286, gdje se upućuje na druge dokaze da je Mladić možda bio u Orahovcu, na osnovu toga što je u Orahovcu viđeno vozilo "Puch".

³²⁰⁰ Popovićev žalbeni podnesak, par. 285, 287.

1102. Tužilaštvo u odgovoru kaže da se konstatacije Pretresnog vijeća ne zasnivaju samo na svjedočenju svjedoka PW-101 i da **Popović** zanemaruje da se ovaj zaključak zasniva na dokazima koji su kumulativni i koji se svojom težinom međusobno potkrepljuju.³²⁰¹ Što se tiče svjedočenja svjedoka PW-110, tužilaštvo ističe da **Popović** samo izlaže alternativnu teoriju koju je iznio u prvostepenom postupku i da pritom ne pokazuje da je Pretresno vijeće napravilo bilo kakvu grešku.³²⁰² Tužilaštvo takođe tvrdi da **Popovićeva** teorija da je ubijanje u Orahovcu morao narediti Mladić ili neki drugi visoki oficir predstavlja nagađanje i da je, na kraju krajeva, irelevantna.³²⁰³

1103. Žalbeno vijeće primjećuje da se Pretresno vijeće, kada je došlo do zaključka da je "potpukovnik" koga je svjedok PW-101 vidio u Orahovcu bio **Popović**, oslonilo na nekoliko posrednih dokaza, to jest na: (1) **Popovićeva** učešće u prevozu zarobljenika iz Bratunca u školu u Grbavcima; (2) Sastanak od 14. jula; (3) zahtjev za mehanizaciju podnesen u ranim popodnevnim satima 14. jula 1995. u vezi s poslom koji su odrađivali **Popović** i **Beara**; (4) tadašnji **Popovićev** čin; i (5) opis "potpukovnika" koji je dao svjedok PW-101, zajedno s odsustvom dokaza koji bi sugerisali da je bilo koji drugi visoki oficir u to vrijeme bio na mjestu pogubljenja.³²⁰⁴ Žalbeno vijeće smatra da elemente posrednih dokaza u vezi s pitanjem identifikacije treba razmotriti u odnosu na sve druge dijelove posrednih dokaza koji se tiču ovog pitanja, a ne izolovano.³²⁰⁵ Ocjenjivanje nekog dokaznog faktora u vakuumu može biti nedovoljno da bi se utvrdilo neko suštinsko pitanje, ali se težinom svih relevantnih dokaza uzetih zajedno to isto pitanje može nedvosmisleno dokazati van razumne sumnje.³²⁰⁶ Zbog toga se **Popovićev** argument da nijedan od posrednih dokaza koje je Pretresno vijeće razmotrilo ne može sam po sebi dokazati da je potpukovnik o kojem je riječ bio **Popović** ne može prihvatiti kao valjan prigovor na zaključak Pretresnog vijeća u vezi s utvrđivanjem identiteta.

1104. **Popovićev** argument da čak ni kumulativni posredni dokazi nisu dovoljni da bi išli u prilog zaključku Pretresnog vijeća jeste nerazrađena tvrdnja, te Žalbeno vijeće, stoga, odbacuje taj argument.

1105. Žalbeno vijeće ima u vidu svjedočenje svjedoka PW-110, koji je pretpostavio da je G. Simić bio zadužen za pogubljenja na lokaciji Lažete 2, jednom od mjesta pogubljenja u Orahovcu.³²⁰⁷

Popović tvrdi da je, "[p]ošto je Gojko Simić obustavio pogubljenja na lokaciji Lažete 2 i naredio

³²⁰¹ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 165-167, 169-171.

³²⁰² Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 191.

³²⁰³ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 172.

³²⁰⁴ Prvostepena presuda, par. 1112.

³²⁰⁵ V. Drugostepena presuda u predmetu *Limaj i drugi*, par. 153.

³²⁰⁶ V. Drugostepena presuda u predmetu *Limaj i drugi*, par. 153.

³²⁰⁷ V. Prvostepena presuda, fusnote 1761, 2175; svjedok PW-110, T. 717-718 (djelimično zatvorena sjednica) (24. avgust 2006.); T. 731-732 (djelimično zatvorena sjednica) (25. avgust 2006.).

ljudima da idu na lokaciju Lažete 1, jasno [...] da je on bio zadužen i za pogubljenja koja su tamo kasnije izvršena".³²⁰⁸ On zaključuje da je "[o]čito da potpukovnik nije rukovodio tim pogubljenjima, pogotovo ako je obični vojnik mogao da preuzme tu odgovornost".³²⁰⁹ Žalbeno vijeće smatra da **Popovićev** argument u najboljem slučaju predstavlja nagađanje. Žalbeno vijeće podsjeća u vezi s tim na svjedočenje svjedoka PW-101, koji je vidio potpukovnika, kao i na svoje zaključke u vezi s **Popovićevim** prigovorima na vjerodostojnost svjedoka PW-101.³²¹⁰

1106. Što se tiče dokaza koji pokazuju da je Mladić 14. jula 1995. bio u Orahovcu,³²¹¹ svjedok tužilaštva Mevludin Orić u svom je svjedočenju rekao da su, "možda nepunih par minuta" nakon što je Mladić razgovarao s "tim što je imao sunčanice na očima" i otišao iz fiskulturne sale, zarobljenicima rekli da se pripreme za odlazak u Batković.³²¹² U stvari, odveli su ih na pogubljenje.³²¹³ **Popović** nagađa da je naređenje za pogubljenje, stoga, izdato neposredno prije nego što je počelo pogubljenje zarobljenika. Međutim, Žalbeno vijeće smatra da, čak i ako se njegov argument prihvati, **Popović** nije pokazao kako na njegovu krivičnu odgovornost utiče vrijeme kada je Mladić navodno izdao naređenje da se pogube zarobljenici.

1107. Najzad, Žalbeno vijeće podsjeća da je potvrdilo zaključke Pretresnog vijeća kojima je ono odbacilo **Popovićev** alibi za 14. juli 1995.³²¹⁴ i da je odbacilo njegov prigovor na zaključak Pretresnog vijeća da je on naredio vojnicima da ubiju jednog dječaka koji je preživio pogubljenje.³²¹⁵

1108. Na osnovu gore navedenog, Žalbeno vijeće konstatuje da **Popović** nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao zaključiti da je on rukovodio ubijanjem u Orahovcu 14. jula 1995.

(v) Navodi o greškama u vezi s Popovićevim prisustvom i ponašanjem u Ročeviću

1109. Pretresno vijeće je zaključilo da se oko 09:00 ili 10:00 sati 15. jula 1995. svjedok Aćimović sastao s **Popovićem** ispred škole u Ročeviću.³²¹⁶ Pretresno vijeće je zaključilo da je **Popović** potom: (1) vikao na Aćimovića i pitao ga zašto nije doveo ljude, kao što je naređeno; (2) prijetio Aćimoviću da će biti smatran odgovornim za neizvršavanje naređenja; (3) pitao Aćimovića za

³²⁰⁸ Popovićev žalbeni podnesak, par. 297.

³²⁰⁹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 297.

³²¹⁰ V. gore, par. 193-194.

³²¹¹ Mevludin Orić, T. 947-948 (29. avgust 2006.). V. takođe svjedok PW-169, T. 17337 (1. novembar 2007.); Stanoje Birčaković, T. 10768-10769 (1. maj 2007.).

³²¹² Mevludin Orić, T. 947-948 (29. avgust 2006.).

³²¹³ Mevludin Orić, T. 953-956 (29. avgust 2006.).

³²¹⁴ V. gore, par. 351.

³²¹⁵ V. gore, par. 193-194.

³²¹⁶ Prvostepena presuda, par. 511, 1118.

pogodne lokacije za pogubljenja i vršio pritisak na njega da zatraži od vojnika u školskom dvorištu da pronađu dobrovoljce koji su spremni učestvovati u pogubljenju; (4) nazvao kasarnu u preduzeću "Standard" i tražio da se pošalju kamioni u Ročević; (5) bio ljut kada je stigao samo jedan kamion i rekao da će zarobljenike sve morati pobiti blizu škole; (6) pokušao da nabavi dodatne kamione angažovanjem civilnih vozača; i (7) pokušao da pronađe dobrovoljce koji će učestvovati u pogubljenjima.³²¹⁷

1110. **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da je on tokom razgovora vođenog u jutarnjim satima 15. jula 1995. tražio Aćimovićevu pomoć za pogubljenje zarobljenika.³²¹⁸ **Popović** negira da je ikada vidio Aćimovića prije suđenja.³²¹⁹ Na osnovu toga, on osporava nejasnoću i logiku zaključaka, kao i Aćimovićevu vjerodostojnost.³²²⁰ On takođe tvrdi da je Pretresno vijeće izvelo pogrešne zaključke jer nije uzelo u obzir sve dokaze u vezi s navodnim razgovorom između njega i Aćimovića, vođenim u jutarnjim satima 15. jula 1995.³²²¹

a. Da li je Pretresno vijeće pogriješilo tako što je izvelo nejasne zaključke

1111. Pretresno vijeće je zaključilo da je Aćimovićev opis njegovog susreta s **Popovićem** 15. jula 1995. pouzdan, nakon što je razmotrilo i Aćimovićevu svjedočenje i svjedočenje svjedoka tužilaštva Dragana Jovića,³²²² uporedo sa svjedočenjima drugih prisutnih svjedoka. Konkretno, Pretresno vijeće je uzelo u obzir potkrepljujuće dokaze o **Popovićevom** prisustvu u Ročeviću, kao i kasnije radnje Aćimovića i drugih.³²²³

1112. **Popović** tvrdi da je zaključak Pretresnog vijeća u vezi sa susretom 15. jula 1995. nejasan i da nije obrazložen.³²²⁴ Konkretno, on tvrdi da ga nijedan od tri svjedoka tužilaštva koji su 15. jula 1995. bili u Ročeviću, a to su bili svjedoci Veljko Ivanović, Jović i svjedok PW-174, nije vidio tamo³²²⁵ i da je Jović, kao jedini svjedok koji je uopšte vidio nekoga kako razgovara s Aćimovićem kod škole u Ročeviću, dao opis koji ne odgovara opisu **Popovića** budući da je on imao brkove, bio niže građe i vozio golf.³²²⁶ **Popović** zatim tvrdi da je Pretresno vijeće "napravilo klasičnu grešku *post hoc ergo propter hoc*" kada je u prilog svom zaključku uzelo u obzir "kasnije radnje

³²¹⁷ Prvostepena presuda, par. 511-514, 1118-1120.

³²¹⁸ Popovićev žalbeni podnesak, par. 309. V. Popovićev žalbeni podnesak, par. 351.

³²¹⁹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 310.

³²²⁰ V. Popovićev žalbeni podnesak, par. 309, 316-328, 332-335.

³²²¹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 315. V. Popovićev žalbeni podnesak, par. 329-331.

³²²² Prvostepena presuda, par. 511 i fusnote 1869, 1873-1874.

³²²³ Prvostepena presuda, par. 511.

³²²⁴ V. Popovićev žalbeni podnesak, par. 316-328.

³²²⁵ Popovićev žalbeni podnesak, par. 318 (gdje se upućuje na svjedoke V. Ivanovića, Jovića i svjedoka PW-174); Popovićeva replika, par. 84-85, 87; žalbeni pretres, AT. 81 (2. decembar 2013.). V. Popovićev žalbeni podnesak, par. 329-331.

Aćimovića i drugih".³²²⁷ Najzad, **Popović** tvrdi da se Aćimovićevo svjedočenje kosi sa svjedočenjima V. Ivanovića i Jovića, koja su međusobno bila slična, te stoga dovode u pitanje Aćimovićevo vjerodostojnost.³²²⁸

1113. Tužilaštvo u odgovoru kaže da se Pretresno vijeće "pozvalo na Jovićevo svjedočenje uporedo s Aćimovićevim, ali da je ipak konstatovalo da se Aćimović sastao s **Popovićem** ispred škole".³²²⁹ Tužilaštvo tvrdi da dokazi o tome da drugi svjedoci koji su bili u Ročeviću nisu s njim razgovarali i nisu mogli svjedočiti o njegovom prisustvu ne dovode u pitanje zaključak da **Popović** jeste bio prisutan.³²³⁰ Tužilaštvo tvrdi da, pravno gledano, nije bilo potrebno potkrijepiti Aćimovićevo svjedočenje i da su kasniji Aćimovićevo postupci bili u skladu s njegovim opisom događaja.³²³¹

i. Popovićevo prisustvo u Ročeviću

1114. Žalbeno vijeće najprije podsjeća da je Pretresno vijeće uputilo na Jovićevo svjedočenje kada je konstatovalo da je Aćimovićevo svjedočenje o **Popovićevom** prisustvu u Ročeviću pouzdano.³²³² Pretresno vijeće je konkretno navelo da je Jović u svjedočenju rekao da je "vidio Aćimovića kako razgovara s jednim 'krupnim' čovjekom izbrijanog, okruglog lica".³²³³ Žalbeno vijeće takođe ima u vidu da je Jović u svjedočenju dalje rekao da je čovjek koji je razgovarao s Aćimovićem "bio [...] krupan čovjek, poput Sreće",³²³⁴ "izbrijan",³²³⁵ i da je "otišao [...] džipom".³²³⁶

1115. Žalbeno vijeće primjećuje da je, kako je zaključilo Pretresno vijeće, **Popović** u julu 1995. imao brkove i da je bilo opštepoznato da je vozio tamnoplavi golf.³²³⁷ U to isto vrijeme, Žalbeno vijeće podsjeća na sljedeće:

nije neophodno da svjedočenja koja se međusobno potkrepljuju budu identična u svim aspektima ili da iste činjenice opisuju na isti način. Potkrepljivanje može da postoji čak i kad se svjedočenja razlikuju u nekim detaljima, pod uslovom da se u

³²²⁶ Popovićev žalbeni podnesak, par. 317; Popovićeva replika, par. 84, 88. V. Popovićev žalbeni podnesak, par. 274.

³²²⁷ Popovićev žalbeni podnesak, par. 319; žalbeni pretres, AT. 81, 156 (2. decembar 2013.).

³²²⁸ Popovićev žalbeni podnesak, par. 320; žalbeni pretres, AT. 81 (2. decembar 2013.). V. Popovićev žalbeni podnesak, par. 321-328.

³²²⁹ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 200 (reference unutar citata izostavljene).

³²³⁰ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 200.

³²³¹ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 200 i fusnota 769, par. 201-202.

³²³² V. Prvostepena presuda, par. 511 i fusnota 1873.

³²³³ Prvostepena presuda, par. 511, fusnota 1869.

³²³⁴ Dragan Jović, T. 18056 (21. novembar 2007.).

³²³⁵ Dragan Jović, T. 18058 (21. novembar 2007.).

³²³⁶ Dragan Jović, T. 18056 (21. novembar 2007.). Jović je naveo da je jedan vojni džip (kampanjola) bio na mjestu gdje su Aćimović i taj čovjek razgovarali. Dragan Jović, T. 18055 (21. novembar 2007.).

³²³⁷ Prvostepena presuda, par. 1112, 1116. V. Prvostepena presuda, par. 474, 1108.

jednom verodostojnom svedočenju date činjenice ne opisuju na način koji je nespojiv s njihovim opisom u drugom verodostojnom svedočenju.³²³⁸

1116. Žalbeno vijeće najprije ima u vidu da je Jović opisao tog čovjeka riječima "krupan čovjek", što razumno može zavisiti od subjektivnog poimanja, koje konkretno ne isključuje **Popovića**. Drugo, izraz "izbrijan" mogao bi se razumno odnositi na čovjeka izbrijanog lica s brkovima ili na čovjeka koji je imao vrlo kratko potkresanu bradu, što bi razumno moglo uključiti opis **Popovića** u relevantno vrijeme. Najzad, činjenica da je ta osoba otišla vojnim džipom ne može se smatrati faktorom koji izrazito govori protiv zaključka Pretresnog vijeća da je ta osoba bila **Popović**, posebno s obzirom na razumnu mogućnost da je **Popović** u relevantno vrijeme mogao voziti i druga vozila. Prema tome, iz toga slijedi da **Popović** nije pokazao da razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao smatrati da ovaj dio Jovićevog svjedočenja potkrepljuje Aćimovićevo svjedočenje i ide u prilog njegovom zaključku da je čovjek koji je razgovarao s Aćimovićem bio **Popović**.

1117. Žalbeno vijeće ima u vidu da su još dva svjedoka, V. Ivanović i svjedok PW-174, bila u Ročeviću 15. jula 1995., ali da nisu vidjela **Popovića**. V. Ivanović je **Popovića** vidio samo jednom tokom svoje vojne službe,³²³⁹ a 15. jula 1995. došao je u Ročević između 12:00 i 12:15 sati³²⁴⁰ i nije ulazio u školu gdje se **Popović**, prema navodima, nalazio.³²⁴¹ Svjedok tužilaštva PW-174 stigao je u Ročević između 12:00 i 13:00 sati i u svom svjedočenju je rekao da su "tamo stajali, Srećo kod škole, ulaznih vrata, i neki ljudi sa njim, ali ne znam koji su".³²⁴² Nijedan od ovih dokaza nije *per se* dovoljan da pobije Aćimovićevo svjedočenje ili dovede u pitanje zaključak Pretresnog vijeća o **Popovićevom** prisustvu u Ročeviću. S druge strane, nijedan svjedok nije mogao definitivno reći da je čovjek koji je razgovarao s Aćimovićem bio **Popović**. Pretresno vijeće je reklo da je to uzelo u obzir, "zajedno s iskazima drugih prisutnih svjedoka, a naročito potkrepu u vezi s **Popovićevim** prisustvom",³²⁴³ ali nije uputilo ni na jednog konkretnog svjedoka niti na dokaze koje je uzelo u obzir. Žalbeno vijeće zaključuje da, bez dodatnog objašnjenja, nije jasno da li je Pretresno vijeće smatralo da svjedočenja V. Ivanovića i svjedoka PW-174 potkrepljuju Aćimovićevo svjedočenje.

1118. Najzad, što se tiče **Popovićevog** argumenta da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je događaje koji su se odvijali 15. jula 1995. u Ročeviću smatralo *potkrepom* Aćimovićevog svjedočenja, Žalbeno vijeće u tom pogledu primjećuje da kasnije radnje Aćimovića i drugih nisu

³²³⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 946. V. Drugostepena presuda u predmetu *Nizeyimana*, par. 96; Drugostepena presuda u predmetu *Bizimungu*, par. 327; Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 797; Drugostepena presuda u predmetu *Gatete*, par. 205.

³²³⁹ Veljko Ivanović, T. 18215 (djelimično zatvorena sjednica) (26. novembar 2007.).

³²⁴⁰ Veljko Ivanović, T. 18183 (djelimično zatvorena sjednica) (26. novembar 2007.). V. dolje, par. 1132.

³²⁴¹ Veljko Ivanović, T. 18183-18184 (djelimično zatvorena sjednica) (26. novembar 2007.). V. Veljko Ivanović, T. 18214 (djelimično zatvorena sjednica) (26. novembar 2007.).

³²⁴² Svjedok PW-174, T. 32705 (djelimično zatvorena sjednica) (23. mart 2009.).

³²⁴³ Prvostepena presuda, par. 511.

nespojive s **Popovićevim** prisustvom u Ročeviću, ali da isto tako nisu nespojive ni s alternativnom teorijom da on nije bio tamo.³²⁴⁴ Ni zaključci Pretresnog vijeća kojima se opisuje proces pribavljanja logističke podrške od Zvorničke brigade u pripremi pogubljenja zarobljenika u Ročeviću, ni njegovi zaključci o kasnijem ubijanju u Kozluku, ne obuhvataju nijedan element koji nezavisno potkrepljuje Aćimovićevu verziju o **Popovićevom** učešću.³²⁴⁵ Žalbena vijeće, stoga, zaključuje da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao smatrati da događaji od 15. jula 1995. u Ročeviću *potkrepljuju* Aćimovićevo svjedočenje.

1119. Bez obzira na to što je Pretresno vijeće pogriješilo kada je smatralo da događaji u Ročeviću 15. jula 1995. potkrepljuju Aćimovićevo svjedočenje i na neizvjesnost u vezi s tim da li je i svjedočenja drugih prisutnih svjedoka isto tako uzelo u obzir kao potkrepu, Žalbena vijeće smatra da bi razumno pretresno vijeće moglo prihvatiti Aćimovićevo svjedočenje čak i bez potkrepe.³²⁴⁶ Žalbena vijeće, stoga, zaključuje da **Popović** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je prihvatilo Aćimovićevo svjedočenje o njegovom prisustvu u Ročeviću.

ii. Oslanjanje na Aćimovićevo svjedočenje umjesto na svjedočenja

Jovića i V. Ivanovića

1120. Pretresno vijeće je dalo sljedeću ocjenu Aćimovićeve vjerodostojnosti:

[...] Aćimović [je] tokom svog cjelokupnog svjedočenja nastojao umanjiti vlastitu ulogu u događajima u Ročeviću. Pretresno vijeće smatra da, s obzirom na tu motivaciju, Aćimović nije uvijek govorio istinu u svom prikazu događaja i nije bio potpuno iskren. Vijeće je dalje mišljenja da nedosljednosti koje su otkrivene između dijelova Aćimovićevog iskaza i drugih dokaza koji su predloženi Pretresnom vijeću u većini slučajeva proizlaze iz njegovog pokušaja da umanjiti vlastitu odgovornost, možda i pred samim sobom. Međutim, Pretresno vijeće se ne slaže [...] da to čini Aćimovićev iskaz u potpunosti nepouzdanim. Mnogi aspekti njegovog iskaza su u skladu s drugim dokazima, a neki su konkretno potkrijepljeni.³²⁴⁷ Nadalje, on se vjerodostojno pridržavao nekoliko navoda, uprkos intenzivnom unakrsnom ispitivanju. Stoga, Pretresno vijeće smatra da *njegov iskaz mora pažljivo ispitati u vezi sa svakim bitnim pitanjem kako bi utvrdilo koju mu težinu eventualno treba pridati, te je u skladu s tim postupilo u analizi koja slijedi.*³²⁴⁸

1121. **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće bilo dužno da izričito navede razloge zbog kojih je prihvatilo Aćimovićevo svjedočenje umjesto svjedočenja Jovića i V. Ivanovića.³²⁴⁹ **Popović** ističe da je Pretresno vijeće prihvatilo svjedočenja Jovića i V. Ivanovića umjesto Aćimovićevog

³²⁴⁴ V. Prvostepena presuda, par. 512-520.

³²⁴⁵ V. Prvostepena presuda, par. 508-520, 1117-1121.

³²⁴⁶ V. dolje, par. 1139-1142.

³²⁴⁷ Npr., Mitar Lazarević, Dragan Jović, Veljko Ivanović (fusnota u originalu).

³²⁴⁸ Prvostepena presuda, par. 506 (naglasak dodat).

svjedočenja u vezi s pitanjem ko je izdao naređenje da se zarobljenici prevezu iz Ročevića na mjesto pogubljenja, te da je tada ukazalo na Aćimovićev motiv da umanju vlastitu odgovornost.³²⁵⁰ U vezi s **Popovićevim** prisustvom u Ročeviću i njegovim razgovorom s Aćimovićem, **Popović** tvrdi da Pretresno vijeće nije objasnilo zašto se oslonilo na Aćimovićevo svjedočenje umjesto na svjedočenja Jovića i V. Ivanovića, s obzirom na to da su svjedočenja potonje dvojice bila slična i da su u znatnoj mjeri dovela u pitanje Aćimovićevu vjerodostojnost.³²⁵¹ **Popović** također tvrdi da je Pretresno vijeće "iskrivljeno navelo" dijelove svjedočenja V. Ivanovića.³²⁵²

1122. Tužilaštvo u odgovoru kaže da je Pretresno vijeće pažljivo razmotrilo Aćimovićevo svjedočenje i njegovu vjerodostojnost i da je konkretno navelo primjere kada je umjesto Aćimovićevog svjedočenja prihvatilo svjedočenja drugih svjedoka.³²⁵³

1123. Žalbeno vijeće ima u vidu da je Pretresno vijeće konstatovalo da je Aćimović umanjivao svoju ulogu u događajima, te da stoga njegovo svjedočenje nije vjerodostojno u vezi s dva pitanja, naime u vezi s tim da li je Aćimović: (1) regrutovao dobrovoljce da učestvuju u pogubljenju,³²⁵⁴ i (2) naredio vozačima da prevezu zarobljenike na mjesto pogubljenja.³²⁵⁵ Istovremeno, Pretresno vijeće nije konkretno razmotrilo nekoliko drugih nepodudarnosti između svjedočenja Aćimovića, s jedne strane, i Jovića i/ili V. Ivanovića, s druge. Međutim, to ne mora automatski da znači da je Pretresno vijeće zanemarilo te nepodudarnosti. Žalbeno vijeće naglašava u vezi s tim da se u cijeloj Prvostepenoj presudi opsežno upućuje na svjedočenja Jovića i V. Ivanovića u zaključcima koji se odnose na događaje u Ročeviću. Žalbeno vijeće u vezi s tim podsjeća da, u slučaju kada se Pretresno vijeće nije osvrnulo na iskaz nekog svjedoka, "čak i ako je taj iskaz u suprotnosti sa zaključkom Pretresnog vijeća, treba pretpostaviti da Pretresno vijeće jeste ocijenilo i odvagnulo taj iskaz, ali je zaključilo da ga taj iskaz ne sprečava da izvede dati zaključak".³²⁵⁶ Međutim, taj princip treba tumačiti kroz prizmu prava optuženog na obrazloženje na osnovu člana 23(2) Statuta i pravila 98ter(C) Pravilnika.³²⁵⁷ Obrazloženje osigurava da optuženi može iskoristiti svoje pravo na žalbu i

³²⁴⁹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 320. V. žalbeni pretres, AT. 81 (2. decembar 2013.).

³²⁵⁰ Popovićev žalbeni podnesak, par. 320. V. Prvostepena presuda, par. 513.

³²⁵¹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 320; Popovićeva replika, par. 87.

³²⁵² Popovićev žalbeni podnesak, par. 321-322.

³²⁵³ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 203-205, 209, 217.

³²⁵⁴ Prvostepena presuda, par. 511 i fusnota 1874.

³²⁵⁵ Prvostepena presuda, par. 513 i fusnota 1881.

³²⁵⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Haradinaj i drugi*, par. 129; Drugostepena presuda u predmetu *Krajišnik*, par. 353; Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 23.

³²⁵⁷ V. Drugostepena presuda u predmetu *Haradinaj i drugi*, par. 128 i izvori na koje se tamo poziva; Drugostepena presuda u predmetu *Hadžihasanović i Kubura*, par. 13.

da Žalbeno vijeće može shvatiti i preispitati zaključke Pretresnog vijeća, kao i njegovu ocjenu dokaza.³²⁵⁸

a- Jovićevo svjedočenje

1124. Žalbeno vijeće ima u vidu da je **Popović** naveo tri primjera u kojima se iskazi Aćimovića i Jovića znatno razlikuju, i to u pogledu sljedećih pitanja:³²⁵⁹ (1) da li je Aćimović došao u Ročević sam ili ga je tamo dovezao Jović,³²⁶⁰ (2) da li se Aćimović sastao s **Popovićem** ispred škole, a zatim s njim otišao u kancelariju ili **Popović** nije bio tu prilikom Aćimovićevog dolaska,³²⁶¹ i (3) da li je Jović vidio Aćimovićevu prepirku s **Popovićem** u školskoj zgradi tog dana.³²⁶²

1125. Nepodudarnosti u svjedočenjima na koje se poziva **Popović** ne odnose se na srž postupka protiv njega, te se razumno mogu smatrati relativno perifernim. Stoga one nisu takvog karaktera da bi iziskivale da ih Pretresno vijeće razmotri u Prvostepenoj presudi.³²⁶³

1126. Žalbeno vijeće, stoga, smatra da je Pretresno vijeće, s obzirom na to da je imalo priliku da posmatra ponašanje oba svjedoka u sudnici, postupilo u okviru svog diskrecionog ovlaštenja kada je zaključilo da te nepodudarnosti ne utiču na Aćimovićevu vjerodostojnost. Žalbeno vijeće se u tom pogledu rukovodi stavom da ne preinačava olako činjenične zaključke koje je izvelo Pretresno vijeće, koje je bilo u boljoj poziciji da ocijeni pouzdanost i vjerodostojnost svjedoka i utvrdi dokaznu vrijednost dokaza predloženih na suđenju.³²⁶⁴ Osim toga, Žalbeno vijeće podsjeća da Pretresno vijeće može razumno prihvatiti određene dijelove svjedočenja nekog svjedoka, a odbaciti druge,³²⁶⁵ i konstatuje da Pretresno vijeće nije napravilo primjetnu grešku kada nije izričito navelo zašto je smatralo da Aćimovićevo svjedočenje o njegovom susretu s **Popovićem** 15. jula 1995. ima veću dokaznu vrijednost od Jovićevog.

³²⁵⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Karemera i Ngirumpatse*, par. 10; Drugostepena presuda u predmetu *Haradinaj i drugi*, par. 128; Drugostepena presuda u predmetu *Nchamihigo*, par. 165; Drugostepena presuda u predmetu *Limaj i drugi*, par. 81. V. Drugostepena presuda u predmetu *Bizimungu*, par. 18.

³²⁵⁹ V. Popovićev žalbeni podnesak, par. 331.

³²⁶⁰ V. Srećko Aćimović, T. 12957, 12970-12971 (djelimično zatvorena sjednica) (20. juni 2007.); Dragan Jović, T. 18051-18052 (21. novembar 2007.).

³²⁶¹ V. Srećko Aćimović, T. 12957-12958 (20. juni 2007.); Dragan Jović, T. 18052-18054 (21. novembar 2007.).

³²⁶² V. Srećko Aćimović, T. 12968-12970 (djelimično zatvorena sjednica) (20. juni 2007.); Dragan Jović, T. 18054 (21. novembar 2007.).

³²⁶³ V. gore, par. 306.

³²⁶⁴ V. gore, par.20.

³²⁶⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Nizeyimana*, par. 17, 93, 108; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 294, 336, 342; Drugostepena presuda u predmetu *Lukić i Lukić*, par. 92; Drugostepena presuda u predmetu *Setako*, par. 48.

b- Svjedočenje V. Ivanovića

1127. Iznoseći argument da Pretresno vijeće nije dalo obrazloženje o svom prihvatanju Aćimovićevo svjedočenje umjesto svjedočenja V. Ivanovića, **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće iskrivljeno prikazalo dijelove svjedočenja V. Ivanovića.³²⁶⁶ Konkretno, on tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno protumačilo iskaz u vezi s porijeklom naređenja izdatog Zvorničkoj brigadi da dostavi municiju u Ročević, kao i iskaz kojim je utvrđeno tačno vrijeme kada je V. Ivanović stigao tamo s tom municijom.³²⁶⁷ **Popović** tvrdi da ispravno tumačenje iskaza V. Ivanovića pokazuje da Aćimovićev iskaz nije vjerodostojan.³²⁶⁸

1128. Tužilaštvo u odgovoru kaže da Pretresno vijeće nije iskrivljeno prikazalo dokaze u vezi s tim ko je napokon naredio V. Ivanoviću da doveze municiju u Ročević.³²⁶⁹ Tužilaštvo priznaje da je Pretresno vijeće pogrešno navelo vrijeme dolaska V. Ivanovića u školu u Ročeviću, ali tvrdi da **Popović** nije pokazao da je ta greška imala ikakvog bitnog uticaja na zaključke Pretresnog vijeća u vezi s **Popovićevim** učešćem u ubijanju u Kozluku.³²⁷⁰

1129. Što se tiče pitanja porijekla naređenja da se dostavi municija, Pretresno vijeće je prihvatilo svjedočenje Aćimovića, koji je rekao da je **Popović** bio taj koji je nazvao Zvorničku brigadu i tražio da se u Ročević pošalju kamioni.³²⁷¹ Pretresno vijeće je takođe zaključilo da je V. Ivanović, koji je kasnije došao u Ročević s kamionom municije, naređenje u vezi s dostavom municije dobio "od čovjeka po imenu Pantić".³²⁷² Konkretnije, V. Ivanović je u svom svjedočenju rekao da je to naređenje prenio Pantić, ali da ga je zapravo izdao Aćimović, koji je nazvao Zvorničku brigadu.³²⁷³ U vezi s tim, Žalbeno vijeće konstatuje da zaključci Pretresnog vijeća ne pokazuju da su dokazi iskrivljeno predstavljeni i da ovo razjašnjenje pokazuje potencijalnu protivrječnost između svjedočenja Aćimovića i V. Ivanovića u vezi s ovim pitanjem.

1130. Žalbeno vijeće smatra da bi iskaz V. Ivanovića o ovom pitanju, kad bi bio prihvaćen, nužno doveo do zaključka da je Aćimović nastojao da prikrije svoje učešće u obezbjeđenju i kamiona i municije za pogubljenje. Taj zaključak potkrepljuje činjenica da je već zaključeno da je Aćimović

³²⁶⁶ Popovićev žalbeni podnesak, par. 321-328; žalbeni pretres, AT. 81 (2. decembar 2013.).

³²⁶⁷ Popovićev žalbeni podnesak, par. 321-322; Popovićeve replika, par. 92-93. **Popović** ukazuje na važnost vremena dolaska V. Ivanovića u Ročević u smislu onoga što bi Aćimovićevo svjedočenje "značilo", tj. da je **Popović** došao u Ročević da pobije zarobljenike bez municije i bez ljudi koji bi izvršili pogubljenje, potpuno svjestan da je Aćimović već odbio da obezbijedi svoje vojnike za taj zadatak. Popovićev žalbeni podnesak, par. 323-325. V. žalbeni pretres, AT. 81 (2. decembar 2013.). Žalbeno vijeće smatra da ovaj argument u potpunosti predstavlja nagađanje.

³²⁶⁸ Popovićev žalbeni podnesak, par. 321-328.

³²⁶⁹ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 210.

³²⁷⁰ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 211.

³²⁷¹ Prvostepena presuda, par. 512, 1119.

³²⁷² Prvostepena presuda, par. 517.

³²⁷³ Veljko Ivanović, T. 18176-18177 (26. novembar 2007.).

imao motivaciju da umanja vlastitu odgovornost.³²⁷⁴ U vezi s tim vrijedi imati u vidu činjenicu da se Pretresno vijeće u obimnoj mjeri oslonilo na svjedočenje V. Ivanovića kada je izvodilo zaključke o događajima 15. jula 1995., ne dovodeći u pitanje njegovu vjerodostojnost.³²⁷⁵ Žalbeno vijeće smatra, s obzirom na to da je Pretresno vijeće reklo da će primijeniti pažljiv pristup Aćimovićevom svjedočenju, da bi, stoga, bilo bolje da je Pretresno vijeće diskutovalo o protivrječnostima između svjedočenja V. Ivanovića i Aćimovića u vezi s ovim bitnim pitanjem, kao i o njihovom eventualnom uticaju na vjerodostojnost Aćimovićevog opisa događaja.³²⁷⁶

1131. Istovremeno, Žalbeno vijeće podsjeća da se treba poštovati ocjena i odmjeravanje težine svjedočenja obojice svjedoka od strane Pretresnog vijeća, budući da je ono imalo mogućnost da posmatra njihovo ponašanje u sudnici.³²⁷⁷ Žalbeno vijeće takođe ima u vidu da se, čak i ako Pretresno vijeće ne uputi na protivrječne dokaze, pretpostavlja da je ono te dokaze ocijenilo i odbacilo.³²⁷⁸ Iako bi bilo poželjnije da je Pretresno vijeće navelo razloge iz kojih je odbacilo svjedočenje V. Ivanovića u vezi s tim ko je zvao telefonom i naredio da se municija doveze u Ročević, **Popović** nije pokazao da je odluka Pretresnog vijeća da u vezi s tim prihvati Aćimovićevo svjedočenje umjesto svjedočenja V. Ivanovića bila takva da je ne bi mogao donijeti razuman presuditelj o činjenicama.

1132. Što se tiče vremena dolaska V. Ivanovića u Ročević s municijom, Žalbeno vijeće ima u vidu da je Pretresno vijeće, izgleda, pogrešno izračunalo vrijeme kada je navelo da je V. Ivanović stigao "oko" 11:00 sati.³²⁷⁹ Ipak, Žalbeno vijeće smatra da je to neznatna nepodudarnost, s obzirom na sljedeće: (1) Pretresno vijeće je zaključilo da je **Popović** bio u Ročeviću od približno 09:00 ili 10:00 sati do barem nekog vremena nakon što je V. Ivanović tamo stigao s municijom; i (2) kako je navedeno gore u tekstu, to što V. Ivanović nije tom prilikom vidio **Popovića** ne mora nužno protivrječiti Aćimovićevom svjedočenju da je **Popović** bio prisutan.³²⁸⁰ Isto tako, **Popović** nije pokazao da je greška Pretresnog vijeća u izračunavanju vremena dolaska V. Ivanovića u Ročević dovela do greške koja opravdava intervenciju Žalbenog vijeća.

³²⁷⁴ Prvostepena presuda, par. 506. Kako je gore navedeno, čitanje Prvostepene presude otkriva da je Aćimović nastojao da svoju ulogu u operaciji ubistva svede na minimum i da je najmanje u jednoj prilici pokušao da odgovornost prebaci na **Popovića**. V. gore, par. 1123.

³²⁷⁵ Prvostepena presuda, par. 517-519.

³²⁷⁶ Prvostepena presuda, par. 506.

³²⁷⁷ V. gore, par. 1126.

³²⁷⁸ V. gore, fusnota 2661.

³²⁷⁹ U Prvostepenoj presudi se kaže da je V. Ivanović došao u školu u Ročeviću "oko 11:00 sati". Prvostepena presuda, fusnota 1896. Međutim, V. Ivanović je u svjedočenju rekao da je stigao u kasarnu u preduzeću "Standard" u 11:00 ili 11:15 sati, a zatim krenuo u Ročević i "stig'o [...] brzo" nakon toga. Veljko Ivanović, T. 18176-18177 (26. novembar 2007.). On je takođe rekao da je u školu u Ročeviću stigao oko "12:00, 12:15 sati". Veljko Ivanović, T. 18183 (djelimično zatvorena sjednica) (26. novembar 2007.).

³²⁸⁰ V. gore, par. 1117.

1133. Ukratko, **Popović** nije pokazao da su zaključci Pretresnog vijeća bili nejasni, niti da su dokazi na bilo kakav način iskrivljeno prikazani da bi se mogao izvesti zaključak da Pretresno vijeće nije obrazložilo svoje prihvatanje Aćimovićevog svjedočenja u vezi s **Popovićevim** prisustvom u Ročeviću 15. jula 1995.

b. Da li je Pretresno vijeće pogriješilo tako što je zanemarilo dokaze

1134. **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće zanemarilo svjedočenje svjedoka Todorovića da je **Popović** sjedio u svom golfu ispred objekta 10. diverzantske jedinice u Dragaševcu kod Vlasenice između 10:00 i 11:00 sati 15. jula 1995.³²⁸¹ Tužilaštvo u odgovoru kaže da se to svjedočenje, čak i ako bi se prihvatilo, može usaglasiti s Aćimovićevim iskazom da je **Popović** takođe bio u školi u Ročeviću 15. jula 1995.³²⁸²

1135. Žalbeno vijeće ima u vidu da je Todorović u svom svjedočenju rekao da nije lično vidio **Popovića** u Dragaševcu 15. jula 1995., već da pretpostavlja da je on bio tamo na osnovu onoga što mu je rekao stražar na kapiji i na osnovu toga što je lično prepoznao **Popovićevog** golfa koji je tamo bio parkiran. Konkretno, Todorović je u svom svjedočenju rekao sljedeće:

Stajao je golf gospodina **Popovića** [cijelo vrijeme]. [...] Stražar na kapiji nam je rekao da je oficir **Popović** van kruga tu, koji je radio u krugu, koji je obezbjeđivao krug. Valjda je auto njegovo, pa je pretpostavio da je to on. [...] Vidio sam njegov auto, a njega lično da je izašao i da je komunicirao bilo s kim, nije. [...] Da li je on. Možda je on bio, možda nije. Možda je neki vozač. Možda je neki drugi oficir. Ali njegovo je vozilo. Najviše ga je on koristio. [...] Ja ne spekulišem. Ja kažem moguće da je bio, da je bilo njegovo vozilo, ali ja ga lično nisam video kao čovjek.³²⁸³

1136. Žalbeno vijeće najprije primjećuje da Pretresno vijeće nije uputilo na ovo svjedočenje u Prvostepenoj presudi. Žalbeno vijeće podsjeća da treba pretpostaviti da je Pretresno vijeće ocijenilo sve dokaze koji su mu predloženi, pod uslovom da ne postoje nikakvi pokazatelji da je Pretresno vijeće potpuno zanemarilo neki konkretan dokaz.³²⁸⁴ Žalbeno vijeće takođe podsjeća da pokazatelj o zanemarivanju može postojati ako Pretresno vijeće u svom obrazloženju nije razmotrilo neki dokaz koji je nesumnjivo relevantan za zaključke.³²⁸⁵

³²⁸¹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 329-330; Popovićeve replika, par. 95-97; žalbeni pretres, AT. 82 (2. decembar 2013.).

³²⁸² Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 216.

³²⁸³ Dragan Todorović, T. 14013-14027 (21. avgust 2007.).

³²⁸⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, fusnota 2527; Drugostepena presuda u predmetu *Haradinaj i drugi*, par. 129; Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 23.

³²⁸⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 864; Drugostepena presuda u predmetu *Haradinaj i drugi*, par. 129; Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 23.

1137. Žalbeno vijeće ima u vidu da se Todorovićev zaključak da je **Popović** bio u Dragaševcu između 10:00 i 11:00 sati 15. jula 1995. zasniva isključivo na dokazima iz druge ruke i na njegovoj ličnoj pretpostavci da niko drugi nije koristio **Popovićevog** golfa. Žalbeno vijeće, stoga, smatra da bi bilo poželjno da je Pretresno vijeće navelo razloge iz kojih je odbacilo Todorovićevo svjedočenje, ali da njegovo svjedočenje nije bilo takvog karaktera da to što se ne pominje u Prvostepenoj presudi pokazuje da je ono zanemareno.

1138. Na osnovu gore navedenog, Žalbeno vijeće zaključuje da **Popović** nije pokazao da je Pretresno vijeće zanemarilo Todorovićevo svjedočenje.

c. Da li je Pretresno vijeće pogriješilo pri ocjeni Aćimovićeve vjerodostojnosti

1139. Kada je riječ o događajima u Ročeviću, **Popović** osporava Aćimovićevu vjerodostojnost. Konkretno, on tvrdi da je Aćimović izmislio priču o dva šifrovana telegrama od nepoznatog pošiljaoca primljena tokom noći,³²⁸⁶ svoja dva odgovora na njih, kao i svoje telefonske razgovore s **Popovićem** 14. jula 1995. i s **Nikolićem** 15. jula 1995., što je kulminiralo njegovom navodnom prepirkom s **Popovićem** u Ročeviću 15. jula 1995., sve s ciljem da zaštiti i sebe i svog pretpostavljenog, Obrenovića.³²⁸⁷ **Popović** u vezi s tim tvrdi da Aćimović u svoja prva dva razgovora s predstavnicima tužilaštva nije pomenuo da je **Popović** na njega vršio pritisak da odredi ljude za pogubljenje zarobljenika i da je ovu priču izmislio tek nakon što je Obrenović uhapšen.³²⁸⁸ **Popović** opet naglašava da je Aćimović prikrrio sljedeće: (1) da je on naredio Joviću i V. Ivanoviću da prevezu zarobljenike na mjesto pogubljenja; i (2) svoje naređenje da se municija dostavi u Ročević.³²⁸⁹ **Popović** tvrdi da je odluku da se zarobljenici pogube donio Obrenović 15. jula 1995. oko 11:00 sati, kada je municija poslata u Ročević, i da je jedino Obrenović tada imao ovlaštenje da naredi dostavu municije u Ročević.³²⁹⁰

1140. Tužilaštvo u odgovoru kaže da dokazi ne idu u prilog **Popovićevoj** alternativnoj teoriji da je naređenje da se zarobljenici pobiju u Ročeviću izdato 15. jula 1995. oko 11:00 sati. Tužilaštvo u odgovoru takođe kaže da je u tom pogledu Aćimovićevo svjedočenje potkrijepio svjedok tužilaštva Mitar Lazarević.³²⁹¹

³²⁸⁶ **Popović** takođe tvrdi, pretpostavlja se alternativno, da je Aćimović lagao kako ne bi otkrio ime osobe koja mu je poslala dva telegrama s naređenjem da pogubi zarobljenike. Popovićev žalbeni podnesak, par. 332, 334.

³²⁸⁷ Popovićev žalbeni podnesak, par. 334-335. V. Popovićev žalbeni podnesak, par. 326; žalbeni pretres, AT. 81-82 (2. decembar 2013.).

³²⁸⁸ Popovićev žalbeni podnesak, par. 335.

³²⁸⁹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 333.

³²⁹⁰ Popovićev žalbeni podnesak, par. 326, 334.

³²⁹¹ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 207, 213.

1141. Žalbeno vijeće podsjeća na svoje ranije zapažanje da se čini da je Pretresno vijeće odbacilo iskaz V. Ivanovića u vezi s tim ko mu je naredio da dostavi municiju u Ročević i odlučilo da se, umjesto toga, osloni na Aćimovićev iskaz.³²⁹² Čak i pod pretpostavkom da je Obrenović, kao vršilac dužnosti komandanta, morao odobriti zahtjev za municiju koja je poslata u Ročević 15. jula 1995., i da je u stvari to i uradio, to ne bi bilo nespojivo s **Popovićevim** prisustvom u Ročeviću i ne pokazuje da je Obrenović bio taj koji je izdao naređenje da se zarobljenici pogube. Žalbeno vijeće u vezi s tim ima u vidu da je Aćimovićev iskaz o naređenju da se pogube zarobljenici koji su držani u Ročeviću, koje je poslato telegramom iz komande Zvorničke brigade u ranim jutarnjim satima 15. jula 1995., potkrijepljen svjedočenjem M. Lazarevića.³²⁹³ Žalbeno vijeće takođe ima u vidu da je Pretresno vijeće, pri ocjeni Aćimovićeve vjerodostojnosti, bilo svjesno njegovih pokušaja da umani vlastito učešće u događajima u Ročeviću.³²⁹⁴ Žalbeno vijeće konstatuje da je **Popovićeva** tvrdnja – da je Aćimović "izmislio" svoju priču – neuvjerljiva i smatra da **Popović** samo daje vlastito tumačenje dokaza, a da pritom ne pokazuje da je Pretresno vijeće u svojoj ocjeni dokaza napravilo grešku.

1142. Najzad, Žalbeno vijeće ima u vidu da Aćimović u prvom razgovoru s predstavnicima tužilaštva nije spomenuo svoj sastanak s **Popovićem** 15. jula 1995.; to je objasnio činjenicom da ga predstavnici tužilaštva nisu podstakli da se toga sjeti.³²⁹⁵ Takođe je jasno da je Aćimović tokom drugog razgovora s predstavnicima tužilaštva potvrdio **Popovićevo** prisustvo u Ročeviću 15. jula 1995., uključujući to da je **Popović** vršio pritisak na njega da pristupi pogubljenju zarobljenika.³²⁹⁶ Aćimović je unakrsno ispitan u vezi s gore navedenim nepodudarnostima između izjava koje je dao prije svog svjedočenja.³²⁹⁷ Pretresno vijeće je naglasilo da je ocijenilo ukupan Aćimovićev iskaz, uključujući "detaljna unakrsna ispitivanja koja su provedena".³²⁹⁸ Žalbeno vijeće podsjeća da se ocjeni raznih faktora koji utiču na vjerodostojnost nekog svjedoka, koju je izvršilo Pretresno vijeće, treba pristupati s dužnim poštovanjem.³²⁹⁹ Žalbeno vijeće, stoga, konstatuje da **Popović** nije pokazao da je Pretresno vijeće napravilo ikakvu grešku u načinu na koji je tretiralo Aćimovićevo objašnjenje tih nepodudarnosti u izjavama koje je dao predstavnicima tužilaštva.

³²⁹² V. gore, par. 1129-1131.

³²⁹³ Prvostepena presuda, par. 510, gdje se upućuje, između ostalog, na: Mitar Lazarević, T. 13374-13379 (27. juni 2007.).

³²⁹⁴ V. gore, par. 1123.

³²⁹⁵ Srećko Aćimović, T. 12998-12999 (21. juni 2007.). V. takođe Srećko Aćimović, T. 13000 (21. juni 2007.).

³²⁹⁶ V. Srećko Aćimović, T. 12999-13000 (21. juni 2007.).

³²⁹⁷ V. Srećko Aćimović, T. 12992 (21. juni 2007.) - T. 13157 (22. juni 2007.) (dijelom na djelimično zatvorenoj sjednici).

³²⁹⁸ Prvostepena presuda, par. 506.

³²⁹⁹ V. gore, par. 20. V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 658; Drugostepena presuda u predmetu *Lukić i Lukić*, par. 112.

d. Zaključak

1143. Ukratko, Žalbeno vijeće smatra da **Popović** nije pokazao da se nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao osloniti na Aćimovićevo svjedočenje da bi zaključio da je **Popović** angažovao Aćimovića da pomogne da se pogube zarobljeni bosanski Muslimani koji su držani u školi u Ročeviću.

(vi) Navod o grešci zbog zaključka da je Popović vršio logističku koordinaciju za ubijanje na području Pilice

1144. Pretresno vijeće je izvelo niz zaključaka koji pokazuju da se 16. jula 1995. **Popović** nalazio na Vojnoj ekonomiji Branjevo i u Pilici, gdje je vršio logističku koordinaciju "na licu mjesta" za ta masovna pogubljenja.³³⁰⁰

1145. **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo grešku koja je dovela do neostvarenja pravde kada je zaključilo da je on na licu mjesta vršio logističku koordinaciju za ubijanje na području Pilice.³³⁰¹ Konkretno, on osporava zaključke Pretresnog vijeća u kojima je on identifikovan kao "potpukovnik": (1) koji se pridružio osmorici pripadnika 10. diverzantskog odreda u kasarni u preduzeću "Standard"; (2) koji se s njima uputio na Vojnu ekonomiju Branjevo, ali je odatle otišao kada su autobusi sa zarobljenicima počeli da stižu; (3) koji se vratio u Branjevo u 15:00 ili 16:00 sati i naredio tim vojnicima iz 10. diverzantskog odreda da odu u Dom kulture u Pilici i pobiju 500 zarobljenih bosanskih Muslimana koji su tamo bili zatočeni; (4) koji je otišao s nekoliko vojnika iz Bratunca koji su bili dobrovoljci; (5) koji je svjedoku tužilaštva Draženu Erdemoviću i drugim pripadnicima 10. diverzantskog odreda naredio da odu u kafić u Pilici; (6) kojem je Radenko Tomić rekao da je sve završeno; i (7) koji je u kafiću u Pilici rekao "[k]o je ost' o živ, ost' o je".³³⁰²

1146. Što se tiče identiteta "potpukovnika" koji se nalazio na mjestu pogubljenja, **Popović** tvrdi da Erdemović – koji je u svom svjedočenju rekao da je vidio nekog "potpukovnika" – nije mogao identifikovati tog oficira i da ga nije prepoznao u foto panelu.³³⁰³ **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće zanemarilo to što se Erdemovićev opis "potpukovnika" "uopšte" ne podudara s njim,³³⁰⁴ te da je pogrešno zaključilo da ga Erdemović zbog traume nije mogao prepoznati u foto panelu kao tog "potpukovnika".³³⁰⁵ **Popović** takođe tvrdi da su dokazi koje je Pretresno vijeće koristilo – kako bi

³³⁰⁰ Prvostepena presuda, par. 535, 540-541, 1131-1135, 1166 i fusnota 3791.

³³⁰¹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 270, 275, 282; žalbeni pretres, AT. 77-78 (2. decembar 2013.).

³³⁰² Popovićev žalbeni podnesak, par. 271, 351; Popovićeva replika, par. 98; žalbeni pretres, AT. 78-80 (2. decembar 2013.).

³³⁰³ Popovićev žalbeni podnesak, par. 270, 273, 275; žalbeni pretres, AT. 80 (2. decembar 2013.).

³³⁰⁴ Popovićev žalbeni podnesak, par. 274. V. Popovićeva replika, par. 100; žalbeni pretres, AT. 79-80 (2. decembar 2013.).

³³⁰⁵ Popovićev žalbeni podnesak, par. 275.

potkrijepilo svoj zaključak da je taj "potpukovnik" zapravo bio on – bili nepouzdana ili u velikoj mjeri zasnovani na indicijama i da se na osnovu tih dokaza moglo zaključiti samo to da se on nalazio u okolini.³³⁰⁶ Konkretno, **Popović** tvrdi da nijedan od nekoliko posrednih dokaza na kojima je Pretresno vijeće zasnovalo svoje zaključke ne može sam za sebe van razumne sumnje dokazati da je "potpukovnik" koga je Erdemović vidio, u stvari, bio on.³³⁰⁷ Kao alternativno i razumno objašnjenje za svoje prisustvo na području Zvornika, **Popović** tvrdi da je, kao jedini oficir iz organa bezbjednosti Drinskog korpusa koji je bio zadužen za kontraobavještajnu djelatnost, morao biti prisutan i izvršavati zadatke u vezi s borbenim dejstvima vođenim na tom području.³³⁰⁸

1147. Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Popović** zanemaruje činjenicu da je zaključak Pretresnog vijeća kojim je **Popović** sa sigurnošću identifikovan kao dotični "potpukovnik" zasnovan na ukupnim međusobno potkrepljujućim dokazima.³³⁰⁹ Tužilaštvo takođe tvrdi da je težina koja je pripisana Erdemovićevom opisu tog "potpukovnika" bila stvar diskrecione odluke Pretresnog vijeća.³³¹⁰ Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće pažljivo razmotrilo činjenicu da Erdemović nije prepoznao **Popovića** u foto panelu, ali da je konstatovalo da to ne dovodi njegov zaključak u razumnu sumnju.³³¹¹ Tužilaštvo u odgovoru takođe kaže da je **Popovićev** argument da je bio vezan svojim kontraobavještajnim dužnostima i da je na području Zvornika mogao biti samo zbog legitimnih borbenih dejstava odbačen tokom pretresnog postupka i da **Popović** nije pokazao da je Pretresno vijeće u tom pogledu napravilo bilo kakvu grešku.³³¹²

1148. Žalbeno vijeće ima u vidu da Pretresno vijeće nije uputilo ni na kakve neposredne dokaze koji pokazuju da se **Popović** nalazio na Branjevu ili u kafiću u Pilici 16. jula 1995.³³¹³ Iako **Popović** negira da je bio u školi u Kuli kada je počeo prevoz zarobljenika na mjesto pogubljenja na Vojnoj ekonomiji Branjevo, on to čini ne navodeći nikakve argumente u žalbenom postupku, te je njegov argument u tom pogledu nužno neodrživ.³³¹⁴ Žalbeno vijeće podsjeća da je odbacilo **Popovićeve** prigovore na zaključke da je imao koordinirajuću ulogu u ubijanju u Orahovcu i u ubijanju u Kozluku.³³¹⁵

³³⁰⁶ Popovićev žalbeni podnesak, par. 271-272, 281-282.

³³⁰⁷ Popovićev žalbeni podnesak, par. 276-279, 284; Popovićeva replika, par. 98-99.

³³⁰⁸ Popovićev žalbeni podnesak, par. 280.

³³⁰⁹ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 220-221, 224; žalbeni pretres, AT. 140 (2. decembar 2013.).

³³¹⁰ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 222. V. takođe žalbeni pretres, AT. 140-141 (2. decembar 2013.).

³³¹¹ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 222-223.

³³¹² Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 232-234. V. takođe žalbeni pretres, AT. 143-144 (2. decembar 2013.).

³³¹³ Prvostepena presuda, par. 1134.

³³¹⁴ V. Popovićev žalbeni podnesak, par. 277.

³³¹⁵ V. gore, par. 1108, 1143.

1149. U odsustvu neposrednih dokaza, Pretresno vijeće je svoj zaključak da je **Popović** bio onaj "potpukovnik" kojeg je Erdemović vidio 16. jula 1995. zasnovalo na nekoliko posrednih dokaza. To su bili sljedeći: (1) čin koji je **Popović** imao u to vrijeme; (2) **Popovićevo** prisustvo u školi u Kuli baš kada je počeo prevoz zarobljenika na mjesto pogubljenja na Vojnoj ekonomiji Branjevo; (3) **Popovićeve** koordinirajuća uloga u dvostrukoj operaciji ubijanja u Orahovcu i u Kozluku; (4) **Popovićevo** prisustvo na području Pilice u 16:40 sati; (5) **Popovićeve** komunikacija u okviru Zvorničke brigade u vezi sa zahtjevima za gorivo 16. jula 1995.; i (6) odsustvo dokaza o tome da se na tom području u relevantno vrijeme nalazio bilo koji drugi potpukovnik.³³¹⁶

1150. Kada je ocjenjivalo takve dokaze generalno, Pretresno vijeće je objasnilo da je, "[k]ao i u slučaju svih obilježja krivičnog djela, tužilaštvo [...] dužno da identifikaciju optuženog dokaže van razumne sumnje. Ako su neka pitanja u vezi s identitetom optuženog sporna, ona se moraju rješavati u svjetlu svih relevantnih dostupnih dokaza".³³¹⁷ Žalbeno vijeće se slaže s tim i takođe smatra da se svaki pojedinačni posredni dokaz u vezi s pitanjem identifikacije mora razmotriti u odnosu na sve druge dokaze u vezi s tim pitanjem, a ne izolovano.³³¹⁸ Dok se ocjenjivanjem nekog dokaznog faktora u vakuumu može desiti da neko suštinsko pitanje ne bude utvrđeno, onda kada se težina svih relevantnih dokaza uzme zajedno, to isto pitanje se može definitivno dokazati van razumne sumnje.³³¹⁹ Žalbeno vijeće, stoga, odbacuje **Popovićev** argument da nijedan pojedinačni posredni dokaz sam za sebe ne može dokazati da je **Popović** bio taj "potpukovnik".

1151. Međutim, **Popovićev** glavni prigovor odnosi se na ocjenu Erdemovićevog svjedočenja koju je dalo Pretresno vijeće. U vezi s tim, Pretresno vijeće je prihvatilo da "kod dokaza u vezi s identifikacijom postoji izrazito velika mogućnost pogreške i da se, da bi iskaz nekog svjedoka bio dovoljan kao dokaz o definitivnoj identifikaciji, čak i kada se čini da je dotični svjedok iskren, Pretresno vijeće mora uvjeriti da je njegov iskaz objektivno pouzdan".³³²⁰ Među faktorima na koje se Pretresno vijeće oslonilo bili su "uslovi u kojima je svaki od svjedoka, prema svojoj tvrdnji, vidio optuženog, trajanje posmatranja, pitanje da li je svjedok optuženog poznao prije identifikacije i svjedokov opis sopstvene identifikacije optuženog".³³²¹ Imajući to u vidu, Žalbeno vijeće uzima u obzir relevantan dio Erdemovićevog svjedočenja:

O. Nedugo zatim, Brane i Zoran su izašli sa vojnim licem koje je, po onome što sam ja mogao da vidim, koji je imao, na svojim grudima imao je obilježje, bio je potpukovnik. Izašli su iz te zgrade. I još trojica policajaca su izašla s njim. Vojni

³³¹⁶ Prvostepena presuda, par. 1134.

³³¹⁷ Prvostepena presuda, par. 54.

³³¹⁸ V. gore, par. 1103.

³³¹⁹ V. gore, par. 1103.

³³²⁰ Prvostepena presuda, par. 55.

³³²¹ Prvostepena presuda, par. 55.

policijci. P. Molim da nam opišete tu osobu za koju kažete da je potpukovnik? O. Bio je dosta visok, imao je krupnu građu, kosa mu je bila prosjeda. Lice mu je bilo izraženo i jako na ovom predjelu. I, bio je u uniformi Vojske Republike Srpske. P. Da li se sećate da li je imao bradu ili brkove? O. Nije imao bradu ni brkove. P. Da li je imao naočare? O. Ne, ali ne mogu tačno da se sjetim, ali ne vjerujem.³³²²

Čini se da se Erdemovićev opis "potpukovnika" ne podudara u potpunosti s opisom **Popovića** koji je dalo Pretresno vijeće, koje je konkretno zaključilo da je **Popović** u julu 1995. imao brkove.³³²³ Istovremeno, Žalbeno vijeće ima u vidu da se o Erdemovićevom opisu "potpukovnika" ne diskutuje ni na jednom mjestu u Prvostepenoj presudi, ali da Pretresno vijeće ne mora u svom obrazloženju uputiti na svaki dio svjedočenja nekog svjedoka ili svaki dokaz. Bez pokazatelja da je neki konkretan dokaz potpuno zanemaren, Žalbeno vijeće će smatrati da je Pretresno vijeće ocijenilo sve dokaze koji su mu predloženi.³³²⁴ Propust da se diskutuje o nepodudarnim ili protivrječnim dokazima nije nužno pokazatelj zanemarivanja. Žalbeno vijeće u vezi s tim ponavlja da je, "[u]zimajući u obzir činjenicu da se u iskazima svjedoka često pojavljuju manje nepodudarnosti koje te iskaze ne čine nepouzdanim, na pretresnom vijeću [...] da ih po svom nahođenju ocijeni i utvrdi da li je dotični iskaz u cjelini vjerodostojan, bez obaveze da iznese sve pojedinosti svog rezonovanja u donošenju pojedinih odluka".³³²⁵

1152. Žalbeno vijeće ima u vidu da je Pretresno vijeće konkretno priznalo da Erdemović u decembru 1998. nije identifikovao **Popovića** kao "potpukovnika" u foto panelu i da je navelo da traumatične okolnosti u kojima je Erdemović sreo **Popovića** i činjenica da je otada proteklo dosta vremena predstavljaju dovoljno opravdanje za to što Erdemović nije mogao da izvrši identifikaciju.³³²⁶ Žalbeno vijeće, uz suprotno mišljenje sudije Robinsona, smatra da detaljni opis "potpukovnika" koji je Erdemović dao 2007. u pretresnom postupku nije "očigledno relevantan" za ukupni zaključak.³³²⁷ Jasno je da je Pretresno vijeće prihvatilo – kao faktor koji ne baca nikakvu razumnu sumnju na njegov konačni zaključak – da se Erdemovićevo sjećanje u vezi s "potpukovnikom" više od tri godine nakon traumatičnih događaja, a svakako u trenutku kada je svjedočio pred Međunarodnim sudom, jednostavno nije podudaralo s **Popovićevim** izgledom.

1153. Pretresno vijeće je uputilo na znatan korpus posrednih dokaza o identifikaciji koji idu u prilog zaključku da je **Popović** bio "potpukovnik" koji je viđen na mjestu pogubljenja. Zaključci

³³²² Dražen Erdemović, T. 10966 (4. maj 2007.).

³³²³ V. Prvostepena presuda, par. 1112.

³³²⁴ V. gore, fusnota 2661.

³³²⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 23 (reference unutar citata izostavljene). V. gore, fusnota 2960.

³³²⁶ Prvostepena presuda, par. 1135 i fusnota 3707, gdje se upućuje na DP 2D00571, Stipulacija između Tužilaštva i Popovića.

³³²⁷ V. gore, par. 306 i fusnote 840-841.

Pretnosnog vijeća pokazuju da **Popović** ne samo da je bio na tom području 16. jula 1995., već i da je, barem u određenoj mjeri, učestvovao u operaciji ubistva i pokopavanja (npr. **Popovićev** zahtjev da se gorivo dostavi u Pilicu 16. jula 1995.).³³²⁸ Ti dokazi pokazuju da je **Popović** imao koordinirajuću ulogu u vezi sa sličnim operacijama ubijanja u Orahovcu i u Kozluku.³³²⁹ Najzad, ako se prihvati da je Erdemović prepoznao čin "potpukovnika", Žalbeno vijeće, uz suprotno mišljenje sudije Robinsona, smatra da to što nema dokaza koji pokazuju da je bilo koji drugi oficir tog čina osim **Popovića** bio prisutan na tom području predstavlja dodatnu potvrdu za zaključak Pretnosnog vijeća. Iako nijedan od ovih zaključaka nije sam za sebe presudan, njihova uzajamna težina ide u prilog zaključku Pretnosnog vijeća.

1154. Žalbeno vijeće podsjeća da zaključak Pretnosnog vijeća može zamijeniti vlastitim samo onda ako nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao da donese prvobitnu odluku,³³³⁰ kao i da, pri utvrđivanju da li je zaključak Pretnosnog vijeća bio razuman, Žalbeno vijeće neće olako zadirati u činjenične zaključke Pretnosnog vijeća.³³³¹ Žalbeno vijeće, uz suprotno mišljenje sudije Robinsona, zaključuje da, u ovim okolnostima, odluka Pretnosnog vijeća da ne diskutuje o Erdemovićevom opisu "potpukovnika" nije dovela do neostvarenja pravde. Žalbeno vijeće, uz suprotno mišljenje sudije Robinsona, takođe zaključuje da **Popović** nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao izvesti, kao jedini razuman, zaključak koji je izvelo Pretnosno vijeće da je taj "potpukovnik", u stvari, bio **Popović**. Žalbeno vijeće, uz suprotno mišljenje sudije Robinsona, stoga, odbacuje **Popovićeve** prigovore u vezi s tim.

(vii) Navodi o greškama u vezi sa zarobljenicima iz Milića

1155. Pretnosno vijeće se, u prilog svojim zaključcima u vezi s **Popovićevim** doprinosom UZP-u ubistva, oslonilo na konstataciju da je on "odigrao [...] ključnu ulogu u organizovanju ubistva deseterice ranjenih zarobljenika, bosanskih Muslimana".³³³² Utvrđeno je da su se zarobljenici iz Milića nalazili u bolnici u Milićima 14. jula 1995., prije nego što su prebačeni u bolnicu u Zvorniku i najzad u stacionar Zvorničke brigade koji se nalazio u kasarni u preduzeću "Standard".³³³³ Posljednja informacija o zarobljenicima iz Milića prije nego što su "nestali" bila je da su predati pod **Popovićev** nadzor.³³³⁴ Pretnosno vijeće se oslonilo na te dokaze, kao i na dokaze o **Popovićevom** učešću u masovnim pogubljenjima na području Zvornika u julu 1995., kada je

³³²⁸ V. gore, par. 1088.

³³²⁹ V. gore, par. 1108, 1143.

³³³⁰ V. gore, par. 19.

³³³¹ V. gore, par. 20.

³³³² Prvostepena presuda, par. 1167.

³³³³ Prvostepena presuda, par. 570, 572, fusnota 5710.

³³³⁴ Prvostepena presuda, par. 794.16 (gdje se konstatuje da su zarobljenici iz Milića odvedeni i da su "nestali"), 1156 (gdje se konstatuje da su zarobljenici iz Milića predati pod **Popovićev** nadzor).

zaključilo da je **Popović** "ubio ili omogućio ubijanje deseterice ranjenih zarobljenika, bosanskih Muslimana, iz bolnice u Milićima".³³³⁵

a. Navodi o greškama zbog zaključka da su zarobljenici iz Milića bili pod Popovićevim nadzorom

1156. **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da su zarobljenici iz Milića posljednji put viđeni pod njegovim nadzorom ili da su predati pod njegov nadzor i osporava ocjenu i tumačenje dokaza na kojima se temelji za taj zaključak.³³³⁶ U vezi s tim, on tvrdi da je Pretresno vijeće: (1) pogrešno protumačilo sadržaj dva presretnuta razgovora; (2) napravilo grešku u svojoj ocjeni putnog radnog lista vozila; (3) napravilo grešku u svojoj ocjeni vjerodostojnosti svjedoka PW-168; i (4) nepravilno protumačilo svjedočenje svjedoka PW-168.³³³⁷

i. Navodno pogrešno tumačenje sadržaja Presretnutih razgovora od 23. jula

1157. Pretresno vijeće se u prilog svom zaključku da je "**Pandurević** tražio smjernice po pitanju [...] zarobljenika [iz Milića] i da mu je rečeno da će **Popović** doći da riješi taj problem" oslonilo na dva presretnuta razgovora od 23. jula 1995.: (1) jedan u 08:00 sati (dalje u tekstu: Razgovor presretnut u 08:00 sati); i (2) jedan u 08:05 sati (dalje u tekstu: Razgovor presretnut u 08:05 sati) (dalje u tekstu, zajedno: Presretnuti razgovori od 23. jula).³³³⁸

1158. **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo grešku kada je izvelo gore navedeni zaključak i kaže da je Pretresno vijeće sadržaj Presretnutih razgovora od 23. jula pogrešno protumačilo na dva načina.³³³⁹ Kao prvo, on tvrdi da Razgovor presretnut u 08:00 sati ukazuje na to da je **Pandureviću** rečeno da će mu **Popović** samo prenijeti poruku komande Drinskog korpusa u vezi s tim šta treba raditi i sa zarobljenicima iz Milića i s drugim zarobljenicima koje je držala Zvornička brigada.³³⁴⁰ Kao drugo, on tvrdi da je, time što je Razgovor presretnut u 08:05 sati protumačilo kao da je on značio da će **Popović** doći da "riješi taj problem", Pretresno vijeće pogrešno impliciralo da je on imao proaktivnu ulogu u određivanju sudbine zarobljenika iz Milića, što podrazumijeva viši stepen krivice.³³⁴¹

³³³⁵ Prvostepena presuda, par. 1156. V. Prvostepena presuda, par. 577.

³³³⁶ Popovićev žalbeni podnesak, par. 360, 386.

³³³⁷ Popovićev žalbeni podnesak, par. 357-386.

³³³⁸ Prvostepena presuda, par. 573, gdje se upućuje na DP P01309a, Presretnuti razgovor, 23. juli 1995., 08:00 sati, DP P01310a, Presretnuti razgovor, 23. juli 1995., 08:05 sati.

³³³⁹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 361-365; žalbeni pretres, AT. 82 (2. decembar 2013.).

³³⁴⁰ Popovićev žalbeni podnesak, par. 361-365; Popovićeva replika, par. 117.

³³⁴¹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 361; Popovićeva replika, par. 116. V. takođe žalbeni pretres, AT. 157 (2. decembar 2013.).

1159. Tužilaštvo u odgovoru kaže da se Pretresno vijeće razumno oslonilo na Presretnute razgovore od 23. jula.³³⁴² Ono tvrdi da je zaključak da će **Popović** doći u Zvornik da "riješi taj problem" bio razuman, na osnovu ocjene svih relevantnih dokaza, a ne samo tih presretnutih razgovora, te da se nije radilo o pogrešnom citatu.³³⁴³ Dalje, tužilaštvo tvrdi da prisustvo drugih zarobljenika u kasarni u preduzeću "Standard" ne dovodi u pitanje zaključke Pretresnog vijeća.³³⁴⁴

1160. Žalbeno vijeće primjećuje da je pri razmatranju **Popovićeve** odgovornosti u vezi sa zarobljenicima iz Milića Pretresno vijeće svoju analizu Presretnutih razgovora od 23. jula ograničilo na zarobljenike iz Milića,³³⁴⁵ dok je pri utvrđivanju **Pandurevićeve** odgovornosti analiza Pretresnog vijeća uključivala pominjanje zarobljenika uopšte, uključujući i zarobljenike iz Milića.³³⁴⁶ Međutim, Žalbeno vijeće smatra da to da li se **Pandurević** raspitivao o ranjenicima i drugim zarobljenicima ili se to odnosilo samo na zarobljenike iz Milića nema uticaja na zaključak Pretresnog vijeća da je u Razgovoru presretnutom u 08:00 sati "**Pandurević** tražio smjernice po pitanju ranjenih zarobljenika".³³⁴⁷ Žalbeno vijeće takođe ima u vidu da **Popović** nije objasnio kako je to što je diskusija bila ograničena samo na zarobljenike iz Milića imalo ikakvog uticaja na njegovu osuđujuću presudu ili kaznu. Njegov argument se, stoga, odbacuje.

1161. Što se tiče **Popovićevog** prigovora na to što je Pretresno vijeće koristilo izraz "da će **Popović** doći da riješi taj problem",³³⁴⁸ Žalbeno vijeće primjećuje da se taj izraz razlikuje od izraza korištenog u Razgovoru presretnutom u 08:05 sati, u kojem se kaže "prenijeće šta treba uraditi".³³⁴⁹ Čak i da formulacije korištene u Razgovoru presretnutom u 08:05 sati, kada se čitaju izolovano, ne dopuštaju da se izvede definitivni zaključak da je **Popović** trebao doći da se lično bavi zarobljenicima, tumačenju Razgovora presretnutog u 08:05 sati koje je dalo Pretresno vijeće idu u prilog dokazi iz još dva izvora, i to: (1) svjedočenje svjedoka PW-168, koji je čuo da će "**Popovićevim** dolaskom da se *riješi* pitanje ranjenih";³³⁵⁰ i (2) svjedočenje **Pandurevića**, koji je prihvatio tumačenje presretnutog razgovora koje mu je sugerisalo tužilaštvo, da će **Popović** doći da se "*riješi* pitanje ranjenih [i] zarobljenika".³³⁵¹ Iako **Popović** pruža alternativno tumačenje dokaza, on nije pokazao da je Pretresno vijeće, na osnovu ukupnih dokaza koji su mu predočeni, pogriješilo

³³⁴² Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 256.

³³⁴³ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 256. V. žalbeni pretres, AT. 142-143 (2. decembar 2013.).

³³⁴⁴ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 258-259.

³³⁴⁵ Prvostepena presuda, par. 1153.

³³⁴⁶ Prvostepena presuda, par. 1903.

³³⁴⁷ V. Popovićev žalbeni podnesak, par. 363-364; Popovićeva replika, par. 117.

³³⁴⁸ Prvostepena presuda, par. 573, 1153.

³³⁴⁹ V. Prvostepena presuda, par. 1904; DP P01310a, Presretnuti razgovor, 23. juli 1995., 08:05 sati.

³³⁵⁰ V. Prvostepena presuda, par. 1904 i fusnota 5724, gdje se upućuje na: svjedok PW-168, T. 15915 (zatvorena sjednica) (27. septembar 2007.).

³³⁵¹ V. Prvostepena presuda, par. 1153 i fusnota 3761, par. 1904 i fusnota 5724, gdje se upućuje na: Vinko Pandurević, T. 32262 (27. februar 2009.).

u svom tumačenju Razgovora presretnutog u 08:05 sati³³⁵² ili, implicitno, kada je zaključilo da je on imao proaktivnu ulogu u određivanju sudbine zarobljenika iz Milića.

ii. Navodi o greškama u vezi s putnim radnim listom Popovićevo
vozila

1162. Pretresno vijeće je zaključilo da je "[d]ana 23. jula u putnom radnom listu za automobil koji je dodijeljen **Popoviću** zabilježeno [...] da je taj automobil putovao na relaciji od Vlasenice do Zvornika".³³⁵³ Kao alternativu argumentima iznijetim u vezi s njegovim alibijem,³³⁵⁴ **Popović** upućuje na ovaj zaključak i tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno impliciralo da on tog dana nije bio u tom vozilu.³³⁵⁵ On ističe da se vrijeme njegovog putovanja podudaralo s odlukom Drinskog korpusa da se zarobljenici prebace iz Zvorničke brigade u Batković.³³⁵⁶ On tvrdi da se iz toga može izvesti zaključak da to predstavlja dokaz da je on otišao iz Vlasenice odmah nakon završetka presretnutih razgovora i da je **Pandureviću** prenio uputstva vezana za tu odluku da se zarobljenici prebace, te da se, stoga, ne može smatrati odgovornim "za smrt [zarobljenika iz Milića]".³³⁵⁷

1163. Tužilaštvo u odgovoru kaže da puka činjenica da je **Popović** možda otišao iz Vlasenice odmah nakon presretnutih razgovora ni na koji način ne dokazuje da on nije omogućio smrt zarobljenika iz Milića.³³⁵⁸ Tužilaštvo takođe osporava **Popovićevu** tvrdnju da je Pretresno vijeće, kada je zaključilo da je njegovo vozilo putovalo iz Vlasenice za Zvornik, impliciralo da **Popović** nije bio u njemu.³³⁵⁹

1164. Žalbeno vijeće smatra da **Popović** nije naveo nijedan zaključak u kojem je Pretresno vijeće navodno impliciralo da **Popović** nije bio u svom automobilu 23. jula 1995. Žalbeno vijeće smatra da to pogrešno prikazivanje činjeničnih zaključaka opravdava odbacivanje njegovog argumenta. Žalbeno vijeće takođe smatra da je alternativna teorija o događajima koju **Popović** predlaže potpuno spekulativna. Njegov argument se, stoga, odbacuje.

³³⁵² Prvostepena presuda, par. 573, 1153.

³³⁵³ Prvostepena presuda, par. 1155.

³³⁵⁴ **Popović** u Replici pojašnjava da nikad nije tvrdio da je išao u Zvornik da prenese bilo kakvu poruku u vezi sa zarobljenicima ili ranjenicima i da je cilj njegovih argumenata bio da pokaže da je Pretresno vijeće iskonstruisalo svoje zaključke u vezi s njegovom odgovornošću na način koji je po njega najpogubniji. Popovićeve replika, par. 112, 118. V. gore, par. 354-362; dolje, par. 1198.

³³⁵⁵ Popovićeve žalbeni podnesak, par. 366-367. V. Popovićeve replika, par. 119; žalbeni pretres, AT. 82 (2. decembar 2013.).

³³⁵⁶ Popovićeve žalbeni podnesak, par. 367. V. Popovićeve žalbeni podnesak, par. 364.

³³⁵⁷ Popovićeve žalbeni podnesak, par. 367.

³³⁵⁸ Odgovor tužilaštva na Popovićeve žalbu, par. 261.

³³⁵⁹ Odgovor tužilaštva na Popovićeve žalbu, par. 260.

iii. Navodi o greškama zbog oslanjanja na svjedočenje svjedokaPW-168

1165. Svjedok PW-168 i **Pandurević** daju različite iskaze o sudbini zarobljenika iz Milića.³³⁶⁰ Svjedok PW-168 je u svom svjedočenju rekao da ga je negdje nakon 23. jula 1995. dežurni oficir obavijestio da su "ranjeni zarobljenici rano ujutro odvezeni".³³⁶¹ Prema riječima svjedoka PW-168, kasnije tog istog dana, **Pandurević** je obavijestio Obrenovića da je "**Popović** došao s Mladićevim naređenjem da se ranjeni bosanski Muslimani likvidiraju".³³⁶² S druge strane, **Pandurević** je u svom svjedočenju rekao da mu je "24. jula Obrenović javio da su ti ranjeni zatočenici odvedeni u zatočenički centar Batković u Bijeljini".³³⁶³

1166. **Popović** tvrdi da je **Pandurevićev** iskaz istinit i kaže da je Obrenović bio umiješan u ubistvo zarobljenika iz Milića, te da je svjedok PW-168 imao motiv da inkriminiše **Popovića**.³³⁶⁴ U prilog svom osporavanju vjerodostojnosti svjedoka PW-168, **Popović** tvrdi da je taj svjedok lagao kada je u svom svjedočenju rekao da je Obrenović saznao za zarobljenike iz Milića tek 20. jula 1995.³³⁶⁵ Dalje, **Popović** navodi nekoliko aspekata svjedočenja svjedoka PW-168 u vezi s događajima u periodu od 14. do 20. jula 1995. za koje tvrdi da su u suprotnosti sa svjedočenjima drugih svjedoka, kao i s drugim dokazima u spisu prvostepenog postupka.³³⁶⁶ Konkretno, on tvrdi da je Pretresno vijeće zanemarilo svjedočenje dva svjedoka čiji iskazi protivrječe svjedočenju svjedoka PW-168,³³⁶⁷ a to su svjedoci tužilaštva doktor Jugoslav Gavrić, koji je u to vrijeme bio direktor zborničke bolnice,³³⁶⁸ i doktor Zoran Begović, načelnik stacionara Zborničke brigade.³³⁶⁹ **Popović** tvrdi da svjedočenja tih svjedoka otkrivaju da su u periodu od večeri 14. jula do jutra 15. jula 1995.: (1) zarobljenici iz Milića već bili prebačeni iz zborničke bolnice u kasarnu u preduzeću "Standard"; (2) da je Obrenović organizovao to prebacivanje i njihovu dalju medicinsku njegu; i (3) da je Obrenović znao za sudbinu zarobljenika iz Milića kada su prebačeni u kasarnu u

³³⁶⁰ Prvostepena presuda, fusnota 3763.

³³⁶¹ Prvostepena presuda, par. 574, 1154.

³³⁶² Prvostepena presuda, par. 574, 1154, 1380, 1905.

³³⁶³ Prvostepena presuda, par. 575, 1906.

³³⁶⁴ Popovićev žalbeni podnesak, par. 368; Popovićeva replika, par. 113, 116. V. takođe žalbeni pretres, AT. 82 (2. decembar 2013.).

³³⁶⁵ Popovićev žalbeni podnesak, par. 370-385; Popovićeva replika, par. 113-114.

³³⁶⁶ Popovićev žalbeni podnesak, par. 368-385.

³³⁶⁷ Popovićev žalbeni podnesak, par. 370-372, 375-376.

³³⁶⁸ Popovićev žalbeni podnesak, par. 370. Žalbeno vijeće ima u vidu da **Popović** u svojoj usmenoj argumentaciji tvrdi da je Pretresno vijeće zanemarilo svjedočenje svjedoka Novakovića, pozivajući se na paragraf 370 svog žalbenog podneska, u kojem se upućuje na njegov argument o navodnom zanemarivanju svjedočenja svjedoka Gavrića. Žalbeni pretres, AT. 82-83 (2. decembar 2013.). S obzirom na to da se čini da se u argumentu koji je **Popović** iznio tokom žalbenog pretresa opisuje svjedočenje svjedoka Gavrića, a ne svjedoka Novakovića, Žalbeno vijeće smatra da taj argument sadrži grešku.

³³⁶⁹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 371; žalbeni pretres, AT. 84 (2. decembar 2013.).

preduzeću "Standard".³³⁷⁰ **Popović** tvrdi da u prilog Obrenovićevom učešću u transferu zarobljenika iz Milića u kasarnu u preduzeću "Standard" i njihovom liječenju od strane ljekara zborničke bolnice govori i dokument koji je pomoćnik načelnika štaba za popunu i personalne poslove Zborničke brigade poslao 14. jula 1995., tražeći da se mobiliše sedam vojnih obveznika za potrebe obezbjeđenja Medicinskog centra Zvornik.³³⁷¹

1167. Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Popović** nije pokazao da je Pretresno vijeće napravilo grešku prilikom ocjenjivanja svjedočenja svjedoka PW-168.³³⁷² Tužilaštvo tvrdi da datum kada su zarobljenici iz Milića prebačeni u kasarnu u preduzeću "Standard" nije bitan za događaje 23. jula 1995. ili oko tog datuma, niti se kosi sa svjedočenjem svjedoka PW-168 da je Obrenović saznao da su zarobljenici iz Milića bili u zatočenju u kasarni u preduzeću "Standard" tek oko 20. jula 1995.³³⁷³ Tužilaštvo takođe osporava **Popovićevu** tvrdnju da je Obrenović bio umiješan u ubistvo zarobljenika iz Milića.³³⁷⁴

a- Da li su zarobljenici iz Milića u kasarnu u preduzeću "Standard" prebačeni oko 20. jula 1995.

1168. Pretresno vijeće je zaključilo da su zarobljenici iz Milića bili u bolnici u Milićima 14. jula 1995., a da su zatim premješteni u zborničku bolnicu i na kraju u stacionar Zborničke brigade koji se nalazio u kasarni u preduzeću "Standard".³³⁷⁵ Dio **Popovićevog** prigovora na vjerodostojnost svjedoka PW-168 odnosi se na utvrđivanje vremena prebacivanja zarobljenika iz Milića u kasarnu u preduzeću "Standard".³³⁷⁶ Žalbeno vijeće primjećuje da se formulacije Pretresnog vijeća u vezi s datumom kada su zarobljenici iz Milića prebačeni u kasarnu u preduzeću "Standard" donekle razlikuju u raznim dijelovima Prvostepene presude. U prvoj diskusiji o zarobljenicima iz Milića, Pretresno vijeće je konstatovalo da su oni prevezeni iz bolnice u Milićima u zborničku bolnicu 14. jula 1995. i da su, nakon što su tamo ostali "duže od jednog dana", prebačeni u kasarnu u preduzeću "Standard".³³⁷⁷ Razmatrajući **Pandurevićevu** individualnu krivičnu odgovornost, Pretresno vijeće

³³⁷⁰ Popovićev žalbeni podnesak, par. 370-385; Popovićeva replika, par. 113-114. V. žalbeni pretres, AT. 84 (2. decembar 2013.).

³³⁷¹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 374, gdje se upućuje na DP 7D00099, Zahtjev za mobilizaciju, 14. juli 1995. V. žalbeni pretres, AT. 82 (2. decembar 2013.).

³³⁷² Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 246, 251.

³³⁷³ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 249.

³³⁷⁴ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 248.

³³⁷⁵ Prvostepena presuda, par. 570, 572, fusnota 5710.

³³⁷⁶ Popovićev žalbeni podnesak, par. 370, 377-378, 383-384; Popovićeva replika, par. 114.

³³⁷⁷ Prvostepena presuda, par. 570, 572. Pri izvođenju zaključka u vezi s tim koliko su vremena zarobljenici iz Milića proveli u zborničkoj bolnici, Pretresno vijeće je uputilo na svjedočenje svjedoka Radivoja Novakovića koji je rekao sljedeće: "Ne sećam se koliko dugo su ranjenici [u zborničkoj bolnici] ostali, ali sam ubeđen da je potrajalo duže od jednog dana." Radivoje Novaković, DP P02480, Izjava prihvaćena na osnovu pravila 92ter (6. mart 2003.), par. 2.

je preciziralo da su zarobljenici iz Milića prebačeni u kasarnu u preduzeću "Standard" oko 20. jula 1995.³³⁷⁸

1169. **Popović** se oslanja na Gavrićevo svjedočenje u prilog svojoj tvrdnji da su zarobljenici iz Milića prebačeni u kasarnu u preduzeću "Standard" između večernjih sati 14. jula i jutarnjih sati 15. jula 1995.³³⁷⁹ On se takođe oslanja na zabilješku u Bilježnici dežurnog oficira unesenu u ranim jutarnjim satima 16. jula 1995., u kojoj se pominje smrt Aziza Bećirovića, koji je u zborničku bolnicu doveden zajedno sa zarobljenicima iz Milića.³³⁸⁰ **Popović** tvrdi da ta informacija ne bi imala nikakvog značenja za Zborničku brigadu da zarobljenici iz Milića još nisu bili prebačeni u kasarnu u preduzeću "Standard".³³⁸¹

1170. Pretresno vijeće se oslonilo na svjedočenje svjedoka PW-168 i, u izvjesnoj mjeri, na svjedočenja svjedoka tužilaštva Radivoja Novakovića³³⁸² i **Pandurevića**³³⁸³ u prilog svom zaključku da su zarobljenici iz Milića prebačeni u kasarnu u preduzeću "Standard" oko 20. jula 1995.³³⁸⁴ Pretresno vijeće nije uputilo na Gavrićevo svjedočenje da je njemu za to da su zarobljenici iz Milića odvedeni iz zborničke bolnice rečeno jutro nakon što su stigli.³³⁸⁵

1171. Žalbeno vijeće ponavlja da, ako pretresno vijeće nije uputilo na svjedočenje nekog svjedoka, čak i ako je ono u suprotnosti sa zaključkom pretresnog vijeća, treba poći od pretpostavke da je pretresno vijeće ocijenilo i odvagnulo to svjedočenje, ali da je konstatovalo da ga ono ne sprečava da izvede date zaključke.³³⁸⁶ S obzirom na to da je svjedočenje svjedoka PW-168 o tačnom vremenu kada su zarobljenici iz Milića prebačeni u kasarnu u preduzeću "Standard" djelimično potkrijepljeno, Žalbeno vijeće smatra da je Pretresno vijeće ocijenilo i odvagnulo Gavrićevo svjedočenje, ali da je zaključilo da ga to svjedočenje ne sprečava da izvede svoj konačni zaključak.

1172. Dalje, u vezi s **Popovićevim** argumentom da se zabilješka od 16. jula 1995. u Bilježnici dežurnog oficira kosi sa zaključkom da je do prebacivanja došlo oko 20. jula 1995., Žalbeno vijeće smatra da **Popović** nije pokazao da, kada se ona razmotri u kontekstu ukupnih dokaza, razumni presuditelj o činjenicama ne bi mogao izvesti taj zaključak. Umjesto toga, **Popović** samo nastoji

³³⁷⁸ Prvostepena presuda, par. 1899.

³³⁷⁹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 370. V. žalbeni pretres, AT. 82-84 (2. decembar 2013.).

³³⁸⁰ Popovićev žalbeni podnesak, par. 377. V. žalbeni pretres, AT. 84 (2. decembar 2013.).

³³⁸¹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 378. V. žalbeni pretres, AT. 84 (2. decembar 2013.).

³³⁸² DP P02480, Izjava prihvaćena na osnovu pravila 92ter (6. mart 2003.), par. 2.

³³⁸³ Vinko Pandurević, T. 31169 (10. februar 2009.).

³³⁸⁴ Prvostepena presuda, fusnote 2092, 5710. V. gore, fusnota 3377.

³³⁸⁵ Jugoslav Gavrić, T. 9116-9117 (21. mart 2007.).

³³⁸⁶ V. gore, fusnota 2661.

ocjenu dokaza koju je dalo Pretresno vijeće zamijeniti vlastitom, ne pokazujući da je Pretresno vijeće pogriješilo.

1173. Shodno tome, Žalbeno vijeće smatra da **Popović** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da su zarobljenici iz Milića prebačeni u kasarnu u preduzeću "Standard" oko 20. jula 1995.

b- Dokazi o Obrenovićevoj navodnoj ulozi u prebacivanju i liječenju zarobljenika iz Milića

1174. **Popović** iznosi jedan broj argumenata u prilog svojoj tvrdnji da je Obrenović učestvovao u prebacivanju zarobljenika iz Milića u kasarnu u preduzeću "Standard", kao i u njihovom daljem liječenju, te da se Pretresno vijeće stoga nije trebalo osloniti na svjedočenje svjedoka PW-168 koje govori suprotno.³³⁸⁷ **Popović** svoju glavnu argumentaciju zasniva na razlikama između svjedočenja svjedoka Begovića i svjedoka PW-168.

1175. Begović je u svjedočenju rekao, između ostalog, da je Obrenović došao da obiđe tim ljekara u vezi sa zarobljenicima iz Milića "prvog ili sledećeg dana" nakon njihovog dolaska u kasarnu u preduzeću "Standard",³³⁸⁸ te da je rekao da će "doći [...] hirurzi iz zdravstvenog centra Zvornik"³³⁸⁹ i izabrao prostoriju u koju će biti smješteni zarobljenici iz Milića.³³⁹⁰ Begović je takođe u svjedočenju izjavio da mu je Obrenović rekao da ne evidentira zarobljenike iz Milića u knjigu pacijenata stacionara Zvorničke brigade (dalje u tekstu: Knjiga pacijenata stacionara).³³⁹¹

1176. Svjedok PW-168 je, s druge strane, u svjedočenju rekao, između ostalog, da Obrenović nije učestvovao u organizovanju dolaska hirurga iz zvorničke bolnice ni u određivanju gdje će ranjenici biti smješteni.³³⁹² Svjedok PW-168 je u svjedočenju rekao da je Obrenović tek oko 20. jula 1995. saznao da se zarobljenici iz Milića nalaze u kasarni u preduzeću "Standard".³³⁹³ Što se tiče "stručnih detalja" o tome da li je Obrenović rekao Begoviću da ne evidentira zarobljenike iz Milića u Knjigu pacijenata stacionara, svjedok PW-168 je u svjedočenju naveo da toga ne može da se sjeti, ali je svoj odgovor zaključio riječima: "Ne znam. Ne verujem."³³⁹⁴

³³⁸⁷ Popovićev žalbeni podnesak, par. 371-372, 374-385; Popovićeva replika, par. 113, 115-116. V. žalbeni pretres, AT. 82, 84 (2. decembar 2013.).

³³⁸⁸ DP P02481, Izjava prihvaćena na osnovu pravila 92ter (2. april 2003.), par. 8. V. Zoran Begović, T. 9140 (21. mart 2007.).

³³⁸⁹ Zoran Begović, T. 9144 (21. mart 2007.). V. Zoran Begović, T. 9134, 9155-9156 (21. mart 2007.).

³³⁹⁰ Zoran Begović, T. 9142 (21. mart 2007.).

³³⁹¹ Zoran Begović, T. 9144 (21. mart 2007.). V. Zoran Begović, T. 9134, 9155-9156 (21. mart 2007.).

³³⁹² Svjedok PW-168, T. 16736-16738 (zatvorena sjednica) (22. oktobar 2007.).

³³⁹³ Svjedok PW-168, T. 15912-15913 (zatvorena sjednica) (27. septembar 2007.).

³³⁹⁴ Svjedok PW-168, T. 16737-16738 (zatvorena sjednica) (22. oktobar 2007.).

1177. Pretresno vijeće se osvrnulo na različite prikaze u vezi s pitanjem Knjige pacijenata stacionara. U Prvostepenoj presudi se upućuje na Begovićevo svjedočenje i navodi da je "Obrenović [...] takođe obavijestio dr Begovića da nema potrebe da te pacijente evidentira u knjigu dežurstva, kao i da će sva sačinjena medicinska dokumentacija otići sa zarobljenicima kada oni odu iz stacionara u kasarni u preduzeću 'Standard'".³³⁹⁵ Nekoliko redova niže u Prvostepenoj presudi, gdje se upućuje na svjedočenje svjedoka PW-168, navodi se da "[d]rugi dokazi sugeriraju da je moguće da Obrenović s Begovićem nije razgovarao o evidentiranju pacijenata".³³⁹⁶ Žalbena vijeće prvu rečenicu citiranu gore u tekstu tumači kao zaključak Pretresnog vijeća u vezi s tim pitanjem i smatra da se drugom rečenicom samo uvažava postojanje dokaza o suprotnom, ali bez dovođenja u pitanje tog zaključka. Iako su formulacije u Prvostepenoj presudi mogle biti jasnije, Žalbena vijeće smatra da se taj zaključak može protumačiti kao prihvatanje Begovićevog svjedočenja u vezi s tim pitanjem. **Popović** stoga nije pokazao da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir taj slučaj kada je razmatralo vjerodostojnost svjedoka PW-168. Žalbena vijeće takođe smatra da je **Popovićeva** teorija da je Obrenović bio umiješan u ubistvo zarobljenika iz Milića – zasnovana na njegovoj odluci da se oni ne evidentiraju u Knjigu pacijenata stacionara³³⁹⁷ – potpuno spekulativna.

1178. Razlika između Begovićevog svjedočenja i svjedočenja svjedoka PW-168 u vezi s evidentiranjem zarobljenika iz Milića bila je jedina koju je Pretresno vijeće eksplicitno razmotrilo.³³⁹⁸ Pretresno vijeće nije izvodilo zaključke u vezi s konkretnim praktičnim mjerama vezanim za prebacivanje zarobljenika i njihovo liječenje. Žalbena vijeće podsjeća da pretresno vijeće mora izvesti zaključke samo o onim činjenicama koje su od suštinske važnosti za utvrđivanje krivice po određenoj tački optužnice i da nije nužno osvrutati se na svako svjedočenje svjedoka ili svaki dokaz u spisu prvostepenog postupka.³³⁹⁹ Žalbena vijeće stoga smatra da **Popović** nije pokazao da je Pretresno vijeće zanemarilo dijelove Begovićevog svjedočenja koji su relevantni za konačno pitanje njegove odgovornosti.

1179. Što se tiče dokumenta koji je Zvornička brigada poslala 14. jula 1995., a u kojem se traži sedam vojnih obveznika za obezbjeđenje medicinskog centra Zvorničke brigade, Žalbena vijeće napominje da se taj zahtjev odnosi samo na medicinski centar Zvorničke brigade i da se u njemu ne pominje prebacivanje zarobljenika.³⁴⁰⁰ Žalbena vijeće stoga smatra da **Popović** nije pokazao da je

³³⁹⁵ Prvostepena presuda, fusnota 5713.

³³⁹⁶ Prvostepena presuda, fusnota 5713.

³³⁹⁷ Popovićev žalbeni podnesak, par. 376; Popovićeva replika, par. 113.

³³⁹⁸ V. gore, par. 1177.

³³⁹⁹ Drugostepena presuda u predmetu *Hadžihasanović i Kubura*, par. 13. V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Bizimungu*, par. 263, 296.

³⁴⁰⁰ DP 7D00099, Zahtjev za mobilizaciju, 14. juli 1995.

Pretno vijeće pogriješilo kada taj zahtjev nije uzelo u obzir kao faktor koji utiče na vjerodostojnost svjedoka PW-168.

1180. Žalbeno vijeće primjećuje da **Popović** u nešto manje direktnom argumentu kojim se sugerše Obrenovićevu učešće u prebacivanju zarobljenika iz Milića pominje pacijente Redžu Mustafića i Azima Baramovića koji su nestali,³⁴⁰¹ a zatim zaključuje da su 14. jula 1995. "neka osoba ili organ van medicinske struke" odlučili da se Aziza Bećirovića ostavi u zborničkoj bolnici, da se deset od 18 pacijenata Muslimana pošalje u kasarnu u preduzeću "Standard", a da se ostali pošalju na neko još nepoznato mjesto.³⁴⁰²

1181. U odjeljku Prvostepene presude u kojem se govori o zarobljenicima iz Milića napominje se da je, "[k]ako je ranije navedeno, Aziz Bećirović [...] preminuo u bolnici u Zvorniku. Posmrtni ostaci jednog drugog pacijenta, Redže Mustafića, identifikovani su u grobnici u Liplju. Prema stanju od novembra 2007. godine, ostalih devet ranjenih bosanskih Muslimana vodili su se još kao nestali".³⁴⁰³ **Popović** navodi da uključivanje Mustafića u zarobljenike iz Milića dokazuje da nisu svi oni poslani u kasarnu u preduzeću "Standard" iz zborničke bolnice.³⁴⁰⁴ U vezi s tim, on tvrdi da je, s obzirom na to da su Mustafićevi posmrtni ostaci pronađeni u Liplju, sekundarnoj grobnici povezanoj s primarnom grobnicom na brani u Petkovicima, Mustafić ubijen 15. jula 1995.³⁴⁰⁵ Tužilaštvo u odgovoru navodi da Mustafić nije bio u grupi zarobljenika iz Milića i priznaje da je on ubijen 15. jula 1995. u Petkovicima.³⁴⁰⁶

1182. Žalbeno vijeće zaključuje da je Pretno vijeće pogrešno ubrojalo Mustafića među zarobljenike iz Milića. U vezi s tim, ono napominje da se Mustafićevo ime ne navodi u Optužnici,³⁴⁰⁷ da su strane u postupku izgleda saglasne da je on ubijen 15. jula 1995. u Petkovicima i da Pretno vijeće nije uputilo ni na jedan dokaz koji pokazuje da je Mustafić zaista bio pacijent u zborničkoj bolnici. Ipak, **Popović** nije pokazao kako greška Pretnog vijeća u vezi s tim ide u prilog njegovom prigovoru na vjerodostojnost svjedoka PW-168 ili kako je uticala na njegovu osuđujuću presudu ili kaznu. **Popovićevi** argumenti u vezi s tim stoga se odbacuju.

1183. Kada je riječ o Azimu Baramoviću, **Popović** ističe da je on liječen u zborničkoj bolnici 14. jula 1995. u 11:00 sati, te da je zatim poslat u kasarnu u preduzeću "Standard", ali da nijedan dokaz

³⁴⁰¹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 379-383.

³⁴⁰² Popovićev žalbeni podnesak, par. 383.

³⁴⁰³ Prvostepena presuda, par. 576 (reference unutar citata izostavljene).

³⁴⁰⁴ Popovićev žalbeni podnesak, par. 380-382; Popovićeva replika, par. 115.

³⁴⁰⁵ Popovićev žalbeni podnesak, par. 380-381.

³⁴⁰⁶ Odgovor tužilaštva, par. 250 i fusnota 931.

³⁴⁰⁷ V. Optužnica, par. 30.15, gdje se imenom navodi 11 navodnih žrtava.

ne pokazuje da je on ikada stigao na odredište.³⁴⁰⁸ **Popović** tvrdi da je Obrenović, s obzirom na to da je učestvovao u svim dogovorima oko prebacivanja zarobljenika iz Milića u kasarnu u preduzeću "Standard", bio "jedini koji je mogao objasniti njihovu sudbinu".³⁴⁰⁹ Žalbena vijeće primjećuje da Optužnica obuhvata samo 11 ranjenih zarobljenika koji su 14. jula 1995. prebačeni iz Milića u Zvornik.³⁴¹⁰ Relevantni dokazi ukazuju na to da Azim Baramović nije bio među zarobljenicima iz Milića koji su dovedeni u zvorničku bolnicu u poslijepodnevnim satima 14. jula 1995., prije zalaska sunca, jer je njegov ljekarski pregled u zvorničkoj bolnici obavljen 14. jula 1995. u 11:00 sati.³⁴¹¹ Žalbena vijeće stoga smatra da taj argument ne dokazuje da je Obrenović učestvovao u prebacivanju zarobljenika iz Milića u kasarnu u preduzeću "Standard", niti utiče na zaključke Pretresnog vijeća u vezi s vjerodostojnošću svjedoka PW-168. **Popovićevi** argumenti se stoga odbacuju.

c- Navodni dokazi o Obrenovićevoj umiješanosti u

ubistvo zarobljenika iz Milića

1184. Kada je riječ o **Popovićevoj** teoriji da je Obrenović znao za sudbinu nekih drugih pacijenata, bosanskih Muslimana, iz zvorničke bolnice, Žalbena vijeće smatra da je ona potpuno spekulativna. Pretresno vijeće je pažljivo razmotrilo svjedočenje svjedoka PW-168 u vezi s Obrenovićevim postupcima u julu 1995. Vijeće je zaključilo da je svjedok PW-168 "ostavio utisak otvorenog i iskrenog svjedoka. Davao je direktne odgovore, nije izbjegavao pitanja i nije se branio. Nadalje, njegovo pamćenje u vezi s događajima je, uglavnom, bilo solidno."³⁴¹² Vijeće je zaključilo da je svjedok PW-168 ukupno uzevši "vjerodostojan svjedok".³⁴¹³ Prema ocjeni pretresnog vijeća o tome koliku težinu i vjerodostojnost treba pridati svjedočenju nekog svjedoka treba se odnositi s uvažavanjem.³⁴¹⁴ Žalbena vijeće takođe podsjeća u vezi s tim na svoje ranije zaključke o **Popovićevim** generalnim prigovorima na vjerodostojnost svjedoka PW-168.³⁴¹⁵ Shodno tome, na osnovu gore izloženih argumenata, Žalbena vijeće smatra da **Popović** nije pokazao da je Pretresno vijeće napravilo primjetnu grešku u ocjeni vjerodostojnosti svjedoka PW-168.

³⁴⁰⁸ Popovićev žalbeni podnesak, par. 379. V. žalbeni pretres, AT. 85 (2. decembar 2013.).

³⁴⁰⁹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 379.

³⁴¹⁰ Optužnica, par. 30.15.

³⁴¹¹ Radivoje Novaković, T. 9052 (20. mart 2007.); DP 1DP01891 (povjerljivo), str. 21. V. takođe Jugoslav Gavrić, T. 9115 (21. mart 2007.).

³⁴¹² Prvostepena presuda, par. 42.

³⁴¹³ Prvostepena presuda, par. 42.

³⁴¹⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 319, 781, 819; Drugostepena presuda u predmetu *Lukić i Lukić*, par. 86. V. gore, par. 20.

³⁴¹⁵ V. gore, par. 141-142.

iv. Navodi o greškama u tumačenju svjedočenja svjedoka PW-168

1185. Kao alternativu argumentima iznesenim u vezi sa svojim alibijem,³⁴¹⁶ **Popović** iznosi tvrdnju da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je, na osnovu selektivnog tumačenja izvoda iz svjedočenja svjedoka PW-168, zaključilo da su zarobljenici iz Milića posljednji put viđeni dok su bili pod njegovim nadzorom ili da su stavljeni pod njegov nadzor.³⁴¹⁷ **Popović** u prilog toj tvrdnji iznosi tri argumenta. Prvo, on tvrdi da "nema dokaza da su [ranjeni] zarobljenici bili pod nadzorom Drage Nikolića i da ih je Popović preuzeo od njega".³⁴¹⁸ **Popović** tvrdi da je dio svjedočenja svjedoka PW-168 koji je Pretresno vijeće upotrijebilo kako bi izvelo svoj zaključak nejasan i da je dozvoljavao dva tumačenja – od kojih bi ga jedno oslobodilo odgovornosti.³⁴¹⁹ **Popović** nadalje naglašava da svjedočenje svjedoka PW-168, kada se uzme u cijelosti, ne "potkrepljuje" zaključak Pretresnog vijeća, budući da se u njemu navodi [REDIGOVANO] Mladićevo naređenje [REDIGOVANO] **Nikoliću** – što pokazuje da je njegova uloga bila ograničena na prenošenje poruke.³⁴²⁰ Dalje, **Popović** ističe da nema dokaza da je zarobljenike iz Milića iko vidio pod njegovim nadzorom. Najzad, on zaključuje da je, suprotno načelu *in dubio pro reo*, Pretresno vijeće protumačilo dokaze na način koji mu najviše ide na štetu.³⁴²¹

1186. Tužilaštvo u odgovoru navodi da zaključak o **Popovićevoj** odgovornosti za sudbinu zarobljenika iz Milića nije zasnovan samo na svjedočenju svjedoka PW-168, već da mu u prilog ide i mnoštvo drugih dokaza.³⁴²² Tužilaštvo napominje da je provjerena tačnost prijevoda svjedočenja svjedoka PW-168 i da "integralni prijevod" ide u prilog zaključku Pretresnog vijeća.³⁴²³ Tužilaštvo takođe tvrdi da svjedok PW-168 u svom usmenom svjedočenju nije koristio [REDIGOVANO] i da **Popović** samo iznosi verziju činjenica suprotnu verziji koju je utvrdilo Pretresno vijeće, a ne pokazuje grešku u obrazloženju Pretresnog vijeća.³⁴²⁴

1187. Pretresno vijeće se oslonilo na Presretnute razgovore od 23. jula³⁴²⁵ i svjedočenje svjedoka PW-168³⁴²⁶ u prilog zaključku da je "deset ranjenih zarobljenika [...] posljednji put viđen[o] dok su

³⁴¹⁶ **Popović** u svojoj replici pojašnjava da njegov žalbeni podnesak ne treba tumačiti kao da ukazuje na to da je on išta preduzeo u vezi sa zarobljenicima iz Milića, uključujući prenošenje bilo kakvog naređenja u vezi s njima. Popovićeva replika, par. 112. V. gore, par. 354-362; dolje, par. 1198.

³⁴¹⁷ Popovićev žalbeni podnesak, par. 357, 360.

³⁴¹⁸ Popovićev žalbeni podnesak, par. 359.

³⁴¹⁹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 358.

³⁴²⁰ Popovićev žalbeni podnesak, par. 359.

³⁴²¹ Popovićev žalbeni podnesak, par. 360.

³⁴²² Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 247, 252, 254.

³⁴²³ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 253.

³⁴²⁴ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 254-255.

³⁴²⁵ Prvostepena presuda, par. 573.

³⁴²⁶ Prvostepena presuda, par. 574.

bili pod **Popovićevim** nadzorom".³⁴²⁷ U diskusiji o **Popovićevoj** individualnoj krivičnoj odgovornosti, Pretresno vijeće se pozvalo na te iste dokaze i zaključilo da su "[zarobljenici iz Milića] predati pod **Popovićev** nadzor otprilike 23. jula".³⁴²⁸ Žalbena vijeće podsjeća da se u Presretnutim razgovorima od 23. jula navodi da će **Popović** doći i "prenije[ti] šta treba uraditi" u vezi sa zarobljenicima iz Milića.³⁴²⁹ U vezi sa svjedočenjem svjedoka PW-168, Žalbena vijeće napominje da se u Prvostepenoj presudi navodi da je "Obrenovića [...] **Pandurević** takođe informisao da je **Popović** stigao sa Mladićevim naređenjem da ranjeni muškarci, bosanski Muslimani, budu likvidirani".³⁴³⁰ Pretresno vijeće je takođe dodalo da je svjedok PW-168 u svjedočenju rekao da su "ranjenici oduzeti **Nikoliću** i odvezeni".³⁴³¹ Međutim, Pretresno vijeće je napomenulo sljedeće:

Nejasno je da li je u transkriptu napravljena pogreška i da li bi zapravo trebalo stajati "od strane Drage Nikolića" ili je **Nikolić** bio zadužen za zarobljenike koji su predati **Popoviću**. U memorandumu Službe za konferencijske i jezičke usluge potvrđen je engleski usmeni prijevod "od Drage Nikolića", ali se takođe kaže da je original na b/h/s-u nejasan i da bi se takođe mogao shvatiti kao da je "[...] ranjenike odveo Drago Nikolić".³⁴³²

1188. Uzimajući u obzir dalje svjedočenje svjedoka PW-168 da nije znao ko je odveo zarobljenike, Žalbena vijeće zaključuje da **Popović** nije pokazao nikakvu grešku u vezi s tim.³⁴³³

1189. U vezi s **Popovićevim** argumentima koji se odnose na upotrebu [REDIGOVANO],³⁴³⁴ Žalbena vijeće napominje da se u relevantnom dijelu navodi sljedeće: [REDIGOVANO].³⁴³⁵

1190. Svjedok PW-168 nije upotrijebio [REDIGOVANO] tokom glavnog ispitivanja pred Međunarodnim sudom. Kada mu je tokom unakrsnog ispitivanja predočena njegova izjava, svjedok PW-168 je prihvatio [REDIGOVANO], ali je istovremeno precizirao da je **Popović** "pren[io] naređenja".³⁴³⁶ Osim toga, kada mu je postavljeno pitanje zašto tokom glavnog ispitivanja nije pomenuo da je **Popović** [REDIGOVANO], odgovorio je sljedeće: "Ja mislim da sam na sličan način obrazložio taj događaj."³⁴³⁷ Bez obzira na potencijalnu razliku u značenju, relevantno je da ni [REDIGOVANO] ni izraz "prenošenje naređenja" ne dovode u pitanje zaključak Pretresnog vijeća,

³⁴²⁷ Prvostepena presuda, par. 577.

³⁴²⁸ Prvostepena presuda, par. 1156. V. Prvostepena presuda, par. 1153-1154.

³⁴²⁹ V. gore, par. 1161.

³⁴³⁰ Prvostepena presuda, par. 574. V. Prvostepena presuda, par. 1154.

³⁴³¹ Prvostepena presuda, par. 1905. V. Prvostepena presuda, fusnota 2102.

³⁴³² Prvostepena presuda, fusnota 5728.

³⁴³³ V. Prvostepena presuda, par. 1905 i fusnota 5728, gdje se upućuje na: svjedok PW-168, T. 15915 (zatvorena sjednica) (27. septembar 2007.).

³⁴³⁴ V. Popovićev žalbeni podnesak, par. 359.

³⁴³⁵ [REDIGOVANO].

³⁴³⁶ Svjedok PW-168, T. 16732 (zatvorena sjednica) (22. oktobar 2007.).

³⁴³⁷ Svjedok PW-168, T. 16732 (zatvorena sjednica) (22. oktobar 2007.).

zasnovan na svim dokazima uzetim zajedno, da je **Popovićevo** angažovanje oko zarobljenika iz Milića prevazilazilo okvire pukog prenošenja Mladićevog naređenja. Svjedok PW-168 je priznao da ne zna ko je preuzeo zarobljenike iz Milića od **Nikolića**, ali nije eksplicitno isključio nijedan scenario.³⁴³⁸

1191. Najzad, što se tiče **Popovićevog** prigovora na to što je Pretresno vijeće upotrijebilo formulaciju "posljednji put viđeni dok su bili pod **Popovićevim** nadzorom",³⁴³⁹ Žalbena vijeće napominje da Pretresno vijeće ne upućuje ni na jedan dokaz da je iko u bilo kom trenutku *vidio* zarobljenike iz Milića pod **Popovićevim** nadzorom.³⁴⁴⁰ Međutim, imajući u vidu činjenicu da je Pretresno vijeće u drugom dijelu presude upotrijebilo precizniju formulaciju da su zarobljenici iz Milića "predati pod **Popovićev** nadzor",³⁴⁴¹ Žalbena vijeće će dalje polaziti od pretpostavke da formulacija "posljednji put viđeni dok su bili pod **Popovićevim** nadzorom" ne predstavlja ništa više do nesretno odabranu formulaciju u jednom dijelu Prvostepene presude i da je zbog toga treba protumačiti kao da znači "predati pod **Popovićev** nadzor".

1192. Iz razloga navedenih gore u tekstu, Žalbena vijeće smatra da **Popović** nije pokazao da je Pretresno vijeće neprimjereno protumačilo svjedočenje svjedoka PW-168. **Popovićevi** argumenti u vezi s tim stoga se odbacuju.

v. Zaključak

1193. Žalbena vijeće podsjeća da je odbacilo argumente kojima **Popović** osporava zaključak Pretresnog vijeća da su zarobljenici iz Milića predati pod njegov nadzor. Žalbena vijeće stoga smatra da **Popović** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo u vezi s tim, te, shodno tome, odbacuje njegovu tvrdnju.

b. Navodi o greškama u vezi s Popovićevim učešćem u ubijanju zarobljenika iz Milića

1194. **Popović** navodi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da je on ubio zarobljenike iz Milića, omogućio njihovo ubijanje ili ga organizovao.³⁴⁴² **Popović** taj argument dalje razrađuje u svojoj replici, gdje tvrdi da je zaključak Pretresnog vijeća nejasan i nedosljedan u opisu stepena njegove krivice.³⁴⁴³

³⁴³⁸ V. svjedok PW-168, T. 15915 (zatvorena sjednica) (27. septembar 2007.).

³⁴³⁹ Prvostepena presuda, par. 577.

³⁴⁴⁰ V. Popovićeve žalbeni podnesak, par. 360.

³⁴⁴¹ V. Prvostepena presuda, par. 1156.

³⁴⁴² Popovićeve žalbeni podnesak, par. 386; Popovićeve replika, par. 111.

³⁴⁴³ Popovićeve replika, par. 111.

1195. **Popović** taj argument razrađuje samo u svojoj replici, te tužilaštvo teško da može odgovoriti na njega.³⁴⁴⁴ Međutim, Žalbeno vijeće smatra da bi bilo u interesu pravde razmotriti argument koji je **Popović** razradio u svojoj replici.³⁴⁴⁵

1196. Prelazeći na meritum, Žalbeno vijeće napominje da je Pretresno vijeće, kada je zaključilo da je "**Popović** ubio ili omogućio ubijanje deseterice ranjenih zarobljenika, bosanskih Muslimana, iz bolnice u Milićima",³⁴⁴⁶ **Popović**ovo ponašanje okarakterisalo na dva različita načina. Prema jednom je on direktno ubio zarobljenike, a prema alternativnom je njegovo učešće bilo manje direktno. Međutim, na drugim mjestima u Prvostepenoj presudi Pretresno vijeće se ne oslanja na to da je **Popović** lično ubio zarobljenike iz Milića. U vezi s **Popović**evim doprinosom prvoj kategoriji UZP-a ubistva, Pretresno vijeće govori o "ključn[oj] uloz[i] [koju je on odigrao] u organizovanju ubistva deseterice ranjenih zarobljenika, bosanskih Muslimana, iz kasarne u preduzeću 'Standard'".³⁴⁴⁷ Isto tako, kada je ocjenjivalo otežavajuće okolnosti pri određivanju **Popović**eve kazne, Pretresno vijeće je smatralo da je "**Popović** [...] pokazao posvećenost izvođenju operacije ubijanja putem učešća u pogubljenju pacijenata iz bolnice u Milićima otprilike 23. jula".³⁴⁴⁸

1197. Upotreba formulacije "ubio ili omogućio ubijanje" je problematična jer ukazuje na to da Pretresno vijeće nije moglo, kako se traži, van razumne sumnje utvrditi da je **Popović** "ubio" zarobljenike iz Milića.³⁴⁴⁹ Ipak, kada se ta formulacija čita u kontekstu Prvostepene presude kao cjeline, očito je da Pretresno vijeće zapravo nije smatralo da je **Popović** lično ubio zarobljenike iz Milića. U vezi s tim, Žalbeno vijeće podsjeća da se ni zaključci u vezi s **Popović**evim doprinosom UZP-u ubistva ni zaključci u vezi s otežavajućim okolnostima pri određivanju kazne ne oslanjaju na to da je **Popović** lično ubio zarobljenike iz Milića.³⁴⁵⁰ Žalbeno vijeće stoga zaključuje da se Pretresno vijeće, iako je pogriješilo kada je u svoj zaključak uključilo alternativu da je **Popović** lično ubio zarobljenike iz Milića, u svojim kasnijima zaključcima nije oslanjalo na tu alternativu. **Popović**ev argument u vezi s tim stoga se odbacuje, budući da greška Pretresnog vijeća ne može obesnažiti presudu.

³⁴⁴⁴ V. Drugostepena presuda u predmetu *Martić*, par. 229.

³⁴⁴⁵ V. Drugostepena presuda u predmetu *Kambanda*, par. 98-99. V. takođe Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *M. Jokić*, par. 54.

³⁴⁴⁶ Prvostepena presuda, par. 1156.

³⁴⁴⁷ Prvostepena presuda, par. 1167. V. takođe Prvostepena presuda, par. 1380, gdje se navodi da je "tu desetericu ranjenih zarobljenika na kraju odveo **Popović** i da je on organizovao njihovo ubistvo".

³⁴⁴⁸ Prvostepena presuda, par. 2159. Žalbeno vijeće napominje da za ovaj zaključak nema nijedne reference.

³⁴⁴⁹ Drugostepena presuda u predmetu *Mrkšić i Šljivančanin*, par. 325; Drugostepena presuda u predmetu *Halilović*, par. 125; Drugostepena presuda u predmetu *Ntagerura i drugi*, par. 174.

³⁴⁵⁰ Prvostepena presuda, par. 1167, 2159. V. gore, par. 1196.

(viii) Navod o grešci u vezi s ubijanjem u Bišini³⁴⁵¹

1198. Žalbeno vijeće podsjeća da je razmotrilo i odbacilo **Popovićeve** argumente u vezi s njegovim alibijem za 23. juli 1995.³⁴⁵² Žalbeno vijeće stoga smatra da **Popović** nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama nije mogao zaključiti da je on učestvovao u ubijanju u Bišini i da je bio prisutan dok je ono vršeno.

(b) Bearina žalba (osnove 6, 7, 8 i 15, sve djelimično)

1199. Pretresno vijeće je zaključilo da je **Beara** značajno doprinio zajedničkom cilju UZP-a ubistva i izvelo je nekoliko zaključaka u vezi s tim doprinosom, uključujući, između ostalog, sljedeće: (1) da je imao ključnu ulogu u orkestriranju operacije ubistva; (2) da je imao ključnu i istaknutu ulogu u operaciji ubistva; (3) da se njegov uticaj protezao preko VRS-a do civilnih vlasti; (4) da je bio uključen u pronalaženje lokacija, u obezbjeđenje ljudstva i opreme i u nadzor nad praktičnim provođenjem plana na pojedinačnim lokacijama na kojima je vršeno ubijanje; (5) da je saradivao s učesnicima u operaciji ubijanja; i (6) da je bio prisutan svuda na zborničkom području, na kojem je vršeno masovno ubijanje.³⁴⁵³ **Beara** iznosi nekoliko argumenata kojima osporava te i s njima povezane zaključke u okviru svojih žalbenih osnova 6,³⁴⁵⁴ 7,³⁴⁵⁵ 8³⁴⁵⁶ i 15.³⁴⁵⁷ U sljedećem odjeljku biće razmotreni **Bearini** argumenti u dijelu u kojem se odnose na šest ključnih zaključaka pomenutih gore u tekstu.

(i) Bearina ključna uloga u orkestriranju operacije ubistva (osnove 6, 8 i 15, sve djelimično)

1200. Pretresno vijeće je zaključilo da je **Beara** od jutarnjih sati 12. jula 1995. nadalje imao ključnu ulogu u orkestriranju operacije ubistva putem planiranja, koordiniranja i nadziranja zatočenja, prevoza, pogubljenja i pokopavanja vojno sposobnih muškaraca, bosanskih Muslimana.³⁴⁵⁸ Pretresno vijeće je pri izvođenju tog zaključka konkretno uputilo, između ostalog,

³⁴⁵¹ Iako **Popović** nije optužen za krivična djela koja se odnose na ubijanje u Bišini, Pretresno vijeće je prihvatilo dokaze u vezi s **Popovićevim** učešćem u njima i zaključilo da oni potkrepljuju zaključke Pretresnog vijeća o njegovom učešću u operaciji ubijanja. Prvostepena presuda, par. 1152, 1166 i fusnota 3793.

³⁴⁵² V. gore, par. 354-362.

³⁴⁵³ Prvostepena presuda, par. 1299-1300.

³⁴⁵⁴ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 59, par. 79-80, 82-98, 102-107, 109-115; Bearina replika, par. 38-43, 45-46.

³⁴⁵⁵ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 116, par. 127; Bearina replika, par. 50.

³⁴⁵⁶ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 128, par. 128, 130-131, 137, 139; Bearina replika, par. 51.

³⁴⁵⁷ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 175, par. 175-177, 179-188; Bearina replika, par. 71.

³⁴⁵⁸ Prvostepena presuda, par. 1299.

na nekoliko sastanaka koje je **Beara** imao s drugim učesnicima u operaciji ubistva od večernjih sati 10. jula 1995. do ranih jutarnjih sati 14. jula 1995.³⁴⁵⁹

1201. **Beara** osporava ovaj zaključak u okviru svojih žalbenih osnova 6 i 15, te indirektno 8.³⁴⁶⁰ On načelno tvrdi da se taj zaključak zasniva na nepouzdanim dokazima.³⁴⁶¹ Konkretno, on osporava sljedeće zaključke na koje se Pretresno vijeće oslonilo: (1) da je bio u Pribičevcu i Bratuncu 11. jula 1995.;³⁴⁶² (2) da je bio u Potočarima 12. jula 1995.;³⁴⁶³ (3) da je imao sastanke u Bratuncu, u vezi s operacijom ubistva, u večernjim satima 13. jula 1995.;³⁴⁶⁴ i (4) da je bio u Orahovcu 14. jula 1995., gdje je imao ulogu u operaciji ubistva.³⁴⁶⁵

a. Bearino prisustvo u Pribičevcu i Bratuncu 11. jula 1995.

1202. **Beara** u okviru svoje žalbene osnove 6 osporava zaključke da je bio prisutan na IKM-u u Pribičevcu i ispred štaba Bratunačke brigade 11. jula 1995. Osim toga, **Beara** tvrdi da, čak i da je bio tamo, nema dokaza koji potvrđuju da je to bilo povezano s planiranjem ili koordiniranjem zatočenja, prevoza, pogubljenja i pokopavanja muškaraca, bosanskih Muslimana. On zaključuje da je Pretresno vijeće pogriješilo kada se oslonilo na dokaze koji su neodređeni, nepotkrijepljeni i koji su tiču događaja koji su se odigrali prije nego što je plan, kako je zaključeno, formulisan kako bi dokazalo njegovo učešće u planu ubistva.³⁴⁶⁶ Tužilaštvo u odgovoru navodi da **Beara** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da je on već bio na tom području 11. jula 1995. Tužilaštvo takođe ističe da je Pretresno vijeće zaključilo da je **Bearino** učešće u UZP-u ubistva počelo 12. jula 1995., a ne 11. jula 1995.³⁴⁶⁷

1203. Žalbeno vijeće primjećuje da **Beara** pogrešno tumači zaključke Pretresnog vijeća time što ih razmatra izolovano. Pretresno vijeće se oslonilo na pobijane zaključke: (1) kada je zaključilo da mu nisu predočeni neposredni dokazi koji idu u prilog zaključku da je **Beara** učestvovao u operaciji ubistva prije 13. jula 1995.;³⁴⁶⁸ i (2) kada je, nakon diskusije o činjenici da su **Bearini** podređeni znali za plan ubistva 12. jula 1995., zaključilo da je "od tog trenutka nadalje" **Beara** imao ključnu

³⁴⁵⁹ Prvostepena presuda, fusnota 4273, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1253-1258, 1262-1268, 1271.

³⁴⁶⁰ Bearin žalbeni podnesak, par. 109, 111, 130, 176.

³⁴⁶¹ Bearin žalbeni podnesak, par. 109, 176.

³⁴⁶² Bearin žalbeni podnesak, par. 110.

³⁴⁶³ Bearin žalbeni podnesak, par. 79-80.

³⁴⁶⁴ Bearin žalbeni podnesak, par. 111-114.

³⁴⁶⁵ Bearin žalbeni podnesak, par. 94 (gdje se osporava prisustvo u Orahovcu), 130 (gdje se osporava uloga u operaciji ubijanja).

³⁴⁶⁶ Bearin žalbeni podnesak, par. 110.

³⁴⁶⁷ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 107.

³⁴⁶⁸ Prvostepena presuda, par. 1299 i fusnota 4269, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1251-1256.

ulogu u orkestriranju operacije ubistva.³⁴⁶⁹ Kada se to čita u kontekstu, uviđa se da je Pretresno vijeće u stvari uputilo na pobijane zaključke u prilog upravo onoj premisi koju **Beara** iznosi, naime, da dokazi koji su mu predloženi ne pokazuju da je **Beara** prije 12. jula 1995. bio povezan s planiranjem ili koordiniranjem zatočenja, prevoza, pogubljenja ili pokopavanja muškaraca, bosanskih Muslimana. U vezi s **Bearinim** ostalim argumentima, Žalbeno vijeće podsjeća da je na žaliocu da pokaže da je navodna greška uticala na zaključke pretresnog vijeća u takvoj mjeri da predstavlja neostvarenje pravde. U vezi s tim, **Beara** nije pokazao kako bi, da je uspio da dokaže svoju tvrdnju, to uticalo na zaključak Pretresnog vijeća u vezi s njegovom ulogom u orkestriranju operacije ubistva *od jutarnjih sati 12. jula 1995.* i, najzad, na njegovu osuđujuću presudu. Shodno tome, taj aspekt **Bearine** žalbene osnove 6 se odbacuje.

b. Bearino prisustvo u Potočarima 12. jula 1995.

1204. U okviru svoje žalbene osnove 6, **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da je on bio u Potočarima 12. jula 1995.³⁴⁷⁰ On tvrdi da se taj zaključak zasniva isključivo na Razgovoru s Borovčaninom, za koji tvrdi da nije dat pod zakletvom, da nije provjeren i da nije potkrijepljen. **Beara** tvrdi da Pretresno vijeće nije analiziralo svjedočenje svjedoka Trišića ni navelo obrazloženje za to što je dalo prednost Razgovoru s Borovčaninom nad tim svjedočenjem i, dalje, tvrdi da Deronjić nije potkrijepio Razgovor s Borovčaninom.³⁴⁷¹ Tužilaštvo u odgovoru navodi da **Bearinu** neargumentovanu tvrdnju da je Pretresno vijeće pogriješilo treba odbaciti bez razmatranja.³⁴⁷²

1205. Žalbeno vijeće primjećuje da je, iako je Pretresno vijeće uputilo na pobijani zaključak u prilog svom konačnom zaključku da je **Beara** imao ključnu ulogu u orkestriranju operacije ubistva,³⁴⁷³ to bio samo jedan u nizu zaključaka na koje se Pretresno vijeće oslonilo.³⁴⁷⁴ **Beara** nije pokazao kako bi eventualna greška u vezi s tim mogla imati uticaja na njegovu osuđujuću presudu ili kaznu. Shodno tome, taj aspekt **Bearine** žalbene osnove 6 se odbacuje.

c. Bearino prisustvo i ponašanje u Bratuncu u večernjim satima 13. jula 1995.

1206. U okviru žalbene osnove 6, **Beara** navodi da je jedini razuman zaključak koji se mogao izvesti iz svjedočenja svjedoka Čelanovića u vezi s njegovim navodnim sastankom s **Bearom** u

³⁴⁶⁹ Prvostepena presuda, par. 1299 i fusnota 4273, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1253-1254.

³⁴⁷⁰ Bearin žalbeni podnesak, par. 79; Bearina replika, par. 47.

³⁴⁷¹ Bearin žalbeni podnesak, par. 80.

³⁴⁷² Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 92.

³⁴⁷³ Prvostepena presuda, par. 1299 i fusnota 4273, gdje se navodi da se Pretresno vijeće oslonilo na pobijani zaključak iz par. 1255.

³⁴⁷⁴ Prvostepena presuda, par. 1299 i fusnota 4273, gdje se navodi da se Pretresno vijeće oslonilo i na zaključke iz par. 1253-1254, 1256-1258, 1262-1268, 1271. V. dolje, par. 111-112.

Bratuncu u večernjim satima 13. jula 1995. taj da on nije ni na koji način učestvovao u operaciji ubistva.³⁴⁷⁵ **Beara** takođe, bez argumentacije, iznosi prigovore na to što se Pretresno vijeće u prilog svojim zaključcima u vezi s njegovim prisustvom i ponašanjem u Bratuncu u večernjim satima 13. jula 1995. oslonilo na Razgovor s Borovčaninom i na svjedočenja Deronjića³⁴⁷⁶ i M. Nikolića.³⁴⁷⁷ Pored toga, **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće potpuno zanemarilo svjedočenje svjedoka PW-161 da je imao dva sastanka s njim u prostorijama SDS-a Bratunac – u večernjim satima 13. jula i ranim satima 14. jula 1995. – tokom kojih se razgovaralo o pitanjima u vezi s pokopavanjem tijela mrtvih, koje ne može biti potpora zaključku Pretresnog vijeća.³⁴⁷⁸ **Beara** navodi da je Pretresno vijeće moglo razumno izvesti zaključak da mehanizacija o kojoj se razgovaralo nije bila povezana s planiranjem i provođenjem operacije ubistva, već da je bila potrebna kako bi se pokopali leševi ljudi poginulih uslijed legitimnih borbenih dejstava. **Beara** takođe tvrdi da "mnoštvo dokaza [...] da su Muslimani iz kolone ubijeni tokom legitimnih borbenih dejstava prilikom proboja kolone" govori u prilog tom alternativnom zaključku. On, najzad, tvrdi da u prilog tom zaključku ide i svjedočenje svjedoka PW-161 da su radnici komunalnog preduzeća skupljali leševe iz šume i da su leševi iz Ravnog Buljima, Kamenice i Pobađa takođe pokopani u masovnoj grobnici u Glogovi.³⁴⁷⁹

1207. Tužilaštvo u odgovoru tvrdi da **Bearin** pokušaj da ocjenu Čelanovićevog svjedočenja i svjedočenja svjedoka PW-161 koju je dalo Pretresno vijeće zamijeni vlastitom treba odbaciti bez razmatranja, kao i njegovu neargumentovanu tvrdnju da se Pretresno vijeće nije trebalo osloniti na svjedočenja Deronjića, M. Nikolića i Borovčanina.³⁴⁸⁰

1208. Što se tiče Čelanovićevog svjedočenja, Žalbeno vijeće napominje da ga je Pretresno vijeće razmotrilo odvojeno³⁴⁸¹ i u kontekstu drugih dokaza³⁴⁸² koji su se odnosili na **Bearino** učešće u planiranju, koordiniranju i nadziranju zatočenja, prevoza, pogubljenja i pokopavanja vojno sposobnih muškaraca, bosanskih Muslimana, od 12. jula 1995. nadalje. Žalbeno vijeće zaključuje da **Beara** nije pokazao da, kada se to svjedočenje razmotri u svjetlu ukupnih dokaza, razumni presuditelj o činjenicama ne bi mogao izvesti taj zaključak. Shodno tome, taj aspekt **Bearine** žalbene osnove 6 se odbacuje.

³⁴⁷⁵ Bearin žalbeni podnesak, par. 111-112.

³⁴⁷⁶ V. takođe žalbeni pretres, AT. 158-159 (2. decembar 2013.); AT. 253, 256 (3. decembar 2013.).

³⁴⁷⁷ Bearin žalbeni podnesak, par. 113. **Beara** ne navodi jasno zaključak koji osporava. Umjesto toga, on samo navodi da je "Pretresno vijeće pogriješilo u svom zaključku u paragrafu 1299". Žalbeno vijeće primjećuje da se samo zaključak da je **Beara** igrao ključnu ulogu u orkestriranju operacije ubistva, putem planiranja, koordiniranja i nadziranja zatočenja, prevoza, pogubljenja i pokopavanja vojno sposobnih muškaraca, bosanskih Muslimana, oslanja na paragrafe 1263-1266 za koje **Beara** navodi da sadrže dokaze koje osporava. V. Prvostepena presuda, fusnota 4273.

³⁴⁷⁸ Bearin žalbeni podnesak, par. 114. V. gore, fusnota 3477.

³⁴⁷⁹ Bearin žalbeni podnesak, par. 114.

³⁴⁸⁰ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 108-109. V. takođe žalbeni pretres, AT. 227 (3. decembar 2013.).

³⁴⁸¹ Prvostepena presuda, par. 1262.

³⁴⁸² Prvostepena presuda, par. 1299 i fusnota 4273.

1209. Što se tiče **Bearine** tvrdnje da su Razgovor s Borovčaninom i svjedočenja Deronjića i M. Nikolića "nepotkrijepljena svjedočenja koja nisu data pod zakletvom, odnosno svjedočenja osumnjičenih",³⁴⁸³ Žalbeno vijeće primjećuje da on samo navodi paragrafe Prvostepene presude koji sadrže pobijana svjedočenja i tvrdi da se Pretresno vijeće nerazumno oslonilo na njih. Žalbeno vijeće zaključuje da **Bearin** propust da razradi svoju argumentaciju svodi taj aspekt njegove žalbene osnove 6 samo na nerazrađenu tvrdnju, te ga stoga odbacuje.

1210. Što se tiče svjedočenja svjedoka PW-161,³⁴⁸⁴ Žalbeno vijeće je mišljenja da je razlika između leševa koji su ostali nakon legitimnih borbenih dejstava i onih koji su ostali nakon operacije ubistva relevantna za zaključak Pretresnog vijeća da je **Beara** imao ključnu ulogu u koordiniranju i nadziranju pokopavanja vojno sposobnih muškaraca, bosanskih Muslimana, samo ako je mehanizacija korištena *isključivo* za pokopavanje leševa koji su ostali nakon legitimnih borbenih dejstava. Kako će biti pokazano dalje u tekstu, zaključci Pretresnog vijeća pokazuju da nije bilo tako.

1211. Pretresno vijeće se oslonilo na svjedočenje svjedoka PW-161 da je vidio **Bearu** u prostorijama SDS-a Bratunac, gdje mu je **Beara** 13. jula 1995. oko 21:30 sati postavljao pitanja o raspoloživosti mehanizacije i ljudstva i rekao mu da ode u Miliće, gdje je bilo mnogo leševa koji su se morali pokopati, kao i da mu je 14. jula 1995. oko 01:00 ili 02:00 sati naredio da s jednim pripadnikom vojne policije pronade mjesto za pokopavanje.³⁴⁸⁵ Žalbeno vijeće prima na znanje zaključke Pretresnog vijeća u vezi s **Bearinim** znanjem o ovoj operaciji u vrijeme tih susreta sa svjedokom PW-161. Prvo, zaključeno je da je **Beara** znao za plan ubistva i da je u njega bio uključen.³⁴⁸⁶ Drugo, **Beara** se sastao sa M. Nikolićem u Bratuncu otprilike pola sata prije nego što se vidio sa svjedokom PW-161.³⁴⁸⁷ Tokom tog sastanka, **Beara** je naredio M. Nikoliću da obavijesti **Nikolića** da u Bratuncu drže hiljade bosanskih Muslimana i da će ih te večeri poslati u Zvornik i rekao mu je da te ljude treba zatočiti na području Zvornika i pogubiti.³⁴⁸⁸ Treće, tokom cijele večeri 13. jula 1995., **Beara** je, kako je zaključeno, "aktivno učestvovao u organizovanju i koordinaciji

³⁴⁸³ Bearin žalbeni podnesak, par. 113.

³⁴⁸⁴ V. Bearin žalbeni podnesak, par. 114 i fusnote 161-162.

³⁴⁸⁵ Prvostepena presuda, par. 1267.

³⁴⁸⁶ Prvostepena presuda, par. 1299, gdje se konstatuje da je 12. jula 1995. **Beara** znao za plan ubistva i da je u njega bio uključen.

³⁴⁸⁷ Prvostepena presuda, par. 1266, gdje se konstatuje da se **Beara** sastao s M. Nikolićem u centru Bratunca 13. jula 1995. u 20:30 sati. V. Prvostepena presuda, par. 1269. V. takođe Prvostepena presuda, par. 1267, gdje se konstatuje da se, prema riječima svjedoka PW-161, **Beara** sastao s njim u prostorijama SDS-a Bratunac 13. jula 1995. oko 21:00 sat.

³⁴⁸⁸ Prvostepena presuda, par. 1266. V. Prvostepena presuda, par. 1269.

prevoza zarobljenika iz Bratunca u Zvornik i [...] bio [je] u potpunosti svjestan konačnog cilja – da se izvrši njihovo pogubljenje".³⁴⁸⁹

1212. Žalbeno vijeće takođe prima na znanje zaključke Pretresnog vijeća u vezi s provođenjem operacije ubistva, uključujući, između ostalog, sljedeće: (1) da je do 17:30 sati 13. jula 1995. na području Bratunca bilo zatočeno oko 6.000 zarobljenih bosanskih Muslimana;³⁴⁹⁰ (2) da je do noći pogubljeno više od 1.000 muškaraca, bosanskih Muslimana, na području Bratunca,³⁴⁹¹ između ostalog, u skladištu u Kravici; (3) da su 14. i 15. jula 1995. u skladište u Kravici dovezeni rovokopači da utovare leševe; (4) da su u jutarnjim satima 14. jula 1995. pripremljene grobnice u Glogovi, a da su tokom naredna tri dana iskopane nove jame dok su stizali kamioni s tijelima mrtvih,³⁴⁹² i (5) da su tijela mrtvih iz skladišta u Kravici pokopana u masovnoj grobnici u Glogovi.³⁴⁹³ Važno je da je Pretresno vijeće zaključilo da je plan ubistva muškaraca, bosanskih Muslimana, uključivao zarobljenike koji su trebali biti privremeno zatočeni u skladištu u Kravici, ali da je plan u vezi s tim zarobljenicima pomjeren unaprijed uslijed jednog neočekivanog incidenta, te su oni ubijeni na licu mjesta.³⁴⁹⁴

1213. Žalbeno vijeće ponavlja da, sve dok nema pokazatelja da je pretresno vijeće potpuno zanemarilo neki konkretan dokaz, treba poći od pretpostavke da je ono ocijenilo sve dokaze koji su mu predočeni. Zanemarivanje se može dokazati kada se pretresno vijeće ne osvrne na dokaze koji su očigledno relevantni za dati zaključak.³⁴⁹⁵ Bez obzira na to da li je možda trebalo pokopati tijela mrtvih koja su ostala nakon legitimnih borbenih dejstava, Žalbeno vijeće smatra da se **Beara** raspitivao i izdavao naređenja u vezi s operacijom pokopavanja u vrijeme kada je nesumnjivo postojala potreba da se pokopaju tijela koja su ostala nakon operacije ubistva. Žalbeno vijeće stoga zaključuje da **Beara** nije pokazao da je svjedočenje svjedoka PW-161 u vezi s leševima koji su ostali nakon legitimnih borbenih dejstva tako očigledno relevantno za zaključak Pretresnog vijeća da je on imao ključnu ulogu koordiniranja i nadziranja pokopavanja vojno sposobnih muškaraca, bosanskih Muslimana, da bi to što ono nije eksplicitno pomenuto bilo pokazatelj zanemarivanja. Shodno tome, taj aspekt **Bearine** žalbene osnove 6 se odbacuje.

d. Navodi o greškama u zaključku da je Beara bio u Orahovcu 14. jula 1995.

³⁴⁸⁹ Prvostepena presuda, par. 1271.
³⁴⁹⁰ Prvostepena presuda, par. 1056.
³⁴⁹¹ Prvostepena presuda, par. 1059.
³⁴⁹² Prvostepena presuda, par. 438.
³⁴⁹³ Prvostepena presuda, par. 438-439.
³⁴⁹⁴ Prvostepena presuda, par. 445.
³⁴⁹⁵ V. gore, fusnota 2661.

1214. U okviru svoje žalbene osnove 6, **Beara** tvrdi da nijedno razumno pretresno vijeće ne bi zaključilo da je on 14. jula 1995. bio u Orahovcu, te iznosi prigovor na težinu koja je pridana dokazima na koje se Pretresno vijeće oslonilo pri izvođenju tog zaključka.³⁴⁹⁶ **Beara** u vezi s tim tvrdi da je izjava svjedokinje Nade Stojanović na osnovu pravila 92^{quater} neprovjerena, nepouzdana i nepotkrijepljena.³⁴⁹⁷ Najzad, **Beara** tvrdi da ta greška obesnažuje Prvostepenu presudu jer je taj zaključak bio potpora ukupnom zaključku da je on imao ključnu ulogu u nadziranju zatočenja, prevoza, pogubljenja i pokopavanja muškaraca, bosanskih Muslimana.³⁴⁹⁸ Tužilaštvo u odgovoru navodi da je Pretresno vijeće razumno odbacilo **Bearine** prigovore na vjerodostojnost svjedokinje Stojanović i zaključilo da je njeno svjedočenje pouzdano i potkrijepljeno.³⁴⁹⁹

1215. Najprije, Žalbeno vijeće primjećuje da se Pretresno vijeće nije konkretno oslonilo na pobijani zaključak u prilog svom zaključku da je **Beara** imao ključnu ulogu u nadziranju zatočenja, prevoza, pogubljenja i pokopavanja vojno sposobnih muškaraca, bosanskih Muslimana.³⁵⁰⁰ Međutim, u mjeri u kojoj je to relevantno, Žalbeno vijeće ponavlja da su ocjena i odmjeravanje težine dokaza u nadležnosti pretresnog vijeća.³⁵⁰¹ Žalbeno vijeće u vezi s tim napominje da je svjedočenje svjedokinje Stojanović bilo potkrijepljeno i da je Pretresno vijeće razmotrilo i odbacilo **Bearine** prigovore na pouzdanost njene izjave.³⁵⁰² Žalbeno vijeće zaključuje da se **Beara** jednostavno ne slaže s ocjenom dokaza koju je dalo Pretresno vijeće, te da nije pokazao da se nijedan razuman presuditelj o činjenicama nije mogao osloniti na svjedočenje Stojanovićeve pri izvođenju zaključka da je on bio u Orahovcu 14. jula 1995. Shodno tome, taj aspekt **Bearine** žalbene osnove 6 se odbacuje.

1216. U okviru žalbene osnove 8, **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da je on imao ulogu u ubijanju u Orahovcu 14. jula 1995., pošto nema dokaza da je on saradivao s M. Nikolićem i drugima niti da je imao ulogu koordinatora.³⁵⁰³ Tužilaštvo u odgovoru navodi da je Pretresno vijeće ispravno zaključilo da je **Beara** imao ulogu koordinatora u ubijanju u Orahovcu i tvrdi da **Bearine** neargumentovane tvrdnje treba odbaciti bez razmatranja.³⁵⁰⁴

³⁴⁹⁶ Bearin žalbeni podnesak, par. 91, 94; Bearina replika, par. 41.

³⁴⁹⁷ Bearin žalbeni podnesak, par. 91-94; Bearina replika, par. 41.

³⁴⁹⁸ Bearin žalbeni podnesak, par. 94; Bearina replika, par. 41.

³⁴⁹⁹ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 99.

³⁵⁰⁰ Prvostepena presuda, par. 1299 i fusnota 4273.

³⁵⁰¹ V. gore, par. 1126.

³⁵⁰² Prvostepena presuda, par. 1277. V. Prvostepena presuda, par. 1277 i fusnota 4193 (gdje se upućuje na: svjedok PW-168, T. 15844-15846, 15853-15857 (zatvorena sjednica) (26. septembar 2007.)), par. 1276 i fusnota 4192 (gdje se upućuje na DP P00377, Bilježnica dežurnog oficira Zvorničke brigade, 29. maj – 27. juli 1995., str. 128. Pretresno vijeće je zaključilo da se ta zabilješka odnosi na Orahovac).

³⁵⁰³ Bearin žalbeni podnesak, par. 130, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1112.

³⁵⁰⁴ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 128. V. takođe Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 127.

1217. Žalbeno vijeće primjećuje da se Pretresno vijeće na pobijani zaključak, koji je izveden u odjeljku Prvostepene presude koji se tiče **Popovićeve**, a ne **Bearine** odgovornosti,³⁵⁰⁵ nije oslonilo u prilog bilo kakvim zaključcima vezanim za **Bearinu** krivicu. Budući da se **Bearina** osuđujuća presuda ne oslanja na pobijani zaključak, Žalbeno vijeće shodno tome odbacuje taj dio **Bearine** žalbene osnove 8.

(ii) Navodi o greškama u zaključku da je Beara imao ključnu ulogu u operaciji ubistva (osnove 6 i 15, obje djelimično)

1218. Pretresno vijeće je zaključilo da **Bearin** dolazak 13. jula 1995. u prostorije SDS-a Bratunac s naređenjem "odozgo" da se pobiju svi muškarci, bosanski Muslimani, koji su bili smješteni u Bratuncu i okolini pokazuje da je on imao ključnu i istaknutu ulogu u operaciji ubistva. Pretresno vijeće je napomenulo da je **Beara** došao ubrzo nakon Deronjićeve i Karadžićeve diskusije o zarobljenicima i da je o toj istoj temi trebalo da preko telefona razgovaraju Karadžić i Mladić.³⁵⁰⁶ Pri izvođenju tog zaključka, Pretresno vijeće se oslonilo na svoje ranije zaključke da je od večernjih sati 13. jula do ranih jutarnjih sati 14. jula 1995. **Beara** bio, opšte uzevši, na području Bratunca i da je, konkretno, prisustvovao nizu sastanaka održanih u prostorijama SDS-a Bratunac, na kojima se razgovaralo o logističkoj podršci za planiranu operaciju ubistva, između ostalog, o mjestu za ubijanje i pokopavanje, kao i prevozu i opremi.³⁵⁰⁷ Tokom jednog od tih sastanaka došlo je do prepirke Beare i Deronjića.³⁵⁰⁸

1219. U okviru žalbene osnove 15, **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće svoj zaključak o njegovom doprinosu zajedničkom cilju UZP-a ubistva pogrešno zasnovalo na prepirci Beare i Deronjića.³⁵⁰⁹ U okviru žalbene osnove 6, **Beara** takođe iznosi prigovor na zaključak Pretresnog vijeća u vezi s prepirkom Beare i Deronjića tokom koje je on navodno rekao Deronjiću da ima naređenje odozgo da se "pobi[ju] [...] sv[i]" muškarci, bosanski Muslimani, koji su držani u školama i autobusima u Bratuncu.³⁵¹⁰ **Beara** tvrdi da su ti zaključci nerazumni jer se oslanjaju na neprovjereno svjedočenje

³⁵⁰⁵ Prvostepena presuda, par. 1112 ("Pretresnom vijeću su predočeni dokazi da je **Popović**, u saradnji s **Bearom** i **Nikolićem**, odigrao ulogu koordinatora operacije koja je tog dana izvršena u Orahovcu"); Prvostepena presuda, poglavlje V, odjeljak B.3(c).

³⁵⁰⁶ Prvostepena presuda, par. 1300.

³⁵⁰⁷ Prvostepena presuda, par. 1264, 1270-1271.

³⁵⁰⁸ Prvostepena presuda, par. 1264-1266, 1271; gore, par. 939.

³⁵⁰⁹ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 175, par. 179. V. takođe žalbeni pretres, AT. 187-188, 191, 253 (3. decembar 2013.).

³⁵¹⁰ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 59, par. 82. V. žalbeni pretres, AT. 189, 194 (3. decembar 2013.), gdje se tvrdi da je Deronjićevo svjedočenje da je **Beara** bio u njegovoj kancelariji, kao i da je izgovorio riječi "pobijte ih sve", nepotkrijepljeno.

za koje je ocijenjeno da nije vjerodostojno i koje nije potkrijepljeno nijednim drugim vjerodostojnim svjedočenjem.³⁵¹¹

1220. **Beara** konkretno tvrdi da je Pretresno vijeće zasnovalo svoj zaključak u vezi sa *sadržajem* navodnih razgovora – a posebno u vezi s riječima "pobijte ih sve"³⁵¹² – isključivo na Deronjićevoj nepouzdanjoj izjavi na osnovu pravila 92*quater*.³⁵¹³ **Beara** takođe tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno zaključilo da te navodne razgovore potkrepljuje sljedeće: (1) transkript presretnutog razgovora Karadžića i Deronjića od 13. jula 1995. oko 20:00 sati (dalje u tekstu: Karadžićev presretnuti razgovor), za koji **Beara** tvrdi da niti potkrepljuje da je navodni sastanak održan, niti da se u njemu govori o ubijanju;³⁵¹⁴ (2) Razgovor s Borovčaninom, za koji **Beara** ističe da nije provjeren tokom unakrsnog ispitivanja i da nije dat pod zakletvom;³⁵¹⁵ (3) svjedočenje M. Nikolića, za koje **Beara** tvrdi da je "nepouzđano i problematično";³⁵¹⁶ i (4) svjedočenje svjedoka PW-170, čiji "kvalitet" kao potkrepljujućeg dokaza **Beara** osporava budući da svjedok PW-170 nije naveo da je **Beara** bio na sastanku.³⁵¹⁷ Što se tiče Razgovora s Borovčaninom, **Beara** takođe tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada se oslonilo na njega kako bi potvrdilo ono što je Deronjić izjavio, pošto "Borovčanin nije bio prisutan kada je razgovor između – navodno između – Beare i Deronjića vođen" niti je "rekao da je ikada čuo da je Beara upotrijebio [riječi] 'pobijte ih sve'".³⁵¹⁸ Što se tiče svjedočenja M. Nikolića, **Beara** tvrdi da Pretresno vijeće nije slijedilo vlastitu smjernicu o potrebi opreza i nije navelo razumno obrazloženje za prihvatanje njegovog svjedočenja da je prisustvovao navodnom sastanku između **Beare** i Deronjića 13. jula 1995., uprkos činjenici da je Deronjić priznao i potvrdio da M. Nikolić nije bio tamo.³⁵¹⁹

1221. Tužilaštvo u odgovoru navodi da međusobno potkrepljujući dokazi, uključujući svjedočenja Deronjića, Borovčanina, M. Nikolića, svjedoka PW-161 i svjedoka PW-170, kao i dokazi u vidu presretnutih razgovora, idu u prilog zaključku Pretresnog vijeća.³⁵²⁰ Tužilaštvo tvrdi da **Bearin** pokušaj da ocjenu dokaza koju je dalo Pretresno vijeće zamijeni vlastitom, kao i njegovo dekonstrukciju zaključaka Pretresnog vijeća, treba odbaciti bez razmatranja.³⁵²¹

³⁵¹¹ Bearin žalbeni podnesak, par. 82, 179. V. žalbeni pretres, AT. 188-190, 194 (3. decembar 2013.). V. takođe žalbeni pretres, AT. 158-159 (2. decembar 2013.).

³⁵¹² Žalbeni pretres, AT. 189, 193-194 (3. decembar 2013.).

³⁵¹³ Bearin žalbeni podnesak, par. 83.

³⁵¹⁴ Bearin žalbeni podnesak, par. 86. V. Prvostepena presuda, par. 1264.

³⁵¹⁵ Bearin žalbeni podnesak, par. 84; žalbeni pretres, AT. 193 (3. decembar 2013.).

³⁵¹⁶ Bearin žalbeni podnesak, par. 84-85. V. žalbeni pretres, AT. 194 (3. decembar 2013.).

³⁵¹⁷ Žalbeni pretres, AT. 195 (3. decembar 2013.).

³⁵¹⁸ Žalbeni pretres, AT. 194 (3. decembar 2013.).

³⁵¹⁹ Bearin žalbeni podnesak, par. 85; Bearina replika, par. 38.

³⁵²⁰ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 95, 174; žalbeni pretres, AT. 218-219 (3. decembar 2013.). V. takođe žalbeni pretres, AT. 220 (3. decembar 2013.).

³⁵²¹ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 95, 174. V. takođe Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 189.

1222. Pretresno vijeće se u prilog pobijanom zaključku oslonilo na transkript Deronjićevog ranijeg svjedočenja koje je uvršteno u spis na osnovu pravila 92*quater* Pravilnika.³⁵²² Svjedočenje osobe koja objektivno nije u mogućnosti da svjedoči pred pretresnim vijećem može se uvrstiti u spis u pismenom obliku na osnovu pravila 92*quater* Pravilnika čak i ako se odnosi direktno na djela i ponašanje optuženog.³⁵²³ Međutim, izjava uvrštena u spis na osnovu pravila 92*quater* Pravilnika mora biti potkrijepljena da bi se na njoj mogla zasnovati osuđujuća presuda.³⁵²⁴ Žalbena vijeće ponavlja u vezi s tim da zaključci koji su neophodni za osuđujuću presudu ne smiju počivati isključivo ili u odlučujućoj mjeri na neprovjerenim dokazima.³⁵²⁵ Ti zaključci moraju biti dovoljno potkrijepljeni;³⁵²⁶ što su potkrepljujući dokazi jači, to je manje vjerojatno da će neprovjereni dokazi biti presudni. Žalba koja se temelji na dovoljnosti potkrepe stoga nužno dovodi u pitanje težinu koju je pretresno vijeće pridalo neprovjerenim dokazima imajući u vidu spis prvostepenog postupka u cijelosti.³⁵²⁷

1223. Pretresno vijeće je zaključilo da je Deronjićevo neprovjereno svjedočenje, uvršteno u spis na osnovu pravila 92*quater* Pravilnika, potkrijepljeno ne samo Karadžićevim presretnutim razgovorom, Razgovorom s Borovčaninom i svjedočenjem M. Nikolića, već i svjedočenjima svjedoka PW-161 i svjedoka PW-170.³⁵²⁸ Žalbena vijeće najprije napominje da **Bearin** argument da "Borovčanin nije bio prisutan kada je razgovor [...] navodno između Beare i Deronjića vođen"³⁵²⁹ ne predstavlja ništa drugo do nerazrađenu tvrdnju, te da ga stoga treba odbaciti. Žalbena vijeće zatim konstatuje da je razumni presuditelj o činjenicama mogao zaključiti da je Deronjićevo svjedočenje o postojanju i sadržaju niza sastanaka, kao i o **Bearinom** prisustvu, potkrijepljeno sljedećim: (1) Borovčaninovim svjedočenjem da je vidio **Bearu** i Deronjića u štabu Bratunačke brigade oko 20:00 sati i da ih je čuo kako se prepiru oko toga da li zarobljenike treba dovesti u Bratunac;³⁵³⁰ i (2) svjedočenjem M. Nikolića da je vidio **Bearu** u centru Bratunca oko 20:30 sati i da je neko vrijeme nakon toga vidio **Bearu** i Deronjića u prostorijama SDS-a Bratunac i čuo ih kako se prepiru u vezi sa sudbinom zarobljenika.³⁵³¹ Naime, i Borovčanin i M. Nikolić preciziraju

³⁵²² V. Prvostepena presuda, par. 1264, 1270-1271. V. takođe gore, par. 86-87, 90.

³⁵²³ Drugostepena presuda u predmetu *Lukić i Lukić*, par. 565 i izvori na koje se tamo poziva.

³⁵²⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Lukić i Lukić*, par. 570; Drugostepena presuda u predmetu *Haradinaj i drugi*, fusnota 252; Drugostepena presuda po navodima o nepoštovanju suda u predmetu *Haraqija i Morina*, par. 61-62.

³⁵²⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 807; Drugostepena presuda po navodima o nepoštovanju suda u predmetu *Haraqija i Morina*, par. 61-62, 64; Odluka po žalbi u predmetu *Prlić i drugi* iz novembra 2007., par. 52-53, 58-59. V. gore, par. 96.

³⁵²⁶ Odluka u predmetu *Popović i drugi* od 14. decembra 2007., par. 48; Odluka po žalbi u predmetu *Prlić i drugi* iz novembra 2007., par. 58-59; Odluka u predmetu *Martić* od 14. septembra 2006., par. 20. V. Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 807.

³⁵²⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Kordić i Čerkez*, par. 274.

³⁵²⁸ Prvostepena presuda, par. 1264-1271.

³⁵²⁹ Žalbeni pretres, AT. 194 (3. decembar 2013.).

³⁵³⁰ Prvostepena presuda, par. 1265, 1270.

³⁵³¹ Prvostepena presuda, par. 1266, 1270.

da je predmet neslaganja tokom prepirke Beare i Deronjića bilo to da li zarobljenike treba prebaciti iz Bratunca. Borovčanin je rekao da je Deronjić bio za to, a da **Beara** nije.³⁵³² M. Nikolić je takođe obrazložio da je Deronjića brinulo to da zarobljenici predstavljaju bezbjednosnu prijetnju i da nije želio da oni budu ubijeni u Bratuncu ili okolini, kao i da se "otvoreno razgovaralo o operaciji ubijanja".³⁵³³ Najzad, u vezi s **Bearinom** tvrdnjom da je Pretresno vijeće pogriješilo kada se radi potkrepe Deronjićevog svjedočenja oslonilo na Razgovor s Borovčaninom – jer Borovčanin nije rekao da je ikada čuo da je **Beara** upotrijebio riječi "pobijte ih sve" – Žalbeno vijeće podsjeća da svjedočenja ne moraju biti identična da bi bila potkrepljujuća, te stoga ne nalazi meritum u tom argumentu.³⁵³⁴

1224. Što se tiče Karadžićevog presretnutog razgovora, koji pokazuje da je Karadžić dao Deronjiću uputstva u vezi s tim šta da se radi s hiljadama zarobljenika u Bratuncu, neposredno prije niza sastanaka na kojima se razgovaralo o sudbini tih istih zarobljenika,³⁵³⁵ Žalbeno vijeće zaključuje da, iako Karadžićev presretnuti razgovor, ako se posmatra izolovano, možda nije dovoljan da potkrijepi Deronjićevo svjedočenje, **Beara** nije pokazao da se razumni presuditelj o činjenicama nije mogao osloniti na njega kao na jedan od nekoliko potkrepljujućih dokaza.

1225. Posljednje dijelove ovog korpusa dokaza – svjedočenje svjedoka PW-161 i svjedočenje svjedoka PW-170 – Žalbeno vijeće prima na znanje i primjećuje da su oba svjedoka svjedočila pod zakletvom i da ih je **Beara** unakrsno ispitaio.³⁵³⁶ Iako ti svjedoci nisu potvrdili da je bilo te konkretne prepirke **Beare** i Deronjića, obojica su izjavila da su te iste večeri prisustvovala sastancima s **Bearom**, Deronjićem ili M. Nikolićem, tokom kojih se razgovaralo o operaciji pokopavanja. Svjedok PW-161 je u svjedočenju rekao da je bio na dva sastanka održana u prostorijama SDS-a Bratunac: (1) dana 13. jula 1995. oko 21:30 sati, na kojem su **Beara** i još dvojica oficira VRS-a bili u uredu samog Deronjića, ali Deronjić nije bio prisutan; i (2) po povratku u prostorije SDS-a Bratunac oko 01:00 ili 02:00 sati 14. jula 1995., kojem je **Beara** prisustvovao i na kojem mu je naredio da pronade mjesto za pokopavanje.³⁵³⁷ Svjedok PW-170 je u svjedočenju rekao da se u prostorije SDS-a Bratunac javio oko 21:00 ili 21:30 sati 13. jula 1995. i da je tamo

³⁵³² Prvostepena presuda, par. 1265. V. DP P02853, Transkript razgovora koji je tužilaštvo obavilo s Borovčaninom, 11. i 12. mart 2002., str. 83, 92.

³⁵³³ Prvostepena presuda, par. 1266. V. Momir Nikolić, DP C00001, Izjava o činjenicama i prihvatanje krivice, 6. maj 2003., str. 6; Momir Nikolić, T. 32941-32942, 32944 (21. april 2009.).

³⁵³⁴ V. gore, par. 1115 i fusnota 3238.

³⁵³⁵ Prvostepena presuda, par. 1264, 1270. V. DP P01149a (povjerljivo).

³⁵³⁶ V. svjedok PW-161, T. 9354-9558 (23.-27. mart 2007.); svjedok PW-170, T. 17847-17919 (zatvorena sjednica) (19. novembar 2007.). **Beara** osporava svjedočenje svjedoka PW-161 u jednom drugom dijelu svog Žalbenog podneska. V. dolje, par. 1239.

³⁵³⁷ Prvostepena presuda, par. 1267. V. svjedok PW-161, T. 9362, 9366, 9369-9370 (23. mart 2007.); T. 9433-9434 (26. mart 2007.); T. 9485-9488 (27. mart 2007.).

vidio Deronjića i dvojicu oficira u uniformi, ali ne i **Bearu**.³⁵³⁸ Svjedok PW-170 je takođe rekao da je, po povratku u prostorije SDS-a Bratunac negdje iza ponoći, vidio Deronjića i dvojicu oficira u uniformi, a da je M. Nikolić bio prisutan ili na prvom ili na drugom sastanku.³⁵³⁹

1226. **Beara** osporava Razgovor s Borovčaninom na osnovu toga što je neprovjeren i nije dat pod zakletvom, ali dalje ne razrađuje taj argument.³⁵⁴⁰ Žalbeno vijeće podsjeća da je odbacilo **Bearine** druge prigovore na Razgovor s Borovčaninom i da je zaključilo da u tom prigovoru nema novog argumenta.³⁵⁴¹ Žalbeno vijeće takođe napominje da pretresno vijeće, kada ocjenjuje težinu koju će pridati dokazu, uzima u obzir da li je taj dokaz provjeren putem unakrsnog ispitivanja ili da li je dat pod zakletvom, imajući u vidu spis prvostepenog postupka u cijelosti.³⁵⁴² Pri toj ocjeni, kada se jedan neprovjereni dokaz koristi za potkrepu drugog neprovjerenog dokaza, pretresno vijeće mora ispoljiti oprez kako bi se postaralo da zaključci koji su neophodni za izricanje osuđujuće presude ne počivaju isključivo ili u odlučujućoj mjeri na neprovjerenom dokazu.³⁵⁴³ U ovom slučaju, Razgovor s Borovčaninom je bio samo jedan od nekoliko dokaza – od kojih su mnogi bili provjereni putem unakrsnog ispitivanja ili dati pod zakletvom – koji potkrepljuju Deronjićevo neprovjereno svjedočenje.³⁵⁴⁴ Žalbeno vijeće stoga zaključuje da **Beara** nije pokazao da se razumni presuditelj o činjenicama nije mogao osloniti na Razgovor s Borovčaninom.

1227. Što se tiče pouzdanosti svjedočenja M. Nikolića, Žalbeno vijeće podsjeća da je odbacilo **Bearin** prigovor na njegovu ukupnu vjerodostojnost,³⁵⁴⁵ te će stoga razmotriti samo da li je Pretresno vijeće pogriješilo kada se oslonilo na to svjedočenje radi potkrepe Deronjićevog svjedočenja.³⁵⁴⁶ U vezi s tim, Žalbeno vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće, iako je navelo da treba ispoljiti oprez pri pridavanju težine svjedočenju M. Nikolića, takođe zauzelo stav da njegovo svjedočenje ima dokaznu vrijednost i da zaslužuje da se uzme u obzir tamo gdje je relevantno.³⁵⁴⁷ Žalbeno vijeće zaključuje da **Beara** nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama nije mogao prihvatiti svjedočenje M. Nikolića u vezi s nizom sastanaka na osnovu toga što je ono dosljedno, što ga u velikoj mjeri inkriminira (što doprinosi njegovoj pouzdanosti) i što je potkrijepljeno svjedočenjima svjedoka PW-161, svjedoka PW-170, Borovčanina i Deronjića.³⁵⁴⁸

³⁵³⁸ Prvostepena presuda, par. 1268. V. DP P02960 (povjerljivo), BT. 7873, 7900-7901.

³⁵³⁹ Prvostepena presuda, par. 1268. V. svjedok PW-170, T. 17861-17862 (zatvorena sjednica) (19. novembar 2007.); svjedok PW-170, DP P02960 (povjerljivo), BT. 7875-7876, 7901-7902.

³⁵⁴⁰ Bearin žalbeni podnesak, par. 84.

³⁵⁴¹ V. gore, par. 190-191.

³⁵⁴² V. gore, par. 1222.

³⁵⁴³ V. gore, par. 96.

³⁵⁴⁴ V. gore, par. 1223-1225.

³⁵⁴⁵ V. gore, par. 179-181.

³⁵⁴⁶ V. Prvostepena presuda, par. 1270.

³⁵⁴⁷ Prvostepena presuda, par. 51, 53.

³⁵⁴⁸ V. Prvostepena presuda, par. 1266, 1269.

1228. Što se tiče **Bearine** tvrdnje da Pretresno vijeće nije dalo razumno obrazloženje za to što je dalo prednost svjedočenju M. Nikolića nad Deronjićevim svjedočenjem, Žalbeno vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće uzelo u obzir protivrječne dokaze, ali je, "pošto je razmotrilo *sve okolnosti i dokaze*, [...] prihvat[ilo] verziju Momira Nikolića da je on prisustvovao tom sastanku".³⁵⁴⁹ Kako je Žalbeno vijeće ranije primijetilo, svjedoci svjedoče o onome što su vidjeli ili čuli s određene povoljne pozicije u vrijeme događaja.³⁵⁵⁰ Na pretresnom vijeću je da ocijeni nedosljednosti u svjedočenju svjedoka ili nepodudarnosti između svjedočenja više svjedoka, da razmotri da li je dotično svjedočenje uzeto u cijelosti pouzdano i vjerodostojno i najzad da prihvati ili odbaci suštinske karakteristike svjedočenja.³⁵⁵¹ Žalbeno vijeće napominje da je u ovom slučaju Pretresno vijeće priznalo da korpus dokaza na koji se oslonilo sadrži određene nedosljednosti, kao i neke nepodudarnosti u vezi s tim o čemu se razgovaralo i ko je učestvovao u sastancima, ali je zaključilo da je tema ostala u suštini ista, kao i činjenica da je **Beara** prisustvovao i aktivno učestvovao u tim razgovorima.³⁵⁵² Žalbeno vijeće zaključuje da **Beara** nije pokazao da bi se težina koja pridana svjedočenju M. Nikolića u vezi sa sadržajem sastanka održanog 13. jula 1995. bitno promijenila da se ono, kako tvrdi **Beara**, zasnivalo na informacijama koje je M. Nikolić kasnije saznao od njega, a ne zahvaljujući tome što je prisustvovao sastanku, kako je zaključilo Pretresno vijeće. Žalbeno vijeće stoga zaključuje da **Beara** nije pokazao da se razumni presuditelj o činjenicama nije mogao osloniti na svjedočenje M. Nikolića kao na jedan od nekoliko dokaza koji potkrepljuju Deronjićevo svjedočenje.

1229. U svjetlu ove analize, Žalbeno vijeće zaključuje da zaključak Pretresnog vijeća da je **Beara** prisustvovao nizu sastanaka na kojima se razgovaralo o operaciji ubistva nije počivao u odlučujućoj mjeri na neprovjerenim dokazima. Umjesto toga, Pretresno vijeće se oslonilo na korpus *uzajamno* potkrepljujućih dokaza, koji su uključivali Karadžićev presretnuti razgovor i svjedočenja svjedoka PW-161, svjedoka PW-170 i M. Nikolića. Osim toga, zaključku Pretresnog vijeća dodatno govore u prilog svjedočenja, doduše neprovjerena, Deronjića i Borovčanina.³⁵⁵³ Shodno tome, Žalbeno vijeće odbacuje taj aspekt **Bearine** žalbene osnove 6.

1230. Žalbeno vijeće primjećuje da su jedini argumenti koji potkrepljuju **Bearinu** žalbenu osnovu 15 oni koje on nastoji da uključi pozivajući se na svoju žalbenu osnovu 6. Iz razloga izloženih gore

³⁵⁴⁹ Prvostepena presuda, par. 1270 i fusnota 4166 (naglasak dodat).

³⁵⁵⁰ V. Drugostepena presuda u predmetu *Karera*, par. 173.

³⁵⁵¹ Drugostepena presuda u predmetu *Nizeyimana*, par. 174; Drugostepena presuda u predmetu *Munyakazi*, par. 71. V. gore, par. 137.

³⁵⁵² Prvostepena presuda, par. 1271 i fusnota 4167.

³⁵⁵³ V. gore, par. 1222-1223.

u tekstu u vezi s njegovom žalbenom osnovom 6,³⁵⁵⁴ Žalbeno vijeće stoga odbacuje i taj aspekt **Bearine** žalbene osnove 15.

(iii) Navodi o greškama u vezi s Bearinim uticajem na VRS i civilne vlasti (osnova 15, djelimično)

1231. Pretresno vijeće je utvrdilo da je **Beara** imao ključnu ulogu u koordiniranju i omogućavanju prevoza, pogubljenja i pokopavanja zarobljenika u saradnji s lokalnim civilnim vlastima, Bratunačkom brigadom i Zvorničkom brigadom.³⁵⁵⁵ Pretresno vijeće se potom oslonilo na taj zaključak u prilog izvođenju dva zaključka u vezi s **Bearinim** doprinosom UZP-u ubistva: (1) da je od jutra 12. jula 1995. nadalje **Beara** imao ključnu ulogu u orkestriranju operacije ubistva tako što je planirao, koordinirao i nadzirao zatočavanje, prevoz, pogubljenje i pokopavanje vojno sposobnih muškaraca, bosanskih Muslimana,³⁵⁵⁶ i (2) da se **Bearin** uticaj protezao preko raznih komponenti VRS-a do nadležnih civilnih organa vlasti.³⁵⁵⁷

1232. **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku i zloupotrijebilo svoje diskreciono ovlaštenje pri primjeni standarda UZP-a.³⁵⁵⁸ U prigovoru na zaključak da je značajno doprinio zajedničkom cilju ubistva time što je koordinirao razne komponente VRS-a i nadležne civilne organe vlasti, **Beara** tvrdi, između ostalog, da je Pretresno vijeće zanemarilo sva vjerodostojna svjedočenja i zaključke koji su bili u suprotnosti s tim zaključkom.³⁵⁵⁹ On takođe tvrdi da nijedan neposredni dokaz ne potkrepljuje taj zaključak.³⁵⁶⁰ Tužilaštvo u odgovoru navodi da **Bearin** argument treba odbaciti bez razmatranja.³⁵⁶¹

1233. Žalbeno vijeće primjećuje da **Beara** ne samo da nije razradio svoje argumente, već iznosi i uopštene tvrdnje, a pritom ne navodi jasno koje dokaze osporava. Naime, **Beara** tvrdi da su "izvjesni civilni organi vlasti [njega] lažno optužili zbog vlastitog učešća u zločinima", ali navodi samo neodređene reference na svoje ranije argumente.³⁵⁶² U vezi s tim, Žalbeno vijeće podsjeća da je razmotrilo i odbacilo argumente iznesene u okviru žalbenih osnova 5, 6 i 8 i da u tom prigovoru nije našlo nikakve nove argumente.³⁵⁶³ **Beara** iznosi podjednako neodređenu tvrdnju, bez ikakvih

³⁵⁵⁴ V. gore, par. 1222-1229.

³⁵⁵⁵ Prvostepena presuda, par. 1271.

³⁵⁵⁶ Prvostepena presuda, par. 1299 i fusnota 4273.

³⁵⁵⁷ Prvostepena presuda, par. 1300 i fusnota 4276.

³⁵⁵⁸ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 175.

³⁵⁵⁹ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 175, par. 180.

³⁵⁶⁰ Bearin žalbeni podnesak, par. 180.

³⁵⁶¹ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 174.

³⁵⁶² Bearin žalbeni podnesak, par. 180 i fusnota 238, gdje se samo upućuje na žalbene osnove 5, 6 i 8, bez konkretnog upućivanja na bilo koji od više od 90 paragrafa argumentacije sadržanih u te tri žalbene osnove. V. Bearin žalbeni podnesak, par. 37-115, 128-139.

³⁵⁶³ V. gore, par. 191; dolje, par. 1257-1259, 1265, 1268, 1273, 1278, 1284, 1291.

referenci, da zaključke Pretresnog vijeća ne mogu potkrepljivati svjedočenja "ovog tijesno povezanog kruga prijatelja".³⁵⁶⁴ Žalbeno vijeće stoga zaključuje da je opravdano odbaciti **Bearine** tvrdnje jer nije razradio svoju argumentaciju i jer nije konkretno uputio na dokaze u spisu prvostepenog postupka. U vezi s **Bearinim** argumentom da je zaključak Pretresnog vijeće pogrešan samo zato što ga ne potkrepljuju neposredni dokazi, Žalbeno vijeće ponavlja da pretresno vijeće, u slučaju kada se na osnovu posrednih dokaza van razumne sumnje uvjeri u nešto, ništa ne sprečava da se osloni na te posredne dokaze u prilog nekom zaključku.³⁵⁶⁵ Shodno tome, taj aspekt **Bearine** žalbene osnove 15 se odbacuje.

(iv) Bearina uključenost u razne aspekte provođenja plana (osnova 15, djelimično)

1234. Pretresno vijeće je zaključilo da je **Beara** bio uključen u pronalaženje lokacija, obezbjeđenje ljudstva i opreme i nadziranje praktičnog provođenja plana na pojedinačnim lokacijama na kojima je vršeno ubijanje.³⁵⁶⁶

1235. **Beara** iznosi prigovor na činjenične zaključke u osnovi tog zaključka tako što osporava oslanjanje Pretresnog vijeća na svjedočenja Čelanovića, Deronjića, M. Nikolića, Stojanovića, svjedoka PW-104, svjedoka PW-161, svjedoka PW-162/Davidovića i svjedoka PW-168, za koja generalno tvrdi da su nepouzdana.³⁵⁶⁷ Žalbeno vijeće podsjeća da je odbacilo **Bearine** ranije prigovore koji se odnose na vjerodostojnost tih svjedoka,³⁵⁶⁸ te će se stoga osvrnuti samo na to da li je Pretresno vijeće postupilo razumno kada se oslonilo na svjedočenja koja se odnose na pobijani zaključak.

a. Da li je Beara bio uključen u pronalaženje lokacija

1236. U okviru prigovora na pobijani zaključak, **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je svoj zaključak da je on bio uključen u određivanje ciglane kao potencijalne lokacije koja će se koristiti tokom operacije ubistva zasnovalo isključivo na Deronjićevoj nepouzdanoj izjavi.³⁵⁶⁹ **Beara** takođe tvrdi da Deronjićeva izjava nije potkrijepljena onako kako bi trebalo da budu pitanja koja su ključna za osuđujuću presudu. On u vezi s tim sugeriše da, s obzirom na to da je Pretresno

³⁵⁶⁴ Bearin žalbeni podnesak, par. 180.

³⁵⁶⁵ V. gore, fusnota 2791.

³⁵⁶⁶ Prvostepena presuda, par. 1300.

³⁵⁶⁷ Bearin žalbeni podnesak, par. 181-187. V. takođe žalbeni pretres, AT. 253-254, 256 (3. decembar 2013.), gdje se osporavaju svjedočenja svjedoka Čelanovića i Deronjića.

³⁵⁶⁸ V. gore, par. 91, 150, 181, 191, 390.

³⁵⁶⁹ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 175, par. 181. V. takođe žalbeni pretres, AT. 158-159 (2. decembar 2013.); AT. 253, 256 (3. decembar 2013.).

vijeće zaključilo da je pronalaženje lokacija predstavljalo ključni element njegovog doprinosa UZP-u ubistva, ta nepotkrijepljenost predstavlja grešku koja je dovela do neostvarenja pravde.³⁵⁷⁰

1237. Tužilaštvo u odgovoru navodi da se zaključak Pretresnog vijeća da je **Beara** određivao lokacije ne temelji isključivo na Deronjićevom svjedočenju da je **Beara** 14. jula 1995. bio u ciglani, te ukazuje na više zaključaka koji pokazuju da je **Beara** učestvovao u određivanju lokacija.³⁵⁷¹ Tužilaštvo tvrdi da se **Beara** nije osvrnuo na druge dokaze na koje se Pretresno vijeće oslonilo i da nije pokazao zašto nijedno razumno pretresno vijeće nije moglo izvesti taj zaključak.³⁵⁷²

1238. Žalbeno vijeće primjećuje da se Pretresno vijeće, iako je smatralo da pronalaženje lokacija predstavlja element **Bearinog** doprinosa UZP-u ubistva, nije u prilog tom zaključku eksplicitno oslonilo na svoje konstatacije u vezi s ciglanom.³⁵⁷³ Umjesto toga, Pretresno vijeće se oslonilo na nekoliko drugih zaključaka,³⁵⁷⁴ a **Beara** se u ovom prigovoru ne bavi ni jednim od njih. Žalbeno vijeće stoga zaključuje da **Beara** nije pokazao kako su navodne greške u vezi s ciglanom uticale na zaključke u vezi s njegovim doprinosom UZP-u ubistva. Shodno tome, Žalbeno vijeće odbacuje taj aspekt **Bearine** žalbene osnove 15.

b. Da li je Beara bio uključen u obezbjeđenje opreme i ljudstva

1239. U okviru prigovora na pobijani zaključak, **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je svoj zaključak da je on obezbijedio ljudstvo i opremu za operaciju ubistva zasnovalo na razgovorima o mehanizaciji korištenoj za pokopavanje.³⁵⁷⁵ **Beara** tvrdi da, čak i da je on vodio te razgovore, kako su u svojim svjedočenjima rekli svjedok PW-161, svjedok PW-162/Davidović i svjedok PW-104, Pretresno vijeće nije pronašlo nikakve neposredne dokaze niti se oslonilo na njih kako bi utvrdilo da se ti razgovori odnose na pokopavanje pogubljenih zarobljenika, a ne pripadnika ABiH ubijenih u legitimnim borbenim dejstvima.³⁵⁷⁶ **Beara** u vezi s tim ponavlja svoj raniji argument da je svjedok PW-161 u svjedočenju rekao da je mehanizacija pomenuta u ovom razgovoru korištena za pokopavanje leševa iz šume blizu Ravnog Buljima, Kamenice i Pobuđa u masovnoj grobnici u Glogovi.³⁵⁷⁷ **Beara** zatim upućuje na svjedočenje M. Nikolića da je svjedok PW-161 slagao kada je u svjedočenju rekao da je **Beara** učestvovao u pokopavanjima u Glogovi, a

³⁵⁷⁰ Bearin žalbeni podnesak, par. 181.

³⁵⁷¹ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 175-176.

³⁵⁷² Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 177.

³⁵⁷³ Prvostepena presuda, par. 1300 i fusnota 4277, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1271, gdje se navodi da se ono oslanja na "gorenavedene dokaze". Žalbeno vijeće smatra da se to odnosi na dokaze razmotrene u poglavlju V, odjeljak B.4(c)(ii)(b), odnosno u paragrafima 1255-1270. Pobijani zaključci u vezi s ciglanom sadržani su u paragrafu 1275 Prvostepene presude.

³⁵⁷⁴ Prvostepena presuda, par. 1257, 1264, 1266.

³⁵⁷⁵ Bearin žalbeni podnesak, par. 182-184.

³⁵⁷⁶ Bearin žalbeni podnesak, par. 182. V. takođe Prvostepena presuda, par. 1267, 1273-1274, 1278.

³⁵⁷⁷ Bearin žalbeni podnesak, par. 184. V. gore, par. 1206.

potom tvrdi da je nerazumno osloniti se samo na one dijelove svjedočenja svjedoka PW-161 i M. Nikolića koji idu u prilog osuđujućoj presudi, a istovremeno zanemariti one dijelove koji idu u prilog njegovoj oslobađajućoj presudi.³⁵⁷⁸ **Beara** tvrdi da je spekulativno oslanjati se na svjedočenje svjedoka PW-162/Davidovića u vezi sa Sastankom u prostorijama SDS-a Bratunac u jutarnjim satima 14. jula 1995. budući da je taj svjedok u svjedočenju rekao da **Beara** nije bio čak ni u prostoriji dok je on s oficirima razgovarao o situaciji u vezi s građevinskom mehanizacijom.³⁵⁷⁹ Najzad, **Beara**, pozivanjem na njih, ponovo navodi i uključuje svoje ranije prigovore na to što se Pretresno vijeće oslonilo na svjedočenja svjedoka PW-104, svjedoka PW-161 i svjedoka PW-162/Davidovića i na njegovu navodnu identifikaciju od strane tih svjedoka.³⁵⁸⁰

1240. Tužilaštvo u odgovoru tvrdi da se Pretresno vijeće razumno oslonilo na nekoliko uzajamno potkrepljujućih dokaza kada je zaključilo da je **Beara** doprinio obezbjeđivanju ljudstva i opreme.³⁵⁸¹ Tužilaštvo se takođe protivi **Bearinom** argumentu da je on samo nadzirao pokopavanje žrtava legitimnih borbenih dejstava.³⁵⁸² Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće primjereno ocijenilo vjerodostojnost svjedoka PW-161 i navodi da se njegovo svjedočenje podudara sa svjedočenjima drugih svjedoka.³⁵⁸³ Tužilaštvo takođe tvrdi da se Pretresno vijeće s pravom oslonilo na svjedočenje svjedoka PW-162/Davidovića kao dalji dokaz **Bearine** uloge u operaciji ubistva.³⁵⁸⁴ Tužilaštvo tvrdi da **Beara** ponavlja argument iz prvostepenog postupka da je svjedok PW-104 nepouzdan, pri čemu nije pokazao nikakvu grešku, pa taj argument treba odbaciti bez razmatranja.³⁵⁸⁵

1241. Žalbeno vijeće se nije uvjerilo u **Bearin** argument da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je svoj zaključak da je on bio uključen u obezbjeđenje ljudstva i opreme za operaciju ubistva zasnovalo na razgovorima o mehanizaciji korištenoj za pokopavanja. Isto tako, Žalbeno vijeće se nije uvjerilo u njegov argument da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je izvelo taj zaključak bez neposrednih dokaza da su pokopani leševi bili tijela žrtava operacije ubistva, a ne legitimnih borbenih dejstava. Žalbeno vijeće podsjeća da je **Beara** u vrijeme kada se raspitivao i izdavao naređenja morao znati za potrebu da se obezbijedi oprema za pokopavanje leševa koji su bili posljedica provođenja plana ubistva.³⁵⁸⁶ Stoga za konačni zaključak nije relevantno to što je bilo potrebno pokopati i jedan broj tijela žrtava legitimnih borbenih dejstava budući da postoji mnoštvo

³⁵⁷⁸ Bearin žalbeni podnesak, par. 184.

³⁵⁷⁹ Bearin žalbeni podnesak, par. 183.

³⁵⁸⁰ Bearin žalbeni podnesak, par. 182. V. gore, par. 389, 1206; dolje, par. 1267.

³⁵⁸¹ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 178-179.

³⁵⁸² Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 183. V. takođe žalbeni pretres, AT. 227-228 (3. decembar 2013.).

³⁵⁸³ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 180.

³⁵⁸⁴ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 181.

³⁵⁸⁵ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 182.

³⁵⁸⁶ V. gore, par. 1213.

posrednih dokaza koji potvrđuju da je mehanizacija bila potrebna za pokopavanje tijela žrtava operacije ubistva.³⁵⁸⁷

1242. Što se tiče osporenih svjedočenja, Žalbeno vijeće najprije podsjeća da je već razmotrilo i odbacilo **Bearine** argumente kojima osporava svjedočenja svjedoka PW-104, svjedoka PW-161 i svjedoka PW-162/Davidovića.³⁵⁸⁸ Žalbeno vijeće stoga odbacuje argumente koje on, pozivanjem na njih, ovdje ponovo navodi i uključuje, iz istih razloga kao i u odjeljku o dokazima o identifikaciji.³⁵⁸⁹ Isto tako, Žalbeno vijeće primjećuje da su jedini argumenti koji potkrepljuju **Bearin** prigovor na oslanjanje Pretresnog vijeća na svjedočenje svjedoka PW-104 oni iz jednog drugog odjeljka njegovog podneska, koje on ovdje, pozivanjem na njih, ponovo navodi i uključuje.³⁵⁹⁰ Žalbeno vijeće stoga odbacuje te argumente iz istih razloga koji su navedeni u nastavku ovog odjeljka.³⁵⁹¹

1243. Što se tiče **Bearinog** argumenta da je Pretresno vijeće postupilo nerazumno kada se selektivno oslonilo na svjedočenja svjedoka PW-161 i M. Nikolića, Žalbeno vijeće ponavlja da razumni presuditelj o činjenicama može prihvatiti neke dijelove svjedočenja nekog svjedoka, a druge odbaciti.³⁵⁹² Žalbeno vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće u ovom slučaju razmotrilo oprečne prikaze u vezi s **Bearinim** učešćem u pokopavanju leševa u Glogovi i zaključilo da je prikaz svjedoka PW-161, koji se zasniva na saznanjima iz prve ruke, a ne na spekulacijama (kao što je bio slučaj sa svjedočenjem M. Nikolića), pouzdan.³⁵⁹³ Žalbeno vijeće smatra da **Beara** samo tvrdi da je Pretresno vijeće trebalo da se osloni na neke dijelove svjedočenja svjedoka PW-161 i M. Nikolića, a da pritom ne pokazuje da je ono pogriješilo.

1244. Što se tiče oslanjanja na svjedočenje svjedoka PW-162/Davidovića, Pretresno vijeće je zaključilo da je **Beara** od večernjih sati 13. jula do jutarnjih sati 14. jula 1995. redovno komunicirao sa svjedokom PW-161 u vezi s logističkom podrškom za operaciju pokopavanja.³⁵⁹⁴ Na primjer, **Beara** se raspitivao kod svjedoka PW-161 o raspoloživosti mehanizacije i ljudstva, rekao je svjedoku PW-161 da ode u Miliće, gdje je trebalo pokopati veliki broj leševa, i naredio mu je da s jednim vojnim policajcem pronade mjesto za pokopavanje.³⁵⁹⁵ **Beara** je problem mehanizacije potrebne za iskopavanje grobnica u Glogovi riješio istog jutra: (1) kada je zamolio svjedoka PW-162/Davidovića da ide u drugu kancelariju u prostorijama SDS-a Bratunac, gdje su bili neki

³⁵⁸⁷ V. gore, par. 1213.

³⁵⁸⁸ V. gore, par. 191, 389-390.

³⁵⁸⁹ V. gore, par. 390.

³⁵⁹⁰ Bearin žalbeni podnesak, par. 182.

³⁵⁹¹ V. dolje, par. 1268.

³⁵⁹² V. gore, fusnota 3265.

³⁵⁹³ Prvostepena presuda, par. 1273 i fusnota 4176.

³⁵⁹⁴ Prvostepena presuda, par. 1267, 1273.

ljudi koji su željeli da s njim razgovaraju; (2) kada su oficiri u toj drugoj kancelariji pitali svjedoka PW-162/Davidovića koja preduzeća u Bratuncu imaju građevinske mašine; (3) kada je svjedok PW-162/Davidović oficirima rekao da ciglana ima jedan utovarivač ULT, a da komunalno preduzeće ima jedan SKIP, malu mašinu koja se koristi za kopanje; i (4) kada je svjedok PW-162/Davidović nazvao ciglanu i obećao oficirima da će ta mehanizacija biti na raspolaganju.³⁵⁹⁶ Konkretnije, u jutarnjim satima 14. jula 1995., kada pomoću utovarivača ULT poslatog u Glogovu nije mogla da se na odgovarajući način iskopa grobnica, svjedok PW-161 je o tome obavijestio **Bearu**. Žuti rovokopač s kašikom stigao je nakon što je **Beara** obećao svjedoku PW-161 da će ga poslati.³⁵⁹⁷ Značajno je da su i rovokopač i njegov rukovalac bili iz ciglane u Bratuncu.³⁵⁹⁸ Žalbeno vijeće stoga smatra da **Beara** nije pokazao da se, imajući u vidu dokaze o njegovim postupcima prije i nakon sastanka u prostorijama SDS-a Bratunac, razumni presuditelj o činjenicama nije mogao osloniti na svjedočenje svjedoka PW-162/Davidovića.

1245. Shodno tome, taj aspekt **Bearine** žalbene osnove 15 se odbacuje.

c. Da li je Beara bio uključen u nadziranje praktičnog provođenja plana na pojedinačnim lokacijama na kojima je vršeno ubijanje

1246. U okviru prigovora na pobijani zaključak, **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je svoj zaključak da je on nadzirao praktično provođenje plana ubistva na pojedinačnim lokacijama na kojima je vršeno ubijanje zasnovalo na nepouzdanim i posrednim dokazima.³⁵⁹⁹ On tvrdi da u nekim slučajevima dokazi predloženi u prvostepenom postupku zapravo pobijaju zaključak Pretresnog vijeća.³⁶⁰⁰ **Beara** najprije u prilog svom argumentu upućuje na svoj navodni sastanak s Čelanovićem u Bratuncu u večernjim satima 13. jula 1995.³⁶⁰¹ On tvrdi da taj razgovor s Čelanovićem, čak i da ga je bilo, govori protiv zaključka da je on nadzirao pogubljenja budući da obično značenje Čelanovićevog svjedočenja – da će zarobljenici biti ujutro prebačeni u zarobljenički logor – dokazuje da on nije znao ni za kakav plan ubistva, da nije u njemu učestvovao, niti mu je doprinio.³⁶⁰² **Beara** dalje tvrdi da se navodi protiv njega ne smiju koristiti kao dokaz van razumne sumnje da je on doprinio UZP-u ubistva, budući da Čelanovićevo svjedočenje protivrječi

³⁵⁹⁵ Prvostepena presuda, par. 1267.

³⁵⁹⁶ Prvostepena presuda, par. 1273-1274.

³⁵⁹⁷ Prvostepena presuda, par. 1273.

³⁵⁹⁸ Prvostepena presuda, par. 1273 i fusnota 4177. V. takođe gore, par. 1211-1212.

³⁵⁹⁹ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 175, par. 185; Bearina replika, par. 71.

³⁶⁰⁰ Bearin žalbeni podnesak, par. 185.

³⁶⁰¹ Bearin žalbeni podnesak, par. 185. Žalbeno vijeće napominje da se, iako **Beara** upućuje na paragraf 1259 Prvostepene presude u prilog svojim argumentima kojima osporava Čelanovićevo svjedočenje, u tom paragrafu ne pominje Čelanović. Tužilaštvo upućuje na paragraf 1262 Prvostepene presude u svom odgovoru na argumente u vezi s **Bearinim** razgovorom sa Čelanovićem o zarobljenicima. Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 185, fusnota 746. Žalbeno vijeće stoga smatra da je upućivanje na paragraf 1259 štamparska greška i da se misli na paragraf 1262.

³⁶⁰² Bearin žalbeni podnesak, par. 185. V. takođe žalbeni pretres, AT. 254 (3. decembar 2013.).

svjedočenju M. Nikolića da je **Bearu** vidio u Bratuncu 13. jula 1995. i da mu je rečeno da zarobljenike treba zatočiti na području Zvornika i pogubiti.³⁶⁰³ Drugo, **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da je on bio u Orahovcu 14. jula 1995.³⁶⁰⁴ On tvrdi da su svjedočenja koja su dali Stojanović i svjedok PW-168, na koje se Pretresno vijeće oslonilo u prilog tom zaključku, "nepouzdana i da im se ne može vjerovati", te da se na njih stoga ne može osloniti pri izvođenju zaključka da je on doprinio UZP-u ubistva.³⁶⁰⁵

1247. Tužilaštvo tvrdi da **Bearin** pokušaj da dekonstruiše dokaze tako što svjedočenja Čelanovića, Stojanovića i svjedoka PW-168 tumači izolovano od ukupnih dokaza treba odbaciti.³⁶⁰⁶ Tužilaštvo tvrdi da **Beara** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo.³⁶⁰⁷

1248. Žalbeno vijeće ponavlja da su odmjeravanje težine i ocjena dokaza prevashodno zadatak pretresnog vijeća i da će Žalbeno vijeće intervenisati samo u slučajevima kada nijedan razuman presuditelj o činjenicama nije mogao izvesti isti zaključak ili kada je zaključak potpuno pogrešan.³⁶⁰⁸ U ovom slučaju, **Beara** ponavlja ranije prigovore na ocjenu svjedočenja Čelanovića, M. Nikolića, Stojanovića i svjedoka PW-168 koju je dalo Pretresno vijeće, ali ne navodi dovoljnu potkrepu za svoje argumente i ne razrađuje ih.

1249. Osim toga, Žalbeno vijeće podsjeća da je razmotrilo i odbacilo slične argumente u **Bearinom** ranijem prigovoru na Čelanovićevo svjedočenje u vezi s njihovim susretom u Bratuncu u večernjim satima 13. jula 1995. i primjećuje da nije pronašlo nijedan novi argument u tom prigovoru.³⁶⁰⁹ Što se tiče navodne protivrječnosti između Čelanovićevo svjedočenja i svjedočenja M. Nikolića, Žalbeno vijeće ponavlja da će poštovati odluku pretresnog vijeća o razrješavanju nepodudarnosti između prikaza raznih svjedoka.³⁶¹⁰ U ovom slučaju, Žalbeno vijeće zaključuje da **Beara** nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama nije mogao izvesti pobijani zaključak. Taj aspekt argumenta stoga ne stoji.

1250. Žalbeno vijeće zaključuje da je **Bearina** neargumentovana tvrdnja da su svjedočenja Stojanovića i svjedoka PW-168 nepouzdana i da im se ne može vjerovati nedovoljna da se pokaže da je Pretresno vijeće pogriješilo. Dalje, Žalbeno vijeće podsjeća da je razmotrilo i odbacilo slične

³⁶⁰³ Bearin žalbeni podnesak, par. 186.

³⁶⁰⁴ Bearin žalbeni podnesak, par. 187, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1277.

³⁶⁰⁵ Bearin žalbeni podnesak, par. 187.

³⁶⁰⁶ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 184.

³⁶⁰⁷ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 185-186.

³⁶⁰⁸ V. gore, par. 20; fusnote 2740, 3264.

³⁶⁰⁹ V. gore, par. 1206-1208.

³⁶¹⁰ V. Drugostepena presuda u predmetu *Nizeyimana*, par. 174; Drugostepena presuda u predmetu *Ndindiliyimana i drugi*, par. 331; Drugostepena presuda u predmetu *Renzaho*, par. 355; Drugostepena presuda u predmetu *Gacumbitsi*, par. 70. V. takođe gore, par. 131.

argumente u **Bearinom** ranijem prigovoru na to što se Pretresno vijeće oslonilo na Stojanovićevo svjedočenje kada je zaključilo da je on bio u Orahovcu,³⁶¹¹ kao i u njegovom opštem prigovoru na vjerodostojnost svjedoka PW-168.³⁶¹² Budući da u ovom prigovoru nije razradio nove argumente, ovaj aspekt **Bearine** žalbene osnove 15 odbacuje se.

(v) Navodi o greškama u vezi s Bearinom saradnjom s učesnicima operacije ubijanja (osnove 6 i 15, obje djelimično)

1251. Pretresno vijeće je zaključilo da je **Beara** saradivao s učesnicima u operaciji ubijanja, uključujući **Popovića** i **Nikolića**.³⁶¹³ Pretresno vijeće se u prilog tom zaključku oslonilo na svoje konstatacije u vezi sa Sastankom od 14. jula, odnosno da su se **Popović**, **Beara** i **Nikolić** sastali u kasarni u preduzeću "Standard" oko 08:00 sati 14. jula 1995. i razgovarali o organizaciji i koordinaciji operacije ubistva.³⁶¹⁴ Pretresno vijeće se u prilog zaključcima u vezi sa Sastankom od 14. jula prvenstveno oslonilo na svjedočenje svjedoka M. Birčakovića.³⁶¹⁵

1252. **Beara** u okviru žalbene osnove 15 iznosi prigovor na zaključak Pretresnog vijeća da je značajno doprinio zajedničkom cilju ubistva.³⁶¹⁶ **Beara** osporava povezan zaključak da je saradivao i da se sastajao s drugim učesnicima u operaciji ubijanja,³⁶¹⁷ za koji tvrdi da se temelji na navodnom Sastanku od 14. jula.³⁶¹⁸ **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće, "bez bilo kakvih neposrednih dokaza ili potkrepe", pogrešno zaključilo da se na tom sastanku razgovaralo o planu ubistva.³⁶¹⁹

1253. **Beara** u okviru žalbene osnove 6 iznosi detaljniji prigovor na zaključak Pretresnog vijeća u vezi sa Sastankom od 14. jula.³⁶²⁰ On tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je taj zaključak zasnovalo isključivo na nepotkrijepljenom svjedočenju M. Birčakovića i navodi da je zanemarilo putni radni list za vozilo, za koji tvrdi da se kosi s prikazom M. Birčakovića.³⁶²¹ **Beara** takođe tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da se tokom tog navodnog sastanka razgovaralo

³⁶¹¹ V. gore, par. 1214-1215.

³⁶¹² V. gore, par. 143-150.

³⁶¹³ Prvostepena presuda, par. 1300.

³⁶¹⁴ Prvostepena presuda, par. 472, 1272. V. gore, par. 867.

³⁶¹⁵ Prvostepena presuda, fusnote 4168-4169, 4171.

³⁶¹⁶ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 175.

³⁶¹⁷ V. Prvostepena presuda, par. 1300.

³⁶¹⁸ Bearin žalbeni podnesak, par. 188. Žalbeno vijeće primjećuje da se **Beara**, iako upućuje na sastanak održan 13. jula 1995., kasnije poziva na paragraf 1300 Prvostepene presude, u kojem se govori o Sastanku od 14. jula. Žalbeno vijeće stoga smatra da je pominjanje 13. jula 1995. štamparska greška.

³⁶¹⁹ Bearin žalbeni podnesak, par. 188.

³⁶²⁰ Bearin žalbeni podnesak, par. 87-89.

³⁶²¹ Bearin žalbeni podnesak, par. 87, 89; Bearina replika, par. 39.

o pojedinostima operacije ubijanja.³⁶²² On tvrdi da je Pretresno vijeće nerazumno izvelo taj zaključak bez ikakvih dokaza koji bi to potkrijepili.³⁶²³

1254. Tužilaštvo u odgovoru tvrdi da je Pretresno vijeće zaključak da je **Beara** saradivao s drugim učesnicima u operaciji ubistva zasnovalo na mnoštvu uzajamno potkrepljujućih dokaza.³⁶²⁴ Što se tiče Sastanka od 14. jula, tužilaštvo tvrdi da se Pretresno vijeće s pravom oslonilo na svjedočenje M. Birčakovića i zaključilo da se na tom sastanku, s obzirom na vrijeme njegovog održavanja i položaj i postupke njegovih učesnika, razgovaralo o operaciji ubijanja.³⁶²⁵

1255. Žalbeno vijeće napominje da je M. Birčaković u svjedočenju rekao da se u jutarnjim satima 14. jula 1995. odvezao vozilom opel rekord iz kasarne u preduzeću "Standard" na IKM u Kitovnicama, gdje je pokupio **Nikolića**, koji je trebalo da prisustvuje sastanku s **Bearom** i **Popovićem**, i da je, kada su se otprilike pola sata kasnije vratili u kasarnu u preduzeću "Standard", **Nikolić** prisustvovao tom sastanku.³⁶²⁶ Kada mu je predodčen putni radni list za vozilo opel rekord,³⁶²⁷ M. Birčaković je u svjedočenju rekao da on "ne odražav[a] baš stvarnost gdje se išlo i kako je se išlo. [...] Na primjer, [...] nema nikako da sam išao na IKM [u Kitovnicama], na primjer taj dan, a taj dan je išlo se [na IKM u Kitovnicama]."³⁶²⁸

1256. Žalbeno vijeće preliminarno primjećuje da **Beara** u jednom dijelu svoje žalbene osnove 6 iznosi prigovor na zaključak u vezi sa Sastankom od 14. jula koji se nalazi u odjeljku Prvostepene presude koji se tiče **Nikolićeve** odgovornosti, a ne njegove.³⁶²⁹ Žalbeno vijeće naglašava da se, iako taj zaključak odražava zaključak na koji se Pretresno vijeće oslonilo kada je utvrđivalo **Bearinu** krivicu, Pretresno vijeće nije formalno oslonilo na taj konkretan zaključak kada je diskutovalo o **Bearinoj** odgovornosti.³⁶³⁰ Shodno tome, Žalbeno vijeće odbacuje taj dio **Bearine** žalbene osnove 6.

1257. Što se tiče **Bearinog** argumenta da je Pretresno vijeće zanemarilo putni radni list za vozilo, Žalbeno vijeće napominje da se zanemarivanje može pokazati kada se pretresno vijeće ne osvrne na dokaze koji su očito relevantni za neki zaključak,³⁶³¹ ali da se u ovom slučaju, doduše bez

³⁶²² Bearin žalbeni podnesak, par. 88, 115.

³⁶²³ Bearin žalbeni podnesak, par. 88-89.

³⁶²⁴ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 187.

³⁶²⁵ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 96.

³⁶²⁶ Milorad Birčaković, T. 11014-11015 (7. maj 2007.); T. 11090-11091 (8. maj 2007.).

³⁶²⁷ DP P00296, Putni radni list za opel rekord P-4528, str. 4.

³⁶²⁸ Milorad Birčaković, T. 11052-11053 (7. maj 2007.).

³⁶²⁹ Bearin žalbeni podnesak, par. 115, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1404.

³⁶³⁰ V. Prvostepena presuda, par. 1272 (zaključci u vezi sa Sastankom od 14. jula koji se tiču **Bearine** odgovornosti), 1404 (zaključci u vezi sa Sastankom od 14. jula koji se tiču **Nikolićeve** odgovornosti).

³⁶³¹ V. gore, fusnota 2661.

objašnjenja, Pretresno vijeće poziva na dokaze za koje **Beara** tvrdi da ih je ono zanemarilo.³⁶³² Žalbena vijeće je ranije zauzelo stav da, u slučajevima kada pretresno vijeće ne uputi na svjedočenje nekog svjedoka koje je u suprotnosti s njegovim zaključkom, treba poći od pretpostavke da je ono ocijenilo i odvagnulo taj dokaz, ali da je zaključilo da ga on ne sprečava da izvede date zaključke.³⁶³³ Ta ista pretpostavka važi i u ovom slučaju, gdje je Pretresno vijeće otišlo jedan korak dalje i navelo potencijalno protivrječne dokaze. Naime, iako Pretresno vijeće nije eksplicitno navelo da ga putni radni list za vozilo ne sprečava da izvede dotični zaključak, pretpostavka da je taj dokaz ocijenjen i odvagnut može se izvesti iz činjenice da je Pretresno vijeće uputilo na taj putni radni list. Shodno tome, Žalbena vijeće odbacuje taj aspekt **Bearine** žalbene osnove 6.

1258. Što se tiče **Bearinih** argumenata da je Pretresno vijeće pogriješilo kada se oslonilo na nepotkrijepljeno svjedočenje M. Birčakovića, Žalbena vijeće ponavlja da ništa ne sprečava pretresno vijeće da se osloni na nepotkrijepljene dokaze.³⁶³⁴ Žalbena vijeće zaključuje da **Beara** nije pokazao da se nijedan razuman presuditelj o činjenicama, nakon što je utvrdio da je M. Birčaković bio vjerodostojan u svom svjedočenju kada je rekao da je **Beara** prisustvovao Sastanku od 14. jula,³⁶³⁵ nije mogao osloniti na njegov nepotkrijepljeni prikaz. Shodno tome, Žalbena vijeće odbacuje te aspekte **Bearine** žalbene osnove 6.

1259. Najzad, što se tiče teme Sastanka od 14. jula, Žalbena vijeće napominje da **Beara** u okviru žalbene osnove 6 tvrdi da *nema* dokaza,³⁶³⁶ dok u okviru žalbene osnove 15 tvrdi da *nema neposrednih* dokaza u vezi s tim.³⁶³⁷ Žalbena vijeće takođe primjećuje da **Beara** ne iznosi argumente u vezi s posrednim dokazima na koje se Pretresno vijeće oslonilo kada je zaključilo da se taj sastanak ticao organizacije i koordinacije operacije ubijanja.³⁶³⁸ Što se tiče njegovog argumenta da nema dokaza koji potkrepljuju pobijani zaključak, Žalbena vijeće zaključuje da **Beara** iskrivljeno prikazuje dokaze i ignoriše relevantne činjenične zaključke. Što se tiče njegovog argumenta da nijedan neposredni dokaz ne potkrepljuje pobijane zaključke, Žalbena vijeće zaključuje da **Beara** nije obrazložio zašto osuđujuća presuda ne može da počiva na posrednim dokazima. Shodno tome, ti aspekti **Bearinih** žalbenih osnova 6 i 15 se odbacuju.

³⁶³² Prvostepena presuda, par. 1272 i fusnota 4169, gdje se upućuje, između ostalog, na DP P00296, Putni radni list za opel rekord P-4528, str. 4.

³⁶³³ Drugostepena presuda u predmetu *Haradinaj i drugi*, par. 129; Drugostepena presuda u predmetu *Krajišnik*, par. 353; Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 23.

³⁶³⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Haradinaj i drugi*, par. 219 i izvori na koje se tamo poziva. V. gore, fusnota 2616.

³⁶³⁵ V. Prvostepena presuda, par. 1221.

³⁶³⁶ Bearin žalbeni podnesak, par. 88-89.

³⁶³⁷ Bearin žalbeni podnesak, par. 188.

³⁶³⁸ Prvostepena presuda, par. 472.

(vi) Navodi o greškama u zaključku da je Beara bio prisutan svuda na području Zvornika (osnove 6, 7, 8. i 15, sve djelimično)

1260. Pretresno vijeće se oslonilo na zaključak da je **Beara** bio prisutan svuda na zvorničkom području – na kojem je vršeno masovno ubijanje – da bi na kraju zaključilo da je on značajno doprinio zajedničkom cilju UZP-a ubistva.³⁶³⁹ Pri izvođenju zaključka da je **Beara** bio svuda prisutan, Žalbeno vijeće je uputilo na zaključke o njegovom prisustvu na nekoliko lokacija na području Zvornika, između ostalog, u Petkovicima i u kasarni u preduzeću "Standard".³⁶⁴⁰

1261. **Beara** u svojim žalbenim osnovama 6, 7 i 8 osporava neke od konstatacija Pretresnog vijeća koji su u osnovi tog zaključka.³⁶⁴¹ Konkretno, **Beara** negira sljedeće: (1) da je otišao u ciglanu u Bratuncu u jutarnjim satima 14. jula 1995.;³⁶⁴² (2) da je prisustvovao informativnom sastanku u kasarni u preduzeću "Standard" u poslijepodnevnim satima 14. jula 1995.;³⁶⁴³ (3) da je bio u Petkovicima 14. jula 1995. i nadzirao i koordinirao zatočenje, prevoz, pogubljenje i pokopavanje zarobljenika koji su tamo bili zatočeni;³⁶⁴⁴ (4) da se sastao s **Popovićem** u kasarni u preduzeću "Standard" u večernjim satima 15. jula 1995.;³⁶⁴⁵ i (5) da je razgovarao o operaciji ubijanja u Pilici 16. jula 1995.³⁶⁴⁶ Najzad, **Beara** u okviru žalbene osnove 15 osporava to što se Pretresno vijeće oslonilo na zabilješku u Bilježnici dežurnog oficira u kojoj se kaže da on dolazi u "Orovoc, Petkovic[e], Ročević, Pilic[u]".³⁶⁴⁷

a. Bearino prisustvo u ciglani u Bratuncu 14. jula 1995.

1262. Pretresno vijeće je zaključilo da je **Beara** otišao u ciglanu u Bratuncu u jutarnjim satima 14. jula 1995. Pretresno vijeće je zaključilo da je Deronjić obaviješten da **Beara** obilazi ciglanu kao potencijalnu lokaciju na kojoj će biti zatočeni i pobijeni zarobljenici, kao i da je to navelo Deronjića da se tamo odveze i kaže **Beari** da ne može biti zatočavanja ni ubijanja.³⁶⁴⁸ Pretresno vijeće se u prilog zaključcima u vezi s ciglanom oslonilo na Deronjićevu izjavu na osnovu pravila 92^{quater}.³⁶⁴⁹

1263. **Beara** u okviru žalbene osnove 6 tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da je on otišao u ciglanu u Bratuncu i da ju je tražio kako bi tamo smjestio zarobljenike s namjerom

³⁶³⁹ Prvostepena presuda, par. 1300 i fusnota 4280.

³⁶⁴⁰ Prvostepena presuda, fusnota 4280, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1272-1288.

³⁶⁴¹ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 59, par. 90, 95-98, 102-105, uvod ispred par. 116, par. 127, uvod ispred par. 128, par. 128, 131, 137.

³⁶⁴² Bearin žalbeni podnesak, par. 90, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1275.

³⁶⁴³ Bearin žalbeni podnesak, par. 95.

³⁶⁴⁴ Bearin žalbeni podnesak, par. 97.

³⁶⁴⁵ Bearin žalbeni podnesak, par. 102-104, 128, 131.

³⁶⁴⁶ Bearin žalbeni podnesak, par. 105, 127, 137.

³⁶⁴⁷ Bearin žalbeni podnesak, par. 188.

³⁶⁴⁸ Prvostepena presuda, par. 1275.

da ih pobije.³⁶⁵⁰ **Beara** tvrdi da se ti zaključci temelje isključivo na Deronjićevoj nepotkrijepljenoj izjavi na osnovu pravila 92*quater* koja je "ranije smatrana neistinitom i nedosljednom, kao i nepouzdanom".³⁶⁵¹ Tužilaštvo u odgovoru tvrdi da se Pretresno vijeće s pravom oslonilo na Deronjićevo svjedočenje koje je potkrijepio svjedok PW-162/Davidović.³⁶⁵² **Beara** u replici tvrdi da je svjedočenje svjedoka PW-162/Davidovića "nepouzđano i da ga ne potkrepljuje nijedan vjerodostojan dokaz".³⁶⁵³

1264. Žalbeno vijeće primjećuje da jedino Deronjićevo svjedočenje potkrepljuje zaključke Pretresnog vijeća u vezi s ciglanom.³⁶⁵⁴ Pretresno vijeće obično ima diskreciono ovlaštenje da se osloni na nepotkrijepljen, a inače vjerodostojan dokaz.³⁶⁵⁵ Međutim, budući da je Deronjićevo svjedočenje uvršteno u spis na osnovu pravila 92*quater* Pravilnika, te stoga nije bilo predmet unakrsnog ispitivanja, Pretresno vijeće se na njega moglo osloniti samo u prilog zaključcima koji nisu bili neophodni za **Bearinu** osuđujuću presudu.³⁶⁵⁶

1265. U vezi s tim, Pretresno vijeće se oslonilo na zaključke u vezi s ciglanom u prilog izvođenju dva zaključka, odnosno: (1) da je **Beara** bio prisutan svuda na području Zvornika, što je konstitutivni element **Bearinog** doprinosa UZP-u ubistva;³⁶⁵⁷ i (2) da je **Beara** "[zahvaljujući tome što je] lično obišao razna mjesta pogubljenja [i zahvaljujući] značajn[im] logističk[im] izazov[ima] s kojima se suočavao tokom cijele operacije imao [...] vrlo ličan uvid u zapanjujući broj žrtava koje su bile određene za pogubljenje", na koji se Pretresno vijeće oslonilo kao na element koji dokazuje njegovu posebnu namjeru za genocid.³⁶⁵⁸ Žalbeno vijeće smatra da bi ti konačni zaključci ostali nepromijenjeni da se Pretresno vijeće nije oslonilo na pobijane zaključke u vezi s **Bearinim** prisustvom u ciglani. U vezi s tim, Žalbeno vijeće primjećuje da zarobljenici na kraju uopšte nisu odvedeni u ciglanu, niti je ona korištena kao lokacija za pogubljenja. Žalbeno vijeće takođe napominje da se ciglana u stvari nalazi u Bratuncu, što znači da se ne nalazi na području Zvornika.³⁶⁵⁹ Imajući u vidu gore navedeno, Žalbeno vijeće je mišljenja da za pobijane zaključke nije bila potrebna potkrepa, pošto oni nisu bili neophodni za izricanje osuđujuće presude. **Bearin** argument da je Pretresno vijeće pogriješilo kada se oslonilo na nepotkrijepljeni dokaz stoga ne stoji. Dalje, budući da greška u vezi s pouzdanošću Deronjićevog svjedočenja iz istih razloga ne bi imala

³⁶⁴⁹ Prvostepena presuda, par. 1275 i fusnote 4185-4188.

³⁶⁵⁰ Bearin žalbeni podnesak, par. 90.

³⁶⁵¹ Bearin žalbeni podnesak, par. 90. V. takođe žalbeni pretres, AT. 158-159 (2. decembar 2013.).

³⁶⁵² Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 98.

³⁶⁵³ Bearina replika, par. 40.

³⁶⁵⁴ Prvostepena presuda, par. 1275 i fusnote 4185-4188. V. gore, par. 1262.

³⁶⁵⁵ V. gore, fusnota 2616.

³⁶⁵⁶ V. gore, par. 1222.

³⁶⁵⁷ Prvostepena presuda, par. 1300 i fusnota 4280.

³⁶⁵⁸ Prvostepena presuda, par. 1313 i fusnota 4303.

³⁶⁵⁹ Prvostepena presuda, par. 362, 469, 1260, 1275.

nikakvog uticaja na **Bearinu** osuđujuću presudu ili kaznu, Žalbena vijeće takođe odbacuje taj aspekt **Bearine** žalbene osnove 6.

b. Da li je Beara prisustvovao informativnom sastanku u kasarni u preduzeću "Standard" 14. jula 1995.

1266. Pretresno vijeće je zaključilo da je negdje poslije 15:00 sati 14. jula 1995. svjedok PW-104 prisustvovao informativnom sastanku u kasarni u preduzeću "Standard", tokom kojeg je **Beara** rekao sljedeće: "Imamo mnogo zatvorenika koje teško držimo pod kontrolom, koji su raspoređeni po određenim mjestima na zborničkoj opštini i treba da ih se riješimo i očekujem pomoć od opštine", što je svjedok PW-104 protumačio da znači da **Beara** od opštine traži pomoć s pokopavanjem tijela (dalje u tekstu: Informativni sastanak od 14. jula).³⁶⁶⁰

1267. U okviru žalbene osnove 6, **Beara** iznosi prigovor na zaključke Pretresnog vijeća u vezi s Informativnim sastankom od 14. jula,³⁶⁶¹ a posebno to što se Pretresno vijeće oslonilo na svjedočenje svjedoka PW-104, za koje tvrdi da je spekulativno i nepouzđano.³⁶⁶² **Beara** tvrdi da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir da svjedok PW-104: (1) nije mogao da se sjeti tačnog datuma ni vremena održavanja informativnog sastanka; i (2) da je potvrdio da **Beara**, kada ga je vidio u vezi s postupkom pred Međunarodnim sudom, nije ličio na osobu koja se predstavila kao "Beara" i koja je prisustvovala Informativnom sastanku od 14. jula.³⁶⁶³ Tužilaštvo u odgovoru tvrdi da **Bearine** argumente treba odbaciti bez razmatranja jer on samo ponavlja argumente koje je iznio u prvostepenom postupku, ne pokazujući da je Pretresno vijeće pogriješilo kada ih je odbacilo.³⁶⁶⁴

1268. Žalbena vijeće napominje da je Pretresno vijeće pri izvođenju pobijanog zaključka,³⁶⁶⁵ suprotno **Bearinim** argumentima, eksplicitno uzelo u obzir svjedočenje svjedoka PW-104 da se ne sjeća tačnog datuma ni vremena tog informativnog sastanka,³⁶⁶⁶ kao i činjenicu da osoba koja se tokom Informativnog sastanka od 14. jula predstavila kao "pukovnik Beara" nije ličila na **Bearu** na novijim fotografijama.³⁶⁶⁷ **Beara** nije pokazao da se nijedan razuman presuditelj o činjenicama nije

³⁶⁶⁰ Prvostepena presuda, par. 1278.

³⁶⁶¹ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 59, par. 95. Žalbena vijeće napominje da **Beara** ne precizira konkretan zaključak koji osporava, već samo upućuje na "zaključak [Pretresnog vijeća] u paragrafu 1278". Formulacije u ostalom dijelu **Bearinih** argumenata u vezi s ovim pitanjem ukazuju na to da on osporava i da je sastanak održan i temu o kojoj se razgovaralo. Žalbena vijeće će se dalje držati tog tumačenja.

³⁶⁶² Bearin žalbeni podnesak, par. 95-96.

³⁶⁶³ Bearin žalbeni podnesak, par. 95-96; Bearina replika, par. 42.

³⁶⁶⁴ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 97.

³⁶⁶⁵ Prvostepena presuda, par. 1278.

³⁶⁶⁶ Prvostepena presuda, par. 1278 i fusnota 4199.

³⁶⁶⁷ Prvostepena presuda, par. 1225.

mogao osloniti na svjedočenje svjedoka PW-104 u vezi s Informativnim sastankom od 14. jula.³⁶⁶⁸

Žalbeno vijeće stoga odbacuje taj aspekt **Bearine** žalbene osnove 6.

c. Navod o grešci pri izvođenju zaključka da je Beara bio u Petkovcima 14. jula 1995.

1269. Pretresno vijeće je zaključilo da je **Beara** bio u Petkovcima 14. jula 1995. i da je nadgledao i koordinirao zatočenje, prevoz, pogubljenje i pokopavanje zarobljenika koji su tamo bili zatočeni.³⁶⁶⁹ Pretresno vijeće se u prilog tom zaključku oslonilo na svjedočenja svjedoka tužilaštva Marka Miloševića, Ostoje Stanišića i svjedoka PW-168.³⁶⁷⁰

1270. **Beara** u okviru žalbene osnove 6 tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je izvelo taj zaključak i da, s obzirom na to da ga je upotrijebilo da pokaže da je on bio prisutan svuda na zborničkom području, to predstavlja činjeničnu grešku koja obesnažuje Prvostepenu presudu.³⁶⁷¹ **Beara** tvrdi u vezi s tim da u svjedočenjima postoje nepomirljive protivrječnosti i da zbog toga ta svjedočenja ne mogu biti osnova za zaključak van razumne sumnje da je on bio u blizini Petkovaca.³⁶⁷² Konkretno, on tvrdi da je dio svjedočenja svjedoka PW-168 na koji se Pretresno vijeće oslonilo bio dokaz iz druge ruke, čiji je izvor navodno Stanišić, koji u svom svjedočenju nije potvrdio da je prenio tu informaciju.³⁶⁷³

1271. Tužilaštvo u odgovoru tvrdi da **Beara** nije pokazao grešku i da se zaključak Pretresnog vijeća nije zasnivao samo na svjedočenju svjedoka PW-168 budući da se ono razumno oslonilo i na svjedočenja M. Miloševića i Stanišića.³⁶⁷⁴

1272. Žalbeno vijeće pravi važnu razliku između svjedočenja koje protivrječi nekoj konkretnoj činjenici i svjedočenja koje jednostavno tu činjenicu ne potvrđuje. Iako Stanišićevo svjedočenje ne potvrđuje direktno svjedočenje svjedoka PW-168 da je Stanišić rekao Obrenoviću da je "Beara [...] doveo dole u školu u Petkovce zarobljenike i da je ta zadnja grupa tamo postrjeljana tu na tom... kod te škole i da su ta tijela strijeljanih tu ostala",³⁶⁷⁵ Stanišić jeste u svjedočenju rekao da je znao da su zarobljenici dovedeni u školu u Petkovcima³⁶⁷⁶ i da su tijela tih zarobljenika ostala na tom

³⁶⁶⁸ Žalbeno vijeće podsjeća da je odbacilo **Bearin** prigovor na to što se Pretresno vijeće oslonilo na svjedočenje svjedoka PW-104 u svrhu identifikacije. V. gore, par. 389-390.

³⁶⁶⁹ Prvostepena presuda, par. 1279 i fusnote 4204-4212.

³⁶⁷⁰ Prvostepena presuda, fusnote 4204-4212.

³⁶⁷¹ Bearin žalbeni podnesak, par. 97-98.

³⁶⁷² Bearina replika, par. 43.

³⁶⁷³ Bearin žalbeni podnesak, par. 97.

³⁶⁷⁴ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 101 i fusnota 421; žalbeni pretres, AT. 224 (3. decembar 2013.).

³⁶⁷⁵ Svjedok PW-168, T. 15897-15898 (zatvorena sjednica) (27. septembar 2007.).

³⁶⁷⁶ Ostoja Stanišić, T. 11601, 11604-11605 (16. maj 2007.).

području.³⁶⁷⁷ Važno je da je Pretresno vijeće konstatovalo tu razliku.³⁶⁷⁸ Žalbeno vijeće stoga smatra da je Stanišićevo svjedočenje o tom pitanju, iako ne potvrđuje eksplicitno svjedočenje svjedoka PW-168, ipak u potpunosti u skladu s njim. Pošto je razmotrilo izvore na koje se pozvalo Pretresno vijeće,³⁶⁷⁹ i pošto **Beara** ne upućuje direktno ni na jedan dokaz u spisu prvostepenog postupka,³⁶⁸⁰ Žalbeno vijeće odbacuje **Bearinu** neargumentovanu tvrdnju o postojanju protivrječnosti.

1273. Žalbeno vijeće stoga smatra da **Beara** nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama nije mogao zaključiti da je on bio u Petkovcima 14. jula 1995. i tamo nadgledao i koordinirao zatočenje, prevoz, pogubljenje i pokopavanje zarobljenika koji su tamo bili zatočeni. Shodno tome, taj aspekt **Bearine** žalbene osnove 6 se odbacuje.

d. Da li je Beara prisustvovao sastanku u kasarni u preduzeću "Standard" 15. jula 1995.

1274. Pretresno vijeće je zaključilo da se **Beara** sastao s **Popovićem** u kasarni u preduzeću "Standard" negdje poslije 18:30 sati 15. jula 1995.³⁶⁸¹ Pri izvođenju tog zaključka, Pretresno vijeće je: (1) prihvatilo svjedočenje svjedoka PW-165 da je on bio u kasarni u preduzeću "Standard" u večernjim satima 15. jula 1995., da je vidio grupu muškaraca i da su mu tada rekli da su dvojica od njih **Popović** i **Beara**; (2) utvrdilo postojanje dalje potkrepe u činjenici da je svjedok PW-165 kasnije identifikovao jednog od tih muškaraca kao **Popovića**;³⁶⁸² i (3) uzelo u obzir druge posredne dokaze koji pokazuju da je **Beara** tada bio na tom području.³⁶⁸³

1275. **Beara** u okviru žalbene osnove 6 tvrdi da se pobijani zaključak temelji na nepouzdanom i nepotkrijepljenom svjedočenju svjedoka PW-165, koji u stvari nije vidio njegovo lice i kojem je samo neka nepoznata osoba rekla da će on biti na tom mjestu.³⁶⁸⁴ **Beara** u vezi s tim tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da je on bio u kasarni u preduzeću "Standard", uprkos tome što je napomenulo da je svjedočenje svjedoka PW-165 nedovoljno za njegovu

³⁶⁷⁷ Ostoja Stanišić, T. 11610-11611 (16. maj 2007.).

³⁶⁷⁸ V. Prvostepena presuda, par. 1279 i fusnota 4212.

³⁶⁷⁹ Prvostepena presuda, fusnote 4205, 4212, gdje se upućuje na: Ostoja Stanišić, T. 11601, 11604-11605, 11610-11611 (16. maj 2007.); T. 11703-11705, 11725-11726 (17. maj 2007.); svjedok PW-168, T. 15[8]97-15898 (zatvorena sjednica) (27. septembar 2007.).

³⁶⁸⁰ Bearin žalbeni podnesak, par. 97 i fusnota 140, par. 98 i fusnota 141, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1279, 1300.

³⁶⁸¹ Prvostepena presuda, par. 1284 zajedno s par. 1227-1228, gdje se upućuje na par. 1123, u kojem je Pretresno vijeće prvi put izvelo taj zaključak u odjeljku koji se tiče **Popovićeve** odgovornosti.

³⁶⁸² Prvostepena presuda, par. 1123 i fusnota 3672, par. 1228.

³⁶⁸³ Prvostepena presuda, par. 1227-1228.

³⁶⁸⁴ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 59, par. 102-104; Bearina replika, par. 45.

identifikaciju.³⁶⁸⁵ Tužilaštvo u odgovoru navodi da je Pretresno vijeće detaljno razmotrilo i odbacilo **Bearin** prigovor na vjerodostojnost svjedoka PW-165. Tužilaštvo tvrdi da **Bearin** argument treba odbaciti bez razmatranja kao pokušaj da ocjenu dokaza koju je dalo Pretresno vijeće zamijeni vlastitom ocjenom.³⁶⁸⁶

1276. Žalbeno vijeće primjećuje da **Beara** svoju tvrdnju da je svjedočenje svjedoka PW-165 nepouzdana potkrepljuje jedino time što ističe da svjedok PW-165 nije vidio njegovo lice, već da se oslonio na ono što je čuo od treće osobe. Žalbeno vijeće ponavlja da se pretresno vijeće može osloniti na dokaze, uključujući i dokaze iz druge ruke, pod uslovom da su oni pouzdani i vjerodostojni.³⁶⁸⁷ Umjesto da pokaže kako je svjedočenje svjedoka PW-165 lišeno pouzdanosti i vjerodostojnosti u tolikoj mjeri da bi bilo nerazumno osloniti se na njega, **Beara** samo nastoji ocjenu dokaza koju je dalo Pretresno vijeće zamijeniti vlastitom. Shodno tome, taj aspekt **Bearinih** argumenata ne stoji. Žalbeno vijeće takođe podsjeća da je razmotrilo i odbacilo slične argumente u **Bearinom** prigovoru na to što se Pretresno vijeće oslonilo na svjedočenje svjedoka PW-165 u svrhu identifikacije, a nije pronašlo nikakve nove argumente u ovom prigovoru.³⁶⁸⁸ Shodno tome, taj aspekt **Bearine** žalbene osnove 6 se odbacuje.

1277. **Beara** u okviru žalbene osnove 8 tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je iz posrednih dokaza izvelo nedopustiv zaključak, što je dovelo do pogrešnog zaključka da se on sastao s **Popovićem** u kasarni u preduzeću "Standard" nešto nakon 18:30 sati 15. jula 1995.³⁶⁸⁹ **Beara** tvrdi da zaključak koji je izvelo Pretresno vijeće nije bio jedini razuman zaključak.³⁶⁹⁰ Tužilaštvo u odgovoru tvrdi da **Beara** nije naveo nijednu grešku i da njegove neargumentovane tvrdnje treba odbaciti bez razmatranja.³⁶⁹¹

1278. Žalbeno vijeće podsjeća da će poništiti činjenični zaključak na kojem počiva osuđujuća presuda samo ako nijedno razumno pretresno vijeće nije moglo doći do zaključka da je to bio jedini razuman zaključak.³⁶⁹² Žalbeno vijeće takođe podsjeća da je na žaliocu da jasno i detaljno predoči

³⁶⁸⁵ Bearin žalbeni podnesak, par. 103.

³⁶⁸⁶ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 103.

³⁶⁸⁷ V. Drugostepena presuda u predmetu *Bizimungu*, par. 180, 236; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 846; Odluka o prihvatljivosti dokaza u predmetu *Aleksovski*, par. 15. V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Nizeyimana*, par. 95; Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 229, 397; Drugostepena presuda u predmetu *Lukić i Lukić*, par. 577.

³⁶⁸⁸ V. gore, par. 391-392. Žalbeno vijeće napominje da **Beara** ne objašnjava zašto je zaključak Pretresnog vijeća da posredni dokazi potkrepljuju svjedočenje svjedoka PW-165 pogrešan. V. Prvostepena presuda, par. 1228.

³⁶⁸⁹ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 128, par. 128, 131; Bearina replika, par. 51.

³⁶⁹⁰ Bearin žalbeni podnesak, par. 128, 131.

³⁶⁹¹ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 125-128.

³⁶⁹² Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 296, 406, 700, 857; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 995; Drugostepena presuda u predmetu *Stakić*, par. 219. V. takođe gore, par. 20.

eventualni alternativni zaključak koji želi da Žalbena vijeće razmotri,³⁶⁹³ kao i da obrazloži kako je navodna greška dovela do neostvarenja pravde.³⁶⁹⁴ Žalbena vijeće zaključuje da **Beara** nije naveo alternativni zaključak koji treba razmotriti.³⁶⁹⁵ Osim toga, iako **Beara**, bez argumentacije, tvrdi da je pobijani zaključak uzet "kao ključni dokaz [njegovog] doprinosa UZP-u ubistva",³⁶⁹⁶ Žalbena vijeće zaključuje da ta nerazrađena tvrdnja bez referenci ne pokazuje u dovoljnoj mjeri kako je navodna greška Pretresnog vijeća mogla dovesti do neostvarenja pravde. Shodno tome, taj aspekt **Bearine** žalbene osnove 8 se odbacuje.

e. Navodi o greškama u tumačenju Razgovora presretnutog u 11:11 sati

1279. Pretresno vijeće je zaključilo da se u presretnutom razgovoru **Beare**, Milorada Trbića i Slobodana Cerovića vođenom 16. jula 1995. u 11:11 sati (dalje u tekstu: Razgovor presretnut u 11:11 sati)³⁶⁹⁷ na šifrovan i prikriiven način govorilo o operaciji ubijanja.³⁶⁹⁸ Relevantni dio Razgovora presretnutog u 11:11 sati glasi:

C: E, slušaj me. Trijaž izvršiti danas koji ...? ...zarobljeni. X: Da. C: ... X: Da se izvrši trijaž. C: Da se izvrši trijaž zarobljenih. [...] C: Pa, on mi reče ...?... ima instrukcije od veće. B: Da. C: Da se izvrši trijaž ovih (prekida ga sagovornik). B: Neću da razgovaram o tome telefonom.³⁶⁹⁹

1280. Pretresno vijeće je takođe razmotrilo još jedan presretnuti razgovor vođen tog istog dana u 19:48 sati (dalje u tekstu: Razgovor presretnut u 19:48 sati).³⁷⁰⁰ U Razgovoru presretnutom u 19:48 sati riječ "trijaž" se koristi kada je Đurđić rekao sljedeće: "[...] tamo su danas dogovorili da iz Potočara UNPROFOR do Bratunca sve na jedno mjesto /prevezu/, a odatle najkraćim putem u Ljuboviju i onom desnom tamo obalom. A gdje će se vršiti selekcija i trijaž, ko će za Beograd, ko za Tuzlu, il' će sve za Tuzlu to da ide".³⁷⁰¹ Nakon što je razmotrilo nekoliko **Bearinih** argumenata u vezi s korištenjem riječi "trijaž", Pretresno vijeće je konačno zauzelo stav da se, s obzirom na to da

³⁶⁹³ Drugostepena presuda u predmetu *Stakić*, par. 219 i fusnota 472 i izvori na koje se tamo poziva. V. Drugostepena presuda u predmetu *Strugar*, par. 21, 150. V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Đorđević*, par. 109, 728.

³⁶⁹⁴ V. gore, par. 19.

³⁶⁹⁵ V. Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 128, par. 128, 131.

³⁶⁹⁶ Bearin žalbeni podnesak, par. 131.

³⁶⁹⁷ DP P01187a, Presretnuti razgovor, 16. juli 1995., 11:11 sati.

³⁶⁹⁸ Prvostepena presuda, par. 1285.

³⁶⁹⁹ DP P01187a, Presretnuti razgovor, 16. juli 1995., 11:11 sati; Prvostepena presuda, par. 1285. Žalbena vijeće napominje da je Pretresno vijeće utvrdilo da je osoba "C" Cerović, osoba "X" Trbić, a osoba "B" **Beara**.

³⁷⁰⁰ DP P01200a, Presretnuti razgovor, 16. juli 1995., 19:48 sati, u kojem izvjesni Đurđić i izvjesna Jelena razgovaraju o organizovanju prevoza ranjenih bosanskih Muslimana iz Bratunca i Potočara.

³⁷⁰¹ Prvostepena presuda, fusnota 4242; DP P01200a, Presretnuti razgovor, 16. juli 1995., 19:48 sati.

su se ti razgovori odnosili na različita pitanja i lokacije, ne može po analogiji zaključiti da njihov sadržaj treba protumačiti na isti način.³⁷⁰²

1281. **Beara** u okviru žalbenih osnova 6, 7³⁷⁰³ i 8 iznosi prigovor na zaključak Pretresnog vijeća da se u Razgovoru presretnutom u 11:11 sati na šifrovan i prikriven način govorilo o operaciji ubijanja.³⁷⁰⁴ On tvrdi da je razumna alternativa bila da se izraz "trijaž" u Razgovoru presretnutom u 11:11 sati, upotrijebljen u tom razgovoru u vezi sa zarobljenicima u Pilici, protumači kao medicinski izraz, kao što je shvaćen u Razgovoru presretnutom u 19:48 sati.³⁷⁰⁵ Konkretnije, **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo: (1) kada nije uzelo u obzir Razgovor presretnut u 19:48 sati; (2) kada je zaključilo da se Razgovor presretnut u 11:11 sati i Razgovor presretnut u 19:48 sati odnose na različita pitanja i lokacije, te da se stoga ne mogu protumačiti na isti način;³⁷⁰⁶ (3) kada je u vezi s tim izvelo zaključak koji nema potporu ni u vjerodostojnim ni u neposrednim dokazima;³⁷⁰⁷ (4) kada je taj zaključak zasnovalo samo na identitetu učesnika i na riječi "trijaž";³⁷⁰⁸ (5) kada je izvelo zaključak koji njemu ne ide u prilog u situaciji kada je zaključak koji mu ide u prilog bio dostupan;³⁷⁰⁹ i (6) kada nije navelo obrazloženje u prilog zaključku u vezi s dva pomenuta presretnuta razgovora.³⁷¹⁰

1282. Tužilaštvo u odgovoru tvrdi da **Bearine** argumente u vezi s riječju "trijaž" u Razgovoru presretnutom u 11:11 sati u okviru njegovih žalbenih osnova 6,³⁷¹¹ 7³⁷¹² i 8³⁷¹³ treba odbaciti. Tužilaštvo ističe da je Pretresno vijeće razmotrilo i odbacilo **Bearin** argument da je riječ "trijaž" upotrijebljena u razgovoru koji se stvarno ticao ranjenika i bolesnika i da **Beara** samo nastoji da ocjenu dokaza koju je dalo Pretresno vijeće zamijeni vlastitom ocjenom.³⁷¹⁴ Tužilaštvo takođe tvrdi da je Pretresno vijeće primjereno primijenilo ispravan dokazni standard za posredne dokaze.³⁷¹⁵

1283. Žalbeno vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće konkretno razmotrilo i odbacilo nekoliko **Bearinih** argumenata u vezi s Razgovorom presretnutim u 11:11 sati i Razgovorom presretnutim u

³⁷⁰² Prvostepena presuda, par. 1285 i fusnote 4240 (gdje se upućuje na Bearin završni podnesak, par. 310-313), 4242.

³⁷⁰³ Bearin žalbeni podnesak, par. 127 i fusnote 172-173. Žalbeno vijeće napominje da se, iako **Beara** upućuje na paragraf 1286, u tom paragrafu ne govori o dokazima koje osporava, ali se govori u paragrafu 1285. Žalbeno vijeće stoga smatra da je upućivanje na paragraf 1286 štamparska greška.

³⁷⁰⁴ Bearin žalbeni podnesak, par. 105, 127, 137.

³⁷⁰⁵ Bearin žalbeni podnesak, par. 106-107, 127, 137; Bearina replika, par. 46, 50.

³⁷⁰⁶ Bearin žalbeni podnesak, par. 106.

³⁷⁰⁷ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 59, par. 105, 137.

³⁷⁰⁸ Bearin žalbeni podnesak, par. 127.

³⁷⁰⁹ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 116, 128, par. 106; Bearina replika, par. 46, 50-51.

³⁷¹⁰ Bearin žalbeni podnesak, par. 107, 127.

³⁷¹¹ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 104, 110.

³⁷¹² Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 121-122.

³⁷¹³ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 124, 126, 131, 135.

³⁷¹⁴ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 104, 121, 131.

³⁷¹⁵ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 123, 127.

19:48 sati, uključujući argument da riječ "trijaž" treba protumačiti na isti način u oba presretnuta razgovora.³⁷¹⁶ Obrazloženje Pretresnog vijeća bilo je da se ti razgovori odnose na različita pitanja i lokacije.³⁷¹⁷ Žalbeno vijeće u vezi s tim napominje da je, iako je u Potočarima i Bratuncu u periodu od 12. do 15. jula 1995. izvršeno ubijanje,³⁷¹⁸ 16. jula 1995. postignut niz sporazuma o ranjenicima i bolesnicima između Glavnog štaba VRS-a, MKCK-a i UNHCR-a. U to vrijeme bile su u toku pripreme da se ranjeni i bolesni iz Potočara prebace u Bratunac i da timovi MKCK-a evakušu ranjene bosanske Muslimane iz Bratunca u Tuzlu.³⁷¹⁹ Na kraju, 88 ranjenika i bolesnika evakuisano je iz Bratunca i Potočara u Tuzlu 17. i 18. jula 1995.³⁷²⁰ Međutim, u Pilici je 1.000 do 2.000 zarobljenih bosanskih Muslimana držano u školi u Kuli i u Domu kulture u Pilici.³⁷²¹ Nasuprot mnoštvu dokaza u prilog medicinskom trijažu u Bratuncu i Potočarima,³⁷²² Pretresno vijeće nije pronašlo dokaze da je izvršena bilo kakva legitimna medicinska trijaža među tim zarobljenicima u Zvorniku.³⁷²³ Osim toga, Pretresno vijeće je zaključilo da je između 1.000 i 2.000 osoba pogubljeno na području Pilice 16. jula 1995.³⁷²⁴ Žalbeno vijeće napominje da **Beara** ignoriše gore u tekstu naveden korpus posrednih dokaza kada iznosi nerazrađene argumente da pobijani zaključak nije dovoljno obrazložen niti ima potporu u vjerodostojnim ili neposrednim dokazima, te da je Pretresno vijeće svoj zaključak zasnovalo samo na identitetu učesnika i na riječi "trijaž". Žalbeno vijeće ponavlja da se pretresno vijeće može osloniti ili na direktne ili na posredne dokaze u prilog svojim zaključcima.³⁷²⁵

1284. Žalbeno vijeće zaključuje da **Beara** nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama nije mogao zaključiti da se Razgovor presretnut u 11:11 sati i Razgovor presretnut u 19:48 sati ne mogu protumačiti na isti način i da se u Razgovoru presretnutom u 11:11 sati na šifrovan i prikriiven način govorilo o operaciji ubijanja. Shodno tome, Žalbeno vijeće odbacuje taj aspekt **Bearinih** žalbenih osnova 6, 7 i 8.

f. Da li je Pretresno vijeće pogriješilo kada se oslonilo na Bilježnicu dežurnog oficira

³⁷¹⁶ Prvostepena presuda, par. 1285 i fusnote 4240 (gdje se upućuje na Bearin završni podnesak, par. 310-313), 4242.

³⁷¹⁷ Prvostepena presuda, par. 1285 i fusnota 4242. V. gore, par. 1280.

³⁷¹⁸ Prvostepena presuda, poglavlje III, odjeljak E.7 (Potočari); poglavlje III, odjeljak F.6 (Bratunac).

³⁷¹⁹ Prvostepena presuda, par. 1285 i fusnota 4242, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1793. V. takođe Prvostepena presuda, par. 346-347.

³⁷²⁰ Prvostepena presuda, par. 349.

³⁷²¹ Prvostepena presuda, par. 1285.

³⁷²² Prvostepena presuda, par. 346-350, 1793.

³⁷²³ Prvostepena presuda, par. 1285.

³⁷²⁴ Prvostepena presuda, par. 550.

³⁷²⁵ V. gore, fusnota 2791.

1285. Pretresno vijeće se u prilog svojim zaključcima o **Bearinom** doprinosu zajedničkom cilju UZP-a ubistva oslonilo na zabilješku od 14. jula 1995. u 15:00 sati u Bilježnici dežurnog oficira, u kojoj se navodi da "dolazi pukovnik Beara da se Orovoc [to jest, Orahovac] Petkovci Ročević Pilica".³⁷²⁶

1286. **Beara** u okviru žalbene osnove 15 tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada se oslonilo na tu zabilješku da bi utvrdilo da je on značajno doprinio zajedničkom cilju ubistva.³⁷²⁷ On tvrdi da njegovo prisustvo na tim mjestima "nije potvrđeno, nije potkrijepljeno vjerodostojnim dokazima niti je dokazano van razumne sumnje".³⁷²⁸ **Beara** takođe tvrdi da se ta zabilješka kosi sa svjedočenjima svjedoka M. Miloševića i Stanišića.³⁷²⁹

1287. Tužilaštvo u odgovoru tvrdi da **Bearine** argumente treba odbaciti jer je Pretresno vijeće postupilo razumno i kad je zaključilo da je on 14. jula 1995. obišao školu u Grbavcima u Orahovcu i školu u Petkovcima i kada je odbacilo **Bearin** argument iz prvostepenog postupka da se Bilježnica dežurnog oficira kosi sa svjedočenjima M. Miloševića i Stanišića.³⁷³⁰

1288. Žalbeno vijeće podsjeća da je razmotrilo i odbacilo **Bearine** argumente kojima osporava to što se Pretresno vijeće oslonilo na Bilježnicu dežurnog oficira da bi utvrdilo njegovo prisustvo u Orahovcu, kao i njegove argumente kojima osporava dokaze na koje se Vijeće oslonilo da bi utvrdilo njegovo prisustvo u Petkovcima.³⁷³¹

1289. U osvrtu na pitanje da li se Bilježnica dežurnog oficira kosi sa svjedočenjima M. Miloševića i Stanišića, Žalbeno vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće razmotrilo jedan broj **Bearinih** argumenata koji se tiču pouzdanosti njihovih svjedočenja, ali je ipak zaključilo da su ta dva svjedoka vjerodostojna i pouzdana.³⁷³² Žalbeno vijeće napominje da **Beara** nije razradio svoj argument u pogledu suštine navodne protivrječnosti i da samo uopšteno upućuje na svoje žalbene osnove 4 i 5.³⁷³³ Žalbeno vijeće stoga zaključuje da **Bearin** argument da su ti dokazi protivrječni ne predstavlja ništa više do nerazrađenu tvrdnju, te ga stoga treba odbaciti.

1290. Shodno tome, taj aspekt **Bearine** žalbene osnove 15 odbacuje se.

(vii) Nerazrađeni uopšteni prigovori (osnove 6, 8 i 15, sve djelimično)

³⁷²⁶ Prvostepena presuda, par. 1300. V. DP P00377, Bilježnica dežurnog oficira Zvorničke brigade, 29. maj – 27. juli 1995., str. 127-128.

³⁷²⁷ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 175, par. 188.

³⁷²⁸ Bearin žalbeni podnesak, par. 188.

³⁷²⁹ Bearin žalbeni podnesak, par. 188.

³⁷³⁰ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 188. V. Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 171.

³⁷³¹ V. gore, par. 1215, 1273.

1291. Pored argumenata navedenih gore u tekstu, **Beara** u okviru žalbenih osnova 6, 8 i 15 iznosi jedan broj uopštenih prigovora na zaključke Pretresnog vijeća i Prvostepenu presudu.³⁷³⁴ U tim prigovorima se navode paragrafi ili zaključci koje **Beara** osporava, ali oni ne sadrže nikakve argumente.³⁷³⁵ Žalbeno vijeće zaključuje da te nerazrađene tvrdnje ne pokazuju kako bi navodne greške Pretresnog vijeća mogle obesnažiti Prvostepenu presudu i/ili dovesti do neostvarenja pravde. Žalbeno vijeće stoga odbacuje te aspekte **Bearinih** žalbenih osnova 6, 8 i 15.

(c) Nikolićeva žalba (podosnove i osnove 14.3, 16, 18.1, 18.2, 21 i 24)

1292. Pretresno vijeće je zaključilo da je **Nikolić** značajno doprinio UZP-u ubistva.³⁷³⁶ Pretresno vijeće je svoj zaključak zasnovalo na **Nikolićevom** učešću u raznim aspektima UZP-a ubistva, konkretno na njegovom angažovanju u organizaciji te operacije. Pretresno vijeće je zaključilo da je **Nikolić** djelovao u pozadini i na više mjesta zatočenja i pogubljenja na zborničkom području. Njegova kažnjiva djela uključivala su obezbjeđenje ljudstva koje je čuvalo i pogubilo zarobljenike, kao i davanje uputstava na jednom od mjesta ubijanja.³⁷³⁷ **Nikolić** u svojim žalbenim (pod)osnovama 14.3, 16, 18.1, 18.2, 19, 21, 22, 24 i 25 osporava nekoliko konkretnih zaključaka Pretresnog vijeća u vezi s njegovim doprinosom UZP-u. Žalbeno vijeće napominje da se **Nikolić** u dijelovima žalbene osnove 18 i u žalbenim osnovama 19, 22 i 25 u cijelosti, iako one sadrže argumente u vezi s obimom njegovog doprinosa zajedničkom cilju, oslanja isključivo na prigovore na ukupnu vjerodostojnost relevantnih svjedoka, koje je Žalbeno vijeće odbacilo gore u tekstu.³⁷³⁸

(i) Navodi o greškama u vezi s Nikolićevim oslobađanjem dužnosti na IKM-u u Kitovnicama 13. jula 1995. (osnova 21)

1293. Pretresno vijeće je zaključilo da je **Nikolić**, poslije Razgovora Nikolić-Obrenović, zatražio od Obrenovića da ga oslobodi dužnosti na IKM-u u Kitovnicama i da je insistirao da mu se za izvršenje zadatka koji mu je dat "stavi na raspolaganje" Miomir Jasikovac i barem jedan vod vojne policije.³⁷³⁹ Pretresno vijeće je zaključilo da je **Nikolić** 13. jula 1995. zaista oslobođen dužnosti na IKM-u u Kitovnicama.³⁷⁴⁰

³⁷³² Prvostepena presuda, par. 1217-1218.

³⁷³³ Bearin žalbeni podnesak, par. 188 i fusnota 250.

³⁷³⁴ Bearin žalbeni podnesak, par. 108, 139, 175; Bearina replika, par. 47, 70.

³⁷³⁵ V. Bearin žalbeni podnesak, par. 108 (gdje se navodi Prvostepena presuda, par. 1299-1302), 139 (gdje se navodi Prvostepena presuda, par. 1299-1302, 1304, 1307, 1312-1318, 1322, 1324-1333, 1402, 1404, 1406, 1421, 1861, 1883, 1960 i 2037).

³⁷³⁶ Prvostepena presuda, par. 1392.

³⁷³⁷ Prvostepena presuda, par. 471, 510, 1345, 1360-1362, 1364, 1367-1368, 1390-1392, 1409.

³⁷³⁸ V. gore, par. 195-206, 209-212.

³⁷³⁹ Prvostepena presuda, par. 1345. V. gore, par. 518, 938.

³⁷⁴⁰ Prvostepena presuda, par. 1345, 1349.

1294. **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je, na osnovu "potpuno pogrešne" ocjene vjerodostojnosti svjedoka tužilaštva Mihajla Galića, zaključilo da je on 13. jula 1995. oslobođen dužnosti na IKM-u u Kitovnicama.³⁷⁴¹ On tvrdi da je, pošto je Pretresno vijeće pri ocjeni njegove odgovornosti i pri izricanju kazne stavilo veliki naglasak na njegov navodni odlazak s IKM-a u Kitovnicama, ta greška dovela do neostvarenja pravde i da je obesnažila Prvostepenu presudu.³⁷⁴²

1295. **Nikolić** u prilog tom argumentu tvrdi da je Pretresno vijeće zanemarilo protivrječnosti i nepodudarnosti u Galićevom svjedočenju u vezi s tim da je on zamijenio **Nikolića** na dužnosti dežurnog oficira Zvorničke brigade 13. i 14. jula 1995., kao i Galićeve "nebulozne odgovore" u vezi s tim tokom unakrsnog ispitivanja.³⁷⁴³ **Nikolić** tvrdi da je Galić uskladio svoje svjedočenje sa svjedočenjima drugih tako da njemu i drugima to bude u interesu.³⁷⁴⁴ **Nikolić** takođe tvrdi da je bilo brojnih nedostataka u Galićevom sjećanju o događajima koji su se dogodili prije i nakon što ga je on navodno zamijenio, uključujući pojedinosti njegovog putovanja na IKM u Kitovnicama.³⁷⁴⁵ On takođe tvrdi da je Pretresno vijeće zanemarilo protivrječnosti i nepodudarnosti između Galićevog svjedočenja i drugih dokaza, uključujući svjedočenja svjedoka M. Birčakovića, M. Nikolića, svjedoka PW-168 i Stojkića.³⁷⁴⁶ Najzad, **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće izvelo zaključke koji se međusobno isključuju.³⁷⁴⁷ **Nikolić** u vezi s tim tvrdi da se Pretresno vijeće pri rekonstruisanju događaja od 14. jula 1995. oslonilo na prikaz M. Birčakovića, čije svjedočenje protivrječi Galićevoj tvrdnji da je on otišao s IKM-a u Kitovnicama 13. jula 1995.³⁷⁴⁸

1296. Tužilaštvo u odgovoru tvrdi da **Nikolićevu** žalbenu osnovu 21 treba odbaciti.³⁷⁴⁹ Tužilaštvo ističe da, čak i da je Pretresno vijeće pogriješilo u pogledu Galićeve vjerodostojnosti, to ne bi obesnažilo presudu niti dovelo do neostvarenja pravde s obzirom na sljedeće: (1) zaključci Pretresnog vijeća u vezi s **Nikolićevim** odlaskom s IKM-a u Kitovnicama 13. jula 1995. ne zasnivaju se samo na Galićevom svjedočenju, već ih potkrepljuje nekoliko drugih izvora, uključujući svjedočenja svjedoka PW-168, M. Nikolića i svjedoka PW-143, kao i Dnevnik

³⁷⁴¹ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 353; Nikolićeva replika, par. 159.

³⁷⁴² Nikolićev žalbeni podnesak, par. 362; Nikolićeva replika, par. 159.

³⁷⁴³ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 354-355; Nikolićeva replika, par. 160.

³⁷⁴⁴ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 354.

³⁷⁴⁵ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 356-357.

³⁷⁴⁶ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 356, 358-360; Nikolićeva replika, par. 160. V. takođe žalbeni pretres, AT. 343 (4. decembar 2013.).

³⁷⁴⁷ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 361.

³⁷⁴⁸ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 361. V. Nikolićev žalbeni podnesak, par. 353.

³⁷⁴⁹ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 319, 321.

IKM-a³⁷⁵⁰; i (2) zaključak da je on značajno doprinio UZP-u ubistva ne zavisi od njegovog odlaska s IKM-a u Kitovnicama.³⁷⁵¹

1297. Žalbeno vijeće napominje da zaključak Pretresnog vijeća da je **Nikolić** zaista oslobođen dužnosti 13. jula 1995. ne potkrepljuje samo Galićevo svjedočenje, već se on zasniva na svjedočenju svjedoka PW-143 koji je tokom noći 13. jula 1995. vidio **Nikolića** u školi u Grbavcima,³⁷⁵² na putnom radnom listu za jedno vozilo Zvorničke brigade,³⁷⁵³ svjedočenju svjedoka PW-168³⁷⁵⁴ i Dnevniku IKM-a.³⁷⁵⁵ **Nikolić** nije pokazao zašto osuđujuća presuda ne može počivati na tim dokazima. Žalbeno vijeće takođe napominje da je Pretresno vijeće zaključilo da je **Nikolić** postao aktivni učesnik u UZP-u ubistva kada je zatražio da bude oslobođen dužnosti dežurnog oficira na IKM-u u Kitovnicama kako bi mogao organizovati zatočavanje i ubijanje zarobljenika.³⁷⁵⁶ Dalje, Žalbeno vijeće podsjeća da **Nikolić** nije pokazao da je prikaz svjedoka PW-168 u vezi s Razgovorom Nikolić-Obrenović bio pogrešan u pogledu sljedećeg: (1) njegovog znanja o planu ubistva vojno sposobnih muškaraca iz Srebrenice počev od 13. jula 1995.; i (2) njegovog zahtjeva da bude oslobođen dužnosti te iste večeri.³⁷⁵⁷ **Nikolić** stoga nije pokazao kako je navodna greška u vezi s Galićevom vjerodostojnošću mogla uticati na njegovu osuđujuću presudu ili kaznu.

1298. Žalbeno vijeće takođe primjećuje da se **Nikolić** oslanja na taj zaključak u prilog svom argumentu da je Pretresno vijeće, kada je ocjenjivalo njegovu odgovornost i određivalo njegovu kaznu, pridalo znatnu težinu njegovom odlasku s IKM-a u Kitovnicama 13. jula 1995.³⁷⁵⁸ Ako se *arguendo* pretpostavi da **Nikolić** nije fizički otišao s IKM-a u Kitovnicama sve do jutarnjih sati 14. jula 1995., Žalbeno vijeće napominje da on ne osporava zaključak da mu je 13. jula 1995., na njegov izričit zahtjev, Obrenović dodijelio jedan vod vojske da mu pomogne u izvršenju zadataka u okviru operacije ubistva i da je taj vod otišao u Orahovac da započne pripreme u školi u Grbavcima za dolazak zarobljenika te iste noći.³⁷⁵⁹ Osim toga, Žalbeno vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće pri utvrđivanju njegove odgovornosti i kazne glavni naglasak stavilo na njegove značajne doprinose

³⁷⁵⁰ V. DP P00347, Dnevnik operativnog dežurnog na Isturenom komandnom mjestu (IKM) Zvorničke brigade, 7. juli – 5. oktobar 1995. (dalje u tekstu: Dnevnik IKM-a).

³⁷⁵¹ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 320. V. takođe žalbeni pretres, AT. 327-328 (4. decembar 2013.).

³⁷⁵² Prvostepena presuda, par. 1350. V. gore, par. 202-206.

³⁷⁵³ Prvostepena presuda, par. 1350.

³⁷⁵⁴ Prvostepena presuda, par. 1349. V. gore, par. 1013.

³⁷⁵⁵ Prvostepena presuda, par. 1349. V. takođe Prvostepena presuda, par. 85.

³⁷⁵⁶ Prvostepena presuda, par. 1389.

³⁷⁵⁷ V. gore, par. 1013; Prvostepena presuda, par. 470, 1345, 1349, 1354.

³⁷⁵⁸ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 362.

³⁷⁵⁹ V. Prvostepena presuda, par. 471, 1350, 1390.

UZP-u ubistva počev od 14. jula 1995.³⁷⁶⁰ Shodno tome, **Nikolićeva** žalbena osnova 21 odbacuje se.

(ii) Da li je Nikolić pokušao da nagovori vojnike da učestvuju u ubijanju u Orahovcu (podosnova 14.3)

1299. Pretresno vijeće je zaključilo da je **Nikolić** veći dio dana 14. jula 1995. proveo u školi u Grbavcima u Orahovcu. Tokom tog dana, **Nikolić** je davao uputstva pripadnicima vojne policije i komunicirao s Jasikovcem i drugim oficirima VRS-a ispred škole u Grbavcima. U nastojanju da obezbijedi prisustvo pripadnika 4. bataljona kako bi pomogli u pogubljenjima, **Nikolić** je pokušao da spriječi svjedoka Lazara Ristića, vršioca dužnosti komandanta 4. bataljona,³⁷⁶¹ da ih povuče, ponudivši im nove uniforme ukoliko ostanu. Pretresno vijeće je zaključilo da je on te uniforme ponudio preko svjedoka S. Miloševića i da su na kraju ti pripadnici 4. bataljona ostali i učestvovali u ubijanju u Orahovcu.³⁷⁶²

1300. **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da je on pripadnicima 4. bataljona ponudio nove uniforme kako bi ih nagovorio da učestvuju u ubijanju u Orahovcu.³⁷⁶³ On navodi da je Pretresno vijeće taj zaključak zasnovalo isključivo na svjedočenju, iz druge ruke, svjedoka PW-168 da ga je Ristić obavijestio o **Nikolićevoj** ponudi da obezbijedi uniforme vojnicima 4. bataljona kako bi ih nagovorio da učestvuju u ubijanju u Orahovcu 15. jula 1995. (dalje u tekstu: Razgovor Ristić-svjedok PW-168).³⁷⁶⁴ **Nikolić** tvrdi da Pretresno vijeće nije izvršilo stvarnu ocjenu Ristićeve vjerodostojnosti.³⁷⁶⁵ On tvrdi da Pretresno vijeće nije dalo obrazloženje za to što je odbacilo Ristićevo svjedočenje u kojem on negira da je bilo Razgovora Ristić-svjedok PW-168, iako je njegovo svjedočenje po ovom pitanju bilo dosljedno i na njega se Pretresno vijeće oslonilo u drugim slučajevima.³⁷⁶⁶

1301. **Nikolić** takođe tvrdi da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir činjenicu da je svjedok PW-168 izbjegavao odgovore i da se branio tokom unakrsnog ispitivanja u vezi sa sljedećim: (1) Razgovorom Ristić-svjedok PW-168; (2) razgovorom s Ristićem koji je 14. jula 1995. vodio preko

³⁷⁶⁰ V. Prvostepena presuda, par. 1390-1392.

³⁷⁶¹ Prvostepena presuda, par. 479.

³⁷⁶² Prvostepena presuda, par. 1361.

³⁷⁶³ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 242; Nikolićeva replika, par. 92. V. žalbeni pretres, AT. 290, 304 (4. decembar 2013.). V. takođe žalbeni pretres, AT. 344 (4. decembar 2013.).

³⁷⁶⁴ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 243; Nikolićeva replika, par. 95; žalbeni pretres, AT. 291 (djelimično zatvorena sjednica) (4. decembar 2013.).

³⁷⁶⁵ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 242-243, 245.

³⁷⁶⁶ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 243-244; Nikolićeva replika, par. 97-98. V. žalbeni pretres, AT. 291, 300-301 (djelimično zatvorena sjednica) (4. decembar 2013.).

radio-veze (dalje u tekstu: Razgovor putem radio-veze od 14. jula); i (3) razgovorom s Ristićem 2000. godine.³⁷⁶⁷

1302. Što se tiče Razgovora Ristić-svjedok PW-168, **Nikolić** tvrdi da bi bilo "potpuno nelogično" da je Ristić priznao da je dozvolio svojim ljudima da učestvuju u ubijanju u Orahovcu u zamjenu za uniforme, čime bi priznao da je i sam u tome učestvovao.³⁷⁶⁸ On takođe ukazuje na svjedočenje svjedoka Landryja da je Razgovor Ristić-svjedok PW-168 neuvjerljiv s obzirom na kontekst borbenih dejstava koja su bila u toku.³⁷⁶⁹

1303. **Nikolić** takođe tvrdi da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir svjedočenja svjedoka Ristića, Landryja i Jove Markovića da Razgovora putem radio-veze od 14. jula nije bilo i nije moglo biti.³⁷⁷⁰ Shodno tome, on tvrdi da svjedočenje svjedoka PW-168 u vezi s Razgovorom Ristić-svjedok PW-168, kojem je povod navodno bio Razgovor putem radio-veze od 14. jula, nije vjerodostojno.³⁷⁷¹

1304. **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je, uprkos Ristićevom svjedočenju o suprotnom, zaključilo da su Ristićevi ljudi iz 4. bataljona ostali i učestvovali u ubijanju u Orahovcu.³⁷⁷² On tvrdi da taj zaključak ne potkrepljuju dokazi na koje je Pretresno vijeće uputilo, niti se on može izvesti iz ukupnih dokaza.³⁷⁷³ **Nikolić** posebno tvrdi da prisustvo G. Simića nije bilo povezano s prisustvom 4. bataljona budući da je on tada bio na dopustu i da je došao u Orahovac po sopstvenom nahođenju.³⁷⁷⁴ **Nikolić**, pored toga, tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da je M. Birčaković u svjedočenju rekao da je G. Simić bio jedan od ljudi *poslatih* u školu u Grbavcima.³⁷⁷⁵

1305. Najzad, **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da dokument koji je 17. jula 1995. izdala vezionica u vezi s isporukom uniformi Zvorničkog brigadi (dokazni predmet P04600) potkrepljuje svjedočenje svjedoka PW-168 u vezi sa sadržajem Razgovora Ristić-svjedok PW-168.³⁷⁷⁶ Po **Nikolićevom** mišljenju, Pretresno vijeće nije uzelo u obzir svjedočenje

³⁷⁶⁷ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 245.

³⁷⁶⁸ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 245; žalbeni pretres, AT. 293, 297 (djelimično zatvorena sjednica) (4. decembar 2013.).

³⁷⁶⁹ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 247. V. žalbeni pretres, AT. 297 (djelimično zatvorena sjednica) (4. decembar 2013.).

³⁷⁷⁰ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 248-249. V. žalbeni pretres, AT. 291-297 (djelimično zatvorena sjednica) (4. decembar 2013.).

³⁷⁷¹ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 248. V. žalbeni pretres, AT. 292, 294 (djelimično zatvorena sjednica) (4. decembar 2013.).

³⁷⁷² Nikolićev žalbeni podnesak, par. 246; Nikolićeva replika, par. 96-97. V. žalbeni pretres, AT. 298 (djelimično zatvorena sjednica), 301, 343 (4. decembar 2013.).

³⁷⁷³ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 246; Nikolićeva replika, par. 97.

³⁷⁷⁴ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 246; Nikolićeva replika, par. 96. V. žalbeni pretres, AT. 293, 298-299 (djelimično zatvorena sjednica), 343 (4. decembar 2013.).

³⁷⁷⁵ Žalbeni pretres, AT. 343-344 (4. decembar 2013.).

³⁷⁷⁶ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 250.

S. Miloševića da dokazni predmet P04600 ne pokazuje da je Zvornička brigada primila ili izdala uniforme.³⁷⁷⁷ U svakom slučaju, **Nikolić** tvrdi da je njegovo pravo na pravično suđenje prekršeno budući da taj dokument nije trebalo ni upotrijebiti, ni uvrstiti u spis.³⁷⁷⁸ On u vezi s tim ističe da je S. Milošević najprije bio svjedok tužilaštva i da dokazni predmet P04600, uprkos tome što je bio u posjedu tužilaštva, nije ranije bio uključen u spisak tužilaštva na osnovu pravila 65ter, već je predodan tek tokom unakrsnog ispitivanja S. Miloševića.³⁷⁷⁹

1306. Tužilaštvo u odgovoru tvrdi da **Nikolić** nije pokazao da je Pretresno vijeće postupilo nerazumno kada je razmatralo dokaze i izvodilo zaključke.³⁷⁸⁰ Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće primjereno ocijenilo Ristićevo svjedočenje i vjerodostojnost.³⁷⁸¹ Tužilaštvo tvrdi da se svjedočenje svjedoka PW-168 podudara s dokazima o sljedećem: (1) prisustvu 4. bataljona u školi u Grbavcima i na mjestu pogubljenja; (2) **Nikolićevoj** ulozi u nadgledanju i organizovanju događaja u Orahovcu i nagovaranju drugih da u njima učestvuju; (3) nabavci novih uniformi od strane S. Miloševića, koji je takođe bio u Orahovcu, te je njegovo svjedočenje ispravno uzeto u obzir s oprezom; i (4) obrascu događaja koji su uslijedili.³⁷⁸² Što se tiče dokaznog predmeta P04600, tužilaštvo tvrdi da u Pravilniku i u praksi Međunarodnog suda nema ničega što sprečava upotrebu i uvrštavanje tog dokaznog predmeta u spis tokom unakrsnog ispitivanja i naglašava da **Nikolić** tada nije stavio prigovor na njegovo uvrštavanje.³⁷⁸³ Najzad, tužilaštvo tvrdi da Landryjevo mišljenje o tome šta je trebalo da se dogodi prema vojnoj doktrini ne utiče na korpus dokaza koji pokazuju šta se zaista dogodilo.³⁷⁸⁴

1307. Pretresno vijeće se u prilog svom zaključku u vezi s **Nikolićevom** ponudom da obezbijedi nove uniforme oslonilo na svjedočenje svjedoka PW-168 iz druge ruke.³⁷⁸⁵ Žalbena vijeća podsjeća da pretresno vijeće ima diskreciono ovlaštenje da se osloni na dokaze iz druge ruke.³⁷⁸⁶ Prihvaćeno je da težina i dokazna vrijednost koje treba pridati dokazima iz druge ruke konačno zavise od "bezbroy promjenjivih okolnosti vezanih za dokaze iz druge ruke".³⁷⁸⁷ Pretresno vijeće je zaključilo

³⁷⁷⁷ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 250; Nikolićeva replika, par. 99. V. žalbeni pretres, AT. 300 (4. decembar 2013.).

³⁷⁷⁸ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 250; Nikolićeva replika, par. 100.

³⁷⁷⁹ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 250; Nikolićeva replika, par. 100. V. žalbeni pretres, AT. 299-300 (4. decembar 2013.).

³⁷⁸⁰ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 226.

³⁷⁸¹ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 225.

³⁷⁸² Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 225. V. žalbeni pretres, AT. 321 (4. decembar 2013.).

³⁷⁸³ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, fusnota 602.

³⁷⁸⁴ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 209-210, 212, 224.

³⁷⁸⁵ Prvostepena presuda, fusnota 4416.

³⁷⁸⁶ V. gore, fusnota 3687.

³⁷⁸⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Karera*, par. 39. V. Drugostepena presuda u predmetu *Kalimanzira*, par. 96.

da je svjedočenje svjedoka PW-168 u vezi s tim potkrijepljeno i odbacilo je svjedočenja *viva voce* Ristića i S. Miloševića koja govore u prilog suprotnom.³⁷⁸⁸

1308. Što se tiče **Nikolićevog** argumenta da Pretresno vijeće nije navelo obrazloženje za to što je odbacilo Ristićevo svjedočenje u vezi s Razgovorom Ristić-svjedok PW-168, Žalbeno vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće ne samo konstatovalo Ristićevo držanje u sudnici,³⁷⁸⁹ već je i eksplicitno zaključilo da svjedočenje svjedoka PW-168 koje protivrječi Ristićevom prikazu potkrepljuje dokazni predmet P04600, kao i kasnije učešće vojnika 4. bataljona u ubijanju u Orahovcu.³⁷⁹⁰ Osim toga, Žalbeno vijeće podsjeća da pretresno vijeće može prihvatiti neke dijelove svjedočenja nekog svjedoka, a druge dijelove odbaciti.³⁷⁹¹ Žalbeno vijeće zaključuje da **Nikolić** nije pokazao da razumni presuditelj o činjenicama nije mogao odbaciti Ristićevo svjedočenje u vezi s Razgovorom Ristić-svjedok PW-168, bez obzira na to što se u drugim slučajevima na njega oslonio.

1309. Što se tiče **Nikolićevog** prigovora na svjedočenje svjedoka PW-168 u vezi s Razgovorom Ristić-svjedok PW-168, Žalbeno vijeće podsjeća da je Pretresno vijeće imalo dosta mogućnosti da ocijeni kvalitet i dosljednost njegovog svjedočenja, kao i spremnost svjedoka PW-168 da odgovori na pitanja i njegovo ukupno držanje u sudnici.³⁷⁹² Pretresno vijeće je opširno razmotrilo vjerodostojnost svjedoka PW-168³⁷⁹³ i zaključilo da je "[svjedok PW-168] ostavio utisak otvorenog i iskrenog svjedoka [koji je] [d]avao [...] direktne odgovore, nije izbjegavao pitanja i nije se branio".³⁷⁹⁴ Žalbeno vijeće zaključuje da **Nikolić** svojim upućivanjem na svjedočenje svjedoka PW-168³⁷⁹⁵ nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo u ocjeni vjerodostojnosti tog svjedoka.

1310. Što se tiče prisustva G. Simića, Žalbeno vijeće napominje da je Pretresno vijeće zaista pogrešno protumačilo svjedočenje M. Birčakovića da je G. Simić bio jedan od ljudi *poslatih* u školu u Grbavcima,³⁷⁹⁶ budući da je taj svjedok samo rekao da je G. Simić došao tamo.³⁷⁹⁷ Međutim, Žalbeno vijeće smatra da ta greška nije dovela do neostvarenja pravde budući da **Nikolić** nije naveo nijedan dokaz osim Ristićevog svjedočenja u prilog svojoj tvrdnji da prisustvo G. Simića nije bilo povezano s prisustvom vojnika 4. bataljona i da je Ristić povukao svoje ljude prije no što su oni

³⁷⁸⁸ Prvostepena presuda, fusnote 4416-4417.

³⁷⁸⁹ V. dolje, par. 1310.

³⁷⁹⁰ Prvostepena presuda, par. 1361 i fusnota 4416.

³⁷⁹¹ V. gore, fusnota 3265.

³⁷⁹² V. Prvostepena presuda, par. 31.

³⁷⁹³ V. Prvostepena presuda, par. 28-47. Žalbeno vijeće podsjeća da je već odbacilo **Nikolićeve** prigovore na ukupnu vjerodostojnost svjedoka PW-168. V. gore, par. 171.

³⁷⁹⁴ Prvostepena presuda, par. 42.

³⁷⁹⁵ V. Nikolićev žalbeni podnesak, par. 245, gdje se upućuje na: svjedok PW-168, T. 16827-16830 (zatvorena sjednica) (23. oktobar 2007.); T. 16974-16975, 16987-16989, 16995, 16998-16999, 17001 (zatvorena sjednica) (26. oktobar 2007.).

³⁷⁹⁶ Prvostepena presuda, fusnota 1745.

³⁷⁹⁷ Milorad Birčaković, T. 11038-11039 (7. maj 2007.).

mogli uzeti učešća u operaciji ubistva.³⁷⁹⁸ Umjesto toga, postoje dokazi koji potkrepljuju svjedočenje svjedoka PW-168 da su vojnici 4. bataljona ostali tamo i učestvovali u ubijanju u Orahovcu.³⁷⁹⁹ Žalbeno vijeće zaključuje da **Nikolić** nije pokazao da je Pretresno vijeće, pošto je imalo priliku da posmatra Ristićevo držanje u sudnici i s obzirom na njegovu ulogu kao komandanta 4. bataljona, pogriješilo kada je zaključilo da njegovo svjedočenje nije vjerodostojno u pogledu učešća pripadnika 4. bataljona u operaciji ubistva.³⁸⁰⁰ Imajući u vidu gore navedeno, Žalbeno vijeće zaključuje da **Nikolić** nije pokazao da razumni presuditelj o činjenicama nije mogao zaključiti da su vojnici 4. bataljona ostali i učestvovali u ubijanju u Orahovcu.

1311. Što se tiče **Nikolićeve** tvrdnje da bi bilo "potpuno nelogično" da je Ristić rekao svjedoku PW-168 za učešće njegovih vojnika u ubijanju u Orahovcu, Žalbeno vijeće zaključuje da je ta tvrdnja spekulativna i da je ne potkrepljuju nikakvi dokazi. Isto tako, Žalbeno vijeće se nije uvjerilo u **Nikolićevu** tvrdnju da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir Landryjevo mišljenje o neuvjerljivosti Razgovora Ristić-svjedok PW-168 i podsjeća da je Pretresno vijeće zaključilo da su Landryjevi komentari "puko nagađanje, a ne kao komentari zasnovani na bilo kakvoj vojnoj ekspertizi".³⁸⁰¹

1312. Osim toga, što se tiče **Nikolićeve** tvrdnje da je Pretresno vijeće pogriješilo kada nije uzelo u obzir svjedočenja, uključujući svjedočenja Ristića, Landryja i Markovića, koja pokazuju da je prikaz svjedoka PW-168 u vezi s Razgovorom putem radio-veze od 14. jula netačan i da tog razgovora nije bilo, niti ga je moglo biti, Žalbeno vijeće najprije napominje da je Pretresno vijeće bilo svjesno da je Ristićevo svjedočenje u vezi s **Nikolićevim** učešćem u događajima u Orahovcu suprotno svjedočenju svjedoka PW-168.³⁸⁰² Kao što je navedeno gore u tekstu, Pretresno vijeće je takođe odbacilo Landryjeve tvrdnje o neuvjerljivosti kao puko nagađanje. Slično tome, kako **Nikolić** priznaje, Markovićevo svjedočenje o mogućnostima uspostavljanja radio-veze na terenu ne daje definitivne odgovore.³⁸⁰³ Žalbeno vijeće stoga zaključuje da ti dokazi nisu tako relevantni da bi to što nisu pomenuti u Prvostepenoj presudi značilo da su zanemareni.³⁸⁰⁴ **Nikolić** stoga nije pokazao da je Pretresno vijeće zanemarilo te dokaze.

1313. Najzad, Pretresno vijeće je eksplicitno razmotrilo svjedočenje S. Miloševića o tome da li su Zvorničkoj brigadi obezbijedene nove uniforme i zaključilo da je on okolišao i izbjegavao da

³⁷⁹⁸ Žalbeno vijeće u vezi s tim napominje da se ne može lako uočiti relevantnost referenci u paragrafu 96 i fusnoti 369 Nikolićeve replike navedenih u prilog njegovoj tvrdnji.

³⁷⁹⁹ Prvostepena presuda, par. 481 i fusnota 1752, par. 483 i fusnota 1756.

³⁸⁰⁰ V. Prvostepena presuda, par. 1361 i fusnota 4416.

³⁸⁰¹ Prvostepena presuda, par. 1355. Žalbeno vijeće podsjeća da je već odbacilo **Nikolićeve** prigovore na ocjenu Landryjevog svjedočenja koju je dalo Pretresno vijeće. V. gore, par. 375-377.

³⁸⁰² V. Prvostepena presuda, par. 1361 i fusnota 4416.

³⁸⁰³ Jovo Marković, T. 27656-27673 (31. oktobar 2008.). V. Nikolićev žalbeni podnesak, par. 249, gdje se daje sljedeći sažetak Markovićevo svjedočenja: "Obrenović sa svog položaja najvjerovatnije nije mogao da uspostavi radio-vezu s Komandom 4. bataljona ."

odgovori na pitanja u vezi s tim, posebno kada mu je predočen dokazni predmet P04600.³⁸⁰⁵ Osim toga, Žalbeno vijeće primjećuje da, čak i ako dokazni predmet P04600 ne pokazuje da li su uniforme bile nove ni da li ih je Zvornička brigada primila, to nema uticaja na zaključak da taj dokument potkrepljuje svjedočenje svjedoka PW-168 budući da potvrđuje da su 17. jula 1995. naručene uniforme "za posebnu namjenu".

1314. Dalje, što se tiče **Nikolićevog** argumenta da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je uvrstilo u spis dokazni predmet P04600, a potom mu i pridalo težinu, Žalbeno vijeće podsjeća da pretresno vijeće može uvrstiti u spis svaki relevantan dokaz za koji ocijeni da ima dokaznu vrijednost.³⁸⁰⁶ Žalbeno vijeće je zauzelo stav da se, u skladu s načelima o pravima optuženog sadržanim u Statutu – posebno u članu 21(4)(b) i (e) – kada tužilaštvo predloži neki dokaz, optuženom mora pružiti jednaka prilika da ga ospori. To važi utoliko više ako se dokaz predloži nakon okončanja dokaznog postupka tužilaštva.³⁸⁰⁷ Međutim, Žalbeno vijeće napominje da u ovom slučaju **Nikolić** ne negira tvrdnju tužilaštva da nije uložio prigovor na uvrštavanje u spis dokaznog predmeta P04600 tokom prvostepenog postupka, te stoga nije pružio Pretresnom vijeću mogućnost da se bavi tim pitanjem.³⁸⁰⁸ Žalbeno vijeće zaključuje zbog toga da se **Nikolić** odrekao svog prava da se pozove i na kakvu štetu koju je pretrpio zbog uvrštavanja u spis dokaznog predmeta P04600. Njegov argument se stoga odbacuje.

1315. Iz gore navedenih razloga, Žalbeno vijeće zaključuje da **Nikolić** nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama nije mogao zaključiti da je on ponudio vojnicima 4. bataljona nove uniforme kako bi ih ubijedio da učestvuju u ubijanju u Orahovcu. **Nikolićeva** žalbena podosnova 14.3 se stoga odbacuje.

(iii) Da li je Nikolić naredio da se vrši obezbjeđenje zarobljenika u školi u Kuli znajući da je planirano njihovo pogubljenje (osnova 24)

1316. Pretresno vijeće je svoj zaključak u vezi s **Nikolićevim** učešćem u UZP-u ubistva zasnovalo na njegovom učešću u operaciji ubistva na više mjesta na zvorničkom području, konkretno, na njegovom učešću u planiranju, fizičkom provođenju i obezbjeđenju ljudstva.³⁸⁰⁹ Pretresno vijeće je zaključilo da je **Nikolić** tražio ljudstvo, između ostalog, i tako što je svjedoku Slavku Periću,

³⁸⁰⁴ V. gore, fusnota 2409.

³⁸⁰⁵ Prvostepena presuda, fusnota 4416.

³⁸⁰⁶ Pravilo 89(C) Pravilnika.

³⁸⁰⁷ Odluka po interlokutornoj žalbi u predmetu *Delić*, par. 22. Nepostojanje prilike da optuženi ospori takav dokaz može dovesti do kršenja prava na pravično suđenje; šteta se može otkloniti, između ostalog, davanjem više vremena za unakrsno ispitivanje, odgađanjem pretresa ili dozvoljavanjem mogućnosti ponovnog pozivanja svjedoka. Odluka po interlokutornoj žalbi u predmetu *Delić*, par. 22-23.

³⁸⁰⁸ V., npr., Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 223.

³⁸⁰⁹ Prvostepena presuda, par. 1390-1392.

pomoćniku komandanta 1. bataljona Zvorničke brigade za obavještajno-bezbjednosne poslove, 14. jula 1995. naredio da vrši obezbjeđenje zarobljenika u školi u Kuli, znajući da će oni biti pogubljeni.³⁸¹⁰

1317. **Nikolić** tvrdi da Pretresno vijeće nije razmotrilo ključne dokaze, te da je stoga pogriješilo kada je zaključilo da je on 14. jula 1995. naredio Periću da vrši obezbjeđenje zarobljenika u školi u Kuli, svjestan toga da će oni biti pogubljeni.³⁸¹¹ On tvrdi da je ta greška navela Pretresno vijeće na zaključak da je on doprinio zločinima na Branjevu/u Pilici.³⁸¹²

1318. Preliminarno, **Nikolić** ponavlja da nijedno razumno pretresno vijeće nije moglo zaključiti da je on bio obaviješten o operaciji ubistva tokom Sastanka od 14. jula,³⁸¹³ te stoga tvrdi da nije razgovarao s Perićem svjestan neposredno predstojećeg pogubljenja zarobljenika.³⁸¹⁴

1319. **Nikolić** tvrdi da se, kako je u svom svjedočenju rekao Perić, njihov razgovor nije ticao čuvanja zarobljenika, te stoga nije bio povezan s telegramom Komande Zvorničke brigade od 14. jula 1995., u kojem je 1. bataljonu naređeno da pripremi školu u Kuli za dolazak približno 100 do 200 zarobljenika (dalje u tekstu: Naređenje Komande Zvorničke brigade).³⁸¹⁵ Prema **Nikolićevim** riječima, on je samo sugerisao Periću da ide u Kulu da ne bi bilo problema s okolnim stanovništvom.³⁸¹⁶ On u vezi s tim ukazuje na Perićevu tvrdnju da on, kao vojnik 1. bataljona, nije mogao uticati na situaciju u školi u Kuli budući da su zarobljenici bili u isključivoj nadležnosti vojnika koji su se tamo nalazili.³⁸¹⁷

1320. **Nikolić** takođe tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da je Perić okvalifikovao njegovo uputstvo da ide u školu u Kuli kao naređenje.³⁸¹⁸ **Nikolić** u prilog tome tvrdi da je Perić bio dosljedan u svom svjedočenju da mu je on samo sugerisao da bi "bilo dobro" da ode tamo.³⁸¹⁹ **Nikolić** takođe tvrdi da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir dokaze, uključujući svjedočenja Perića i Ristića, kao i vještaka Butlera i Vuge, koji pokazuju da on, kao pripadnik organa

³⁸¹⁰ Prvostepena presuda, par. 1390-1392, 1409. V. takođe Prvostepena presuda, par. 1359-1360.

³⁸¹¹ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 385. V. takođe žalbeni pretres, AT. 304-307 (4. decembar 2013.).

³⁸¹² Nikolićev žalbeni podnesak, par. 390-391; Nikolićeva replika, par. 170. V. žalbeni pretres, AT. 308 (4. decembar 2013.).

³⁸¹³ V. gore, par. 344, gdje se definiše Sastanak od 14. jula.

³⁸¹⁴ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 386, gdje se upućuje na žalbenu osnovu 23. V. žalbeni pretres, AT. 305 (4. decembar 2013.).

³⁸¹⁵ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 387, 389; Nikolićeva replika, par. 172, 174. V. Prvostepena presuda, par. 527.

³⁸¹⁶ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 389; Nikolićeva replika, par. 174-175.

³⁸¹⁷ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 389; Nikolićeva replika, par. 174.

³⁸¹⁸ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 387-389; Nikolićeva replika, par. 171-172.

³⁸¹⁹ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 387, 389. V. žalbeni pretres, AT. 306-307 (4. decembar 2013.).

bezbjednosti, nije imao ni *de jure* ni *de facto* ovlaštenja da izdaje naređenja Periću.³⁸²⁰ Najzad, **Nikolić** tvrdi da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir da je Perić u svjedočenju rekao da njegov odlazak u školu u Kuli nije bio motivisan njegovom razgovorom s njim, već da je bio rezultat dogovora postignutog među pripadnicima 1. bataljona, kao i da je Perić u svjedočenju rekao da bi u svakom slučaju otišao u školu u Kuli budući da je zbog dolaska zarobljenika počeo da osjeća strah za svoju porodicu i prijatelje koji su živjeli na tom području.³⁸²¹

1321. Tužilaštvo u odgovoru tvrdi da **Nikolić** nije pokazao da je Pretresno vijeće postupilo nerazumno kada je zaključilo da je on naredio Periću da vrši obezbjeđenje zarobljenika u školi u Kuli prije njihovog prebacivanja na pogubljenje 16. jula 1995.³⁸²² Tužilaštvo tvrdi da je **Nikolićev** razgovor s Perićem uslijedio nakon Naređenja Komande Zvorničke brigade i da naređivanje kao oblik odgovornosti ne "obuhvata" samo stvarnog naredbodavca, već i one koji to naređenje prenose dalje u komandnom lancu.³⁸²³ Osim toga, prema riječima tužilaštva, **Nikolićev** argument da nije imao *de jure* vlast nad Perićem je bespredmetan budući da je vršio *de facto* vlast.³⁸²⁴

1322. Alternativno, tužilaštvo tvrdi da je u stvari irelevantno da li je **Nikolić** naredio Periću da vrši obezbjeđenje zarobljenika ili mu je samo sugerisao da to učini budući da je razgovor između **Nikolića** i Perića naveo Perića da dijelove 1. bataljona prebaci u školu u Kuli i čuva zarobljenike sve dok ne budu pobijeni.³⁸²⁵

a. Analiza

1323. Najprije, Žalbeno vijeće podsjeća da je već odbacilo **Nikolićevu** žalbenu osnovu 23 u vezi sa Sastankom od 14. jula. Žalbeno vijeće je zaključilo da **Nikolić** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da se Sastanak od 14. jula ticao organizacije i koordinacije operacije ubistva.³⁸²⁶ Budući da je telefonski razgovor **Nikolića** i Perića vođen nakon Sastanka od 14. jula,³⁸²⁷ Žalbeno vijeće zaključuje da **Nikolić** nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o

³⁸²⁰ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 387-389; Nikolićeva replika, par. 173. V. žalbeni pretres, AT. 307-308 (4. decembar 2013.). Osim toga, prema **Nikolićevim** riječima, Perićevo svjedočenje ukazuje na to da je on u njihovom razgovoru priznao da je ovlaštenje da izdaje naređenja Periću imao zamjenik komandanta 1. bataljona, a ne on. Nikolićev žalbeni podnesak, par. 387. V. žalbeni pretres, AT. 306 (4. decembar 2013.).

³⁸²¹ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 387, 389; Nikolićeva replika, par. 171. V. žalbeni pretres, AT. 307 (4. decembar 2013.).

³⁸²² Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 109, 111-112, 172. V. takođe Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 97, 113.

³⁸²³ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 111-112.

³⁸²⁴ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 112.

³⁸²⁵ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 110. V. žalbeni pretres, AT. 322-323 (4. decembar 2013.).

³⁸²⁶ V. gore, par. 936.

³⁸²⁷ V. Prvostepena presuda, par. 1357, 1359.

činjenicama nije mogao zaključiti da je on, kada je razgovarao s Perićem, znao da će zarobljenici biti pogubljeni.³⁸²⁸

i. Sadržaj razgovora

1324. Kao što je navedeno gore u tekstu, **Nikolić** tvrdi da se razgovor između njega i Perića nije ticao čuvanja zarobljenika.³⁸²⁹ Imajući u vidu svoj zaključak naveden gore u tekstu,³⁸³⁰ Žalbeno vijeće zaključuje da **Nikolić** nije pokazao da razumni presuditelj o činjenicama nije mogao smatrati da je, čak i da je on samo tražio od Perića da ode tamo da ne bi bilo problema s okolnim stanovništvom, cilj tog zahtjeva bio da se doprinese operaciji ubistva.³⁸³¹ Što se tiče **Nikolićevog** argumenta da Perić nije mogao uticati na položaj zarobljenika pošto su oni bili isključivo u nadležnosti vojnika koji su ih sprovođili, Žalbeno vijeće zaključuje da je razumni presuditelj o činjenicama mogao zaključiti da je Perićevo prisustvo u školi u Kuli doprinijelo zajedničkom cilju operacije ubistva.³⁸³²

ii. Da li je Nikolićevo uputstvo Periću predstavljalo naređenje

1325. Žalbeno vijeće zaključuje da je Pretresno vijeće napravilo činjeničnu grešku kada je uputstvo koje je **Nikolić** izdao Periću protumačilo kao naređenje, uz napomenu da je Perić to **Nikolićevo** uputstvo okvalifikovao kao naređenje.³⁸³³ Dokazi na koje se Pretresno vijeće oslonilo ne potkrepljuju taj zaključak i njihovo preispitivanje pokazuje da je Perić u svom svjedočenju bio dosljedan i zaista čvrst pri stavu da je **Nikolićev** poziv shvatio samo kao sugestiju da ide na područje škole u Kuli.³⁸³⁴ Žalbeno vijeće će stoga razmotriti da li je ta greška dovela do neostvarenja pravde.

1326. Žalbeno vijeće primjećuje da svjedočenje svjedoka na koje se Pretresno vijeće oslonilo kada je izvodilo zaključke u vezi s događajima od 14. jula 1995. jasno pokazuje da je svrha **Nikolićevog** razgovora s Perićem bila da ga navede da ode na područje škole u Kuli i postara se da ne bude pometnje među okolnim stanovništvom i da je Perić ubrzo nakon tog razgovora zaista tamo otišao i razgovarao s lokalnim stanovništvom.³⁸³⁵ Dalje, prema riječima svjedoka tužilaštva Rajka Babića, Naređenjem Komande Zvorničke brigade samo je dato uputstvo 1. bataljonu da pripremi školu u Kuli za dolazak zarobljenika koji je trebalo da provedu noć u školi i da sljedećeg dana budu

³⁸²⁸ V. Prvostepena presuda, par. 1360, 1390.

³⁸²⁹ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 389.

³⁸³⁰ V. gore, par. 1323.

³⁸³¹ V. Prvostepena presuda, par. 1390-1392.

³⁸³² V. Prvostepena presuda, par. 1390-1392.

³⁸³³ Prvostepena presuda, par. 1359, gdje se upućuje na: Slavko Perić, T. 11376, 11378, 11380 (11. maj 2007.).

³⁸³⁴ Slavko Perić, T. 11376, 11378, 11380 (11. maj 2007.). V. Prvostepena presuda, par. 527 i fusnota 1938.

³⁸³⁵ Slavko Perić, T. 11378-11379, 11384 (11. maj 2007.).

razmijenjeni i u njemu se ne govori o zabrinutosti u vezi s lokalnim stanovništvom.³⁸³⁶ **Nikolićevo** uputstvo Periću stoga se razlikovalo od onog koje je Perić dobio od Komande Zvorničke brigade i taj je razgovor, iako nije bio jedini razlog zbog kojeg je Perić odlučio da ode u školu u Kuli, ipak uticao na njegove postupke tamo, bez obzira na eventualno preklapanje između **Nikolićevog** uputstva i Perićevih ličnih motiva. Žalbeno vijeće stoga zaključuje da **Nikolićev** argument – zasnovan na Perićevom svjedočenju da bi on u svakom slučaju po sopstvenom nahođenju otišao u školu u Kuli i na dogovoru koji je postigla Komanda bataljona – nema uticaja na zaključak Pretresnog vijeća.

1327. Kao što je navedeno gore u tekstu, Pretresno vijeće je zaključilo da je **Nikolić** doprinio UZP-u ubistva time što je obezbijedio ljudstvo koje će čuvati zarobljenike.³⁸³⁷ Kao što je utvrđeno gore u tekstu, njegov razgovor s Perićem bio je barem jedan od razloga koji su Perića podstakli da ode u školu u Kuli i pruži podršku operaciji ubistva time što se postarao za okolno stanovništvo. Žalbeno vijeće zaključuje da to da li je **Nikolić** Periću naredio ili na drugi način uticao na njega da tako postupi nema uticaja na stepen njegove odgovornosti.

b. Zaključak

1328. Imajući u vidu gore navedeno, Žalbeno vijeće zaključuje da, iako je Pretresno vijeće napravilo činjeničnu grešku kada je **Nikolićevo** uputstvo Periću da ide u školu u Kuli okvalifikovalo kao naređenje, ta greška nije dovela do neostvarenja pravde. **Nikolićeva** žalbena osnova 24 stoga se odbacuje.

(iv) Navodi o greškama u oslanjanju na Aćimovićevo svjedočenje radi utvrđivanja Nikolićevog učešća u zločinima u Kozluku (osnova 16 i osnova 18, djelimično)

1329. Pretresno vijeće je napomenulo da je svjedok Aćimović u svjedočenju rekao da je 15. jula 1995. između 01:00 i 02:00 sati primio telegram od Komande Zvorničke brigade u kasarni u preduzeću "Standard" u kojem je pisalo da treba poslati jedan vod koji će pogubiti zarobljenike u školi u Ročeviću. Prema Aćimovićevim riječima, taj telegram je bio "šifrovan, a dešifrovali su ga pripadnici 2. bataljona". Aćimović je o tom telegramu razgovarao s dvojicom bliskih saradnika. Oni su se složili da neće slati ljude na taj zadatak i Komandi Zvorničke brigade poslat je telegram u kojem je pisalo da 2. bataljon nema na raspolaganju ljudstvo za pogubljenje zarobljenika. Aćimović je u svjedočenju rekao da je od Komande Zvorničke brigade primljen i drugi šifrovani telegram s istim naređenjem, kao i da je poslat drugi odgovor. Aćimović je rekao da je o tom drugom

³⁸³⁶ Rajko Babić, T. 10216 (18. april 2007.).

³⁸³⁷ Prvostepena presuda, par. 1390-1392.

telegramu ponovo razgovarao s dvojicom bliskih saradnika, kao i s komandirima ili zamjenicima komandira četa.³⁸³⁸

1330. Pretresno vijeće je imalo u vidu protivrječna svjedočenja u vezi s načinom i vremenom dostave telegrama, kao i u vezi s brojem primljenih telegrama, ali je zaključilo da to kako je tačno primljeno to uputstvo predstavlja periferno pitanje. Pretresno vijeće je istaklo da je suština Aćimovićevog svjedočenja da je iz kasarne u preduzeću "Standard" primljeno uputstvo da treba uputiti jedan vod da pogubi zarobljenike u školi u Ročeviću i da nepodudarnosti u svjedočenjima nisu dovoljno ozbiljne da dovedu u sumnju postojanje tog uputstva.³⁸³⁹

1331. Pretresno vijeće je takođe zaključilo da je Aćimović oko 02:30 sati 15. jula 1995. primio telefonski poziv od **Nikolića**, koji mu je rekao da je to naređenje "odozgo" i da se mora izvršiti. **Nikolić** ga je ponovo nazvao oko 07:00 ili 08:00 sati da vidi da li je Aćimović izvršio to naređenje. Aćimović je rekao **Nikoliću** da neće uputiti nikoga da pogubi zarobljenike.³⁸⁴⁰ **Nikolić** je bio ljut i naredio Aćimoviću da se sastane s njim u školi kasnije tog jutra.³⁸⁴¹

a. Nikolićeva argumentacija

1332. **Nikolić** u okviru žalbenih osnova 16 i 18 iznosi prigovor na sljedeće zaključke Pretresnog vijeća: (1) da je Aćimović primio dva šifrovana telegrama u kojima mu je naređeno da pošalje vojnike da pogube zarobljenike zatočene u školi u Ročeviću u noći između 14. i 15. jula 1995. (osnova 16 i podosnova 18.1);³⁸⁴² i (2) da je on preko telefona vršio pritisak na Aćimovića da izvrši naređenje sadržano u ta dva telegrama (podosnova 18.2).³⁸⁴³ Pored toga, **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće takođe pogriješilo kada je zaključilo da "to kako je tačno [to naređenje da se pošalju vojnici da pogube zarobljenike] primljen[o] [u 2. bataljonu] predstavlja periferno pitanje" jer se to pitanje odnosi direktno na Aćimovićevu vjerodostojnost (osnova 16).³⁸⁴⁴

1333. **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće "potpuno pogrešno" ocijenilo Aćimovićevu vjerodostojnost.³⁸⁴⁵ On tvrdi da Pretresno vijeće, iako je eksplicitno priznalo da je Aćimović pokušao da umanja svoju odgovornost, nije uzelo u obzir da su Aćimovićeve tvrdnje o prijemu šifrovanih telegrama, kao i o razgovorima s **Nikolićem** koji su zatim uslijedili, dio tih pokušaja da

³⁸³⁸ Prvostepena presuda, par. 508. V. takođe Prvostepena presuda, par. 1367.

³⁸³⁹ Prvostepena presuda, par. 509.

³⁸⁴⁰ Prvostepena presuda, par. 510.

³⁸⁴¹ Prvostepena presuda, par. 510, 1368.

³⁸⁴² Nikolićev žalbeni podnesak, par. 270, 272, 287.

³⁸⁴³ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 272, 301.

³⁸⁴⁴ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 263. V. žalbeni pretres, AT. 309-310 (4. decembar 2013.).

³⁸⁴⁵ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 273, 314; Nikolićeva replika, par. 110-112. V. žalbeni pretres, AT. 309 (4. decembar 2013.).

se umanju odgovornost.³⁸⁴⁶ Dalje, **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da svjedočenje svjedoka M. Lazarevića potkrepljuje Aćimovićev prikaz događaja od 15. jula 1995.³⁸⁴⁷ **Nikolić** dovodi u pitanje vjerodostojnost M. Lazarevića, tvrdeći da Pretresno vijeće nije ocijenilo njegove motive da laganjem zaštititi Aćimovića.³⁸⁴⁸

1334. **Nikolić** dalje tvrdi da Pretresno vijeće nije razmotrilo sljedeće: (1) nepodudarnosti u vezi s prijmom telegrama u Aćimovićevim uzastopnim izjavama predstavnicima tužilaštva;³⁸⁴⁹ (2) činjenicu da su drugi svjedoci negirali postojanje tih telegrama³⁸⁵⁰ i protivrječnosti između svjedočenja M. Lazarevića i Aćimovića, između ostalog, o broju telegrama koji su primljeni i poslani kao odgovor;³⁸⁵¹ (3) brojne razlike između načina prijema telegrama u 2. bataljonu i u ostalim bataljonima;³⁸⁵² (4) činjenicu da pripadnici 2. bataljona nisu učestvovali u ubijanju u Kozluku, što pobija Aćimovićevu tvrdnju da su putem dva šifrovana telegrama od 2. bataljona zatraženi vojnici da izvrše pogubljenje;³⁸⁵³ (5) činjenicu da Aćimović nije znao ni ko je potpisao telegram, ni kome je bio upućen telegram kojim je on odgovorio na njega;³⁸⁵⁴ i (6) činjenicu da su postojale zaštićene linije veze, što je šifrovanu komunikaciju činilo izlišnom.³⁸⁵⁵

1335. **Nikolić** takođe tvrdi da, s obzirom na ogromnu važnost Aćimovićevog svjedočenja i vjerodostojnosti, nijedno razumno pretresno vijeće nije moglo zaključiti da način na koji je primljeno to uputstvo predstavlja periferno pitanje, a da istovremeno ne upotrijebi svoje diskreciono ovlaštenje da to pitanje razjasni tokom postupka.³⁸⁵⁶ **Nikolić** tvrdi u vezi s tim da je time što Pretresno vijeće ni u jednoj fazi nije postavilo svjedocima nikakva pitanja u vezi s načinom prijema naređenja prekršeno njegovo pravo da "bude pravovremeno i detaljno obaviješten o prirodi i razlozima optužbi protiv njega".³⁸⁵⁷ Najzad, **Nikolić** ističe da je Pretresno vijeće, kada je dozvolilo tužilaštvu da izvede dokaze u svrhu pobijanja, ocijenilo da je pitanje šifrovanih telegrama

³⁸⁴⁶ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 264, 274-276; Nikolićeva replika, par. 107, 112. V. žalbeni pretres, AT. 309-310, 338 (4. decembar 2013.).

³⁸⁴⁷ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 284-286; Nikolićeva replika, par. 114. V. žalbeni pretres, AT. 339 (4. decembar 2013.).

³⁸⁴⁸ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 284-286; Nikolićeva replika, par. 114. V. žalbeni pretres, AT. 339 (4. decembar 2013.).

³⁸⁴⁹ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 265, 281-283; Nikolićeva replika, par. 107, 115. V. takođe žalbeni pretres, AT. 309-310 (4. decembar 2013.).

³⁸⁵⁰ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 265, 288-289; Nikolićeva replika, par. 116.

³⁸⁵¹ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 285-286, 291-293; Nikolićeva replika, par. 117. V. takođe žalbeni pretres, AT. 339 (4. decembar 2013.).

³⁸⁵² Nikolićev žalbeni podnesak, par. 297-300; Nikolićeva replika, par. 123.

³⁸⁵³ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 294-296; Nikolićeva replika, par. 118.

³⁸⁵⁴ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 265.

³⁸⁵⁵ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 265. V. žalbeni pretres, AT. 310 (4. decembar 2013.). V. takođe Nikolićeva replika, par. 107.

³⁸⁵⁶ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 266.

³⁸⁵⁷ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 267 (naglasak u originalu); Nikolićeva replika, par. 108.

"značajno".³⁸⁵⁸ On tvrdi da nijedno razumno pretresno vijeće nije nakon toga moglo zaključiti da je pitanje načina prijema periferno.³⁸⁵⁹

1336. Što se tiče toga da li je **Nikolić** nazvao Aćimovića u vezi s naređenjem, on tvrdi da Pretresno vijeće nije razmotrilo sljedeće: (1) protivrječnosti i nedosljednosti između prikaza Aćimovića i M. Lazarevića;³⁸⁶⁰ (2) činjenicu da događaji u školi u Ročeviću ne odgovaraju Aćimovićevim tvrdnjama u vezi s razgovorima s **Nikolićem**, a posebno to da 2. bataljon nije učestvovao u ubijanju u Kozluku, već da je samo pružao logističku podršku;³⁸⁶¹ (3) Aćimovićevo protivrječno svjedočenje u vezi s tim šta se dešavalo nakon navodnih telefonskih razgovora;³⁸⁶² i (4) Aćimovićevo svjedočenje u kojem je proces traženja pomoći od 2. bataljona 14.-15. jula 1995. prikazan potpuno drugačije od toga kako je taj proces tekao u vezi s 1. bataljonom.³⁸⁶³

b. Odgovor tužilaštva

1337. Tužilaštvo u odgovoru tvrdi da je Pretresno vijeće pažljivo razmotrilo Aćimovićevo svjedočenje kada je izvodilo zaključke u vezi s događajima u školi u Ročeviću, kasnijem ubijanju zarobljenika u Kozluku i **Nikolićevom** odgovornošću u vezi s tim.³⁸⁶⁴ Tužilaštvo tvrdi da **Nikolić** pribjegava preuveličavanjima i da ponavlja argumentaciju iz prvostepenog postupka.³⁸⁶⁵ Tužilaštvo tvrdi da **Nikolić** samo pokušava da ocjenu dokaza koju je dalo Pretresno vijeće zamijeni vlastitom, ne pokazujući grešku.³⁸⁶⁶

1338. Tužilaštvo takođe tvrdi da Aćimovićevo svjedočenje predstavlja dio korpusa uzajamno potkrepljujućih dokaza koji potvrđuju prijem naređenja Komande Zvorničke brigade i kasniji **Nikolićev** telefonski poziv u vezi s tim.³⁸⁶⁷ Konkretno, tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće razumno zaključilo da je mnoge aspekte njegovog svjedočenja potkrijepio M. Lazarević.³⁸⁶⁸ Što se tiče nepodudarnosti u vezi s brojem primljenih telegrama, tužilaštvo naglašava da je Pretresno

³⁸⁵⁸ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 268.

³⁸⁵⁹ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 268-269. V. Nikolićeva replika, par. 108.

³⁸⁶⁰ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 302-305; Nikolićeva replika, par. 120.

³⁸⁶¹ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 306-309.

³⁸⁶² Nikolićev žalbeni podnesak, par. 310-311.

³⁸⁶³ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 312-313.

³⁸⁶⁴ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 228, 240-241.

³⁸⁶⁵ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 229. Tužilaštvo ističe da je Pretresno vijeće konkretno razmotrilo **Nikolićeve** prigovore u prvostepenom postupku zasnovane da svjedočenju drugih pripadnika 2. bataljona, koji nisu znali za telegram, i da **Nikolić** ponavlja te prigovore u žalbenom postupku, ne pokazujući grešku. Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 253.

³⁸⁶⁶ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 244, 258, 264.

³⁸⁶⁷ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 242-243. V. takođe Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par.

257.

³⁸⁶⁸ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 245.

vijeće izvelo zaključke samo u vezi s prijmom jednog telegrama i da **Nikolić** stoga osporava zaključak koji Pretresno vijeće nije ni izvelo.³⁸⁶⁹

1339. Tužilaštvo takođe naglašava da je Pretresno vijeće razmotrilo protivrječne dokaze u vezi s tim da li su telegrami mogli biti šifrovani i da li su postojale zaštićene linije veze.³⁸⁷⁰ Što se tiče **Nikolićevog** argumenta da se proces traženja pomoći od drugih bataljona mnogo razlikovao od onoga što je u svjedočenju naveo Aćimović, tužilaštvo tvrdi da **Nikolić** preuveličava razlike i ignoriše u suštini analogan proces koji je korišten.³⁸⁷¹ Najzad, što se tiče **Nikolićevog** argumenta da nijedan pripadnik 2. bataljona nije učestvovao u ubijanju u Kozluku, tužilaštvo ističe da time nije pokazana greška u zaključcima Pretresnog vijeća da su pripadnici 2. bataljona bili prisutni u školi u Ročeviću i u Kozluku i da su zarobljenici u školi u Ročeviću pobijeni, niti u tome što se ono oslonilo na ta dva zaključka kao potkrepu Aćimovićevog svjedočenja u vezi s naređenjem.³⁸⁷²

1340. Pored toga, kada govori o **Nikolićevom** argumentu u vezi s ovlaštenjem Pretresnog vijeća da postavlja pitanja svjedocima, tužilaštvo tvrdi da ne postoji veza između diskrecionog ovlaštenja sudija da postavljaju pitanja svjedoku i dužnosti tužilaštva da optuženog obavijesti o optužbama protiv njega.³⁸⁷³ Najzad, što se tiče **Nikolićevog** argumenta da je Pretresno vijeće najprije ocijenilo da je pitanje šifrovanih telegrama "značajno", tužilaštvo tvrdi da **Nikolić** brka standard u vezi s pragom za prihvatanje dokaza u postupku pobijanja s ocjenom Pretresnog vijeća o konačnoj težini koju treba pridati tim dokazima nakon okončanja dokaznog postupka.³⁸⁷⁴

c. Analiza

i. Da li je 2. bataljon primio dva šifrovana telegrama u ranim jutarnjim satima 15. jula 1995. i da li način njihovog prijema predstavlja periferno pitanje

1341. Na početku, Žalbeno vijeće podsjeća da je već odbacilo **Nikolićevu** tvrdnju da je Pretresno vijeće "potpuno pogrešno" ocijenilo Aćimovićevu vjerodostojnost.³⁸⁷⁵ Žalbeno vijeće takođe podsjeća da je Pretresno vijeće bilo svjesno nedostataka Aćimovićevog svjedočenja i da ih je pažljivo razmotrilo, ističući da "nedosljednosti koje su otkrivene između dijelova Aćimovićevog iskaza i drugih dokaza koji su predočeni Pretresnom vijeću u većini slučajeva proizlaze iz njegovog

³⁸⁶⁹ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 246, 263. Tužilaštvo takođe ističe da druge nepodudarnosti nisu smatrane "dovoljno ozbiljnim da bace sumnju na postojanje ove instrukcije", a tu činjenicu potkrepljuju i drugi aspekti dokaza. Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 246.

³⁸⁷⁰ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 254.

³⁸⁷¹ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 251.

³⁸⁷² Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 249.

³⁸⁷³ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 259.

³⁸⁷⁴ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 260.

³⁸⁷⁵ V. gore, par. 209-212, gdje se takođe govori o konkretnim argumentima koje je iznio **Nikolić**, kao što je da je Aćimović bio kivan na njega i da uopšte nije pokušao da stupi u kontakt sa svojim nadređenima u vezi s telegramima.

pokušaja da umanjí vlastitu odgovornost".³⁸⁷⁶ Pretresno vijeće je konkretno primilo na znanje protivrječne dokaze u vezi sa šifrovanim telegramima koje je Aćimović navodno primio u ranim jutarnjim satima 15. jula 1995., ali je ipak prihvatilo suštinu Aćimovićevog prikaza, zaključivši da "to kako je tačno ta instrukcija [da se upute vojnici da pogube zarobljenike] primljena predstavlja periferno pitanje" i da te nepodudarnosti nisu dovoljno ozbiljne da dovedu u sumnju postojanje tog uputstva.³⁸⁷⁷ Pretresno vijeće je zaključilo da je M. Lazarević potkrijepio Aćimovićev prikaz, koji je dalje potkrijepljen činjenicom da je slična procedura korištena da se zatraži pomoć 1. bataljona za čuvanje zarobljenika, kao i činjenicom da su pripadnici 2. bataljona zaista poslati u školu Ročeviću.³⁸⁷⁸

1342. Što se tiče **Nikolićevog** konkretnog prigovora na vjerodostojnost Aćimovićevog svjedočenja u vezi sa šifrovanim telegramima, Žalbeno vijeće najprije napominje da Aćimović tokom svog prvog razgovora s predstavnicima tužilaštva nije pomenuo prijem šifrovanih telegrama.³⁸⁷⁹ Žalbeno vijeće istovremeno primjećuje da je Aćimović tokom drugog razgovora potvrdio prijem dva šifrovana telegrama.³⁸⁸⁰ Aćimović je detaljno unakrsno ispitan na tu temu i rekao je da su mu tokom drugog razgovora postavljena pitanja koja su ga podsjetila na to.³⁸⁸¹ Iako Pretresno vijeće nije konkretno razmotrilo tu potencijalnu nedosljednost u Prvostepenoj presudi, ono je generalno napomenulo da je ocijenilo ukupno Aćimovićevo svjedočenje, uključujući "detaljna unakrsna ispitivanja koja su provedena".³⁸⁸² Žalbeno vijeće zaključuje da **Nikolić** nije pokazao da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir te nedosljednosti prilikom ukupne ocjene Aćimovićeve vjerodostojnosti.³⁸⁸³ Podsjećajući na to da se prema ocjeni pretresnog vijeća o raznim faktorima koji utiču na vjerodostojnost nekog svjedoka treba odnositi s uvažavanjem,³⁸⁸⁴ Žalbeno vijeće odbacuje **Nikolićev** argument.

1343. Žalbeno vijeće takođe primjećuje da je Pretresno vijeće navelo da je uzelo u obzir "protivrječna svjedočenja u vezi s načinom i vremenom dostave telegrama"³⁸⁸⁵, kao i protivrječnosti između Aćimovićevog svjedočenja i svjedočenja M. Lazarevića u vezi s brojem primljenih telegrama, a da preispitivanje relevantnih zaključaka pokazuje da je takođe uzelo u obzir protivrječne dokaze u vezi s postojanjem telegrama i u vezi s mogućnošću 2. bataljona da telegame

³⁸⁷⁶ Prvostepena presuda, par. 506. V. gore, par. 1120.

³⁸⁷⁷ Prvostepena presuda, par. 509.

³⁸⁷⁸ V. Prvostepena presuda, par. 509.

³⁸⁷⁹ Srećko Aćimović, T. 13079-13080 (22. juni 2007.).

³⁸⁸⁰ Srećko Aćimović, T. 13086 (22. juni 2007.).

³⁸⁸¹ Srećko Aćimović, T. 13086-13087 (22. juni 2007.).

³⁸⁸² Prvostepena presuda, par. 506.

³⁸⁸³ V. gore, par. 1020.

³⁸⁸⁴ V. gore, fusnota 3414.

³⁸⁸⁵ Prvostepena presuda, par. 509.

dešifruje.³⁸⁸⁶ Pretresno vijeće je u vezi s tim konkretno napomenulo da je bilo nekoliko svjedoka kojima "nije [bilo] poznat[o]" postojanje telegrama u kojima se od 2. bataljona tražilo da obezbijedi vojnike za pogubljenje zarobljenika,³⁸⁸⁷ kao i da je bilo dokaza koji govore da 2. bataljon nije mogao da šifruje i dešifruje telegrame.³⁸⁸⁸

1344. Istovremeno, Pretresno vijeće je napomenulo da svjedočenje M. Lazarevića potkrepljuje Aćimovićevo svjedočenje u pogledu postojanja telegrama i sposobnosti 2. bataljona da šifriruje i dešifruje telegrame.³⁸⁸⁹ Što se tiče **Nikolićeve** tvrdnje da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir razliku između Aćimovićevog svjedočenja i svjedočenja M. Lazarevića u pogledu vremena kada je **Nikolić** saznao za situaciju sa zarobljenicima u Ročeviću i o tome obavijestio M. Lazarevića,³⁸⁹⁰ Žalbeno vijeće napominje da M. Lazarević pominje da je Aćimović prenio informacije "popodne" 14. jula 1995., ali nije mogao da se sjeti tačno u koliko sati,³⁸⁹¹ dok Aćimović u svjedočenju navodi da je to bilo između 20:30 i 21:30 sati.³⁸⁹² Međutim, **Nikolić** nije pokazao da ta očigledna nepodudarnost dovodi u pitanje činjenicu da se njihovi prikazi događaja od 14. i 15. jula 1995. suštinski potkrepljuju. Obojica svjedoka su rekla da je Aćimović: (1) otišao kući da se okupa i da je tamo obaviješten o situaciji u školi u Ročeviću; (2) zatim otišao u Ročević da se sam uvjeri šta se događa; i (3) to prenio pripadnicima svog bataljona kada se vratio iz škole u Ročeviću.³⁸⁹³

1345. Osim toga, što se tiče **Nikolićevog** argumenta da se svjedočenja Aćimovića i M. Lazarevića ne podudaraju u pogledu toga ko je bio prisutan kada je stigao telegram i ko ga je pročitao,³⁸⁹⁴ Žalbeno vijeće smatra da nepodudarnost u prikazima Aćimovića i M. Lazarevića u vezi s tim ko je tada bio prisutan u Komandi bataljona³⁸⁹⁵ nije toliko relevantna da bi činjenica da ona nije pomenuta u analizi Pretresnog vijeća ukazivala na to da je zanemarena.³⁸⁹⁶ Najzad, Pretresno vijeće je bilo svjesno nepodudarnosti između prikaza M. Lazarevića i prikaza drugih, posebno svjedoka

³⁸⁸⁶ Prvostepena presuda, par. 508-509 i fusnote 1859-1860.

³⁸⁸⁷ Prvostepena presuda, fusnota 1860, gdje se upućuje, između ostalog, na: Milisav Cvijetinović, T. 25836 (17. septembar 2008.), Dragan Jović, T. 18086 (21. novembar 2007.), Dragan Stevanović, T. 32848-32849 (1. april 2009.).

³⁸⁸⁸ Prvostepena presuda, fusnota 1860, gdje se upućuje, između ostalog, na: Milisav Cvijetinović, T. 25835 (17. septembar 2008.).

³⁸⁸⁹ Prvostepena presuda, par. 509 i fusnota 1861. V. takođe Mitar Lazarević, T. 13374 (27. juni 2007.); Srećko Aćimović, T. 13020-13021 (21. juni 2007.).

³⁸⁹⁰ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 291-292.

³⁸⁹¹ Mitar Lazarević, T. 13372 (27. juni 2007.).

³⁸⁹² Srećko Aćimović, T. 12937 (20. juni 2007.).

³⁸⁹³ Mitar Lazarević, T. 13364-13368 (26. juni 2007.); Srećko Aćimović, T. 12934-12937 (20. juni 2007.); T. 13372 (27. juni 2007.).

³⁸⁹⁴ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 292-293.

³⁸⁹⁵ M. Lazarević je u svjedočenju rekao da su svi prisutni u Komandi 2. bataljona pročitali telegram i da su čak komandiri četa bili prisutni. Mitar Lazarević, T. 13375-13376, 13387 (27. juni 2007.). Aćimović je u svjedočenju rekao da je o telegramima razgovarao s V. Lazarevićem i M. Lazarevićem, koji su bili u Komandi 2. bataljona, a da je komandire četa ili njihove zamjenike samo *pozvao* da potvrde da su primili telegram. Srećko Aćimović, T. 12948-12949 (20. juni 2007.).

³⁸⁹⁶ V. gore, fusnota 2661.

Milisava Cvijetinovića, Milana Radića i Dragana Stevanovića,³⁸⁹⁷ ali je zaključilo da ti nepodudarni prikazi ne daju osnova za razumnu sumnju u pogledu suštine Aćimovićevog svjedočenja, a to je da je u toku noći između 14. i 15. jula 1995. 2. bataljon primio uputstvo iz kasarne u preduzeću "Standard" da uputi jedan vod u školu u Ročeviću da pogubi zarobljenike.³⁸⁹⁸ **Nikolić** nije pokazao nikakvu primjetnu grešku.

1346. Dalje, što se tiče **Nikolićeve** tvrdnje da je M. Lazarević – za koga je, kako je navedeno gore u tekstu, Pretresno vijeće zaključilo da potkrepljuje Aćimovića – imao motiv da laže da bi zaštitio Aćimovića, Žalbeno vijeće napominje da on tu tvrdnju zasniva na svjedočenju svjedoka V. Ivanovića.³⁸⁹⁹ Međutim, V. Ivanović je rekao da M. Lazarević nije bio Aćimovićev "zamenik" i da oni, iako su se poznavali tokom rata, "nikada nisu bili dobri drugari".³⁹⁰⁰ Osim toga, V. Ivanović je u svjedočenju rekao da je "[njegova] pretpostavka i sumnja" [REDIGOVANO], ali da "možda ni[je] u pravu" u vezi s tim.³⁹⁰¹ Iako Pretresno vijeće nije izvelo eksplicitan zaključak u vezi s vjerodostojnošću M. Lazarevića, Žalbeno vijeće zaključuje da **Nikolić** iskrivljeno prikazuje spis prvostepenog postupka i da nije pokazao da je Pretresno vijeće napravilo bilo kakvu grešku u vezi s tim.

1347. Žalbeno vijeće napominje da zaključci Pretresnog vijeća ne pokazuju da je postojala neka apsolutno ujednačena procedura u pogledu toga kako su i kada različiti bataljoni Zvorničke brigade primali zahtjeve za pomoć u vezi sa zarobljenicima koji su stizali na to područje. Pretresno vijeće je zaključilo da je 4. bataljon uputio ljude na zahtjev Milorada Trbića, ne precizirajući na koji način je taj zahtjev primljen,³⁹⁰² dok je 6. bataljon bio samo putem telefona obaviješten da će zarobljenici biti dovedeni u školu u Petkovicima,³⁹⁰³ a 1. bataljon je primio telegram,³⁹⁰⁴ nakon čega je uslijedio telefonski poziv **Nikolića**.³⁹⁰⁵ Imajući u vidu te razlike, kao i činjenicu da zaista nijedan drugi bataljon nije primio šifrovani telegram u kojem se direktno traži pomoć za pogubljenje zarobljenika, Žalbeno vijeće zaključuje da **Nikolić** nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ipak nije mogao istaći izvjesne sličnosti između procesa koji su korišteni da bi se

³⁸⁹⁷ V. Prvostepena presuda, fusnote 1860-1861. Cvijetinović je protivrječio M. Lazareviću u vezi sa sposobnošću 2. bataljona da šifruje i dešifruje telegrame. Radić, Cvijetinović i Stevanović protivrječili su M. Lazareviću u vezi s tim da li su znali za telegram.

³⁸⁹⁸ Prvostepena presuda, par. 508-509.

³⁸⁹⁹ V. Nikolićev žalbeni podnesak, par. 285 i fusnote 710, 712; Veljko Ivanović, T. 18229 (djelimično zatvorena sjednica) (26. novembar 2007.).

³⁹⁰⁰ Veljko Ivanović, T. 18229-18230 (djelimično zatvorena sjednica) (26. novembar 2007.).

³⁹⁰¹ Veljko Ivanović, T. 18229 (djelimično zatvorena sjednica) (26. novembar 2007.).

³⁹⁰² Prvostepena presuda, par. 479.

³⁹⁰³ Prvostepena presuda, par. 494.

³⁹⁰⁴ Žalbeno vijeće napominje da Pretresno vijeće nije izvelo nikakav zaključak u vezi s tim da li je taj telegram bio šifrovani ili ne. V. Prvostepena presuda, par. 527, 1359.

³⁹⁰⁵ Prvostepena presuda, par. 527.

angažovali 1. bataljon i 2. bataljon i u tome pronaći "određenu dodatnu potkrepu" Aćimovićevog svjedočenja.³⁹⁰⁶

1348. Žalbeno vijeće napominje da nije sporno da su neki pripadnici 2. bataljona upućeni u školu u Ročeviću i da su zarobljenici koji su bili tamo pogubljeni.³⁹⁰⁷ **Nikolić** tvrdi da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir da nijedan pripadnik 2. bataljona zapravo nije učestvovao u ubijanju u Kozluku, već da su njegovi pripadnici samo pružali logističku podršku,³⁹⁰⁸ i da to "pobija" tvrdnju da je Komanda Zvorničke brigade zatražila ljude koji bi izvršili pogubljenje.³⁹⁰⁹ Pretresno vijeće je dobro znalo da nijedan vod iz 2. bataljona nije bio u Kozluku i da su samo dva vojnika, V. Ivanović i Jović, pružala logističku podršku.³⁹¹⁰ Istovremeno, Pretresno vijeće je prihvatilo da je Aćimović odbio da uputi vojnike na zadatak da pogube zarobljenike.³⁹¹¹ Žalbeno vijeće stoga zaključuje da **Nikolić** samo pokušava da tumačenje dokaza koje je dalo Pretresno vijeće zamijeni vlastitim, ne pokazujući pritom grešku.

1349. Žalbeno vijeće primjećuje da se Aćimović nije mogao tačno sjetiti ko je potpisao telegrame koje je primio u noći između 14. i 15. jula 1995., ni kome su bili upućeni telegrami koje je on poslao kao odgovor.³⁹¹² Prema Aćimovićevim riječima, prvi telegram je poslao neko iz Komande Zvorničke brigade, a on je svoje odgovore poslao "tome ko nam je poslao [telegram] [...] ili dežurnom operativnom".³⁹¹³ Aćimović je objasnio da su "pažnju [...] usredsredili na sam sadržaj telegrama, da ni[je] uopšte obratio pažnju ko je bio u potpisu telegrama. Možda [je] u tom trenutku i vidio to. Ali, jednostavno [je] zaboravio kasnije".³⁹¹⁴ Iako Pretresno vijeće nije konkretno diskutovalo o činjenici da se Aćimović nije sjećao tačnog identiteta pošiljaoca šifrovanih telegrama, Žalbeno vijeće je mišljenja da to ne mora obavezno pokazivati da je Pretresno vijeće zanemarilo taj aspekt Aćimovićevog svjedočenja.³⁹¹⁵ U vezi s tim, Pretresno vijeće jeste napomenulo da se Aćimović sjetio da je ta osoba bila iz Komande Zvorničke brigade.³⁹¹⁶ S obzirom na to da se prema ocjeni pretresnog vijeća o faktorima koji utiču na vjerodostojnost svjedoka treba odnositi s

³⁹⁰⁶ Prvostepena presuda, par. 509.

³⁹⁰⁷ Prvostepena presuda, par. 509.

³⁹⁰⁸ V. Prvostepena presuda, par. 509, 513, 517-518, 522.

³⁹⁰⁹ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 294, 296.

³⁹¹⁰ Prvostepena presuda, par. 517-520.

³⁹¹¹ Prvostepena presuda, par. 510-511, 1118.

³⁹¹² Srećko Aćimović, T. 12946-12947 (20. juni 2007.); T. 13011-13012 (21. juni 2007.).

³⁹¹³ Srećko Aćimović, T. 12944-12945 (20. juni 2007.); T. 13011 (21. juni 2007.).

³⁹¹⁴ Srećko Aćimović, T. 12946-12947 (20. juni 2007.).

³⁹¹⁵ V. gore, fusnota 2661.

³⁹¹⁶ V. Prvostepena presuda, par. 508.

uvažavanjem,³⁹¹⁷ Žalbeno vijeće zaključuje da **Nikolić** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo u vezi s tim.

1350. Žalbeno vijeće zaključuje da je **Nikolićev** argument zasnovan na neuvjerljivosti korištenja šifrovanih telegrama spekulativan. Kako je pokazano gore u tekstu, Pretresno vijeće je u vezi s tim istaklo da je sličan način komunikacije korišten kada je zatražena pomoć 1. bataljona Zvorničke brigade.³⁹¹⁸ Žalbeno vijeće podsjeća da je prevashodno na pretresnom vijeću da sasluša, ocijeni i odvagne dokaze predložene u prvostepenom postupku.³⁹¹⁹ Imajući u vidu da se Žalbeno vijeće prema činjeničnom zaključku koji je izvelo pretresno vijeće mora odnositi s određenom dozom uvažavanja, Žalbeno vijeće zaključuje da **Nikolić** nije pokazao da razumni presuditelj o činjenicama nije mogao izvesti te zaključke.

1351. Što se tiče **Nikolićevog** argumenta da Pretresno vijeće nije svjedocima postavilo pitanja u vezi s načinom prijema naredjenja da 2. bataljon Zvorničke brigade pošalje vojnike, Žalbeno vijeće podsjeća da pravilo 85(B) Pravilnika daje sudijama pretresnog vijeća *diskreciono* pravo da svjedoku postave pitanja u svakom trenutku tokom ispitivanja.³⁹²⁰ Međutim, to ne znači da sudije imaju bilo kakvu obavezu da svjedocima postavljaju pitanja ili na drugi način razjašnjavaju argumentaciju bilo koje od strana u postupku. Osim toga, Žalbeno vijeće se nije uvjerilo da odluka Pretresnog vijeća da ne iskoristi svoje diskreciono pravo da postavlja pitanja svjedocima u vezi s nekim konkretnim pitanjem krši pravo optuženog da bude pravovremeno i detaljno obaviješten o prirodi i razlozima optužbi protiv njega. Žalbeno vijeće stoga zaključuje da je **Nikolićev** argument neutemeljen.

1352. Najzad, Žalbeno vijeće napominje da je Pretresno vijeće dozvolilo tužilaštvu da u postupku pobijanja posredstvom Dragana Stevanovića izvede dokaze o tome da li je 2. bataljon posjedovao šiframik i o njegovoj mogućnosti da šifrue i dešifrue telegrame.³⁹²¹ Pretresno vijeće je pritom objasnilo da se, prema mjerodavnom pravnom standardu, "dokazi u postupku pobijanja moraju odnositi na neko značajno pitanje" i da će "[d]okazi o perifernim ili kontekstualnim pitanjima biti isključeni".³⁹²² Pretresno vijeće je zaključilo da "predloženo svjedočenje Dragana Stevanovića ima dokaznu vrijednost za važna pitanja u predmetu".³⁹²³ Žalbeno vijeće takođe podsjeća da

³⁹¹⁷ V. gore, par. 20.

³⁹¹⁸ Prvostepena presuda, par. 509, 527.

³⁹¹⁹ V. gore, par. 20.

³⁹²⁰ V. takođe *Tužilac protiv Envera Hadžihasanovića i Amira Kubure*, predmet br. IT-01-47-T, Odluka po zahtjevu odbrane u svrhu dobivanja pojašnjenja u vezi s pitanjima koje je Pretresno vijeće postavilo svjedocima, 14. februar 2005., str. 4, 6; *Tužilac protiv Zejnila Delalića i drugih*, predmet br. IT-96-21-T, Odluka po zahtjevu za izvođenje dokaza od strane optuženog Esada Landže, 1. maj 1997., par. 26.

³⁹²¹ Odluka u predmetu *Popović i drugi* od 27. marta 2009., par. 109, 145.

³⁹²² Odluka u predmetu *Popović i drugi* od 27. marta 2009., par. 95.

³⁹²³ Odluka u predmetu *Popović i drugi* od 27. marta 2009., par. 105.

Prvostepena presuda sadrži zaključak da "to kako je tačno instrukcija [da se upute vojnicima da pogube zarobljenike] primljena predstavlja periferno pitanje".³⁹²⁴

1353. Žalbeno vijeće smatra utemeljenim **Nikolićev** argument da Pretresno vijeće nije bilo dosljedno kada je pitanje mogućnosti 2. bataljona da dešifruje telegrame – pitanje koje je suštinski povezano s načinom na koji je primljena instrukcija da se upute vojnici – najprije okvalifikovalo kao "važno", da bi ga kasnije nazvalo "perifernim", imajući u vidu potkrepljujuće dokaze o konačnom pitanju koje se ticalo prijema instrukcije. Istovremeno, Žalbeno vijeće zaključuje da **Nikolić** nije pokazao kako je ta nedosljednost dovela do neostvarenja pravde. Žalbeno vijeće u vezi s tim napominje da je Pretresno vijeće, pošto je nakon što su predloženi svi dokazi imalo jedno duže vrijeme za vijećanje, bilo u najboljoj poziciji da utvrdi konačnu relevantnost tog pitanja. **Nikolićev** argument se stoga odbacuje.

1354. Iz gore navedenih razloga, Žalbeno vijeće zaključuje da **Nikolić** nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama nije mogao zaključiti da je 15. jula 1995. između 01:00 i 02:00 sati Aćimović od Komande Zvorničke brigade primio telegram u kojem mu je naloženo da uputi jedan vod vojnika da pogube zarobljenike u školi u Ročeviću³⁹²⁵ i da "to kako je tačno ta instrukcija primljena [u 2. bataljonu Zvorničke brigade] predstavlja periferno pitanje".³⁹²⁶ **Nikolićeva** žalbena osnova 16 i žalbena podosnova 18.1 stoga se odbacuju.

ii. Da li je Nikolić vršio pritisak na Aćimovića da izvrši naređenje

1355. Što se tiče pitanja navodnih telefonskih razgovora između **Nikolića** i Aćimovića u noći 14. jula i jutarnjim satima 15. jula 1995., **Nikolić** najprije tvrdi da je Pretresno vijeće previdjelo protivrječnosti između svjedočenja M. Lazarevića i Aćimovića u vezi s tim, te da je stoga pogriješilo kada je zaključilo da svjedočenje M. Lazarevića potkrepljuje Aćimovićevu svjedočenje da je tih telefonskih razgovora bilo.³⁹²⁷ Konkretno, **Nikolić** ističe da su, prema Aćimovićevim riječima, Vujo Lazarević i M. Lazarević bili prisutni kada je on razgovarao s **Nikolićem** 15. jula 1995. u 07:00 sati, dok M. Lazarević nikada nije pomenuo da je bio prisutan, već je samo rekao da je čuo da Aćimović preko telefona razgovara s nepoznatom osobom.³⁹²⁸ Osim toga, **Nikolić** osporava Aćimovićevu tvrdnju da je o tom telefonskom razgovoru razgovarao s V. Lazarevićem i M. Lazarevićem.³⁹²⁹ On u vezi s tim upućuje na svjedočenje M. Lazarevića da Aćimović nikada

³⁹²⁴ Prvostepena presuda, par. 509. V. gore, par. 1341.

³⁹²⁵ Prvostepena presuda, par. 1367.

³⁹²⁶ Prvostepena presuda, par. 509.

³⁹²⁷ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 302.

³⁹²⁸ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 304.

³⁹²⁹ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 305.

nije pomenuo **Nikolića** i da on nije znao za razgovor njih dvojice.³⁹³⁰ **Nikolić** takođe tvrdi da bi, da je Pretresno vijeće odobrilo zaštitne mjere za svjedoka 3DW5, taj svjedok posvjedočio da Aćimovićovo svjedočenje u vezi s tim nije vjerodostojno.³⁹³¹ Najzad, **Nikolić** navodi da je, iako Aćimović tvrdi da je dvaput razgovarao s njim, M. Lazarević pomenuo samo jedan telefonski razgovor u svom svjedočenju, što Aćimovićovo svjedočenje o drugom telefonskom razgovoru čini nepotkrijepljenim.³⁹³²

1356. Pretresno vijeće je napomenulo da je M. Lazarević u svjedočenju rekao sljedeće: (1) da je čuo jedan ljutiti telefonski razgovor između Aćimovića i još jedne osobe nakon što je 2. bataljon primio naređenje da uputi jedan vod vojnika u školu u Ročeviću i nakon što je poslat odgovor u kojem je izraženo protivljenje tom naređenju; i (2) da Aćimović nikada nije pomenuo **Nikolića** kao sagovornika.³⁹³³ Pretresno vijeće je stoga bilo svjesno razlika između prikaza Aćimovića i M. Lazarevića, ali je ipak smatralo da svjedočenje M. Lazarevića doprinosi vjerodostojnosti Aćimovićevog svjedočenja.³⁹³⁴ Žalbeno vijeće podsjeća da se prema ocjeni pretresnog vijeća u vezi s dokaznom vrijednošću dokaza koji su mu predloženi, kao i faktora koji su mogli uticati na vjerodostojnost nekog svjedoka mora odnositi s uvažavanjem.³⁹³⁵ **Nikolić** se samo ne slaže s tim što se Pretresno vijeće oslonilo na Aćimovićovo svjedočenje, ne pokazujući da je Pretresno vijeće u vezi s tim pogriješilo. Najzad, što se tiče **Nikolićeve** tvrdnje o tome šta *bi* svjedok 3DW5 rekao u svjedočenju, Žalbeno vijeće zaključuje da je to i spekulativno i irelevantno. Žalbeno vijeće u vezi s tim napominje da je već odbacilo **Nikolićevu** tvrdnju da je Pretresno vijeće pogriješilo kada nije odobrilo zaštitne mjere za svjedoka 3DW5.³⁹³⁶ Imajući u vidu gore navedeno, Žalbeno vijeće zaključuje da **Nikolić** nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama nije mogao prihvatiti svjedočenje M. Lazarevića kao potkrepu Aćimovićevog svjedočenja da je bilo telefonskog razgovora u kojem je na njega vršen pritisak da pošalje vojnike da pomognu u operaciji ubistva.

1357. Što se tiče **Nikolićevog** argumenta da se činjenica da pripadnici 2. bataljona nisu učestvovali u pogubljenjima, već da su samo pružali logističku podršku, kako je "tražio [...] Popović", kosi s Aćimovićevom tvrdnjom da je **Nikolić** morao vršiti pritisak na njega da uputi vojnike koji će učestvovati u pogubljenjima,³⁹³⁷ Žalbeno vijeće napominje da je u jutarnjim satima

³⁹³⁰ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 305, gdje se upućuje na: Mitar Lazarević, T. 13388 (27. juni 2007.).

³⁹³¹ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 304.

³⁹³² Nikolićev žalbeni podnesak, par. 303.

³⁹³³ Prvostepena presuda, fusnota 1864, gdje se upućuje na: Mitar Lazarević, T. 13377-13378, 13387-13388, 13392 (27. juni 2007.).

³⁹³⁴ Prvostepena presuda, fusnota 1864.

³⁹³⁵ V. gore, par. 20.

³⁹³⁶ V. gore, par. 80-82.

³⁹³⁷ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 307.

15. jula 1995., kada je Aćimović stigao u Ročević, **Popović** računao na pomoć 2. bataljona u pogubljenju zarobljenika. **Popović** je vikao na Aćimovića i pitao ga zašto nije doveo ljude kao što mu je bilo naređeno i vršio je na njega pritisak da pronade dobrovoljce koji bi htjeli da učestvuju u pogubljenjima.³⁹³⁸ **Nikolićev** argument stoga ne stoji.

1358. Osim toga, **Nikolić** osporava Aćimovićevo svjedočenje da je tokom drugog telefonskog razgovora vođenog u ranim jutarnjim satima 15. jula 1995. on rekao Aćimoviću da se kasnije tog jutra sastane s njim ispred škole u Ročeviću.³⁹³⁹ **Nikolić** tvrdi da bi, imajući u vidu zaključak Pretresnog vijeća da je on u jutarnjim satima 15. jula 1995. preuzeo dužnost dežurnog oficira u kasarni u preduzeću "Standard", bilo "potpuno nelogično" da je tražio od Aćimovića da se tog jutra sastane s njim u školi u Ročeviću.³⁹⁴⁰ Pregledom Prvostepene presude utvrđeno je da se Pretresno vijeće nije eksplicitno bavilo tim pitanjem.³⁹⁴¹ Međutim, Žalbeno vijeće podsjeća da se pretresno vijeće, iako pri odmjeravanju dokazne vrijednosti dokaza treba da razmotri nepodudarnosti i objašnjenja koja su eventualno navedena u vezi s njima, ne mora osvrnuti na svaku od njih pojedinačno u prvostepenoj presudi.³⁹⁴² Pretresno vijeće ima diskreciono ovlaštenje da ocijeni da li je dato svjedočenje uzeto u cijelosti pouzdano i vjerodostojno i da prihvati ili odbaci suštinske karakteristike svjedočenja.³⁹⁴³ Žalbeno vijeće zaključuje da je **Nikolićev** argument spekulativan, te ga stoga treba odbaciti.

1359. **Nikolić** tvrdi da je Aćimovićevo svjedočenje u vezi s događajima koji su uslijedili nakon navodnih telefonskih razgovora protivrječno budući da je on rekao da je razgovarao s dežurnim oficijom Zvorničke brigade između 11:30 i 12:15 sati 15. jula 1995., ali je takođe tvrdio da tom prilikom nije razgovarao s Nikolićem, iako je dokazano da je on zapravo preuzeo dužnost dežurnog oficira najkasnije u 06:30 sati 15. jula 1995.³⁹⁴⁴ Žalbeno vijeće podsjeća da je pretresno vijeće najpozvanije da razriješi nepodudarnosti koje se mogu javiti unutar svjedočenja ili među svjedočenjima svjedoka.³⁹⁴⁵ Žalbeno vijeće takođe napominje u vezi s tim da se ta eventualna protivrječnost u Aćimovićevom svjedočenju ne odnosi ni na jedno bitno činjenično pitanje u ovom predmetu i da ne čini cjelokupno Aćimovićevo svjedočenje neuvjerljivim. Pretresno vijeće stoga nije bilo obavezno da ga konkretno razmotri u Prvostepenoj presudi.

³⁹³⁸ Prvostepena presuda, par. 511, 1118.

³⁹³⁹ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 308.

³⁹⁴⁰ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 308.

³⁹⁴¹ V. Prvostepena presuda, par. 1368-1369.

³⁹⁴² V. Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 797; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 658; Drugostepena presuda u predmetu *Muhimana*, par. 58.

³⁹⁴³ V. gore, fusnota 3551.

³⁹⁴⁴ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 311.

³⁹⁴⁵ V. gore, fusnota 3551.

1360. Najzad, **Nikolić** tvrdi da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir "ogromne razlike" između toga kako je on navodno obezbijedio pomoć pripadnika 2. bataljona u operaciji ubistva u poređenju s tim kako je zatražio pomoć 1. bataljona. On je stoga mišljenja da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da "događaji u 1. bataljonu" potkrepljuju Aćimovićevu svjedočenje u vezi s tim.³⁹⁴⁶ **Nikolić** navodi da je on samo sugerisao Periću iz 1. bataljona da ide i provjeri da nema problema s lokalnim stanovništvom u školi u Kuli, kao i da se nikakvo ubijanje nije pominjalo, dok Aćimović tvrdi da je on otvoreno vršio pritisak na njega da izvrši protivpravno naređenje. Po **Nikolićevom** mišljenju, Aćimovićeva tvrdnja da je on jedini koji je otvoreno primio takvo nezakonito naređenje primjer je njegovog pokušaja da odgovornost prebaci na druge.³⁹⁴⁷ Žalbeno vijeće podsjeća da, kako je navedeno gore u tekstu, zaključci Pretresnog vijeća pokazuju da nije postojala jedinstvena procedura za to kako su razni bataljoni Zvorničke brigade primali zahtjeve za pomoć u vezi sa zarobljenicima koji su pristizali na to područje, ali zaključuje da **Nikolić** nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama nije mogao zaključiti da je procedura koju je koristio 1. bataljon bila *slična* proceduri u 2. bataljonu, te stoga u određenoj mjeri potkrepljuje Aćimovićev prikaz.³⁹⁴⁸ Žalbeno vijeće zaključuje da **Nikolić** samo pokušava da tumačenje dokaza koje je dalo Pretresno vijeće zamijeni vlastitim, ne pokazujući da je Pretresno vijeće pogriješilo.

1361. Imajući u vidu gore navedeno, Žalbeno vijeće zaključuje da **Nikolić** nije pokazao da je Pretresno vijeće napravilo primjetnu grešku kada je zaključilo da je on u telefonskom razgovoru vršio pritisak na Aćimovića da uputi jedan vod vojnika da pomognu u ubijanju u Kozluku. **Nikolićeva** žalbena podosnova 18.2 stoga se odbacuje.

(d) Zaključak

1362. Žalbeno vijeće odbacuje sve prigovore na zaključke Pretresnog vijeća koji se odnose na **Popovićev, Bearin i Nikolićev** doprinos UZP-u ubistva.

5. Žalba tužilaštva (podosnova 1(a))

1363. Pretresno vijeće je zaključilo da se **Pandurević**, po povratku u kasarnu u preduzeću "Standard" 15. jula 1995. u podne, sastao sa zamjenikom komandanta Obrenovićem i da je obaviješten da su, po Mladićevom naređenju, **Beara i Popović** doveli veliki broj zarobljenika u rejon Zvornika, gdje vrše njihovo pogubljenje (dalje u tekstu: Sastanak od 15. jula).³⁹⁴⁹ Pretresno vijeće je dalje zaključilo da je **Pandurević** od tog trenutka znao za plan ubistva vojno sposobnih

³⁹⁴⁶ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 312.

³⁹⁴⁷ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 313.

³⁹⁴⁸ V. gore, par. 1347.

³⁹⁴⁹ Prvostepena presuda, par. 1861, 1941.

muškaraca, bosanskih Muslimana, iz Srebrenice.³⁹⁵⁰ Iako je Pretresno vijeće konstatovalo da **Pandurevićev** vanredni borbeni izvještaj od tog istog dana (dalje u tekstu: Izvještaj od 15. jula) pokazuje da je on znao za to da je Zvornička brigada opterećena čuvanjem i pokopavanjem zarobljenika i da je zbog toga bio zabrinut, ono je ipak zaključilo da informacije koje je **Pandurević** dobio na Sastanku od 15. jula nisu dovoljne da bi se utvrdilo da je on znao da pripadnici Zvorničke brigade čine ili pomažu i podržavaju zločine.³⁹⁵¹ Pretresno vijeće je stoga zaključilo da nije zadovoljen uslov znanja za "činjenje nečinjenjem".³⁹⁵² Pretresno vijeće je takođe zaključilo da ne samo da nema djela i propusta, kao ni drugih dokaza, na osnovu kojih bi se moglo zaključiti da je **Pandurević** dijelio namjeru da poćini zločine koji su bili cilj UZP-a ubistva, već da zapravo postoje dokazi koji ukazuju na to da takve namjere nije bilo.³⁹⁵³ Pretresno vijeće je zaključilo da **Pandurević** nije bio učesnik u UZP-u ubistva jer nije posjedovao namjeru da provede u djelo zajednički cilj UZP-a ubistva i nije mu značajno doprinio.³⁹⁵⁴

1364. Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu i činjeničnu grešku kada nije zaključilo da je **Pandurević**, nakon što je preuzeo aktivno operativno komandovanje Zvorničkom brigadom 15. jula 1995. u podne, postao učesnik u UZP-u ubistva.³⁹⁵⁵ Tužilaštvo navodi da te greške obesnažuju presudu i dovode do neostvarenja pravde.³⁹⁵⁶

(a) Da li je Pretresno vijeće pogriješilo kada nije dalo obrazloženje za svoje zaključke

1365. Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku kada nije dalo obrazloženje pri izvođenju svog "površnog i pogrešnog" zaključka – uprkos postojanju brojnih dokaza o suprotnom – da nema dokaza da se utvrdi da je **Pandurević** dijelio namjeru da provede u djelo zajednički cilj UZP-a ubistva.³⁹⁵⁷

1366. **Pandurević** odgovara da je argument tužilaštva neutemeljen.³⁹⁵⁸ On naglašava da se zaključak Pretresnog vijeća da "nema dokaza" da je dijelio namjeru ne može ocjenjivati izolovano, već se mora posmatrati u kontekstu cijelog odjeljka Prvostepene presude koji se bavi njegovim navodnim učešćem u UZP-u ubistva.³⁹⁵⁹

³⁹⁵⁰ Prvostepena presuda, par. 1861, 1953, 1959-1960.

³⁹⁵¹ Prvostepena presuda, par. 1948, 1972.

³⁹⁵² Prvostepena presuda, par. 1972.

³⁹⁵³ Prvostepena presuda, par. 1966, 1970-1972.

³⁹⁵⁴ Prvostepena presuda, par. 1966, 1978-1979.

³⁹⁵⁵ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 15. V. žalbeni pretres, AT. 513, 530, 532 (6. decembar 2013.).

³⁹⁵⁶ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 15. V. Replika tužilaštva, par. 2.

³⁹⁵⁷ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 16-18. V. žalbeni pretres, AT. 514, 530 (6. decembar 2013.). V. takođe

Replika tužilaštva, par. 4.

³⁹⁵⁸ Pandurevićev odgovor, par. 13-26. V. takođe Pandurevićev odgovor, par. 11-12.

³⁹⁵⁹ Pandurevićev odgovor, par. 14, 17-18, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1966.

1367. Žalbeno vijeće podsjeća da je pretresno vijeće dužno da navede obrazloženje kako bi obezbijedilo da žalilac može da ostvari svoje pravo na žalbu i da Žalbeno vijeće može da shvati i preispita zaključke pretresnog vijeća, kao i ocjenu dokaza koju je dalo.³⁹⁶⁰ Žalbeno vijeće naglašava da je nužno da svaki žalilac koji tvrdi da je zbog nedostatka obrazloženog mišljenja došlo do pogrešne primjene prava navede konkretna pitanja, činjenične zaključke ili argumente za koje tvrdi da ih je pretresno vijeće propustilo razmotriti, te da objasni zbog čega takav propust obesnažuje odluku.³⁹⁶¹

1368. Žalbeno vijeće zaključuje da tužilaštvo nije navelo koja je konkretna pitanja Pretresno vijeće propustilo razmotriti. Naprotiv, samo tužilaštvo priznaje da je Pretresno vijeće "izvelo detaljne činjenične zaključke koji je trebalo da rezultiraju zaključkom da je **Pandurević** bio učesnik u UZP-u ubistva".³⁹⁶² Žalbeno vijeće u vezi s tim smatra da se zaključak Pretresnog vijeća da "naprosto nema dokaza da je **Pandurević** [...] dijelio namjeru" i zaključak da "nema **Pandurevićevih** djela i propusta, kao ni drugih dokaza, iz kojih bi se mogao izvesti zaključak o namjeri" ne mogu posmatrati izolovano.³⁹⁶³ Kada se ti zaključci čitaju u kontekstu cijelog odjeljka Prvostepene presude, očito je da oni sažimaju ocjenu Pretresnog vijeća o svim relevantnim dokazima koji se odnose na **Pandurevićevu** namjeru.³⁹⁶⁴ Žalbeno vijeće stoga zaključuje da tužilaštvo nije pokazalo da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku kada nije dalo obrazloženje svojih zaključaka.

(b) Da li je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da Pandurević nije dijelio namjeru ubistva zarobljenika, bosanskih Muslimana

1369. Najprije, Žalbeno vijeće podsjeća da, kada je posrijedi osuđujuća presuda prema prvoj kategoriji UZP-a, optuženi mora dijeliti kako namjeru da počinu krivična djela koja su dio zajedničkog cilja UZP-a, tako i namjeru da učestvuje u zajedničkom planu kojem je cilj počinjenje tih djela.³⁹⁶⁵ Utvrđeno je da se zaključak o postojanju namjere koja se traži za izricanje osuđujuće presude na osnovu UZP-a može izvesti iz znanja dotične osobe, zajedno sa kontinuiranim učešćem u zločinima.³⁹⁶⁶ Međutim, Žalbeno vijeće podsjeća da se zaključak o postojanju takve namjere

³⁹⁶⁰ Član 23(2) Statuta; pravilo 98 *ter*(C) Pravilnika; gore, fusnota 3257. V. takođe gore, par. 1123.

³⁹⁶¹ Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 25.

³⁹⁶² Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 17.

³⁹⁶³ V. Prvostepena presuda, par. 1966.

³⁹⁶⁴ V. Prvostepena presuda, par. 1861-1882, 1929-1978.

³⁹⁶⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Munyakazi*, par. 160; Drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*, par. 365.

V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 82.

³⁹⁶⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 512; Drugostepena presuda u predmetu *Krajišnik*, par. 202, 697 (gdje se potvrđuje Prvostepena presuda u predmetu *Krajišnik*, par. 890); Drugostepena presuda u predmetu *Blagojević i Jokić*, par. 272-273. V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 243.

može izvesti iz posrednih dokaza, ali da taj zaključak mora biti jedini razuman zaključak.³⁹⁶⁷ Da bi to ilustriralo, Žalbeno vijeće podsjeća na svoj zaključak u predmetu *Blagojević i Jokić* da, imajući u vidu da je optuženi znao za zločine, propust da interveniše u vezi s učešćem podređenih u počinjenju zločina može ukazivati na to da je dijelio namjeru realizacije zajedničkog cilja UZP-a, ali ne mora obavezno voditi takvom zaključku, posebno ako su visoki civilni i vojni organi igrali primarnu ulogu u zločinačkoj operaciji.³⁹⁶⁸

1370. Imajući u vidu gore navedeno, Žalbeno vijeće će sada analizirati da li je Pretresno vijeće pogriješilo kada nije zaključilo da je na osnovu dokaza jedini razuman zaključak bio da je **Pandurević** dijelio namjeru realizacije zajedničkog cilja UZP-a ubistva. Žalbeno vijeće će pritom ispitati da li je **Pandurević**: (1) znao za učešće svojih podređenih u operaciji ubistva nakon Sastanka od 15. jula; (2) potom nastavio da učestvuje u činjenju zločina putem svojih podređenih (npr. time što nije intervenisao kako bi zaustavio njihovo učešće u operaciji ubistva); i (3) manifestovao svoju namjeru realizacije zajedničkog cilja UZP-a ubistva na neki drugi način.

(i) Pandurevićevo znanje o operaciji ubistva i kriminalnom učešću njegovih podređenih u njoj

1371. Tužilaštvo tvrdi da se na osnovu dokaza, kao jedini razuman, mogao izvesti zaključak da je **Pandurević** za razmjere i diskriminatornu prirodu operacije ubistva i kriminalno učešće njegovih podređenih u njoj saznao na Sastanku od 15. jula.³⁹⁶⁹ Tužilaštvo tvrdi da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir uvjerljive dokaze i da su njegovi zaključci u vezi s tim nedosljedni i protivrječni.³⁹⁷⁰

1372. Tužilaštvo konkretno tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je konstatovalo da "nije uvjereno" da je **Pandurević** znao da njegovi podređeni čine zločine u operaciji ubistva dok nije dobio dalje informacije u večernjim satima 16. jula 1995. Po mišljenju tužilaštva, tim zaključkom se ne uvažava u punoj mjeri svjedočenje svjedoka PW-168, kao ni Izvještaj od 15. jula, i on protivrječi ranijem zaključku Pretresnog vijeća da je **Pandurević** znao za učešće svojih podređenih u operaciji ubistva 15. jula 1995.³⁹⁷¹ Tužilaštvo naglašava da formulacija u Izvještaju od 15. jula potvrđuje da je **Pandurević** preuzeo ličnu odgovornost za "dodatno opterećenje" vezano za čuvanje i

³⁹⁶⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 995; Drugostepena presuda u predmetu *Krajišnik*, par. 202; Drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*, par. 429; Drugostepena presuda u predmetu *Vasiljević*, par. 120.

³⁹⁶⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Blagojević i Jokić*, par. 272-273. V. Drugostepena presuda u predmetu *Blagojević i Jokić*, par. 275.

³⁹⁶⁹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 11, 23, 25-26, 34-38; Replika tužilaštva, par. 7, 13, 15, 25. V. žalbeni pretres, AT. 514-521 (6. decembar 2013.).

³⁹⁷⁰ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 19, 23, 33, 35 i fusnota 88; Replika tužilaštva, par. 47. V. žalbeni pretres, AT. 514-521, 581-582 (6. decembar 2013.).

³⁹⁷¹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 19, 27-28, 32-33; Replika tužilaštva, par. 20. V. žalbeni pretres, AT. 514-521 (6. decembar 2013.).

pokopavanje zarobljenika koje je stavljeno na njegova pleća i pleća Zvorničke brigade, kao i za bezbjednosne probleme izazvane njihovim prisustvom u Zvorniku.³⁹⁷² Tužilaštvo tvrdi da kombinacija čuvanja i pokopavanja, zajedno s kontekstom operacije ubistva, ne ostavlja sumnju u to da je učešće Zvorničke brigade u toj operaciji bilo kriminalno.³⁹⁷³

1373. **Pandurević** u odgovoru tvrdi da su zaključci Pretresnog vijeća interno dosljedni.³⁹⁷⁴ On tvrdi da je Pretresno vijeće razumno zaključilo da nema dovoljno dokaza da se utvrdi da je on imao potrebna saznanja da bi postao dio UZP-a ubistva.³⁹⁷⁵ Prema **Pandurevićevim** riječima, tužilaštvo iskrivljeno prikazuje zaključke Pretresnog vijeća tako što ignoriše razliku koju je ono napravilo između njegovog znanja o zločinima kao takvim i njegovog znanja o kriminalnom učešću pripadnika Zvorničke brigade.³⁹⁷⁶ **Pandurević** takođe osporava način na koji je tužilaštvo protumačilo svjedočenje svjedoka PW-168.³⁹⁷⁷ Što se tiče Izvještaja od 15. jula, **Pandurević** tvrdi da je Pretresno vijeće ispravno zaključilo da je on namjerno preuveličavao situaciju i da se izraz "dodatno opterećenje" nije morao obavezno odnositi na kriminalno učešće Zvorničke brigade, već se jednostavno moglo misliti na bezbjednosne probleme izazvane prisustvom zarobljenika.³⁹⁷⁸ **Pandurević** takođe tvrdi da, čak i da se izraz "dodatno opterećenje" odnosio na čuvanje i pokopavanje zarobljenika od strane Zvorničke brigade, informacije koje je posjedovao 15. jula 1995. nisu bile dovoljne da bi se zaključilo da je takva pomoć bila kriminalna.³⁹⁷⁹

1374. Kako je navedeno gore u tekstu, Pretresno vijeće je zaključilo da je **Pandurević** od Sastanka od 15. jula znao za plan ubistva vojno sposobnih muškaraca, bosanskih Muslimana, iz Srebrenice i za to da se u zoni odgovornosti Zvorničke brigade vrše pogubljenja.³⁹⁸⁰ Žalbeno vijeće će stoga sada analizirati zaključke Pretresnog vijeća koji se odnose na **Pandurevićevo** znanje o učešću njegovih podređenih u operaciji ubistva.

1375. Žalbeno vijeće napominje da je Pretresno vijeće na osnovu svjedočenja svjedoka PW-168 utvrdilo da je Obrenović obavijestio **Pandurevića** tokom Sastanka od 15. jula da, prema informacijama načelnika inžinjerije Zvorničke brigade,³⁹⁸¹ "ima ogromnih problema sa čuvanjem, pogubljenjem i pokopavanjem zarobljenika" i da je **Pandurević** na to odgovorio pitanjem zašto

³⁹⁷² Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 28-29, 32; Replika tužilaštva, par. 8, 21. V. žalbeni pretres, AT. 518-519, 525-526, 583 (6. decembar 2013.).

³⁹⁷³ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 32. V. žalbeni pretres, AT. 519-520 (6. decembar 2013.). V. takođe Replika tužilaštva, par. 9-12, 19.

³⁹⁷⁴ Pandurevićev odgovor, par. 19, 21, 26, 114.

³⁹⁷⁵ Pandurevićev odgovor, par. 10, 82, 86. V. takođe žalbeni pretres, AT. 560-561, 563-564 (6. decembar 2013.).

³⁹⁷⁶ Pandurevićev odgovor, par. 25, 114-115. V. takođe žalbeni pretres, AT. 565-568 (6. decembar 2013.).

³⁹⁷⁷ Pandurevićev odgovor, par. 87-90, 94-99, 107-108. V. žalbeni pretres, AT. 563, 565 (6. decembar 2013.).

³⁹⁷⁸ Pandurevićev odgovor, par. 21-22, 89, 109-112.

³⁹⁷⁹ Pandurevićev odgovor, par. 23-24. V. takođe žalbeni pretres, AT. 574 (6. decembar 2013.).

³⁹⁸⁰ Prvostepena presuda, par. 1861, 1953, 1959-1960. V. gore, par. 1363.

³⁹⁸¹ V. Prvostepena presuda, par. 152.

civilna zaštita ne vrši pokopavanje.³⁹⁸² Nakon toga, Pretresno vijeće je izvelo tri dalja zaključka u vezi s tim kada je tačno i u kojoj mjeri **Pandurević** obaviješten o učešću svojih podređenih u operaciji ubistva. Prvo, nakon detaljne analize koja je sadržala opširno rezonovanje, Pretresno vijeće je zaključilo da je jedino razumno tumačenje četvrtog paragrafa Izvještaja od 15. jula, za koji je zaključeno da se zasniva na informacijama koje je **Pandurević** primio tokom Sastanka od 15. jula, to da je **Pandurević** mislio na opterećenje koje je njegovoj brigadi predstavljalo pružanje pomoći pri čuvanju i pokopavanju zarobljenika.³⁹⁸³ Poslije tog zaključka slijedi zaključak da, iako je tokom Sastanka od 15. jula **Pandurević** stekao "neka saznanja o operaciji ubistva" i bio "indirektno obaviješten o tome da je u tu operaciju u izvjesnoj mjeri uključen jedan dio Zvorničke brigade", informacije koje je dobio "[nisu] dovoljn[e] za konstataciju da je [on] u tom trenutku znao da pripadnici Zvorničke brigade čine ili pomažu i podržavaju zločine".³⁹⁸⁴ Najzad, Pretresno vijeće je napomenulo da je "**Pandurević**, prema vlastitim riječima, 16. jula uveče [...] postao svjestan činjenice da su pripadnici Zvorničke brigade učestvovali u čuvanju zarobljenika zatočenih na zvorničkom području, kao i da su učestvovali u pokopavanju pogubljenih zarobljenika".³⁹⁸⁵

1376. Žalbeno vijeće primjećuje da se u prva dva zaključka Pretresnog vijeća koja se pominju gore u tekstu jasno navodi da je Obrenović na Sastanku od 15. jula obavijestio **Pandurevića** o tome da njegovi podređeni u izvjesnoj mjeri učestvuju u zločinima koje je počinio Glavni štab VRS-a.³⁹⁸⁶ U drugom zaključku se pojašnjava prvi zaključak u pogledu obima **Pandurevićevih** saznanja i navodi se da, iako je on stekao "neka" saznanja, to nije bilo dovoljno da zna da njegovi podređeni čine ili pomažu i podržavaju zločine. Međutim, napomena Pretresnog vijeća u vezi s **Pandurevićevim** priznanjem da je za to znao od 16. jula 1995. protivrječi *prima facie* ranijim zaključcima pošto se trenutak kada je **Pandurević** saznao za učešće svojih podređenih pomjera na večernje sate 16. jula 1995. Žalbeno vijeće primjećuje da se raniji zaključci zasnivaju na detaljnoj ocjeni dokaza,³⁹⁸⁷ uključujući svjedočenje svjedoka PW-168,³⁹⁸⁸ čiju vjerodostojnost po ovom pitanju Pretresno vijeće nije dovodilo u sumnju,³⁹⁸⁹ kao i Izvještaj od 15. jula,³⁹⁹⁰ dok je prikaz samog **Pandurevića** nepotkrijepljen.³⁹⁹¹ Osim toga, Pretresno vijeće je izrazilo ozbiljne sumnje u

³⁹⁸² Prvostepena presuda, par. 1861.

³⁹⁸³ Prvostepena presuda, par. 1943-1959.

³⁹⁸⁴ Prvostepena presuda, par. 1972.

³⁹⁸⁵ Prvostepena presuda, par. 1973. Pretresno vijeće je istaklo u istom paragrafu da 16. jula 1995. uveče pripadnici Zvorničke brigade više nisu bili angažovani na aktivnostima u vezi sa zatočenjem i pogubljenjem zarobljenika.

³⁹⁸⁶ V. takođe Prvostepena presuda, par. 2039.

³⁹⁸⁷ V., npr., Prvostepena presuda, par. 1934.

³⁹⁸⁸ Svjedok PW-168, T. 15879 (zatvorena sjednica) (26. septembar 2007.); T. 15886 (zatvorena sjednica) (27. septembar 2007.); T. 16538-16539 (zatvorena sjednica) (18. oktobar 2007.).

³⁹⁸⁹ V. Prvostepena presuda, par. 1939-1941. V. takođe Prvostepena presuda, par. 42.

³⁹⁹⁰ V. Prvostepena presuda, par. 1861, 1865, 1870, 1931-1972.

³⁹⁹¹ Prvostepena presuda, par. 1882. V. takođe Prvostepena presuda, par. 1958 i fusnota 5875.

vjerodostojnost **Pandurevićevog** svjedočenja u vezi s izvorom i prirodom njegovih saznanja o operaciji ubistva.³⁹⁹²

1377. Žalbeno vijeće ima u vidu da je **Pandurević**, prema riječima svjedoka PW-168, na Obrenovićevu konstataciju da "ima ogromnih problema sa čuvanjem, pogubljenjem i pokopavanjem zarobljenika", odgovorio "zašto pokopavanje ne vrši civilna zaštita", što snažno ukazuje na to da je **Pandurević** shvatao da pripadnici njegove brigade učestvuju u tim zadacima.³⁹⁹³ To shvatanje je jasno i uvjerljivo potvrđeno i u detaljnoj analizi Izvještaja od 15. jula koju je izvršilo samo Pretresno vijeće, koja ne ostavlja sumnju u to da je **Pandurević** bio svjestan učešća svoje brigade, bez obzira na to da li je taj izvještaj u nekom aspektu bio preuveličan ili ne.³⁹⁹⁴ Žalbeno vijeće zaključuje da nijedan razuman presuditelj o činjenicama stoga nije mogao zaključiti da je **Pandurević** za učešće svoje brigade u čuvanju i pokopavanju zarobljenika saznao tek kada se sastao sa Obrenovićem 16. jula 1995.

1378. Osim toga, Žalbeno vijeće zaključuje da razlika koju je Pretresno vijeće napravilo između toga da je **Pandurević** znao da su njegovi vojnici "u izvjesnoj mjeri uključen[i]" u operaciju ubistva i toga da je znao da njegovi vojnici pomažu u operaciji činjenjem ili pomaganjem i podržavanjem zločina nije relevantna za utvrđivanje **Pandurevićeve** krivične odgovornosti u okviru UZP-a ubistva. Žalbeno vijeće podsjeća da učešće u UZP-u ne mora obuhvatati činjenje konkretnog krivičnog djela, niti mora biti neophodno ili znatno, nego može biti u vidu davanja doprinosa realizaciji zajedničkog cilja, koji, u najmanju ruku, treba da bude značajan.³⁹⁹⁵ Ono što je važno je da taj doprinos pospješuje realizaciju zajedničkog cilja.³⁹⁹⁶ Van razumne sumnje je utvrđeno da je u podne 15. jula 1995. **Pandurević** znao da Zvornička brigada pomaže u čuvanju i pokopavanju zarobljenika. Žalbeno vijeće stoga zaključuje da nijedan razuman presuditelj o činjenicama nije mogao zaključiti da **Pandurević** sve do večeri 16. jula 1995. nije znao da njegovi podređeni čine ili pomažu i podržavaju zločine u okviru operacije ubistva.

(ii) Kontinuirano učešće Pandurevićevih podređenih u operaciji ubistva

1379. Pretresno vijeće je zaključilo da su **Pandurevićevi** podređeni od 14. jula 1995. učestvovali u operaciji ubistva pomaganjem u čuvanju i pokopavanju zarobljenika koje su **Beara** i **Popović** doveli na zvorničko područje.³⁹⁹⁷ Iako **Pandurević** nije naredio njihovo učešće niti ga eksplicitno

³⁹⁹² Prvostepena presuda, par. 1954-1960.

³⁹⁹³ Prvostepena presuda, par. 1861.

³⁹⁹⁴ Prvostepena presuda, par. 1948-1949. V. takođe Prvostepena presuda, par. 1943-1947, 1956.

³⁹⁹⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Krajišnik*, par. 215, 695; Drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*, par. 430; Drugostepena presuda u predmetu *Vasiljević*, par. 100. V. takođe Prvostepena presuda, par. 1026-1027.

³⁹⁹⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Krajišnik*, par. 218.

³⁹⁹⁷ Prvostepena presuda, par. 476-490, 499-501, 517-522, 527-531, 534, 542-547.

odobrio, on je za njega saznao po povratku u kasarnu u preduzeću "Standard" i nije ništa preuzeo da zaustavi njihovo dalje učešće kada je preuzeo aktivnu operativnu komandu nad Zvorničkom brigadom u podne 15. jula 1995.³⁹⁹⁸ Učešće Zvorničke brigade putem čuvanja zarobljenika i pomaganja u pokopavanju pogubljenih zarobljenika trajalo je barem do 16. jula 1995.³⁹⁹⁹ Pošto je utvrdilo da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da **Pandurević** do večeri 16. jula 1995. nije znao da njegovi podređeni čine ili pomažu i podržavaju zločine u okviru operacije ubistva,⁴⁰⁰⁰ Žalbeno vijeće zaključuje da je **Pandurević** propustio da interveniše kada je saznao da njegovi podređeni pružaju pomoć u operaciji ubistva.

1380. Žalbeno vijeće će sada analizirati da li **Pandurevićevi** ukupni postupci tokom relevantnog vremena, pored činjenice da je znao za učešće svojih podređenih u operaciji ubistva i nije intervenisao da ga zaustavi, dozvoljavaju da se konstatuje da se na osnovu dokaza, kao jedini razuman, mogao izvesti zaključak da je **Pandurević** dijelio namjeru realizacije zajedničkog cilja UZP-a ubistva.

(iii) Druge manifestacije Pandurevićeve namjere

1381. Tužilaštvo tvrdi da je to da je **Pandurević** dijelio namjeru ostvarivanja zajedničkog cilja UZP-a ubistva očit na osnovu sljedećeg: (1) što je podržao Mladićevo protivpravno naređenje i nije spriječio zločine koje su počinili njegovi podređeni;⁴⁰⁰¹ i (2) što nije zaštitio zarobljenike iz Milića koji su bili pod nadzorom njegovih podređenih, uprkos tome što je na osnovu međunarodnog prava bio dužan da odbije da izvrši protivpravna naređenja i da zaštiti zarobljenike.⁴⁰⁰²

1382. Tužilaštvo takođe tvrdi da nijedno razumno pretresno vijeće nije moglo zaključiti da **Pandurevićeva** odluka da otvori koridor za kolonu bosanskih Muslimana koji su pokušavali da se probiju na teritoriju koju je držala ABiH ili njegova kasnija odluka da izvrši razmjenu nekih zarobljenika negiraju to da je on dijelio namjeru da se pobiju zarobljeni bosanski Muslimani.⁴⁰⁰³ Tužilaštvo tvrdi da se otvaranje koridora za prolazak kolone zasnivalo na vojnoj nuždi, a ne na dobroj volji ili humanitarnim razlozima.⁴⁰⁰⁴ Tužilaštvo ističe da, uprkos tome što je Glavni štab vodio istragu o tom pitanju, protiv **Pandurevića** nisu preduzete disciplinske mjere zbog toga što je

³⁹⁹⁸ V. Prvostepena presuda, par. 2044, 2049.

³⁹⁹⁹ V. Prvostepena presuda, par. 534, 545-547.

⁴⁰⁰⁰ V. gore, par. 1378.

⁴⁰⁰¹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 12, 39, 56, 58-60, 62-64; Replika tužilaštva, par. 48-51. V. žalbeni pretres, AT. 529-530 (6. decembar 2013.).

⁴⁰⁰² Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 13, 53; Replika tužilaštva, par. 59. V. takođe žalbeni pretres, AT. 583 (6. decembar 2013.).

⁴⁰⁰³ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 42-46.

⁴⁰⁰⁴ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 42-52; Replika tužilaštva, par. 55-57. V. žalbeni pretres, AT. 528-529 (6. decembar 2013.).

otvorio koridor suprotno naređenju pretpostavljenih.⁴⁰⁰⁵ Isto tako, tužilaštvo tvrdi da **Pandurevići** naporu da razmijeni jedan broj zarobljenika iz ABiH za zarobljene vojnike VRS-a nakon 17. jula 1995. nisu bili vođeni željom da se spase životi bosanskih Muslimana, već ogromnim pritiskom koji su porodice zarobljenih vojnika VRS-a vršile kako bi se oni razmijenili.⁴⁰⁰⁶

1383. **Pandurević** u odgovoru navodi da je Pretresno vijeće postupilo razumno kada je zaključilo da se iz njegovog propusta da prekine pogubljenja koja su vršili pripadnici Glavnog štaba ne može izvesti zaključak o namjeri da se ubiju muškarci, bosanski Muslimani.⁴⁰⁰⁷ **Pandurević** tvrdi da je njegova mogućnost djelovanja i povlačenja pripadnika Zvorničke brigade iz operacije ubistva bila znatno ograničena.⁴⁰⁰⁸ Osim toga, on tvrdi da se, čak i da je imao obavezu da to pitanje dalje istraži, propust da to učini ne može izjednačiti s namjerom ostvarivanja zajedničkog cilja UZP-a ubistva.⁴⁰⁰⁹

1384. **Pandurević** takođe tvrdi da je njegovo cjelokupno ponašanje tokom relevantnog perioda nespojivo s namjerom da se ubiju zarobljeni bosanski Muslimani koju je navodno dijelio.⁴⁰¹⁰ On ističe da je, suprotno naređenju pretpostavljenih,⁴⁰¹¹ pregovarao s komandantom kolone, otvorio koridor i dozvolio hiljadama muškaraca, bosanskih Muslimana, da slobodno prođu.⁴⁰¹² **Pandurević** pobija tvrdnju tužilaštva da je koridor otvoren samo zbog vojne nužde.⁴⁰¹³ **Pandurević** takođe ukazuje na način na koji se odnosio prema zarobljenim bosanskim Muslimanima u periodu od 16. do 26. jula 1995.,⁴⁰¹⁴ kao i na činjenicu da je on bio jedini koji je napisao službene izvještaje u kojima se pominju zarobljenici i kritikuje komanda VRS-a.⁴⁰¹⁵

1385. Žalbeno vijeće smatra da, iako **Pandurevićev** propust da interveniše kako bi zaustavio učešće svojih podređenih u operaciji ubistva može govoriti u prilog tvrdnji da je imao namjeru ostvarivanja zajedničkog cilja UZP-a, taj propust ne mora nužno povlačiti taj zaključak.⁴⁰¹⁶ Žalbeno vijeće naglašava da, kada se zaključak da je optuženi imao namjeru koja se traži da bi bio učesnik u UZP-u zasniva na posrednim dokazima, to mora biti jedini razuman zaključak koji se iz tih dokaza može izvesti.⁴⁰¹⁷ Žalbeno vijeće će stoga sada analizirati relevantne zaključke Pretresnog vijeća

⁴⁰⁰⁵ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 52.

⁴⁰⁰⁶ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 44, 53. V. takođe Replika tužilaštva, par. 52-53.

⁴⁰⁰⁷ Pandurevićev odgovor, par. 38-39, 43-44, 53-56, 60, 63, 82.

⁴⁰⁰⁸ Pandurevićev odgovor, par. 39, 54-57.

⁴⁰⁰⁹ Pandurevićev odgovor, par. 57, 62.

⁴⁰¹⁰ Pandurevićev odgovor, par. 40, 82. V. takođe žalbeni pretres, AT. 568-573 (6. decembar 2013.).

⁴⁰¹¹ Pandurevićev odgovor, par. 40, 72-73. V. takođe žalbeni pretres, AT. 571 (6. decembar 2013.).

⁴⁰¹² Pandurevićev odgovor, par. 64-67. V. takođe žalbeni pretres, AT. 562-563, 568-571 (6. decembar 2013.).

⁴⁰¹³ Pandurevićev odgovor, par. 68-70. V. žalbeni pretres, AT. 569-570 (6. decembar 2013.).

⁴⁰¹⁴ Pandurevićev odgovor, par. 64, 79. V. takođe žalbeni pretres, AT. 572 (6. decembar 2013.).

⁴⁰¹⁵ Pandurevićev odgovor, par. 40, 76-78. V. žalbeni pretres, AT. 571-572 (6. decembar 2013.).

⁴⁰¹⁶ V. Drugostepena presuda u predmetu *Blagojević i Jokić*, par. 272-273.

⁴⁰¹⁷ V. gore, fusnota 3967.

kako bi utvrdilo da li **Pandurevićevo** ponašanje, kako tvrdi tužilaštvo, pokazuje da je imao namjeru ostvarivanja zajedničkog cilja UZP-a ubistva.

1386. Žalbeno vijeće napominje da je plan operacije ubistva potekao iz najviših ešalona Glavnog štaba VRS-a, uključujući Mladića, i da su operaciju ubistva isplanirali, organizovali i proveli organi bezbjednosti VRS-a.⁴⁰¹⁸ Pretresno vijeće je utvrdilo, konkretno, da su odluku da se veliki broj zarobljenika prebaci na zvorničko područje i tamo pogubi donijeli pripadnici civilnih vlasti i najviši rukovodioci VRS-a.⁴⁰¹⁹ Prevoz i ubijanje počeli su 14. jula 1995., pod nadzorom **Beare i Popovića**, a na osnovu Mladićevog direktnog naređenja.⁴⁰²⁰ Iako je operacija ubistva uključivala ljudstvo i jedinice od Glavnog štaba do korpusa i brigada, autoritet organa bezbjednosti, a posebno **Beare i Popovića**, bio je sve vrijeme očit.⁴⁰²¹

1387. Pretresno vijeće je zaključilo da **Pandurević** nije znao za operaciju ubistva prije nego što se vratio u kasarnu u preduzeću "Standard" u podne 15. jula 1995.⁴⁰²² U tom trenutku, operacija ubistva je već bila u toku i nekoliko hiljada zarobljenika je već bilo pogubljeno.⁴⁰²³

1388. Žalbeno vijeće takođe primjećuje da je **Pandurević** poslat natrag na zvorničko područje da riješi probleme na borbenim linijama Zvorničke brigade i da mu je naređeno da blokira ili uništi kolonu i spriječi da se ona priključi 2. korpusu ABiH.⁴⁰²⁴ Kada se 15. jula 1995. vratio u kasarnu u preduzeću "Standard", on se uglavnom bavio tim problemom i sa članovima svog štaba je razgovarao o tome kako da ga riješi.⁴⁰²⁵ Iako ga je Obrenović na Sastanku od 15. jula obavijestio o operaciji ubistva, ta informacija nije baš bila detaljna i bila je u sjenci teške vojne situacije u kojoj je dejstvovala Zvornička brigada.⁴⁰²⁶

1389. Žalbeno vijeće stoga primjećuje da je, iako su **Pandurevićevo** podređeni, između ostalog, pomagali u čuvanju zarobljenika, njegov uticaj na zločine u kojima su oni učestvovali bio ograničen s obzirom na to da je operaciju ubistva naredio, njome rukovodio i provodio je Glavni štab VRS-a i s obzirom na to da je ona već bila gotovo završena u vrijeme kada je on saznao da se dešava.⁴⁰²⁷ Osim toga, **Pandurevićevo** mogućnost reagovanja bila je djelimično ograničena zbog vojne krize koja je iziskivala njegovu momentalnu pažnju.

⁴⁰¹⁸ Prvostepena presuda, par. 1068, 1070, 1072. V. gore, par. 1052.

⁴⁰¹⁹ Prvostepena presuda, par. 468.

⁴⁰²⁰ Prvostepena presuda, par. 470, 479.

⁴⁰²¹ Prvostepena presuda, par. 1068.

⁴⁰²² Prvostepena presuda, par. 1861, 1931-1933.

⁴⁰²³ V., npr., Prvostepena presuda, par. 480, 497, 499-500, 519, 529, 794.

⁴⁰²⁴ Prvostepena presuda, par. 1859.

⁴⁰²⁵ Prvostepena presuda, par. 1862-1863.

⁴⁰²⁶ Prvostepena presuda, par. 1861-1864. V. takođe Prvostepena presuda, par. 1866.

⁴⁰²⁷ V. Prvostepena presuda, par. 1964.

1390. Što se tiče faktora koji su, po mišljenju Pretresnog vijeća, ukazivali na to da **Pandurevićeve** navodne namjere nije bilo, Žalbeno vijeće *arguendo* pretpostavlja da je podsticaj za otvaranje koridora možda i bila teška vojna situacija s kojom je bila suočena Zvornička brigada. Ako je to tačno, važno je da je to ipak bilo u suprotnosti s naređenjem pretpostavljenih i da je u biti spasilo hiljade života.⁴⁰²⁸ To isto važi i za razmjenu zarobljenika kojom su spašeni životi više od stotinu ljudi.⁴⁰²⁹

1391. Kada je riječ o zarobljenicima iz Milića, koje je 23. jula 1995. ili približno tog datuma **Popović** preuzeo od Zvorničke brigade pod svoj nadzor i koji su kasnije pogubljeni,⁴⁰³⁰ Pretresno vijeće je zaključilo da **Pandurevićevo** ponašanje prije njihovog odvođenja iz stacionara Zvorničke brigade, a posebno njegov zahtjev za uputstva i pomoć, pokazuju njegovu namjeru da ih razmijeni, a ne da ih ubije.⁴⁰³¹ Žalbeno vijeće takođe napominje u vezi s tim da je **Pandurević** pokušao da zaštiti te zarobljenike dok su još bili u stacionaru Zvorničke brigade.⁴⁰³² Pretresno vijeće je takođe utvrdilo da je **Popović** postupao po Mladićevom naređenju kada je preuzeo nadzor nad tim zarobljenicima⁴⁰³³ i da "ništa u dokazima ne pokazuje da je [**Pandurević**] bio u stacionaru kada su oni odvedeni, kao ni da je on naredio da se predaju **Popoviću**".⁴⁰³⁴

1392. Pored toga, Pretresno vijeće je zaključilo da je na referisanju u kasarni u preduzeću "Standard" 23. jula 1995. **Pandurević** tražio da se "dio zarobljenih koji su bili u tom našem pritvoru [u Zvorničkoj brigadi]" što prije evakuše u Batković.⁴⁰³⁵ Pretresno vijeće je takođe zaključilo da su u razgovoru koji je **Pandurević** vodio s Obrenovićem nakon tog referisanja obojica izrazila frustriranost i zabrinutost zbog situacije u kojoj su bili zarobljenici i zbog pogubljenja na tom području i da su razgovarali o tome šta je trebalo da urade i šta treba uraditi u toj situaciji.⁴⁰³⁶

1393. Žalbeno vijeće stoga zaključuje da **Pandurevićevo** cjelokupno ponašanje tokom relevantnog perioda ne odgovara stanju svijesti koje bi govorilo u prilog UZP-u ubistva.

(iv) Zaključci

⁴⁰²⁸ Prvostepena presuda, par. 1873-1875, 1896, 2219-2220.

⁴⁰²⁹ V. Prvostepena presuda, par. 1913.

⁴⁰³⁰ Prvostepena presuda, par. 573-574, 577, 1905 i fusnota 5726.

⁴⁰³¹ Prvostepena presuda, par. 1983. V. Prvostepena presuda, par. 1899-1900.

⁴⁰³² V. Prvostepena presuda, par. 1899-1900.

⁴⁰³³ Prvostepena presuda, par. 574, 1905.

⁴⁰³⁴ Prvostepena presuda, par. 1984.

⁴⁰³⁵ Prvostepena presuda, par. 1908.

⁴⁰³⁶ Prvostepena presuda, par. 1908-1911.

1394. Žalbeno vijeće zaključuje da tužilaštvo nije pokazalo da nijedan razuman presuditelj o činjenicama nije mogao zaključiti da nije dokazano da je **Pandurević** dijelio namjeru ostvarivanja zajedničkog cilja UZP-a ubistva.

1395. Žalbeno vijeće zaključuje da, iako je **Pandurević**: (1) od Sastanka od 15. jula znao da njegovi podređeni pružaju pomoć u operaciji ubistva i iako je propustio da interveniše kako bi zaustavio tu operaciju kada je to saznao; i (2) znao za **Popovićev** planirani dolazak u Zvornik 23. jula 1995. i njegove vjerovatne posljedice za zarobljenike iz Milića koji su bili pod nadzorom Zvorničke brigade a nije ništa učinio da spriječi **Popovića** da zapečati njihovu sudbinu,⁴⁰³⁷ to znanje samo po sebi ne vodi nužno zaključku da je on dijelio namjeru UZP-a ubistva. Žalbeno vijeće pritom posebno ima u vidu ključnu ulogu koju su – u vezi s pomoći koju su u operaciji ubistva 15. i 16. jula 1995. pružali njegovi podređeni – igrali Glavni štab VRS-a i organi bezbjednosti i tešku vojnu situaciju s kojom se suočavala Zvornička brigada kada je **Pandurević** preuzeo aktivnu operativnu komandu nad njome 15. jula 1995., koja je iziskivala njegovu momentalnu pažnju.

1396. Dalje, bez obzira na to koji su bili **Pandurevićevi** motivi da otvori koridor za kolonu, što je bilo u suprotnosti s naređenjem njegovih pretpostavljenih, ili da prebaci 140-150 zarobljenika u Batković, on je tim svojim postupcima spasio živote hiljada bosanskih Muslimana na zvorničkom području. Osim toga, Žalbeno vijeće uzima u obzir zaštitu koju je **Pandurević** prvobitno pružio zarobljenicima iz Milića dok su bili pod njegovim nadzorom, njegove napore da se oni razmijene ili prebace u Batković i činjenicu da je pokazao duboku zabrinutost zbog ukupne situacije u svom razgovoru s Obrenovićem 23. jula 1995.

1397. Pošto je utvrdilo da tužilaštvo nije pokazalo da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da **Pandurević** nije imao namjeru da provede zajednički cilj UZP-a, Žalbeno vijeće ne smatra neophodnim da analizira prigovore tužilaštva na zaključke Pretresnog vijeća u vezi s **Pandurevićevim** doprinosom zajedničkom cilju UZP-a ubistva.⁴⁰³⁸

(c) Zaključak u vezi s Pandurevićevim učešćem u UZP-u ubistva

1398. Na osnovu gore navedenog, i uzimajući u obzir da je tužilaštvo, kada traži poništenje oslobađajuće presude na osnovu činjenične greške, dužno da pokaže da je "uklonjena svaka razumna sumnja u krivicu optuženog",⁴⁰³⁹ Žalbeno vijeće zaključuje da tužilaštvo nije pokazalo da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da **Pandurević** nije bio učesnik u UZP-u ubistva. Shodno tome, Žalbeno vijeće odbacuje žalbenu podosnovu 1(a) tužilaštva.

⁴⁰³⁷ Prvostepena presuda, par. 1907, 1987-1989.

6. "Situaciono uslovljeno" ubijanje (treća kategorija UZP-a)

1399. Pretresno vijeće je zaključilo da je **Beara** odgovoran na osnovu treće kategorije UZP-a za "situaciono uslovljeno" ubijanje u Bratuncu, Potočarima, školi u Petkovicima i u supermarketu u Kravici.⁴⁰⁴⁰ On je proglašen krivim za počinjenje, između ostalog, krivičnog djela ubistva kao kršenja zakona ili običaja ratovanja, kao i ubistva i progona kao zločina protiv čovječnosti.⁴⁰⁴¹ Pri izvođenju tog zaključka, Pretresno vijeće je konstatovalo sljedeće: (1) da je on mogao predvidjeti da će se, pored pogubljenja velikih razmjera, vršiti "situaciono uslovljeno" ubijanje; (2) da je to "situaciono uslovljeno" ubijanje bilo vjerovatna posljedica UZP-a ubistva; (3) da je, učešćem u UZP-u ubistva, **Beara** voljno preuzeo taj rizik;⁴⁰⁴² i (4) da je **Beara** mogao predvidjeti da će "situaciono uslovljeno" ubijanje biti izvršeno s namjerom progona.⁴⁰⁴³ U sljedećem odjeljku biće razmotreni **Bearini** prigovori na te zaključke.

(a) Bearina osnova 18(i) Da li je Pretresno vijeće propustilo da dâ obrazloženje

1400. **Beara** tvrdi da Pretresno vijeće nije dalo obrazloženje za "zaključak o [njegovoj] odgovornosti za određene slučajeve situaciono uslovljenog ubijanja".⁴⁰⁴⁴ U vezi s tim, on tvrdi da je Pretresno vijeće svoj zaključak izvelo prevashodno na osnovu zaključka da je on bio aktivni učesnik u UZP-u ubistva, a taj zaključak se, prema njegovoj tvrdnji, ne temelji na pouzdanim dokazima.⁴⁰⁴⁵

⁴⁰³⁸ V. Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 55-84; Replika tužilaštva, par. 33-44.

⁴⁰³⁹ V. gore, par. 21.

⁴⁰⁴⁰ Prvostepena presuda, par. 1303-1304. Žalbeno vijeće smatra da bi u vezi s UZP-om ubistva s pravnog stanovišta bilo preciznije da je "situaciono uslovljeno" ubijanje razmotreno u okviru prve kategorije UZP-a, a ne treće kategorije UZP-a. U tom kontekstu, Žalbeno vijeće podsjeća da je Pretresno vijeće zaključilo da je postojao plan "da se vojno sposobni muškarci, bosanski Muslimani, iz Srebrenice pobiju i da [je] [tih više osoba koje su učestvoval[e] u UZP-u ubistva] učestvoval[o] u zajedničkom cilju i dijelil[o] namjeru ubijanja". (Prvostepena presuda, par. 1072, naglasak dodat). Žalbeno vijeće takođe podsjeća da je, prema prvoj kategoriji UZP-a, "optuženi [...] morao imati kako namjeru da počinu krivično djelo, tako i namjeru da učestvuje u zajedničkom planu kojem je cilj počinjenje tog djela". (Drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*, par. 365) U tom kontekstu, Žalbeno vijeće smatra da su učesnici u UZP-u ubistva imali namjeru da pobiju vojno sposobne muškarce, bosanske Muslimane, iz Srebrenice bez obzira na to da li je to ubijanje izvršeno na planiranim mjestima pogubljenja ili na drugim mjestima, pošto je to u stvari bio zajednički cilj UZP-a ubistva. Međutim, pošto je tužilaštvo optužene teretilo za to ubijanje samo na osnovu treće kategorije UZP-a, koja predstavlja manje strog vid odgovornosti od prve kategorije UZP-a, ta ocjena Žalbenog vijeća ni na koji način ne remeti osuđujuće presude koje je izreklo Pretresno vijeće. Stoga će Žalbeno vijeće svoju analizu u vezi sa "situaciono uslovljenim" ubijanjem ograničiti na treću kategoriju UZP-a. V. takođe gore, fusnota 297.

⁴⁰⁴¹ Prvostepena presuda, par. 1327, 1332, 2105.

⁴⁰⁴² Prvostepena presuda, par. 1304.

⁴⁰⁴³ Prvostepena presuda, par. 1332.

⁴⁰⁴⁴ Bearin žalbeni podnesak, par. 208.

⁴⁰⁴⁵ Bearin žalbeni podnesak, par. 208, gdje se upućuje na **Bearinu** žalbenu osnovu 15.

1401. Tužilaštvo u odgovoru tvrdi da je Pretresno vijeće dalo obrazloženje i da nije bilo obavezno da precizira svaki korak u svom rezonovanju, posebno zato što da se pobijani zaključak zasniva na dokazima i zaključcima prikazanim detaljno u drugim dijelovima Prvostepene presude.⁴⁰⁴⁶

1402. Žalbeno vijeće podsjeća da je nužno da žalilac koji tvrdi da je zbog nedostatka obrazloženja došlo do pogrešne primjene prava navede konkretna pitanja, činjenične zaključke ili argumente za koje tvrdi da ih je pretresno vijeće propustilo razmotriti, te da objasni zbog čega takav propust obesnažuje odluku. **Bearin** neodređeni argument ne zadovoljava taj uslov. U vezi s tim, Žalbeno vijeće naglašava da *jedina* potkrepa koju **Beara** navodi jeste upućivanje na argumente iznesene u okviru njegove žalbene osnove 15, koji su već odbačeni.⁴⁰⁴⁷ Iako taj argument nije jasno razrađen, Žalbeno vijeće će ipak dolje u tekstu detaljnije razmotriti da li je Pretresno vijeće navelo obrazloženje u vezi s postojanjem veze između **Beare** i glavnih počinitelja "situaciono uslovljenog" ubijanja.

(ii) Da li se Pretresno vijeće pogrešno oslonilo na posredne zaključke

1403. **Beara**, bez argumentacije, iznosi prigovor na to što je Pretresno vijeće koristilo posredne zaključke "da zaključi da je Mladić kao komandant morao dati odobrenje i naređenje za operaciju ubijanja, dok su organi bezbjednosti organizovali i provodili operaciju ubistva".⁴⁰⁴⁸ Tužilaštvo u odgovoru tvrdi da **Beara** ignoriše mnoštvo neposrednih dokaza koji pokazuju da su organi bezbjednosti organizovali i provodili operaciju ubistva.⁴⁰⁴⁹

1404. Žalbeno vijeće podsjeća da se pretresno vijeće može osloniti bilo na neposredne bilo na posredne dokaze kao potkrepu svojim zaključcima.⁴⁰⁵⁰ **Beara** ne pokušava pokazati da nijedan razuman presuditelj o činjenicama nije mogao, kao jedini razuman, izvesti zaključak koji je izvelo Pretresno vijeće. Njegov argument se stoga odbacuje.

(iii) Da li je Pretresno vijeće pogriješilo kada je definisalo pluralitet osoba

1405. Pretresno vijeće je zaključilo da je "postojao plan, u kom je učestvovalo više osoba, da se vojno sposobni muškarci, bosanski Muslimani, iz Srebrenice pobiju".⁴⁰⁵¹ Pri izvođenju tog zaključka, Pretresno vijeće je napomenulo sljedeće: (1) plan ubistva je "potekao iz najviših ešalona Glavnog štaba VRS-a, uključujući Mladića"; (2) "operaciju ubijanja isplanirali su, organizovali i proveli organi bezbjednosti VRS-a"; i (3) "[u] njoj su učestvovali Drinski korpus, MUP, Bratunačka

⁴⁰⁴⁶ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 217.

⁴⁰⁴⁷ V. gore, par. 1230, 1233, 1238, 1245, 1250, 1259, 1290-1291.

⁴⁰⁴⁸ Bearin žalbeni podnesak, par. 205 (reference unutar citata izostavljene).

⁴⁰⁴⁹ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 215.

⁴⁰⁵⁰ V. gore, fusnota 2791.

brigada i Zvornička brigada, zajedno s drugim jedinicama [kao što su civilna policija, bataljoni Zvorničke brigade, vojna policija Zvorničke brigade i 10. diverzantski odred]".⁴⁰⁵² Međutim, Pretresno vijeće je preciziralo te zaključke sljedećim zaključcima: (1) " u plan [su], kao učesnici i izvršioci, bili uključeni razni komandanti, ljudstvo i pojedinačni pripadnici bataljona, brigada i korpusa";⁴⁰⁵³ (2) "[i]ako na osnovu predočenih dokaza nije moguće tačno utvrditi ko su bili učesnici a ko su bili izvršioci, jasno je da su pojedinačne jedinice iz čitavog VRS-a djelovale zajedno na ostvarivanju zajedničkog cilja";⁴⁰⁵⁴ i (3) Pretresnom vijeću "nisu za svako mjesto ubijanja predočeni dokazi na osnovu kojih bi moglo da utvrdi da li su fizički izvršioci svakog masovnog pogubljenja i sami bili učesnici u UZP-u".⁴⁰⁵⁵

1406. **Beara**, oslanjajući se na Drugostepenu presudu u predmetu *Krajišnik*, tvrdi da je zaključak Pretresnog vijeća u vezi s njegovom odgovornošću prema trećoj kategoriji UZP-a "nedopustivo neodređen po pitanju [toga] ko su bili učesnici u UZP-u, a takođe i toliko neprecizan da to predstavlja grešku".⁴⁰⁵⁶ U vezi s tim, on ukazuje na zaključke Pretresnog vijeća da su razne strane bile uključene u taj plan i da na osnovu dokaza nije bilo moguće tačno utvrditi ko su bili učesnici, a ko počinioci u ostvarivanju zajedničkog cilja.⁴⁰⁵⁷

1407. Tužilaštvo u odgovoru tvrdi da diskusija Pretresnog vijeća u vezi s tim ko su bili učesnici u UZP-u ubistva nije bila nedopustivo neodređena i navodi da, kada je utvrđeno da se radilo o pluralitetu osoba, nije bilo nužno po imenu navesti sve druge učesnike u UZP-u.⁴⁰⁵⁸ U vezi s tim, tužilaštvo tvrdi da su svi fizički počinioci "situaciono uslovljenog" ubijanja bili pripadnici snaga bosanskih Srba koji su korišteni za ostvarivanje UZP-a ubistva, te stoga nije relevantno da li su oni "bili učesnici u UZP-u ili samo instrumenti".⁴⁰⁵⁹

1408. Najprije, Žalbeno vijeće napominje da će pobijani zaključci u vezi s učesnicima u UZP-u ubistva, iako su korišteni da se utvrdi **Bearina** odgovornost i prema prvoj kategoriji UZP-a i prema trećoj kategoriji UZP-a, biti razmotreni u ovom poglavlju pošto ih je **Beara** ovdje pomenuo.

⁴⁰⁵¹ V. Prvostepena presuda, par. 1072.

⁴⁰⁵² Prvostepena presuda, par. 1072. V. Prvostepena presuda, par. 1063-1065; gore, par. 1052.

⁴⁰⁵³ Prvostepena presuda, par. 1070.

⁴⁰⁵⁴ Prvostepena presuda, par. 1065.

⁴⁰⁵⁵ Prvostepena presuda, par. 1074. Iako se taj zaključak izvodi u sljedećem odjeljku Prvostepene presude, Žalbeno vijeće smatra da je on relevantan za ovu analizu.

⁴⁰⁵⁶ Bearin žalbeni podnesak, par. 205. V. Bearina replika, par. 83.

⁴⁰⁵⁷ Bearin žalbeni podnesak, par. 205.

⁴⁰⁵⁸ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 213. Tužilaštvo pravi razliku između predmeta *Krajišnik* i ovog predmeta na temelju toga što je, između ostalog, Pretresno vijeće preciziralo tačan vremenski okvir UZP-a ubistva, kao i njegov geografski opseg. Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 214.

⁴⁰⁵⁹ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 213.

1409. Što se tiče ovog predmeta, nakon što je detaljno izložilo kako je plan ubistva proveden i ko ga je provodio,⁴⁰⁶⁰ Pretresno vijeće je zaključilo da je "postojao plan, u kome je učestvovalo više osoba, da se ubiju vojno sposobni muškarci, bosanski Muslimani, iz Srebrenice".⁴⁰⁶¹ Pri izvođenju tog zaključka, Pretresno vijeće je navelo kategorije ili grupe pojedinaca koji su učestvovali u operaciji ubistva, uključujući, između ostalih, Glavni štab VRS-a, organe bezbjednosti VRS-a, Drinski korpus, snage MUP-a i Bratunačku i Zvorničku brigadu.⁴⁰⁶² Žalbena vijeće primjećuje da je, pored tih zaključaka, u odjeljku Prvostepene presude koji se bavi individualnom krivičnom odgovornošću zaključeno da su **Popović, Beara** i **Nikolić** bili učesnici u UZP-u ubistva.⁴⁰⁶³ Ono takođe podsjeća da je i Mladić bio učesnik u UZP-u ubistva.⁴⁰⁶⁴ Žalbena vijeće smatra da je Pretresno vijeće, kada je navelo te ljude, zadovoljilo uslov da se mora utvrditi da je više osoba dijelilo zajednički zločinački cilj.⁴⁰⁶⁵

1410. Žalbena vijeće takođe primjećuje da se Prvostepenom presudom implicira da je UZP ubistva uključivao više osoba, a ne samo one za koje je eksplicitno zaključeno da su bile učesnici u njemu.⁴⁰⁶⁶ Pretresno vijeće je pomenulo kategorije ili grupe ljudi koji su učestvovali u operaciji ubistva, ali je priznalo da nije bilo mogućnosti da napravi razliku između onih koji su bili učesnici u UZP-u i onih čije je učešće bilo ograničeno na to da su bili posrednici ili glavni počinioци.⁴⁰⁶⁷ Shodno tome, pri razmatranju **Bearinih** relevantnih prigovora, Žalbena vijeće će samo ocijeniti da li je utvrđeno postojanje tražene veze između glavnih počinilaca i **Popovića, Beare, Nikolića** ili Mladića.

(iv) Navod o grešci u utvrđivanju veze između počinilaca "situaciono uslovljenog" ubijanja i nekog učesnika u UZP-u ubistva

1411. Pretresno vijeće je zaključilo da se "situaciono uslovljeno" ubijanje dogodilo na tri lokacije u Bratuncu, odnosno: (1) na mjestu gdje su snage bosanskih Srba izvele otprilike 40 do 80 zarobljenika, bosanskih Muslimana, iz hangara iza škole "Vuk Karadžić" i ubile ih 12. i 13. jula 1995.;⁴⁰⁶⁸ (2) na mjestu gdje su "vojni policajci i vojnici VRS-a" 13. jula 1995. ubili jednog mentalno zaostalog čovjeka;⁴⁰⁶⁹ i (3) na mjestu gdje su snage bosanskih Srba ubile nepoznati broj zarobljenika, bosanskih Muslimana, u školi "Vuk Karadžić" i izvan nje u periodu od večernjih sati

⁴⁰⁶⁰ Prvostepena presuda, par. 1055-1072.

⁴⁰⁶¹ V. Prvostepena presuda, par. 1072. V. gore, par. 1405.

⁴⁰⁶² Prvostepena presuda, par. 1063-1065, 1072. V. gore, par. 1405.

⁴⁰⁶³ Prvostepena presuda, par. 1168, 1302, 1392. V. gore, par. 1031.

⁴⁰⁶⁴ V. gore, par. 1052.

⁴⁰⁶⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 141; Drugostepena presuda u predmetu *Tadić*, par. 227.

⁴⁰⁶⁶ Prvostepena presuda, par. 1065-1072.

⁴⁰⁶⁷ Prvostepena presuda, par. 1063-1065.

⁴⁰⁶⁸ Prvostepena presuda, par. 452, 455, 794.

⁴⁰⁶⁹ Prvostepena presuda, par. 457, 794.

13. jula do jutarnjih sati 15. jula 1995.⁴⁰⁷⁰ Zaključeno je da je do "situaciono uslovljenog" ubijanja došlo i na dvije lokacije u Potočarima, odnosno: (1) kod "bijeke kuće", gdje su 13. jula 1995. snage bosanskih Srba ubile jednog muškarca, bosanskog Muslimana;⁴⁰⁷¹ i (2) na jednom polju blizu potoka, oko 500 metara od baze Nizozemskog bataljona, gdje su 13. jula 1995. snage bosanskih Srba ubile devet muškaraca, bosanskih Muslimana.⁴⁰⁷² Pretresno vijeće je takođe zaključilo da se "situaciono uslovljeno" ubijanje dogodilo 14. jula 1995. u školi u Petkovicima, gdje su snage bosanskih Srba ubile iz vatrenog oružja nekoliko muškaraca, bosanskih Muslimana.⁴⁰⁷³ Najzad, Pretresno vijeće je zaključilo da se "situaciono uslovljeno" ubijanje dogodilo u supermarketu u Kravici u noći između 13. i 14. jula 1995., kada su snage bosanskih Srba ubile nepoznat broj zarobljenika, bosanskih Muslimana, koji su bili zatočeni u obližnjim kamionima.⁴⁰⁷⁴

1412. **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da je postojala tražena veza između glavnih počinitelja "situaciono uslovljenog" ubijanja i njega.⁴⁰⁷⁵ On tvrdi da nisu predloženi dokazi koji potkrepljuju taj zaključak.⁴⁰⁷⁶

1413. Tužilaštvo u odgovoru tvrdi da je "situaciono uslovljeno" ubijanje dovoljno povezano s **Bearom**, kao učesnikom u UZP-u ubistva, pošto su ga izvršile snage bosanskih Srba tokom provođenja operacije ubistva, kao i da **Beara** nije pokazao nikakvu grešku.⁴⁰⁷⁷

1414. Žalbeno vijeće ponavlja da učesnici u UZP-u mogu snositi odgovornost za zločine počinjene u ostvarivanju zajedničkog plana bilo kada je glavni počinitelj zločina učesnik u UZP-u, bilo kada se zločin može pripisati najmanje jednom učesniku u UZP-u i kada je taj učesnik – posluživši se glavnim počiniocima – postupao u skladu sa zajedničkim ciljem. Kada nije zaključeno da je glavni počinitelj bio učesnik u UZP-u, faktori koji ukazuju na tu vezu između glavnog počinioca i učesnika u UZP-u uključuju "dokaze o tome da je učesnik u UZP-u od osobe koja nije učesnik UZP-a eksplicitno ili implicitno tražio da počinji takvo krivično djelo ili da je tu osobu podstaknuo, naredio joj, bodrio je ili je na neki drugi način iskoristio za izvršenje krivičnog djela".⁴⁰⁷⁸

1415. Što se tiče glavnih počinitelja, Žalbeno vijeće napominje da Pretresno vijeće, pri izvođenju početnih zaključaka o "situaciono uslovljenom" ubijanju, nije uvijek preciziralo da li su glavni

⁴⁰⁷⁰ Prvostepena presuda, par. 463, 794.

⁴⁰⁷¹ Prvostepena presuda, par. 361, 794.

⁴⁰⁷² Prvostepena presuda, par. 359, 794.

⁴⁰⁷³ Prvostepena presuda, par. 497, 794.

⁴⁰⁷⁴ Prvostepena presuda, par. 449, 794, 1303.

⁴⁰⁷⁵ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 204.

⁴⁰⁷⁶ Bearin žalbeni podnesak, par. 207. V. takođe Bearin žalbeni podnesak, par. 206.

⁴⁰⁷⁷ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 216. V. žalbeni pretres, AT. 245-250 (3. decembar 2013.).

⁴⁰⁷⁸ V. gore, par. 1050.

počinioci bili pripadnici VRS-a ili MUP-a – ono je često pripisivano snagama bosanskih Srba.⁴⁰⁷⁹ Međutim, u kasnijem zaključku Pretresnog vijeća da je "ubijanje koje su vojnici VRS-a izvršili u Potočarima, Bratuncu, školi u Petkovicima i supermarketu u Kravici bilo predvidljiva posljedica plana da se svi vojno sposobni muškarci, bosanski Muslimani, iz Srebrenice pobiju",⁴⁰⁸⁰ "situaciono uslovljeno" ubijanje se izgleda konkretno pripisuje VRS-u. Žalbeno vijeće smatra da je napravljena greška kada je bez referenci izveden zaključak da su to ubijanje počinili pripadnici VRS-a.

1416. Što se tiče učesnika u UZP-u, Žalbeno vijeće primjećuje da su **Popović, Beara, Nikolić i Mladić**, svi učesnici u UZP-u ubistva, takođe svi bili pripadnici VRS-a.⁴⁰⁸¹ Imajući u vidu njihov čin i položaj u komandnom lancu,⁴⁰⁸² Žalbeno vijeće smatra da je u slučajevima kada su "situaciono uslovljeno" ubijanje izvršili pripadnici VRS-a, kao što je slučaj s mentalno zaostalim čovjekom koga su ubili "vojni policajci i vojnici VRS-a",⁴⁰⁸³ veza između učesnika u UZP-u i glavnih počinilaca dovoljno jasna. Shodno tome, Žalbeno vijeće odbacuje **Bearin** argument u vezi s ubijanjem mentalno zaostalog čovjeka.

1417. Situacija je donekle drugačija u pogledu "situaciono uslovljenog" ubijanja koje su izvršile snage bosanskih Srba. Žalbeno vijeće podsjeća da su, iako je Pretresno vijeće zaključilo da su snage bosanskih Srba činile dvije komponente, VRS i MUP,⁴⁰⁸⁴ zaključci Pretresnog vijeća takvi da nije moguće utvrditi da li su glavni počinioci tog ubijanja bili pripadnici VRS-a, MUP-a ili i jedni i drugi.⁴⁰⁸⁵ Budući da je te zaključke moguće protumačiti kao da su glavni počinioci tih zločina nužno isključivo iz MUP-a, Žalbeno vijeće smatra da je na Pretresnom vijeću bilo da jasno obrazloži kako je utvrdilo vezu između učesnika u UZP-u, koji su svi bili pripadnici VRS-a,⁴⁰⁸⁶ i glavnih počinilaca. S obzirom na to da je taj zaključak nužno izvesti kako bi se odgovornost mogla pripisati učesnicima u UZP-u, Žalbeno vijeće smatra da propust Pretresnog vijeća da detaljnije obrazloži vezu kada je riječ o ubijanju u Bratuncu, kod supermarketa u Kravici, u Potočarima i u školi u Petkovicima predstavlja propust da se da obrazloženje. S obzirom na tu pravnu grešku, Žalbeno vijeće će analizirati činjenične zaključke Pretresnog vijeća kako bi utvrdilo da li bi oni omogućili razumnom presuditelju o činjenicama da utvrdi tu potrebnu vezu.

a. Ubijanje u Bratuncu

⁴⁰⁷⁹ Prvostepena presuda, par. 359, 361 (zaključci u vezi s ubijanjem u Potočarima), 449 (zaključci u vezi s ubijanjem kod supermarketa u Kravici), 452, 455, 463 (zaključci u vezi s ubijanjem u Bratuncu), 497 (zaključci u vezi s ubijanjem u školi u Petkovicima), 794 (zaključak da su "ubijanje izvršile snage bosanskih Srba"). V. gore, par. 1411.

⁴⁰⁸⁰ Prvostepena presuda, par. 1082.

⁴⁰⁸¹ V. gore, par. 1031, 1052.

⁴⁰⁸² V. gore, par. 1031, 1052.

⁴⁰⁸³ Prvostepena presuda, par. 457.

⁴⁰⁸⁴ V. gore, par. 1030.

⁴⁰⁸⁵ Upor. gore, par. 1048.

⁴⁰⁸⁶ V. gore, par. 1416.

1418. Pretresno vijeće je zaključilo da su snage bosanskih Srba 12. i 13. jula 1995. ubile otprilike 40 do 80 zarobljenika, bosanskih Muslimana, iz hangara iza škole "Vuk Karadžić",⁴⁰⁸⁷ kao i da su ubile nepoznati broj zarobljenika, bosanskih Muslimana, u školi "Vuk Karadžić" i ispred nje u periodu od večeri 13. jula do jutra 15. jula 1995.⁴⁰⁸⁸ Žalbeno vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće izvelo zaključke u vezi sa znanjem i/ili učešćem **Popovića, Beare**, Mladića i jedinica VRS-a u tom "situaciono uslovljenom" ubijanju. Pretresno vijeće je zaključilo da je, tokom Razgovora od 12. jula, nakon što je **Popović** M. Nikoliću rekao za operaciju ubistva i zatražio njegovu pomoć, M. Nikolić sugerisao da se škola "Vuk Karadžić" i hangar u Bratuncu mogu upotrijebiti za zatočavanje muškaraca, bosanskih Muslimana.⁴⁰⁸⁹ Dana 13. jula 1995., vojni policajci Bratunačke brigade sproveli su neke muškarce, bosanske Muslimane, u školu "Vuk Karadžić".⁴⁰⁹⁰ Jedan sat nakon što je Mladić otišao s fudbalskog igrališta u Novoj Kasabi,⁴⁰⁹¹ vojna policija 65. zaštitnog puka – jedinica blisko povezana s Mladićem i **Bearom**⁴⁰⁹² – prevezla je zarobljenike koji su tamo bili zatočeni i predala ih civilnoj policiji koja je na njih čekala u školi "Vuk Karadžić".⁴⁰⁹³ Tog istog dana održana su dva sastanka u štabu Bratunačke brigade: ujutro su se sastali Mladić, **Popović**, Vasić i Krstić i razgovarali o organizovanju snaga VRS-a i MUP-a;⁴⁰⁹⁴ a uveče je M. Nikolić prisustvovao sastanku na kojem je odlučeno da snage VRS-a i MUP-a treba da nastave da čuvaju muškarce, bosanske Muslimane, u Bratuncu i okolini grada.⁴⁰⁹⁵ Najzad, te večeri **Beara** i Čelanović su prošetali do škole "Vuk Karadžić" i do stadiona, gdje su vidjeli vozila sa zatočenim muškarcima, bosanskim Muslimanima.⁴⁰⁹⁶

1419. Žalbeno vijeće zaključuje da je, imajući u vidu te zaključke, razumni presuditelj o činjenicama mogao utvrditi vezu između učesnika u UZP-u – **Popovića, Beare** i Mladića – i, s jedne strane, počinitelja koji su ubili zarobljenike, bosanske Muslimane, koji su izvedeni iz hangara iza škole "Vuk Karadžić" 12. i 13. jula 1995. te, s druge strane, onih koji su ubili zarobljene bosanske Muslimane u školi "Vuk Karadžić" i ispred nje u periodu od večeri 13. jula 1995. do jutra 15. jula 1995.

⁴⁰⁸⁷ Prvostepena presuda, par. 452, 455, 794. V. gore, par. 1411.

⁴⁰⁸⁸ Prvostepena presuda, par. 463, 794. V. gore, par. 1411.

⁴⁰⁸⁹ Prvostepena presuda, par. 280. V. Prvostepena presuda, par. 286.

⁴⁰⁹⁰ Prvostepena presuda, par. 340. V. takođe gore, fusnota 3061, gdje se govori o ulozi vojne policije Bratunačke brigade u odvoženju bosanskih Muslimana iz Potočara i odvajanju i zatočavanju vojno sposobnih muškaraca, bosanskih Muslimana.

⁴⁰⁹¹ Prvostepena presuda, par. 394-395, gdje se konstatuje da je Mladić bio prisutan i da je otišao sat vremena prije nego što su zarobljenici ukrcani u autobuse. Za dalje pojedinosti u vezi s Mladićevim učešćem u UZP-u ubistva, v. gore, par. 1052.

⁴⁰⁹² Prvostepena presuda, par. 133, gdje se zaključuje da je Mladić izdavao naređenja u vezi sa raspoređivanjem Bataljona Vojne policije 65. zaštitnog puka, dok je **Beara** iznosio Mladiću prijedloge u vezi s njegovom upotrebom. V. takođe gore, fusnota 3061.

⁴⁰⁹³ Prvostepena presuda, par. 395.

⁴⁰⁹⁴ Prvostepena presuda, par. 1100. V. gore, par. 1056.

⁴⁰⁹⁵ Prvostepena presuda, par. 406. V. gore, par. 1056.

⁴⁰⁹⁶ Prvostepena presuda, par. 407.

b. Ubijanje kod supermarketa u Kravici

1420. Pretresno vijeće je zaključilo da su snage bosanskih Srba u noći između 13. i 14. jula 1995. ubile nepoznat broj zarobljenika, bosanskih Muslimana, koji su bili zatočeni u kamionima kod supermarketa u Kravici.⁴⁰⁹⁷ Žalbeno vijeće podsjeća da je Pretresno vijeće izvelo zaključke u vezi sa znanjem i/ili učešćem **Popovića**, Mladića i jedinica VRS-a u tom "situaciono uslovljenom" ubijanju. Žalbeno vijeće u vezi s tim napominje da je Pretresno vijeće zaključilo da je svjedok PW-116, prije nego što je poslat u Kravicu i prije nego što je noć između 13. i 14. jula 1995. proveo u jednom od kamiona parkiranih kod supermarketa u Kravici, bio zatočen na fudbalskom igralištu u Novoj Kasabi, gdje je zarobljenike čuvalo "ukupno stotinjak vojnih policajaca iz 65. zaštitnog puka".⁴⁰⁹⁸

1421. Budući da se selo Kravica nalazi na putu Bratunac-Konjević Polje, otprilike na pola puta između Bratunca i Konjević Polja, zaključci Pretresnog vijeća u vezi s operacijom koju su snage bosanskih Srba izvršile 13. jula 1995. na tom putu imaju posebnu važnost.⁴⁰⁹⁹ Žalbeno vijeće naglašava da je Pretresno vijeće zaključilo da duž puta Bratunac-Konjević Polje 13. jula 1995. nisu postojala odvojena mjesta na kojima su zarobljenici bili pod nadzorom zasebnih snaga, već da se radilo o "jedinstvenom geografskom području [...] na kojem su bile pomiješane razne jedinice iz sastava snaga bosanskih Srba, koje su imale zajednički nadzor nad zarobljenicima".⁴¹⁰⁰ Prema tome, kada se zaključci Pretresnog vijeća čitaju zajedno, postaje jasno da je svjedok PW-116, kada je napustio fudbalsko igralište u Novoj Kasabi – gdje su zarobljenike čuvale jedinice VRS-a – i otišao u Kravicu, ostao pod "zajedničkim nadzorom" tih pomiješanih snaga.⁴¹⁰¹

1422. Što se tiče znanja i/ili učešća učesnika u UZP-u, Žalbeno vijeće napominje da je Pretresno vijeće zaključilo da je Mladić došao na fudbalsko igralište u Novoj Kasabi i vikao na zarobljenike dok je svjedok PW-116 tamo bio zatočen⁴¹⁰² i da je **Popović** išao putem Bratunac-Konjević Polje 13. jula 1995. i da je znao da se na tom putu provodi operacija zarobljavanja i zatočenja muškaraca, bosanskih Muslimana.⁴¹⁰³ Žalbeno vijeće smatra da je, imajući u vidu te zaključke, razumni presuditelj o činjenicama mogao utvrditi vezu između učesnika u UZP-u, posebno **Popovića** i Mladića, i počinitelaca ubijanja kod supermarketa u Kravici.

c. Ubijanje u Potočarima

⁴⁰⁹⁷ Prvostepena presuda, par. 449, 794. V. gore, par. 1411.

⁴⁰⁹⁸ Prvostepena presuda, par. 393. V. Prvostepena presuda, par. 392, 395, 397. V. takođe gore, fusnote 3061, 4092.

⁴⁰⁹⁹ V. DP P02111, Mapa zborničkog područja.

⁴¹⁰⁰ Prvostepena presuda, par. 1548. V. takođe gore, par. 1043, 1054.

⁴¹⁰¹ V. Prvostepena presuda, par. 393, 1548.

1423. Što se tiče bosanskog Muslimana koji je ubijen kod "bijeke kuće", Žalbeno vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće zaključilo da su u poslijepodnevnom satima 12. jula 1995. pripadnici snaga bosanskih Srba, koje je predvodio Mladićev tjelohranitelj, viđeni kako odlaze iza "bijeke kuće".⁴¹⁰⁴ Pretresno vijeće je takođe zaključilo da Mladić nije dozvolio svjedoku Kingoriju da uđe u "bijelu kuću" i da ga je ignorisao kada je on iznio prigovore na uslove zatočenja muškaraca, bosanskih Muslimana, i prenatrpanost objekta.⁴¹⁰⁵ Žalbeno vijeće stoga smatra da bi ti zaključci omogućili razumnom presuditelju o činjenicama da utvrdi vezu između Mladića i počinitelja ubijanja u "bijeloj kući".

1424. Što se tiče ubijanja devet muškaraca, bosanskih Muslimana, na jednom polju kod baze Nizozemskog bataljona,⁴¹⁰⁶ Žalbeno vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće, osim što je zaključilo da su ih ubile snage bosanskih Srba, izvelo malo drugih zaključaka konkretno vezanih za počinioca tog incidenta. Pretresno vijeće je u vezi s tim zaključilo da su oficiri Nizozemskog bataljona u poslijepodnevnom satima 13. jula 1995. otišli da istraže glasine o tome da su ubijeni muškarci, bosanski Muslimani.⁴¹⁰⁷ Kod potoka, otprilike 500 metara od baze Nizozemskog bataljona, otkriveno je devet leševa muškaraca koji su: (1) bili u civilnoj odjeći; (2) bili još uvijek topli i oko njih nije bilo muha; i (3) kojima je na leđima u blizini srca još curila krv iz strijelnih rana od pješadijskog naoružanja.⁴¹⁰⁸ Pretresno vijeće je zaključilo da "[n]a zemlji nije bilo tragova krvi".⁴¹⁰⁹ Jedan od oficira Nizozemskog bataljona vidio je da blizu tijela leže lične isprave, ali ih nije uzeo jer su snage bosanskih Srba otvorile vatru na oficire Nizozemskog bataljona.⁴¹¹⁰ Na osnovu tih zaključaka, Žalbeno vijeće se uvjerilo da je razumni presuditelj o činjenicama mogao zaključiti da se to ubijanje dogodilo u jutarnjim satima 13. jula 1995. i da je devet muškaraca ubijeno na mjestu na kojem su pronađeni. S obzirom na vrijeme i mjesto ubijanja, Žalbeno vijeće primjećuje da u vezi s događajima od 12. i 13. jula 1995. u Potočarima generalno, a posebno blizu baze Nizozemskog bataljona, postoji nekoliko zaključaka na osnovu kojih se razumno mogao izvesti zaključak o postojanju veze između učesnika u UZP-u i počinitelja.

1425. Prvo, Žalbeno vijeće prima na znanje da se ubijanje dogodilo blizu potoka, oko 500 metara od baze Nizozemskog bataljona, i da su kontrolu nad tim područjem u vrijeme kada je izvršeno ubijanje imale snage bosanskih Srba. U vezi s tim, Pretresno vijeće je zaključilo da su u jutarnjim

⁴¹⁰² Prvostepena presuda, par. 393-394. V. takođe gore, par. 1055.

⁴¹⁰³ Prvostepena presuda, par. 1102. V. takođe gore, par. 1055.

⁴¹⁰⁴ Prvostepena presuda, par. 328.

⁴¹⁰⁵ Prvostepena presuda, par. 330.

⁴¹⁰⁶ Prvostepena presuda, par. 359, 794.

⁴¹⁰⁷ Prvostepena presuda, par. 354.

⁴¹⁰⁸ Prvostepena presuda, par. 355. V. takođe Prvostepena presuda, par. 794.2, 795 (gdje se zaključuje da su, kao i u slučaju drugog ubijanja u Potočarima, ljudi "odvedeni na mjesto pogubljenja, gdje su postrojani i strijeljani").

⁴¹⁰⁹ Prvostepena presuda, par. 355.

satima 12. jula 1995. snage bosanskih Srba, uključujući i snage VRS-a i snage MUP-a, napredovale prema Potočarima i području baze Nizozemskog bataljona iz svih pravaca. U izvještaju poslatom tog jutra, Vasić je naveo da "združene policijske snage napreduju prema Potočarima u cilju 'zarobljavanja UNPROFOR-a i okruženja cijelog civilnog stanovništva, te čišćenju terena od neprijateljskih grupa'".⁴¹¹¹ Žalbeno vijeće stoga zaključuje da su i snage VRS-a i snage MUP-a sarađivale i djelovale u Potočarima.

1426. Drugo, Žalbeno vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće izvelo konkretne zaključke koji pokazuju da su učesnici u UZP-u i/ili snage pod njihovom kontrolom bili prisutni u Potočarima u to vrijeme. U vezi s tim, Žalbeno vijeće podsjeća da je Pretresno vijeće zaključilo da je plan ubistva potekao iz najviših ešalona Glavnog štaba VRS-a, uključujući Mladića, i da jedna tako masovna operacija, u kojoj su učestvovali pripadnici VRS-a od Glavnog štaba naniže, nije mogla biti preduzeta bez Mladićevog odobrenja i naređenja.⁴¹¹² Konkretno, Pretresno vijeće je zaključilo da je Mladić "neprestano išao po tom području" tokom odvajanja i prevoza muškaraca, bosanskih Muslimana,⁴¹¹³ i da su tokom procesa uklanjanja stanovnika, bosanskih Muslimana, u Potočarima bili prisutni oficiri VRS-a, između ostalih, Mladić, Krstić, Radislav Janković, **Popović**, Svetozar Kosorić, M. Nikolić, Željko Kerkez, načelnik saobraćajne službe Glavnog štaba, pukovnik Aćimović, i pukovnik Krsmanović, načelnik saobraćajne službe Drinskog korpusa.⁴¹¹⁴ Žalbeno vijeće smatra da je, s obzirom na te zaključke, razumni presuditelj o činjenicama mogao utvrditi vezu između počinitelja tog ubijanja i Mladića, učesnika u UZP-u ubistva.

d. Ubijanje u školi u Petkovicima

1427. Što se tiče muškaraca, bosanskih Muslimana, koji su ubijeni iz vatrenog oružja tokom zatočenja u školi u Petkovicima 14. jula 1995.,⁴¹¹⁵ Žalbeno vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće izvelo zaključke u vezi sa znanjem i/ili učešćem **Beare** i drugih pripadnika ili jedinica VRS-a u tom ubijanju. Pretresno vijeće je zaključilo da je u jutarnjim satima 14. jula 1995., Jokić, dežurni oficir Zvorničke brigade, telefonom obavijestio svjedoka M. Miloševića, zamjenika komandanta 6. bataljona Zvorničke brigade, da će zarobljenici, bosanski Muslimani, biti dovedeni u školu u Petkovicima u pratnji "obezbeđenja". Kasnije tog poslijepodneva, M. Milošević je o tome obavijestio Stanišića, komandanta bataljona Zvorničke brigade.⁴¹¹⁶ Tog istog poslijepodneva, Jokić je nazvao Stanišića i naložio mu da **Bearu**, za koga mu je rekao da ga može naći kod škole u

⁴¹¹⁰ Prvostepena presuda, par. 354, 356.

⁴¹¹¹ Prvostepena presuda, par. 302.

⁴¹¹² Prvostepena presuda, par. 1071-1072. V. gore, par. 1052.

⁴¹¹³ Prvostepena presuda, par. 322.

⁴¹¹⁴ Prvostepena presuda, par. 343.

⁴¹¹⁵ Prvostepena presuda, par. 497, 794. V. gore, par. 1411.

Petkovicima, obavijesti da se javi u kasarnu u preduzeću "Standard". Ta poruka je prenijeta **Beari**, koji se nalazio blizu škole u Petkovicima. Značajno je da je kod škole u Petkovicima, koju su zapravo čuvali vojnici, viđeno četiri-pet pripadnika vojne policije.⁴¹¹⁷ Žalbeno vijeće smatra da je, imajući u vidu te zaključke, razumni presuditelj o činjenicama mogao utvrditi vezu između počinitelja tog ubijanja i **Beare**, učesnika u UZP-u ubistva.

e. Zaključak

1428. Žalbeno vijeće stoga zaključuje da je, na osnovu gore navedenih posrednih dokaza, razumni presuditelj o činjenicama mogao zaključiti da je jedini razuman zaključak taj da su pripadnici snaga bosanskih Srba koji su učestvovali u "situaciono uslovljenom" ubijanju tih muškaraca, bosanskih Muslimana, tijesno saradivali s jedinicama VRS-a čiji je konačni pretpostavljeni bio Mladić,⁴¹¹⁸ a u nekim slučajevima i sa **Bearom**⁴¹¹⁹ ili **Popovićem**.⁴¹²⁰ Kao što je navedeno gore u tekstu, Žalbeno vijeće takođe napominje da je najmanje po jedan učesnik u UZP-u bio prisutan kod škole "Vuk Karadžić", kod supermarketa u Kravici, kod "bijele kuće" i u Petkovicima na dan kada se dogodilo to ubijanje.⁴¹²¹ Žalbeno vijeće se uvjerilo da je, imajući u vidu te zaključke, razumni presuditelj o činjenicama mogao pronaći vezu između počinitelja tog "situaciono uslovljenog" ubijanja i Mladića, **Beare** i **Popovića**, koji su svi bili učesnici u UZP-u ubistva. Žalbeno vijeće stoga smatra da propust Pretresnog vijeća da dâ obrazloženje o utvrđivanju tih veza ne obesnažuje Prvostepenu presudu.

(v) Navod o grešci u zaključku da je Beara posjedovao traženu *mens rea*

1429. **Beara** takođe iznosi nekoliko prigovora na zaključke Pretresnog vijeća u vezi s uslovom *mens rea* za treću kategoriju UZP-a. On tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da je on mogao predvidjeti da će doći do "situaciono uslovljenog" ubijanja i da je voljno preuzeo taj rizik.⁴¹²² Konkretnije, **Beara** tvrdi sljedeće: (1) da nisu predočeni dokazi da je on mogao predvidjeti da će doći do "situaciono uslovljenog" ubijanja,⁴¹²³ (2) da nisu predočeni dokazi da je bio "upoznat s tim da se u Bratuncu, školi u Petkovicima i kod supermarketa u Kravici vrši situaciono uslovljeno ubijanje" 13. jula 1995.; (3) da je jedini razuman zaključak na osnovu dokaza taj da nije znao ko je

⁴¹¹⁶ Prvostepena presuda, par. 494.

⁴¹¹⁷ Prvostepena presuda, par. 498.

⁴¹¹⁸ V. gore, par. 1418, 1423, 1426.

⁴¹¹⁹ V. gore, par. 1418, 1427.

⁴¹²⁰ V. gore, par. 1418, 1426.

⁴¹²¹ V. gore, par. 1418 (škola "Vuk Karadžić"), 1420 (supermarket u Kravici), 1423 ("bijela kuća"), 1427 (Petkovci).

⁴¹²² Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 204. V. Bearina replika, par. 82, 84.

⁴¹²³ Bearin žalbeni podnesak, par. 204. V. Bearina replika, par. 82.

učestvovao u čuvanju zarobljenika koji su držani na tim lokacijama;⁴¹²⁴ i (4) da nisu predočeni dokazi da je "znao za počinioce" tog ubijanja.⁴¹²⁵

1430. Tužilaštvo u odgovoru tvrdi da **Beara** nije pokazao grešku i da je Pretresno vijeće razumno zaključilo da je ispunjen uslov *mens rea* za treću kategoriju UZP-a.⁴¹²⁶ Tužilaštvo tvrdi da je **Beara** znao da pripadnici snaga VRS-a i MUP-a čuvaju zarobljenike, bosanske Muslimane, i da je moguće da će pobiti zarobljenike tokom njihovog zarobljavanja i zatočenja i na drugim mjestima, a ne samo na planiranim mjestima pogubljenja.⁴¹²⁷

1431. Žalbeno vijeće podsjeća na sljedeće:

u slučaju osuđujućih presuda na osnovu treće kategorije UZP-a, odgovornost za krivično djelo koje izlazi iz okvira zajedničkog cilja optuženom [se] može pripisati samo ako je, u zavisnosti od okolnosti predmeta, (i) bilo predvidljivo da bi [...] [jedna ili više osoba kojima se on (ili neki drugi učesnik UZP-a) poslužio za izvršenje *actus reus*-a krivičnih djela koja su dio zajedničkog cilja] mog[le] izvršiti takvo krivično djelo i (ii) ako je optuženi svojevrijemno prihvatio tu mogućnost (*dolus eventualis*). Mora se dokazati da je upravo optuženi mogao predvidjeti počinjenje krivičnog djela.⁴¹²⁸

1432. Na početku, Žalbeno vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće ispravno navelo *mens rea* za treću kategoriju UZP-a, odnosno, da li se moglo predvidjeti da bi takav zločin *mogao biti* počinjen.⁴¹²⁹ Međutim, pri primjeni pravnog standarda na činjenice u ovom predmetu, Pretresno vijeće je koristilo viši standard predvidljivosti, te je tražilo da se moglo predvidjeti da će "situaciono uslovljeno" ubijanje *biti* počinjeno.⁴¹³⁰ Žalbeno vijeće naglašava da se standardom *mens rea* za treću kategoriju UZP-a ne traži svijest o tome da će "vjerovatno biti počinjen zločin koji predstavlja odstupanje",⁴¹³¹ već se traži da mogućnost "počinjenja zločina bude dovoljno znatna da je optuženi može predvidjeti".⁴¹³² Stoga će Žalbeno vijeće razmotriti **Bearine** argumente imajući u vidu ispravan standard. Drugim riječima, da bi **Bearin** prigovor bio prihvaćen, on mora pokazati da razumni presuditelj o činjenicama nije mogao zaključiti da je on mogao predvidjeti da bi to ubijanje *moglo biti* počinjeno.

⁴¹²⁴ Bearin žalbeni podnesak, par. 206.

⁴¹²⁵ Bearin žalbeni podnesak, par. 207.

⁴¹²⁶ V. Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 210-212, 216.

⁴¹²⁷ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 216.

⁴¹²⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*, par. 365 (fusnote i naglasak izostavljeni). V. Drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*, par. 411.

⁴¹²⁹ Prvostepena presuda, par. 1030.

⁴¹³⁰ Prvostepena presuda, par. 1082, 1304.

⁴¹³¹ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 907, gdje se poziva na Odluku u predmetu *Karadžić* u vezi s predvidljivošću kod UZP-a III, par. 18 (naglasak u originalu).

⁴¹³² Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 907, gdje se poziva na Odluku u predmetu *Karadžić* u vezi s predvidljivošću kod UZP-a III, par. 18; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1557. V. Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1081, 1538, 1575.

1433. Žalbeno vijeće smatra da nije bilo potrebno da Pretresno vijeće zaključi da je **Beara** bio "upoznat" s informacijom da se vrši "situaciono uslovljeno" ubijanje, niti je moralo da zaključi da je **Beara** znao za identitet počinitelaca ili da je lično bio prisutan na mjestima pogubljenja. Bilo je dovoljno da se Pretresno vijeće uvjeri da je **Beara** bio svjestan da bi bilo učesnici u UZP-u, bilo osobe povezane s nekim učesnikom u UZP-u, mogli počinuti zločine.⁴¹³³ Žalbeno vijeće u vezi s tim podsjeća na zaključak Pretresnog vijeća da je u jutarnjim satima 12. jula 1995. **Beara** znao za plan ubistva i bio uključen u njega.⁴¹³⁴ Pretresno vijeće je takođe zaključilo da su organi bezbjednosti VRS-a dobili zadatak da odigraju centralnu ulogu koordinatora u provođenju operacije ubistva i da je **Beara**, kao načelnik bezbjednosti Glavnog štaba VRS-a, imao ključnu ulogu u tome.⁴¹³⁵ U tim okolnostima, Žalbeno vijeće smatra da je razumni presuditelj o činjenicama mogao zaključiti da je **Beara** znao da snage bosanskih Srba koje su on i/ili drugi učesnici u UZP-u koristili za provođenje plana ubistva čuvaju zarobljenike, bosanske Muslimane.⁴¹³⁶

1434. Žalbeno vijeće takođe primjećuje da se zaključak Pretresnog vijeća da je **Beara** mogao predvidjeti da će doći do "situaciono uslovljenog" ubijanja⁴¹³⁷ zasnivao na nekoliko posrednih dokaza. Pretresno vijeće je zaključilo da je operacija ubistva počela 12. jula 1995. tako što su snage bosanskih Srba odvajale muškarce, bosanske Muslimane, od žena i djece okupljenih u Potočarima,⁴¹³⁸ a da su "situaciono uslovljeno" ubijanje, koje se sve dogodilo otprilike u periodu od 12. jula 1995. do jutarnjih sati 15. jula 1995., između ostalog, u Bratuncu, školi u Petkovcima i Potočarima, izvršile snage bosanskih Srba.⁴¹³⁹ Pretresno vijeće je zaključilo da su, u kontekstu plana ubijanja velikog broja vojno sposobnih muškaraca, bosanskih Muslimana, učesnici u UZP-u ubistva mogli predvidjeti da muškarci, bosanski Muslimani, neće biti ubijani samo na lokacijama koje je VRS izabrao za vršenje pogubljenja u skladu s planom, već da će do ubijanja doći i pri zatočenju i zarobljavanju muškaraca.⁴¹⁴⁰ Pri izvođenju tog zaključka, Pretresno vijeće je takođe ukazalo na sljedeće: (1) **Beara** je bio aktivni učesnik u UZP-u ubistva;⁴¹⁴¹ (2) operacija ubistva vršena je u vrijeme haosa i u njoj su učestvovali vojnici koji su bili motivisani ličnom osvetom;⁴¹⁴² i (3) ogroman broj muškaraca je prevezen i zatočen s namjerom da se pobije.⁴¹⁴³ **Bearin** argument da nisu predloženi dokazi da je on mogao predvidjeti da "će doći" do "situaciono uslovljenog" ubijanja stoga je neutemeljen.

⁴¹³³ V. gore, par. 1050.

⁴¹³⁴ Prvostepena presuda, par. 1299. V. takođe gore, par. 937.

⁴¹³⁵ Prvostepena presuda, par. 1299.

⁴¹³⁶ V. Prvostepena presuda, par. 1050, 1054, 1056, 1063, 1072.

⁴¹³⁷ Prvostepena presuda, par. 1304.

⁴¹³⁸ Prvostepena presuda, par. 1050.

⁴¹³⁹ Prvostepena presuda, par. 359, 361, 449, 452, 455, 457, 463, 497.

⁴¹⁴⁰ Prvostepena presuda, par. 1082.

⁴¹⁴¹ Prvostepena presuda, par. 1302, 1304.

1435. Žalbeno vijeće stoga smatra da **Beara**, iako se ne slaže sa zaključkom Pretresnog vijeća da je mogao predvidjeti da bi moglo doći do "situaciono uslovljenog" ubijanja, nije pokazao da je Pretresno vijeće napravilo bilo kakvu primjetnu grešku pri izvođenju tog zaključka. Žalbeno vijeće takođe napominje da **Beara** ne iznosi nijedan argument u prilog svom neslaganju s drugim dijelom zaključka Pretresnog vijeća u vezi s njegovom *mens rea* za treću kategoriju UZP-a – odnosno da je voljno preuzeo rizik da bi "situaciono uslovljeno" ubijanje moglo biti počinjeno.⁴¹⁴⁴ Ti aspekti **Bearine** žalbene osnove 18 se stoga odbacuju.

(vi) Zaključak

1436. Na osnovu gore navedenog, Žalbeno vijeće odbacuje **Bearinu** žalbenu osnovu 18.

(b) Navod o grešci u zaključku da je Beara krivično odgovoran za progon kao zločin protiv čovječnosti putem "situaciono uslovljenog" ubijanja (osnova 30)

1437. **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada ga je proglasilo krivično odgovornim prema trećoj kategoriji UZP-a na temelju zaključka da je mogao predvidjeti da će "situaciono uslovljeno" ubijanje biti izvršeno s namjerom progona.⁴¹⁴⁵ On tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku kada je zaključilo da se krivično djelo za koje se traži posebna namjera, kao takvo, može počinuti putem treće kategorije UZP-a.⁴¹⁴⁶ U vezi s tim, on tvrdi da "ni običajno pravo ni Statut MKSJ-a ne dozvoljavaju da optuženi bude osuđen za krivično djelo za koje se traži specijalna namjera kao glavni počinilac putem [treće kategorije UZP-a]".⁴¹⁴⁷ U prilog tom svom argumentu, **Beara** upućuje na argumentaciju koju je odbrana u predmetu *Karadžić* iznijela u zahtjevu podnesenom Pretresnom vijeću koje rješava u tom predmetu;⁴¹⁴⁸ na praksu MKSJ-a⁴¹⁴⁹ i drugih međunarodnih sudova;⁴¹⁵⁰ i na radove jednog bivšeg sudije Žalbenog vijeća MKSJ-a.⁴¹⁵¹

1438. Tužilaštvo u odgovoru tvrdi da je Pretresno vijeće ispravno zaključilo da je **Beara** odgovoran za progon kao zločin protiv čovječnosti putem "situaciono uslovljenog" ubijanja prema trećoj kategoriji UZP-a.⁴¹⁵² Tužilaštvo osporava **Bearino** tumačenje prakse MKSJ-a i tvrdi da je

⁴¹⁴² V., npr., Prvostepena presuda, par. 1053, 1062, 1069, 1257, 1262, 1266, 1278, 1280, 1283, 1304.
⁴¹⁴³ Prvostepena presuda, par. 1304. V. Prvostepena presuda, par. 1050, 1056, 1058-1060, 1063-1064.
⁴¹⁴⁴ V. Prvostepena presuda, par. 1304.
⁴¹⁴⁵ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 292. V. Bearin žalbeni podnesak, par. 292.
⁴¹⁴⁶ Bearin žalbeni podnesak, par. 292-302.
⁴¹⁴⁷ Bearin žalbeni podnesak, par. 293.
⁴¹⁴⁸ Bearin žalbeni podnesak, par. 293.
⁴¹⁴⁹ Bearin žalbeni podnesak, par. 294-298.
⁴¹⁵⁰ Bearin žalbeni podnesak, par. 299-300, gdje se upućuje na praksu MKS-a i ECCC-a.
⁴¹⁵¹ Bearin žalbeni podnesak, par. 301.
⁴¹⁵² Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 301.

Žalbeno vijeće potvrdilo da se optuženom može izreći osuđujuća presuda za krivična djela za koja se traži posebna namjera, uključujući progon, prema trećoj kategoriji UZP-a.⁴¹⁵³

1439. Žalbeno vijeće napominje da **Beara** paušalno usvaja argumente strane u postupku na jednom drugom suđenju, ne precizirajući koje argumente želi da usvoji i ne navodeći kako se oni mogu primijeniti na njegove žalbene osnove.⁴¹⁵⁴ Žalbeno vijeće stoga neće razmatrati taj argument.

1440. Žalbeno vijeće podsjeća da je već razmotrilo pitanje da li se odgovornost na osnovu treće kategorije UZP-a može pripisati u kontekstu dva krivična djela za koja se traži posebna namjera. Prvo, Žalbeno vijeće je zauzelo stav da genocid kao krivično djelo za koje se traži posebna namjera i treća kategorija UZP-a jesu kompatibilni.⁴¹⁵⁵ Drugo, Žalbeno vijeće je potvrdilo osuđujuću presudu za progon na osnovu treće kategorije UZP-a.⁴¹⁵⁶ Žalbeno vijeće ponavlja da se, ukoliko je utvrđeno da je ispunjen standard "razumno predvidljivih i prirodnih posljedica", "optuženom [...] može pripisati krivična odgovornost za *bilo koji* zločin koji ne spada u okvire dogovorenog udruženog zločinačkog poduhvata".⁴¹⁵⁷

1441. Žalbeno vijeće podsjeća da je ustaljena praksa da se od postojeće sudske prakse odstupa samo nakon njenog najpažljivijeg razmatranja kako u pogledu prava, uključujući citirane izvore, tako i u pogledu činjenica.⁴¹⁵⁸ Žalbeno vijeće takođe podsjeća da pojam "uvjerljivi razlozi" obuhvata argumente koji su jasni i uvjerljivi.⁴¹⁵⁹ Pošto je pregledalo izvore na koje se **Beara** poziva i činjenice u ovom predmetu, Žalbeno vijeće zaključuje da **Beara** nije pokazao nijedan uvjerljiv razlog za odstupanje od ustaljene prakse Međunarodnog suda.

1442. Što se tiče prakse drugih međunarodnih sudova, Žalbeno vijeće naglašava da ga ona ne obavezuje i da može, nakon pažljivog razmatranja, izvesti drugačiji zaključak o nekom pitanju od zaključka koji je izveo sud na koji se optuženi poziva.⁴¹⁶⁰ **Bearino** oslanjanje na tu praksu nije uvjerljivo.

⁴¹⁵³ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 302-304, 307. V. takođe Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 305-306.

⁴¹⁵⁴ V. Bearin žalbeni podnesak, par. 293.

⁴¹⁵⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Stakić*, par. 38, gdje se upućuje na Odluku po žalbi u predmetu *Brdanin* u vezi s trećom kategorijom UZP-a, par. 9-10. V. Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 77, 83.

⁴¹⁵⁶ V. Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 83, 829; Drugostepena presuda u predmetu *Martić*, par. 183-187, 194-195, 202-205.

⁴¹⁵⁷ Odluka po žalbi u predmetu *Brdanin* u vezi s trećom kategorijom UZP-a, par. 9 (naglasak dodat). V. Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 919-920.

⁴¹⁵⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 23; Drugostepena presuda u predmetu *Aleksovski*, par. 109.

⁴¹⁵⁹ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 24.

⁴¹⁶⁰ Drugostepena presuda po navodima o nepoštovanju suda u predmetu *Hartmann*, par. 159 i izvori na koje se tamo poziva; Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 24. V. Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 83. V. takođe dolje, par. 1674.

1443. Imajući u vidu gore navedeno, Žalbeno vijeće smatra da **Beara** nije pokazao da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku kada je zaključilo da se progon kao krivično djelo za koje se traži posebna namjera može počinuti preko treće kategorije UZP-a. Pošto **Beara** nije naveo nijedan argument koji pokazuje kako je Pretresno vijeće pogriješilo kada je to načelo primijenilo na činjenice u ovom predmetu, Žalbeno vijeće odbacuje njegove ostale tvrdnje u vezi s tim. **Bearina** žalbena osnova 30 se stoga odbacuje u cijelosti.

7. Zaključak

1444. Žalbeno vijeće je, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, prihvatilo **Bearinu** žalbenu osnovu 17, djelimično, i **Popovićeve** slične prigovore, te shodno tome ukinulo njihove pojedinačne osuđujuće presude u dijelu u kojem se odnose na ubijanje u Trnovu, izrečene po tački 1 (genocid); tački 3 (istrebljivanje kao zločin protiv čovječnosti); tački 5 (ubistvo kao kršenje zakona ili običaja ratovanja); i tački 6 (progon kao zločin protiv čovječnosti). Žalbeno vijeće je, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, takođe, *proprio motu*, ukinulo **Nikolićeve** osuđujuće presude u dijelu u kojem se odnose na ubijanje u Trnovu u vezi s tim istim tačkama. Eventualni uticaj tih zaključaka na **Bearinu**, **Popovićevu** i **Nikolićevu** kaznu biće razmotren u nastavku, u odjeljku ove presude u kojem se govori o odmjeravanju kazne.

1445. Žalbeno vijeće je, uz djelimično suprotno mišljenje sudije Robinsona, odbacilo sve druge prigovore na zaključke Pretresnog vijeća u vezi s **Popovićevom**, **Bearinom** i **Nikolićevom** odgovornošću putem učešća u UZP-u ubistva. Žalbeno vijeće je takođe odbacilo prigovore tužilaštva na zaključak da **Pandurević** nije bio učesnik u UZP-u ubistva.

B. Udruženi zločinački poduhvat prisilnog uklanjanja

1. Uvod

1446. **Miletić** osporava zaključke Pretresnog vijeća o njegovoj odgovornosti po članu 7(1) Statuta na osnovu učešća u UZP-u prisilnog uklanjanja. Žalbeno vijeće će redom razmotriti argumente u vezi s: (1) **Miletićevom** ulogom u Glavnom štabu VRS-a; (2) njegovim članstvom u UZP-u prisilnog uklanjanja; (3) doprinosom UZP-u prisilnog uklanjanja; (4) *mens rea*; i (5) odgovornošću na osnovu treće kategorije UZP-a.

2. Prva kategorija udruženog zločinačkog poduhvata

(a) Navodi o greškama u vezi s Miletićevom ulogom u Glavnom štabu VRS-a

(i) Milovanovićevo prisustvo u Glavnom štabu VRS-a i Miletićev položaj zastupnika načelnika štaba (podosnova 2.1, djelimično, i podosnova 9.1(a))

1447. Pretresno vijeće je zaključilo da je načelnik Glavnog štaba VRS-a, general Milovanović, bio odsutan iz Glavnog štaba krajem 1994. i tokom većeg dijela 1995., posebno u periodu od 29. maja 1995. do kraja oktobra 1995. godine.⁴¹⁶¹ Pretresno vijeće se nije uvjerilo da je **Miletić**, koji je bio načelnik za operativno-nastavne poslove u Glavnom štabu VRS-a, bio formalno određen kao osoba koja "zastupa" Milovanovića (dalje u tekstu: zastupnik načelnika štaba) u njegovom odsustvu.⁴¹⁶² Pretresno vijeće je u vezi s tim pojasnilo da su zaključci o **Miletićevom** doprinosu UZP-u prisilnog uklanjanja zasnovani na njegovoj ulozi i dužnostima, utvrđenim na osnovu dokaza, a ne na njegovoj funkciji.⁴¹⁶³

1448. **Miletić** navodi da je, prema tezi tužilaštva, on imao dva položaja sa zasebnim dužnostima – položaj načelnika za operativno-nastavne poslove i položaj zastupnika načelnika štaba – i da je navod da je bio koordinator i savjetnik komandanta, generala Mladića, izveden samo na osnovu potonjeg.⁴¹⁶⁴ Prema njegovoj tvrdnji, Pretresno vijeće je napravilo grešku kada nije najprije van razumne sumnje utvrdilo: (1) kada je tačno tokom 1995. Milovanović bio prisutan u Glavnom štabu, s naglaskom na period u kojem je izrađena Direktiva br. 7;⁴¹⁶⁵ i (2) da je on dužnosti zastupnika načelnika štaba obavljao samo u Milovanovićevo odsustvu.⁴¹⁶⁶ Pošto Pretresno vijeće nije utvrdilo te činjenice, ono je, tvrdi **Miletić**, njemu pripisalo znanje, dužnosti i ovlaštenja koje su imali Milovanović ili drugi oficiri u Glavnom štabu.⁴¹⁶⁷

1449. Tužilaštvo odgovara da **Miletić** nije potkrijepio svoj argument i tvrdi da nije relevantno da li je Milovanović bio prisutan u Glavnom štabu u vrijeme izrade Direktive br. 7, budući da bi **Miletić**

⁴¹⁶¹ Prvostepena presuda, par. 1630.

⁴¹⁶² Prvostepena presuda, par. 1633.

⁴¹⁶³ V. Prvostepena presuda, par. 1634.

⁴¹⁶⁴ Miletićev žalbeni podnesak, par. 57-62. V. Miletićev žalbeni podnesak, par. 229 i fusnote 462-464.

⁴¹⁶⁵ Miletićev žalbeni podnesak, par. 227-229; Miletićeva replika, par. 79. V. žalbeni pretres, AT. 482-483 (5. decembar 2013.). **Miletić** govori o periodu "do 29. maja 1995.", pri čemu, kako to shvata Žalbeno vijeće, misli na period od januara do 29. maja 1995. godine.

⁴¹⁶⁶ Miletićev žalbeni podnesak, par. 61, 63; Miletićeva replika, par. 14-16. V. Miletićeva replika, par. 79.

⁴¹⁶⁷ Miletićev žalbeni podnesak, par. 227-229. V. Miletićev žalbeni podnesak, par. 63; Miletićeva replika, par. 78-79.

ionako imao istu ulogu u njoj izradi.⁴¹⁶⁸ Tužilaštvo nadalje tvrdi da je Pretresno vijeće pravilo razliku između **Miletićevih** raznih dužnosti.⁴¹⁶⁹

1450. **Miletićev** argument počiva na pretpostavci da, ako je u periodu izrade Direktive br. 7 i/ili periodu od njenog izdavanja do kraja maja 1995. Milovanović bio prisutan u Glavnom štabu, **Miletić** nije mogao obavljati dužnosti vezane za položaj zastupnika načelnika štaba, što znači da bi Pretresno vijeće izvelo drugačije zaključke o njegovom učešću u UZP-u prisilnog uklanjanja. Međutim, Žalbeno vijeće smatra da **Miletić** u svojoj argumentaciji nije konkretno naveo kako bi Milovanovićovo prisustvo u Glavnom štabu dovelo u pitanje bilo koji od zaključaka Pretresnog vijeća o **Miletićevoj** ulozi u izradi Direktive br. 7 i znanju o njoj. **Miletić** nije naveo nikakve dokaze u prilog tvrdnji da je Milovanović bio prisutan u Glavnom štabu tokom znatnog dijela perioda na koji se odnosi Optužnica, uključujući period u kojem je izrađena Direktiva br. 7.⁴¹⁷⁰ Pored toga, on nije pokazao da bi učešće koje je on imao u izradi Direktive br. 7 spadalo u djelokrug poslova načelnika Glavnog štaba niti se osvrnuo na činjenicu da je Direktiva br. 7 izdata u njegovo, a ne u Milovanovićevo ime.⁴¹⁷¹

1451. Što se tiče **Miletićevog** argumenta da je Pretresno vijeće pogriješilo kada nije utvrdilo da je on obavljao dužnosti načelnika Glavnog štaba, Žalbeno vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće zaključilo da je, kad je Milovanović bio odsutan iz Glavnog štaba, **Miletić** preuzimao neke od njegovih dužnosti.⁴¹⁷² Kao što će biti pokazano u nastavku, **Miletić** nije pokazao nikakvu grešku u tim činjeničnim zaključcima.⁴¹⁷³

1452. Shodno tome, Žalbeno vijeće odbacuje dijelove podosnove 2.1 **Miletićeve** žalbe koji su ovdje razmotreni, kao i žalbenu podosnovu 9.1(a).

(ii) Miletićev položaj (podosnova 9.1(d))

1453. Pretresno vijeće je zaključilo da je u junu 1995. **Miletić** unaprijeđen u čin generala.⁴¹⁷⁴ Pretresno vijeće je **Miletićevu** ulogu i dužnosti vezane za njegovo učešće u UZP-u prisilnog uklanjanja utvrdilo na osnovu predloženih činjeničnih dokaza, a ne na osnovu njegovog čina.⁴¹⁷⁵

⁴¹⁶⁸ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 146-148; žalbeni pretres, AT. 472-473 (5. decembar 2013.).

⁴¹⁶⁹ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 27-28, 148.

⁴¹⁷⁰ V. Miletićeva replika, par. 14.

⁴¹⁷¹ V. takođe dolje, par. 1498-1511.

⁴¹⁷² Prvostepena presuda, par. 1630. V., npr., Prvostepena presuda, par. 1711-1715.

⁴¹⁷³ V. dolje, par. 1464-1474, 1478-1481, 1587-1591, 1616-1628, 1639.

⁴¹⁷⁴ Prvostepena presuda, par. 1622.

⁴¹⁷⁵ V. Prvostepena presuda, par. 1634, 1703-1715.

1454. **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo u ocjeni dokaza vezanih za njegov položaj u Glavnom štabu VRS-a, zbog čega mu je pripisalo ovlaštenja koja nije imao i dužnosti koje nije mogao obavljati.⁴¹⁷⁶ Konkretno, **Miletić** tvrdi da je on do kraja juna 1995. bio pukovnik i da je, i nakon što je postao general, imao niži generalski čin od nekih drugih članova Glavnog štaba VRS-a.⁴¹⁷⁷ **Miletić** tvrdi da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir dokaze koji pokazuju: (1) da on nije bio član užeg kruga Glavnog štaba VRS-a; (2) da nije bio jedan od Mladićevih bliskih saradnika koji su učestvovali u odlučivanju; i (3) da nije učestvovao u sjednicama radnih tijela na kojima se kreirala politika RS-a.⁴¹⁷⁸

1455. Tužilaštvo u odgovoru kaže da je Pretresno vijeće postupilo razumno kada je zaključilo da je **Miletić**, vršeći svoje dužnosti u Glavnom štabu VRS-a, imao važan uticaj na funkcionisanje i rad ne samo Glavnog štaba, nego i VRS-a u cjelini, i tvrdi da **Miletić** nije pokazao da je Pretresno vijeće precijenilo njegovu ulogu i ovlaštenja.⁴¹⁷⁹

1456. Žalbeno vijeće primjećuje da **Miletić** u prilog tvrdnji da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je smatralo da je on 1995. imao čin generala navodi samo jedan paragraf iz uvodnog dijela Prvostepene presude.⁴¹⁸⁰ On potpuno ignoriše zaključak da je "[**Miletić**] [u] junu 1995. godine unaprijeđen [...] u čin generala",⁴¹⁸¹ kao i zaključke u kojima se njegov čin poredi s činovima drugih generala iz Glavnog štaba VRS-a i navode ovlaštenja koja je on imao u odnosu na te generale.⁴¹⁸² Žalbeno vijeće se uvjerilo da je Pretresno vijeće bez sumnje bilo upoznato s **Miletićevim** činom i njegovim položajem u Glavnom štabu VRS-a u periodu na koji se odnosi Optužnica.⁴¹⁸³ **Miletić** nije pokazao da je zaključak o njegovoj odgovornosti zasnovan na pogrešnoj pretpostavci o njegovom činu.

1457. Kad je riječ o **Miletićevim** tvrdnjama da nije bio član užeg kruga Glavnog štaba i da nije bio jedan od Mladićevih savjetnika koji su učestvovali u odlučivanju, **Miletić** Žalbenom vijeću skreće pažnju na iskaz svjedoka Trkulje⁴¹⁸⁴ i na dijelove Mladićevog govora održanog na proslavi Nove godine 1996. (dalje u tekstu: Mladićev novogodišnji govor), u kojem ga Mladić nije pomenuo

⁴¹⁷⁶ Miletićev žalbeni podnesak, par. 241-244.

⁴¹⁷⁷ Miletićev žalbeni podnesak, par. 242.

⁴¹⁷⁸ Miletićev žalbeni podnesak, par. 243. V. Miletićeva replika, par. 85.

⁴¹⁷⁹ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 165-167; žalbeni pretres, AT. 471-472 (5. decembar 2013.).

⁴¹⁸⁰ Prvostepena presuda, par. 4.

⁴¹⁸¹ Prvostepena presuda, par. 1622.

⁴¹⁸² Prvostepena presuda, par. 1640, 1686.

⁴¹⁸³ Prvostepena presuda, par. 1711.

⁴¹⁸⁴ Miletićev žalbeni podnesak, par. 243 i fusnota 516, gdje se upućuje na: Nedeljko Trkulja, T(F). 15127 (10. septembar 2007.).

kad je nabrajao članove "užeg dela" Glavnog štaba, za koje je rekao da su to ljudi koji su mu pomogli u donošenju najznačajnijih odluka.⁴¹⁸⁵

1458. **Miletić** nije pokazao kako bi činjenica da on nije bio član "užeg dela" Glavnog štaba, da je dokazana, dovela u pitanje zaključke Pretresnog vijeća o njegovom učešću u zajedničkom cilju. Konkretno, Žalbeno vijeće primjećuje je Pretresno vijeće zaključilo da **Miletićevo** učešće ne proizlazi iz toga što je kao član užeg kruga imao ulogu "donosioca odluka", nego iz njegove posebne uloge u procesu izrade direktiva, u ograničavanju dostave humanitarne pomoći i popune zaliha UNPROFOR-a i u nadziranju i koordiniranju koje je vršio u Glavnom štabu VRS-a.⁴¹⁸⁶ S obzirom na gore navedeno, Žalbeno vijeće zaključuje da **Miletić** nije pokazao da je Pretresno vijeće napravilo grešku.

1459. Što se tiče **Miletićeve** tvrdnje da nema dokaza koji ukazuju na to da je on učestvovao u sjednicama radnih tijela na kojima se kreirala politika RS-a,⁴¹⁸⁷ Žalbeno vijeće podsjeća da je Pretresno vijeće zaključilo da je on "široko i suštinski važno znanje o strategijama i ciljevima RS-a" stekao, konkretno, putem učešća u Referisanju,⁴¹⁸⁸ koje je dovelo do izdavanja Direktive br. 7.⁴¹⁸⁹ **Miletić** nije pokazao da bi zbog činjenice da nije učestvovao u radu tih radnih tijela, da je dokazana, došlo do neostvarenja pravde.

1460. S obzirom na gore navedeno, Žalbeno vijeće zaključuje da **Miletić** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo u ocjeni njegovog položaja u VRS-u. Shodno tome, Žalbeno vijeće odbacuje podosnovu 9.1(d) **Miletićeve** žalbe.

(iii) Miletićeve uloga "koordinatora" u Glavnom štabu VRS-a (podosnova 9.1(c))

1461. Pretresno vijeće je zaključilo da je, s obzirom na razmjere i opseg vojnog napada i operacija prisilnog uklanjanja civilnog stanovništva, bosanskih Muslimana, iz enklava Srebrenica i Žepa, bilo nužno vršiti koordinaciju na nivou Glavnog štaba. Što se tiče **Miletića**, Pretresno vijeće je zaključilo da je on, kao osoba koja je bila temeljito upoznata sa strategijama i ciljevima VRS-a, imao centralnu ulogu u toj koordinaciji.⁴¹⁹⁰

⁴¹⁸⁵ Miletićev žalbeni podnesak, par. 243 i fusnote 516-517, gdje se upućuje na DP 5D01441, Transkript video-snimka Mladićevog govora na proslavi Nove godine 1996., str. 1.

⁴¹⁸⁶ Prvostepena presuda, par. 1704-1716. V. Prvostepena presuda, par. 1635, 1637.

⁴¹⁸⁷ Miletićev žalbeni podnesak, par. 243 i fusnota 518; Miletićeva replika, par. 85.

⁴¹⁸⁸ V. gore, par. 739, gdje se definiše Referisanje.

⁴¹⁸⁹ Prvostepena presuda, par. 1648.

⁴¹⁹⁰ Prvostepena presuda, par. 1712.

1462. **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da je on bio odgovoran za "koordinaciju" u Glavnom štabu VRS-a.⁴¹⁹¹ Prema njegovoj tvrdnji, Pretresno vijeće nije na odgovarajući način definisalo pojam "koordinacije", zbog čega je donijelo zaključke koji tačnije odgovaraju ulozi "posrednika" ili "administrativnog asistenta".⁴¹⁹² Osim toga, iako **Miletić** priznaje da je kao načelnik Uprave za operativno-nastavne poslove imao "koordinacionu" ulogu, on tvrdi da je njegova uloga "bila ograničena na planiranje dejstava na strateškom nivou". U vezi s tim, on tvrdi da je Pretresno vijeće obim njegove odgovornosti na osnovu učešća u UZP-u prisilnog uklanjanja, bez potrebnih dokaza, proširilo na odgovornost osobe koja je planirala "sve borbene aktivnosti", uključujući "sve aktivnosti Glavnog štaba", i na koordinaciju, u savjetodavnom svojstvu, rada pomoćnika komandanta. U vezi s potonjim, on ulaže prigovor zbog oslanjanja Pretresnog vijeća na svjedočenje svjedoka Milovanovića.⁴¹⁹³

1463. Tužilaštvo odgovara da **Miletić** iskrivljeno prikazuje zaključke Pretresnog vijeća i/ili da pokušava da tumačenje dokaza koje je dalo Pretresno vijeće zamijeni svojim, pri čemu nije pokazao nikakvu grešku.⁴¹⁹⁴

a. Navod o grešci zbog toga što nije definisan pojam "koordinacije"

1464. Žalbeno vijeće primjećuje da **Miletić** u prilog svom argumentu daje definiciju pojma "koordinacije" čiji izvor ne navodi i da tvrdi da koordinator mora imati ovlaštenja i vlast nad osobama za čiju koordinaciju je zadužen i od kojih se očekuje da slijede njegova uputstva, za razliku od "posrednika", koji nema ni vlast ni ovlaštenja.⁴¹⁹⁵

1465. Žalbeno vijeće smatra da se taj argument svodi na bavljenje semantičkim nijansama. Teza koja se provlači kroz cijelu Optužnicu protiv **Miletića** jeste da je on nadzirao određene aktivnosti i da je informacije o tim aktivnostima zatim prenosio duž komandnog lanca.⁴¹⁹⁶ Valja reći da se u Optužnici za opis njegove uloge ne koristi riječ "koordinacija". Pitanje koje je ovdje relevantno jeste da li zaključci Pretresnog vijeća o **Miletićevoj** ulozi u Glavnom štabu odgovaraju prirodi njegovog učešća u UZP-u prisilnog uklanjanja iz navoda Optužnice, a ne da li pojam "posrednika" ili "administrativnog asistenta" te zaključke opisuje tačnije od pojma "koordinatora".⁴¹⁹⁷

⁴¹⁹¹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 236, 240, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1635, 1662, 1672, 1678, 1682, 1688-1689, 1696, 1712, 1715, 1726.

⁴¹⁹² Miletićev žalbeni podnesak, par. 237-240.

⁴¹⁹³ Miletićev žalbeni podnesak, par. 236.

⁴¹⁹⁴ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 154-164. V. žalbeni pretres, AT. 470-472 (5. decembar 2013.).

⁴¹⁹⁵ Miletićev žalbeni podnesak, par. 237.

⁴¹⁹⁶ Optužnica, par. 75.

⁴¹⁹⁷ Žalbeno vijeće napominje da je **Miletićev** argument, čak i kad ne bi smatralo da se svodi na bavljenje semantičkim nijansama, svejedno neodrživ. Žalbeno vijeće primjećuje da osnovno značenje glagola "koordinirati" ne ide u prilog tvrdnji da koordinator "mora imati ovlaštenja i vlast nad osobama za čiju koordinaciju je zadužen".

b. Da li su zaključci o Miletićevoj ulozi "koordinatora" u skladu s Optužnicom

1466. Dokazi na koje **Miletić** upućuje, a to su uglavnom dokazi u vidu presretnutih razgovora, ukazuju na to: (1) da je on bio osoba kojoj se trebalo obratiti da bi se dobila dodatna naređenja ili potvrda Mladićevog odobrenja u vezi s naređenjem o postupku s ratnim zarobljenicima koje je 13. jula 1995. izdao pomoćnik komandanta za obavještajno-bezbjednosne poslove, Tolimir;⁴¹⁹⁸ (2) da je on 15. jula 1995. naredio da se određena oprema pošalje **Pandureviću**;⁴¹⁹⁹ (3) da je, prema Mladićevom uputstvu od 17. jula 1995., Krstić trebao njega kontaktirati u vezi sa Žepom;⁴²⁰⁰ (4) da je Mladić od njega tražio obavijesti o razvoju događaja tokom uklanjanja bosanskih Muslimana iz Žepe;⁴²⁰¹ (5) da je on, u potonjem kontekstu, bio ovlašten da prenosi uputstva Tolimiru;⁴²⁰² i (6) da je Mladić od njega tražio da obavi određene stvari.⁴²⁰³

1467. Žalbeno vijeće preliminarno napominje da, osim u slučaju presretnutog razgovora od 23. jula 1995. (dalje u tekstu: Presretnuti razgovor od 23. jula u vezi s koordinacijom),⁴²⁰⁴ **Miletić** iznosi prigovor u vezi s generalnim tumačenjem tih dokaznih predmeta koje je dalo Pretresno vijeće, kao i u vezi s činjenicom da se Pretresno vijeće na njih oslonilo u kontekstu zaključka da je on bio odgovoran za koordinaciju.⁴²⁰⁵ U slučaju Presretnutog razgovora od 23. jula 1995. u vezi s koordinacijom, on iznosi prigovor samo u vezi s tim što se Pretresno vijeće na njega oslonilo u kontekstu zaključka o njegovoj odgovornosti za koordinaciju.⁴²⁰⁶

1468. Kad je riječ o tumačenju tih dokaznih predmeta, Žalbeno vijeće je, osim u slučaju presretnutog razgovora od 24. jula 1995. (dalje u tekstu: Presretnuti razgovor od 24. jula 1995.),⁴²⁰⁷ pomenute prigovore razmotrilo i odbacilo u okviru analize vezane za osnovu 21 **Miletićeve** žalbe.⁴²⁰⁸ Što se tiče Presretnutog razgovora od 24. jula 1995., Pretresno vijeće je zaključilo da taj

"Koordinirati" znači "djelovati usklađeno radi postizanja određenog rezultata". V. Oxford English Dictionary (Oxford English Dictionary Online, decembar 2012., Oxford University Press).

⁴¹⁹⁸ Prvostepena presuda, par. 1671-1672, gdje se upućuje na DP P00192, Postupak sa ratnim zarobljenicima, dokument upućen Mladiću i Gveri, s otkucanim Savčićevim potpisom, 13. juli 1995.

⁴¹⁹⁹ Prvostepena presuda, par. 1678, gdje se upućuje na DP P02367c, Presretnuti razgovor, 15. juli 1995., 22:26 sati.

⁴²⁰⁰ Prvostepena presuda, par. 1682, gdje se upućuje na DP P01231a, Presretnuti razgovor, 17. juli 1995., 19:50 sati.

⁴²⁰¹ Prvostepena presuda, par. 1696, gdje se upućuje na DP P01376d, Presretnuti razgovor, 30. juli 1995., 22:15 sati.

⁴²⁰² Prvostepena presuda, par. 1689, gdje se upućuje na DP P01327a, Presretnuti razgovor, 24. juli 1995., 19:24 sati.

⁴²⁰³ Prvostepena presuda, par. 1688, gdje se upućuje na DP P01315a, Presretnuti razgovor, 23. juli 1995., 13:59 sati.

⁴²⁰⁴ DP P01315a, Presretnuti razgovor, 23. juli 1995., 13:59 sati (dalje u tekstu: Presretnuti razgovor od 23. jula 1995. u vezi s koordinacijom).

⁴²⁰⁵ Miletićev žalbeni podnesak, par. 238, 417.

⁴²⁰⁶ Miletićev žalbeni podnesak, par. 239.

⁴²⁰⁷ DP P01327a, Presretnuti razgovor, 24. juli 1995., 19:24 sati.

⁴²⁰⁸ V. gore, par. 405, 407, 410.

razgovor "pokazuje da je **Miletić** imao ovlaštenje da Tolimiru prenosi uputstva".⁴²⁰⁹ Žalbena vijeće je razmotrilo **Miletićevo** tvrdnju: (1) da identitet "generala" s kojim je Tolimir razgovarao nije poznat i da se, prema tome, moglo raditi o Milovanoviću, Đukiću ili Gveri; i (2) da taj presretnuti razgovor pokazuje da on nije imao nikakva ovlaštenja, jer je taj neidentifikovani "general" poništio uputstva koja je on dao Tolimiru.⁴²¹⁰ Po mišljenju Žalbenog vijeća, činjenica da je Tolimir "generalu" prenio **Miletićevo** uputstvo i da nije bio spreman da ga prekrši ako mu general ne da suprotno uputstvo, potvrđuje da je Tolimir smatrao da je dužan pridržavati se tog uputstva sve dok ne bude poništeno, a taj zaključak stoji bez obzira na to da li je dotični "general" bio Mladić ili neki drugi visokopozicionirani oficir VRS-a. Žalbena vijeće stoga konstatuje da **Miletić** nije pokazao da razumno pretresno vijeće ne bi zaključilo da taj presretnuti razgovor pokazuje da je on imao ovlaštenje da prenosi uputstva Tolimiru.

1469. Što se tiče **Miletićeve** tvrdnje da je u slučaju svih tih dokaznih predmeta Pretresno vijeće pogriješilo kada se na njih oslonilo⁴²¹¹ kao na pokazatelj njegove uloge "koordinatora", Žalbena vijeće ponavlja da je ključno pitanje da li dokazi pokazuju da **Miletićevo** uloga odgovara ulozi iz navoda Optužnice.⁴²¹² Žalbena vijeće smatra da su dužnosti prikazane u tim dokaznim predmetima, kako je opisano gore u tekstu, obuhvaćene navodima Optužnice protiv **Miletića** vezanim za prirodu njegovog učešća u UZP-u prisilnog uklanjanja.⁴²¹³ Shodno tome, Žalbena vijeće odbacuje taj aspekt njegovog argumenta.

c. Navod o grešci zbog proširivanja Miletićeve "koordinacione" uloge

1470. **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće ulogu koordinatora koji planira dejstva na strateškom nivou, bez dokaza koji su to dozvoljavali, zamijenilo ulogom osobe koja planira "sve borbene aktivnosti".⁴²¹⁴ Žalbena vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće bilo potpuno svjesno činjenice da je Uprava za operativno-nastavne poslove, kojom je rukovodio **Miletić** i kojoj je pripadalo Odjeljenje za operativne poslove, planirala operacije na *strateškom* nivou.⁴²¹⁵ Taj aspekt **Miletićevog** argumenta se stoga odbacuje.

1471. **Miletić** upućuje i na druge zaključke Pretresnog vijeća o njegovoj ulozi koordinatora koji, kako tvrdi, ukazuju na to da je on planirao sve borbene aktivnosti i navodi da je u njima njegova

⁴²⁰⁹ Prvostepena presuda, par. 1689.

⁴²¹⁰ Miletićev žalbeni podnesak, par. 238.

⁴²¹¹ V. gore, par. 1466.

⁴²¹² V. gore, par. 1465.

⁴²¹³ V. gore, par. 1465; Optužnica, par. 75.

⁴²¹⁴ Miletićev žalbeni podnesak, par. 236.

⁴²¹⁵ Pretresno vijeće je konstatovalo da je "Uprava za operativno-nastavne poslove planirala [...] operacije na strateškom nivou, konkretno one operacije koje su uključivale cijelu vojsku ili snage dva ili više korpusa". Prvostepena presuda, par. 1623.

uloga proširena na "sve aktivnosti Glavnog štaba".⁴²¹⁶ Žalbeno vijeće smatra da je taj aspekt **Miletićevog** argumenta nepotkrijepljen. **Miletić** generalno upućuje na određene paragrafe Prvostepene presude, a ne pojašnjava koje tačno zaključke osporava. Pored toga, nije očigledno da ijedan od tih paragrafa ukazuje na to da je Pretresno vijeće zaključilo da je **Miletićeva** uloga obuhvatala planiranje "svih aktivnosti Glavnog štaba". Shodno tome, Žalbeno vijeće odbacuje taj aspekt **Miletićevog** argumenta.

1472. Kao dodatni pokazatelj da je Pretresno vijeće neopravdano proširilo obim njegove odgovornosti **Miletić** navodi zaključak da je "[on] takođe koordinirao rad pomoćnika komandanata, ali samo u 'savjetodavnom' smislu".⁴²¹⁷ On iznosi prigovor u vezi s činjenicom da se Pretresno vijeće prilikom donošenja tog zaključka oslonilo na Milovanovićevo svjedočenje.⁴²¹⁸ Žalbeno vijeće podsjeća da je već odbacilo **Miletićev** prigovor u vezi s Milovanovićevom generalnom vjerodostojnošću. Žalbeno vijeće je pritom razmotrilo **Miletićev** argument da Milovanović nije u poziciji da potvrdi da li je, kad je on bio odsutan iz Glavnog štaba, **Miletićeva** uloga obuhvatala, između ostalog, koordinaciju, u savjetodavnom svojstvu, rada pomoćnika komandanta.⁴²¹⁹

1473. Što se tiče konkretnog dijela Milovanovićevog svjedočenja na koji **Miletić** upućuje, Žalbeno vijeće ističe da je Milovanović izjavio da je **Miletić**, u njegovom odsustvu, "morao [...] koordinirati rad pomoćnika komandanta, ali ne u naredbodavnom smislu, nego u nekom, da li savetodavnom".⁴²²⁰ Osim nepotkrijepljene izjave da se Milovanovićev opis uloge koordinatora "kosi sa samom biti dužnosti koordinacije", **Miletić** ne iznosi nikakav argument kao potkrepu svoje tvrdnje da je Pretresno vijeće pogriješilo kada se u vezi s tim oslonilo na Milovanovićevo svjedočenje.⁴²²¹ On smatra spornim to što ga je Milovanović, govoreći o njegovoj ulozi, opisao kao osobu koja je "vršila koordinaciju" u vezi s pomoćnicima komandanta, ali Žalbeno vijeće smatra da je tu riječ o semantičkim nijansama. **Miletić** nije pokazao da iz načina na koji je njegova uloga opisana u optužbama protiv njega proizlazi da ta uloga ne može obuhvatati koordinaciju rada pomoćnika komandanta, kako ju je opisao Milovanović.⁴²²² **Miletićev** argument se stoga odbacuje.⁴²²³

⁴²¹⁶ Miletićev žalbeni podnesak, par. 236 i fusnota 484, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1662, 1712, 1715, 1726.

⁴²¹⁷ Prvostepena presuda, par. 1635. V. Miletićev žalbeni podnesak, par. 236.

⁴²¹⁸ Miletićev žalbeni podnesak, par. 236.

⁴²¹⁹ V. gore, par. 215; Miletićev žalbeni podnesak, par. 411.

⁴²²⁰ Manojlo Milovanović, T. 12305 (31. maj 2007.). V. Manojlo Milovanović, T. 12306 (31. maj 2007.).

⁴²²¹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 236.

⁴²²² V. gore, par. 1465.

⁴²²³ V. Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 781, 819; Drugostepena presuda u predmetu *Lukić i Lukić*, par. 86, 112, 235, 375. V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Nchamihigo*, par. 47.

1474. S obzirom na gore navedeno, Žalbeno vijeće zaključuje da **Miletić** nije pokazao da je Pretresno vijeće napravilo grešku u zaključcima u kojima se opisuje njegova uloga "koordinatora" u Glavnom štabu i stoga odbacuje podosnovu 9.1(c) **Miletićeve** žalbe.

(iv) Da li je Miletić "savjetovao" Mladića (podosnova 9.1(b))

1475. Pretresno vijeće je donijelo nekoliko zaključaka koji ukazuju na to da je **Miletić** savjetovao Mladića, odnosno da mu je prenosio prijedloge.⁴²²⁴ Prema tim zaključcima, **Miletić** je, između ostalog, u Milovanovićevom odsustvu "preuz[imao] Milovanovićeve zadatke u štabnom sektoru, uključujući [...] informisanje komandanta, pri čemu mu je skretao pažnju na probleme i predlagao rješenja",⁴²²⁵ na dnevnim jutarnjim referisanjima u Glavnom štabu "komandantu prenosio prijedloge"⁴²²⁶ i "Mladića lično obavještavao".⁴²²⁷

1476. **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo grešku u vezi s njegovim savjetodavnim dužnostima kad je zaključilo da je on savjetovao Mladića, odnosno da mu je predlagao rješenja.⁴²²⁸ Kao prvo, **Miletić** tvrdi da, osim Milovanovićevog svjedočenja, čiju vjerodostojnost osporava, nema dokaza koji govore u prilog zaključku Pretresnog vijeća.⁴²²⁹ Iako je Milovanović rekao da je **Miletić** mogao davati savjete Mladiću, on, prema **Miletićevoj** tvrdnji, zbog svog odsustva iz Glavnog štaba nije u mogućnosti da to potvrdi.⁴²³⁰ **Miletić** takođe tvrdi da je Pretresno vijeće iskrivljeno prikazalo Milovanovićevo svjedočenje i da je zbog toga pogrešno zaključilo da je on pripadao kategoriji funkcionera koji su podnosili prijedloge Mladiću.⁴²³¹ Naposljetku, **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće zanemarilo dokaze koji ukazuju na to da on nikada nije imao ulogu Mladićevog savjetnika.⁴²³²

1477. Tužilaštvo odgovara da je Pretresno vijeće ispravno zaključilo da je **Miletić** Mladića lično obavještavao i da **Miletić** pokušava da tumačenje Milovanovićevog svjedočenja koje je dalo Pretresno vijeće zamijeni svojim, a da pritom ne pokazuje nikakvu grešku.⁴²³³

1478. Žalbeno vijeće podsjeća da je odbacilo **Miletićev** prigovor na Milovanovićevu vjerodostojnost, uključujući argument da Milovanović nije u poziciji da potvrdi da je, kad je on bio

⁴²²⁴ Npr., Prvostepena presuda, par. 1635-1637, 1714.

⁴²²⁵ Prvostepena presuda, par. 1635 (reference unutar citata izostavljene).

⁴²²⁶ Prvostepena presuda, par. 1637.

⁴²²⁷ Prvostepena presuda, par. 1636, 1714.

⁴²²⁸ Miletićev žalbeni podnesak, par. 230 (gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1635, 1637, 1714), 235.

⁴²²⁹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 230-231, 233; Miletićeva replika, par. 86-87.

⁴²³⁰ Miletićev žalbeni podnesak, par. 231, 233.

⁴²³¹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 232, 235.

⁴²³² Miletićev žalbeni podnesak, par. 233-235; Miletićeva replika, par. 88.

⁴²³³ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 149-151, 153. V. takođe žalbeni pretres, AT. 470 (5. decembar 2013.).

odsutan iz Glavnog štaba, **Miletićeva** uloga obuhvatala podnošenje prijedloga Mladiću.⁴²³⁴ Žalbeno vijeće takođe podsjeća da se svjedočenje samo jednog svjedoka može prihvatiti i ako je nepotkrijepljeno.⁴²³⁵

1479. Kada tvrdi da je Pretresno vijeće iskrivljeno prikazalo Milovanovićevo svjedočenje, **Miletić** konkretno upućuje na zaključak da bi "[p]omoćnici komandanta i načelnici *uprava* proučavali [...] pojedinosti na koje im je skrenuta pažnja i iznosili Mladiću prijedloge zasnovane na svojoj ekspertizi".⁴²³⁶ Žalbeno vijeće ima u vidu da je Milovanović izjavio da bi prijedloge Mladiću podnosili "načelnici sektora", a ne "načelnici *uprava*".⁴²³⁷ Međutim, **Miletić** nije pokušao da pokaže da je činjenica da je Pretresno vijeće tako protumačilo Milovanovićevo svjedočenje dovela do neostvarenja pravde.

1480. Žalbeno vijeće je razmotrilo **Miletićevu** tvrdnju da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir dokaze koji ukazuju na to da on nikada nije imao ulogu Mladićevog savjetnika.⁴²³⁸ S tim u vezi, **Miletić** nije pokazao kako svjedočenje svjedoka Trkulje da on nije bio član "užeg kruga" dovodi u pitanje zaključke Pretresnog vijeća da je on u odnosu na Mladića nastupao u savjetodavnom svojstvu.⁴²³⁹ Isto tako, **Miletić** nije pokazao da su članstvo u "užem krugu Glavnog štaba VRS-a" ili pominjanje njegovog imena u Mladićevom novogodišnjem govoru uslovi "*sine qua non*" za zaključak da je on savjetovao Mladića, odnosno da mu je predlagao rješenja.⁴²⁴⁰

1481. Na osnovu gore navedenog, Žalbeno vijeće konstatuje da **Miletić** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je zaključilo da je on savjetovao Mladića ili mu predlagao rješenja. Shodno tome, Žalbeno vijeće odbacuje podosnovu 9.1(b) **Miletićeve** žalbe.

(b) Navodi o greškama u vezi s Miletićevim članstvom u UZP-u prisilnog uklanjanja

(i) Izjednačavanje Miletićeve pripadnosti VRS-u sa članstvom u UZP-u prisilnog uklanjanja (podosnove 9.4 i 10.15, obje djelimično)

1482. Zaključak Pretresnog vijeća da je **Miletić** učestvovao u UZP-u prisilnog uklanjanja temelji se na sljedećim konstatacijama: (1) da je političko i vojno rukovodstvo bosanskih Srba učestvovalo u UZP-u i dijelilo zajednički zločinački cilj prisilnog uklanjanja stanovništva, bosanskih

⁴²³⁴ V. gore, par. 215.

⁴²³⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Lukić i Lukić*, par. 375 i izvori na koje se tamo poziva. V. Drugostepena presuda u predmetu *Bizimungu*, par. 241.

⁴²³⁶ Miletićev žalbeni podnesak, par. 232 (naglasak dodat), gdje se poziva na Prvostepenu presudu, par. 113, 1637.

⁴²³⁷ Manojlo Milovanović, T(F). 12189 (29. maj 2007.). V. takođe Manojlo Milovanović, T(F). 12242-12244 (30. maj 2007.).

⁴²³⁸ Miletićev žalbeni podnesak, par. 233-235; Miletićeva replika, par. 88.

⁴²³⁹ V. gore, par. 1457-1458, 1460.

Muslimana, iz Srebrenice i Žepe;⁴²⁴¹ (2) da je **Miletić** značajno doprinio zajedničkom zločinačkom cilju UZP-a prisilnog uklanjanja;⁴²⁴² i (3) da je **Miletić**, kad je izvršavao svoje zadatke, bio upoznat sa zajedničkim planom, pa je jedini razuman zaključak taj da je dijelio zajedničku namjeru UZP-a prisilnog uklanjanja.⁴²⁴³

1483. **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku tako što je pripadnost VRS-u pobrkalo sa "članstvom u UZP-u".⁴²⁴⁴ Prema njegovoj tvrdnji, budući da "VRS nije UZP", sama činjenica da je neko pripadnik vojske ne može predstavljati "učesće u UZP-u".⁴²⁴⁵ Tužilaštvo odgovara da **Miletić** nije pokazao da je njegovo članstvo u UZP-u utvrđeno samo na osnovu pripadnosti VRS-u.⁴²⁴⁶

1484. Kada tvrdi da "VRS nije UZP", **Miletić** ignoriše metodički pristup koji je Pretresno vijeće primijenilo u vezi sa svakim elementom nužnim za dokazivanje počinjenja na osnovu učesća u prvoj kategoriji UZP-a.⁴²⁴⁷ Pretresno vijeće je zaključak da je **Miletić** učestvovao u UZP-u prisilnog uklanjanja donijelo na osnovu toga, a ne na osnovu puke činjenice da je on bio vojno lice u službi u VRS-u.⁴²⁴⁸ Žalbeno vijeće stoga odbacuje taj aspekt **Miletićevog** argumenta.

1485. S obzirom na gore navedeno, Žalbeno vijeće odbacuje dijelove **Miletićevih** žalbenih podosnova 9.4 i 10.15 koji su ovdje razmotreni.

(ii) Navodni propust da se uzmu u obzir relevantni dokazi u vezi s Miletićevim članstvom u UZP-u (podosnova 9.2 i podosnova 9.4, djelimično)

1486. **Miletić** tvrdi da je prilikom donošenja zaključka da je on učestvovao u UZP-u prisilnog uklanjanja Pretresno vijeće pogriješilo time što nije uzelo u obzir relevantne dokaze koji ukazuju na to da on nije bio "član" UZP-a prisilnog uklanjanja.⁴²⁴⁹ U vezi s tim, **Miletić** prvo tvrdi da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir dokaze koji pokazuju da on nije pripadao krugu ljudi bliskih Mladiću, da je u vrijeme izrade Direktive br. 7 imao čin pukovnika i da je Milovanović tada bio prisutan u Glavnom štabu.⁴²⁵⁰ Drugo, **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće zanemarilo dokaze koji ukazuju na

⁴²⁴⁰ V. gore, par. 1457-1458, 1460.

⁴²⁴¹ Prvostepena presuda, par. 1085-1087.

⁴²⁴² Prvostepena presuda, par. 1704-1716.

⁴²⁴³ Prvostepena presuda, par. 1717.

⁴²⁴⁴ Miletićev žalbeni podnesak, par. 261-262, 331.

⁴²⁴⁵ Miletićev žalbeni podnesak, par. 261; žalbeni pretres, AT. 443-444 (5. decembar 2013.). V. Miletićev žalbeni podnesak, par. 331.

⁴²⁴⁶ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 179.

⁴²⁴⁷ V. Prvostepena presuda, par. 1085-1087, 1704-1717.

⁴²⁴⁸ Prvostepena presuda, par. 1718.

⁴²⁴⁹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 245-250.

⁴²⁵⁰ Miletićev žalbeni podnesak, par. 245-246, 249, 260, 276; žalbeni pretres, AT. 482-483 (5. decembar 2013.). V. žalbeni pretres, AT. 443-444 (5. decembar 2013.).

to da on nije učestvovao ni u jednom važnom događaju vezanom za Srebrenicu i Žepu, to jest: (1) da nije imao nikakva saznanja o Karadžićevom naređenju od 9. jula kojim je ofanziva VRS-a pretvorena u napad na enklave; (2) da nije učestvovao u sastancima u hotelu "Fontana" održanim 11.-12. jula 1995.; (3) da nije imao nikakvog kontakta s Mladićem 11. jula 1995. uveče i 12. jula 1995. ujutro, kada je Mladić izradio plan da se Muslimani iz Srebrenice odvezu iz Potočara; (4) da nije učestvovao u sastanku u Bratuncu na kojem je odlučeno da se izvrši napad na Žepu; i (5) da nije mogao biti bolje informisan od Mladića, pošto je Mladić u julu 1995. bio prisutan u obje enklave, pa se nije morao oslanjati na njega da bi došao do informacija.⁴²⁵¹ Na kraju, **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće odbilo da prihvati Mladićev dnevnik, koji bi mu, kako navodi, pružio bolji uvid u njegovu ulogu.⁴²⁵²

1487. Tužilaštvo odgovara da je Pretresno vijeće postupilo razumno kad je zaključilo da je **Miletić** bio član UZP-a i da **Miletić** nije pokazao da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir relevantne dokaze.⁴²⁵³

1488. Žalbeno vijeće podsjeća da je već odbacilo **Miletićev** prvi argument da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir dokaze koji ukazuju na to da je on do kraja juna 1995. imao čin pukovnika i da nije bio dio Mladićevog "užeg kruga", kao i da nije utvrdilo kada je Milovanović bio prisutan u Glavnom štabu.⁴²⁵⁴

1489. Što se tiče **Miletićeve** druge tvrdnje,⁴²⁵⁵ Žalbeno vijeće smatra da on nije objasnio kako bi dokazi na koje upućuje, čak i da ih je Pretresno vijeće protumačilo na isti način kao on, doveli u pitanje ijedan od zaključaka Vijeća o njegovom učešću u UZP-u prisilnog uklanjanja. U vezi s tim, Žalbeno vijeće podsjeća da je jedan od zaključaka Pretresnog vijeća u vezi s **Miletićevom** važnošću u procesu provođenja UZP-a prisilnog uklanjanja taj da je on "bio [...] osoba kod koje su se 'stjecale' sve informacije".⁴²⁵⁶ Pretresno vijeće je objasnilo da je

tokom priprema za napad na Srebrenicu, tokom kritičnih dana kada je stanovništvo odande fizički iseljavano, kao i tokom kampanje na Žepu, **Miletić** [...] vješto i efikasno koristio svoju jedinstvenu informisanost da obavijesti i posavjetuje druge. U toj funkciji je omogućio donošenje odluka kojima se plan

⁴²⁵¹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 247-248; Miletićeva replika, par. 91-92; žalbeni pretres, AT. 442 (5. decembar 2013.).

⁴²⁵² Miletićev žalbeni podnesak, par. 249; žalbeni pretres, AT. 434-435 (djelimično zatvorena sjednica) (5. decembar 2013.).

⁴²⁵³ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 168-171, 179. V. žalbeni pretres, AT. 471-472 (5. decembar 2013.).

⁴²⁵⁴ V. gore, par. 1450-1451, 1456-1458.

⁴²⁵⁵ Miletićev žalbeni podnesak, par. 247-248.

⁴²⁵⁶ Prvostepena presuda, par. 1716.

uspješno provodio, što je dovelo do prisilnog uklanjanja hiljada bosanskih Muslimana iz enklava.⁴²⁵⁷

Nadalje, **Miletić** u dva slučaja navodi činjenice za koje tvrdi da ih je Pretresno vijeće moralo utvrditi, ali pritom ne upućuje ni na kakve dokaze koje je ono, prema njegovoj tvrdnji, previdjelo.⁴²⁵⁸

1490. Jedino pitanje koje Miletić detaljno obrazlaže je tvrdnja da nije znao za Karadžićevo naređenje od 9. jula u vezi s izvođenjem borbenih dejstava oko Srebrenice.⁴²⁵⁹ Međutim, Žalbena vijeće je već razmotrilo i odbacilo **Miletićev** argument da je civilno stanovništvo enklava postalo cilj napada tek s Karadžićevom naređenjem od 9. jula.⁴²⁶⁰ Na osnovu toga, Žalbena vijeće smatra da pitanje da li je **Miletić** znao za Karadžićevo naređenje od 9. jula nije bitno za utvrđivanje njegovog učešća u UZP-u prisilnog uklanjanja. Shodno tome, Žalbena vijeće odbacuje taj aspekt **Miletićevog** argumenta.

1491. Nadalje, kad iznosi argument da je Mladić u julu 1995. bio prisutan i u Srebrenici i u Žepi i da je sa situacijom u tom rejonu bio upoznat bolje nego iko drugi, **Miletić** ne upućuje ni na kakve dokaze koje je Pretresno vijeće navodno previdjelo prilikom donošenja zaključka da je **Miletić** bio "najbolje u Štabu informisan o borbenim dejstvima na ratištu".⁴²⁶¹ Žalbena vijeće najprije napominje da zaključak Pretresnog vijeća na koji **Miletić** upućuje nije ograničen na juli 1995. godine. Prema zaključku Pretresnog vijeća, **Miletić** je ključnu ulogu u Glavnom štabu imao prije, za vrijeme i poslije napada na enklave Srebrenicu i Žepu.⁴²⁶² **Miletić** nije pokazao kako činjenica da je Mladić u julu 1995. bio prisutan na nekim od glavnih ratišta potire važnost njegove uloge, kako ju je utvrdilo Pretresno vijeće. U vezi s tim, Žalbena vijeće podsjeća na zaključak Pretresnog vijeća da je, "s obzirom na razmjere i opseg vojnog napada i operacija prisilnog uklanjanja civilnog stanovništva, bosanskih Muslimana, iz enklava Srebrenica i Žepa, [...] [bila] nužn[a] koordinacij[a] iz Glavnog štaba".⁴²⁶³ Žalbena vijeće stoga odbacuje taj dio **Miletićevog** argumenta.

⁴²⁵⁷ Prvostepena presuda, par. 1716 (reference unutar citata izostavljene).

⁴²⁵⁸ U vezi s tvrdnjom da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir dokaze koji pokazuju da on nije učestvovao u sastancima u hotelu "Fontana" održanim 11.-12. jula 1995. i da 11. jula uveče i 12. jula ujutro nije imao nikakvog kontakta s Mladićem, **Miletić** upućuje Žalbena vijeće na Optužnicu, a ne na dokaze koji potkrepljuju taj argument. Miletićev žalbeni podnesak, fusnote 527-528.

⁴²⁵⁹ Miletićeva replika, par. 91 (gdje se upućuje na DP P00849, Dopis Glavnog štaba VRS-a u vezi s borbenim dejstvima oko Srebrenice upućen Komandi Drinskog korpusa, s Tolimirovim potpisom, 9. juli 1995.); žalbeni pretres, AT. 442-443 (5. decembar 2013.).

⁴²⁶⁰ V. gore, par. 599.

⁴²⁶¹ Prvostepena presuda, par. 1714, gdje se poziva na: Manojlo Milovanović, T. 12311 (31. maj 2007.). V. Miletićev žalbeni podnesak, par. 248.

⁴²⁶² Prvostepena presuda, par. 1711-1715.

⁴²⁶³ Prvostepena presuda, par. 1712.

1492. Naposljetku, Žalbeno vijeće podsjeća da je već razmotrilo i odbacilo **Miletićev** argument u vezi s odlukom Pretresnog vijeća da ne prihvati Mladićev dnevnik.⁴²⁶⁴

1493. S obzirom na gore navedeno, Žalbeno vijeće zaključuje da **Miletić** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo time što nije uzelo u obzir određene dokaze koji ukazuju na to da on nije bio "član" UZP-a. Shodno tome, Žalbeno vijeće odbacuje podosnovu 9.2 **Miletićeve** žalbe i dio žalbene podosnove 9.4 koji je ovdje razmotren.

(c) Navodi o greškama u vezi s Miletićevim doprinosom UZP-u prisilnog uklanjanja

1494. Pretresno vijeće je zaključilo da je **Miletić** značajno doprinio zajedničkom zločinačkom cilju UZP-a prisilnog uklanjanja svojim učešćem u izradi Direktive br. 7 i Direktive br. 7/1, ograničavanjem dostave humanitarne pomoći i popune zaliha UNPROFOR-a, kao i ulogom koju je, vršeći svoje dužnosti, odigrao u nadziranju i koordinaciji rada i informacija u Glavnom štabu VRS-a.⁴²⁶⁵

(i) Da li je Miletić izradio Direktivu br. 7 i da li je za nju znao (podosnova 10.1 i podosnova 10.2, djelimično)

1495. Pretresno vijeće je zaključilo da je Direktivom br. 7 Drinskom korpusu dat zadatak da provede protivpravni plan za napad na civilno stanovništvo, koji je obuhvatao stvaranje "uslov[a] totalne nesigurnosti, nepodnošljivosti i besperspektivnosti daljnjeg opstanka i života mještana u Srebrenici i Žepi",⁴²⁶⁶ i da je UZP prisilnog uklanjanja formiran najkasnije izdavanjem Direktive br. 7.⁴²⁶⁷ Pretresno vijeće je zaključilo da je **Miletić** "izradio" Direktivu br. 7⁴²⁶⁸ i da je, "bez obzira na to da li je on fizički izradio Direktivu ili ubacio riječi u inkriminišuće dijelove, **Miletić** [...] naslovljenima, zahvaljujući svojoj centralnoj ulozi u procesu izrade, a po ovlaštenju vrhovnog komandanta, dao prikaz šire vizije političkog rukovodstva".⁴²⁶⁹

1496. **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće, kad je donijelo pomenuti pobijani zaključak o njegovoj centralnoj ulozi u procesu izrade Direktive br. 7, napravilo pravnu grešku.⁴²⁷⁰ U vezi s tim, on tvrdi da Pretresno vijeće nije van razumne sumnje utvrdilo određene činjenice nužne za donošenje osuđujuće presude i da je obrnulo teret dokazivanja.⁴²⁷¹ Konkretno, **Miletić** tvrdi da Pretresno

⁴²⁶⁴ V. gore, par. 85.

⁴²⁶⁵ Prvostepena presuda, par. 1704-1716.

⁴²⁶⁶ Prvostepena presuda, par. 762.

⁴²⁶⁷ Prvostepena presuda, par. 1087.

⁴²⁶⁸ Prvostepena presuda, par. 1649, 1705.

⁴²⁶⁹ Prvostepena presuda, par. 1705.

⁴²⁷⁰ Miletićev žalbeni podnesak, par. 263, 269 (gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1705), 273.

⁴²⁷¹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 267, 269, 273; Miletićeva replika, par. 95-97; žalbeni pretres, AT. 438-440 (5. decembar 2013.). V. žalbeni pretres, AT. 444-445 (5. decembar 2013.).

vijeće nije van razumne sumnje utvrdilo "jedinu relevantnu činjenicu", a to je da li je on definisao/izradio⁴²⁷² sporni dio Direktive br. 7.⁴²⁷³ Pored toga, **Miletić** tvrdi da Pretresno vijeće nije utvrdilo da li je on znao za sporni dio Direktive br. 7 prije nego što je ta direktiva poslata korpusu i da je neshvatljivo da je pobijani zaključak donijelo ne utvrdivši tu činjenicu.⁴²⁷⁴

1497. Tužilaštvo odgovara da je Pretresno vijeće postupilo razumno kad je zaključilo da je, bez obzira na to da li je **Miletić** lično izradio sporni dio Direktive br. 7 ili je u njega naprosto uključio ono što je dobio od drugih, ta direktiva, koju je izradio primjenom takozvanog "potpunog" metoda, sadržala inkriminišuće dijelove.⁴²⁷⁵ Tužilaštvo takođe tvrdi da je Pretresno vijeće jasno utvrdilo da je **Miletić** znao za konačnu verziju Direktive br. 7 prije nego što je ona poslata korpusu.⁴²⁷⁶

a. Navodni propust da se utvrdi da li je Miletić izradio sporni dio Direktive br. 7

1498. Žalbeno vijeće najprije ističe da je Pretresno vijeće pojasnilo da **Miletićev** doprinos, i u konačnici njegovu odgovornost, ne određuje pitanje da li je on fizički izradio sporni dio Direktive br. 7 ili je u njega ubacio riječi, te da njegov doprinos proizlazi, šire gledano, iz "procesa izrade" Direktive br. 7.⁴²⁷⁷ Pobijanom zaključku prethodi detaljan prikaz načina na koji je Pretresno vijeće shvatilo taj proces i **Miletićevo** učešće u njemu.⁴²⁷⁸

1499. Pretresno vijeće je utvrdilo da je Direktiva br. 7, kao i druge direktive Vrhovne komande, bila dokument s političkim smjernicama za VRS, koji je odražavao dugoročne aspiracije RS-a,⁴²⁷⁹ i da je nastala kao rezultat Referisanja, na kojem je Karadžić prisutne visoke političke i vojne funkcionere, među kojima je bio i **Miletić**, informisao o "definisanj[u] daljnjih političkih i vojnih ciljeva i strategij[i] vođenja rata i mirovnih pregovora".⁴²⁸⁰ Prema tome, Pretresno vijeće je Referisanje, u kojem je **Miletić** učestvovao, smatralo komponentom procesa koji je kulminirao izdavanjem Direktive br. 7.

1500. Kad je riječ o metodologiji izrade Direktive br. 7, Pretresno vijeće je utvrdilo da bi većinu tih direktiva uobličavao Glavni štab, na osnovu smjernica dobijenih od Vrhovne komande, i da bi,

⁴²⁷² Žalbeno vijeće primjećuje da **Miletić** te izraze izgleda koristi naizmjenično. V., npr., Miletićev žalbeni podnesak, par. 267.

⁴²⁷³ Miletićev žalbeni podnesak, par. 267, 270-272, 274-275; Miletićeva replika, par. 82-83, 95, 97; žalbeni pretres, AT. 438-441, 483 (5. decembar 2013.).

⁴²⁷⁴ Miletićev žalbeni podnesak, par. 271-273; Miletićeva replika, par. 84, 96; žalbeni pretres, AT. 421-422, 438-440, 483 (5. decembar 2013.).

⁴²⁷⁵ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 182; žalbeni pretres, AT. 468-469 (5. decembar 2013.).

⁴²⁷⁶ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 186.

⁴²⁷⁷ Prvostepena presuda, par. 1705.

⁴²⁷⁸ V., npr., Prvostepena presuda, par. 115-116, 199-200, 1644-1653.

⁴²⁷⁹ Prvostepena presuda, par. 199.

⁴²⁸⁰ Prvostepena presuda, par. 1648, gdje se poziva na DP 5D00967, Plan referisanja o borbenoj gotovosti u 1994. godini, 29. i 30. januar 1995., s Mladićevim potpisom, str. 3.

kad se primjenjivao takozvani "puni" ili "potpuni" metod izrade, Uprava za operativno-nastavne poslove, kojom je rukovodio **Miletić**, spojila elemente koje su pripremili drugi komandni organi i koje je odobrio komandant Glavnog štaba i inkorporirala sve te elemente u jedan dokument pod nazivom "direktiva".⁴²⁸¹ Pretresno vijeće je zaključilo da je Direktiva br. 7 izrađena primjenom tog "potpunog" metoda.⁴²⁸² Glavni štab bi takve direktive podnio na uvid vrhovnom komandantu, unio u njih tražene izmjene, pripremio konačnu verziju dokumenta i nju zatim vratio vrhovnom komandantu na potpis.⁴²⁸³ Zaključci Pretresnog vijeća da je **Miletić** "izradio"⁴²⁸⁴ Direktivu br. 7 i da je odigrao "centraln[u] ulo[gu] u procesu izrade"⁴²⁸⁵ moraju se posmatrati u tom kontekstu.

1501. Što se tiče **Miletićeve** konkretne uloge, Pretresno vijeće je zaključilo da je njegov zadatak u vezi s referisanjem o borbenoj gotovosti bio da sastavi plan referisanja i da, na osnovu diskusije sa sastanka, izvede zaključke na temelju kojih bi se, pod uslovom da ih Karadžić prihvati, izrađivala direktiva.⁴²⁸⁶ Pretresno vijeće je nadalje zaključilo da je **Miletić** nakon referisanja dobijao analize borbene gotovosti od svih korpusa. Na osnovu toga, Pretresno vijeće je zaključilo da je **Miletić** stekao široko i suštinski važno znanje o strategijama i ciljevima RS-a.⁴²⁸⁷ Pretresno vijeće je primijetilo da Direktiva br. 7 nosi datum 8. mart 1995. i (otkucani) potpis "izradio: pukovnik Radivoje Miletić"⁴²⁸⁸ i smatralo je da ju je **Miletić** "izradio" primjenom potpunog metoda, što znači da nije mogao mijenjati sadržaj, ali je mogao uticati na formu i formulacije.⁴²⁸⁹ Pored toga, Pretresno vijeće je zaključilo da bi **Miletić** po tom metodu, kad je zastupao Milovanovića, takve direktive slao komandantu kako bi ovaj odobrio njihovo prosljeđivanje vrhovnom komandantu.⁴²⁹⁰ Pretresno vijeće se uvjerilo da je **Miletić** prilikom "izrade" Direktive br. 7 koristio svoje poznavanje šireg političkog i vojnog konteksta sukoba, kao i ciljeva i strategija RS-a, koje je stekao zahvaljujući svojem položaju i funkciji u Glavnom štabu.⁴²⁹¹ Naposljetku, Pretresno vijeće je prihvatilo da je Direktivu br. 7 korpusu 17. marta 1995. proslijedio Milovanović.⁴²⁹²

1502. Kad je riječ o konkretnim formulacijama iz Direktive br. 7, Pretresno vijeće je zaključilo da su svi sektori i uprave Glavnog štaba VRS-a bili dužni **Miletiću** dostaviti svoje priloge i uvjerilo se da su, bez obzira na to da li je od organa komande Glavnog štaba dobijen sam tekst, ti organi dali

⁴²⁸¹ Prvostepena presuda, par. 115-116.

⁴²⁸² Prvostepena presuda, par. 1649.

⁴²⁸³ Prvostepena presuda, par. 115.

⁴²⁸⁴ Prvostepena presuda, par. 199, 1649.

⁴²⁸⁵ Prvostepena presuda, par. 1705.

⁴²⁸⁶ Prvostepena presuda, par. 1648.

⁴²⁸⁷ Prvostepena presuda, par. 1648.

⁴²⁸⁸ Prvostepena presuda, par. 199 i fusnota 537, gdje se upućuje, između ostalog, na DP P00005, Direktiva br. 7 Vrhovne komande RS-a, 8. mart 1995., str. 15. V. takođe Manojlo Milovanović, T. 12274-12275 (30. maj 2007.).

⁴²⁸⁹ Prvostepena presuda, par. 1646, 1649.

⁴²⁹⁰ Prvostepena presuda, par. 1646.

⁴²⁹¹ Prvostepena presuda, par. 1652.

⁴²⁹² Prvostepena presuda, par. 1650.

znatan doprinos.⁴²⁹³ Nadalje, Pretresno vijeće se uvjerilo da je za dio Direktive br. 7 koji sadrži zadatke korpusa vezane za borbena dejstva, a u kojem se nalazi i sporni dio, bila nadležna Uprava za operativno-nastavne poslove i da je, prema tome, **Miletić** odigrao ulogu u pružanju informacija na kojima se taj dio zasniva.⁴²⁹⁴

1503. Tek nakon što je donijelo te zaključke koji opisuju proces izrade koji je kulminirao Direktivom br. 7 i **Miletićev** udio u tom procesu, Pretresno vijeće je dalo karakterizaciju njegovog doprinosa UZP-u prisilnog uklanjanja u vezi s Direktivom br. 7. Jasno je da je Pretresno vijeće pritom usvojilo široko tumačenje izraza "izradio", podrazumijevajući da on obuhvata više faza procesa i niz aktera koji su pružali pomoć u toku izrade dostavljanjem relevantnih informacija i formulacija na osnovu kojih je na kraju nastala Direktiva br. 7. Žalbeno vijeće smatra da je karakterizacija **Miletićevog** doprinosa u vezi s Direktivom br. 7 koju je Pretresno vijeće dalo kad je reklo da je on igrao "centraln[u] ulo[gu] u procesu izrade" u skladu sa zaključcima na kojima ta karakterizacija počiva.

1504. Za razliku od toga, **Miletićev** argument da je "jedina relevantna činjenica" za to da bi se utvrdilo da li je on doprinio UZP-u putem angažovanja u vezi s Direktivom br. 7 ta da li je "ta izrada obuhvatala sporne dijelove direktive", odnosno da li je on "doprinio izradi spornih dijelova" počiva na uskom tumačenju pobijanog zaključka.⁴²⁹⁵ U suštini, **Miletić** pojmu "izrada" pripisuje značenje koje bi bilo primjerenije da je riječ o pitanju da li je on *osmislio* sporni dio Direktive br. 7. Da je utvrđeno da je **Miletić** tu direktivu osmislio, to bi bio relevantan faktor za karakterizaciju stepena njegovog doprinosa. Međutim, imajući na umu da je karakterizacija njegovog doprinosa koju je dalo Pretresno vijeće šira, Žalbeno vijeće smatra da Pretresno vijeće nije moralo da utvrdi tu činjenicu da bi donijelo pobijani zaključak.

b. Miletićeva upoznatost s konačnom verzijom Direktive br. 7 prije njenog prosljeđivanja korpusu

1505. Žalbeno vijeće sada prelazi na **Miletićev** argument da je Pretresno vijeće pobijani zaključak⁴²⁹⁶ donijelo ne utvrdivši najprije da li je on za sporni dio Direktive br. 7 znao *prije* nego što je direktiva poslata korpusu.⁴²⁹⁷ Žalbeno vijeće u vezi s tim primjećuje da je pobijani zaključak donesen u kontekstu analize Pretresnog vijeća vezane za **Miletićev** doprinos UZP-u prisilnog

⁴²⁹³ Prvostepena presuda, par. 1649.

⁴²⁹⁴ Prvostepena presuda, par. 1651 i fusnota 5058.

⁴²⁹⁵ Miletićeva replika, par. 95, 97.

⁴²⁹⁶ V. gore, par. 1495.

⁴²⁹⁷ Miletićev žalbeni podnesak, par. 271-272; Miletićeva replika, par. 96. V. takođe žalbeni pretres, AT. 421-422, 440 (5. decembar 2013.).

uklanjanja.⁴²⁹⁸ Nakon što je donijelo pobijani zaključak, Pretresno vijeće je pojasnilo da smatra da je on putem svog učešća u izradi Direktive br. 7, kako je ono ranije opisano, "naslovljene obavijestio o [...] planu" da se bosanski Muslimani prisilno uklone iz enklava i da je "**Miletić** time doprinio UZP-u prisilnog uklanjanja".⁴²⁹⁹ Iz tog zaključka i iz pobijanog zaključka implicitno slijedi da je **Miletić** za sporni dio Direktive br. 7 znao prije nego što je ona 17. marta 1995. prosljeđena korpusu. Ni u zaključku da je on naslovljene obavijestio o planu ni u pobijanom zaključku ne upućuje se na dijelove Prvostepene presude gdje je takvo znanje utvrđeno.

1506. Žalbeno vijeće primjećuje da je u okviru analize koja prethodi pobijanom zaključku Pretresno vijeće zaključilo da je "**Miletić** bio upoznat s konačnom verzijom Direktive br. 7 najkasnije od 17. marta [dana kada je Direktiva br. 7 prosljeđena korpusu]".⁴³⁰⁰ Međutim, taj zaključak sam za sebe ne daje konačne odgovore. Iako on ne isključuje mogućnost da je **Miletić** za konačnu verziju Direktive br. 7 znao prije nego što je ona poslata korpusu, u njemu je definitivno utvrđeno samo da je on za tu verziju znao u nekom trenutku 17. marta 1995. godine.

1507. Uprkos tome, Žalbeno vijeće smatra da u prilog zaključku Pretresnog vijeća o **Miletićevoj** upoznatosti s konačnom verzijom Direktive br. 7 prije njenog prosljeđivanja korpusu implicitno govori velik broj prethodnih zaključaka Pretresnog vijeća. Konkretno, kao što je već rečeno, Pretresno vijeće je navelo da u tom dokumentu u rubrici "izradio" stoji **Miletićev** (otkucani) potpis.⁴³⁰¹ Nadalje, Pretresno vijeće je zaključilo da je **Miletić** bio zadužen za spajanje elemenata koje su pripremili drugi komandni organi i koje je odobrio komandant Glavnog štaba.⁴³⁰² Pored toga, utvrđeno je da je sporni dio Direktive br. 7 bio u nadležnosti Uprave za operativno-nastavne poslove i da je, shodno tome, **Miletić**, kao njen načelnik, odigrao ulogu u pružanju informacija na kojima se taj dio zasniva.⁴³⁰³ Naposljetku, Pretresno vijeće je zaključilo da su, kad bi vrhovni komandant izmijenio dijelove neke direktive, takve izmjene obično vraćane Glavnom štabu s uputstvima za preradu, nakon čega bi Glavni štab unio izmjene i izradio konačnu verziju dokumenta, koju bi vratio vrhovnom komandantu.⁴³⁰⁴ U vezi s potonjim, Žalbeno vijeće napominje da je Milovanović u dijelu iskaza na koji je Pretresno vijeće uputilo doslovno rekao da vrhovni komandant "vraća [...] autoru [redaktorske izmjene]", "ovaj vrši popravke" i da autor zatim "konačno [...] uobličava" dokument.⁴³⁰⁵ Analiza Pretresnog vijeća ukazuje na to da je konkretno u

⁴²⁹⁸ Prvostepena presuda, par. 1703-1718.

⁴²⁹⁹ Prvostepena presuda, par. 1705. V. Prvostepena presuda, par. 1717.

⁴³⁰⁰ Prvostepena presuda, par. 1653. V. Prvostepena presuda, fusnota 5058.

⁴³⁰¹ V. gore, fusnota 4288.

⁴³⁰² V. gore, fusnota 4281.

⁴³⁰³ V. gore, fusnota 4294.

⁴³⁰⁴ V. gore, fusnota 4283.

⁴³⁰⁵ Manojlo Milovanović, T. 12193 (29. maj 2007.). V. Prvostepena presuda, par. 115. Žalbeno vijeće osim toga primjećuje da se Pretresno vijeće u vezi s procesom izrade direktiva Vrhovne komande oslonilo na iskaz Obradovića,

slučaju Direktive br. 7 "autor" bio **Miletić**, u smislu ranije opisane centralne ulogu koju je igrao u procesu izrade.⁴³⁰⁶

1508. Što se tiče **Miletićeve** tvrdnje da su dokazi o sastanku Milovanovića, Tolimira i Karadžića održanom 16. marta 1995. morali izazvati razumnu sumnju u vezi s njegovim učešćem u izradi spornog dijela Direktive br. 7,⁴³⁰⁷ Žalbeno vijeće napominje da je taj sastanak održan osam dana nakon datuma koji stoji na Direktivi br. 7 i dan prije nego što je ona poslata korpusu.⁴³⁰⁸ Pretresnom vijeću nisu predloženi dokazi koji bi ukazivali na to da je **Miletić** bio na tom sastanku. Ono je zaključilo da je, s obzirom na to ko je prisustvovao tom sastanku, "sasvim [...] moguće da se na sastanku razgovaralo o Direktivi br. 7", ali je u nastavku pojasnilo da "ne raspolaže ničim na osnovu čega bi moglo zaključivati o samom sadržaju razgovora na tom sastanku".⁴³⁰⁹

1509. Žalbeno vijeće smatra da je zaključak koji **Miletić** sugerise na osnovu puke činjenice da je 16. marta 1995. održan sastanak visokih funkcionera RS-a i VRS-a spekulativan. S obzirom na zaključke Pretresnog vijeća na koje je gore podsjetilo, Žalbeno vijeće smatra da postojanje tog sastanka ne dovodi u razumnu sumnju zaključak Pretresnog vijeća da je **Miletić** za konačnu verziju Direktive br. 7 znao prije njenog prosljeđivanja korpusu.

1510. Shodno tome, Žalbeno vijeće smatra da **Miletić** nije pokazao da implicitni zaključak Pretresnog vijeća da je on znao za konačnu verziju Direktive br. 7 ne zadovoljava standard utvrđivanja van razumne sumnje.

c. Zaključak

1511. S obzirom na gore navedeno, Žalbeno vijeće odbacuje **Miletićevu** žalbenu podosnovu 10.1 i dio žalbene podosnove 10.2 koji je ovdje razmotren.

(ii) Navod o grešci u zaključku da Direktiva br. 7/1 predstavlja nastavak ciljeva utvrđenih Direktivom br. 7 (podosnova 3.2 i podosnova 10.2, djelimično)

1512. Pretresno vijeće je zaključilo da je Direktiva Glavnog štaba VRS-a br. 7/1 bila upućena komandama korpusa, uključujući Drinski korpus, i da se, mada u toj direktivi nije ponovljena

koji je 1995. bio načelnik Odjeljenja za operativne poslove u Upravi za operativno-nastavne poslove. V., npr., Prvostepena presuda, par. 1646-1653. Obradović je, na osnovu svog iskustva u VRS-u i saznanja o tome kako su se stvari tada odvijale, posvjedočio da bi, u slučaju da je vrhovni komandant napravio neke redaktorske izmjene, **Miletić** te izmjene vidio. V. iskaz Ljubomira Obradovića, T. 28321 (17. novembar 2008.), na koji se upućuje u Prvostepenoj presudi, fusnota 5041.

⁴³⁰⁶ V. gore, par. 1499-1503.

⁴³⁰⁷ Miletićev žalbeni podnesak, par. 271. V. takođe žalbeni pretres, AT. 420-421, 440 (5. decembar 2013.).

⁴³⁰⁸ DP 5D01322, Dnevnik sekretarice Radovana Karadžića za 1995. godinu, str. 31; DP P00005, Direktiva br. 7 Vrhovne komande RS-a, 8. mart 1995., str. 1, 15.

formulacija iz spornog dijela Direktive br. 7 gdje je Drinskom korpusu dat zadatak da stvori "uslove totalne nesigurnosti, nepodnošljivosti i besperspektivnosti daljnjeg opstanka i života mještana u Srebrenici i Žepi",⁴³¹⁰ u njoj ipak detaljno razrađuju i konkretizuju operacije u vezi sa enklavama Srebrenica i Žepa, uključujući prisilno premještanje stanovništva, bosanskih Muslimana.⁴³¹¹ Pretresno vijeće je razmotrilo argument da je izdavanjem Direktive br. 7/1 Mladić Drinskom korpusu dao zadatak koji je poništio zadatke koji su tom korpusu dati u Direktivi br. 7.⁴³¹² Pretresno vijeće je tu teoriju odbacilo na osnovu sljedećih zapažanja: (1) Direktiva br. 7 je u skladu s ranijim dokumentima, uključujući Direktivu br. 4; i (2) u Direktivi br. 7/1 se ne kaže da zamjenjuje Direktivu br. 7, nego se ona zapravo poziva na tu direktivu, a tekst iz Direktive br. 7 vezan za zadatke Drinskog korpusa preuzeo je i sam Drinski korpus (u periodu između izdavanja Direktive br. 7 i Direktive br. 7/1), u naređenju op. br. 7 od 20. marta 1995. godine.⁴³¹³ Pošto je odbacilo tu teoriju, Pretresno vijeće je zaključilo da Direktiva br. 7/1 predstavlja nastavak ciljeva definisanih u Direktivi br. 7 (dalje u tekstu: Zaključak o Direktivi br. 7/1).⁴³¹⁴ **Miletiću** je povjeren zadatak izrade Direktive br. 7/1 i on je njenom izradom dodatno doprinio UZP-u prisilnog uklanjanja.⁴³¹⁵

1513. **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je njegovu ulogu u izradi Direktive br. 7/1 smatralo doprinosom UZP-u prisilnog uklanjanja, jer ona "ne sadrži nijedan materijalni element krivičnog djela".⁴³¹⁶ **Miletić** nadalje precizira da je Pretresno vijeće zanemarilo dokaze koji pokazuju da je Direktivom br. 7/1 promijenjen zadatak koji je Drinskom korpusu dat u Direktivi br. 7.⁴³¹⁷

1514. Tužilaštvo odgovara da je Pretresno vijeće postupilo razumno kad je zaključilo da se u Direktivi br. 7/1 detaljno razrađuju i konkretizuju operacije izložene u Direktivi br. 7, uključujući prisilno premještanje stanovnika enklava, bosanskih Muslimana, i da **Miletić** nije pokazao da je Pretresno vijeće napravilo grešku.⁴³¹⁸

a. Podudaranje Direktive br. 7 s politikom definisanom u ranijim dokumentima

1515. Upućujući na Direktivu br. 5 i Direktivu br. 6, kao i na dijelove Kosovčevog iskaza o Direktivi br. 4 i Direktivi br. 6, **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće zanemarilo relevantne dokaze

⁴³⁰⁹ Prvostepena presuda, par. 1650.

⁴³¹⁰ V. gore, par. 1495.

⁴³¹¹ Prvostepena presuda, par. 203, 764.

⁴³¹² Prvostepena presuda, par. 763.

⁴³¹³ Prvostepena presuda, par. 764.

⁴³¹⁴ Prvostepena presuda, par. 765, 1706.

⁴³¹⁵ Prvostepena presuda, par. 1654, 1706.

⁴³¹⁶ Miletićev žalbeni podnesak, par. 274, 276, 278.

⁴³¹⁷ Miletićev žalbeni podnesak, par. 80-81, 90-99; Miletićeva replika, par. 30-34; žalbeni pretres, AT. 430-431 (5. decembar 2013.).

⁴³¹⁸ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 43, 47, 189.

kada je zaključilo da je "Direktiva br. 7 [...] u skladu sa politikom definisanom u ranijim dokumentima, između ostalog, u Direktivi Glavnog štaba br. 4".⁴³¹⁹ On tvrdi da su Direktivu br. 4, koju je Mladić izdao 19. novembra 1992., dakle, prije uspostavljanja zaštićenih zona Srebrenice i Žepe, kasnije zamijenile Direktiva br. 5, koju je Mladić izdao 25. juna 1993., i Direktiva br. 6, koju je Karadžić izdao 11. novembra 1993. godine.⁴³²⁰ Prema njegovoj tvrdnji, Direktiva br. 5 i Direktiva br. 6 svjedoče o tome da su VRS zanimale snage bosanskih Muslimana u enklavama, ali nijedna od njih ne sadrži "nijedan dio u kojem je u ciljeve VRS-a uključeno muslimansko stanovništvo".⁴³²¹ Pored toga, Direktiva br. 6, kako tvrdi, pokazuje da Podrinje više nije bilo područje od strateškog značaja.⁴³²²

1516. Tužilaštvo odgovara da dokazi na koje **Miletić** upućuje u prilog svojoj tvrdnji nisu dovoljni da pokažu da je Pretresno vijeće pogriješilo u ocjeni Direktive br. 4.⁴³²³ Kad je riječ o Direktivi br. 5 i Direktivi br. 6, tužilaštvo tvrdi da one obje ukazuju na strateški značaj enklava i da se Direktiva br. 7 izričito poziva na Direktivu br. 6. Naposljetku, tužilaštvo ističe da naređenja i izvještaji VRS-a nastali u periodu poslije uspostavljanja zaštićenih zona, a prije izdavanja Direktive br. 7, pokazuju da je protjerivanje bosanskih Muslimana iz enklava bio dugoročni cilj politike VRS-a.⁴³²⁴

1517. Osvrćući se na pitanje konteksta, Žalbeno vijeće podsjeća na zaključak Pretresnog vijeća da je u Direktivi br. 4 snagama Drinskog korpusa dat sljedeći zadatak: "iznurivati neprijatelja, [n]anositi mu što veće gubitke i prisiliti ga da sa muslimanskim stanovništvom napusti prosto[r] [...] Žepe".⁴³²⁵ Žalbeno vijeće napominje da Direktiva br. 5⁴³²⁶ i Direktiva br. 6,⁴³²⁷ u kojima se, za razliku od Direktive br. 4 i Direktive br. 7, stanovnici enklava, bosanski Muslimani, ne pominju eksplicitno, ipak ukazuju na to da je situacija u enklavama imala veliku važnost za Komandu VRS-a. Na primjer, iz Direktive br. 5 se vidi da je jedan od zadataka Drinskog korpusa bio "preostale muslimanske snage u Goraždu, Žepi i Srebrenici držati u stalnoj blokadi i okruženju".⁴³²⁸ Što se tiče Direktive br. 6, Žalbeno vijeće napominje da je Pretresno vijeće zaključilo da se u spisku

⁴³¹⁹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 90-97, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 764; Miletićeva replika, par. 30, 32-33.

⁴³²⁰ Miletićev žalbeni podnesak, par. 91-94. V. DP P00029, Naređenje Glavnog štaba VRS-a br. 02/5-210, Direktiva op. br. 4, 19. novembar 1992.; DP 5D01201, Naređenje Glavnog štaba VRS-a br. 02/2-479, Direktiva op. br. 5, 25. juni 1993.; DP P03919, Direktiva br. 6 Vrhovne komande RS-a, 11. novembar 1993.

⁴³²¹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 92.

⁴³²² Miletićev žalbeni podnesak, par. 93; Miletićeva replika, par. 30.

⁴³²³ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 45.

⁴³²⁴ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 46.

⁴³²⁵ Prvostepena presuda, par. 91, gdje se poziva na DP P00029, Naređenje Glavnog štaba VRS-a br. 02/5-210, Direktiva op. br. 4, 19. novembar 1992., str. 5.

⁴³²⁶ DP 5D01201, Naređenje Glavnog štaba VRS-a br. 02/2-479, Direktiva op. br. 5, 25. juni 1993.

⁴³²⁷ DP P03919, Direktiva br. 6 Vrhovne komande RS-a, 11. novembar 1993.

⁴³²⁸ DP 5D01201, Naređenje Glavnog štaba VRS-a br. 02/2-479, Direktiva op. br. 5, 25. juni 1993., str. 7.

strategijskih ciljeva rata u tom dokumentu, koji nije konačan,⁴³²⁹ navodi i "proširenje granica RS u njenom severoistočnom delu i čvršće povezivanje sa Srbijom".⁴³³⁰ Pored toga, Žalbeno vijeće napominje da je dio konteksta u kojem je izdata ta direktiva činila i procjena Vrhovne komande RS-a da snage bosanskih Muslimana namjeravaju da se tokom zime 1993. pripreme za "izvođenje širih ofanzivnih dejstava prema teritorijama pod kontrolom VRS, a sve u cilju izlaska na [...] r[ijeku] Drinu (u rejonu Goražda i Srebrenice)".⁴³³¹ U tom kontekstu, Drinskom korpusu je u toj direktivi dat i sljedeći "zadatak": "držati u blokadi neprijateljske snage u enklavama Žepa, Srebrenica i Goražde, stalno im nanositi gubitke i sprečavati komuniciranje".⁴³³²

1518. Žalbeno vijeće napominje da Direktiva br. 5 i Direktiva br. 6 ne pokazuju definitivno da stanovnici, bosanski Muslimani, *nisu bili* obuhvaćeni ciljevima VRS-a u vrijeme njihovog sastavljanja ili u bilo kojem trenutku poslije. Nadalje, zadatak koji je u Direktivi br. 6 dat Drinskom korpusu ne ukazuje na to da u vrijeme njenog izdavanja Podrinje više nije bilo područje od strateškog značaja.

1519. S obzirom na gore navedeno, Žalbeno vijeće konstatuje da **Miletić**, na osnovu Direktive br. 5 i Direktive br. 6, nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao zaključiti da je Direktiva br. 7 u skladu s politikom definisanom u ranijim dokumentima.

1520. Kad je riječ o Kosovčevom iskazu, Žalbeno vijeće napominje da je on u vezi s Direktivom br. 4 izjavio da "[n]ema nikakve logike da se [Direktiva br. 4 i Direktiva br. 7] bilo sa čim povezuju".⁴³³³ U vezi s Direktivom br. 6 Kosovac je smatrao da "[n]ijedan cilj ovdje eksplicitne veze nema sa rekom Drinom".⁴³³⁴ Pretresno vijeće na taj iskaz, koji je u suprotnosti s njegovim zaključkom da Direktiva br. 7 predstavlja nastavak ciljeva definisanih u Direktivi br. 4, nije uputilo u kontekstu tog zaključka.

1521. Međutim, Žalbeno vijeće podsjeća da, ako pretresno vijeće nije uputilo na svjedočenje nekog svjedoka, čak i ako je ono u suprotnosti sa zaključkom pretresnog vijeća, treba pretpostaviti da pretresno vijeće to svjedočenje jeste ocijenilo i odvagulo, ali da je zaključilo da ga ono ne sprečava da izvede dati zaključak.⁴³³⁵ S obzirom na sadržaj Direktive br. 4, Direktive br. 5 i

⁴³²⁹ O tome da spisak "strategijskih ciljeva rata" nabrojanih u Direktivi br. 6 nije konačan svjedoči i činjenica da on počinje riječima "i to". DP P03919, Direktiva br. 6 Vrhovne komande RS-a, 11. novembar 1993., str. 3.

⁴³³⁰ DP P03919, Direktiva br. 6 Vrhovne komande RS-a, 11. novembar 1993., str. 3. V. Prvogostepena presuda, par. 1647.

⁴³³¹ DP P03919, Direktiva br. 6 Vrhovne komande RS-a, 11. novembar 1993., str. 1-2.

⁴³³² DP P03919, Direktiva br. 6 Vrhovne komande RS-a, 11. novembar 1993., str. 5.

⁴³³³ Slobodan Kosovac, T. 29968 (12. januar 2009.).

⁴³³⁴ Slobodan Kosovac, T. 30126 (14. januar 2009.). V. Slobodan Kosovac, T. 30125 (14. januar 2009.).

⁴³³⁵ Drugogostepena presuda u predmetu *Haradinaj i drugi*, par. 129; Drugogostepena presuda u predmetu *Krajišnik*, par. 353; Drugogostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 23.

Direktive br. 6,⁴³³⁶ Žalbeno vijeće zaključuje da **Miletić** nije pokazao da je Pretresno vijeće zanemarilo – a ne naprosto odbacilo – taj dio Kosovčevog iskaza.

1522. Žalbeno vijeće stoga konstatuje da **Miletić** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da je Direktiva br. 7 u skladu s ranijim dokumentima, uključujući Direktivu br. 4.

b. Da li je Direktiva br. 7/1 zamijenila Direktivu br. 7

1523. **Miletić** tvrdi da je Zaključak o Direktivi br. 7/1⁴³³⁷ djelimično zasnovan na zapažanjima Pretresnog vijeća da se u Direktivi br. 7/1 ne kaže da zamjenjuje Direktivu br. 7 i da se ona na nju poziva.⁴³³⁸ U vezi s tim, on tvrdi da je, kao što se vidi iz naređenja op. br. 7,⁴³³⁹ "korpus počeo da izvršava zadatke direktno na osnovu Direktive br. 7" i da je stoga jedino prihvatljivo objašnjenje za to što je VRS izdao sopstvenu direktivu, Direktivu br. 7/1, to da je htio da promijeni zadatke postavljene u Direktivi br. 7.⁴³⁴⁰ **Miletić** na osnovu toga tvrdi da je "sasvim logično" da Mladić prilikom izdavanja Direktive br. 7/1 ne bi izričito naveo da ona zamjenjuje Direktivu br. 7 i da bi se na Direktivu br. 7 pozivao što je više moguće.⁴³⁴¹ Isto tako, da je u Direktivi br. 7/1 zadržana politika definisana u Direktivi br. 7, Karadžić, prema **Miletićevoj** tvrdnji, ne bi u junu 1995. obišao Drinski korpus kako bi komandantu tog korpusa "izdao naređenje u vezi sa Srebrenicom", čime je zapravo zaobišao Glavni štab.⁴³⁴² Naposljetku, **Miletić** tvrdi da naređenje op. br. 7 ne može pružiti "nikakve korisne informacije za ocjenjivanje Direktive br. 7/1", budući da je izdato prije te direktive.⁴³⁴³

1524. Tužilaštvo odgovara da **Miletić** upućuje na dokaze koji su u suprotnosti sa zapažanjima Pretresnog vijeća, ali da nije pokazao da zaključak Pretresnog vijeća nije razuman.⁴³⁴⁴

1525. Žalbeno vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće na primjeren način razmotrilo, i zatim odbacilo, **Miletićevu** teoriju zasnovanu, između ostalog, na svjedočenjima Kosovca i Milovanovića o Mladićevom navodnom neslaganju s dijelovima Direktive br. 7 i njegovom pokušaju da s tim u vezi zaobiđe Karadžića izdavanjem Direktive br. 7/1.⁴³⁴⁵ **Miletić** se ne slaže s tim zaključkom, ali nije pokazao da je Pretresno vijeće u tom pogledu napravilo grešku. U prilog svojoj tvrdnji on

⁴³³⁶ V. gore, par. 1517-1518.

⁴³³⁷ V. gore, par. 1512.

⁴³³⁸ Miletićev žalbeni podnesak, par. 90.

⁴³³⁹ V. gore, par. 1512.

⁴³⁴⁰ Miletićev žalbeni podnesak, par. 95-96. V. žalbeni pretres, AT. 430 (5. decembar 2013.).

⁴³⁴¹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 95.

⁴³⁴² Miletićev žalbeni podnesak, par. 97. V. Miletićeva replika, par. 33.

⁴³⁴³ Miletićeva replika, par. 32. V. Miletićev žalbeni podnesak, par. 96; žalbeni pretres, AT. 430 (5. decembar 2013.).

⁴³⁴⁴ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 47-49.

⁴³⁴⁵ Prvostepena presuda, par. 763-764. V. gore, par. 1512.

iznosi spekulativne i nepotkrijepljene argumente.⁴³⁴⁶ Žalbeno vijeće primjećuje da on nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao doći do zaključka do kojeg je došlo Pretresno vijeće, pogotovo s obzirom na činjenicu da su te dvije direktive postojale istovremeno, pošto se naređenja u vezi s operacijom "Krivaja-95" pozivaju na obje.⁴³⁴⁷

1526. Nadalje, Žalbeno vijeće se ne slaže s **Miletićevim** tumačenjem zaključaka Pretresnog vijeća na koje se on poziva u prilog argumentu da, "ako je u Direktivi br. 7/1 naprosto zadržana [...] politika definisana u Direktivi br. 7, [Karadžić] ne bi morao zaobilaziti Glavni štab i sam izdavati naređenja Drinskom korpusu".⁴³⁴⁸ Pretresno vijeće jeste zaključilo da je Karadžić lično obišao Drinski korpus u junu 1995., otprilike tri mjeseca nakon izdavanja Direktive br. 7/1, i da se tom prilikom sastao s Krstićem, načelnikom štaba Drinskog korpusa. Pretresno vijeće je zaključilo da je Karadžić na tom sastanku pitao Krstića "za koje vrijeme mogu da krenu na Srebrenicu" i da mu je obećao da će "dobiti sve [od municije, goriva i hrane] što zatraži".⁴³⁴⁹ Pretresno vijeće je prihvatilo da je "[b]ilo [...] neobično to što je Karadžić kao vrhovni komandant direktno intervenisao u Korpusu zaobilazeći Glavni štab".⁴³⁵⁰ Međutim, ti zaključci nisu odlučujući za pitanje da li je Direktiva br. 7/1 predstavljala nastavak politike definisane u Direktivi br. 7. U vezi s tim, Žalbeno vijeće ponovo podsjeća da se naređenja u vezi s operacijom "Krivaja-95" pozivaju i na Direktivu br. 7 i na Direktivu br. 7/1.⁴³⁵¹ Shodno tome, Žalbeno vijeće odbacuje **Miletićev** argument kao spekulativan.

c. Zaključak

1527. S obzirom na gore navedeno, Žalbeno vijeće konstatuje da **Miletić** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je zaključilo da je on doprinio UZP-u prisilnog uklanjanja putem izrade Direktive br. 7/1. Žalbeno vijeće stoga odbacuje **Miletićevu** žalbenu podosnovu 3.2 i dio njegove žalbene podosnove 10.2 koji je ovdje razmotren.

(iii) Navodi o greškama u vezi s Miletićevom ulogom u proceduri odobravanja i obavještanja vezanoj za konvoje humanitarne pomoći (podosnova 10.3)

⁴³⁴⁶ V. Miletićev žalbeni podnesak, par. 95-96; Miletićeva replika, par. 32.

⁴³⁴⁷ DP P00107, Naređenje Komande Drinskog korpusa 04/156-2, Zapovest za aktivna borbena dejstva op. br. 1 "Krivaja-95", 2. juli 1995., str. 3; DP 5DP00106, Naređenje Drinskog korpusa br. 01/04-156-1, Pripremno naređenje br. 1, s otkucanim potpisom Milenka Živanovića, 2. juli 1995., str. 1.

⁴³⁴⁸ V. Miletićev žalbeni podnesak, par. 97.

⁴³⁴⁹ Prvostepena presuda, par. 242.

⁴³⁵⁰ Prvostepena presuda, par. 242.

⁴³⁵¹ DP P00107, Naređenje Komande Drinskog korpusa 04/156-2, Zapovest za aktivna borbena dejstva op. br. 1 "Krivaja-95", 2. juli 1995., str. 3; DP 5DP00106, Naređenje Drinskog korpusa br. 01/04-156-1, Pripremno naređenje br. 1, s otkucanim potpisom Milenka Živanovića, 2. juli 1995., str. 1.

1528. Pretresno vijeće je zaključilo da su ustanovljene procedure za odobravanje prolaza kako za konvoje UNPROFOR-a tako i za konvoje humanitarne pomoći uključivale razne civilne i vojne organe i osoblje.⁴³⁵² Procedura u vezi s konvojima obuhvatala je i proceduru odobravanja i proceduru obavještanja (zajedno, procedura odobravanja i obavještanja). Pretresno vijeće je konstatovalo da su se zahtjevi za prolaz konvoja humanitarne pomoći – za razliku od zahtjeva za prolaz konvoja UNPROFOR-a – podnosili raznim koordinacionim tijelima, ali je uprkos tome zaključilo da je VRS ipak uticao na konačnu odluku o odobravanju tih konvoja.⁴³⁵³ Prema zaključku Pretresnog vijeća, pošto bi Milovanović ili Mladić dali odobrenje, Glavni štab bi slao obavještenje relevantnim potčinjenim jedinicama.⁴³⁵⁴ Bez takvog obavještenja iz Glavnog štaba, konvojima nije dopušteno da prođu.⁴³⁵⁵ Što se tiče **Miletićeve** uloge u tome, Pretresno vijeće je zaključilo da je "[u] Milovanovićevom odsustvu ta obavještenja [...] potpisivao **Miletić**".⁴³⁵⁶ Pretresno vijeće je napomenulo da je, od 11 takvih obavještenja u spisu koja su poslata poslije 28. aprila 1995., sedam potpisao **Miletić**.⁴³⁵⁷ Oslanjajući se, između ostalog, na potonji zaključak, Pretresno vijeće je zaključilo da je **Miletić** bio jedna od ovlaštenih osoba koje su imale ulogu u proceduri odobravanja i obavještanja u vezi s konvojima (i konvojima humanitarne pomoći i konvojima UNPROFOR-a) (dalje u tekstu: Zaključak o proceduri u vezi s konvojima).⁴³⁵⁸

1529. **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku kada je zaključilo da je on putem svoje uloge u "procesu odobravanja konvoja" doprinio UZP-u prisilnog uklanjanja.⁴³⁵⁹ Prema njegovoj tvrdnji, zaključak Pretresnog vijeća da je on "imao ovlaštenja" u tom procesu nije donesen van razumne sumnje.⁴³⁶⁰ **Miletić** u vezi s tim ističe da Pretresno vijeće nije moglo utvrditi kakvu je tačno ulogu VRS imao u procesu odobravanja konvoja humanitarne pomoći⁴³⁶¹ i da ne postoje dokazi koji ukazuju na to da je on učestvovao u tom procesu.⁴³⁶² On priznaje da je potpisao određeni broj obavještenja vezanih za konvoje humanitarne pomoći, ali tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno zaključilo da je "potpisao" sedam od 11 takvih obavještenja koja su uvrštena u spis.⁴³⁶³

1530. Tužilaštvo odgovara da **Miletić** iskrivljeno prikazuje zaključke Pretresnog vijeća i da je Vijeće, iako nije moglo donijeti zaključke o svim aspektima procesa vezanog za konvoje

⁴³⁵² Prvostepena presuda, par. 1709, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, poglavlje III, odjeljci C.4.(a)-(c).

⁴³⁵³ Prvostepena presuda, par. 1658. V. takođe Prvostepena presuda, par. 221.

⁴³⁵⁴ Prvostepena presuda, par. 222, 1659.

⁴³⁵⁵ Prvostepena presuda, par. 222.

⁴³⁵⁶ Prvostepena presuda, par. 1659. V. Prvostepena presuda, par. 222.

⁴³⁵⁷ Prvostepena presuda, par. 1660.

⁴³⁵⁸ Prvostepena presuda, par. 1709.

⁴³⁵⁹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 279 (gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1709), 282.

⁴³⁶⁰ Miletićev žalbeni podnesak, par. 279-280. V. Miletićev žalbeni podnesak, par. 284; žalbeni pretres, AT. 441 (5. decembar 2013.).

⁴³⁶¹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 280, 282. V. žalbeni pretres, AT. 441 (5. decembar 2013.).

⁴³⁶² Miletićev žalbeni podnesak, par. 280.

⁴³⁶³ Miletićev žalbeni podnesak, par. 281. V. takođe Miletićeva replika, par. 98.

humanitarne pomoći, ipak konstatovalo da postoje dovoljni dokazi za izvođenje zaključaka o ulozi VRS-a i **Miletića** u tom procesu.⁴³⁶⁴ Tužilaštvo nadalje tvrdi da **Miletić** nije pokazao da zaključak Pretresnog vijeća da je on "potpisao" sedam obavještenja vezanih za konvoje humanitarne pomoći nije razuman.⁴³⁶⁵

1531. Žalbeno vijeće na početku primjećuje da **Miletić** ponekad koristi uopšten izraz "proces odobravanja konvoja" i da ne precizira da li se njegovi argumenti tiču zaključaka Pretresnog vijeća o njegovoj ulozi u procesu vezanom za konvoje UNPROFOR-a ili onom vezanom za konvoje humanitarne pomoći, ili na oba procesa.⁴³⁶⁶ Međutim, kada se **Miletićeva** žalbena podosnova čita kao cjelina, jasno je da se njegovi argumenti odnose samo na zaključke Pretresnog vijeća o njegovoj ulozi u vezi s konvojima humanitarne pomoći.

1532. Što se tiče **Miletićevog** argumenta u kojem, upućujući na Zaključak o proceduri u vezi s konvojima,⁴³⁶⁷ kaže da ne postoje dokazi koji ukazuju na to da je imao ovlaštenja u "procesu odobravanja" vezanom za konvoje humanitarne pomoći, on izgleda smatra da je Pretresno vijeće zaključilo da je on imao ulogu u proceduri odobravanja vezanoj za konvoje humanitarne pomoći. Mada je Zaključak o proceduri u vezi s konvojima mogao biti formulisan preciznije, kako je ranije opisano,⁴³⁶⁸ Žalbeno vijeće je mišljenja da Pretresno vijeće nije zaključilo da se uloga koju je **Miletić** imao u proceduri odobravanja posebno tiče konvoja humanitarne pomoći. **Miletićev** argument je stoga neodrživ.

1533. Kad je riječ o **Miletićevom** argumentu da je Pretresno vijeće prilikom donošenja zaključaka o njegovom učešću u proceduri obavještavanja vezanoj za konvoje humanitarne pomoći pogriješilo u sedam slučajeva u kojima je zaključilo da je on "potpisao" obavještenja, Žalbeno vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće tri takva obavještenja opisalo kao dokumente "s [...] potpisom" **Miletića**,⁴³⁶⁹ a preostala četiri kao dokumente "s otkucanim [...] potpisom" **Miletića**.⁴³⁷⁰ Nadalje,

⁴³⁶⁴ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 191; žalbeni pretres, AT. 469-470 (5. decembar 2013.).

⁴³⁶⁵ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 193.

⁴³⁶⁶ U okviru ove žalbene podosnove, **Miletić** kaže da Pretresno vijeće nije konkretno navelo kakvu je on ulogu imao u "procesu odobravanja konvoja". Nakon toga, **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće zaključilo da je on imao ovlaštenja u "procesu odobravanja konvoja". Miletićev žalbeni podnesak, par. 279. On zatim upućuje na zaključke Pretresnog vijeća u vezi s "procesom odobravanja konvoja humanitarne pomoći". Miletićev žalbeni podnesak, par. 280, 282. U zaključnim napomenama, on potom govori o navodnom propustu Pretresnog vijeća da konkretno navede njegovu ulogu u "procesu odobravanja konvoja humanitarne pomoći". Miletićev žalbeni podnesak, par. 282.

⁴³⁶⁷ Prvostepena presuda, par. 1709.

⁴³⁶⁸ V. gore, par. 1528; Prvostepena presuda, par. 216-224, 1709.

⁴³⁶⁹ Prvostepena presuda, fusnota 5079, gdje se upućuje na DP P04062, Obavještenje Glavnog štaba VRS-a u vezi s odobrenjem konvoja humanitarne pomoći upućeno Drinskom korpusu, s Miletićevim potpisom, 30. juni 1995., DP P02570, Obavještenje Glavnog štaba VRS-a u vezi s kretanjem MKCK-a i UNHCR-a upućeno raznim vojnim postama, s Miletićevim potpisom, 18. juli 1995., DP P02661a, Obavještenje Glavnog štaba VRS-a upućeno Istočnobosanskom korpusu, Drinskom korpusu, Sarajevsko-romanijskom korpusu i Hercegovačkom korpusu, s Miletićevim potpisom, 26. juli 1995. U vezi s DP P04062, v. takođe Prvostepena presuda, fusnota 651, gdje Pretresno vijeće taj dokazni predmet navodi kao dokument "s [...] potpisom" **Miletića**.

Žalbeno vijeće primjećuje da na svih sedam obavještenja stoji "otkucani potpis" **Miletića** kao osobe koja "zastupa načelnika štaba". Iako Pretresno vijeće nije bilo sasvim precizno u opisivanju oblika potpisa na tim obavještenjima, **Miletić** nije potkrijepio svoj argument da je pomenuta razlika na bilo koji način relevantna za njegovo "učesće u odobravanju konvoja".⁴³⁷¹ Iz tog razloga, Žalbeno vijeće odbacuje taj aspekt njegovog argumenta.

1534. S obzirom na gore navedeno, Žalbeno vijeće zaključuje da **Miletić** nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao zaključiti da je on bio jedna od ovlaštenih osoba koje su imale ulogu u proceduri odobravanja i obavještanja u vezi s konvojima i da je to predstavljalo doprinos UZP-u prisilnog uklanjanja. Žalbeno vijeće stoga odbacuje podosnovu 10.3 **Miletićeve** žalbe.

(iv) Navodi o greškama u vezi s Miletićevim učesćem u proceduri odobravanja i obavještanja vezanoj za konvoje UNPROFOR-a (podosnova 10.5)

1535. Pretresno vijeće je zaključilo da su 1995. zahtjevi za prolaz konvoja UNPROFOR-a upućivani VRS-u i da su o njima "obično odlučivali" Mladić ili Milovanović, koji bi "upisivali 'da' ili 'ne' na vrhu stranice originalnog dokumenta, kao i svoje inicijale, i tako naznačavali da li ga prihvataju ili odbijaju".⁴³⁷² Tolimir, **Miletić**, Gvero i Miloš Đurđić⁴³⁷³ povremeno su takođe "parafirali zahtjeve".⁴³⁷⁴ U prilog potonjem zaključku Pretresno vijeće je uputilo na stipulaciju između **Miletića** i tužilaštva u kojoj se, između ostalog, kaže da su, "[o]d ukupno 1.413 nađenih parafa na zahtjevima za konvoje UNPROFOR-a, [...] 82 pripadala Radivoju **Miletiću** (50 odobrenja i 32 odbijanja)".⁴³⁷⁵ Naposljetku, kada je razmatralo pitanje **Miletićevog** doprinosa UZP-u prisilnog uklanjanja putem učesća u ograničavanju dostave humanitarne pomoći i popune zaliha UNPROFOR-a, Pretresno vijeće je podsjetilo da je "**Miletić** nekoliko dana u aprilu parafirao zahtjeve UNPROFOR-a za konvoje, *obilježavajući ih kao odobrene ili odbijene*".⁴³⁷⁶

⁴³⁷⁰ Prvostepena presuda, fusnota 5079, gdje se upućuje na DP P02714, Obavještenje Glavnog štaba VRS-a u vezi s konvojima UNHCR-a, s otkucanim Miletićevim potpisom, 2. juni 1995., DP 5D01429, Obavještenje Glavnog štaba VRS-a upućeno Drinskom korpusu i Istočnobosanskom korpusu u vezi s konvojima humanitarne pomoći, s otkucanim Miletićevim potpisom, 12. juni 1995., DP P02717, Obavještenje Glavnog štaba VRS-a u vezi s konvojima humanitarne pomoći upućeno Drinskom korpusu, s otkucanim Miletićevim potpisom, 12. juni 1995., DP P02551, Obavještenje Glavnog štaba VRS-a u vezi s kretanjem civilnih posmatrača UN-a upućeno Vojnoj pošti 7111, s otkucanim Miletićevim potpisom, 29. juni 1995.

⁴³⁷¹ Miletićeva replika, par. 98.

⁴³⁷² Prvostepena presuda, par. 216, 1656.

⁴³⁷³ Pukovnik VRS-a Đurđić bio je član Državnog komiteta za saradnju s Ujedinjenim nacijama i međunarodnim humanitarnim organizacijama zadužen za koordinaciju odnosa Komiteta s Ministarstvom odbrane i Glavnim štabom VRS-a. Prvostepena presuda, par. 220.

⁴³⁷⁴ Prvostepena presuda, par. 216. V. takođe Prvostepena presuda, par. 1656-1657.

⁴³⁷⁵ DP 5D01447, Stipulacije u vezi s dokumentima koji se odnose na konvoje, 2. juni 2009., par. 3(b) i Dodatak, tabele 1, 3. V. Prvostepena presuda, par. 216 i fusnota 628, par. 1657 i fusnota 5069.

⁴³⁷⁶ Prvostepena presuda, par. 1708 (naglasak dodat).

1536. Osim obavještenja koja je slao UNPROFOR-u, Glavni štab je slao obavještenja potčinjenim jedinicama kojima ih je informisao o odlukama o zahtjevima u vezi s konvojima UNPROFOR-a i bez takvih obavještenja konvojima nije dopušteno da prođu.⁴³⁷⁷ Pretresno vijeće je zaključilo da je u Milovanovićevom odsustvu **Miletić** stavljao svoj (otkucani) potpis na ta obavještenja.⁴³⁷⁸ Pretresno vijeće je takođe napomenulo da je **Miletić** potpisao svih šest takvih obavještenja koja su poslata poslije aprila 1995. godine.⁴³⁷⁹

1537. **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da je on putem svog učešća u proceduri odobravanja i obavještanja u vezi s konvojima UNPROFOR-a doprinio UZP-u prisilnog uklanjanja.⁴³⁸⁰ Prema njegovoj tvrdnji, Pretresno vijeće je svoje zaključke zasnovalo na prisustvu njegovog parafa na raznim zahtjevima vezanim za konvoje UNPROFOR-a i na činjenici da je on "potpisao" razna obavještenja upućena potčinjenim jedinicama.⁴³⁸¹ Kad je riječ o zahtjevima u vezi s konvojima UNPROFOR-a koje je on parafirao, **Miletić** tvrdi da Pretresno vijeće nije utvrdilo ko je donio odluku da se ti zahtjevi odobre ili odbiju i da on nije bio ovlašten da to učini.⁴³⁸² **Miletić** tvrdi da je njegovo učešće u "procesu vezanom za konvoje" bilo tehničke prirode i ograničeno na slanje obavještenja potrebnih za prolaz odobrenih konvoja i da se njegovi postupci nisu negativno odražavali na prolaz konvoja, već im je jedina svrha bila da se konvojima omogući prolaz.⁴³⁸³ On takođe tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno zaključilo da je on "potpisao" šest obavještenja potčinjenim jedinicama poslije aprila 1995., pošto na njima samo "stoji njegovo ime".⁴³⁸⁴

1538. Tužilaštvo odgovara da je Pretresno vijeće detaljno razmotrilo proceduru vezanu za konvoje UNPROFOR-a i da je postupilo razumno kad je zaključilo da **Miletićevo** učešće u proceduri odobravanja i obavještanja i činjenica je ta procedura korištena za stvaranje uslova potrebnih za prisilno premještanje predstavljaju doprinos UZP-u prisilnog uklanjanja.⁴³⁸⁵

⁴³⁷⁷ Prvostepena presuda, par. 217. V. Prvostepena presuda, par. 216, 1659.

⁴³⁷⁸ Prvostepena presuda, par. 217.

⁴³⁷⁹ Prvostepena presuda, par. 1660.

⁴³⁸⁰ Miletićev žalbeni podnesak, par. 287, 292.

⁴³⁸¹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 287.

⁴³⁸² Miletićev žalbeni podnesak, par. 288. V. Miletićev žalbeni podnesak, par. 284.

⁴³⁸³ Miletićev žalbeni podnesak, par. 290-291.

⁴³⁸⁴ Miletićev žalbeni podnesak, par. 289. V. Miletićeva replika, par. 98.

⁴³⁸⁵ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 190, 192-194; žalbeni pretres, AT. 469-470 (5. decembar 2013.). V. žalbeni pretres, AT. 471 (5. decembar 2013.).

a. Miletićeva uloga u proceduri odobravanja u vezi s konvojima UNPROFOR-ai. Da li je zaključeno da je Miletić postupao kao donosilac odluka

1539. Podsjećajući na zaključke Pretresnog vijeća u kojima se opisuje **Miletićeva** uloga u proceduri "odobravanja" vezanoj za konvoje UNPROFOR-a,⁴³⁸⁶ Žalbeno vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće na početku napravilo jezičku razliku kad je za Mladića i Milovanovića reklo da su "odlučivali" o zahtjevima, "naznačava[jući] da li [ih] prihvataju ili odbijaju", a za **Miletića** da je zahtjeve "parafira[o]".⁴³⁸⁷ Međutim, Vijeće je kasnije zaključilo da je **Miletić** "parafirao" zahtjeve "obilježavajući ih kao odobrene ili odbijene".⁴³⁸⁸ Žalbeno vijeće napominje da formulacija "obilježavajući ih kao odobrene ili odbijene", kada se čita sama za sebe, naprosto znači da je *neko* odobrio ili odbio zahtjev. Ta formulacija ne pokazuje nužno da je **Miletić** bio taj koji je odobrio ili odbio dati zahtjev. Međutim, čitanje te formulacije u kontekstu, ako se ima u vidu da je Pretresno vijeće istim riječima opisalo značaj Mladićevog ili Milovanovićevog parafa,⁴³⁸⁹ upućuje na to da nju treba tumačiti u smislu da je **Miletić** u procesu odobravanja ili odbijanja zahtjeva vezanih za konvoje UNPROFOR-a postupao kao donosilac odluka. Na osnovu toga, Žalbeno vijeće smatra da je Pretresno vijeće zaključilo da je, kad je na zahtjevima u vezi s konvojima UNPROFOR-a bio **Miletićev** paraf, to značilo da je on bio taj koji je donio dotičnu odluku.

ii. Da li je Pretresno vijeće zanemarilo dokaze

1540. Kada tvrdi da on nije bio ovlašten da odobrava ili odbija zahtjeve u vezi s konvojima UNPROFOR-a, **Miletić** osporava dokaznu osnovu tog zaključka.⁴³⁹⁰ U vezi s tim, **Miletić** Žalbenom vijeću skreće pažnju na dijelove iskaza svjedoka odbrane Kralja i Obradovića i svjedoka tužilaštva generala Nicolaija, načelnika štaba UNPROFOR-a, kao i na presretnute razgovore od 12. avgusta 1995. i 4. avgusta 1995. godine.⁴³⁹¹ **Miletić** upućuje na dio Kraljevog iskaza gdje on kaže da "general Miletić nikad nije upoznavan niti je učestvovao u donošenju odluka da se razmatra prolaz konvoja sa generalom Milovanovićem ili generalom Mladićem".⁴³⁹² **Miletić** upućuje na iskaz Nicolaija, koji je rekao da mu je za osobu za kontakt u VRS-u dodijeljen Milovanović i da bi, kad njega nije bilo, kontaktirao Mladića, Tolimira ili Gveru.⁴³⁹³ U presretnutom razgovoru od 12. avgusta 1995. Nicolai je pitao **Miletića** da li se "u principu" slaže da se dozvoli prolaz transportnim avionima UNHCR-a i transportnim helikopterima. **Miletić** je

⁴³⁸⁶ V. gore, par. 1535.

⁴³⁸⁷ V. gore, par. 1535.

⁴³⁸⁸ Prvostepena presuda, par. 1708.

⁴³⁸⁹ V. gore, par. 1535.

⁴³⁹⁰ V. gore, par. 1537.

⁴³⁹¹ Miletićev žalbeni podnesak, fusnote 605-606.

⁴³⁹² Slavko Kralj, T(f), 29260-29261 (4. decembar 2008.). V. Miletićev žalbeni podnesak, fusnota 605.

odgovorio: "Znate šta, ja ću da se konsultujem sa svojim pretpostavljenima, pa ću vam javiti. [...] Ja mislim da tu neće biti problema, ali ipak moram da se konsultujem, pa ću vam ja po našem ovom za vezu javiti."⁴³⁹⁴ Kada je Obradoviću prilikom svjedočenja postavljeno pitanje da li taj presretnuti razgovor ukazuje na to da je **Miletić** imao "ovlašćenja donošenja odluke", on je rekao da se "[i]z razgovora [...] vidi da general Miletić ne može odgovoriti na zahtjev načelnika štaba UNPROFOR-a".⁴³⁹⁵ Naposljetku, u presretnutom razgovoru o zatraženoj medicinskoj evakuaciji jednog pacijenta koji je **Miletić** 4. avgusta 1995. vodio s pukovnikom UN-a Quapeom **Miletić** je pomenuo jedan raniji slučaj u kojem je maršruta evakuacije promijenjena bez njegovog odobrenja.⁴³⁹⁶ Nakon toga je rekao: "I ne želim da uopšte više preuzimam odgovornost na sebe, jer sam i tada to na ličnu odgovornost odobrio, ne na saglasnost mog komandanta."⁴³⁹⁷

1541. Žalbeno vijeće podsjeća da se polazi od pretpostavke da je pretresno vijeće ocijenilo sve dokaze koji su mu predočeni, osim ako ne postoje naznake da je pretresno vijeće potpuno zanemarilo neki konkretan dokaz.⁴³⁹⁸ Među referencama u fusnotama Pretresno vijeće je navelo Kraljev iskaz na koji **Miletić** upućuje i koji se očigledno kosi sa zaključkom da je, kad je na zahtjevima u vezi s konvojima UNPROFOR-a bio **Miletićev** paraf, to značilo da je on bio taj koji je donio odluku da se oni odobre ili odbiju.⁴³⁹⁹ Prema tome, jasno je da je Pretresno vijeće uzelo u obzir taj dio Kraljevog iskaza o tom pitanju, ali da ga je odbacilo. S tim u vezi, Žalbeno vijeće podsjeća da pretresno vijeće ima diskreciono ovlaštenje da ocijeni da li je svjedočenje nekog svjedoka, uzeto u cjelini, pouzdano i vjerodostojno, te da prihvati ili odbaci njegove bitne elemente.⁴⁴⁰⁰

1542. Što se tiče Nicolaijevog iskaza,⁴⁴⁰¹ očigledno je da Pretresno vijeće te dokaze jeste razmotrilo jer je, dijelom i na osnovu njegovog iskaza, zaključilo da, "[k]ad bi Milovanović bio odsutan, načelnik štaba UNPROFOR-a general Nicolai nije komunicirao s **Miletićem** nego s

⁴³⁹³ Cornelis Nicolai, T(F). 18448 (29. novembar 2007.). V. Miletićev žalbeni podnesak, fusnota 606.

⁴³⁹⁴ DP 5D01281, Presretnuti razgovor Miletića i Nicolaia, 12. avgust 1995., 11:47 sati. V. Miletićev žalbeni podnesak, fusnota 605.

⁴³⁹⁵ Ljubomir Obradović, T(F). 28294 (17. novembar 2008.). V. Miletićev žalbeni podnesak, fusnota 605.

⁴³⁹⁶ DP P01401a, Presretnuti razgovor Miletića i pukovnika UN-a Quapea, 4. avgust 1995., 11:20 sati. V. Miletićev žalbeni podnesak, fusnota 605.

⁴³⁹⁷ DP P01401a, Presretnuti razgovor Miletića i pukovnika UN-a Quapea, 4. avgust 1995., 11:20 sati. V. Miletićev žalbeni podnesak, fusnota 605.

⁴³⁹⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, fusnota 2527; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, fusnote 3289, 4205; Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 23.

⁴³⁹⁹ Prvostepena presuda, fusnote 623, 630, 632, 5068, gdje se upućuje, između ostalog, na: Slavko Kralj, T. 29260 (4. decembar 2008.).

⁴⁴⁰⁰ V. Drugostepena presuda u predmetu *Munyakazi*, par. 51; Drugostepena presuda u predmetu *Hategekimana*, par. 282; Drugostepena presuda u predmetu *Bagosora i drugi*, par. 253. V. takođe gore, par. 137.

⁴⁴⁰¹ V. gore, par. 1540.

drugim članovima Glavnog štaba".⁴⁴⁰² Budući da se Nicolaijevo svjedočenje na koje **Miletić** upućuje ne kosi nužno sa zaključcima Pretresnog vijeća, Žalbeno vijeće smatra neuvjerljivim njegov argument da je on zanemaren. Isto tako, kad je riječ o Obradovićevom svjedočenju o presretnutom razgovoru od 12. avgusta 1995.,⁴⁴⁰³ Žalbeno vijeće napominje da je Pretresno vijeće uputilo na iskaz tog svjedoka⁴⁴⁰⁴ i **Miletić** nije pokazao da je Obradovićev iskaz zanemaren. Što se tiče presretnutog razgovora od 4. avgusta 1995.,⁴⁴⁰⁵ Pretresno vijeće nije uputilo na taj dokazni predmet, ali to ne znači nužno da ga je zanemarilo,⁴⁴⁰⁶ posebno zato što taj dokaz pokazuje da je **Miletić** barem u jednoj prilici prije 4. avgusta 1995. postupao u ulozi donosioca odluka i, prema tome, govori u prilog zaključku Pretresnog vijeća.

1543. Na osnovu gore navedenog, Žalbeno vijeće konstatuje da **Miletić** nije pokazao da je Pretresno vijeće zanemarilo dokaze prilikom donošenja zaključka da je, kad je na zahtjevima u vezi s konvojima UNPROFOR-a bio njegov paraf, to značilo da je on bio taj koji je donio odluku da se oni odobre ili odbiju. Shodno tome, Žalbeno vijeće odbacuje taj aspekt njegovog argumenta.

b. Miletićeva uloga u proceduri obavještanja u vezi s konvojima UNPROFOR-a

i. Da li je Miletić imao tehničku ulogu odnosno ulogu olakšavanja procesa

1544. Žalbeno vijeće sada prelazi na **Miletićev** argument da je njegova uloga u "procesu vezanom za konvoje" bila ograničena na tehnički aspekt slanja obavještenja, koji se nije negativno odražavao na prolaz konvoja pošto je odluka o odobravanju ili odbijanju već bila donesena. S tim u vezi, Žalbeno vijeće podsjeća da je jedan od uslova za donošenje osuđujuće presude na osnovu učešća u UZP-u taj da presuditelj o činjenicama mora van razumne sumnje dokazati da je optuženi doprinio ostvarenju zajedničkog zločinačkog cilja.⁴⁴⁰⁷ Činjenica da je neko postupanje "tehničke prirode" sama za sebe ne isključuje mogućnost da to postupanje predstavlja doprinos UZP-u.

1545. Što se tiče njegove tvrdnje da se njegovo postupanje vezano za to "nije negativno odražavalo na prolaz" konvoja i da je u stvari "olakšavalo prolaz odobrenih konvoja",⁴⁴⁰⁸ Žalbeno

⁴⁴⁰² Prvostepena presuda, par. 1642 i fusnota 5027, gdje se upućuje na: Cornelis Nicolai, T. 18448 (29. novembar 2007.).

⁴⁴⁰³ V. gore, par. 1540.

⁴⁴⁰⁴ V. Prvostepena presuda, fusnota 5029, gdje se upućuje na: Ljubomir Obradović, T(F), 28294 (17. novembar 2008.), DP 5D01281, Presretnuti razgovor Miletića i Nicolaia, 12. avgust 1995., 11:47 sati.

⁴⁴⁰⁵ V. gore, par. 1540.

⁴⁴⁰⁶ V. gore, fusnota 4398.

⁴⁴⁰⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Gotovina i Markač*, par. 89 i izvori na koje se tamo poziva.

⁴⁴⁰⁸ Miletićev žalbeni podnesak, par. 290-291.

vijeće podsjeća da je Pretresno vijeće zaključilo da su obavještenja u vezi s konvojima UNPROFOR-a bila jedna od komponenata procesa regulisanja pristupa enklavama u humanitarne svrhe.⁴⁴⁰⁹ Iz tog razloga, čak i da se obavještenja sama za sebe nisu negativno odražavala na prolaz već odobrenih konvoja, ona su činila komponentu regulativnog aparata Glavnog štaba koji je služio ostvarivanju zločinačkog cilja prisilnog uklanjanja bosanskih Muslimana iz enklava. S obzirom na to, Žalbeno vijeće smatra da **Miletić** nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao zaključiti da je njegovo učešće u toj komponenti aparata predstavljalo doprinos UZP-u prisilnog uklanjanja.⁴⁴¹⁰ Shodno tome, Žalbeno vijeće odbacuje taj aspekt njegovog argumenta.

ii. Da li je Miletić "potpisao" šest obavještenja

1546. Što se tiče šest obavještenja potčinjenim jedinicama u vezi s konvojima UNPROFOR-a koja su sastavljena poslije aprila 1995. i za koja je Pretresno vijeće zaključilo da ih je "potpisao" **Miletić**, Žalbeno vijeće primjećuje da je **Miletić** samo jedno od njih šest svojeručno potpisao kao osoba koja "zastupa n[áčelnika] š[taba]".⁴⁴¹¹ Na ostalih pet stoji otkucani potpis **Miletića** kao osobe koja "zastupa načelnika štaba".⁴⁴¹² Iako Pretresno vijeće nije bilo najpreciznije u opisivanju oblika potpisa na tih pet obavještenja, Žalbeno vijeće smatra da **Miletić** nije potkrijepio svoj argument da pomenuta razlika na bilo koji način utiče na zaključke Pretresnog vijeća o njegovom "učešću u odobravanju konvoja".⁴⁴¹³ Iz tog razloga, Žalbeno vijeće odbacuje taj aspekt njegovog argumenta.

c. Zaključak

1547. S obzirom na gore navedeno, Žalbeno vijeće zaključuje da **Miletić** nije pokazao grešku u zaključcima Pretresnog vijeća o njegovoj ulozi u proceduri "odobravanja" i "obavješćavanja" koja se primjenjivala kod zahtjeva vezanih za konvoje UNPROFOR-a. Shodno tome, Žalbeno vijeće odbacuje podosnovu 10.5 **Miletićeve** žalbe.

⁴⁴⁰⁹ Prvostepena presuda, par. 216-218.

⁴⁴¹⁰ Prvostepena presuda, par. 1709-1710.

⁴⁴¹¹ DP P02497, Obavještenje Glavnog štaba VRS-a u vezi s konvojima UNPROFOR-a za Žepu, Goražde i Srebrenicu upućeno raznim brigadama, s Miletićevim potpisom, 18. juni 1995.

⁴⁴¹² DP P02554, Obavještenje Glavnog [štaba] VRS-a u vezi s konvojima UNPROFOR-a upućeno Sarajevsko-romanijskom korpusu i Drinskom korpusu, s otkucanim Miletićevim potpisom, 1. juli 1995.; DP P02556, Obavještenje Glavnog štaba VRS-a u vezi s konvojima UNPROFOR-a upućeno Drinskom korpusu, s otkucanim Miletićevim potpisom, 3. juli 1995.; DP P02558, Obavještenje Glavnog štaba VRS-a u vezi s konvojima UNPROFOR-a upućeno vojnim poštama 7598 i 7111, s otkucanim Miletićevim potpisom, 5. juli 1995.; DP P02565, Obavještenje Glavnog štaba VRS-a u vezi s konvojima UNPROFOR-a upućeno Vojnoj pošti 7111, s otkucanim Miletićevim potpisom, 12. juli 1995.; DP P02586, Obavještenje Glavnog štaba VRS-a upućeno Vojnoj pošti 7111 u vezi s odobrenim kretanjem osoblja UNPROFOR-a, s otkucanim Miletićevim potpisom, 27. juli 1995.

⁴⁴¹³ Miletićeva replika, par. 98.

(v) Da li je Miletić svjesno provodio uputstva iz Direktive br. 7 o ograničenjima u vezi s konvojima (podosnova 10.4 i podosnova 10.5, djelimično)

1548. Pretresno vijeće je zaključilo da je **Miletić** putem svog učešća u proceduri odobravanja i obavještavanja u vezi s konvojima provodio uputstva iz Direktive br. 7 vezana za konvoje humanitarne pomoći i konvoje UNPROFOR-a, potpuno svjestan opšteg cilja tih ograničenja.⁴⁴¹⁴

1549. **Miletić** tvrdi da Pretresno vijeće nije utvrdilo da je on znao da je ijedno od uputstava koje je dobio u vezi s konvojima bilo zasnovano na Direktivi br. 7.⁴⁴¹⁵ S tim u vezi, on tvrdi da nije znao za krajnji cilj ograničenja u vezi s konvojima, pošto: (1) nakon izdavanja Direktive br. 7 ograničenja u vezi s konvojima nisu pooštrena niti je došlo do promjene u proceduri vezanoj za konvoje; (2) on nije bio član užeg kruga Komande Glavnog štaba koji je bio upoznat s ciljevima i strategijama VRS-a niti član kruga ljudi koji su učestvovali u odlučivanju; i (3) konvoji nisu spadali u djelokrug "poslova" Uprave za operativno-nastavne poslove.⁴⁴¹⁶

1550. Tužilaštvo odgovara da su zaključci Pretresnog vijeća o tome razumni jer je **Miletić** sa zločinačkim planom bio u potpunosti upoznat od trenutka kad je on skovan.⁴⁴¹⁷

1551. Žalbeno vijeće podsjeća da je, prema zaključku Pretresnog vijeća, **Miletić** izradio Direktivu br. 7 i da je bio dobro upoznat s njenom konačnom verzijom, uključujući dio u kojem se iznosi zločinački cilj prisilnog uklanjanja bosanskih Muslimana iz enklava.⁴⁴¹⁸ U skladu s tim ciljem, u Direktivi br. 7 se daje sljedeće uputstvo:

Preko nadležnih državnih i vojnih organa, zaduženih za rad sa UNPROFOR-om i humanitarnim organizacijama, planskim i nenametljivim restriktivnim odobravanjem zahteva, smanjiti i ograničiti logističku podršku snaga UNPROFOR-a u enklavama i dotur materijalnih sredstava muslimanskom življu, i učiniti ih ovisnim od naše dobre volje [...].⁴⁴¹⁹

Pretresno vijeće je zaključilo da je VRS ostvarivao taj cilj.⁴⁴²⁰ Kad je riječ o **Miletićevom** učešću u proceduri odobravanja i obavještavanja u vezi s konvojima, Pretresno vijeće je zaključilo da je on ponekad parafirao zahtjeve za odobravanje prolaza konvoja UNPROFOR-a i potpisivao relevantna

⁴⁴¹⁴ Prvostepena presuda, par. 1709.

⁴⁴¹⁵ Miletićev žalbeni podnesak, par. 285, 291.

⁴⁴¹⁶ Miletićev žalbeni podnesak, par. 285; Miletićeva replika, par. 99.

⁴⁴¹⁷ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 195. V. žalbeni pretres, AT. 469-470 (5. decembar 2013.).

⁴⁴¹⁸ Prvostepena presuda, par. 1652-1653, 1704-1705.

⁴⁴¹⁹ DP P00005, Direktiva br. 7 Vrhovne komande RS-a, 8. mart 1995., str. 14.

⁴⁴²⁰ Prvostepena presuda, par. 767, 1707.

obavještenja koja su se slala UNPROFOR-u i potčinjenim jedinicama i da je u Milovanovićevom odsustvu potpisivao obavještenja u vezi s konvojima humanitarne pomoći.⁴⁴²¹

1552. Žalbeno vijeće je u svojoj analizi vezanoj za podosnovu 5.8 **Miletićeve** žalbe razmotrilo i odbacilo argument da je zaključak da je on svjesno provodio uputstva iz Direktive br. 7 arbitraran zato što Pretresno vijeće nije utvrdilo da su ograničenja u vezi s konvojima poštrena nakon izdavanja Direktive br. 7.⁴⁴²² S tim u vezi, Žalbeno vijeće napominje da je Pretresno vijeće zaključilo da je najkasnije u junu 1995. došlo do osjetnog pada u dostavi humanitarne pomoći, uslijed čega je humanitarna situacija u enklavama postala veoma teška.⁴⁴²³ Žalbeno vijeće smatra da **Miletić** nije razradio tvrdnju koja se tiče relevantnosti zaključka Pretresnog vijeća da je nakon izdavanja Direktive br. 7 došlo do promjene u proceduri odgovaranja na zahtjeve za prolaz konvoja. Žalbeno vijeće stoga odbacuje taj dio njegovog argumenta.

1553. Naposljetku, Žalbeno vijeće prima k znanju druga dva faktora koja, prema Miletićevoj tvrdnji, Pretresno vijeće nije utvrdilo i uzelo u obzir prilikom donošenja zaključka da je on svjesno provodio uputstva iz Direktive br. 7.⁴⁴²⁴ Imajući u vidu zaključak Pretresnog vijeća da je **Miletić** iz prve ruke znao za zločinački cilj iz Direktive br. 7 i zaključak da je igrao neposrednu ulogu u proceduri odobravanja i obavještavanja u vezi s konvojima,⁴⁴²⁵ Žalbeno vijeće smatra da **Miletić** nije pokazao kako bi te činjenice, da su utvrđene, dovele u pitanje zaključak Pretresnog vijeća da je on *svjesno* provodio uputstva iz Direktive br. 7. Žalbeno vijeće stoga odbacuje te argumente.

1554. Na osnovu gore navedenog, Žalbeno vijeće smatra da **Miletić** nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao zaključiti da je on putem učešća u proceduri odobravanja i obavještavanja vezanoj za konvoje svjesno provodio uputstva iz Direktive br. 7. Shodno tome, Žalbeno vijeće odbacuje žalbenu podosnovu 10.4 i ostatak žalbene podosnove 10.5 koji je ovdje razmotren.

(vi) Da li je Pretresno vijeće precijenilo važnost funkcije izvještavanja koju je imao Glavni štab i Miletićeve uloge u tome (podosnova 9.3(a), djelimično, i podosnova 10.6)

1555. Kad je riječ o **Miletićevoj** ulozi u prikupljanju i prenošenju informacija, Pretresno vijeće je zaključilo da je on u Milovanovićevom odsustvu primao redovne dnevne izvještaje potčinjenih jedinica podnošene Glavnom štabu VRS-a (dalje u tekstu: Redovni borbeni izvještaji) i vanredne izvještaje potčinjenih jedinica (dalje u tekstu, zajedno: Izvještaji potčinjenih jedinica). U svojstvu

⁴⁴²¹ Prvostepena presuda, par. 1656-1660.

⁴⁴²² V. gore, par. 667, 671. V. takođe gore, par. 630-640.

⁴⁴²³ Prvostepena presuda, par. 767. V. gore, par. 631.

⁴⁴²⁴ V. gore, par. 1549. V. takođe Miletićev žalbeni podnesak, par. 285; Miletićeva replika, par. 99.

načelnika Uprave za operativno-nastavne poslove, on je informacije iz tih izvještaja kompilirao u jedinstveni izvještaj – koji bi u Milovanovićevom odusustvu pregledao i potpisao – i taj izvještaj se zatim šifrovao i slao, između ostalog, Karadžiću.⁴⁴²⁶ Pretresno vijeće je u vezi s tim zaključilo da je **Miletić** redovno obavještavan o svim događanjima na terenu i o izvršavanju Mladićevih naređenja i da je stečena saznanja prosljeđivao Mladiću i Karadžiću.⁴⁴²⁷ Pretresno vijeće je zaključilo da su informacije koje je **Miletić** pružao putem dnevnih izvještaja koji su iz Glavnog štaba VRS-a upućivani Karadžiću (dalje u tekstu: Dnevni izvještaji Glavnog štaba) bile "sveobuhvatn[e] i uključival[e] [...] podatke o [...] odvoženju civilnog stanovništva iz Srebrenice i Žepe"⁴⁴²⁸ i da je on u tom svojstvu "bio [...] osoba kod koje su se 'stjecale' sve informacije", tako da je "tokom kritičnih dana kada je stanovništvo [...] fizički iseljavano [iz Srebrenice], kao i tokom kampanje na Žepu, vješto i efikasno koristio svoju jedinstvenu informisanost da obavijesti i posavjetuje druge".⁴⁴²⁹ Kako je zaključilo Pretresno vijeće, **Miletić** je putem te uloge "omogućio donošenje odluka kojima se plan uspješno provodio, što je dovelo do prisilnog uklanjanja hiljada bosanskih Muslimana iz enklava".⁴⁴³⁰ Prema zaključku Pretresnog vijeća, **Miletić** je vršeci te dužnosti vezane za Izvještaje potčinjenih jedinica i Dnevne izvještaje Glavnog štaba doprinio UZP-u prisilnog uklanjanja.⁴⁴³¹

1556. **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je zaključilo da su izrada i prosljeđivanje Dnevnih izvještaja Glavnog štaba predstavljali doprinos UZP-u prisilnog uklanjanja.⁴⁴³² On tvrdi da je Pretresno vijeće tim izvještajima pridalo neprimjerenu važnost i da nema dokaza koji ukazuju na to da su Dnevni izvještaji Glavnog štaba bili "glavno sredstvo za prosljeđivanje informacija".⁴⁴³³ Nadalje, on tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da je on bio stalno upoznat s aktivnostima potčinjenih jedinica zahvaljujući izvještajima koje su one podnosile Glavnom štabu, pošto je njegovo znanje bilo ograničeno na informacije koje su bile uključene u te izvještaje, a one su ponekad namjerno bile netačne.⁴⁴³⁴ Kako on tvrdi, da je Pretresno vijeće pažljivo analiziralo izvještaje potčinjenih jedinica upućene Glavnom štabu, zaključilo bi da oni nisu sadržali informacije neophodne za prenošenje tačne slike o situaciji, pa tako ni informacije u vezi s prisilnim uklanjanjem bosanskih Muslimana iz enklava.⁴⁴³⁵ Naposljetku, **Miletić** iznosi četiri detaljna argumenta, tvrdeći da je Pretresno vijeće pogrešno shvatilo ulogu izvještavanja koju je Glavni štab

⁴⁴²⁵ V. gore, par. 1551. V. takode gore, par. 1498-1510, 1528-1547.

⁴⁴²⁶ Prvostepena presuda, par. 1636, 1638-1639.

⁴⁴²⁷ Prvostepena presuda, par. 1713 (reference unutar citata izostavljene).

⁴⁴²⁸ Prvostepena presuda, par. 1714 (reference unutar citata izostavljene).

⁴⁴²⁹ Prvostepena presuda, par. 1716 (reference unutar citata izostavljene).

⁴⁴³⁰ Prvostepena presuda, par. 1716 (reference unutar citata izostavljene).

⁴⁴³¹ Prvostepena presuda, par. 1713-1715.

⁴⁴³² Miletićev žalbeni podnesak, par. 298.

⁴⁴³³ Miletićev žalbeni podnesak, par. 293 i fusnote 615, 618.

⁴⁴³⁴ Miletićev žalbeni podnesak, par. 251, 253-254, 256, 294.

imao u odnosu na određene događaje vezane za prisilno premještanje. Pretresno vijeće je zbog toga, prema njegovoj tvrdnji, pogrešno zaključilo da je Glavni štab znao za "sva događanja" i da su "njegovi izvještaji" bili povezani s kriminalnim aktivnostima.⁴⁴³⁶

1557. Tužilaštvo u odgovoru kaže da je Pretresno vijeće postupilo razumno kad je zaključilo da je **Miletić** putem svoje ključne uloge u primanju i prenošenju informacija doprinio UZP-u prisilnog uklanjanja i tvrdi da je on bio u potpunosti obaviješten o situaciji na terenu i da u okviru svojih prigovora vezanih za ograničeni broj izvještaja na koje se Pretresno vijeće oslonilo nije pokazao nikakvu grešku.⁴⁴³⁷ Tužilaštvo takođe tvrdi da **Miletić** u svojoj argumentaciji o tome da je Pretresno vijeće navodno pogrešno shvatilo ulogu izvještavanja koju je Glavni štab imao u odnosu na određene događaje vezane za prisilno premještanje nije pokazao da je napravljena ikakva greška niti da je to imalo ikakvog uticaja na zaključke Pretresnog vijeća o njegovom znanju.⁴⁴³⁸

a. Da li su Dnevni izvještaji Glavnog štaba imali "centralnu ulogu" u obavještavanju predsjednika

1558. Žalbeno vijeće primjećuje da, s jedne strane, **Miletić** tvrdi da nema dokaza koji ukazuju na to da su Dnevni izvještaji Glavnog štaba bili "glavno sredstvo" za prosljeđivanje informacija,⁴⁴³⁹ dok je, s druge strane, Pretresno vijeće "prim[ilo] na znanje važnost [Dnevnih izvještaja Glavnog štaba ...] zbog njihove *centralne uloge* u obavještavanju predsjednika i Vrhovne komande o najnovijim aktivnostima VRS-a".⁴⁴⁴⁰ Prema tome, čak i ako se prihvati **Miletićeve** tvrdnja da Dnevni izvještaji Glavnog štaba nisu bili jedini Karadžićev izvor informacija, razumni presuditelj o činjenicama je mogao smatrati da su oni ipak bili važni za njegovo informisanje.⁴⁴⁴¹ Žalbeno vijeće konstatuje da **Miletić** iskrivljeno prikazuje činjenični zaključak Pretresnog vijeća i stoga odbacuje taj aspekt njegovog argumenta.

b. Znanje koje je Miletić stekao putem Izvještaja potčinjenih jedinica

1559. Što se tiče **Miletićeve** tvrdnje da su Izvještaji potčinjenih jedinica sadržali netačne informacije i, prema tome, da se to odrazilo na informacije kojima je on raspolagao, Žalbeno vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće izričito prihvatilo da su izvedeni dokazi koji pokazuju da Izvještaji potčinjenih jedinica nisu uvijek tačno odražavali situaciju na terenu. Međutim, Pretresno vijeće je

⁴⁴³⁵ Miletićev žalbeni podnesak, par. 294; Miletićeva replika, par. 101.

⁴⁴³⁶ Miletićev žalbeni podnesak, par. 295; Miletićeva replika, par. 102-103.

⁴⁴³⁷ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 196. V. Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 175-176, 197, 199; žalbeni pretres, AT. 470 (5. decembar 2013.).

⁴⁴³⁸ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 200.

⁴⁴³⁹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 293, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1639.

⁴⁴⁴⁰ Prvostepena presuda, par. 1639 (naglasak dodat).

⁴⁴⁴¹ V. Prvostepena presuda, par. 1639.

konstatovalo da se, "s obzirom na ukupne dokaze, uključujući dokaze koji pokazuju da je **Miletić** direktno telefonskim putem obavještavan o razvoju događaja, [...] uvjerilo da se on starao da uvijek bude u potpunosti obaviješten".⁴⁴⁴²

1560. Kada tvrdi da izvještaji koje je Glavni štab primao nisu sadržali informacije neophodne za prenošenje tačne slike o situaciji, **Miletić** upućuje na određene Redovne borbene izvještaje koje je Glavni štab primio od Drinskog korpusa. Žalbeno vijeće napominje da je Drinski korpus te izvještaje Glavnom štabu uputio u periodu od 2. do 26. jula 1995., u kojem su se desili događaji kojima je pripreman teren za prisilno premještanje i u kojem je velik dio samog prisilnog premještanja i proveden. Kad je riječ o Srebrenici, ti događaji su obuhvatali: (1) postizanje odgovarajućeg stepena borbene gotovosti VRS-a, napad VRS-a na Srebrenicu i kasnije napredovanje prema gradu Srebrenici, te konačno zauzimanje tog grada; (2) povlačenje snaga ABiH iz Srebrenice; (3) bježanje hiljada bosanskih Muslimana iz Srebrenice u Potočare i formiranje kolone sastavljene od 10.000-15.000 ljudi, uglavnom vojno sposobnih muškaraca, koja je iz te enklave krenula prema Konjević Polju; i (4) odvajanje muškaraca, bosanskih Muslimana, od njihovih porodica u Potočarima, privremeno zatočenje muškaraca i njihovo kasnije odvoženje u Bratunac.⁴⁴⁴³ Kad je riječ o Žepi, ti događaji su obuhvatali: (1) pripreme za napredovanje i napredovanje VRS-a prema Žepi, te kasniji napad na Žepu; (2) prestanak većih borbi u vezi s tom enklavom nakon potpisivanja Sporazuma od 24. jula 1995.; i (3) kasnije odvoženje civila, bosanskih Muslimana, iz Žepe.⁴⁴⁴⁴

1561. Žalbeno vijeće napominje da, mada u Redovnim borbenim izvještajima na koje on upućuje nisu sveobuhvatno obrađeni svi detalji svakog od pomenutih događaja, sadržaj pomenutih izvještaja odgovara tim događajima.⁴⁴⁴⁵ Pored toga, Žalbeno vijeće primjećuje da ti Redovni borbeni izvještaji pokrivaju samo određeni broj dana iz perioda od 2. do 26. jula 1995. godine. **Miletić** se nije pozvao

⁴⁴⁴² Prvostepena presuda, fusnota 5009.

⁴⁴⁴³ Prvostepena presuda, par. 242-342.

⁴⁴⁴⁴ Prvostepena presuda, par. 665-724.

⁴⁴⁴⁵ DP 4D00312, Dnevni borbeni izvještaj Drinskog korpusa, 2. juli 1995., par. 2; DP 4D00315, Dnevni borbeni izvještaj Drinskog korpusa, 3. juli 1995., par. 2; DP 5D01106, Redovni borbeni izvještaj Drinskog korpusa upućen Glavnom štabu VRS-a, s Živanovićevim potpisom, 4. juli 1995., par. 2, 8; DP 4D00325, Redovni borbeni izvještaj Drinskog korpusa upućen Glavnom štabu VRS-a, 7. juli 1995., par. 8; DP 4D00327, Redovni borbeni izvještaj Drinskog korpusa upućen Glavnom štabu VRS-a, 8. juli 1995., par. 2; DP P00136, Redovni borbeni izvještaj Drinskog korpusa upućen Glavnom štabu VRS-a, s potpisom Radislava Krstića, 13. juli 1995. par. 1-3; DP 4D00084, Redovni borbeni izvještaj Drinskog korpusa, s otkucanim potpisom Radislava Krstića, 14. juli 1995., par. 2, 8; DP 7DP00138, Redovni borbeni izvještaj Drinskog korpusa, 15. juli 1995., par. 1-2; DP 7DP00139, Redovni borbeni izvještaj Drinskog korpusa, 16. juli 1995., par. 1-2, 8; DP P00141, Redovni borbeni izvještaj Komande Drinskog korpusa upućen Glavnom štabu VRS-a, s Krstićevim potpisom, 18. juli 1995., par. 2, 8; DP P03074, Redovni borbeni izvještaj Drinskog korpusa, s potpisom Radislava Krstića, 25. juli 1995., par. 2-3; DP P03075, Redovni borbeni izvještaj Drinskog korpusa, s potpisom Radislava Krstića, 26. juli 1995., par. 2, 8. Žalbeno vijeće napominje da u spisu prvostepenog postupka nema prijedora DP 5D00012 na službeni jezik Međunarodnog suda i stoga neće razmatrati sadržaj tog dokaznog predmeta.

na Redovne borbene izvještaje od 5.-6., 9.-12., 17. i 19.-24. jula 1995. niti je objasnio zašto to nije učinio.

1562. Shodno tome, Žalbeno vijeće, na osnovu izvještaja na koje **Miletić** upućuje, smatra da on nije pokazao da Redovni borbeni izvještaji Drinskog korpusa upućeni Glavnom štabu nisu sadržali informacije koje su Glavnom štabu bile neophodne da bi tačno sagledao situaciju niti je pokazao da razumni presuditelj o činjenicama ne bi mogao zaključiti da je on zahvaljujući ulozi koju je imao u vezi s Izvještajima potčinjenih jedinica "uvijek bio upoznat s aktivnostima potčinjenih jedinica i pitanjima vezanim za te jedinice".⁴⁴⁴⁶

c. Uloga izvještavanja koju je Glavni štab imao u vezi s prisilnim premještanjem

1563. Žalbeno vijeće sada prelazi na **Miletićevu** detaljnu argumentaciju o tome da je Pretresno vijeće navodno pogrešno shvatilo ulogu izvještavanja koju je Glavni štab imao u vezi s prisilnim premještanjem.⁴⁴⁴⁷ On tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da je "[n]akon Karadžićeve posjete Komandi Drinskog korpusa [28. juna 1995.], Glavni štab [Karadžića] [...] redovno obavještavao o borbenoj gotovosti snaga za operaciju Srebrenica"⁴⁴⁴⁸ (dalje u tekstu: Zaključak o izvještavanju) i da je pogriješilo u tumačenju tri konkretna izvještaja VRS-a.⁴⁴⁴⁹ Po **Miletićevom** mišljenju, posljedica tih grešaka jeste da je Pretresno vijeće pogrešno zaključilo da je Glavni štab znao za "sva događanja" i da su "njegovi izvještaji" bili povezani s kriminalnim aktivnostima.⁴⁴⁵⁰

1564. Prema **Miletićevom** tumačenju, Zaključak o izvještavanju pokazuje da je Glavni štab Karadžića o gotovosti Drinskog korpusa za dejstva na području Srebrenice redovno obavještavao zbog toga što je on 28. juna 1995. posjetio taj korpus.⁴⁴⁵¹ Međutim, čitanje Zaključka o izvještavanju u kontekstu ne govori u prilog takvom tumačenju. Taj zaključak se nalazi u odjeljku Prvostepene presude u kojem se govori o ulozi koju je **Miletić** odigrao u operacijama u Srebrenici i Žepi, između ostalog, putem pripremanja dnevnih izvještaja za Karadžića.⁴⁴⁵² Taj odjeljak počinje konstatacijom Pretresnog vijeća da je, "[k]ao što je ranije podrobno objašnjeno, **Miletić** [...] obavještavao predsjednika RS-a o pripremama i vojnim aktivnostima u zoni odgovornosti Drinskog

⁴⁴⁴⁶ Prvostepena presuda, par. 1639.

⁴⁴⁴⁷ V. gore, par. 1556.

⁴⁴⁴⁸ Prvostepena presuda, par. 1664. V. Miletićev žalbeni podnesak, par. 295.

⁴⁴⁴⁹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 295, gdje se upućuje na DP 5D01083, Redovni borbeni izvještaj Isturenog komandnog mjesta Pribičevac, s potpisom Milenka Jevđevića, 3. juni 1995., DP P02895, Izvještaj Glavnog štaba o stanju, s otkucanim Miletićevim potpisom, 6. juli 1995., DP 7DP00139, Redovni borbeni izvještaj Drinskog korpusa, 16. juli 1995.

⁴⁴⁵⁰ Miletićev žalbeni podnesak, par. 295. V. gore, par. 1556.

⁴⁴⁵¹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 295.

⁴⁴⁵² Prvostepena presuda, par. 1661-1699.

korpusa putem dnevnih i vanrednih izvještaja Glavnog štaba".⁴⁴⁵³ Pretresno vijeće zatim, u okviru hronološkog prikaza događaja koji su se desili u periodu od 28. juna do 2. avgusta 1995., daje opis **Miletićevih** doprinosa te vrste.⁴⁴⁵⁴ Neposredno nakon Zaključka o izvještavanju Pretresno vijeće konstatuje da je Glavni štab Karadžiću izvještaje s **Miletićevim** otkucanim potpisom podnosio svakog dana između 2. i 6. jula 1995. godine.⁴⁴⁵⁵ Ništa u kontekstu Zaključka o izvještavanju ne ukazuje na to da je Pretresno vijeće namjeravalo da sugerise da su ti Dnevni izvještaji Glavnog štaba Karadžiću podneseni *zbog* njegove posjete Drinskom korpusu, a ne kao dio redovne procedure. U tom smislu, **Miletić** pogrešno tumači taj činjenični zaključak, pa Žalbeno vijeće odbacuje taj aspekt njegovog argumenta.

1565. Što se tiče **Miletićevog** argumenta u vezi s dokaznim predmetom 5D01083, izvještajem VRS-a od 3. juna 1995. o zauzimanju posmatračkog položaja Echo Nizozemskog bataljona (južno od srebreničke enklave), on ukazuje na grešku u prijevodu na engleski vezanu za izvor tog izvještaja i tvrdi da je izvještaj bio upućen Komandi Drinskog korpusa, a ne Glavnom štabu, kao što je utvrdilo Pretresno vijeće.⁴⁴⁵⁶ Žalbeno vijeće s tim u vezi primjećuje da su se i **Miletić** i tužilaštvo u prvostepenom postupku složili da je tu došlo do greške u prijevodu i dali do znanja da im je jasno da dotični izvještaj *nije* bio upućen Glavnom štabu.⁴⁴⁵⁷ Bez obzira na to, budući da **Miletić** nije pokušao da pokaže na koji način je ta greška dovela do neostvarenje pravde, Žalbeno vijeće odbacuje taj aspekt njegovog argumenta.

1566. Kad je riječ o **Miletićevom** argumentu u vezi s dokaznim predmetom P02895, on tvrdi da taj izvještaj – koji, između ostalog, ukazuje na to da je Drinski korpus postigao naređeni stepen borbene gotovosti i izvršio pripreme za aktivna borbena dejstva u pravcu enklava – Karadžiću iz Glavnog štaba nije poslat 6. jula 1995., nego 7. jula 1995., dakle, 24 sata nakon "izbijanja borbi" u Srebrenici.⁴⁴⁵⁸ Na prvoj stranici tog dokumenta stoji datum 6. juli 1995., dok pečat na posljednjoj stranici pokazuje da je dokument primljen 7. jula 1995. u 05:25 sati.⁴⁴⁵⁹ Žalbeno vijeće nije u mogućnosti da utvrdi kada je tačno poslat taj izvještaj. Međutim, Žalbeno vijeće smatra da, čak i ako je Pretresno vijeće pogriješilo kad je utvrdilo da je on poslat 6. jula 1995., **Miletić** nije pokazao

⁴⁴⁵³ Prvostepena presuda, par. 1661.

⁴⁴⁵⁴ Prvostepena presuda, par. 1661-1699.

⁴⁴⁵⁵ Prvostepena presuda, par. 1664.

⁴⁴⁵⁶ Miletićev žalbeni podnesak, par. 295, gdje se upućuje na DP 5D01083, Redovni borbeni izvještaj Isturenog komandnog mjesta Pribičevac, s potpisom Milenka Jevđevića, 3. juni 1995. V. takođe Prvostepena presuda, par. 208 i fusnota 585, gdje se upućuje na DP 5D01083, Redovni borbeni izvještaj Drinskog korpusa upućen Glavnom štabu, s potpisom Milenka Jevđevića, 3. juni 1995.

⁴⁴⁵⁷ Milenko Jevđević, T. 29503-29504 (10. decembar 2008.); T. 29733-29734 (15. decembar 2008.).

⁴⁴⁵⁸ Miletićev žalbeni podnesak, par. 295, gdje se upućuje na DP P02895, Izvještaj Glavnog štaba o stanju, s otkucanim Miletićevim potpisom, 6. juli 1995., str. 4, par. 6(a)-6(b).

⁴⁴⁵⁹ DP P02895, Izvještaj Glavnog štaba o stanju, s otkucanim Miletićevim potpisom, 6. juli 1995., str. 1, 5.

da je ta greška dovela do neostvarenja pravde.⁴⁴⁶⁰ Shodno tome, Žalbeno vijeće odbacuje taj aspekt njegovog argumenta.

1567. I na kraju, Žalbeno vijeće prelazi na **Miletićevu** tvrdnju da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da je informacija da je **Pandurević** 16. jula 1995. otvorio koridor kako bi omogućio prolaz civila, bosanskih Muslimana, "u izvještajima uz komandni lanac došla do Glavnog štaba i do predsjednika".⁴⁴⁶¹ **Miletić** upućuje na: (1) dokazni predmet 7DP00139, redovni borbeni izvještaj Drinskog korpusa od 16. jula 1995. upućen Glavnom štabu, u kojem se otvaranje koridora ne pominje eksplicitno;⁴⁴⁶² i (2) presretnuti razgovor koji je Mladić istog dana u 16:15 sati vodio s dežurnim u Glavnom štabu VRS-a, koji ukazuje na to da je izvjesni Karišik javio predsjedniku da je koridor otvoren (dalje u tekstu: Presretnuti razgovor od 16. jula).⁴⁴⁶³ Na osnovu toga, **Miletić** tvrdi da informacija u vezi s koridorom do Glavnog štaba nije došla preko Drinskog korpusa, nego preko Karadžića.⁴⁴⁶⁴

1568. Žalbeno vijeće primjećuje da se u Dnevnom izvještaju Glavnog štaba upućenom Karadžiću, koji nosi datum 16. jula 1995. i **Miletićev** otkucani potpis (dalje u tekstu: Borbeni izvještaj od 16. jula), kaže da je koridor otvoren.⁴⁴⁶⁵ U tom izvještaju stoji da je on primljen 17. jula 1995. u 01:15 sati.⁴⁴⁶⁶ Žalbeno vijeće napominje da je **Pandurević** Drinski korpus o otvaranju koridora izvijestio 16. jula 1995. u 13:44 sati i da je Glavni štab nedugo zatim znao za tu odluku.⁴⁴⁶⁷ Shodno tome, Žalbeno vijeće smatra da **Miletić** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je zaključilo da je informacija o otvaranju koridora u izvještajima uz komandni lanac došla do Glavnog štaba, kao i do Karadžića. Žalbeno vijeće stoga odbacuje taj aspekt njegovog argumenta.

d. Zaključak

1569. S obzirom na gore navedeno, Žalbeno vijeće konstatuje da **Miletić** nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao zaključiti da su izrada i prosljeđivanje Dневnih izvještaja Glavnog štaba predstavljali doprinos UZP-u prisilnog uklanjanja. Shodno tome, Žalbeno vijeće odbacuje dio žalbene podosnove 9.3(a) koji je ovdje razmotren, kao i podosnovu 10.6 **Miletićeve** žalbe.

⁴⁴⁶⁰ V. gore, par. 19.

⁴⁴⁶¹ Prvostepena presuda, par. 1680. V. Miletićev žalbeni podnesak, par. 295.

⁴⁴⁶² Miletićev žalbeni podnesak, par. 295, gdje se upućuje na DP 7DP00139, Redovni borbeni izvještaj Drinskog korpusa, 16. jula 1995.

⁴⁴⁶³ Miletićev žalbeni podnesak, fusnota 628, gdje se upućuje na DP P01195a (povjerljivo).

⁴⁴⁶⁴ Miletićev žalbeni podnesak, par. 295, gdje se upućuje na DP P01195a (povjerljivo).

⁴⁴⁶⁵ Prvostepena presuda, par. 1680 i fusnota 5129, gdje se upućuje na DP P00050, Dnevni borbeni izvještaj Glavnog štaba VRS-a, s otkucanim Miletićevim potpisom, 16. jula 1995., str. 4.

⁴⁴⁶⁶ DP P00050, Dnevni borbeni izvještaj Glavnog štaba VRS-a, s otkucanim Miletićevim potpisom, 16. jula 1995., str. 5.

⁴⁴⁶⁷ Prvostepena presuda, par. 559, 1680, 1874-1875.

(vii) Miletićevo znanje o napadu na Srebrenicu i uloga u tom napadu (podosnova 10.7)

1570. Pretresno vijeće je zaključilo da nije utvrđeno da je **Miletić** bio u Glavnom štabu VRS-a u periodu od 7. do 11. jula 1995., ali je konstatovalo da to ne utiče na zaključke o **Miletićevoj** ukupnoj ulozi.⁴⁴⁶⁸ Prema zaključku Pretresnog vijeća, **Miletić** se 12. jula 1995. vratio u Glavni štab VRS-a. Pretresno vijeće je bilo mišljenja da on po povratku ne bi bio u stanju da efikasno vrši svoje dužnosti kao načelnik za operativno-nastavne poslove, kao i eventualne zadatke preuzete od načelnika štaba, da nije bio u potpunosti informisan o najnovijim događanjima i trenutnoj situaciji u ključnim vojnim akcijama.⁴⁴⁶⁹ Pored toga, Pretresno vijeće je zaključilo da je, kad bi se Milovanović nakon odsustva vratio u Glavni štab VRS-a, **Miletić** bio dužan da mu referiše.⁴⁴⁷⁰ Na osnovu toga, Pretresno vijeće se uvjerilo da je **Miletić** bio posebno informisan o svim događajima i situaciji u Srebrenici čim se 12. jula 1995. vratio u Crnu Rijeku (dalje u tekstu: Zaključak o informisanju 12. jula).⁴⁴⁷¹ Pretresno vijeće je na kraju zaključilo da je **Miletić**, kao osoba koja je bila temeljito upoznata s ciljevima i strategijama VRS-a, imao centralnu ulogu u koordinaciji u Glavnom štabu i da je putem te koordinacije doprinio UZP-u prisilnog uklanjanja.⁴⁴⁷²

1571. **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo prilikom utvrđivanja njegovog znanja o operaciji u Srebrenici i uloge u toj operaciji.⁴⁴⁷³ Prema njegovoj tvrdnji, Zaključak o informisanju 12. jula je spekulativan i temelji se na pretpostavci Pretresnog vijeća da je on bio dužan da referiše Milovanoviću o događajima u Srebrenici.⁴⁴⁷⁴ **Miletić** nadalje tvrdi da bi, čak i da je on Milovanovića obavijestio o događajima u Srebrenici, to bilo učinjeno *ex post facto*, i, prema tome, Milovanoviću ne bi bilo ni od kakve koristi.⁴⁴⁷⁵ **Miletić** nadalje tvrdi da on na osnovu izvještaja nije došao do detaljnih informacija o napadu na Srebrenicu niti je takve informacije prosljeđivao.⁴⁴⁷⁶

1572. **Miletić** ulaže prigovor i u vezi s činjenicom da se Pretresno vijeće prilikom opisivanja njegove uloge u događajima u Srebrenici oslonilo na Tolimirovo naređenje od 13. jula 1995. vezano za ratne zarobljenike. **Miletić** ističe da on jeste pomenut u tom naređenju, ali da nije jedan od ljudi na koje je ono naslovljeno. Kako on tvrdi, Pretresno vijeće nije utvrdilo da li je on za taj dokument uopšte znao.⁴⁴⁷⁷ Naposljetku, **Miletić** tvrdi da on, da je bio centralna ličnost u Glavnom štabu, ne bi

⁴⁴⁶⁸ Prvostepena presuda, par. 1665, fusnota 5211.

⁴⁴⁶⁹ Prvostepena presuda, par. 1667.

⁴⁴⁷⁰ Prvostepena presuda, fusnota 5097.

⁴⁴⁷¹ Prvostepena presuda, par. 1667.

⁴⁴⁷² V. Prvostepena presuda, par. 1712, 1715.

⁴⁴⁷³ Miletićev žalbeni podnesak, par. 299-303.

⁴⁴⁷⁴ Miletićev žalbeni podnesak, par. 299 (gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1667 i fusnota 5097), 303. V. takođe Miletićeva replika, par. 104.

⁴⁴⁷⁵ Miletićev žalbeni podnesak, par. 299.

⁴⁴⁷⁶ Miletićev žalbeni podnesak, par. 300.

⁴⁴⁷⁷ Miletićev žalbeni podnesak, par. 301.

mogao biti odsutan tokom napada na Srebrenicu, koji je bio jedna od najvažnijih operacija u to vrijeme.⁴⁴⁷⁸

1573. Tužilaštvo odgovara da je Pretresno vijeće postupilo razumno kad je zaključilo da je **Miletić** po povratku u Glavni štab bio u potpunosti obaviješten o vojnom napadu na Srebrenicu.⁴⁴⁷⁹ Ono ističe da je, bez obzira na to da li su ratni zarobljenici i civilno stanovništvo zvanično spadali u **Miletićevu** nadležnost, on primao informacije o njima i da je o njima izvještavao.⁴⁴⁸⁰

1574. Tužilaštvo takođe tvrdi da formulacije iz Tolimirovog naređenja od 13. jula 1995. vezanog za ratne zarobljenike, kao i svjedočenje svjedoka Savčića, potvrđuju da je **Miletić** znao za sadržaj tog naređenja.⁴⁴⁸¹ Tužilaštvo naposljetku tvrdi da se **Miletić** prilikom iznošenja tvrdnje da on, da je bio centralna ličnost u Glavnom štabu, ne bi mogao biti odsutan od 7. do 11. jula 1995. nije osvrnuo na zaključak Pretresnog vijeća da njegovo odsustvo ne umanjuje koordinatorsku ulogu koju je imao u cijelom periodu ostvarivanja zločinačkog plana, od marta do avgusta 1995. godine.⁴⁴⁸²

1575. Žalbeno vijeće primjećuje da Zaključak o informisanju 12. jula ima potporu u zaključku Pretresnog vijeća da je **Miletić** po povratku u Glavni štab, kad je Milovanović bio odsutan, "i dalje bio zadužen za primanje [Redovnih borbenih izvještaja] i izradu dnevnih izvještaja Glavnog štaba kojima se predsjednik obavještavao o najnovijim događajima".⁴⁴⁸³ Nadalje, Zaključak o informisanju 12. jula ima potporu u zaključku Pretresnog vijeća da su informacije koje su prolazile kroz njegove ruke uključivale podatke o stanju na frontu, odvoženju civilnog stanovništva iz Srebrenice i Žepe, zarobljavanju ratnih zarobljenika i nadziranju kolone.⁴⁴⁸⁴

1576. Žalbeno vijeće smatra da je razumni presuditelj o činjenicama mogao zaključiti da je **Miletić** najprije morao imati saznanja o događajima koji su se desili u njegovom odsustvu da bi mogao da efektivno i efikasno procesuirao nove informacije koje su stizale u Glavni štab i da te informacije zatim, u skladu sa svojom ulogom, prosljeđuje drugima.⁴⁴⁸⁵ S tim u vezi, Žalbeno vijeće napominje da dokazi na koje se Pretresno vijeće oslonilo pokazuju da je **Miletić** već 12. jula 1995. godine počeo ponovo slati izvještaje predsjedniku.⁴⁴⁸⁶ **Miletić** ignoriše taj aspekt zaključaka Pretresnog vijeća i, umjesto toga, u svojoj argumentaciji se usredsređuje na zaključak koji je od

⁴⁴⁷⁸ Miletićev žalbeni podnesak, par. 302, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1667. V. takođe žalbeni pretres, AT. 443 (5. decembar 2013.).

⁴⁴⁷⁹ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 201. V. Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 203; žalbeni pretres, AT. 473-474 (5. decembar 2013.).

⁴⁴⁸⁰ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 202.

⁴⁴⁸¹ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 159, 204.

⁴⁴⁸² Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 205.

⁴⁴⁸³ Prvostepena presuda, par. 1668.

⁴⁴⁸⁴ Prvostepena presuda, par. 1668.

⁴⁴⁸⁵ Prvostepena presuda, par. 1667. V. gore, par. 1570.

⁴⁴⁸⁶ Prvostepena presuda, par. 1669.

sekundarnog značaja u smislu potpore Zaključku o informisanju 12. jula, a to je da je, generalno govoreći, dio njegove uloge u Glavnom štabu bio da Milovanovića po njegovom povratku u Glavni štab obavijesti o najnovijim događanjima.⁴⁴⁸⁷ Žalbeno vijeće smatra da **Miletić** nije pokazao zašto Zaključak o informisanju 12. jula ne bi mogao stajati na osnovu gore pomenutog zaključka. Njegov prigovor se stoga odbacuje.

1577. Žalbeno vijeće nadalje podsjeća da je već razmotrilo i odbacilo **Miletićev** argument da Izvještaji potčinjenih jedinica koji su podnošeni Glavnom štabu nisu sadržali informacije o operaciji u Srebrenici, pa tako ni informacije koje se tiču civila i procesa njihovog uklanjanja iz te enklave.⁴⁴⁸⁸ Isto tako, Žalbeno vijeće primjećuje da je jasno da su izvještaji koje je **Miletić** uputio predsjedniku 12. i 13. jula 1995. sadržali informacije o uklanjanju civilnog stanovništva iz Srebrenice, o čemu će biti više riječi u nastavku.⁴⁴⁸⁹ Pošto **Miletić** ne iznosi nikakvu dodatnu argumentaciju u vezi s tim, Žalbeno vijeće odbacuje taj aspekt njegovog prigovora.

1578. Žalbeno vijeće sada prelazi na argument vezan za činjenicu da se Pretresno vijeće prilikom utvrđivanja **Miletićeve** uloge u operaciji u Srebrenici poslužilo Tolimirovim naređenjem od 13. jula 1995. godine. To naređenje je upućeno Komandi bataljona Vojne policije Zaštitnog puka, nosi otkucani potpis komandanta Milomira Savčića⁴⁴⁹⁰ i u njemu se iznosi Tolimirov prijedlog za postupanje u situacijama vezanim za ratne zarobljenike.⁴⁴⁹¹ Iako to naređenje nije konkretno upućeno **Miletiću**, u njemu se svejedno komandantu bataljona vojne policije naređuje da "stup[i] u vezu sa generalom Miletićem i od njega dobi[je] dopunska naređenja i traž[i] provjeru da li je ovo što je predloženo i odobreno od strane [Mladića]".⁴⁴⁹²

1579. Žalbeno vijeće primjećuje da se Pretresno vijeće na to naređenje oslonilo kao na jedan od primjera **Miletićeve** "ključn[e] koordinatorsk[e] ulog[e] u protoku informacija u Glavnom štabu".⁴⁴⁹³ S tim u vezi, Žalbeno vijeće napominje da se **Miletić** u tom naređenju pominje kao osoba kojoj se treba obratiti za dalje informacije,⁴⁴⁹⁴ što pokazuje da ga je Tolimir smatrao kanalom za prenošenje informacija. Da je **Miletić** u vezi s tim dokumentom imao ulogu koordinatora potvrdio

⁴⁴⁸⁷ Prvostepena presuda, par. 1667 i fusnota 5097.

⁴⁴⁸⁸ Žalbeno vijeće smatra da to da li su se Izvještaji potčinjenih jedinica ticali pitanja ratnih zarobljenika nije direktno relevantno za potrebe utvrđivanja **Miletićeve** odgovornosti na osnovu učešća u UZP-u prisilnog uklanjanja. V. Miletićev žalbeni podnesak, par. 300; gore, par. 1555, 1561-1562.

⁴⁴⁸⁹ V. dolje, par. 1586.

⁴⁴⁹⁰ V. Prvostepena presuda, par. 1671 i fusnota 5107.

⁴⁴⁹¹ DP P00192, Postupak sa ratnim zarobljenicima, dokument upućen Mladiću i Gveri, s otkucanim Savčićevim potpisom, 13. juli 1995., str. 1-2.

⁴⁴⁹² DP P00192, Postupak sa ratnim zarobljenicima, dokument upućen Mladiću i Gveri, s otkucanim Savčićevim potpisom, 13. juli 1995., str. 2; Prvostepena presuda, par. 1671.

⁴⁴⁹³ Prvostepena presuda, par. 1672.

⁴⁴⁹⁴ V. DP P00192, Postupak sa ratnim zarobljenicima, dokument upućen Mladiću i Gveri, s otkucanim Savčićevim potpisom, 13. juli 1995., str. 1-2.

je i svjedok Savčić, koji je u svom svjedočenju rekao da je **Miletić** "[trebao] da upozna [Mladića] sa postojanjem dokumenta, sadržajem dokumenta i da traži od [Mladića] da li prihvata te predloge ili ne prihvata".⁴⁴⁹⁵ Suprotno **Miletićevoj** tvrdnji, Žalbeno vijeće je mišljenja da nije bilo nužno da Pretresno vijeće utvrdi da li je on znao za to naređenje prije nego što je zaključilo da je ono dokaz o njegovoj ulozi koordinatora u Glavnom štabu. Žalbeno vijeće smatra da **Miletić** prema tome nije pokazao da nijedan razumni presuditelj o činjenicama ne bi mogao zaključiti da Tolimirovo naređenje od 13. jula 1995. pokazuje da je on imao ulogu koordinatora.

1580. Žalbeno vijeće najzad prelazi na **Miletićevu** tvrdnju da on, da je bio "centralna ličnost u Glavnom štabu", ne bi mogao biti odsutan tokom napada na Srebrenicu.⁴⁴⁹⁶ **Miletić** tu tvrdnju nije potkrijepio niti je pokušao da se na nju osvrne u kontekstu zaključka Pretresnog vijeća da njegovo odsustvo iz Glavnog štaba u periodu od 7. do 11. jula 1995. "ne utiče na [...] konstataciju u vezi s Miletićevom opštom ulogom".⁴⁴⁹⁷

1581. Na osnovu gore navedenog, Žalbeno vijeće zaključuje da **Miletić** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo u zaključcima o njegovom znanju o operaciji u Srebrenici i ulozi u toj operaciji. Shodno tome, Žalbeno vijeće odbacuje podosnovu 10.7 **Miletićeve** žalbe.

(viii) Da li je Miletić "obavještavao" i "savjetovao" u toku uklanjanja stanovništva iz Potočara (podosnova 10.8)

1582. Pretresno vijeće je zaključilo da je odvoženje bosanskih Muslimana iz Potočara izvršeno najvećim dijelom 12. i 13. jula 1995. godine.⁴⁴⁹⁸ Pretresno vijeće je takođe zaključilo da nije utvrđeno da je **Miletić** bio prisutan u Glavnom štabu VRS-a u periodu od 7. do 11. jula 1995. i da se ne može pretpostaviti da je bio upoznat sa sadržajem određenih Izvještaja potčinjenih jedinica upućenih Glavnom štabu i Dневnih izvještaja Glavnog štaba upućenih predsjedniku koji su sastavljeni u tom periodu.⁴⁴⁹⁹ Međutim, Pretresno vijeće je utvrdilo da se **Miletić** 12. jula 1995. ujutro vratio u Glavni štab.⁴⁵⁰⁰ Prema zaključku Pretresnog vijeća, **Miletić** je po povratku podrobno informisan o svim događajima, između ostalog, o situaciji u Srebrenici, i u Milovanovićevom odsustvu je i dalje bio zadužen za primanje Izvještaja potčinjenih jedinica i izradu Dневnih izvještaja Glavnog štaba koji su se podnosili predsjedniku.⁴⁵⁰¹ Pretresno vijeće je u tom kontekstu zaključilo da je tokom priprema za napad na Srebrenicu, u kritičnim danima kada je stanovništvo

⁴⁴⁹⁵ V. iskaz Milomira Savčića, T. 15313 (13. septembar 2007.), na koji se upućuje u Prvostepenoj presudi, fusnota 5109.

⁴⁴⁹⁶ Miletićev žalbeni podnesak, par. 302. V. takođe žalbeni pretres, AT. 443 (5. decembar 2013.).

⁴⁴⁹⁷ V. Prvostepena presuda, fusnota 5211.

⁴⁴⁹⁸ Prvostepena presuda, par. 263-324.

⁴⁴⁹⁹ Prvostepena presuda, par. 1665-1666.

⁴⁵⁰⁰ Prvostepena presuda, par. 1667.

odande fizički iseljavano, **Miletić** vješto i efikasno koristio svoju jedinstvenu informisanost da obavijesti i posavjetuje druge.⁴⁵⁰² To je jedna od nekoliko **Miletićevih** funkcija na osnovu kojih je Pretresno vijeće, uzevši ih kumulativno, zaključilo da je on značajno doprinio UZP-u prisilnog uklanjanja.⁴⁵⁰³

1583. **Miletić** tvrdi da zaključak da je on obavještavao i savjetovao druge u vezi sa Srebrenicom implicira da je imao ulogu u odvoženju stanovnika Srebrenice koji su se okupili u Potočarima, a da ne postoje dokazi koji pokazuju da je on u tome učestvovao.⁴⁵⁰⁴ Konkretno, **Miletić** tvrdi da on nije bio upoznat sa situacijom u Potočarima niti sa činjenicom da se stanovništvo tamo okupilo i da stoga o tome nije mogao ni obavještavati ni savjetovati druge.⁴⁵⁰⁵ Naposljetku, **Miletić** tvrdi da nema dokaza koji ukazuju na to da je on u "tom periodu" ikoga savjetovao.⁴⁵⁰⁶

1584. Tužilaštvo odgovara da je Pretresno vijeće postupilo razumno i kada je zaključilo da je **Miletić** tokom prisilnog odvoženja civilnog stanovništva, bosanskih Muslimana, iz Potočara bio u potpunosti upoznat sa situacijom i kada je zaključilo da je koristeći svoj jedinstveni položaj da obavijesti i posavjetuje druge tome doprinio.⁴⁵⁰⁷

a. Da li je Miletić koristio svoju jedinstvenu informisanost da "obavijesti druge"

1585. Kada iznosi argument da nema dokaza koji govore u prilog dijelu pobijanog zaključka prema kojem je on tokom uklanjanja stanovništva iz Potočara koristio svoju informisanost da "obavijesti druge", **Miletić** upućuje na izvještaj Glavnog štaba od 12. jula 1995. upućen predsjedniku i na dva izvještaja od 13. jula 1995., od kojih je jedan izvještaj Drinskog korpusa upućen Glavnom štabu, a drugi izvještaj Glavnog štaba upućen predsjedniku.⁴⁵⁰⁸ Kako on tvrdi, mada je "moguće da je bio upoznat s informacijama sadržanim u tim izvještajima", u izvještajima se ne pominje situacija u Potočarima niti činjenica da su se ljudi tamo okupili.⁴⁵⁰⁹

1586. Žalbeno vijeće s tim u vezi napominje da se, kao što je navelo Pretresno vijeće, a suprotno **Miletićevim** tvrdnjama, u izvještajima Glavnog štaba s **Miletićevim** otkucanim potpisom koji su upućeni Karadžiću – kako onom od 12. jula 1995., tako i onom od 13. jula 1995. – jasno govori o

⁴⁵⁰¹ Prvostepena presuda, par. 1667-1668.

⁴⁵⁰² Prvostepena presuda, par. 1716.

⁴⁵⁰³ Prvostepena presuda, par. 1716. V. Prvostepena presuda, par. 1718.

⁴⁵⁰⁴ Miletićev žalbeni podnesak, par. 304-306.

⁴⁵⁰⁵ Miletićev žalbeni podnesak, par. 304-305.

⁴⁵⁰⁶ Miletićev žalbeni podnesak, par. 305.

⁴⁵⁰⁷ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 206-208, 210. V. žalbeni pretres, AT. 470 (5. decembar 2013.).

⁴⁵⁰⁸ Miletićev žalbeni podnesak, par. 304 i fusnota 647.

⁴⁵⁰⁹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 304.

organizovanom i planskom prevoženju stanovništva iz Srebrenice prema Kladnju.⁴⁵¹⁰ Isto tako, Pretresno vijeće je navelo da se u izvještaju koji je Drinski korpus 13. jula 1995. uputio Glavnom štabu kaže da je "organizovano preveženo od Potočara prema Kladnju oko 15.000 muslimanskog življa".⁴⁵¹¹ Žalbeno vijeće stoga smatra da **Miletić** nije pokazao da nema dokaza koji govore u prilog zaključku Pretresnog vijeća da je on u kritičnim danima kada je stanovništvo fizički iseljavano iz Srebrenice koristio svoju informisanost da "obavijesti druge".

b. Da li je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da je Miletić "savjetovao druge"

1587. Žalbeno vijeće smatra da **Miletić** u vezi s pojmom "savjetovati" upotrijebljenim u pobijanom zaključku primjenjuje usko, formalističko tumačenje, koje nema uporište u zaključcima Pretresnog vijeća. Pobijani zaključak se nalazi u završnom paragrafu odjeljka Prvostepene presude koji se bavi **Miletićevim** doprinosom UZP-u prisilnog uklanjanja.⁴⁵¹² Prije tog zaključka, Pretresno vijeće je zaključilo da su "redovni dnevni zadaci" načelnika Glavnog štaba obuhvatali, između ostalog, referisanje i davanje savjeta Mladiću⁴⁵¹³ i da je u Milovanovićevom odsustvu **Miletić** u savjetodavnom svojstvu koordinirao rad pomoćnika komandanta⁴⁵¹⁴ i lično obavještavao Mladića o Izvještajima potčinjenih jedinica upućenim Glavnom štabu.⁴⁵¹⁵ Pored toga, **Miletić** je u Milovanovićem odsustvu na dnevnim jutarnjim referisanjima u Glavnom štabu "sudjelovao u diskusijama, [Mladiću] prenosio prijedloge i objašnjavao situaciju na terenu".⁴⁵¹⁶ Naposljetku, kad je riječ o ulozi koju je **Miletić** imao u odnosu na Karadžića, Žalbeno vijeće primjećuje da je on, prema zaključku Pretresnog vijeća, putem Dnevnih izvještaja Glavnog štaba obavještavao Vrhovnu komandu o svim relevantnim promjenama u borbenoj situaciji.⁴⁵¹⁷

1588. Prilikom donošenja tih zaključaka Pretresno vijeće se u velikoj mjeri oslonilo na Milovanovićevo svjedočenje.⁴⁵¹⁸ Milovanović je rekao da **Miletić** po pitanju savjetovanja sigurno nije bio Mladićeva "glavna osoba", ali da u njegovom odsustvu "verovatno jeste" savjetovao

⁴⁵¹⁰ Prvostepena presuda, par. 1669 i fusnota 5100 (gdje se upućuje na DP P00044, DP P02748, Dnevni borbeni izvještaj Glavnog štaba VRS-a, 12. juli 1995., str. 4), par. 1670 i fusnota 5105 (gdje se upućuje na DP P00047, Dnevni borbeni izvještaj Glavnog štaba VRS-a, s otkucanim Miletićevim potpisom, 13. juli 1995., str. 3; DP P00136, Redovni borbeni izvještaj Drinskog korpusa, s Krstićevim potpisom, 13. juli 1995., str. 1).

⁴⁵¹¹ Prvostepena presuda, fusnota 5105, gdje se poziva na DP P00136, Redovni borbeni izvještaj Drinskog korpusa, s Krstićevim potpisom, 13. juli 1995., str. 1.

⁴⁵¹² Prvostepena presuda, par. 1716.

⁴⁵¹³ Prvostepena presuda, par. 111.

⁴⁵¹⁴ Prvostepena presuda, par. 1635.

⁴⁵¹⁵ Prvostepena presuda, par. 1635-1636. Žalbeno vijeće je ranije razmotrilo i odbacilo **Miletićev** argument u kojem se osporava zaključak Pretresnog vijeća da je on, kad je Milovanović bio odsutan iz Glavnog štaba, preuzimao neke od njegovih dužnosti, uključujući savjetovanje Mladića. V. gore, par. 1478-1481.

⁴⁵¹⁶ Prvostepena presuda, par. 1637.

⁴⁵¹⁷ Prvostepena presuda, par. 1638.

⁴⁵¹⁸ V. Prvostepena presuda, par. 111 i fusnota 269, 1635 i fusnota 4997, 1636 i fusnota 5002, 1638 i fusnota 5008.

Mladića i "predlagao komandantu upotrebu vojske, a predlagati komandantu upotrebu vojske nije ništa drugo nego savetovanje komandantu, odnosno iznošenje svojih gledišta kako bi nešto trebalo uraditi".⁴⁵¹⁹ Milovanović je istakao da je **Miletić** bio taj "koji sve zna, u stanju je svakome da da savet, da da podatak"⁴⁵²⁰ i da je on tu ulogu mogao igrati zahvaljujući činjenici da je, kad njega nije bilo, bio "najbolje [...] informisan o borbenim dejstvima na ratištu Republike Srpske".⁴⁵²¹ Milovanović je takođe potvrdio da je **Miletić** putem Dневnih izvještaja Glavnog štaba obavještavao Karadžića.⁴⁵²²

1589. Žalbeno vijeće je način na koji je Pretresno vijeće koristilo pojam "savjetovati" razmotrilo u kontekstu pobijanog zaključka i u svjetlu Milovanovićevog svjedočenja i s tim povezanih zaključaka Pretresnog vijeća.⁴⁵²³ Žalbeno vijeće je mišljenja da je Pretresno vijeće, kad je koristilo pojam "savjetovati", namjeravalo da kaže da je **Miletić** "stečena saznanja prosljeđivao Mladiću, Karadžiću i drugima, kao i da su oni zahvaljujući tome mogli donositi upućene odluke".⁴⁵²⁴ Činjenica da je **Miletić** bio "informisan" o operaciji u Srebrenici i da je bio u mogućnosti da "iznese svoje gledište" na način na koji je to opisao Milovanović ima potporu u zaključcima Pretresnog vijeća. Ponajprije, Pretresno vijeće je zaključilo da je **Miletić** bio "podrobno informisan o svim događajima i situaciji u Srebrenici čim se vratio [u Glavni štab 12. jula 1995.]"⁴⁵²⁵ Uz to, Pretresno vijeće je zaključilo da je **Miletić** po povratku u Glavni štab, pošto je Milovanović još uvijek bio odsutan, i dalje bio zadužen za primanje dnevnih i vanrednih (borbenih) izvještaja i izradu Dневnih izvještaja Glavnog štaba kojima se predsjednik obavještavao o najnovijim događajima.⁴⁵²⁶

1590. Pretresno vijeće je zatim uputilo na izvještaje Glavnog štaba upućene predsjedniku 12. i 13. jula 1995., s **Miletićevim** otkucanim potpisom, koji, kao što je gore opisano,⁴⁵²⁷ jasno pokazuju da je stanovništvo iz Srebrenice prema Kladnju premještanu organizovano i planski.⁴⁵²⁸ Prema tome, **Miletić** je putem ponovnog preuzimanja svojih dužnosti u Glavnom štabu, kako je to opisalo Pretresno vijeće, donosiocima odluka omogućio da u kritičnim danima kada je stanovništvo fizički iseljavano donose upućene odluke. Mada Žalbeno vijeće ne smatra da je ta funkcija omogućavanja

⁴⁵¹⁹ Manojlo Milovanović, T. 12311 (31. maj 2007.). V. Prvostepena presuda, par. 1636 i fusnota 5002.

⁴⁵²⁰ Manojlo Milovanović, T. 12309 (31. maj 2007.). V. Prvostepena presuda, par. 1627 i fusnota 4974. V. takođe Prvostepena presuda, fusnota 5002, gdje se upućuje na: Manojlo Milovanović, T. 12311 (31. maj 2007.).

⁴⁵²¹ Manojlo Milovanović, T. 12311 (31. maj 2007.).

⁴⁵²² Prvostepena presuda, par. 1638 i fusnota 5008, gdje se upućuje na: Manojlo Milovanović, T. 12174 (29. maj 2007.).

⁴⁵²³ V. gore, par. 1587-1588.

⁴⁵²⁴ Prvostepena presuda, par. 1713.

⁴⁵²⁵ Prvostepena presuda, par. 1667.

⁴⁵²⁶ Prvostepena presuda, par. 1668.

⁴⁵²⁷ V. gore, par. 1586.

⁴⁵²⁸ Prvostepena presuda, par. 1669 i fusnota 5100 (gdje se upućuje na DP P00044, DP P02748, Dnevni borbeni izvještaj Glavnog štaba VRS-a, 12. juli 1995., str. 4), par. 1670 i fusnota 5105 (gdje se upućuje na DP P00047, Dnevni borbeni izvještaj Glavnog štaba VRS-a, s otkucanim Miletićevim potpisom, 13. juli 1995., str. 3; DP P00136, Redovni borbeni izvještaj Drinskog korpusa, s Krstićevim potpisom, 13. juli 1995., str. 1).

donošenja odluka potpuno odvojena od funkcije "obavještanja", ono, s obzirom na gore izloženo shvatanje pojma "savjetovati", zaključuje da **Miletić** nije pokazao da nema dokaza koji govore u prilog tom aspektu pobijanog zaključka.

c. Zaključak

1591. Na osnovu gore izložene analize, Žalbeno vijeće konstatuje da **Miletić** nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao zaključiti da je "tokom kritičnih dana kada je stanovništvo [...] fizički iseljavano [iz Srebrenice], **Miletić** [...] vješto i efikasno koristio svoju jedinstvenu informisanost da obavijesti i posavjetuje druge".⁴⁵²⁹ Shodno tome, Žalbeno vijeće odbacuje podosnovu 10.8 **Miletićeve** žalbe.

(ix) Miletićeve uloga u nadziranju kretanja kolone (podosnova 10.9)

1592. Pretresno vijeće je zaključilo da je **Miletićevo** učešće u događajima u Srebrenici nakon povratka u Glavni štab 12. jula 1995. obuhvatalo ulogu koju je imao u nadzoru nad kretanjem kolone bosanskih Muslimana.⁴⁵³⁰ Zaključci Pretresnog vijeća o **Miletićevoj** ulozi u vezi s tom kolonom uključuju sljedeće: (1) dana 14. jula 1995. **Miletić** je Draganu Jokiću, dežurnom oficiru u Zvorničkoj brigadi, u telefonskom razgovoru rekao da "blokira grupu" (dalje u tekstu: Presretnuti razgovor Jokić-Miletić);⁴⁵³¹ i (2) dana 15. jula 1995. **Miletić** je odbio Obrenovićev zahtjev da dozvoli da kolona prođe kroz odbrambene linije VRS-a⁴⁵³² (dalje u tekstu: Razgovor Obrenović-Miletić), a 16. jula 1995. dvojici starješina iz Glavnog štaba VRS-a, pukovniku Nedeljku Trkulji i pukovniku Bogdanu Sladojeviću, naredio je da odu u Komandu Zvorničke brigade kako bi proveli istragu o otvaranju koridora za kolonu.⁴⁵³³ **Miletićeve** uloga u nadziranju kolone bila je jedan od faktora koji su Pretresnom vijeću omogućili da zaključi da je on doprinio UZP-u prisilnog uklanjanja.⁴⁵³⁴

1593. **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da je on imao ulogu u nadziranju kolone i da je to predstavljalo doprinos UZP-u prisilnog uklanjanja.⁴⁵³⁵ Prema njegovoj tvrdnji, Pretresno vijeće je pogriješilo u ocjeni: (1) Presretnutog razgovora Jokić-Miletić, jer je njega pogrešno identifikovalo kao jednog od sagovornika;⁴⁵³⁶ (2) Razgovora Obrenović-Miletić, jer je pogrešno zaključilo da taj razgovor svjedoči o njegovim ovlaštenjima, kao i znanju, i da pokazuje

⁴⁵²⁹ Prvostepena presuda, par. 1716.

⁴⁵³⁰ Prvostepena presuda, par. 1668.

⁴⁵³¹ Prvostepena presuda, par. 1674.

⁴⁵³² Prvostepena presuda, par. 1677.

⁴⁵³³ Prvostepena presuda, par. 560, 1680.

⁴⁵³⁴ V. Prvostepena presuda, par. 1714 i fusnota 5205, par. 1715.

⁴⁵³⁵ Miletićev žalbeni podnesak, par. 307 (gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1668), 314.

⁴⁵³⁶ Miletićev žalbeni podnesak, par. 308.

da je nadzirao kolonu,⁴⁵³⁷ i (3) dokaza o posjeti dvojice starješina iz Glavnog štaba Zvorničkoj brigadi 17. jula 1995., jer je pogrešno zaključilo da im je on naredio da odu tamo i provedu istragu o otvaranju koridora radi prolaska kolone.⁴⁵³⁸

1594. Tužilaštvo odgovara da je Pretresno vijeće postupilo razumno kad je zaključilo da je **Miletić** putem nadziranja kolone doprinio UZP-u prisilnog uklanjanja i da on ignoriše obimne dokaze na koje se Vijeće u tu svrhu oslonilo.⁴⁵³⁹

a. Navod o grešci u tumačenju Presretnutog razgovora Jokić-Miletić

1595. U vezi s Presretnutim razgovorom Jokić-Miletić, **Miletić** tvrdi da identitet Jokićevog sagovornika "Vilotića" koji mu je rekao da "blokira grupu", a za kojeg je Pretresno vijeće zaključilo da je to bio on, nije utvrđen van razumne sumnje.⁴⁵⁴⁰ Žalbena vijeća podsjeća da je taj argument razmotrilo u okviru osnove 21 **Miletićeve** žalbe i da ga je odbacilo.⁴⁵⁴¹ Pošto **Miletić** u okviru ove žalbene podosnove ne iznosi nikakve dodatne argumente, Žalbena vijeća je neće dalje razmatrati.

b. Navod o grešci u tumačenju Razgovora Obrenović-Miletić

1596. Žalbena vijeća će sada prijeći na tri **Miletićeva** argumenta vezana za Razgovor Obrenović-Miletić, ali prije toga želi da primijeti da je u paragrafu 553, u odjeljku Prvostepene presude u kom se iznose činjenice koje se tiču otvaranja koridora radi prolaska kolone, Pretresno vijeće dalo sljedeći opis Razgovora Obrenović-Miletić:

Obrenović je zatražio da Komanda Drinskog korpusa odobri prijedlog da se 28. divizija pusti da prođe kroz njihovu teritoriju. On je takođe pokušao da kontaktira **Pandurevića**, koji je bio nedostupan pošto je već bio na putu prema Komandi Zvorničke brigade. Budući da su komandant Drinskog korpusa i načelnik štaba bili nedostupni, Dragan Obrenović nazvao je Glavni štab VRS-a i zatražio da ga povežu s "nek[im] od generala". **Miletić** je odgovorio na poziv i rekao da ne odobrava taj prijedlog; naredio je Obrenoviću da upotrijebi sve raspoloživo ljudstvo i opremu Zvorničke brigade za nastavak borbe s kolonom i "da to uništ[e]".⁴⁵⁴²

U paragrafu 1677, u odjeljku Prvostepene presude u kom se prikazuje **Miletićeva** "Uloga u operacijama u Srebrenici i Žepi", Pretresno vijeće daje sljedeću skraćenu verziju gore navedenog opisa:

⁴⁵³⁷ Miletićev žalbeni podnesak, par. 308-311; Miletićeva replika, par. 105.

⁴⁵³⁸ Miletićev žalbeni podnesak, par. 308, 312; Miletićeva replika, par. 106.

⁴⁵³⁹ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 211-222 i fusnota 756. V. takođe Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 319-321.

⁴⁵⁴⁰ Miletićev žalbeni podnesak, par. 308. V. Prvostepena presuda, par. 1674.

⁴⁵⁴¹ V. gore, par. 404.

⁴⁵⁴² Prvostepena presuda, par. 553 (reference unutar citata izostavljene).

Načelnik štaba i zamjenik komandanta Zvorničke brigade Dragan Obrenović je nazvao **Miletića** na lokal 155 i zatražio njegovu dozvolu da otvori odbrambene linije VRS-a kako bi omogućio koloni bosanskih Muslimana da prođe. **Miletić** je taj zahtjev odbio i naredio je da se sva raspoloživa oprema i ljudstvo upotrebi za borbu protiv kolone i njeno uništenje.⁴⁵⁴³

U prilog tom opisu, Pretresno vijeće upućuje na raniji paragraf presude, paragraf 553.⁴⁵⁴⁴

1597. Kada tvrdi da, suprotno zaključku Pretresnog vijeća, "Obrenović nije nazvao Miletića, nego Glavni štab, i [da je] zatražio da razgovora s nekim od generala",⁴⁵⁴⁵ **Miletić** iskrivljeno prikazuje Prvostepenu presudu. **Miletić** upućuje samo na paragraf 1677, dok je iz paragrafa 553 jasno da je Pretresno vijeće bilo svjesno činjenice da je Obrenović, kada je nazvao Glavni štab, zatražio da ga spoje s nekim od generala.

1598. **Miletić** nadalje tvrdi da, suprotno zaključcima Pretresnog vijeća, "Obrenović nije zatražio da se koridor otvori zbog stanovništva, nego zbog pripadnika 28. divizije Armije BiH".⁴⁵⁴⁶ Kao što se vidi iz navedenog odlomka iz paragrafa 553 Prvostepene presude, Pretresno vijeće je reklo da je Obrenović zatražio odobrenje da se "28. divizij[i]" omogući da prođe.⁴⁵⁴⁷ S druge strane, Pretresno vijeće je u paragrafu 1677 zaključilo da je Obrenović zatražio odobrenje da se "koloni bosanskih Muslimana" omogući da prođe.⁴⁵⁴⁸

1599. Skrećući pažnju na tu nepodudarnost u opisu Obrenovićevog zahtjeva,⁴⁵⁴⁹ **Miletić** tvrdi da pripadnici 28. divizije nisu bili civili i da on nije imao načina da zna da odbijanjem Obrenovićevog prijedloga za otvaranje koridora odbija da omogući prolaz civila.⁴⁵⁵⁰

1600. Žalbeno vijeće smatra da **Miletić** pokušava da svoje znanje o koloni svede na ono što je saznao iz tog razgovora i da ignoriše druge informacije na koje mu je skrenuta pažnja prije ili poslije tog razgovora. S tim u vezi, Žalbeno vijeće primjećuje da je, prema zaključku Pretresnog vijeća, 12. jula 1995. predsjedniku upućen izvještaj Glavnog štaba VRS-a, s **Miletićevim** otkucanim potpisom, kojim je on obaviješten da "neprijatelj pokušava da se izvuče sa ženama i

⁴⁵⁴³ Prvostepena presuda, par. 1677 (reference unutar citata izostavljene).

⁴⁵⁴⁴ Prvostepena presuda, par. 1677, gdje se upućuje, između ostalog, na Prvostepenu presudu, par. 553.

⁴⁵⁴⁵ Miletićev žalbeni podnesak, par. 309.

⁴⁵⁴⁶ Miletićev žalbeni podnesak, par. 309.

⁴⁵⁴⁷ Prvostepena presuda, par. 553.

⁴⁵⁴⁸ Prvostepena presuda, par. 1677.

⁴⁵⁴⁹ U okviru svoje žalbene osnove 7 **Miletić** tvrdi da su "srpske snage bile ubijeđene da je to vojna kolona sastavljena od pripadnika 28. divizije Armije BiH". On tvrdi da je Pretresno vijeće "prekršilo princip pretpostavke nevinosti i član 21(3) Statuta kada je one Miletićeve radnje koje su navodno bile vezane za kolonu, ali su počinjene u toku obavljanja njegovih legitimnih i uobičajenih dužnosti, podvelo pod napad na civilno stanovništvo". Miletićev žalbeni podnesak, par. 210-212.

⁴⁵⁵⁰ Miletićeva replika, par. 105. V. Miletićev žalbeni podnesak, par. 313; žalbeni pretres, AT. 432 (5. decembar 2013.).

djecom prema Ravnom Buljinu i Konjević Polju".⁴⁵⁵¹ Dana 13. jula 1995. **Miletić** je morao primiti redovni borbeni izvještaj Drinskog korpusa upućen Glavnom štabu VRS-a,⁴⁵⁵² u kojem se kaže da se "[u] Konjević Polju [...] organizovano vrši prihvat muslimanskog življa i boraca koji se predaju, kao i u Novoj Kasabi".⁴⁵⁵³ Žalbeno vijeće stoga smatra da **Miletić** nije potkrijepio svoju tvrdnju da nije bio svjestan činjenice da među ljudima u koloni ima civila.

1601. Naposljetku, Žalbeno vijeće prelazi na **Miletićev** argument da Razgovor Obrenović-Miletić ne svjedoči o njegovom položaju i ovlaštenjima.⁴⁵⁵⁴ U prilog tom argumentu, **Miletić** konkretno tvrdi da Obrenović nakon tog razgovora nije postupio u skladu s njegovim uputstvom da uništi kolonu niti je to uputstvo prenio komandantu korpusa ili svom komandantu.⁴⁵⁵⁵ Žalbeno vijeće s tim u vezi primjećuje da je, prema zaključku Pretresnog vijeća, **Miletić** "naredio" Obrenoviću da upotrijebi sve raspoloživo ljudstvo i opremu za nastavak borbe s kolonom i da je uništi.⁴⁵⁵⁶ Svjedok PW-168 je objasnio da je on "to doživio da je on to [Obrenoviću] naredio u ime generala Mladića".⁴⁵⁵⁷

1602. Žalbeno vijeće podsjeća na metodologiju koju je Pretresno vijeće primijenilo prilikom utvrđivanja **Miletićeve** odgovornosti, u vezi s kojom je zauzelo stav da svoju ocjenu neće zasnivati na njegovoj funkciji, nego na njegovim postupcima u tom svojstvu.⁴⁵⁵⁸ Po mišljenju Žalbenog vijeća, analiza Razgovora Obrenović-Miletić koju je dalo Pretresno vijeće u skladu je s tim pristupom. Sve i da **Miletić** nije sam imao zakonska ovlaštenja da Obrenoviću "naredi" da u vezi s kolonom postupi na neki određeni način, i sve i da Obrenović nije postupio u skladu s **Miletićevim** uputstvom niti ga prenio svojim neposredno pretpostavljenima, **Miletićevo** "naređenje" se, po svemu sudeći, smatralo mjerodavnim. Žalbeno vijeće stoga smatra da **Miletić** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da Razgovor Obrenović-Miletić predstavlja primjer njegovog položaja i ovlaštenja.

c. Da li je Miletić naredio da se provede istraga o otvaranju koridora

⁴⁵⁵¹ Prvostepena presuda, par. 1669 i fusnota 5098, gdje se poziva na DP P00044, DP P02748, Dnevni borbeni izvještaj Glavnog štaba VRS-a, 12. juli 1995., str. 3.

⁴⁵⁵² V. gore, par. 1555-1562.

⁴⁵⁵³ DP P00136, Redovni borbeni izvještaj Komande Drinskog korpusa, s potpisom general-majora Radislava Krstića, 13. juli 1995., str. 1. V. Prvostepena presuda, par. 1056 i fusnota 3460.

⁴⁵⁵⁴ Miletićev žalbeni podnesak, par. 308-311.

⁴⁵⁵⁵ Miletićev žalbeni podnesak, par. 309.

⁴⁵⁵⁶ Prvostepena presuda, par. 1677, gdje se upućuje na: svjedok PW-168, T. 15874 (zatvorena sjednica) (26. septembar 2007.).

⁴⁵⁵⁷ Svjedok PW-168, T. 16644 (zatvorena sjednica) (19. oktobar 2007.). V. Prvostepena presuda, fusnota 5124.

⁴⁵⁵⁸ Prvostepena presuda, par. 1711.

1603. **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo: (1) da je on bio taj koji je izdao naređenje Trkulji i Sladojeviću, a ne Mladić; i (2) da je svrha tog naređenja bila da se pokrene istraga o otvaranju koridora.⁴⁵⁵⁹

1604. U prilog svojim argumentima, **Miletić** upućuje na naređenje Glavnog štaba od 17. jula 1995. upućeno, između ostalog, Komandi Drinskog korpusa, koje je potpisao Mladić i u kojem se nalaze da se trojica starješina (Trkulja, Sladojević i Stanković) iz Glavnog štaba VRS-a upute u Komandu Zvorničke pješadijske brigade "za ispomoć na objedinjavanju snaga VRS i MUP-a, planiranju i koordinaciji borbenih aktivnosti u blokiranju, razbijanju i uništenju zaostalih muslimanskih snaga u širem rejonu Kamenice i Cerske" (dalje u tekstu: Naređenje Glavnog štaba od 17. jula).⁴⁵⁶⁰

1605. U vezi s pitanjem od koga je potekla inicijativa za odlazak tih starješina u Zvorničku brigadu, Pretresno vijeće se oslonilo na iskaze svjedoka Trkulje i svjedoka Bogdana Sladojevića.⁴⁵⁶¹ Dijelovi Trkuljinog iskaza na koje Pretresno vijeće upućuje ukazuju na to da je njemu 15. ili 16. jula 1995. usmeno i lično "[**Miletić** naredio] da od[e] u Zvorničku brigadu".⁴⁵⁶² Drugi dijelovi Trkuljinog iskaza na koje Pretresno vijeće upućuje ukazuju na to da je on po povratku u Glavni štab podnio izvještaj **Miletiću**.⁴⁵⁶³ U dijelu Trkuljinog iskaza na koji upućuje tužilaštvo on kaže da u Zvorničku brigadu nije otišao po Naređenju Glavnog štaba od 17. jula koje je izdao Mladić i da je "već bio [tamo] i [...] vratio [se] kad je to naređenje došlo".⁴⁵⁶⁴

1606. Sladojevićev iskaz na koji Pretresno vijeće upućuje ukazuje na to da je 17. jula 1995., nakon što je **Miletić** Trkulji dao neki papir, Trkulja Sladojevića obavijestio da idu "u rejon Zvornika",⁴⁵⁶⁵ kao i na to da je Trkulja naređenje da odu u Zvorničku brigadu "najverovatnije" dobio od **Miletića**.⁴⁵⁶⁶

1607. Imajući u vidu da je Trkulja u svom svjedočenju rekao da Naređenje Glavnog štaba od 17. jula nije vidio prije odlaska u Zvorničku brigadu i da su i Trkulja i Sladojević rekli da je njihovom odlasku u Zvorničku brigadu prethodio razgovor **Miletića** i Trkulje, Žalbeno vijeće smatra da

⁴⁵⁵⁹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 312.

⁴⁵⁶⁰ DP P00927, Naređenje Glavnog štaba, Objedinjavanje dejstava na razbijanju zaostalih muslimanskih snaga, s Mladićevim potpisom, 17. juli 1995., par. 1. V. Miletićev žalbeni podnesak, par. 312 i fusnote 667, 670.

⁴⁵⁶¹ Prvostepena presuda, par. 560, 1680 i fusnote 2048, 5130.

⁴⁵⁶² Nedeljko Trkulja, T. 15105 (10. septembar 2007.). V. Prvostepena presuda, fusnota 2048.

⁴⁵⁶³ Nedeljko Trkulja, T. 15115 (10. septembar 2007.). V. Prvostepena presuda, fusnota 5130.

⁴⁵⁶⁴ Nedeljko Trkulja, T. 15117 (10. septembar 2007.). V. Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, fusnota 772.

⁴⁵⁶⁵ Bogdan Sladojević, T. 14366 (27. avgust 2007.). V. Prvostepena presuda, par. 1680 i fusnota 5130.

⁴⁵⁶⁶ Bogdan Sladojević, T. 14367 (27. avgust 2007.). V. Prvostepena presuda, par. 560 i fusnota 2048.

Miletić nije pokazao da nijedno razumno pretresno vijeće ne bi moglo zaključiti da je on naredio Trkulji i Sladojeviću da odu u Zvorničku brigadu.⁴⁵⁶⁷

1608. U vezi sa svrhom odlaska u Zvorničku brigadu, Pretresno vijeće se oslonilo na iskaze svjedoka Sladojevića, svjedoka Dragutinovića,⁴⁵⁶⁸ svjedoka PW-168 i **Pandurevića**, kao i na jedan odlomak iz Dnevnika dežurnog oficira Zvorničke brigade.⁴⁵⁶⁹

1609. Žalbeno vijeće primjećuje da je Trkulja izjavio da je svrha posjete bila "da tamo prenesemo da se bezbednost jedinica na frontu podigne na najviši nivo zbog mogućnosti nailaska muslimanskih grupa iz Srebrenice koje žele da odu u Tuzlu".⁴⁵⁷⁰ Mada se Pretresno vijeće u svom zaključku o svrsi posjete nije oslonilo na taj iskaz, ono je za njega ipak znalo.⁴⁵⁷¹

1610. Žalbeno vijeće nadalje primjećuje da je Trkulja u svjedočenju rekao da je otišao na Crni vrh, gdje je s Obrenovićem razgovarao o otvaranju koridora, kao i o gubicima koje je u vezi s tim pretrpio VRS,⁴⁵⁷² i da je po povratku u Glavni štab te informacije prenio **Miletiću**.⁴⁵⁷³ Istovremeno, nekoliko starješina VRS-a – Sladojević, Dragutinović, svjedok PW-168 i **Pandurević** – potvrdilo je da je otvaranje koridora bilo ključna tema razgovora sa starješinama iz Glavnog štaba.⁴⁵⁷⁴ Čak i ako se tokom posjete tih starješina razgovaralo i o nekim drugim pitanjima, Žalbeno vijeće smatra da **Miletić** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da je svrha njihove posjete bila da provedu istragu o otvaranju koridora radi prolaza kolone.⁴⁵⁷⁵ Žalbeno vijeće stoga odbacuje taj aspekt **Miletićevog** argumenta.

d. Zaključak

1611. S obzirom na gore navedeno, Žalbeno vijeće konstatuje da **Miletić** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da je on imao ulogu u nadziranju kretanja kolone

⁴⁵⁶⁷ Taj zaključak ne mijenja činjenica da se Žalbeno vijeće slaže s **Miletićem** (Miletićev žalbeni podnesak, par. 312) da je iz Sladojevićevog iskaza donekle nejasno da li je Trkulja bio taj koji je natuknuo **Miletiću** "da će se nešto desiti u tom rejonu" ili obrnuto. V. Bogdan Sladojević, T(F). 14366-14367 (27. avgust 2007.), i Bogdan Sladojević, T. 14367-14368 (27. avgust 2007.). Zaključak Pretresnog vijeća da je **Miletić** naredio Trkulji i Sladojeviću da provedu istragu u vezi s koridorom ne zavisi od utvrđivanja te činjenice.

⁴⁵⁶⁸ Svjedok tužilaštva Miodrag Dragutinović bio je načelnik za operativno-nastavne poslove Zvorničke brigade, Prvostepena presuda, par. 152.

⁴⁵⁶⁹ Prvostepena presuda, par. 560, 1887 i fusnote 2049, 5671. V. Bogdan Sladojević, T. 14373 (27. avgust 2007.); Miodrag Dragutinović, T. 12710 (15. juni 2007.); svjedok PW-168, T. 15911-15912 (zatvorena sjednica) (27. septembar 2007.); T. 16544 (zatvorena sjednica) (18. oktobar 2007.); Vinko Pandurević, T. 31091 (9. februar 2009.); DP 7DP00378, Dnevnik dežurnog oficira Zvorničke brigade, 12. februar 1995. – 3. januar 1996., str. 4.

⁴⁵⁷⁰ Nedeljko Trkulja, T. 15105 (10. septembar 2007.).

⁴⁵⁷¹ Prvostepena presuda, fusnota 2048, gdje se upućuje na: Nedeljko Trkulja, T. 15105-15107 (10. septembar 2007.).

⁴⁵⁷² Nedeljko Trkulja, T. 15112-15113 (10. septembar 2007.). V. Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 220 i fusnota 772.

⁴⁵⁷³ Nedeljko Trkulja, T. 15114-15117 (10. septembar 2007.). V. Prvostepena presuda, par. 1680 i fusnota 5131.

⁴⁵⁷⁴ V. gore, par. 1608.

⁴⁵⁷⁵ Prvostepena presuda, par. 560, 1680.

bosanskih Muslimana i da su njegove aktivnosti u vezi s tim predstavljale doprinos UZP-u prisilnog uklanjanja. Shodno tome, Žalbeno vijeće odbacuje podosnovu 10.9 **Miletićeve** žalbe.

(x) Da li je Miletić doprinio UZP-u prisilnog uklanjanja u Žepi putem uloge nadziranja i koordinacije koju je igrao u Glavnom štabu (podosnove 10.10 i 10.11)

1612. U vezi s **Miletićevim** učešćem u operaciji u Žepi, Pretresno vijeće je, između ostalog, zaključilo sljedeće: (1) on je bio u potpunosti upoznat sa situacijom u enklavi Žepa prije, za vrijeme i poslije napada;⁴⁵⁷⁶ (2) imao je centralnu ulogu u primanju informacija u Glavnom štabu VRS-a i starao se da nadležne osobe budu upoznate s njima;⁴⁵⁷⁷ i (3) izdavao je uputstva jedinicama na terenu i imao ulogu koordinatora između Glavnog štaba i snaga na terenu.⁴⁵⁷⁸

1613. Kada osporava elemente zaključaka Pretresnog vijeća o njegovom doprinosu UZP-u prisilnog uklanjanja u vezi sa Žepom, **Miletić** iznosi argumentaciju koja se grana u tri smjera.⁴⁵⁷⁹ Kategorije u koje se ta argumentacija može svrstati tiču se: (1) njegove savjetodavne uloge; (2) njegove uloge u izdavanju uputstava snagama na terenu i u koordinaciji između tih snaga i Glavnog štaba; i (3) uloge koju je imao kao izvor informacija u Glavnom štabu. Osim toga, **Miletić** generalno iznosi da njegovi postupci nisu bili ništa drugo nego "svakodnevni zadaci" i da stoga nije primjereno da se njih smatra doprinosom UZP-u prisilnog uklanjanja.⁴⁵⁸⁰

1614. Tužilaštvo odgovara da je Pretresno vijeće postupilo razumno kad je zaključilo da je **Miletić** doprinio prisilnom uklanjanju stanovnika Žepe, bosanskih Muslimana.⁴⁵⁸¹

1615. Žalbeno vijeće podsjeća da je ranije zaključilo da učešće optužene osobe u UZP-u ne mora da obuhvata počinjenje nekog krivičnog djela, nego da može da bude u vidu pomaganja ili davanja doprinosa realizaciji zajedničkog cilja ili svrhe.⁴⁵⁸² Pored toga, Žalbeno vijeće je ranije zaključilo da "činjenica da se [...] učestvovanje [optuženog] svodilo samo na 'rutinske dužnosti' optuženog ne oslobađa krivice".⁴⁵⁸³ U skladu s tim, Žalbeno vijeće neće dalje razmatrati argument da je **Miletić** samo obavljao "svakodnevne zadatke".

⁴⁵⁷⁶ Prvostepena presuda, par. 1715.

⁴⁵⁷⁷ Prvostepena presuda, par. 1686.

⁴⁵⁷⁸ Prvostepena presuda, par. 1681.

⁴⁵⁷⁹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 315-321; Miletićeva replika, par. 107.

⁴⁵⁸⁰ Miletićev žalbeni podnesak, par. 315, 317; žalbeni pretres, AT. 443 (5. decembar 2013.).

⁴⁵⁸¹ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 223. V. Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 224; žalbeni pretres, AT. 470-471 (5. decembar 2013.).

⁴⁵⁸² Drugostepena presuda u predmetu *Krajišnik*, par. 215, 695-696; Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 263. V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 985.

⁴⁵⁸³ V. Drugostepena presuda u predmetu *Blagojević i Jokić*, par. 189, gdje je to konstatovano u kontekstu odgovornosti za pomaganje i podržavanje.

a. Navodi o greškama vezanim za Miletićevu savjetodavnu ulogu u vezi saŽepom

1616. **Miletić** tvrdi da je zaključak Pretresnog vijeća da je on "koristio svoju jedinstvenu informisanost da obavijesti i posavjetuje druge" pogrešan, pošto ono nije navelo nikakav savjet koji je on nekome dao u vezi sa Žepom.⁴⁵⁸⁴ Tužilaštvo odgovara da je **Miletić** na dnevnim jutarnjim referisanjima savjetovao Mladića i pomoćnike komandanta i da je funkciju savjetovanja vršio i putem obavještavanja i koordinacije.⁴⁵⁸⁵

1617. Žalbeno vijeće podsjeća na svoj raniji zaključak da **Miletić** primjenjuje usko, formalističko tumačenje pojma "savjetovati", koje nema uporište u zaključcima Pretresnog vijeća.⁴⁵⁸⁶ U vezi s tim, Žalbeno vijeće je utvrdilo da u kontekstu zaključaka Pretresnog vijeća vezanih za **Miletićevo** učešće u operacijama u Srebrenici i Žepi pojam "savjetovati" treba tumačiti u smislu da je neko bio informisan i u mogućnosti da iznese svoje gledište.⁴⁵⁸⁷ Činjenica da je **Miletić** bio "informisan" o operaciji u Žepi i da je bio u mogućnosti da "iznese svoje gledište" u skladu sa svojom ulogom u Glavnom štabu ima jako uporište u zaključcima Pretresnog vijeća. Valja istaći da je, kako je Pretresno vijeće zaključilo, nakon što se **Miletić** 12. jula 1995. vratio u Glavni štab, pošto je Milovanović još uvijek bio odsutan,

Miletić [...] i dalje bio zadužen za primanje dnevnih i vanrednih (borbenih) izvještaja i izradu dnevnih izvještaja Glavnog štaba kojima se predsjednik obavještavao o najnovijim događajima. Te informacije su uključivale podatke o stanju na ratištu, odvoženju civilnog stanovništva iz Srebrenice i Žepe i zarobljavanju ratnih zarobljenika.⁴⁵⁸⁸

1618. Konkretno, Pretresno vijeće se oslonilo na dokaze o informacijama u vezi sa Žepom koje su kroz **Miletićeve** ruke prošle u periodu od 12. jula do 2. avgusta 1995., dakle, neposredno prije prisilnog premještanja bosanskih Muslimana iz Žepe i u toku tog premještanja. Ti dokazi uključuju sljedeće: (1) Izvještaje potčinjenih jedinica upućene Glavnom štabu 29. jula i 1. avgusta 1995.;⁴⁵⁸⁹ (2) Dnevne izvještaje Glavnog štaba upućene predsjedniku 13., 15.-18., 21., 25.-26., 29. i 31. jula 1995.;⁴⁵⁹⁰ iskaz svjedoka Obradovića;⁴⁵⁹¹ (4) razne zahtjeve i/ili izvještaje koji se tiču operacije

⁴⁵⁸⁴ Miletićev žalbeni podnesak, par. 315, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1716.

⁴⁵⁸⁵ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 224.

⁴⁵⁸⁶ V. gore, par. 1587-1590.

⁴⁵⁸⁷ V. gore, par. 1589.

⁴⁵⁸⁸ Prvostepena presuda, par. 1668.

⁴⁵⁸⁹ Prvostepena presuda, par. 1695 (gdje se upućuje na DP P02792, Izvještaj Rogatičke brigade o sastanku s UNPROFOR-om u vezi s evakuacijom civila iz Žepe upućen Glavnom štabu VRS-a, s otkucanim potpisom Dragomira Pećanca, 29. juli 1995., str. 2), 1698 (gdje se upućuje na DP P03036, Dokument u vezi s kretanjem neprijateljskih grupa u enklavi Žepa upućen Glavnom štabu VRS-a, Miletiću, Krstiću i Drinskom korpusu, s otkucanim potpisom Zorana Čarkića, 1. avgust 1995.).

⁴⁵⁹⁰ Prvostepena presuda, par. 1670 (gdje se upućuje na DP P00047, Dnevni borbeni izvještaj Glavnog štaba VRS-a, s otkucanim Miletićevim potpisom, 13. juli 1995., str. 3, DP P00049, Dnevni borbeni izvještaj Glavnog štaba VRS-a,

u Žepi, a koje su Krstić ili Tolimir uputili lično **Miletiću**,⁴⁵⁹² ili u kojima se govori o **Miletićevom** učešću u relevantnim događajima;⁴⁵⁹³ i (5) dokaze u vidu presretnutih razgovora.⁴⁵⁹⁴ U skladu s tim, Pretresno vijeće je zaključilo da je **Miletić** putem ponovnog preuzimanja svojih dužnosti u Glavnom štabu donosiocima odluka omogućio da u toku kampanje u Žepi donose upućene odluke.⁴⁵⁹⁵ Žalbeno vijeće stoga zaključuje da **Miletić** nije pokazao da nema dokaza koji govore u prilog tom aspektu zaključka.

b. Miletićeva uloga u koordinaciji i izdavanju uputstava u vezi sa Žepom

1619. Kad je riječ o izdavanju uputstava snagama na terenu i koordinaciji između tih snaga i Glavnog štaba, **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće zaključak da je on igrao te uloge donijelo bez ikakvih dokaza koji mu idu u prilog.⁴⁵⁹⁶ Konkretno, **Miletić** tvrdi da je zaključak Pretresnog vijeća da je on "bio zadužen za koordinaciju" donesen samo na osnovu pogrešnog tumačenja tri presretnuta razgovora.⁴⁵⁹⁷ U vezi s tim zaključkom, on nadalje tvrdi da on nije mogao vršiti koordinaciju ljudi koji su u hijerarhiji bili iznad njega, a da je koordinacija između Glavnog štaba i snaga na terenu "vršena na terenu, pošto je Mladić bio tamo, zajedno sa svojim pomoćnikom Tolimirom".⁴⁵⁹⁸ Naposljetku, **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće zaključak da je on izdavao uputstva jedinicama na terenu donijelo a da uopšte nije navelo nijedno takvo uputstvo.⁴⁵⁹⁹

s otkucanim Miletićevim potpisom, 15. juli 1995., str. 3, DP P00050, Dnevni borbeni izvještaj Glavnog štaba VRS-a, s otkucanim Miletićevim potpisom, 16. juli 1995., str. 4, DP P03061, Dnevni borbeni izvještaj Glavnog štaba VRS-a, s Miletićevim potpisom, 18. juli 1995., str. 6), 1681 (gdje se upućuje na DP P00050, Dnevni izvještaj Glavnog štaba VRS-a, s otkucanim Miletićevim potpisom, 16. juli 1995., DP P03057, Izvještaj Glavnog štaba VRS-a o stanju, s Miletićevim potpisom, 17. juli 1995., DP P03061, Izvještaj Glavnog štaba VRS-a o stanju, s Miletićevim potpisom, 18. juli 1995.), 1687 (gdje se upućuje na DP P03020, Izvještaj Glavnog štaba VRS-a o stanju, s otkucanim Miletićevim potpisom, 21. juli 1995.), 1692 (gdje se upućuje na DP P03021, Izvještaj Glavnog štaba VRS-a o stanju, s otkucanim Miletićevim potpisom, 25. juli 1995., str. 3), 1693 (gdje se upućuje na DP P03022, Izvještaj Glavnog štaba VRS-a o stanju, s otkucanim Miletićevim potpisom, 26. juli 1995., str. 4), 1695 (gdje se upućuje na DP P03023, Izvještaj Glavnog štaba VRS-a o stanju, s otkucanim Miletićevim potpisom, 29. juli 1995., str. 4), 1697 (gdje se upućuje na DP P03024, Izvještaj Glavnog štaba VRS-a o stanju, s otkucanim Miletićevim potpisom, 31. juli 1995., str. 4).

⁴⁵⁹¹ Prvostepena presuda, par. 1681 i fusnota 5134, gdje se upućuje, između ostalog, na: Ljubomir Obradović, T. 28270 (14. novembar 2008.); T. 28290 (17. novembar 2008.); T. 28367, 28393-28394 (18. novembar 2008.).

⁴⁵⁹² Prvostepena presuda, par. 1673 (gdje se upućuje na DP P00183, Dokument 1. podrinjske pješadijske lake brigade u vezi s uređajem za vezu upućen Miletiću u Glavnom štabu VRS-a, s otkucanim potpisom Zdravka Tolimira, 14. juli 1995.), 1685-1686 (gdje se upućuje na DP P03015, Dokument Komande Drinskog korpusa u kom se traži angažovanje bataljona Vojne policije Glavnog štaba VRS-a, s otkucanim Krstićevim potpisom, 20. juli 1995.), 1690 (gdje se upućuje na DP P00191, Dokument u vezi sa Sporazumom o razoružavanju Žepe, upućen Gveri ili Miletiću, s otkucanim Tolimirovim potpisom, 25. juli 1995.).

⁴⁵⁹³ Prvostepena presuda, par. 1691, gdje se upućuje na DP P00190, Obavještajno-bezbjednosni izvještaj Glavnog štaba VRS-a, s otkucanim potpisom Jovice Karanovića, 25. juli 1995.

⁴⁵⁹⁴ Prvostepena presuda, par. 1690 (gdje se upućuje na DP P01328a, Presretnuti razgovor, 25. juli 1995., 07:09 sati), 1696 (gdje se upućuje na DP P01376d, Presretnuti razgovor, 30. juli 1995., 22:15 sati), 1699 (gdje se upućuje na DP P01395c, Presretnuti razgovor, 2. avgust 1995., 13:00 sati).

⁴⁵⁹⁵ V. Prvostepena presuda, par. 1713, 1715-1716.

⁴⁵⁹⁶ Miletićev žalbeni podnesak, par. 316 (gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1681), 319 (gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1682, 1688-1689).

⁴⁵⁹⁷ Miletićev žalbeni podnesak, par. 319.

⁴⁵⁹⁸ Miletićev žalbeni podnesak, par. 319.

⁴⁵⁹⁹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 316.

1620. Tužilaštvo odgovara da **Miletić** ignoriše dokaze van tri presretnuta razgovora na kojima je Pretresno vijeće zasnovalo svoj zaključak o njegovoj ulozi koordinatora i da njegove konkretne prigovore o načinu na koji je Pretresno vijeće protumačilo te presretnute razgovore treba odbaciti bez razmatranja.⁴⁶⁰⁰

1621. Žalbeno vijeće primjećuje da, suprotno **Miletićevoj** tvrdnji, zaključak Pretresnog vijeća da je on u vezi s operacijom u Žepi igrao ulogu koordinatora u Glavnom štabu nije zasnovan samo na tri presretnuta razgovora na koje on upućuje.⁴⁶⁰¹ Bez obzira na to, Žalbeno vijeće je razmotrilo **Miletićeve** argumente o navodno pogrešnom tumačenju ta tri presretnuta razgovora koje je dalo Pretresno vijeće.

1622. Žalbeno vijeće je **Miletićevu** tvrdnju da Pretresno vijeće nije na primjeren način ocijenilo dokazni predmet P01231a, presretnuti razgovor od 17. jula 1995., razmotrilo i odbacilo kada se bavilo osnovom 21 njegove žalbe.⁴⁶⁰² Žalbeno vijeće konstatuje da **Miletić** u okviru ove žalbene podosnove nije iznio nikakav dodatni argument i stoga ovaj argument odbacuje.

1623. Kad je riječ o dokaznom predmetu P01237a, presretnutom razgovoru od 17. jula 1995., **Miletić** tvrdi da se on ne odnosi na događaje u Žepi.⁴⁶⁰³ Žalbeno vijeće primjećuje da su zaključci Pretresnog vijeća o ulozi koordinatora koju je **Miletić** igrao u vezi s prisilnim premještanjem stanovnika Srebrenice i Žepe, bosanskih Muslimana, međusobno isprepleteni i izneseni u kontekstu hronološkog prikaza događaja, s tim da su u nekim slučajevima potkrijepljeni dokazima koji se tiču Srebrenice, a u nekim dokazima koji se tiču Žepe. Žalbeno vijeće nadalje primjećuje da je Pretresno vijeće u svojoj analizi eksplicitno reklo da se ovaj presretnuti razgovor odnosi na Srebrenicu, a ne na Žepu.⁴⁶⁰⁴ Prema tome, **Miletić** pogrešno prikazuje zaključke Pretresnog vijeća.

1624. Kad je riječ o dokaznom predmetu P01315a, presretnutom razgovoru od 23. jula 1995., **Miletić** ponovo tvrdi da on nema nikakve veze sa Žepom.⁴⁶⁰⁵ Žalbeno vijeće je proučilo analizu koju je Pretresno vijeće dalo u vezi s tim razgovorom i na osnovu koje se uvjerilo da on ukazuje na

⁴⁶⁰⁰ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 224.

⁴⁶⁰¹ V., npr., Prvostepena presuda, par. 1681-1696, gdje se upućuje, između ostalog, na DP 5D01113, Dokument Glavnog štaba VRS-a u vezi s prevoženjem civila iz Žepe, potpis nečitak, 19. juli 1995., DP P03015, Dokument Komande Drinskog korpusa u kom se traži angažovanje bataljona Vojne policije Glavnog štaba VRS-a, s otkucanim Krstićevim potpisom, 20. juli 1995., DP P02794, Dokument Rogatičke brigade "Stanje u Žepi", upućen Miletiću lično, s otkucanim Tolimirovim potpisom, 21. juli 1995., DP P03020, Izvještaj Glavnog štaba VRS-a o stanju, s otkucanim Miletićevim potpisom, 21. juli 1995., DP P01327a, Presretnuti razgovor, 24. juli 1995., 19:24 sati, DP P00191, Dokument u vezi sa Sporazumom o razoružavanju Žepe, upućen Gveri ili Miletiću, s otkucanim Tolimirovim potpisom, 25. juli 1995., DP P00190, Obavještajno-bezbjednosni izvještaj Glavnog štaba VRS-a, s otkucanim potpisom Jovice Karanovića, 25. juli 1995., DP P03023, Izvještaj Glavnog štaba VRS-a o stanju, s otkucanim Miletićevim potpisom, 29. juli 1995., str. 4, DP P01376d, Presretnuti razgovor, 30. juli 1995., 22:15 sati.

⁴⁶⁰² V. gore, par. 410.

⁴⁶⁰³ Miletićev žalbeni podnesak, par. 319.

⁴⁶⁰⁴ Prvostepena presuda, fusnota 5137.

sljedeće: (1) da je **Miletić** razgovarao s Mladićem i da je na njegovo pitanje da li je došao "Tošo" odgovorio da "Tošo" "čeka na dogovorenom mjestu"; i (2) da je "Tošo" bio Tolimir.⁴⁶⁰⁶ Pretresno vijeće nije konkretno reklo da se taj presretnuti razgovor odnosi na Žepu, međutim, po mišljenju Žalbenog vijeća, takva veza se podrazumijeva. U vezi s tim, Žalbeno vijeće napominje da je Pretresno vijeće ranije iznijelo hronološki prikaz događaja koji su kulminirali prisilnim premještanjem stanovnika Žepe, bosanskih Muslimana, a u tom prikazu i Mladić i Tolimir zauzimaju važno mjesto, pogotovo kad je riječ o potpisivanju Sporazuma od 24. jula 1995. godine.⁴⁶⁰⁷ **Miletić** nije pokušao da van te neargumentovane tvrdnje pokaže da razumni presuditelj o činjenicama presretnuti razgovor od 23. jula 1995. ne bi mogao dovesti u vezu sa Žepom.

1625. Prema tome, **Miletić** na osnovu ta tri presretnuta razgovora nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da je on imao ulogu koordinatora u Glavnom štabu.

1626. Žalbeno vijeće podsjeća da je u okviru osnove 21 **Miletićeve** žalbe već razmotrilo i odbacilo argument da on nije mogao koordinirati rad ljudi koji su po činu bili viši od njega.⁴⁶⁰⁸ Pored toga, činjenica da **Miletić** u vezi sa Žepom jeste vršio koordinaciju između snaga na terenu i Glavnog štaba – pogotovo između Mladića, Tolimira i Krstića, s jedne strane, i Glavnog štaba, s druge strane – potkrijepljena je dokazima na koje se Pretresno vijeće oslonilo.⁴⁶⁰⁹

1627. Naposljetku, što se tiče **Miletićevog** argumenta da Pretresno vijeće, kad je zaključilo da je "[t]okom operacije Žepa [on] takođe izdavao uputstva jedinicama na terenu", nije uputilo ni na jedno njegovo uputstvo tim snagama,⁴⁶¹⁰ Žalbeno vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće u istom pododjeljku Prvostepene presude u kojem se nalazi taj zaključak ("Uloga u operacijama u Srebrenici i Žepi")⁴⁶¹¹ navelo i dokaze na kojima se on temelji. Pretresno vijeće se oslonilo na Presretnuti razgovor od 24. jula 1995., u kojem je Tolimir (generalu s kojim je razgovarao) rekao kakva je uputstva u vezi sa Žepom dobio od **Miletića**. Pretresno vijeće je zaključilo da taj presretnuti razgovor pokazuje "da je **Miletić** imao ovlaštenje da Tolimiru prenosi uputstva".⁴⁶¹²

⁴⁶⁰⁵ Miletićev žalbeni podnesak, par. 319.

⁴⁶⁰⁶ Prvostepena presuda, par. 1688.

⁴⁶⁰⁷ Prvostepena presuda, par. 665-738.

⁴⁶⁰⁸ V. gore, par. 410, 1473.

⁴⁶⁰⁹ V. Prvostepena presuda, par. 1685 (gdje se upućuje na DP P03015, Dokument Komande Drinskog korpusa u kom se traži angažovanje bataljona Vojne policije Glavnog štaba VRS-a, s otkucanim Krstićevim potpisom, 20. juli 1995.), 1686 (gdje se upućuje na DP P02794, Dokument Rogatičke brigade "Stanje u Žepi", upućen Miletiću lično, s otkucanim Tolimirovim potpisom, 21. juli 1995.), 1689 (gdje se upućuje na DP P01327a, Presretnuti razgovor, 24. juli 1995., 19:24 sati), 1690 (gdje se upućuje na DP P00191, Dokument u vezi sa Sporazumom o razoružavanju Žepe, upućen Gveri ili Miletiću, s otkucanim Tolimirovim potpisom, 25. juli 1995.), 1696 (gdje se upućuje na DP P01376d, Presretnuti razgovor, 30. juli 1995., 22:15 sati).

⁴⁶¹⁰ V. Miletićev žalbeni podnesak, par. 316, gdje se poziva na Prvostepenu presudu, par. 1681.

⁴⁶¹¹ V. Prvostepena presuda, par. 1661-1699.

⁴⁶¹² Prvostepena presuda, par. 1689, gdje se upućuje na DP P01327a, Presretnuti razgovor, 24. juli 1995., 19:24 sati. V. gore, par. 1468.

Pored toga, prilikom donošenja zaključka da je **Miletić** u Milovanovićevom odsustvu bio odgovoran za obavještavanje oklopnih jedinica o njihovim zadacima, uključujući zadatke vezane za Žepu, Pretresno vijeće se oslonilo na Obradovićev iskaz.⁴⁶¹³ S obzirom na te zaključke, Žalbeno vijeće smatra da je Pretresno vijeće, kada je zaključilo da je **Miletić** "izdavao uputstva" u vezi s operacijom u Žepi, htjelo da kaže da je on "prenosio uputstva". Kada tvrdi da Pretresno vijeće nije navelo nijedno takvo uputstvo, **Miletić** pogrešno tumači zaključke Pretresnog vijeća ili ignoriše dokaze na koje se ono oslonilo.

1628. S obzirom na gore navedeno, Žalbeno vijeće smatra da **Miletić** nije pokazao grešku u zaključcima Pretresnog vijeća vezanim za Žepu da je on izdavao uputstva jedinicama na terenu i vršio koordinaciju iz Glavnog štaba, uključujući koordinaciju između Glavnog štaba i snaga na terenu.

c. Navodi o greškama vezanim za Miletićevu ulogu izvora informacija u Glavnom štabu u vezi sa Žepom

1629. Kad je riječ o njegovoj ulozi izvora informacija u Glavnom štabu, **Miletić**, kao prvo, tvrdi da je Pretresno vijeće zaključak da je on "imao glavnu odgovornost" donijelo na osnovu dokumenata koji su mu poslani, ali da su njemu dokumenti slani sa svih ratišta – ne samo s ratišta u Žepi – pa oni, prema tome, ne predstavljaju dokaz njegovog učešća u akcijama u Žepi.⁴⁶¹⁴

1630. Kao drugo, **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da je on bio u potpunosti obaviješten o aktivnostima u Žepi, pošto je on bio obaviješten samo o "informacijama koje su mu poslane", a takve informacije nisu uvijek bile tačne. On upućuje i na jedan broj izvještaja Drinskog korpusa upućenih Glavnom štabu i tvrdi da su izvještaji koje je primao "sadržali vrlo malo detalja".⁴⁶¹⁵

1631. Kao treće, **Miletić** Žalbenom vijeću skreće pažnju na jedan konkretan Tolimirov izvještaj upućen Glavnom štabu i naslovljen na njega lično, u kojem se iznosi prijedlog da se u napadu na enklavu Žepa upotrijebe hemijska sredstva kako bi se ubrzao njen pad.⁴⁶¹⁶ **Miletić** upućuje na zaključak Pretresnog vijeća da on "nije bio nadležan za odlučivanje po tom zahtjevu" i da je

⁴⁶¹³ Prvostepena presuda, par. 1673 i fusnota 5111, gdje se upućuje na: Ljubomir Obradović, T. 28374-28375 (18. novembar 2008.).

⁴⁶¹⁴ Miletićev žalbeni podnesak, par. 317.

⁴⁶¹⁵ Miletićev žalbeni podnesak, par. 320.

⁴⁶¹⁶ Miletićev žalbeni podnesak, par. 318, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1686 i fusnota 5144 (gdje se upućuje na DP P02794, Dokument Rogatičke brigade "Stanje u Žepi", upućen Miletiću lično, s otkucanim Tolimirovim potpisom, 21. juli 1995.). Žalbeno vijeće napominje da u fusnotama 680-681 Miletićevog žalbenog podneska **Miletić** upućuje na paragraf 1687 Prvostepene presude. Žalbeno vijeće smatra da je to tipografska greška i da je on namjeravao da uputi na paragraf 1686.

njegova uloga bila "da se postara da informacije dođu do nadležnih osoba, kako bi one mogle donijeti upućene odluke".⁴⁶¹⁷ Prema **Miletićevoj** tvrdnji, da bi Pretresno vijeće taj izvještaj moglo uključiti u ocjenu o tome "u kojoj je mjeri on postupao u skladu sa zajedničkim planom", moralo je utvrditi kakvo je bilo njegovo mišljenje o Tolimirovom prijedlogu. Zaključak o tome, kako on tvrdi, ipak ne bi bilo moguće donijeti samo na osnovu činjenice da je taj prijedlog bio upućen njemu kako bi mogao biti prosljeđen komandantu.⁴⁶¹⁸

1632. Tužilaštvo u odgovoru, kao prvo, kaže da je **Miletić** u Glavnom štabu imao centralnu ulogu u primanju informacija i da je davao ključne informacije nadležnim osobama i time im omogućavao da donose upućene odluke. Prema tvrdnji tužilaštva, to što je **Miletić** izvještaje primao od svih korpusa i sa svih ratišta nije relevantno.⁴⁶¹⁹ Kao drugo, tužilaštvo u odgovoru kaže da je **Miletić** imao brojne izvore informacija i da ignoriše obimne dokaze na koje se Pretresno vijeće oslonilo, te da samo ukazuje na nekoliko dokaznih predmeta, a ne pokazuje da je napravljena greška.⁴⁶²⁰ I na kraju, tužilaštvo u odgovoru kaže da nije bilo nužno da Pretresno vijeće utvrdi da li je **Miletić** podržavao Tolimirov prijedlog o upotrebi hemijskih sredstava u Žepi.⁴⁶²¹

1633. Kad je riječ o **Miletićevoj** prvoj tvrdnji,⁴⁶²² Žalbeno vijeće smatra da je argument da je on dokumente dobijao od svih korpusa i sa svih ratišta neprimjeren. Sama činjenica da je on sličnu ulogu mogao imati i u vezi s drugim ratištima ne pokazuje da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao donijeti taj zaključak u vezi sa Žepom. Žalbeno vijeće stoga odbacuje taj aspekt njegovog argumenta.

1634. Što se tiče **Miletićeve** druge tvrdnje,⁴⁶²³ Žalbeno vijeće podsjeća da je Pretresno vijeće izričito prihvatilo da su izvedeni dokazi koji pokazuju da Izvještaji potčinjenih jedinica nisu uvijek tačno odražavali situaciju na terenu, ali je konstatovalo da se, "s obzirom na ukupne dokaze, uključujući dokaze koji pokazuju da je **Miletić** direktno telefonskim putem obavještavan o razvoju događaja, [...] uvjerilo da se on starao da uvijek bude u potpunosti obaviješten".⁴⁶²⁴ **Miletić** upućuje na određene izvještaje koje je Drinski korpus uputio Glavnom štabu u periodu od 14. do 26. jula 1995. i tvrdi da oni pokazuju da su izvještaji koje je on primao sadržali "vrlo malo detalja".⁴⁶²⁵ Žalbeno vijeće primjećuje da period iz kojeg potiču izvještaji na koje **Miletić** upućuje obuhvata

⁴⁶¹⁷ Prvostepena presuda, fusnota 5144. V. Miletićev žalbeni podnesak, par. 318.

⁴⁶¹⁸ Miletićev žalbeni podnesak, par. 318.

⁴⁶¹⁹ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 224.

⁴⁶²⁰ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 225-226.

⁴⁶²¹ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 227.

⁴⁶²² Miletićev žalbeni podnesak, par. 317. **Miletić** upućuje na paragraf 1687 Prvostepene presude. Žalbeno vijeće smatra da je to tipografska greška i da je on namjeravao da uputi na paragraf 1686. V. gore, par. 1629.

⁴⁶²³ Miletićev žalbeni podnesak, par. 320. V. gore, par. 1630.

⁴⁶²⁴ Prvostepena presuda, fusnota 5009. V. gore, par. 1559-1562.

⁴⁶²⁵ Miletićev žalbeni podnesak, par. 320 i fusnota 689.

period u kom su se desili, između ostalog, sljedeći događaji: (1) postignuta je borbena gotovost i, u skladu s Krstićevim naređenjem za operaciju "Stupčanica-95", započeo je napad na Žepu; (2) VRS je opkolio Žepu; (3) propao je drugi krug pregovora o sudbini stanovnika te enklave, bosanskih Muslimana; (4) napad VRS-a na Žepu se intenzivirao; (5) ABiH je prestala s organizovanom odbranom Žepe; (6) potpisan je Sporazum od 24. jula 1995. u kom su definisani uslovi odvoženja stanovnika, bosanskih Muslimana, iz Žepe i predaje muškaraca, bosanskih Muslimana; (7) borbe u Žepi su prestale; (8) Krstić je naredio Drinskom korpusu da pretrese i "očisti" teren u Žepi; i (9) većina ranjenika i civila odvezena je iz Žepe.⁴⁶²⁶

1635. Žalbeno vijeće napominje da, mada u borbenim izvještajima na koje on upućuje nisu sveobuhvatno obrađeni svi detalji pomenutih događaja, sadržaj pomenutih izvještaja odgovara tim događajima.⁴⁶²⁷ Pored toga, Žalbeno vijeće primjećuje da ti izvještaji pokrivaju samo određeni broj dana iz perioda od 14. do 26. jula 1995. godine. **Miletić** nije uputio na izvještaje iz tog perioda koje je Drinski korpus Glavnom štabu uputio 17. jula 1995. ili 20.- 24. jula 1995. niti je objasnio zašto to nije učinio.

1636. Shodno tome, Žalbeno vijeće, na osnovu izvještaja na koje **Miletić** upućuje, smatra da on nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao zaključiti da je on bio u potpunosti upoznat sa situacijom u Žepi prije, za vrijeme i poslije napada.

1637. Naposljetku, kad je riječ o **Miletićevim** argumentima vezanim za Tolimirov izvještaj od 21. jula 1995. koji je upućen Glavnom štabu i naslovljen na njega lično i u kom se iznosi prijedlog o upotrebi hemijskih sredstava,⁴⁶²⁸ Žalbeno vijeće napominje da se Pretresno vijeće tim dokaznim predmetom poslužilo u prilog svom zaključku da je "bilo opštepoznato i da se prihvatilo da u Glavnom štabu **Miletić** ima centralnu ulogu u primanju informacija i da se on stara da nadležne osobe budu upoznate s njima".⁴⁶²⁹ Pretresno vijeće je napomenulo da za potrebe tog zaključka nije relevantno da li je Tolimirov prijedlog bio razmotren ili realizovan, objasnivši da **Miletić** nije imao ulogu donosioca odluka, nego ulogu posrednika.⁴⁶³⁰ Žalbeno vijeće ne vidi nikakvu grešku u

⁴⁶²⁶ Prvostepena presuda, par. 681-718.

⁴⁶²⁷ V. DP 4D00084, Redovni borbeni izvještaj Drinskog korpusa, s otkucanim potpisom Radislava Krstića, 14. jula 1995., str. 1-2; DP P04112, Vanredni borbeni izvještaj Drinskog korpusa, 14. jula 1995., str. 1; DP 7DP00138, Redovni borbeni izvještaj Drinskog korpusa, 15. jula 1995., str. 1-2; DP 7DP00139, Redovni borbeni izvještaj Drinskog korpusa, 16. jula 1995., str. 1-3; DP P00141, Redovni borbeni izvještaj Komande Drinskog korpusa upućen Glavnom štabu VRS-a, s Krstićevim potpisom, 18. jula 1995., str. 1, 3; DP 5D01112, Vanredni borbeni izvještaj Drinskog korpusa, s potpisom Radislava Krstića, 19. jula 1995., str. 1; DP P03074, Redovni borbeni izvještaj Drinskog korpusa, s potpisom Radislava Krstića, 25. jula 1995., str. 2; DP P03075, Redovni borbeni izvještaj Drinskog korpusa, s potpisom Radislava Krstića, 26. jula 1995., str. 2, 4.

⁴⁶²⁸ Miletićev žalbeni podnesak, par. 318, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, fusnota 5144 (gdje se upućuje na DP P02794, Dokument Rogatičke brigade "Stanje u Žepi", upućen Miletiću lično, s otkucanim Tolimirovim potpisom, 21. jula 1995.).

⁴⁶²⁹ Prvostepena presuda, par. 1686.

⁴⁶³⁰ Prvostepena presuda, fusnota 5144.

rezonovanju Pretresnog vijeća u vezi s tim pitanjem. Osim toga, ništa ne ukazuje na to da je Pretresno vijeće taj dokaz upotrijebilo da bi utvrdilo da je **Miletić** podržavao Tolimirov prijedlog. U skladu s tim, Žalbena vijeće odbacuje taj aspekt njegovog argumenta.

1638. S obzirom na gore navedeno, Žalbena vijeće smatra da **Miletić** nije pokazao grešku u zaključcima Pretresnog vijeća vezanim za Žepu koji se odnose na njegovu ulogu izvora informacija u Glavnom štabu.

d. Zaključak

1639. Na osnovu gore izložene analize, Žalbena vijeće konstatuje da **Miletić** nije pokazao nikakvu grešku u zaključku Pretresnog vijeća da je on doprinio UZP-u prisilnog uklanjanja u vezi sa Žepom putem uloge nadziranja i koordinacije koju je imao u Glavnom štabu. Shodno tome, Žalbena vijeće odbacuje **Miletićeve** žalbene podosnove 10.10 i 10.11.

(xi) Navodni propust da se uzmu u obzir relevantni dokazi koji ukazuju na to da su Miletićeva djela bila dio njegovih uobičajenih i legitimnih dužnosti (podosnova 10.15, djelimično, i podosnova 10.16)

1640. **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo činjeničnu grešku time što nije uzelo u obzir relevantne dokaze kada je donosilo sljedeće zaključke: (1) da su njegovi postupci činili dio napada na civilno stanovništvo; i (2) da su ti postupci predstavljali znatan doprinos UZP-u prisilnog uklanjanja. Konkretno, **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće propustilo da uzme u obzir činjenicu da su njegovi s tim povezani postupci spadali u okvir obavljanja njegovih "redovnih i legitimnih dužnosti".⁴⁶³¹ Tužilaštvo odgovara da to da li su **Miletićeva** djela spadala u njegove uobičajene dužnosti u Glavnom štabu nije relevantno.⁴⁶³²

1641. Žalbena vijeće na početku primjećuje da **Miletić** nije uputio ni na kakve dokaze koje Pretresno vijeće navodno nije uzelo u obzir. On zapravo naprosto tvrdi da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir da su njegovi postupci bili dio njegovih uobičajenih dužnosti.⁴⁶³³ Žalbena vijeće podsjeća da je ranije razmotrilo slične **Miletićeve** argumente i da ih je odbacilo.⁴⁶³⁴ **Miletić** u okviru ove žalbene podosnove ne iznosi nikakav dodatni argument. Žalbena vijeće stoga odbacuje dijelove podosnove 10.15 koji su ovdje razmotreni, kao i podosnovu 10.16 **Miletićeve** žalbe.

(xii) Zaključak

⁴⁶³¹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 333. V. Miletićev žalbeni podnesak, par. 313, 330; žalbeni pretres, AT. 431-432, 441-442 (5. decembar 2013.).

⁴⁶³² Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 228, 230, 232; žalbeni pretres, AT. 474-475 (5. decembar 2013.).

1642. Žalbeno vijeće odbacuje sve **Miletićeve** prigovore vezane za zaključke Pretresnog vijeća koji se odnose na njegov doprinos UZP-u prisilnog uklanjanja.⁴⁶³⁵

(d) Navodi o greškama u vezi s Miletićevom *mens rea* za UZP prisilnog uklanjanja

1643. Pretresno vijeće je zaključilo da je **Miletić** dijelio traženu *mens rea* kao učesnik u UZP-u prisilnog uklanjanja.⁴⁶³⁶ Taj zaključak je donesen na osnovu više prethodnih zaključaka Pretresnog vijeća vezanih za **Miletićevo** znanje i djela koja je vršio, uključujući sljedeće: (1) on je putem učešća u Referisanju stekao široko i suštinski važno znanje o strategijama i ciljevima RS-a;⁴⁶³⁷ (2) bio je u potpunosti upoznat sa situacijom u Srebrenici i Žepi prije, za vrijeme i poslije napada;⁴⁶³⁸ (3) bio je upoznat s planom prisilnog uklanjanja stanovnika Srebrenice, bosanskih Muslimana;⁴⁶³⁹ i (4) svoje zadatke u vezi s UZP-om prisilnog uklanjanja izvršavao je sa sviješću o tom planu.⁴⁶⁴⁰

1644. **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu i činjeničnu grešku kada je zaključilo da je on dijelio traženu *mens rea* kao učesnik u UZP-u prisilnog uklanjanja.⁴⁶⁴¹ Njegovi argumenti mogu se podijeliti u prigovore vezane za sljedeće tri kategorije: (1) pogrešan način na koji je Pretresno vijeće primijenilo pravni standard za utvrđivanje *mens rea* za prvu kategoriju UZP-a;⁴⁶⁴² (2) pogrešni zaključci Pretresnog vijeća o obimu njegovog znanja, uključujući upoznatost sa zločinačkim planom da se bosanski Muslimani prisilno uklone iz enklava;⁴⁶⁴³ i (3) pogrešan zaključak Pretresnog vijeća da je on djela za koja je konstatovano da su doprinijela zajedničkom cilju vršio "u vezi s UZP-om prisilnog uklanjanja".⁴⁶⁴⁴

1645. Kad je riječ o načinu na koji je Pretresno vijeće primijenilo standard za utvrđivanje *mens rea* za prvu kategoriju UZP-a, **Miletić**, oslanjajući se na Drugostepenu presudu u predmetu *Brđanin*, tvrdi da je Pretresno vijeće moralo utvrditi da je on imao i namjeru da počinji krivična djela i namjeru da učestvuje u realizaciji zajedničkog zločinačkog cilja, ali da nije utvrdilo ni jedno ni drugo.⁴⁶⁴⁵

⁴⁶³³ Miletićev žalbeni podnesak, par. 333-334.

⁴⁶³⁴ V. gore, par. 697, 1615. V. dolje, par. 1653.

⁴⁶³⁵ Žalbeno vijeće podsjeća da je zbog prihvatanja podosnove 6.2 **Miletićeve** žalbe podosnova 10.12 njegove žalbe postala bespredmetna. V. gore, par. 775.

⁴⁶³⁶ Prvostepena presuda, par. 1717.

⁴⁶³⁷ Prvostepena presuda, par. 1648. V. gore, par. 739.

⁴⁶³⁸ Prvostepena presuda, par. 1715.

⁴⁶³⁹ V. Prvostepena presuda, par. 1704, 1706, 1726.

⁴⁶⁴⁰ Prvostepena presuda, par. 1717, 1719.

⁴⁶⁴¹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 277, 297, 313, 331, 335-337.

⁴⁶⁴² V. Miletićev žalbeni podnesak, par. 339-341. V. žalbeni pretres, AT. 441-444 (5. decembar 2013.).

⁴⁶⁴³ V. Miletićev žalbeni podnesak, par. 251-259, 342-345.

⁴⁶⁴⁴ V. Miletićev žalbeni podnesak, par. 325, 329-333; Miletićeva replika, par. 110. V. Miletićev žalbeni podnesak, par. 276-277, 296-297, 307, 313.

⁴⁶⁴⁵ Miletićev žalbeni podnesak, par. 339.

1646. Što se tiče navodnih grešaka vezanih za njegovo znanje, **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo prilikom utvrđivanja obima njegovog znanja, uključujući upoznatost s planom uklanjanja stanovnika, bosanskih Muslimana, iz enklava.⁴⁶⁴⁶ U vezi s tim, on osporava zaključak Pretresnog vijeća da je imao široko i suštinski važno znanje o političkom i vojnom kontekstu sukoba i o ciljevima i strategijama RS-a, kao i da je bio detaljno upoznat sa situacijom u Srebrenici i Žepi.⁴⁶⁴⁷

1647. U prilog tvrdnji da nije imao relevantno znanje, **Miletić**, kao prvo, tvrdi da je Pretresno vijeće propustilo da uzme u obzir ko je učestvovao u Referisanju. S obzirom na to, kako on tvrdi, "malo je vjerovatno da bi se o planovima za dejstva, koja su kasnije, u julu 1995., i izvedena raspravljalo pred tako velikim auditorijem".⁴⁶⁴⁸ **Miletić** također tvrdi da on nije pripadao grupi oficira i/ili političkim tijelima zaduženim za kreiranje ciljeva i strategija VRS-a/RS-a i da su njegova saznanja bila ograničena na ono što je pisalo u vojnim dokumentima.⁴⁶⁴⁹ U s tim povezanom argumentu, **Miletić** tvrdi da nema dokaza koji ukazuju na to da je on o situaciji u Srebrenici i Žepi imao ikakve informacije osim onih koje su mu dostavljane putem izvještaja Drinskog korpusa, a ti izvještaji su bili nepotpuni, pogrešni i ponekad čak i namjerno netačni.⁴⁶⁵⁰

1648. Kao drugo, **Miletić** tvrdi da se zaključak Pretresnog vijeća da je on bio u potpunosti upoznat sa situacijom u enklavama Srebrenica i Žepa kosi s drugim zaključcima. S tim u vezi, on ističe da je Pretresno vijeće zaključilo da nije utvrđeno da je on bio prisutan u Glavnom štabu VRS-a u periodu od 9. do 12. jula 1995. kad su se odvijali važni događaji relevantni za napad na Srebrenicu, te da je o tim događajima obaviješten tek 12. jula 1995. ujutro.⁴⁶⁵¹

1649. Kao treće, **Miletić** tvrdi da je prvobitni cilj vojnog napada VRS-a na Srebrenicu – razdvajanje enklava – 9. jula 1995. bez njegovog znanja proširen na zauzimanje Srebrenice. Prema njegovoj tvrdnji, on nije mogao predvidjeti premještanje stanovništva, pa njegovi postupci nisu mogli biti motivisani njegovim uklanjanjem.⁴⁶⁵² Njegovo znanje je, kako tvrdi, bilo ograničeno na vojne operacije, tj. dejstva, a uklanjanje stanovništva iz enklava, mada je bilo posljedica vojne operacije, nije činilo dio te operacije.⁴⁶⁵³

1650. Naposljetku, kad je riječ o navodno pogrešnom zaključku Pretresnog vijeća da je on izvršavao svoje zadatke u vezi s UZP-om prisilnog uklanjanja, **Miletićev** glavni argument je da

⁴⁶⁴⁶ Miletićev žalbeni podnesak, par. 342-345.

⁴⁶⁴⁷ Miletićev žalbeni podnesak, par. 251-256.

⁴⁶⁴⁸ Miletićev žalbeni podnesak, par. 252. V. Miletićeva replika, par. 85.

⁴⁶⁴⁹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 253. V. također Miletićev žalbeni podnesak, par. 276.

⁴⁶⁵⁰ Miletićev žalbeni podnesak, par. 254.

⁴⁶⁵¹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 255, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1666-1667.

⁴⁶⁵² Miletićev žalbeni podnesak, par. 343.

Pretno vijeće nije uzelo u obzir mogućnost da su djela koja je on vršio u okviru svog položaja vršena "legalno i primjereno", kao redovni dio njegovog svakodnevnog rada i bez ikakve namjere da se doprinese UZP-u prisilnog uklanjanja ili počini krivično djelo.⁴⁶⁵⁴ S tim u vezi, on tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada za svako od djela za koja je zaključilo da je predstavljalo doprinos UZP-u prisilnog uklanjanja nije van razumne sumnje utvrdilo da je "izvršeno s namjerom da se doprinese zajedničkom cilju ili da se počini krivično djelo".⁴⁶⁵⁵ Kao ilustraciju tog argumenta, **Miletić** upućuje, konkretno, na zaključke Pretresnog vijeća o njegovom doprinosu UZP-u prisilnog uklanjanja putem učešća u: (1) izradi Direktive br. 7;⁴⁶⁵⁶ (2) izradi Direktive br. 7/1;⁴⁶⁵⁷ (3) funkciji izvještavanja koju je imao Glavni štab;⁴⁶⁵⁸ i (4) nadziranju kolone.⁴⁶⁵⁹

1651. Tužilaštvo odgovara da Pretresno vijeće jeste zaključilo da je **Miletić** imao traženu namjeru za krivična djela počinjena u okviru UZP-a prisilnog uklanjanja.⁴⁶⁶⁰ Nadalje, ono tvrdi da je Pretresno vijeće postupilo razumno kad je zaključilo da je **Miletić** putem učešća u Referisanju stekao široko i suštinski važno znanje o strategijama i ciljevima RS-a.⁴⁶⁶¹ Tužilaštvo osim toga tvrdi da je **Miletić** imao brojne druge izvore iz kojih je mogao steći takvo znanje.⁴⁶⁶² Prema tvrdnji tužilaštva, Pretresno vijeće je ispravno zaključilo da je **Miletić** od trenutka izdavanja Direktive br. 7 bio "u potpunosti upoznat sa zločinačkim ciljem bosanskih Srba da eliminišu enklave Srebrenica i Žepa i uklone njihovo stanovništvo, bosanske Muslimane".⁴⁶⁶³ Na kraju, tužilaštvo tvrdi da činjenica da su **Miletiće**vi doprinosi spadali u okvir njegovih redovnih dužnosti u Glavnom štabu njega ne oslobađa krivice.⁴⁶⁶⁴

(i) Da li je Pretresno vijeće primijenilo ispravan pravni standard

1652. Žalbeno vijeće na početku podsjeća da je u predmetu *Brđanin* zaključilo da je, kad je posrijedi prva kategorija UZP-a, "optuženi [...] morao imati kako namjeru da počini krivično djelo, tako i namjeru da učestvuje u zajedničkom planu kojem je cilj počinjenje tog djela".⁴⁶⁶⁵

⁴⁶⁵³ Miletićev žalbeni podnesak, par. 257-259.

⁴⁶⁵⁴ Miletićev žalbeni podnesak, par. 296-297, 325, 330-331, 333; Miletićeva replika, par. 110. Žalbeni pretres, AT. 441-445 (5. decembar 2013.).

⁴⁶⁵⁵ Miletićev žalbeni podnesak, par. 329. V. Miletićev žalbeni podnesak, par. 332.

⁴⁶⁵⁶ Miletićev žalbeni podnesak, par. 277.

⁴⁶⁵⁷ Miletićev žalbeni podnesak, par. 276.

⁴⁶⁵⁸ Miletićev žalbeni podnesak, par. 296-297, 344.

⁴⁶⁵⁹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 307, 313.

⁴⁶⁶⁰ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 236. V. Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 235, 238.

⁴⁶⁶¹ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 173-174.

⁴⁶⁶² Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 172, 175. V. Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 178.

⁴⁶⁶³ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 238. V. Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 178, 239. V. takođe žalbeni pretres, AT. 474-475 (5. decembar 2013.).

⁴⁶⁶⁴ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 181 (reference unutar citata izostavljene), 198 (reference unutar citata izostavljene); žalbeni pretres, AT. 474-475 (5. decembar 2013.).

⁴⁶⁶⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*, par. 365. V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 82.

Istovremeno, u praksi Međunarodnog suda dosljedno je zauziman stav da se zaključak o postojanju *mens rea* potrebne za izricanje osuđujuće presude na osnovu prve kategorije UZP-a može izvesti na osnovu toga što je neka osoba bila upoznata sa zajedničkim planom, a nastavila je da u njemu učestvuje,⁴⁶⁶⁶ ako je to jedini razuman zaključak do kojeg se može doći na osnovu dokaza.⁴⁶⁶⁷

1653. Učešće samo za sebe ne mora da bude kriminalno, sve dok optuženi vrši djela koja na neki način doprinose realizaciji zajedničkog cilja UZP-a.⁴⁶⁶⁸ Žalbena vijeće s tim u vezi podsjeća na zaključak koji je donijelo u predmetu *Blagojević i drugi*, doduše, u vezi s pomaganjem i podržavanjem, da "činjenica da se [...] učestvovanje [optuženog] svodilo samo na 'rutinske dužnosti' optuženog ne oslobađa krivice".⁴⁶⁶⁹ Nadalje, nije potrebno da učesnik bude prisutan na mjestu i u vrijeme počinjenja krivičnog djela.⁴⁶⁷⁰ I na kraju, kao što je Žalbena vijeće zaključilo u predmetu *Kvočka i drugi*, mada doprinos ne mora da bude "uslov *sine qua non*, bez kojeg zločini ne bi mogli biti ili ne bi bili počinjeni",⁴⁶⁷¹ njegov značaj je relevantan da bi se dokazalo da je optuženi dijelio namjeru ostvarivanja zajedničkog cilja.⁴⁶⁷²

1654. Pretresno vijeće je zaključilo da je **Miletić** dijelio zajedničku namjeru UZP-a.⁴⁶⁷³ Nadalje, ono je zaključilo da je on imao posebnu namjeru koja se traži za krivično djela progona.⁴⁶⁷⁴ Iako se terminologija koju je Pretresno vijeće koristilo donekle razlikuje od one u predmetu *Brđanin*, njegovi zaključci su u skladu s gore izloženom jurisprudencijom. Drugim riječima, Pretresno vijeće je primijenilo ispravan pravni standard kada se oslonilo na **Miletićevu** upoznatost s planom prisilnog uklanjanja bosanskih Muslimana iz enklava Srebrenica i Žepa i na njegovo kontinuirano učestvovanje u realizaciji zajedničkog cilja UZP-a kako bi utvrdilo da je on posjedovao traženu *mens rea*.

1655. Žalbena vijeće stoga odbacuje ovaj aspekt **Miletićevog** argumenta i sada prelazi na pitanje da li bi razumni presuditelj o činjenicama mogao zaključiti da je **Miletić** bio upoznat sa zajedničkim ciljem UZP-a prisilnog uklanjanja i da je kontinuirano učestvovao u realizaciji zajedničkog cilja.

⁴⁶⁶⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 512; Drugostepena presuda u predmetu *Krajišnik*, par. 202, 204, 697. V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 243.

⁴⁶⁶⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Krajišnik*, par. 202; Drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*, par. 428-429; Drugostepena presuda u predmetu *Vasiljević*, par. 120.

⁴⁶⁶⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 985; Drugostepena presuda u predmetu *Krajišnik*, par. 215, 695-696; Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 263. V. gore, par. 1615.

⁴⁶⁶⁹ Drugostepena presuda u predmetu *Blagojević i Jokić*, par. 189. V. gore, par. 1615, 1641.

⁴⁶⁷⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 112-113; Drugostepena presuda u predmetu *Krnojelac*, par. 81.

⁴⁶⁷¹ Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 98. V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Gatete*, par. 96.

⁴⁶⁷² Drugostepena presuda u predmetu *Krajišnik*, par. 680; Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 97.

⁴⁶⁷³ Prvostepena presuda, par. 1717. V. gore, par. 1643.

⁴⁶⁷⁴ Prvostepena presuda, par. 1729.

(ii) Obim Miletićevog znanja

1656. Kad je riječ o **Miletićevom** prigovoru u vezi s važnošću koju je Pretresno vijeće pridalo njegovom učešću u Referisanju, Žalbeno vijeće napominje da su Referisanju prisustvovali, između ostalih, Karadžić, Mladić, predsjednik Vlade, ministar odbrane, kao i komandanti korpusa. Karadžić je informisao učesnike o "definisanj[u] daljnjih političkih i vojnih ciljeva i strategij[i] vođenja rata i mirovnih pregovora".⁴⁶⁷⁵ **Miletić** ne samo da je bio prisutan, već je imao i zadatak da iz diskusije učesnika izdvoji ono najvažnije i izvede zaključke, na osnovu kojih bi se, pod uslovom da ih Karadžić prihvati, izradila direktiva. Nadalje, "Mladić je svim korpusima naredio da pripremljene analize borbene gotovosti dostave direktno **Miletiću**".⁴⁶⁷⁶

1657. Žalbeno vijeće je razmotrilo **Miletićevu** tvrdnju da je malo vjerovatno da bi se na Referisanju raspravljalo o planovima za dejstva koja su izvedena u julu 1995. godine. U vezi s tim, Žalbeno vijeće primjećuje da je rezultat Referisanja bila Direktiva br. 7, koju je izradio **Miletić**⁴⁶⁷⁷ i u kojoj je izložen zločinački plan⁴⁶⁷⁸ čije je postepeno provođenje na kraju dovelo do protjerivanja stanovnika, bosanskih Muslimana, iz enklava. Žalbeno vijeće takođe podsjeća da su se formulacije slične onima iz Direktive br. 7 pojavile već u Direktivi br. 4, kojom je Drinskom korpusu dat zadatak da "prisil[i] [neprijatelja] da sa muslimanskim stanovništvom napusti prostore Birača, Žepe i Goražda".⁴⁶⁷⁹ Žalbeno vijeće smatra da je **Miletićeva** tvrdnja spekulativna i stoga odbacuje taj aspekt njegovog argumenta.

1658. Žalbeno vijeće je takođe razmotrilo **Miletićevu** tvrdnju da on nije bio član "užeg kruga" oficira koji su kreirali ciljeve i strategiju VRS-a i učestvovali u odlučivanju niti je u definisanju tih strategija učestvovao u okviru političkih tijela. Čak i kad bi se ta tvrdnja prihvatila, Žalbeno vijeće podsjeća da je **Miletić**, osim što je učestvovao u Referisanju, zahvaljujući dnevnim jutarnjim referisanjima, u kojima je učestvovao zajedno s Mladićem i pomoćnicima komandanta, bio u bliskom kontaktu s glavnim akterima u VRS-u.⁴⁶⁸⁰ Nadalje, **Miletić** je primao dnevne i vanredne izvještaje od potčinjenih jedinica, između ostalog, od Drinskog korpusa, i "on i njegovi saradnici bili [su] zaduženi da suštinu primljenih informacija uključe u dnevne izvještaje Glavnog štaba za predsjednika".⁴⁶⁸¹ Na osnovu tih informacija, **Miletić** je takođe na jutarnjim referisanjima u Glavnom štabu obavještavao Mladića i prisutne pomoćnike komandanta.⁴⁶⁸² Pretresno vijeće je

⁴⁶⁷⁵ Prvostepena presuda, par. 1648.

⁴⁶⁷⁶ Prvostepena presuda, par. 1648.

⁴⁶⁷⁷ V. gore, par. 1498-1504.

⁴⁶⁷⁸ V. Prvostepena presuda, par. 199, 762, 1653.

⁴⁶⁷⁹ DP P00029, Naređenje Glavnog štaba VRS-a br. 02/5-210, Direktiva op. br. 4, 19. novembar 1992., par. 5(d).

⁴⁶⁸⁰ Prvostepena presuda, par. 1637, 1661.

⁴⁶⁸¹ Prvostepena presuda, par. 1639. V. Prvostepena presuda, par. 1635, 1638, 1714.

⁴⁶⁸² Prvostepena presuda, par. 1636-1637, 1714.

istaklo da je **Miletić** bio Milovanovićev najvažniji savjetnik i da je u njegovom odsustvu Mladića lično obavještavao.⁴⁶⁸³ **Miletićeva** obavještenja su bila sveobuhvatna i uključivala su podatke o stanju na frontu, odvoženju civilnog stanovništva iz Srebrenice i Žepe, kao i o zarobljavanju ratnih zarobljenika.⁴⁶⁸⁴ Pretresno vijeće je konkretno navelo da je **Miletić** bio informisan o pojedinostima operacija u enklavama i o njihovom izvođenju, da je bio u direktnom kontaktu s potčinjenim jedinicama, uključujući jedinice nivoa brigade, i da je bio osoba od koje su se tražili savjeti.⁴⁶⁸⁵ Štaviše, Pretresno vijeće je zaključilo da je on bio "najbolje u Štabu informisan o borbenim dejstvima na ratištu".⁴⁶⁸⁶ Nadalje, zahvaljujući svojim zadacima vezanim za koordinaciju rada drugih organa Glavnog štaba i izradu borbenih dokumenata, on je igrao ključnu ulogu u planiranju operacija na strateškom nivou.⁴⁶⁸⁷ Prema tome, **Miletić** nije pokazao da razumni presuditelj o činjenicama ne bi mogao zaključiti da je on imao široko i suštinski važno znanje o strategijama i ciljevima RS-a.⁴⁶⁸⁸

1659. Što se tiče **Miletićevog** argumenta da se iz izvještaja koje su slali korpusi nisu mogla steći naročito detaljna saznanja, Žalbeno vijeće podsjeća da Redovni borbeni izvještaji koje je Drinski korpus podnosio Glavnom štabu jesu sadržali informacije koje su Glavnom štabu bile neophodne za tačno sagledavanje situacije⁴⁶⁸⁹ i smatra da je razumni presuditelj o činjenicama mogao zaključiti da je **Miletić** zahvaljujući ulozi koju je imao u vezi s Izvještajima potčinjenih jedinica "uvijek bio upoznat s aktivnostima potčinjenih jedinica i pitanjima vezanim za te jedinice".⁴⁶⁹⁰

1660. **Miletić** takođe tvrdi da je Pretresno vijeće donijelo protivrječne zaključke kada je konstatovalo da je on bio u potpunosti upoznat sa situacijom u enklavama Srebrenica i Žepa prije, za vrijeme i poslije napada, iako je ranije napomenulo da nije utvrđeno da je u periodu od 7. do 11. jula 1995., kad je bio odsutan iz Glavnog štaba, bio upoznat sa sadržajem određenih izvještaja potčinjenih jedinica upućenih Glavnom štabu i dnevnih izvještaja Glavnog štaba upućenih Karadžiću.⁴⁶⁹¹ S tim u vezi, Žalbeno vijeće ističe da je Pretresno vijeće izričito uzelo u obzir da je **Miletić** detaljno informisan o svim najnovijim događajima i situaciji u Srebrenici čim se vratio u Glavni štab.⁴⁶⁹² Iako bi možda bilo preciznije da je u vezi s dijelom zaključka o **Miletićevoj** upoznatosti sa situacijom u Srebrenici *za vrijeme* napada napomenuto da je on bio odsutan u periodu od 7. do 11. jula 1995., jasno je da je Pretresno vijeće bilo potpuno svjesno toga da bi

⁴⁶⁸³ Prvostepena presuda, par. 1625, 1627-1628, 1630, 1636-1637, 1714.

⁴⁶⁸⁴ Prvostepena presuda, par. 1638, 1714 i poglavlje V, odjeljak B.7(d)(iii).

⁴⁶⁸⁵ Prvostepena presuda, par. 1662, 1677, 1686, 1713.

⁴⁶⁸⁶ Prvostepena presuda, par. 1714. V. Prvostepena presuda, par. 1639.

⁴⁶⁸⁷ Prvostepena presuda, par. 1623-1624, 1635-1637, 1714.

⁴⁶⁸⁸ V. Prvostepena presuda, par. 1648, 1653, 1712.

⁴⁶⁸⁹ V. gore, par. 1562.

⁴⁶⁹⁰ V. gore, par. 1562.

⁴⁶⁹¹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 255, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1666-1667, 1715.

Miletić 12. jula 1995., po povratku u Glavni štab, bio u potpunosti informisan o pojedinostima događaja koji su se desili između 7. i 11. jula 1995. godine.⁴⁶⁹³ **Miletić** stoga nije pokazao da je Pretresno vijeće napravilo grešku koja je dovela do neostvarenja pravde.

1661. Kad je riječ o navodnoj grešci vezanoj za **Miletićevu** upoznatost s planom uklanjanja stanovnika, bosanskih Muslimana, iz enklava, Žalbeno vijeće smatra da je **Miletićev** argument da je njegovo znanje bilo ograničeno na vojne operacije, tj. dejstva,⁴⁶⁹⁴ neprimjeren. S tim u vezi, Žalbeno vijeće podsjeća da je Pretresno vijeće napad na civilno stanovništvo enklava Srebrenice i Žepe dovelo u vezu s Direktivom br. 7,⁴⁶⁹⁵ da je utvrdilo da je **Miletić** imao centralnu ulogu u procesu izrade tog dokumenta⁴⁶⁹⁶ i da je zaključilo da je on bio u potpunosti upoznat s napadom na enklave.⁴⁶⁹⁷

1662. **Miletić** je sa zločinačkim ciljem uklanjanja stanovnika, bosanskih Muslimana, iz enklava, koji je izričito naveden u Direktivi br. 7, bio upoznat najkasnije od 17. marta 1995. godine.⁴⁶⁹⁸ On ne samo da je znao da se taj cilj provodi putem sve većeg uskraćivanja dovoljne humanitarne pomoći, uslijed čega su iscrpljene zalihe, stvoreni nepodnošljivi uslovi za stanovništvo i onesposobljen UNPROFOR, nego je u tom procesu igrao aktivnu ulogu.⁴⁶⁹⁹ Žalbeno vijeće takođe napominje da je **Miletić** bio u samom jezgru Glavnog štaba i da je bio osoba kod koje su se "stjecale" sve informacije. On je imao ključnu ulogu u primanju i distribuiranju informacija između relevantnih aktera, kako potčinjenih tako i pretpostavljenih, uključujući predsjednika RS-a.⁴⁷⁰⁰ Kao što je gore rečeno, te informacije su uključivale pojedinosti o stanju na frontu, o odvoženju civilnog stanovništva iz Srebrenice i Žepe i o zarobljavanju ratnih zarobljenika.⁴⁷⁰¹ Žalbeno vijeće stoga smatra da **Miletić** nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao zaključiti da je on već u ranoj fazi bio u potpunosti upoznat sa zajedničkim planom prisilnog uklanjanja stanovništva, bosanskih Muslimana, iz enklava Srebrenica i Žepa, iznesenim u Direktivi br. 7.

1663. Žalbeno vijeće podsjeća da je ranije razmotrilo i odbacilo **Miletićev** argument da je Direktiva br. 7 bila ograničena na razdvajanje enklava i da je taj cilj Karadžićevim naređenjem od 9. jula, bez njegovog znanja, promijenjen tako da obuhvati zauzimanje i eliminisanje enklava.⁴⁷⁰²

⁴⁶⁹² Prvostepena presuda, par. 1667. V. Prvostepena presuda, par. 1666; gore, par. 1575.

⁴⁶⁹³ Prvostepena presuda, par. 1665-1667.

⁴⁶⁹⁴ Miletićev žalbeni podnesak, par. 258.

⁴⁶⁹⁵ V. gore, par. 575-600.

⁴⁶⁹⁶ V. gore, par. 1495, 1498-1504.

⁴⁶⁹⁷ Prvostepena presuda, fusnota 5213. U vezi s pitanjem razumnosti zaključka Pretresnog vijeća da je napad započeo izdavanjem Direktive br. 7, v. gore, par. 575-580.

⁴⁶⁹⁸ Prvostepena presuda, par. 1653.

⁴⁶⁹⁹ V. gore, par. 1528-1554.

⁴⁷⁰⁰ V. gore, par. 1461-1481, 1555-1569.

⁴⁷⁰¹ V. gore, par. 1575, 1617

⁴⁷⁰² V. gore, par. 591, 599-600, 1490.

Žalbeno vijeće ponavlja da je u Direktivi br. 7 izložen cilj stvaranja "uslov[a] totalne nesigurnosti, nepodnošljivosti i besperspektivnosti daljnjeg opstanka i života mještana u Srebrenici i Žepi" i "razbijanj[a] i uništenj[a] muslimanskih snaga u ovim enklavama i definitivn[og] oslobađanj[a] Podrinja".⁴⁷⁰³ Na osnovu toga, Žalbeno vijeće smatra da pitanje da li je **Miletić** bio upoznat s Karadžićevim naređenjem od 9. jula nije relevantno za utvrđivanje njegovog znanja o zajedničkom cilju.

1664. Na osnovu gore navedenog, Žalbeno vijeće konstatuje da **Miletić** nije pokazao da razumni presuditelj o činjenicama ne bi mogao zaključiti da je njegovo znanje obuhvatalo "široko i suštinski važno znanje o strategijama i ciljevima RS-a", kao i "potpun[u] upoznat[ost] sa situacijom u [...] Srebrenic[i] i Žep[i]", i da je on bio upoznat s planom UZP-a prisilnog uklanjanja iznesenim u Direktivi br. 7.

(iii) Miletićevo kontinuirano učestvovanje u realizaciji zajedničkog cilja

1665. Žalbeno vijeće podsjeća da je razmotrilo **Miletićeve** prigovore vezane za zaključke u kojima je Pretresno vijeće utvrdilo na koji način je on učestvovao u UZP-u prisilnog uklanjanja.⁴⁷⁰⁴ **Miletić** nije pokazao da razumni presuditelj o činjenicama ne bi mogao zaključiti da su njegovi zadaci u vezi s izradom Direktive br. 7 i Direktive br. 7/1, nadziranjem i koordinacijom u Glavnom štabu i procedurom koja se u VRS-u primjenjivala u vezi s konvojima UNPROFOR-a i konvojima humanitarne pomoći predstavljali doprinos UZP-a prisilnog uklanjanja,⁴⁷⁰⁵ o čemu je više riječi bilo gore u tekstu. Svi ti doprinosi UZP-u prisilnog uklanjanja pospješili su provođenje i realizaciju zajedničkog cilja UZP-a.⁴⁷⁰⁶

1666. Kao što je gore utvrđeno,⁴⁷⁰⁷ prema jurisprudenciji Žalbenog vijeća nebitno je da li su **Miletićeve** konkretna djela sama za sebe bila ili nisu bila kriminalna, odnosno da li su bila dio njegovih svakodnevnih dužnosti, sve dok su "na neki način doprinijela realizaciji" zajedničkog cilja UZP-a prisilnog uklanjanja.

1667. Žalbeno vijeće smatra da **Miletić** nije pokazao grešku u zaključcima Pretresnog vijeća vezanim za njegovo kontinuirano učestvovanje u realizaciji zajedničkog cilja UZP-a prisilnog uklanjanja.

⁴⁷⁰³ DP P00005, Direktiva br. 7 Vrhovne komande RS-a, 8. mart 1995., str. 10-11. V. gore, par. 588.

⁴⁷⁰⁴ V. gore, par. 1446-1641.

⁴⁷⁰⁵ V. gore, par. 1447-1481, 1494-1639.

⁴⁷⁰⁶ V. Prvostepena presuda, par. 1704-1706, 1709-1710, 1713-1716.

⁴⁷⁰⁷ V. gore, par. 1653.

(iv) Zaključak

1668. Žalbeno vijeće konstatuje da **Miletić** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da je on dijelio *mens rea* za UZP prisilnog uklanjanja. Iz tog razloga, **Miletićeve** žalbene podosnove 9.3(a), 9.3(b), 11.1, 11.2 i 10.14 odbacuju se u cijelosti, a njegove žalbene podosnove 10.2, 10.6, 10.9 i 10.15 odbacuju se djelimično, u mjeri u kojoj se odnose na njegovo znanje i namjeru.

3. "Situaciono uslovljeno" ubijanje (treća kategorija UZP-a)

1669. Pretresno vijeće je zaključilo da su snage bosanskih Srba počinile "situaciono uslovljeno" ubijanje u Potočarima.⁴⁷⁰⁸ Pretresno vijeće je zatim zaključilo da je to "situaciono uslovljeno" ubijanje bilo predvidljiva posljedica UZP-a prisilnog uklanjanja, da ga je **Miletić** mogao predvidjeti i da je preuzeo rizik da bi do njega moglo doći.⁴⁷⁰⁹ U skladu s tim, Pretresno vijeće je zaključilo da je **Miletić**, na osnovu treće kategorije UZP-a, u vezi sa "situaciono uslovljenim" ubijanjem u Potočarima odgovoran za ubistvo i za progon, zločine protiv čovječnosti.⁴⁷¹⁰

(a) Da li je Pretresno vijeće pogriješilo u zaključku da je treća kategorija UZP-a bila dio međunarodnog običajnog prava (osnova 12)

1670. **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku kada je zaključilo da je treća kategorija UZP-a postojala u međunarodnom običajnom pravu prije događaja opisanih u Optužnici.⁴⁷¹¹ U prilog svom argumentu, **Miletić** najprije ističe da je Međunarodni sud stav o postojanju treće kategorije UZP-a u međunarodnom običajnom pravu zasnovao, između ostalog, na dva međunarodna ugovora koja nisu postojala u vrijeme događaja opisanih u Optužnici i koja ne govore u prilog postojanju treće kategorije UZP-a.⁴⁷¹² **Miletić** zatim tvrdi da činjenica da su Vanredna vijeća sudova Kambodže (dalje u tekstu: ECCC) i MKS odbacili tezu o postojanju treće kategorije UZP-a u međunarodnom običajnom pravu pokazuje da taj koncept nije generalno prihvaćen, pogotovo ne kao dio međunarodnog običajnog prava.⁴⁷¹³ Primjena tog koncepta je stoga, prema **Miletiću**, u suprotnosti s principom *nullum crimen sine lege* i interesi pravde nalažu da Žalbeno vijeće odstupi od svoje ranije jurisprudencije.⁴⁷¹⁴

⁴⁷⁰⁸ Prvostepena presuda, par. 359, 361.

⁴⁷⁰⁹ Prvostepena presuda, par. 1088, 1727, 1734-1735.

⁴⁷¹⁰ Prvostepena presuda, par. 1727, 1735.

⁴⁷¹¹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 359.

⁴⁷¹² Miletićev žalbeni podnesak, par. 353.

⁴⁷¹³ Miletićev žalbeni podnesak, par. 357; Miletićeva replika, par. 115. V. takođe Miletićeva replika, par. 112-114. U svojoj usmenoj argumentaciji **Miletić** upućuje i na praksu Specijalnog suda za Libanon. V. žalbeni pretres, AT. 450-451 (5. decembar 2013.).

⁴⁷¹⁴ Miletićev žalbeni podnesak, par. 355-358. V. takođe žalbeni pretres, AT. 450 (5. decembar 2013.).

1671. Tužilaštvo odgovara da je postojanje treće kategorije UZP-a u međunarodnom običajnom pravu utvrđeno u praksi Međunarodnog suda i da Pretresno vijeće prema tome nije napravilo grešku kada je **Miletića** osudilo na osnovu tog vida odgovornosti.⁴⁷¹⁵ Tužilaštvo nadalje tvrdi da Žalbeno vijeće nije dužno da se pridržava odluka drugih sudova.⁴⁷¹⁶ Naposljetku, ono tvrdi da zaključci MKS-a, ECCC-a i Specijalnog suda za Libanon ne dovode u pitanje status treće kategorije UZP-a kao dijela međunarodnog običajnog prava.⁴⁷¹⁷

1672. Žalbeno vijeće je dosljedno zauzimalo stav da je UZP, uključujući treću kategoriju UZP-a, oblik "počinjenja" koji je u međunarodnom običajnom pravu postojao najkasnije od 1992. godine.⁴⁷¹⁸ Žalbeno vijeće je ranije konstatovalo da koncept UZP-a ne krši princip *nullum crimen sine lege* i s tim u vezi zaključilo da je dugi i dosljedni niz sudskih odluka, međunarodnih instrumenata i nacionalnih zakona koji su bili na snazi u to vrijeme, kao i "moralna težina" i "izuzetna stravičnost" teških kršenja humanitarnog prava, bili razumno upozorenje da počinjenje putem učešća u UZP-u nekog krivičnog djela predviđenog međunarodnim pravom povlači individualnu krivičnu odgovornost.⁴⁷¹⁹

1673. Žalbeno vijeće je u predmetu *Tadić* izvršilo obimnu analizu predmeta iz perioda poslije Drugog svjetskog rata koji se bave ratnim zločinima⁴⁷²⁰ prije nego što je izvelo zaključak da je doktrina zajedničkog cilja utvrđena u međunarodnom običajnom pravu i primjenjiva na tri kategorije slučajeva: prvu kategoriju UZP-a, drugu kategoriju UZP-a i treću kategoriju UZP-a.⁴⁷²¹ Analiza kojoj je Žalbeno vijeće u predmetu *Tadić* pristupilo nakon toga, vezana, između ostalog,⁴⁷²² za Međunarodnu konvenciju o zabrani terorističkih bombaških napada i Statut MKS-a, bila je ograničena na to da se pokaže da velik broj država ima konzistentna pravna stajališta o postojanju koncepta "zajedničke zločinačke nakane" kao takvog.⁴⁷²³ Prema tome, ne stoji **Miletićev** argument da je Žalbeno vijeće svoje zaključke da koncept treće kategorije UZP-a ima status običajnog prava zasnovalo na ta dva međunarodna ugovora.

⁴⁷¹⁵ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 243. V. takođe Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 244-256; žalbeni pretres, AT. 466 (5. decembar 2013.).

⁴⁷¹⁶ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 257; žalbeni pretres, AT. 466 (5. decembar 2013.).

⁴⁷¹⁷ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 257-260; žalbeni pretres, AT. 466 (5. decembar 2013.).

⁴⁷¹⁸ V. Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 81; Drugostepena presuda u predmetu *Martić*, par. 80; Drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*, par. 405; Drugostepena presuda u predmetu *Stakić*, par. 100; Drugostepena presuda u predmetu *Vasiljević*, par. 95; Odluka o nadležnosti u predmetu *Ojdanić*, par. 21, 29; Drugostepena presuda u predmetu *Tadić*, par. 194-226.

⁴⁷¹⁹ Odluka o nadležnosti u predmetu *Ojdanić*, par. 40-43; Drugostepena presuda u predmetu *Stakić*, par. 101. V. Drugostepena presuda u predmetu *Tadić*, par. 194-226. V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Krajišnik*, par. 669.

⁴⁷²⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Tadić*, par. 195-219. V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 40-41.

⁴⁷²¹ Drugostepena presuda u predmetu *Tadić*, par. 220. V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Tadić*, par. 226.

1674. Žalbeno vijeće podsjeća da ono nije dužno da postupa u skladu sa zaključcima drugih sudova – nacionalnih, međunarodnih ili hibridnih – i da, mada će ih uzeti u obzir, može, nakon pažljivog razmatranja, doći do drugačijeg zaključka o nekom pitanju od onog koji je donijelo neko drugo sudsko tijelo.⁴⁷²⁴ Po mišljenju Žalbenog vijeća, da bi nešto predstavljalo uvjerljivi razlog za odstupanje od njegove utvrđene jurisprudencije o nekom pitanju, strana koja se zalaže za takvo odstupanje mora pokazati da mišljenje nekog drugog suda – koje nije obavezujuće – predstavlja ispravan pravni standard i da u pristupu Žalbenog vijeća postoji jasna greška.⁴⁷²⁵ U skladu s tim, i pošto je proučilo izvore na koje se **Miletić** poziva, Žalbeno vijeće zaključuje da on nije pokazao nikakav uvjerljivi razlog za to da Žalbeno vijeće odstupi od jasno utvrđene jurisprudencije. **Miletićeva** žalbena osnova 12 se stoga odbacuje.

(b) Da li je Pretresno vijeće pogriješilo u zaključku da su pripadnici VRS-a izvršili "situaciono uslovljeno" ubijanje u Potočarima (podosnova 13.1)

1675. **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da je on mogao predvidjeti da će VRS izvršiti "situaciono uslovljeno" ubijanje u Potočarima.⁴⁷²⁶ On ističe da su, prema zaključku Pretresnog vijeća, snage bosanskih Srba obuhvatale i snage VRS-a i snage MUP-a, ali da Pretresno vijeće, koje je uvijek pravilo razliku između tih snaga, počinioce ubijanja u Potočarima nikada nije identifikovalo bilo kao pripadnike VRS-a bilo kao pripadnike MUP-a.⁴⁷²⁷ Kako **Miletić** tvrdi, budući da je Pretresno vijeće zaključilo da su ubijanje u Potočarima izvršile snage bosanskih Srba, ono je napravilo činjeničnu grešku kada je kasnije zaključilo da je on mogao predvidjeti da će VRS izvršiti ubijanje u Potočarima.⁴⁷²⁸ Nadalje, **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku kada nije dalo obrazloženje za to što je ubijanje u Potočarima pripisalo VRS-u.⁴⁷²⁹ **Miletić** ističe da je Pretresno vijeće to ubijanje pripisalo VRS-u zato da počinioce dovede u vezu s njim.⁴⁷³⁰ **Miletić** takođe tvrdi da činjenica da su snage MUP-a bile prepotčinjene VRS-u nije relevantna zato što MUP o tome nije obavijestio Glavni štab VRS-a i navodi da nema dokaza koji

⁴⁷²² Žalbeno vijeće takođe je analiziralo nacionalno zakonodavstvo kako u sistemima kontinentalnog prava, tako i u sistemima *common lawa*. Drugostepena presuda u predmetu *Tadić*, par. 224-225.

⁴⁷²³ Drugostepena presuda u predmetu *Tadić*, par. 221-223, 226.

⁴⁷²⁴ Drugostepena presuda po navodima o nepoštovanju suda u predmetu *Hartmann*, par. 159 i fusnota 314; Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 24.

⁴⁷²⁵ V. Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 24; Drugostepena presuda u predmetu *Aleksovski*, par. 108 (gdje se kaže da "[p]rimjeri situacija kada uvjerljivi razlozi u interesu pravde zahtijevaju odstupanje od prijašnjih odluka uključuju predmete u kojima je ranija odluka donesena na osnovi pogrešnog pravnog principa ili predmete u kojima je prijašnja odluka donesena *per incuriam*, što je sudska odluka u kojoj se 'pogrešno odlučilo, obično zato što su sudije bile loše informirane o primjenjivom pravu.").

⁴⁷²⁶ Miletićev žalbeni podnesak, par. 363-366.

⁴⁷²⁷ Miletićev žalbeni podnesak, par. 363; Miletićeva replika, par. 116; žalbeni pretres, AT. 446 (5. decembar 2013.). V. takođe Miletićeva replika, par. 117.

⁴⁷²⁸ Miletićev žalbeni podnesak, par. 363-366; žalbeni pretres, AT. 446 (5. decembar 2013.).

⁴⁷²⁹ V. Miletićev žalbeni podnesak, par. 365-366.

⁴⁷³⁰ Miletićev žalbeni podnesak, par. 365.

pokazuju da je on znao za to prepotčinjavanje.⁴⁷³¹ Naposljetku, **Miletić** tvrdi da Pretresno vijeće u predmetu *Tolimir* ubijanje devet muškaraca, bosanskih Muslimana, na jednom polju u blizini baze Nizozemskog bataljona nije pripisalo snagama bosanskih Srba.⁴⁷³²

1676. Tužilaštvo odgovara da je Pretresno vijeće postupilo ispravno kada je **Miletića** dovelo u vezu s fizičkim počiniocima ubijanja u Potočarima.⁴⁷³³ Prema tvrdnji tužilaštva, kada Pretresno vijeće govori o VRS-u, to se mora shvatiti tako da VRS obuhvata i snage MUP-a u Potočarima, pošto su te snage bile prepotčinjene Drinskom korpusu VRS-a.⁴⁷³⁴ Nadalje, tužilaštvo tvrdi da su, čak i ako su ubistva izvršile snage MUP-a, te snage bile povezane s učesnicima u UZP-u putem prepotčinjenosti i usaglašenih dejstava s VRS-om.⁴⁷³⁵ Naposljetku, tužilaštvo tvrdi da nijedan zaključak koji je na osnovu drugih dokaza donio neki drugi presuditelj o činjenicama ne može imati uticaja na ovaj predmet.⁴⁷³⁶

1677. Žalbeno vijeće najprije podsjeća da ga zaključci pretresnih vijeća ne obavezuju⁴⁷³⁷ i da je moguće da dva razumna presuditelja o činjenicama na osnovu istih dokaza donesu različite, ali jednako razumne zaključke.⁴⁷³⁸ Žalbeno vijeće stoga ponavlja da se postojanje greške ne može dokazati samo tako što će se ukazati na to da su druga pretresna vijeća na drugačiji način primijenila svoja diskreciona ovlaštenja.⁴⁷³⁹ U skladu s tim, Žalbeno vijeće zaključuje da je **Miletićevo** poređenje ovog predmeta s predmetom *Tolimir* bez osnova.

1678. Žalbeno vijeće napominje da je Pretresno vijeće zaključilo da su "situaciono uslovljeno" ubijanje u Potočarima izvršile snage bosanskih Srba⁴⁷⁴⁰ i da su se snage bosanskih Srba sastojale i od snaga VRS-a i od snaga MUP-a,⁴⁷⁴¹ koje su, i jedne i druge, bile aktivne u Potočarima.⁴⁷⁴² Međutim, čini se da je Pretresno vijeće to ubijanje kasnije pripisalo VRS-u, jer je zaključilo da je **Miletić** mogao predvidjeti da će VRS izvršiti ubijanje u Potočarima.⁴⁷⁴³ Žalbeno vijeće napominje da je u odjeljku Prvostepene presude u kojem se detaljno govori o ubijanju u Potočarima primjetno

⁴⁷³¹ Miletićeva replika, par. 116.

⁴⁷³² Žalbeni pretres, AT. 446-447 (5. decembar 2013.).

⁴⁷³³ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 262-264.

⁴⁷³⁴ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 263; žalbeni pretres, AT. 478 (5. decembar 2013.).

⁴⁷³⁵ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 265; žalbeni pretres, AT. 478 (5. decembar 2013.).

⁴⁷³⁶ Žalbeni pretres, AT. 478 (5. decembar 2013.).

⁴⁷³⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 550.

⁴⁷³⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Bizimungu*, par. 210; Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 257, 701; Drugostepena presuda u predmetu *Krnojelac*, par. 12. V. Drugostepena presuda u predmetu *Nzabonimana*, fusnota 1119; Drugostepena presuda u predmetu *Aleksovski*, par. 114.

⁴⁷³⁹ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 257, 701.

⁴⁷⁴⁰ Prvostepena presuda, par. 359, 361.

⁴⁷⁴¹ Prvostepena presuda, par. 102.

⁴⁷⁴² Prvostepena presuda, par. 302-305.

⁴⁷⁴³ Prvostepena presuda, par. 1727.

odsustvo zaključaka u kojima se pominje VRS.⁴⁷⁴⁴ To ostavlja otvorenom mogućnost da su pripadnici snaga bosanskih Srba koji su identifikovani kao glavni počinioci bili isključivo iz redova MUP-a. Žalbena vijeće stoga smatra da, s obzirom na zaključak Pretresnog vijeća da su to ubijanje izvršile snage bosanskih Srba, kao i na zaključak da su u Potočarima bile aktivne i snage VRS-a i snage MUP-a, razumni presuditelj o činjenicama ne bi mogao kasnije zaključiti da je ubijanje u Potočarima izvršio VRS. Kad je donijelo takav zaključak, Pretresno vijeće je napravilo činjeničnu grešku. Žalbena vijeće će stoga razmotriti da li je ta greška dovela do neostvarenja pravde.

1679. Žalbena vijeće ponavlja da se kod treće kategorije UZP-a optuženom može pripisati krivična odgovornost za zločine koje su izvršila lica koja nisu članovi UZP-a "ukoliko se dokaže da se ti zločini mogu pripisati bar jednom učesniku u UZP-u i da je on, posluživši se glavnim izvršiocem, postupao u skladu sa zajedničkim planom".⁴⁷⁴⁵ Prema tome, **Miletić** se može smatrati odgovornim za "situaciono uslovljeno" ubijanje u Potočarima samo ako se počinioci mogu dovesti u vezu s jednim ili više članova UZP-a prisilnog uklanjanja. Na žalost, Pretresno vijeće s tim u vezi nije dalo nikakvo obrazloženje. Žalbena vijeće stoga mora utvrditi da li je implicitni zaključak Pretresnog vijeća da je takva veza dokazana zaključak koji je razumni presuditelj o činjenicama mogao donijeti bez obzira na gore utvrđenu činjeničnu grešku Pretresnog vijeća.

1680. Žalbena vijeće najprije primjećuje da je Pretresno vijeće zaključilo da je postojao UZP "[u kojem je učestvovalo] političko i vojno rukovodstvo bosanskih Srba [s ciljem] prisilnog uklanjanja stanovništva, bosanskih Muslimana, iz Srebrenice i Žepe",⁴⁷⁴⁶ s tim da su jedini njegovi članovi koje je konkretno navelo **Miletić** i Gvero.⁴⁷⁴⁷ Veći stepen konkretnosti u vezi sa sastavom "političko[g] i vojno[g] rukovodstv[a] bosanskih Srba" pomogao bi da se utvrdi da li je dokazano da je postojala veza između počinitelja ubijanja u Potočarima i nekog člana UZP-a prisilnog uklanjanja. S tim u vezi, Žalbena vijeće podsjeća na zaključke Pretresnog vijeća da je Mladić, komandant Glavnog štaba VRS-a,⁴⁷⁴⁸ tokom procesa uklanjanja stanovništva, bosanskih Muslimana, iz Potočara "neprestano išao po tom području".⁴⁷⁴⁹ Žalbena vijeće će stoga preispitati činjenične zaključke Pretresnog vijeća i razmotriti da li je razumni presuditelj o činjenicama mogao smatrati da je jedini razuman zaključak do kojeg se može doći taj da je Mladić bio član UZP-a prisilnog uklanjanja.

⁴⁷⁴⁴ Prvostepena presuda, par. 354-361.

⁴⁷⁴⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 911, gdje se poziva na Drugostepenu presudu u predmetu *Martić*, par. 168.

⁴⁷⁴⁶ Prvostepena presuda, par. 1087.

⁴⁷⁴⁷ Prvostepena presuda, par. 1718, 1822.

⁴⁷⁴⁸ Prvostepena presuda, par. 104.

⁴⁷⁴⁹ Prvostepena presuda, par. 322. V. Prvostepena presuda, par. 318, 343. V. takođe gore, par. 1426, 1428.

1681. Žalbeno vijeće napominje da je UZP prisilnog uklanjanja formiran najkasnije izdavanjem Direktive br. 7, u kojoj je izložen plan da se stvore "uslov[i] totalne nesigurnosti, nepodnošljivosti i besperspektivnosti daljnjeg opstanka i života mještana u Srebrenici i Žepi".⁴⁷⁵⁰ Mladić je itekako dobro znao za taj dokument, pošto se na njega pozivao u Direktivi br. 7(1), koja je izdata 31. marta 1995. godine.⁴⁷⁵¹ Pretresno vijeće je nadalje zaključilo da je taj plan provoden najprije ograničavanjem dostave humanitarne pomoći u enklave, a potom i vojnim napadima. Provođenje plana je na kraju kulminiralo terorisanjem ljudi u gradu Srebrenici, kao i terorisanjem i okrutnim i nečovječnim postupanjem prema ljudima koji su se okupili u Potočarima. Pretresno vijeće je zaključilo da su sva ta djela predstavljala bitne korake ka krajnjem cilju da se stanovnici, bosanski Muslimani, prisile da napuste enklave. Taj zajednički cilj, koji je na kraju postignut samim činom odvoženja ljudi autobusima iz enklava, predstavljao je prisilno premještanje civilnog stanovništva, bosanskih Muslimana, iz Srebrenice i Žepe.⁴⁷⁵²

1682. Žalbeno vijeće napominje da je Pretresno vijeće donijelo brojne zaključke koji pokazuju da je Mladić bio centralna ličnost u provođenju UZP-a prisilnog uklanjanja. Kad je riječ o završnoj fazi plana, oni uključuju: (1) upućivanje na Mladićevu izjavu iz razgovora presretnutog 12. jula 1995. godine, "[...] evakuiraćemo sve – i ko hoće [da ide] i ko neće";⁴⁷⁵³ (2) zaključak da je Mladić učestvovao u sastancima održanim u hotelu "Fontana",⁴⁷⁵⁴ na kojima su utanačeni planovi za provođenje prisilnog premještanja; (3) zaključak da je Mladić na prijeteći način vodio te sastanke,⁴⁷⁵⁵ na kojima je obaviješten da se 10.000-20.000 žena, djece i starijih ljudi⁴⁷⁵⁶ nalazi u "tešk[oj] humanitarn[oj] situacij[i] u Potočarima";⁴⁷⁵⁷ (4) zaključak da je Mladić u više navrata tražio da se obezbijedi prijevoz kako bi se izvršilo prisilno uklanjanje i da ga je obezbijedio;⁴⁷⁵⁸ (5) zaključak da je Mladić bio prisutan prilikom prisilnog uklanjanja bosanskih Muslimana iz Potočara;⁴⁷⁵⁹ i (6) isticanje važnosti riječi samog Mladića da bosanski Muslimani mogu "opstati ili nestati", te stav da one predstavljaju "najbolji dokaz o postojanju smišljene namjere zastrašivanja [tih ljudi]",⁴⁷⁶⁰ koje je bilo dio zajedničkog cilja UZP-a prisilnog uklanjanja.⁴⁷⁶¹ U svjetlu gore navedenog, Žalbeno vijeće je mišljenja da je razumni presuditelj o činjenicama mogao smatrati da

⁴⁷⁵⁰ Prvostepena presuda, par. 1086-1087; DP P00005, Direktiva br. 7 Vrhovne komande RS-a, 8. mart 1995., str. 10.

⁴⁷⁵¹ V. Prvostepena presuda, par. 202; DP 5D00361, Direktiva br. 7/1 Glavnog štaba VRS-a, s Mladićevim potpisom, 31. mart 1995., str. 2, 4.

⁴⁷⁵² Prvostepena presuda, par. 1086.

⁴⁷⁵³ Prvostepena presuda, par. 915.

⁴⁷⁵⁴ Prvostepena presuda, par. 274-279, 289-290.

⁴⁷⁵⁵ Prvostepena presuda, par. 274-279, 289-290.

⁴⁷⁵⁶ Prvostepena presuda, par. 275, 277.

⁴⁷⁵⁷ Prvostepena presuda, par. 277.

⁴⁷⁵⁸ Prvostepena presuda, par. 276, 290, 293, 299.

⁴⁷⁵⁹ Prvostepena presuda, par. 318, 322, 343.

⁴⁷⁶⁰ Prvostepena presuda, par. 997.

⁴⁷⁶¹ Prvostepena presuda, par. 1087.

je jedini razuman zaključak do kojeg se može doći taj da je Mladić bio član UZP-a prisilnog uklanjanja.

1683. Kad je riječ o muškarcima, bosanskim Muslimanima, koji su ubijeni u blizini "bijeke kuće", Žalbeno vijeće je, kao što je gore rečeno, s obzirom na zaključke Pretresnog vijeća, konstatovalo da je razumni presuditelj o činjenicama pripadnike snaga bosanskih Srba koji su bili počinioci tog ubijanja mogao dovesti u vezu s Mladićem.⁴⁷⁶² Isto tako, Žalbeno vijeće je ranije konstatovalo da je Pretresno vijeće u vezi s događajima koji su se 12. i 13. jula 1995. desili u Potočarima donijelo nekoliko zaključaka na osnovu kojih je razumni presuditelj o činjenicama mogao zaključiti da je jedini razuman zaključak taj da su počinioci ubijanja devet muškaraca na polju ispred baze Nizozemskog bataljona bili povezani s Mladićem.⁴⁷⁶³ Iz toga slijedi da je, bez obzira na to da li su neposredni počinioci "situaciono uslovljenog" ubijanja u Potočarima bili pripadnici snaga VRS-a, snaga MUP-a, ili kombinacija jednog i drugog, razumni presuditelj o činjenicama mogao zaključiti da je dokazano da između njih i Mladića – člana UZP-a prisilnog uklanjanja – postoji veza.

1684. Žalbeno vijeće stoga smatra da, iako je Pretresno vijeće napravilo činjeničnu grešku kad je donijelo komplikovane zaključke o pripadnosti neposrednih počinitelja ubijanja u Potočarima, ta greška nije dovela do neostvarenja pravde. Implicitni zaključak Pretresnog vijeća da je dokazano da postoji veza između počinitelja "situaciono uslovljenog" ubijanja u Potočarima i nekog člana UZP-a prisilnog uklanjanja jeste zaključak koji je razumni presuditelj o činjenicama mogao donijeti bez obzira na činjeničnu grešku Pretresnog vijeća. Shodno tome, **Miletićeva** žalbena podosnova 13.1 se odbacuje.

(c) Da li je "situaciono uslovljeno" ubijanje u Potočarima bilo predvidljiva i prirodna posljedica UZP-a prisilnog uklanjanja (podosnova 13.2)

1685. Pretresno vijeće je napomenulo sljedeće:

[T]užilaštvo [je] optuženima "situaciono uslovljeno" ubijanje stavilo na teret ne samo kao prirodnu i predvidljivu posljedicu UZP-a ubistva,⁴⁷⁶⁴ nego i kao prirodnu i predvidljivu posljedicu UZP-a prisilnog uklanjanja. Pretresno vijeće se, većinom glasova, uz suprotno mišljenje sudije Kwona, uvjerilo da se u okolnostima ovog prisilnog iseljavanja cjelokupnog stanovništva, koje je brojilo na hiljade ljudi, moglo predvidjeti da će doći do "situaciono uslovljenog" ubijanja. To je posebno slučaj tamo gdje je iseljavanje bilo popraćeno djelima okrutnog i nečovječnog postupanja i terorisanja. Shodno tome, Pretresno vijeće se uvjerilo da je

⁴⁷⁶² Upor. gore, par. 1423, 1428.

⁴⁷⁶³ Upor. gore, par. 1424-1426, 1428.

⁴⁷⁶⁴ Pretresno vijeće je zaključilo da je "situaciono uslovljeno" ubijanje u gradu Bratuncu, u školi u Petkovicima na području Zvonika, u Potočarima i u supermarketu u Kravici na području Bratunca bilo predvidljiva posljedica UZP-a ubistva. Prvostepena presuda, par. 1082.

"situaciono uslovljeno" ubijanje bilo prirodna i predvidljiva posljedica UZP-a prisilnog uklanjanja. Međutim, budući da se optuženi u ovom predmetu terete za učešće u dva UZP-a i da je Pretresno vijeće konstatovalo da je zatočenje muškaraca činilo dio UZP-a ubistva, ono je mišljenja da je samo ono ubijanje koje je izvršeno u Potočarima bilo predvidljiva posljedica prisilnog uklanjanja stanovništva.⁴⁷⁶⁵

1686. **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu i činjeničnu grešku kada je zaključilo da je "situaciono uslovljeno" ubijanje u Potočarima bilo prirodna i predvidljiva posljedica UZP-a prisilnog uklanjanja.⁴⁷⁶⁶ Kako on tvrdi, ta ubistva se ne razlikuju od ubistava drugih zatočenih muškaraca i "ne mogu se povezati s prisilnim premještanjem".⁴⁷⁶⁷ **Miletić** nadalje tvrdi da, budući da su žrtve tog ubijanja bile zatočene i da "zatočenje nije predstavljalo ni zajednički cilj ni prirodnu i predvidljivu posljedicu UZP-a [prisilnog uklanjanja]", članovi UZP-a prisilnog uklanjanja ta ubistva nisu mogli predvidjeti.⁴⁷⁶⁸ S tim u vezi, on upućuje na sljedeće zaključke Pretresnog vijeća: (1) zatočenje muškaraca činilo je dio UZP-a ubistva; (2) muškarci koji su bili zatočeni u Potočarima nisu bili žrtve prisilnog premještanja;⁴⁷⁶⁹ i (3) žrtve ubistva u Potočarima bile su zatočene prije nego što su ubijene.⁴⁷⁷⁰

1687. Tužilaštvo u odgovoru kaže da je činjenica da su se žrtve "situaciono uslovljenog" ubijanja nalazile u Potočarima posljedica ostvarivanja zajedničkog cilja uklanjanja stanovnika enklave, bosanskih Muslimana.⁴⁷⁷¹ Prema tvrdnji tužilaštva, snage bosanskih Srba su u Potočarima radile i na provođenju UZP-a ubistva i na provođenju UZP-a prisilnog uklanjanja.⁴⁷⁷² Tužilaštvo dodaje da činjenica da Pretresno vijeće raseljavanje muškaraca u Bratunac, Zvornik i na mjesta pogubljenja nije okvalifikalo kao prisilno premještanje nije relevantna.⁴⁷⁷³

1688. **Miletić** u replici kaže da, čak i ako su se žrtve "situaciono uslovljenog" ubijanja u Potočarima nalazile zbog prisilnog uklanjanja, "postojanje objektivne uzročno-posljedične veze između zajedničkog cilja UZP-a i uslova koji su omogućili počinjenje nekog drugog krivičnog djela" nije dovoljno da se utvrdi da je to krivično djelo bilo predvidljiva posljedica UZP-a prisilnog uklanjanja.⁴⁷⁷⁴

⁴⁷⁶⁵ Prvostepena presuda, par. 1088 (reference unutar citata izostavljene i zamijenjene).

⁴⁷⁶⁶ Miletićev žalbeni podnesak, par. 368-369. V. žalbeni pretres, AT. 447 (5. decembar 2013.).

⁴⁷⁶⁷ Miletićev žalbeni podnesak, par. 368.

⁴⁷⁶⁸ Miletićev žalbeni podnesak, par. 368.

⁴⁷⁶⁹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 367.

⁴⁷⁷⁰ Miletićev žalbeni podnesak, par. 368.

⁴⁷⁷¹ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 267.

⁴⁷⁷² Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 268-269; žalbeni pretres, AT. 476-477 (5. decembar 2013.).

⁴⁷⁷³ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 270.

⁴⁷⁷⁴ Miletićeva replika, par. 118.

1689. Žalbeno vijeće smatra da **Miletićevi** argumenti počivaju na pogrešnoj pretpostavci da je "[z]atočenje muškaraca potpuno izvan okvira UZP-a [prisilnog uklanjanja]" i da se njega stoga ne može smatrati odgovornim za ubistva zatočenih muškaraca.⁴⁷⁷⁵ Pretresno vijeće je zaključilo da je, opšte uzevši, "zatočenje muškaraca činilo dio UZP-a ubistva",⁴⁷⁷⁶ ali Žalbeno vijeće podsjeća da ukupni zaključci Pretresnog vijeća pokazuju da postupak odvajanja i zatočenja u Potočarima nije bio samo dio UZP-a ubistva, nego je izvršen i u okviru realizacije UZP-a prisilnog uklanjanja.⁴⁷⁷⁷ Nadalje, Žalbeno vijeće podsjeća da, iako za muškarce koji su odvojeni i zatočeni u Potočarima nije zaključeno da su bili žrtve prisilnog premještanja, zaključeno je da su oni bili izloženi okrutnom i nečovječnom postupanju, koje je činilo bitnu komponentu zajedničkog cilja UZP-a prisilnog uklanjanja.⁴⁷⁷⁸

1690. Iz gore navedenih razloga, Žalbeno vijeće zaključuje da **Miletić** nije pokazao da razumni presuditelj o činjenicama ne bi mogao zaključiti da je "situaciono uslovljeno" ubijanje u Potočarima bilo prirodna i predvidljiva posljedica UZP-a prisilnog uklanjanja i odbacuje njegovu žalbenu podosnovu 13.2.

(d) Da li je Pretresno vijeće pogriješilo u zaključku da je Miletić mogao predvidjeti "situaciono uslovljeno" ubijanje u Potočarima (podosnova 14.1)

1691. **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da je on mogao predvidjeti ubijanje u Potočarima.⁴⁷⁷⁹ Prema njegovoj tvrdnji, Pretresno vijeće mu je pripisalo znanje koje nije imao kada je zaključilo da je bio u mogućnosti da predvidi da će uklanjanje stanovništva velikih razmjera dovesti do ubistava u Potočarima.⁴⁷⁸⁰ S tim u vezi, on tvrdi da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir da on nije znao za: (1) namjeru snaga bosanskih Srba da uđu u Srebrenicu; (2) okupljanje stanovništva u Potočarima i uslove u Potočarima; (3) odvajanje i zatočenje muškaraca; i (4) dolazak snaga MUP-a u Srebrenicu 10. jula 1995. godine.⁴⁷⁸¹

1692. Nadalje, **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće primijenilo nedosljedan pristup u odnosu na zaključke koje je donijelo u vezi s Gverinom odgovornošću. On tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada nije zaključilo da on, kao ni Gvero, nije mogao da predvidi ubistva u Potočarima,

⁴⁷⁷⁵ Miletićev žalbeni podnesak, par. 368.

⁴⁷⁷⁶ Prvostepena presuda, par. 1088.

⁴⁷⁷⁷ Prvostepena presuda, par. 917-918, 992-994, 997, 1088. V. gore, par. 753-754.

⁴⁷⁷⁸ Prvostepena presuda, par. 1086-1087. V. takođe gore, par. 753-755.

⁴⁷⁷⁹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 370-373.

⁴⁷⁸⁰ Miletićev žalbeni podnesak, par. 370.

⁴⁷⁸¹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 371, gdje se upućuje na Miletićev žalbeni podnesak, par. 247, 294, 363.

pošto ni on nije bio prisutan u Potočarima niti je bio uključen u logistički aspekt premještanja stanovništva.⁴⁷⁸²

1693. Tužilaštvo u odgovoru kaže da je Pretresno vijeće ispravno zaključilo da je **Miletić** mogao predvidjeti da će u toku prisilnog iseljavanja stanovništva, koje je vršeno u velikim razmjerama i na nasilan način, u Potočarima biti počinjena ubistva.⁴⁷⁸³ Stavljajući naglasak na izvještaj Glavnog štaba od 12. jula 1995., tužilaštvo nadalje tvrdi da je **Miletić** imao dovoljno znanje da predvidi ubistva u Potočarima.⁴⁷⁸⁴ Tužilaštvo takođe tvrdi da je **Miletićevo** poređenje s Gverom neprimjereno, budući da su ta ubistva bila predvidljiva i Gveri, pošto je njegova oslobađajuća presuda zasnovana na pogrešnom standardu predvidljivosti.⁴⁷⁸⁵

1694. **Miletić** u replici kaže da je on iz izvještaja Glavnog štaba od 12. jula 1995. saznao samo da se stanovnici, bosanski Muslimani, kreću prema Kladrju i da tim izvještajem nije obaviješten o prisilnom premještanju ili uslovima u Potočarima. On takođe tvrdi da su informacije do kojih je mogao doći 12. jula 1995. stigle daleko prekasno da bi se on mogao smatrati odgovornim za ubistva koja su počinjena sljedećeg dana.⁴⁷⁸⁶

1695. Kao prvo, Žalbeno vijeće podsjeća da je Pretresno vijeće navelo ispravan pravni standard za utvrđivanje *mens rea* kod treće kategorije UZP-a – naime, da li se moglo predvidjeti da bi takvo krivično djelo *moglo biti* počinjeno⁴⁷⁸⁷ – ali da je prilikom primjene tog standarda na činjenice pokazalo da je primijenjen viši standard predvidljivosti, tj. da se moglo predvidjeti da će "situaciono uslovljeno" ubijanje *biti* počinjeno.⁴⁷⁸⁸ Žalbeno vijeće će stoga **Miletićevu** argumentaciju razmotriti u skladu s ispravnim pravnim standardom. Drugim riječima, da bi njegov prigovor bio prihvaćen, **Miletić** mora pokazati da je bilo nerazumno zaključiti da je on mogao predvidjeti da bi to ubijanje moglo biti počinjeno.

1696. Što se tiče **Miletićevih** argumenata da mu je Pretresno vijeće neprimjerno pripisalo znanje, Žalbeno vijeće podsjeća na svoju raniju diskusiju o njegovim prigovorima na zaključke Pretresnog vijeća vezane za njegovo članstvo u UZP-u prisilnog uklanjanja, posebno kad je riječ o obimu njegovog znanja.⁴⁷⁸⁹ **Miletić** je imao centralnu ulogu u izradi Direktive br. 7,⁴⁷⁹⁰ kojom je Drinskom korpusu dat zadatak da stvori "uslove totalne nesigurnosti, nepodnošljivosti i besperspektivnosti

⁴⁷⁸² Miletićev žalbeni podnesak, par. 372-373.

⁴⁷⁸³ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 272.

⁴⁷⁸⁴ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 274-275; žalbeni pretres, AT. 477 (5. decembar 2013.).

⁴⁷⁸⁵ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 276-278.

⁴⁷⁸⁶ Miletićeva replika, par. 119.

⁴⁷⁸⁷ Prvostepena presuda, par. 1030. V. Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1061, 1557.

⁴⁷⁸⁸ Prvostepena presuda, par. 1726-1727. V. takođe gore, par. 1432.

⁴⁷⁸⁹ V. gore, par. 1484, 1489-1493, 1507-1511, 1527, 1562, 1569, 1575-1581, 1591, 1611, 1664, 1668.

⁴⁷⁹⁰ Prvostepena presuda, par. 1705. V. takođe gore, par. 1503.

daljnjeg opstanka i života mještana u Srebrenici i Žepi",⁴⁷⁹¹ i Žalbeno vijeće je odbacilo njegov argument da je civilno stanovništvo enklava cilj napada postalo tek nakon Karadžićevog naređenja od 9. jula.⁴⁷⁹² Osim toga, mada se u izvještaju Glavnog štaba od 12. jula 1995. ne pominju konkretno uslovi u Potočarima, u njemu se eksplicitno govori o angažovanju snaga MUP-a u enklavi Srebrenica.⁴⁷⁹³ U svakom slučaju, Žalbeno vijeće podsjeća da je **Miletić** 12. jula 1995., kad se vratio u Glavni štab iz kojeg je izbivao od 7. do 11. jula 1995., bio u potpunosti informisan o pojedinostima događaja koji su se odvijali u enklavi Srebrenica.⁴⁷⁹⁴ Naposljetku, budući da standardom predvidljivosti nije zadat konkretan vremenski okvir,⁴⁷⁹⁵ Žalbeno vijeće smatra neutemeljenom **Miletićevu** tvrdnju, za koju nije naveo izvor, da je, čak i ako je 12. jula 1995. stekao traženo znanje, to bilo prekasno da bi se mogao smatrati odgovornim za zločine koji su izvršeni 13. jula 1995. godine.

1697. Kad je riječ o **Miletićevim** argumentima vezanim za Gveru, Žalbeno vijeće smatra da je, od trenutka kad je Pretresno vijeće detaljno ocijenilo **Miletićevo** znanje o situaciji u Potočarima, eventualno nepodudaranje zaključaka koje je donijelo u vezi s **Miletićem** sa zaključcima koji se tiču Gvere relevantno samo za Gveru.⁴⁷⁹⁶ S tim u vezi, Žalbeno vijeće ističe da se pitanje predvidljivosti nekog krivičnog djela kod treće kategorije UZP-a mora ocijeniti u odnosu na znanje svakog pojedinog optuženog.⁴⁷⁹⁷ Žalbeno vijeće stoga odbacuje argumente vezane za navodno nedosljedni pristup Pretresnog vijeća u odnosu na zaključke vezane za Gverinu odgovornost.

1698. S obzirom na gore navedeno, Žalbeno vijeće zaključuje da **Miletić** nije pokazao da razumni presuditelj o činjenicama ne bi mogao konstatovati da je jedini razuman zaključak taj da je on imao dovoljno znanje da bi bio u mogućnosti da predvidi da bi prisilno uklanjanje stanovništva velikih razmjera moglo dovesti do "situaciono uslovljenog" ubijanja u Potočarima. Iz tog razloga, **Miletićeva** žalbena podosnova 14.1 se odbacuje.

⁴⁷⁹¹ DP P00005, Direktiva br. 7 Vrhovne komande RS-a, 8. mart 1995., str. 10.

⁴⁷⁹² V. gore, par. 1663 i fusnota 4702.

⁴⁷⁹³ DP P00044, DP P02748, Dnevni borbeni izvještaj Glavnog štaba VRS-a, 12. juli 1995., str. 4.

⁴⁷⁹⁴ Prvostepena presuda, par. 1665-1667. V. takođe gore, par. 1575.

⁴⁷⁹⁵ V. Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1061, 1557.

⁴⁷⁹⁶ Žalbeno vijeće podsjeća da je žalbeni postupak protiv Milana Gvere okončan i da je Prvostepena presuda u vezi s njim proglašena pravosnažnom. V. Odluka o okončanju žalbenog postupka u vezi s Milanom Gverom, 7. mart 2013.

⁴⁷⁹⁷ V. Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 86. V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1557-1558.

(e) Da li je Miletić voljno preuzeo rizik da bi u Potočarima moglo biti počinjeno "situaciono uslovljeno" ubijanje (podosnova 14.2)

1699. **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu i činjeničnu grešku kad je zaključilo da je on voljno preuzeo rizik da će u Potočarima biti počinjena ubistva.⁴⁷⁹⁸ Kako on tvrdi, da bi se u slučaju treće kategorije UZP-a moglo zaključiti da je neko voljno preuzeo rizik, nije dovoljno da se pokaže da je on nastavio da učestvuje u UZP-u, nego se mora utvrditi da se "rukovodio nekim motivom prevare".⁴⁷⁹⁹ **Miletić** nadalje tvrdi da nema dokaza da je on imao takav motiv.⁴⁸⁰⁰

1700. Tužilaštvo odgovara da je Pretresno vijeće ispravno zaključilo da je **Miletić** time što je nastavio da doprinosi UZP-u prisilnog uklanjanja nakon što mu je "situaciono uslovljeno" ubijanje u Potočarima postalo predvidljivo voljno preuzeo rizik da bi moglo doći do ubijanja.⁴⁸⁰¹

1701. Žalbeno vijeće najprije podsjeća na sljedeće:

Ispravan pravni standard za *mens reu* treće kategorije UZP-a zahteva da je optuženi mogao da predvidi da zločin može biti počinjen od strane učesnika u UZP-u ili od strane jedne ili više osoba koje optuženi (ili bilo koji drugi učesnik u UZP-u) koristi kako bi ostvario *actus reus* zločina koji su deo zajedničkog cilja i da je optuženi voljno preuzeo rizik da taj zločin može biti počinjen time što se pridružio ili nastavio da učestvuje u udruženom zločinačkom poduhvatu.⁴⁸⁰²

Žalbeno vijeće napominje da ništa u toj definiciji ne ukazuje na postojanje uslova da se pokaže da je optuženi imao motiv prevare. Ono stoga odbacuje **Miletićevu** tvrdnju da je Pretresno vijeće moralo utvrditi da se on "rukovodio nekim motivom prevare".

1702. Žalbeno vijeće napominje da je **Miletić** nastavio da doprinosi UZP-u prisilnog uklanjanja i nakon 12. jula 1995. godine. Konkretno, ono podsjeća da je **Miletić** i dalje imao ulogu koordinatora u Glavnom štabu VRS-a i da je koristio "svoju jedinstvenu informisanost da obavijesti i posavjetuje druge".⁴⁸⁰³

1703. U skladu s tim, Žalbeno vijeće konstatuje da **Miletić** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da je on voljno preuzeo rizik da bi u Potočarima moglo biti počinjeno ubijanje i stoga odbacuje njegovu žalbenu podosnovu 14.2.

⁴⁷⁹⁸ Miletićev žalbeni podnesak, par. 374-375. V. žalbeni pretres, AT. 447 (5. decembar 2013.).

⁴⁷⁹⁹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 375.

⁴⁸⁰⁰ Miletićev žalbeni podnesak, par. 375.

⁴⁸⁰¹ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 279.

⁴⁸⁰² Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1061 (reference unutar citata izostavljene).

⁴⁸⁰³ V. gore, par. 410, 1462-1474, 1575-1581, 1591; Prvostepena presuda, par. 1715-1716. V. takođe Prvostepena presuda, par. 1711-1714, 1717-1718.

(f) Da li je Pretresno vijeće pogriješilo u zaključku da se moglo predvidjeti da će ubijanje u Potočarima biti počinjeno s namjerom progona (podosnove 15.1 i 15.2)

1704. **Miletić** tvrdi da, pošto on nije mogao predvidjeti "situaciono uslovljeno" ubijanje u Potočarima i nije voljno preuzeo rizik da će do njega doći, on isto tako nije mogao predvidjeti da će ono biti počinjeno s diskriminatornom namjerom niti voljno preuzeti rizik da će biti počinjeno s takvom namjerom.⁴⁸⁰⁴ On stoga tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je smatralo da je on u vezi s tim ubistvima odgovoran za progon kao zločin protiv čovječnosti, te da njegovu osuđujuću presudu treba poništiti.⁴⁸⁰⁵ Naposljetku, **Miletić** upućuje na Odluku u predmetu br. STL-11-01/I u prilog svojoj tvrdnji da progon, budući da je krivično djelo za koje se traži posebna namjera, ne može biti počinjen na osnovu treće kategorije UZP-a.⁴⁸⁰⁶

1705. Tužilaštvo odgovara da se **Miletićevi** argumenti zasnivaju na tvrdnjama koje je iznio u žalbenoj osnovi 14 i da ih treba odbaciti.⁴⁸⁰⁷ Alternativno, ono tvrdi da je zaključak Pretresnog vijeća da je **Miletić** mogao predvidjeti da bi ubijanje u Potočarima moglo biti počinjeno s namjerom progona razuman.⁴⁸⁰⁸ Naposljetku, tužilaštvo iznosi prigovor u vezi s **Miletićevim** oslanjanjem na Odluku u predmetu br. STL-11-01/I.⁴⁸⁰⁹

1706. Žalbeno vijeće podsjeća da je već odbacilo **Miletićeve** prigovore u vezi sa zaključcima Pretresnog vijeća: (1) da je on mogao predvidjeti "situaciono uslovljeno" ubijanje u Potočarima,⁴⁸¹⁰ i (2) da je voljno preuzeo rizik da će do njega doći.⁴⁸¹¹ Budući da **Miletić** nezavisno od toga ne iznosi nijedan argument o tome zašto nije mogao da predvidi da će to ubijanje biti diskriminatornog karaktera, njegovi argumenti se, u mjeri u kojoj zavise od prihvatanja tih prigovora, odbacuju.

1707. Žalbeno vijeće takođe podsjeća da je već razmotrilo pitanje da li je pripisivanje odgovornosti na osnovu treće kategorije UZP-a moguće u kontekstu krivičnih djela za koja se traži posebna namjera.⁴⁸¹² Žalbeno vijeće ponavlja da se, ako je standard "razumno predvidiv[ih] i prirodni[ih] posljedici[a]" ispunjen, "optuženom [...] može pripisati krivična odgovornost za *bilo koji* zločin koji ne spada u okvire dogovorenog udruženog zločinačkog poduhvata".⁴⁸¹³

⁴⁸⁰⁴ Miletićev žalbeni podnesak, par. 376-377; Miletićeva replika, par. 120.

⁴⁸⁰⁵ Miletićev žalbeni podnesak, par. 377-378.

⁴⁸⁰⁶ Miletićeva replika, par. 120 (gdje se upućuje na Odluku u predmetu br. STL-11-01/I, par. 248-249); žalbeni pretres, AT. 450-451 (5. decembar 2013.).

⁴⁸⁰⁷ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 281.

⁴⁸⁰⁸ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 280, 282.

⁴⁸⁰⁹ Žalbeni pretres, AT. 466 (5. decembar 2013.).

⁴⁸¹⁰ V. gore, par. 1691-1698.

⁴⁸¹¹ V. gore, par. 1699-1703.

⁴⁸¹² V. gore, par. 1440.

⁴⁸¹³ V. gore, par. 1440. V. takođe gore, par. 1670-1674.

1708. Naposljetku, kad je riječ o **Miletićevom** oslanjanju na Odluku u predmetu br. STL-11-01/I,⁴⁸¹⁴ Žalbena vijeće napominje da ta praksa nije obavezujuća za Međunarodni sud.⁴⁸¹⁵ Žalbena vijeće ističe da u praksi ovog Međunarodnog suda ne samo da se za krivična djela za koja se traži posebna namjera, u principu, može izreći osuđujuća presuda na osnovu treće kategorije UZP-a, već nekoliko optuženih i jeste na osnovu treće kategorije UZP-a osuđeno za krivična djela za koja se traži posebna namjera.⁴⁸¹⁶ To su presedani koji se ne mogu olako odbaciti samo zato što je neki drugi sud donio drugačiju odluku o tom pitanju.⁴⁸¹⁷ Žalbena vijeće podsjeća da će se ono "udaljiti od svoje prijašnje odluke samo nakon ozbiljnog razmatranja te odluke, kako u pogledu prava, uključujući citirane izvore, tako i u pogledu činjenica".⁴⁸¹⁸ Žalbena vijeće smatra da **Miletić** nije obrazložio zašto Odluka u predmetu br. STL-11-01/I opravdava odstupanje od jasno utvrđene prakse Međunarodnog suda.

1709. Žalbena vijeće stoga zaključuje da **Miletić** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je smatralo da je on, na osnovu treće kategorije UZP-a, odgovoran za progon kao zločin protiv čovječnosti i njegovu žalbenu osnovu 15 odbacuje u cijelosti.

(g) Da li je Pretresno vijeće napravilo grešku kada Miletića u vezi sa "situaciono uslovljenim" ubijanjem u Potočarima nije osudilo za ubistvo kao kršenje zakona ili običaja ratovanja (osnova 9 tužilaštva)

1710. Prilikom ocjenjivanja **Miletićeve** individualne odgovornosti Pretresno vijeće je zaključilo da je on u vezi sa "situaciono uslovljenim" ubijanjem u Potočarima, na osnovu UZP-a III, odgovoran za ubistvo kao zločin protiv čovječnosti. Istovremeno, Pretresno vijeće je, bez ikakvog daljeg obrazloženja, zaključilo da je "u situaciji 'situaciono uslovljenog' ubijanja proizašlog iz UZP-a prisilnog uklanjanja, koji obuhvata prisilno premještanje kao druga nehumana djela koja čine zločin protiv čovječnosti, on krivično odgovoran za ubistvo kao zločin protiv čovječnosti, a ne kao ratni zločin".⁴⁸¹⁹

1711. Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku kada je **Miletića** u vezi sa "situaciono uslovljenim" ubijanjem u Potočarima oslobodilo optužbi za ubistvo kao kršenje zakona

⁴⁸¹⁴ V. Odluka u predmetu br. STL-11-01/I, par. 249, gdje je zaključeno da je bolje da se za krivična djela za koja se traži posebna namjera, na primjer, za terorizam, ne dopusti izricanje osuđujućih presuda na osnovu treće kategorije UZP-a.

⁴⁸¹⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 83, gdje se upućuje na Drugostepenu presudu u predmetu *Čelebići*, par. 24.

⁴⁸¹⁶ V., npr., Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 83, 829; Drugostepena presuda u predmetu *Martić*, par. 194-195, 202-204, 205; Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*, par. 150.

⁴⁸¹⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 83.

⁴⁸¹⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 23, gdje se poziva na Drugostepenu presudu u predmetu *Aleksovski*, par. 109. V. gore, par. 1441.

⁴⁸¹⁹ Prvostepena presuda, par. 1727.

ili običaja ratovanja.⁴⁸²⁰ Prema tvrdnji tužilaštva, Pretresno vijeće je time postavilo pogrešan uslov za krivičnu odgovornost na osnovu UZP-a III da krivično djelo počinjeno na osnovu UZP-a III mora da pripada istoj kategoriji kao krivično djelo počinjeno na osnovu UZP-a I.⁴⁸²¹ Alternativno, tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo činjeničnu grešku, budući da su ispunjeni svi elementi potrebni da se **Miletiću** izrekne osuđujuća presuda za ubistvo kao kršenje zakona ili običaja ratovanja.⁴⁸²²

1712. **Miletić** odgovara da Pretresno vijeće nije postavilo uslov da krivična djela počinjena na osnovu UZP-a III pripadaju istoj kategoriji kao krivična djela počinjena na osnovu UZP-a I, nego je naprosto smatralo da je on odgovoran za zločine protiv čovječnosti, a ne za ratne zločine.⁴⁸²³ On u odgovoru nadalje tvrdi da Pretresno vijeće nije pogriješilo kada ga je u vezi s ubijanjem u Potočarima oslobodilo optužbi za ubistvo kao kršenje zakona ili običaja ratovanja, budući da dokazi ne govore u prilog takvoj osudi, pogotovo zato što on nije mogao predvidjeti da će u Potočarima biti počinjeni ratni zločini.⁴⁸²⁴

1713. Žalbeno vijeće smatra da je iz šturog rezonovanja Pretresnog vijeća o razlozima iz kojih je **Miletića** oslobodilo optužbi za ratne zločine počinjene u Potočarima vidljivo da je ono postavilo uslov da se kategorija krivičnog djela počinjenog na osnovu UZP-a III mora podudarati s kategorijom krivičnog djela počinjenog na osnovu UZP-a I.⁴⁸²⁵ S tim u vezi, Žalbeno vijeće napominje da se u praksi Međunarodnog suda ne traži da se kategorija krivičnog djela počinjenog na osnovu UZP-a I i onog počinjenog na osnovu UZP-a III podudaraju.⁴⁸²⁶ Žalbeno vijeće podsjeća da je u predmetu *Šainović i drugi* u slučaju ubistva počinjenog u toku ostvarivanja UZP-a koji je obuhvatao zločine protiv čovječnosti potvrdilo osuđujuće presude koje su na osnovu UZP-a III izrečene kako za ubistvo kao ratni zločin tako i za ubistvo kao zločin protiv čovječnosti.⁴⁸²⁷ Žalbeno vijeće stoga smatra da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku. Zbog te greške, ono će sada primijeniti ispravan pravni standard i ispitati da li činjenični zaključci Pretresnog vijeća dozvoljavaju da se van razumne sumnje zaključi da je **Miletić** u vezi sa "situaciono uslovljenim" ubijanjem u Potočarima odgovoran za ubistvo kao kršenje zakona ili običaja ratovanja.

⁴⁸²⁰ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 321-322, 327, 331; žalbeni pretres, AT. 487-489 (6. decembar 2013.).

⁴⁸²¹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 322, 324-327; Replika tužilaštva, par. 171; žalbeni pretres, AT. 488 (6. decembar 2013.).

⁴⁸²² Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 323, 328-330; žalbeni pretres, AT. 487-489 (6. decembar 2013.). V. Replika tužilaštva, par. 172-174.

⁴⁸²³ Miletićev odgovor, par. 5.

⁴⁸²⁴ Miletićev odgovor, par. 6, 8.

⁴⁸²⁵ V. Prvostepena presuda, par. 1727.

⁴⁸²⁶ V., npr., Drugostepena presuda u predmetu *Martić*, par. 183, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu u predmetu *Martić*, par. 454-455.

⁴⁸²⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 283, 1069, 1082-1083, 1277, 1283, 1541.

1714. Žalbeno vijeće podsjeća da pretresno vijeće na osnovu istog djela u osnovi može izreći osuđujuću presudu i za ubistvo kao ratni zločin i za ubistvo kao zločin protiv čovječnosti, pošto ta krivična djela sadrže materijalno različite elemente.⁴⁸²⁸ Da bi se dokazalo ubistvo kao ratni zločin, mora se, između ostalog, pokazati: (1) da žrtva nije aktivno učestvovala u neprijateljstvima; i (2) da postoji bliska veza između krivičnog djela i oružanog sukoba.⁴⁸²⁹

1715. Žalbeno vijeće skreće pažnju na sljedeće zaključke Pretresnog vijeća: (1) "situaciono uslovljeno" ubijanje u Potočarima "predstavlja ubistvo, kao zločin protiv čovječnosti i kao kršenje zakona i običaja ratovanja",⁴⁸³⁰ (2) **Miletić** je bio član UZP-a prisilnog uklanjanja;⁴⁸³¹ (3) to "situaciono uslovljeno" ubijanje bilo je predvidljiva i prirodna posljedica UZP-a prisilnog uklanjanja,⁴⁸³² (4) to ubijanje je bilo predvidljivo konkretno **Miletiću**,⁴⁸³³ i (5) on je voljno preuzeo rizik da bi ono moglo biti počinjeno.⁴⁸³⁴ Nadalje, Žalbeno vijeće podsjeća da je Pretresno vijeće donijelo dovoljne zaključke kao potporu svom implicitnom zaključku da su fizički počiniooci tog ubijanja bili povezani s nekim od članova tog UZP-a.⁴⁸³⁵

1716. Kad je riječ o tome da li je **Miletić** mogao predvidjeti da bi u Potočarima moglo biti počinjeno ubistvo kao kršenje zakona ili običaja ratovanja, Žalbeno vijeće podsjeća na zaključke Pretresnog vijeća da je on "bio jedna od najpućenijih osoba u Glavnom štabu kada je riječ o [...] ov[oj] operacij[i] prisilnog uklanjanja" i da je "mogao predvidjeti da će to prisilno iseljavanje stanovništva velikih razmjera dovesti do 'situaciono uslovljenog' ubijanja u Potočarima".⁴⁸³⁶ Konkretnije, Žalbeno vijeće podsjeća da je **Miletić** 12. jula 1995. bio u potpunosti upoznat s pojedinostima onoga što se dešavalo u srebreničkoj enklavi.⁴⁸³⁷ Žalbeno vijeće smatra da je, s obzirom na te zaključke, jedini razuman zaključak taj da je **Miletić** mogao predvidjeti da bi u Potočarima moglo biti počinjeno ubistvo kao kršenje zakona ili običaja ratovanja.

1717. S obzirom na gore navedeno, Žalbeno vijeće konstatuje da, kada se primijeni ispravan pravni standard, nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao zaključiti da **Miletić** u vezi sa "situaciono uslovljenim" ubijanjem u Potočarima nije odgovoran za ubistvo kao ratni zločin. Shodno tome, Žalbeno vijeće odobrava žalbenu osnovu 9 tužilaštva, poništava oslobađajuću

⁴⁸²⁸ V. Drugostepena presuda u predmetu *Gatete*, par. 259; Drugostepena presuda u predmetu *Kunarac i drugi*, par. 176; Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 420, 423. V. takođe Prvostepena presuda, par. 739-743, 2112.

⁴⁸²⁹ V. Drugostepena presuda u predmetu *Kunarac i drugi*, par. 55, 58-59; Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 420. V. takođe Prvostepena presuda, par. 739, 741, 743.

⁴⁸³⁰ Prvostepena presuda, par. 794(2), 796, 1725.

⁴⁸³¹ Prvostepena presuda, par. 1718. V. gore, par. 1482-1668.

⁴⁸³² Prvostepena presuda, par. 1088, 1725. V. gore, par. 1686-1690.

⁴⁸³³ Prvostepena presuda, par. 1726-1727. V. gore, par. 1691-1698.

⁴⁸³⁴ Prvostepena presuda, par. 1727. V. gore, par. 1699-1703.

⁴⁸³⁵ V. gore, par. 1675-1684.

⁴⁸³⁶ Prvostepena presuda, par. 1726.

⁴⁸³⁷ Prvostepena presuda, par. 1665-1667. V. takođe gore, par. 1575, 1696.

presudu koja je **Miletiću** u vezi sa "situaciono uslovljenim" ubijanjem u Potočarima, na osnovu UZP-a III, izrečena za ubistvo kao kršenje zakona ili običaja ratovanja i, uz suprotno mišljenje sudije Pocara, **Miletiću** u vezi s tim izriče novu osuđujuću presudu.

4. Zaključak

1718. Žalbeno vijeće je odobrilo osnovu 9 žalbe tužilaštva i, uz suprotno mišljenje sudije Pocara, **Miletiću** po tački 5 Optužnice u vezi sa "situaciono uslovljenim" ubijanjem u Potočarima izreklo novu osuđujuću presudu za ubistvo kao kršenje zakona ili običaja ratovanja. Pitanje eventualnog uticaja tog zaključka na **Miletićevu** kaznu biće razmotreno u nastavku, u odjeljku ove presude koji se bavi odmjeravanjem kazne.

1719. Žalbeno vijeće je odbacilo sve druge prigovore na zaključke Pretresnog vijeća u vezi s **Miletićevom** odgovornošću na osnovu učešća u UZP-u prisilnog uklanjanja.

C. Pomaganje i podržavanje

1. Uvod

1720. Pretresno vijeće je zaključilo da nema dokaza ni o kakvim **Pandurevićevim** djelima ili propustima koji bi predstavljali pomaganje i podržavanje,⁴⁸³⁸ osim njegovih propusta u vezi s ubistvom zarobljenika iz Milića.⁴⁸³⁹ Pretresno vijeće je zaključilo da je on imao pravnu obavezu da zaštiti zarobljenike iz Milića i da nije ništa preduzeo da je ispuni, mada je imao mogućnost da to učini.⁴⁸⁴⁰ Pretresno vijeće je takođe zaključilo da je **Pandurević** svojim propustom da ispuni svoju pravnu obavezu pomogao ubistvo zarobljenika iz Milića i znatno mu doprinio,⁴⁸⁴¹ te da je znao da će, ako ne bude djelovao, svojim nečinjenjem pomoći u njihovom ubistvu.⁴⁸⁴² Međutim, Pretresno vijeće se nije uvjerilo da je **Pandurević** putem učešća u ubistvu zarobljenika iz Milića pomagao i podržavao progon putem ubistva.⁴⁸⁴³

1721. Pretresno vijeće je takođe zaključilo da je **Pandurević** pomagao i podržavao krivično djelo prisilnog premještanja,⁴⁸⁴⁴ jer je smatralo da su njegovi postupci imali znatan uticaj na provođenje

⁴⁸³⁸ Prvostepena presuda, par. 1980 i fusnota 5908, gdje se upućuje na Optužnicu, par. 88-90.

⁴⁸³⁹ Prvostepena presuda, par. 1980-1991, 2072.

⁴⁸⁴⁰ Prvostepena presuda, par. 1986-1988.

⁴⁸⁴¹ Prvostepena presuda, par. 1988.

⁴⁸⁴² Prvostepena presuda, par. 1989-1990.

⁴⁸⁴³ Prvostepena presuda, par. 2097.

⁴⁸⁴⁴ Prvostepena presuda, par. 2008, 2012.

prisilnog premještanja civilnog stanovništva iz Srebrenice i da je on znao da svojim učešćem pomaže u počinjenju tog krivičnog djela.⁴⁸⁴⁵

1722. U skladu s tim, Pretresno vijeće je **Pandurevića** oslobodilo optužbi za pomaganje i podržavanje genocida (tačka 1 Optužnice),⁴⁸⁴⁶ istrebljivanja kao zločina protiv čovječnosti (tačka 3 Optužnice)⁴⁸⁴⁷ i progona, kao zločina protiv čovječnosti, putem ubistva (tačka 6 Optužnice). **Pandurević** je osuđen za pomaganje i podržavanje ubistva kao zločina protiv čovječnosti i kao kršenja zakona ili običaja ratovanja, ali samo u vezi sa zarobljenicima iz Milića (tačke 4 i 5 Optužnice),⁴⁸⁴⁸ pomaganje i podržavanje progona kao zločina protiv čovječnosti putem pomaganja i podržavanja prisilnog premještanja stanovništva, bosanskih Muslimana, iz Srebrenice (tačka 6 Optužnice)⁴⁸⁴⁹ i pomaganje i podržavanje nehumanih djela (prisilnog premještanja) kao zločina protiv čovječnosti (tačka 7 Optužnice).⁴⁸⁵⁰

1723. Pretresno vijeće je zaključilo da je **Nikolić** pomagao i podržavao genocid, budući da je znao za genocidnu namjeru drugih i da je njegovo učešće u UZP-u ubistva predstavljalo znatan doprinos počinjenju genocida.⁴⁸⁵¹

1724. **Pandurević**, tužilaštvo i **Nikolić** ulažu prigovore na zaključke Pretresnog vijeća vezane za pomaganje i podržavanje. Žalbena vijeće će redom razmotriti argumente koji se odnose na: **Pandurevićevu** žalbu na zaključak da je pomagao i podržavao ubistvo zarobljenika iz Milića; **Pandurevićevu** žalbu na zaključke o njegovo krivičnoj odgovornosti za pomaganje i podržavanje prisilnog premještanja; žalbu tužilaštva na zaključak da **Pandurević** nije krivično odgovoran za pomaganje i podržavanje krivičnih djela iz okvira UZP-a ubistva; žalbu tužilaštva na oslobađajuću presudu koja je **Pandureviću** u vezi s pomaganjem i podržavanjem, nečinjenjem, progona putem ubistva zarobljenika iz Milića; i **Nikolićevu** žalbu na zaključak Pretresnog vijeća o njegovoj *mens rea* za pomaganje i podržavanje genocida.

2. Pandurevićeva žalba

(a) Da li je Pandurević unaprijed znao da će zarobljenici iz Milića biti ubijeni (podosnova 1.1)

(i) Argumenti strana u postupku

⁴⁸⁴⁵ Prvostepena presuda, par. 2010-2011. Valja reći da je Pretresno vijeće, s obzirom na **Pandurevićevu** minimalno učešće u napadu na Žepu, zaključilo da on nije pomagao i podržavao prisilno premještanje stanovništva, bosanskih Muslimana, iz Žepe. Prvostepena presuda, par. 2009.

⁴⁸⁴⁶ Prvostepena presuda, par. 2090. V. Prvostepena presuda, par. 2080-2089, 2110.

⁴⁸⁴⁷ Prvostepena presuda, par. 2078. V. Prvostepena presuda, par. 2074-2077, 2110.

⁴⁸⁴⁸ Prvostepena presuda, par. 2072. V. Prvostepena presuda, par. 2067-2070, 2110.

⁴⁸⁴⁹ Prvostepena presuda, par. 2099. V. Prvostepena presuda, par. 2094-2098, 2110.

⁴⁸⁵⁰ Prvostepena presuda, par. 2101. V. Prvostepena presuda, par. 2110.

⁴⁸⁵¹ Prvostepena presuda, par. 1415. V. Prvostepena presuda, par. 1397-1414, 2106.

1725. **Pandurević** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo činjeničnu grešku kada je zaključilo da je on morao biti svjestan da će, ako ništa ne preduzme, pomoći **Popoviću** da izvrši ubistva zarobljenika iz Milića.⁴⁸⁵² Prema **Pandurevićevim** riječima, Pretresno vijeće je pogriješilo kada je zaključilo da je on o **Popovićevoj** posjeti morao biti obaviješten prije nego što je on došao.⁴⁸⁵³ On priznaje da u Razgovoru presretnutom u 08:05 sati postoje dokazi koji pokazuju da je pukovnik Cerović 23. jula 1995. nazvao i ostavio poruku da će **Popović** doći toga dana, kao i da je u vezi s tom porukom sastavljena bilješka u 08:30 sati.⁴⁸⁵⁴ Međutim, **Pandurević** tvrdi da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao da isključi razumnu mogućnost da je **Popović** došao već u 10:00 sati, a da je on bio zauzet drugim stvarima pa je tu poruku primio tek kasnije toga dana.⁴⁸⁵⁵ Po njegovom mišljenju, Pretresno vijeće je pogriješilo time što nije utvrdilo kada su se tačno desili predmetni događaji.⁴⁸⁵⁶ **Pandurević** nadalje tvrdi da dežurni oficir možda nije shvatio da poruku mora da mu prenese odmah.⁴⁸⁵⁷

1726. **Pandurević** tvrdi da, u svakom slučaju, nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao zaključiti da je on znao za **Popovićevu** ubilačku namjeru.⁴⁸⁵⁸ **Pandurević** primjećuje da je Pretresno vijeće zaključilo da se on obratio Drinskom korpusu radi organizovanja razmjene zarobljenika iz Milića ili njihovog prebacivanja u neki drugi logor.⁴⁸⁵⁹ S obzirom na tu benignu namjeru, tvrdi **Pandurević**, nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao da očekuje da je on znao da će **Popović** odstupiti od namjera koje je Drinski korpus, kako je on to shvatao, imao u vezi sa zarobljenicima iz Milića.⁴⁸⁶⁰ Nadalje, on je razumno vjerovao da je operacija ubijanja okončana, nije imao nikakve naznake da **Popović** dolazi posebno radi zarobljenika iz Milića, a ne radi svih zarobljenika, i odvajanje i ubijanje zarobljenika iz Milića bili su nepredviđena anomalija.⁴⁸⁶¹

⁴⁸⁵² Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 11-14, 19-75; Pandurevićeva replika, par. 1-15; žalbeni pretres, AT. 348-350, 359 (4. decembar 2013.).

⁴⁸⁵³ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 19, 23, 35-56.

⁴⁸⁵⁴ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 43, 45.

⁴⁸⁵⁵ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 39, 47, 50, 56. V. takođe Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 40-46, 48-49, 51-55; Pandurevićeva replika, par. 5, 8.

⁴⁸⁵⁶ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 19-22, 24-35; Pandurevićeva replika, par. 7. **Pandurević** precizira da se na taj navodni propust "nije oslonio kao na zasebnu osnovu za poništavanje [pobijanog] zaključka", nego je tvrdnju o propustu iznio zbog relevantnosti za zaključak da je on o **Popovićevoj** posjeti morao biti obaviješten prije nego što je on došao. Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 19.

⁴⁸⁵⁷ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 46-49. V. Pandurevićeva replika, par. 10-13.

⁴⁸⁵⁸ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 19, 23, 57-75.

⁴⁸⁵⁹ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 61, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1983. V. takođe Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 58-60, 62-63.

⁴⁸⁶⁰ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 64.

⁴⁸⁶¹ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 66-68. V. takođe Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 65, 69-70.

1727. I na kraju, **Pandurević** tvrdi da se u ranijim predmetima striktno primjenjivao standard znanja⁴⁸⁶² i da dokazi u ovom predmetu ne mogu da dosegnu taj visoki prag.⁴⁸⁶³ **Pandurević** tvrdi da bi se, u najboljem slučaju, moglo reći da je **Popovićevo** prisustvo otvorilo mogućnost da će on ignorisati uputstva svoje komande kako bi ubio zarobljenike, ali da to nije dovoljno za dokazivanje **Pandurevićevog** znanja.⁴⁸⁶⁴

1728. Tužilaštvo odgovara da dokazi govore u prilog tome da je jedini razuman zaključak taj da je **Pandurević** bio unaprijed obaviješten o **Popovićevom** dolasku i da njegove spekulativne tvrdnje ne pokazuju suprotno.⁴⁸⁶⁵ Ono dodaje da Pretresno vijeće nije moralo da donese zaključke o tome kada su se tačno desili ti događaji, pošto je bitno kojim su se redom oni odvijali, a Pretresno vijeće je u vezi s tim dalo obrazloženje.⁴⁸⁶⁶ Tužilaštvo nadalje tvrdi da bi dežurnom oficiru bilo očigledno da je Cerovićevo poruka važna i da je, s obzirom na činjenicu da su razgovori vođeni jedan za drugim i da je dežurni oficir bio na samo "par koraka" od **Pandurevićeve** kancelarije, ta poruka **Pandureviću** morala biti prenesena odmah.⁴⁸⁶⁷

1729. Što se tiče znanja, tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće primijenilo ispravan standard i da je postupilo razumno kad je zaključilo da je **Pandurević** znao da postoji vjerovatnoća da će zarobljenici iz Milića biti ubijeni kad budu pod **Popovićevim** nadzorom.⁴⁸⁶⁸ Konkretno, tužilaštvo upućuje na **Pandurevićev** iskaz i na zaključak Pretresnog vijeća da je on 23. jula 1995. znao da je **Popović** imao ključnu ulogu u operaciji ubistva.⁴⁸⁶⁹ Tužilaštvo takođe tvrdi da **Pandurevićevo** oslanjanje na njegovu sopstvenu namjeru i na namjeru Drinskog korpusa nije relevantno za pitanje da li je on znao za **Popovićevo** namjeru.⁴⁸⁷⁰

(ii) Analiza

1730. Pretresno vijeće je, na osnovu Presretnutih razgovora od 23. jula, konstatovalo da su 23. jula 1995. ujutro vođena dva razgovora. Prvi razgovor su u 08:00 sati vodili **Pandurević** i Cerović i u njemu je **Pandurević** zatražio da se riješi pitanje ranjenih zarobljenika.⁴⁸⁷¹ Nekoliko minuta kasnije, u 08:05 sati, Cerović je ponovo nazvao i naložio dežurnom oficiru Zvorničke brigade da

⁴⁸⁶² Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 72, gdje se upućuje na Drugostepenu presudu u predmetu *Haradinaj i drugi*, par. 60, Drugostepenu presudu u predmetu *Mrkšić i Šljivančanin*, par. 51, 57, 63, Drugostepenu presudu u predmetu *Vasiljević*, par. 128. V. takođe Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 71.

⁴⁸⁶³ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 73.

⁴⁸⁶⁴ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 73. V. takođe Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 74-75.

⁴⁸⁶⁵ Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 11, 15-16, 20-24.

⁴⁸⁶⁶ Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 17-19.

⁴⁸⁶⁷ Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 15, 20. V. takođe Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 12-14; žalbeni pretres, AT. 378-379 (4. decembar 2013.).

⁴⁸⁶⁸ Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 25-32; žalbeni pretres, AT. 388-389 (4. decembar 2013.).

⁴⁸⁶⁹ Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 25-26; žalbeni pretres, AT. 388-389 (4. decembar 2013.).

⁴⁸⁷⁰ Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 27-31.

kaže **Pandureviću** da će **Popović** doći toga dana.⁴⁸⁷² Pretresno vijeće je takođe primijetilo da je ta poruka u 08:30 sati zabilježena u Bilježnicu dežurnog oficira.⁴⁸⁷³ Oslanjajući se na "važnost poruke" o **Popovićevom** skorom dolasku, "redosljed [razgovora]" koji su vođeni toga jutra i bilješku u Bilježnici dežurnog oficira, Pretresno vijeće se uvjerilo da ta poruka toga dana jeste prenesena **Pandureviću**.⁴⁸⁷⁴

1731. Pretresno vijeće je nadalje, oslanjajući se na **Pandurevićev** iskaz, zaključilo da je on 23. jula 1995. znao da se **Popović** nalazi na tom području i da je bio uključen u pogubljenja zarobljenika.⁴⁸⁷⁵ Na osnovu toga, Pretresno vijeće je zaključilo da je **Pandurević** znao da postoji vjerovatnoća da će zarobljenici iz Milića biti ubijeni kada **Popović** preuzme nadzor nad njima.⁴⁸⁷⁶ Pretresno vijeće je potom zaključilo da je **Pandurević** morao biti svjestan da će, ako ne obezbijedi njihovu dalju zaštitu, pomoći **Popoviću** da izvrši ta ubistva.⁴⁸⁷⁷

1732. Žalbeno vijeće podsjeća da se *actus reus* pomaganja i podržavanja "sastoji [...] od praktične pomoći, ohrabrivanja ili moralne podrške koji bitno utječu na izvršenje zločina" i da se za *mens rea* traži "znanje da te radnje pomažu izvršenju krivičnog djela".⁴⁸⁷⁸ Za *mens rea* se takođe traži da je pomagač i podržavalac bio svjestan osnovnih elemenata krivičnog djela koje je na kraju počinjeno, uključujući i namjeru glavnog počinioaca.⁴⁸⁷⁹ Nije neophodno da pomagač i podržavalac zna koje je tačno krivično djelo namjeravano i stvarno počinjeno – ako je on svjestan da će neko od više krivičnih djela vjerovatno biti počinjeno i ako neko od tih krivičnih djela bude počinjeno, onda je on namjeravao da olakša počinjenje tog krivičnog djela i kriv je kao pomagač i podržavalac.⁴⁸⁸⁰

1733. Kad je riječ o **Pandurevićevom** prvom argumentu, vezanom za pitanje da li je on unaprijed znao za **Popovićev** dolazak, Žalbeno vijeće napominje da je Pretresno vijeće uzelo u obzir njegov iskaz da se ne sjeća da je dobio poruku o **Popovićevom** dolasku, ali se bez obzira na to uvjerilo da

⁴⁸⁷¹ Prvostepena presuda, par. 573, 1903-1904, fusnote 5719-5724. V. gore, par. 1157.

⁴⁸⁷² Prvostepena presuda, par. 1904. V. Prvostepena presuda, fusnota 5724, gdje se poziva na DP P00377, Bilježnica dežurnog oficira Zvorničke brigade, 29. maj – 27. juli 1995., str. 177 ("8:30 p.puk Cerović javio za k-danta da će p.puk **Popović** doći do 17:00."). V. takođe Prvostepena presuda, par. 82, gdje se iznosi mišljenje da je ta Bilježnica "tačna, autentična i pouzdana" i da je ona "dokument [Zvorničke] brigade koji je nastao u to vrijeme".

⁴⁸⁷³ V. takođe Prvostepena presuda, par. 82, 1904.

⁴⁸⁷⁴ Prvostepena presuda, par. 1907.

⁴⁸⁷⁵ Prvostepena presuda, fusnota 5730, gdje se upućuje na: Vinko Pandurević, T. 32261-32262 (27. februar 2009.) ("Pitanje: 23. jula bili ste u potpunosti već upoznati sa time da je Vujadin Popović bio uključen u operaciju ubijanja zarobljenika; je li tako? Odgovor: Ja sam bio upoznat tada da je on bio na tom prostoru i da je bio uključen u te aktivnosti."). V. takođe Prvostepena presuda, par. 1989.

⁴⁸⁷⁶ Prvostepena presuda, par. 1989.

⁴⁸⁷⁷ Prvostepena presuda, par. 1990.

⁴⁸⁷⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1649; Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 46, gdje se poziva na Prvostepenu presudu u predmetu *Blaškić*, par. 283, gdje se pak poziva na Prvostepenu presudu u predmetu *Furundžija*, par. 249. V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Taylor*, par. 436.

⁴⁸⁷⁹ Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1772; Drugostepena presuda u predmetu *Haradinaj i drugi*, par. 58; Drugostepena presuda u predmetu *Orić*, par. 43.

je on 23. jula 1995. obaviješten da će **Popović** doći kasnije toga dana da riješi situaciju.⁴⁸⁸¹ Pretresno vijeće nije donijelo zaključak o tome kada je tačno **Pandurević** primio tu poruku, ali se uvjerilo da "ta poruka toga dana jeste prenesena **Pandureviću**".⁴⁸⁸² Konkretno, u Razgovoru presretnutom u 08:05 sati Cerović je rekao da će **Popović** doći do 17:00 sati da "kaže šta treba učiniti u vezi s poslom o kojem smo razgovarali".⁴⁸⁸³ **Pandurevićev** prigovor na zaključak da je on unaprijed znao za **Popoviće**v dolazak vezan je za njegovo alternativno objašnjenje da on tu poruku nije primio prije 10:00 sati, kada je otišao na sastanak koji je trajao sat vremena,⁴⁸⁸⁴ ali on nije ponudio objašnjenje koje bi dovelo u pitanje zaključak – kao jedini razuman do kog se moglo doći – da je on tu poruku primio poslije 11:00 sati, a prije 17:00 sati, kada se očekivalo da će **Popović** doći. Žalbeno vijeće nadalje odbacuje njegov spekulativni argument da bi **Popović**, pošto je iz Vlasenice prema Zvorniku krenuo u 09:00 sati, u kasarnu u preduzeću "Standard" stigao već u 10:00 sati.⁴⁸⁸⁵ Iako je Pretresno vijeće pomenulo dokaze koji ukazuju na to da je **Popović** prema zvorničkom području krenuo u 09:00 sati,⁴⁸⁸⁶ to ne znači da je on otišao direktno u kasarnu u preduzeću "Standard", pogotovo ako se ima u vidu da je Cerović u poruci jasno rekao da se očekuje da će on stići do 17:00 sati. **Pandureviće**vo puko neslaganje sa zaključkom Pretresnog vijeća i njegovi pokušaji da ponudi alternativnu ocjenu dokaza nisu dovoljni da se pokaže da je napravljena greška. Žalbeno vijeće smatra da **Pandurević** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je smatralo da je jedini razuman zaključak taj da je on unaprijed znao za **Popoviće**v dolazak. Isto tako, Žalbeno vijeće smatra da je bez merituma **Pandureviće**va tvrdnja da je Pretresno vijeće moralo tačno utvrditi kada su se desili predmetni događaji. Iz zaključaka Pretresnog vijeća implicitno slijedi da se ono uvjerilo da je **Pandurević** unaprijed znao da **Popović** treba uskoro da dođe i da je imao dovoljno vremena da nešto preduzme.⁴⁸⁸⁷ **Pandureviće**v argument se stoga odbacuje.

1734. Što se tiče pitanja znanja, **Pandurević** nije potkrijepio svoju tvrdnju da nije znao za **Popoviće**v ubilačku namjeru, pogotovo s obzirom na to da je u svom iskazu, na koji se Pretresno vijeće oslonilo, rekao da je znao za **Popoviće**vo učešće u ubijanju zarobljenika.⁴⁸⁸⁸ Osim toga, Pretresno vijeće je napomenulo da je **Pandurević** 15. i 17. jula 1995. od Obrenovića dobio

⁴⁸⁸⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1772; Drugostepena presuda u predmetu *Haradinaj i drugi*, par. 58; Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 50.

⁴⁸⁸¹ Prvostepena presuda, par. 1906-1907.

⁴⁸⁸² Prvostepena presuda, par. 1907.

⁴⁸⁸³ Prvostepena presuda, par. 573, 1904.

⁴⁸⁸⁴ V. Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 50, 56.

⁴⁸⁸⁵ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 28-29, 42.

⁴⁸⁸⁶ Prvostepena presuda, par. 1150, 1904, gdje se upućuje na DP P00197, Putni radni list za golf P-7065, dodijeljen Vujadinu Popoviću na period od 1. do 31. jula 1995., str. 4. Na primjer, Pretresno vijeće je primijetilo da je "[i]stoga dana, 23. jula, u putnom radnom listu za automobil dodijeljen **Popoviću** zabilježeno [...] da je on toga dana putovao na relaciji Vlasenica-Zvornik". Prvostepena presuda, par. 1904.

⁴⁸⁸⁷ V. Prvostepena presuda, par. 1987-1988, fusnota 5730.

⁴⁸⁸⁸ Prvostepena presuda, par. 1989, fusnota 5730. V. gore, fusnota 4875.

informaciju da je **Popović** igrao ključnu ulogu u pogubljenjima izvršenim na tom području.⁴⁸⁸⁹ S obzirom na te faktore, **Pandurević** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je zaključilo da je jedini razuman zaključak taj da je on znao da je *vjerovatno* da će zarobljenici iz Milića biti ubijeni i da će, ako ne bude djelovao, njegovo nečinjenje pomoći u njihovom ubistvu.⁴⁸⁹⁰ **Pandurevićeve** tvrdnje o njegovoj sopstvenoj namjeri i o namjeri Drinskog korpusa takođe ne pokazuju da je Pretresno vijeće pogriješilo u zaključku da je on imao traženo znanje o **Popovićevoj** namjeri. Naposljetku, Žalbeno vijeće smatra da **Pandurević** oslanjanjem na okolnosti iz drugih predmeta radi potkrepe svog argumenta o visokom pragu koji treba doseći da bi se ispunio standard znanja⁴⁸⁹¹ nije pokazao da je Pretresno vijeće napravilo neku grešku u ovom predmetu.

1735. Žalbeno vijeće stoga odbacuje **Pandurevićevu** žalbenu podosnovu 1.1.

(b) Da li je Pandurević mogao preduzeti mjere zbog kojih bi ubistva zarobljenika iz Milića bila znatno manje vjerovatna (podosnova 1.2)

1736. Pretresno vijeće je zaključilo da je **Pandurević** imao mogućnost da zaštiti zarobljenike iz Milića, ali da nije ništa preduzeo da tu obavezu ispuni kad je saznao za **Popovićeve** skori dolazak.⁴⁸⁹² Prema zaključku Pretresnog vijeća, to je Popoviću omogućilo da odvede zarobljenike i da ih ubije ili omogući njihovo ubijanje.⁴⁸⁹³ Pretresno vijeće je stoga zaključilo da je **Pandurević** svojim propustom da ispuni svoju pravnu obavezu da zaštiti te zarobljenike pomogao njihovo ubistvo i znatno mu doprinio.⁴⁸⁹⁴ Kada je donosilo te zaključke, Pretresno vijeće je smatralo da je **Pandurević** u vezi sa zaštitom zarobljenika imao nekoliko opcija, konkretno, da je mogao: (1) organizovati premještanje zarobljenika i njihovo prebacivanje u logor za ratne zarobljenike ili na neku drugu lokaciju radi razmjene; (2) privremeno ih premjestiti u neki drugi objekt kako bi mogao reći da oni više nisu u Zvorničkoj brigadi; (3) pozvati MKCK da ih evidentira; (4) naložiti vojnoj policiji u kasarni u preduzeću "Standard" da ga obavijesti kada **Popović** dođe; i (5) reći **Popoviću** da ti ljudi više nisu tamo ili naprosto, koristeći se svojim ovlaštenjima i položajem vlasti koje je imao kao komandant brigade, spriječiti **Popovića** da ih odvede.⁴⁸⁹⁵

(i) Argumenti strana u postupku

⁴⁸⁸⁹ Prvostepena presuda, par. 1989.

⁴⁸⁹⁰ V. Prvostepena presuda, par. 1990. V. takođe Prvostepena presuda, par. 1989.

⁴⁸⁹¹ V. gore, par. 1727 i fusnota 4862.

⁴⁸⁹² Prvostepena presuda, par. 1987-1988.

⁴⁸⁹³ Prvostepena presuda, par. 1156, 1988.

⁴⁸⁹⁴ Prvostepena presuda, par. 1987-1988.

⁴⁸⁹⁵ Prvostepena presuda, par. 1987.

1737. **Pandurević** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo činjeničnu grešku kad je zaključilo da je njegovo navodno nedjelovanje znatno doprinijelo ubistvu zarobljenika iz Milića.⁴⁸⁹⁶ On tvrdi da taj zaključak nije razuman, pošto on realno nije mogao ništa uraditi što bi počinjenje krivičnog djela učinilo "znatno manje vjerovatnim".⁴⁸⁹⁷ **Pandurević** tvrdi da se mora pokazati da bi počinjenje krivičnog djela bilo znatno manje vjerovatno da je optuženi djelovao na način koji mu je bio dostupan,⁴⁸⁹⁸ i da je za ocjenu posljedica propusta nužno da se utvrdi "što je optuženi *mogao* preduzeti i što *bi* se desilo da je on to preduzeo".⁴⁸⁹⁹ **Pandurević** takođe tvrdi da je Žalbeno vijeće u predmetu *Mrkšić i Šljivančanin* "izgleda prihvatilo da bi zločini koji su kasnije izvršeni bili znatno manje vjerovatni da je preduzeta jedna od potencijalnih mjera ili kombinacija više takvih mjera [za koje je zaključilo da ih je Šljivančanin mogao preduzeti]".⁴⁹⁰⁰

1738. **Pandurević** nadalje tvrdi da se nijednom od mjera koje je on, kako Pretresno vijeće sugerije, mogao preduzeti ne bi postiglo da zarobljenici iz Milića na kraju "ne padnu u Popovićeve ruke".⁴⁹⁰¹ Konkretno, **Pandurević** tvrdi da te mjere proizlaze iz pogrešne pretpostavke Pretresnog vijeća da je on **Popovića** mogao spriječiti da odvede zarobljenike iz Milića.⁴⁹⁰² **Pandurević** tvrdi sljedeće: (1) Pretresno vijeće nije donijelo zaključak o tome koliko je unaprijed on bio obaviješten o **Popovićevom** dolasku, što bi bilo ključno za to da se utvrdi koje su mu izvedive mjere stajale na raspolaganju;⁴⁹⁰³ (2) pretpostavka Pretresnog vijeća da je on zarobljenike mogao poslati u Batković, gdje **Popović** ne bi mogao doći do njih, je "čista spekulacija" jer je **Popović** te ljude mogao odvesti i iz Batkovića;⁴⁹⁰⁴ (3) **Popović** je od ranije znao da su zarobljenici u Zvorničkoj brigadi i lako je mogao pitati za njih, pa prikrivanje njihovog prisustva nije bilo izvedivo;⁴⁹⁰⁵ i (4) uskraćivanje pristupa zarobljenicima **Popoviću** bilo bi uzaludno, jer bi on "učinio sve što je bilo u njegovoj moći da do njih dođe" i **Pandurević** bi od Komande Drinskog korpusa dobio naređenje da ih izruči, a pošto je to naređenje pretpostavljene komande, ne bi imao valjanog pravnog osnova da ga odbije.⁴⁹⁰⁶

⁴⁸⁹⁶ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 15, 76, 92.

⁴⁸⁹⁷ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 15, 76-77, 91-92.

⁴⁸⁹⁸ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 77, gdje se upućuje, između ostalog, na Drugostepenu presudu u predmetu *Mrkšić i Šljivančanin*, par. 97, 100, 155. **Pandurević** takođe tvrdi da činjenica da se koncept pomaganja i podržavanja nečinjenjem primjenjuje tako rijetko, kao i rezonovanje u predmetu *Mrkšić i Šljivančanin*, ukazuju na to da je, da bi standard dokazivanja bio zadovoljen, nužno da dokazi budu uvjerljivi i sveobuhvatni. Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 79.

⁴⁸⁹⁹ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 78 (naglasak u originalu).

⁴⁹⁰⁰ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 83. V. Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 80-82, 84.

⁴⁹⁰¹ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 76. V. Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 15, 91.

⁴⁹⁰² Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 86. V. Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 91.

⁴⁹⁰³ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 87.

⁴⁹⁰⁴ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 88.

⁴⁹⁰⁵ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 89.

⁴⁹⁰⁶ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 90.

1739. Tužilaštvo odgovara da **Pandurević** nije pokazao da su zaključci Pretresnog vijeća takvi da ih nije moglo donijeti nijedno razumno pretresno vijeće.⁴⁹⁰⁷ Ono kaže da **Pandurević** u suštini tvrdi da je Pretresno vijeće trebalo razmotriti da li je on u konačnici mogao spriječiti da zarobljenici iz Milića u nekom trenutku budu ubijeni, što je pogrešan standard kauzaliteta.⁴⁹⁰⁸ Tužilaštvo takođe tvrdi da **Pandurević** pogrešno tumači sudsku praksu.⁴⁹⁰⁹ Nadalje, ono tvrdi da su **Pandurevićevi** prigovori u vezi s mjerama koje je on, po mišljenju Pretresnog vijeća, mogao preduzeti zasnovani na spekulaciji⁴⁹¹⁰ i da ništa u dokazima ne upućuje na to da on, kad je saznao za **Popovićev** skori dolazak, nije odmah mogao nešto preduzeti kako bi zaštitio zarobljenike iz Milića.⁴⁹¹¹ Naposljetku, tužilaštvo tvrdi da su **Pandureviću** na raspolaganju stajala sredstva zbog kojih bi, u najmanju ruku, bilo znatno manje vjerovatno da će **Popović** odvesti zarobljenike i da će oni kasnije biti ubijeni.⁴⁹¹²

(ii) Analiza

1740. Žalbeno vijeće podsjeća da se, da bi bio ispunjen element *actus reus* pomaganja i podržavanja nečinjenjem, mora dokazati da je propust da se ispuni pravna obaveza pomogao, ohrabrio ili dao moralnu podršku počinjenju krivičnog djela i znatno uticao na to počinjenje.⁴⁹¹³ Osim toga, mora se pokazati da su optuženom bila na raspolaganju sredstva kojima je mogao ispuniti tu svoju obavezu.⁴⁹¹⁴ Žalbeno vijeće podsjeća i na to da se ne traži da je između ponašanja pomagača i podržavaoca i počinjenja krivičnog djela postojala uzročno-posljedična veza niti da je takvo ponašanje bilo uslov koji je prethodio počinjenju krivičnog djela.⁴⁹¹⁵

1741. I na kraju, Žalbeno vijeće podsjeća da pitanje da li su neko djelo ili neki propust znatno uticali na počinjenje krivičnog djela zahtijeva ispitivanje zasnovano na činjenicama,⁴⁹¹⁶ i, dalje, da

⁴⁹⁰⁷ Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 10, 38.

⁴⁹⁰⁸ Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 33-34, 36. V. takođe žalbeni pretres, AT. 389 (4. decembar 2013.). Tužilaštvo takođe tvrdi da taj pogrešni standard **Pandurevića** dovodi u vezu s jednim drugim krivičnim djelom, a ne onim za koje je osuđen, i da njegov argument stoga nije relevantan za pitanje da li bi zbog njegovih postupaka preduzetih 23. jula 1995. bilo znatno manje vjerovatno da će ubistva biti počinjena. Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 34, 36.

⁴⁹⁰⁹ Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 35.

⁴⁹¹⁰ Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 36.

⁴⁹¹¹ Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 37.

⁴⁹¹² Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 38.

⁴⁹¹³ Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1677; Drugostepena presuda u predmetu *Mrkšić i Šljivančanin*, par. 146.

⁴⁹¹⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1677; Drugostepena presuda u predmetu *Mrkšić i Šljivančanin*, par. 49, 154.

⁴⁹¹⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Mrkšić i Šljivančanin*, par. 81; Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 48.

⁴⁹¹⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Mrkšić i Šljivančanin*, par. 200.

je taj aspekt pomaganja i podržavanja nečinjenjem protumačen u smislu da bi počinjenje krivičnog djela bilo znatno manje vjerovatno da je optuženi djelovao.⁴⁹¹⁷

1742. Žalbeno vijeće će najprije razmotriti prigovore u vezi sa zaključcima Pretresnog vijeća o mjerama koje je **Pandurević** mogao preduzeti da zaštiti zarobljenike iz Milića. Kad je riječ o tome da li je **Pandurević** imao mogućnost da zarobljenike premjesti na neku drugu lokaciju, Žalbeno vijeće napominje da je Pretresno vijeće uzelo u obzir: (1) da je **Pandurević** vršio pripreme za premještanje ili razmjenu zarobljenika;⁴⁹¹⁸ i (2) da je 23. jula 1995. zatražio uputstva o tome gdje da pošalje zarobljenike iz Milića i raspitivao se o mogućnosti njihove razmjene ili premještanja u Batković.⁴⁹¹⁹ Konkretno, Pretresno vijeće je zaključilo da je od "23. do 26. jula u Batković [...] prebačeno 140-150 ratnih zarobljenika koje je zarobila Zvornička brigada".⁴⁹²⁰ S obzirom na te zaključke Pretresnog vijeća, Žalbeno vijeće konstatuje da **Pandurević** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo prilikom razmatranja sredstava koja su mu stajala na raspolaganju u vezi s premještanjem zarobljenika iz Milića na neku drugu lokaciju prije **Popovićevog** dolaska.

1743. Kad je riječ o mogućnosti pozivanja MKCK-a radi evidentiranja zarobljenika iz Milića, Žalbeno vijeće podsjeća da je Pretresno vijeće uzelo u obzir dokaze da su sredinom jula 1995., u saradnji s MKCK-om, izvršene pripreme za korištenje zatočeničkog centra Batković za smještaj ratnih zarobljenika.⁴⁹²¹ Posebno valja napomenuti da je MKCK u drugoj polovini jula 1995. otprilike 185 zarobljenika u zatočeničkom centru Batković evidentirao kao ratne zarobljenike.⁴⁹²² Pretresno vijeće je takođe imalo u vidu dokaze da je **Pandurević** 23. jula 1995. ujutro zatražio da se dio zarobljenika iz kasarne u preduzeću "Standard" premjesti u Batković i da 140-150 ratnih zarobljenika na kraju i jeste tamo premješteno.⁴⁹²³ Vraćajući se na **Pandurevićeve** prigovore, Žalbeno vijeće, iz razloga navedenih gore u tekstu,⁴⁹²⁴ odbacuje njegov argument vezan za to da li je on unaprijed znao za **Popovićev** dolazak i napominje da se njegovi ostali argumenti koji se odnose na ovo pitanje svode na dvije tvrdnje: (1) bez obzira na to što bi on preduzeo, **Popović** bi svejedno mogao pronaći zarobljenike iz Milića i odvesti ih; i (2) on bi od pretpostavljene komande dobio naređenje da zarobljenike izruči **Popoviću**. Ti argumenti su relevantniji za pitanje da li bi ubistvo zarobljenika iz Milića bilo znatno manje vjerovatno, koje će biti razmotreno u nastavku.⁴⁹²⁵ Na osnovu gore navedenog, i na osnovu ovlaštenja koja je **Pandurević** imao kao komandant

⁴⁹¹⁷ V. Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1679, 1682, fusnota 5510; Drugostepena presuda u predmetu *Mrkšić i Šljivančanin*, par. 97, 100.

⁴⁹¹⁸ Prvostepena presuda, par. 1898, 1966, 1982.

⁴⁹¹⁹ Prvostepena presuda, par. 1903, 1982.

⁴⁹²⁰ Prvostepena presuda, par. 1913.

⁴⁹²¹ Prvostepena presuda, par. 590-596.

⁴⁹²² Prvostepena presuda, par. 595.

⁴⁹²³ Prvostepena presuda, par. 593, 1913.

⁴⁹²⁴ V. gore, par. 1733.

Zvorničke brigade, Žalbeno vijeće konstatuje da zaključci Pretresnog vijeća o mjerama koje je **Pandurević** mogao preduzeti imaju uporište u dokazima i da on nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao zaključiti da je on imao na raspolaganju sredstva kojima je mogao ispuniti svoju obavezu.⁴⁹²⁶

1744. Žalbeno vijeće će sada razmotriti **Pandurevićeve** argumente vezane za to da li bi počinjenje krivičnog djela bilo znatno manje vjerovatno da je on preduzeo pomenute mjere. Žalbeno vijeće smatra da su **Pandurevićevi** argumenti spekulativni i nepotkrijepljeni; on nije uputio ni na jedan dokaz iz spisa na osnovu kojeg bi razumni presuditelj o činjenicama mogao izvesti zaključak o tome što bi **Popović** ili Komanda Drinskog korpusa učinili da je on zarobljenike iz Milića premjestio na neku drugu lokaciju ili da je odbio da ih izruči **Popoviću**. Da je **Pandurević** zarobljenike iz Milića premjestio na neku drugu lokaciju, da je pozvao MKCK da ih evidentira ili da je **Popoviću** uskratio pristup tim ljudima, **Popović** ne bi mogao izravno i lako doći do zarobljenika, a to znači da bi bilo znatno manje vjerovatno da će oni biti ubijeni. Pitanje da li bi **Popović** na kraju u nekom kasnijem trenutku mogao preuzeti nadzor nad tim ljudima ne samo da je spekulativno, nego je i irelevantno za ono što se dogodilo 23. jula 1995. godine. Pored toga, **Pandurević** iznosi tvrdnju da bi on obavještenje o **Popovićevom** dolasku, da ga jeste dobio unaprijed, dobio samo malo prije nego što je on došao i da su mjere koje je Pretresno vijeće navelo stoga bile neizvedive.⁴⁹²⁷ Žalbeno vijeće se nije uvjerilo da je ta tvrdnja tačna i smatra da je razumni presuditelj o činjenicama mogao zaključiti da je njemu na raspolaganju stajalo nekoliko mjera, pojedinačno ili u kombinaciji.⁴⁹²⁸ Žalbeno vijeće stoga konstatuje da je razumni presuditelj o činjenicama mogao zaključiti da je **Pandurević** svojim propustom da djeluje pomogao ubistvo zarobljenika iz Milića i znatno mu doprinio.⁴⁹²⁹

1745. S obzirom na gore navedeno, Žalbeno vijeće konstatuje da **Pandurević** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je zaključilo da je on imao mogućnost da djeluje, odnosno da su mu na raspolaganju stajala sredstva kojima je mogao ispuniti svoju obavezu da zaštiti zarobljenike iz Milića, te da je svojim propustom da djeluje pomogao ubistvo tih zarobljenika i znatno mu doprinio.

1746. U skladu s tim, Žalbeno vijeće, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, odbacuje **Pandurevićevu** žalbenu podosnovu 1.2.

⁴⁹²⁵ V. dolje, par. 1744.

⁴⁹²⁶ Prvostepena presuda, par. 1987.

⁴⁹²⁷ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 87.

⁴⁹²⁸ Prvostepena presuda, par. 1987. V. takođe gore, par. 1742-1743.

⁴⁹²⁹ Prvostepena presuda, par. 1988.

(c) Navodi o greškama u vezi s Pandurevićevom *mens rea* za pomaganje i podržavanje ubistva zarobljenika iz Milića (podosnova 1.4)

1747. Kada je zaključilo da je **Pandurević** pomagao i podržavao ubistvo zarobljenika iz Milića, Pretresno vijeće se uvjerilo da je on "znao da postoji vjerovatnoća da će ranjeni zarobljenici biti ubijeni kada **Popović** preuzme nadzor nad njima".⁴⁹³⁰ Nadalje, Vijeće je zaključilo "da je on takođe morao biti svjestan da će, ako kao osoba odgovorna za zarobljenike ne preduzme ništa kako bi obezbijedio njihovu daljnju zaštitu, time pomoći **Popoviću** da izvrši ta ubistva".⁴⁹³¹

1748. **Pandurević** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo tako što je primijenilo pogrešan standard *mens rea* za pomaganje i podržavanje i da njegovu osuđujuću presudu stoga treba poništiti.⁴⁹³² On iznosi sljedeće tvrdnje: (1) Pretresno vijeće je pogrešno primijenilo standard "svijesti o vjerovatnoći";⁴⁹³³ (2) standard *mens rea* neprimjereno je snižen jer je zaključeno da je on imao trajnu obavezu da se uvjeri da zarobljenicima niko neće nauditi;⁴⁹³⁴ i (3) u međunarodnom običajnom pravu nema opravdanja za to da standard *mens rea* ne uključuje uslov da pomoć mora biti smišljeno usmjerena ka počinjenju krivičnog djela.⁴⁹³⁵ Tužilaštvo odgovara da **Pandurevićevu** žalbenu podosnovu 1.4 treba odbaciti, budući da je primijenjen ispravan standard *mens rea*.⁴⁹³⁶

(i) Standard svijesti o vjerovatnoći

1749. **Pandurević** tvrdi da je Pretresno vijeće prilikom ocjenjivanja njegovog znanja o **Popovićevoj** namjeri pogrešno primijenilo standard svijesti o vjerovatnoći.⁴⁹³⁷ Kako on tvrdi, Žalbeno vijeće je u predmetu *Haradinaj i drugi* odbacilo standard svijesti o vjerovatnoći kada je zaključilo da pomagač i podržavalac: (1) mora znati da njegova djela pomažu glavnom počiniocu u počinjenju krivičnog djela; i (2) mora biti svjestan osnovnih elemenata tog krivičnog djela.⁴⁹³⁸ Prema **Pandurevićevoj** tvrdnji, standard svijesti o vjerovatnoći odnosi se samo na niz mogućih krivičnih djela za koja optuženi može biti odgovoran ako zna da će najmanje jedno krivično djelo biti počinjeno⁴⁹³⁹ i ta svijest ne proširuje definiciju *mens rea* pomaganja i podržavanja.⁴⁹⁴⁰

⁴⁹³⁰ Prvostepena presuda, par. 1989.

⁴⁹³¹ Prvostepena presuda, par. 1990.

⁴⁹³² Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 140-141. V. žalbeni pretres, AT. 348, 350 (4. decembar 2013.).

⁴⁹³³ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 140, 142-146.

⁴⁹³⁴ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 140, 147-153.

⁴⁹³⁵ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 140, 154-160. V. takođe žalbeni pretres, AT. 350-358 (4. decembar 2013.).

⁴⁹³⁶ Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 65.

⁴⁹³⁷ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 146. **Pandurević** tvrdi da se *mens rea* u ovom predmetu sastoji od znanja o ubistvu ili o zločinačkoj namjeri počinioca. Pandurevićeva replika, par. 36. V. Pandurevićeva replika, par. 35.

⁴⁹³⁸ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 144, gdje se upućuje na Drugostepenu presudu u predmetu *Haradinaj i drugi*, par. 58.

⁴⁹³⁹ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 145.

1750. Tužilaštvo odgovara da **Pandurević** pogrešno tumači praksu Međunarodnog suda.⁴⁹⁴¹ Ono kaže da **Pandurević** pogrešno tvrdi da je Žalbeno vijeće izričito odbacilo standard svijesti o vjerovatnoći i da pogrešno tumači taj standard.⁴⁹⁴² Prema tvrdnji tužilaštva, Žalbeno vijeće je svojim komentarom u predmetu *Blagojević i Jokić* da standard svijesti o vjerovatnoći ne proširuje definiciju *mens rea* samo potvrdilo da vjerovatnoća već jeste dio te definicije.⁴⁹⁴³

1751. Žalbeno vijeće je mišljenja da **Pandurević** griješi u tumačenju relevantnog zaključka iz Drugostepene presude u predmetu *Haradinaj i drugi*.⁴⁹⁴⁴ Pomagač i podržavalac mora da bude svjestan "osnovnih elemenata" krivičnog djela/krivičnih djela koje je počinio glavni počinitelj, uključujući njegovo stanje svijesti.⁴⁹⁴⁵ Postojanje tražene *mens rea* može da se dokaže i kada pomagač i podržavalac nije siguran koje će od više krivičnih djela na kraju biti počinjeno, pod uslovom da je svjestan da će neko od više krivičnih djela *vjerovatno* biti počinjeno i da neko od tih krivičnih djela i bude počinjeno.⁴⁹⁴⁶ Žalbeno vijeće u predmetu *Blagojević i Jokić* nije izrazilo neslaganje s tom tvrdnjom kada je zaključilo da definicija *mens rea* za pomaganje i podržavanje u Drugostepenoj presudi u predmetu *Blaškić* nije proširena.⁴⁹⁴⁷ Prema tome, **Pandurević** je u zabludi kada tvrdi da se standard svijesti o vjerovatnoći odnosi na niz mogućih krivičnih djela za koja optuženi može biti odgovoran "ako *zna* da će najmanje jedno krivično djelo *biti* počinjeno".⁴⁹⁴⁸ Prema tome, **Pandurević** nije pokazao da je Pretresno vijeće napravilo grešku.

(ii) Dužnost optuženog da se obavijesti

1752. **Pandurević** tvrdi da se Pretresno vijeće prilikom utvrđivanja njegovog stvarnog znanja o ubistvima oslonilo na "dužnost optuženog da se obavijesti", čime je standard *mens rea* nedopustivo snizilo od "znanja" da će krivično djelo biti počinjeno do toga da odgovornost postoji i u slučaju

⁴⁹⁴⁰ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 145, gdje se upućuje na Drugostepenu presudu u predmetu *Blagojević i Jokić*, par. 222.

⁴⁹⁴¹ Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 65-72.

⁴⁹⁴² Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 68-69.

⁴⁹⁴³ Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 70. Tužilaštvo takođe tvrdi da se nije tražilo da **Pandurević** pouzdano zna da je **Popović** imao namjeru da izvrši ubistvo, jer bi to značilo da je standard za *mens rea* u slučaju pomagača i podržavaoca viši od onog u slučaju glavnog počinioca (s indirektnom namjerom). Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 72. V. takođe Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 71.

⁴⁹⁴⁴ V. Drugostepena presuda u predmetu *Haradinaj i drugi*, par. 58.

⁴⁹⁴⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1772; Drugostepena presuda u predmetu *Ndahimana*, par. 157; Drugostepena presuda u predmetu *Haradinaj i drugi*, par. 58; Drugostepena presuda u predmetu *Mrkšić i Šljivančanin*, par. 146, 159, gdje se upućuje na Drugostepenu presudu u predmetu *Orić*, par. 43 i izvore na koje se tamo poziva.

⁴⁹⁴⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1772; Drugostepena presuda u predmetu *Haradinaj i drugi*, par. 58; Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 50 (gdje se upućuje na Prvostepenu presudu u predmetu *Blaškić*, par. 287); Drugostepena presuda u predmetu *Simić*, par. 86. Upor. Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1709.

⁴⁹⁴⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Blagojević i Jokić*, par. 222.

⁴⁹⁴⁸ V. Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 145 (naglasak dodat).

sumnje.⁴⁹⁴⁹ On tvrdi da je Pretresno vijeće pritom pogrešno protumačilo zaključke Žalbenog vijeća u predmetu *Mrkšić i Šljivančanin* vezane za dužnost Veselina Šljivančanina da zaštiti ratne zarobljenike, koji se nisu ticali njegove *mens rea*, nego njegove mogućnosti da djeluje.⁴⁹⁵⁰

1753. Tužilaštvo odgovara da su **Pandurevićevi** argumenti zasnovani na pogrešnom razumijevanju zaključaka Pretresnog vijeća i da ih treba odbaciti bez razmatranja.⁴⁹⁵¹ Prema tvrdnji tužilaštva, analiza Pretresnog vijeća je u skladu s Drugostepenom presudom u predmetu *Mrkšić i Šljivančanin*.⁴⁹⁵²

1754. U kontekstu diskusije o **Pandurevićevoj** dužnosti da zaštiti zarobljenike iz Milića, Pretresno vijeće je napomenulo da ta dužnost nije prestala kad je nadzor predat drugima i da je on imao "trajnu obavezu da se [...] uvjeri da zarobljenicima niko neće nauditi".⁴⁹⁵³ Taj zaključak se podudara sa zaključkom iz Drugostepene presude u predmetu *Mrkšić i Šljivančanin* da dužnost optuženog da zaštiti ratne zarobljenike obuhvata obavezu da nadzor nad zarobljenicima ne smije predati drugima dok se ne uvjeri da im niko neće nauditi.⁴⁹⁵⁴ U oba predmeta, relevantni zaključak pripada diskusiji o dužnosti zaštite kao dijelu *actusa reusa*, a ne *mens rea* za pomaganje i podržavanje. Pretresno vijeće se zatim ispravno oslonilo na **Pandurevićevo** znanje o **Popovićevom** učesću u operaciji ubistva, a ne na njegovu "dužnost da se obavijesti", da bi zaključilo da je on znao da postoji vjerovatnoća da će zarobljenici iz Milića biti ubijeni kada **Popović** preuzme nadzor nad njima.⁴⁹⁵⁵ U skladu s tim, Žalbeno vijeće smatra neutemeljenom **Pandurevićevu** tvrdnju da je Pretresno vijeće uvelo "dužnost optuženog da se obavijesti" i tako snizilo standard za *mens rea*.

(iii) Smišljena pomoć

1755. **Pandurević** tvrdi da "u međunarodnom običajnom pravu nema opravdanja za to da standard *mens rea* [za pomaganje i podržavanje] ne uključuje uslov da pomoć mora biti smišljeno usmjerena ka počinjenju krivičnog djela".⁴⁹⁵⁶ Iz tog razloga, on tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo grešku kad je zaključilo da se za pomaganje i podržavanje ne traži da pomoć bude "konkretno usmjerena"

⁴⁹⁴⁹ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 151, 153.

⁴⁹⁵⁰ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 148-152. **Pandurević** nadalje tvrdi da je Pretresno vijeće pobrkalo propust da se zaštite ratni zarobljenici, koji predstavlja krivično djelo, s uslovima za pomaganje i podržavanje, koje je oblik odgovornosti. Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 152.

⁴⁹⁵¹ Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 73. V. takođe žalbeni pretres, AT. 389 (4. decembar 2013.).

⁴⁹⁵² Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 74. V. Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 75.

⁴⁹⁵³ Prvostepena presuda, par. 1986.

⁴⁹⁵⁴ V. Drugostepena presuda u predmetu *Mrkšić i Šljivančanin*, par. 74.

⁴⁹⁵⁵ Prvostepena presuda, par. 1989.

⁴⁹⁵⁶ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 154.

ka podupiranju počinjenja krivičnog djela i da ta greška obesnažuje zaključak Vijeća da je on imao traženu *mens rea*.⁴⁹⁵⁷

1756. U svojoj usmenoj argumentaciji **Pandurević** tvrdi da "usmjerenost ili smišljenost, bez obzira na to da li se smatra dijelom *mens rea* ili *actusa reusa* pomaganja i podržavanja, treba da bude osnovni element tog vida odgovornosti".⁴⁹⁵⁸ Prema **Pandurevićevoj** tvrdnji, nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao zaključiti da je njegov propust da djeluje bio smišljen, budući da dokazi pokazuju da on ne samo da nije imao namjeru da poćini krivično djelo, nego je htio da razmijeni zarobljenike.⁴⁹⁵⁹

1757. Tužilaštvo odgovara da **Pandurevićeve** argumente treba odbaciti jer je Pretresno vijeće: (1) ispravno primijenilo standard za *mens rea* zasnovan na znanju; i (2) ispravno zaključilo da "konkretna usmjerenost" nije ključan element *actusa reusa* pomaganja i podržavanja.⁴⁹⁶⁰ Tužilaštvo tvrdi da, u vezi s elementima pomaganja i podržavanja, praksa ovog suda ispravno odražava međunarodno običajno pravo i da **Pandurević** nije pokazao da postoje uvjerljivi razlozi da se od nje odstupi.⁴⁹⁶¹

1758. Žalbeno vijeće podsjeća da "'konkretna usmjerenost', po međunarodnom običajnom pravu, nije element odgovornosti za pomaganje i podržavanje".⁴⁹⁶² Nadalje, Žalbeno vijeće podsjeća da se *actus reus* pomaganja i podržavanja "sastoji [...] od praktične pomoći, ohrabrivanja ili moralne podrške koji bitno utječu na izvršenje zločina",⁴⁹⁶³ a da je *mens rea* "znanje da te radnje pomažu izvršenju krivičnog djela".⁴⁹⁶⁴ Žalbeno vijeće stoga odbacuje **Pandurevićev** argument vezan za uključivanje uslova konkretne usmjerenosti u *mens rea* ili *actus reus* pomaganja i podržavanja. U skladu s tim, Žalbeno vijeće takođe odbacuje **Pandurevićev** argument da se tražilo da njegov propust da djeluje bude smišljen.

(iv) Zaključak

1759. Iz gore navedenih razloga, Žalbeno vijeće odbacuje **Pandurevićevu** podosnovu 1.4.

⁴⁹⁵⁷ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 154, 160. V. Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 155-159. V. takođe žalbeni pretres, AT. 350-358 (4. decembar 2013.).

⁴⁹⁵⁸ Žalbeni pretres, AT. 353 (4. decembar 2013.).

⁴⁹⁵⁹ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 160.

⁴⁹⁶⁰ Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 76-77. V. žalbeni pretres, AT. 383-387 (4. decembar 2013.).

⁴⁹⁶¹ Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 79, 83. V. Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 80-81.

⁴⁹⁶² Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1649. V. Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1626-1648, 1650.

⁴⁹⁶³ Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1649; Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 46.

(d) Navodi o greškama zbog toga što nije razmotreno da li su Pandurevićevi postupci bili konkretno usmjereni ka pomaganju u počinjenju krivičnog djela prisilnog premještanja i da li su na njega znatno uticali (osnova 3)

(i) Argumenti strana u postupku

1760. **Pandurević** tvrdi da je Pretresno vijeće, kad ga je osudilo za pomaganje i podržavanje nehumanih djela (prisilnog premještanja) i progona, napravilo pravnu grešku time što nije ocijenilo da li su njegovi postupci bili konkretno usmjereni ka pomaganju u počinjenju krivičnog djela prisilnog premještanja.⁴⁹⁶⁵ Konkretna usmjerenost je, kako on tvrdi, prema međunarodnom običajnom pravu nužan element pomaganja i podržavanja, kao dio bilo *mens rea* bilo *actusa reusa*.⁴⁹⁶⁶ Što se tiče pomoći koju je on pružio u napadu na enklavu Srebrenica, **Pandurević** navodi da su njegovi postupci, po međunarodnom humanitarnom pravu, bili legitimni pošto je ABiH iz enklave vršila vojne napade.⁴⁹⁶⁷

1761. **Pandurević** takođe tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo činjeničnu grešku koja je dovela do neostvarenja pravde tako što je zaključilo da su njegovi postupci imali znatan uticaj na provođenje krivičnog djela prisilnog premještanja.⁴⁹⁶⁸ On tvrdi da se ne može valjano smatrati da su njegovi legitimni postupci pomogli u protivpravnom uklanjanju civila iz mjesta u kojem su oni zakonito boravili.⁴⁹⁶⁹ On nadalje tvrdi da je Pretresno vijeće samo sebi protivrječilo jer je zaključilo da su njegovi postupci imali znatan uticaj na provođenje krivičnog djela, a istovremeno je priznalo da je njegovo učešće bilo ograničenog karaktera.⁴⁹⁷⁰

1762. Tužilaštvo odgovara da je Pretresno vijeće prilikom donošenja ocjene o tome da li je **Pandurević** pomagao i podržavao prisilno premještanje primijenilo ispravan pravni standard, koji ne sadrži uslov "konkretne usmjerenosti".⁴⁹⁷¹ Kako tvrdi tužilaštvo, **Pandurevićevo** učešće u

⁴⁹⁶⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1649; Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 46. V. Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1772; Drugostepena presuda u predmetu *Haradinaj i drugi*, par. 58.

⁴⁹⁶⁵ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 203-204, 206-207, 213; žalbeni pretres, AT. 361, 364 (4. decembar 2013.). V. takođe žalbeni pretres, AT. 411 (5. decembar 2013.).

⁴⁹⁶⁶ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 204; žalbeni pretres, AT. 353, 361 (4. decembar 2013.). V. Pandurevićeva replika, par. 70. **Pandurević** nadalje tvrdi da bi se bez standarda zasnovanog na smišljenosti prilikom razmatranja pomaganja i podržavanja vojnici koji legitimno učestvuju u borbi mogli smatrati krivično odgovornim. Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 207-209. V. takođe Pandurevićeva replika, par. 71-75; žalbeni pretres, AT. 362-363 (4. decembar 2013.).

⁴⁹⁶⁷ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 205-206. V. žalbeni pretres, AT. 410-411 (5. decembar 2013.).

⁴⁹⁶⁸ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 203, 212-213. V. žalbeni pretres, AT. 361 (4. decembar 2013.).

⁴⁹⁶⁹ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 205, 210-211; žalbeni pretres, AT. 410-411 (5. decembar 2013.).

⁴⁹⁷⁰ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 212; žalbeni pretres, AT. 362 (4. decembar 2013.).

⁴⁹⁷¹ Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 124-125, 127, 137. V. Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 128, 132. Tužilaštvo takođe tvrdi da je, bez obzira na to da li je "konkretna usmjerenost" traženi uslov, s obzirom na zaključke koje je donijelo Pretresno vijeće kriterijum "konkretne usmjerenosti" ispunjen. Žalbeni pretres, AT. 382 (4. decembar 2013.). V. žalbeni pretres, AT. 383-387 (4. decembar 2013.).

napadu na Srebrenicu bilo je protivpravno jer je on znao za plan prisilnog uklanjanja stanovništva, bosanskih Muslimana, i da je to učešće doprinijelo počinjenju krivičnog djela.⁴⁹⁷²

1763. Tužilaštvo takođe tvrdi da je Pretresno vijeće postupilo razumno kad je zaključilo da je, bez obzira na to da li je **Pandurević** namjeravao da ostvari legitimne vojne ciljeve napada, njegovo učešće u napadu na Srebrenicu znatno doprinijelo UZP-u prisilnog uklanjanja, i kaže da je taj zaključak u skladu s elementima odgovornosti za pomaganje i podržavanje.⁴⁹⁷³

(ii) Analiza

1764. Što se tiče **Pandurevićeve** tvrdnje da je konkretna usmjerenost element pomaganja i podržavanja, Žalbena vijeće podsjeća da je taj argument već razmotrilo, i odbacilo, u okviru analize njegove žalbene podosnove 1(d), koja se tiče njegove odgovornosti za ubistvo zarobljenika iz Milića.⁴⁹⁷⁴ S obzirom na to, Žalbena vijeće zaključuje da **Pandurević** nije pokazao da je napravljena pravna greška u vezi s elementima pomaganja i podržavanja.

1765. Kad je riječ o **Pandurevićevom** argumentu da se ne može smatrati da su njegovi legitimni postupci pomogli u protivpravnom prisiljavanju civila da napuste mjesto u kojem su zakonito boravili, Žalbena vijeće primjećuje da učešće pomagača i podržavaoca samo za sebe ne mora da bude kriminalno.⁴⁹⁷⁵ Relevantno pitanje je da li su njegovi postupci pomogli u počinjenju prisilnog premještanja i znatno mu doprinijeli. Pretresno vijeće je zaključilo da jesu.⁴⁹⁷⁶ Što se tiče navodnih protivrječnosti u vezi s **Pandurevićevim** doprinosom prisilnom premještanju,⁴⁹⁷⁷ Pretresno vijeće je, kad je razmatralo da li je on pomagao i podržavao krivično djelo prisilnog premještanja, zaključilo da je njegovo učešće u napadu na enklavu Srebrenica omogućilo VRS-u da ukloni civilno stanovništvo iz enklave i da je, prema tome, imalo znatan uticaj na provođenje krivičnog djela prisilnog premještanja.⁴⁹⁷⁸ Pretresno vijeće je kasnije, kad je odmjeravalo **Pandurevićevu** kaznu, zaključilo "da ograničeni karakter **Pandurevićevog** učešća u prisilnom premještanju umanjuje težinu njegovog kažnjivog ponašanja".⁴⁹⁷⁹ Žalbena vijeće primjećuje da su ti zaključci doneseni u različitim kontekstima, u kojima su primijenjeni različiti pravni principi. Osim toga, moguće je

⁴⁹⁷² Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 129-131, 137; žalbeni pretres, AT. 382, 385-387 (4. decembar 2013.). V. takođe Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 133.

⁴⁹⁷³ Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 126, 133-135, 137. V. takođe Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 136.

⁴⁹⁷⁴ V. gore, par. 1758.

⁴⁹⁷⁵ V. Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1663; Drugostepena presuda u predmetu *Blagojević i Jokić*, par. 201-202.

⁴⁹⁷⁶ Prvostepena presuda, par. 2011. V. takođe Prvostepena presuda, par. 1995, 2098. Pretresno vijeće je takođe zaključilo da je on znao da njegovo učešće pomaže u počinjenju prisilnog premještanja iz Srebrenice i taj zaključak nije osporen u ovoj žalbenoj osnovi. Prvostepena presuda, par. 2010.

⁴⁹⁷⁷ V. Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 212, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 2011, 2212.

⁴⁹⁷⁸ Prvostepena presuda, par. 2011. V. takođe Prvostepena presuda, par. 2009-2010, 2012.

zamisliti da bi čak i "ograničeno učešće" ipak moglo znatno uticati na provođenje krivičnog djela. Žalbeno vijeće stoga ne vidi nikakvu protivrječnost u zaključcima Pretresnog vijeća. U skladu s tim, Žalbeno vijeće zaključuje da **Pandurević** nije pokazao da je napravljena greška.

(e) Zaključak

1766. Sve u svemu, Žalbeno vijeće odbacuje **Pandurevićevu** žalbenu osnovu 3 u cijelosti.

3. Žalba tužilaštva

(a) Navodi o greškama zbog propusta da se zaključi da je Pandurević od podneva 15. jula 1995. pomagao i podržavao krivična djela iz okvira UZP-a ubistva (podosnova 1(b))

1767. Pretresno vijeće je zaključilo da je na Sastanku od 15. jula zamjenik komandanta Obrenović obavijestio **Pandurevića** da su **Beara** i **Popović**, u skladu s Mladićevim naređenjem, doveli veliki broj zarobljenika u rejon Zvornika, gdje se vrše njihova pogubljenja, i da je **Pandurević** od tog trenutka znao za plan ubistva vojno sposobnih muškaraca, bosanskih Muslimana, iz Srebrenice.⁴⁹⁸⁰ Iako je Pretresno vijeće zaključilo da Izvještaj od 15. jula pokazuje da je **Pandurević** znao za opterećenje koje njegovoj brigadi predstavlja čuvanje i pokopavanje zarobljenika, i da je zbog toga bio zabrinut, ono je ipak zaključilo da informacije koje je **Pandurević** dobio na Sastanku od 15. jula nisu dovoljne da bi se utvrdilo da je on znao da pripadnici Zvorničke brigade čine ili pomažu i podržavaju zločine.⁴⁹⁸¹ Pretresno vijeće je stoga zaključilo da nije ispunjen uslov znanja za "činjenje nečinjenjem".⁴⁹⁸² Pretresno vijeće je takođe zaključilo da **Pandurević** nije bio učesnik u UZP-u ubistva vojno sposobnih muškaraca, bosanskih Muslimana, iz Srebrenice.⁴⁹⁸³ Ono je dalje zaključilo da mu u vezi s krivičnim djelima počinjenim u okviru UZP-a ubistva nisu predočeni nikakvi dokazi o bilo kakvim **Pandurevićevim** djelima ili propustima koji bi činili neki drugi vid odgovornosti po članu 7(1).⁴⁹⁸⁴ U tom zaključku se eksplicitno kaže da se on ne odnosi na odgovornost koju **Pandurević** snosi kao pomagač i podržavalac ubistva zarobljenika iz Milića.⁴⁹⁸⁵

1768. Kao alternativu svojoj žalbenoj podosnovi 1(a),⁴⁹⁸⁶ tužilaštvo iznosi tvrdnju da je Pretresno vijeće napravilo pravnu i/ili činjeničnu grešku time što nije zaključilo da je **Pandurević**, kada je u podne 15. jula 1995. ponovo preuzeo aktivnu operativnu komandu nad Zvorničkom brigadom,

⁴⁹⁷⁹ Prvostepena presuda, par. 2212.
⁴⁹⁸⁰ Prvostepena presuda, par. 1861, 1953, 1959-1960.
⁴⁹⁸¹ Prvostepena presuda, par. 1948, 1972.
⁴⁹⁸² Prvostepena presuda, par. 1972.
⁴⁹⁸³ Prvostepena presuda, par. 1979.
⁴⁹⁸⁴ Prvostepena presuda, par. 1980.
⁴⁹⁸⁵ Prvostepena presuda, par. 1980-1991.
⁴⁹⁸⁶ V. gore, par. 1364-1398.

postao pomagač i podržavalac istrebljivanja, ubistva i progona koji su počinjeni na području Zvornika uz učešće njegovih podređenih.⁴⁹⁸⁷ Prema tvrdnji tužilaštva, te greške obesnažuju presudu i dovode do neostvarenja pravde.⁴⁹⁸⁸ Tužilaštvo traži da se **Pandureviću** izreknu osuđujuće presude na osnovu člana 7(1) Statuta kao pomagaču i podržavaocu istrebljivanja kao zločina protiv čovječnosti (tačka 3) ili, alternativno, kao pomagaču i podržavaocu ubistva kao zločina protiv čovječnosti (tačka 4), ubistva kao kršenja zakona ili običaja ratovanja (tačka 5) i progona, kao zločina protiv čovječnosti, putem ubistva i okrutnog i nečovječnog postupanja (tačka 6).⁴⁹⁸⁹ Ono takođe traži da Žalbeno vijeće značajno poveća **Pandurevićevu** kaznu kako bi ona odražavala njegovu krivičnu odgovornost.⁴⁹⁹⁰

(i) Propust da se da obrazloženje i donošenje nedosljednih činjeničnih zaključaka

1769. Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku tako što prilikom donošenja zaključaka nije dalo obrazloženje, što nije presudilo o **Pandurevićevoj** krivičnoj odgovornosti za pomaganje i podržavanje krivičnih djela istrebljivanja, ubistva i progona u okviru operacije ubistva i što je donijelo nedosljedne i protivrječne činjenične zaključke o njegovom znanju.⁴⁹⁹¹ Pretresno vijeće je, kako tvrdi tužilaštvo, naprosto reklo da nije utvrđeno da je **Pandurević** imao namjeru da ubije, ali nije ocijenilo sve dokaze relevantne za pomaganje i podržavanje ubistva.⁴⁹⁹²

1770. **Pandurević** odgovara da Pretresno vijeće nije propustilo da presudi o njegovoj krivičnoj odgovornosti za pomaganje i podržavanje krivičnih djela.⁴⁹⁹³ Prema njegovoj tvrdnji, Pretresno vijeće je zaključilo da nije ispunjen standard za *mens rea* za pomaganje i podržavanje, a budući da taj zaključak nužno isključuje njegovu odgovornost i kao člana UZP-a ubistva i kao pomagača i podržavaoca, ono nije moralo razmatrati da li je ispunjen *actus reus* pomaganja i podržavanja.⁴⁹⁹⁴

1771. Žalbeno vijeće podsjeća da je pretresno vijeće dužno da dá pismeno obrazloženje kako bi obezbijedilo da žalilac može da iskoristi svoje pravo na žalbu i da Žalbeno vijeće može da shvati i preispita zaključke pretresnog vijeća, uključujući njegovu ocjenu dokaza.⁴⁹⁹⁵ Od pretresnog vijeća se traži da donese zaključke samo o onim činjenicama koje su od suštinske važnosti za utvrđivanje

⁴⁹⁸⁷ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 15, 54; žalbeni pretres, AT. 513-514 (6. decembar 2013.).

⁴⁹⁸⁸ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 15.

⁴⁹⁸⁹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 15, 87-88.

⁴⁹⁹⁰ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 89.

⁴⁹⁹¹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 16, 18-19, 21, 77; žalbeni pretres, AT. 514 (6. decembar 2013.). Tužilaštvo nadalje tvrdi da ta pravna greška predstavlja kršenje njegovih prava u okviru prava na pravično suđenje. Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 16 i fusnota 36.

⁴⁹⁹² Replika tužilaštva, par. 5, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1980, Žalbeni podnesak tužilaštva, fusnota 42.

⁴⁹⁹³ Pandurevićev odgovor, par. 27-28.

⁴⁹⁹⁴ Pandurevićev odgovor, par. 28-30. V. takođe Pandurevićev odgovor, par. 36.

krivice po određenoj tački optužnice.⁴⁹⁹⁶ Žalbeno vijeće ističe da svaki žalilac koji iznosi tvrdnju o pravnoj grešci zbog nedostatka obrazloženja mora precizno identifikovati konkretna pitanja, činjenične zaključke ili argumente za koje tvrdi da ih je pretresno vijeće propustilo razmotriti i objasniti zbog čega taj propust obesnažuje odluku.

1772. Žalbeno vijeće smatra da se zaključak Pretresnog vijeća da "nisu predočeni nikakvi dokazi o bilo kakvim [**Pandurevićevim**] djelima ili propustima koji bi činili neki drugi vid odgovornosti po članu 7(1) osim odgovornosti za pomaganje i podržavanje"⁴⁹⁹⁷ ubistva zarobljenika iz Milića, mora čitati u kontekstu njegove prethodne ocjene svih relevantnih dokaza o **Pandurevićevom** znanju o zločinima.⁴⁹⁹⁸ Naime, prije nego što je prešlo na diskusiju o konkretnim dokazima vezanim za njegovo znanje o tim zločinima, Pretresno vijeće je eksplicitno reklo da se "[te] konstatacij[e] [...] [uključujući konstatacije o drugim vidovima odgovornosti, mimo UZP-a] zasnivaju na svim relevantnim dokazima".⁴⁹⁹⁹ Nadalje, kada je razmatralo pitanje **Pandurevićevog** znanja nakon povratka u kasarnu u preduzeću "Standard" u podne 15. jula 1995., Pretresno vijeće se nije uvjerilo da su dokazi dovoljni "za konstataciju da je **Pandurević** u tom trenutku znao da pripadnici Zvorničke brigade čine ili pomažu i podržavaju zločine"⁵⁰⁰⁰ i zaključilo je da nije ispunjen uslov znanja za počinjenje nečinjenjem.⁵⁰⁰¹ Pretresno vijeće je zatim zaključilo da se "ne može [...] reći da je **Pandurević** tada znao da njegovi ljudi čine krivična djela i da je prešutno odobrio njihovo daljnje učešće".⁵⁰⁰² Osim toga, Pretresno vijeće je zaključilo da je **Pandurević** 16. jula 1995. saznao da su pripadnici Zvorničke brigade učestvovali u čuvanju zarobljenika i u pokopavanju pogubljenih zarobljenika, ali da oni u tom trenutku više nisu bili angažovani na aktivnostima u vezi sa zatočenjem i pogubljenjem zarobljenika.⁵⁰⁰³

1773. Prema tome, tužilaštvo nije pokazalo da Pretresno vijeće nije presudilo o **Pandurevićevoj** krivičnoj odgovornosti za pomaganje i podržavanje krivičnih djela istrebljivanja, ubistva i progona počinjenih u okviru operacije ubistva, da nije dalo obrazloženje ili da nije ocijenilo relevantne dokaze. Uz to, Žalbeno vijeće smatra da se argumenti tužilaštva o nedosljednim i protivrječnim

⁴⁹⁹⁵ Član 23(2) Statuta; pravilo 98 *ter*(C) Pravidnika; Drugostepena presuda u predmetu *Haradinaj i drugi*, par. 128; Drugostepena presuda u predmetu *Limaj i drugi*, par. 81 i izvori na koje se tamo poziva.

⁴⁹⁹⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Haradinaj i drugi*, par. 128, gdje se upućuje na Drugostepenu presudu u predmetu *Hadžihasanović i Kubura*, par. 13.

⁴⁹⁹⁷ Prvostepena presuda, par. 1980.

⁴⁹⁹⁸ V. Prvostepena presuda, par. 1861-1980.

⁴⁹⁹⁹ Prvostepena presuda, par. 1928.

⁵⁰⁰⁰ Prvostepena presuda, par. 1972.

⁵⁰⁰¹ Prvostepena presuda, par. 1972.

⁵⁰⁰² Prvostepena presuda, par. 1972.

⁵⁰⁰³ Prvostepena presuda, par. 1973.

činjeničnim zaključcima vezanim za **Pandurevićevo** znanje odnose na navodno pogrešno obrazloženje, a ne na nedostatak obrazloženja.⁵⁰⁰⁴

(ii) Pomaganje i podržavanje krivičnih djela iz okvira UZP-a ubistva

a. Argumenti strana u postupku

1774. Tužilaštvo tvrdi da je **Pandurević** imao *mens rea* za pomaganje i podržavanje istrebljivanja, ubistva i progona.⁵⁰⁰⁵ Ono nadalje tvrdi da su **Pandurevićeve** djela i propusti tokom 48 sati nakon podneva 15. jula 1995. imali znatan uticaj na ta krivična djela izvršena nad zarobljenim bosanskim Muslimanima, čiji je broj dozezao 3.000.⁵⁰⁰⁶

1775. Tužilaštvo tvrdi da su postupci **Pandurevićevih** podređenih nakon podneva 15. jula 1995. bili izraz njegove volje i "postali njegovi doprinosi" operaciji ubistva.⁵⁰⁰⁷ Ono tvrdi da je **Pandurević** bio taj koji je komandovao, bez obzira na ulogu koju su imali Beara i **Popović**, i da je postojao sistem zahvaljujući kojem je on mogao obezbijediti da zna i kontroliše što se dešava u njegovoj zoni odgovornosti i da njegova brigada izvršava zadatke koje joj je dao.⁵⁰⁰⁸ S tim u vezi, tužilaštvo tvrdi da je on, nakon što je saznao za "očigledno protivpravno naređenje" kojim se od Zvorničke brigade tražilo da učestvuje u operaciji ubistva, preuzeo odgovornost za to da se ti zadaci izvrše i odabrao da vrši komandna ovlaštenja nad svojim vojnicima koji su tokom narednih 48 sati nastavili da učestvuju u operaciji ubistva.⁵⁰⁰⁹ Tužilaštvo tvrdi da su naređenja njegovih podređenih koja su iz toga proistekla pripadnici Zvorničke brigade izvršavali na raznim mjestima zatočenja, pogubljenja i pokopavanja u okolini Zvornika.⁵⁰¹⁰ Prema tvrdnji tužilaštva, Izvještaj od 15. jula pokazuje da je on pratio izvršavanje zadataka koje su dobili njegovi podređeni.⁵⁰¹¹

1776. Kad je riječ o konkretnim mjestima zločina, tužilaštvo tvrdi da je **Pandurević** znao za učešće svojih podređenih na mjestima zatočenja u školi u Ročeviću i školi u Kuli i na mjestima pogubljenja/pokopavanja u Kozluku, Domu kulture u Pilici i na Vojnoj ekonomiji Branjevo, i da je

⁵⁰⁰⁴ O tom argumentu bilo je riječi u kontekstu **Pandurevićevog** znanja o učešću njegovih podređenih u operaciji ubistva. V. gore, par. 1377.

⁵⁰⁰⁵ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 24-38, 54; žalbeni pretres, AT. 530-531 (6. decembar 2013.). V. žalbeni pretres, AT. 532 (6. decembar 2013.).

⁵⁰⁰⁶ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 14, 55, 76, 83-84, 86; Replika tužilaštva, par. 27-45; žalbeni pretres, AT. 531-532 (6. decembar 2013.).

⁵⁰⁰⁷ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 56. V. takođe Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 12, 63, 76.

⁵⁰⁰⁸ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 39, 57, 59-60; Replika tužilaštva, par. 41-42. V. Replika tužilaštva, par. 44.

⁵⁰⁰⁹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 11-12, 39-40, 58-60, 62, 65, 76. U tom kontekstu, tužilaštvo tvrdi da je, dok je **Pandurević** bio odsutan, učešće Zvorničke brigade u operaciji ubistva odobrio Obrenović. Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 61. V. Replika tužilaštva, par. 30.

⁵⁰¹⁰ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 63.

⁵⁰¹¹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 64. V. Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 4, 45.

to učešće podržao i odobrio.⁵⁰¹² Pripadnici Zvorničke brigade su, kako tvrdi tužilaštvo, uz **Pandurevićevo** odobrenje, obezbjeđivali nadzor i koordinaciju, dovodili zarobljene bosanske Muslimane na pogubljenje, stavljali metke u puške egzekutora, obezbjeđivali mehanizaciju i gorivo za prevoz i pokopavanje žrtava i, u najmanje jednom slučaju, vršili pogubljenje.⁵⁰¹³

1777. Tužilaštvo nadalje tvrdi da su **Pandurevići** propusti znatno doprinijeli počinjenju krivičnih djela iz okvira UZP-a ubistva.⁵⁰¹⁴ Tužilaštvo tvrdi da je **Pandurević**, nakon što je u podne 15. jula 1995. saznao za situaciju u kojoj se nalaze zarobljenici u Zvorniku, uključujući naređenje za njihovo pogubljenje, imao pravnu obavezu da zarobljenike pod svojim nadzorom zaštititi i da svoje podređene spriječi da čine zločine.⁵⁰¹⁵ Prema tvrdnji tužilaštva, **Pandurević** je imao mogućnost da zaštititi zarobljenike, ali je odabrao da to ne učini.⁵⁰¹⁶

1778. **Pandurević** u odgovoru kaže da je on 15. i 16. jula 1995. imao samo nepotpuna saznanja o događajima,⁵⁰¹⁷ da nije znatno doprinio zločinima izvršenim nad zarobljenicima koji su već u Bratunac došli pod pratnjom stražara i da je **Beara** bio taj koji je imao sveukupnu odgovornost.⁵⁰¹⁸ On takođe tvrdi da je informacija koju je dobio – da ubijanja vrše **Beara** i **Popović**, po svemu sudeći, po Mladićevom ovlaštenju – "dovela u ozbiljnu sumnju [njegovu] ovlaštenja da udalji s dužnosti ijednog pripadnika Zvorničke brigade koji u tom trenutku možda [...] prima naređenja od Beare".⁵⁰¹⁹ **Pandurević** nadalje tvrdi da **Nikolić**, koji je jedini u Zvorničkoj brigadi bio upoznat s Mladićevim planom, u periodu od 13. do 15. jula 1995. nije djelovao u okviru redovnog komandnog lanca Zvorničke brigade⁵⁰²⁰ i da u toku operacije ubistva više ni u jednom trenutku nije odgovarao ni Obrenoviću ni njemu.⁵⁰²¹

1779. **Pandurević** tvrdi da Zvornička brigada nije dobila nikakav zadatak u vezi s pogubljenjima⁵⁰²² i da je uloga koju su u operaciji ubistva imali njeni pojedini pripadnici bila izolovana i marginalna.⁵⁰²³ Kad je riječ o školi u Ročeviću, **Pandurević** tvrdi da su zarobljenici tamo stigli 14. jula 1995., da je **Popović** naređenja da se obezbijedi ljudstvo za pogubljenja izdao

⁵⁰¹² Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 56, 62, 66, 68-69, 72-75; Replika tužilaštva, par. 7-25.

⁵⁰¹³ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 65-67, 70-71. Tužilaštvo nadalje tvrdi da uloga Zvorničke brigade u operaciji ubistva nije bila ni "marginalna" ni "disparatna". Replika tužilaštva, par. 34-36.

⁵⁰¹⁴ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 13, 77-78; žalbeni pretres, AT. 531 (6. decembar 2013.).

⁵⁰¹⁵ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 12-13, 40, 59, 78-80; Replika tužilaštva, par. 39-40. Tužilaštvo takođe tvrdi da je definicija "nadzora" koju daje **Pandurević** nepotkrijepljena i da po toj definiciji niko ne bi imao nadzor kad bi u zatočenju bilo uključeno više od jedne jedinice. Replika tužilaštva, par. 40.

⁵⁰¹⁶ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 13, 78, 80-83. V. takođe Replika tužilaštva, par. 52-58.

⁵⁰¹⁷ Pandurevićev odgovor, par. 85-116.

⁵⁰¹⁸ Pandurevićev odgovor, par. 117-118, 122-124, 133, 143, 152.

⁵⁰¹⁹ Pandurevićev odgovor, par. 55. V. Pandurevićev odgovor, par. 56, 133-134.

⁵⁰²⁰ Pandurevićev odgovor, par. 125-126.

⁵⁰²¹ Pandurevićev odgovor, par. 127.

⁵⁰²² Pandurevićev odgovor, par. 128-134.

⁵⁰²³ Pandurevićev odgovor, par. 135-136.

prije njegovog povratka i da su municija i hrana u tu školu dostavljeni dva sata prije nego što se on vratio.⁵⁰²⁴ **Pandurević** nadalje tvrdi da je on imao svega 90 minuta da se počne raspitivati o ponašanju svojih vojnika u vezi sa zarobljenicima koje su oni eventualno držali.⁵⁰²⁵ Kad je riječ o školi u Kuli, **Pandurević** tvrdi da je tamo bilo angažovano samo 10-15 nenaoružanih pripadnika 1. bataljona i da su oni bili od male koristi za čuvanje zarobljenika.⁵⁰²⁶ **Pandurević** nadalje tvrdi da Zvornička brigada 16. jula 1995. nije učestvovala u zatočenju ili pogubljenju zarobljenika na Vojnoj ekonomiji Branjevo i u Pilici.⁵⁰²⁷ On tvrdi da **Popović** nije zatražio od Zvorničke brigade da obezbijedi gorivo i da je 16. jula 1995. u 22:22 sati, kada je iz 1. bataljona primljen zahtjev za mehanizaciju, ubijanje bilo potpuno završeno.⁵⁰²⁸ **Pandurević** takođe tvrdi da niko od zarobljenika na području Zvornika nije bio pod nadzorom njegovih podređenih, pri čemu nadzor definiše po "analogiji s odgovornošću nadređenog".⁵⁰²⁹

1780. Prema **Pandurevićevim** riječima, tužilaštvo pogrešno tumači činjenicu da se u Izvještaju od 15. jula o zarobljenicima govori kao o "dodatnom opterećenju" za brigadu.⁵⁰³⁰ **Pandurević** tvrdi da je on preveličao tu poteškoću i opasnost koju je predstavljala kolona sastavljena od hiljada muškaraca, bosanskih Muslimana, kako bi obmanuo svoje nadređene i omogućio da ta kolona 16. jula 1995. prođe kroz njegove linije,⁵⁰³¹ mada to nije bila "jedina izvodljiva vojna opcija".⁵⁰³²

1781. **Pandurević** u odgovoru zaključno kaže: (1) da on nije imao nikakva saznanja o operaciji ubijanja prije podneva 15. jula 1995., kada je ta operacija u biti bila završena;⁵⁰³³ (2) da je u podne 15. jula 1995. dobio samo nepouzdanе informacije o eventualnom učešću Zvorničke brigade, broju zarobljenika, razmjerama ubijanja i mjestima na kojima se ono vrši, kao i o jačini, identitetu i ovlaštenjima snaga koje su u to uključene;⁵⁰³⁴ (3) da je istovremeno bio suočen s neposrednom vojnom krizom;⁵⁰³⁵ i (4) da je, suprotno naređenjima, odlučio da dozvoli da oko 10.000 muškaraca, bosanskih Muslimana, prođe kroz njegove linije.⁵⁰³⁶

⁵⁰²⁴ Pandurevićev odgovor, par. 137-139.

⁵⁰²⁵ Pandurevićev odgovor, par. 140-143.

⁵⁰²⁶ Pandurevićev odgovor, par. 144.

⁵⁰²⁷ Pandurevićev odgovor, par. 145-146.

⁵⁰²⁸ Pandurevićev odgovor, par. 147-151.

⁵⁰²⁹ Pandurevićev odgovor, par. 153-155. V. takođe Pandurevićev odgovor, par. 122.

⁵⁰³⁰ Pandurevićev odgovor, par. 59.

⁵⁰³¹ Pandurevićev odgovor, par. 66-70, 72-74. **Pandurević** takođe tvrdi da je on čak 18. jula 1995. organizovao da neko dođe po jednu grupu zarobljenih mladića i bezbjedno ih odvede s ratišta. Pandurevićev odgovor, par. 66.

⁵⁰³² Pandurevićev odgovor, par. 68, gdje se upućuje na Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 43-49.

⁵⁰³³ Pandurevićev odgovor, par. 44, 46-50.

⁵⁰³⁴ Pandurevićev odgovor, par. 54.

⁵⁰³⁵ Pandurevićev odgovor, par. 54, 60.

⁵⁰³⁶ Pandurevićev odgovor, par. 44.

b. Analiza

1782. Žalbeno vijeće preliminarno napominje da tužilaštvo svoje argumente da je **Pandurević** pomagao i podržavao okrutno i nečovječno postupanje zasniva na dijelovima Prvostepene presude u kojima se Vijeće nije izjasnilo o tom pitanju.⁵⁰³⁷ Oni su, prema tome, nepotkrijepljeni, pa Žalbeno vijeće odbacuje argumente tužilaštva vezane za okrutno i nečovječno postupanje.

1783. Žalbeno vijeće podsjeća da se *actus reus* pomaganja i podržavanja sastoji od "praktične pomoći, ohrabriranja ili moralne podrške koji bitno utječu na izvršenje zločina".⁵⁰³⁸ Ne traži se da je između ponašanja pomagača i podržavaoca i počinjenja krivičnog djela postojala uzročno-posljedična veza niti da je takvo ponašanje bilo uslov koji je prethodio počinjenju krivičnog djela.⁵⁰³⁹ *Actus reus* pomaganja i podržavanja nekog krivičnog djela može prethoditi počinjenju glavnog krivičnog djela, biti s djelom istovremen ili uslijediti poslije njega, a mjesto na kojem je izvršen *actus reus* ne mora biti mjesto samog počinjenja glavnog krivičnog djela.⁵⁰⁴⁰

1784. Žalbeno vijeće nadalje podsjeća da *actus reus* pomaganja i podržavanja može biti ispunjen kada je komandant dozvolio korištenje sredstava pod njegovom kontrolom, uključujući i ljudstvo, kako bi se omogućilo počinjenje krivičnog djela.⁵⁰⁴¹ Žalbeno vijeće takođe podsjeća da obezbjeđivanje mehanizacije i ljudstva za operacije pokopavanja može imati znatan uticaj na počinjenje masovnih pogubljenja.⁵⁰⁴² Žalbeno vijeće će sada razmotriti da je li razumno pretresno vijeće moglo zaključiti da u vezi s krivičnim djelima počinjenim u okviru UZP-a ubistva nije bilo nikakvih dokaza o **Pandurevićevim** djelima i propustima koji predstavljaju pomaganje i podržavanje.⁵⁰⁴³

1785. Kada je riječ o **Pandurevićevoj** kontroli nad Zvorničkom brigadom, Pretresno vijeće je zaključilo da je komandant Zvorničke brigade "komandovao [...] jedinicama u svojoj Brigadi i onima koje su joj bile pridate".⁵⁰⁴⁴ Kao komandant, **Pandurević** je "komandovao [četom vojne policije, četom veze, inžinjerijskom četom i izviđačkim vodom] putem posrednika, načelnika štaba i

⁵⁰³⁷ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 82, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 524, 550.

⁵⁰³⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1626, 1649; Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 46. V. Drugostepena presuda u predmetu *Mrkšić i Šljivančanin*, par. 81; Drugostepena presuda u predmetu *Nahimana i drugi*, par. 482; Drugostepena presuda u predmetu *Blagojević i Jokić*, par. 127.

⁵⁰³⁹ Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, fusnota 5336 (gdje se poziva na Drugostepenu presudu u predmetu *Rukundo*, par. 52); Drugostepena presuda u predmetu *Mrkšić i Šljivančanin*, par. 81; Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 48.

⁵⁰⁴⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Mrkšić i Šljivančanin*, par. 81; Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 48.

⁵⁰⁴¹ Drugostepena presuda u predmetu *Blagojević i Jokić*, par. 127; Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*, par. 137-138, 144.

⁵⁰⁴² Drugostepena presuda u predmetu *Blagojević i Jokić*, par. 180, 196.

⁵⁰⁴³ V. Prvostepena presuda, par. 1980.

⁵⁰⁴⁴ Prvostepena presuda, par. 150. V. takođe Prvostepena presuda, par. 2028-2034.

pomoćnika komandanta ili načelnika, koji bi mu podnosili izvještaje", i "konsultovan [je] o svim konkretnim zadacima, uključujući upotrebu Vojne policije u borbi, koju je morao odobriti".⁵⁰⁴⁵ S obzirom na to, **Pandurević** nije pokazao da je **Bearina** sveukupna odgovornost uticala na njegovu mogućnost da efikasno funkcioniše kao komandant Zvorničke brigade. Nakon što je na Sastanku od 15. jula obaviješten o naređenju da se zarobljeni bosanski Muslimani ubiju, **Pandurević** je i dalje vršio komandna ovlaštenja nad Zvorničkom brigadom, čiji su pripadnici jedinim dijelom učestvovali u operaciji ubistva.⁵⁰⁴⁶ Isto tako, **Pandurević** nije pokazao da, zbog toga što je operaciju ubistva odobrio Mladić, on više nije bio ovlašten da ijednog pripadnika Zvorničke brigade udalji s dužnosti. U tom kontekstu, **Pandureviće**vi argumenti da **Nikolić** – jedina osoba iz Zvorničke brigade koja je bila upoznata s Mladićevim planom – u periodu od 13. do 15. jula 1995. nije djelovao u okviru redovnog komandnog lanca Zvorničke brigade i da u toku operacije ubistva više ni u jednom trenutku nije odgovarao ni Obrenoviću ni njemu nemaju nikakav značaj, budući da su, prema zaključcima Pretresnog vijeća, u operaciji ubistva u relevantno vrijeme nakon Sastanka od 15. jula učestvovali i drugi pripadnici Zvorničke brigade. Sve u svemu, Žalbeno vijeće se, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, uvjerilo da je Pretresno vijeće postupilo razumno kada je utvrdilo da je **Pandurević** u relevantnom periodu i dalje imao kontrolu nad Zvorničkom brigadom.⁵⁰⁴⁷

1786. Kada je riječ o aktivnom učešću pripadnika Zvorničke brigade na raznim mjestima zatočenja i pogubljenja, Pretresno vijeće je imalo u vidu "znatnu umiješanost elemenata Zvorničke brigade u događaje u školi u Ročeviću i Kozluku" 15. i 16. jula 1995.⁵⁰⁴⁸ i zaključilo je da je 15. jula 1995. u Kozluku pogubljeno više od 1.000 muškaraca.⁵⁰⁴⁹ Nadalje, Pretresno vijeće je zaključilo: (1) da su, dok su muškarci, bosanski Muslimani, bili zatočeni u školi u Ročeviću, tamo bili prisutni komandanti, vojnici i vojna policija iz Zvorničke brigade; (2) da su komandanti izdavali naređenja svojim podređenima; (3) da su pripadnici 2. bataljona Zvorničke brigade prevezli zarobljenike iz te škole na mjesto pogubljenja; (4) da je najmanje jedan pripadnik vojne policije Zvorničke brigade učestvovao u pogubljenju; i (5) da je inženjerska četa Zvorničke brigade pokopavala tijela.⁵⁰⁵⁰ **Pandureviće**vi argumenti da su se događaji u školi u Ročeviću desili prije njegovog povratka ne dovode u pitanje zaključak Pretresnog vijeća da su pripadnici Zvorničke brigade učestvovali u ubijanju u Kozluku.⁵⁰⁵¹

⁵⁰⁴⁵ Prvostepena presuda, par. 157.

⁵⁰⁴⁶ V. Prvostepena presuda, par. 2027.

⁵⁰⁴⁷ V. Prvostepena presuda, par. 2027.

⁵⁰⁴⁸ Prvostepena presuda, par. 522. V. takođe Prvostepena presuda, par. 517-521.

⁵⁰⁴⁹ Prvostepena presuda, par. 524.

⁵⁰⁵⁰ Prvostepena presuda, par. 522, 2043. V. takođe Prvostepena presuda, par. 515-521.

⁵⁰⁵¹ Prvostepena presuda, par. 519, 522. V. takođe Prvostepena presuda, par. 517-521.

1787. Pretresno vijeće je nadalje zaključilo da je 15. jula 1995. uveče 15-20 pripadnika 1. bataljona Zvorničke brigade došlo u školu u Kuli da preuzme dužnost čuvanja bosanskih Muslimana koji su tamo bili zatočeni.⁵⁰⁵² Pretresno vijeće je takođe zaključilo da je 16. jula 1995. Radivoje Lakić, komandir radnog voda 1. bataljona Zvorničke brigade, naredio jednom od svojih podređenih da ode u školu u Kuli, gdje su toj osobi prisutni vojnici naredili da čuva stražu dok su zarobljenike ukrcavali u autobuse.⁵⁰⁵³ Te zarobljenike, koji su svi nosili civilnu odjeću, kasnije su na Vojnoj ekonomiji Branjevo pogubili pripadnici 10. diverzantskog odreda i drugi vojnici VRS-a.⁵⁰⁵⁴

1788. Pored toga, Pretresno vijeće je zaključilo da je 16. jula 1995. sedam pripadnika radnog voda 1. bataljona Zvorničke brigade poslano u Dom kulture u Pilici, gdje su pripadnici tog voda mrtva tijela ljudi odjevenih u civilnu odjeću utovarili u dva kamiona.⁵⁰⁵⁵ Pretresno vijeće je zaključilo da je 17. jula 1995. jedan pripadnik Zvorničke brigade, postupajući po naređenju svog pretpostavljenog, prevezao dva kamiona leševa iz Doma kulture u Pilici na Vojnu ekonomiju Branjevo i da je ujutro tog dana Damjan Lazarević, komandir 2. voda inženjerijske čete Zvorničke brigade, naredio pripadnicima te čete da na Vojnu ekonomiju Branjevo odvezu jedan rovokopač i iskopaju jamu.⁵⁰⁵⁶ D. Lazarević je bio prisutan na Vojnoj ekonomiji Branjevo tokom pokopavanja.⁵⁰⁵⁷ Pretresno vijeće je zaključilo da je u ubijanju na području Pilice 16. jula 1995. pogubljeno između 1.000 i 2.000 ljudi.⁵⁰⁵⁸

1789. Na osnovu gore navedenog,⁵⁰⁵⁹ Žalbena vijeće konstatuje da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao zaključiti da u vezi s krivičnim djelima počinjenim u okviru UZP-a ubistva "nisu predočeni *nikakvi dokazi* o bilo kakvim [**Pandurevićevim**] djelima ili propustima koji bi činili neki drugi vid odgovornosti po članu 7(1)".⁵⁰⁶⁰ S obzirom na tu činjeničnu grešku, Žalbena vijeće će sada utvrditi da li je uklonjena svaka razumna sumnja u krivicu optuženog u vezi s elementima *actusa reusa* i *mens rea* za pomaganje i podržavanje krivičnih djela iz okvira UZP-a ubistva.

i. Da li je Pandurević ispunio *actus reus* pomaganja i podržavanja

⁵⁰⁵² Prvostepena presuda, par. 528, 531.

⁵⁰⁵³ Prvostepena presuda, par. 534, 2043. V. takođe Prvostepena presuda, par. 532-533.

⁵⁰⁵⁴ Prvostepena presuda, par. 534-536.

⁵⁰⁵⁵ Prvostepena presuda, par. 542-543.

⁵⁰⁵⁶ Prvostepena presuda, par. 545-546.

⁵⁰⁵⁷ Prvostepena presuda, par. 547.

⁵⁰⁵⁸ Prvostepena presuda, par. 550.

⁵⁰⁵⁹ V. takođe gore, par. 1374 i dalje.

⁵⁰⁶⁰ Prvostepena presuda, par. 1980 (naglasak dodat).

1790. Zaključci Pretresnog vijeća pokazuju da je **Pandurević** pratio učešće svojih podređenih u pružanju logističke podrške za pogubljenja, kao i da je pratio da li oni izvršavaju vojne dužnosti Zvorničke brigade. To se vidi iz Izvještaja od 15. jula, u kojem **Pandurević** govori o "dodatnom opterećenju" koje predstavljaju zarobljenici, kao i o stanju neprijateljskih snaga, nastojanjima brigade da obezbijedi to područje i gubicima nanesenim brigadi.⁵⁰⁶¹ Pretresno vijeće je zaključilo da Izvještaj od 15. jula govori "o tome da je brigada opterećena zato što pomaže u pokopavanju zarobljenika koje su drugi doveli na zvorničko područje radi pogubljenja".⁵⁰⁶² Pretresno vijeće je dalje zaključilo da "[t]ekst i ton tog izvještaja [...] izražavaju [...] ve[liku] zabrinutost za bezbjednost i opterećenje resursa".⁵⁰⁶³ Na osnovu tih zaključaka, kao i na osnovu zaključaka na koje je podsjetilo gore u tekstu,⁵⁰⁶⁴ i bez obzira na **Pandurevićeve** pokušaje da umanjí značaj učešća Zvorničke brigade, Žalbeno vijeće smatra da je **Pandurević** time što je pripadnicima Zvorničke brigade pod svojom aktivnom kontrolom obezbijedio logističku podršku tim ljudima dozvolio da omoguće počinjenje ubijanja u okviru UZP-a ubistva i da je to znatno uticalo na počinjenje ubijanja.

1791. Prelazeći sada na pitanje **Pandurevićeve** odgovornosti za pomaganje i podržavanje nečinjenjem, Žalbeno vijeće podsjeća da su uslovi za to isti kao i za pomaganje i podržavanje aktivnom radnjom.⁵⁰⁶⁵ Dakle, mora se utvrditi da li je, na osnovu konkretnih činjenica u datom predmetu, dokazano da je propust da se ispuni pravna obaveza pomogao, ohrabrio ili dao moralnu podršku počinjenju krivičnog djela i znatno uticao na to počinjenje.⁵⁰⁶⁶ Osim toga, mora se pokazati da je optuženi imao "mogućnost činjenja, ili drugim rečima, da su optuženom bila na raspolaganju sredstva kojima je mogao da izvrši tu dužnost".⁵⁰⁶⁷

1792. **Pandurević** nije naveo nikakav izvor za svoj argument da se, po "analogiji s odgovornošću nadređenog", za "nadzor" zahtijeva "mogućnost da se [zarobljenike] drži na određenom mjestu i mogućnost da se drugima zabrani pristup tom mjestu"⁵⁰⁶⁸ i nije pokazao da pojam "nadzora" treba tako tumačiti. Pretresno vijeće je postupilo razumno kada je zaključilo da je **Pandurević** počev od Sastanka od 15. jula, kada ga je Obrenović obavijestio o situaciji u kojoj se nalaze zarobljenici u Zvorniku, imao dužnost da svoje podređene spriječi da čine krivična djela.⁵⁰⁶⁹ Nadalje, Pretresno

⁵⁰⁶¹ V. Prvostepena presuda, par. 1868-1870.

⁵⁰⁶² Prvostepena presuda, par. 1948.

⁵⁰⁶³ Prvostepena presuda, par. 1957.

⁵⁰⁶⁴ V. gore, par. 1785-1788.

⁵⁰⁶⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Mrkšić i Šljivančanin*, par. 146 i izvori na koje se tamo poziva.

⁵⁰⁶⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1677; Drugostepena presuda u predmetu *Mrkšić i Šljivančanin*, par. 146.

⁵⁰⁶⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1677. V. Drugostepena presuda u predmetu *Mrkšić i Šljivančanin*, par. 49. V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Mrkšić i Šljivančanin*, par. 82, 154.

⁵⁰⁶⁸ Pandurevićev odgovor, par. 154.

⁵⁰⁶⁹ V. Prvostepena presuda, par. 2042.

vijeće se uvjerilo da je **Pandurević**, kao komandant Zvorničke brigade, imao potrebna ovlaštenja i mogućnost da pripadnicima Zvorničke brigade naredi da ne učestvuju u operaciji ubistva.⁵⁰⁷⁰ Pretresno vijeće je zaključilo da nema dokaza koji ukazuju na to da je **Pandurević** 15. jula 1995. poslijepodne ili u toku 16. jula 1995. preduzeo ikakve mjere kako bi spriječio ili zaustavio učešće pripadnika Zvorničke brigade u zatočenju, pogubljenju i pokopavanju zarobljenika.⁵⁰⁷¹ Pretresno vijeće je nadalje zaključilo da je **Pandurević**, na primjer, mogao odmah izdati naređenja komandantima bataljona Zvorničke brigade kojim se svim pripadnicima Zvorničke brigade nalaže da prestanu učestvovati ili da se uzdrže od učešća u pogubljenjima,⁵⁰⁷² a Žalbeno vijeće se na osnovu **Pandurevićevog** argumenta nije uvjerilo da ga je "neposredna vojna kriza" s kojom je bio suočen spriječila u tome da to učini. Nadalje, Žalbeno vijeće odbacuje njegov argument da je imao svega 90 minuta da počne da se raspituje o tome što njegovi vojnici rade u školi u Ročeviću, jer se taj argument zasniva na svjedočenju jednog svjedoka o tome kada je okončan prevoz zarobljenika iz te škole na mjesto pogubljenja, a zanemaruje svjedočenja druga dva svjedoka da je prevoz potrajao još nekoliko sati.⁵⁰⁷³ Žalbeno vijeće ima u vidu zaključak Pretresnog vijeća da **Pandurević** nije ispunio svoju dužnost da svoje podređene spriječi da pomažu u počinjenju krivičnih djela, iako je imao načina da to učini.⁵⁰⁷⁴ Žalbeno vijeće se stoga uvjerilo da je **Pandurević** svojim propustima pružio praktičnu pomoć u počinjenju ubijanja u okviru UZP-a ubistva i da je znatno uticao na njegovo počinjenje.

1793. Na osnovu gore navedenog, Žalbeno vijeće se uvjerilo da je tužilaštvo pokazalo da je uklonjena svaka razumna sumnja u pogledu toga da li su **Pandurevićeva** djela i propusti predstavljali *actus reus* pomaganja i podržavanja krivičnih djela iz okvira UZP-a ubistva.

ii. Da li je Pandurević imao *mens rea* za pomaganje i podržavanje

1794. Prije svega, Žalbeno vijeće podsjeća da je uslov *mens rea* za pomaganje i podržavanje "znanje da te radnje pomažu izvršenju krivičnog djela".⁵⁰⁷⁵ Pomagač i podržavalac ne mora dijeliti namjeru glavnog počinioaca, ali mora biti svjestan te namjere.⁵⁰⁷⁶ On takođe mora biti svjestan osnovnih elemenata krivičnog djela koje je na kraju počinjeno.⁵⁰⁷⁷ *Mens rea* pomagača i

⁵⁰⁷⁰ Prvostepena presuda, par. 2050.

⁵⁰⁷¹ Prvostepena presuda, par. 2044.

⁵⁰⁷² Prvostepena presuda, par. 2048.

⁵⁰⁷³ Prvostepena presuda, par. 517 i fusnota 1896.

⁵⁰⁷⁴ Prvostepena presuda, par. 2050-2051, 2066.

⁵⁰⁷⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1649. V. Drugostepena presuda u predmetu *Ndahimana*, par. 157; Drugostepena presuda u predmetu *Haradinaj i drugi*, par. 58 i izvori na koje se tamo poziva. Žalbeno vijeće napominje da se izraz "te radnje" odnosi na *actus reus* pomaganja i podržavanja. V. Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1649.

⁵⁰⁷⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Haradinaj i drugi*, par. 58; Drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*, par. 487; Drugostepena presuda u predmetu *Simić*, par. 86. V. Drugostepena presuda u predmetu *Ndahimana*, par. 157.

⁵⁰⁷⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1772.

podržavaoca može da se dokaže čak i kada on nije siguran koje će od više krivičnih djela na kraju biti počinjeno. S tim u vezi, ako je optuženi "svestan da će neko od više krivičnih dela verovatno biti počinjeno i ako neko od tih krivičnih dela bude počinjeno, onda je on nameravao da olakša činjenje tog krivičnog dela i kriv je kao pomagač i podržavalac".⁵⁰⁷⁸

1795. Pretresno vijeće se nije uvjerilo da je **Pandurević** nakon Sastanka od 15. jula znao da pripadnici Zvorničke brigade čine ili pomažu i podržavaju zločine.⁵⁰⁷⁹ U tom kontekstu, Žalbeno vijeće podsjeća na svoj raniji zaključak da je "[**Pandurevićev**] uticaj na zločine u kojima su [njegovi podređeni] učestvovali bio ograničen s obzirom na to da je operaciju ubistva naredio, njome rukovodio, i provodio je Glavni štab VRS-a i da je ona već bila gotovo završena u vrijeme kada je on saznao da se dešava".⁵⁰⁸⁰ Žalbeno vijeće takođe podsjeća da je "**Pandurevićeva** mogućnost reagovanja bila [...] djelimično ograničena zbog vojne krize koja je iziskivala njegovu momentalnu pažnju".⁵⁰⁸¹

1796. Međutim, Pretresno vijeće je zaključilo da je **Pandurević** od podneva 15. jula 1995. znao da je veliki broj zarobljenika doveden iz Bratunca u Zvornik, gdje se vrše njihova pogubljenja,⁵⁰⁸² i da je od tog trenutka bio upoznat s planom ubistva vojno sposobnih muškaraca, bosanskih Muslimana, iz Srebrenice.⁵⁰⁸³ Žalbeno vijeće je ranije zaključilo da je **Pandurević** u podne 15. jula 1995. znao da pripadnici Zvorničke brigade pomažu u čuvanju i pokopavanju zarobljenika.⁵⁰⁸⁴ Razlika koju je Pretresno vijeće napravilo između **Pandurevićevog** znanja o tome da su njegovi vojnici u "izvjesnoj mjeri uključeni" u operaciju ubistva i njegovog znanja o tome da oni pružaju pomoć u toj operaciji putem pomaganja i podržavanja krivičnih djela,⁵⁰⁸⁵ po mišljenju Žalbenog vijeća, nije relevantna za potrebe utvrđivanja njegove krivične odgovornosti kao pomagača i podržavaoca. Žalbeno vijeće podsjeća da djelo pomagača i podržavaoca samo za sebe ne mora da bude kriminalno.⁵⁰⁸⁶ Ono što je u ovom slučaju važno jeste to da je **Pandurević** pripadnicima Zvorničke brigade pod svojom aktivnom kontrolom dozvolio da omoguće počinjenje ubijanja u okviru UZP-a ubistva i da svoje vojnike nije spriječio da pomažu u počinjenju tih krivičnih djela (*actus reus*), kao

⁵⁰⁷⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1772. V. Drugostepena presuda u predmetu *Haradinaj i drugi*, par. 58; Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 50.

⁵⁰⁷⁹ Prvostepena presuda, par. 1972. U tom kontekstu, Žalbeno vijeće podsjeća da je Pretresno vijeće zaključilo da su nakon Sastanka od 15. jula "pripadnici Zvorničke brigade pomagali i podržavali ubistvo, kao i da je najmanje jedan pripadnik te brigade počinio ubistvo". Prvostepena presuda, par. 2042-2043.

⁵⁰⁸⁰ V. gore, par. 1389.

⁵⁰⁸¹ V. gore, par. 1389.

⁵⁰⁸² Prvostepena presuda, par. 1861, 1959-1960. V. takođe Prvostepena presuda, par. 1953. V. gore, par. 1767.

⁵⁰⁸³ Prvostepena presuda, par. 1960. V. takođe Prvostepena presuda, par. 1861, 1953, 1959. V. gore, par. 1767.

⁵⁰⁸⁴ V. gore, par. 1378.

⁵⁰⁸⁵ Upor. gore, par. 1378. Žalbeno vijeće napominje da su dokazi da su **Pandurevićevi** vojnici *činili* zločine koji su relevantni za ovu diskusiju vrlo ograničeni i da je Pretresno vijeće zaključilo da ne postoje dokazi da je **Pandurević** znao da iko od njegovih vojnika *čini* zločine. V. gore, par. 1785-1788.

⁵⁰⁸⁶ V. Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1663; Drugostepena presuda u predmetu *Blagojević i Jokić*, par. 201-202.

i to da li je znao da ta djela i propusti pomažu u počinjenju krivičnih djela (*mens rea*). S tim u vezi, Žalbeno vijeće podsjeća da je **Pandurević** nakon Sastanka od 15. jula znao za plan ubistva⁵⁰⁸⁷ i da je nakon toga aktivno pratio učešće svojih podređenih u pružanju logističke podrške za pogubljenja.⁵⁰⁸⁸

1797. U vezi s **Pandurevićevim** argumentom da mu je, kad se požalio na "dodatno opterećenje" koje predstavljaju zarobljenici, namjera bila da obmane svoje naredene kako bi preuveličao opasnost koja prijeti od kolone, Žalbeno vijeće napominje da, prema zaključku Pretresnog vijeća, činjenica da je on govorio o "dodatnom opterećenju" pokazuje da je bio upoznat s tim da je Zvornička brigada uključena u obezbjeđenje zarobljenika na području Zvornika.⁵⁰⁸⁹ **Pandurevićev** argument ne bi uticao na ocjenu o tome da li je on djelovao sa znanjem da će njegova djela i propusti u vezi sa sudbinom zarobljenika pomoći u počinjenju krivičnih djela.⁵⁰⁹⁰ Taj argument se stoga odbacuje.

1798. Pretresno vijeće je zaključilo da je 16. jula 1995., nakon što je **Pandurević** saznao za operaciju ubistva, na Vojnoj ekonomiji Branjevo i u Domu kulture u Pilici pogubljeno između 1.000 i 2.000 ljudi.⁵⁰⁹¹ Zaključci Pretresnog vijeća takođe pokazuju da su pripadnici Zvorničke brigade 16. i 17. jula 1995. imali centralnu i znatnu ulogu u pokopavanju žrtava ubistva u Domu kulture u Pilici i na Vojnoj ekonomiji Branjevo.⁵⁰⁹² Žalbeno vijeće se stoga nije uvjerilo da stoji **Pandurevićev** argument da on za operaciju ubijanja nije znao prije nego što je ona u biti bila završena.

1799. U vezi s **Pandurevićevim** znanjem o broju ubijenih, Pretresno vijeće je zaključilo sljedeće:

Pandurević je znao više o razmjerama operacije ubijanja najkasnije u kasnim poslijepodnevni satima 18. jula, kao što pokazuje njegovo pominjanje 3.000 bosanskih Muslimana koji su dovedeni na zvorničko područje i aluzija na njihovo pogubljenje na tom području u Vanrednom borbenom izvještaju od 18. jula. Na kraju, [...] Pretresno vijeće je uvjerenjeno da je on 18. jula bio upoznat s razmjerama operacije ubijanja.⁵⁰⁹³

Prema tome, moguće je da su 15. jula 1995. **Pandurevićeva** saznanja o tačnim razmjerama operacije ubistva još uvijek bila ograničena u pogledu tačnog broja žrtva, kao i u pogledu modaliteta i lokacija ubistava u kojima su njegovi podređeni učestvovali.⁵⁰⁹⁴ Međutim, Pretresno

⁵⁰⁸⁷ V. gore, par. 1767.

⁵⁰⁸⁸ V. gore, par. 1790.

⁵⁰⁸⁹ Prvostepena presuda, par. 1948, 2039.

⁵⁰⁹⁰ V. Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1649.

⁵⁰⁹¹ Prvostepena presuda, par. 550.

⁵⁰⁹² Prvostepena presuda, par. 542-547.

⁵⁰⁹³ Prvostepena presuda, par. 1965. V. takođe Prvostepena presuda, par. 2076.

⁵⁰⁹⁴ Prvostepena presuda, par. 1972, 2100.

vijeće je takođe zaključilo da je **Pandurević** od podneva 15. jula 1995. znao za "plan ubijanja vojno sposobnih muškaraca, bosanskih Muslimana, iz Srebrenice" i da je znao da je "veliki broj zarobljenika [doveden] iz Bratunca u Zvornik, gdje se vrše njihova pogubljenja".⁵⁰⁹⁵ Nadalje, otprilike u podne 15. jula 1995. Obrenović ga je obavijestio "da [...] ima ogromnih problema sa čuvanjem, pogubljenjem i pokopavanjem zarobljenika".⁵⁰⁹⁶ Najzad, kad je u Izvještaju od 15. jula rekao "[d]odatno opterećenje nam predstavlja[ju] [...] obaveze obezbeđenja i asanacije terena",⁵⁰⁹⁷ **Pandurević** je, kako je zaključilo Pretresno vijeće, govorio "o tome da je brigada opterećena zato što pomaže u pokopavanju zarobljenika koje su drugi doveli na zvorničko područje radi pogubljenja".⁵⁰⁹⁸ Pretresno vijeće je zaključilo da "[t]ekst i ton tog izvještaja [...] izražavaju [...] ve[liku] zabrinutost za bezbjednost i opterećenje resursa".⁵⁰⁹⁹ Žalbeno vijeće se stoga, na osnovu tih zaključaka, uvjerilo da je **Pandurević** od podneva 15. jula 1995. znao za namjeru svojih vojnika da učestvuju u tom ubijanju, kao i da je to ubijanje zarobljenika ispunjavalo uslov velikih razmjera koji se traži za krivično djelo istrebljivanja.

1800. Žalbeno vijeće takođe podsjeća da se za odgovornost na osnovu pomaganja i podržavanja ne traži znanje o svakoj pojedinosti krivičnih djela, i da je stoga dovoljno da je **Pandurević** bio svjestan "osnovnih elemenata" krivičnih djela koja su počinili glavni počinioci, kao i da će stepen znanja vezanog za pojedinosti krivičnog djela koji se traži za *mens rea* pomaganja i podržavanja zavisiti od okolnosti predmeta, uključujući razmjere krivičnih djela i vrstu pružene pomoći.⁵¹⁰⁰ Žalbeno vijeće se stoga nije uvjerilo da stoji **Pandurevićev** argument da je on dobio samo nepouzidane informacije o broju zarobljenika, razmjerama ubijanja i mjestima na kojima se ono vrši, kao i o brojnom stanju, identitetu i ovlaštenjima snaga koje su u to uključene.

1801. Iako je Pretresno vijeće zaključilo da **Pandurević** nije imao "posebn[u] namjer[u] da izvrši diskriminaciju na političkoj, rasnoj ili vjerskoj osnovi" i da stoga "nije počinio progon",⁵¹⁰¹ ono je takođe zaključilo da je on imao "dovoljno informacija iz kojih je mogao izvesti zaključak o [...] diskriminatornoj namjeri [Glavnog štaba VRS-a i organa bezbjednosti] u odnosu na bosanske Muslimane".⁵¹⁰² U vezi s ubistvom kao djelom u osnovi, Pretresno vijeće je konstatovalo da se, "s obzirom na ograničenost **Pandurevićevog** znanja o mogućim krivičnim djelima i uključenosti

⁵⁰⁹⁵ Prvostepena presuda, par. 1960 (naglasak dodat). V. takođe Prvostepena presuda, par. 1861, 1934-1935, 1959.

⁵⁰⁹⁶ Prvostepena presuda, par. 1861, 1935 (naglasak dodat). V. takođe Prvostepena presuda, par. 1959-1960.

⁵⁰⁹⁷ Prvostepena presuda, par. 1870. V. takođe Prvostepena presuda, par. 1868.

⁵⁰⁹⁸ Prvostepena presuda, par. 1948.

⁵⁰⁹⁹ Prvostepena presuda, par. 1957.

⁵¹⁰⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1772-1773; Drugostepena presuda u predmetu *Haradinaj i drugi*, par. 58. V. Drugostepena presuda u predmetu *Ndahimana*, par. 157. S tim u vezi, Žalbeno vijeće napominje da je Pretresno vijeće zaključilo da je u **Pandurevićevom** slučaju ispunjen uslov znanja za krivična djela iz člana 5 Statuta, kao i za ratne zločine. Prvostepena presuda, par. 2067-2070, 2072-2073.

⁵¹⁰¹ Prvostepena presuda, par. 2096. V. takođe Prvostepena presuda, par. 2100.

⁵¹⁰² Prvostepena presuda, par. 2088. V. takođe Prvostepena presuda, par. 1004.

njegovih potčinjenih [...] nije uvjerilo da je bilo razloga da on zna da će ta krivična djela biti počinjena s diskriminatornom namjerom".⁵¹⁰³ Žalbeno vijeće smatra da ta konstatacija počiva na pogrešnoj pretpostavci. Naime, Žalbeno vijeće podsjeća na svoj zaključak da je **Pandurević** u podne 15. jula 1995. znao da pripadnici Zvorničke brigade pomažu u čuvanju i pokopavanju zarobljenika.⁵¹⁰⁴ Uzimajući u obzir da je **Pandurević** nakon Sastanka od 15. jula znao za plan ubistva⁵¹⁰⁵ i da je nakon toga pratio učešće svojih podređenih u pružanju logističke podrške za pogubljenja,⁵¹⁰⁶ Žalbeno vijeće se uvjerilo da je on najkasnije 15. jula 1995. poslijepodne postao svjestan diskriminatornog karaktera ubijanja.⁵¹⁰⁷ Žalbeno vijeće stoga zaključuje da je **Pandurević** od podneva 15. jula 1995. bio svjestan da će ubijanje zarobljenika biti počinjeno s diskriminatornom namjerom.

1802. U skladu s tim, Žalbeno vijeće se uvjerilo da je nakon Sastanka od 15. jula **Pandurević** bio svjestan osnovnih elemenata krivičnih djela istrebljivanja, ubistva i progona, koja su glavni počiniooci na kraju počinili, i da je znao da njegova djela i propusti pomažu u počinjenju tih krivičnih djela.

1803. Iz gore navedenih razloga, Žalbeno vijeće se, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, uvjerilo da je jedini razuman zaključak koji se može izvesti iz zaključaka Pretresnog vijeća i iz dokaza u spisu taj da je **Pandurević** od podneva 15. jula 1995. imao *mens rea* za pomaganje i podržavanje krivičnih djela istrebljivanja, ubistva i progona.⁵¹⁰⁸ Shodno tome, Žalbeno vijeće se, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, uvjerilo da je tužilaštvo pokazalo da je uklonjena svaka razumna sumnja u pogledu **Pandurevićeve** odgovornosti za pomaganje i podržavanje krivičnih djela iz okvira UZP-a ubistva.

(iii) Zaključak

1804. Iz razloga navedenih gore u tekstu, Žalbeno vijeće, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, zaključuje da je **Pandurević** svojim djelima i propustima nakon Sastanka od 15. jula pružio praktičnu pomoć koja je imala znatan uticaj na krivična djela iz okvira UZP-a ubistva i da je stoga pomagao i podržavao istrebljivanje, ubistvo i progon zarobljenih bosanskih Muslimana u školi u Ročeviću, školi u Kuli, Kozluku, Domu kulture u Pilici i na Vojnoj ekonomiji Branjevo. U skladu s tim, Žalbeno vijeće djelimično odobrava žalbenu podosnovu tužilaštva 1(b) i poništava oslobađajuću presudu koja je **Pandureviću** izrečena za istrebljivanje kao zločin protiv čovječnosti

⁵¹⁰³ Prvostepena presuda, par. 2100.

⁵¹⁰⁴ V. gore, par. 1378.

⁵¹⁰⁵ V. gore, par. 1767.

⁵¹⁰⁶ V. gore, par. 1790.

⁵¹⁰⁷ Upor. Prvostepena presuda, par. 2098.

(tačka 3 Optužnice),⁵¹⁰⁹ kao i oslobađajuće presude koje su mu izrečene za pomaganje i podržavanje ubistva kao kršenja zakona ili običaja ratovanja (tačka 5 Optužnice)⁵¹¹⁰ i progona, kao zločina protiv čovječnosti, putem ubistva (tačka 6 Optužnice).⁵¹¹¹ Ta krivična djela odnose se na ubijanje više od 1.000 zarobljenih bosanskih Muslimana u Kozluku 15. jula 1995. (ubijanje u Kozluku)⁵¹¹² i na ubijanje između 1.000 i 2.000 ljudi na Vojnoj ekonomiji Branjevo i u Domu kulture u Pilici 16. jula 1995. (ubijanje na području Pilice).⁵¹¹³ Žalbeno vijeće nadalje, uz suprotno mišljenje sudije Pocara, **Pandureviću** izriče nove osuđujuće presude za ta krivična djela. Međutim, Žalbeno vijeće napominje da ubistvo kao zločin protiv čovječnosti ne sadrži neki element koji je materijalno različit od elemenata istrebljivanja kao zločina protiv čovječnosti.⁵¹¹⁴ Žalbeno vijeće stoga neće izreći osuđujuću presudu za pomaganje i podržavanje ubistva kao zločina protiv čovječnosti (tačka 4 Optužnice).

1805. Žalbene podosnovne tužilaštva 2(a), 2(b) i 2(c) su bespredmetne, pošto je Žalbeno vijeće djelimično odobrilo žalbenu podosnovu tužilaštva 1(b).⁵¹¹⁵

1806. U skladu s tim, ne zadirući u relevantne zaključke Pretresnog vijeća, Žalbeno vijeće poništava osuđujuće presude koje su **Pandureviću** na osnovu člana 7(3) Statuta izrečene za ubistvo u vezi sa zločinima koje su njegovi podređeni izvršili tokom operacije ubistva u Kozluku i na Vojnoj ekonomiji Branjevo 15. jula 1995., od podneva, i u toku 16. jula 1995. godine.⁵¹¹⁶ Konkretno, osuđujuća presuda koja mu je izrečena po tački 4 Optužnice poništava se zbog toga što ubistvo kao zločin protiv čovječnosti ne sadrži neki element koji je materijalno različit od elemenata istrebljivanja kao zločina protiv čovječnosti,⁵¹¹⁷ dok se osuđujuća presuda izrečena po tački 5 Optužnice poništava zato što nije primjereno zadržati osudu na osnovu člana 7(3) Statuta ako je po istoj tački i na osnovu istog skupa činjenica izrečena osuda na osnovu člana 7(1) Statuta.⁵¹¹⁸

⁵¹⁰⁸ Upor. Drugostepena presuda u predmetu *Blagojević i Jokić*, par. 180.

⁵¹⁰⁹ V. Prvostepena presuda, par. 2079, Dispozitiv, dio koji se odnosi na Pandurevića.

⁵¹¹⁰ V. Prvostepena presuda, par. 793-798. Pretresno vijeće je **Pandurevića** osudilo samo za pomaganje i podržavanje ubistva zarobljenika iz Milića. Prvostepena presuda, par. 1991.

⁵¹¹¹ Upor. Prvostepena presuda, par. 991, 1004, 2093-2100.

⁵¹¹² Prvostepena presuda, par. 524.

⁵¹¹³ Prvostepena presuda, par. 550.

⁵¹¹⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Ntakirutimana i Ntakirutimana*, par. 542. V. Prvostepena presuda, par. 799-806. V. takođe Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 15, 87-88.

⁵¹¹⁵ Tužilaštvo tvrdi da su žalbene podosnovne 2(a)-2(d) iznesene kao alternativa žalbenim podosnovama 1(a) i 1(b). V. Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 104-105, 107. Žalbeno vijeće nije odobrilo žalbenu podosnovu 1(b) u vezi s pomaganjem i podržavanjem progona, kao zločina protiv čovječnosti, putem okrutnog i nečovječnog postupanja. Žalbena podosnova 2(d) stoga nije bespredmetna.

⁵¹¹⁶ V. Prvostepena presuda, par. 2043, 2051, 2066, 2110.

⁵¹¹⁷ V. gore, par. 1804 i fusnota 5114.

⁵¹¹⁸ V. Drugostepena presuda u predmetu *Nahimana i drugi*, par. 487; Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 91.

(b) Navodi o greškama zbog propusta da se zaključi da je Pandurević pomagao i podržavao krivično djelo progona putem ubistva zarobljenika iz Milića (podosnova 1(c))

(i) Argumenti strana u postupku

1807. Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku kada je **Pandurevića** oslobodilo optužbi za pomaganje i podržavanje krivičnog djela progona putem ubistva zarobljenika iz Milića.⁵¹¹⁹ Alternativno, ono tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo činjeničnu grešku jer nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao zaključiti da **Pandurević** nije pomagao i podržavao to krivično djelo.⁵¹²⁰ Tužilaštvo traži da Žalbeno vijeće ispravi te greške, osudi **Pandurevića** za to krivično djelo i poveća njegovu kaznu.⁵¹²¹

1808. U vezi s navodnom pravnom greškom, tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo tako što je tražilo da za *actus reus* mora biti ispunjen dodatni zahtjev.⁵¹²² Konkretno, tužilaštvo tvrdi da je sudija Prost pogrešno izjavila da **Pandurevićev** "propust ne predstavlja znatan doprinos krivičnom djelu progona"⁵¹²³ zato što on nije doprinio "diskriminatornom karakteru krivičnog djela".⁵¹²⁴ Tužilaštvo tvrdi da u praksi Međunarodnog suda ne postoji uslov da doprinos pomagača i podržavaoca mora biti usmjeren ka nekom konkretnom aspektu krivičnog djela.⁵¹²⁵ Ono nadalje tvrdi da znatan doprinos ne mora predstavljati *de facto* diskriminaciju niti doprinijeti diskriminatornom karakteru krivičnog djela u osnovi.⁵¹²⁶

1809. Tužilaštvo tvrdi da **Pandurevićevo** ponašanje ispunjava zahtjeve za *actus reus* pomaganja i podržavanja progona jer je on znatno doprinio ubistvu zarobljenika iz Milića.⁵¹²⁷ Kako tvrdi tužilaštvo, on je omogućio i perpetuirao progon tih ljudi tako što nije preduzeo mjere da ih zaštititi nakon što su odabrani, a imao je pravnu obavezu da to učini.⁵¹²⁸ Tužilaštvo nadalje tvrdi da se većina članova Pretresnog vijeća uvjerila da je **Pandurević** imao traženu *mens rea* i da je Vijeće

⁵¹¹⁹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 91, 100. Tužilaštvo svoju žalbenu podosnovu 1(c) iznosi kao alternativu žalbenoj podosnovi 1(a). Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 90.

⁵¹²⁰ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 91. Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo grešku zato što je **Pandurevićev** doprinos znatno uticao na ubistvo zarobljenika iz Milića i što je on njihovom ubistvu doprinio sa znanjem o diskriminatornoj namjeri počilaca. Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 101.

⁵¹²¹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 102-103.

⁵¹²² Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 91.

⁵¹²³ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 92, gdje se poziva na Prvostepenu presudu, par. 2097.

⁵¹²⁴ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 92, gdje se poziva na Izdvojeno mišljenje sudije Prost, par. 3. Tužilaštvo tvrdi da je sudija Prost potvrdila da bi sudija Agius **Pandurevića** osudio za pomaganje i podržavanje progona. Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 98, fusnota 250, gdje se upućuje na Izdvojeno mišljenje sudije Prost, par. 1.

⁵¹²⁵ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 93-95, gdje se upućuje, između ostalog, na Drugostepenu presudu u predmetu *Blagojević i Jokić*, par. 143, 180-200, Drugostepenu presudu u predmetu *Krnojelac*, par. 36-44, Drugostepenu presudu u predmetu *Simić*, par. 155.

⁵¹²⁶ Replika tužilaštva, par. 62. V. Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 96; Replika tužilaštva, par. 63-64.

⁵¹²⁷ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 97.

⁵¹²⁸ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 97.

donijelo za to potrebne zaključke.⁵¹²⁹ Tužilaštvo ističe da je Pretresno vijeće zaključilo da je **Pandurević** najkasnije 23. jula 1995. znao da postoji vjerovatnoća da će ubistvo zarobljenika iz Milića biti počinjeno s diskriminatornom namjerom.⁵¹³⁰

1810. **Pandurević** odgovara da se za krivično djelo progona ne traži samo diskriminatorna *mens rea*, već se traži i da djelo samo za sebe predstavlja "*de facto* diskriminaciju".⁵¹³¹ On tvrdi da, budući da je sudija Prost zaključila da njegov propust nije predstavljao *de facto* diskriminaciju, nije ispunjen *actus reus* progona putem pomaganja i podržavanja.⁵¹³²

(ii) Analiza

1811. Pretresno vijeće je zaključilo da se "nije uvjerilo da je **Pandurević** pomagao i podržavao progon tako što je nečinjenjem pomogao i podržao ubistvo [zarobljenika iz Milića]".⁵¹³³ Prilikom donošenja tog zaključka, Pretresno vijeće je samo navelo mišljenja pojedinih sudija.⁵¹³⁴

1812. Prvi argument tužilaštva je u suštini da se za krivičnu odgovornost na osnovu pomaganja i podržavanja ne traži da se doprinos krivičnom djelu progona tiče diskriminatornog karaktera tog krivičnog djela,⁵¹³⁵ s čime se Žalbeno vijeće slaže.⁵¹³⁶ S tim u vezi, Žalbeno vijeće podsjeća da se *actus reus* pomaganja i podržavanja sastoji od "praktične pomoći, ohrabrirvanja ili moralne podrške koji bitno utječu na izvršenje zločina",⁵¹³⁷ a da je *mens rea* za pomaganje i podržavanje "znanje da te radnje pomažu izvršenju krivičnog djela".⁵¹³⁸ U tom kontekstu, Žalbeno vijeće podsjeća da su uslovi za *mens rea* i *actus reus* pomaganja i podržavanja nečinjenjem isti kao i za pomaganje i podržavanje aktivnom radnjom.⁵¹³⁹ Žalbeno vijeće nadalje podsjeća da pomagač i podržavalac ne

⁵¹²⁹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 98-99.

⁵¹³⁰ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 99.

⁵¹³¹ Pandurevićev odgovor, par. 156. V. takođe žalbeni pretres, AT. 359-360 (4. decembar 2013.).

⁵¹³² Pandurevićev odgovor, par. 156. **Pandurević** odgovara da su se predmeti *Blagojević i Jokić, Krnojelac i Simić* ticali aktivnih radnji pomaganja koje su vršene tokom dužeg vremena. **Pandurević** tvrdi da je on, za razliku od toga, "napravio samo jedan propust", da nije odabrao zatočene zarobljenike i da s **Popovićem** više nikada nije bio ni u kakvoj vezi koja bi dovela do *de facto* diskriminacije. On nadalje tvrdi da njegova djela ne pokazuju da je ohrabrivao diskriminaciju i da njegovi propusti nisu znatno doprinijeli ubistvu koje je bilo diskriminatornog karaktera. Pandurevićev odgovor, par. 158-162.

⁵¹³³ Prvostepena presuda, par. 2097.

⁵¹³⁴ Prvostepena presuda, par. 2097, gdje se upućuje na Suprotna i izdvojena mišljenja sudije Kwona, par. 60-66, Izdvojeno mišljenje sudije Prost, par. 1-4.

⁵¹³⁵ V. gore, par. 1808.

⁵¹³⁶ V. Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1677, 1772 i izvori na koje se tamo poziva.

⁵¹³⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1626, 1649; Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 46. V. Drugostepena presuda u predmetu *Mrkšić i Šljivančanin*, par. 81; Drugostepena presuda u predmetu *Nahimana i drugi*, par. 482; Drugostepena presuda u predmetu *Blagojević i Jokić*, par. 127.

⁵¹³⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1649. V. Drugostepena presuda u predmetu *Ndahimana*, par. 157; Drugostepena presuda u predmetu *Haradinaj i drugi*, par. 58 i izvori na koje se tamo poziva.

⁵¹³⁹ Drugostepena presuda u predmetu *Mrkšić i Šljivančanin*, par. 146. V. Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1677, fusnota 5510; Drugostepena presuda u predmetu *Mrkšić i Šljivančanin*, par. 49.

mora dijeliti namjeru glavnog počinioca, ali mora biti svjestan te namjere.⁵¹⁴⁰ U skladu s tim, odbacuje se **Pandurevićev** argument da i pružena pomoć mora predstavljati *de facto* diskriminaciju. Žalbeno vijeće će sada preispitati zaključke Pretresnog vijeća u svjetlu mjerodavnog prava vezanog za pomaganje i podržavanje na koje je ovdje podsjetilo.⁵¹⁴¹

1813. Žalbeno vijeće najprije podsjeća da je Pretresno vijeće zaključilo da je **Pandurevićev** propust da ispuni svoju pravnu obavezu da zaštiti zarobljenike iz Milića znatno doprinio ubistvu tih ljudi. Pretresno vijeće se stoga uvjerilo da su ispunjeni nužni uslovi za *actus reus* pomaganja i podržavanja nečinjenjem.⁵¹⁴² S obzirom na te okolnosti, **Pandurević** nije pokazao da doprinos koji je nečinjenjem dao ubistvu zarobljenika nije bio znatan: (1) zato što je napravio samo jedan propust; (2) zato što nije odabrao zarobljenike iz Milića; i (3) zato što u kasnijoj operaciji nije bio ni u kakvoj vezi s **Popovićem** koja je dovela do *de facto* diskriminacije. **Pandurević** stoga nije pokazao nikakvu grešku u zaključcima Pretresnog vijeća vezanim za njegov *actus reus*.⁵¹⁴³

1814. Kad je riječ o **Pandurevićevoj mens rea**, Pretresno vijeće je zaključilo da je on 23. jula 1995. obaviješten da će **Popović** doći kasnije toga dana kako bi "riješio pitanje ranjenih zarobljenika".⁵¹⁴⁴ Pretresno vijeće je zatim zaključilo da je **Pandurević**, nakon što je to saznao, "znao da postoji vjerovatnoća da će ranjeni zarobljenici biti ubijeni kada **Popović** preuzme nadzor nad njima"⁵¹⁴⁵ i da će, ako ne bude djelovao, njegovo nečinjenje pomoći u ubistvu zarobljenika iz Milića.⁵¹⁴⁶ U skladu s tim, Pretresno vijeće je zaključilo da su ispunjeni traženi elementi za *mens rea* za pomaganje i podržavanje ubistva zarobljenika iz Milića.⁵¹⁴⁷ **Pandurević** nije osporio taj zaključak u vezi s ovom diskusijom.⁵¹⁴⁸

1815. Žalbeno vijeće nadalje podsjeća da je Pretresno vijeće takođe zaključilo da je ubistvo zarobljenika iz Milića spadalo u okvir UZP-a ubistva, u kojem je **Popović** učestvovao s diskriminatornom namjerom, te da je on stoga počinio progon putem ubistva.⁵¹⁴⁹ S tim u vezi, Žalbeno vijeće takođe podsjeća da je **Pandurević** znao za **Popovićevo** učešće u ubijanju zarobljenika.⁵¹⁵⁰ Žalbeno vijeće stoga konstatuje da je jedini razuman zaključak taj da je

⁵¹⁴⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Haradinaj i drugi*, par. 58; Drugostepena presuda u predmetu *Brdanin*, par. 487; Drugostepena presuda u predmetu *Simić*, par. 86. V. Drugostepena presuda u predmetu *Ndahimana*, par. 157.

⁵¹⁴¹ Upor. Prvostepena presuda, par. 2097, gdje se upućuje na Suprotna i izdvojena mišljenja sudije Kwona, par. 60-66; Izdvojeno mišljenje sudije Prost, par. 1-4 (koje se, po mišljenju Žalbenog vijeća, zasniva na netačnoj pravnoj tvrdnji).

⁵¹⁴² Prvostepena presuda, par. 1988.

⁵¹⁴³ V. gore, par. 1742-1745.

⁵¹⁴⁴ Prvostepena presuda, par. 1907.

⁵¹⁴⁵ Prvostepena presuda, par. 1989.

⁵¹⁴⁶ Prvostepena presuda, par. 1990.

⁵¹⁴⁷ Prvostepena presuda, par. 1990.

⁵¹⁴⁸ V. gore, par. 1747-1759.

⁵¹⁴⁹ Prvostepena presuda, par. 1167, 1194. V. gore, par. 1155 i dalje.

⁵¹⁵⁰ Prvostepena presuda, par. 1989.

Pandurević znao za **Popovićevu** diskriminatornu namjeru. U skladu s tim, Žalbena vijeće nadalje zaključuje da je zaključcima Pretresnog vijeće utvrđeno da je **Pandurević** imao traženu *mens rea* za pomaganje i podržavanje progona.

1816. Sve u svemu, Žalbena vijeće zaključuje da je Pretresno vijeće napravilo grešku kada **Pandurevića** nije osudilo za pomaganje i podržavanje krivičnog djela progona, kao zločina protiv čovječnosti, putem ubistva vezanog za zarobljenike iz Milića.

(c) Zaključak

1817. S obzirom na gore navedeno, Žalbena vijeće, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, odobrava žalbenu podosnovu tužilaštva 1(c), poništava oslobađajuću presudu koja je **Pandureviću** u vezi s ubistvom zarobljenika iz Milića izrečena za pomaganje i podržavanje progona, kao zločina protiv čovječnosti, putem ubistva (tačka 6) i, uz suprotno mišljenje sudije Pocara, u vezi s tim izriče novu osuđujuću presudu.

4. Nikolićeva žalba (osnova 6)

(a) Mens rea za pomaganje i podržavanje genocida

(i) Argumenti strana u postupku

1818. **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo činjeničnu grešku koja je dovela do neostvarenja pravde kad je zaključilo da je on ubrzo nakon što se uključio u operaciju ubijanja znao da se ona izvodi s genocidnom namjerom.⁵¹⁵¹ S obzirom na to, on tvrdi da nijedno razumno pretresno vijeće ne bi moglo zaključiti da je on imao *mens rea* koja se traži za pomaganje i podržavanje genocida.⁵¹⁵²

1819. Kao prvo, **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je zaključilo da je on na Sastanku od 14. jula s **Bearom** i **Popovićem** stekao znanje da se operacija izvodi s genocidnom namjerom, pošto je upoznat s detaljima plana pogubljenja.⁵¹⁵³ **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće zanemarilo dokaze koji pokazuju da se karakter saznanja koja je on imao 13. jula 1995. nije promijenio niti bitno proširio nakon Sastanka od 14. jula.⁵¹⁵⁴ **Nikolić** ističe da je on i dalje imao utisak da su na metu uzeti muškarci nepoznatog geografskog porijekla, pripadnici ABiH, koji su zatočeni iz razloga vezanih za sukob.⁵¹⁵⁵ On tvrdi da činjenica da ratni zarobljenici mogu biti žrtve

⁵¹⁵¹ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 100, 119.

⁵¹⁵² Nikolićev žalbeni podnesak, par. 100, 117, 119; Nikolićeva replika, par. 37-38.

⁵¹⁵³ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 101.

⁵¹⁵⁴ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 101-107; Nikolićeva replika, par. 39-42.

⁵¹⁵⁵ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 102-107; Nikolićeva replika, par. 41.

genocida nije relevantna, pošto njegovo ubjeđenje da su na metu uzeti samo ratni zarobljenici isključuje svijest o namjeri da se uništi zaštićena grupa kao takva⁵¹⁵⁶ i uz to kaže da nije mogao pretpostaviti da postoji takva namjera, budući da nije bio upoznat s događajima u Srebrenici.⁵¹⁵⁷ **Nikolić** skreće pažnju na izjave svjedoka M. Birčakovića i svjedoka Ristića u vezi s tim da je on imao utisak da će zarobljenici biti razmijenjeni.⁵¹⁵⁸

1820. Kao drugo, **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je zaključilo da je on iz prve ruke stekao uvid u sistematski i organizovan karakter operacije ubijanja i da je odigrao aktivnu ulogu u njoj, zato što nije uzelo u obzir dokaze koji pokazuju da je njegovo ukupno učešće u zločinima bilo ograničeno.⁵¹⁵⁹ **Nikolić** nadalje tvrdi da on očigledno nije bio svjestan dodatnih elemenata koji se traže za *mens rea* za genocid.⁵¹⁶⁰

1821. Kao treće, **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je zaključilo da je on znao za **Bearinu** i **Popovićevu** genocidnu namjeru i da je vidio dokaze o čvrstoj riješenosti da se ubije svaki zarobljeni bosanski Musliman. On tvrdi da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir važne dokaze o tome da je njegova interakcija s **Bearom** i **Popovićem** u relevantnom periodu bila ograničena i da je u više navrata vidio da je žrtvama pošteđen život.⁵¹⁶¹

1822. Kao četvrto, **Nikolić** tvrdi da, s obzirom na sličnost između njegovog znanja o genocidnoj namjeri drugih i znanja **Pandurevića**, Borovčanina i Jokića, koji nisu proglašeni krivim za genocid, nijedno razumno pretresno vijeće ne bi moglo zaključiti da je on imao *mens rea* koja se traži za pomaganje i podržavanje genocida.⁵¹⁶²

1823. **Nikolić** zaključuje da je osuđujuća presuda koja mu je izrečena za pomaganje i podržavanje genocida u suprotnosti s ukupnim dokazima u spisu i da se, kako se čini, zasniva više na njegovoj

⁵¹⁵⁶ Nikolićeva replika, par. 41, 43-44.

⁵¹⁵⁷ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 105; Nikolićeva replika, par. 40-41, 43-45.

⁵¹⁵⁸ Nikolićeva replika, par. 44. V. takođe Nikolićev žalbeni podnesak, par. 106-107.

⁵¹⁵⁹ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 108-110; Nikolićeva replika, par. 42.

⁵¹⁶⁰ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 110:

Takva *mens rea* zahtijeva znanje o dodatnim elementima, budući da tužilaštvo navodi da su se genocidna djela sastojala od ubijanja pripadnika grupe i nanošenja teške tjelesne ili duševne povrede, između ostalog, putem odvajanja vojno sposobnih muškaraca i prisilnog uklanjanja stanovništva, kao i da su navodni počinioci znali da su prisilnim premještanjem stvoreni uslovi koji doprinose uništenju cjelokupnog stanovništva istočne Bosne. Žalilac očigledno nije bio svjestan tih elemenata. (reference unutar citata izostavljene)

V. takođe Nikolićeva replika, par. 38.

⁵¹⁶¹ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 111-113; Nikolićeva replika, par. 41, 45.

⁵¹⁶² Nikolićev žalbeni podnesak, par. 114-116; Nikolićeva replika, par. 39.

pripadnosti Službi bezbjednosti, nego na tome što je on stvarno znao.⁵¹⁶³ **Nikolić** traži da Žalbeno vijeće poništi osuđujuću presudu koja mu je izrečena i da u skladu s tim smanji njegovu kaznu.⁵¹⁶⁴

1824. Tužilaštvo odgovara da zaključci Pretresnog vijeća imaju uporište u obilju dokaza koji se međusobno potkrepljuju i da se **Nikolić** naprosto ne slaže s načinom na koji je Pretresno vijeće ocijenilo dokaze, a ne pokazuje nikakvu grešku.⁵¹⁶⁵ Prema tvrdnji tužilaštva, činjenica da **Nikolić** možda nije bio upoznat sa svakim detaljem operacije ubistva ne umanjuje njegovo znanje.⁵¹⁶⁶ Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće postupilo razumno kad je zaključilo da je **Nikolićevo** učešće u zločinima bilo važno i značajno i da je on tijesno sarađivao s **Bearom** i **Popovićem** u izvođenju operacije ubistva⁵¹⁶⁷ i znao za njihov genocidni cilj.⁵¹⁶⁸ Tužilaštvo tvrdi da **Nikolić**, kada sebe poredi s drugima, zanemaruje činjenicu da su njegovo učešće u genocidu i njegova saznanja o genocidu specifični samo za njega.⁵¹⁶⁹

(ii) Analiza

1825. Žalbeno vijeće napominje da se argumenti koje **Nikolić** iznosi u okviru ove žalbene osnove tiču nekoliko zaključaka Pretresnog vijeća koje on osporava u okviru drugih žalbenih osnova.⁵¹⁷⁰ Žalbeno vijeće podsjeća da je na drugim mjestima odbacilo te žalbene osnove.⁵¹⁷¹

1826. Pretresno vijeće je zaključilo da je "**Nikolić** 13. jula, kada se pridružio zajedničkom planu, bio svjestan plana ubijanja širokih razmjera, ali nije znao za neka ključna obilježja te operacije koja bi predstavljala dokaz o genocidnoj namjeri".⁵¹⁷² Pretresno vijeće je zatim zaključilo da je ono što se desilo ubrzo nakon toga **Nikoliću** bilo više nego dovoljno da zaključi da je plan bio da se uništi i donijelo je sljedeće zaključke: (1) da se on 14. jula 1995. ujutro sastao s **Bearom** i **Popovićem** i s njima razgovarao o detaljima operacije ubijanja; i (2) da je kasnije tog jutra vidio konvoj autobusa i nakon toga putem svojih zapažanja u Orahovcu stekao saznanja iz prve ruke o sastavu žrtava.⁵¹⁷³ Pretresno vijeće je potom zaključilo da je **Nikolić** iz prve ruke stekao uvid u sistematski i organizovan način na koji je operacija ubijanja isplanirana i provedena, te da je odigrao aktivnu ulogu u njoj.⁵¹⁷⁴ Pretresno vijeće je takođe imalo u vidu **Nikolićevo** tijesnu saradnju i interakciju s

⁵¹⁶³ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 100, 117.

⁵¹⁶⁴ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 119.

⁵¹⁶⁵ Odgovor tužilaštva na Nikolićevo žalbu, par. 96-97, 100-101, 136, 154, 173.

⁵¹⁶⁶ Odgovor tužilaštva na Nikolićevo žalbu, par. 140-144, 146-150, 155-157.

⁵¹⁶⁷ Odgovor tužilaštva na Nikolićevo žalbu, par. 99, 124, 126, 129-138.

⁵¹⁶⁸ Odgovor tužilaštva na Nikolićevo žalbu, par. 140, 158.

⁵¹⁶⁹ Odgovor tužilaštva na Nikolićevo žalbu, par. 159.

⁵¹⁷⁰ V. Nikolićev žalbeni podnesak, par. 118, fusnote 252-253, 260-266, 275-276, 301, 303.

⁵¹⁷¹ V. gore, par. 172, 186, 201, 206, 212, 936, 997, 1013, 1023, 1026, 1028, 1297, 1315, 1328, 1354, 1361.

⁵¹⁷² Prvostepena presuda, par. 1403.

⁵¹⁷³ Prvostepena presuda, par. 1404.

⁵¹⁷⁴ Prvostepena presuda, par. 1405.

Bearom i Popovićem, za koje je zaključilo da su imali genocidnu namjeru.⁵¹⁷⁵ Pretresno vijeće je zaključilo da je **Nikolić** znao da se ta operacija masovnog ubijanja izvodi s genocidnom namjerom.⁵¹⁷⁶

1827. Što se tiče **Nikolićevog** prvog argumenta, Žalbeno vijeće je mišljenja da je razumni presuditelj o činjenicama mogao smatrati da je njegova upoznatost s "detalji[ma] [...] plana" i s tim da će "na više lokacija na području Zvornika bi[ti] izvršena pogubljenja, a žrtava će biti stotine, pa i hiljade",⁵¹⁷⁷ relevantna za njegovo znanje o tome da se operacija ubijanja izvodila s genocidnom namjerom. Bez obzira na **Nikolićevu** sugestiju,⁵¹⁷⁸ Pretresno vijeće zaključak da je on znao za **Popovićevu i Bearinu** genocidnu namjeru nije izvelo samo na osnovu sastanka održanog 14. jula 1995. godine.⁵¹⁷⁹ Suprotno njegovom argumentu da nije znao za geografsko porijeklo i status žrtva,⁵¹⁸⁰ Pretresno vijeće je eksplicitno zaključilo da je on znao za vojni napad na enklavu Srebrenica i za to da je činjenica da su zarobljenici pod nadzorom VRS-a posljedica tog napada.⁵¹⁸¹ Žalbeno vijeće takođe podsjeća na zaključak Pretresnog vijeća da je "**Nikolić** [...] vidio da zarobljeni bosanski Muslimani koji su bili zatočeni u školi u Grbavcima i pogubljeni u Orahovcu nisu samo vojnici nego i civili i da niti je pravljena bilo kakva razlika niti je vršen bilo kakav izbor u vezi s tim ko će od njih biti pogubljen".⁵¹⁸²

1828. **Nikolić** upućuje na iskaze M. Birčakovića i Ristića koji ukazuju na to da je njemu naređeno da obezbijedi smještaj za ljude koji dolaze radi razmjene.⁵¹⁸³ Žalbeno vijeće je ranije odbacilo **Nikolićev** argument da je imao utisak da će zarobljenici biti uključeni u razmjenu, budući da je on otprije znao da će oni biti strijeljani.⁵¹⁸⁴ Iz tog razloga, Žalbeno vijeće se nije uvjerilo da je Pretresno vijeće potpuno zanemarilo te konkretne izjave M. Birčakovića i Ristića.⁵¹⁸⁵ Bez obzira na to kakvi su bili **Nikolićevi** raniji utisci, on je u školi u Grbavcima i u Orahovcu vidio da nisu svi zarobljenici pripadnici ABiH.⁵¹⁸⁶ Osim toga, kada činjenicu da su ti ljudi nosili civilnu odjeću i bili različite starosti objašnjava time da je to u nemeđunarodnim oružanim sukobima uobičajeno, on

⁵¹⁷⁵ Prvostepena presuda, par. 1406.

⁵¹⁷⁶ Prvostepena presuda, par. 1407.

⁵¹⁷⁷ Prvostepena presuda, par. 1404.

⁵¹⁷⁸ V. Nikolićev žalbeni podnesak, par. 101, 104-107.

⁵¹⁷⁹ Prvostepena presuda, par. 1404-1406.

⁵¹⁸⁰ V. Nikolićev žalbeni podnesak, par. 105-107.

⁵¹⁸¹ Prvostepena presuda, par. 1403, 1418. V. takođe Nikolićev završni podnesak, par. 1159.

⁵¹⁸² Prvostepena presuda, par. 1418. V. takođe Prvostepena presuda, par. 1361-1365, 1404.

⁵¹⁸³ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 107, gdje se upućuje na: Prvostepena presuda, fusnota 4400, Milorad Birčaković, T. 11120 (8. maj 2007.), Lazar Ristić, T. 10088-10089 (16. april 2007.).

⁵¹⁸⁴ V. gore, par. 688.

⁵¹⁸⁵ V. Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, fusnota 2527; Drugostepena presuda u predmetu *Haradinaj i drugi*, par. 129; Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 23. V. takođe Prvostepena presuda, fusnote 4400, 4416.

⁵¹⁸⁶ V. gore, fusnota 5182.

naprosto iznosi suviše uopštenu tvrdnju koja ne pokazuje da je Pretresno vijeće napravilo ikakvu grešku.⁵¹⁸⁷ Žalbena vijeće stoga odbacuje **Nikolićev** prvi argument.

1829. Što se tiče **Nikolićevog** drugog argumenta, Žalbena vijeće smatra da on, s jedne strane, pokazuje da je, prema zaključku Pretresnog vijeća, njegovo učešće u zločinima bilo relativno ograničeno, pogotovo u poređenju s **Popovićem i Bearom**.⁵¹⁸⁸ S druge strane, on nije pokazao da, kao što tvrdi, nije znao za zločine počinjene na širem području Srebrenice i nije učestvovao u planiranju operacije ubistva.⁵¹⁸⁹ Kako je zaključilo Pretresno vijeće, on se u organizaciju i koordinaciju operacije ubijanja uključio 14. jula 1995. oko 8:00 sati.⁵¹⁹⁰ Pretresno vijeće je zaključilo da je on učestvovao u planiranju operacije ubistva⁵¹⁹¹ i proglasilo ga je krivim za planiranje ubistva.⁵¹⁹² Nadalje, Pretresno vijeće je zaključilo da je, iako su mnoge od žrtava ubijene prije nego što je on saznao za plan ubistva,⁵¹⁹³ "ubijanje koje je uslijedilo i u kojem je i on učestvovao bilo dovoljno da **Nikolić** spozna razmjere i obim te operacije ubijanja".⁵¹⁹⁴ Pretresno vijeće je u vezi s tim došlo do zaključka da je "**Nikolić**, ubrzo nakon što je počeo s učešćem u operaciji ubijanja, a sigurno u vrijeme kad su vršena pogubljenja u Orahovcu, znao da se radi o operaciji masovnog ubijanja".⁵¹⁹⁵

1830. Nadalje, Žalbena vijeće smatra da **Nikolić** nije iznio nikakav argument koji bi mogao pokazati da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da je on "iz prve ruke stekao uvid u sistematski i organizovan način na koji je operacija ubijanja isplanirana i provedena i, štaviše, odigrao [...] aktivnu ulogu u njoj".⁵¹⁹⁶ Žalbena vijeće primjećuje da taj zaključak ima jako uporište u drugim zaključcima Pretresnog vijeća.⁵¹⁹⁷ S obzirom na široku osnovu na kojoj počiva zaključak Pretresnog vijeća da je **Nikolić** znao da se operacija ubistva izvodi s genocidnom namjerom,⁵¹⁹⁸ Žalbena vijeće se nije uvjerilo da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir dokaze o njegovom relativno ograničenom učešću u zločinima. Isto tako, **Nikolić** nije pokazao da on nije mogao pretpostaviti da je namjera bila da se uništi zaštićena grupa kao takva. I na kraju, Žalbena vijeće odbacuje **Nikolićev** argument da on nije bio svjestan dodatnih elemenata koji se traže za *mens rea* za genocid. Žalbena vijeće podsjeća da je za izricanje osuđujuće presude za pomaganje i podržavanje genocida nužno da

⁵¹⁸⁷ V. Nikolićev žalbeni podnesak, par. 107.

⁵¹⁸⁸ V. Nikolićev žalbeni podnesak, par. 109, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1345, 1361-1373, 1379-1380, 1395, 1402, 1410.

⁵¹⁸⁹ V. Nikolićev žalbeni podnesak, par. 109.

⁵¹⁹⁰ Prvostepena presuda, par. 472, 1357.

⁵¹⁹¹ Prvostepena presuda, par. 1391, 1421.

⁵¹⁹² Prvostepena presuda, par. 2106, Dispozitiv, dio koji se odnosi na Nikolića.

⁵¹⁹³ Prvostepena presuda, par. 1402-1403, 1405.

⁵¹⁹⁴ Prvostepena presuda, par. 1405.

⁵¹⁹⁵ Prvostepena presuda, par. 1407.

⁵¹⁹⁶ Prvostepena presuda, par. 1405.

⁵¹⁹⁷ V. konkretno, Prvostepena presuda, par. 1345, 1354, 1357-1368.

⁵¹⁹⁸ V. gore, par. 1826.

se dokaže da je optuženi znao za genocidnu namjeru glavnog počinioca.⁵¹⁹⁹ Dodatni uslovi za *mens rea* koje **Nikolić** pominje nemaju pravno uporište.⁵²⁰⁰ Sve u svemu, Žalbeno vijeće odbacuje **Nikolićev** drugi argument.

1831. Kad je riječ o **Nikolićevom** trećem argumentu, Žalbeno vijeće napominje da je Pretresno vijeće navelo nekoliko slučajeva **Nikolićeve** interakcije s **Popovićem** i **Bearom** u relevantnom periodu: (1) na Sastanku od 14. jula;⁵²⁰¹ (2) kasno poslijepodne 14. jula 1995., kad su **Nikolić** i **Beara** bili nedaleko od škole u Petkovcima;⁵²⁰² (3) uveče 14. jula 1995., kad su **Nikolić** i **Popović** prisustvovali ubijanju u Orahovcu;⁵²⁰³ i (4) uveče 14. jula 1995., kad je **Nikolić** obaviješten da će **Beara** sutradan u 09:00 sati doći u kasarnu u preduzeću "Standard".⁵²⁰⁴ Žalbeno vijeće nadalje smatra da drugi zaključci Pretresnog vijeća ukazuju na to da su **Nikolić** i druga dvojica žalilaca usklađivali svoje djelovanje.⁵²⁰⁵ Po mišljenju Žalbenog vijeća, **Nikolić** u svojoj argumentaciji u suštini nabraja slučajeve u kojima je mogao ostvariti kontakt s **Popovićem** i **Bearom**, ali to nije učinio.⁵²⁰⁶ S obzirom na to, **Nikolićeva** argumentacija ne pokazuje nikakvu grešku u pobijanim zaključcima Pretresnog vijeća da mu je, zbog interakcije s **Popovićem** i **Bearom**, "bilo poznato postojanje [njihove] genocidne namjere"⁵²⁰⁷ i da je "[v]idio [...] dokaze o čvrstoj riješenosti da se ubije svaki zarobljeni bosanski Musliman, uključujući i incident kada je **Popović** naredio vojnicima na mjestu pogubljenja da pucaju u jednog dječaka".⁵²⁰⁸

1832. U prilog svojoj tvrdnji da je u više navrata vidio da je zarobljenicima pošteđen život, **Nikolić** se oslanja na sljedeće: (1) zatočenje četvorice ljudi koji su preživjeli ubijanje na Vojnoj ekonomiji Branjevo; (2) zatočenje zarobljenika iz Milića; (3) zatočenje 140-150 zarobljenika u vojnom zatvoru u štabu Zvorničke brigade u kasarni u preduzeću "Standard" prije njihove razmjene; i (4) slučaj jednog djeteta kojem je, kad su vršena pogubljenja, pošteđen život.⁵²⁰⁹ Što se tiče prve situacije, Pretresno vijeće je reklo da "[n]ema nikakvih dokaza da je **Nikolić** imao ikakvog direktnog dodira sa četvoricom preživjelih; međutim, Pretresno vijeće je konstatovalo da je on znao da se oni tu nalaze i da je bio svjestan činjenice da su preživjeli masovno ubijanje".⁵²¹⁰ Što se tiče

⁵¹⁹⁹ Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1772; Drugostepena presuda u predmetu *Ndahimana*, par. 157; Drugostepena presuda u predmetu *Blagojević i Jokić*, par. 127.

⁵²⁰⁰ V. gore, fusnota 5160.

⁵²⁰¹ Prvostepena presuda, par. 472, 1357.

⁵²⁰² Prvostepena presuda, par. 498, 1366.

⁵²⁰³ Prvostepena presuda, par. 486, 1362.

⁵²⁰⁴ Prvostepena presuda, par. 1368.

⁵²⁰⁵ V. Prvostepena presuda, par. 1368-1369.

⁵²⁰⁶ V. **Nikolićev** žalbeni podnesak, par. 112.

⁵²⁰⁷ Prvostepena presuda, par. 1406.

⁵²⁰⁸ Prvostepena presuda, par. 1405.

⁵²⁰⁹ **Nikolićev** žalbeni podnesak, par. 113, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 487-488, 592-593, 1379-1380, 1411.

⁵²¹⁰ Prvostepena presuda, par. 1379.

druge situacije, Pretresno vijeće nije "moglo da se uvjeri u kojoj je mjeri **Nikolić** bio umiješan u vezi s tom desetoricom ranjenih zarobljenika i, konkretnije, kakvu je ulogu imao u vezi s njihovim pritvorom".⁵²¹¹ U oba slučaja, Pretresno vijeće je zaključilo da su ti zarobljenici na kraju ubijeni.⁵²¹² Ukratko, **Nikolić** nije potkrijepio svoj argument da je vidio da je tim zarobljenicima pošteđen život. Što se tiče treće situacije, **Nikolić** pokušava da izvuče zaključak iz konstatacija Pretresnog vijeća u kojima se ne kaže ništa o tome što je on znao o tim zarobljenicima.⁵²¹³ Njegova tvrdnja je stoga nepotkrijepljena. I na kraju, kad je riječ o posljednjoj situaciji, Pretresno vijeće je zaključilo da je **Nikolić** vidio da je **Popović** naredio da se ubije jedan dječak, kojem je na kraju ipak pošteđen život i koji je odveden odatle.⁵²¹⁴ Žalbena vijeće se nije uvjerilo da taj incident pokazuje da u pobijanim zaključcima postoji neka greška. Osim toga, sve i da **Nikolić** jeste vidio neke slučajeve u kojima je ljudima pošteđen život, to ne bi dovelo u pitanje njegovo znanje o tome da se operacija masovnog ubijanja izvodi s genocidnom namjerom. **Nikolićev** treći argument se odbacuje.

1833. Što se tiče **Nikolićevog** četvrtog argumenta, Žalbena vijeće smatra da činjenica da **Pandurević**, Borovčanin i Jokić nisu proglašeni krivim za genocid nije od posebne važnosti. Pitanje koje se ovdje postavlja jeste da li je **Nikolić** pokazao da je Pretresno vijeće napravilo grešku kad je zaključilo da je on ispunio standard za *mens rea* za pomaganje i podržavanje genocida. Žalbena vijeće smatra da **Nikolić** nije pokazao nikakvu grešku u zaključku Pretresnog vijeća i ovaj argument se stoga odbacuje.

1834. S obzirom na gore navedeno, Žalbena vijeće smatra da **Nikolić** nije potkrijepio svoju zaključnu tvrdnju da je osuđujuća presuda koja mu je izrečena za pomaganje i podržavanje genocida u suprotnosti s ukupnim dokazima u spisu i da se po svemu sudeći zasniva na njegovoj pripadnosti Službi bezbjednosti.⁵²¹⁵ To je neargumentovana tvrdnja i ona se odbacuje.

(b) Zaključak

1835. U skladu s tim, Žalbena vijeće odbacuje **Nikolićevu** žalbenu osnovu 6 u cijelosti.

5. Zaključak

1836. Žalbena vijeće je, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, odobrilo žalbenu podosnovu tužilaštva 1(b) i poništilo oslobađajuće presude koje su **Pandureviću** izrečene za pomaganje i podržavanje istrebljivanja kao zločina protiv čovječnosti (tačka 3), ubistva kao kršenja zakona ili

⁵²¹¹ Prvostepena presuda, par. 1380. V. takođe Prvostepena presuda, par. 1411.

⁵²¹² Prvostepena presuda, par. 1379-1380.

⁵²¹³ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 113, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 592-593.

⁵²¹⁴ Prvostepena presuda, par. 486-488, 1111, 1405.

⁵²¹⁵ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 117.

običaja ratovanja (tačka 5) i progona, kao zločina protiv čovječnosti, putem ubistva (tačka 6). Žalbeno vijeće je, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, odobrilo i žalbenu podosnovu tužilaštva 1(c) i poništilo oslobađajuću presudu koja je **Pandureviću** u vezi sa zarobljenicima iz Milića izrečena za pomaganje i podržavanje progona putem ubistva. U skladu s tim, Žalbeno vijeće je, uz suprotno mišljenje sudije Pocara, **Pandureviću** izreklo nove osuđujuće presude za ta krivična djela. Pitanje eventualnog uticaja tih zaključaka na **Pandurevićevu** kaznu biće razmotreno u nastavku, u odjeljku ove presude koji se bavi odmjeravanjem kazne.

1837. Žalbeno vijeće je odbacilo sve druge prigovore vezane za vid odgovornosti pomaganja i podržavanja.

D. Naređivanje i planiranje

1838. Pretresno vijeće je zaključilo da **Beara** snosi individualnu odgovornost na osnovu člana 7(1) Statuta za genocid, istrebljivanje, ubistvo i progon kao zločine protiv čovječnosti, kao i za ubistvo kao kršenje zakona ili običaja ratovanja, na osnovu toga što je planirao, naredio i počinio ta krivična djela izvršena nad muškarcima, bosanskim Muslimanima, iz Srebrenice.⁵²¹⁶ Međutim, Pretresno vijeće je bilo mišljenja da bi **Bearino** ponašanje bilo najprimjerenije opisati kao počinjenje tih krivičnih djela u sklopu ostvarivanja UZP-a ubistva.⁵²¹⁷

1839. Pretresno vijeće je zaključilo da je **Miletić** planirao prisilno premještanje bosanskih Muslimana iz Srebrenice i Žepe, kao i da je počinio i planirao progon, kao zločin protiv čovječnosti, putem prisilnog premještanja, okrutnog i nečovječnog postupanja, terorisanja civila i ubistva.⁵²¹⁸ Međutim, Pretresno vijeće je smatralo da bi njegovo ponašanje bilo najprimjerenije opisati kao počinjenje na osnovu učešća u UZP-u prisilnog uklanjanja.⁵²¹⁹

1840. I **Beara** i **Miletić** uložili su žalbu na te zaključke. Glavni argument koji **Miletić** iznosi u okviru svoje žalbene osnove 8 je da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku time što nije donijelo zaključak o tome koji od njegovih postupaka predstavljaju planiranje i što ga je oslanjajući se na isti skup činjenica proglasilo krivim na osnovu planiranja i na osnovu počinjenja.⁵²²⁰ Argumenti koje **Beara** iznosi u okviru svoje žalbene osnove 23 usredsređeni su na navodne slabosti u dokazima na kojima počivaju zaključci Pretresnog vijeća.⁵²²¹ Tužilaštvo osporava tvrdnje **Beare** i

⁵²¹⁶ Prvostepena presuda, par. 1319, 1326, 1328, 1333, 2105.

⁵²¹⁷ Prvostepena presuda, par. 1319, 1326, 1328, 1333.

⁵²¹⁸ Prvostepena presuda, par. 1722, 1731, 2108.

⁵²¹⁹ Prvostepena presuda, par. 1722, 1731.

⁵²²⁰ Miletićev žalbeni podnesak, par. 213-223; Miletićeva replika, par. 76; žalbeni pretres, AT. 445-446 (5. decembar 2013.).

⁵²²¹ Bearin žalbeni podnesak, uvod ispred par. 244, par. 244-258; Bearina replika, par. 91-92.

Miletića i kaže da je Pretresno vijeće na primjeren način donijelo svoje zaključke.⁵²²² Tužilaštvo tvrdi da **Miletić** nije osuđen na osnovu planiranja kao vida odgovornosti.⁵²²³

1841. Žalbeno vijeće podsjeća da ima inherentno diskreciono ovlaštenje da odredi koje tvrdnje strana u postupku zaslužuju obrazloženje u pismenoj formi i da bez detaljnog obrazloženja može odbaciti argumente koji su očigledno neutemeljeni.⁵²²⁴ Žalbeno vijeće nadalje podsjeća da ono načelno odbija da raspravlja o navodnim greškama koje ne utiču na osuđujuću presudu ili na presudu o kazni.⁵²²⁵ Argumente koji nemaju potencijal da dovedu do poništenja ili preinačenja pobijane odluke Žalbeno vijeće može odmah odbaciti i njihov meritum se ne mora razmatrati.⁵²²⁶

1842. Žalbeno vijeće primjećuje da Pretresno vijeće osuđujuće presude i kazne koje je izreklo **Beari** i **Miletiću** nije zasnovalo na zaključcima da su oni planirali (i, u **Bearinom** slučaju, da je on naredio) predmetna krivična djela, nego na ulozi koju su, kako je utvrdilo, imali u počinjenju tih krivičnih djela u sklopu udruženih zločinačkih poduhvata.⁵²²⁷ Pretresno vijeće je jasno reklo da je **Bearino** i **Miletićevo** ponašanje najprimjerenije opisati kao počinjenje krivičnih djela i zatim je za svako od njih izreklo osuđujuću presudu na osnovu počinjenja.⁵²²⁸

1843. Nadalje, Žalbeno vijeće smatra da nema ničeg neprimjerenog u zaključcima Pretresnog vijeća da su osuđujuće presude mogle biti izrečene i na osnovu drugih vidova odgovornosti.⁵²²⁹ Žalbeno vijeće je mišljenja da je Pretresno vijeće samo nastojalo da tačno opiše pune razmjere **Bearinog** i **Miletićevog** kriminalnog ponašanja.⁵²³⁰ Osim toga, Pretresno vijeće svoje zaključke da je **Beara** planirao i naredio relevantna krivična djela i da je **Miletić** planirao prisilno premještanje i progon nije smatralo relevantnim faktorima koji utiču na odmjeravanje kazne.⁵²³¹

⁵²²² Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 252-267; Odgovor tužilaštva na Miletićevo žalbu, par. 141-142.

⁵²²³ Žalbeni pretres, AT. 478-479 (5. decembar 2013.).

⁵²²⁴ V. gore, par. 22. V. Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 19; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 26.

⁵²²⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Krajišnik*, par. 20; Drugostepena presuda u predmetu *Martić*, par. 17; Drugostepena presuda u predmetu *Strugar*, par. 19.

⁵²²⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Stakić*, par. 11. V. Drugostepena presuda u predmetu *Ndahimana*, par. 11.

⁵²²⁷ Prvostepena presuda, par. 1319, 1326, 1328, 1333, 1722, 1731, 2105, 2108, Dispozitiv, dio koji se odnosi na Bearu, Dispozitiv, dio koji se odnosi na Miletića.

⁵²²⁸ Prvostepena presuda, par. 1319, 1326, 1328, 1333, 1722, 1731, 2105, 2108, Dispozitiv, dio koji se odnosi na Bearu, Dispozitiv, dio koji se odnosi na Miletića.

⁵²²⁹ V. Drugostepena presuda u predmetu *Kamuhanda*, Izdvojeno i djelimično suprotno mišljenje sudije Mohameda Shahabuddeena, par. 405-409, 413. U predmetu *Kamuhanda*, većina sudija je, u svojim izdvojenim mišljenjima, zaključila da nema razloga zašto samo jedno krivično djelo ne bi moglo biti izvršeno putem više vidova odgovornosti navedenih u članu 6(1) Statuta MKSR-a (koji je ekvivalent članu 7(1) Statuta). V. Drugostepena presuda u predmetu *Kamuhanda*, Izdvojeno i djelimično suprotno mišljenje sudije Mohameda Shahabuddeena, par. 401-416, Izdvojeno mišljenje predsjedavajućeg sudije Theodora Merona, par. 366, Izdvojeno mišljenje sudije Inés Mónice Weinberg de Roca, par. 417. V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Kamuhanda*, Izdvojeno mišljenje sudije Wolfganga Schomburga, par. 389.

⁵²³⁰ V. Drugostepena presuda u predmetu *Ndindabahizi*, par. 122-123.

⁵²³¹ Prvostepena presuda, par. 2164-2170, 2195-2202.

1844. Prema tome, budući da pitanja da li je **Beara** planirao i naredio krivična djela izvršena nad muškarcima, bosanskim Muslimanima, iz Srebrenice i da li je **Miletić** planirao prisilno premještanje i progon bosanskih Muslimana iz Srebrenice i Žepe ne utiču na izrečene presude, kao ni na osude ni kazne, Žalbeno vijeće neće razmatrati meritum **Bearinih** i **Miletićevih** prigovora vezanih za te zaključke.

1845. Sve u svemu, **Bearina** žalbena osnova 23 i **Miletićeva** žalbena osnova 8 odbacuju se u cijelosti.

E. Komandna odgovornost

1. Uvod

1846. Prema zaključku Pretresnog vijeća, **Pandurević** je u periodu na koji se odnosi Optužnica bio komandant Zvorničke brigade.⁵²³² Nadalje, Pretresno vijeće je zaključilo da je **Pandurević** od 4. do 15. jula 1995. komandovao Taktičkom grupom 1 (dalje u tekstu: TG-1) na raznim lokacijama i da se u štab Zvorničke brigade u kasarni u preduzeću "Standard" vratio tek u podne 15. jula 1995. godine.⁵²³³ Pretresno vijeće je na kraju zaključilo da je **Pandurević** tokom cijelog relevantnog perioda u julu 1995. i dalje imao *de jure* i *de facto* vlast nad pripadnicima Zvorničke brigade, kao i da je između njih postojao odnos nadređeni-podređeni.⁵²³⁴

1847. Pretresno vijeće je zaključilo da su u periodu od 13. jula do jutro 16. jula 1995. pripadnici Zvorničke brigade pomagali u zatočenju, čuvanju i prevozu zarobljenih bosanskih Muslimana koji su bili zatočeni na području Zvornika.⁵²³⁵ Pretresno vijeće je nadalje zaključilo da su muškarci, bosanski Muslimani, koji su držani u zatočeničkim objektima u Zvorniku bili izloženi nepodnošljivim uslovima, između ostalog, fizičkom i verbalnom zlostavljanju, i da su ti uslovi predstavljali okrutno i nečovječno postupanje.⁵²³⁶ Vijeće je takođe zaključilo da je pomoć koju su pripadnici Zvorničke brigade pružali u zatočenju i prevozu zarobljenika koji su pogubljeni između 14. i 16. jula 1995. predstavljala pomaganje i podržavanje ubistva i da su najmanje dva pripadnika Zvorničke brigade počinila ubistvo.⁵²³⁷ Mada je napomenulo da je **Pandurević** od 4. jula 1995. do podneva 15. jula 1995. bio fizički odsutan sa zvorničkog područja, Pretresno vijeće se uvjerilo da je on "u svakom trenutku imao mogućnost da vrši kontrolu nad Zvorničkom brigadom".⁵²³⁸ Međutim,

⁵²³² Prvostepena presuda, par. 1841.

⁵²³³ Prvostepena presuda, par. 1843-1861.

⁵²³⁴ Prvostepena presuda, par. 2027, 2031, 2034.

⁵²³⁵ Prvostepena presuda, par. 2017.

⁵²³⁶ Prvostepena presuda, par. 993-994.

⁵²³⁷ Prvostepena presuda, par. 2017.

⁵²³⁸ Prvostepena presuda, par. 2029. V. Prvostepena presuda, par. 2030-2031.

Pretno vijeće je zaključilo da je uslov znanja iz člana 7(3) Statuta ispunjen samo za period nakon **Pandurevićevog** povratka u kasarnu u preduzeću "Standard" oko podneva 15. jula 1995. godine.⁵²³⁹

1848. Pretno vijeće je **Pandurevića** na osnovu člana 7(3) Statuta osudilo za ubistvo kao zločin protiv čovječnosti i kao kršenje zakona ili običaja ratovanja zbog propusta da preduzme nužne i razumne mjere kako bi svoje podređene spriječio da počine krivična djela.⁵²⁴⁰ Međutim, **Pandurević** nije na osnovu člana 7(3) Statuta proglašen krivim, između ostalog, za: (1) progon, kao zločin protiv čovječnosti, putem okrutnog i nečovječnog postupanja;⁵²⁴¹ i (2) ubistvo kao zločin protiv čovječnosti i kao kršenje zakona ili običaja ratovanja zbog propusta da svoje podređene kazni za krivična djela koja su počinili.⁵²⁴² I **Pandurević** i tužilaštvo osporavaju zaključke Pretnog vijeća o njegovoj odgovornosti na osnovu doktrine komandne odgovornosti.

2. Pandurevićeva žalba (osnova 2)

(a) Navod o grešci zbog korištenja neprimjereno formalističkog standarda za utvrđivanje postojanja efektivne kontrole (podosnova 2.1)

(i) Argumenti strana u postupku

1849. **Pandurević** tvrdi da je Pretno vijeće napravilo pravnu grešku tako što je prilikom donošenja zaključka da je on u periodu od 4. do 15. jula 1995. imao "stvarnu mogućnost" da vrši kontrolu nad Zvorničkom brigadom primijenilo neprimjereno formalistički pristup u vezi sa standardom efektivne kontrole.⁵²⁴³ Zvornička brigada je, kako on tvrdi, bila neuobičajeno velika jedinica, koja je u geografskom i operativnom smislu pokrivala veliko područje, a u operaciji ubistva učestvovao je samo mali dio njenih pripadnika.⁵²⁴⁴ **Pandurević** nadalje tvrdi da je Pretno vijeće implicitno prihvatilo da on u tom periodu u stvari nije vršio komandna ovlaštenja, ali je zaključilo da činjenica da je imao tu teoretsku mogućnost svejedno povlači komandnu odgovornost.⁵²⁴⁵ S tim u vezi, **Pandurević** navodi da je Pretno vijeće napomenulo da je Obrenović izdavao i primao naređenja, s tim da je on i dalje mogao u bilo kom trenutku iskoristiti

⁵²³⁹ Prvostepena presuda, par. 2037, 2040.

⁵²⁴⁰ Prvostepena presuda, par. 2042-2051, 2066, 2073, 2110.

⁵²⁴¹ Prvostepena presuda, par. 2100, 2110.

⁵²⁴² Prvostepena presuda, par. 2052-2065, 2110.

⁵²⁴³ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 164, 168.

⁵²⁴⁴ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 162, 165; žalbeni pretres, AT. 370-372 (4. decembar 2013.).

⁵²⁴⁵ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 173.

svoj položaj vlasti i ponovo preuzeti komandu.⁵²⁴⁶ **Pandurević** tvrdi da je zaključak o postojanju efektivne kontrole donesen zbog "primjene standarda *de jure*".⁵²⁴⁷

1850. Prema **Pandurevićevoj** tvrdnji, efektivna kontrola se u stvarnosti ne može vršiti bez odgovarajućeg izvještavanja i odgovarajućih informacija.⁵²⁴⁸ **Pandurević** tvrdi da je on u periodu od 4. do 15. jula 1995., po naređenju pretpostavljenih, komandovao TG-1, čime je bio potpuno zaokupljen, i da nije bio u mogućnosti da u vezi sa Zvorničkom brigadom "ponovo preuz[me] komandu u bilo kom trenutku".⁵²⁴⁹ Pored toga, on tvrdi da smanjivanje obima njegove stvarne mogućnosti, odnosno njegove vlasti, nije bila stvar njegovog izbora, nego je nepostojanje komunikacije sa Zvorničkom brigadom u tom periodu bilo direktna posljedica preusmjeravanja njegovih komandnih ovlaštenja na TG-1, u skladu s naređenjem pretpostavljene komande.⁵²⁵⁰ **Pandurević** takođe tvrdi da je važno da se ocijeni da li osobu za koju se tvrdi da je komandant naređenja i zadaci koje je dobila praktično onemogućavaju u vršenju efektivne kontrole.⁵²⁵¹ On nadalje tvrdi da će, kad je komandant iz jedinice kojom obično komanduje upućen negdje drugdje radi komandovanja ili drugih zadataka, izvještavanje uvijek biti veoma važan pokazatelj stvarne mogućnosti.⁵²⁵²

1851. **Pandurević** tvrdi da ta pravna greška obesnažuje zaključke Pretresnog vijeća vezane za period od 4. do 15. jula 1995., kada on nije bio u Zvorničkoj brigadi.⁵²⁵³ Ta greška, prema njegovoj tvrdnji, obesnažuje i zaključke vezane za period od 15. jula 1995. nadalje, budući da je Pretresno vijeće u stvari obrnulo teret dokazivanja i od njega tražilo da dokaže da je otprilike 15.-16. jula 1995. izgubio *de facto* kontrolu nad Zvorničkom brigadom, umjesto da se bavilo pitanjem da li je on tada ponovo uspostavio efektivnu kontrolu.⁵²⁵⁴

1852. Tužilaštvo odgovara da na osnovu zaključka Pretresnog vijeća da je **Pandurević** imao efektivnu kontrolu u periodu od 4. do 15. jula 1995. nije donesena osuđujuća presuda i da, čak i da

⁵²⁴⁶ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 169, 173 (gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 2031 (naglasak u originalu)); žalbeni pretres, AT. 366-368 (4. decembar 2013.).

⁵²⁴⁷ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 174.

⁵²⁴⁸ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 170-171.

⁵²⁴⁹ Pandurevićeva replika, par. 37, 40. V. žalbeni pretres, AT. 366 (4. decembar 2013.).

⁵²⁵⁰ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 172; Pandurevićeva replika, par. 37, 40. V. takođe žalbeni pretres, AT. 367, 371 (4. decembar 2013.).

⁵²⁵¹ Pandurevićeva replika, par. 43, 46. V. takođe žalbeni pretres, AT. 365, 372-374 (4. decembar 2013.).

⁵²⁵² Pandurevićeva replika, par. 47-48.

⁵²⁵³ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 174.

⁵²⁵⁴ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 175-176. V. takođe Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 191; Pandurevićeva replika, par. 59-61.

je u vezi s tim napravljena greška, **Pandurević** nije pokazao da je ona i na koji način uticala na presudu.⁵²⁵⁵

1853. Prema tvrdnji tužilaštva, greška koju **Pandurević** navodi je činjenična, a ne pravna, i on u stvari osporava samo težinu ili važnost koja je pridana izvještavanju.⁵²⁵⁶ Pretresno vijeće je, kako tvrdi tužilaštvo, u svakom slučaju ispravno navelo i primijenilo standard efektivne kontrole, a to su mogućnost ili sposobnost da se vrši kontrola, a ne stvarno vršenje kontrole.⁵²⁵⁷ Tužilaštvo tvrdi da bi **Pandurevićev** restriktivni standard "stvarnog vršenja" nadređenima dao mogućnost da odluče da ne primjenjuju svoja ovlaštenja i tako izbjegnu odgovornost.⁵²⁵⁸ Ono tvrdi da je Pretresno vijeće ispravno zaključilo da je **Pandurević** u periodu od 4. do 15. jula 1995. imao potrebna ovlaštenja i mogućnost da prima informacije i da njegova odluka da ta ovlaštenja primijeni ili ne primijeni "nije pokazatelj ograničenosti njegove efektivne kontrole".⁵²⁵⁹

1854. Tužilaštvo takođe tvrdi da je izvještavanje samo jedan od mogućih pokazatelja postojanja efektivne kontrole, a ne obavezni uslov.⁵²⁶⁰ Nadalje, ono tvrdi da Pretresno vijeće nije obrnulo teret dokazivanja, jer je prvo donijelo zaključke da je **Pandurević** u oba relevantna perioda imao *de jure* i *de facto* kontrolu, a onda razmotrilo pitanje da li je izgubio *de facto* kontrolu.⁵²⁶¹

(ii) Analiza

1855. Žalbeno vijeće smatra da je primjereno da, kao preliminarno pitanje, razmotri dvije međusobno povezane tvrdnje: (1) **Pandurevićevu** tvrdnju da je Pretresno vijeće na njega prebacilo teret dokazivanja u vezi s periodom od 15. jula 1995. nadalje; i (2) tvrdnju tužilaštva da na osnovu zaključka koji je Pretresno vijeće donijelo u vezi s periodom od 4. do 15. jula 1995. nije izrečena osuđujuća presuda, zbog čega ono u stvari traži da se prva i druga žalbena podosnova, koje se odnose na taj period, odbace bez razmatranja.

1856. Jasno je da **Pandureviću** za period u kojem je bio odsutan nije izrečena osuđujuća presuda, budući da je Pretresno vijeće zaključilo da za period prije 12:00 sati 15. jula 1995. nije ispunjen uslov znanja za odgovornost nadređenog na osnovu člana 7(3) Statuta.⁵²⁶² Međutim, za 15. i 16. juli

⁵²⁵⁵ Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 86; žalbeni pretres, AT. 391, 397 (4. decembar 2013.).

⁵²⁵⁶ Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 87, 90-91.

⁵²⁵⁷ Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 92-94.

⁵²⁵⁸ Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 92, 94, 98-99. V. žalbeni pretres, AT. 391 (4. decembar 2013.), AT. 407 (5. decembar 2013.).

⁵²⁵⁹ Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 96. V. takođe žalbeni pretres, AT. 403 (4. decembar 2013.).

⁵²⁶⁰ Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 97.

⁵²⁶¹ Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 100-101. V. takođe Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 113-115; žalbeni pretres, AT. 397 (4. decembar 2013.).

⁵²⁶² Prvostepena presuda, par. 2037. Međutim, Žalbeno vijeće napominje da je tužilaštvo u osnovi 2(e) svoje žalbe tražilo da Žalbeno vijeće za period od 4. do 15. jula 1995. izrekne osuđujuće presude u vezi s **Pandurevićevim**

1995. jeste izrečena osuđujuća presuda i na to se i odnosi **Pandurevićev** prigovor. Taj prigovor zasnovan je na argumentu da je Pretresno vijeće najprije pogrešno zaključilo da je on imao efektivnu kontrolu nad Zvorničkom brigadom od 4. do 15. jula 1995., a zatim od njega tražilo da pokaže da je tu efektivnu kontrolu izgubio, čime je za taj drugi period obrnulo teret dokazivanja. Kada bi se taj argument prihvatio, to bi značilo da je **Pandurević** uspješno pokazao da je napravljena pravna greška koja bi možda mogla imati uticaja na presudu. Žalbena vijeće će stoga razmotriti tvrdnju da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da je **Pandurević** vršio efektivnu kontrolu nad Zvorničkom brigadom u periodu od 4. do 15. jula 1995. godine.⁵²⁶³ Ono će zatim razmotriti argument da je Pretresno vijeće obrnulo teret dokazivanja kada je zaključilo da je **Pandurević** imao efektivnu kontrolu u periodu od 15. jula 1995. nadalje.

1857. Što se tiče **Pandurevićeve** tvrdnje da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku time što je prilikom donošenja zaključka da je on imao stvarnu mogućnost da vrši kontrolu primijenilo neprimjereno formalistički pristup u vezi s pitanjem postojanja efektivne kontrole, Žalbena vijeće podsjeća da se za zaključak o krivičnoj odgovornosti naređenog na osnovu člana 7(3) Statuta mora pokazati da je on vršio efektivnu kontrolu nad onim svojim podređenima koji su počinili krivična djela.⁵²⁶⁴ Efektivna kontrola je definisana kao stvarna mogućnost da se spriječe krivična djela ili kazni njihov počinitelac.⁵²⁶⁵ Koncept stvarne mogućnosti nužno uzima u obzir sve faktore koji mogu ograničiti mogućnost naređenog da spriječi i kazni.⁵²⁶⁶ Ako optuženi ne može da obavlja dužnosti potrebne za sprečavanje ili kažnjavanje, ne može se reći da on ima stvarnu mogućnost koja je nužna za vršenje efektivne kontrole.

1858. U vezi s tim, Pretresno vijeće je napomenulo sljedeće:

[K]riterijum efektivne kontrole tiče se odnosa između osoba i ne ograničava se na razmatranje da li je u bilo kom trenutku vršena stvarna kontrola. U protivnom bi pojam odgovornosti bilo značajno sužen i ograničen samo na one koji su vršili kontrolu i ne bi obuhvatao one koji su imali mogućnost da preuzmu kontrolu, spriječe ta krivična djela ili kazne počinioce. Stoga, kada se efektivna kontrola ocjenjuje u te svrhe, pitanje nije da li je nadređeni u bilo kom trenutku

navodnim propustom da svoje podređene kazni za krivična djela počinjena 13. i 14. jula 1995. godine. V. Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 105, 167-168, 185-186. S obzirom na žalbu tužilaštva, Žalbena vijeće će razmotriti **Pandurevićevu** žalbenu osnovu vezanu za pitanje da li je on u tom periodu vršio efektivnu kontrolu nad svojim podređenima.

⁵²⁶³ V. dolje, par. 1886-1887.

⁵²⁶⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Ndahimana*, par. 38; Drugostepena presuda u predmetu *Perišić*, par. 87; Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 196-198.

⁵²⁶⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Ndahimana*, par. 38; Drugostepena presuda u predmetu *Perišić*, par. 87; Drugostepena presuda u predmetu *Orić*, par. 20; Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 197-198.

⁵²⁶⁶ Žalbena vijeće napominje da su faktori koji su uzimani u obzir prilikom utvrđivanja mogućnosti optuženog da vrši efektivnu kontrolu nedisciplin podređenih i neizvršavanje naređenja nadređenog. V. Drugostepena presuda u predmetu *Strugar*, par. 257-258; Drugostepena presuda u predmetu *Hadžihasanović i Kubura*, par. 230; Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 499.

komandovao ili vršio kontrolu nego da li je imao stvarnu mogućnost da spriječi ili kazni počinioce krivičnih djela. Upravo ta mogućnost je pokazatelj odnosa nadređeni-podređeni. Kao što je to Žalbeno vijeće još preciznije reklo, "neophodno [je] da nadređena osoba ima efektivnu kontrolu nad osobama koje su počinile prvobitna kršenja međunarodnog humanitarnog prava, u smislu da je imala stvarnu mogućnost da spriječi i kazni izvršenje tih prekršaja".⁵²⁶⁷

Žalbeno vijeće se uvjerilo da je Pretresno vijeće tačno prenijelo mjerodavno pravo, prema kojem efektivna kontrola zahtijeva stvarnu mogućnost da se podređeni spriječe u činjenju krivičnih djela ili da se za počinjena djela kazne.

1859. Kada je to pravo primijenilo na činjenice, Pretresno vijeće se

uvjerilo da **Pandurevićevo** odsustvo [u periodu od 4. do 15. jula] nije ni na koji način izmijenilo mogućnost da on kontroliše brigadu u smislu odnosa nadređeni-podređeni, premda je zbog tog odsustva nesumnjivo manje znao o akcijama svoje brigade i premda mu je zbog njega, u određenoj mjeri, na raspolaganju stajalo manje razumnih mjera. Bilo da se fizički nalazio u kasarni u preduzeću "Standard" ili negdje drugdje, **Pandurević** je u svakom trenutku imao mogućnost da vrši kontrolu nad Zvorničkom brigadom. Njegova odluka da tako postupi ili ne postupi i eventualni problemi u komunikaciji nisu nimalo izmijenili postojeći odnos subordinacije. Konkretno, premda je s brigadom tokom odsustva bio u vrlo ograničenom kontaktu i razgovarao o marginalnim temama, ta komunikacija pokazuje da nije oklijevao da iskoristi svoj položaj vlasti u odnosu na brigadu kada je smatrao da je to potrebno.

[...] Pretresno vijeće je takođe konstatovalo da je Obrenović kao zamjenik komandanta u tom istom periodu komandovao Zvorničkom brigadom, odnosno jedinicama koje su u tom periodu ostale na zvorničkom području. Međutim, Pretresno vijeće takođe konstatuje da ta situacija nije uticala na **Pandurevićevo** odnos sa pripadnicima brigade, uključujući samog Obrenovića. Kao što je gore navedeno, Obrenović je preuzeo komandu kao zamjenik komandanta i kao što bi to učinio u bilo kojoj drugoj prilici. Vršeci dužnost komandanta, Obrenović je izdavao naređenja i primao zapovijesti, ne obraćajući se pritom **Pandureviću** i bez ikakve njegove intervencije. Međutim, to samo pokazuje da je Obrenović u tom trenutku komandovao i bio odgovoran za postupke ljudi pod svojom komandom. Međutim, to ne mijenja činjenicu da je Obrenović i dalje bio podređen **Pandureviću**, kao što su to bili svi pripadnici Zvorničke brigade.⁵²⁶⁸

Suprotno **Pandurevićevoj** tvrdnji, Pretresno vijeće se očigledno nije ograničilo na razmatranje njegove "teoretske mogućnosti" da komanduje niti je primijenilo "standard *de jure* na pitanje koje se mora ocijeniti u skladu s realnom situacijom".⁵²⁶⁹ U stvari, ono je uzelo u obzir to da je on dobio zadatak van Zvorničke brigade i izričito je razmotrilo na koji je način njegova stvarna mogućnost da

⁵²⁶⁷ Prvostepena presuda, par. 2023, gdje se poziva na Prvostepenu presudu u predmetu *Čelebići*, par. 378. Iako se u Prvostepenoj presudi izjava koja se citira iz Prvostepene presude u predmetu *Čelebići* zabunom pripisuje Žalbenom vijeću, napominje se da ona jeste potvrđena u drugostepenom postupku. Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 197.

⁵²⁶⁸ Prvostepena presuda, par. 2029-2030 (reference unutar citata izostavljene).

vrši kontrolu bila ograničena faktorima kao što su geografski položaj, problemi u komunikaciji i činjenica da je komandu nad Zvorničkom brigadom u relevantnom periodu vršio Obrenović. Tek pošto je razmotrilo ta realna ograničenja, Pretresno vijeće je donijelo zaključke o njegovoj krivičnoj odgovornosti. Prema tome, **Pandurević** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo u primjeni mjerodavnog prava vezanog za pitanje stvarne mogućnosti.

1860. Nadalje, kad je riječ o **Pandurevićevoj** tvrdnji da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku zbog toga što se efektivna kontrola u stvarnosti ne može vršiti bez odgovarajućeg izvještavanja i odgovarajućih informacija, Žalbeno vijeće podsjeća da ne postoji konačan spisak pokazatelja postojanja efektivne kontrole. Koji će pokazatelji biti uzeti u obzir nužno će zavisiti od datog predmeta i ti pokazatelji stvar su dokaza da je optuženi imao moć da, prema potrebi, spriječi ili kazni navodne počinioce.⁵²⁷⁰

1861. Što se tiče **Pandurevićeve** tvrdnje da Pretresno vijeće u ovom slučaju nije navelo izvještavanje kao pokazatelj postojanja efektivne kontrole niti ga je uzelo u obzir,⁵²⁷¹ Žalbeno vijeće napominje da je Pretresno vijeće izričito pomenulo široku kategoriju "protok[a] informacija" – koja bez sumnje obuhvata i izvještavanje – kao faktor koji je u principu relevantan za utvrđivanje postojanja odnosa nadređeni-podređeni.⁵²⁷² Ono je taj faktor zatim uzelo u obzir kad je donosilo zaključak da, "premda je [**Pandurević**] s brigadom tokom odsustva bio u vrlo ograničenom kontaktu i razgovarao o marginalnim temama, ta komunikacija pokazuje da nije oklijevao da iskoristi svoj položaj vlasti u odnosu na brigadu kada je smatrao da je to potrebno".⁵²⁷³ Žalbeno vijeće stoga odbacuje tu tvrdnju jer je neutemeljena.

1862. Prema tome, **Pandurević** nije pokazao da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku u vezi s tumačenjem i primjenom standarda za utvrđivanje postojanja efektivne kontrole. Žalbeno vijeće, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, stoga odbacuje njegovu žalbenu podosnovu 2.1.

(b) Navod o grešci u vezi s Pandurevićevom efektivnom kontrolom u periodu od 4. do 15. jula 1995. (podosnova 2.2)

(i) Argumenti strana u postupku

⁵²⁶⁹ V. Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 173-174.

⁵²⁷⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Ndahimana*, par. 53; Drugostepena presuda u predmetu *Perišić*, par. 87; Drugostepena presuda u predmetu *Bagosora i Nsengiyumva*, par. 450; Drugostepena presuda u predmetu *Strugar*, par. 254; Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 69.

⁵²⁷¹ V. Pandurevićev žalbeni podnesak, str. 63. **Pandurevićeva** tvrdnja se može shvatiti i kao osporavanje težine koju je Pretresno vijeće prilikom donošenja svog zaključka pridalo pitanju postojanja izvještavanja i informacija, te kao osporavanje razumnosti njegove odluke. Taj argument sadrži navod o činjeničnoj grešci i biće razmotren u okviru sljedeće podosnove.

⁵²⁷² Prvostepena presuda, par. 2024.

⁵²⁷³ Prvostepena presuda, par. 2029. V. takođe Prvostepena presuda, par. 2031.

1863. **Pandurević** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo činjeničnu grešku kad je zaključilo da je on imao efektivnu kontrolu nad Zvorničkom brigadom u periodu od 4. do 15. jula 1995. i kad je zaključilo da nepostojanje informacija "nije ni na koji način izmijenilo mogućnost da on kontroliše brigadu u smislu odnosa nadređeni-podređeni".⁵²⁷⁴ Prema njegovoj tvrdnji, u tom periodu: (1) on je dobio jedan drugi zadatak, van Zvorničke brigade, i bio ograničen na rukovođenje TG-1; a (2) Obrenović se bavio poslovima i dejstvima brigade i izdavao naređenja i zapovijesti, pri čemu se njemu nije obraćao niti od njega tražio odobrenja, a odgovarao je Živanoviću i/ili Krstiću i naređenja dobijao od njih.⁵²⁷⁵ On tvrdi da on od jutra 4. jula do podneva 15. jula 1995. nije dobio nikakav izvještaj, brifing ni obavještenje o poslovima i dejstvima brigade niti je izdao ikakvo naređenje.⁵²⁷⁶

1864. **Pandurević** tvrdi da je zaključak Pretresnog vijeća da u tom periodu "[on] nije oklijevao da iskoristi svoj položaj vlasti u odnosu na brigadu" pogrešan, jer ne uzima u obzir uticaj koji je nepostojanje značajne komunikacije imalo na sve pokazatelje efektivne kontrole.⁵²⁷⁷ Konkretno, on tvrdi da je činjenica da između brigade i njega nije bilo protoka informacija "suštinski ograničila" njegovu mogućnost kontrole nad postupcima njegovih podređenih⁵²⁷⁸ i lišila ga stvarne mogućnosti da: (1) donosi odluke o borbenim dejstvima i opštim poslovima brigade; (2) izdaje naređenja i obezbijedi da se ona izvršavaju; (3) preduzima mjere protiv kriminalne aktivnosti; i (4) izvještava pretpostavljenu komandu o dejstvima i poslovima brigade.⁵²⁷⁹

1865. **Pandurević** sugeriše da Pretresno vijeće izgleda implicira da je iz njegove mogućnosti da vrši kontrolu kao korolar proizlazila obaveza da zatraži informacije o poslovima Zvorničke brigade. On tvrdi da takva generalna obaveza ne postoji i da je nadređeni dužan da se obavijesti samo ako dobije informacije da postoji rizik od kriminalnih aktivnosti.⁵²⁸⁰

1866. Tužilaštvo u odgovoru kaže da je zaključak Pretresnog vijeća da je **Pandurević** u periodu od 4. jula do podneva 15. jula 1995. imao efektivnu kontrolu razuman.⁵²⁸¹ Ono tvrdi da ne mora

⁵²⁷⁴ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 185. V. takođe Pandurevićeva replika, par. 38.

⁵²⁷⁵ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 179, 182; Pandurevićeva replika, par. 54-55, 58; žalbeni pretres, AT. 365-367 (4. decembar 2013.). V. takođe žalbeni pretres, AT. 415 (5. decembar 2013.).

⁵²⁷⁶ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 182; Pandurevićeva replika, par. 50; žalbeni pretres, AT. 367 (4. decembar 2013.). Prema **Pandurevićevim** riječima, tvrdnja da je Obrenović bio dužan da ga obavijesti o svim vanrednim pitanjima i da po potrebi od njega traži naređenja nema uporište u Prvostepenoj presudi. Pandurevićeva replika, par. 56. V. takođe žalbeni pretres, AT. 413-414 (5. decembar 2013.).

⁵²⁷⁷ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 180. **Pandurević** tvrdi da je on u periodu od 4. do 15. jula 1995. samo dvaput bio u kontaktu sa Zvorničkom brigadom i svoj slučaj, u kojem je bez kontakta bio faktički 11 dana, dovodi u opreku sa slučajem Krstića, koji je zadržao efektivnu kontrolu kad je bez kontakta bio jedan dan. Pandurevićeva replika, par. 50-52.

⁵²⁷⁸ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 181, 185.

⁵²⁷⁹ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 179, 184.

⁵²⁸⁰ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 183.

⁵²⁸¹ Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 103, 111.

postojati svaki od pokazatelja efektivne kontrole i da je u ovom slučaju **Pandurević** imao mogućnost da komunicira sa svojim podređenima i izdaje im naređenja i da je to po potrebi i činio.⁵²⁸² Tužilaštvo tvrdi da je **Pandurević** osim toga bio u redovnom kontaktu s Komandom Drinskog korpusa i s Mladićem i da nije bio odsječen od protoka informacija.⁵²⁸³

1867. Tužilaštvo u odgovoru takođe kaže da je **Pandurević** zadržao efektivnu kontrolu dok ga je Obrenović, zamjenik komandanta i načelnik štaba, zamjenjivao i bio mu podređen.⁵²⁸⁴ S tim u vezi, tužilaštvo ističe da za taj period nije izdato zvanično naređenje o imenovanju vršioca dužnosti, kao što je bio slučaj u avgustu 1995.,⁵²⁸⁵ i da, budući da je **Pandurević** ovlaštenja prenio na druge, nije bilo potrebe da se on konsultuje u vezi sa svakim zadatkom koji su obavljali njegovi podređeni.⁵²⁸⁶ Nadalje, ono tvrdi da je Obrenović bio dužan da **Pandurevića** obavijesti o svim vanrednim pitanjima i da po potrebi od njega traži naređenja.⁵²⁸⁷ Tužilaštvo tvrdi i da je **Pandurević** priznao da je mogao da iskoristi svoj položaj vlasti i da je i dalje imao mogućnost da po potrebi izdaje naređenja svojoj brigadi.⁵²⁸⁸ Tužilaštvo nadalje tvrdi da to ne znači da je **Pandurević** imao "generalnu obavezu da se obavijesti".⁵²⁸⁹

1868. Strane su na žalbenom pretresu pozvane na diskusiju o činjenici da se Pretresno vijeće oslonilo na iskaz svjedoka PW-168 o **Pandurevićevoj** efektivnoj kontroli nad Zvorničkom brigadom u periodu od 4. do 15. jula 1995. godine.⁵²⁹⁰ Tužilaštvo tvrdi da je izjava svjedoka PW-168 o Obrenovićevim postupcima u tom periodu vjerodostojan, pogotovo iskaz da je on bio dužan da **Pandurevića** obavijesti o prolasku kolone ABiH i [REDIGOVANO].⁵²⁹¹ Međutim, **Pandurević** tvrdi da je Pretresno vijeće neadekvatno ocijenilo vjerodostojnost tog iskaza, jer se oslonilo samo na iskaz dat tokom glavnog ispitivanja, a ne na odgovore koje je svjedok dao tokom unakrsnog ispitivanja, u kojima je priznao da "Pandurević nije komandovao jedinicama Zvorničke

⁵²⁸² Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 104-105. V. žalbeni pretres, AT. 391-392 (4. decembar 2013.).

⁵²⁸³ Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 105.

⁵²⁸⁴ Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 106-110; žalbeni pretres, AT. 396 (4. decembar 2013.).

⁵²⁸⁵ Žalbeni pretres, AT. 392, 396 (4. decembar 2013.).

⁵²⁸⁶ Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 106.

⁵²⁸⁷ Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 107. V. takođe žalbeni pretres, AT. 391-393 (4. decembar 2013.).

⁵²⁸⁸ Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 109. V. takođe žalbeni pretres, AT. 392-393, 396-397 (4. decembar 2013.). Tužilaštvo takođe tvrdi da je **Pandurević** zadržao ovlaštenje vršenja kontrole nad borbenim dejstvima bez obzira na to što je borbenu strategiju određivao Glavni štab VRS-a. Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 108.

⁵²⁸⁹ Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 110.

⁵²⁹⁰ V. *Tužilac protiv Vujadina Popovića, Ljubiše Beare, Drage Nikolića, Radivoja Miletića i Vinka Pandurevića*, predmet br. IT-05-88-A, Nalog za pripremu žalbenog pretresa, 6. novembar 2013., str. 3.

⁵²⁹¹ Žalbeni pretres, AT. 391, 393-395 (4. decembar 2013.).

brigade, čiji je komandant bio Obrenović".⁵²⁹² Prema **Pandurevićevoj** tvrdnji, izjava svjedoka PW-168 da je [REDIGOVANO].⁵²⁹³

(ii) Analiza

1869. Nije osporeno to da je **Pandurević** do 4. jula 1995. vršio efektivnu kontrolu nad svojim podređenima u Zvorničkoj brigadi. Toga dana on je preuzeo novi zadatak – komandovanje TG-1 – u okviru kojeg je vodio oko 400 ljudi za potrebe vojne operacije "Krivaja-95" u Srebrenici.⁵²⁹⁴ U tom periodu on je bio u redovnom kontaktu s Krstićem u vezi s dejstvima i naređenjima vezanim za TG-1, ali je njegov kontakt sa Zvorničkom brigadom bio vrlo ograničen sve dok Krstić 15. jula 1995. njemu i njegovim snagama nije naredio da se vrate u Zvornik.⁵²⁹⁵ S obzirom na fundamentalnu promjenu u odnosu na **Pandurevićeve** redovne dužnosti koja je nastupila u tom periodu, Žalbeno vijeće smatra da ne bi bilo razumno pretpostaviti da se to nije odrazilo na njegovu stvarnu mogućnost kontrole nad njegovim podređenima u Zvorničkoj brigadi. U stvari, da bi takav zaključak imao uporište potreban je neki konkretan pokazatelj da je on i dalje mogao izdavati naređenja i donositi odluke.

1870. **Pandurevićev** prigovor ograničen je na zaključak da je on u periodu svog odsustva imao *de facto* vlast nad Zvorničkom brigadom. Zaključak Pretresnog vijeća o tome počiva, kako se čini, na više različitih osnova. Kao prvo, kad je riječ o trajanju **Pandurevićeve** službe na položaju komandanta, Pretresno vijeće se generalno oslonilo na kontrolu koju je on uspostavio s vremenom, nakon što je postavljen za komandanta Zvorničke brigade.⁵²⁹⁶ Prihvatajući da ta kontrola jeste bila uspostavljena do 4. jula 1995., što **Pandurević** ovdje ne osporava, Žalbeno vijeće smatra da činjenica da je on prije perioda svog odsustva vršio *de facto* kontrolu sama za sebe nije dovoljna da se pokaže da je mogućnost kontrole zadržao i tokom tog odsustva, kad je vršio dužnosti potpuno nevezane za svoje uobičajene komandne dužnosti. Međutim, ta činjenica mogla bi se smatrati relevantnom u kombinaciji s drugim dokazima o takvoj kontinuiranoj mogućnosti.

1871. Kao drugo, Pretresno vijeće se oslonilo na svoj zaključak, koji **Pandurević** izričito osporava,⁵²⁹⁷ da, "premda je [**Pandurević**] s brigadom tokom odsustva bio u vrlo ograničenom kontaktu i razgovarao o marginalnim temama, ta komunikacija pokazuje da nije oklijevao da iskoristi svoj položaj vlasti u odnosu na brigadu kada je smatrao da je to potrebno".⁵²⁹⁸ Taj

⁵²⁹² Žalbeni pretres, AT. 412-414 (5. decembar 2013.).

⁵²⁹³ Žalbeni pretres, AT. 413-414 (5. decembar 2013.).

⁵²⁹⁴ Prvostepena presuda, par. 1843-1844.

⁵²⁹⁵ Prvostepena presuda, par. 1845, 1849-1851, 1853-1856, 1858-1859, 2029, 2031.

⁵²⁹⁶ Prvostepena presuda, par. 2028.

⁵²⁹⁷ V. gore, par. 1864.

⁵²⁹⁸ Prvostepena presuda, par. 2029. V. takođe Prvostepena presuda, par. 2031.

zaključak se temelji na dva slučaja kontakta: (1) dana 5. jula 1995. **Pandurević** se obratio Komandi Zvorničke brigade sa zahtjevom da se "tenkovskoj četi" dostave granate koje joj nedostaju;⁵²⁹⁹ i (2) dana 7. jula 1995. nazvao je da zatraži da se dio nastavnog materijala fotokopira i dostavi studentima Tehničkog fakulteta.⁵³⁰⁰ Pretresno vijeće je teme o kojima se u tim prilikama razgovaralo i samo opisalo kao marginalne i zaključilo da je on zbog ograničenog kontakta nesumnjivo manje znao o akcijama svoje brigade.⁵³⁰¹ Shodno tome, Žalbeno vijeće smatra da je na osnovu toga razumni presuditelj o činjenicama mogao zaključiti "da [**Pandurević**] nije oklijevao da iskoristi svoj položaj vlasti u odnosu na brigadu kada je smatrao da je to potrebno".⁵³⁰²

1872. U vezi s jednim pitanjem koje je s tim povezano, **Pandurević** tvrdi da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir uticaj koji je nepostojanje značajne komunikacije imalo na pokazatelje efektivne kontrole. Ta tvrdnja je neutemeljena. Pretresno vijeće je to izričito uzelo u obzir prilikom donošenja zaključka da je "[**Pandurević**] zbog tog odsustva nesumnjivo manje znao o akcijama svoje brigade".⁵³⁰³ Nadalje, Pretresno vijeće je iznijelo više konstatacija o linijama izvještavanja uspostavljenim u Zvorničkoj brigadi koje podupiru zaključak da su, čak i kada je **Pandurević** bio u Komandi brigade, informacije, opšte uzevši, išle preko Obrenovića, pa je on svoja komandna ovlaštenja vršio preko njega.⁵³⁰⁴ Konkretno, kad je riječ o vojnoj policiji, Pretresno vijeće je zaključilo da je, iako je **Pandurević**, kao komandant brigade, komandovao vojnom policijom, komandir čete vojne policije odgovarao direktno načelniku štaba i **Nikoliću**, kao načelniku za bezbjednost.⁵³⁰⁵ Pretresno vijeće je dovoljno razmotrilo to pitanje i **Pandurević** nije pokazao da je nepostojanje komunikacije imalo uticaja na njegovu stvarnu mogućnost da vrši efektivnu kontrolu.

1873. Kao treće, Pretresno vijeće je uzelo u obzir Obrenovićevu ulogu i njegov odnos s **Pandurevićem**. Pretresno vijeće je zaključilo da je Obrenović, kao zamjenik komandanta, tokom **Pandurevićevog** odsustva komandovao Zvorničkom brigadom i izdavao naređenja i primao zapovijesti, bez obraćanja **Pandureviću** i bez njegove intervencije.⁵³⁰⁶ Pretresno vijeće je bilo mišljenja da je bilo za očekivati da će zamjenik komandanta tokom privremenog odsustva komandanta brigade preuzeti komandne dužnosti⁵³⁰⁷ i da to samo pokazuje da je Obrenović u tom

⁵²⁹⁹ Prvostepena presuda, par. 1845.

⁵³⁰⁰ Prvostepena presuda, par. 1846.

⁵³⁰¹ Prvostepena presuda, par. 2029.

⁵³⁰² V. Prvostepena presuda, par. 2029.

⁵³⁰³ Prvostepena presuda, par. 2029.

⁵³⁰⁴ Prvostepena presuda, par. 157. Pretresno vijeće je zaključilo da je **Pandurević** u naređenju od 21. marta 1994. preinačio organizacionu strukturu Zvorničke brigade tako da određene jedinice nisu bile pod direktnom komandom komandanta brigade, već su odgovarale direktno načelniku štaba i pomoćnicima komandanta ili načelnicima, koji su pak odgovarali komandantu. Vijeće je nadalje zaključilo da je **Pandurević** i dalje komandovao tim jedinicama, ali putem posrednika – načelnika štaba i pomoćnika komandanta ili načelnika – koji su odgovarali njemu.

⁵³⁰⁵ Prvostepena presuda, par. 158.

⁵³⁰⁶ Prvostepena presuda, par. 2030.

⁵³⁰⁷ Prvostepena presuda, par. 2027.

trenutku komandovao i bio odgovoran za postupke ljudi pod svojom komandom.⁵³⁰⁸ Pretresno vijeće je zaključilo da su Obrenović i drugi pripadnici Zvorničke brigade i dalje bili podređeni **Pandureviću** i da je **Pandurević** mogao ponovo preuzeti komandu u bilo kom trenutku, što je 15. jula 1995. i učinio.⁵³⁰⁹

1874. Žalbeno vijeće smatra da je **Pandurević** u vezi s punim angažovanjem na zadatku komandovanja TG-1 dobio striktna naređenja od svog nadređenog. Sasvim je jasno da **Pandurević** preuzimajući taj zadatak nije postupio po svom nahodjenju, pošto mu je njegov nadređeni naredio da ga preuzme. Tokom tog angažovanja, on je redovno dobijao ažurirana naređenja o neposrednim zadacima koje je trebalo izvršiti, što se sve dešavalo van Komande Zvorničke brigade. Osim toga, kad je iznio svoje mišljenje o dejstvima koja su se ticala Zvorničke brigade, izričito mu je rečeno da se drži TG-1.⁵³¹⁰ Kad se na kraju, 15. jula 1995., vratio u Komandu Zvorničke brigade, to je učinio po Krstićevom izričitom naređenju.⁵³¹¹ S obzirom na te okolnosti, Žalbeno vijeće smatra da razumni presuditelj o činjenicama ne bi mogao zaključiti da je **Pandurević** mogao ponovo preuzeti komandu u bilo kom trenutku, konkretno, u smislu povratka u Komandu Zvorničke brigade. To ne isključuje zaključak da je **Pandurević** bez obzira na to imao stvarnu mogućnost vršenja efektivne kontrole.

1875. Pretresno vijeće se u vezi s tim oslonilo na iskaz svjedoka PW-168 da je [REDIGOVANO].⁵³¹² Što se tiče **Pandurevićevog** prigovora na vjerodostojnost tog iskaza, Žalbeno vijeće podsjeća da su pretresna vijeća u najboljoj poziciji da ocijene vjerodostojnost nekog svjedoka, kao i na to da je razumno da pretresno vijeće određene dijelove svjedočenja nekog svjedoka prihvati, a druge odbaci.⁵³¹³ Osim toga, Žalbeno vijeće ponavlja da ono neće olako zadirati u široka diskreciona ovlaštenja koja pretresno vijeće ima u vezi s odmjeravanjem težine dokaza svjedoka.⁵³¹⁴ Shodno tome, Žalbeno vijeće ne vidi nikakvu grešku u zaključku Pretresnog vijeća da je, [REDIGOVANO], iskaz o Obrenovićevim postupcima u tom periodu koji je taj svjedok dao tokom glavnog ispitivanja vjerodostojan. Taj iskaz u velikoj mjeri ukazuje na to da je Obrenović, kao osoba koja je vršila komandne dužnosti u **Pandurevićevom** odsustvu, smatrao da njegov *de jure* nadređeni treba da zna za učešće pripadnika Zvorničke brigade u operaciji ubistva i da u vezi s

⁵³⁰⁸ Prvostepena presuda, par. 2030.

⁵³⁰⁹ Prvostepena presuda, par. 2030-2031.

⁵³¹⁰ Prvostepena presuda, par. 1855.

⁵³¹¹ Prvostepena presuda, par. 1859.

⁵³¹² Prvostepena presuda, par. 2030, gdje se upućuje na: svjedok PW-168, T. 15830-15833 (zatvorena sjednica) (26. septembar 2007.).

⁵³¹³ Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 294, 437. V. takođe Druga drugostepena presuda u predmetu *Muvunyi*, par. 26.

⁵³¹⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1384.

tim treba da izda uputstva. Valja napomenuti da se taj iskaz odnosi na vrijeme kada je **Pandurević** bio posvećen zadatku vezanom za TG-1, van Zvorničke brigade.

1876. Žalbeno vijeće napominje da postoje još dvije konstatacije Pretresnog vijeća koje podupiru zaključak da je **Pandurević** tokom svog odsustva i dalje imao mogućnost kontrole nad dejstvima Zvorničke brigade. Kao prvo, Obrenović je 15. jula 1995. pokušao da stupi u kontakt s **Pandurevićem** u vezi s prijedlogom da se 28. divizija pusti da prođe kroz njihovu teritoriju, ali on je bio nedostupan pošto je već bio na putu prema Komandi Zvorničke brigade.⁵³¹⁵ Kao drugo, **Pandurević** je i sam priznao da je "mogao da izda [...] naređenja" pripadnicima Zvorničke brigade s kojima je razgovarao telefonom 15. jula 1995. ujutro, prije nego što se vratio u kasarnu u preduzeću "Standard".⁵³¹⁶ Iako su se oba slučaja desila nakon što je **Pandurević** od Krstića dobio naređenje da se vrati na zvorničko područje, kada se sagledaju u svjetlu iskaza svjedoka PW-168 o 13. julu 1995., oni razumno podupiru zaključak da je **Pandurević** tokom svog odsustva imao *de facto* kontrolu.

1877. Žalbeno vijeće sada prelazi na **Pandurevićevu** tvrdnju da je Pretresno vijeće impliciralo da komandanti imaju obavezu da zatraže informacije čak i ako nemaju saznanja o riziku od kriminalnih aktivnosti svojih podređenih. Pretresno vijeće je izričito zaključilo da bi **Pandurević** bio dužan da izdaje naređenja (kao što je traženje informacija) samo "da je iz informacija koje je tada dobio saznao za kažnjive aktivnosti jednog dijela svoje brigade".⁵³¹⁷ Pretresno vijeće je nadalje zaključilo

da nema dovoljno dokaza da je **Pandurević** prije povratka u kasarnu u preduzeću "Standard" 15. jula znao ili da je bilo razloga da zna da su njegovi podređeni počinili ili da čine krivična djela u vezi sa zatočenjem, pogubljenjem i pokopavanjem zarobljenika, bosanskih Muslimana, na zvorničkom području. Pretresno vijeće stoga konstatuje da nije zadovoljen uslov znanja da bi postojala odgovornost nadređenog prema članu 7(3) za period do 12:00 sati 15. jula.⁵³¹⁸

Prilikom donošenja tog zaključka, Pretresno vijeće nije postavilo uslov da komandant mora da zatraži informacije, osim u slučaju da ima saznanja o mogućoj kriminalnoj aktivnosti, što je u skladu s praksom Međunarodnog suda.⁵³¹⁹ Shodno tome, Žalbeno vijeće se nije uvjerilo da **Pandurevićeva** tvrdnja stoji.

⁵³¹⁵ Prvostepena presuda, par. 553, gdje se upućuje na: svjedok PW-168, T. 15873 (zatvorena sjednica) (26. septembar 2007.).

⁵³¹⁶ Prvostepena presuda, par. 2031. V. takođe Prvostepena presuda, par. 1859-1860.

⁵³¹⁷ Prvostepena presuda, par. 2031.

⁵³¹⁸ Prvostepena presuda, par. 2037.

⁵³¹⁹ Drugostepena presuda u predmetu *Bagilishema*, par. 28. V. Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 238-239.

1878. S obzirom na gore navedeno, Žalbeno vijeće, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, konstatuje da Pretresno vijeće nije pogriješilo kad je zaključilo da dokazi pokazuju da je **Pandurević** tokom svog odsustva i dalje imao mogućnost da vrši kontrolu kako nad Obrenovićem tako i nad ostatkom Zvorničke brigade. Prema tome, **Pandurević** nije pokazao da je Pretresno vijeće u vezi s tim napravilo činjeničnu grešku, pa Žalbeno vijeće, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, odbacuje njegovu žalbenu podosnovu 2.2.

(c) Navod o grešci zbog zanemarivanja dokaza da je Mladić prekinuo uobičajeni komandni lanac u Zvorničkoj brigadi (podosnova 2.3)

(i) Argumenti strana u postupku

1879. **Pandurević** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo činjeničnu grešku kad je zaključilo: (1) da je on vršio efektivnu kontrolu nad ljudima koji su izvršavali zadatke po **Bearinim** i **Popovićevim** uputstvima;⁵³²⁰ i (2) da nema dokaza "na osnovu kojih bi se moglo konstatovati da je Pandurević zbog uloge organa bezbjednosti i pretpostavljene komande izgubio *de facto* vlast nad **Nikolićem** ili bilo kojim drugim pripadnikom Zvorničke brigade".⁵³²¹

1880. **Pandurević** tvrdi da su uobičajeni komandni odnosi u Zvorničkoj brigadi, uključujući Obrenovićeva rezidualna ovlaštenja, 15. jula 1995. bili prekinuti i da su **Beara** i **Popović**, po Mladićevim uputstvima, izdavali naređenja, za što su, kako je izgledalo, imali zakonska ovlaštenja, koja su u praksi bila prihvaćena.⁵³²² Prema njegovoj tvrdnji, on nije bio ovlašten da opoziva Mladićeva naređenja koja su provodili visokopozicionirani oficiri iz Glavnog štaba i iz Drinskog korpusa i nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mu mogao na osnovu njegovog *de jure* položaja komandanta Zvorničke brigade, u kombinaciji sa činjenicom da se vratio na to područje, automatski pripisati mogućnost vršenja efektivne kontrole.⁵³²³ Osim toga, **Pandurević** tvrdi da on nije imao realnu mogućnost da u ograničenom vremenu pokuša da uzurpira Mladićeva ovlaštenja.⁵³²⁴ On, kako tvrdi, nije imao ni sredstava ni vremena da uđe u oružanu konfrontaciju s

⁵³²⁰ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 202. Žalbeno vijeće primjećuje da je u Pandurevićevom žalbenom podnesku tu naveden i **Nikolić**, što je izgleda greška. V. takođe žalbeni pretres, AT. 365, 369-370, 373-376 (4. decembar 2013.).

⁵³²¹ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 190, gdje se poziva na Prvostepenu presudu, par. 2033.

⁵³²² Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 192; žalbeni pretres, AT. 368-370 (4. decembar 2013.). V. takođe žalbeni pretres, AT. 364-367, 371-377 (4. decembar 2013.). **Pandurević** u replici kaže da se tužilaštvo nije bavilo njegovom tvrdnjom da je Mladić prekinuo komandni lanac. Pandurevićeva replika, par. 41, 62-63.

⁵³²³ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 193-195. **Pandurević** tvrdi da on nije bio dužan da opozove naređenja koja su njegovi nadređeni izdali njegovim podređenima zaobišavši njegova ovlaštenja. Pandurevićeva replika, par. 66.

⁵³²⁴ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 193, 196. V. žalbeni pretres, AT. 371-372 (4. decembar 2013.). **Pandurević** tvrdi da je po dolasku imao samo oko 30 sati da nešto preduzme.

Bearom i **Popovićem** kako bi pokušao da sebi ponovo podredi relativno mali broj svojih ljudi koji su možda učestvovali u zločinima.⁵³²⁵

1881. **Pandurević** nadalje tvrdi da pravila vezana za komandnu odgovornost ne "nameću osobi obavezu da upotrijebi silu kako bi one koji joj nisu podređeni spriječila da počine zločine".⁵³²⁶ U skladu s tim, on tvrdi da mjere za uspostavljanje kontrole ne smiju zahtijevati da se radi nadvladavanja navodno zakonskih ovlaštenja upotrijebi značajna sila i da moraju da budu nesumnjivo dostupne.⁵³²⁷ **Pandurević** tvrdi da je taj pristup usvojen u predmetu *Blagojević i Jokić* i da su vojna situacija i operativni lanac komandovanja u vezi s operacijom ubistva bili "sasvim slični" u Bratuncu i Zvorniku.⁵³²⁸

1882. Tužilaštvo odgovara da je zaključak Pretresnog vijeća da je **Pandurević** od podneva 15. jula 1995. imao efektivnu kontrolu razuman.⁵³²⁹ Ono tvrdi da **Beara** i **Popović** nisu prekinuli komandni lanac. Po mišljenju tužilaštva, **Pandurević** je zadržao *de jure* i *de facto* komandu nad svojim ljudima koji su učestvovali u operaciji ubistva i imao isključivo pravo komandovanja.⁵³³⁰ Iako je organ bezbjednosti Zvorničke brigade po stručnoj liniji bio podređen **Popoviću**, a po redovnoj liniji komandovanja **Pandureviću**, lanac za stručnu podršku, prema tvrdnji tužilaštva, nije bio iznad redovnog komandnog lanca i viši organi bezbjednosti nisu mogli da izdaju zvanična naređenja organima bezbjednosti koji su im bili podređeni. Napominjući nadalje da je učešće Zvorničke brigade u operaciji ubistva uvelike nadilazilo okvire njegovog organa bezbjednosti, tužilaštvo tvrdi da **Beara** i **Popović** nisu imali nikakvu direktnu zvaničnu vlast nad Zvorničkom brigadom i da joj nisu izdavali nikakva direktna naređenja.⁵³³¹

1883. Tužilaštvo nadalje tvrdi da su pripadnici Zvorničke brigade koji su učestvovali u operaciji ubistva zapravo djelovali pod **Pandurevićevom** komandom od trenutka kad je Obrenović, 13. jula 1995. uveče, [REDIGOVANO] i naredio drugim jedinicama Zvorničke brigade da učestvuju u toj operaciji.⁵³³² Prema tvrdnji tužilaštva, **Pandurević** je, kao komandant Zvorničke brigade, imao

⁵³²⁵ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 196. **Pandurević** tvrdi da je jedina stvar koja je pripadnike Bratunačke brigade i 10. diverzantskog odreda mogla spriječiti da počine ubistva vojna intervencija. Pandurevićeva replika, par. 67.

⁵³²⁶ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 200.

⁵³²⁷ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 200.

⁵³²⁸ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 201; Pandurevićeva replika, par. 68-69.

⁵³²⁹ Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 122.

⁵³³⁰ Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 113, 115.

⁵³³¹ Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 115, 117; žalbeni pretres, AT. 404-406 (5. decembar 2013.).

⁵³³² Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 116; žalbeni pretres, AT. 397 (4. decembar 2013.); AT. 404-405 (5. decembar 2013.). Tužilaštvo tvrdi da je **Nikolić** imao ulogu koordinatora u operaciji ubistva, dok su, za razliku od toga, **Beara** i **Popović** pripadnike Zvorničke brigade nadgledali tek pošto je Komanda Zvorničke brigade odobrila njihovo učešće. Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 116.

mogućnosti i načina da izdaje naređenja kako bi spriječio zločine svojih podređenih.⁵³³³ Tužilaštvo tvrdi da je on imao obavezu da obezbijedi da njegovi ljudi ne učestvuju u protivpravnim djelima i da se ta obaveza protezala kako na opozivanje protivpravnih naređenja koja su izdali Obrenović i njegovi podređeni, tako i na odbijanje da izvrši i proslijedi protivpravna naređenja pretpostavljene komande.⁵³³⁴

1884. Tužilaštvo tvrdi da sprečavanje zločina njegovih podređenih ne bi zahtijevalo oružanu silu i da su pripadnici Zvorničke brigade činili velik dio snaga uključenih u operaciju ubistva.⁵³³⁵ Ono tvrdi da je **Pandurevićevo** oslanjanje na Prvostepenu presudu u predmetu *Blagojević i Jokić* neprimjereno.⁵³³⁶

1885. **Pandurević** u svojoj usmenoj argumentaciji dodatno pojašnjava važnost prekidanja lanca komandovanja Zvorničkom brigadom.⁵³³⁷ On tvrdi da, shodno načelu jedinstarješinstva, jednom vojnom jedinicom u isto vrijeme ne mogu komandovati dva komandanta.⁵³³⁸ Kao dalju potporu svojoj tvrdnji da su komandni lanci bili prekinuti, **Pandurević** upućuje na dokazni predmet 7DP00417 i na svjedočenja svjedoka Stanišića, Dragutinovića, Galića i Mirka Trivića, koje je, kako tvrdi, Pretresno vijeće zanemarilo kada je razmatralo to pitanje.⁵³³⁹ Tužilaštvo odgovara da **Pandurević** putem te argumentacije "uvodi novi žalbeni osnov".⁵³⁴⁰ Alternativno, tužilaštvo odgovara da **Pandurević** selektivno se oslanjajući na izolovane dokaze ponovo pokreće pitanja koja je iznio u prvostepenom postupku i da ti dokazi, čak i ako ih Žalbeno vijeće preispita, ne pokazuju da je on izgubio stvarnu mogućnost da preduzme razumne i nužne mjere da spriječi krivično djelo ubistva.⁵³⁴¹

(ii) Analiza

1886. Žalbeno vijeće najprije mora riješiti pitanje prigovora koji je, kako se čini, iznesen na žalbenom pretresu, a to je da je **Pandurević** iznio novu žalbenu osnovu. Žalbeno vijeće primjećuje

⁵³³³ Odgovor tužilaštva na Pandurevićeovu žalbu, par. 118. V. takođe žalbeni pretres, AT. 404-407 (5. decembar 2013.). Tužilaštvo tvrdi da izdavanje naređenja zahtijeva malo vremena, a da su se zadaci za koje je potrebno puno vremena mogli delegirati. Odgovor tužilaštva na Pandurevićeovu žalbu, par. 118.

⁵³³⁴ Odgovor tužilaštva na Pandurevićeovu žalbu, par. 118. V. takođe žalbeni pretres, AT. 407-408 (5. decembar 2013.).

⁵³³⁵ Odgovor tužilaštva na Pandurevićeovu žalbu, par. 119. V. žalbeni pretres, AT. 403-405 (5. decembar 2013.).

⁵³³⁶ Odgovor tužilaštva na Pandurevićeovu žalbu, par. 121.

⁵³³⁷ Žalbeni pretres, AT. 365 (4. decembar 2013.), 414-416 (5. decembar 2013.).

⁵³³⁸ Žalbeni pretres, AT. 365 (4. decembar 2013.), 414-416 (5. decembar 2013.). Žalbeno vijeće napominje da **Pandurević** u ovoj žalbenoj osnovi takođe pokušava da "usvoji" Suprotna i izdvojena mišljenja sudije Kwona. Međutim, budući da on, osim što je iznio argument o jedinstarješinstvu, tu tvrdnju nije razradio, Žalbeno vijeće odbacuje generičko uključivanje Suprotnih i izdvojenih mišljenja sudije Kwona. Žalbeni pretres, AT. 366-367 (4. decembar 2013.).

⁵³³⁹ Žalbeni pretres, AT. 372-377 (4. decembar 2013.). Žalbeno vijeće primjećuje da **Pandurević** zabunom upućuje na dokazni predmet 7DP4117 kad govori o dokaznom predmetu 7DP00417.

⁵³⁴⁰ Žalbeni pretres, AT. 406 (5. decembar 2013.).

da **Pandurević** u relevantnim dijelovima svoje pismene argumentacije ne pominje dokazni predmet 7DP00417 niti razna svjedočenja na koja je uputio na žalbenom pretresu.⁵³⁴² Žalbeno vijeće smatra da **Pandurevićevo** upućivanje na te konkretne dokaze ne predstavlja novi argument, nego samo razradu njegovog argumenta da je Mladić prekinuo komandni lanac. Žalbeno vijeće stoga odbacuje proceduralni prigovor tužilaštva.

1887. Žalbeno vijeće će zatim, kao preliminarno pitanje, razmotriti **Pandurevićevo** tvrdnju da je Pretresno vijeće u vezi s periodom od 15. jula 1995. nadalje zapravo obrnulo teret dokazivanja tako što je najprije pogrešno zaključilo da je on imao efektivnu kontrolu nad Zvorničkom brigadom od 4. do 15. jula 1995., a onda od njega tražilo da pokaže da je tu efektivnu kontrolu izgubio.

1888. Žalbeno vijeće podsjeća da teret dokazivanja optužbi protiv nekog optuženog na Međunarodnom sudu snosi tužilaštvo.⁵³⁴³ Kad je riječ o **Pandurevićevom** prigovoru u vezi s njegovom *de facto* kontrolom, Pretresno vijeće je generalno zaključilo da je, "[p]remda je stigao u nedisciplinovanu brigadu, koja je pokazivala izrazito nepoštovanje prema autoritetu, pod njegovom komandom i, sasvim sigurno do 1995. godine, Zvornička brigada [...] bila pod nesumnjivom **Pandurevićevom** vlašću".⁵³⁴⁴ Pretresno vijeće je zatim odvojeno od toga zaključilo da je **Pandurević** tokom svog odsustva iz komande brigade u periodu od 4. do 15. jula 1995. i dalje imao stvarnu mogućnost da vrši kontrolu nad Zvorničkom brigadom. Kao što je rečeno gore, ono prilikom donošenja tog zaključka nije napravilo grešku.⁵³⁴⁵ Pošto je jasno utvrdilo da je **Pandurević** u julu 1995., nevezano za to da li je bio prisutan u komandi brigade, imao stvarnu mogućnost da vrši kontrolu nad svojim podređenima, Pretresno vijeće nije bilo dužno da se istim pitanjem ponovo bavi i za period od 15. jula 1995. nadalje, neposredno nakon njegovog povratka. Pretresno vijeće je u stvari sasvim opravdano moglo razmotriti da li nešto eventualno ukazuje na suprotno i da li je to moglo dovesti do toga da **Pandurević** tada izgubi *de facto* kontrolu. Prema tome, **Pandurević** nije pokazao da je Pretresno vijeće obrnulo teret dokazivanja.

1889. Kad je riječ o **Pandurevićevoj** tvrdnji da se njemu na osnovu činjenice da je imao *de jure* kontrolu i da se vratio na zvorničko područje ne može pripisati mogućnost vršenja efektivne kontrole, Žalbeno vijeće ponavlja da Pretresno vijeće njemu nije ništa pripisalo na osnovu povratka

⁵³⁴¹ Žalbeni pretres, AT. 406 (5. decembar 2013.).

⁵³⁴² V. Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 186-202; Pandurevićeva replika, par. 62-69. Žalbeno vijeće takođe napominje da je tužilaštvo na žalbenom pretresu imalo dovoljno vremena da pripremi odgovor na taj argument i da se u svom odgovoru bavilo njegovim meritumom. Žalbeni pretres, AT. 406 (5. decembar 2013.). Žalbeno vijeće primjećuje da je **Pandurević** taj argument iznio 4. decembra 2013., a da je tužilaštvo na njega odgovorilo sljedećeg dana.

⁵³⁴³ Drugostepena presuda u predmetu *D. Milošević*, par. 60. V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Limaj i drugi*, par. 63; Drugostepena presuda u predmetu *Kamuhanda*, par. 167; Drugostepena presuda u predmetu *Kajelijeli*, par. 41-42.

⁵³⁴⁴ Prvostepena presuda, par. 2028 (reference unutar citata izostavljene).

⁵³⁴⁵ V. gore, par. 1874-1878.

na zvorničko područje. Naime, Pretresno vijeće je na osnovu dokaza utvrdilo da je **Pandurević** u julu 1995. imao stvarnu mogućnost vršenja kontrole nad svojim podređenima, bez obzira na to da li je bio prisutan u komandi brigade.⁵³⁴⁶ Taj zaključak se odnosi i na njegovu *de jure* i na *de facto* vlast. **Pandurevićeva** tvrdnja stoga nije uvjerljiva i ona se odbacuje.

1890. Žalbeno vijeće sada prelazi na glavnu tvrdnju, a to je da su **Pandurevićeva** komandna ovlaštenja nad Zvorničkom brigadom bila "prekinuta" ili poništena komandnim ovlaštenjima koja su u Mladićevo ime vršili **Beara** i **Popović**.

1891. Pretresno vijeće je zaključilo da su u relevantno vrijeme u vezi s organom bezbjednosti Zvorničke brigade funkcionisala dva paralelna lanca uputstava. **Pandurević** je po redovnoj liniji komandovanja imao i *de jure* i *de facto* vlast nad svojim podređenima, konkretno, i nad organom bezbjednosti Zvorničke brigade.⁵³⁴⁷ U komandnom lancu po stručnoj liniji, organ bezbjednosti Zvorničke brigade bio je podređen **Popoviću**, ali samo u vezi s bezbjednosno-obavještajnim poslovima.⁵³⁴⁸ Oficiri organa bezbjednosti kao što je **Nikolić** imali su stoga dva komandna lanca koja su, u skladu sa zakonom, postojala uporedo. Važno je reći da komandni lanac po stručnoj liniji nije bio iznad redovnog komandnog lanca.⁵³⁴⁹

1892. Žalbeno vijeće prelazi na **Pandurevićevu** tvrdnju da su ovlaštenja koja je on imao po redovnoj liniji komandovanja bila faktički poništena zbog uputstava koja su **Popović** i **Beara**, po Mladićevom ovlaštenju, izdavali putem komandnog lanca po stručnoj liniji.⁵³⁵⁰ Žalbeno vijeće podsjeća da, "ukoliko se utvrdi da nad podređenima koji su počinili neko krivično djelo efektivnu kontrolu ima više od jednog lica, krivičnu odgovornost mogu snositi sva ta lica".⁵³⁵¹ Prema tome, činjenica da jedan komandant vrši efektivnu kontrolu ne isključuje nužno mogućnost da efektivnu kontrolu vrši i neki drugi komandant.⁵³⁵² U skladu s tim, **Pandurevićeva** tvrdnja se odbacuje.

1893. S tim u vezi, Žalbeno vijeće smatra da dokazni predmet 7DP00417, Privremeni propisi o službi u Vojsci Srpske Republike, i konkretna svjedočenja na koja je **Pandurević** uputio na žalbenom pretresu ne dovode u pitanje zaključak Pretresnog vijeća da je on imao efektivnu kontrolu. **Pandurević** tvrdi da bi se relevantni dijelovi dokaznog predmeta 7DP00417 "mogli

⁵³⁴⁶ Prvostepena presuda, par. 2027-2031. V. takode gore, par. 1869-1877.

⁵³⁴⁷ Prvostepena presuda, par. 121, 155, 2027, 2033.

⁵³⁴⁸ Prvostepena presuda, par. 155, 1091.

⁵³⁴⁹ Prvostepena presuda, par. 121.

⁵³⁵⁰ Kako to shvata Žalbeno vijeće, redovni komandni lanac ticao se aktivnosti koje su bile pod nadzorom jedinice u čijem se sastavu organ bezbjednosti Zvorničke brigade nalazio, a stručni komandni lanac se ticao stručnih ili kontraobavještajnih aktivnosti, koje su bile pod centralnim nadzorom organa bezbjednosti i obavještajnih poslova Vrhovne komande. V. Prvostepena presuda, par. 155.

⁵³⁵¹ Drugostepena presuda u predmetu *Nizeyimana*, par. 201.

⁵³⁵² Drugostepena presuda u predmetu *Nizeyimana*, par. 201, 346.

odnositi na mješovite jedinice vojnika pod komandantom iz neke vanjske ustanove", kao što je ova situacija s mješovitim jedinicama pod komandom **Beare i Popovića**.⁵³⁵³ Međutim, Žalbeno vijeće primjećuje da **Pandurević** u vezi s tim propisima priznaje da bi oni samo "mogli" biti primjenjivi u ovom kontekstu i da su "vojni propisi vezani za *ad hoc* komandne strukture u mješovitim ili nepotpunim jedinicama odvojeni i različiti od pravnih faktora vezanih za mogućnost optuženog da vrši efektivnu kontrolu".⁵³⁵⁴ No, pod pretpostavkom, *arguendo*, da takvi dokazi pokazuju da su se **Beara i Popović** možda i upleli u komandni lanac u Zvorniku, Žalbeno vijeće smatra da to ne pokazuje da je Pretresno vijeće napravilo grešku u vezi s **Pandurevićevom** mogućnošću vršenja efektivne kontrole.⁵³⁵⁵

1894. Što se tiče svjedočenja svjedoka Dragutinovića, Galića i Trivića, Žalbeno vijeće primjećuje da **Pandurević** ne navodi nikakve reference niti argumente u vezi s tim dokazima, zbog čega taj dio njegove tvrdnje odbacuje kao nepotkrijepljen. Kad je riječ o Stanišićevom iskazu, Žalbeno vijeće napominje da je on rekao da bi, ako bi došao starješina iz više komande, odgovornost "vjerovatno" bila na tom starješini.⁵³⁵⁶ S tim u vezi, **Pandurević** je napomenuo da je taj iskaz samo Stanišićevo "viđenje o tome kome je on odgovarao".⁵³⁵⁷ Nadalje, iz Stanišićevog izjave da bi u slučaju dolaska starješine iz više komande on bio podređen tom starješini ne slijedi zaključak da bi **Pandurević** zbog toga bio lišen mogućnosti vršenja efektivne kontrole.⁵³⁵⁸ No, čak i da je tako, taj zaključak nije nužno primjenjiv na predmetno pitanje – da li je dolazak **Beare i Popovića** u Zvornik prekinuo komandni lanac, pa stoga pokazuje da je Pretresno vijeće napravilo grešku u vezi s **Pandurevićevom** mogućnošću da vrši efektivnu kontrolu – a još manje to pitanje rješava.

1895. Osim toga, kad je riječ o **Pandurevićevoj** tvrdnji da je Pretresno vijeće te dokaze "naprosto ignorisalo",⁵³⁵⁹ Žalbeno vijeće podsjeća na sljedeće:

Nije nužno osvrutati se na svaki iskaz svjedoka ili svaki dokaz u sudskom spisu. Pretpostavka je da je pretresno vijeće ocijenilo sve dokaze koji su mu predočeni, osim ako ne postoje naznake da je pretresno vijeće potpuno zanemarilo neki konkretan dokaz.⁵³⁶⁰

⁵³⁵³ Žalbeni pretres, AT. 374 (4. decembar 2013.).

⁵³⁵⁴ Žalbeni pretres, AT. 374, 376 (4. decembar 2013.).

⁵³⁵⁵ V. gore, par. 1892. V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Nizeyimana*, par. 201, 346.

⁵³⁵⁶ Ostoja Stanišić, T. 11705 (17. maj 2007.).

⁵³⁵⁷ Žalbeni pretres, AT. 375 (4. decembar 2013.) (naglasak dodat).

⁵³⁵⁸ V. žalbeni pretres, AT. 375 (4. decembar 2013.); Drugostepena presuda u predmetu *Nizeyimana*, par. 201, 346.

⁵³⁵⁹ Žalbeni pretres, AT. 374 (4. decembar 2013.).

⁵³⁶⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 23 (reference unutar citata izostavljene). V. Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, fusnota 2527; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 658.

S obzirom na to: (1) da je Pretresno vijeće u vezi s **Pandurevićem** detaljno razmotrilo pitanje odnosa nadređeni-podređeni;⁵³⁶¹ (2) da se o dokaznom predmetu 7DP00417, kao što je **Pandurević** i sam rekao, "detaljno raspravljalo u prvostepenom postupku"; i (3) da je Pretresno vijeće dokazni predmet 7DP00417 eksplicitno razmotrilo kada je davalo prikaz komandne strukture VRS-a,⁵³⁶² Žalbena vijeće smatra da ne postoje naznake da je Pretresno vijeće potpuno zanemarilo te dokaze.

1896. Prema tome, **Pandurevićeva** tvrdnja mogla bi se održati samo ako bi se na osnovu činjenica pokazalo da je njegova jasno utvrđena *de facto* vlast u praksi bila poništena **Popovićem** i **Bearinim** uputstvima. Čak i ako bi se, *arguendo*, pretpostavilo da su **Popović** i Beara 15. jula 1995. zaista vršili efektivnu kontrolu nad Zvorničkom brigadom, **Pandurević** nije pokazao da je to što su oni vršili takvu kontrolu poništilo njegovu *de facto* vlast.⁵³⁶³

1897. U okviru argumenata koji su s tim povezani, **Pandurević** tvrdi da on, kao Mladićev podređeni, nije imao *de jure* ovlaštenja da opoziva njegova naređenja i da, u svakom slučaju, nije imao realnu mogućnost da u potrebnom roku uzurpira Mladićeva ovlaštenja. Žalbena vijeće smatra da je **Pandurević**, kao komandant Zvorničke brigade koji je od 15. jula 1995. znao za operaciju ubistva, imao zakonsku obavezu da preduzme nužne i razumne mjere da spriječi dalje zločine, odnosno da kazni njihove počiniocce. On je bio dužan da se prilikom obavljanja svojih dužnosti pridržava pravila međunarodnog humanitarnog prava.⁵³⁶⁴ Kada se našao suočen s očigledno protivpravnim naređenjima svojih nadređenih – koja su bila nevažeća po nacionalnim zakonima i predstavljala su kršenje zakona ratovanja – on je imao zakonsku obavezu da obezbijedi poštovanje međunarodnog humanitarnog prava.⁵³⁶⁵ U tom smislu, bilo je pogrešno da **Pandurević** ne uradi ništa.⁵³⁶⁶ Suprotno njegovoj tvrdnji da bi preduzimanje mjera zahtijevalo upotrebu sile, postoje dokazi da je odbijanje učešća u operaciji ubistva bilo moguće i bez pribjegavanja oružanoj

⁵³⁶¹ Prvostepena presuda, par. 2021-2035.

⁵³⁶² Žalbeni pretres, AT. 374 (4. decembar 2013.); Prvostepena presuda, par. 106 i fusnota 254.

⁵³⁶³ V. takođe gore, par. 1874-1878.

⁵³⁶⁴ DP P00409, Propisi o primeni pravila međunarodnog ratnog prava u Oružanim snagama SFRJ, tačka 3 ("Za primenu pravila međunarodnog ratnog prava odgovorni su komandanti jedinica [...]. Protiv lica koja krše pravila međunarodnog ratnog prava nadležni starešina je dužan da pokrene postupak za izricanje zakonom propisanih sankcija."); DP P00416, Naredba o primjeni pravila međunarodnog ratnog prava u Vojsci Srpske Republike Bosne i Hercegovine, član 1 ("Vojska Srpske Republike Bosne i Hercegovine [...] u oružanom sukobu primjenjuj[e] i poštuju[e] pravila međunarodnog ratnog prava."); DP 1D01289, Privremeni propisi o službi u Vojsci Srpske Republike, član 3 ("pripadnici vojske se pridržavaju odredbi međunarodnog ratnog prava"); DP 7D00717, Pravilnik o nadležnosti komande brigade – puka, član 10 ("Komandant odgovara za celokupno stanje brigade-puka, za *pravilan i zakonit rad organa komande [...].*") (naglasak dodat).

⁵³⁶⁵ Henckaerts i Doswald-Beck, *Customary International Humanitarian Law*, tom I, pravilo 154: Obaveza svakog borca je da odbije očigledno nezakonito naređenje.

⁵³⁶⁶ V. takođe *Trial of Wilhelm von Leeb et al.*, Presuda od 28. oktobra 1948., Vojni sud Sjedinjenih Država, Nürnberg, *Law Reports of Trials of War Criminals*, tom XII, str. 75 (oficir je dužan da uradi više od toga da mirno stoji i posmatra dok njegovi podređeni izvršavaju kriminalno naređenje njegovih nadređenih za koje on zna da je kriminalno).

konfrontaciji, čak i za komandanta.⁵³⁶⁷ Kao komandant, on je očigledno imao mogućnost da izdaje naređenja sopstvenoj brigadi. Prema tome, **Pandurević** je mogao narediti pripadnicima Zvorničke brigade da se uzdrže od učešća u operaciji ubistva, kao i opozvati protivpravna naređenja koja su u vezi s tim eventualno izdali Obrenović ili bilo ko drugi od njegovih podređenih.

1898. Suprotno onome što **Pandurević** sugeriše,⁵³⁶⁸ nije zadat minimalni broj podređenih koji moraju učestvovati u počinjenju krivičnih djela da bi komandant podlijegao odgovornosti. Uz to, činjenica da je neke zločine možda faktički nemoguće spriječiti ne oslobađa komandanta obaveze da spriječi one koji se možda još mogu spriječiti. Iako **Pandurević** jeste morao djelovati brzo, izdavanje naređenja zahtijeva malo vremena, a odgovornost za to mogla se, po potrebi, i delegirati. I na kraju, oslanjanje na Prvostepenu presudu u predmetu *Blagojević i Jokić* u ovom slučaju nije primjereno. Taj predmet je različit na više načina.⁵³⁶⁹ Žalbeno vijeće stoga smatra da bi u datim okolnostima bilo razumno da je **Pandurević** pripadnicima Zvorničke brigade izdao naređenja da se uzdrže od učešća u operaciji ubistva.

1899. U skladu s tim, Žalbeno vijeće, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, zaključuje da Pretresno vijeće nije pogriješilo kad je zaključilo da je **Pandurević** vršio efektivnu kontrolu nad ljudima koji su izvršavali zadatke po **Bearinim** i **Popovićevim** uputstvima. Žalbeno vijeće stoga, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, odbacuje **Pandurevićevu** žalbenu podosnovu 2.3.

3. Žalba tužilaštva (osnova 2)

(a) Navod o grešci zbog propusta da se Pandurevića proglasi krivim za propust da spriječi progon putem okrutnog i nečovječnog postupanja (podosnova 2(d))

1900. **Pandurević** se tereti na osnovu člana 7(3) Statuta za progon putem, između ostalog, okrutnog i nečovječnog postupanja prema civilima, bosanskim Muslimanima, u zatočeničkim objektima u Zvorniku.⁵³⁷⁰ Međutim, kada se bavilo pitanjem **Pandurevićeve** odgovornosti za progon na osnovu člana 7(3), Pretresno vijeće je razmatralo samo progon putem ubistva kao djela u

⁵³⁶⁷ Konkretno, postoje dokazi da se 15. jula 1995. **Beara** požalio i Živanoviću i Krstiću da potpukovnik Radomir Furtula nije ispoštovao naređenje komandanta i da je obavijestio Krstića da MUP neće ništa da radi (Prvostepena presuda, par. 1281-1282, fusnota 327), kao i da je Borovčanin na sastanku održanom 15. jula 1995. u Komandi Zvorničke brigade rekao da ne želi da jedinice MUP-a pod njegovom komandom učestvuju u čuvanju zarobljenika (Prvostepena presuda, par. 1464). V. takođe Prvostepena presuda, par. 421 (tri osobe odbile su da izvrše naređenje da pogube zarobljenike), 488 (vojnici su odbili da strijeljaju jednog dječaka), 540 (osam pripadnika 10. diverzantskog odreda odbilo je da izvrši naređenje da odu u Dom kulture u Pilici i pogube bosanske Muslimane koji su tamo bili zatočeni).

⁵³⁶⁸ Pandurevićeva replika, par. 67 ("Ubistva koja je tek trebalo da budu počinjena [...] bilo je faktički nemoguće spriječiti i/ili počinjena su uz minimalno učešće brigade.").

⁵³⁶⁹ Na primjer, u predmetu *Blagojević i Jokić* radilo se o učešću mješovite operativne jedinice po direktnom naređenju Drinskog korpusa, čime je preskočen srednji nivo komande brigade. V. Prvostepena presuda u predmetu *Blagojević i Jokić*, par. 411, 413, 415, 795.

osnovi.⁵³⁷¹ Rezultat toga je da je **Pandurević** oslobođen optužbe da kao nadređeni snosi odgovornost za progon putem okrutnog i nečovječnog postupanja 15. i 16. jula 1995. prema zarobljenim bosanskim Muslimana koji su prije pogubljenja bili zatočeni, između ostalog, u školi u Ročeviću i školi u Kuli na zborničkom području.⁵³⁷²

(i) Argumenti strana u postupku

1901. Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku tako što nije presudilo o **Pandurevićevoj** odgovornosti na osnovu člana 7(3) Statuta za propust da pripadnike Zvorničke brigade spriječi da od podneva 15. jula pa do kraja 16. jula 1995. učestvuju u progonu putem okrutnog i nečovječnog postupanja, odnosno tako što u vezi s tim nije dalo obrazloženje.⁵³⁷³ Ono tvrdi da je Pretresno vijeće moralo razmotriti da li je učešće pripadnika Zvorničke brigade u čuvanju zarobljenih bosanskih Muslimana u školi u Ročeviću i školi u Kuli i odvoženju tih ljudi odatle 15. i 16. jula 1995. predstavljalo učešće u progonu putem okrutnog i nečovječnog postupanja, a da je ono to učešće razmatralo samo u kontekstu pomaganja i podržavanja ubistva.⁵³⁷⁴

1902. Tužilaštvo tvrdi da dokazi pokazuju da **Pandurević** nije spriječio svoje podređene da učestvuju u progonu putem okrutnog i nečovječnog postupanja prema zarobljenim bosanskim Muslimanima 15. i 16. jula 1995., iako je znao ili je bilo razloga da zna da bi oni mogli počinuti to krivično djelo.⁵³⁷⁵ Prema tvrdnji tužilaštva, čuvanje zarobljenih bosanskih Muslimana "imalo je znatan uticaj, jer je perpetuiralo nepodnošljive uslove zatočenja i činjenje okrutnog i nečovječnog postupanja", a značilo je i da su **Pandurevićevi** podređeni znali za očajne uslove zatočenja i zlostavljanje zarobljenika.⁵³⁷⁶

1903. Tužilaštvo nadalje tvrdi da je iz okolnosti vezanih za podvrgavanje zarobljenih bosanskih Muslimana okrutnom postupanju i generalnog diskriminatornog konteksta zatočenja bilo očigledno da postoji namjera diskriminacije tih ljudi, te da su pripadnici Zvorničke brigade koji su učestvovali u čuvanju zarobljenika znali da su oni svi iste nacionalnosti, što je i Pandurević znao od podneva 15. jula 1995.⁵³⁷⁷ Tužilaštvo tvrdi da je bilo razloga da **Pandurević** zna da su njegovi podređeni uključeni u okrutno postupanje prema zarobljenicima prije njihovog pogubljenja.⁵³⁷⁸ Prema tvrdnji

⁵³⁷⁰ Optužnica, par. 48(b). V. takođe Završni podnesak tužilaštva, par. 2882.

⁵³⁷¹ Prvostepena presuda, par. 2100. Budući da je Pretresno vijeće u vezi s prisilnim premještanjem **Pandurevića** proglasilo odgovornim za progon na osnovu člana 7(1) Statuta, smatralo je da nema potrebe da razmatra pitanje njegove odgovornosti na osnovu člana 7(3) Statuta.

⁵³⁷² Prvostepena presuda, Dispozitiv, dio koji se odnosi na Pandurevića.

⁵³⁷³ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 142-144. V. Replika tužilaštva, par. 76.

⁵³⁷⁴ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 143-144.

⁵³⁷⁵ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 145-148. V. takođe žalbeni pretres, AT. 503 (6. decembar 2013.).

⁵³⁷⁶ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 149. V. takođe Replika tužilaštva, par. 77.

⁵³⁷⁷ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 150-151.

⁵³⁷⁸ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 152.

tužilaštva, **Pandurević** je stoga u podne 15. jula 1995. raspolagao dovoljno alarmantnim informacijama da bi njegovi podređeni mogli učestvovati u progonu putem okrutnog i nečovječnog postupanja, ali 15. jula popodne i u toku 16. jula 1995. nije preduzeo nikakve mjere da spriječi ili zaustavi njihovo učešće u zatočenju, prevozu i pogubljenju tih zarobljenika.⁵³⁷⁹

1904. Alternativno, tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo činjeničnu grešku, jer nijedno razumno pretresno vijeće ne bi moglo zaključiti da **Pandurević** nije odgovoran za propust da svoje podređene spriječi da učestvuju u progonu putem okrutnog i nečovječnog postupanja.⁵³⁸⁰ Tužilaštvo traži da Žalbeno vijeće ispravi te greške i da **Pandurevića** na osnovu člana 7(3) Statuta osudi za progon kao zločin protiv čovječnosti putem okrutnog i nečovječnog postupanja prema 1.500-2.500 zarobljenih bosanskih Muslimana u školi u Ročeviću i školi u Kuli, te da u skladu s tim poveća njegovu kaznu.⁵³⁸¹

1905. **Pandurević** odgovara da Pretresno vijeće nije napravilo pravnu grešku i da je postupilo razumno kada je zaključilo da čuvanje i prevoz zarobljenika nisu nužno znatno uticali na uslove zatočenja. Prema **Pandurevićevoj** tvrdnji, budući da je Pretresno vijeće zaključilo da pripadnici Zvorničke brigade nisu doprinijeli perpetuiranju uslova zatočenja zarobljenih bosanskih Muslimana niti su u tom perpetuiranju učestvovali, ono nije bilo dužno da razmatra njegovu *mens rea* u vezi s članom 7(3) Statuta.⁵³⁸² **Pandurević** takođe tvrdi da tužilaštvo nije pokazalo da njega nijedno razumno pretresno vijeće ne bi moglo osloboditi optužbi za propust da spriječi progon putem okrutnog i nečovječnog postupanja.⁵³⁸³ On tvrdi da nije imao informacija o uslovima zatočenja u školi u Ročeviću i školi u Kuli niti je znao da pripadnici Zvorničke brigade doprinose takvim uslovima.⁵³⁸⁴ **Pandurević** nadalje tvrdi da tužilaštvo nije dokazalo da su postojale bilo kakve "posebne okolnosti" koje bi, uzete zajedno s generalnim diskriminatornim kontekstom operacije Glavnog štaba, predstavljale informacije koje su dovoljno alarmantne da povlače odgovornost naređenog za krivično djelo progona.⁵³⁸⁵ Prema njegovoj tvrdnji, iz činjenice da je Pretresno vijeće – uprkos zaključku da je bilo razloga da on zna za ubistvo kao djelo u osnovi – zaključilo da nije bilo razloga da zna da će njegovi podređeni počiniti progon putem *ubistva*, proizlazi da Vijeće nije moglo izvesti zaključak da je on znao za progon putem okrutnog i nečovječnog postupanja.⁵³⁸⁶

⁵³⁷⁹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 153. Tužilaštvo takođe tvrdi da nije potrebno da se pokaže da je **Pandurević** znao tačne pojedinosti zločina i da činjenica da nije proveo istragu o takvim zločinima pokazuje da je njegovo neznanje bilo hotimično, pa mu ono ne bi smjelo ići u korist. Replika tužilaštva, par. 77.

⁵³⁸⁰ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 154.

⁵³⁸¹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 155.

⁵³⁸² Pandurevićev odgovor, par. 240.

⁵³⁸³ Pandurevićev odgovor, par. 241, 244.

⁵³⁸⁴ Pandurevićev odgovor, par. 242.

⁵³⁸⁵ Pandurevićev odgovor, par. 242 (naglasak u originalu).

⁵³⁸⁶ Pandurevićev odgovor, par. 243.

(ii) Analiza

1906. Žalbeno vijeće podsjeća da je pretresno vijeće dužno da izvede zaključke o onim činjenicama koje su od suštinske važnosti za utvrđivanje krivice po određenoj tački optužnice.⁵³⁸⁷ Iako ne mora da objasni svaki korak svog rezonovanja, pretresno vijeće mora jasno navesti pravne i činjenične zaključke na osnovu kojih je odlučilo da osudi ili oslobodi neku osobu.⁵³⁸⁸ Odsustvo bilo kakvih konkretnih zaključaka Pretresnog vijeća o pitanju **Pandurevićeve** odgovornosti za propust da spriječi krivično djelo progona počinjeno putem okrutnog i nečovječnog postupanja pripadnika Zvorničke brigade prema zarobljenim bosanskim Muslimanima nameće zaključak da ono nije dalo pismeno obrazloženje svoje odluke.⁵³⁸⁹ Pošto je identifikovalo pravnu grešku, Žalbeno vijeće će sada preispitati relevantne činjenične zaključke Pretresnog vijeća i, po potrebi, dokaze iz spisa prvostepenog postupka.⁵³⁹⁰

1907. Pretresno vijeće je zaključilo da su u periodu od 13. jula do jutro 16. jula 1995. pripadnici Zvorničke brigade učestvovali u čuvanju zatočenih zarobljenika, bosanskih Muslimana, i prevozu zarobljenika na mjesta pogubljenja na zvorničkom području. To učešće obuhvatalo je, konkretno, čuvanje zarobljenika koji su držani u školi u Grbavcima u Orahovcu, školi u Kuli i školi u Ročeviću.⁵³⁹¹ Zarobljenici su držani u pretrpanim zatočeničkim centrima, gdje su dobijali malo hrane, vode i ljekarske pomoći, ako su ih uopšte i dobijali.⁵³⁹² Jedan zarobljenik bio je prinuđen da pije sopstvenu mokraću.⁵³⁹³ Zbog manjka klozeta neki zarobljenici su bili primorani da vrše nuždu tamo gdje su se nalazili.⁵³⁹⁴ Zarobljenici su bili izloženi fizičkom i verbalnom zlostavljanju i često su mogli čuti krike, jauke i rafalnu paljbu.⁵³⁹⁵ Na osnovu tih zaključaka, Pretresno vijeće se uvjerilo da su muškarci, bosanski Muslimani, zatočeni, između ostalog, u Zvorniku, bili izloženi okrutnim i nečovječnim uslovima, koji su predstavljali "težak napad na njihovo ljudsko dostojanstvo" i putem kojih su im nanesene "teške duševne i fizičke patnje i ozljede".⁵³⁹⁶ S obzirom na utvrđene činjenice, Žalbeno vijeće se takođe uvjerilo da su uslovi kojima su zarobljeni bosanski Muslimani bili izloženi na mjestima zatočenja u Zvorniku predstavljali podvrgavanje okrutnom i nečovječnom postupanju.

⁵³⁸⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Hadžihasanović i Kubura*, par. 13.

⁵³⁸⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Hadžihasanović i Kubura*, par. 13; Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 481.

⁵³⁸⁹ Član 23(2) Statuta; pravilo 98 *ter*(C) Pravidnika; Drugostepena presuda u predmetu *Kordić i Čerkez*, par. 383-385. Upor. Drugostepena presuda u predmetu *Bizimungu*, par. 19.

⁵³⁹⁰ V. gore, par. 18.

⁵³⁹¹ Prvostepena presuda, par. 2017. V. Prvostepena presuda, par. 476-478, 481, 483, 514-520, 522, 527-528, 531, 534.

⁵³⁹² Prvostepena presuda, par. 993. V. Prvostepena presuda, par. 478, 495-496, 518, 529. V. takođe gore, par. 1847.

⁵³⁹³ Prvostepena presuda, fusnota 1799.

⁵³⁹⁴ Prvostepena presuda, par. 478, 496 i fusnota 1805, 529.

⁵³⁹⁵ Prvostepena presuda, par. 480, 495, 497, 529.

⁵³⁹⁶ Prvostepena presuda, par. 994.

1908. Nadalje, Pretresno vijeće je zaključilo da su pripadnici Zvorničke brigade učestvovali u gore opisanom okrutnom i nečovječnom postupanju putem čuvanja zarobljenika kako bi obezbijedili da oni ne pobjegnu.⁵³⁹⁷ Žalbeno vijeće takođe smatra da su pripadnici Zvorničke brigade putem ukrcavanja zarobljenika u kamione – ponekad zajedno s mrtvim tijelima drugih bosanskih Muslimana – radi odvođenja na pogubljenje te muškarce i dječake podvrgnuli okrutnom i nečovječnom postupanju.⁵³⁹⁸ Da su tim ljudima, kojima je moralo biti jasno kakva ih sudbina čeka, nanesene teške duševne povrede očigledno je iz zaključka Pretresnog vijeća da su zarobljenicima često stavljali poveze na oči i vezali im ruke i iz svjedočenja jednog pripadnika Zvorničke brigade koji je u tome učestvovao: "Oni su bili polumrtvi, iscrpljeni, nema vode, nema hljeba. Niko nije pitao za život ni molio. Niko."⁵³⁹⁹ Žalbeno vijeće prima na znanje zaključak Pretresnog vijeća o "znat[oj] umiješanost[i]" pripadnika Zvorničke brigade u događaje u školi u Ročeviću.⁵⁴⁰⁰ Ono nadalje prima na znanje zaključke Pretresnog vijeća da je čuvanje zarobljenika u školama na zvorničkom području od strane pripadnika Zvorničke brigade činilo dio *modus operandi* srpske kampanje u Srebrenici čiji je cilj bio eliminisanje muslimanskog muškog stanovništva te enklave.⁵⁴⁰¹ S obzirom na okolnosti ovog predmeta, Žalbeno vijeće zaključuje da je učešće pripadnika Zvorničke brigade u čuvanju zarobljenih bosanskih Muslimana u školama na području Zvornika, kao i njihovo učešće u ukrcavanju zarobljenika u kamione radi odvođenja na mjesta pogubljenja znatno doprinijelo podvrgavanju tih ljudi užasnim uslovima zatočenja i perpetuiranju tih uslova, koji su predstavljali okrutno i nečovječno postupanje.

1909. Sve žrtve okrutnog i nečovječnog postupanja u mjestima zatočenja u Zvorniku bile su bosanski Muslimani.⁵⁴⁰² Jedini razlog zašto su one bile podvrgnute takvom postupanju bio je taj da su pripadale muslimanskom stanovništvu Srebrenice.⁵⁴⁰³ Zatočenja su činila dio opšteg diskriminatornog napada na stanovnike Srebrenice, bosanske Muslimane, i bila su uvod u sistematsko ubijanje zarobljenika.⁵⁴⁰⁴ Dokazi pokazuju da su oni pripadnici Zvorničke brigade koji su bili prisutni u školama bili svjesni činjenice da su svi zarobljenici bosanski Muslimani i da su bili svjesni okrutnog i nečovječnog postupanja kojem su ti ljudi bili podvrgnuti.⁵⁴⁰⁵ Žalbeno vijeće se stoga, kao i Pretresno vijeće, uvjerilo da je podvrgavanje takvom postupanju vršeno s namjerom

⁵³⁹⁷ Prvostepena presuda, par. 515-516, 518, 528 i fusnote 531, 534, 1941.

⁵³⁹⁸ V. Prvostepena presuda, par. 516-518, 531, 534.

⁵³⁹⁹ Prvostepena presuda, par. 518, 534.

⁵⁴⁰⁰ Prvostepena presuda, par. 522.

⁵⁴⁰¹ V. Prvostepena presuda, par. 1063, 1075, 2017, 2043.

⁵⁴⁰² Prvostepena presuda, par. 993-995, 1191, 1329, 1424, 1592.

⁵⁴⁰³ V. Prvostepena presuda, par. 995.

⁵⁴⁰⁴ Prvostepena presuda, par. 1004, 1960. V. Prvostepena presuda, par. 1861, 1882, 1948, 1959, 2037, 2040.

⁵⁴⁰⁵ Prvostepena presuda, par. 507, 511, 518, 527, 529, 531; svjedok PW-142, T. 6462 (29. januar 2007.); Slavko Perić, T. 11375-11376 (11. maj 2007.).

diskriminacije nad bosanskim Muslimanima na političkoj, rasnoj ili vjerskoj osnovi,⁵⁴⁰⁶ odnosno sa sviješću o diskriminatornom kontekstu u kojem će krivično djelo biti počinjeno.

1910. Žalbeno vijeće podsjeća da je standard "bilo je razloga da zna" iz člana 7(3) Statuta ispunjen ako je nadređeni raspolagao informacijama koje su dovoljno alarmantne da bi bile razlog za dalju istragu.⁵⁴⁰⁷ Te informacije ne moraju sadržavati konkretne podatke o protivpravnim djelima koja su već počinjena ili će tek biti počinjena, nego se mogu sastojati od informacija opšteg karaktera koje bi nadređenog upozorile na eventualna protivpravna djela njegovih podređenih.⁵⁴⁰⁸

1911. Zaključci Pretresnog vijeća pokazuju da je **Pandurević** od podneva 15. jula 1995., nakon razgovora s Obrenovićem, znao da su pripadnici Zvorničke brigade uključeni u čuvanje, pogubljenje i pokopavanje velikog broja zarobljenih bosanskih Muslimana koji su dovedeni na područje Zvornika.⁵⁴⁰⁹ On je izričito obaviješten da ima "ogromnih problema" s obavljanjem tih zadataka.⁵⁴¹⁰ Nedugo zatim, 15. jula 1995. u 14:00 sati, **Pandurević** je od Grujića dobio dalju konkretnu informaciju da su zarobljenici smješteni po školama na tom području.⁵⁴¹¹ Reagujući na tu vijest, on je Grujića uvjeravao da će provjeriti situaciju u vezi sa zarobljenicima na tom području.⁵⁴¹² **Pandurevićevo** znanje o uključenosti pripadnika Zvorničke brigade u čuvanje zarobljenika u školama na području Zvornika potvrđuje i Izvještaj od 15. jula, u kom se izričito pominje "[d]odatno opterećenje [koje Zvorničkoj brigadi] predstavlja veliki broj zarobljenika razmeštenih po školama u zoni brigade".⁵⁴¹³

1912. Mada **Pandurević** možda nije imao detaljne informacije o uslovima zatočenja u školama, Žalbeno vijeće podsjeća da prema doktrini odgovornosti nadređenog treba dokazati samo da je nadređeni imao informacije opšteg karaktera koje bi ga mogle upozoriti na eventualna protivpravna djela njegovih podređenih.⁵⁴¹⁴ Budući da je **Pandurević** bio svjestan da je velik broj zarobljenih bosanskih Muslimana zatočen u školama i da ih čuvaju pripadnici Zvorničke brigade, kao i da je bio svjestan ključne činjenice da zatočenje zarobljenika prethodi njihovom planiranom ubistvu,⁵⁴¹⁵ Žalbeno vijeće zaključuje da je on imao informacije koje su bile dovoljno alarmantne da bi bile razlog za dalju istragu o uslovima u kojima se drži zarobljenike i o uključenosti njegovih

⁵⁴⁰⁶ V. Prvostepena presuda, par. 995.

⁵⁴⁰⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Strugar*, par. 298.

⁵⁴⁰⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Krnojelac*, par. 154; Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 238.

⁵⁴⁰⁹ Prvostepena presuda, par. 1861, 1959-1960, 2037-2038.

⁵⁴¹⁰ Prvostepena presuda, par. 1861.

⁵⁴¹¹ Prvostepena presuda, par. 1865.

⁵⁴¹² Prvostepena presuda, par. 1865.

⁵⁴¹³ DP P00329, Vanredni dnevni borbeni izvještaj Zvorničke brigade, s potpisom Vinka Pandurevića, 15. juli 1995. V. Prvostepena presuda, par. 1948-1949.

⁵⁴¹⁴ V. gore, par. 1910.

⁵⁴¹⁵ Prvostepena presuda, par. 1960, 2037.

podređenih u perpetuiranje takvih uslova. U tom trenutku, bilo je razloga da **Pandurević** zna za rizik da bi njegovi podređeni mogli učestvovati u okrutnom i nečovječnom postupanju prema zarobljenicima putem svoje uloge u čuvanju tih ljudi.

1913. Zaključci Pretresnog vijeća pokazuju da je **Pandurević** bio lično upoznat s ukupnom diskriminatornom zamisli srpske kampanje u Srebrenici, pošto je: (1) bio upoznat s neselektivnim napadom na stanovnike srebreničke enklave, bosanske Muslimane; (2) znao za diskriminatornu namjeru s kojom je počinjeno prisilno premještanje; (3) znao da učešćem u napadu na tu enklavu pomaže u počinjenju progona; i (4) imao dovoljno informacija na osnovu kojih je mogao zaključiti da drugi pripadnici VRS-a imaju namjeru vršenja diskriminacije nad bosanskim Muslimanima, između ostalih i **Popović**, za kog mu je izričito rečeno da je organizovao prevoz zarobljenika iz Bratunca u Zvornik radi pogubljenja.⁵⁴¹⁶ Žalbeno vijeće zaključuje da je on, s obzirom na ličnu upoznatost s takvim planom progona bosanskih Muslimana iz Srebrenice, od trenutka kad je 15. jula 1995. u podne obaviješten o uključenosti svojih podređenih u čuvanje zarobljenika prije njihovog pogubljenja, bio dovoljno upozoren na rizik da bi muškarci, bosanski Muslimani, tokom zatočenja mogli biti podvrgnuti okrutnom i nečovječnom postupanju od strane njegovih podređenih zbog svoje političke, rasne ili vjerske pripadnosti. Osim toga, na osnovu **Pandurevićevo**g znanja da su naređenja vezana za zatočenje zarobljenika poticala od Mladića i da su se provodila posredstvom **Popovića**, kao i na osnovu njegove upoznatosti s činjenicom da je zatočenje bilo u službi kasnijeg pogubljenja, Žalbeno vijeće se uvjerilo da je on znao da pored generalnog diskriminatornog konteksta operacije Glavnog štaba postoje posebne okolnosti, koje su predstavljale informacije koje su dovoljno alarmantne da povlače odgovornost naređenog za krivično djelo progona.⁵⁴¹⁷

1914. Žalbeno vijeće napominje da je **Pandurević**, budući da je 15. i 16. jula 1995. bio fizički prisutan u kasarni u preduzeću "Standard", imao stvarnu mogućnost da svojim podređenima naredi da ne učestvuju u čuvanju zarobljenih bosanskih Muslimana ili, u najmanju ruku, da se raspita o uslovima u školama u kojima su zarobljenici bili zatočeni kako bi ocijenio rizik od mogućeg učešća njegovih podređenih u okrutnom i nečovječnom postupanju prema tim ljudima.⁵⁴¹⁸ Dokazi ukazuju na to da zarobljenici zatočeni u školi u Ročeviću nisu odvezeni na mjesto pogubljenja u Kozluku sve do kasnih poslijepodnevni sati 15. jula 1995. godine.⁵⁴¹⁹ To je **Pandureviću** dalo nekoliko sati tokom kojih je mogao da se raspita o relevantnim stvarima ili da izda naređenja. Tokom tog vremena, **Pandurević** je samo jednom pokušao da se raspita: pitao je Ljubu Bojanovića, oficira iz organa za operativne poslove Zvorničke brigade koji je kasnije toga dana došao na IKM u

⁵⁴¹⁶ Prvostepena presuda, par. 2088, 2098. V. takođe Prvostepena presuda, par. 1861, 1960; gore, par. 1908-1909.

⁵⁴¹⁷ V. Drugostepena presuda u predmetu *Krnjelac*, par. 184.

⁵⁴¹⁸ Prvostepena presuda, par. 2050.

⁵⁴¹⁹ Prvostepena presuda, par. 516-518.

Kitovnicama, da li ima saznanja o situaciji sa zarobljenicima koji su dovedeni na zborničko područje.⁵⁴²⁰ S obzirom na alarmantne informacije koje je **Pandurević** dobio od Obrenovića i Grujića,⁵⁴²¹ Žalbena vijeće smatra da je njegovo puko raspitivanje kod Bojanovića o tome da li ima neka saznanja nedovoljno da bi ispunio svoju obavezu provođenja istrage iz člana 7(3) Statuta.

1915. One zarobljenike koji su bili zatočeni u školi u Kuli pripadnici Zborničke brigade nastavili su da čuvaju tokom cijele noći 15. jula 1995. i ti ljudi nisu odvedeni na mjesto pogubljenja na Vojnoj ekonomiji Branjevo sve do oko 10:00 sati sutradan ujutro.⁵⁴²² Prema tome, **Pandurević** je imao više nego dovoljno vremena i mogućnosti da preduzme mjere kako bi svoje podređene stacionirane u školi u Kuli spriječio da učestvuju u progonu zarobljenih bosanskih Muslimana putem okrutnog i nečovječnog postupanja. Međutim, **Pandurević** nije preduzeo takve mjere.⁵⁴²³

1916. U svjetlu gore navedenog, Žalbena vijeće, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, zaključuje van razumne sumnje da **Pandurević** nije preduzeo nužne i razumne mjere da svoje podređene spriječi da 15. jula od podneva i tokom 16. jula 1995. učestvuju u progonu putem okrutnog i nečovječnog postupanja u školi u Ročeviću i školi u Kuli, što je bio dužan učiniti da bi ispunio svoju obavezu iz člana 7(3) Statuta. Žalbena vijeće stoga, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, odobrava žalbenu podosnovu tužilaštva 2(d). Oslobođajuća presuda koja je **Pandureviću** izrečena po toj optužbi ovim se poništava i Žalbena vijeće, uz suprotno mišljenje sudije Pocara, u vezi s tačkom 6 Optužnice izriče novu osuđujuću presudu.

(b) Navod o grešci u vezi sa zaključkom Pretresnog vijeća o propustu da se pripadnici Zborničke brigade kazne za krivična djela (podosnova 2(e))

1917. Pretresno vijeće je zaključilo da tužilaštvo nije van razumne sumnje dokazalo da **Pandurević** nije preduzeo nužne i razumne mjere da kazni svoje podređene, u skladu s obavezom iz člana 7(3) Statuta.⁵⁴²⁴ Pretresno vijeće je u vezi s tim istaklo da "**Pandureviću** u tim vrlo specifičnim i vanrednim okolnostima nisu na raspolaganju stajale druge razumne mjere koje bi bile u okviru njegovih stvarnih mogućnosti, a koje je mogao preduzeti radi kažnjavanja za krivična djela počinjena u operaciji ubijanja".⁵⁴²⁵

⁵⁴²⁰ Prvostepena presuda, par. 1866 i fusnota 5598, 2045-2046.

⁵⁴²¹ V. gore, par. 1911. V. takođe Prvostepena presuda, par. 1866, 2045.

⁵⁴²² Prvostepena presuda, par. 531-536.

⁵⁴²³ Prvostepena presuda, par. 2044-2046, 2048, 2050-2051.

⁵⁴²⁴ Prvostepena presuda, par. 2065.

⁵⁴²⁵ Prvostepena presuda, par. 2064.

(i) Argumenti strana u postupku

1918. Tužilaštvo navodi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku u primjeni standarda "nužnih i razumnih mjera da se kazni" iz člana 7(3) Statuta.⁵⁴²⁶ Umjesto da ispita što je **Pandurević** mogao i morao da uradi u pogledu pokretanja istrage o krivičnim djelima, Pretresno vijeće se, kako tvrdi tužilaštvo, usredsredilo na irelevantan faktor "kasnije potencijalne efikasnosti" tijela koja je on mogao o tome izvjestiti – Službe za suzbijanje kriminaliteta pri brigadi i vojnog tužioca – i prejudiciralo da ta tijela ne bi bila nezavisna.⁵⁴²⁷ Tužilaštvo tvrdi da bi efikasnost istrage koja bi eventualno bila provedena bila relevantna samo za to da se utvrdi da li je **Pandurević** bio dužan da uradi više da bi ispunio svoju obavezu kažnjavanja; ona se ne bi mogla smatrati opravdanjem za to da on ne preduzme mjere.⁵⁴²⁸ Tužilaštvo tvrdi da su propust da se kazni i propust da se spriječi zasebna krivična djela⁵⁴²⁹ i da bi, da je primijenjen ispravan pravni standard, **Pandureviću** bila izrečena osuđujuća presuda za propust da svoje podređene kazni za krivična djela počinjena u periodu od 13. do 17. jula 1995. godine.⁵⁴³⁰

1919. Alternativno, tužilaštvo navodi da je Pretresno vijeće napravilo činjeničnu grešku, pošto nijedno razumno pretresno vijeće ne bi moglo zaključiti da **Pandureviću** nisu bile dostupne nikakve nužne i razumne mjere, i da ta greška predstavlja neostvarenje pravde.⁵⁴³¹ Prema tvrdnji tužilaštva, **Pandureviću** su, kao komandantu Zvorničke brigade, na raspolaganju stajale brojne nužne i razumne mjere da pokrene istragu o krivičnim djelima, sačuva tragove krivičnih djela na mjestima zločina, svojim podređenima izrekne disciplinske mjere i kazne, izvjesti nadležne organe i izrazi svoje neodobranje u vezi s krivičnim djelima.⁵⁴³² Tužilaštvo tvrdi da **Pandurevićevi** postupci, uključujući njegove vandredne borbene izvještaje od 15. i 18. jula 1995.⁵⁴³³ (dalje u tekstu: Dva vanredna borbena izvještaja) i razgovor koji je 27. jula 1995. vodio s Krstićem, nisu bili dovoljni za ispunjavanje obaveze kažnjavanja.⁵⁴³⁴ Tužilaštvo tvrdi da je rezonovanje Pretresnog vijeća nedosljedno, jer je ono u Borovčaninovom slučaju primijenilo obavezu da stvarno ispita

⁵⁴²⁶ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 159, 165-166. V. Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 160-161, 163.

⁵⁴²⁷ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 165; žalbeni pretres, AT. 505-507 (6. decembar 2013.). Tužilaštvo tvrdi da to predstavlja implicitni pravni zaključak da nadređeni ne mora preduzimati mjere u okviru svojih stvarnih mogućnosti ako ne može obezbijediti da će na kraju doći do kažnjavanja. Najava žalbe tužilaštva, par. 25.

⁵⁴²⁸ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 165-166.

⁵⁴²⁹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 185-186.

⁵⁴³⁰ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 167-168.

⁵⁴³¹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 159, 169, 171, 183-184. V. takođe žalbeni pretres, AT. 507 (6. decembar 2013.).

⁵⁴³² Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 159, 170-174, 176-177; Replika tužilaštva, par. 82. Tužilaštvo tvrdi da je **Pandurević** mogao izreći disciplinske mjere umjesto suđenja na vojnom sudu, odnosno dok se čekalo na krivičnu istragu ili kažnjavanje, i time izraziti svoje neodobranje. Replika tužilaštva, par. 83-84.

⁵⁴³³ DP P00329, Vanredni borbeni izvještaj Zvorničke brigade, s potpisom Vinka Pandurevića, 15. juli 1995.; DP P00334, Vanredni borbeni izvještaj Zvorničke brigade, s potpisom Vinka Pandurevića, 18. juli 1995.

⁵⁴³⁴ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 170-171, 182; žalbeni pretres, AT. 507-508 (6. decembar 2013.).

situaciju, ali taj faktor nije primijenilo u slučaju **Pandurevića**.⁵⁴³⁵ U vezi s **Pandurevićevim** opcijama za izvještavanje, tužilaštvo navodi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je zaključilo da podnošenje prijave vojnom tužiocu nije predstavljalo "realnu opciju".⁵⁴³⁶ Ono takođe tvrdi da je **Pandurević** mogao izvijestiti MUP, i da je u stvari imao zakonsku obavezu da to učini,⁵⁴³⁷ odnosno da je o krivičnim djelima trebalo da izvijesti Međunarodni sud, pošto je on tada već bio počeo s radom.⁵⁴³⁸

1920. Tužilaštvo traži da Žalbno vijeće ispravi te greške i da **Pandurevića** na osnovu člana 7(3) Statuta osudi za: istrebljivanje kao zločin protiv čovječnosti ili, alternativno, ubistvo kao zločin protiv čovječnosti; progon, kao zločin protiv čovječnosti, putem ubistva i okrutnog i nečovječnog postupanja; i ubistvo kao kršenje zakona ili običaja ratovanja; i da u skladu s tim poveća njegovu kaznu.⁵⁴³⁹

1921. **Pandurević** u odgovoru kaže da je Pretresno vijeće primijenilo ispravan pravni standard⁵⁴⁴⁰ i primjereno zaključilo da je on ispunio svoju obavezu time što je napisao borbene izvještaje i pokrenuo to pitanje u razgovoru s Krstićem.⁵⁴⁴¹ Prema njegovoj tvrdnji, Pretresno vijeće je slijedilo praksu Međunarodnog suda, u kojoj je utvrđeno da se ocjena o tome što predstavlja nužne i razumne mjere donosi na osnovu konkretnih okolnosti, uzimajući, između ostalog, u obzir postupke drugih.⁵⁴⁴²

1922. **Pandurević** u odgovoru nadalje kaže da Pretresno vijeće nije napravilo činjeničnu grešku prilikom donošenja ocjene o nužnim i razumnim mjerama koje su mu stajale na raspolaganju.⁵⁴⁴³ On tvrdi da tužilaštvo zanemaruje zaključak Pretresnog vijeća da on jeste lično preduzeo izvjesne mjere kako bi se provela istraga o krivičnim djelima koja su počinili njegovi podređeni tako što se kod Obrenovića i Jokića raspitao o situaciji.⁵⁴⁴⁴ **Pandurević** tvrdi da tužilaštvo spekuliše o opcijama koje su mu bile dostupne i da ne objašnjava zbog čega zaključak Pretresnog vijeća da podnošenje prijave vojnom tužiocu nije bilo realna opcija ili zaključak da je Službi za suzbijanje kriminaliteta naređenje za provođenje istrage obično izdavao **Nikolić** nije razuman.⁵⁴⁴⁵ **Pandurević**

⁵⁴³⁵ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 175, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1574-1575.

⁵⁴³⁶ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 171, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 2057. V. Replika tužilaštva, par. 86; žalbeni pretres, AT. 506 (6. decembar 2013.).

⁵⁴³⁷ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 179; Replika tužilaštva, par. 85. V. takođe žalbeni pretres, AT. 507 (6. decembar 2013.).

⁵⁴³⁸ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 180.

⁵⁴³⁹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 185-186.

⁵⁴⁴⁰ Pandurevićev odgovor, par. 246, 250.

⁵⁴⁴¹ Žalbeni pretres, AT. 576, 578 (6. decembar 2013.).

⁵⁴⁴² Pandurevićev odgovor, par. 248-249, 253, 263; žalbeni pretres, AT. 576-577 (6. decembar 2013.).

⁵⁴⁴³ Pandurevićev odgovor, par. 251; žalbeni pretres, AT. 576-578 (6. decembar 2013.).

⁵⁴⁴⁴ Pandurevićev odgovor, par. 255, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 2059.

⁵⁴⁴⁵ Pandurevićev odgovor, par. 256-258.

je mogao da preduzme mjeru obezbjeđenja mjesta zločina u svojoj zoni odgovornosti i čuvanja tragova krivičnih djela, ali takva mjera, prema njegovoj tvrdnji, u datim okolnostima nije bila praktična pošto, s obzirom na umiješanost Glavnog štaba u počinjenje krivičnih djela, realno nije postojala vjerovatnoća da će biti izvršen uviđaj. **Pandurević** tvrdi da, u svakom slučaju, taj argument nikada nije iznesen u prvostepenom postupku, pa ga tužilaštvo ne može iznositi u žalbenom postupku.⁵⁴⁴⁶

1923. **Pandurević** tvrdi da on nije imao mogućnost izricanja disciplinskih mjera, pošto su relevantna krivična djela trebala biti prosljeđena vojnom sudu, a zakonski nije bilo moguće istovremeno voditi i disciplinski postupak.⁵⁴⁴⁷ Osim toga, on tvrdi da tužilaštvo nije pokazalo zašto je zaključak Pretresnog vijeća da njegov propust da preduzme takve mjere ne predstavlja kršenje obaveze kažnjavanja nerazuman.⁵⁴⁴⁸ Kad je riječ o argumentima tužilaštva o **Pandurevićevoj** opciji da o krivičnim djelima izvijesti MUP ili Međunarodni sud, on u odgovoru kaže da su to potpuno novi argumenti i da su nepotkrijepljeni.⁵⁴⁴⁹ On tvrdi da tužilaštvo zaključke Pretresnog vijeća o Dva vanredna borbena izvještaja analizira van konteksta i zanemarujući pažljivu analizu koju je Vijeće izvršilo kada je presudilo da je on "pribjegao jedinoj realnoj opciji koju je imao u datim okolnostima".⁵⁴⁵⁰ **Pandurević** ukazuje i na zapažanje Žalbenog vijeća u predmetu *Krstić* (o ograničenim razmjerama Krstićeve odgovornosti nadređenog jer je krivična djela morao prijaviti istim ljudima koji su ih i naredili) koje, kako tvrdi, sugerije da sličan zaključak treba donijeti i u njegovom slučaju.⁵⁴⁵¹

1924. Tužilaštvo u replici kaže da je, u skladu okolnostima vezanim za granice moći nadređenog, jedini izuzetak od uslova da se mora preduzeti svaka nužna i razumna mjera sprečavanja i kažnjavanja – nemogućnost.⁵⁴⁵² Ono tvrdi da to nije u raskoraku s predmetom *Krstić*.⁵⁴⁵³ Tužilaštvo tvrdi da Pretresno vijeće, iako jeste zaključilo da je **Pandurević** preduzeo izvjesne mjere kako bi proveo istragu, nije razmotrilo koje je on opcije imao da obezbijedi da ta istraga bude temeljita.⁵⁴⁵⁴ Tužilaštvo takođe tvrdi da je **Nikolić**, iako je on obično bio taj koji bi Službi za suzbijanje kriminaliteta naredio da provede istragu, to činio samo po **Pandurevićevom** naređenju i

⁵⁴⁴⁶ Pandurevićev odgovor, par. 259-260.

⁵⁴⁴⁷ Pandurevićev odgovor, par. 261.

⁵⁴⁴⁸ Pandurevićev odgovor, par. 262-263.

⁵⁴⁴⁹ Pandurevićev odgovor, par. 264-266. V. takođe žalbeni pretres, AT. 578 (6. decembar 2013.).

⁵⁴⁵⁰ Pandurevićev odgovor, par. 267.

⁵⁴⁵¹ Pandurevićev odgovor, par. 267-268, gdje se upućuje na Drugostepenu presudu u predmetu *Krstić*, fusnota 250. V. Pandurevićev odgovor, par. 248-249.

⁵⁴⁵² Replika tužilaštva, par. 78.

⁵⁴⁵³ Replika tužilaštva, par. 78 i fusnota 203. V. takođe Replika tužilaštva, par. 87.

⁵⁴⁵⁴ Replika tužilaštva, par. 80.

ovlaštenju.⁵⁴⁵⁵ I na kraju, tužilaštvo u replici kaže da je **Pandurević** bio obaviješten o tezi tužilaštva vezanoj za njegovu obavezu kažnjavanja.⁵⁴⁵⁶

(ii) Analiza

1925. Žalbeno vijeće najprije napominje da Pretresno vijeće nije pogriješilo u svom eksplicitnom formulisanju pravnog standarda vezanog za odgovornost na osnovu člana 7(3) Statuta za propust da se ispuni obaveza kažnjavanja.⁵⁴⁵⁷ Što se tiče pitanja da li je Pretresno vijeće napravilo grešku u vezi s eventualnim implicitnim pravnim zaključcima donesenim prilikom tumačenja toga što predstavlja "nužne i razumne mjere" da se kazni, Žalbeno vijeće prima na znanje rezonovanje Pretresnog vijeća da "[u]običajeni modaliteti koji komandantu stoje na raspolaganju u [**Pandurevićevoj**] situaciji zapravo nisu bili realni" zbog umiješanosti njegovih nadređenih u planiranje, naređivanje i izvršavanje zločina koje su počinili njegovi podređeni.⁵⁴⁵⁸ Konkretno, zbog vjerovatnoće da bi Glavni štab ometao rad vojnog tužioca u vezi s postupcima koji bi se eventualno vodili protiv **Pandurevićevih** podređenih zbog njihove uloge u zločinima, opcija podnošenja prijave vojnom tužiocu – bilo direktno bilo preko organa bezbjednosti brigade – za **Pandurevića** u datim okolnostima nije bila realna ni praktična.⁵⁴⁵⁹ Pretresno vijeće je nadalje zaključilo da

nema dokaza da je **Pandureviću** na raspolaganju stajao neki alternativni, nezavisni put. Bez obzira na ta očigledna ograničenja, on jeste preduzeo određene mjere u vezi sa počinjenim krivičnim djelima tako što je napisao vanredne borbene izvještaje od 15. i 18. jula i pokrenuo to pitanje u razgovoru s Krstićem lično 18. jula. U većini slučajeva to bi bilo nedovoljno da se izvrši obaveza kažnjavanja koju ima nadređeni. Međutim, Pretresno vijeće se uvjerilo da **Pandureviću** u tim vrlo specifičnim i vanrednim okolnostima nisu na raspolaganju stajale druge razumne mjere koje bi bile u okviru njegovih stvarnih mogućnosti, a koje je mogao preduzeti radi kažnjavanja za krivična djela počinjena u operaciji ubijanja. Osim toga, Pretresnom vijeću nisu predloženi dokazi da se situacija kasnije, do kraja **Pandurevićeve** službe na položaju komandanta Zvorničke brigade, u tolikoj mjeri promijenila da je on imao drugih opcija u pogledu nužnih i razumnih mjera.⁵⁴⁶⁰

1926. Rezonovanju Pretresnog vijeća inherentna su dva pravna zaključka. Prvi je da mjera koja bi se inače smatrala nužnom i razumnom – kao što je izvještavanje nadležnog organa ili nadređenih u komandnom lancu o krivičnim djelima koja su počinili podređeni nekog nadređenog – u određenim okolnostima može biti nerazumna ako dokazi ukazuju na mogućnost da je takav nadležni organ pod uticajem lica ili tijela odgovornih za naređivanje ili planiranje krivičnih djela. Drugi pravni

⁵⁴⁵⁵ Replika tužilaštva, par. 81.

⁵⁴⁵⁶ Replika tužilaštva, par. 88.

⁵⁴⁵⁷ V. Prvostepena presuda, par. 1043-1046, 2053, 2058.

⁵⁴⁵⁸ Prvostepena presuda, par. 2063.

⁵⁴⁵⁹ Prvostepena presuda, par. 2056-2057.

zaključak je taj da se mjere koje obično ne bi bile dovoljne da se ispuni obaveza kažnjavanja u određenim okolnostima mogu smatrati jedinim dostupnim nužnim i razumnim mjerama. Žalbeno vijeće će razmotriti da li bilo koji od ta dva implicitna pravna zaključka predstavlja pravnu grešku.

1927. Što se tiče prvog zaključka, Žalbeno vijeće podsjeća da će obaveza kažnjavanja biti ispunjena kada su preduzete nužne i razumne mjere da se kazne počinio. ⁵⁴⁶¹ "Nužne" mjere su one za koje je primjereno da ih nadređeni preduzme kako bi ispunio svoju obvezu (pokazujući da je stvarno nastojao da spriječi ili kazni), a "razumne" mjere su one koje su objektivno u granicama stvarne moći nadređene osobe. ⁵⁴⁶² Kada je Pretresno vijeće govorilo o tome što je "razumno", ono je, prema shvatanju Žalbenog vijeća, pod tim zapravo podrazumijevalo "nužne" i "razumne" mjere. ⁵⁴⁶³

1928. Kad je riječ o tome što predstavlja razumne mjere, Žalbeno vijeće se slaže da je obaveza preduzimanja mjera ograničena na one mjere koje su moguće, tako da nadređeni za kog ispunjavanje obaveze kažnjavanja u datim okolnostima nije moguće ne podliježe odgovornosti. ⁵⁴⁶⁴ U praksi Međunarodnog suda jasno je utvrđeno da je presuđivanje o tome što je stvarno moguće u smislu ispunjavanja obaveze kažnjavanja u prvom redu povezano s pitanjem efektivne kontrole nadređenog. ⁵⁴⁶⁵ U predmetu *Čelebići*, Pretresno vijeće je pojam "nužnih i razumnih mjera" protumačilo kao ograničen na mjere koje su u nečijoj moći, pošto se nikom ne može nametnuti

⁵⁴⁶⁰ Prvostepena presuda, par. 2064.

⁵⁴⁶¹ Drugostepena presuda u predmetu *Bagosora i Nsengiyumva*, par. 683; Drugostepena presuda u predmetu *Boškoski i Tarčulovski*, par. 230; Drugostepena presuda u predmetu *Halilović*, par. 175.

⁵⁴⁶² Drugostepena presuda u predmetu *Orić*, par. 177; Drugostepena presuda u predmetu *Halilović*, par. 63; Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 417. Prilikom razmatranja takvih mjera u kontekstu člana 7(3) Statuta, Žalbeno vijeće se oslonilo na odgovarajuće odredbe člana 86 i člana 87 Dopunskog protokola I. V. Drugostepena presuda u predmetu *Hadžihasanović i Kubura*, par. 33; Drugostepena presuda u predmetu *Halilović*, par. 63 i fusnota 167. V. također Drugostepena presuda u predmetu *Blagojević i Jokić*, par. 281 (gdje se podsjeća da se "krivična odgovornost po osnovu člana 7(3) zasniva prvenstveno na članu 86(2) [Dopunskog] [p]rotokola I"); Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 237 (gdje se primjećuje da član 87 Dopunskog protokola I "predstavlja tumačenje" člana 86(2) Dopunskog protokola I "u onom dijelu u kojem se odnosi na dužnosti komandanta odnosno nadređenog"). Žalbeno vijeće se ranije oslonilo na članove 86 i 87 Dopunskog protokola I, jer su oni odraz međunarodnog običajnog prava, koje je mjerodavno pravo za Međunarodni sud. *Tužilac protiv Envera Hadžihasanovića, Mehmeda Alagića i Amira Kubure*, predmet br. IT-01-47-AR72, Odluka po interlokutornoj žalbi kojom se osporava nadležnost s obzirom na komandnu odgovornost, 16. juli 2003., par. 28-29. V. također Drugostepena presuda u predmetu *Halilović*, par. 63.

⁵⁴⁶³ V. Prvostepena presuda, par. 2056: "S obzirom na to da je **Pandurević** bio informisan o **Nikolićevoj** uključenosti u operaciju ubijanja, Pretresno vijeće konstatuje da u datim okolnostima *ne bi bilo razumno* da je o tome podnio prijavu organu bezbjednosti." (reference unutar citata izostavljene; naglasak dodat). V. također Prvostepena presuda, par. 2063 ("S obzirom na to [da je zločine naredio Glavni štab, konkretno, Mladić i organi bezbjednosti], Pretresno vijeće smatra da su **Pandurevićeve** opcije u pogledu izvršenja obaveze kažnjavanja za krivična djela počinjena tokom te operacije, u smislu *razumnih* mjera koje su mu stajale na raspolaganju i bile u okviru njegovih stvarnih mogućnosti, bile ograničene.") (naglasak dodat).

⁵⁴⁶⁴ Prvostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 395. V. član 86(2) Dopunskog protokola I, koji se odnosi na odgovornost nadređenog za propust da "preduz[me] sve moguće mjere u granicama svoje moći da spriječ[i] ili suzbij[e] povredu"; Komentar uz Dopunske protokole, par. 3548 ("[Član 86] opravdano ograničava obavezu nadređenih na preduzimanje 'mogućih' mjera, pošto nije uvijek moguće [...] kazniti počinioce.").

⁵⁴⁶⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 72; Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 198. V. Drugostepena presuda u predmetu *Bagosora i Nsengiyumva*, par. 672.

obaveza da uradi nemoguće.⁵⁴⁶⁶ Taj zaključak potvrdilo je Žalbeno vijeće u predmetu *Blaškić*.⁵⁴⁶⁷ Stavljanje težišta na ličnu sferu moći nadređenog prilikom donošenja ocjene o tome što je moguće u skladu je i sa članom 86 Dopunskog protokola I, u kom se govori o preduzimanju "sv[ih] moguć[ih] mjer[a] u granicama [...] moći [nadređenog]".⁵⁴⁶⁸

1929. Pretresno vijeće je "nužne i razumne mjere" protumačilo kao sinonim za opcije koje su "realne" i "praktične", što je utvrdilo upućivanjem na faktore izvan stvarne moći samog **Pandurevića**, to jest, na vjerovatno uplitanje Glavnog štaba u postupak koji bi eventualno pokrenuo vojni tužilac.⁵⁴⁶⁹ Iako se Žalbeno vijeće slaže da je koncept mogućeg povezan s onim što je realno i praktično u datim okolnostima,⁵⁴⁷⁰ ono smatra da, kad se taj koncept koristi u kontekstu komandne odgovornosti, ocjena mora ostati zasnovana na stvarnoj moći nadređenog. Međutim, u ovom slučaju, zaključak Pretresnog vijeća da **Pandurević** nije imao mogućnost da djeluje donesen je na osnovu upitne nezavisnosti nekog potencijalnog postupka.⁵⁴⁷¹ Žalbeno vijeće podsjeća na svoj zaključak u predmetu *Hadžihasanović i Kubura* da se odgovornost nadređenog ne bi smjela zasnivati na mogućem propustu nadležnog organa da pokrene krivični postupak.⁵⁴⁷² Ako nadređeni zna da nadležni organi ne funkcionišu ili ako zna da će prijava vjerojatno dovesti do istrage koja će biti namještena, podrazumijeva se da takva prijava ne bi bila dovoljna da se ispuni obaveza

⁵⁴⁶⁶ Prvostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 395.

⁵⁴⁶⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 417.

⁵⁴⁶⁸ U Komentaruz uz Dopunske protokole te mjere su opisane kao one koje su "u granicama [...] moći [nadređenog] i samo te". Komentar uz Dopunske protokole, par. 3548. Isto tako, u MKCK-ovoj studiji *Customary International Humanitarian Law Study* kao pravilo običajnog prava navodi se da komandanti i drugi nadređeni koji "nisu preduzeli sve nužne i razumne mjere u granicama svoje moći [...] da kazne odgovorne" podliježu krivičnoj odgovornosti. Henckaerts i Doswald-Beck, *Customary International Humanitarian Law*, tom I, pravilo 153, str. 558 (naglasak dodat).

⁵⁴⁶⁹ Prvostepena presuda, par. 2056-2057, 2063. V. takođe Prvostepena presuda, fusnota 6043: "Pretresno vijeće smatra da taj dokaz ukazuje na to da istraga vojnog tužioca ne bi proizvela istinske rezultate, tako da je malo vjerovatno da bi **Pandurevićeva** prijava vojnom tužiocu dovela do istrage ili kažnjavanja pripadnika Zvorničke brigade za njihovo učešće u operaciji ubijanja."

⁵⁴⁷⁰ Više je država (npr., Kanada, Njemačka, Irska, Italija, Nizozemska i Španija) u izjave priložene uz instrumente o ratifikaciji Dopunskog protokola I uključilo definiciju "mogućeg" iz člana 86 tog protokola u značenju onog što se "može provesti ili što je praktično ostvarivo, uzimajući u obzir sve okolnosti u datom trenutku, uključujući humanitarne i vojne aspekte". Kanada, Rezerve podnesene prilikom ratifikacije Dopunskog protokola I iz 1977. godine, 20. novembar 1990., § 5; Njemačka, Deklaracije podnesene prilikom ratifikacije Dopunskog protokola I iz 1977. godine, 14. februar 1991., § 2; Irska, Deklaracije i rezerve podnesene u vezi s Dopunskim protokolom I iz 1977. godine, 19. maj 1999., § 6; Italija, Deklaracije podnesene prilikom ratifikacije Dopunskog protokola I iz 1977. godine, 27. februar 1986., § 2; Nizozemska, Deklaracije podnesene prilikom ratifikacije Dopunskog protokola I iz 1977. godine, 26. juni 1987., §2; Španija, Interpretativne deklaracije podnesene prilikom ratifikacije Dopunskog protokola I iz 1977. godine, 21. april 1989., § 3. Iako upotrijebljena u drugačijem kontekstu (u vezi s "mogućim mjerama predostrožnosti"), ta definicija "mogućeg" kodifikovana je u članu 3(10) Protokola o zabrani ili ograničenju upotrebe mina, mina iznenađenja i drugih sredstava (Protokol II), usvojenog 10. oktobra 1980. u Ženevi, s izmjenama i dopunama od 3. maja 1996. godine.

⁵⁴⁷¹ Prvostepena presuda, par. 2056-2057, 2063-2064.

⁵⁴⁷² Drugostepena presuda u predmetu *Hadžihasanović i Kubura*, par. 154.

kažnjavanja podređenih koji su počinili krivična djela.⁵⁴⁷³ To ne znači da čin podnošenja prijave u takvim okolnostima postaje nemoguć.

1930. Kada je riječ o analizi Pretresnog vijeća o tome da li je **Pandurević** propustio da preduzme nužne mjere, Žalbeno vijeće prima na znanje rezonovanje Pretresnog vijeća da "to pitanje radi istrage i kažnjavanja očigledno nije bilo moguće na uobičajen način proslijediti organima bezbjednosti, [**Pandurevićevom**] neposredno pretpostavljenom, čak ni komandantu VRS-a jer su svi oni bili umiješani u planiranje, naređivanje i izvršavanje tih strašnih zločina".⁵⁴⁷⁴ Prilikom donošenja tog zaključka Pretresno vijeće se izgleda oslonilo na pravni zaključak koji je donijelo ranije u Prvostepenoj presudi, naime, da se, "ako je najviše što je nadređeni mogao da učini bilo da protivpravno ponašanje podređenih prijavi upravo onim osobama koje su takvo ponašanje i naredile, on [...] ne može smatrati odgovornim po članu 7(3)".⁵⁴⁷⁵ Po mišljenju Žalbenog vijeća, taj pravni zaključak treba usko tumačiti. U predmetu *Krstić*, Žalbeno vijeće je to rezonovanje primijenilo *obiter dicta* u ograničenu svrhu objašnjavanja zašto odgovornost na osnovu člana 7(1) Statuta najbolje odražava Krstićevu krivicu.⁵⁴⁷⁶ No, ono što je važno jeste da taj komentar nije ni na koji način izmijenio zaključak iz Prvostepene presude u predmetu *Krstić* da je Krstić napravio propust u vezi sa svojom obavezom da svoje podređene kazni za počinjena krivična djela tako što ta krivična djela nije prijavio nadležnim organima, uključujući Vojno tužilaštvo.⁵⁴⁷⁷ Iako Žalbeno vijeće prihvata da prijavljivanje krivičnih djela koja su počinili nečiji podređeni vojnom organu koji je direktno umiješan u naređivanje, planiranje i izvršavanje tih krivičnih djela možda nije nužno,⁵⁴⁷⁸ to rezonovanje se ne može protegnuti i na druge vojne vlasti, koje nisu bile u to umiješane.

1931. Žalbeno vijeće je svjesno složene situacije s kojom su suočeni komandanti u toku oružanog sukoba kada su njihovi podređeni počinili krivična djela po naređenjima najviših ešalona vojno-političkih struktura. Međutim, međunarodno pravo pred komandante postavlja obavezu da nešto preduzmu kako bi svoje podređene kaznili za počinjenje krivičnih djela, čak i u takvim okolnostima.⁵⁴⁷⁹ Po mišljenju Žalbenog vijeća, zaključak Pretresnog vijeća o nemogućnosti

⁵⁴⁷³ Drugostepena presuda u predmetu *Boškoski i Tarčulovski*, par. 234.

⁵⁴⁷⁴ Prvostepena presuda, par. 2063.

⁵⁴⁷⁵ Prvostepena presuda, par. 1046, gdje se upućuje, između ostalog, na Drugostepenu presudu u predmetu *Krstić*, fusnota 250.

⁵⁴⁷⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*, fusnota 250.

⁵⁴⁷⁷ Prvostepena presuda u predmetu *Krstić*, par. 649-652. Krstiću nije izrečena osuđujuća presuda na osnovu člana 7(3) Statuta, budući da mu je izrečena osuđujuća presuda na osnovu člana 7(1) Statuta.

⁵⁴⁷⁸ V., npr., Drugostepena presuda u predmetu *Ntagerura i drugi*, par. 345.

⁵⁴⁷⁹ V. član 87(3) Dopunskog protokola I, u kojem se od "svako[g] komandant[a]" koji zna da njegovi podređeni vrše zločine traži "da pokrene disciplinski ili kazneni postupak protiv izvršilaca". U komentaru uz tu odredbu napominje se da je "[c]ilj ovih tekstova [...] da se osigura da vojni komandanti na svim nivoima vrše ovlaštenja koja su im povjerena, kako u pogledu odredbi Konvencija i Protokola, tako i u pogledu drugih pravila službe vojske kojoj pripadaju". Komentar uz Dopunske protokole, par. 3562. Kao što je Vojni sud Sjedinjenih Država rekao u predmetu *Von Leeb*, "[p]rema osnovnim principima komandne vlasti i odgovornosti, oficir koji mirno stoji i posmatra dok njegovi

djelovanja zbog vjerovatnog uplitanja Glavnog štaba u neku potencijalnu istragu vojnog tužioca⁵⁴⁸⁰ nije u skladu s pravnim standardom mjere koja nije razumna ili nužna po članu 7(3) Statuta.

1932. Žalbeno vijeće sada prelazi na drugi implicitni pravni zaključak o obavezi kažnjavanja, odnosno na pitanje da li se mjere koje bi se inače smatrale nedovoljnim za ispunjavanje obaveze kažnjavanja u određenim okolnostima mogu smatrati jedinim dostupnim nužnim i razumnim mjerama. Žalbeno vijeće potvrđuje da ono što spada u "nužne i razumne" mjere koje komandant treba da preduzme kako bi ispunio svoju obavezu nije pitanje materijalnog prava, nego dokazivanja.⁵⁴⁸¹ To znači da se ocjena o preduzetim mjerama, s obzirom na pitanje stvarne mogućnosti nadređenog, mora donositi od slučaja do slučaja.⁵⁴⁸² Nadalje, u praksi Međunarodnog suda utvrđen je minimalni standard za mjere koje mogu ispuniti obavezu kažnjavanja. Pretresno vijeće mora razmotriti koji su koraci preduzeti kako bi se obezbijedila adekvatna istraga koja bi mogla dovesti do pokretanja krivičnog postupka protiv počinitelja.⁵⁴⁸³ S tim u vezi, jasno je prihvaćeno da obaveza nadređenog da kazni počinioca nekog krivičnog djela uključuje u najmanju ruku obavezu da se o eventualnim krivičnim djelima provede istraga, da se utvrde činjenice, te da nadređeni, ako nije ovlašten za kažnjavanje, podnese prijavu o tim krivičnim djelima nadležnim organima.⁵⁴⁸⁴ Podnošenje prijave o krivičnim djelima samo za sebe je dovoljno da se ispuni obaveza kažnjavanja samo ako postoji vjerovatnoća da će takva prijava dovesti do istrage ili pokretanja disciplinskog, odnosno krivičnog postupka.⁵⁴⁸⁵ Žalbeno vijeće napominje da je obaveza komandanata da izvijeste nadležne vlasti izričito propisana članom 87(1) Dopunskog protokola I i da se zaključak o postojanju takve obaveze može izvesti i iz odredbi člana 86(2) Dopunskog protokola I.⁵⁴⁸⁶ Osim toga, član 87(3) Dopunskog protokola I propisuje da komandant, ako mu je poznato da su njegovi podređeni izvršili povrede Konvencija ili Protokola, mora da "pokrene disciplinski ili kazneni postupak protiv izvršilaca". Iako te odredbe ukazuju na to da komandant prijavu mora podnijeti tijelu zaduženom za istragu i kažnjavanje, u vojnoj praksi takve je prijave

podređeni izvršavaju kriminalno naređenje njegovih nadređenih za koje on zna da je kriminalno krši moralnu obavezu koja proizlazi iz međunarodnog prava. Time što ne čini ništa on ne može oprati ruke od međunarodne odgovornosti." *Trial of Wilhelm von Leeb et al.*, Presuda od 28. oktobra 1948., Vojni sud Sjedinjenih Država, Nürnberg, *Law Reports of Trials of War Criminals*, tom XII, str. 75, 106.

⁵⁴⁸⁰ Prvostepena presuda, par. 2057.

⁵⁴⁸¹ Drugostepena presuda u predmetu *Bagosora i Nsengiyumva*, par. 672; Drugostepena presuda u predmetu *Orić*, par. 177; Drugostepena presuda u predmetu *Halilović*, par. 63; Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 72.

⁵⁴⁸² Drugostepena presuda u predmetu *Boškoski i Tarčulovski*, par. 259; Drugostepena presuda u predmetu *Hadžihasanović i Kubura*, par. 33; Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 417.

⁵⁴⁸³ Drugostepena presuda u predmetu *Halilović*, par. 182; Prvostepena presuda u predmetu *Strugar*, par. 378 (nije izmijenjeno u drugostepenom postupku, v. Drugostepena presuda u predmetu *Strugar*, posebno par. 378, gdje se govori o Strugarovom propustu da pokrene "adekvatnu istragu").

⁵⁴⁸⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Halilović*, par. 182. V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Bagosora i Nsengiyumva*, par. 510.

⁵⁴⁸⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Boškoski i Tarčulovski*, par. 231, 235, 270. V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Hadžihasanović i Kubura*, par. 154.

⁵⁴⁸⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 69.

ponekad moguće podnijeti bilo direktno nadležnim organima bilo preko pretpostavljenog starješine.⁵⁴⁸⁷ Ključno je da prijava komandanta, da bi predstavljala nužnu i razumnu mjeru kažnjavanja, mora biti dovoljna da nadležne organe podstakne na djelovanje.

1933. Kao što se vidi iz gore rečenog, neka mjera se može smatrati nužnom i razumnom samo ako je pokazano da može doprinijeti istrazi ili kažnjavanju za krivična djela u datim okolnostima. To važi čak i ako krajnji rezultat ne bude kažnjavanje.⁵⁴⁸⁸ Žalbeno vijeće zaključuje da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku tako što nije razmotrilo da li su mjere koje je **Pandurević** preduzeo zaista mogle doprinijeti pokretanju istrage ili kažnjavanju lica koja su počinila krivična djela, odnosno da li su te mjere bile toliko neadekvatne da je obaveza nadređenog da kazni za krivična djela izgubila svaki smisao.

1934. Pošto je identifikovalo dvije implicitne pravne greške u načinu na koji je Pretresno vijeće protumačilo standard vezan za odgovornost na osnovu člana 7(3) Statuta za propust da se kazni, Žalbeno vijeće će sada preispitati relevantne činjenične zaključke Pretresnog vijeća i, po potrebi, dokaze iz spisa prvostepenog postupka u skladu s ispravnim pravnim standardom. Pretresno vijeće je zaključilo da **Pandurević** svoje podređene nije kaznio niti je protiv njih preduzeo bilo kakve disciplinske mjere za kriminalno ponašanje u vezi sa zatočenjem i pogubljenjem muškaraca, bosanskih Muslimana, na zborničkom području u julu 1995. godine.⁵⁴⁸⁹ Pretresno vijeće je zaključilo da su u brigadama VRS-a za provođenje istraga u vezi s krivičnim djelima u principu bili odgovorni organ bezbjednosti i vojna policija,⁵⁴⁹⁰ što upućuje na to da je nadležnost za provođenje istraga bila izvan **Pandurevićeve** direktne moći. Iako je **Pandurević**, kao pretpostavljeni starješina, imao zakonsku obavezu da preduzme mjere da se sačuvaju tragovi krivičnog djela na mjestu zločina i prikupe obavještenja koja bi mogla biti od koristi za vođenje krivičnog postupka,⁵⁴⁹¹ Žalbeno vijeće prihvata da su takve mjere u datim okolnostima možda bile praktično nemoguće s obzirom na direktnu umiješanost Glavnog štaba u naređivanje, planiranje, izvršenje i pokušaj prikrivanja zločina.

1935. Pretresno vijeće je nadalje zaključilo da **Pandurević** nije zatražio od Vojnog tužilaštva niti od Službe za suzbijanje kriminaliteta Zvorničke brigade da provedu istragu o mogućim krivičnim djelima njegovih podređenih,⁵⁴⁹² uprkos tome što je po nacionalnim zakonima bio dužan da to

⁵⁴⁸⁷ Žalbeno vijeće napominje da je u relevantno vrijeme mjerodavnim pravom Republike Srpske bila predviđena mogućnost da starješina o krivičnim djelima koja su počinili njegovi podređeni "neposredno ili preko višeg starešine" obavijesti vojnog tužioca. DP 6D00218, Zakon o vojnim sudovima, član 65.

⁵⁴⁸⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Bagosora i Nsengiyumva*, par. 683.

⁵⁴⁸⁹ Prvostepena presuda, par. 2053.

⁵⁴⁹⁰ Prvostepena presuda, par. 2055.

⁵⁴⁹¹ DP 4DP00420, Ukaz o proglašenju Zakona o vojnim sudovima, čl. 65.

⁵⁴⁹² Prvostepena presuda, par. 2054.

učini.⁵⁴⁹³ Žalbeno vijeće napominje da je, iako je **Nikolić**, načelnik za bezbjednost u Zvorničkoj brigadi, po pravilu bio taj koji bi Službi za suzbijanje kriminaliteta naredio da provede istragu, **Pandurević**, kao komandant brigade, formalno imao mogućnost da toj službi direktno izda naređenje za provođenje istrage.⁵⁴⁹⁴ Međutim, čak i da je **Pandurević** direktno angažovao Službu za suzbijanje kriminaliteta, ona bi svejedno morala izvještavati **Nikolića**, a on bi onda podnosio izvještaj **Pandureviću**.⁵⁴⁹⁵ To je **Nikoliću** faktički davalo kontrolu nad ukupnim radom Službe za suzbijanje kriminaliteta. Budući da je **Pandurević** zahvaljujući razgovorima koje je 16. i 17. jula 1995. vodio s Obrenovićem znao za **Nikolićevu** umiješanost u krivična djela koja su počinili njegovi podređeni,⁵⁴⁹⁶ Žalbeno vijeće zaključuje da je u tim konkretnim okolnostima bilo razumno da **Pandurević** smatra da prijavljivanje krivičnih djela Službi za suzbijanje kriminaliteta nije realna opcija.⁵⁴⁹⁷

1936. Kad je riječ o opciji podnošenja prijave direktno vojnom tužiocu, Žalbeno vijeće napominje da je – za razliku od Službe za suzbijanje kriminaliteta – taj organ potpadao pod Ministarstvo odbrane.⁵⁴⁹⁸ Pretresno vijeće je primijetilo da je predloženo veoma malo dokaza o radu vojnog tužioca,⁵⁴⁹⁹ ali je zaključilo da je Gvero, pomoćnik komandanta Glavnog štaba VRS-a, "zadržao određeni stepen kontrole i nadzora nad radom vojnih sudova čak i poslije 1993. godine".⁵⁵⁰⁰ Pretresno vijeće je bilo mišljenja da to pokazuje da vojni tužilac zapravo nije bio nezavisan od Glavnog štaba, zbog čega pomenuta opcija za **Pandurevića** nije bila realna.⁵⁵⁰¹ Žalbeno vijeće podsjeća da je ispravan pravni standard za ocjenjivanje nužnih i razumnih mjera taj da li je neka opcija u datim okolnostima u stvarnoj moći nadređenog.⁵⁵⁰² **Pandurević** je bio zakonski ovlašten za podnošenje prijave vojnom tužiocu, direktno ili preko pretpostavljenog starješine, o krivičnim djelima koja su počinili njegovi podređeni.⁵⁵⁰³ Žalbeno vijeće napominje da je zaključak Pretresnog vijeća o obimu Gverinog uticaja na Vojno tužilaštvo zasnovan na izjavi Manojla Milovanovića da je Gvero "direktno radi[o] sa vojnim sudovima, sada [...] sa Ministarstvom odbrane, odnosno sa

⁵⁴⁹³ Prvostepena presuda, par. 2055. V. takođe DP 4D00503, Ristivojevićev ekspertski izvještaj u vezi s nadležnošću, ovlaštenjima i postupanjem pripadnika Oružanih snaga Republike Srpske, par. 5.7; DP 4DP00420, Ukaz o proglašenju Zakona o vojnim sudovima, čl. 65; DP P00028, Smjernice za određivanje kriterijuma krivičnog gonjenja, str. 8; DP P00409, Propisi o primeni pravila međunarodnog ratnog prava u Oružanim snagama SFRJ, tačka 21.

⁵⁴⁹⁴ Prvostepena presuda, par. 2055-2056. V. takođe Prvostepena presuda, par. 160-161. U okviru Zvorničke brigade, **Nikolić** je zvanično bio podređen **Pandureviću**, komandantu brigade. Prvostepena presuda, par. 155.

⁵⁴⁹⁵ Prvostepena presuda, par. 160.

⁵⁴⁹⁶ Prvostepena presuda, par. 2056, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1879, 1889.

⁵⁴⁹⁷ Pretresno vijeće je napomenulo da je **Pandurević** u svjedočenju rekao da je "bilo [...] besmisleno prijavljivati organu bezbjednosti da sumnja na neko eventualno krivično djelo u vezi sa zarobljenicima zato što je znao za umiješanost 'organ[a] bezbednosti prvopretpostavljene i drugopretpostavljene komande". Prvostepena presuda, par. 2060.

⁵⁴⁹⁸ Prvostepena presuda, par. 2057, fusnota 6042.

⁵⁴⁹⁹ Prvostepena presuda, par. 2057.

⁵⁵⁰⁰ Prvostepena presuda, fusnota 6042.

⁵⁵⁰¹ Prvostepena presuda, par. 2057.

⁵⁵⁰² V. gore, par. 1928.

pravnim odeljenjem Ministarstva odbrane".⁵⁵⁰⁴ Po mišljenju Žalbenog vijeća, ta izjava daje potporu samo zaključku Pretresnog vijeća da je Gvero zadržao moć nadzora, ali ne i tvrdnji da je on imao bilo kakvu kontrolu nad radom vojnog tužioca. Nadalje, ne postoje nikakvi dokazi niti zaključci o tome da je **Pandurević** znao za neko moguće uplitanje Glavnog štaba u rad vojnog tužioca.⁵⁵⁰⁵ Prema tome, zaključak Pretresnog vijeća o tom mogućem uplitanju je spekulativan. Osim toga, kao što je gore rečeno, komandanti koji sumnjaju da su njihovi podređeni počinili krivična djela dužni su da o tome izvijeste nadležni organ, čak i ako to ne dovede do kažnjavanja. Žalbeno vijeće stoga zaključuje da je opcija da **Pandurević** vojnom tužiocu direktno podnese prijavu o krivičnim djelima koja su počinili njegovi podređeni u datim okolnostima bila razumna i nužna mjera kako bi se oni kaznili.

1937. Iako je **Pandurević** imao mogućnost da prijavu podnese direktno vojnom tužiocu, on je svoju obavezu izvještavanja nadležnih vlasti mogao ispuniti i izvještavanjem pretpostavljenog starješine, Krstića, kako bi on preduzeo odgovarajuće mjere radi kažnjavanja njegovih podređenih. **Pandurević** tvrdi da je on upravo to i učinio kada je podnio Dva vanredna borbena izvještaja i kada je u razgovoru s Krstićem 27. jula 1995. lično pokrenuo pitanje pogubljenja zarobljenika u Zvorniku.⁵⁵⁰⁶ Žalbeno vijeće napominje da se ni u jednom od Dva vanredna borbena izvještaja ne pominju nikakvi zločini koje su počinili njegovi podređeni.⁵⁵⁰⁷ Čak i ako se ti izvještaji posmatraju u kombinaciji s **Pandurevićevim** razgovorom s Obrenovićem 23. jula 1995., kada su raspravljali o pogubljenjima izvršenim na zvorničkom području,⁵⁵⁰⁸ oni ni na koji način ne prenose poruku o nužnosti pokretanja istrage i krivičnog gonjenja njegovih podređenih. Objašnjenje koje je **Pandurević** dao na suđenju – da je on u izvještaju od 18. jula 1995. zarobljenike pomenuo zato što

⁵⁵⁰³ Prvostepena presuda, par. 1573 i fusnota 4875.

⁵⁵⁰⁴ Prvostepena presuda, fusnota 6042, gdje se poziva na: Manojlo Milovanović, T. 12246-12247 (30. maj 2007.).

⁵⁵⁰⁵ **Pandurevićev** komentar upućen Obrenoviću – "sa Mladićem gore, mi smo svi propali" – izrečen je u razgovoru koji se ticao Mladićeve uloge u naređivanju zločina. To nije rečeno u vezi s uticajem koji su on ili drugi članovi Glavnog štaba eventualno mogli imati na rad vojnog tužioca. Prvostepena presuda, par. 2060, gdje se poziva na: svjedok PW-168, T. 15950 (zatvorena sjednica) (27. septembar 2007.).

⁵⁵⁰⁶ Pandurevićev odgovor, par. 267. **Pandurević** je u svom svjedočenju na suđenju rekao da je, budući da nije bio nadležan da pokrene istragu u vezi s oficirima iz viših komandi, "[j]edino što [je] imao na raspolaganju [bilo] to [...] da izvesti [...] komandanta Korpusa i da očekuje [...] da on pokrene odgovarajuće mehanizme i da se počne sa istragom ovih zločina". Prvostepena presuda, fusnota 6052, gdje se poziva na: Vinko Pandurević, T. 31111-31112 (9. februar 2009.).

⁵⁵⁰⁷ DP P00329, Vanredni borbeni izvještaj Zvorničke brigade, s potpisom Vinka Pandurevića, 15. juli 1995., par. 4, gdje se govori o "velik[om] broj[u] zarobljenika razmeštenih po školama u zoni brigade", koji Zvorničkoj brigadi predstavljaju "[d]odatno opterećenje". U DP P00334, Vanredni borbeni izvještaj Zvorničke brigade, s potpisom Vinka Pandurevića, 18. juli 1995., str. 2-3, u relevantnom dijelu kaže se sljedeće:

Neshvatljivo mi je da je neko doveo oko 3.000 vojno sposobnih turaka i razmjestio po školama na opštini pored oko 7.000 odbjeglih po šumama, čime je stvorena krajnje složena situacija i mogućnost potpune okupacije Zvornika zajedno sa snagama na frontu. Među narodom je veliko nezadovoljstvo izazvano ovakvim postupcima i opšte je mišljenje da se Srebrenica prelomila preko leđa Zvornika.

⁵⁵⁰⁸ Prvostepena presuda, par. 1910, 2061, gdje se upućuje na: svjedok PW-168, T. 15949-15950 (zatvorena sjednica) (27. septembar 2007.).

je smatrao da se mora pokrenuti istraga – nema potporu u tekstu tog izvještaja.⁵⁵⁰⁹ U stvari, **Pandurevićevi** komentari o izvještaju od 18. jula 1995. koje je iznio Obrenoviću sugerišu da je taj izvještaj trebalo jasno da pokaže da je za situaciju na tom području odgovoran Glavni štab, a ne Zvornička brigada, koja je samo izvršavala naređenja.⁵⁵¹⁰ Taj izvještaj Krstiću nije ni izdaleka davao razloga za pokretanje istrage i krivičnog gonjenja njegovih podređenih, a **Pandurevićevi** komentari sugerišu da se on njime poslužio kao sredstvom za skidanje krivice sa Zvorničke brigade.

1938. Što se tiče razgovora koji je **Pandurević** vodio s Krstićem 27. jula 1995., Žalbeno vijeće prima na znanje zaključak Pretresnog vijeća da je u tom razgovoru **Pandurević** pitao Krstića da li ima konkretnije informacije u vezi sa zarobljenicima pogubljenim u Zvorniku, na što je Krstić odgovorio da to nije **Pandurevićeva** briga i da će on taj problem riješiti kako treba.⁵⁵¹¹ Žalbeno vijeće podsjeća da podnošenje izvještaja nadređenima u komandnom lancu može predstavljati nužnu i razumnu mjeru da se kazni samo ako postoji vjerovatnoća da će takav izvještaj podstaći krivični ili disciplinski postupak. Osim toga, pitanje da li je izvještavanje nadležnih organa dovoljno da se ispuni obaveza kažnjavanja podređenih koji su počinili krivična djela zavisi od okolnosti pojedinog slučaja.⁵⁵¹² U ovom slučaju, **Pandurević** je, prema svojim riječima, Krstića samo pitao da li ima dalje informacije o pogubljenju zarobljenika u Zvorniku.⁵⁵¹³ **Pandurević** nije ni direktno ni indirektno pomenuo potrebu da se pokrene krivični ili disciplinski postupak, obavijesti vojni tužilac ili preduzmu bilo kakve mjere kažnjavanja. U stvari, **Pandurević** Krstića nikada nije ni zvanično ni nezvanično izvijestio o zločinima u kojima su, prema njegovim sumnjama, učestvovali njegovi podređeni.⁵⁵¹⁴ Njegovo raspitivanje o pogubljenjima kod Krstića tokom razgovora koji je trajao 15 minuta i ticao se prvenstveno vojne situacije vezane za Zvorničku brigadu ne može biti dovoljno da bi predstavljalo izvještaj koji će vjerovatno podstaknuti sudski postupak.⁵⁵¹⁵ Krstićev odgovor da to nije **Pandurevićeva** briga i da će on to riješiti kako treba ne utiče na ovu analizu. Žalbeno vijeće prima na znanje zaključak Pretresnog vijeća da izvještavanje **Pandurevićevog** neposredno pretpostavljenog, tj. Krstića, nije bilo realna opcija, s obzirom na Krstićevu umiješanost u zločine, i zaključak da bi "[u] većini slučajeva to [...] bilo nedovoljno da se izvrši obaveza

⁵⁵⁰⁹ V. Vinko Pandurević, T. 31125-31126 (9. februar 2009.). V. gore, fusnota 5507.

⁵⁵¹⁰ Na Obrenovićev komentar "ipak, sve se to dešavalo kod nas", **Pandurević** je odgovorio: "To je sve zona Drinskog korpusa, i to je više zona Glavnog štaba. [Mladić] je naredio, oni su radili. Ko god pročita izvještaj, biće mu jasno." Svjedok PW-168, T. 15950 (zatvorena sjednica) (27. septembar 2007.). V. Prvostepena presuda, par. 1910.

⁵⁵¹¹ Prvostepena presuda, par. 1915, 2062.

⁵⁵¹² Drugostepena presuda u predmetu *Boškoski i Tarčulovski*, par. 234; Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 72.

⁵⁵¹³ Prvostepena presuda, par. 1915, 2062.

⁵⁵¹⁴ Kao što je zaključeno gore u tekstu, Žalbeno vijeće smatra da Dva vanredna borbena izvještaja ne predstavljaju takve zvanične izvještaje, pošto se u njima ne pominju nikakve sumnje u vezi sa zločinima koje su navodno počinili **Pandurevićevi** podređeni.

⁵⁵¹⁵ V. Vinko Pandurević, T. 31179 (10. februar 2009.).

kažnjavanja koju ima nadređeni".⁵⁵¹⁶ Žalbeno vijeće smatra da obaveza kažnjavanja nije ispunjena ako se komandant zadovoljio oslanjanjem na obećanja za koja je znao da neće biti provedena u djelo, odnosno da se ne provode u djelo.⁵⁵¹⁷ Žalbeno vijeće zaključuje da se, s obzirom na te okolnosti, **Pandurevićev** kratki razgovor s Krstićem ne može smatrati dovoljnim za ispunjavanje njegove obaveze preduzimanja nužnih i razumnih mjera kažnjavanja.

1939. Još jedna opcija koja je **Pandureviću** stajala na raspolaganju u smislu podnošenja prijave o krivičnim djelima njegovih podređenih organu koji je prema važećim zakonima bio nadležan bila je da podnese prijavu MUP-u.⁵⁵¹⁸ Žalbeno vijeće napominje da je zaključak Pretresnog vijeća da "nema dokaza da je **Pandureviću** na raspolaganju stajao neki alternativni, nezavisni put"⁵⁵¹⁹ u oštroj opreci s njegovim ranijim zaključkom vezanim za Borovčaninovu odgovornost na osnovu člana 7(3) Statuta, naime, da je, "[č]ak i da je [Borovčanin] utvrdio da su Mladić, Krstić i drugi u VRS-u bili umiješani u to i da je smatrao da nema nikakve koristi od toga da njima prijavljuje te zločine, [on] imao [...] mogućnost i obavezu da to prijavi preko svog komandnog lanca u MUP-u".⁵⁵²⁰

1940. Žalbeno vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće prilikom donošenja zaključka da je Borovčanin imao opciju da podnese prijavu MUP-u napomenulo da je on to mogao uraditi preko svog komandnog lanca. Premda je **Pandurević** bio komandant VRS-a, a ne pripadnik MUP-a, opcija podnošenja prijave MUP-a po važećim je zakonima bila i njemu dostupna. Pretresno vijeće je uzelo u obzir da

ako neki oficir iz nekog razloga nije u mogućnosti da nadležnim organima prijavi da je počinjeno neko krivično djelo, on ipak mora da izvrši svoju dužnost tako što će o tome izvijestiti neki drugi organ koji zvanično nije nadležan, ali koji onda ima obavezu i mogućnost da te informacije proslijedi nadležnim organima.⁵⁵²¹

Žalbeno vijeće primjećuje da su – iako je po relevantnim ratnim zakonima nadležni organ kojem se morala podnijeti prijava o krivičnim djelima bio vojni tužilac – istražni sistem MUP-a, sistem tužilaštva i sudstva i dalje u potpunosti funkcionisali.⁵⁵²² S obzirom na te okolnosti, bilo je nužno i

⁵⁵¹⁶ Prvostepena presuda, par. 2063-2064.

⁵⁵¹⁷ V. *The Tokyo Judgment, International Military Tribunal for the Far East, 29 April 1946-12 November 1948*, B.V.A. Röling, C.F. Rüter (ur.), tom I-II (1977.), tom I, str. 448. V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Boškovski i Tarčulovski*, par. 234; Drugostepena presuda u predmetu *Strugar*, par. 232, 236, 238.

⁵⁵¹⁸ V. DP 4D00503, Ristivojevićev ekspertski izvještaj u vezi s nadležnošću, ovlaštenjima i postupanjem pripadnika Oružanih snaga Republike Srpske, par. 5.7-5.8.

⁵⁵¹⁹ Prvostepena presuda, par. 2064.

⁵⁵²⁰ Prvostepena presuda, par. 1575.

⁵⁵²¹ Prvostepena presuda, fusnota 4879, gdje se upućuje na DP 4D00503, Ristivojevićev ekspertski izvještaj u vezi s nadležnošću, ovlaštenjima i postupanjem pripadnika Oružanih snaga Republike Srpske, par. 5.7-5.8.

⁵⁵²² Prvostepena presuda, par. 1573; DP 6D00218, Zakon o vojnim sudovima, čl. 65; DP 4DP00420, Ukaz o proglašenju Zakona o vojnim sudovima, čl. 65; DP P00423, Zakon o obaveznom dostavljanju podataka o izvršenim zločinima protiv čovečnosti i međunarodnog prava, čl. 1; DP P00422, Ukaz o proglašenju Zakona o primeni Zakona o

razumno da **Pandurević** krivična djela koja su počinili njegovi podređeni prijavi MUP-u kako bi on mogao o njima provesti istragu ili ih proslijediti nadležnom organu.⁵⁵²³

1941. Žalbeno vijeće se uvjerilo da je **Pandurević** bio obaviješten o tezi tužilaštva vezanoj za njegovu obavezu kažnjavanja, uključujući opciju podnošenja prijave MUP-u. Spisak mjera koje je **Pandurević** mogao preduzeti naveden u Pretpretresnom podnesku tužilaštva doduše nije konačan,⁵⁵²⁴ ali su na suđenju izvedeni dokazi koji su se izričito ticali opcije da se o krivičnim djelima, osim nadležnog organa, izvijeste neki drugi organi, uključujući MUP, i **Pandureviću** je data prilika da provede unakrsno ispitivanje i odgovori na takva svjedočenja.⁵⁵²⁵ Što se tiče argumenta tužilaštva vezanog za opciju izvještavanja Međunarodnog suda, koji nije iznesen niti je o njemu bilo naznake u Pretpretresnom podnesku tužilaštva, na suđenju i u Završnom podnesku tužilaštva, Žalbeno vijeće prihvata da **Pandurević** nije o njemu bio na odgovarajući način obaviješten. Shodno tome, Žalbeno vijeće taj argument neće razmatrati.

1942. Kad je riječ o opciji izricanja disciplinskih kazni, Žalbeno vijeće napominje da je Pretresno vijeće zaključilo da **Pandurević** nije preduzeo nikakve disciplinske mjere,⁵⁵²⁶ mada nije donijelo zaključak o tome da li bi u datim okolnostima izricanje disciplinskih kazni njegovim podređenima predstavljalo nužnu i razumnu mjeru kažnjavanja.⁵⁵²⁷ Žalbeno vijeće podsjeća da upotreba disciplinskih mjera u određenim okolnostima može biti dovoljna da bi nadređeni ispunio svoju obavezu kažnjavanja za krivična djela predviđenu članom 7(3) Statuta.⁵⁵²⁸ U ovom slučaju, **Pandurević** je imao zakonska ovlaštenja za izricanje disciplinskih kazni svojim podređenima za povrede vojne discipline.⁵⁵²⁹ U Zvorničkoj brigadi obično se nije pokretao disciplinski postupak kada je postojala sumnja da je počinjeno krivično djelo.⁵⁵³⁰ Međutim, izricanje disciplinske kazne nije isključivalo mogućnost da se datim slučajem kasnije bavi vojno pravosuđe.⁵⁵³¹ S obzirom na

redovnim sudovima za vreme neposredne ratne opasnosti ili ratnog stanja, čl. 1, Zakon o primeni Zakona o krivičnom postupku za vreme neposredne ratne opasnosti ili ratnog stanja, čl. 1, Zakon o primeni Zakona o izvršenju krivičnih sankcija za vreme neposredne ratne opasnosti ili ratnog stanja, čl. 2, Zakon o primeni Zakona o javnom tužilaštvu za vreme neposredne ratne opasnosti ili ratnog stanja, čl. 1.

⁵⁵²³ V., npr., Drugostepena presuda u predmetu *Hadžihasanović i Kubura*, par. 154.

⁵⁵²⁴ Pretpretresni podnesak tužilaštva, par. 256.

⁵⁵²⁵ V., npr., Milan Vojinović, T. 23720-23721 (21. juli 2008.); Branislav Ristivojević, T. 28078 (12. novembar 2008.).

⁵⁵²⁶ Prvostepena presuda, par. 2053.

⁵⁵²⁷ Umjesto toga, Pretresno vijeće je istaklo da nije potrebno da kaznu izrekne nadređeni lično, nego on svoju obavezu kažnjavanja može izvršiti tako što će pokrenuti istragu ili podnijeti prijavu nadležnim organima. Prvostepena presuda, par. 2053.

⁵⁵²⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Hadžihasanović i Kubura*, par. 33.

⁵⁵²⁹ DP 7D00370, Zakon o vojsci, čl. 67, 68, 79, 92.

⁵⁵³⁰ Prvostepena presuda, fusnota 6039.

⁵⁵³¹ Žalbeno vijeće prima na znanje izjavu Nebojše Jeremića da se, ako je u okviru Zvorničke brigade već bio pokrenut disciplinski postupak, takav postupak prekidao kad bi se posumnjalo na počinjenje krivičnog djela i slučaj bi se proslijedio nadležnom vojnom tužilaštvu. Nebojša Jeremić, T. 10471 (24. april 2007.); Prvostepena presuda, fusnota 6039. Međutim, Pretresno vijeće je takođe zaključilo da je **Nikolić** prvobitno naredio Jeremiću da sastavi naređenje kojim se pripadnicima VRS-a Nešku Đokiću i Slobodanu Đokiću, koji su pomagali četvorici bosanskih Muslimana, u

težak karakter zločina za koje je postojala sumnja da su u njima učestvovali **Pandurevići** podređeni, izricanje disciplinskih kazni za teške povrede vojne discipline po svoj prilici bi bilo nužno da bi on eksplicitno pokazao da osuđuje postupke svojih podređenih, ali to ne bi bilo dovoljno da predstavlja odgovarajuće ili adekvatno sredstvo kažnjavanja.⁵⁵³² Žalbeno vijeće stoga zaključuje da pokretanje disciplinskog postupka, iako jeste bilo opcija koja je **Pandureviću** stajala na raspolaganju, u datim okolnostima samo za sebe ne bi zadovoljilo obavezu preduzimanja nužnih i razumnih mjera kažnjavanja njegovih podređenih. Shodno tome, njegov propust da preduzme takve mjere neće biti uzet u razmatranje za potrebe utvrđivanja njegove odgovornosti na osnovu člana 7(3) Statuta.

1943. Iako se Žalbeno vijeće uvjerilo da su gore pomenute opcije bile dostupne **Pandureviću**, ono podsjeća da je komandant odgovoran za propust da ispuni obavezu kažnjavanja samo ako nije primijenio nikakve mjere ili ako se mjere koje je primijenio ne mogu smatrati razumnim i adekvatnim.⁵⁵³³ Pretresno vijeće je zaključilo da **Pandurević** "jeste preduzeo određene mjere u vezi sa počinjenim krivičnim djelima".⁵⁵³⁴ Uprkos tome, mjere za koje je Pretresno vijeće konstatovalo da ih je **Pandurević** preduzeo, po mišljenju Žalbenog vijeća, ne dosižu najniži prag "razumnih i nužnih mjera" kažnjavanja iz člana 7(3) Statuta.

1944. Pretresno vijeće je zaključilo da je **Pandurević** "preduzeo izvjesne mjere kako bi proveo istragu i prikupio dodatne informacije u vezi sa krivičnim djelima počinjenim na zborničkom području i s eventualnim učešćem njegovih podređenih u počinjenju tih krivičnih djela".⁵⁵³⁵ Te mjere su se sastojale od **Pandurevićevog** razgovora s Obrenovićem 16. jula 1995. o situaciji vezanoj za zarobljenike na zborničkom području, njegovog kasnijeg naređenja Obrenoviću da prikupi još informacija o ubijanju i njegovog razgovora s Obrenovićem i Jokićem 18. jula 1995., u kojem je Jokić potvrdio da je građevinska mehanizacija Zborničke brigade upotrijebljena za pokopavanje tijela pogubljenih zarobljenika.⁵⁵³⁶ Kao što je gore rečeno, nije dovoljno da nadređeni samo pokuša da utvrdi činjenice – istraga mora da bude ne samo adekvatna, nego i popraćena djelovanjem u smislu direktnog kažnjavanja podređenih ili, ako nadređeni za to nije ovlašten, u

ime komandanta brigade izriče kazna vojnog zatvora u trajanju od 60 dana, mada je na kraju odredio pritvor u trajanju od samo tri dana, a uz to je podnesena i krivična prijava vojnom tužiocu za pomaganje neprijatelju. Prvostepena presuda, par. 586-587 i fusnota 2144; Nebojša Jeremić, T. 10474 (24. april 2007.).

⁵⁵³² V. Drugostepena presuda u predmetu *Boškoski i Tarčulovski*, par. 235; Drugostepena presuda u predmetu *Hadžihasanović i Kubura*, par. 152. Žalbeno vijeće napominje da je najviša dostupna kazna za "disciplinske prestupe", koji su smatrani najtežim povredama vojne discipline, bila kazna zatvora u trajanju do 20 dana. V. DP 7D00370, Zakon o vojsci, čl. 63, 68. Nebojša Jeremić je u iskazu u prvostepenom postupku rekao da se ponekad izricala kazna vojničkog zatvora u trajanju do 60 dana. V., npr., Nebojša Jeremić, T. 10420-10421 (24. april 2007.).

⁵⁵³³ V. Drugostepena presuda u predmetu *Hadžihasanović i Kubura*, par. 152-153.

⁵⁵³⁴ Prvostepena presuda, par. 2064.

⁵⁵³⁵ Prvostepena presuda, par. 2059.

⁵⁵³⁶ Prvostepena presuda, par. 2059. V. takođe Prvostepena presuda, par. 1879-1881, 1883.

smislu prijavljivanja sumnje o krivičnim djelima nadležnom organu.⁵⁵³⁷ Adekvatnost **Pandurevićevih** pokušaja da provede istragu o krivičnim djelima, koje je konstatovalo Pretresno vijeće, bila je upitna i ti pokušaji nisu bili popraćeni nikakvim djelovanjem kako bi se sumnja o krivičnim djelima njegovih podređenih prijavila nadležnom organu, bilo direktno bilo preko njegovih pretpostavljenih.

1945. U svjetlu gore navedenog, Žalbeno vijeće, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, zaključuje van razumne sumnje da **Pandurević** nije preduzeo nužne i razumne mjere da kazni svoje podređene, što je bio dužan učiniti da bi ispunio svoju obavezu iz člana 7(3) Statuta. Žalbeno vijeće stoga, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, prihvata podosnovu 2(e) žalbe tužilaštva i **Pandurevića** proglašava odgovornim kao nadređenog za sljedeće zločine njegovih podređenih: (1) između 13. jula i 16. jula 1995. ujutro pripadnici Zvorničke brigade čuvali su zarobljene bosanske Muslimane u školama u Grbavcima, Kuli i Ročeviću i prevozili ih do mjesta pogubljenja u Orahovcu i Kozluku, čime su učestvovali u progonu tih ljudi putem okrutnog i nečovječnog postupanja od 13. do 16. jula 1995., kao i u pomaganju i podržavanju njihovog ubistva od 14. do 16. jula 1995.; (2) najmanje jedan pripadnik Zvorničke brigade strijeljao je zarobljenike na mjestu pogubljenja u Orahovcu 14. jula 1995. i najmanje jedan pripadnik Zvorničke brigade strijeljao je zarobljenike na mjestu pogubljenja u Kozluku 15. jula 1995., čime su počinili ubistvo; i (3) dana 14. jula 1995. pripadnici inženjerske čete Zvorničke brigade kopali su grobnice u Orahovcu dok je vršeno ubijanje, čime su pomagali i podržavali ubistvo zarobljenih bosanskih Muslimana koji su toga dana tamo pogubljeni.⁵⁵³⁸

1946. Međutim, Žalbeno vijeće je, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, u vezi s ubijanjem zarobljenih bosanskih Muslimana u jednom dijelu tog perioda – 15. jula od podneva i tokom 16. jula – **Pandurevića** proglasilo odgovornim za pomaganje i podržavanje istrebljivanja kao zločina protiv čovječnosti, ubistva kao kršenja zakona ili običaja ratovanja i progona, kao zločina protiv čovječnosti, putem ubistva, i u skladu s tim mu je, uz suprotno mišljenje sudije Pocara, izreklo nove osuđujuće presude za ta krivična djela. Žalbeno vijeće stoga neće izreći osuđujuću presudu na osnovu člana 7(3) za ista krivična djela po tačkama 3, 5 i 6 Optužnice, jer bi bilo neprimjereno izreći osuđujuće presude na osnovu člana 7(3) Statuta povrh osuda na osnovu člana 7(1) Statuta izrečenih po istim tačkama Optužnice i na osnovu istog skupa činjenica. Osim toga, Žalbeno vijeće je, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, **Pandurevića** proglasilo odgovornim za pomaganje i podržavanje istrebljivanja kao zločina protiv čovječnosti (tačka 3 Optužnice) i, uz suprotno mišljenje sudije Pocara, izreklo novu osuđujuću presudu za to krivično djelo. Iz tog razloga, za

⁵⁵³⁷ V. gore, par. 1932.

⁵⁵³⁸ Prvostepena presuda, par. 2017-2018 i izvori na koje se tamo poziva; gore, par. 1907-1914.

ubistvo kao zločin protiv čovječnosti (tačka 4 Optužnice) neće biti izrečena osuđujuća presuda na osnovu člana 7(3) Statuta, budući da to krivično djelo ne sadrži neki element koji je materijalno različit od elemenata istrebljivanja kao zločina protiv čovječnosti.⁵⁵³⁹

1947. U skladu s tim, Žalbeno vijeće, uz suprotno mišljenje sudije Pocara, **Pandureviću** izriče nove osuđujuće presude na osnovu člana 7(3) Statuta za propust da svoje podređene kazni za zločine počinjene od 13. jula 1995. do podneva 15. jula 1995., po tačkama 3 (istrebljivanje kao zločin protiv čovječnosti), 5 (ubistvo kao kršenje zakona ili običaja ratovanja) i 6 (progon, kao zločin protiv čovječnosti, putem ubistva) Optužnice. Te osude ograničene su na zločine koje su njegovi podređeni počinili prije podneva 15. jula 1995., tj. na pomaganje i podržavanje ubistva zarobljenih bosanskih Muslimana iz škola u Grbavcima, Ročeviću i Kuli putem držanja tih ljudi u zatočeništvu i putem prevoženja jednog dijela tih ljudi u Orahovac, te na ubijanje zarobljenih bosanskih Muslimana u Orahovcu 14. jula 1995. i pomaganje i podržavanje njihovog ubistva putem kopanja grobnica.⁵⁵⁴⁰ Žalbeno vijeće nadalje, uz suprotno mišljenje sudije Pocara, **Pandureviću** izriče novu osuđujuću presudu po tački 6 Optužnice za propust da svoje podređene kazni za progon, kao zločin protiv čovječnosti, putem okrutnog i nečovječnog postupanja, koji su oni vršili tokom cijelog perioda od 13. jula do 16. jula 1995. putem čuvanja zarobljenih bosanskih Muslimana u školama u Grbavcima, Kuli i Ročeviću i prevoženja tih ljudi na mjesta pogubljenja u Orahovcu i Kozluku.⁵⁵⁴¹

4. Zaključak

1948. Žalbeno vijeće je, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, odbacilo sve **Pandurevićeve** prigovore vezane za osuđujuće presude koje su mu na osnovu člana 7(3) Statuta izrečene za ubistvo kao zločin protiv čovječnosti i kao kršenje zakona ili običaja ratovanja.

1949. Žalbeno vijeće je, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, prihvatilo podosnove 2(d) i 2(e) žalbe tužilaštva i, u skladu s tim, poništilo oslobađajuće presude koje su **Pandureviću** izrečene po tačkama 3, 5 i 6 Optužnice. Žalbeno vijeće je stoga, uz suprotno mišljenje sudije Pocara, izreklo nove osuđujuće presude po tim tačkama na osnovu člana 7(3) Statuta. Pitanje eventualnog uticaja tih zaključaka na **Pandurevićevu** kaznu biće razmotreno u odjeljku ove presude koji se bavi odmjeravanjem kazne.

⁵⁵³⁹ V. gore, par. 1804, 1806.

⁵⁵⁴⁰ V. gore, par. 1945 i fusnota 5538. Žalbeno vijeće isključuje zločine **Pandurevićevih** podređenih za koja u činjeničnim zaključcima Pretresnog vijeća nije dovoljno precizno utvrđeno da li su počinjeni prije ili poslije podneva 15. jula 1995.

⁵⁵⁴¹ V. gore, par. 1945 i fusnota 5538.

X. RAZNE ŽALBENE OSNOVE

A. Navod o grešci u vezi s propustom Pretresnog vijeća da donese odluku (Miletićeva osnova

23)

1950. Dana 25. oktobra 2007., **Miletić** je podnio zahtjev kojim je tražio da Pretresno vijeće tužilaštvu naloži da objelodani sve dokumente UNPROFOR-a relevantne za ovaj predmet.⁵⁵⁴² **Miletić** tvrdi da mu je Pretresno vijeće uskratilo pravo na pravično suđenje time što je odbilo da donese odluku po Zahtjevu od 25. oktobra 2007. On tvrdi da je ta odluka bila ključna za to da se obezbijedi pravičnost postupka i da je time što je zanemarilo da donese odluku po tom zahtjevu Pretresno vijeće prekršilo članove 20(1), 21(2) i 21(4)(b) Statuta, kao i pravila 54 i 73 Pravilnika.⁵⁵⁴³ Osim toga, on tvrdi da takav propust dovodi u pitanje nepristrasnost Pretresnog vijeća.⁵⁵⁴⁴ **Miletić** tvrdi da ova greška obesnažuje njegovu osuđujuću presudu po svim tačkama.⁵⁵⁴⁵

1951. Tužilaštvo u odgovoru kaže da je, nakon podnošenja Zahtjeva od 25. oktobra 2007., objelodanilo sve relevantne dokumente UNPROFOR-a u svom posjedu, čime je taj zahtjev postao bespredmetan.⁵⁵⁴⁶ Tužilaštvo tvrdi da **Miletić** ne može propustiti da iznese pitanje navodnog kršenja prava na pravično suđenje za vrijeme suđenja, a onda to pitanje pokrenuti u žalbenom postupku.⁵⁵⁴⁷ Tužilaštvo tvrdi da **Miletić** ne pokazuje primjetnu grešku Pretresnog vijeća.⁵⁵⁴⁸ Tužilaštvo u svojoj usmenoj argumentaciji tvrdi da je zahtjev "riješen" i da nije bila potrebna dodatna odluka.⁵⁵⁴⁹

1952. Žalbeno vijeće napominje da je pravilom 73 Pravilnika strani u postupku data mogućnost da podneskom zatraži od vijeća donošenje odgovarajuće odluke ili mjere i predviđen postupak za traženje odobrenja za ulaganje interlokutorne žalbe nakon donošenja odluke po podnesku. Iako tekst pravila s tim u vezi nije potpuno eksplicitan, pravilo 73 Pravilnika treba shvatiti kao nametanje obaveze vijeću da izda nalog ili da donese odluku po svakom valjano podnesenom podnesku, čak i kad se smatra da je podnesak podnesen iz objesti ili da predstavlja zloupotrebu postupka.⁵⁵⁵⁰ Tom

⁵⁵⁴² Hitni zahtjev generala Miletića za izdavanje naloga tužilaštvu da odbrani objelodani sve dokumente UNPROFOR-a relevantne za ovaj predmet, 25. oktobar 2007. (povjerljivo) (dalje u tekstu: Zahtjev od 25. oktobra 2007.). V. Miletićev žalbeni podnesak, par. 428.

⁵⁵⁴³ Miletićev žalbeni podnesak, par. 429-430.

⁵⁵⁴⁴ Miletićev žalbeni podnesak, par. 430.

⁵⁵⁴⁵ Miletićev žalbeni podnesak, par. 431.

⁵⁵⁴⁶ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 333-334, 336. V. Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par.

335.

⁵⁵⁴⁷ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 337. V. Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 333.

⁵⁵⁴⁸ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 338.

⁵⁵⁴⁹ Žalbeni pretres, AT. 479 (5. decembar 2013.). gdje se upućuje na T. 17408 (2. novembar 2007.).

⁵⁵⁵⁰ V., npr., Drugostepena presuda u predmetu *Hategekimana*, par. 41 ("[V]aljano podneseni neriješeni podnesci ne odbacuju se implicitno izricanjem ili podnošenjem prvostepene presude."); *Tužilac protiv Pauline Nyiramasuhuko i drugih*, predmet br. ICTR-98-42-A, Odluka po zahtjevu Pauline Nyiramasuhuko da se ponište odluke Pretresnog vijeća, 30. septembar 2011., str. 2. V. takođe *Édouard Karemera i drugi protiv tužioca*, predmeti br. ICTR-98-44-AR72.5 i ICTR-98-44-AR72.6, Odluka po žalbama na nadležnost: Udruženi zločinački poduhvat, 12. april 2006., par. 23.

obavezom se obezbjeđuje da optuženi može da iskoristi svoje pravo na žalbu i da preduzima mjere predviđene pravilom 73(C) Pravidnika. Žalbeno vijeće napominje da je predsjedavajući sudija, nakon razgovora s **Miletićevim** braniocima i tužilaštvom o objelodanjivanju nekih dokumenata koji su bili predmet Zahtjeva od 25. oktobra 2007., rekao "[o]vim je to pitanje riješeno".⁵⁵⁵¹ Međutim, nije jasno da li je predsjedavajući sudija mislio na sam Zahtjev od 25. oktobra 2007. ili na prethodnu raspravu o tome da li je pomoć Pretresnog vijeća potrebna da se ubrza postupak dobivanja dozvole za objelodanjivanje dokumenata.⁵⁵⁵² Zahtjev koji se zbog kasnijeg postupanja smatra bespredmetnim i dalje ostaje u nadležnosti pretresnog vijeća, koje ga mora razmotriti. Shodno tome, Žalbeno vijeće zaključuje da je Pretresno vijeće pogriješilo kad nije donijelo jasnu odluku po Zahtjevu od 25. oktobra 2007. Uprkos tome, Žalbeno vijeće se nije uvjerilo da ta greška obesnažuje Prvostepenu presudu.

1953. Pokušaji Pretresnog vijeća da omogući objelodanjivanje koje je zatraženo Zahtjevom od 25. oktobra 2007. očigledno pobijaju **Miletićevu** nepotkrijepljenu tvrdnju o sumnji u nepristrasnost i jasno pokazuju da je tužilaštvo, i bez direktnog naloga Pretresnog vijeća da to učini, preuzelo obavezu da identifikuje tražene dokumente, dobije dozvolu za njihovo objelodanjivanje i da ih objelodani **Miletiću**.⁵⁵⁵³ S tim u vezi Žalbeno vijeće prima na znanje tvrdnju tužilaštva da je objelodanilo sve relevantne dokumente UNPROFOR-a i **Miletićevu** tvrdnju da nikad nije dobio garancije da su objelodanjeni svi dokumenti koje je zatražio.⁵⁵⁵⁴ Žalbeno vijeće ističe da se postupak objelodanjivanja na Međunarodnom sudu zasniva na pretpostavci da tužilaštvo izvršava svoje obaveze objelodanjivanja savjesno i u dobroj vjeri.⁵⁵⁵⁵ S obzirom na gore navedeno, Žalbeno vijeće zaključuje da **Miletić** nije iznio nijedan uvjerljivi argument koji ukazuje na to da tužilaštvo nije postupilo u skladu s pravnim sredstvom zatraženim u Zahtjevu od 25. oktobra 2007. Žalbeno vijeće stoga zaključuje da **Miletić** nije pokazao da mu je zbog činjenice da je Pretresno vijeće napravilo grešku svojim propustom da formalno donese odluku po Zahtjevu od 25. oktobra 2007. nanijeta šteta. Shodno tome, **Miletić** nije pokazao da je Pretresno vijeće prekršilo njegovo pravo na pravično suđenje i stoga se ova žalbena osnova odbacuje.

⁵⁵⁵¹ T. 17408 (2. novembar 2007.). V. T. 17402-17406 (2. novembar 2007.).

⁵⁵⁵² V. T. 17407-17408 (2. novembar 2007.). V. takođe T. 17402-17406 (2. novembar 2007.).

⁵⁵⁵³ T. 16934 (zatvorena sjednica) (26. oktobar 2007.); T. 17055 (zatvorena sjednica) (29. oktobar 2007.); T. 17402-17404, 17406 (2. novembar 2007.).

⁵⁵⁵⁴ Miletićev žalbeni podnesak, par. 431.

⁵⁵⁵⁵ *Tužilac protiv Miroslava Brale*, predmet br. IT-95-17-A, Odluka po zahtjevima za pristup *ex parte* dijelovima žalbenog spisa i za objelodanjivanje materijala koji sadrži olakšavajuće faktore, 30. avgust 2006., par. 30.

B. Navod o grešci zbog toga što cijela Prvostepena presuda nije javna (Miletićeva osnova 28)

1954. Pretresno vijeće je 10. juna 2010. na javnoj sjednici izreklo presudu u ovom predmetu tako što je pročitalo dispozitiv i sažeto iznijelo osnove na kojima se presuda temelji.⁵⁵⁵⁶ Povjerljiva verzija pisane Prvostepene presude dostavljena je stranama u postupku, a objavljena je redigovana verzija.⁵⁵⁵⁷

1955. **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće, time što je objavilo samo redigovanu verziju Prvostepene presude, napravilo pravnu grešku tako što je prekršilo član 14(1) Međunarodnog pakta i na taj način mu uskratilo njegovo osnovno pravo da dobije javnu presudu.⁵⁵⁵⁸ **Miletić** tvrdi da javno čitanje kazne i rezimea presude nije dovoljno da Pretresno vijeće oslobodi obaveze da objavi presudu.⁵⁵⁵⁹ **Miletić** ističe da je svrha objavljivanja da se obezbijedi nadzor javnosti nad sudstvom.⁵⁵⁶⁰ **Miletić** traži da se ukine povjerljivi status Prvostepene presude i da se presuda objavi u cijelosti.⁵⁵⁶¹

1956. Tužilaštvo u odgovoru kaže da je postojanje javne i povjerljive verzije Prvostepene presude u skladu s ustaljenom praksom Međunarodnog suda i uslovom da se obezbijedi pravično suđenje na osnovu Međunarodnog pakta.⁵⁵⁶² Tužilaštvo takođe ističe da pravo na javnu presudu nije apsolutno.⁵⁵⁶³

1957. Žalbeno vijeće podsjeća na to da se ustaljena praksa Međunarodnog suda da objavljuje redigovane verzije dokumenata koji sadrže "informacije koje, ako se objelodane, mogu nanijeti štetu, izazvati bojazni u pogledu bezbjednosti ili ozbiljnije neprijatnosti stranama u postupku ili svjedocima" odnosi i na presude.⁵⁵⁶⁴ Žalbeno vijeće takođe podsjeća na to da Statut, Pravilnik i Međunarodni pakt uvažavaju činjenicu da pravo na javnu presudu treba da bude usklađeno s drugim interesima, između ostalog, učinkom objavljivanja povjerljivih informacija vezanih za žrtve ili svjedoke.⁵⁵⁶⁵

⁵⁵⁵⁶ Izricanje presude, T. 34919-34956 (10. juni 2010.).

⁵⁵⁵⁷ Prvostepena presuda; Javna redigovana verzija Prvostepene presude.

⁵⁵⁵⁸ Miletićev žalbeni podnesak, par. 449, 452. **Miletić** tvrdi da su jedine iznimke u vezi s principom izricanja javnih presuda one koje su navedene u članu 14(1) Međunarodnog pakta, naime, pitanja bračnih sporova, starateljstva nad djecom ili situacije u kojima interes maloljetnika zahtijeva drugačiji pristup. Miletićev žalbeni podnesak, par. 450; Miletićeva replika, par. 144.

⁵⁵⁵⁹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 449.

⁵⁵⁶⁰ Miletićev žalbeni podnesak, par. 451; žalbeni pretres, AT. 452 (5. decembar 2013.).

⁵⁵⁶¹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 452; žalbeni pretres, AT. 452 (5. decembar 2013.).

⁵⁵⁶² Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 363-367.

⁵⁵⁶³ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 365-366.

⁵⁵⁶⁴ Drugostepena presuda po navodima o nepoštovanju suda u predmetu *Šešelj* iz 2010., par. 32 i izvori na koje se tamo poziva.

⁵⁵⁶⁵ Drugostepena presuda po navodima o nepoštovanju suda u predmetu *Šešelj* iz 2010., par. 32 i izvori na koje se tamo poziva.

1958. Žalbeno vijeće smatra da je Pretresno vijeće, time što je objavilo javnu redigovanu verziju Prvostepene presude, **Miletiću** obezbijedilo pravo na javnu presudu, nakon što je uskladilo njegova prava s potrebom da se, u interesu pravde, zaštiti identitet žrtava i svjedoka. Osim toga, javna redigovana verzija u dovoljnoj mjeri omogućuje uvid javnosti u Prvostepenu presudu kako bi se zaštitilo pravo na pravično suđenje. Shodno tome, **Miletić** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo time što je izdalo i povjerljivu i javnu redigovanu verziju Prvostepene presude, te se stoga njegova žalbena osnova 28 odbacuje.

XI. ODMJERAVANJE KAZNE

1959. Pretresno vijeće je **Popoviću** i **Beari** izreklo doživotnu kaznu zatvora.⁵⁵⁶⁶ Pretresno vijeće je **Nikoliću** izreklo jedinstvenu kaznu od 35 godina zatvora,⁵⁵⁶⁷ **Miletiću** jedinstvenu kaznu od 19 godina zatvora,⁵⁵⁶⁸ a **Pandureviću** jedinstvenu kaznu od 13 godina zatvora.⁵⁵⁶⁹ Svi žalioци, uključujući tužilaštvo, uložili su žalbe na te kazne.⁵⁵⁷⁰

A. Mjerodavno pravo i standard preispitivanja

1960. Na osnovu člana 24 Statuta i pravila 101 Pravilnika, pretresno vijeće mora prilikom odmjeravanja kazne uzeti u obzir sljedeće faktore: (1) težinu krivičnog djela ili ukupnost kažnjivog ponašanja; (2) lične prilike osuđene osobe; (3) opštu praksu izricanja zatvorskih kazni na sudovima u bivšoj Jugoslaviji; i (4) otežavajuće i olakšavajuće okolnosti.⁵⁵⁷¹

1961. Postupci po žalbi na kaznu su, kao i postupci po žalbi na prvostepenu presudu, žalbeni postupci *stricto sensu*; oni su korektivne prirode i nisu suđenja *de novo*.⁵⁵⁷² Pretresnim vijećima su povjerena široka diskreciona ovlaštenja u odmjeravanju primjerene kazne, zbog toga što imaju obavezu da individualizuju kazne kako bi odgovarale prilikama optuženog i težini krivičnih djela.⁵⁵⁷³ U pravilu, Žalbeno vijeće neće preinačiti izrečenu kaznu izuzev u slučaju da pretresno vijeće napravi "primjetnu grešku" u primjeni svog diskrecionog ovlaštenja ili da ne postupi u skladu s mjerodavnim pravom.⁵⁵⁷⁴ Strana u postupku koja osporava izrečenu kaznu dužna je da pokaže na koji je način pretresno vijeće prilikom odmjeravanja kazne izašlo van okvira koji mu dopuštaju njegova diskreciona ovlaštenja.⁵⁵⁷⁵

⁵⁵⁶⁶ Prvostepena presuda, Dispozitiv, dijelovi koje se odnose na Popovića i Bearu.

⁵⁵⁶⁷ Prvostepena presuda, Dispozitiv, dio koji se odnosi na Nikolića.

⁵⁵⁶⁸ Prvostepena presuda, Dispozitiv, dio koji se odnosi na Miletića.

⁵⁵⁶⁹ Prvostepena presuda, Dispozitiv, dio koji se odnosi na Pandurevića.

⁵⁵⁷⁰ V. Popovićeve najava žalbe par. 441; Popovićev žalbeni podnesak, par. 482-484; Bearina najava žalbe, par. 33-41; Bearin žalbeni podnesak, par. 310-347; Nikolićeva najava žalbe, par. 17-22; Nikolićev žalbeni podnesak, par. 5-45; Miletićeva najava žalbe, par. 177-194; Miletićev žalbeni podnesak, par. 432-447; Pandurevićeva najava žalbe, par. 32-35; Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 214-270; Najava žalbe tužilaštva, par. 28-29, 41-42; Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 187-224, 298-320.

⁵⁵⁷¹ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 931; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1797; Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 429, 716.

⁵⁵⁷² Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 932; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1798; Drugostepena presuda u predmetu *Boškosi i Tarčulovski*, par. 204.

⁵⁵⁷³ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 931; Drugostepena presuda u predmetu *Lukić i Lukić*, par. 640; Drugostepena presuda u predmetu *Haradinaj i drugi*, par. 321. V. Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1798.

⁵⁵⁷⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 932; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1798; Drugostepena presuda u predmetu *Lukić i Lukić*, par. 640.

⁵⁵⁷⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 932; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1798; Drugostepena presuda u predmetu *Boškosi i Tarčulovski*, par. 204.

1962. Da bi pokazao da je pretresno vijeće napravilo primjetnu grešku u primjeni svog diskrecionog prava, žalilac mora da pokaže da je pretresno vijeće pridalo težinu nebitnim ili irelevantnim faktorima, da je propustilo da prida težinu ili dovoljnu težinu relevantnim faktorima, da je napravilo očiglednu grešku u vezi s činjenicama na koje je primijenilo svoje diskreciono ovlaštenje ili da je odluka pretresnog vijeća bila toliko nerazumna ili očigledno nepravedna da iz toga Žalbeno vijeće može zaključiti da pretresno vijeće nije valjano primijenilo svoje diskreciono pravo.⁵⁵⁷⁶

B. Navodi o greškama u vezi s retribucijom i odvrćanjem (Bearine osnove 35 i 38)

1963. **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo time što se opredijelilo za jedan oblik punitivne retribucije umjesto za ciljeve kao što su preodgoj i rehabilitacija.⁵⁵⁷⁷ **Beara** tvrdi da je doživotna kazna zatvora u suprotnosti sa članovima 7 i 10(3) Međunarodnog pakta.⁵⁵⁷⁸ **Beara** takođe tvrdi da je Pretresno vijeće doživotnu kaznu zatvora izreklo na osnovu nepravičnog oslanjanja na načela retribucije i odvrćanja kao na jedine odlučujuće faktore, a da je zanemarilo reintegraciju u društvo, proporcionalnost i dosljednost.⁵⁵⁷⁹ **Beara** tvrdi da izrečenu kaznu treba poništiti zato što nije "dobro odvagnuta".⁵⁵⁸⁰

1964. Tužilaštvo u odgovoru kaže da je Pretresno vijeće imalo puno pravo da **Beari** izrekne doživotnu kaznu zatvora s obzirom na izuzetnu težinu i razmjere krivičnih djela.⁵⁵⁸¹ Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće valjano primijenilo načela koja se odnose na odmjeravanje kazni.⁵⁵⁸²

1965. Žalbeno vijeće je ranije konstatovalo da "[n]i član 7 ni član 10 Međunarodnog pakta o građanskim pravima ne zabranjuju doživotnu zatvorsku kaznu".⁵⁵⁸³ Shodno tome, **Bearina** tvrdnja da je izricanje doživotne zatvorske kazne u suprotnosti s Međunarodnim paktom je bez merituma.

1966. Žalbeno vijeće podsjeća na to da ciljevima kažnjavanja ne valja pridati preveliku važnost u ukupnom odmjeravanju kazni koje treba izreći. Iako ti ciljevi imaju važnu ulogu i moraju biti uzeti u obzir, pretresno vijeće ima obavezu da kaznu odmjeri tako da bude prilagođena ličnim prilikama

⁵⁵⁷⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 932; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1799; Drugostepena presuda u predmetu *Lukić i Lukić*, par. 641.

⁵⁵⁷⁷ Bearin žalbeni podnesak, par. 324.

⁵⁵⁷⁸ Bearin žalbeni podnesak, par. 323. **Beara** dodaje da su iz tih razloga jugoslovenski zakonodavci i druge evropske države ukinuli taj oblik kazne. Bearin žalbeni podnesak, par. 322.

⁵⁵⁷⁹ Bearin žalbeni podnesak, par. 330-331.

⁵⁵⁸⁰ Bearin žalbeni podnesak, par. 332.

⁵⁵⁸¹ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 320.

⁵⁵⁸² Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 321-323, 332-333.

⁵⁵⁸³ Drugostepena presuda u predmetu *Stakić*, par. 395.

optuženog i težini krivičnih djela.⁵⁵⁸⁴ Žalbena vijeće dalje podsjeća na to da su, s obzirom na težinu krivičnih djela koja spadaju u nadležnost Međunarodnog suda, dvije glavne svrhe kažnjavanja retribucija i odvratanje; rehabilitaciji ne treba pridati preveliku težinu.⁵⁵⁸⁵

1967. Pretresno vijeće je konstatovalo da je **Beara** bio pokretačka sila poduhvata ubijanja i centralna ličnost u organizovanju i provođenju genocida.⁵⁵⁸⁶ S obzirom na težinu krivičnih djela i **Bearino** kriminalno ponašanje, Žalbena vijeće smatra da **Beara** nije pokazao da njegova kazna nije u skladu s gore iznesenim načelima. Konkretno, **Beara** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo u primjeni svog diskrecionog ovlaštenja kad se oslonilo na faktore retribucije i odvratanja i kad je pridalo ograničenu važnost cilju rehabilitacije.⁵⁵⁸⁷

1968. Pretresno vijeće je ispravno podsjetilo na pravna načela mjerodavna za retribuciju i odvratanje kao svrhe kažnjavanja⁵⁵⁸⁸ i konkretno naglasilo da "retribucija zahtijeva izricanje pravedne i primjerene kazne i ništa više od toga".⁵⁵⁸⁹ **Beara** nije naveo nijedan aspekt odmjeravanja kazne od strane Pretresnog vijeća za koji bi se moglo smatrati da je "punitivan" i u suprotnosti s načelima koja je navelo Pretresno vijeće.

1969. Shodno tome, Žalbena vijeće odbacuje **Bearine** žalbene osnove 35 i 38.

C. Navodi o greškama u vezi s težinom krivičnih djela i učešćem žalilaca

1. Bearina žalba (osnova 33)

1970. **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je definisalo karakter i obim njegovog učešća u zločinima, a zanemarilo: (1) dio svjedočenja svjedoka Čelanovića iz kojeg se vidi da **Beara** nije pogrdno govorio o bosanskim Muslimanima; i (2) činjenicu da nije direktno ili lično počinio nijedno krivično djelo za koje je proglašen krivim.⁵⁵⁹⁰ On takođe tvrdi da Pretresno vijeće u svojoj analizi u vezi s odmjeravanjem kazne nije dalo odgovarajuće obrazloženje u skladu sa članom 25 Statuta.⁵⁵⁹¹ Tužilaštvo u odgovoru kaže da ovu osnovu treba odbaciti bez

⁵⁵⁸⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Mrkšić i Šljivančanin*, par. 415; Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *D. Nikolić*, par. 45-46.

⁵⁵⁸⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Nahimana i drugi*, par. 1057; Drugostepena presuda u predmetu *Stakić*, par. 402; Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Deronjić*, par. 136-137.

⁵⁵⁸⁶ Prvostepena presuda, par. 1314, 2164.

⁵⁵⁸⁷ V. Prvostepena presuda, par. 2130.

⁵⁵⁸⁸ Prvostepena presuda, par. 2128-2129.

⁵⁵⁸⁹ Prvostepena presuda, par. 2128, gdje se poziva na Drugostepenu presudu u predmetu *Kordić i Čerkez*, par. 1075 (naglasak u originalu).

⁵⁵⁹⁰ Bearin žalbeni podnesak, par. 311-312, 315.

⁵⁵⁹¹ Bearin žalbeni podnesak, par. 317.

razmatranja.⁵⁵⁹² Tužilaštvo takođe tvrdi da je Pretresno vijeće u analizi u vezi s odmjeravanjem kazne dalo odgovarajuće obrazloženje.⁵⁵⁹³

1971. Žalbeno vijeće neće razmatrati **Bearine** argumente koje je već odbacilo.⁵⁵⁹⁴ Žalbeno vijeće takođe napominje da Pretresno vijeće, u svojoj analizi o tome da li je **Beara** učestvovao u UZP-u ubistva s diskriminatornom namjerom, nije uputilo na Čelanovićovo svjedočenje u kojem je on rekao da **Beara** nije pogrdno govorio o bosanskim Muslimanima.⁵⁵⁹⁵ Ako pretresno vijeće nije uputilo na svjedočenje nekog svjedoka, "čak i ako je taj iskaz u suprotnosti sa zaključkom pretresnog vijeća, treba pretpostaviti da pretresno vijeće jeste ocijenilo i odvagnulo taj iskaz, ali je zaključilo da ga taj iskaz ne sprečava da izvede dati zaključak".⁵⁵⁹⁶ U svojoj površnoj argumentaciji, **Beara** nije pokazao da je Pretresno vijeće zanemarilo taj aspekt Čelanovićevog svjedočenja, za razliku od toga da ga je jednostavno odbacilo.

1972. Žalbeno vijeće smatra da je Pretresno vijeće, suprotno **Bearinoj** tvrdnji, veoma dobro znalo da **Beara** nije lično počinio zločine o kojima je riječ, budući da je umjesto toga zaključilo da je "**Beara** [...] bio centralna ličnost u organizovanju i provođenju genocida" i da je "bio pokretačka sila poduhvata ubijanja".⁵⁵⁹⁷ Naposljetku, Žalbeno vijeće smatra da **Beara** nije potkrijepio svoju tvrdnju da Pretresno vijeće nije dalo odgovarajuće obrazloženje u analizi u vezi s odmjeravanjem kazne, budući da on samo iznosi svoj stav, ali ne navodi nikakvu osnovu za ovu tvrdnju.

1973. Iz tih razloga, Žalbeno vijeće odbacuje **Bearinu** žalbenu osnovu 33.

2. Nikolićeva žalba (podosnova 1.1)

1974. **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće, prilikom razmatranja težine krivičnih djela, pogriješilo u ocjeni oblika i stepena njegovog učešća.⁵⁵⁹⁸ Prvo, **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo u određivanju perioda u kojem je on učestvovao u UZP-u ubistva, za koji on tvrdi da je završio rano ujutro 15. jula 1995., prije nego što je došlo do ubijanja u Kozluku i ubijanja na području Pilice.⁵⁵⁹⁹

⁵⁵⁹² Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 313-315, 317.

⁵⁵⁹³ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 316.

⁵⁵⁹⁴ V. Bearin žalbeni podnesak, par. 311-314, 316, gdje se upućuje, između ostalog, na argumente koje je **Beara** iznio u osnovama 4, 5, 6, 15 i 16 svoje žalbe; Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 313-315, 317; gore, par. 987, 1205, 1208, 1210-1213, 1215, 1217, 1249-1250, 1273. V. takođe gore, par. 129, 181, 191, 229, 316, 324.

⁵⁵⁹⁵ V. Prvostepena presuda, par. 1331.

⁵⁵⁹⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Haradinaj i drugi*, par. 129; Drugostepena presuda u predmetu *Krajišnik*, par. 353; Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 23.

⁵⁵⁹⁷ Prvostepena presuda, par. 2164.

⁵⁵⁹⁸ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 6.

⁵⁵⁹⁹ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 7-8; žalbeni pretres, AT. 275-277 (3. decembar 2013.). V. takođe Nikolićeva replika, par. 7-8.

On tvrdi da njegov doprinos nije trajao duže od otprilike 36 sati, što je, prema njegovoj tvrdnji, izuzetno ograničen doprinos u poređenju s drugim učesnicima u UZP-u.⁵⁶⁰⁰

1975. Drugo, **Nikolić** tvrdi da Pretresno vijeće nije pridalo dovoljnu težinu činjenici da njegova uloga nije imala veliku važnost u opštem kontekstu zločina.⁵⁶⁰¹ U prilog svojoj tvrdnji on napominje da zaključci Pretresnog vijeća ukazuju na to da je njegovo učešće u krivičnim djelima bilo ograničeno,⁵⁶⁰² da je on bio samo "mlađi oficir uvučen u konkretne aspekte ogromne operacije koja je bila u toku", a o kojoj je on imao ograničena saznanja,⁵⁶⁰³ i da je "'lično [...] ima[o] malo ovlasti' u operaciji smišljenoj na nivou mnogo višem od njegovog".⁵⁶⁰⁴ **Nikolić** dalje tvrdi sljedeće: (1) da je u julu 1995. imao najniži čin od oficira koji su proglašeni krivim za krivična djela počinjena u Srebrenici,⁵⁶⁰⁵ i (2) "da nije završio vojnu akademiju i da ga niko nije volio ni vjerovao mu zbog toga što nije bio pravi 'oficir'" i zbog toga što je bio "načelnik bezbjednosti i morao je voditi istrage o svojim drugarima".⁵⁶⁰⁶

1976. Treće, **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad nije pridalo dovoljnu težinu činjenici da on nije povećao svoj doprinos UZP-u ubistva koji je prestao u ranim jutarnjim satima 15. jula 1995., iako je mogao da ga poveća.⁵⁶⁰⁷

1977. Naposljetku, **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad nije uzelo u obzir razliku između onih učesnika u UZP-u koji su dali "izuzetno velik" doprinos i onih koji su UZP-u ubistva dali značajan, ali ne tako velik, doprinos.⁵⁶⁰⁸ On tvrdi da su **Popović** i **Beara** bili arhitekta operacije ubistva dok je njegova uloga bila ograničena u pogledu vremena, obima i uticaja.⁵⁶⁰⁹ **Nikolić** takođe tvrdi da Pretresno vijeće nije ocijenilo razliku između obima njegovog doprinosa i doprinosa koji su dali Borovčanin i **Pandurević**. **Nikolić** s tim u vezi ističe to da je Borovčanin u mnogo većoj mjeri od njega učestvovao u događajima u Srebrenici i da je **Pandurević**, kao komandant brigade, imao ovlaštenja i mogućnost da spriječi da se ti događaji dese.⁵⁶¹⁰

⁵⁶⁰⁰ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 8. V. takođe Nikolićev žalbeni podnesak, par. 7; Nikolićeva replika, par. 7-8; žalbeni pretres, AT. 277-278 (3. decembar 2013.).

⁵⁶⁰¹ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 9. V. takođe žalbeni pretres, AT. 284-286 (4. decembar 2013.).

⁵⁶⁰² Nikolićev žalbeni podnesak, par. 9-13. V. takođe Nikolićeva replika, par. 7-8 (gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 565-589, 499-501, 1344-1345, 1366, 1393, 1402-1403, 1409-1412); žalbeni pretres, AT. 286-287, 340 (4. decembar 2013.).

⁵⁶⁰³ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 9; žalbeni pretres, AT. 278 (3. decembar 2013.). V. takođe Nikolićev žalbeni podnesak, par. 10-13; Nikolićeva replika, par. 9-13.

⁵⁶⁰⁴ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 13 (naglasak u originalu), gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1412. V. žalbeni pretres, AT. 278-279 (3. decembar 2013.); AT. 284-286 (4. decembar 2013.).

⁵⁶⁰⁵ Žalbeni pretres, AT. 280-281 (3. decembar 2013.).

⁵⁶⁰⁶ Žalbeni pretres, AT. 281 (3. decembar 2013.).

⁵⁶⁰⁷ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 14-16.

⁵⁶⁰⁸ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 17-18, 20.

⁵⁶⁰⁹ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 18.

⁵⁶¹⁰ Žalbeni pretres, AT. 279-280 (3. decembar 2013.).

1978. Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Nikolić** ne pokazuje da je Pretresno vijeće pogriješilo u primjeni svog diskrecionog ovlaštenja u vezi s odmjeravanjem kazne i da njegovu žalbu treba odbaciti.⁵⁶¹¹ Tužilaštvo tvrdi da **Nikolić** svoje učešće u zločinima i svoje znanje o njima iskrivljeno opisuje kao ograničeno.⁵⁶¹² Tužilaštvo takođe tvrdi da je **Nikolićev** doprinos UZP-u ubistva bio znatan i da je bilo kakvo razmatranje o tome da li je njegov doprinos mogao biti veći "nebitno i nerealno".⁵⁶¹³

1979. Žalbeno vijeće napominje da je Pretresno vijeće smatralo da je **Nikolićevo** učešće u UZP-u ubistva završilo oko 7:00 ili 8:00 sati 15. jula 1995.⁵⁶¹⁴ Mada Pretresno vijeće jeste konstatovalo da se **Nikolićevo** "učešće u operaciji ubijanja [...] iznenada [...] završilo oko podneva 16. jula",⁵⁶¹⁵ čini se da se radi o tipografskoj grešci, kada se ta konstatacija posmatra u kontekstu cijele Prvostepene presude.⁵⁶¹⁶ Jasno je da su vremenski okvir koji je Pretresno vijeće uzelo kao osnovu za svoj zaključak u vezi **Nikolićevim** učešćem u UZP-u ubistva rani jutarnji sati 15. jula 1995.⁵⁶¹⁷ Nema naznaka da je Pretresno vijeće svoja razmatranja kod odmjeravanja kazne zasnovalo na nekom drugom vremenskom okviru. **Nikolićeva** tvrdnja da je Pretresno vijeće pogriješilo u tom aspektu se, shodno tome, odbacuje.

1980. Što se tiče **Nikolićevog** argumenta da njegova uloga nije bila od velike važnosti u opštem kontekstu zločina, Žalbeno vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće zaključilo da je "**Nikolić** odigrao važnu ulogu u UZP-u ubistva u pogledu planiranja i organizovanja zatočenja i pogubljenja", a njegov doprinos opisalo je kao "ustrajan i odlučan".⁵⁶¹⁸ Prilikom donošenja ovog zaključka Pretresno vijeće je znalo da je njegovo učešće bilo ograničeno i primijetilo da je "on [...] imao relativno nizak čin i njegova ovlaštenja su bila ograničena",⁵⁶¹⁹ da su "[nj]jegova krivična djela, premda užasnog karaktera, bila [...] ograničena na njegovu sferu odgovornosti – na neka konkretna mjesta zatočavanja i pogubljenja u Zvorniku", i da njegovo učešće i uloga u toj operaciji nisu bili sveopšteg karaktera.⁵⁶²⁰ Nadalje, Pretresno vijeće je prihvatilo da se **Nikolićevo** znanje

⁵⁶¹¹ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 39.

⁵⁶¹² Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 95. V. Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 10, 13-15, 99-121, 127-129; žalbeni pretres, AT. 324-325, 332 (4. decembar 2013.).

⁵⁶¹³ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 16. V. Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 125.

⁵⁶¹⁴ Prvostepena presuda, par. 1368.

⁵⁶¹⁵ Prvostepena presuda, par. 1410.

⁵⁶¹⁶ Na primjer, u dijelu Prvostepene presude u kojem se pomno navode pojedinosti o **Nikolićevom** ponašanju u julu 1995., Pretresno vijeće je konstatovalo da nije utvrđeno van razumne sumnje da je **Nikolićevo** ponašanje u svojstvu dežurnog oficira Zvorničke brigade 16. jula 1995. bilo povezano s operacijom ubistva. Prvostepena presuda, par. 1372. Isto tako, u odjeljku u kojem su navedeni zaključci o **Nikolićevom** učešću u UZP-u ubistva, u Prvostepenoj presudi nije navedena nijedna njegova radnja kojom je doprinio zajedničkom cilju 16. jula 1995. Prvostepena presuda, par. 1389-1392.

⁵⁶¹⁷ Prvostepena presuda, fusnota 4488, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1367-1369.

⁵⁶¹⁸ Prvostepena presuda, par. 2171.

⁵⁶¹⁹ Prvostepena presuda, par. 2173.

⁵⁶²⁰ Prvostepena presuda, par. 1410.

razlikovalo od **Popovićevog** i **Bearinog** utoliko što je on dobivao samo oskudne informacije i da je, značajno je naglasiti, o planu ubijanja prvi put obaviješten 13. jula 1995.⁵⁶²¹ Međutim, Pretresno vijeće je takođe zaključilo da je **Nikolić** stekao "jasniju sliku te operacije"⁵⁶²² 14. jula 1995. i da je ubrzo saznao za razmjere i obim operacije ubijanja.⁵⁶²³ Pretresno vijeće je zaključilo da je "[o]n [...]" svoj ključni doprinos UZP-u ubistva dao u vrijeme kad je stekao to znanje, kao i poslije toga".⁵⁶²⁴ Da bi osporio te zaključke, **Nikolić** samo tvrdi da je Pretresno vijeće trebalo dokaze protumačiti drugačije kako bi zaključilo da čak ni informacije koje su mu **Popović** i **Beara** dali za vrijeme Sastanka od 14. jula nisu mogle promijeniti činjenicu da on nije imao ključno znanje o "obimu operacije u kojoj su na metu uzimani vojno sposobni muškarci iz Srebrenice".⁵⁶²⁵ **Nikolić** time nije objasnio kakvu je to primjetnu grešku napravilo Pretresno vijeće kad je donijelo zaključak u vezi s njegovom ulogom i važnosti.

1981. Što se tiče **Nikolićevog** argumenta da Pretresno vijeće nije pridalo težinu činjenici da on 15. jula 1995. nije povećao svoj doprinos UZP-u ubistva, iako je mogao da ga poveća, Žalbena vijeće zaključuje da to ni na koji način ne može uticati na to kako je Pretresno vijeće okarakterisalo njegovo stvarno ponašanje, te je stoga irelevantno.

1982. Što se tiče **Nikolićevog** argumenta da je Pretresno vijeće pogriješilo kad razliku između njegovog doprinosa UZP-a ubistva i doprinosa **Popovića** i **Beare** nije pokazalo kaznama koje su svakom od njih izrečene, Žalbena vijeće napominje da je Pretresno vijeće, prilikom odmjeravanja njihovih kazni, jasno uzelo u obzir obim doprinosa počinjenim krivičnim djelima koji je dao svaki od okrivljenih⁵⁶²⁶ i da je, shodno tome, napravilo razliku među njima. Dok su i **Popović** i **Beara** osuđeni na kaznu doživotnog zatvora, **Nikolić** je osuđen na nižu kaznu zatvora u trajanju od 35 godina. To odgovara zaključku Pretresnog vijeća da je **Nikolić** imao ograničeniju, ali ipak važnu, ulogu u UZP-u ubistva. **Nikolić** samo tvrdi da je razlika u kaznama trebala biti veća.⁵⁶²⁷ Međutim, on nije identifikovao primjetnu grešku koju je napravilo Pretresno vijeće.

1983. Isto tako, Žalbena vijeće napominje da nije utvrđeno da su Borovčanin i **Pandurević** bili učesnici u UZP-u ubistva.⁵⁶²⁸ Nadalje, Pretresno vijeće je, prilikom odmjeravanja kazni, konkretno razmotrilo obim doprinosa koji su Borovčanin i **Pandurević** dali počinjenim krivičnim djelima, imajući u vidu, između ostalog, jedinstveni niz faktora koji su, u određenoj mjeri, ograničili težinu

⁵⁶²¹ Prvostepena presuda, par. 1402. V. takođe Prvostepena presuda, par. 1403.

⁵⁶²² Prvostepena presuda, par. 1404.

⁵⁶²³ Prvostepena presuda, par. 1405.

⁵⁶²⁴ Prvostepena presuda, par. 1407.

⁵⁶²⁵ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 10. Žalbena vijeće podsjeća na to da je već odbacilo djelimično povezane argumente o **Nikolićevoj mens rea** i temi razgovora na Sastanku od 14. jula. V. gore, par. 936. V. takođe gore, par. 997.

⁵⁶²⁶ V. Prvostepena presuda, par. 2157, 2164 i 2171.

⁵⁶²⁷ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 20.

njihovog doprinosa.⁵⁶²⁹ Osim što je napomenuo da je njihov doprinos bio značajan, **Nikolić** nije pokazao kako je Pretresno vijeće pogriješilo. Stoga se njegov argument odbacuje.

1984. Iz gore navedenih razloga, **Nikolićeva** žalbena podosnova 1.1 se odbacuje.

3. Miletićeva žalba (osnova 27, djelimično)

1985. **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je pridalo neopravdanu težinu karakteru i obimu njegovog učešća u krivičnim djelima i stoga izreklo pretjeranu i nesrazmjernu kaznu.⁵⁶³⁰ On tvrdi da je Pretresno vijeće precijenilo njegov položaj i da nije uzelo u obzir činjenicu da su svi njegovi postupci bili u okviru njegovih redovnih dužnosti.⁵⁶³¹ Tužilaštvo u odgovoru kaže da je Pretresno vijeće razumno ocijenilo **Miletićevu** ulogu.⁵⁶³²

1986. Žalbeno vijeće podsjeća na to da je već odbacilo **Miletićeve** argumente da je Pretresno vijeće precijenilo njegov položaj, odgovornosti i ovlaštenja.⁵⁶³³ Isto tako, Žalbeno vijeće podsjeća na svoj raniji zaključak da to što se **Miletićevo** učešće možda svodilo samo na njegove redovne dužnosti ne oslobađa **Miletića** krivice.⁵⁶³⁴ Shodno tome, Žalbeno vijeće zaključuje da **Miletić** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo u primjeni svog diskrecionog ovlaštenja kada ga je osudilo na kaznu zatvora u trajanju od 19 godina. Ovaj aspekt **Miletićeve** žalbene osnove 27 se odbacuje.

4. Žalba tužilaštva

(a) Pandurevićeva očigledno neprimjerena kazna (osnova 3, djelimično)

1987. Tužilaštvo tvrdi da je **Pandurevićeva** kazna zatvora u trajanju od 13 godina očigledno neprimjerena i da ne ispunjava ključne svrhe kažnjavanja - retribuciju i odvraćanje.⁵⁶³⁵ Tužilaštvo prvo tvrdi da **Pandurevićeva** kazna ne odražava težinu njegovih krivičnih djela.⁵⁶³⁶ Tužilaštvo tvrdi da ta krivična djela obuhvataju sljedeće: (1) ubistvo do 2.500 muškaraca, bosanskih Muslimana, u Kozluku i na području Pilice, gdje su **Pandurevići** podređeni izvršili pogubljenja sa "znatnom

⁵⁶²⁸ Prvostepena presuda, par. 1541, 1979, 2213.

⁵⁶²⁹ Prvostepena presuda, par. 2180-2187, 2211-2215.

⁵⁶³⁰ Miletićev žalbeni podnesak, par. 447. V. takođe Miletićeva replika, par. 143.

⁵⁶³¹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 446, gdje se upućuje na Miletićev žalbeni podnesak, par. 230-244.

⁵⁶³² Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 357-358, gdje se upućuje na Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 143 i dalje. V. takođe Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 361-362.

⁵⁶³³ V. gore, par. 1452, 1460, 1474, 1481.

⁵⁶³⁴ V. gore, par. 1615.

⁵⁶³⁵ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 187-188, 190, 192, 223-224. V. žalbeni pretres, AT. 533-534 (6. decembar 2013.). V. takođe Replika tužilaštva, par. 89.

⁵⁶³⁶ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 193, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 2152. V. žalbeni pretres, AT. 533-534 (6. decembar 2013.).

okrutnošću";⁵⁶³⁷ (2) ubistvo osjetljivih zarobljenika iz Milića;⁵⁶³⁸ i (3) prisilno premještanje do 32.000 bosanskih Muslimana.⁵⁶³⁹ Tužilaštvo tvrdi da je zločin etničkog čišćenja nepovratno promijenio živote bosanskih Muslimana u istočnoj Bosni i da "i dalje utiče" na živote njegovih žrtava.⁵⁶⁴⁰

1988. Drugo, tužilaštvo tvrdi da **Pandurevićeva** kazna ne odražava suštinsku ulogu koju odgovornost nadređenog igra u pridržavanju i primjeni normi međunarodnog humanitarnog prava.⁵⁶⁴¹ Tužilaštvo tvrdi da **Pandurevićev** propust da drži svoje vojnike pod kontrolom, što je dovelo do ubistva do 2.500 ljudi, i njegova odgovornost za atmosferu u kojoj su njegovi vojnici njegovali diskriminaciju i predrasude po etničkoj osnovi zahtijevaju nedvosmislenu osudu i efikasno odvracanje.⁵⁶⁴² Tužilaštvo tvrdi da je **Pandurević** imao potpunu komandu i kontrolu nad svojom brigadom i da je mogao spriječiti dalje učešće njegovih vojnika u predstojećim zločinima.⁵⁶⁴³

1989. Naposljetku, tužilaštvo tvrdi da **Pandurevićeva** kazna kao komandanta treba biti u korelaciji s kaznama koje bi vjerovatno bile izrečene njegovim podređenima, budući da postoji suštinska veza između težine propusta nadređenog i težine krivičnih djela njegovih podređenih.⁵⁶⁴⁴ Tužilaštvo s tim u vezi ističe da **Pandurevićeva** kazna zatvora u trajanju od 13 godina nije u korelaciji s rasponom kazni koje sudovi u bivšoj Jugoslaviji mogu izreći za ratne zločine.⁵⁶⁴⁵

1990. **Pandurević** u odgovoru kaže da je Pretresno vijeće ispravno primijenilo svoje diskreciono ovlaštenje prilikom odmjeravanja njegove kazne i da je vodilo računa o težini počinjenih krivičnih djela i o praksi izricanja kazni na sudovima bivše Jugoslavije.⁵⁶⁴⁶

1991. Žalbeno vijeće podsjeća na to da je težina krivičnog djela glavni faktor koji treba uzeti u obzir prilikom odmjeravanja kazne.⁵⁶⁴⁷ Žalbeno vijeće takođe podsjeća na to da vijeća, kada ocjenjuju težinu krivičnih djela u kontekstu osuđujuće presude na osnovu člana 7(3) Statuta, moraju

⁵⁶³⁷ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 191, 194-196.

⁵⁶³⁸ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 189, 197.

⁵⁶³⁹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 189, 198-202.

⁵⁶⁴⁰ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 202, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 2152. V. žalbeni pretres, AT. 533 (6. decembar 2013.). V. takođe Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 198.

⁵⁶⁴¹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 203-207.

⁵⁶⁴² Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 203, 205-206. V. žalbeni pretres, AT. 533-534 (6. decembar 2013.).

⁵⁶⁴³ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 211-212.

⁵⁶⁴⁴ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 208-209. V. žalbeni pretres, AT. 534 (6. decembar 2013.).

⁵⁶⁴⁵ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 210, gdje se upućuje na pravilo 101(B)(iii) Pravilnika. V. žalbeni pretres, AT. 534 (6. decembar 2013.). Kao primjer tužilaštvo navodi da je na sudovima Bosne i Hercegovine za ratne zločine i zločine protiv čovječnosti predviđena minimalna kazna zatvora u trajanju od deset godina i maksimalna kazna zatvora u trajanju od 45 godina, dok je za najteže oblike teških krivičnih djela počinjenih s umišljajem predviđena minimalna kazna zatvora u trajanju od 20 godina. Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 210 i fusnota 564.

⁵⁶⁴⁶ Pandurevićev odgovor, par. 272-276. V. takođe žalbeni pretres, AT. 580 (6. decembar 2013.).

uzeti u obzir sljedeće: (1) težinu krivičnog djela koje leži u osnovi, a koje je počinio podređeni osuđenog lica; i (2) težinu ponašanja samog osuđenog lica koje nije spriječilo krivična djela u osnovi, niti za njih sprovelo kažnjavanje.⁵⁶⁴⁸ Dakle, u kontekstu osude na osnovu člana 7(3) Statuta, težina krivičnih djela podređenog jeste "suštinski faktor" u ocjeni težine ponašanja samog nadređenog prilikom odmjeravanja kazne.⁵⁶⁴⁹

1992. Čitanje Prvostepene presude jasno pokazuje da je Pretresno vijeće u potpunosti razmotrilo težinu krivičnih djela za koja je **Pandurević** proglašen odgovornim.⁵⁶⁵⁰ Pretresno vijeće je uzelo u obzir "same razmjere i okrutnost" zločina počinjenih nad stanovništvom Srebrenice, bosanskim Muslimanima.⁵⁶⁵¹ Pretresno vijeće je istaklo masovne razmjere kako prisilnog premještanja tako i kampanje progona, koji su u osnovi krivičnih djela počinjenih u sklopu UZP-a, činjenicu da su ta krivična djela počinjena sa sistematskom i hladnokrvnom brutalnošću, kao i posljedice koje ta krivična djela kontinuirano imaju po žrtve i članove njihovih porodica.⁵⁶⁵² Pretresno vijeće je takođe konkretno napomenulo da je "[u]bistvo deset ranjenih zarobljenika, bosanskih Muslimana, iz bolnice u Milićima užasan [...] i neoprostiv zločin. **Pandurevićeva** odgovornost za ta ubistva, premda proizlazi iz njegovog pomaganja i podržavanja nečinjenjem, zavređuje samo bezrezervnu osudu."⁵⁶⁵³ Žalbeno vijeće se, shodno tome, uvjerilo da je Pretresno vijeće, prilikom odmjeravanja **Pandurevićeve** kazne, vodilo računa o težini krivičnih djela za koja je on proglašen odgovornim.

1993. Žalbeno vijeće podsjeća na to da pretresna vijeća imaju obavezu da individualizuju kazne kako bi odgovarale prilikama optuženog i težini zločina i da su im, u tu svrhu, povjerena široka diskreciona ovlaštenja prilikom odmjeravanja primjerene kazne.⁵⁶⁵⁴ Prilikom ocjenjivanja prirode i stepena **Pandurevićevog** učešća u krivičnim djelima u svrhu odmjeravanja kazne, Pretresno vijeće je eksplicitno napomenulo da "**Pandurevićev** slučaj u više nego jednom pogledu karakteriše niz neuobičajenih i izuzetnih činjenica i okolnosti".⁵⁶⁵⁵

1994. Prilikom razmatranja njegove odgovornosti za pomaganje i podržavanje prisilnog premještanja, Pretresno vijeće je uzelo u obzir da **Pandurević** nije učestvovao u izradi plana i zamisli operacije, da nije bio prisutan za vrijeme operacije, da nije dijelio namjeru ostvarivanja

⁵⁶⁴⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 969; Drugostepena presuda u predmetu *Lukić i Lukić*, par. 649; Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 731.

⁵⁶⁴⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Hadžihasanović i Kubura*, par. 313; Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 732, 741.

⁵⁶⁴⁹ Drugostepena presuda u predmetu *Hadžihasanović i Kubura*, par. 313; Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 741.

⁵⁶⁵⁰ V. Prvostepena presuda, par. 2210.

⁵⁶⁵¹ Prvostepena presuda, par. 2148, 2152.

⁵⁶⁵² Prvostepena presuda, par. 2149-2152.

⁵⁶⁵³ Prvostepena presuda, par. 2077.

⁵⁶⁵⁴ V. gore, par. 1961.

⁵⁶⁵⁵ Prvostepena presuda, par. 2210.

zajedničkog cilja i da je učestvovao u prisilnom premještanju samo za vrijeme operacije *Krivaja-95*,⁵⁶⁵⁶ u kojoj se **Pandurevićeva** uloga kao "vojnog komandanta na taktičkom nivou sastojala od djelovanja na ostvarivanju vojnih ciljeva za koje se može tvrditi da su legitimni".⁵⁶⁵⁷ Pretresno vijeće je zaključilo da "ograničeni karakter **Pandurevićevog** učešća u prisilnom premještanju umanjuje težinu njegovog kažnjivog ponašanja".⁵⁶⁵⁸

1995. Što se tiče **Pandurevićeve** odgovornosti prema članu 7(1) Statuta za krivično djelo ubistva, Pretresno vijeće je podsjetilo na svoje ranije zaključke da **Pandurević** nije bio učesnik u UZP-u ubistva, da nije dijelio namjeru da doprinese njegovom zajedničkom cilju i da mu nije značajno doprinio.⁵⁶⁵⁹ Pretresno vijeće je takođe podsjetilo na to da je **Pandurević** bio odsutan sa zvorničkog područja.⁵⁶⁶⁰ Nadalje, prilikom razmatranja **Pandurevićeve** odgovornosti za ubistvo zarobljenika iz Milića, Pretresno vijeće je smatralo da njegova odgovornost ne proističe "iz neke aktivne, namjerne radnje, već iz propusta da ispuni svoju pravnu obavezu da zaštiti ranjene zarobljenike" u jednoj prilici, te je uzelo u obzir okolnosti tog propusta, "između ostalog, činjenicu da je iza operacije ubistva stajalo visoko rukovodstvo".⁵⁶⁶¹ Žalbena vijeće takođe napominje da je Pretresno vijeće imalo u vidu svoje zaključke o **Pandurevićevom** odgovornosti kao nadređenog.⁵⁶⁶²

1996. Žalbena vijeće se stoga uvjerilo da je Pretresno vijeće prilikom odmjeravanja primjerene kazne, osim što je izričito uzelo u obzir težinu navedenih krivičnih djela, temeljito ispitalo **Pandurevićeve** lične prilike, uključujući i njegovo kriminalno ponašanje.

1997. Što se tiče argumenta da **Pandurevićeva** kazna ne odražava suštinsku ulogu koju odgovornost nadređenog ima u pridržavanju i primjeni normi međunarodnog humanitarnog prava, Žalbena vijeće napominje da je Pretresno vijeće izričito priznalo važnost obaveze nadređenog da primjenjuje pravila međunarodnog humanitarnog prava i navelo da "propust da se ispuni određena pravna obaveza predstavlja težak oblik odgovornosti, pogotovo ako se tim propustom doprinosi ubistvu. **Pandurevićevo** nečinjenje se, prema tome, ne može trivijalizirati".⁵⁶⁶³ Međutim, to priznanje ne podrazumijeva automatski kaznu koja prelazi određeni prag; u stvari, od pretresnih vijeća se traži da, prilikom odmjeravanja kazne, to u obzir uzmu zajedno sa svim drugim faktorima koji se odnose na težinu krivičnih djela, kao i s ličnim ponašanjem optuženog, opštom praksom izricanja kazni zatvora na sudovima bivše Jugoslavije i svim otežavajućim ili olakšavajućim

⁵⁶⁵⁶ Prvostepena presuda, par. 2211-2212, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 2000-2012.

⁵⁶⁵⁷ Prvostepena presuda, par. 2212.

⁵⁶⁵⁸ Prvostepena presuda, par. 2212.

⁵⁶⁵⁹ Prvostepena presuda, par. 2213.

⁵⁶⁶⁰ Prvostepena presuda, par. 2213, 2215.

⁵⁶⁶¹ Prvostepena presuda, par. 2214.

⁵⁶⁶² Prvostepena presuda, par. 2027-2029, 2031, 2034, 2040, 2049, 2051, 2064-2065.

⁵⁶⁶³ Prvostepena presuda, par. 2214.

okolnostima.⁵⁶⁶⁴ Pretresno vijeće je u ovom slučaju upravo to i uradilo. Shodno tome, tužilaštvo s tim u vezi nije navelo primjetnu grešku.

1998. Naposljetku, u vezi s argumentom tužilaštva da kazna komandanta treba biti u korelaciji s kaznama koje bi vjerovatno bile izrečene njegovim podređenima, Žalbeno vijeće napominje da, mada kazne izrečene podređenima mogu biti faktor koji treba uzeti u obzir prilikom odmjeravanja kazne komandanta,⁵⁶⁶⁵ to ne treba umanjiti prvenstvenu odgovornost pretresnog vijeća u vezi s odmjeravanjem kazne – naime, da odmjerava kazne tako da budu prilagođene ličnim prilikama optuženih.⁵⁶⁶⁶ Tužilaštvo ne pruža nikakve informacije o kaznama koje su izrečene **Pandurevićevim** podređenima na sudovima bivše Jugoslavije ni o faktorima koji su uzeti u obzir prilikom njihovog odmjeravanja.⁵⁶⁶⁷ Žalbeno vijeće stoga smatra da tužilaštvo nije pokazalo nikakvu primjetnu grešku u tome kako je Pretresno vijeće s tim u vezi primijenilo svoje diskreciono ovlaštenje.

1999. Iz gore navedenih razloga, Žalbeno vijeće odbacuje ovaj aspekt žalbene osnove 3 tužilaštva.

(b) Nikolićeva očigledno neprimjerena kazna (osnova 8, djelimično)

2000. Tužilaštvo tvrdi da je **Nikolićeva** kazna zatvora u trajanju od 35 godina očigledno neprimjerena.⁵⁶⁶⁸ Tužilaštvo tvrdi da samo doživotna kazna zatvora u potpunosti odražava težinu **Nikolićevih** zločina i ponašanja.⁵⁶⁶⁹

2001. Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo prilikom odmjeravanja **Nikolićeve** kazne time što je umanjilo težinu njegovih krivičnih djela.⁵⁶⁷⁰ Tužilaštvo tvrdi da je **Nikolić** imao "centralnu i ključnu" ulogu u doprinošenju genocidu počinjenom nad do 6.000 bosanskih Muslimana.⁵⁶⁷¹ Tužilaštvo dalje tvrdi: (1) da je **Nikolić** lično nadzirao zatočenje, čuvanje i prevoz 800 do 2.500 zarobljenih bosanskih Muslimana koji su držani u nehumanim uslovima u školi u Grbavcima i njihovo kasnije pogubljenje u Orahovcu;⁵⁶⁷² (2) da je tijesno saradivao s **Bearom** i **Popovićem** u organizovanju pogubljenja preko 1.000 zarobljenika, bosanskih Muslimana, u

⁵⁶⁶⁴ V. Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 931; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1797; Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 429, 716, 732, 741.

⁵⁶⁶⁵ V. Drugostepena presuda u predmetu *Strugar*, par. 350-351.

⁵⁶⁶⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1837; Drugostepena presuda u predmetu *Mrkšić i Šljivančanin*, par. 415; Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *D. Nikolić*, par. 45-46.

⁵⁶⁶⁷ Žalbeno vijeće takođe napominje da je Međunarodni sud dužan da uzme u obzir praksu izricanja kazni u bivšoj Jugoslaviji, ali da ga ta praksa ne obavezuje. Član 24(1) Statuta; pravilo 101(B)(iii) Pravilnika; Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 955; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1830; Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 788.

⁵⁶⁶⁸ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 298, 301. V. takođe Replika tužilaštva, par. 153, 157.

⁵⁶⁶⁹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 298, 301, 318-320.

⁵⁶⁷⁰ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 302. V. takođe Replika tužilaštva, par. 158-162.

⁵⁶⁷¹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 300, 303.

Kozluku;⁵⁶⁷³ (3) da je nadzirao zatočenje do 1.500 zarobljenih bosanskih Muslimana u nepodnošljivim uslovima u školi u Kuli i njihovo kasnije pogubljenje na Vojnoj ekonomiji Branjevo;⁵⁶⁷⁴ i (4) da je krivično odgovoran za ubistva i okrutno postupanje na drugim mjestima zatočenja i mjestima ubijanja, između ostalog, u Petkocima i u Domu kulture u Pilici.⁵⁶⁷⁵

2002. Tužilaštvo takođe ističe da je **Nikolić** bio "ustrajan, odlučan i riješen u činjenju krivičnih djela" i da su s obzirom na njegovu namjeru da s bosanskim Muslimanima postupa okrutno i da ih ubije zbog njihove vjerske ili etničke posebnosti krivična djela koja je počinio posebno teška.⁵⁶⁷⁶ Tužilaštvo tvrdi da se nerazumnost koju je Pretresno vijeće pokazalo u svojoj analizi težine krivičnih djela vidi iz pretjerane pažnje koju je posvetilo činjenici da **Nikolić** nije imao genocidnu namjeru, umjesto da je pažnju posvetilo njegovom ubilačkom i progonilačkom stanju svijesti. Tužilaštvo dalje tvrdi da je Pretresno vijeće, mada je **Nikolić** zloupotrijebio svoja ovlaštenja da bi počinio zločine, "za to našlo opravdanje" i da nema dokaza koji idu u prilog konstataciji Pretresnog vijeća da je "**Nikolić** bio uzrujan zbog onog što se od njega tražilo".⁵⁶⁷⁷

2003. **Nikolić** u odgovoru kaže da tužilaštvo nije identifikovalo tačnu grešku koju je Pretresno vijeće napravilo i da žalbu tužilaštva treba odbaciti bez razmatranja.⁵⁶⁷⁸ On tvrdi da je Pretresno vijeće prilikom odmjeravanja kazne uzelo u obzir i težinu njegovih krivičnih djela i njegovo sveukupno ponašanje i da nije umanjilo važnost nijednog od ta dva faktora.⁵⁶⁷⁹

2004. Žalbena vijeće primjećuje da čitanje Prvostepene presude jasno pokazuje da je Pretresno vijeće izričito uzelo u obzir težinu **Nikolićevih** krivičnih djela. Pretresno vijeće je uputilo na "razmjere i okrutnost" genocida i istrebljivanja u Srebrenici, kao i progona stanovništva, bosanskih Muslimana,⁵⁶⁸⁰ masovne razmjere kampanje progona koja je u osnovi krivičnih djela,⁵⁶⁸¹ činjenicu da su zločini "izvršeni [...] sa sistematskom i hladnokrvnom brutalnošću"⁵⁶⁸² i posljedice koje ti zločini kontinuirano imaju po žrtve i članove njihovih porodica.⁵⁶⁸³ Pretresno vijeće je takođe s dužnom pažnjom uzelo u obzir **Nikolićevu** ulogu u počinjenju krivičnih djela i okarakterisalo je kao "ustraj[nu] i odluč[nu]", kod koje je pokazao "riješenost".⁵⁶⁸⁴ Pretresno vijeće je utvrdilo da je

⁵⁶⁷² Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 303-306.

⁵⁶⁷³ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 307-308.

⁵⁶⁷⁴ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 309-311.

⁵⁶⁷⁵ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 312-314.

⁵⁶⁷⁶ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 315. V. takođe Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 301.

⁵⁶⁷⁷ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 316. V. takođe Replika tužilaštva, par. 163-165.

⁵⁶⁷⁸ Nikolićev odgovor, par. 192-193, 197-206.

⁵⁶⁷⁹ Nikolićev odgovor, par. 194, 207, 209-215, 229. V. Nikolićev odgovor, par. 225-226, 230-240, 242-246.

⁵⁶⁸⁰ Prvostepena presuda, par. 2152. V. Prvostepena presuda, par. 2148.

⁵⁶⁸¹ Prvostepena presuda, par. 2150.

⁵⁶⁸² Prvostepena presuda, par. 2149.

⁵⁶⁸³ Prvostepena presuda, par. 2151-2152.

⁵⁶⁸⁴ Prvostepena presuda, par. 1408-1409, 2171.

Nikolić bio "aktivno uključen u mnoge aspekte" izvršenih pogubljenja⁵⁶⁸⁵ i da je "učestvovao u raznim aspektima te operacije – planiranju, fizičkim pripremama i obezbjeđenju ljudstva", između ostalog, u događajima u Orahovcu, školi u Ročeviću i školi u Kuli.⁵⁶⁸⁶ Isto tako, konstatovano je da je on posjedovao posebnu namjeru da vrši diskriminaciju na političkoj, rasnoj ili vjerskoj osnovi.⁵⁶⁸⁷

2005. Istovremeno, prilikom razmatranja **Nikolićevog** učešća u genocidu, Pretresno vijeće je konkretno utvrdilo da je **Nikolić**, "dok se **Beara** i **Popović** mogu adekvatno opisati kao arhitekta ove genocidne operacije, [...] u nju uključen kako bi izvršio konkretne zadatke koji su mu dodijeljeni u sklopu provođenja monstruoznog plana koji su osmislili drugi" i da su "[nj]egova krivična djela, premda užasnog karaktera, bila [...] ograničena na njegovu sferu odgovornosti – na neka konkretna mjesta zatočavanja i pogubljenja u Zvorniku".⁵⁶⁸⁸ Osim toga, Pretresno vijeće je zaključilo da je "[nj]egovo učešće u operaciji ubijanja bilo [...] vremenski ograničeno [...] i] [da,] [p]rema tome, on nije bio neposredno uključen u [ubijanje na području Pilice]".⁵⁶⁸⁹ Pretresno vijeće je zaključilo da "se nije uvjerilo da je jedini razuman zaključak koji se može izvući iz **Nikolićevih** postupaka taj da je on dijelio genocidnu namjeru"⁵⁶⁹⁰ i da je on u genocidu učestvovao kao pomagač i podržavalac.⁵⁶⁹¹

2006. Žalbeno vijeće napominje da Pretresno vijeće nije eksplicitno ponovilo sve svoje zaključke u vezi s težinom **Nikolićevog** ponašanja prilikom razmatranja faktora za odmjerenje kazne, već da se ograničilo na to da istakne to da je **Nikolićev** doprinos bio "ustrajan i odlučan", da je "pokazao riješenost da izvrši zadatke koji su mu dodijeljeni" i da nije dijelio genocidnu namjeru.⁵⁶⁹² Međutim, Prvostepenu presudu treba sagledati kao cjelinu, a iz zaključaka navedenih u prethodnim paragrafima jasno je da Pretresno vijeće nije umanjilo težinu **Nikolićevih** zločina. Naprotiv, ono je istaklo njihov izuzetno težak karakter. Isto tako, Pretresno vijeće je jasno konstatovalo da je **Nikolić** posjedovao namjeru koja se traži za ubistvo i progon. Činjenica da je Pretresno vijeće prilikom odmjerenja kazne takođe smatralo da je to što on nije imao genocidnu namjeru relevantan faktor ne pokazuje, prema mišljenju Žalbenog vijeća, da je zloupotrijebilo svoje diskreciono ovlaštenje time što se prekomjerno usredotočilo na to, na štetu ostalih relevantnih faktora.

2007. Žalbeno vijeće dalje napominje da je Pretresno vijeće, suprotno navodu tužilaštva, izričito razmotrilo i odbacilo tvrdnju da je **Nikolić** zloupotrijebio svoja ovlaštenja i da je zaključilo da je

⁵⁶⁸⁵ Prvostepena presuda, par. 1409.

⁵⁶⁸⁶ Prvostepena presuda, par. 1390-1391, 1409. V. takođe Prvostepena presuda, par. 1389, 1392.

⁵⁶⁸⁷ Prvostepena presuda, par. 1426.

⁵⁶⁸⁸ Prvostepena presuda, par. 1410.

⁵⁶⁸⁹ Prvostepena presuda, par. 1410.

⁵⁶⁹⁰ Prvostepena presuda, par. 1414.

⁵⁶⁹¹ Prvostepena presuda, par. 2171. V. takođe Prvostepena presuda, par. 1414-1415.

⁵⁶⁹² Prvostepena presuda, par. 2171.

imao relativno nizak čin i da su njegova ovlaštenja bila ograničena.⁵⁶⁹³ Tužilaštvo ne pokazuje nikakvu primjetnu grešku s tim u vezi.

2008. Naposljetku, Žalbena vijeće će se baviti primjedbom Pretresnog vijeća da "postoje određeni dokazi da je **Nikolić** bio uzrujan zbog onog što se od njega tražilo".⁵⁶⁹⁴ Žalbena vijeće napominje da je M. Birčaković, pripadnik vojne policije Zvorničke brigade⁵⁶⁹⁵ i jedini neposredni izvor informacija o tom incidentu, izričito naveo da je **Nikolić** bio ljut zato što ga "niko nije unaprijed konsultovao već je jednostavno dobio naređenje da obezbedi smeštaj za te ljude".⁵⁶⁹⁶ Iz toga slijedi da **Nikolić** nije bio uzrujan zbog prirode zadataka koji su mu dodijeljeni, već zbog toga što mu je naređeno da izvrši zadatke, a da ga prethodno niko nije konsultovao. U nedostatku daljih dokaza, ne postoje osnove za drugačiji zaključak. Shodno tome, Žalbena vijeće zaključuje da Pretresno vijeće nije ispravno primijenilo svoje diskreciono ovlaštenje kad je došlo do tog zaključka. Međutim, Žalbena vijeće napominje da se Pretresno vijeće na tu svoju primjebu oslonilo samo u kontekstu diskusije o revnosti kao otežavajućem faktoru. Formulacija koju je odabralo Pretresno vijeće ne ukazuje na to da je to pogrešno tumačenje svjedočenja M. Birčakovića bilo odlučujući faktor u odbacivanju revnosti kao otežavajućeg faktora u vezi s **Nikolićevim** kriminalnim ponašanjem.⁵⁶⁹⁷ Žalbena vijeće stoga smatra da ta greška nije dovela do neostvarenja pravde.

2009. S obzirom na gore navedeno, Žalbena vijeće ne vidi meritum u tvrdnji tužilaštva da je Pretresno vijeće umanjilo težinu **Nikolićevih** krivičnih djela ili njegovog kriminalnog ponašanja prilikom odmjeravanja njegove kazne. Kazna zatvora u trajanju od 35 godina na gornjem je kraju raspona raspoloživih kazni⁵⁶⁹⁸ i Žalbena vijeće ne smatra da ta kazna nije u razumnoj mjeri

⁵⁶⁹³ Prvostepena presuda, par. 2173 i fusnota 6281.

⁵⁶⁹⁴ Prvostepena presuda, par. 2174.

⁵⁶⁹⁵ Prvostepena presuda, par. 486.

⁵⁶⁹⁶ Milorad Birčaković, T. 11120 (8. maj 2007.).

⁵⁶⁹⁷ Prvostepena presuda, par. 2174 (reference unutar citata izostavljene):

Pretresno vijeće napominje da postoje određeni dokazi da je **Nikolić** bio uzrujan zbog onog što se od njega tražilo. Iako dokazi pokazuju da je **Nikolić** bio odlučan i ustrajan u organizovanju, planiranju i provođenju operacije ubistva, Pretresno vijeće ne smatra da je on tu ulogu izvršio s nekom posebnom zdušnošću. Shodno tome, Pretresno vijeće ne smatra da je dokazana revnost kao otežavajući faktor.

Žalbena vijeće smatra da izgleda da je zaključak da se odbaci revnost kao otežavajući faktor zasnovan na ukupnim dokazima u vezi s tim *kako* je **Nikolić** odigrao svoju ulogu u operaciji ubistva. "Određeni dokazi" da je nakon sastanka bio uzrujan zbog svojih zadataka, kako se čini, nisu u ovom slučaju bili odlučujući faktor.

⁵⁶⁹⁸ V., npr., Drugostepena presuda u predmetu *D. Milošević*, par. 329, gdje se navodi da je "[z]atvorska kazna u trajanju od 33 godine izrečena Miloševiću vrlo [...] ozbiljna kazna". Žalbena vijeće konstatuje da je samo sedam osoba na Međunarodnom sudu osuđeno na kazne zatvora u trajanju od 30 godina ili više: Radoslav Brđanin - 30 godina. Drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*, str. 157 (Dispozitiv); Radislav Krstić - 35 godina. Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*, par. 275 (Dispozitiv); Milan Martić - 35 godina. Drugostepena presuda u predmetu *Martić*, par. 355 (Dispozitiv); Goran Jelisić - 40 godina. Drugostepena presuda u predmetu *Jelisić*, str. 41 (Dispozitiv); Milomir Stakić - 40 godina. Drugostepena presuda u predmetu *Stakić*, str. 142 (Dispozitiv); Stanislav Galić - doživotna kazna zatvora. Drugostepena presuda u predmetu *Galić*, str. 185 (Dispozitiv); Milan Lukić - doživotna kazna zatvora. Drugostepena presuda u predmetu *Lukić i Lukić*, par. 672 (Dispozitiv). Nadalje, Zdravko Tolimir je osuđen na doživotnu kaznu zatvora (žalbeni postupak je u toku). Prvostepena presuda u predmetu *Tolimir*, par. 1242 (Dispozitiv).

srazmjerna težini krivičnih djela za koja je **Nikolić** osuđen i njegovom sveukupnom kriminalnom ponašanju i da kao takva ukazuje na to da je Pretresno vijeće zloupotrijebilo svoje diskreciono ovlaštenje.

2010. Iz gore navedenih razloga, Žalbeno vijeće odbacuje ovaj aspekt žalbene osnove 8 tužilaštva.

D. Navodi o greškama prilikom ocjenjivanja otežavajućih okolnosti

1. Zloupotreba ovlaštenja i dvostruko uračunavanje

(a) Bearina žalba (osnova 40)

2011. **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku kada je identifikovalo otežavajuće okolnosti i kada im je pridalo pretjeranu težinu prilikom odmjeravanja kazne.⁵⁶⁹⁹ On tvrdi da se zaključak da je on zloupotrijebio svoj položaj vlasti da bi orkestrirao zločine zasniva na nepouzdanim dokazima, kao i na nedopustivom posrednom zaključivanju i zaključcima na osnovu posrednih dokaza.⁵⁷⁰⁰ Osim toga, **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad se prilikom donošenja zaključka da su njegovi postupci bili "hladnokrvni i proračunati" oslonilo isključivo na neprovjereno i nepouzdana svjedočenje svjedoka Deronjića.⁵⁷⁰¹

2012. **Beara** dalje tvrdi da je Pretresno vijeće dvaput uzelo u obzir otežavajuće okolnosti, naime da im je "[p]rvo pridalo [pretjeranu] težinu i na osnovu toga [odmjerilo] neodgovarajuću i tešku kaznu, a zatim ih iskoristilo da u potpunosti pobije olakšavajuće okolnosti".⁵⁷⁰² **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je zaključilo da njegovo voljno učešće predstavlja otežavajući faktor i napravilo razliku između voljnog učešća i dobrovoljnosti, koja je nužno obilježje krivičnog djela i kao takva se ne može smatrati otežavajućim faktorom.⁵⁷⁰³

2013. Naposljetku, **Beara** tvrdi da su njegov položaj nadređenog i navodna zloupotreba tog položaja već uzeti u obzir i obuhvaćeni optužbama. On tvrdi da je optužen za zloupotrebu ovlaštenja time što je u svojstvu načelnika za bezbjednost planirao, organizovao i proveo operaciju ubistva i da u takvim okolnostima zloupotrebu ovlaštenja ne treba uzeti i kao otežavajući faktor.⁵⁷⁰⁴

⁵⁶⁹⁹ Bearin žalbeni podnesak, par. 340. V. takođe Bearina replika, par. 109.

⁵⁷⁰⁰ Bearin žalbeni podnesak, par. 343.

⁵⁷⁰¹ Bearin žalbeni podnesak, par. 344. V. takođe žalbeni pretres, AT. 251 (3. decembar 2013.).

⁵⁷⁰² Bearin žalbeni podnesak, par. 342. V. takođe žalbeni pretres, AT. 209 (3. decembar 2013.).

⁵⁷⁰³ Bearin žalbeni podnesak, par. 341.

⁵⁷⁰⁴ Bearina replika, par. 109. V. takođe žalbeni pretres, AT. 209-210 (3. decembar 2013.).

Beara ističe da je takva praksa nepravilna prema njemu i da je u suprotnosti s načelima odmjerenosti kazni u bivšoj Jugoslaviji i drugdje u svijetu.⁵⁷⁰⁵

2014. Tužilaštvo u odgovoru kaže da je Pretresno veće ispravno razmotrilo otežavajuće okolnosti.⁵⁷⁰⁶ Tužilaštvo tvrdi da **Beara** nije potkrijepio svoju tvrdnju da je Pretresno vijeće dvaput uzelo u obzir otežavajuće okolnosti i da njegov argument, kao takav, treba odbaciti bez razmatranja.⁵⁷⁰⁷ Naposljetku, tužilaštvo ističe da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir **Bearino** voljno učešće u zločinima kao otežavajući faktor.⁵⁷⁰⁸

2015. Žalbeno vijeće prvo podsjeća na to da je već donijelo odluku u vezi s **Bearinim** žalbenim osnovama koje se odnose na pouzdanost dokaza, uključujući i Deronjićevo svjedočenje, i na pobijane zaključke zasnovane na posrednim dokazima i da nije zaključilo da postoje greške u rezonovanju Pretresnog vijeća.⁵⁷⁰⁹ Shodno tome, **Bearin** argument se odbacuje.

2016. Žalbeno vijeće dalje zaključuje da **Beara** nije razradio svoju tvrdnju da je Pretresno vijeće neke faktore uzelo u obzir dvaput, prvi put kao otežavajuće faktore, a kasnije kako bi pobilo olakšavajuće faktore. Ovaj argument se, stoga, odbacuje.

2017. Žalbeno vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće napomenulo da je "voljnost u smislu dobrovoljnosti obavezno obilježje krivičnih djela i [da] stoga *ne* smatra da ona predstavlja otežavajući faktor".⁵⁷¹⁰ To jasno pokazuje da je Pretresno vijeće odbacilo voljno učešće kao otežavajući faktor. **Bearin** argument je stoga bez merituma.

2018. Što se tiče **Bearinog** argumenta u vezi s dvostrukim uračunavanjem, Žalbeno vijeće prvo napominje da je **Beara** ovaj argument iznio tek u svojoj replici na podnesak respondenta, što je tužilaštvu otežalo mogućnost da na njega odgovori.⁵⁷¹¹ Uprkos tome, Žalbeno vijeće će u interesu pravde primijeniti svoje diskreciono ovlaštenje i razmotriće ovaj argument.⁵⁷¹²

⁵⁷⁰⁵ Bearina replika, par. 109. Žalbeno vijeće primjećuje da **Beara** upućuje samo na Smjernice za odmjerenost kazni u SAD-u, ali da ne navodi relevantne odredbe. U ovim okolnostima i uz napomenu da vijeća nisu obavezna primjenjivati nacionalnu praksu odmjerenosti kazni (upor. dolje, par. 2087), Žalbeno vijeće ne smatra potrebnim da ispita predložene smjernice. V. također žalbeni pretres, AT. 210 (3. decembar 2013.); dolje, par. 2087-2089.

⁵⁷⁰⁶ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 335, 337-338.

⁵⁷⁰⁷ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 336.

⁵⁷⁰⁸ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 336; žalbeni pretres, AT. 213 (3. decembar 2013.).

⁵⁷⁰⁹ V. gore, par. 86-94, 97-98, 101-106, 111-129, 143-150, 179-181, 188-191, 221-229, 293-329, 363-373, 378-401, 416-426, 446-450, 473-494, 547-555, 561-572, 675-681, 699-715, 787-803, 823-824, 838-840, 861-862, 922-930, 969-990, 1035-1057, 1199-1291. Upor. gore, par. 1058-1069.

⁵⁷¹⁰ Prvostepena presuda, par. 2154 (reference unutar citata izostavljene) (naglasak dodat).

⁵⁷¹¹ V. Drugostepena presuda u predmetu *Martić*, par. 229.

⁵⁷¹² V. Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Jokić*, par. 54.

2019. Žalbeno vijeće podsjeća na to da faktori uzeti u obzir prilikom utvrđivanja težine krivičnog djela ne mogu biti dvostruko uračunati i kao otežavajuće okolnosti.⁵⁷¹³ U ovom slučaju, **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće dvostruko uračunalo njegov položaj vlasti u Glavnom štabu VRS-a. Njegov položaj je naveden u Optužnici,⁵⁷¹⁴ u kojoj se dalje navodi da je "**Beara** [...] dobio [...] ovlaštenje da organizuje, koordinira i omogući zatočenje, transport, pogubljenje po prijekom postupku i pokopavanje žrtava muslimanske nacionalnosti".⁵⁷¹⁵ Kasnije, u analizi težine krivičnih djela, Pretresno vijeće je zaključilo da je **Beara** bio centralna ličnost u organizovanju i provođenju genocida i pritom pomenulo njegov položaj vlasti kao "najviš[eg] oficir[a] u organima bezbjednosti – organu kojem je povjerena glavna rukovodeća uloga" kako bi pokazalo da je **Beara** "imao [...] najjasniju opštu predodžbu o masovnim razmjerama i obimu operacije ubijanja".⁵⁷¹⁶

2020. Prilikom ispitivanja da li se Pretresno vijeće oslonilo na te zaključke kada je utvrđivalo težinu krivičnih djela u svrhu odmjeravanja kazne, Žalbeno vijeće uzima u obzir činjenicu da **Beara** nije bio optužen na osnovu doktrine odgovornosti nadređenog već na osnovu svog učešća u UZP-u ubistva. Za takvo učešće nije potreban položaj vlasti u VRS-u.⁵⁷¹⁷ Nadalje, položaj vlasti nije preduslov za krivična djela navedena u Optužnici. Shodno tome, **Bearin** položaj vlasti očigledno nije element na osnovu kojeg je utvrđena krivična odgovornost u ovom predmetu. U tom kontekstu, Žalbeno vijeće smatra da je Pretresno vijeće položaj na kojem se **Beara** nalazio uzelo u obzir samo u mjeri u kojoj je on relevantan za njegovu ulogu u krivičnim djelima i da se nije direktno oslonilo na taj položaj prilikom utvrđivanja težine krivičnih djela.⁵⁷¹⁸ S obzirom na to, i uz napomenu da se o tome ne govori izričito u odjeljku u kojem se ocjenjuje težina krivičnih djela, Žalbeno vijeće takođe smatra da se Pretresno vijeće nije oslonilo na **Bearinu** zloupotrebu položaja – ostvarenu izdavanjem "uputstva i naređenja potčinjenim jedinicama koje su provodile plan ubijanja"⁵⁷¹⁹ – kao na faktor koji povećava težinu krivičnih djela.⁵⁷²⁰ Shodno tome, njegova tvrdnja da je Pretresno vijeće dvaput uračunalo isti faktor je bez merituma.

⁵⁷¹³ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 936; Drugostepena presuda u predmetu *D. Milošević*, par. 306, 309; Drugostepena presuda u predmetu *Limaj i drugi*, par. 143.

⁵⁷¹⁴ Optužnica, par. 14:

Beara je imao čin pukovnika i bio je načelnik za bezbjednost Glavnog štaba VRS-a. [...] U sklopu svojih dužnosti, bio je, između ostalog, zadužen za rukovođenje jedinicama Vojne policije Glavnog štaba [...] te za predlaganje načina angažovanja Vojne policije. On je, na širem planu, bio zadužen i za koordinaciju s organima Ministarstva unutrašnjih poslova (MUP) u zonama odgovornosti šest korpusa VRS-a.

⁵⁷¹⁵ Optužnica, par. 27.

⁵⁷¹⁶ Prvostepena presuda, par. 2164.

⁵⁷¹⁷ V. Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 937; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1823. Pretresno vijeće je zaključilo da su jedinice koje su učestvovalе u operaciji ubistva pokrivalе čitav spektar hijerarhije VRS-a. Prvostepena presuda, par. 1072.

⁵⁷¹⁸ V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Ntabakuze*, par. 272.

⁵⁷¹⁹ Prvostepena presuda, par. 2165.

⁵⁷²⁰ V., npr., Drugostepena presuda u predmetu *Stakić*, par. 411.

2021. Iz gore navedenih razloga, **Bearina** žalbena osnova 40 se odbacuje.

(b) Miletićeva žalba (osnova 24 i osnova 27, djelimično)

2022. Pod svojom žalbenom osnovom 24, **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je zaključilo da je on zloupotrijebio svoj položaj vlasti i kad je kasnije to smatralo otežavajućom okolnošću.⁵⁷²¹ On tvrdi da Pretresno vijeće nije navelo nijednu konkretnu radnju koja predstavlja zloupotrebu položaja vlasti. **Miletić** napominje da nije uradio ništa osim onog što je bilo sastavni dio njegovog posla.⁵⁷²² Nadalje, **Miletić** ističe da je Pretresno vijeće bilo nedosljedno u svom pristupu kada zloupotrebu ovlaštenja nije uzelo kao otežavajući faktor u Gverinom slučaju.⁵⁷²³ **Miletić** takođe tvrdi da je Pretresno vijeće uzelo u obzir njegovu ključnu koordinacionu ulogu prilikom ocjene karaktera i obima njegovog učešća u krivičnim djelima, a da ju je zatim pogrešno dvostruko uračunalo kao otežavajući faktor.⁵⁷²⁴

2023. U svojoj žalbenoj osnovi 27, **Miletić** tvrdi da bi se zaključak Pretresnog vijeća da je on iskoristio povjerenje svojih nadređenih kako bi organizovao i proveo zločinački plan mogao protumačiti kao da se odnosi na njegov samostalni postupak, o kojem njegovi nadređeni nisu ništa znali.⁵⁷²⁵

2024. Tužilaštvo u odgovoru kaže da je Pretresno vijeće postupilo u okviru svog diskrecionog ovlaštenja kad je zaključilo da je **Miletić** zloupotrijebio svoj položaj vlasti.⁵⁷²⁶ Tužilaštvo tvrdi da je **Miletić** iskoristio svoj centralni položaj i uticaj koji mu je taj položaj davao za efikasno organizovanje i provođenje zločinačkog plana.⁵⁷²⁷ Tužilaštvo se slaže da je Pretresno vijeće bilo nedosljedno u svom pristupu u vezi sa zloupotrebom ovlaštenja, ali tvrdi da je ta nedosljednost išla u korist Gveri, koji je takođe zloupotrijebio svoja ovlaštenja, a ne na štetu **Miletiću**.⁵⁷²⁸

2025. Tužilaštvo dalje tvrdi da Pretresno vijeće nije dvostruko uračunalo iste faktore budući da je prilikom rasprave o **Miletićevom** učešću zaključilo da je **Miletić** svojom koordinacionom ulogom omogućio uspješno provođenje plana, dok je to što je **Miletić** iskoristio vlast koja je proizlazila iz njegovog položaja da utiče na postupke drugih i pospješi ostvarenje zločinačkog plana uzelo kao

⁵⁷²¹ Miletićev žalbeni podnesak, par. 432, 436.

⁵⁷²² Miletićev žalbeni podnesak, par. 433.

⁵⁷²³ Miletićev žalbeni podnesak, par. 434.

⁵⁷²⁴ Miletićev žalbeni podnesak, par. 435.

⁵⁷²⁵ Miletićev žalbeni podnesak, par. 446. V. Prvostepena presuda, par. 2196.

⁵⁷²⁶ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 339-340.

⁵⁷²⁷ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 340. V. takođe Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 341.

⁵⁷²⁸ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 342.

otežavajući faktor.⁵⁷²⁹ Naposljetku, u odgovoru na **Miletićev** argument u žalbenoj osnovi 27, tužilaštvo tvrdi da **Miletić** ne navodi o kojoj grešci se radi.⁵⁷³⁰

2026. Žalbeno vijeće napominje da je Pretresno vijeće, u svojim zaključcima o karakteru i obimu **Miletićevog** učešća, konstatovalo da je **Miletić** sastavio Direktivu br. 7, učestvovao u proceduri odobravanja konvoja, igrao ključnu ulogu u primanju i distribuciji informacija između relevantnih aktera i doprinio u svim fazama planu da se prisilno uklone bosanski Muslimani iz Srebrenice i Žepe.⁵⁷³¹ Iz teksta Prvostepene presude proizlazi da su **Miletićeve** radnje kojima je tome doprinio generalno bile dio njegovih redovnih dužnosti.⁵⁷³² Njegova ključna uloga u UZP-u prisilnog uklanjanja stoga je bila neraskidivo povezana s njegovim položajem u Glavnom štabu VRS-a i taj aspekt je Pretresno vijeće valjano uzelo u obzir u svojim zaključcima o težini krivičnih djela, mada nije eksplicitno raspravljalo o njegovom položaju i ovlaštenjima.⁵⁷³³ Žalbeno vijeće podsjeća na to da se faktori koji se uzmu u obzir prilikom utvrđivanja težine krivičnih djela ne mogu uzeti u obzir i kao posebne otežavajuće okolnosti.⁵⁷³⁴ Shodno tome, Pretresno vijeće je napravilo pravnu grešku kad je to što je **Miletić** koristio svoj položaj vlasti u Glavnom štabu VRS-a uzelo kao otežavajuću okolnost, čime je tu činjenicu zapravo dvostruko uračunalo. Prema tome, nije potrebno razmatrati da li je Pretresno vijeće pogriješilo kad je zaključilo da je **Miletić** zloupotrijebio svoja ovlaštenja. **Miletićeva** žalbena osnova 24 se, stoga, djelimično prihvata.

2027. Žalbeno vijeće će sada razmotriti **Miletićev** prigovor iz žalbene osnove 27. Pretresno vijeće je zaključilo da je "[**Miletić**] upotrijebio [...] povjerenje koje su mu ukazali Milovanović i Mladić [...] za organizovanje i provođenje zločinačkog plana prisilnog uklanjanja stanovništva bosanskih Muslimana iz enklava."⁵⁷³⁵ Žalbeno vijeće smatra da način na koji je taj zaključak formulisan, mada je potencijalno dvosmislen, ne dopušta tumačenje koje iznosi **Miletić** kada se sagleda u kontekstu Prvostepene presude u cjelini. Pretresno vijeće je izričito zaključilo da su i Milovanović i Mladić bili dobro upoznati sa zločinačkim planom da se stanovništvo, bosanski Muslimani, prisilno ukloni iz Srebrenice i Žepe.⁵⁷³⁶ Iz toga slijedi da Pretresno vijeće očito nije smatralo (niti uzelo u obzir kao otežavajuću okolnost) da su **Miletićevi** postupci bili samostalni i da su kao takvi predstavljali zloupotrebu povjerenja koje su mu ukazale vlasti VRS-a koje s tim nisu bile upoznate. Žalbeno vijeće, stoga, odbacuje ovaj aspekt **Miletićeve** žalbene osnove 27.

⁵⁷²⁹ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 343.

⁵⁷³⁰ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 359. V. takođe Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 360.

⁵⁷³¹ Prvostepena presuda, par. 2195.

⁵⁷³² Prvostepena presuda, par. 1620-1641. V. takođe Prvostepena presuda, par. 1661-1662, 1703-1706, 1711-1715.

⁵⁷³³ Prvostepena presuda, par. 2195.

⁵⁷³⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 936; Drugostepena presuda u predmetu *D. Milošević*, par. 306, 309; Drugostepena presuda u predmetu *Limaj i drugi*, par. 143.

⁵⁷³⁵ Prvostepena presuda, par. 2196.

(c) Žalba tužilaštva u vezi s Pandurevićem (osnova 3, djelimično)

2028. Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je zaključilo da dokazi ne pokazuju da je **Pandurević** počinio zločine putem zloupotrebe položaja.⁵⁷³⁷ Tužilaštvo tvrdi da je on, kao nadređeni, zloupotrijebio svoja ovlaštenja na sljedeći način: (1) time što se nije pridržavao standarda međunarodnog humanitarnog prava, konkretno time što je prekršio svoju pravnu obavezu da zaštiti zarobljenike iz Milića, kao i time što nije spriječio kontinuirano učešće svojih vojnika u zločinima;⁵⁷³⁸ (2) time što je u svojoj brigadi širio mržnju i podsticao diskriminaciju na nacionalnoj osnovi;⁵⁷³⁹ i (3) time što je aktivno učestvovao u prisilnom premještanju do 32.000 bosanskih Muslimana iz Srebrenice tako što je svoj položaj nadređenog i ovlaštenja svjesno koristio za to da za tu operaciju stavi na raspolaganje materijalna sredstva i ljudstvo.⁵⁷⁴⁰

2029. **Pandurević** u odgovoru kaže da su argumenti tužilaštva da je on zloupotrijebio svoja ovlaštenja i da je širio mržnju na nacionalnoj osnovi u suprotnosti sa zaključcima Pretresnog vijeća. On tvrdi da je Pretresno vijeće ispravno primijenilo svoje diskreciono pravo kad je odbacilo te argumente.⁵⁷⁴¹

2030. Žalbeno vijeće podsjeća na to da, sam za sebe, položaj nadređenog ne predstavlja otežavajući faktor; ono što se može uzeti u obzir prilikom izricanja osuđujuće presude na osnovu člana 7(3) Statuta je zloupotreba visokog nivoa vlasti od strane nadređenog.⁵⁷⁴² **Pandurević** nije "aktivno" učestvovao u činjenju zločina u Srebrenici, a nije utvrđeno ni da ti zločini ne bi bili počinjeni bez njegovog pristanka, da ih je ohrabrivao ili da je vršio uticaj. Žalbeno vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće prilikom razmatranja otežavajućih faktora konkretno primilo na znanje vojni karakter **Pandurevićevog** doprinosa prisilnom premještanju, kao i karakter njegove odgovornosti u odnosu na ubistvo prije nego što je zaključilo da dokazi ne idu u prilog zaključku da je on počinio te zločine putem zloupotrebe ovlaštenja.⁵⁷⁴³ Žalbeno vijeće smatra da se ocjena Pretresnog vijeća o **Pandurevićevom** ograničenom učešću u prisilnom premještanju i karakteru njegovog učešća u UZP-u ubistva⁵⁷⁴⁴ ne slaže s tvrdnjama tužilaštva da je on zloupotrijebio svoja ovlaštenja. Žalbeno vijeće stoga smatra da tužilaštvo nije pokazalo da bi **Pandurevićevo** učešće u zločinima trebalo smatrati otežavajućim faktorom.

⁵⁷³⁶ V. Prvostepena presuda, par. 1630, 1650, 1713, na koje se upućuje u Odgovoru tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 360.

⁵⁷³⁷ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 216.

⁵⁷³⁸ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 213, 215. V. Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 203-207, 211-212.

⁵⁷³⁹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 214. V. Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 36, 134, 206.

⁵⁷⁴⁰ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 216. V. Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 217-218.

⁵⁷⁴¹ Pandurevićev odgovor, par. 277.

⁵⁷⁴² Drugostepena presuda u predmetu *Hadžihasanović i Kubura*, par. 320.

⁵⁷⁴³ Prvostepena presuda, par. 2216.

⁵⁷⁴⁴ V. Prvostepena presuda, par. 2211-2215.

2031. U svom argumentu da to što je **Pandurević** prekršio svoje obaveze koje proizlaze iz međunarodnog humanitarnog prava treba smatrati otežavajućim faktorom, tužilaštvo se isključivo oslanja na **Pandurevićev** položaj i njegov propust da spriječi zločine. Tužilaštvo je već iznijelo te argumente u vezi s težinom njegovih krivičnih djela.⁵⁷⁴⁵ S tim u vezi, Žalbeno vijeće podsjeća na svoj zaključak da je Pretresno vijeće temeljito ispitalo **Pandurevićeve** lične prilike, između ostalog, u diskusiji u vezi s njegovim propustom da ispuni svoju pravnu obavezu da zaštiti zarobljenike iz Milića.⁵⁷⁴⁶ Shodno tome, Pretresno vijeće je razmotrilo **Pandurevićevo** kršenje obaveza na osnovu međunarodnog humanitarnog prava u sklopu ocjene karaktera i obima njegovog učešća u zločinima. Pretresno vijeće je posebno uzelo u obzir okolnosti s kojima je on bio suočen i zaključilo da te okolnosti "u nekoj ograničenoj mjeri umanjuju težinu njegovog nečinjenja".⁵⁷⁴⁷ Prema tome, svako uzimanje u obzir **Pandurevićevog** položaja i propusta da spriječi zločine, samih za sebe, kao otežavajućeg faktora bilo bi ravno dvostrukom računanju. Nadalje, Žalbeno vijeće prima na znanje analizu Pretresnog vijeća u vezi s **Pandurevićevim** položajem i propustom da spriječi zločine⁵⁷⁴⁸ i zaključke Pretresnog vijeća u vezi s: (1) njegovim ograničenim učešćem u UZP-u prisilnog uklanjanja;⁵⁷⁴⁹ i (2) činjenicom da njegova odgovornost za zločine počinjene u okviru UZP-a ubistva ne proističe "iz neke aktivne, namjerne radnje, već iz propusta da ispuni svoju pravnu obavezu".⁵⁷⁵⁰ Žalbeno vijeće stoga smatra da tužilaštvo nije iznijelo nijedan argument koji pokazuje da je **Pandurevićevo** kršenje obaveza koje proizlaze iz međunarodnog humanitarnog prava predstavljalo zloupotrebu položaja.

2032. Što se tiče pitanja mržnje i diskriminacije na nacionalnoj osnovi kao otežavajućeg faktora, Žalbeno vijeće podsjeća na to da se diskriminatorna namjera ili diskriminatorno stanje svijesti kod krivičnih djela za koja takvo stanje svijesti nije obilježje ili element djela mogu smatrati otežavajućim faktorom.⁵⁷⁵¹ Tužilaštvo tvrdi da **Pandurevićevo** korištenje položaja za širenje mržnje i diskriminacije na nacionalnoj osnovi treba smatrati zloupotrebom ovlaštenja. U prilog tom argumentu, tužilaštvo upućuje na to da u dokumentima brigade **Pandurević** koristi pogrdne izraze,⁵⁷⁵² a korištenje tih izraza, s obzirom na atmosferu koja je vladala u VRS-u i Zvorničkoj brigadi, Pretresno vijeće smatra "uobičajenim".⁵⁷⁵³ Međutim, tužilaštvo nije pokazalo da je Pretresno vijeće zaključilo da je **Pandurević** svoj položaj koristio da bi poticao korištenje takvih

⁵⁷⁴⁵ V. gore, par. 1987.

⁵⁷⁴⁶ V. gore, par. 1992. V. također Prvostepena presuda, par. 2214.

⁵⁷⁴⁷ V. Prvostepena presuda, par. 2214.

⁵⁷⁴⁸ V. Prvostepena presuda, par. 2210-2215.

⁵⁷⁴⁹ V. Prvostepena presuda, par. 2211-2212.

⁵⁷⁵⁰ V. Prvostepena presuda, par. 2214.

⁵⁷⁵¹ Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 686. V. također Drugostepena presuda u predmetu *Vasiljević*, par. 172-173; Drugostepena presuda u predmetu *Kunarac i drugi*, par. 357.

⁵⁷⁵² Žalbeni podnesak tužilaštva, fusnote 89, 367, 555, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1062, 1398-1399, 1895, 1903, 2002-2003, 2086.

izraza, niti je identifikovalo dokaze u spisu koje Pretresno vijeće nije uzelo u obzir a koji tome idu u prilog i stoga pokazuju da je Pretresno vijeće napravilo primjetnu grešku.⁵⁷⁵⁴ Shodno tome, tužilaštvo nije pokazalo da to što je **Pandurević** koristio pogrdne izraze treba smatrati otežavajućim faktorom.

2033. Žalbeno vijeće stoga smatra da tužilaštvo nije pokazalo da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je zaključilo da, "s obzirom na vrstu [**Pandurevićeve**] odgovornosti za ubistvo, dokazi ne pokazuju da je on te zločine počinio putem zloupotrebe položaja".⁵⁷⁵⁵ Ovaj aspekt žalbene osnove 3 tužilaštva se stoga odbacuje.

2. Ostale otežavajuće okolnosti

(a) Popovićeve žalbe

2034. **Popović** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je zaključilo da navodna zdušnost s kojom je počinio zločine predstavlja otežavajući faktor. On upućuje na neke svoje ranije argumente u kojima dovodi u pitanje sve činjenične zaključke Pretresnog vijeća na kojima se zasniva taj zaključak vezan za odmjeravanje kazne.⁵⁷⁵⁶ Tužilaštvo u odgovoru kaže da se **Popović** u potpunosti oslanja na navode o činjeničnim greškama koje je već iznio u svom podnesku i da ne pokazuje grešku u činjeničnim konstatacijama ili pravnim zaključcima Pretresnog vijeća.⁵⁷⁵⁷

2035. Žalbeno vijeće podsjeća da je ranije odbacilo **Popovićeve** prigovore na sljedeće zaključke Pretresnog vijeća: (1) **Popović** je pokazao posvećenost izvođenju operacije ubijanja putem ustrajnog učešća u masovnim pogubljenjima izvršenim od 14. do 17. jula 1995.;⁵⁷⁵⁸ (2) učestvovao je u pogubljenju zarobljenika iz Milića;⁵⁷⁵⁹ i (3) 14. jula 1995. naredio je da se pogubi jedan dječak u Orahovcu.⁵⁷⁶⁰ Shodno tome, Žalbeno vijeće zaključuje da **Popović** nije pokazao da je Pretresno vijeće napravilo primjetnu grešku kad je kao otežavajući faktor uzelo u obzir zdušnost s kojom je počinio zločine.⁵⁷⁶¹ Njegov argument se, stoga, odbacuje.

⁵⁷⁵³ Prvostepena presuda, par. 1399.

⁵⁷⁵⁴ V. Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 763.

⁵⁷⁵⁵ Prvostepena presuda, par. 2216.

⁵⁷⁵⁶ Popovićev žalbeni podnesak, par. 484.

⁵⁷⁵⁷ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu, par. 318.

⁵⁷⁵⁸ V. gore, par. 1073-1154.

⁵⁷⁵⁹ V. gore, par. 1193.

⁵⁷⁶⁰ V. gore, par. 193-194.

⁵⁷⁶¹ Informisano, voljno ili zdušno učešće u krivičnom djelu se u praksi Međunarodnog suda smatra otežavajućim faktorom. V. Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 686, gdje se upućuje na Drugostepenu presudu u predmetu *Jelisić*, par. 86, Drugostepenu presudu u predmetu *Kayishema i Ruzindana*, par. 351.

(b) Miletićeva žalba

(i) Dugotrajno i sistematsko učešće u zločinima (osnova 25)

2036. **Miletić** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo u primjeni svog diskrecionog ovlaštenja kad je zaključilo da je njegovo učešće u činjenju zločina bilo dugotrajno i sistematsko i kad je to uzelo kao otežavajuću okolnost.⁵⁷⁶² **Miletić** tvrdi da je on doprinio UZP-u prisilnog uklanjanja obavljanjem svojih redovnih dužnosti koje same po sebi nisu protivpravne, a trajanje tih dužnosti ne može predstavljati otežavajući faktor.⁵⁷⁶³ Naposljetku, **Miletić** tvrdi da je pristup Pretresnog vijeća bio nedosljedan, s obzirom na to da trajanje učešća u UZP-u prisilnog uklanjanja nije smatralo otežavajućim faktorom u Gverinom slučaju.⁵⁷⁶⁴

2037. Tužilaštvo u odgovoru kaže da je Pretresno vijeće ispravno uzelo u obzir puno trajanje **Miletićevog** doprinosa UZP-u i da to što je on obavljao redovne dužnosti ne isključuje mogućnost da se njihov vremenski okvir uzme u obzir kao otežavajuća okolnost.⁵⁷⁶⁵ Tužilaštvo se slaže s tim da je pristup Pretresnog vijeća u vezi s Gverom nedosljedan, ali tvrdi da je Pretresno vijeće takođe trebalo uzeti u obzir trajanje Gverinog kriminalnog ponašanja kao otežavajuću okolnost.⁵⁷⁶⁶

2038. Žalbeno vijeće podsjeća na to da se dugotrajno i sistematsko učešće u kriminalnom ponašanju može smatrati otežavajućom okolnošću.⁵⁷⁶⁷ Mada je krivično djelo fizičkog uklanjanja stanovništva iz Srebrenice i Žepe izvedeno u kratkom periodu, ono je bilo kulminacija dugog procesa čiji je cilj bilo uklanjanje bosanskih Muslimana s tog područja. S tim u vezi Žalbeno vijeće napominje da je **Miletić** bio upoznat sa zločinačkim planom da se civilno stanovništvo, bosanski Muslimani, ukloni iz Srebrenice i Žepe najkasnije od marta 1995., kad je izdana Direktiva br. 7.⁵⁷⁶⁸ U relevantnom periodu on je sistematski doprinio, zahvaljujući svom visokom položaju u Glavnom štabu VRS-a, uspjehu tog plana u svim njegovim fazama, uključujući sastavljanje Direktive br. 7, ograničavanje dostave humanitarne pomoći i završnu fazu izvršenja plana, naime odvoženje autobusima hiljada bosanskih Muslimana iz Srebrenice i Žepe.⁵⁷⁶⁹ Mada je moguće da je **Miletićevo** ponašanje obuhvatalo njegove redovne aktivnosti, zaključci Pretresnog vijeća pokazuju da je to ponašanje očito predstavljalo dosljedno učešće u kriminalnom ponašanju.

⁵⁷⁶² Miletićev žalbeni podnesak, par. 440.

⁵⁷⁶³ Miletićev žalbeni podnesak, par. 438.

⁵⁷⁶⁴ Miletićev žalbeni podnesak, par. 439.

⁵⁷⁶⁵ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 345-346. V. takođe Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 344.

⁵⁷⁶⁶ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 347-348.

⁵⁷⁶⁷ Drugostepena presuda u predmetu *D. Milošević*, par. 304; Drugostepena presuda u predmetu *Martić*, par. 340; Drugostepena presuda u predmetu *Hadžihanović i Kubura*, par. 350-353; Drugostepena presuda u predmetu *Kunarac i drugi*, par. 356.

⁵⁷⁶⁸ Prvostepena presuda, par. 1703-1704, 1716-1717.

⁵⁷⁶⁹ Prvostepena presuda, par. 2197. V. Prvostepena presuda, par. 1705, 1710, 1715-1716, 1718.

2039. Što se tiče dosljednosti pristupa Pretresnog vijeća u vezi s trajanjem učešća kao otežavajućom okolnosti, Žalbeno vijeće ponovo podsjeća na to da odmjeravanje kazne obuhvata individualizaciju kazne kako bi ona primjereno odražavala konkretne činjenice datog predmeta i prilike osuđene osobe.⁵⁷⁷⁰ Pošto je utvrdilo da Pretresno vijeće nije pogriješilo kad je zaključilo da je **Miletićevo** dugotrajno i sistematsko učešće u kriminalnom ponašanju predstavljalo otežavajuću okolnost, Žalbeno vijeće smatra da je Pretresno vijeće ispravno primijenilo svoje diskreciono ovlaštenje u vezi s odmjeravanjem kazne **Miletiću**. Svaka potencijalna nedosljednost koju je Pretresno vijeće pokazalo u primjeni diskrecionog ovlaštenja u vezi s trajanjem učešća u UZP-u prisilnog uklanjanja kao otežavajućim faktorom u Gverinom slučaju bila je relevantna isključivo za Gveru.⁵⁷⁷¹

2040. Iz tih razloga, Žalbeno vijeće zaključuje da **Miletić** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo u primjeni svog diskrecionog ovlaštenja kad je zaključilo da je njegovo učešće u činjenju zločina bilo dugotrajno i sistematsko i kad je to uzelo u obzir kao otežavajuću okolnost. **Miletićeve** žalbena osnova 25 se, stoga, odbacuje.

(ii) Ometanje pravde (osnova 26)

2041. Pretresno vijeće je zaključilo da je **Miletić** na dva sastanka održana 1999. i 2000. u štabu Zvorničke brigade tražio od prisutnih da Međunarodnom sudu ne daju nikakve informacije u vezi s događajima koji su se desili u Srebrenici (dalje u tekstu: Sastanci iz 1999. i 2000.). Pretresno vijeće je zaključilo da su Sastanci iz 1999. i 2000. imali za cilj ometanje pravde i uzelo ih je u obzir kao otežavajući faktor.⁵⁷⁷²

2042. **Miletić** osporava te zaključke.⁵⁷⁷³ Prvo, on tvrdi da zaključak u vezi s temom Sastanaka iz 1999. i 2000. proizlazi isključivo iz svjedočenja M. Nikolića, čija je vjerodostojnost sporna.⁵⁷⁷⁴ **Miletić** tvrdi da M. Nikolić, mada je u svojoj Izjavi o činjenicama naveo prikaz onoga što je on navodno tražio od prisutnih, taj prikaz nije konkretno potvrdio u svojim svjedočenjima u predmetima *Blagojević i Jokić* i *Popović i drugi*.⁵⁷⁷⁵ **Miletić** ističe da je Pretresno vijeće, mada je naglasilo da se svjedočenje M. Nikolića mora razmatrati izuzetno pažljivo, to svjedočenje ipak

⁵⁷⁷⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1837, 1839; Drugostepena presuda u predmetu *Strugar*, par. 348; Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *M. Nikolić*, par. 38; Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 681.

⁵⁷⁷¹ Žalbeno vijeće podsjeća na to da je žalbeni postupak protiv Milana Gvere okončan i da je u vezi s njim Prvostepena presuda proglašena pravosnažnom. V. Odluka o okončanju žalbenog postupka u vezi s Milanom Gverom, 7. mart 2013.

⁵⁷⁷² Prvostepena presuda, par. 2199.

⁵⁷⁷³ Miletićev žalbeni podnesak, par. 441, 445.

⁵⁷⁷⁴ Miletićev žalbeni podnesak, par. 441-442.

⁵⁷⁷⁵ Miletićev žalbeni podnesak, par. 441, gdje se upućuje na DP C00001, Izjava o činjenicama i prihvatanje krivice, 6. maj 2003., par. 15.

prihvatilo bez ikakve potkrepe.⁵⁷⁷⁶ Drugo, **Miletić** tvrdi da Pretresno vijeće nije utvrdilo ko je i u koju svrhu organizovao Sastanke iz 1999. i 2000., da je izvelo potpuno proizvoljan zaključak u vezi sa svrhom njegovih postupaka i da nije utvrdilo njegovu namjeru da ometa pravdu.⁵⁷⁷⁷ Kao dodatni argument u prilog tome, **Miletić** tvrdi da je, "da je [on] imao namjeru da ometa rad Međunarodnog suda, malo vjerovatno da bi se dobrovoljno predao, odmah nakon što je saznao za Optužnicu".⁵⁷⁷⁸

2043. Tužilaštvo u odgovoru kaže da je Pretresno vijeće ispravno uzelo u obzir kao otežavajuću okolnost to što je **Miletić** učestvovao u radnjama čiji cilj je bio ometanje pravde.⁵⁷⁷⁹ Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće bilo svjesno pitanja vjerodostojnosti svjedočenja M. Nikolića i kaže da svjedočenje M. Nikolića u predmetu *Blagojević i Jokić*, koje je potvrđeno u ovom predmetu, nije u suprotnosti s njegovom Izjavom o činjenicama, nego da je dopunjuje i razrađuje.⁵⁷⁸⁰ Tužilaštvo takođe tvrdi da je Pretresno vijeće izvelo razuman zaključak o **Miletićevoj** namjeri na osnovu njegovog ponašanja i kaže da za taj zaključak nije bilo potrebno utvrditi ko je organizovao Sastanke iz 1999. i 2000. i u koju svrhu.⁵⁷⁸¹ Tužilaštvo tvrdi da **Miletićeva** dobrovoljna predaja pet godina nakon Sastanaka iz 1999. i 2000. nije u suprotnosti s ciljem da se ometa pravda budući da je **Miletiću** bio u interesu povoljan ishod suđenja.⁵⁷⁸²

2044. Žalbeno vijeće podsjeća na to da, po pravilu, svjedočenje samo jednog svjedoka o nekoj materijalnoj činjenici ne zahtijeva potkrepu.⁵⁷⁸³ U ovom predmetu, Pretresno vijeće je bilo vrlo svjesno prigovora na vjerodostojnost svjedočenja M. Nikolića i naglasilo je da je bilo "vrlo oprezno i pažljivo"⁵⁷⁸⁴ i da je "ocjenjivalo njegovu vjerodostojnost u vezi sa svakim pitanjem posebno".⁵⁷⁸⁵ Mada se u svjedočenju M. Nikolića u predmetu *Blagojević i Jokić*, koje je potvrđeno u ovom predmetu,⁵⁷⁸⁶ možda ne govori konkretno o njegovom prikazu **Miletićevog** navodnog apela prisutnima na Sastancima iz 1999. i 2000. koji je naveden u njegovoj Izjavi o činjenicama, Žalbeno vijeće napominje da je njegovo svjedočenje u ovom predmetu bio usredsređeno na jedno drugo pitanje, naime, kako su ti sastanci uticali na njega.⁵⁷⁸⁷ Stoga, Žalbeno vijeće zaključuje da **Miletić**

⁵⁷⁷⁶ Miletićev žalbeni podnesak, par. 442.

⁵⁷⁷⁷ Miletićev žalbeni podnesak, par. 443-444.

⁵⁷⁷⁸ Miletićev žalbeni podnesak, par. 443.

⁵⁷⁷⁹ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 349, 355.

⁵⁷⁸⁰ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 352-353.

⁵⁷⁸¹ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 350, 354.

⁵⁷⁸² Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu, par. 351.

⁵⁷⁸³ V., npr., Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 319, 781, 819, 858; Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *D. Nikolić*, fusnota 70, gdje se upućuje na Drugostepenu presudu u predmetu *Čelebići*, par. 492, 506, Drugostepenu presudu u predmetu *Aleksovski*, par. 62, Drugostepenu presudu u predmetu *Tadić*, par. 65. V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Nizeyimana*, par. 135, 246.

⁵⁷⁸⁴ Prvostepena presuda, par. 51.

⁵⁷⁸⁵ Prvostepena presuda, par. 53.

⁵⁷⁸⁶ Momir Nikolić, T. 32981-32982 (22. april 2009.).

⁵⁷⁸⁷ M. Nikolić (T. 32981 (22. april 2009.)) je u svom svjedočenju rekao sljedeće:

nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo kada se prilikom utvrđivanja njegovog ponašanja oslonilo isključivo na svjedočenje M. Nikolića.

2045. Što se tiče zaključka da je **Miletić** imao namjeru da ometa pravdu, Žalbno vijeće smatra da je razumni presuditelj o činjenicama mogao okarakterisati pritisak koji je **Miletić** vršio na prisutne da ne sarađuju s istražiteljima Međunarodnog suda kao namjeru da se ometa pravda. Žalbno vijeće smatra da identifikovanje organizatora Sastanaka iz 1999. i 2000. ili zvanične svrhe tih sastanaka nije potrebno da bi se utvrdila **Miletićeva** namjera. Isto tako, **Miletićeva** dobrovoljna predaja ne utiče na zaključak Pretresnog vijeća. Shodno tome, **Miletić** nije pokazao da je Pretresno vijeće napravilo grešku.

2046. Naposljetku, Žalbno vijeće podsjeća na to da je ometanje pravde navedeno kao jedan od faktora koji mogu biti uzeti u obzir kao otežavajuća okolnost.⁵⁷⁸⁸ **Miletić** nije iznio nijedan uvjerljiv argument o tome zašto je Pretresno vijeće pogriješilo kad je kao otežavajuću okolnost uzelo njegovo ometanje pravde.

2047. Iz tih razloga, Žalbno vijeće zaključuje da **Miletić** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo u svom zaključku da je njegovo ponašanje za vrijeme Sastanaka iz 1999. i 2000. imalo za cilj ometanje pravde. Isto tako, **Miletić** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo u primjeni svog diskrecionog ovlaštenja kad je zaključilo da je njegovo ponašanje za vrijeme tih sastanaka predstavljalo otežavajući faktor. **Miletićeva** žalbena osnova 26 se stoga odbacuje.

(c) Bearina žalba

2048. U analizi otežavajućih okolnosti, Pretresno vijeće je uputilo na svoju raniju konstataciju u kojoj se opisuje prepirka Beare i Deronjića, kada je **Beara** najavio namjeru da "pobije sve" zatočene muškarce, bosanske Muslimane.⁵⁷⁸⁹ U svojim usmenim argumentima, **Beara** osporava to što se Pretresno vijeće oslonilo na tu konstataciju i tvrdi da se ona zasniva isključivo na svjedočenju svjedoka Deronjića, koji nije bio pouzdan i čije je svjedočenje trebalo izuzeti.⁵⁷⁹⁰

Kako sam se osjećao lično, mislim da je djelomice tu bio pritisak, no dopustite da budem posve konkretan. Ovo nije bilo ni na koji način direktno niti naglašeno. Međutim, s obzirom na način na koji se o tome govorilo, spominjao se patriotizam, da se što manje treba reći istražiteljima i sve drugo. Dakle, mislim da je ovo bio neki vid prisile, stavljanja pritiska na nas... na nas koji ćemo se pojaviti pred istražiteljima Haškog suda decembra '99.

⁵⁷⁸⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 789-790.

⁵⁷⁸⁹ Prvostepena presuda, par. 2166, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 1264.

⁵⁷⁹⁰ Žalbeni pretres, AT. 192-193 (3. decembar 2013.).

2049. Žalbeno vijeće podsjeća na to da je već odbacilo **Bearine** prigovore na Deronjićevo svjedočenje.⁵⁷⁹¹ Zbog toga **Bearin** argument, u mjeri u kojoj se odnosi na odmjeravanje kazne, isto tako ne stoji.

E. Navodi o greškama u vezi s olakšavajućim okolnostima

1. Bearina žalba (osnova 39)

2050. **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad nije pridalo nikakvu ili odgovarajuću težinu olakšavajućim okolnostima koje je iznio i izreklo mu je maksimalnu kaznu doživotnog zatvora.⁵⁷⁹² Osim toga, on tvrdi da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir njegov javni poziv drugim optuženima u bjekstvu da se predaju kao dokaz njegovog kajanja i dobrog vladanja nakon događaja.⁵⁷⁹³

2051. Tužilaštvo u odgovoru kaže da je Pretresno vijeće uzelo u obzir sve faktore koje je **Beara** naveo i da im je, kada je to bilo primjereno, pridalo ograničenu težinu. Tužilaštvo tvrdi da **Beara** nije pokazao nikakvu grešku u pristupu Pretresnog vijeća.⁵⁷⁹⁴

2052. Žalbeno vijeće napominje da je Pretresno vijeće uzelo u obzir niz olakšavajućih okolnosti i pridalo im određenu težinu, a to su posebno: (1) **Bearino** dobro vladanje za vrijeme suđenja, boravka u PJUN-u i na privremenom boravku na slobodi; (2) činjenica da ranije nije kažnjavan; (3) njegov dobar karakter; (4) činjenica da se predao Međunarodnom sudu; i (5) njegova starost. Pretresno vijeće je dalo obrazloženje u vezi s težinom koju je pridalo tim okolnostima.⁵⁷⁹⁵ Mada nije eksplicitno pridalo nikakvu težinu tim faktorima, Pretresno vijeće je uzelo u obzir i **Bearine** argumente u vezi sa: (1) činjenicom da je pomagao nesrbima tokom rata; i (2) činjenicom da nije imao diskriminatornu namjeru prema drugim etničkim grupama.⁵⁷⁹⁶

2053. Žalbeno vijeće podsjeća na to da je na pretresnom vijeću da, koristeći svoja diskreciona ovlaštenja, utvrdi šta predstavlja olakšavajuću okolnost.⁵⁷⁹⁷ Pretresno vijeće raspolaže prilično širokim diskrecionim ovlaštenjima u odlučivanju o tome, kao i o tome koliku težinu eventualno treba pridati utvrđenim olakšavajućim okolnostima.⁵⁷⁹⁸ Shodno tome, postojanje olakšavajućih okolnosti ne dovodi automatski do smanjenja kazne i ne isključuje izricanje doživotne kazne

⁵⁷⁹¹ V. gore, par. 90.

⁵⁷⁹² Bearin žalbeni podnesak, par. 333, 335-337, 339; žalbeni pretres, AT. 207-209 (3. decembar 2013.).

⁵⁷⁹³ Bearin žalbeni podnesak, par. 338. V. žalbeni pretres, AT. 208 (3. decembar 2013.)

⁵⁷⁹⁴ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 334. V. žalbeni pretres, AT. 238 (3. decembar 2013.)

⁵⁷⁹⁵ Prvostepena presuda, par. 2155-2156, 2167-2170.

⁵⁷⁹⁶ Prvostepena presuda, par. 2167.

⁵⁷⁹⁷ Drugostepena presuda u predmetu *D. Milošević*, par. 316 i izvori na koje se tamo poziva.

⁵⁷⁹⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Đorđević*, par. 944; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1807; Drugostepena presuda u predmetu *D. Milošević*, par. 316 i izvori na koje se tamo poziva.

zatvora ako to težina krivičnog djela zahtijeva.⁵⁷⁹⁹ **Beara** ne iznosi nijedan uvjerljivi argument da pokaže da je Pretresno vijeće napravilo grešku u vaganju olakšavajućih faktora u odnosu na težinu krivičnih djela i na razne otežavajuće faktore.

2054. Iz tih razloga, **Bearina** žalbena osnova 39 se odbacuje.

2. Nikolićeva žalba (podosnove 1.2 i 1.3)

2055. **Nikolić** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo u primjeni svojih diskrecionih ovlaštenja u vezi s olakšavajućim okolnostima koje se odnose na njega budući da nije pridalo nikakvu ili dovoljnu težinu relevantnim faktorima.⁵⁸⁰⁰ On tvrdi da je to što on nije zloupotrijebio ovlaštenja, što bi predstavljalo otežavajući faktor, trebalo smatrati olakšavajućom okolnošću.⁵⁸⁰¹ On takođe tvrdi da Pretresno vijeće, nakon što je zaključilo da kod njega nije utvrđen otežavajući faktor revnosti ili zdušnosti, nije kao olakšavajuću okolnost uzelo u obzir činjenicu da je on bio uzrujan zbog protivpravnih naređenja koja su mu izdata.⁵⁸⁰²

2056. **Nikolić** dalje tvrdi da Pretresno vijeće nije prepoznalo da je njegov "ograničeni doprinos djelimično posljedica njegovog vojnog etosa"⁵⁸⁰³ i da se njegov doprinos sastojao isključivo iz toga što je izvršavao konkretna naređenja **Beare i Popovića**.⁵⁸⁰⁴ **Nikolić** tvrdi da nije nikad prekoračio ta naređenja i da nije povećao svoj doprinos, iako je mogao odlučiti da to učini.⁵⁸⁰⁵ Shodno tome, **Nikolić** tvrdi da njegove karakteristike kao vojnog starješine treba uzeti u obzir kao olakšavajuću okolnost.⁵⁸⁰⁶

2057. **Nikolić** takođe tvrdi da je nastojao umanjiti svoju ulogu koliko je to bilo moguće. On ističe da se njegov doprinos okončao u ranim jutarnjim satima 15. jula 1995. i da je odlučio da se fizički udalji od događaja na zborničkom području u jeku operacije ubijanja.⁵⁸⁰⁷ Osim toga, on tvrdi da je Pretresno vijeće, mada je pridalo određenu težinu činjenici da je djelimično prihvatio odgovornost, pogriješilo kad je zaključilo da nije pokazao kajanje.⁵⁸⁰⁸ Naposljetku, **Nikolić** tvrdi da Pretresno

⁵⁷⁹⁹ Drugostepena presuda u predmetu *Nizeyimana*, par. 445; Drugostepena presuda u predmetu *Ntabakuze*, par. 267, 280; Drugostepena presuda u predmetu *Niyitegeka*, par. 267.

⁵⁸⁰⁰ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 25-31.

⁵⁸⁰¹ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 22. V. Nikolićeva replika, par. 17.

⁵⁸⁰² Nikolićev žalbeni podnesak, par. 23; žalbeni pretres, AT. 281 (3. decembar 2013.).

⁵⁸⁰³ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 26.

⁵⁸⁰⁴ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 27; Nikolićeva replika, par. 19.

⁵⁸⁰⁵ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 27-28.

⁵⁸⁰⁶ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 26.

⁵⁸⁰⁷ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 29. V. žalbeni pretres, AT. 340 (4. decembar 2013.).

⁵⁸⁰⁸ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 30. V. Nikolićeva replika, par. 20.

vijeće nije uzelo u obzir njegovo ograničeno učešće u počinjenju zločina kao olakšavajući faktor.⁵⁸⁰⁹

2058. Tužilaštvo u odgovoru kaže da nijedan od faktora koje navodi **Nikolić** ne bi mogao da ublaži njegovu kaznu.⁵⁸¹⁰ Tužilaštvo tvrdi da dokazi ne idu u prilog tvrdnji da je **Nikolić** bio uzrujan zbog protivpravnih naređenja koja je primio, da je oklijevao ili da je bio uznemiren.⁵⁸¹¹ Nadalje, tužilaštvo tvrdi da je ideja da se "vojni etos" može uzeti kao olakšavajući faktor u predmetima koji se tiču genocida neprimjerena i da **Nikolić** nije bio pasivni instrument, već aktivan i odlučan učesnik u UZP-u ubistva.⁵⁸¹² Tužilaštvo takođe tvrdi da razlog njegovog odlaska poslijepodne 16. jula 1995. nije bio da izbjegne kontinuirano učešće u operaciji ubistva.⁵⁸¹³ Naposljetku, tužilaštvo tvrdi da **Nikolić** u svojoj izjavi na kraju suđenja, koju nije dao pod zakletvom, nije pokazao kajanje, već samo samosažaljenje zbog onoga što je izgubio u ratu i posljedica koje je to imalo po njega.⁵⁸¹⁴

2059. Preliminarno, Žalbeno vijeće smatra da **Nikolić** pogrešno razumije na koji način otežavajuće okolnosti mogu uticati na odmjeravanje kazne. Činjenica da nije utvrđeno postojanje otežavajućih okolnosti sama po sebi ne predstavlja olakšavajuću okolnost.⁵⁸¹⁵ **Nikolićev** argument u kojem se takva tvrdnja iznosi u vezi s tim što on nije zloupotrijebio ovlaštenja je stoga bez merituma.

2060. Mada je Pretresno vijeće za vrijeme vijećanja o otežavajućim okolnostima u svrhu odmjeravanja kazne uzelo u obzir neke dokaze da je **Nikolić** bio uznemiren naređenjima koja je primio, **Nikolić** tu okolnost nije pomenuo tokom prvostepenog postupka kako bi bila razmotrena kao zaseban olakšavajući faktor.⁵⁸¹⁶ Žalbeno vijeće podsjeća na to da žalilac ne može po prvi put navesti neku olakšavajuću okolnost u žalbenom postupku, ako je konkretno ne navede u svom završnom podnesku ili završnoj riječi.⁵⁸¹⁷ Stoga se ovaj argument odbacuje.

⁵⁸⁰⁹ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 31; Nikolićeva replika, par. 21. V. gore, par. 1974-1975.

⁵⁸¹⁰ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 17-30. V. takođe žalbeni pretres, AT. 332-333 (4. decembar 2013.).

⁵⁸¹¹ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 21-22.

⁵⁸¹² Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 25-26.

⁵⁸¹³ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 129.

⁵⁸¹⁴ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 28-30.

⁵⁸¹⁵ Upor. Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 687.

⁵⁸¹⁶ Žalbeno vijeće napominje da je **Nikolić** u svojoj završnoj riječi, u kontekstu svog opšteg znanja, pomenuo sljedeće: "Obavještava ga (vozača) što je rečeno na sastanku. Iskazuje svoje nezadovoljstvo bez ikakvih ograda." Nikolićeva završna riječ, T. 34522 (9. septembar 2009.). **Nikolić** je u svojoj završnoj riječi takođe osporio argumente tužilaštva da je voljno učestvovao u zločinima i da to predstavlja otežavajući faktor. Nikolićeva završna riječ, T. 34541-34542 (9. septembar 2009.). Međutim, nijedna od ovih tvrdnji nije iznesena kako bi se činjenica da je **Nikolić** bio uznemiren zbog naređenja koja je primio predočila kao olakšavajući faktor.

⁵⁸¹⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Nzabonimana*, par. 459; Drugostepena presuda u predmetu *Bizimungu*, par. 389; Drugostepena presuda u predmetu *Bikindi*, par. 165; Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 674. V. Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 945; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1816.

2061. Žalbeno vijeće napominje da je Pretresno vijeće uzelo u obzir **Nikolićevu** tvrdnju da je "bio dobar vojnik, koji je savjesno izvršavao svoje dužnosti i poštovao svoje starješine", ali da tom faktoru nije pridalo nikakvu težinu kao olakšavajućoj okolnosti zbog toga što je on aktivno učestvovao u činjenju masovnih ubistava na području Zvornika.⁵⁸¹⁸ Žalbeno vijeće s tim u vezi napominje da za **Nikolićevu** funkciju jeste zaključeno da je bila donekle ograničena u poređenju s ulogama koje su imali **Beara** i **Popović**, ali da je Pretresno vijeće uzelo u obzir tu činjenicu prilikom ocjene karaktera i obima **Nikolićevog** učešća.⁵⁸¹⁹ Nadalje, Žalbeno vijeće smatra neprimjerenim **Nikolićev** argument da nije povećao svoj doprinos, mada je mogao. Utvrđeno je da se njegov doprinos sastojao od izvršavanja zločinačkih naređenja njegovih nadređenih na "ustrajan i odlučan"⁵⁸²⁰ način, a to što se suzdržao od postupaka koji bi *dodatno* povećali težinu njegovih zločina ne može se smatrati valjanim olakšavajućim faktorom. Žalbeno vijeće takođe zaključuje da se izvršavanje očigledno protivpravnih naređenja ne može opravdati ni u kakvim okolnostima, bez obzira na posvećenost službi ili na "vojni etos". Shodno tome, Žalbeno vijeće smatra da razumni presuditelj o činjenicama ne bi mogao da prida nikakvu težinu tom faktoru kao olakšavajućoj okolnosti.

2062. Što se tiče **Nikolićevog** odsustva s područja Srebrenice 16. i 17. jula 1995., Žalbeno vijeće napominje da je Pretresno vijeće to uzelo u obzir prilikom ocjenjivanja karaktera i obima **Nikolićevog** učešća u zločinima.⁵⁸²¹ Nadalje, u nedostatku dokaza u prilog tome, Žalbeno vijeće odbacuje kao nepotkrijepljen **Nikolićev** argument da njegovo odsustvo odražava njegovu želju da umanjí svoju ulogu u operaciji ubijanja.

2063. Žalbeno vijeće podsjeća na to da kajanje, da bi se smatralo olakšavajućom okolnošću, mora biti iskreno i da optuženi može izraziti iskreno žaljenje, a da pritom ne prizna učešće u zločinu.⁵⁸²² **Nikolić** se u izjavi koju je dao na kraju suđenja usredsredio na to da negira svoju mogućnost da promijeni tok događaja, i time na pokušaj da umanjí svoju odgovornost, umjesto da izrazi žaljenje zbog počinjenih zločina.⁵⁸²³ Nadalje, djelimičnom prihvatanju odgovornosti koje je naveo u svojoj izjavi pridana je određena težina kao olakšavajućoj okolnosti.⁵⁸²⁴ Stoga Žalbeno vijeće konstatuje da **Nikolić** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je zaključilo da njegova izjava nije izraz kajanja.

⁵⁸¹⁸ Prvostepena presuda, par. 2176.

⁵⁸¹⁹ Prvostepena presuda, par. 2171.

⁵⁸²⁰ Prvostepena presuda, par. 2171.

⁵⁸²¹ V. Prvostepena presuda, par. 1373, 1410.

⁵⁸²² Drugostepena presuda u predmetu *Vasiljević*, par. 177 i izvori na koje se tamo poziva.

⁵⁸²³ Izjava optuženog Nikolića, T. 34897-34899 (15. septembar 2009.).

⁵⁸²⁴ Prvostepena presuda, par. 2178. V. Izjava optuženog Nikolića, T. 34896-34899 (15. septembar 2009.).

2064. Naposljetku, **Nikolić** upućuje na jednu svoju raniju žalbenu osnovu i tvrdi da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir njegovo ograničeno učešće u činjenju zločina kao olakšavajući faktor.⁵⁸²⁵ Žalbeno vijeće podsjeća na svoje ranije zaključke u kojima je odbacilo **Nikolićeve** argumente s tim u vezi,⁵⁸²⁶ napominje da je Pretresno vijeće već uzelo u obzir uticaj njegovog ograničenog učešća na težinu krivičnih djela i zaključuje da **Nikolić** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo kad taj faktor nije uzelo u obzir kao olakšavajući.

2065. Iz tih razloga, **Nikolićeve** žalbene podosnove 1.2 i 1.3 se odbacuju.

3. Pandurevićeva žalba (podosnova 6.2)

2066. **Pandurević** tvrdi da Pretresno vijeće nije u dovoljnoj mjeri ublažilo njegovu kaznu s obzirom na "gotovo jedinstvene olakšavajuće karakteristike" njegovog predmeta.⁵⁸²⁷ On navodi da Pretresno vijeće nije pridalo dovoljnu težinu olakšavajućem činu otvaranja koridora u Baljkovici.⁵⁸²⁸ **Pandurević** takođe tvrdi da tom olakšavajućem faktoru treba pridati veću težinu "za potrebe sudske prakse i javnog interesa", budući da će takvi postupci, ako budu nagrađeni, "uticati na ponašanje zapovjednika i vojnika u budućim situacijama".⁵⁸²⁹ **Pandurević** dalje tvrdi da taj olakšavajući faktor zaslužuje veću nagradu od drugih olakšavajućih faktora, kao što su potvrdno izjašnjanje o krivici i saradnja s vlastima, budući da ti postupci ne ublažavaju sama krivična djela, "ne mogu spasiti živote", sebični su i potaknuti željom da se postigne smanjenje kazne.⁵⁸³⁰ On tvrdi da je on učinio to što je učinio prije nego je imao ikakvog razloga da zna da će kasnije biti jedan od optuženih i da stoga nije bio motivisan željom da sebi osigura bolji ishod.⁵⁸³¹

2067. Nadalje, **Pandurević** tvrdi da Pretresno vijeće nije pridalo dovoljnu težinu Dvama vanrednim borbenim izvještajima.⁵⁸³² On tvrdi da se u tim izvještajima hrabro kritikuje vrhovna komanda vojske,⁵⁸³³ da su samoinkriminišući⁵⁸³⁴ i da su "ključni dokazi u predmetima protiv [njega] i drugih pripadnika Zvorničke brigade koji se vode pred Međunarodnim sudom".⁵⁸³⁵ **Pandurević** tvrdi da ti izvještaji takođe ukazuju na njegovu "jasno neslaganje" s operacijom

⁵⁸²⁵ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 31; Nikolićeva replika, par. 21.

⁵⁸²⁶ V. gore, par. 1984.

⁵⁸²⁷ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 216, 218.

⁵⁸²⁸ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 252. S tim u vezi on tvrdi da je trebao dobiti "znatno veće" sniženje kazne od Obrenovića i Borovčanina za taj čin, budući da je njihovo učešće u otvaranju koridora bilo periferno i neefikasno, dok je on imao moralnu hrabrost da djeluje i prekršio je naređenja da bi to učinio. Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 250-251.

⁵⁸²⁹ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 253. V. takođe Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 267.

⁵⁸³⁰ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 254. V. takođe Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 268.

⁵⁸³¹ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 252, 254.

⁵⁸³² Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 257.

⁵⁸³³ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 257.

⁵⁸³⁴ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 258, 261.

⁵⁸³⁵ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 260. V. takođe Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 258-259, 261.

ubistva⁵⁸³⁶ i da je Pretresno vijeće potcijenilo uticaj i posljedice tih izvještaja.⁵⁸³⁷ Osim toga, **Pandurević** tvrdi da je on zapravo bio u sličnom položaju kao i neki optuženi koji se potvrdno izjasnio o krivici i postigao sporazum da svjedoči za tužilaštvo, budući da je svjedočio u svoju odbranu 2. oktobra 2001., prije nego što je protiv njega podignuta optužnica, što je tužilaštvu omogućilo da ga koristi za izvođenje dokaza generalno relevantnih za predmet i da se u velikoj mjeri osloni na njegovo svjedočenje.⁵⁸³⁸ Nadalje, **Pandurević** tvrdi da su postupci otvaranja koridora i pisanja Dva vanredna borbena izvještaja bili "suštinski i značajni olakšavajući postupci".⁵⁸³⁹ **Pandurević** tvrdi da je zbog toga njegovu kaznu trebalo smanjiti za pola do dvije trećine.⁵⁸⁴⁰

2068. Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Pandurević** ne pokazuje da je Pretresno vijeće pogriješilo time što nije pridalo dovoljnu težinu olakšavajućim faktorima ili time što ih nije uzelo u obzir.⁵⁸⁴¹ Tužilaštvo tvrdi je Pretresno vijeće pridalo znatnu težinu njegovom činu otvaranja koridora u Baljkovici i Dvama vanrednim borbenim izvještajima kao olakšavajućim faktorima.⁵⁸⁴² Tužilaštvo takođe tvrdi da "[s]vjedočenje u svoju odbranu ima za cilj pobijanje optužbi tužilaštva i da je suštinski suprotno želji da se sarađuje s tužilaštvom",⁵⁸⁴³ te da **Pandurević** ne može sebe upoređivati s optuženim koji se potvrdno izjašnjava o krivici jer nije prihvatio krivičnu odgovornost za svoje postupke.⁵⁸⁴⁴

2069. Žalbena vijeće napominje da je Pretresno vijeće uzelo u obzir i **Pandurevićev** čin otvaranja koridora i Dva vanredna borbena izvještaja kao olakšavajuće faktore i očito im pridalo "znatnu težinu" prilikom odmjeravanja njegove kazne.⁵⁸⁴⁵

2070. Što se tiče otvaranja koridora, Pretresno vijeće je uzelo u obzir karakter **Pandurevićeve** lične uloge i činjenicu da su tim činom spašeni životi. Pretresno vijeće pritom nije moralo upoređivati **Pandurevićevu** ulogu s ulogama drugih, niti upoređivati taj postupak s drugim postupcima, kojima nisu spašeni životi. Što se tiče Dva vanredna borbena izvještaja, Žalbena vijeće napominje da je Pretresno vijeće zaključilo da su **Pandurevićevi** izvještaji predstavljali "čin

⁵⁸³⁶ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 261.

⁵⁸³⁷ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 257.

⁵⁸³⁸ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 262-265.

⁵⁸³⁹ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 266. **Pandurević** dalje tvrdi da je, osim tih postupaka, "nemoguće zamisliti šta je još ili šta je bolje mogao učiniti da bi poboljšao situaciju". Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 266.

⁵⁸⁴⁰ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 270.

⁵⁸⁴¹ Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 141, 158-161.

⁵⁸⁴² Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 157. V. takođe Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 162, 165-166.

⁵⁸⁴³ Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 169.

⁵⁸⁴⁴ Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 172.

⁵⁸⁴⁵ Prvostepena presuda, par. 2219-2222.

hrabrosti".⁵⁸⁴⁶ Žalbeno vijeće zaključuje da **Pandurević** nije pokazao da je moguće da je Pretresno vijeće potcijenilo uticaj i posljedice tih izvještaja. Podsjećajući na diskreciono ovlaštenje pretresnih vijeća da utvrde eventualnu težinu koju će pridati olakšavajućim faktorima,⁵⁸⁴⁷ Žalbeno vijeće zaključuje da **Pandurević** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo.

2071. Osim toga, Žalbeno vijeće ne vidi sličnost između **Pandurevića**, koji se izjasnio da nije kriv, koji je svjedočio u svoju odbranu na suđenju i kojeg je kasnije Pretresno vijeće osudilo i optuženog koji se potvrdno izjašnjava o krivici, kasnije saraduje s tužilaštvom i prihvata odgovornost za svoje kriminalno ponašanje. Pretresno vijeće je uzelo u obzir dobro vladanje svih optuženih tokom suđenja,⁵⁸⁴⁸ ali nije zaključilo da je **Pandurević** znatno saradivao s tužilaštvom, a **Pandurević** ne tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo s tim u vezi.

2072. Iz gore navedenih razloga, **Pandurevićeva** žalbena podosnova 6.2 se odbacuje.

4. Žalba tužilaštva

(a) Nema olakšavajućih okolnosti za Pandurevićevu kaznu (osnova 3, djelimično)

2073. Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće zloupotrijebilo svoje diskreciono ovlaštenje time što je pogrešno primijenilo olakšavajuće faktore prilikom odmjeravanja **Pandurevićeve** kazne.⁵⁸⁴⁹ Konkretno, tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je kao olakšavajući faktor uzelo u obzir to što je **Pandurević** otvorio koridor budući da je "prolaz civilnog dijela kolone predstavljao dovršenje krivičnog djela prisilnog premještanja i da su, ako su životi bili spašeni, oni bili spašeni od opasnosti koju su izazvali **Pandurević** i njemu potčinjeni vojnici, a koju je **Pandurević** pomogao stvoriti".⁵⁸⁵⁰ Tužilaštvo tvrdi da, mada motiv može biti relevantan faktor u odmjeravanju kazne, objektivno dobar ishod ne bi trebalo uzimati u obzir ukoliko ne postoji dobronamjeran motiv.⁵⁸⁵¹

2074. Tužilaštvo dalje tvrdi da u Dva vanredna borbena izvještaja nema ničeg što bi trebalo biti uzeto u obzir u korist **Pandurevića**.⁵⁸⁵² Tužilaštvo tvrdi da se **Pandurević** u tim izvještajima nije usprotivio ciljevima ili ishodu operacije ubistva i da svrha tih izvještaja nije bila da se pomogne žrtvama ili da **Pandurević** ispuni svoje obaveze u skladu s međunarodnim pravom, niti je to njima

⁵⁸⁴⁶ Prvostepena presuda, par. 2221.

⁵⁸⁴⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 944; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1807; Drugostepena presuda u predmetu *Lukić i Lukić*, par. 617.

⁵⁸⁴⁸ Prvostepena presuda, par. 2155.

⁵⁸⁴⁹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 219.

⁵⁸⁵⁰ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 220. V. žalbeni pretres, AT. 534 (6. decembar 2013.). V. takođe Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 218.

⁵⁸⁵¹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 220.

⁵⁸⁵² Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 221. V. Prvostepena presuda, par. 2221.

postignuto.⁵⁸⁵³ Tužilaštvo takođe tvrdi da je njegov generalno dobar karakter uzet u obzir kao faktor u prilog ublažavanju kazne, suprotno drugim zaključcima Pretresnog vijeća i dokazima, te da je uz to nedopustivo dvaput uzet u obzir kao olakšavajući faktor. Naposljetku, tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće razmatralo olakšavajuće faktore iz perioda od 1992. do 1993., a zanemarilo je otežavajuće faktore iz istog perioda.⁵⁸⁵⁴

2075. **Pandurević** u odgovoru kaže da Pretresno vijeće nije "dvostruko uračunalo" njegov dobar karakter kao olakšavajući faktor,⁵⁸⁵⁵ ali da je prihvatilo da su njegovi postupci prilikom otvaranja koridora u Baljkovici bili "uvjerljiv" čin kojim su spašene hiljade života i koji je bio "dostojan velikog ublažavanja njegove kazne".⁵⁸⁵⁶ On takođe odgovara da su borbeni izvještaji doprinijeli postojanju "niz[a] neuobičajenih i izuzetnih činjenica"⁵⁸⁵⁷ u njegovom predmetu i da su "nametnuli potrebu za znatnim smanjenjem njegove kazne".⁵⁸⁵⁸

2076. Žalbeno vijeće napominje da je Pretresno vijeće smatralo da **Pandurevićev** čin otvaranja koridora,⁵⁸⁵⁹ koji je bio u direktnoj suprotnosti s naređenjima pretpostavljenih i za koji je on znao da bi mu mogao prouzrokovati probleme, a koji je omogućio bezbjedan prolaz kolone i potencijalno spasio hiljade života, ostavlja "snažan utisak" koji zaslužuje da bude uzet u obzir kao olakšavajući faktor.⁵⁸⁶⁰ Pretresno vijeće je zaključilo da se njegov čin "[u] jednom periodu koji su obilježili ljudska slabost, okrutnost i izopačenost izdvaja kao primjer hrabrosti i čovječnosti"⁵⁸⁶¹ i da je "jasan i uvjerljiv primjer pružanja pomoći potencijalnim žrtvama".⁵⁸⁶² Pretresno vijeće nije ovaj čin smatralo olakšavajućim faktorom na osnovu **Pandurevićevog** motiva za njegovo preduzimanje. Pretresno vijeće je zaključilo da je, bez obzira na njegove motive, njegova odluka da otvori koridor, "objektivno gledano, spasi[la] hiljade života".⁵⁸⁶³ Kao što je već navedeno, pretresno vijeće raspolaže širokim diskrecionim ovlaštenjima u odlučivanju o tome šta predstavlja olakšavajuću okolnost.⁵⁸⁶⁴ Tužilaštvo ne navodi nikakav izvor za svoj argument da se objektivno dobar ishod ne može smatrati olakšavajućim faktorom ukoliko ne postoji dobronamjieran motiv. Žalbeno vijeće stoga ne nalazi grešku u zaključcima Pretresnog vijeća s tim u vezi.

⁵⁸⁵³ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 221.

⁵⁸⁵⁴ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 222. V. Prvostepena presuda, par. 2156, 2223.

⁵⁸⁵⁵ Pandurevićev odgovor, par. 278.

⁵⁸⁵⁶ Pandurevićev odgovor, par. 279, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 2219-2220.

⁵⁸⁵⁷ Pandurevićev odgovor, par. 280, gdje se upućuje na Prvostepenu presudu, par. 2210. V. takođe žalbeni pretres, AT. 579-580 (6. decembar 2013.).

⁵⁸⁵⁸ Pandurevićev odgovor, par. 280.

⁵⁸⁵⁹ Prvostepena presuda, par. 1873-1874 i fusnote 5626, 1877. V. takođe Prvostepena presuda, par. 1887 i fusnota 5673, par. 2219.

⁵⁸⁶⁰ Prvostepena presuda, par. 2219.

⁵⁸⁶¹ Prvostepena presuda, par. 2219.

⁵⁸⁶² Prvostepena presuda, par. 2220.

⁵⁸⁶³ Prvostepena presuda, par. 2219-2220.

⁵⁸⁶⁴ V. gore, par. 2053.

2077. Što se tiče argumenta tužilaštva da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je otvaranje koridora u Baljkovici od strane **Pandurevića** uzelo u obzir kao olakšavajući faktor, Žalbeno vijeće napominje da je ta odluka, koju je on donio u suprotnosti s naređenjima, zaustavila, bar privremeno, učešće Zvorničke brigade u provođenju plana VRS-a da uništi kolonu i na taj način spasila mnoge živote.⁵⁸⁶⁵ Ta odluka ih nije spasila od jednostranih postupaka samog **Pandurevića**, već od zajedničkog djelovanja VRS-a u kojem je on bio akter. S obzirom na široka diskreciona ovlaštenja Pretresnog vijeća prilikom utvrđivanja šta predstavlja olakšavajuću okolnost, Žalbeno vijeće smatra da s tim u vezi nije pokazana primjetna greška.

2078. Pretresno vijeće je takođe smatralo da su Dva vanredna borbena izvještaja predstavljala "čin hrabrosti"⁵⁸⁶⁶ i uzelo ih je u obzir kao olakšavajuće faktore,⁵⁸⁶⁷ te zaključilo da su "ti izvještaji jedini primjer suprotstavljanja, u pismenom obliku, nekog visoko pozicioniranog pripadnika VRS-a Vrhovnoj komandi u vezi s operacijom ubijanja".⁵⁸⁶⁸ Bez obzira na to da li se **Pandurević** u tim izvještajima stvarno suprotstavio cijeloj operaciji,⁵⁸⁶⁹ Žalbeno vijeće se nije uvjerilo da je to što je Pretresno vijeće te izvještaje uzelo u obzir kao olakšavajući faktor toliko nerazumno ili očigledno nepravično da bi zahtijevalo intervenciju Žalbenog vijeća.⁵⁸⁷⁰

2079. Što se tiče činjenice da je u obzir uzet **Pandurevićev** dobar karakter, Žalbeno vijeće napominje da je Pretresno vijeće prvo iznijelo opšte zapažanje da je činjenica da su svi optuženi, "prije ovih događaja, po svemu sudeći, bili dobrog karaktera" generalno uzeta kao olakšavajući faktor.⁵⁸⁷¹ Pretresno vijeće je potom razmotrilo **Pandurevićevu** argumentaciju o njegovom dobrom karakteru, ali mu je pridalo samo "ograničenu težinu" kao olakšavajućem faktoru.⁵⁸⁷² Kada se analiza u vezi s odmjeravanjem kazne sagleda u cijelosti, Žalbeno vijeće smatra da se Pretresno vijeće samo bavilo istim pitanjem, prvo generalno, a potom konkretno, odgovarajući na **Pandurevićev** argument s tim u vezi. Žalbeno vijeće ne smatra da to predstavlja dvostruko uračunavanje i ne vidi da je Pretresno vijeće napravilo primjetnu grešku u vezi s tim.

2080. Naposljetku, Žalbeno vijeće se nije uvjerilo u argument tužilaštva da je Pretresno vijeće zanemarilo otežavajuće faktore iz perioda 1992.-1993. Mada se izvještaji iz 1993. na koje tužilaštvo upućuje konkretno ne navode u Prvostepenoj presudi, ništa ne ukazuje na to da je Pretresno vijeće u

⁵⁸⁶⁵ V. Prvostepena presuda, par. 2219.

⁵⁸⁶⁶ Prvostepena presuda, par. 2221-2222.

⁵⁸⁶⁷ Prvostepena presuda, par. 2222.

⁵⁸⁶⁸ Prvostepena presuda, par. 2221. V. takođe Prvostepena presuda, par. 1957.

⁵⁸⁶⁹ V. DP P00329, Vanredni dnevni borbeni izvještaj Zvorničke brigade, s potpisom Vinka Pandurevića, 15. juli 1995., par. 4; DP P00334, Vanredni borbeni izvještaj Zvorničke brigade, s Pandurevićevim potpisom, 18. juli 1995., par. 4.

⁵⁸⁷⁰ V. gore, par. 1962.

⁵⁸⁷¹ Prvostepena presuda, par. 2156.

⁵⁸⁷² Prvostepena presuda, par. 2223.

potpunosti zanemarilo te dokaze.⁵⁸⁷³ Žalbeno vijeće napominje da se ti izvještaji odnose na "grupe civila i vojske" i na "mješovitu kolonu sastavljenu od žena, djece i naoružanih muškaraca" na koje su **Pandurevići** podređeni otvorili vatru iz artiljerijskog oružja i /ili koji su naišli na zasjedu VRS-a.⁵⁸⁷⁴ Žalbeno vijeće primjećuje da sama činjenica da su civili bili u grupi naoružanih vojnika ne znači automatski da ta grupa ne može predstavljati legitimni cilj. U nedostatku daljih informacija u vezi s tim incidentima, relevantnost tih dokaza za određivanje **Pandurevićeve** kazne nije dovoljno očita da pokaže da ih je Pretresno vijeće zanemarilo. Žalbeno vijeće stoga smatra da tužilaštvo nije pokazalo nikakvu primjetnu grešku u vezi s tim.

2081. Iz gore navedenih razloga, Žalbeno vijeće odbacuje ovaj aspekt žalbene osnove 3 tužilaštva.

(b) Nikolićeve okolnosti nisu opravdavale izricanje manje kazne od doživotne kazne zatvora (osnova 8, djelimično)

2082. Tužilaštvo tvrdi da postojanje olakšavajućih okolnosti ne isključuje doživotnu kaznu zatvora ako to zahtijeva težina krivičnih djela, kao što je to u **Nikolićevom** slučaju.⁵⁸⁷⁵ Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće precijenilo **Nikolićevo** djelimično prihvatanje odgovornosti prilikom odlučivanja o ublažavanju kazne i da taj faktor ne opravdava kaznu zatvora manju od doživotne.⁵⁸⁷⁶ **Nikolić** u odgovoru kaže da tužilaštvo nije navelo konkretnu grešku koju je Pretresno vijeće napravilo prilikom procjene olakšavajućih faktora.⁵⁸⁷⁷

2083. Žalbeno vijeće napominje da je **Nikolićevo** djelimično prihvatanje odgovornosti bilo samo jedan u nizu faktora koje je Pretresno vijeće prihvatilo kao olakšavajuće, uz njegov dobar karakter i činjenicu da se dobrovoljno predao Međunarodnom sudu.⁵⁸⁷⁸ Međutim, Pretresno vijeće je pridalo ograničenu težinu svakom od tih faktora.⁵⁸⁷⁹ Mada olakšavajuće okolnosti ne isključuju izricanje doživotne kazne zatvora,⁵⁸⁸⁰ ništa ne ukazuje na to da je Pretresno vijeće smatralo da bi u ovom slučaju doživotna kazna zatvora bila opravdana da nisu postojale olakšavajuće okolnosti. Naprotiv, prilikom određivanja njegove kazne, Pretresno vijeće je uzelo u obzir težinu **Nikolićevih** krivičnih djela i njegovo ukupno kažnjivo ponašanje, njegove lične prilike, otežavajuće i olakšavajuće okolnosti i opštu praksu izricanja zatvorskih kazni na sudovima u bivšoj Jugoslaviji.⁵⁸⁸¹ Na osnovu

⁵⁸⁷³ V. gore, par. 925.

⁵⁸⁷⁴ DP P04235, Izvještaj Zvorničke brigade, 13. februar 1993., str. 1; DP P04233, Izvještaj Zvorničke brigade, 31. januar 1993.

⁵⁸⁷⁵ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 317. V. takođe Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 318-320.

⁵⁸⁷⁶ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 317. V. takođe Replika tužilaštva, par. 166.

⁵⁸⁷⁷ Nikolićev odgovor, par. 247-248.

⁵⁸⁷⁸ Prvostepena presuda, par. 2175, 2177.

⁵⁸⁷⁹ Prvostepena presuda, par. 2175-2178.

⁵⁸⁸⁰ V. gore, fusnota 5799.

⁵⁸⁸¹ Prvostepena presuda, par. 2171-2178, 2226.

toga je Pretresno vijeće utvrdilo da ukupni faktori koje treba uzeti u obzir prilikom izricanja kazne zahtijevaju kaznu zatvora manju od doživotne.

2084. Žalbeno vijeće smatra da tužilaštvo nije pokazalo da je Pretresno vijeće pogriješilo prilikom određivanja **Nikolićeve** kazne time što nije ispravno uzelo u obzir sve tražene faktore. Žalbeno vijeće, stoga, odbacuje ovaj aspekt žalbene osnove 8 tužilaštva.

F. Navodi o greškama u vezi s poređenjem kazni

1. Navodi o greškama u vezi s praksom u bivšoj Jugoslaviji (Bearine osnove 34 i 36)

2085. **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće, time što mu je izreklo doživotnu kaznu zatvora, prekršilo načelo legaliteta i zabranu primjene *ex post facto* zakona.⁵⁸⁸² Isto tako, **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće pogrešno uzelo u obzir praksu izricanja kazni u bivšoj Jugoslaviji time što se pozvalo na praksu koja je stupila na snagu nakon što su zločini počinjeni.⁵⁸⁸³ U prilog toj tvrdnji on navodi da je u vrijeme kad su počinjeni zločini o kojima je riječ krivični zakon bivše Jugoslavije predviđao maksimalnu kaznu zatvora u trajanju od 20 godina.⁵⁸⁸⁴ On tvrdi da mu je Pretresno vijeće pogrešnom primjenom maksimalne kazne koja je u to vrijeme bila dopuštena uskratilo pravo da bude u potpunosti upoznat i obaviješten o mjerodavnim zakonima i kaznama.⁵⁸⁸⁵

2086. Tužilaštvo u odgovoru kaže da je Žalbeno vijeće već odbacilo argument da se doživotnom kaznom zatvora krši načelo *nullum crimen sine lege* budući da Međunarodni sud nema obavezu da postupa u skladu s nacionalnim praksama odmjerenja kazni.⁵⁸⁸⁶ Nadalje, tužilaštvo tvrdi da je **Beara** mogao razumno predvidjeti da postoji mogućnost da mu bude izrečena doživotna kazna zatvora.⁵⁸⁸⁷

2087. Žalbeno vijeće podsjeća na to da, mada i Statut i Pravilnik predviđaju da vijeće treba uzeti u obzir opštu praksu izricanja zatvorskih kazni na sudovima bivše Jugoslavije, takva nacionalna praksa ne obavezuje pretresna vijeća.⁵⁸⁸⁸ Međunarodni sud stoga ništa ne sprečava da izrekne strožu ili blažu kaznu od one koja bi bila izrečena u pravnom sistemu bivše Jugoslavije.⁵⁸⁸⁹

⁵⁸⁸² Bearin žalbeni podnesak, par. 318-320.

⁵⁸⁸³ Bearin žalbeni podnesak, par. 325-328.

⁵⁸⁸⁴ Bearin žalbeni podnesak, par. 320, 326, 328.

⁵⁸⁸⁵ Bearin žalbeni podnesak, par. 327-328.

⁵⁸⁸⁶ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 319. V. takođe Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 326.

⁵⁸⁸⁷ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 328.

⁵⁸⁸⁸ Član 24(1) Statuta; pravilo 101(B)(iii) Pravilnika; Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 955; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1830; Drugostepena presuda u predmetu *Lukić i Lukić*, par. 639; Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*, par. 260, 262.

⁵⁸⁸⁹ Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*, par. 262; Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 816. V. Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 956.

2088. U vrijeme kad su zločini o kojima je riječ počinjeni, Krivični zakon Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (dalje u tekstu: SFRJ) predviđao je maksimalnu kaznu zatvora u trajanju od 20 godina.⁵⁸⁹⁰ Međutim, to nije bila najstroža kazna predviđena tim zakonom. Za najgnusnija krivična djela bila je predviđena smrtna kazna.⁵⁸⁹¹ Stoga, budući da nije bilo moguće uporediti težinu doživotne kazne zatvora i smrtne kazne, Pretresno vijeće je analiziralo kasnije ukidanje smrtne kazne na tom području i činjenicu da je uslijed toga maksimalna kazna zatvora u Federaciji BiH povećana na kaznu zatvora u trajanju od 20 do 40 godina, a u RS na doživotnu kaznu zatvora.⁵⁸⁹² Žalbeno vijeće podsjeća na to da je, kad je bilo suočeno sa sličnim izazovom u predmetu *Krstić*, zauzelo stav da, "[s] obzirom na podudarnost tog ukidanja s ovlaštenjima za odmjeravanje kazni samog Međunarodnog suda, izloženim u članu 24, Pretresno vijeće nije počinilo primjetnu grešku kad se pozvalo na zakon Bosne i Hercegovine iz 1998. godine".⁵⁸⁹³

2089. Osim toga, Žalbeno vijeće podsjeća na to da je u julu 1995., kad su počinjeni zločini o kojima je riječ, pravilo 101(A) Pravidnika već bilo na snazi, što je očito predstavljalo obavještenje o maksimalnoj, doživotnoj kazni zatvora za krivična djela koja spadaju u nadležnost Međunarodnog suda.

2090. Shodno tome, Žalbeno vijeće zaključuje da **Beara** nije pokazao da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku i stoga se njegove žalbene osnove 34 i 36 odbacuju.

2. Navodi o greškama u vezi s praksom odmjeravanja kazni na Međunarodnom sudu i poređenjem s kaznama izrečenim saoptuženima

(a) Bearina žalba (osnove 37 i 41)

2091. **Beara** tvrdi da Pretresno vijeće nije uvažilo praksu Međunarodnog suda u vezi s odmjeravanjem kazni u predmetima u kojima je već presuđeno, konkretno, u predmetima *Blagojević i Jokić*, *Erdemović* i *Deronjić*.⁵⁸⁹⁴ Konkretno, **Beara** tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad nije pridalo važnost argumentu tužilaštva u predmetu *Blagojević i Jokić* kojim se umanjuje **Bearina** odgovornost u poređenju s odgovornošću Vidoja Blagojevića.⁵⁸⁹⁵ **Beara** takođe

⁵⁸⁹⁰ Prvostepena presuda, par. 2143, 2146.

⁵⁸⁹¹ Prvostepena presuda, par. 2144-2145; DP P00411, Krivični zakon SFRJ, glava XVI, članovi 141 i 142(1).

⁵⁸⁹² Prvostepena presuda, par. 2146.

⁵⁸⁹³ Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*, par. 261.

⁵⁸⁹⁴ Bearin žalbeni podnesak, par. 329.

⁵⁸⁹⁵ Bearin žalbeni podnesak, par. 329, 347. V. žalbeni pretres, AT. 208-209 (3. decembar 2013.). V. takođe Bearina replika, par. 108.

tvrdi da mu je Pretresno vijeće izreklo pretjerano visoku kaznu i da je pogriješilo time što je saoptuženima u ovom predmetu izreklo nesrazmjerno niže kazne.⁵⁸⁹⁶

2092. Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Beara** ne govori o osnovama po kojima su osuđeni Blagojević, Dragan Jokić, Dražen Erdemović i Miroslav Deronjić, a koje se razlikuju od osnova u njegovom slučaju.⁵⁸⁹⁷ Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće razmotrilo **Bearin** argument u vezi s tvrdnjom tužilaštva u predmetu *Blagojević i Jokić* i da **Beara** nije artikulirao nikakvu grešku s tim u vezi.⁵⁸⁹⁸ Tužilaštvo također tvrdi da **Beara** ne navodi ništa što bi išlo u prilog njegovoj tvrdnji da je njegova kazna bila nesrazmjerna u poređenju s kaznama saoptuženih.⁵⁸⁹⁹

2093. Žalbeno vijeće podsjeća na to da:

kazne izrečene sličnim optuženim u sličnim predmetima moraju biti slične. Mada slični predmeti ne pružaju pravno obavezujući raspon kazni koje se mogu izreći, ta sličnost može biti od pomoći pri odmeravanju kazne ukoliko se oni odnose na počinjenje istih krivičnih dela u suštinski sličnim okolnostima. Međutim, relevantnost ranije izrečenih kazni često je ograničena jer razni elementi koji se, između ostalog, tiču broja, vrste i težine počinjenih zločina, ličnih prilika osuđenog lica i postojanja olakšavajućih ili otežavajućih okolnosti, diktiraju različite rezultate u različitim predmetima, tako da je često nemoguće da se kazna iz jednog predmeta, *mutatis mutandis*, prenese u drugi. To sledi iz načela da kazna treba da bude individualizovana kako bi primereno odrazila konkretne činjenice datog predmeta i prilike osuđenog lica.⁵⁹⁰⁰

Žalbeno vijeće dalje podsjeća na to da kazne koje su ranije izrekli ovaj Međunarodni sud i MKSR predstavljaju tek jedan od faktora koji mogu biti uzeti u obzir prilikom odmjerenja kazne.⁵⁹⁰¹

2094. Žalbeno vijeće napominje da su kazne izrečene Vidoju Blagojeviću, Draganu Jokiću, Draženu Erdemoviću i Miroslavu Deronjiću bile zasnovane na suštinski različitim osnovama od kazne izrečene **Beari**.⁵⁹⁰² S obzirom na te razlike, Žalbeno vijeće se nije uvjerilo da bi ranija praksa

⁵⁸⁹⁶ Bearin žalbeni podnesak, par. 346-347.

⁵⁸⁹⁷ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 330.

⁵⁸⁹⁸ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 331.

⁵⁸⁹⁹ Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu, par. 339.

⁵⁹⁰⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Strugar*, par. 348 (reference unutar citata izostavljene). V. Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 949; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, fusnota 5947.

⁵⁹⁰¹ Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, fusnota 5947; Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*, par. 248; Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 681.

⁵⁹⁰² Upor. u vezi s **Bearom**: Prvostepena presuda, Dispozitiv, dio koji se odnosi na Bearu. V. Prvostepena presuda, par. 407, 475-492, 494-503, 527-539, 568, 992-995, 1081-1082, 1204-1206, 1255-1274, 1277, 1279, 1281-1293, 1305, 1313, 1329, 1331, 2164. Što se tiče Blagojevića, on je osuđen za pomaganje i podržavanje ubistva kao kršenja zakona i običaja ratovanja i kao zločina protiv čovječnosti u odnosu na jedno mjesto zločina, pomaganje i podržavanje nehumanih djela (prisilno premještanje) kao zločina protiv čovječnosti, kao i za pomaganje i podržavanje progona (putem ubistva, okrutnog i nečovječnog postupanja s civilima, bosanskim Muslimanima, terorisanja civila, bosanskih Muslimana, u Srebrenici i Potočarima i putem njihovog prisilnog premještanja) kao zločina protiv čovječnosti: Drugostepena presuda u predmetu *Blagojević i Jokić*, par. 95, 103-104, 113-114, 118, 124; Prvostepena presuda u predmetu *Blagojević i Jokić*, par. 861, str. 304. Što se tiče Jokića, on je osuđen za pomaganje i podržavanje ubistva kao kršenja zakona i običaja ratovanja, istrebljivanja kao zločina protiv čovječnosti i progona (putem ubistva) kao zločina

MKSJ-a u vezi s odmjeravanjem kazni bila od pomoći prilikom određivanja kazne koja odgovara težini **Bearinih** zločina i ponašanja. Shodno tome, **Beara** nije pokazao da Pretresno vijeće nije pridalo dovoljnu težinu ranijoj praksi odmjeravanja kazni prilikom primjene svog diskrecionog ovlaštenja u vezi s odmjeravanjem kazni.

2095. Žalbeno vijeće takođe zaključuje da **Beara** nije pokazao da je Pretresno vijeće pogriješilo kad nije pridalo važnost argumentu tužilaštva iz predmeta *Blagojević i Jokić*. Umjesto da se osloni na argument jedne strane u postupku u jednom drugom predmetu, Pretresno vijeće se ispravno oslonilo na "brojne dokaze" u spisu u vezi s **Bearinim** ovlaštenjima i ulogom u događajima u Srebrenici prilikom određivanja odgovarajuće kazne **Beari**.⁵⁹⁰³

2096. Na kraju, **Beara** nije dao konkretno obrazloženje u prilog svojoj tvrdnji da je njegova kazna nesrazmjerna u odnosu na kazne izrečene saoptuženima. Budući da se obim **Bearinog** kriminalnog učesća, kao i otežavajući i olakšavajući faktori koji se na njega odnose razlikuju od onih kod saoptuženih, opravdan je individualizovan pristup svakom od njih.⁵⁹⁰⁴ **Beara** stoga nije pokazao grešku u vezi s tim.

2097. Iz tih razloga, **Bearine** žalbene osnove 37 i 41 se odbacuju.

(b) Nikolićeva žalba (podosnova 1.4)

2098. **Nikolić** tvrdi da kazna koju mu je izreklo Pretresno vijeće odražava značajno nepodudaranje s više kazni izrečenih u sličnim okolnostima za ista krivična djela.⁵⁹⁰⁵ On svoj predmet konkretno upoređuje s predmetima drugih oficira VRS-a koji su osuđeni za zločine u vezi sa Srebrenicom, konkretno Jokića, Obrenovića, M. Nikolića i Krstića.⁵⁹⁰⁶ Tužilaštvo u odgovoru kaže da **Nikolićev** argument treba odbaciti jer se predmeti na koje on upućuje očigledno razlikuju od njegovog.⁵⁹⁰⁷

protiv čovječnosti: Drugostepena presuda u predmetu *Blagojević i Jokić*, par. 143, 147-176. Što se tiče Erdemovića koji se izjasnio krivim po jednoj tački za ubistvo kao kršenje zakona i običaja ratovanja (u vezi s ubijanjem na području Pilice): Presuda o kazni u predmetu *Erdemović*, par. 8. Što se tiče Deronjića koji se izjasnio krivim po jednoj tački za progon (putem naređivanja napada na selo Glogova, ubijanja civila, bosanskih Muslimana, iz Glogove, prisilnog raseljavanja civila, bosanskih Muslimana, iz Glogove, opština Bratunac, uništavanja vjerskog objekta i uništavanja imovine civila, Muslimana u Glogovi) kao zločin protiv čovječnosti: Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Deronjić*, par. 4.

⁵⁹⁰³ Prvostepena presuda, par. 2170.

⁵⁹⁰⁴ V. gore, par. 1961, 1993.

⁵⁹⁰⁵ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 32, 44; Nikolićeva replika, par. 22-24.

⁵⁹⁰⁶ Nikolićev žalbeni podnesak, par. 36-43; Nikolićeva replika, par. 23-24. V. takođe žalbeni pretres, AT. 281-282 (3. decembar 2013.); AT. 288, 346-347 (4. decembar 2013.); AT. 541 (6. decembar 2013.).

⁵⁹⁰⁷ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 33-38. V. Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu, par. 39; žalbeni pretres, AT. 333 (4. decembar 2013.).

2099. Žalbeno vijeće napominje da se, suprotno **Nikolićevim** tvrdnjama, predmeti protiv Jokića, Obrenovića i M. Nikolića značajno razlikuju od njegovog.⁵⁹⁰⁸ Pored toga, mada između **Nikolićevog** i Krstićevog predmeta postoje određene sličnosti, oni se i razlikuju u vezi s obimom osuđujućih presuda,⁵⁹⁰⁹ krivičnim djelima u osnovi,⁵⁹¹⁰ ulogom optuženih,⁵⁹¹¹ kao i u vezi s postojanjem olakšavajućih faktora u Krstićevom slučaju,⁵⁹¹² što znači da je direktno poređenje, u najboljem slučaju, od ograničene koristi. Stoga Žalbeno vijeće zaključuje da **Nikolić** nije pokazao da njegova kazna zatvora u trajanju od 35 godina odražava tako značajno nepodudaranje s više kazni izrečenih u drugim predmetima da to opravdava intervenciju Žalbenog vijeća.⁵⁹¹³ **Nikolićeva** žalbena podosnova 1.4 se stoga odbacuje.

(c) Pandurevićeva žalba (podosnova 6.1)

2100. **Pandurević** tvrdi da je Pretresno vijeće trebalo posvetiti veću pažnju načelu pariteta u odnosu na uporedive predmete prilikom određivanja njegove kazne.⁵⁹¹⁴ On konkretno upućuje na kazne izrečene u predmetima *Blagojević i Jokić, M. Nikolić, Obrenović, Borovčanin i Erdemović*.⁵⁹¹⁵ **Pandurević** tvrdi da se iz tih predmeta vidi da postoji "specifičan i uzak raspon kazni" za komandante na taktičkom nivou osuđene za ubistvo ili prisilno premještanje bilo na osnovu pomaganja i podržavanja bilo na osnovu propusta u svojstvu komandanta ili neposrednog učešća u počinjenju tih krivičnih djela.⁵⁹¹⁶ Tužilaštvo u odgovoru kaže da predmeti koje je naveo **Pandurević** nisu korisni za poređenje budući da obuhvataju velik broj različitih faktora.⁵⁹¹⁷

2101. Žalbeno vijeće ima u vidu značajne razlike u okolnostima u predmetima *Blagojević i Jokić, M. Nikolić, Obrenović i Erdemović*⁵⁹¹⁸ i činjenicu da je **Pandurevićeva** kazna zatvora u trajanju od

⁵⁹⁰⁸ Upor. što se tiče **Nikolića**: Prvostepena presuda, Dispozitiv, dio koji se odnosi na Nikolića. V. Prvostepena presuda, par. 1047-1080, 1337-1343; 1387-1392, 1397-1415, 1417-1428, 2106. Što se Jokića tiče, on je osuđen za pomaganje i podržavanje: ubistva kao kršenja zakona i običaja ratovanja, istrebljivanja i progona (putem ubistva) kao zločina protiv čovječnosti: Drugostepena presuda u predmetu *Blagojević i Jokić*, par. 4, str. 137 (Dispozitiv). Što se tiče Obrenovića koji se izjasnio krivim po jednoj tački, konkretno, za progon (putem ubistva, okrutnog i nečovječnog postupanja, terorisanja stanovništva i uništavanja imovine) kao zločin protiv čovječnosti: Presuda o kazni u predmetu *Obrenović*, par. 13, 29-37, 156. Što se tiče M. Nikolića koji se izjasnio krivim po jednoj tački, u kojoj se tereti za progon (putem ubistva, okrutnog i nečovječnog postupanja, terorisanja civilnog stanovništva, uništavanja imovine i prisilnog premještanja) kao zločin protiv čovječnosti: Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *M. Nikolić*, par. 2-3, str. 48 (Dispozitiv).

⁵⁹⁰⁹ Upor. Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*, par. 3, 275, str. 87-88 (Dispozitiv); Prvostepena presuda u predmetu *Krstić*, par. 533, 538, 610, 616-617, 636, 644, 646, 676-677, 679, 684-685, 687, 727.

⁵⁹¹⁰ Upor. Prvostepena presuda u predmetu *Krstić*, par. 195-256.

⁵⁹¹¹ Upor. Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*, par. 3, 266, 273.

⁵⁹¹² Upor. Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*, par. 239, 253, 272-273.

⁵⁹¹³ V. Drugostepena presuda u predmetu *Strugar*, par. 349; Drugostepena presuda u predmetu *Naletilić i Martinović*, par. 615 i izvori na koje se tamo poziva.

⁵⁹¹⁴ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 223.

⁵⁹¹⁵ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 220, 224-244, 247. V. takođe Pandurevićeva replika, par. 81-82, 84.

⁵⁹¹⁶ Pandurevićev žalbeni podnesak, par. 241-242.

⁵⁹¹⁷ Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 140, 143-145, 147, 148-150, 152, 156.

⁵⁹¹⁸ Upor. što se tiče Blagojevića, koji je osuđen za slična krivična djela: v. gore, fusnota 5902. Što se tiče Erdemovića, Obrenovića i M. Nikolića, koji su se izjasnili krivim, v. gore fusnote 5902, 5908.

13 godina niža od kazni izrečenih u većini tih predmeta.⁵⁹¹⁹ Žalbeno vijeće smatra da bi, stoga, poređenje s **Pandurevićevim** predmetom bilo od ograničene koristi. Nadalje, imajući u vidu posebne okolnosti i u **Pandurevićevom** predmetu i u predmetu Ljubomira Borovčanina,⁵⁹²⁰ Žalbeno vijeće se isto tako nije uvjerilo da je pokazano da kazna izrečena Borovčaninu na bilo koji način pokazuje da je Pretresno vijeće pogriješilo prilikom određivanja **Pandurevićeve** kazne.

2102. Žalbeno vijeće stoga smatra da **Pandurević** nije pokazao da je Pretresno vijeće napravilo primjetnu grešku. **Pandurevićeva** žalbena podosnova 6.1 se stoga odbacuje.

(d) Žalba tužilaštva u vezi s Nikolićem (osnova 8, djelimično)

2103. Tužilaštvo tvrdi da je **Nikolićeva** kazna zatvora u trajanju od 35 godina niža u poređenju s kaznama saoptuženih **Popovića** i **Beare**, s kojima je **Nikolić** djelovao "ruku pod ruku" u Zvorniku, a kojima je izrečena doživotna kazna zatvora.⁵⁹²¹ Tužilaštvo tvrdi da **Nikolić** ne zaslužuje smanjenje kazne samo zbog toga što su **Popović** i **Beara** imali veću ulogu od njega u genocidu, budući da je njegovo ponašanje bilo dovoljno teško da opravda maksimalnu moguću kaznu.⁵⁹²² Tužilaštvo tvrdi da je **Nikolić** bio u sličnoj situaciji kao i drugi koje je optužio MKSR, kojima je izrečena doživotna kazna zatvora.⁵⁹²³ **Nikolić** u odgovoru kaže da se predmeti MKSR-a na koje se poziva tužilaštvo ne mogu uporediti s njegovim predmetom budući da se oni ne bave ni istim krivičnim djelima ni sličnim okolnostima.⁵⁹²⁴

2104. Žalbeno vijeće podsjeća na to da je **Nikolić** proglašen krivim za pomaganje i podržavanje genocida, dok su njegovi saoptuženi **Popović** i **Beara** proglašeni krivim za počinjenje genocida.⁵⁹²⁵ Žalbeno vijeće je bilo dosljedno u svom stavu da je pomaganje i podržavanje oblik odgovornosti koji obično povlači blaže kazne nego odgovornost glavnog počinioa.⁵⁹²⁶ Tužilaštvo nije pokazalo

⁵⁹¹⁹ Za **Pandurevićevu** kaznu, v. Prvostepena presuda, Dispozitiv, dio koji se odnosi na Pandurevića. Žalbeno vijeće napominje da je Vidoje Blagojević osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 15 godina (Drugostepena presuda u predmetu *Blagojević i Jokić*, str. 137 (Dispozitiv)); Momir Nikolić na kaznu zatvora u trajanju od 20 godina (v. Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *M. Nikolić*, str. 48 (Dispozitiv)); Dragan Obrenović na kaznu zatvora u trajanju od 17 godina (Presuda o kazni u predmetu *Obrenović*, par. 156); i Ljubomir Borovčanin na kaznu zatvora u trajanju od 17 godina (Prvostepena presuda, Dispozitiv, dio koji se odnosi na Borovčanina). Upor. Erdemović, koji je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od pet godina. Presuda o kazni u predmetu *Erdemović*, par. 23.

⁵⁹²⁰ Upor. Prvostepena presuda, par. 2181, 2186, 2191, 2210, Dispozitiv, dijelovi koje se odnose na Borovčanina i Pandurevića.

⁵⁹²¹ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 318.

⁵⁹²² Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 318.

⁵⁹²³ Žalbeni podnesak tužilaštva, par. 301, 319; Replika tužilaštva, par. 167.

⁵⁹²⁴ Nikolićev odgovor, par. 194, 250-255. **Nikolić** takođe tvrdi da je njegova kazna viša od kazni drugih oficira VRS-a koji su osuđeni za zločine počinjene na istim mjestima zločina i za iste događaje. Nikolićev odgovor, par. 256-258.

⁵⁹²⁵ Prvostepena presuda, par. 2171, Dispozitiv, dijelovi koje se odnose na Nikolića, Popovića i Bearu.

⁵⁹²⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*, par. 268; Drugostepena presuda u predmetu *Vasiljević*, par. 102, 182 i izvori na koje se tamo poziva. V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Kanyarukiga*, par. 280; Drugostepena presuda u predmetu *Ntawukulilyayo*, par. 244 i izvori na koje se tamo poziva.

da je Pretresno vijeće napravilo primjetnu grešku kad je **Nikoliću** izreklo nižu kaznu od kazni koje je izreklo njegovim saoptuženima.

2105. Nadalje, iz pregleda prakse odmjeravanja kazni i na ovom Međunarodnom sudu i na MKSR-u se vidi da **Nikolićeva** kazna zatvora u trajanju od 35 godina kao takva ne izlazi iz opšteg obrasca kazni koje se izriču optuženima za pomaganje i podržavanje genocida.⁵⁹²⁷ Žalbena vijeće stoga zaključuje da kazna koju je izreklo Pretresno vijeće nije u suprotnosti s praksom odmjeravanja kazni bilo na ovom Međunarodnom suda bilo na MKSR-u.

2106. Osim toga, Žalbena vijeće podsjeća na to da je praksa odmjeravanja kazni u sličnim predmetima samo jedan od nekoliko faktora koje pretresna vijeća moraju uzeti u obzir prilikom odmjeravanja primjerene kazne.⁵⁹²⁸ Žalbena vijeće se uvjerilo da je Pretresno vijeće ispitalo **Nikolićeve** lične prilike, uključujući i težinu krivičnih djela za koja je **Nikolić** osuđen, karakter i obim njegovog učešća, njegovo ukupno kažnjivo ponašanje, kao i sve relevantne otežavajuće i olakšavajuće okolnosti.⁵⁹²⁹

2107. Iz gore navedenih razloga, Žalbena vijeće zaključuje da tužilaštvo nije pokazalo da je Pretresno vijeće pogrešno primijenilo svoje diskreciono ovlaštenje u vezi s odmjeravanjem kazne. Ovaj aspekt žalbene osnove 8 tužilaštva se stoga odbacuje.

G. Zaključak

2108. Žalbena vijeće je djelimično prihvatilo osnovu 24 **Miletićeve** žalbe, u vezi s greškom Pretresnog vijeća koje je dvostruko uračunalo njegovo korištenje ovlaštenja u Glavnom štabu VRS-a kao otežavajuću okolnost. Eventualni uticaj ovog zaključka na **Miletićevu** kaznu biće razmotren u odjeljku niže u tekstu.

2109. Žalbena vijeće odbacilo je sve druge prigovore u vezi s odmjeravanjem kazne.

⁵⁹²⁷ Žalbena vijeće napominje da su sljedeće osobe proglašene krivim za, između ostalog, pomaganje i podržavanje genocida: Ntawukulilyayo – osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 20 godina. Drugostepena presuda u predmetu *Ntawukulilyayo*, par. 245 (Dispozitiv); Rukundo – osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 23 godine. Drugostepena presuda u predmetu *Rukundo*, par. 270 (Dispozitiv); Seromba – osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 15 godina. Prvostepena presuda u predmetu *Seromba*, str. 104 (Dispozitiv) (Žalbena vijeće je kasnije zaključilo da je on počinio genocid i povećalo mu je kaznu na doživotnu kaznu zatvora. Drugostepena presuda u predmetu *Seromba*, par. 240 (Dispozitiv)); Ngeze – osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 35 godina. Drugostepena presuda u predmetu *Nahimana i drugi*, par. 1114-1115 (Dispozitiv); Ndindabahizi – osuđen na doživotnu kaznu zatvora. Drugostepena presuda u predmetu *Ndindabahizi*, par. 142 (Dispozitiv); Gérard Ntakirutimana – osuđen na kaznu zatvora od 25 godina; i Elizaphan Ntakirutimana – osuđen na kaznu zatvora u trajanju od deset godina. Drugostepena presuda u predmetu *Ntakirutimana i Ntakirutimana*, str. 187-189 (Dispozitiv); Krstić – osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 35 godina. Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*, par. 275 (Dispozitiv).

⁵⁹²⁸ V. gore, par. 2093. V. takođe Drugostepena presuda po navodima o nepoštovanju suda u predmetu *Rašić*, par. 29; Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*, par. 250.

⁵⁹²⁹ V. Prvostepena presuda, par. 2171-2178.

H. Uticaj zaključaka Žalbenog vijeća na odmjeravanje kazne

2110. Što se tiče **Popovića**, Žalbeno vijeće podsjeća na to da je, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, poništilo njegove osuđujuće presude za genocid, istrebljivanje kao zločin protiv čovječnosti, ubistvo kao kršenje zakona i običaja ratovanja i progon kao zločin protiv čovječnosti, u mjeri u kojoj se one odnose na ubijanje šest muškaraca, bosanskih Muslimana, u blizini Trnova.⁵⁹³⁰ Istovremeno, Žalbeno vijeće je, uz suprotno mišljenje sudije Pocara, **Popoviću** izreklo novu osuđujuću presudu za udruživanje radi vršenja genocida.⁵⁹³¹ Žalbeno vijeće smatra da **Popovićeva** krivična odgovornost, o kojoj je govorilo gore u tekstu, ne zahtijeva preinačenje kazne. U tim okolnostima, Žalbeno vijeće potvrđuje **Popovićevu** doživotnu kaznu zatvora.

2111. Što se tiče **Beare**, Žalbeno vijeće podsjeća na to da je, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, poništilo njegove osuđujuće presude za genocid, istrebljivanje kao zločin protiv čovječnosti, ubistvo kao kršenje zakona i običaja ratovanja i progon kao zločin protiv čovječnosti, u mjeri u kojoj se one odnose na ubijanje šest muškaraca, bosanskih Muslimana, u blizini Trnova.⁵⁹³² Istovremeno, Žalbeno vijeće je, uz suprotno mišljenje sudije Pocara, **Beari** izreklo novu osuđujuću presudu za udruživanje radi vršenja genocida.⁵⁹³³ Žalbeno vijeće smatra da **Bearina** krivična odgovornost, o kojoj je govorilo gore u tekstu, ne zahtijeva preinačenje kazne. U tim okolnostima, Žalbeno vijeće potvrđuje **Bearinu** doživotnu kaznu zatvora.

2112. Što se tiče **Nikolića**, Žalbeno vijeće podsjeća na to da je, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, poništilo, *proprio motu*, njegove osuđujuće presude za genocid, istrebljivanje kao zločin protiv čovječnosti, ubistvo kao kršenje zakona i običaja ratovanja i progon kao zločin protiv čovječnosti, u mjeri u kojoj se one odnose na ubijanje šest muškaraca, bosanskih Muslimana, u blizini Trnova.⁵⁹³⁴ Žalbeno vijeće smatra da **Nikolićeva** krivična odgovornost, o kojoj je govorilo gore u tekstu, ne zahtijeva preinačenje kazne. U tim okolnostima, Žalbeno vijeće, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, potvrđuje **Nikolićevu** kaznu zatvora u trajanju od 35 godina.

2113. Što se tiče **Miletića**, Žalbeno vijeće podsjeća na to da je poništilo njegove osuđujuće presude za progon i nehumana djela (prisilno premještanje), kao zločine protiv čovječnosti, u vezi s prisilnim premještanjem muškaraca koji su prešli Drinu.⁵⁹³⁵ Istovremeno, Žalbeno vijeće je poništilo oslobađajuću presudu i, uz suprotno mišljenje sudije Pocara, **Miletiću** izreklo novu osuđujuću presudu za ubistvo kao kršenje zakona i običaja ratovanja za "situaciono uslovljeno"

⁵⁹³⁰ V. gore, par. 1069, 1444.

⁵⁹³¹ V. gore, par. 546, 557.

⁵⁹³² V. gore, par. 1069, 1444.

⁵⁹³³ V. gore, par. 555, 557.

⁵⁹³⁴ V. gore, par. 1070, 1444.

ubijanje u Potočarima – to jest ubijanje devet muškaraca, bosanskih Muslimana, čija su tijela pronađena u blizini baze Nizozemskog bataljona i ubijanje jednog bosanskog Muslimana u blizini "bijele kuće".⁵⁹³⁶ Žalbena vijeće smatra da **Miletićeva** krivična odgovornost, o kojoj je govorilo gore u tekstu, zahtijeva ograničeno preinačenje kazne. Žalbena vijeće je takođe zaključilo da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je uzelo u obzir **Miletićevo** korištenje ovlaštenja u Glavnom štabu VRS-a kao otežavajuću okolnost.⁵⁹³⁷ U tim okolnostima, Žalbena vijeće smanjuje **Miletićevu** kaznu zatvora u trajanju od 19 godina na kaznu zatvora u trajanju od 18 godina.

2114. Što se tiče **Pandurevića**, Žalbena vijeće podsjeća na to da je, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, poništilo oslobađajuće presude za pomaganje i podržavanje istrebljivanja kao zločina protiv čovječnosti, progona, kao zločina protiv čovječnosti, putem ubistva i ubistva kao kršenja zakona i običaja ratovanja, počinjenog nad zarobljenim bosanskim Muslimanima, i da je, uz suprotno mišljenje sudije Pocara, izreklo nove osuđujuće presude za ta krivična djela.⁵⁹³⁸ Te osuđujuće presude odnose se na ubijanje preko 1.000 zarobljenika, bosanskih Muslimana, u Kozluku i ubijanje 1.000 do 2.000 zarobljenika, bosanskih Muslimana, u Domu kulture u Pilici i na Vojnoj ekonomiji Branjevo.⁵⁹³⁹ Žalbena vijeće takođe podsjeća na to da je, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, poništilo **Pandurevićevu** oslobađajuću presudu za pomaganje i podržavanje progona, kao zločina protiv čovječnosti, putem ubistva, u mjeri u kojoj se ta oslobađajuća presuda odnosi na deset zarobljenika iz Milića i da je, uz suprotno mišljenje sudije Pocara, izreklo novu osuđujuću presudu s tim u vezi.⁵⁹⁴⁰

2115. Žalbena vijeće takođe podsjeća na to da je, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, poništilo **Pandurevićevu** oslobađajuću presudu na osnovu člana 7(3) Statuta za progon putem okrutnog i nečovječnog postupanja i da je, uz suprotno mišljenje sudije Pocara, izreklo novu osuđujuću presudu za njegov propust da preduzme nužne i razumne mjere da spriječi svoje podređene da učestvuju u tom zločinu počinjenom nad 1.500 do 2.500 zarobljenika, bosanskih Muslimana, u školi u Ročeviću i školi u Kuli 15. jula, od podneva, i 16. jula 1995.⁵⁹⁴¹ Žalbena vijeće takođe podsjeća na to da je, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, poništilo **Pandurevićevu** oslobađajuću presudu i da je, uz suprotno mišljenje sudije Pocara, izreklo nove osuđujuće presude na osnovu člana 7(3) Statuta za istrebljivanje i progon putem ubistva, kao zločine protiv čovječnosti, i za ubistvo kao

⁵⁹³⁵ V. gore, par. 775, 785.

⁵⁹³⁶ V. gore, par. 1411, 1717-1718.

⁵⁹³⁷ V. gore, par. 2026, 2108.

⁵⁹³⁸ V. gore, par. 1804, 1836.

⁵⁹³⁹ V. gore, par. 1804. Budući da je Žalbena vijeće, uz suprotno mišljenje sudije Pocara, izreklo osuđujuće presude za pomaganje i podržavanje, poništilo je **Pandurevićeve** osuđujuće presude na osnovu člana 7(3) Statuta za ubistvo kao zločin protiv čovječnosti i kao kršenje zakona i običaja ratovanja za zločine koje su počinili njegovi podređeni u Kozluku i na Vojnoj ekonomiji Branjevo 15. jula, od podneva, i 16. jula 1995. V. gore, par. 1806.

⁵⁹⁴⁰ V. gore, par. 1817, 1836.

kršenje zakona i običaja ratovanja za njegov propust da kazni svoje podređene koji su od 13. jula do podneva 15. jula 1995. pomagali i podržavali te zločine nad zarobljenicima, bosanskim Muslimanima, zatočenim u školama u Grbavcima, Ročeviću i Kuli, i koji su počinili ili pomagali i podržavali te zločine u Orahovcu 14. jula 1995.⁵⁹⁴² Isto tako, Žalbeno vijeće je, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, poništilo **Pandurevićevu** oslobađajuću presudu i, uz suprotno mišljenje sudije Pocara, izreklo novu osuđujuću presudu na osnovu člana 7(3) Statuta za progon, kao zločin protiv čovječnosti, putem okrutnog i nečovječnog postupanja za njegov propust da kazni svoje podređene koji su od 13. jula do 16. jula 1995. pomagali i podržavali ovaj zločin nad zarobljenicima, bosanskim Muslimanima, koji su bili zatočeni u školama u Grbavcima, Kuli i Ročeviću i prebačeni u Orahovac i Kozluk.⁵⁹⁴³

2116. Naposljetku, Žalbeno vijeće takođe podsjeća na naglasak koji je Pretresno vijeće stavilo na **Pandurevićeve** postupke kojima su spašeni životi hiljada bosanskih Muslimana.⁵⁹⁴⁴ Žalbeno vijeće smatra da **Pandurevićeva** krivična odgovornost, o kojoj je govorilo gore u tekstu, ne zahtijeva preinačenje kazne. U tim okolnostima, Žalbeno vijeće potvrđuje **Pandurevićevu** kaznu zatvora u trajanju od 13 godina.

⁵⁹⁴¹ V. gore, par. 1916, 1949.

⁵⁹⁴² V. gore, par. 1945-1947, 1949.

⁵⁹⁴³ V. gore, par. 1947, 1949.

⁵⁹⁴⁴ V. Prvostepena presuda, par. 2219-2222.

XII. DISPOZITIV

2117. Iz gore navedenih razloga, **ŽALBENO VIJEĆE**,

NA OSNOVU člana 25 Statuta i pravila 117 i 118 Pravilnika;

IMAJUĆI U VIDU pismene podneske strana u postupku i argumente koje su iznijele na žalbenom pretresu od 2. do 6. decembra 2013.;

ZASJEDAJUĆI na otvorenoj sjednici;

U VEZI S VUJADINOM POPOVIĆEM,

PRIHVATA, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, **Popovićevu** žalbu u vezi s ubijanjem šest muškaraca, bosanskih Muslimana, u blizini Trnova i **PONIŠTAVA** osuđujuće presude koje su mu izrečene za genocid (tačka 1, djelimično), istrebljivanje kao zločin protiv čovječnosti (tačka 3, djelimično), ubistvo kao kršenje zakona ili običaja ratovanja (tačka 5, djelimično) i progon kao zločin protiv čovječnosti (tačka 6, djelimično) u mjeri u kojoj se one odnose na ubijanje u blizini Trnova;

ODBACUJE, uz djelimično suprotno mišljenje sudije Robinsona, **Popovićevu** žalbu u svim drugim aspektima;

POTVRĐUJE ostale **Popovićeve** osuđujuće presude po tačkama 1, 3, 5 i 6;

PRIHVATA, djelimično, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, žalbenu osnovu 6 tužilaštva i **IZRIČE Popoviću**, uz suprotno mišljenje sudije Pocara, osuđujuću presudu za udruživanje radi vršenja genocida (tačka 2);

POTVRĐUJE Popovićevu doživotnu kaznu zatvora, u koju se, na osnovu pravila 101(C) Pravilnika, uračunava vrijeme koje je do sada proveo u pritvoru;

U VEZI S LJUBIŠOM BEAROM,

PRIHVATA, djelimično, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, **Bearinu** žalbenu osnovu 17 i **PONIŠTAVA** osuđujuće presude koje su mu izrečene za genocid (tačka 1, djelimično), istrebljivanje kao zločin protiv čovječnosti (tačka 3, djelimično), ubistvo kao kršenje zakona ili običaja ratovanja (tačka 5, djelimično) i progon kao zločin protiv čovječnosti (tačka 6, djelimično) u mjeri u kojoj se one odnose na ubijanje šest muškaraca, bosanskih Muslimana, u blizini Trnova;

ODBACUJE Bearinu žalbu u svim drugim aspektima;

POTVRĐUJE ostale **Bearine** osuđujuće presude po tačkama 1, 3, 5 i 6;

PRIHVATA, djelimično, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, žalbenu osnovu 6 tužilaštva i **IZRIČE Beari**, uz suprotno mišljenje sudije Pocara, osuđujuću presudu za udruživanje radi vršenja genocida (tačka 2);

POTVRĐUJE Bearinu doživotnu kaznu zatvora, u koju se, na osnovu pravila 101(C) Pravilnika, uračunava vrijeme koje je do sada proveo u pritvoru;

U VEZI S DRAGOM NIKOLIĆEM,

ODBACUJE Nikolićevu žalbu u cijelosti;

PONIŠTAVA, *proprio motu*, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, **Nikolićeve** osuđujuće presude za genocid (tačka 1, djelimično), istrebljivanje kao zločin protiv čovječnosti (tačka 3, djelimično), ubistvo kao kršenje zakona ili običaja ratovanja (tačka 5, djelimično) i progon kao zločin protiv čovječnosti (tačka 6, djelimično) u mjeri u kojoj se one odnose na ubijanje šest muškaraca, bosanskih Muslimana, u blizini Trnova;

POTVRĐUJE ostale **Nikolićeve** osuđujuće presude po tačkama 1, 3, 5 i 6;

ODBACUJE, uz djelimično suprotno mišljenje sudije Nianga, žalbu tužilaštva u vezi s **Nikolićem** u cijelosti;

POTVRĐUJE, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, **Nikolićevu** kaznu zatvora u trajanju od 35 godina, u koju se, na osnovu pravila 101(C) Pravilnika, uračunava vrijeme koje je do sada proveo u pritvoru;

U VEZI S RADIVOJEM MILETIĆEM,

PRIHVATA Miletićevu žalbenu podosnovu 6.2 i **PONIŠTAVA** osuđujuće presude koje su mu izrečene za progon i nehumana djela (prisilno premještanje), kao zločine protiv čovječnosti, u vezi s prisilnim premještanjem muškaraca koji su prešli Drinu (tačka 6, djelimično, i tačka 7, djelimično);

PRIHVATA, djelimično, **Miletićevu** žalbenu osnovu 24 u vezi s odmjeravanjem kazne;

ODBACUJE Miletićevu žalbu u svim drugim aspektima;

POTVRĐUJE ostale **Miletićeve** osuđujuće presude po tačkama 4, 6 i 7;

PRIHVATA žalbenu osnovu 9 tužilaštva i **IZRIČE Miletiću**, uz suprotno mišljenje sudije Pocara, osuđujuću presudu za ubistvo kao kršenje zakona ili običaja ratovanja za "situaciono uslovljeno" ubijanje u Potočarima (tačka 5, djelimično);

PONIŠTAVA Miletićevu kaznu zatvora u trajanju od 19 godina i **IZRIČE** kaznu zatvora u trajanju od 18 godina, u koju se, na osnovu pravila 101(C) Pravilnika, uračunava vrijeme koje je do sada proveo u pritvoru;

U VEZI S VINKOM PANDUREVIĆEM,

ODBACUJE, uz djelimično suprotno mišljenje sudije Nianga, **Pandurevićevu** žalbu u cijelosti;

PRIHVATA, djelimično, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, žalbenu podosnovu 1(b) tužilaštva i **IZRIČE Pandureviću**, uz suprotno mišljenje sudije Pocara, nove osuđujuće presude za pomaganje i podržavanje istrebljivanja kao zločina protiv čovječnosti (tačka 3, djelimično), ubistva kao kršenja zakona ili običaja ratovanja (tačka 5, djelimično) i progona putem ubistva kao zločina protiv čovječnosti (tačka 6, djelimično) za zločine počinjene nad zarobljenicima, bosanskim Muslimanima, u školi u Ročeviću i školi u Kuli, u Kozluku, u Domu kulture u Pilici i na Vojnoj ekonomiji Branjevo;

PRIHVATA, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, žalbenu podosnovu 1(c) tužilaštva i **IZRIČE Pandureviću**, uz suprotno mišljenje sudije Pocara, osuđujuću presudu za pomaganje i podržavanje progona putem ubistva kao zločina protiv čovječnosti (tačka 6, djelimično) u vezi sa zarobljenicima iz Milića;

PRIHVATA, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, žalbenu podosnovu 2(d) tužilaštva i **IZRIČE Pandureviću**, uz suprotno mišljenje sudije Pocara, osuđujuću presudu na osnovu člana 7(3) Statuta za progon putem okrutnog i nečovječnog postupanja kao zločin protiv čovječnosti (tačka 6, djelimično) za zločine počinjene nad zarobljenicima, bosanskim Muslimanima, u školama u Ročeviću i Kuli;

PRIHVATA, uz suprotno mišljenje sudije Nianga, žalbenu podosnovu 2(e) tužilaštva i **IZRIČE Pandureviću**, uz suprotno mišljenje sudije Pocara, osuđujuće presude na osnovu 7(3) Statuta za istrebljivanje kao zločin protiv čovječnosti (tačka 3, djelimično), ubistvo kao kršenje zakona ili običaja ratovanja (tačka 5, djelimično) i progon putem ubistva i putem okrutnog i nečovječnog postupanja kao zločin protiv čovječnosti (tačka 6, djelimično) za zločine počinjene nad zarobljenicima, bosanskim Muslimanima, zatočenim u školi u Grbavcima, školi u Ročeviću i školi u Kuli, prebačenim u Orahovac i Kozluk, i ubijenim u Orahovcu;

Iz tog razloga, **PONIŠTAVA** osuđujuću presudu koja je **Pandureviću** izrečena na osnovu člana 7(3) za ubistvo kao zločin protiv čovječnosti (tačka 4, djelimično) i ubistvo kao kršenje zakona ili običaja ratovanja (tačka 5, djelimično) za zločine koje su počinili njegovi podređeni u Kozluku i na Vojnoj ekonomiji Branjevo 15. jula, od podneva, i 16. jula 1995.;

ODBACUJE žalbu tužilaštva u vezi s **Pandurevićem** u svim drugim aspektima;

POTVRĐUJE ostale **Pandurevićeve** osuđujuće presude po tačkama 4, 5, 6 i 7;

POTVRĐUJE Pandurevićevu kaznu zatvora u trajanju od 13 godina, u koju se, na osnovu pravila 101(C) Pravilnika, uračunava vrijeme koje je do sada proveo u pritvoru;

ODLUČUJE da ova Presuda stupa na snagu odmah, na osnovu pravila 118 Pravilnika;

NALAŽE, uz djelimično suprotno mišljenje sudije Nianga, da žalioци, u skladu s pravilom 103(C) i pravilom 107 Pravilnika, ostanu u pritvoru Međunarodnog suda dok se ne finalizira organizovanje njihovog transfera u državu u kojoj će izdržavati kazne.

Sastavljeno na engleskom i francuskom jeziku, pri čemu je mjerodavan tekst na engleskom.

/potpis na originalu/

Patrick Robinson

predsjedavajući sudija

/potpis na originalu/

William H. Sekule

sudija

/potpis na originalu/

Fausto Pocar

sudija

/potpis na originalu/

Arlette Ramarosan

sudija

/potpis na originalu/

Mandiaye Niang

sudija

Sudija Patrick Robinson prilaže djelimično suprotno mišljenje.

Sudija Fausto Pocar prilaže djelimično suprotno mišljenje.

Sudija Mandiaye Niang prilaže izdvojeno i suprotno mišljenje.

Dana 30. januara 2015.

U Haagu,

Nizozemska

[pečat Međunarodnog suda]

XIII. DJELIMIČNO SUPROTNO MIŠLJENJE SUDIJE PATRICKA ROBINSONA

1. Uz dužno poštovanje, ne slažem se sa zaključkom Žalbenog vijeća da "**Popović** nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao izvesti, kao jedini razuman zaključak koji je izvelo Pretresno vijeće da je taj "potpukovnik", u stvari, bio **Popović**",¹ u mjeri u kojoj se odnosi na zaključak Pretresnog vijeća da je **Popović** 16. jula 1995. vršio logističku koordinaciju "na licu mjesta" za masovna pogubljenja na Vojnoj ekonomiji Branjevo i u Pilici. Na osnovu dokaza koji su predloženi Pretresnom vijeću ja smatram da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi van razumne sumnje mogao da se uvjeri u to da je **Popović** bio onaj "potpukovnik" koji je 16. jula 1995. učinio sljedeće: (1) pridružio se osmorici pripadnika 10. diverzantskog odreda u kasarni u preduzeću "Standard" i otišao s njima na Vojnu ekonomiju Branjevo, ali je otišao odatle kad su zarobljenici počeli pristizati; (2) vratio se na Vojnu ekonomiju Branjevo i naredio vojnicima VRS-a raspoređenim tamo da odu u Dom kulture u Pilici kako bi učestvovali u pogubljenjima i otišao s vojnicima koji su se za to prijavili kao dobrovoljci; (3) izdao uputstvo Draženu Erdemoviću i drugim pripadnicima 10. diverzantskog odreda da odu u kafić u Pilici, gdje je, nakon što mu je jedan vojnik VRS-a rekao da je "sve završeno", rekao: "[k]o je ost'o živ, ost'o je".² **Popović** je u žalbi osporio zaključke Pretresnog vijeća.

2. U svrhu identifikovanja **Popovića** kao osobe kojoj se pripisuju razne gore pomenute radnje i izjave, Pretresno vijeće je uputilo samo na Dražena Erdemovića kao na jedinog svjedoka koji je dao neposredne dokaze za to da je taj "potpukovnik" zaista bio **Popović**. Erdemović je tokom suđenja 2007.: (1) rekao u svom svjedočenju da su se "potpukovnik" i dva vojna policajca pridružili njemu i grupi vojnika u kasarni u preduzeću "Standard", da su se odvezli s njima do Vojne ekonomije Branjevo, da su otišli s ekonomije, ali da su još bili tamo kad je autobus sa zarobljenicima stigao; (2) opisao kako su na Vojnoj ekonomiji Branjevo zarobljenici postrojani i pogubljeni; (3) rekao u svjedočenju da je su se "potpukovnik" i dva vojna policajca vratili pred kraj pogubljenja; (4) rekao u svjedočenju da je "potpukovnik" rekao vojnicima da u Domu kulture u Pilici ima 500 ljudi koje treba pogubiti i da su neki vojnici odbili da odu tamo, dok su neki otišli s "potpukovnikom"; (5) rekao u svjedočenju da je "potpukovnik" vojnicima izdao uputstvo da se sastanu u kafiću u Pilici; (6) opisao da je ispred Doma kulture u Pilici, preko puta kafića u Pilici, vidio nekoliko tijela i da je čuo pucnje i eksplozije iz pravca Doma kulture; i (7) rekao u svjedočenju da je "potpukovnik", kad mu je rečeno da je sve završeno, ustao u kafeu u Pilici i rekao: "Ko je ost'o živ, ost'o je."³ Međutim,

¹ Presuda, par. 1154.

² Prvostepena presuda, par. 540-541, 1131-1133.

³ Dražen Erdemović, T. 10966-10975, 10982-10986 (4. maj 2007.).

kad mu je decembra 1998. pokazano nekoliko fotografija, Erdemović na njima nije mogao da identifikuje **Popovića** kao tog "potpukovnika". Po riječima Žalbenog vijeća, opis "potpukovnika" koji je on dao se "ne podudara u potpunosti s opisom **Popovića** koji je dalo Pretresno vijeće, koje je konkretno zaključilo da je **Popović** u julu 1995. imao brkove".⁴ Prihvaćeno je da Pretresno vijeće, kad je donosilo zaključke o tome, nije raspravljalo o Erdemovićevom opisu "potpukovnika" niti je razmatralo taj opis.⁵ Naprotiv, Pretresno vijeće se oslonilo na nekoliko posrednih dokaza koji su, po mišljenju Pretresnog vijeća, bili dovoljni da se utvrdi da je **Popović** u dato vrijeme bio na datom mjestu.⁶

3. S obzirom na značaj koji je Erdemovićevo svjedočenje imalo za opštu identifikaciju **Popovića**, smatram da se činjenica da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir Erdemovićevo očigledno ne osobito korisno svjedočenje (za tezu tužilaštva) kad je riječ o identifikaciji "potpukovnika", zajedno sa šest posrednih dokaza, fatalno odrazila na način na koji je Pretresno vijeće analiziralo dokaze o identifikaciji i na zaključak koji je na kraju došlo. Nijedan razuman presuditelj o činjenicama koji je razmotrio tih šest posrednih dokaza u svjetlu svjedočenja jedinog svjedoka tužilaštva, pozvanog da bi dao neposredne dokaze o identitetu, ne bi se van razumne sumnje mogao uvjeriti da je taj "potpukovnik" bio **Popović**.

4. Praksa Žalbenog vijeća (izložena u paragrafu 1151 ove presude) o pretpostavci da je pretresno vijeće ocijenilo sve dokaze koji su mu predloženi ovdje se ne može primijeniti, pošto ima razloga za zaključak da je Pretresno vijeće, budući da nigdje u svojoj presudi nije razmatralo Erdemovićev opis "potpukovnika", taj opis potpuno zanemarilo kad je došlo do zaključka da je taj "potpukovnik" bio **Popović**. U prilog tom zaključku govori i činjenica da je Pretresno vijeće raspravljalo o svim drugim relevantnim aspektima identifikacije, to jest, o tome što Erdemović nije prepoznao **Popovića** ni na jednoj od nekoliko fotografija koje su mu pokazane, i ni u jednom od šest posrednih dokaza na koje se Pretresno vijeće na kraju oslonilo. Zato je činjenica da Pretresno vijeće nije raspravljalo o Erdemovićevom opisu "potpukovnika" flagrantna i upadljiva.

5. U ovoj presudi se zaključuje da Erdemovićev opis "potpukovnika" nije očigledno relevantan za ukupni zaključak⁷ i da je Pretresno vijeće, doduše, prihvatilo da Erdemovićev opis "potpukovnika ne odgovara **Popoviću**, ali da to nije dovelo u sumnju u zaključak Pretresnog vijeća, s obzirom na traumatične okolnosti tih događaja i na vremensku distancu. Teško je prihvatiti da jedini neposredni dokaz na koji je Pretresno vijeće uputilo u vezi s opisom "potpukovnika" nije

⁴ Presuda, par. 1151.

⁵ Presuda, par. 1151, 1154.

⁶ Prvostepena presuda, par. 1134. V. Presuda, par. 1149, 1151, 1153.

⁷ Presuda, par. 1152.

relevantan za "ukupni zaključak" koji je ono donijelo o tom pitanju. Ja smatram da je Pretresno vijeće trebalo valjano da odmjeri težinu svih relevantnih dokaza o identifikaciji, to jest kako neposrednih dokaza koje je iznio Erdemović, tako i posrednih dokaza.

6. Zanimljivo je da se u presudi, kada se govori o tome da Erdemović nije identifikovao **Popovića** kao "potpukovnika", ističe činjenica da Pretresno vijeće uputilo na "traumatične okolnosti u kojima je Erdemović sreo **Popovića** i činjenic[u] da je od tada proteklo dosta vremena",⁸ kao na "dovoljno opravdanje"⁹ za to što Erdemović to nije učinio. Međutim, mora da se radi o spekulaciji od strane Pretresnog vijeća, pošto se u transkriptu prvostepenog postupka nigdje ne navodi da su okolnosti u kojim je Erdemović vidio **Popovića** bile traumatične, to jest, da su se nepovoljno odrazile na Erdemovića.¹⁰ U svakom slučaju, sam Erdemović nije u svjedočenju rekao ništa u tom smislu. Osim toga, to što će svjedok teško moći da identifikuje optuženu osobu ako je od relevantnog događaja prošlo dosta vremena jeste razumljivo, ali nije argument koji se s pravom može iznijeti kako bi se tužilaštvo oslobodilo obaveze da identitet optuženog ustanovi van razumne sumnje; taj argument zapravo treba shvatiti kao nešto što podriva tezu tužilaštva, a ne kao nešto što joj ide u prilog u smislu da olakšava teret dokazivanja tužilaštva. Drugim riječima, ako treba utvrditi identitet neke osobe, teret koji tužilaštvo snosi kad van razumne sumnje dokazuje identitet optuženog ne smanjuje se s vremenom, već ostaje isti. U takvim slučajevima Pretresno vijeće bi stalno moralo imati na umu da takvim dokazima mora prilaziti s oprezom. Iako Pretresno vijeće jeste izreklo takvo upozorenje,¹¹ njegovi zaključci ne navode na pomisao da ga se ono i pridržavalo.

7. Osim toga, šest posrednih dokaza na koje se Pretresno vijeće oslonilo kao na dokaz za to da je "potpukovnik" koji je, kako je tužilaštvo tvrdilo, bio na području Pilice u stvari bio **Popović**, slabi su i imaju malu dokaznu vrijednost. Oni su iznijeti u paragrafu 1149 ove presude.

8. Prvi posredni dokaz jeste taj da je **Popović** u dato vrijeme imao čin "potpukovnika". To, međutim, nije naročito uvjerljiv posredni dokaz, pošto je Erdemović u svjedočenju, doduše, rekao da je osoba koju je vidio imala oznake čina potpukovnika,¹² ali na fotografijama koje su mu pokazane nije mogao da prepozna **Popovića**, a Pretresno vijeće je zaključilo da njegov opis "potpukovnika" ne odgovara **Popoviću**. Pretresno vijeće je zapravo potpuno zanemarilo njegovo svjedočenje kad je donosilo zaključak. Erdemovićevo svjedočenje moglo bi biti korisno samo ako se prihvati šesti neuvjerljivi i problematični posredni dokaz na koji se Pretresno vijeće oslonilo: "odsustvo dokaza o tome da se na tom području u relevantno vrijeme nalazio bilo koji drugi

⁸ Presuda, par. 1152.

⁹ Presuda, par. 1152.

¹⁰ V. Prvostepena presuda, par. 1135.

¹¹ V. Prvostepena presuda, par. 54-55.

¹² Dražen Erdemović, T. 10966, 10980-10981 (4. maj 2007.).

potpukovnik".¹³ Očekuje se da se na osnovu tog nedostatka dokaza i na osnovu drugih posrednih dokaza zaključi da je **Popović** bio taj "potpukovnik". Oslanjanje na taj posredni dokaz problematično je zato što se ni u presudi koju je donijelo Pretresno vijeće ni u spisu predmeta ne upućuje na svjedočenje nekog svjedoka da na tom području nije bio nijedan drugi potpukovnik. To znači da u dokazima nema osnova za taj zaključak.

9. Smatram da ni drugi posredni dokazi nisu od naročite koristi. Na osnovu njih samo se može reći da **Popović** jeste bio na širem području Pilice. Međutim, zaključak da je on bio na širem području Pilice nije dovoljan da bi se tužilaštvo oslobodilo obaveze da dokaže da je **Popović** taj "potpukovnik" kom se pripisuju radnje i izjave iznijete u prvom paragrafu ovog mišljenja.

10. Zato se ne slažem sa zaključkom Žalbenog vijeća da "**Popović** nije pokazao da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao izvesti, kao jedini razuman, zaključak koji je izvelo Pretresno vijeće da je taj "potpukovnik", u stvari, bio **Popović**".¹⁴

Sastavljeno na engleskom i francuskom jeziku, a mjerodavan je tekst na engleskom.

/potpis na originalu/

Patrick Robinson,
predsjedavajući sudija

Dana 30. januara 2015.,
U Haagu,
Nizozmska

[pečat Međunarodnog suda]

¹³ Presuda, par. 1149.

¹⁴ Presuda, par. 1154.

XIV. DJELIMIČNO SUPROTNO MIŠLJENJE SUDIJE POCARA

1. Žalbeno vijeće u ovoj presudi prihvata neke žalbene osnove tužilaštva i po žalbi donosi nove osuđujuće presude po nekim tačkama Optužnice. Kao što je rečeno u ovoj presudi, ne slažem se s odlukom većine članova Žalbenog vijeća da donese nove osuđujuće presude po žalbi.

2. Iz razloga koje sam već iznio u suprotnim mišljenjima u predmetima *Mrkšić i Šljivančanin*,¹ *Galić*,² *Semanza*,³ *Rutaganda*,⁴ *Setako*⁵ i *Gatete*,⁶ ponovo potvrđujem da smatram da Žalbeno vijeće nema ovlaštenje da grešku pretresnog vijeća ispravi naknadnim izricanjem osuđujuće presude po žalbi. Žalbeno vijeće je obavezno da primjenjuje član 24(2) Statuta Međunarodnog suda pridržavajući se pritom osnovnih načela ljudskih prava koja su ugrađena, između ostalog, u Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima iz 1966. (dalje u tekstu: Međunarodni pakt).⁷ Član 14(5) Međunarodnog pakta predviđa da "[s]vako ko je osuđen za neko krivično djelo ima pravo na to da osuđujuću presudu i kaznu koja mu je izrečena preispita viši sud u skladu sa zakonom". Shodno tome, pravo na ulaganje žalbe na osuđujuću presudu trebalo da se da optuženima pred ovim Međunarodni sudom u svim situacijama. Međutim, novim osuđujućim presudama izrečenim u žalbenom postupku u ovom predmetu žaliocima se to pravo uskraćuje.

3. Smatram da je u ovom predmetu Žalbeno vijeće imalo na raspolaganju i drugu mogućnost koju otvara član 24 Statuta. Žalbeno vijeće je imalo mogućnost da se drži pristupa koji je usvojilo u Drugostepenoj presudi u predmetu *Krstić*. U tom predmetu Žalbeno vijeće je zaključilo da je pretresno vijeće napravilo pravnu grešku time što nije dopustilo osuđujuće presude koje su žalioцу izrečene za istrebljivanje i za djela progona, zločina protiv čovječnosti, zato što su one bile nedopušteno kumulativne u odnosu na osudu za genocid na osnovu istih činjenica.⁸ Međutim, umjesto da protiv žalioца donese dvije nove osuđujuće presude po žalbi, Žalbeno vijeće je prosto proglasilo da su zaključci pretresnog vijeća pogrešni i u dispozitivu reklo da je pretresno vijeće pogriješilo time što nije dopustilo osuđujuće presude.⁹ Žalbeno vijeće ispravilo je pravnu grešku koju je napravilo pretresno vijeće ali nije donijelo nove osuđujuće presude, pa žaliočevo pravo na

¹ Drugostepena presuda u predmetu *Mrkšić i Šljivančanin*, Delimično suprotno mišljenje sudije Pocara, str. 171-177, par. 1-13.

² Drugostepena presuda u predmetu *Galić*, Djelomično protivno mišljenje sudije Pocara, str. 187, par. 2.

³ Drugostepena presuda u predmetu *Semanza*, Suprotno mišljenje sudije Pocara, str. 131-133, par. 1-4.

⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Rutaganda*, Suprotno mišljenje sudije Pocara, str. 1-4.

⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Setako*, Djelimično suprotno mišljenje sudije Pocara, par. 1-6.

⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Gatete*, Djelimično suprotno mišljenje sudije Pocara, str. 90-91, par. 1-5.

⁷ Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, 16. decembar 1966., koji je stupio na snagu 23. marta 1976.

⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*, par. 219-229.

⁹ Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*, str. 87.

žalbu time nije prekršeno. Taj je pristup usvojen, između ostalih, i u predmetima *Naletilić i Martinović, Stakić, Šainović i drugi i Karemera i Ngirumpatse*.¹⁰

4. U ovom predmetu većina članova Žalbenog vijeća nije se držala tog pristupa. Ja se slažem s tim da je Pretresno vijeće pogriješilo. Ne slažem se, međutim, s tim da se ta greška ispravlja usvajanjem pristupa koji je takođe pogrešan, iz razloga koje sam iznio ovdje i u mojim pomenutim suprotnim mišljenjima. Zato se ne slažem s odlukom većine članova Žalbenog vijeća da se u ovom predmetu donesu nove osuđujuće presude po žalbi.

Sastavljeno na engleskom i francuskom jeziku, a mjerodavan je tekst na engleskom.

/potpis na originalu/

sudija Fausto Pocar

Dana 30. januara 2015.,

U Haagu,

Nizozemska

[pečat Međunarodnog suda]

¹⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Naletilić i Martinović*, par. 588-591, str. 207; Drugostepena presuda u predmetu *Stakić*, par. 359-360, 362, 364, 366-367, str. 141-142; Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1604, 1766, 1847; Drugostepena presuda u predmetu *Karemera i Ngirumpatse*, par. 713, 750.

XV. IZDVOJENO I SUPROTNO MIŠLJENJE SUDIJE MANDIAYEA NIANGA

A. Uvod

1. S petoricom optuženih koji su uložili žalbe na osuđujuće presude i presude o kazni, sa žalbom tužilaštva, koje je takođe osporilo mnoge aspekte zaključaka Pretresnog vijeća, te s kompleksnim nizom činjenica vezanih za događaje u Srebrenici i Žepi jula 1995., sažeto prikazanih u paragrafu 2 ove presude, ovaj predmet spada u red predmeta izuzetnog obima. On je po mnogo čemu važan i u pravnom smislu, pošto je to prvi predmet pred ovim Međunarodnim sudom u kom su dvojica optuženih u prvoj instanci proglašeni krivim za genocid kao glavni počiniooci, dok se oslobađajuća presuda izrečena trećem optuženom za genocid osporava.

2. Složenost ovog predmeta dijelom je posljedica tužiočeve teze i načina na koji je on htio da je dokaže. Zločini navedeni u Optužnici velikim dijelom spadaju u dva UZP-a (UZP ubistva i UZP prisilnog uklanjanja), uz određeno preklapanje. Dokazi u ovom predmetu različite su prirode i različite težine. Pored naizgled uvjerljivih dokumentarnih dokaza postoje i drugi, čije se značenje može sagledati samo u kontekstu. Koristili su se i dokazi svjedoka čija je vjerodostojnost problematična, neprovjerene izjave prihvaćene na osnovu pravila 92*bis* i 92*quater* i transkripti iz drugih predmeta, prihvaćeni formalnim primanjem na znanje.

3. Pretresno vijeće imalo je težak zadatak, ali zadatak koji mu svakako pripada, da razriješi te probleme vezane za dokaze. Ono je to i učinilo, dijelom i izvodeći zaključke iz posrednih dokaza.

4. U situaciji u kojoj se Pretresno vijeće oslanjalo, između ostalog, na dvosmislene dokumente (presretnute razgovore), na nepotpuno i protivrječno utvrđivanje identiteta optuženih osoba prisutnih na mjestu zločina i na svjedočenja svjedoka koji su samo dijelom govorili istinu, možemo razumjeti zašto osobe osuđene u tako složenom postupku imaju poriv da ospore svaki zaključak koji je Pretresno vijeće donijelo.

5. Žalioci tom porivu nisu odoljeli. Osporen je gotovo svaki zaključak Pretresnog vijeća, uključujući i one koji nisu jedina, pa čak ni neophodna osnova za izrečene osuđujuće presude. Ponovo je pokrenuta detaljna rasprava o vjerodostojnosti svjedoka, ponovo razotkrivana njihova sklonost laganju ili njihov interes da lažu, ponovo se diskutovalo o kontekstu u kom treba sagledavati pravo značenje dokumentarnih dokaza (presretnutih razgovora i direktiva), ponovo analizirani **Popovićev** i **Bearin** alibi. Međusobna povezanost raznih vojnih organa, stepen odgovornosti svakog pojedinog optuženog u komandnom lancu vojske, stepen njihove

informisanosti o konkretnim događajima, priroda njihove umiješanosti u izradu dokumenata, uloga u koordinisanju koja im se stavlja na teret, njihova ovlaštenja da potpišu nešto ili da nekog oslobode obaveze, teškoće u vršenju ovlaštenja u konkretnim okolnostima – o svim se tim pitanjima potanko raspravljalo.

6. Žalbeno vijeće imalo je osjetljivu ulogu da povuče jasnu crtu između ponovnog sporenja o činjenicama, koje je u žalbenom postupku nedopustivo, i legitimnih prigovora koje optuženi mogu iznositi protiv onog što smatraju fatalnim činjeničnim greškama Pretresnog vijeća.

7. Nisam sasvim siguran u to da je u ovoj presudi taj zadatak obavljen besprijevano. U njoj je donijeta hvale vrijedna, ali nesvrshodna odluka da se analizira svaki argument optuženih, pa i onaj kojim se nedvosmisleno ponovo pokreće spor o činjenicama.¹ U njoj se također, ambiciozno ali bez potrebe, svaki put odgovara na više puta iznijete argumente raznih strana u postupku, ili na argumente iznijete s drugog stanovišta i podijeljene argumente o istom pitanju. Zbog toga je presuda postala nepotrebno dugačka i glomazna.

8. Meni bi bilo draže da je Žalbeno vijeće usvojilo sintetički pristup, u kojem bi se argumenti rekonstruisali, bespredmetni ignorisali, a u obzir uzimali samo oni koji zaista ispunjavaju uslove da budu prihvaćeni kao žalbene osnove, dok bi ostali bili odbačeni bez razmatranja.

9. Svjestan sam toga da su u pitanju važne stvari i da ne treba žaliti truda da bi se analizirao svaki argument koji žalioци iznose. To, međutim, ne znači da treba zanemariti institucionalna ograničenja za preispitivanje činjenica u žalbenom postupku. Žalbeno vijeće nije instanca koja presuđuje po činjenicama. Ono preispituje samo one činjenične zaključke za koje se tvrdi da su toliko pogrešni da su doveli do neostvarenja pravde. Čak i u tako ograničenom okviru, Žalbeno vijeće tom zadatku mora pristupiti krajnje oprezno, s obzirom na to da prvoj instanci koja utvrđuje činjenice duguje visok stepen uvažavanja. To uvažavanje nije stvar puke doličnosti. Ono potiče iz činjenice da Žalbeno vijeće ne raspolaže istim sredstvima da procijeni i razumije dokaze kakvim raspolaže pretresno vijeće.

¹ V., na primjer, Drugostepena presuda, par. 581. **Miletić** ponovo iznosi argumente o sadržaju i posljedicama Direktive br. 7. V. također par. 630 i dalje, gdje se ponovo pokreće rasprava o dijeljenju humanitarne pomoći. Isto je i sa zalihama goriva (par. 650). V. drugi dio paragrafa 1537 o proceduri odobravanja konvoja. V. također navode tužilaštva i **Pandurevićeve** navode u paragrafu 1775 i dalje o činjeničnim elementima *mens rea* pomaganja i podržavanja. Strane u postupku ne raspravljaju toliko o zaključcima Pretresnog vijeća koliko ponovo insistiraju na sopstvenom tumačenju dokaza. Time one doslovno stavljaju Žalbeno vijeće u položaj pretresnog vijeća. Iako je Žalbeno vijeće nastojalo da se drži zaključaka Pretresnog vijeća u paragrafu 1785, primjetne su i omaške (na primjer, tamo gdje se odbacuje **Pandurevićeva** tvrdnja da je izgubio neka ovlaštenja). **Pandurevićevi** argumenti o njegovoj odgovornosti nadređenog mješavina su ponovnog pokretanja rasprave o činjenicama i osporavanja pravnih zaključaka. Na mnogo mjesta (na primjer, u paragrafu 1893-1894) Žalbeno vijeće direktno odgovara na osporavanje činjenica.

10. Taj je princip dobro poznat, i on se u ovoj presudi često pominje. Međutim, ja nisam siguran da li je podsjećanje na njega na nekim mjestima išta više od puke formalnosti. Presuda je preopterećena činjeničnim detaljima, a po mom mišljenju Žalbeno vijeće nije trebalo toliko da se upušta u njih. Iako se slažem s tim da moramo da provjerimo svaki navod o tome da je Pretresno vijeće napravilo fatalnu grešku, već i same tvrdnje žalilaca dovoljan su orijentir na osnovu kojeg Žalbeno vijeće može da utvrdi da li je u pitanju puko ponovno pokretanje spora o činjenicama ili istinska žalbena osnova. Na mnogim mjestima u ovoj presudi Žalbeno vijeće iznosi zaključak da se žalilac prosto ne slaže s Pretresnim vijećem ili da pokušava da nametne svoje tumačenje dokaza, a upravo su se na tim mjestima tvrdnje žalilaca mogle daleko efikasnije odbiti.²

11. Složeniji problem su mjesta na kojim su navodi o zanemarivanju relevantnih dokaza ili o potpuno pogrešnom tumačenju dokaza, po svemu sudeći, opravdani. Iako bi takvi navodi mogli biti povod detaljnom analiziranju za, taj je postupak trebalo voditi s ograničenim ciljem da se utvrdi da li je navedena greška napravljena ili nije. Nažalost, brojni su primjeri mjesta na kojim je ponovno procjenjivanje dokaza prevazišlo okvire koraka strogo neophodnih za preispitivanje u žalbenom postupku. Bojim se da su se time u ovoj presudi otvorile brojne problematične tačke.³

12. Ovakav opšti pristup činjenicama smatram problematičnim. Ta ograda, međutim, ne znači da se distanciram od zaključaka proizašlih iz tog pomalo neuravnoteženog pristupa, koji je predmet moje kritike. U nastavku teksta ću, u okviru svojih izdvojenih ili suprotnih mišljenja, ukazati na one dijelove obrazloženja s kojim se ne slažem.

B. Izdvojena mišljenja

1. Dokazi o broju preminulih poslije pada Srebrenice

13. **Popović, Beara i Nikolić** osporili su zaključke Pretresnog vijeća o broju pogubljenih osoba.⁴ S jedne strane, Pretresno vijeće iznijelo je ukupni broj, do kog je došlo sabiranjem brojeva osoba pogubljenih na više mjesta, dobivenih na osnovu konkretnih dokaza relevantnih za svako to mjesto pogubljenja. S druge strane, Pretresno vijeće upućivalo je na forenzičke i demografske

² V., na primjer, **Miletićev** argument u paragrafu 740 i odgovor u paragrafu 744 Drugostepene presude.

³ Na više mjesta pristup činjenicama identičan je pristupu pretresnog vijeća. Mene brine to što tom prilikom može doći do grešaka, a time možda i do iznošenja novih prigovora, između ostalog i putem zahtjeva za preispitivanje. V., na primjer, Drugostepena presuda, par. 1068, gdje se raspravlja o Borovčaninovoj ulozi u koordinisanju jedinice "Škorpioni" i o njegovoj vezi s učesnicima u UZP-u, te izvode zaključci o tome. V. par. 1733, gdje se govori o tome da li je **Pandurević** znao za **Popovićev** dolazak, te o **Popovićevom** odlasku na područje Zvornika. Uopštenije gledano, zbog selektivnog intervenisanja Žalbenog vijeća teško je shvatiti načelni smisao njegovog pristupa činjenicama, pošto Žalbeno vijeće ponekad uvažava diskreciona ovlaštenja Pretresnog vijeća (v. par. 1249, 1520-1521), a ponekad direktno razjašnjava nedosljednosti navedene u žalbama (v. par. 1272, 1344-1345).

⁴ Popovićev žalbeni podnesak (od par. 412 do 454), **Bearina** žalba (osnove 5, 13, 14 i 17) i **Nikolićeva** žalba (podnosnova 4.4). V. Drugostepena presuda, generalno, par. 254-342.

dokaze, iako oni nisu uspostavljali vezu između konkretnog slučaja ubijanja i konkretnog optuženog.

14. Ne vjerujem da su greške u računanju koje se imputiraju Pretresnom vijeću toliko važne za njegovo rezonovanje da bi se mogle odraziti na zaključke Pretresnog vijeća o genocidu i o istrebljivanju kao zločinu protiv čovječnosti.

15. Brojevi kojima se operiše u najboljem su slučaju okvirne procjene, ponekad i s veoma velikim varijacijama.⁵ Prigovori žalilaca ne odražavaju se na široke razmjere masakara,⁶ kao što ni za zaključak o genocidu ne postoji brojčani kriterijum.⁷ Što je još važnije, čini se da je, bez želje da umanjim značaj broja žrtava, presudan faktor u donošenju zaključka o postojanju genocida u kontekstu događaja u Srebrenici bio poriv da se "eliminiše enklava i postigne cilj eliminacije muslimanskog prisustva u čitavoj regiji; ...[što bi bilo] jasan pokazatelj onog što čeka sve bosanske Muslimane".⁸

16. Dvosmislena izjava Pretresnog vijeća o tome da bi ukupni broj pogubljenih osoba mogao biti relevantan za određene zločine koji se pripisuju **Popoviću** ne dovodi u pitanje njegovu nedvosmisleni izjavu da "broj[...] osoba pogubljenih... ne čini obilježje krivičnih djela navedenih u Optužnici".⁹

17. Smatram da bi prije bilo u interesu sudske ekonomičnosti da se **Bearine, Popovićeve i Nikolićeve** žalbene osnove u vezi s ovim odbace bez razmatranja.

2. Dokazi iz druge ruke i neprovjereni dokazi

18. U nekoliko pasusa u ovoj presudi ponavlja se da pretresno vijeće ima diskreciono ovlaštenje da se osloni na dokaze iz druge ruke.¹⁰ Ja se s tom tvrdnjom slažem, naročito ako se ona proprati odgovarajućim ogradama iz prakse ustaljene na Međunarodnom sudu.¹¹ Sumnjam, međutim, da je ta tvrdnja spojiva s pravilom o izuzimanju dokaza, kojim se isključuje mogućnost da neprovjereni

⁵ V. Drugostepena presuda, par. 26-32, gdje se upućuje na veoma velike razlike u broju ubijenih osoba. U paragrafu 30 prihvatamo da se, dokle god imamo masovna ubijanja s približnim brojem žrtava, navodna greška u broju žrtava ne odražava na mogućnost odbrane da ospori navode u Optužnici.

⁶ Par. 338. V. takođe par. 450, gdje se na kraju jasno vidi da broj žrtava nije bio presudan za donošenje zaključka o tome da je počinjen genocid. V. takođe Prvostepena presuda, par. 794, gdje se pobrojavaju svi slučajevi neposrednog ubijanja. V. zaključke u paragrafu 1178-1180 Prvostepene presude o osnovi **Popovićeve** krivice za genocid putem učešća u UZP-u ubistva. V. takođe Prvostepena presuda, par. 1313-1318, o **Bearinoj** genocidnoj namjeri. V. takođe par. 866.

⁷ V., npr., Drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*, par. 471-472 (gdje se, između ostalog, podsjeća na to da ne postoji najmanji broj koji bi bio postavljen kao prag za *actus reus* istrebljivanja).

⁸ V. Drugostepena presuda, par. 416, i upućivanje na Prvostepenu presudu, par. 865.

⁹ V. Drugostepena presuda, par. 257.

¹⁰ Drugostepena presuda, par. 1276, 1307.

¹¹ V. Drugostepena presuda, par. 392 i fusnota 1077.

dokazi, prihvaćeni na osnovu pravila 92*quater*, budu glavna osnova nekog presudno važnog zaključka.¹²

19. Tvrdnja da je izjava prihvaćena na osnovu pravila 92*quater* neadekvatna kao jedina osnova za utvrđivanje krivice počiva na pretpostavci da ta izjava nije provjerena u unakrsnom ispitivanju i da bi njeno prihvatanje stoga bilo nepravedno prema odbrani. Ako bi se ta tvrdnja prihvatila, onda ni dokazi iz druge ruke ne bi mogli da se koriste u tu svrhu. Dokazi iz druge ruke po samoj svojoj prirodi ne mogu pouzdano da se provjere u unakrsnom ispitivanju. No, mi njih ipak prihvatamo.

20. Stoga smatram da dokaze prihvaćene na osnovu pravila 92*quater* ne treba tretirati drugačije nego dokaze iz druge ruke.¹³ Uostalom, i samom formulacijom pravila 92*quater*(B) već je uspostavljena valjana ravnoteža, jer se u njemu apeluje na krajnji oprez u korištenju tih neprovjerenih dokaza kao osnove za utvrđivanje krivice, ali se ta mogućnost ne isključuje formalno.¹⁴

21. Još jedan razlog iz kog bih bio nesklon da isključim mogućnost prihvatanja neprovjerenih dokaza jeste taj što bi time bili obuhvaćeni i dokazi prihvaćeni na osnovu pravila 92*quinquies*(A)(ii), uključujući i slučajeve u kojim je svjedok nedostupan zato što ga je optuženi zastrašivao. Time bi zlo još jednom bilo nagrađeno.

22. Moj stav po ovom pravnom pitanju niukoliko se ne odražava na zaključke Žalbenog vijeća, pošto je većina Žalbenog vijeća usvojila stroži kriterijum.

3. "Pomaganje i podržavanje" i "konkretna usmjerenost" (Pandurevićeva žalba)

23. Slažem se sa zaključkom iznijetim u par. 1758. Međutim, moj stav o pravnom definisanju kategorije pomaganja i podržavanja je više iznijansiran. Praksa u nacionalnom i međunarodnom pravosuđu koja je analizirana u novijim presudama Međunarodnog suda ne daje nam jasne smjernice za definisanje kategorije pomaganja i podržavanja.¹⁵

24. Činjenica je da se u praksi koriste mnogi kriterijumi,¹⁶ a njihova adekvatna primjena može zavistiti od konkretnih okolnosti u datom predmetu. Ako su djela podržavanja suviše udaljena od glavnog krivičnog djela ili je njihovo značenje toliko nejasno da zamagljuje njihovu svrhu, trebalo bi provesti posebnu analizu da bi se otkrilo njihovo pravo značenje. Pitanje da li se to radi da bi se

¹² Drugostepena presuda, par. 1222, 1226, 1264.

¹³ U zavisnosti, dakako, od konkretnih okolnosti koje će sudije procijeniti s dužnim oprezom.

¹⁴ Konkretno, formulacija glasi: "...to *može* biti jedan od faktora za neprihvatanje takvog svjedočenja ili tog njegovog dijela" (naglasak dodat).

¹⁵ V. Drugostepena presuda u predmetu *Perišić*, par. 29-30.

¹⁶ V. Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, par. 1623-1649.

utvrdilo da li je optuženi "znao" za dotično krivično djelo ili ga je "svjesno podržavao" za mene je od drugorazrednog značaja dokle god opravdanost same analize nije dovedena u pitanje.¹⁷

25. Spor oko adekvatne karakterizacije "pomaganja i podržavanja" prikrio je, nažalost, suštinu pitanja "smišljene pomoći", koje je pokrenuo **Pandurević**. To što se većina Žalbenog vijeća ne slaže s pravnom definicijom koju **Pandurević** koristi nju ne bi trebalo da spriječi da se uvjeri u to da li se neka konkretna situacija u ovom predmetu može okarakterisati kao "pomaganje i podržavanje". Nažalost, većina Žalbenog vijeća zadovoljila se time da nabroji pravne izvore. Ja se većini Žalbenog vijeća pridružujem samo zato što smatram da zaključci Pretresnog vijeća¹⁸ dovoljno i adekvatno karakterišu **Pandurevićevu** smišljenu umiješanost u prisilno uklanjanje kao "pomaganje i podržavanje", i to čak i po standardu koji koristi **Pandurević**.

C. Suprotna mišljenja

1. Tužiočeve žalbene osnove 6 i 7, u vezi s genocidom

26. Ne slažem se s odlukama većine članova Žalbenog vijeća da prihvati žalbenu osnovu 6 tužilaštva, u kojoj se tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo time što je odbilo da **Popoviću i Beari**, pored osuđujuće presude za genocid, izrekne osuđujuću presudu za udruživanje radi vršenja genocida.¹⁹ Osim toga, ne slažem se ni s odlukom kojom je odbijena žalbena osnova 7 tužilaštva, u kojoj se tražilo da se poništi oslobađajuća presuda po tački genocida izrečena **Nikoliću**.²⁰

2. Udruživanje radi vršenja genocida

27. Većina članova Žalbenog vijeća prihvatila je žalbenu osnovu 6 tužilaštva i procijenila da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku time što je odbilo da **Popoviću i Beari** izrekne osuđujuću presudu za udruživanje radi vršenja genocida, pored osuđujuće presude za genocid. Uz dužno poštovanje, ja se s tim ne slažem.

28. Ja podržavam mišljenje Pretresnog vijeća da je **Popovićevo i Bearino** učešće u UZP-u ubistva s genocidnom namjerom bilo osnova za osuđujuću presudu za genocid, kao i za izvođenje

¹⁷ Suprotno mišljenje sudije Liua u predmetu *Perišić* (par. 2-3 i nešto konkretnije par. 9) savršeno dobro pokazuje da su sporni bili stavovi sudija o utemeljnosti dokaza, a ne toliko konkretna formulacija kojim je opisano "pomaganje i podržavanje". Sudija Ramarosan bila je član vijeća i u predmetu *Perišić* i u predmetu *Šainović*. Ona ni u jednom ni u drugom nije bila suprotnog mišljenja, što takođe pokazuje da ona nije smatrala da postoji bitna nedosljednost u ta dva pristupa.

¹⁸ V. Prvostepena presuda, par. 1993-1994, 2010.

¹⁹ Drugostepena presuda, par. 538, 546, 555.

²⁰ Drugostepena presuda, par. 529-530.

zaključka da je sklopljen sporazum da se izvrši genocid. Pretresno vijeće je stoga zaključilo da "osuđujuća presuda za genocid u potpunosti odražava krivičnu odgovornost optuženih".²¹

29. Na mjestu na kom poništava zaključke Pretresnog vijeća, većina članova Žalbenog vijeća podsjeća "da je pretresno vijeće obavezno izreći osuđujuće presude za sva različita krivična djela koja su dokazana kako bi se u potpunosti odrazila krivična odgovornost osuđene osobe".²² Žalbeno vijeće potom naglašava da su udruživanje radi vršenja genocida i genocid sam različita krivična djela.

30. Skeptičan sam i što se tiče tvrdnje većine Žalbenog vijeća da se oslanja na sudsku praksu iz predmeta *Gatete*. Međutim, s obzirom na konkretne okolnosti u ovom predmetu nema potrebe da se upuštam u raspravu o tome, pošto ona ovde ne bi bila od velike koristi. Ovdje želim da pokrenem pitanje da li se može tvrditi da se krivično djelo udruživanja radi vršenja genocida razlikuje od krivičnog djela genocida ako je ovo proisteklo iz UZP-a.

31. Po mom skromnom mišljenju, UZP se ne može razlikovati od udruživanja, a kamoli odvojiti od njega. Štaviše, ako pogledamo dokaze na osnovu kojih je optuženima izrečena osuđujuća presuda za genocid, nesporno je da UZP ubistva i udruživanje imaju isti temelj. Genocid je utvrđen samo na osnovu izvedenih zaključaka koji su u Prvostepenoj presudi formulisani ovako:

Ukratko, Pretresno vijeće konstatuje da je, s obzirom na organizovani i sistematski način na koji je – tokom više dana – vršeno pogubljenje i na kriterij po kom su žrtve uzimane na metu, morao postojati zajednički dogovor da se Muslimani iz istočne Bosne unište. Ponašanje pripadnika snaga bosanskih Srba nije bilo samo slično, ono je bilo usklađeno i koordinirano. Njihov cilj i ponašanje ne bi mogli biti tako slični da nije bilo prethodnog dogovora. Iz tog razloga, Pretresno vijeće konstatuje da je jedini razuman zaključak koji se na osnovu dokaza može izvući taj da su pripadnici snaga bosanskih Srba, uključujući članove Glavnog štaba i pripadnike organa bezbjednosti VRS a, najkasnije 13. jula 1995. godine, sklopili dogovor i na taj način se *udružili radi vršenja genocida*.²³

U tim zaključcima nema mjesta sumnji u to da se UZP ubistva i udruživanje radi vršenja genocida preklapaju. Dogovor koji se poistovjećuje s udruživanjem isti je kao i dogovor na kom počiva UZP. Udruživanje možda jeste ranije završeno, ali to isto udruživanje se potom sprovodi u djelo. To znači da je udruživanje u potpunosti obuhvaćeno širim UZP-om.²⁴ Stoga ne vidim razloga da smatram

²¹ V. Prvostepena presuda, par. 2127.

²² Drugostepena presuda, par. 538.

²³ Par. 886 Prvostepene presude, na koji se detaljnije poziva u par. 544 Drugostepene presude (naglasak dodat).

²⁴ Stav da pojam UZP-a treba razlikovati od definicije nekog konkretnog krivičnog djela smatram potpuno neodrživim. Odluka za UZP kao vid odgovornosti znači da je to krivično djelo počinjeno putem određenog *modus*

pogrešnim zaključak Pretresnog vijeća da osuđujuća presuda za genocid u potpunosti odražava krivičnu odgovornost optuženih.

3. Oslobađajuća presuda izrečena Nikoliću po optužbi da je bio glavni počinitelj genocida

32. Ja bih prihvatio žalbenu osnovu 7 kojom je tužilaštvo tražilo da se poništi odluka Pretresnog vijeća da se **Nikoliću** izrekne oslobađajuća presuda po optužbi da je bio glavni počinitelj genocida.

33. Fragmentirana analiza zaključaka Pretresnog vijeća, koji, sa svoje strane, prate fragmentiranu argumentaciju tužilaštva, nikako nije pojednostavila rješavanje po ovoj žalbenoj osnovi.

34. Paragraf 504 ove presude glasi:

Pretresno vijeće je uzelo u obzir **Nikolićevo** učešće i ključni doprinos u ubijanju, sa znanjem da će ta ubistva doprinijeti uništenju grupe. [Pretresno vijeće je podsjetilo na to da je] **Nikolić** značajno doprinijeo počinjenju zločina u sklopu UZP-a ubistva [i] zaključilo da su od jutarnjih sati 14. jula 1995. događaji koji su se odvijali bili "više nego dovoljni da [**Nikolić**] zaključi da plan nije bio samo da se ubije, nego i da se uništi. Pretresno vijeće je zaključilo da "**Nikolić** znao da se radi o operaciji masovnog ubijanja koja se izvodi s genocidnom namjerom. On je svoj ključni doprinos UZP-u ubistva dao u vrijeme kad je stekao to saznanje, kao i poslije toga."

Ne slažem se s tumačenjem da ti činjenični zaključci prije govore o djelima saučesništva, jer se time umanjuje **Nikolićevo** odgovornost glavnog počinioca, na osnovu, između ostalog, njegovog čina u vojsci, pretpostavke da je njegova umiješanost bila manje važna u poređenju s umiješanošću drugih osoba i, što je daleko bitnije, zato što je on bio slijepo posvećen službama bezbjednosti.

35. **Nikolićev** čin i period u kom je on bio umiješan ne znače da se ne može donijeti zaključak da on snosi krivicu kao glavni počinitelj ako se utvrdi da je on bio aktivan učesnik u UZP-u. Smatram, takođe, da je nerazumno zaključiti da aktivnom učesniku u UZP-u ubistva, glavnog sredstva za počinjenje genocida, može da se dodijeli status saučesnika na osnovu toga što je razlog za njegovu umiješanost u masovno ubijanje možda bila "njegova slijepa posvećenost Službi bezbjednosti [koja ga je navela] da ustrajno radi na efikasnom izvršavanju zadataka koji su mu dodijeljeni..."²⁵ Pristup koji je većina Žalbenog vijeća primijenila po ovom pitanju u najboljem je

operandi. Modus operandi UZP-a jeste činjenje putem združenog djelovanja s drugim osobama. Ne vidim kako bi se *actus reus* i *mens rea* mogli odvojiti od načina na koji se ostvaruju.

²⁵ Paragraf 527 ove presude.

slučaju nedosljedan, pošto se u drugim primjerima "slijepa posvećenost" odbacuje kao irelevantna za negiranje namjere.²⁶

36. Sasvim se slažem s **Nikolićem** na mjestu na kom on ukazuje na opštu nekoherentnost zaključaka Pretresnog vijeća kojim se njemu na osnovi istih činjenica na teret stavlja namjera progona, a odbacuje genocidna namjera.²⁷ Ta se nedosljednost ne može objasniti razlikom između koncepata genocida i progona. Suština te nedosljednosti ide dublje od pravnog poimanja kriminalne svijesti. I za genocid i za progon potrebna je neka vrsta ideološkog angažmana, koji se u prvom slučaju naziva genocidnom namjerom a u drugom diskriminatornom namjerom. Kad je odbacivalo **Nikolićevu** genocidnu namjeru, Pretresno vijeće je imalo izvjesnih sumnji u **Nikolićev** ideološki angažman. To je pravi smisao upućivanja na njegovu "slijepu posvećenost službama bezbjednosti". Zato je taj zaključak nespojiv s utvrđivanjem krivice za progon, koja takođe počiva na ideološkom angažmanu, to jest na diskriminatornoj namjeri.

37. Ja bih poništio zaključak kojim je Pretresno vijeće odbacilo **Nikolićevu** genocidnu namjeru i donio bih zaključak da on jeste kriv za genocid, pored toga što je kriv i za progon. Samim tim bih i poništio osuđujuću presudu izrečenu **Nikoliću** za saučesništvo u genocidu.

4. Ubijanje u Trnovu i zajednički cilj (Bearina žalba i Popovićeva žalba)

38. Pretresno vijeće je zaključilo da ubijanje u Trnovu ulazi u okvir UZP-a ubistva. Taj je zaključak bio zasnovan na činjenici da je to ubijanje izvršeno u julu 1995. godine, nakon pada Srebrenice, a da su žrtve bile muškarci, bosanski Muslimani, iz Srebrenice. Pretresno vijeće je "smatra[lo] da bi bilo nerazumno zaključiti da je približno u istom periodu, na susjednom području, postojala zasebna, odvojena operacija ubistva u kojoj su baš iste žrtve uzete na metu".²⁸ Pretresno vijeće se nije oslonilo ni na koje druge dokaze u prilog tim zaključcima.

39. Kad je preispitivala zaključak Pretresnog vijeća, većina Žalbenog vijeća podsjetila je na mjerodavno pravo:

"kako bi se učesniku nekog UZP-a mogla pripisati odgovornost za zločine koje su počinile osobe koje nisu učesnici tog pothvata, mora da se dokaže da se dotični zločin može pripisati jednom učesniku udruženog zločinačkog pothvata i da je taj

²⁶ U par. 1027 i 1028 odbija se razmatranje "slijepa posvećenosti dedication" time što se naglašava da se "motiv mora razlikovati od namjere" i da je "podređeni položaj optuženog pravno irelevantan za utvrđivanje individualne krivične odgovornosti".

²⁷ **Nikolićeva** žalbena osnova 9, sažeta u par. 718 ove presude.

²⁸ Paragraf 1080 Prvostepene presude.

učesnik – kada se poslužio glavnim izvršiocem – postupao u skladu sa zajedničkim planom".²⁹

Većina Žalbenog vijeća zaključila je da zaključak Pretresnog vijeća ne ispunjava taj uslov.

40. Mislim da većina Žalbenog vijeća suviše usko tumači ovu sudsku praksu, jer su u njoj ilustrovani neki, ali ne i svi mogući scenariji u kojim se učesnicima u UZP-u može pripisati krivična odgovornost za krivična djela koja su počinile osobe koje nisu učesnici u UZP-u. Iako je ovdje težište na subjektivnoj vezi između krivičnog djela i UZP-a kojem je ono navodno doprinijelo, naglasak bi se isto tako mogao staviti i na objektivnu vezu između krivičnog djela i UZP-a.³⁰ Pretresno vijeće je u svojoj analizi pošlo od objektivne veze, naime, od sličnosti ciljeva i od *modus operandi* ubijanja, kao i od male vjerovatnoće da su se u tom trenutku u okolini odvijale druge operacije ubistva. Ta razmišljanja, na liniji pravila 93, po kojem je legitimno uzeti u obzir dosljedni obrazac ponašanja, bila su dovoljan osnov za izvođenje jedinog razumnog zaključka, naime tog da su ubistva u Trnovu bila povezana s UZP-om ubistva. S obzirom na to, nije bilo potrebe da se toj analizi doda i subjektivni aspekt.

41. Treba reći i da u ovoj presudi postoje druga mjesta na kojim većina Žalbenog vijeća prihvata povlačenje paralele između sličnih situacija kako bi donijela presudan zaključak.³¹

42. Ja bih potvrdio zaključak Pretresnog vijeća da je ubijanje u Trnovu bilo povezano s UZP-om. Prema tome, ne bih mijenjao odgovarajuće osuđujuće presude izrečene **Popoviću, Beari i Nikoliću**.

5. Pandurevićeva odgovornost za pomaganje i podržavanje i komandna odgovornost
(Pandurevićeve žalbene osnove 1, 2 i 3; tužioćeve žalbene osnove 1 i 2)

43. Kao što ću izložiti u nastavku teksta, ne slažem se s nizom donijetih zaključaka.

(a) Pomaganje i podržavanje, nečinjenjem, ubistva zarobljenika iz Milića (Pandurevićeva žalbena podosnova 1.3)

(i) Neadekvatno obavještenje o optužbama

²⁹ Drugostepena presuda, par. 1065.

³⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*, par. 410,

³¹ V. Drugostepena presuda, par. 104, gdje se govori o ubijanju u supermarketu u Kravici i upućuje na njegovu sličnost s drugim slučajevima "situaciono uslovljenog" ubijanja. V. par. 1053 o ubijanju na rijeci Jadar, za koje je usvojen sličan pristup. V. takođe par. 1149, a naročito faktor br. 6, na koji se vijeće oslonilo da bi utvrdilo **Popovićev** identitet.

44. Ne slažem se s većinom Žalbenog vijeća da je **Pandurević** adekvatno obaviješten o ovoj optužbi.³² Nigdje u Optužnici ne vidim gdje je optužba za pomaganje i podržavanje nečinjenjem adekvatno navedena i potkrijepljena pravno relevantnim činjenicama.

45. U našoj se praksi ustalilo da optužbe protiv optuženog i pravno relevantne činjenice koje potkrijepljuju te optužbe moraju u optužnici biti iznijete dovoljno precizno kako bi optuženi bio obaviješten o njima.³³ U protivnom je optužnica manjkava.³⁴

46. Što se tiče vidova odgovornosti, priroda odgovornosti kojom se tereti optuženi mora se nedvosmisleno navesti u optužnici.³⁵ Zbog toga je tužilaštvo u više navrata upozoreno da ne pribjegava praksi pukog ponavljanja teksta iz člana 7(1) Statuta ako ne namjerava da se osloni na sve u njemu sadržane vidove odgovornosti;³⁶ u kojem slučaju ono u optužnici mora eksplicitno navesti pravno relevantne činjenice za svaki od tih vidova odgovornosti.³⁷ Ako se optuženi tereti za pomaganje i podržavanje, tužilaštvo mora tačno navesti "konkretno ponašanje" optuženog.³⁸

47. Pretresno vijeće je zaključilo da je **Pandurević**, propustom da ispuni pravnu obavezu, nečinjenjem pomogao i podržao ubistvo zarobljenika iz Milića.³⁹ Navod o ubistvu u Optužnici je povezan sa svim vidovima odgovornosti prema članu 7(1).⁴⁰ Zato se od tužilaštva očekivalo da iznese pravne činjenice relevantne za svaki od tih vidova odgovornosti. Ako pogledamo najrelevantnije pasuse pobrojane u paragrafu 68 ove presude, vidjećemo da se u njima ne daje potrebno obavještenje. Nijedan od tih pasusa nije dovoljno konkretan da bi se njime jasno izdvojile pravno relevantne činjenice koje idu u prilog tvrdnji o saučesništvu putem nečinjenja, a koje bi se moglo odvojiti od drugih vidova krivične odgovornosti. Pravno relevantne činjenice iznijete u paragrafima 30.15 i 39 Optužnice, koje su ujedno i najdetaljnije činjenice o ponašanju kojim je **Pandurević** navodno doprinio ubijanju zarobljenika iz Milića,⁴¹ mogle su se sasvim razumno protumačiti kao činjenice koje potkrijepljuju UZP i/ili odgovornost nadređenog na osnovu člana

³² Drugostepena presuda, par. 68.

³³ Drugostepena presuda u predmetu *Gotovina i Markač*, par. 45; Drugostepena presuda u predmetu *Mugenzi i Mugiraneza*, par. 116.

³⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Bagosora i Nsengiyumva*, par. 96, s daljim referencama. V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Gotovina i Markač*, par. 45; Drugostepena presuda u predmetu *Mugenzi i Mugiraneza*, par. 117.

³⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 215.

³⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Simić*, par. 21

³⁷ *Ibidem*.

³⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 213.

³⁹ Prvostepena presuda, par. 1981-1991.

⁴⁰ Optužnica, tačka 5, str. 25, par. 88, 90.

⁴¹ V. takođe Prvostepena presuda, par. 1981 i fusnota 5909.

7(3).⁴² One su isto tako mogle da se protumače i kao činjenice vezane za pomaganje i podržavanje putem "prešutnog odobravanja i ohrabrivanja".

48. Upravo zbog te nejasnoće **Pandurević** je u svom završnom podnesku rekao da će odbrana te dvosmislene pravno relevantne činjenice tretirati kao činjenice kojima se potkrepljuje navod o "odgovornosti nadređenog (propustu da se spriječi i kazni)".⁴³ Tužilaštvo nije reagovalo da kaže **Pandureviću** da je to tumačenje pogrešno.

49. Još jedan faktor koji je mogao zbuniti **Pandurevića** jeste to što je tužilaštvo izmijenilo sličan navod o saučesništvu putem nečinjenja kako bi ga pojasnilo u vezi s optuženim Borovčaninom. U paragrafu 90, u poglavlju Optužnice "Individualna krivična odgovornost", navodi protiv **Pandurevića** i navodi protiv Borovčanina na osnovu člana 7(1) Statuta o ubijanju vojno sposobnih Muslimana iz Srebrenice veoma su slični. Međutim, u paragrafu 92 istog tog poglavlja Borovčaninu se, "[k]ao zasebna i samostalna osnova za krivičnu odgovornost prema članu 7(1)", izričito stavlja na teret, između ostalog, pomaganje i podržavanje fizičkih počinitelja tih ubistava putem njegovog prisustva na mjestu pogubljenja u skladištu u Kravici ili blizu njega, kao i putem propusta da interveniše kako bi zaštitio zarobljenike na tom mjestu. U izmijenjenoj Optužnici kaže se da činjenični navodi u paragrafu 92, zajedno s navodima iz par. 30.4 i 43(a)(iii) Optužnice, predstavljaju "hotimično neizvršavanje njegove zakonske dužnosti, koje za sobom povlači krivičnu odgovornost u skladu s članom 7(1) kao propust". Tužilaštvo je reklo da je svrha te izmjene bila da se "njegovo ponašanje pravno okarakteriše kao propust".⁴⁴

50. Ta izmjena predstavlja više nego implicitno priznanje tužilaštva da su navodi u paragrafu 90 Optužnice, u poglavlju "Individualna krivična odgovornost", nepotpuni kad je riječ o odgovornosti za nečinjenje. Zbog toga što je izričito objasnilo navode u vezi s Borovčaninom, tužilaštvo je praktično eliminisalo svaku razumnu mogućnost da **Pandurević** zaključi da se i on tereti za nešto slično.

51. Zato za mene nema sumnje u to da je Optužnica manjkava. Budući da ona nije naknadno pojašnjena, taj nedostatak nije uklonjen. Šteta koja proističe iz tog nedostatka odrazila se i u osuđujućoj presudi koja je **Pandureviću** izrečena po optužbi za koju on nije ni pripremao

⁴² Napominjem da je tužilaštvo naglasilo da je njegov "glavni argument bio taj da je Pandurević bio učesnik u UZP-u ubistva". Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu, par. 41.

⁴³ Pandurevićev završni podnesak, par. 1019.

⁴⁴ *Tužilac protiv Popovića i drugih*, predmet br. IT-05-88-PT, Zahtjev da se izmijeni Optužnica u dijelu koji se odnosi na Ljubomira Borovčanina, 22. mart 2006., par. 2, 5.

odbranu.⁴⁵ Kako njemu ni u jednom trenutku nije bilo jasno da se ta optužba iznosi protiv njega, on pred Pretresnim vijećem nije ni mogao da pokrene pitanje manjkavosti Optužnice.

52. S tim u skladu, ja bih prihvatio podosnovu 1.3 **Pandurevićeve** žalbe i poništio osuđujuću presudu⁴⁶ koja mu je izrečena za pomaganje i podržavanje ubistva zarobljenika iz Milića nečinjenjem.

(ii) Pomaganje i podržavanje istrebljivanja, ubistva i progona

53. Čak i ako pretpostavim da optužbe o nečinjenju nisu bile manjkave, ja ipak ne bih podržao osuđujuću presudu izrečenu **Pandureviću**.⁴⁷ A iz razloga koje ću iznijeti u nastavku teksta ne slažem se s većinom članova Žalbenog vijeća u pogledu ukidanja oslobađajuće presude za pomaganje i podržavanje progona u vezi sa zarobljenicima iz Milića⁴⁸ i ubistvom, istrebljivanjem i progonom u vezi s UZP-om ubistva.⁴⁹

54. Podsjećam ovdje na zaključke iznijete u ovoj presudi koji su doveli do odbacivanja žalbene osnove kojom je tužilaštvo zatražilo da se poništi zaključak Pretresnog vijeća da **Pandurević** nije bio povezan s UZP-om ubistva. Paragrafi od 1387 do 1393 glase:

Pretresno vijeće je zaključilo da **Pandurević** nije znao za operaciju ubistva prije nego što se vratio u kasarnu u preduzeću "Standard" u podne 15. jula 1995. U tom trenutku, operacija ubistva je već bila u toku i nekoliko hiljada zarobljenika je već bilo pogubljeno.

Žalbeno vijeće takođe primjećuje da je **Pandurević** poslat natrag na zborničko područje da riješi probleme na borbenim linijama Zvorničke brigade i da mu je naređeno da blokira ili uništi kolonu i spriječi da se ona priključi 2. korpusu ABiH. Kada se 15. jula 1995. vratio u kasarnu u preduzeću "Standard", on se uglavnom bavio tim problemom i sa članovima svog štaba je razgovarao o tome kako da ga riješi. Iako ga je Obrenović na Sastanku od 15. jula obavijestio o operaciji ubistva, ta informacije nije baš bila detaljna i bila je u sjenci teške vojne situacije u kojoj je deštvovala Zvornička brigada.

Žalbeno vijeće stoga primjećuje da je, iako su **Pandurevićevi** podređeni, između ostalog, pomagali u čuvanju zarobljenika, njegov uticaj na zločine u kojima su oni učestvovali bio ograničen s obzirom na to da je operaciju ubistva naredio, njome rukovodio i provodio je Glavni štab VRS-a i s obzirom na to da je ona već bila gotovo završena kada je on saznao da se dešava. Osim toga, **Pandurevićeva**

⁴⁵ **Pandurević** je sasvim u pravu kad tvrdi da je njegova odbrana od optužbi za saučesništvo putem nečinjenja bila ograničena. O tome, na primjer, svjedoče konkretni zaključci Pretresnog vijeća o uklanjanju zarobljenika iz Milića. Razmatranje tog problema zahtijevalo bi detaljniju istragu o tome gdje je **Pandurević** bio 23. i 24. jula, kao i o konkretnim okolnostima u vezi s njegovom mogućnošću da djeluje.

⁴⁶ V. Prvostepena presuda, par. 1991, 2110.

⁴⁷ V. Drugostepena presuda, par. 1759.

⁴⁸ V. Drugostepena presuda, par. 1817.

⁴⁹ V. Drugostepena presuda, par. 1804.

mogućnost reagovanja bila je djelimično organizirana zbog vojne krize koja je iziskivala njegovu momentalnu pažnju.

Što se tiče faktora koji su, po mišljenju Pretresnog vijeća, ukazivali na to da **Pandurevićeve** navodne namjere nije bilo, Žalbeno vijeće *arguendo* pretpostavlja da je podsticaj za otvaranje koridora možda i bila teška vojna situacija s kojom je bila suočena Zvornička brigada. Ako je to tačno, važno je da je to ipak bilo u suprotnosti s naređenjem prepostavljenih i da je u biti spasilo hiljade života. To isto važi i za razmjenu zarobljenika kojom su spašeni životi više od stotinu ljudi.

Kad je riječ o zarobljenicima iz Milića, koje je 23. jula ili približno tog datuma **Popović** preuzeo od Zvorničke brigade pod svoj nadzor i koji su kasnije pogubljeni, Pretresno vijeće je zaključilo da **Pandurevićevo** ponašanje prije njihovog odvođenja iz stacionara Zvorničke brigade, a posebno njegov zahtjev za uputstva i pomoć, pokazuju njegovu namjeru da ih razmijeni, a ne da ih ubije.

Žalbeno vijeće takođe napominje da je **Pandurević** pokušao da zaštiti te zarobljenike dok su još bili u stacionaru Zvorničke brigade. Pretresno vijeće je takođe utvrdilo da je **Popović** postupao po Mladićevom naređenju kada je preuzeo nadzor nad tim zarobljenicima i da "ništa u dokzima ne pokazuje da je **Pandurević** bio u stacionaru kada su oni odvedeni, kao ni da je on naredio da se predaju **Popoviću**".

Pored toga, Pretresno vijeće je zaključilo da je na referisanju u kasarni u preduzeću "Standard" 23. july 1995., **Pandurević** tražio da se "dio zarobljenih koji su bili u tom našem pritvoru [u Zvorničkoj brigadi] što prije evakuše u Batković. Pretresno vijeće je takođe zaključilo da su u razgovoru koji je **Pandurević** vodio s Obrenovićem nakon tog referisanja, obojica izrazila frustriranost i zabrinutost zbog situacije u kojoj su bili zarobljenici i zbog pogubljenja na tom području i da su razgovarali o tome šta je trebalo da urade i šta treba uraditi u toj situaciji.

Žalbeno vijeće stoga zaključuje da **Pandurevićevo** cjelokupno ponašanje tokom relevantnog perioda ne odgovara stanju svijesti koje bi govorilo u prikog UZP-u ubistva.

Potpuno suprotno tim zaključcima, u kojim se opisuje da je **Pandurević** bio gurnut u stranu i preopterećen i da se svim silama trudio da spasi što se spasti moglo u tako teškoj situaciji i donekle neprijateljskom okruženju, između ostalog i kršenjem naređenja, u paragrafu 1785 i dalje opisuje se da je **Pandurević**, u kontekstu iste te operacije ubistva, imao potpunu kontrolu nad svojom brigadom – brigadom koja je bila aktivno umiješana u operaciju ubistva. U paragrafu 1796 se dalje kaže da je **Pandurević** "aktivno pratio učešće svojih podređenih u pružanju logističke podrške za pogubljenja".

55. Većina Žalbenog vijeća svakako s pravom dovodi u pitanje zaključak Pretresnog vijeća da nema dokaza koji bi **Pandurevića** povezivali s operacijom ubistva, s obzirom na konstatacije na

koje podsjeća.⁵⁰ Međutim, većina Žalbenog vijeća ne kaže ništa o drastičnim nedosljednostima i opštoj nekoherentnosti u prikazu ponašanja **Pandurevićeva** i njegove brigade.

56. Adekvatan prikaz prirode i razmjera **Pandurevićeve** odgovornosti kao učesnika u UZP-u ubistva ili kao osobe koja je pomagala i podržavala zločine ne može počivati na oprečnim dokazima o istom ponašanju. Kada je zaključilo da je **Pandurevićevo** stanje svijesti nespojivo s podržavanjem UZP-a, Žalbeno vijeće je taj zaključak zasnovalo na djelima koja meni izgledaju nespojiva i sa stanjem svijesti osobe koja podržava zločine.

57. Žalbeno vijeće je u više navrata ukazivalo na to da se optužnica mora čitati kao cjelina,⁵¹ a to isto tako važi i za dokaze. Ne može se prihvatiti ambivalentne dokaze, prema kojem bi se jedno te isto ponašanje moglo opisati na više oprečnih načina.

58. Da bi se ta nedosljednost ispravila, ja bih potvrdio oslobađajuću presudu koja je izrečena **Pandureviću**, jer bi u protivnom predmet trebalo vratiti Pretresnom vijeću da ponovo riješi po ovom pitanju.

(b) Pandurevićeva komandna odgovornost

59. Iako primam na znanje da konačni zaključci o **Pandurevićevoj** odgovornosti nadređenog donijeti u ovoj presudi imaju ograničen uticaj, želio bih da uđe u zapisnik da se ne slažem s mnogim aspektima rezonovanja, kao ni sa zaključkom koji je bio osnova za osuđujuću presudu koja je **Pandureviću** izrečena za progon putem okrutnog i nečovječnog postupanja na osnovu člana 7(3) Statuta.

60. U paragrafu 1852 i 1856 prihvaća se da **Pandureviću** za period od 4. do podneva 15. jula 1995. nije izrečena osuđujuća presuda. Polazeći od stava koji ja smatram pogrešnim, većina Žalbenog vijeća smatra da je moguće da je Pretresno vijeće nepotrebno prebacilo teret dokazivanja u vezi s kriterijumom "efektivne kontrole" za čitav period od 4. do 17. jula 1995.

61. Pošto nije osporeno da se **Pandurević** 15. jula vratio u Zvorničku brigadu kako bi ponovo preuzeo svoje dužnosti, može se pretpostaviti da je on u relevantnom periodu od 15. do 17. jula

⁵⁰ Takođe treba napomenuti da većina članova Žalbenog vijeća ne samo da se oslanja na zaključke Pretresnog vijeća, nego u par. 1785 donosi i sopstveni zaključak, što je nedopustivo. Posljednja rečenica u par. 1786 svjedoči o istom. Osim toga, sporno je i obrazloženje iznijeto u tom paragrafu. Ne može se reći da je to što **Pandurević** nije prisustvovao određenim događajima irelevantno ako se ti događaji pominju u kontekstu znatne umiješanosti brigade. Ako se prihvati tvrdnja da je on bio odsutan, onda se umiješanost brigade koja je bila pod njegovom kontrolom mora ponovo procijeniti samo u vezi s ubijanjem u Kozluku i umješanošću njegove brigade u taj događaj. Jedan pripadnik brigade umiješane u stvarno ubijanje (a ne samo u držanje straže i pokopavanje) bio je u Kozluku.

⁵¹ V. Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević*, par. 588; Drugostepena presuda u predmetu *Bizimungu*, par. 99.

1995. imao efektivnu kontrolu. *De jure* ovlaštenja opravdavaju pretpostavku o "efektivnoj kontroli".⁵² Utoliko je i duga analiza koja je uslijedila bila nepotrebna. Osim toga, čak i da ona jeste potrebna, pogrešno bi bilo da se isti standard primjenjuje na čitav period od 4. do 17. jula. U periodu od 4. do 15. jula **Pandurević** je dobio zadatak na nekom drugom mjestu, a komandu je vršio zamjenik komandanta.⁵³ Odgovornost koju je **Pandurević** imao u tom periodu, ako ju je uopšte imao, treba analizirati kao odgovornost proisteklu iz sporadičnih *de facto* ovlaštenja. Takva odgovornost mora se strogo ograničiti na stepen kontakta i razmjene informacija koje je **Pandurević** imao sa svojom brigadom. Nije primjereno na osnovu tako ograničenih kontakata donositi zaključke da je on mogao znati više i postupiti bolje da je to htio.⁵⁴

62. Sporadična *de facto* ovlaštenja ne treba mjeriti na osnovu njihovog potencijala. Njih treba mjeriti prema onom što je zaista učinjeno njihovim izvršavanjem. U protivnom bi nastao nov tip odgovornosti kojim bi se poništili pravni efekti odluke kojom se mijenja odnos između nadređenog i podređenog. Zvaničnik koji je na odsustvu ili na privremenom zadatku oslobođen je svih obaveza vezanih za dužnosti koje bi obavljao da mu odsustvo nije odobreno ili da nije prebačen na nove zadatke. Naravno, ukoliko se nadređena osoba, i pored toga što je na odsustvu ili je prebačena na druge zadatke, ipak umiješa u provođenje dužnosti kojih je privremeno oslobođena, ona za to snosi odgovornost. Međutim, takvu odgovornost ne bi trebalo shvatiti u tako širokom smislu da se prenebregne činjenica da je taj angažman ipak ograničen. Posljedice **Pandurevićevog** privremenog prebacivanja na druge zadatke nisu činjenično pitanje o kojem je mogao odlučivati zamjenik komandanta, kako to većina članova Žalbenog vijeća sugerise u paragrafu 1875. Ta greška utiče na zaključak iznijet u par. 1878.

63. Isto tako pogrešnim smatram i rezonovanje većine članova Žalbenog vijeća u vezi s **Pandurevićevom** tvrdnjom da su njegova komandna ovlaštenja bila "prekinuta ili poništena" od strane drugih organa.⁵⁵

64. Odgovor dat u posljednjoj rečenici paragrafa 1896 spekulativan je i nedovoljno se konkretno odnosi na suštinu **Pandurevićeve** tvrdnje. **Pandurević** tvrdi da su naređenja viših vlasti poništila njegovu vlast. Rezonovanje iznijeto u par. 1897 i 1898 nije sasvim beskorisno. Većina Žalbenog vijeća ne samo da se upušta u to da, poput pretresnog vijeća, raspravlja o činjenicama, nego drži i teorijsku lekciju o dobrom vojnom ponašanju. Pozivanje na dokazni predmet P00409

⁵² V. Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 197: "Uopšteno govoreći, činjenica da je neko imao ovlasti *de iure* sama po sebi ne mora biti dovoljna da bi mu se pripisala komandna odgovornost ako se to ne ogleda u efektivnoj kontroli, premda sud može uzeti kao prezumpciju da posjedovanje takvih ovlasti *prima facie* povlači efektivnu kontrolu, izuzev ako se ne dokaže suprotno."

⁵³ Par. 2030 Prvostepene presude.

⁵⁴ V. Drugostepena presuda, par. 1871, 1874-1876.

(Propisi o primeni pravila međunarodnog ratnog prava u Oružanim snagama SFRJ) bilo bi primjereno samo ako bi se on stavio u pravi kontekst ravnoteže moći između raznih nivoa komandovanja u hijerarhiji SFRJ.

65. Težište je pogrešno stavljeno na mogućnost paralelnih ili dodatnih ovlaštenja. Time se iskrivljava smisao glavnog pitanja koje žalilac pokreće. Pravo pitanje ovdje nisu toliko paralelna ili dodatna ovlaštenja koliko neprilika u kojoj se nalazi oficir kojem je neka viša instanca izdala suprotno naređenje. Većina članova Žalbenog vijeća nije samo ignorisala to pitanje, već je propustila i priliku da ažurira teorijsku misao o Nirnberškim načelima.⁵⁶

(c) Pandurevićev propust da spriječi progona putem okrutnog i nečovječnog postupanja i propust da kazni za krivična djela

66. Ako pođemo od toga da je većina članova Žalbenog vijeća ispravno ustanovila da je Pretresno vijeće napravilo pravnu grešku time što je zaključilo da **Pandurević** nije spriječio krivično djelo progona, smatram da je većina članova Žalbenog vijeća prekoračila granice dozvoljenog kad se upustila u ponovno procjenjivanje činjenica. Rasprava o mogućnostima i o trenutku u kom je odluka donijeta, kao i rasprava o vremenskom okviru,⁵⁷ ne samo da izlazi izvan okvira ovlaštenja Žalbenog vijeća nego je i nerazumna.

67. Jednako je nerazumno i to što je većina članova Žalbenog vijeća poništila pažljivu procjenu koju je Pretresno vijeće načinilo o mogućnostima koje je **Pandurević** imao da ispuni svoju obavezu kažnjavanja. Većina članova Žalbenog vijeća ne shvata suštinu problema kad podsjeća na to da komandanti trebaju da nešto preduzmu u situacijama za koje je Pretresno vijeće konkretno zaključilo da je u njima uslijed okolnosti djelovanje nemoguće.⁵⁸ Većina članova Žalbenog vijeća prihvata da ono što spada u nužne i razumne mjere nije pitanje prava, nego dokazivanja.⁵⁹ To se, međutim, odmah potom negira tvrdnjom da je Pretresno vijeće "napravilo pravnu grešku tako što nije razmotrilo dali su mjere koje je **Pandurević** preduzeo zaista mogle doprinijeti pokretanju istrage ili kažnjavanju...".⁶⁰

⁵⁵ Drugostepena presuda, par. 1890.

⁵⁶ To pitanje ima izvesnih sličnosti s Nirnberškim principom IV, koji je formulisala Komisija za međunarodno pravo i kojim se isključuje mogućnost oslobađanja krivice pozivanjem na "naređenja nadređenih", mada uz izvjesne ograde. Taj je princip kontroverzan i bio je povod brojnim varijacijama u kontekstu nacionalnog i međunarodnog prava. V., na primjer, Statut MKS-a (član 33), kojim se taj princip redefiniše, kako se smatra.

⁵⁷ Drugostepena presuda, par. 1914.

⁵⁸ Drugostepena presuda, par. 1931.

⁵⁹ Drugostepena presuda, par. 1932.

⁶⁰ Drugostepena presuda, par. 1933.

68. Tu pogrešnu pretpostavku većina članova Žalbenog vijeća iskoristiće da bi zaključke Pretresnog vijeća zamijenila sopstvenom procjenom o načinu na koji je **Pandurević** možda htio postupati.⁶¹ Time se većina članova Žalbenog vijeća kreće po veoma skliskom terenu. Preispitivanje pismenih dokaza, a naročito predstava o dokazima stečena iz druge ruke, na osnovu rasutih zaključaka Pretresnog vijeća, nedovoljni su da bi sudije koje odlučuju u drugostepenom postupku valjano mogle da procijene šta je trebalo činiti u osjetljivoj situaciji u kojoj je kontekst još važniji od činjenica.

69. Ja ne bih mijenjao zaključke Pretresnog vijeća o **Pandurevićevoj** dužnosti kažnjavanja.

6. Odmjeravanje kazne

70. Žalbeno vijeće detaljno je obaviješteno o tome da je **Miletićevo** i **Nikolićevo** zdravlje [REDIGOVANO], kao i o tome da [REDIGOVANO].⁶² Vijeću je ta informacija, bar za **Nikolića**,⁶³ saopštena tek poslije žalbenog pretresa. Pošto strane u postupku nisu dostavile nikakve podneske u vezi s tim, postavlja se legitimno pitanje da li je opravdano da Žalbeno vijeće prilikom preispitivanja osuđujućih presuda *proprio motu* razmatra zdravstveno stanje te dvije osuđene osobe.

71. Ova presuda je konačna, i poslije nje neće se raspravljati o zaostalim pitanjima. Ako se ovdje ignoriše neki faktor koji je relevantan za utvrđivanje krivice ili za presudu o kazni, to će zauvijek ostati tako. S obzirom na to, ja bih bio sklon tome da **Miletićevo** [REDIGOVANO] zdravlje i **Nikolićevu** [REDIGOVANO] *proprio motu* uzmem kao olakšavajuće faktore. U prilog tome moglo bi se, kao analogija, navesti pravilo 115 Pravilnika, prema kojem se novooktriveni dokazi mogu razmatrati u drugostepenom postupku. Naravno, i ta analogija ima svoja ograničenja, pošto se zdravstveno [REDIGOVANO] ne odražava na zaključak o krivici, što je u pravilu 115 drugačije. Osim toga, strane u postupku još nisu iznijele svoje stavove o ovome. Ipak, olakšavajući faktor i dalje je važan element za potpuno presuđivanje u ovom predmetu.

72. S obzirom na sudski kalendar i potrebe blagovremenog okončavanja postupka malo je vjerovatno da će se dokazni postupak ponovo otvarati za podnošenje dodatnih podnesaka. Ja smatram da je, u ovom kontekstu, važno da se očuva pravo odbrane na potpuno presuđivanje time što bi se *proprio motu* u obzir uzeli novi olakšavajući faktori.⁶⁴ Određivanje odgovarajuće kazne, uz dužnu pažnju prema ličnim prilikama osuđene osobe, važna je odlika svakog krivičnog postupka.

⁶¹ Drugostepena presuda, par. 1936-1937, 1939-1940, 1942, 1944.

⁶² U okviru zahtjeva za privremeno puštanje na slobodu iz razloga saosjećanosti priložen je kompletni dosije.

⁶³ **Miletić** [REDIGOVANO] nije mogao da prisustvuje žalbenim pretresima. To znači da se njegovo zdravlje [REDIGOVANO] prije žalbenih pretresa i da se to pitanje moglo pokrenuti iako nije bilo navedeno u pismenim podnescima.

Takvu odgovornost ne bih volio da prenesem ni na jednu drugu instancu poslije Žalbenog vijeća, pošto ono još nije iskoristilo sva sredstva kojim raspolaže.

73. Iako se s većinom članova Žalbenog vijeća slažem u pogledu neznatnog skraćanja **Miletićeve** kazne, **Nikolićevu** kaznu drastično bih smanjio kako bi on po izricanju ove presude odmah bio pušten na slobodu i [REDIGOVANO].

Sastavljeno na engleskom i francuskom jeziku, a mjerodavan je tekst na engleskom.

/potpis na originalu/

sudija Mandiaye Niang

Dana 30. januara 2015.,
U Haagu,
Holandija

[pečat Medunarodnog suda]

⁶⁴ Iako o ovom nemamo tužiočevo mišljenje, na osnovu njegovih podnesaka o relevantnim zahtjevima odbrane za privremeno puštanje na slobodu iz razloga saosjećajnosti možemo naslutiti kakvo bi ono moglo biti.

XVI. DODATAK I: ISTORIJAT POSTUPKA

1. Pretresno vijeće je presudu u ovom predmetu donijelo 10. juna 2010.¹ Pretresno vijeće je izreklo osuđujuće i oslobađajuće presude **Popoviću, Beari, Nikoliću**, Ljubomiru Borovčaninu, **Miletiću**, Milanu Gveri i **Pandureviću**.² Dana 28. juna 2010., predsjednik Međunarodnog suda odobrio je Gverinu molbu za prijevremeno puštanje na slobodu iz humanitarnih razloga.³

A. Sastav Žalbenog vijeća

2. Dana 24. juna 2010. predsjednik Međunarodnog suda imenovao je sljedeće sudije u Žalbeno vijeće u ovom predmetu: sudiju Patricia Robinsona, kao predsjedavajućeg, sudiju Mehmeta Güneyja, sudiju Fausta Pocara, sudiju Liua Daquna i sudiju Andrésiju Vaz.⁴ Sudija Robinson imenovan je za predžalbenog sudiju.⁵

3. Dana 20. januara 2011., predžalbeni sudija odbio je zahtjev kojim je **Nikolić** zatražio izuzeće i povlačenje sudije Liua Daquna iz žalbenog postupka zbog toga što je on ranije bio predsjedavajući sudija u drugim predmetima.⁶

4. Dana 7. marta 2012., sudija Khalida Rachid Khan zamijenila je sudiju Liua Daquna.⁷ Dana 16. aprila sudija William H. Sekule i sudija Arlette Ramaroson zamijenili su sudiju Mehmeta Güneyja i sudiju Andrésiju Vaz.⁸ Dana 31. oktobra 2013., sudija Mandiaye Niang zamijenio je sudiju Khalidu Rachid Khan.⁹

¹ *Tužilac protiv Vujadina Popovića i drugih*, predmet br. IT-05-88-T, Presuda, 10. juni 2010. (dalje u tekstu: Prvostepena presuda).

² Prvostepena presuda, Dispozitiv.

³ *Tužilac protiv Milana Gvere*, predmet br. IT-05-88-ES, Odluka predsjednika Međunarodnog suda o prijevremenom puštanju Milana Gvere na slobodu, 28. juni 2010. (povjerljivo; javna verzija zavedena 29. juna 2010.), par. 20. V. *Tužilac protiv Milana Gvere*, predmet br. IT-05-88-T, Molba za prijevremeno puštanje na slobodu, 15. juni 2010., par. 12-18.

⁴ Nalog kojim se imenuju sudije u predmetu pred Žalbenim vijećem, 24. juni 2010., str. 2.

⁵ Nalog kojim se imenuju sudije u predmetu pred Žalbenim vijećem, 24. juni 2010., str. 2.

⁶ Odluka po zahtjevu Drage Nikolića za izuzeće sudije Liua Daquna, 20. januar 2011. (povjerljivo), par. 16. V. Zahtjev u ime Drage Nikolića kojim se traži izuzeće i povlačenje sudije Liua Daquna, 4. januar 2011. (povjerljivo), par. 26-27. V. takođe Odgovor tužilaštva na zahtjev u ime Drage Nikolića kojim se traži izuzeće i povlačenje sudije Liua Daquna, 13. januar 2011. (povjerljivo); Replika odbrane na odgovor tužilaštva na zahtjev u ime Drage Nikolića kojim se traži izuzeće i povlačenje sudije Liua Daquna, 17. januar 2011. (povjerljivo).

⁷ Nalog kojim se zamjenjuje sudija u predmetu pred Žalbenim vijećem, 7. mart 2012., str. 1.

⁸ Nalog kojim se zamjenjuje sudija u predmetu pred Žalbenim vijećem, 16. april 2013., str. 1.

⁹ Nalog kojim se zamjenjuje sudija u predmetu pred Žalbenim vijećem, 31. oktobar 2013., str. 1.

B. Najave žalbe

5. Pošto je odlukom predžalbenog sudije odobren zajednički zahtjev za produženje roka za podnošenje najava žalbe,¹⁰ **Popović**,¹¹ **Beara**,¹² **Nikolić**,¹³ **Miletić**,¹⁴ **Pandurević**¹⁵ i tužilaštvo¹⁶ podnijeli su najave žalbe 8. septembra 2010. Borovčanin nije podnio najavu žalbe.

6. Dana 7. septembra 2010., predžalbeni sudija je djelimično odobrio Gverin zahtjev za još jedno produženje roka za podnošenje najave žalbe, iz zdravstvenih razloga, i naložio Gveri da najavu žalbe podnese najkasnije 30. septembra 2010.¹⁷ Nakon dužeg sporenja u vezi s Gverinom sposobnošću da učestvuje u žalbenom postupku,¹⁸ Gvero je svoju najavu žalbe podnio 17. decembra 2012.¹⁹ Nakon što je Gvero preminuo,²⁰ Žalbeno vijeće je 7. marta 2013. kao bespredmetan odbacilo zahtjev tužilaštva da se poništi Gverina druga žalbena osnova.²¹

C. Žalbeni podnesci

1. Žalbeni podnesci odbrane

7. Dana 20. oktobra 2010., predžalbeni sudija je djelimično odobrio zahtjeve kojima su **Nikolić**, **Popović**, **Beara** i **Miletić** tražili produženje roka za podnošenje žalbenih podnesaka i

¹⁰ Odluka po zajedničkom zahtjevu za produženje roka za podnošenje najave žalbe, 25. juni 2010., str. 2. V. Zajednički zahtjev za produženje roka za podnošenje najave žalbe, 18. juni 2010., par. 1.

¹¹ Najava žalbe Vujadina Popovića, 8. septembar 2010. (povjerljivo); Javna i redigovana verzija Najave žalbe Vujadina Popovića, 24. februar 2011. (status promijenjen u povjerljivi); Najava o povlačenju i ponovnom podnošenju javne redigovane verzije Najave žalbe Vujadina Popovića, 25. februar 2011.

¹² Najava žalbe žalioca Ljubiše Beare, 8. septembar 2010.

¹³ Najava žalbe u ime Drage Nikolića, 8. septembar 2010. (povjerljivo); Javna redigovana verzija Najave žalbe u ime Drage Nikolića, 7. mart 2011.

¹⁴ Najava žalbe odbrane Radivoja Miletića, 8. septembar 2010. Prijevod na engleski zaveden je 24. septembra 2010.

¹⁵ Najava žalbe u ime Vinka Pandurevića na Presudu Pretresnog vijeća od 10. juna 2010., 8. septembar 2010. (povjerljivo); Javna redigovana verzija Najave žalbe u ime Vinka Pandurevića na Presudu Pretresnog vijeća od 10. juna 2010., 9. mart 2011.

¹⁶ Najava žalbe tužilaštva, 8. septembar 2010.

¹⁷ Odluka po zahtjevu u ime Milana Gvere za dodatno produženje roka za podnošenje najave žalbe, 7. septembar 2010, str. 3. V. Zahtjev u ime Milana Gvere za dodatno produženje roka za podnošenje najave žalbe, 3. septembar 2010. (javno, s povjerljivim i *ex parte* dodacima), par. 1, 6-8. Gvero je podnio "Obavještenje da se Dodatak III dodaje zahtjevu u ime Milana Gvere za dodatno produženje roka za podnošenje najave žalbe od [3.] septembra 2010.", 6. septembar 2010., koje je sadržalo još jedan povjerljivi i *ex parte* dodatak koji omaškom nije bio uvršten u Gverin zahtjev od 3. septembra 2010. V. takođe Odgovor odbrane Radivoja Miletića na zahtjev u ime Milana Gvere za dodatno produženje roka za podnošenje najave žalbe, 6. septembar 2010. Prijevod na engleski zaveden je 7. septembra 2010. V. takođe Odgovor tužilaštva na zahtjev u ime Milana Gvere za dodatno produženje roka za podnošenje najave žalbe, 6. septembar 2010., par. 1-2.

¹⁸ V. dolje, par. 19-24.

¹⁹ Najava žalbe u ime Milana Gvere, 17. decembar 2012. (povjerljivo). V. takođe Javna verzija Najave žalbe u ime Milana Gvere, 19. februar 2013.

²⁰ V. dolje, par. 19-24.

²¹ Odluka o okončanju žalbenog postupka u vezi s Milanom Gverom, 7. mart 2013., par. 7. V. Zahtjev tužilaštva da se poništi druga žalbena osnova iz Gverine najave žalbe, 19. decembar 2012. (povjerljivo). V. takođe Odgovor odbrane u ime Milana Gvere na zahtjev tužilaštva da se poništi druga žalbena osnova iz Gverine najave žalbe,

odobrenje da prekorače dozvoljeni broj riječi²² i u vezi s rokovima za podnošenje naložio sljedeće: žalbeni podnesci moraju se dostaviti najkasnije 21. januara 2011., podnesci respondentata najkasnije 4. aprila 2011., a replike najkasnije 2. maja 2011.²³ Predžalbeni sudija je takođe naložio da žalbeni podnesci ne smiju imati više od po 40.000 riječi, da tužiočev podnesak (podnesci) respondentata ne smije imati više od 190.000 riječi, a replike ne više od po 12.000 riječi.²⁴

8. Dana 3. januara 2012., zaveden je zvanični prijevod Prvostepene presude na b/h/s.²⁵ Predžalbeni sudija je naložio da se eventualni zahtjevi za izmjenu žalbenih osnova zbog dostupnosti prijevoda Prvostepene presude na b/h/s podnesu najkasnije 3. maja 2012.²⁶ Nijedan takav zahtjev nije podnijet.

(a) Popovićeva žalba

9. Dana 17. januara 2011., predžalbeni sudija odbio je bez prejudiciranja **Popovićev** zahtjev da dodatno prekorači dozvoljeni broj riječi u žalbenom podnesku, s obrazloženjem da Popović nije naveo dodatne izuzetne okolnosti.²⁷

10. **Popović** je podnio žalbeni podnesak 21. januara 2011.²⁸ Tužilaštvo je podnijelo odgovor na **Popovićev** žalbeni podnesak 4. aprila 2011.²⁹ Dana 2. maja 2011. **Popović** je podnio repliku.³⁰

2. januar 2013. (povjerljivo); Replika tužilaštva na Gverin odgovor na zahtjev tužilaštva da se poništi druga žalbena osnova iz Gverine najave žalbe, 7. januar 2013. (povjerljivo).

²² Zahtjev u ime Drage Nikolića kojim se traže izmjena roka za dostavljanje žalbenog podneska i odobrenje da se u njemu prekorači dozvoljeni broj riječi, 14. septembar 2010. (povjerljivo), par. 28-29; Zahtjev Vujadina Popovića za produženje roka za dostavljanje žalbenog podneska i odobrenje da se u njemu prekorači dozvoljeni broj riječi, 15. septembar 2010. (povjerljivo), par. 8; Zahtjev u ime Ljubiše Beare kojim se Beara pridružuje Zahtjevu Vujadina Popovića za produženje roka za dostavljanje žalbenog podneska i odobrenje da se u njemu prekorači dozvoljeni broj riječi, 22. septembar 2010.; Zahtjev odbrane Radivoja Miletića za produženje roka za dostavljanje žalbenog podneska i odobrenje da se u njemu prekorači dozvoljeni broj riječi, s povjerljivim dodatkom, 20. septembar 2010. (djelimično povjerljivo), par. 19. Prijevod na engleski zaveden je 23. septembra 2010. (djelimično povjerljivo). V. Objedinjeni odgovor tužilaštva na zahtjeve odbrane za produženje roka za dostavljanje žalbenih podnesaka i odobrenje da se u njima prekorači dozvoljeni broj riječi, 24. septembar 2010. (povjerljivo), par. 3, 22-23; Objedinjeni odgovor Vinka Pandurevića na više podnesaka u vezi s produženjem roka za dostavljanje žalbenih podnesaka, 28. septembar 2010. (povjerljivo), par. 2-4. V. takođe Zahtjev odbrane Radivoja Miletića za odobrenje da uloži repliku i replika na objedinjeni odgovor tužilaštva od 24. septembra 2010., 27. septembar 2010. (povjerljivo). Prijevod na engleski zaveden je 5. oktobra 2010. (povjerljivo). V. takođe Replika u ime Drage Nikolića na objedinjeni odgovor tužilaštva, 28. septembar 2010.; Replika Vujadina Popovića na objedinjeni odgovor tužilaštva na zahtjeve odbrane za produženje roka za dostavljanje žalbenih podnesaka i odobrenje da se u njima prekorači dozvoljeni broj riječi, 28. septembar 2010.

²³ Odluka po zahtjevu za produženje roka i za odobrenje da se prekorači dozvoljeni broj riječi, 20. oktobar 2010., str. 6.

²⁴ Odluka po zahtjevu za produženje roka i za odobrenje da se prekorači dozvoljeni broj riječi, 20. oktobar 2010., str. 7.

²⁵ *Tužilac protiv Vujadina Popovića i drugih*, Presuda, 3. januar 2012.

²⁶ Nalog kojim se određuje rok za podnošenje zahtjeva za izmjenu žalbenih osnova nakon što je Prvostepena presuda prevedena na BHS jezik, 3. januar 2012., str. 1.

²⁷ Odluka po zahtjevu Vujadina Popovića da mu se odobri dodatno prekoračenje dozvoljenog broja riječi, 17. januar 2011., str. 2-3. V. Zahtjev Vujadina Popovića da mu se odobri prekoračenje dozvoljenog broja riječi u žalbenom podnesku, 6. januar 2011. (povjerljivo), par. 1, 16. V. takođe Odgovor tužilaštva na zahtjev Vujadina Popovića da mu se odobri prekoračenje dozvoljenog broja riječi, 10. januar 2011. (povjerljivo); Replika Vujadina

(b) Bearina žalba

11. **Beara** je podnio žalbeni podnesak 21. januara 2011.³¹ Tužilaštvo je podnijelo odgovor na **Bearinu** žalbu 4. aprila 2011.³² **Beara** je podnio repliku 2. maja 2011.³³

(c) Nikolićeva žalba

12. Dana 12. januara 2011., predžalbeni sudija odbio je bez prejudiciranja **Nikolićev** zahtjev da dodatno prekorači dozvoljeni broj riječi u svom žalbenom podnesku, pošto je zaključio da Nikolić nije pokazao nikakve dodatne izuzetne okolnosti koje bi zahtijevale dodatno prekoračenje ograničenja broja riječi.³⁴

Popovića na odgovor tužilaštva na zahtjev da u žalbenom podnesku prekorači dozvoljeni broj riječi, 13. januar 2011. (povjerljivo).

²⁸ Žalbeni podnesak u ime Vujadina Popovića, 21. januar 2011. (povjerljivo). V. takođe Popis izvora u ime Vujadina Popovića, 23. februar 2011.; Žalbeni podnesak u ime Vujadina Popovića, 7. april 2011. (status promijenjen u povjerljivi); Obavještenje o povlačenju i ponovnom podnošenju javne redigovane verzije Žalbenog podneska u ime Vujadina Popovića, 12. april 2011. (status promijenjen u povjerljivi); Drugo obavještenje o povlačenju i ponovnom podnošenju javne redigovane verzije Žalbenog podneska u ime Vujadina Popovića, 14. april 2011. V. takođe Zahtjev Vujadina Popovića za izmjenu roka za podnošenje zahtjeva za promjenu redoslijeda argumenata u žalbenom podnesku i zahtjev Vujadina Popovića za izmjenu redoslijeda argumenata u žalbenom podnesku, priložen u Dodatku I, 24. januar 2011.; Odgovor tužilaštva na Popovićev zahtjev za izmjenu roka za podnošenje zahtjeva za izmjenu redoslijeda argumenata u žalbenom podnesku, 26. januar 2011.; Odgovor tužilaštva na Popovićev zahtjev za izmjenu redoslijeda argumenata u žalbenom podnesku, 28. januar 2011.; Odluka po zahtjevu Vujadina Popovića da mu se odobri izmjena redoslijeda argumenata u žalbenom podnesku i po zahtjevu za izmjenu roka, 31. januar 2011.

²⁹ Odgovor tužilaštva na Popovićevu žalbu. Slijedi spisak svih podnesaka tužilaštva vezanih za odgovore tužilaštva na **Popovićevu, Bearinu, Nikolićevu, Miletićevu i Pandurevićevu** žalbu: Najava podnošenja odgovora tužilaštva na žalbe Vujadina Popovića, Ljubiše Beare, Drage Nikolića, Radivoja Miletića i Vinka Pandurevića, 4. april 2011. (povjerljivo); Popis izvora za odgovore tužilaštva na žalbe Vujadina Popovića, Ljubiše Beare, Drage Nikolića, Radivoja Miletića i Vinka Pandurevića, 7. april 2011.; *Corrigendum* odgovora tužilaštva na žalbe Vujadina Popovića, Ljubiše Beare, Drage Nikolića, Radivoja Miletića i Vinka Pandurevića, 3. juni 2011. (povjerljivo); Najava podnošenja redigovane javne verzije odgovora tužilaštva na žalbe Vujadina Popovića, Ljubiše Beare, Drage Nikolića, Radivoja Miletića i Vinka Pandurevića, 30. juni 2011. (status promijenjen u povjerljivi); Najava podnošenja redigovane javne verzije odgovora tužilaštva na žalbe Vujadina Popovića, Ljubiše Beare, Drage Nikolića, Radivoja Miletića i Vinka Pandurevića, 13. juli 2011. (status promijenjen u povjerljivi); Drugi *corrigendum* odgovora tužilaštva na žalbe Vujadina Popovića, Ljubiše Beare, Drage Nikolića, Radivoja Miletića i Vinka Pandurevića, 2. avgust 2011. (povjerljivo); Najava podnošenja redigovane javne verzije odgovora tužilaštva na žalbe Vujadina Popovića, Ljubiše Beare, Drage Nikolića, Radivoja Miletića i Vinka Pandurevića, 3. avgust 2011.

³⁰ Replika u ime Vujadina Popovića, 2. maj 2011. (povjerljivo). V. takođe *Corrigendum* replike u ime Vujadina Popovića i obavještenje o ponovnom podnošenju replike Vujadina Popovića, 18. maj 2011. (povjerljivo); Replika u ime Vujadina Popovića, 6. juli 2011.

³¹ Žalbeni podnesak žalioca Ljubiše Beare, 21. januar 2011. (povjerljivo). V. takođe Popis izvora za žalbeni podnesak žalioca Ljubiše Beare, 23. februar 2011. (povjerljivo); Najava podnošenja javne redigovane verzije žalbenog podneska žalioca Ljubiše Beare, 27. april 2011. (status promijenjen u povjerljivi); Najava ponovnog podnošenja javne redigovane verzije žalbenog podneska žalioca Ljubiše Beare, 10. juni 2011. (status promijenjen u povjerljivi); Najava žalioca Ljubiše Beare o promjeni statusa i ponovnom podnošenju javne redigovane verzije žalbenog podneska, 16. juni 2011.

³² Odgovor tužilaštva na Bearinu žalbu. V. gore, fusnota 29.

³³ Replika žalioca Ljubiše Beare, 2. maj 2011. (povjerljivo). V. takođe Najava žalioca Ljubiše Beare o podnošenju javne redigovane verzije replike, 7. juli 2011.

³⁴ Odluka po zahtjevu Drage Nikolića za odobrenje da dodatno prekorači ograničenje broja riječi, 12. januar 2011., str. 2-3. V. Hitni zahtjev u ime Drage Nikolića kojim se traži ograničeno povećanje broja riječi, s povjerljivim *ex parte* Dodatkom, 4. januar 2011. (javno s povjerljivim *ex parte* dodatkom), par. 17. V. takođe Odgovor tužilaštva na hitni zahtjev u ime Drage Nikolića kojim se traži ograničeno povećanje broja riječi, 5. januar 2011.;

13. **Nikolić** je podnio žalbeni podnesak 21. januara 2011.³⁵ Tužilaštvo je odgovor podnijelo 4. aprila 2011.,³⁶ a **Nikolić** je podnio repliku 2. maja 2011.³⁷

(d) Miletićeva žalba

14. Dana 18. januara 2011., predžalbeni sudija odbio je bez prejudiciranja **Miletićev** zahtjev za odobrenje da dodatno prekorači ograničenje broja riječi u svom žalbenom podnesku, pošto je zaključio da Miletić nije pokazao nijedan razlog za ponovnu ocjenu ograničenja broja riječi.³⁸

15. Dana 21. januara 2011., **Miletić** je podnio žalbeni podnesak.³⁹ Tužilaštvo je podnijelo odgovor na **Miletićev žalbeni podnesak** 4. aprila 2011.⁴⁰ **Miletić** je podnio repliku 2. maja 2011.⁴¹

Replika na odgovor tužilaštva na hitni zahtjev u ime Drage Nikolića kojim se traži ograničeno povećanje broja riječi, 6. januar 2011.

³⁵ Žalbeni podnesak u ime Drage Nikolića, 21. januar 2011. (povjerljivo). V. takođe *Corrigendum* Žalbenog podneska u ime Drage Nikolića, 9. februar 2011. (povjerljivo); Popis izvora za Žalbeni podnesak u ime Drage Nikolića (Dodatak B), 21. januar 2011.; *Addendum* uz Popis izvora za Žalbeni podnesak u ime Drage Nikolića (Dodatak B), 27. januar 2011.; Žalbeni podnesak u ime Drage Nikolića, 7. april 2011. (status promijenjen u povjerljivi); Obavještenje o promjeni statusa i ponovnom podnošenju javne redigovane verzije Žalbenog podneska u ime Drage Nikolića, 18. juli 2011. (status promijenjen u povjerljivi); *Corrigendum* Žalbenog podneska u ime Drage Nikolića, 3. avgust 2011. (povjerljivo); Drugo obavještenje o promjeni statusa i ponovnom podnošenju javne redigovane verzije Žalbenog podneska u ime Drage Nikolića, 3. avgust 2011. V. takođe Zahtjev Drage Nikolića za odobrenje za podnošenje modifikovane replike, 9. maj 2011. (javno s povjerljivim dodatkom); Odluka po zahtjevu Drage Nikolića za odobrenje za podnošenje modifikovane replike, 26. maj 2011.

³⁶ Odgovor tužilaštva na Nikolićevu žalbu. V. gore, fusnota 29.

³⁷ Replika na podnesak respondenta u ime Drage Nikolića, 2. maj 2011. (povjerljivo). V. takođe Replika na podnesak respondenta (izmijenjena) u ime Drage Nikolića, 8. maj 2011. (povjerljivo); *Corrigendum* Replike na podnesak respondenta u ime Drage Nikolića i obavještenje o ponovnom podnošenju Replike na podnesak respondenta u ime Drage Nikolića, 4. maj 2011. (povjerljivo); Javna redigovana verzija Replike na podnesak respondenta u ime Drage Nikolića, 7. juli 2011. (status promijenjen u povjerljivi); Obavještenje o ponovnom podnošenju javne redigovane verzije Replike na podnesak respondenta u ime Drage Nikolića, 18. juli 2011.

³⁸ Odluka po zahtjevu Radivoja Miletića za odobrenje da dodatno prekorači ograničenje broja riječi, 18. januar 2011., str. 2-3. V. Hitni zahtjev odbrane Radivoja Miletića za odobrenje da uloži žalbeni podnesak u kom je prekoračen dozvoljeni broj riječi, 10. januar 2011., par. 3-4, 9. Prijevod na engleski zaveden je 13. januara 2011. V. takođe Odgovor tužilaštva na zahtjev Radivoja Miletića za dodatno prekoračenje dozvoljenog broja riječi, 11. januar 2011.; Replika odbrane Radivoja Miletića na odgovor tužilaštva od 12. januara u vezi s ograničenjem riječi u žalbenom podnesku, 13. januar 2011. Prijevod na engleski zaveden je 17. januara 2011.

³⁹ Žalbeni podnesak odbrane Radivoja Miletića, 21. januar 2011. (povjerljivo). Prijevod na engleski zaveden je 8. marta 2011., a ispravljena verzija ponovo je zavedena 24. marta 2011. (povjerljivo). V. takođe Popis izvora priloženih žalbenom podnesku odbrane Radivoja Miletića, 24. januar 2011. (prijevod na engleski zaveden je 27. januara 2011.); Obavještenje odbrane generala Miletića o podnošenju javne i redigovane verzije žalbenog podneska, 6. april 2011. (status promijenjen u povjerljivi); Najava odbrane Radivoja Miletića o podnošenju javnog i redigovanog žalbenog podneska, 18. april 2011. Prijevod na engleski zaveden je 18. aprila 2011., dostavljen u istom podnesku s originalom na francuskom.

⁴⁰ Odgovor tužilaštva na Miletićevu žalbu. V. gore, fusnota 29.

⁴¹ Replika na odgovor tužilaštva na žalbeni podnesak Radivoja Miletića, 2. maj 2011. Prijevod na engleski zaveden je 30. maja 2011. (povjerljivo). V. takođe Obavještenje odbrane Radivoja Miletića u vezi s podnošenjem javne i redigovane verzije replike od 2. maja 2011., 4. juli 2011. (status promijenjen u povjerljivi); Obavještenje odbrane Radivoja Miletića u vezi s podnošenjem javne i redigovane verzije replike od 2. maja 2011., 7. juli 2011. Prijevod na engleski zaveden je 13. oktobra 2011.

(e) Pandurevićeva žalba

16. **Pandurević** je podnio žalbeni podnesak 21. januara 2011.⁴² Tužilaštvo je podnijelo odgovor na **Pandurevićev** žalbeni podnesak 4. aprila 2011.⁴³ **Pandurević** je podnio repliku 2. maja 2011.⁴⁴

(f) Gverina žalba

17. Nakon dužeg sporenja u vezi s Gverinom sposobnošću da učestvuje u žalbenom postupku,⁴⁵ Gvero je svoj žalbeni podnesak podnio 15. februara 2013.⁴⁶

2. Žalba tužilaštva

18. Dana 21. decembra 2010., dežurni sudija odobrio je zahtjev tužilaštva da iz svog žalbenog podneska izostavi žalbene osnove koje se odnose na Gveru.⁴⁷ Tužilaštvo je podnijelo žalbeni podnesak 21. januara 2011. godine.⁴⁸ **Nikolić**,⁴⁹ **Popović**,⁵⁰ **Miletić**⁵¹ i **Pandurević**⁵² podnijeli su odgovore 4. aprila 2011. **Beara** nije podnio odgovor. Dana 2. maja 2011., tužilaštvo je podnijelo konsolidovanu repliku.⁵³ Nakon dužeg sporenja u vezi s Gverinom sposobnošću da učestvuje u

⁴² Pandurevićeva žalba na Presudu Pretresnog vijeća od 10. juna 2010., 21. januar 2011. (povjerljivo). V. takođe Popis izvora za Pandurevićevu žalbu na Presudu Pretresnog vijeća od 10. juna 2010., 21. januar 2011.; Javna redigovana verzija Pandurevićeve žalbe na Presudu Pretresnog vijeća od 10. juna 2010., 11. april 2011. (status promijenjen u povjerljivi); Obavještenje o promjeni statusa i ponovnom podnošenju javne redigovane verzije Pandurevićeve žalbe na Presudu Pretresnog vijeća od 10. juna 2010., 12. april 2011.

⁴³ Odgovor tužilaštva na Pandurevićevu žalbu. V. gore, fusnota 29.

⁴⁴ Pandurevićeva replika na odgovor tužilaštva, 2. maj 2011. (povjerljivo). V. takođe Obavještenje o ponovnom podnošenju i ponovno podnesena Pandurevićeva replika na odgovor tužilaštva, 6. maj 2011. (povjerljivo); Popis izvora za Pandurevićevu repliku na odgovor tužilaštva, 3. maj 2011.

⁴⁵ V. dolje, par. 19-24.

⁴⁶ Žalbeni podnesak u ime Milana Gvere na Prvostepenu presudu od 10. juna 2010., 15. februar 2013. (povjerljivo); Javna redigovana verzija žalbenog podneska u ime Milana Gvere na Prvostepenu presudu od 10. juna 2010., 19. februar 2013.

⁴⁷ Odluka po zahtjevu Tužilaštva kojim se traži razjašnjenje odluke u vezi s Gverinim zdravstvenim stanjem, 21. decembar 2010 (povjerljivo), str. 2.

⁴⁸ Žalbeni podnesak tužilaštva, 21. januar 2011. (povjerljivo). V. takođe Popis izvora za Žalbeni podnesak tužilaštva, 21. januar 2011; Obavještenje o podnošenju javne redigovane verzije Žalbenog podneska tužilaštva, 25. januar 2011.

⁴⁹ Podnesak respondenta u ime Drage Nikolića, 4. april 2011. (povjerljivo). V. takođe *Corrigendum* Popisa izvora za Podnesak respondenta u ime Drage Nikolića, 8. april 2011.; Javna redigovana verzija Podneska respondenta u ime Drage Nikolića, 28. juni 2011. (status promijenjen u povjerljivi); Obavještenje o promjeni statusa i ponovnom podnošenju javne redigovane verzije Podneska respondenta u ime Drage Nikolića, 5. juli 2011.

⁵⁰ Odgovor u ime Vujadina Popovića, 4. april 2011. (povjerljivo); Odgovor u ime Vujadina Popovića, 20. juni 2011.

⁵¹ Odgovor odbrane Radivoja Miletića na žalbeni podnesak tužilaštva, 4. april 2011. Prijevod na engleski zaveden 11. aprila 2011.

⁵² Pandurevićev odgovor na žalbeni podnesak tužilaštva, 4. april 2011. (povjerljivo). V. takođe Popis izvora za Pandurevićev odgovor na žalbeni podnesak tužilaštva, 7. april 2011.; Obavještenje o ponovnom podnošenju Pandurevićevog odgovora na žalbeni podnesak tužilaštva, 11. april 2011. (povjerljivo); Javna redigovana verzija Pandurevićevog odgovora na žalbeni podnesak tužilaštva, 30. juni 2011.

⁵³ Konsolidovana replika tužilaštva, 2. maj 2011. (povjerljivo). V. takođe Popis izvora za Konsolidovanu repliku tužilaštva, 3. maj 2011.; Obavještenje o podnošenju redigovane javne verzije Konsolidovane replike tužilaštva, 6. juli 2011.

žalbenom postupku,⁵⁴ tužilaštvo je podnijelo žalbeni podnesak koji se odnosi na Gveru 15. februara 2013.⁵⁵

D. Gverina sposobnost da učestvuje u žalbenom postupku i okončanje postupka

19. Dana 30. septembra 2010., Gverini branioci su ustvrdili da je Gverino zdravstveno stanje takvo da on nije u stanju da smisleno učestvuje u žalbenom postupku⁵⁶ i u prilog toj tvrdnji dostavili izvještaj neuropsihijatra, profesora Miroslava Kovačevića.⁵⁷ Dana 13. decembra 2010., Žalbeno vijeće naložilo je da se obavi nezavisna provjera Gverinog zdravstvenog stanja od strane neurologa kog će imenovati Međunarodni sud i suspendovalo žalbeni postupak protiv Gvere dok se ne donese odluka o tome da li je on u stanju da smisleno učestvuje u žalbenom postupku.⁵⁸

20. Dana 1. marta 2011., Sekretarijat Međunarodnog suda dostavio je ljekarski izvještaj dr Jelisa Boitena, neurologa kojeg je imenovao Međunarodni sud.⁵⁹ Dana 20. aprila 2011., Žalbeno vijeće naložilo je dr Boitenu da pojasni svoje zaključke u vezi s Gverinim zdravstvenim stanjem.⁶⁰ Dana 3. maja 2011., Sekretarijat je dostavio pojašnjenje dr Boitena.⁶¹ U skladu s nalogom Žalbenog vijeća, tužilaštvo i Gverini branioci dostavili su podneske u vezi s tim pojašnjenjem.⁶² Dana 17. maja 2011., Gverini branioci podnijeli su zahtjev da se izda nalog za okončanje žalbenog postupka u odnosu na Milana Gveru, na osnovu njegove navodne nesposobnosti da učestvuje u postupku.⁶³

⁵⁴ V. dolje, par. 19-24.

⁵⁵ Žalbeni podnesak tužilaštva (Žalbene osnove protiv Milana Gvere), 15. februar 2013.

⁵⁶ Zahtjev branilaca dodijeljenih Milanu Gveri u vezi s njegovim sadašnjim zdravstvenim stanjem, 30. septembar 2010. (povjerljivo s *ex parte* dodacima), par. 16.

⁵⁷ Zahtjev branilaca dodijeljenih Milanu Gveri u vezi s njegovim sadašnjim zdravstvenim stanjem, 30. septembar 2010. (povjerljivo s *ex parte* dodacima), Dodatak I (Izvještaj specijaliste profesora Miroslava Kovačevića od 9. septembra 2010.). V. takođe Odgovor tužilaštva na "Zahtjev branilaca dodijeljenih Milanu Gveri u vezi s njegovim sadašnjim zdravstvenim stanjem", 7. oktobar 2010.

⁵⁸ Odluka po zahtjevu branilaca dodijeljenih Milanu Gveri u vezi s njegovim sadašnjim zdravstvenim stanjem, 13. decembar 2010. (povjerljivo), par. 14-15; Javna redigovana verzija Odluke od 13. decembra 2010. godine po zahtjevu branilaca dodijeljenih Milanu Gveri u vezi s njegovim sadašnjim zdravstvenim stanjem, 16. maj 2011., par. 14-15.

⁵⁹ "Neurološki izvještaj o pregledu g. Milana Gvere na zahtjev Žalbenog vijeća Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (MKSJ)" od 28. februara 2011., priložen Podnesku Sekretarijata na osnovu pravila 33(B) u vezi s Neurološkim izvještajem, 1. mart 2011. (povjerljivo i *ex parte*).

⁶⁰ Odluka po zahtjevu tužioca za pojašnjenje zaključka neurologa, 20. april 2011. (povjerljivo i *ex parte*), str. 4. V. takođe Zahtjev tužioca za pojašnjenje zaključka neurologa, 9. mart 2011. (povjerljivo i *ex parte*); Odgovor odbrane na zahtjev tužioca za pojašnjenje zaključka neurologa, 21. mart 2011. (povjerljivo i *ex parte*).

⁶¹ "Pojašnjenje Neurološkog izvještaja o pregledu g. Milana Gvere na zahtjev Žalbenog vijeća Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (MKSJ)" od 28. aprila 2011., priloženo Podnesku Sekretarijata na osnovu pravila 33(B) u vezi s Neurološkim izvještajem, 3. maj 2011. (povjerljivo i *ex parte*).

⁶² Podnesak odbrane u vezi s ažuriranim stručnim izvještajem nezavisnog neurologa, dr Jelisa Boitena, kojeg je imenovao Sekretarijat, 17. maj 2011. (povjerljivo i *ex parte*); Odgovor tužilaštva na podnesak odbrane o ažuriranom izvještaju neurologa, 23. maj 2011. (povjerljivo i *ex parte*); Replika odbrane na odgovor tužilaštva na podnesak odbrane u vezi s ažuriranim izvještajem nezavisnog neurologa, dr Jelisa Boitena, kojeg je imenovao Sekretarijat, 27. maj 2011. (povjerljivo i *ex parte*).

⁶³ Podesak odbrane u vezi s ažuriranim stručnim izvještajem nezavisnog neurologa, dr Jelisa Boitena, kojeg je imenovao Sekretarijat, 17. maj 2011. (povjerljivo i *ex parte*), par. 21. V. takođe Replika odbrane na odgovor tužilaštva

21. Dana 16. septembra 2011., Žalbeno vijeće je naložilo da Gverino zdravstveno stanje ispita drugi neuropsihijatar kojeg će imenovati Međunarodni sud.⁶⁴ Dana 3. januara 2012., Sekretarijat je dostavio ljekarski izvještaj dr Josepha J. F. M. de Mana, neuropsihijatra kojeg je imenovao Međunarodni sud.⁶⁵ Tužilaštvo i Gverini branioci dostavili su podneske u vezi s tim izvještajem.⁶⁶

22. Dana 17. aprila 2012., Žalbeno vijeće naložilo je da treći specijalista neuropsiholog kojeg će imenovati Međunarodni sud obavi dodatnu evaluaciju Gverinog zdravstvenog stanja, u kontekstu vještačenja dr De Mana.⁶⁷ Dana 17. avgusta 2012., Sekretarijat je dostavio rezultate dodatnog neuropsihološkog pregleda koji je obavio dr Daniel A. Martell, neuropsiholog kojeg je imenovao Međunarodni sud.⁶⁸ Dana 14. septembra 2012., Sekretarijat je dostavio konačni ljekarski izvještaj, koji je podnio dr De Man.⁶⁹ U skladu s nalogom predžalbenog sudije, tužilaštvo i Gverini branioci dostavili su podneske u vezi s tom procjenom i izvještajem.⁷⁰

23. Dana 30. novembra 2012., Žalbeno vijeće je zaključilo da je Gvero sposoban da učestvuje u žalbenom postupku, ukinulo suspenziju žalbenog postupka protiv njega i utvrdilo rokove za dostavljanje podnesaka.⁷¹

na podnesak odbrane u vezi s ažuriranim izvještajem nezavisnog neurologa, dr Jelisa Boitena, kojeg je imenovao Sekretarijat, 27. maj 2011. (povjerljivo i *ex parte*), par. 8.

⁶⁴ Daljnja odluka po zahtjevu branilaca dodijeljenih Milanu Gveri u vezi s njegovim sadašnjim zdravstvenim stanjem, 16. septembar 2011. (povjerljivo), str. 3-4. V. takođe Nalog kojim se [REDIGOVANO] neuropsihijatru objelodanjuju povjerljivi i *ex parte* ljekarski izvještaji u vezi s Milanom Gverom, 23. novembar 2011. (povjerljivo); *Corrigendum* "Naloga kojim se [REDIGOVANO] neuropsihijatru objelodanjuju povjerljivi i *ex parte* ljekarski izvještaji u vezi s Milanom Gverom", 25. novembar 2011. (povjerljivo).

⁶⁵ "Neuropsihijatrijska ocjena stanja g. Milana Gvere u svrhu sprovođenja pravde u međunarodnom krivičnom pravosuđu" od 30. decembra 2011. godine, priložena Podnesku Sekretarijata na osnovu pravila 33(B) u vezi s nezavisnim medicinskim vještakom, 3. januar 2012. (povjerljivo i *ex parte*).

⁶⁶ Podnesak odbrane u vezi s izvještajem dr de Mana, 16. januar 2012. (povjerljivo i *ex parte*); Odgovor tužilaštva na podnesak odbrane u vezi s izvještajem dr de Mana, 20. januar 2012. (povjerljivo i *ex parte*); Replika odbrane na odgovor tužilaštva na podnesak odbrane u vezi s izvještajem dr de Mana, 24. januar 2012. (povjerljivo i *ex parte*).

⁶⁷ Dopunski nalog koji se odnosi na zahtjev branilaca dodijeljenih Milanu Gveri u vezi s njegovim sadašnjim zdravstvenim stanjem, 17. april 2012. (povjerljivo), str. 3-5.

⁶⁸ "Dodatni neuropsihološki pregled Milana Gvere" od 10. avgusta 2012. godine, priložen Podnesku Sekretarijata na osnovu pravila 33(B) u vezi s nezavisnim medicinskim vještakom, 17. avgust 2012. (povjerljivo i *ex parte*).

⁶⁹ "Neuropsihijatrijska ocjena stanja g. Milana Gvere u svrhu sprovođenja pravde u međunarodnom krivičnom pravosuđu" od 12. septembra 2012. godine, priložena Podnesku Sekretarijata na osnovu pravila 33(B) u vezi s nezavisnim medicinskim vještakom, 14. septembar 2012.. (povjerljivo i *ex parte*).

⁷⁰ Podnesci Gverine odbrane u vezi s dva ljekarska izvještaja, 1. oktobar 2012. (povjerljivo i *ex parte*); Odgovor tužilaštva na podneske Gverine odbrane u vezi s dva ljekarska izvještaja, 8. oktobar 2012. (povjerljivo i *ex parte*). V. Odluka po zahtjevu branilaca Milana Gvere za pristup izvještaju o dodatnom pregledu od strane vještaka kojeg je imenovao Međunarodni sud i za podnošenje relevantnih podnesaka, 20. septembar 2012. (povjerljivo), str. 2; *Corrigendum* "Odluke po zahtjevu branioca Milana Gvere za pristup dodatnom ispitivanju vještaka imenovanog od Međunarodnog suda i za podnošenje relevantnih podnesaka", 21. septembar 2012. (povjerljivo). V. takođe Replika na Odgovor tužilaštva na podneske Gverine odbrane u vezi s dva ljekarska izvještaja, 12. oktobar 2012. (povjerljivo i *ex parte*).

⁷¹ Odluka po zahtjevu za okončanje žalbenog postupka za Milana Gveru, 30. novembar 2012. (povjerljivo i *ex parte*), par. 29-30; Javna redigovana verzija Odluke od 30. novembra 2012. godine po zahtjevu za okončanje žalbenog postupka za Milana Gveru, 16. januar 2013., par. 29-30. V. takođe Odluka po zahtjevu Milana Gvere za djelimično ukidanje odluke ili za produženje roka za podnošenje raznih podnesaka, 13. decembar 2012. (povjerljivo i *ex parte*).

24. Dana 15. februara 2013., Gverini branioci obavijestili su Žalbeno vijeće da se Gverino zdravstveno stanje 3. februara 2013. "znatno pogoršalo" i da je on od tog datuma "potpuno nesposoban".⁷² Dana 17. februara 2013., Gvero je preminuo na Vojno-medicinskoj akademiji u Beogradu.⁷³ Dana 5. marta 2013., Gverini branioci zatražili su da se razjasni pitanje da li su pojedini nalozi i dalje na snazi i da li su oni i dalje angažovani u Gverinom predmetu.⁷⁴ Dana 7. marta 2013., Žalbeno vijeće okončalo je žalbeni postupak u vezi s Gverom i proglasilo Prvostepenu presudu pravosnažnom u dijelu koji se odnosi na Gveru.⁷⁵

E. Odluke na osnovu pravila 115

25. Dana 1. juna 2011., Žalbeno vijeće je bez prejudiciranja i kao preuranjene odbacilo zahtjeve koje su **Popović, Nikolić, Miletić i Pandurević** podnijeli za produženje roka za podnošenje zahtjeva za izvođenje dodatnih dokaza na osnovu pravila 115 Pravilnika.⁷⁶ Potom su **Popović,**⁷⁷ **Nikolić**⁷⁸ i **Miletić**⁷⁹ podnijeli niz zahtjeva za prihvatanje dodatnih dokaza, koje je Žalbeno vijeće odbacilo.⁸⁰

status ukinuti nalogom predžalbenog sudije; v. Nalog kojim se ukida povjerljivi i *ex parte* status Odluke po zahtjevu Milana Gvere da se djelimično poništi odluka ili da se odobri produženje roka za podnošenje podnesaka, 16. januar 2013.), str. 3.

⁷² Branioci su tu informaciju dostavili 15. februara 2013. u Hitnom podnesku branioca uz žalbeni podnesak podnijet u ime Milana Gvere u vezi s njegovim zdravstvenim stanjem, 18. februar 2013. (povjerljivo i *ex parte*), par. 6, 13.

⁷³ V. "Potvrda o smrti" i "Izvod iz Matične knjige umrlih" za Milana Gveru, priloženi u dopisu zamjenika direktora Kancelarije nacionalnog saveta Republike Srbije za saradnju s Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju od 18. februara 2013., 19. februar 2013.

⁷⁴ Zahtjev odbrane Milana Gvere za razjašnjenje odluke Žalbenog vijeća od 30. novembra 2012. i posljedicama imenovanja branioca, 5. mart 2013.

⁷⁵ Odluka o okončanju žalbenog postupka u vezi s Milanom Gverom, 7. mart 2013., par. 6-7.

⁷⁶ Odluka po zahtjevima odbrane za produženje roka za podnošenje zahtjeva na osnovu pravila 115, 1. jun 2011., par. 13. V. Zahtjev Vujadina Popovića za produženje roka za podnošenje zahtjeva na osnovu pravila 115, 10. maj 2011. (javno s povjerljivim dodacima); Zahtjev u ime Drage Nikolića kojim se Nikolić pridružuje "Zahtjevu Vujadina Popovića za produženje roka za podnošenje zahtjeva na osnovu pravila 115", 11. maj 2011.; Zahtjev Radivoja Miletića za produženje roka na osnovu pravila 115, 12. maj 2011. (prijevod na engleski zaveden 17. maja 2011.); Pandurevićev zahtjev za produženje roka na osnovu pravila 115, 18. maj 2011. V. takođe Objedinjeni odgovor tužilaštva na zahtjeve za produženje roka za podnošenje zahtjeva na osnovu pravila 115, 20. maj 2011.; Replika Vujadina Popovića na objedinjeni odgovor tužilaštva na zahtjeve za produženje roka za podnošenje zahtjeva na osnovu pravila 115, 23. maj 2011.

⁷⁷ Zahtjev Vujadina Popovića na osnovu pravila 115, 2. juni 2011. (povjerljivo); Objedinjena replika Vujadina Popovića na odgovor tužilaštva na zahtjev na osnovu pravila 115 i na drugi zahtjev na osnovu pravila 115, 13. juli 2011. (povjerljivo); Treći zahtjev Vujadina Popovića na osnovu pravila 115, 15. avgust 2011. (povjerljivo); *Corrigendum* Trećeg zahtjeva Vujadina Popovića na osnovu pravila 115, 20. septembar 2011. (povjerljivo); Četvrti zahtjev Vujadina Popovića na osnovu pravila 115, 19. septembar 2011. (povjerljivo); Peti zahtjev Vujadina Popovića na osnovu pravila 115, 2. septembar 2013. (javno s povjerljivim dodacima); Šesti zahtjev Vujadina Popovića na osnovu pravila 115, 1. oktobar 2013. (javno s povjerljivim dodacima); Sedmi zahtjev Vujadina Popovića na osnovu pravila 115, 11. novembar 2013. (javno s povjerljivim prilogom i dodacima); Osmi zahtjev Vujadina Popovića na osnovu pravila 115, 14. januar 2014. (javno s javnim dodacima).

⁷⁸ Zahtjev na osnovu pravila 115 u ime Drage Nikolića za prihvatanje dodatnih dokaza u žalbenom postupku, s dodatkom, 19. septembar 2013. (javno s povjerljivim dodatkom); Drugi zahtjev Drage Nikolića na osnovu pravila 115 za prihvatanje dodatnih dokaza u žalbenom postupku, 4. oktobar 2013. (povjerljivo s povjerljivim dodacima); Treći zahtjev Drage Nikolića na osnovu pravila 115 za prihvatanje dodatnih dokaza u žalbenom postupku, 18. oktobar 2013.

F. Zahtjevi za posjetu pod nadzorom i privremeno puštanje na slobodu

1. Pandurevićevi zahtjevi

26. Dana 22. februara 2011., Žalbeno vijeće je odobrilo **Pandurevićev** zahtjev za privremeno puštanje na slobodu iz razloga saosjećajnosti kako bi mu omogućilo da posjeti majku u Bosni i Hercegovini.⁸¹ Pandurević je pušten na slobodu u periodu od 23. februara 2011. do 2. marta 2011.⁸²

27. Dana 11. januara 2012., Žalbeno vijeće je odobrilo **Pandurevićev** zahtjev za privremeno puštanje na slobodu kako bi mogao da prisustvuje parastosu za majku.⁸³ Pandurević je pušten na slobodu u periodu od 13. januara 2012. do 25. januara 2012.⁸⁴

28. Žalbeno vijeće odbilo je **Pandurevićev** zahtjev za posjetu pod nadzorom Ambasadi Republike Srbije u Haagu,⁸⁵ a 6. juna 2012.,⁸⁶ 14. marta 2014.⁸⁷ i 12. decembra 2014. odbilo je i njegove zahtjeve za privremeno puštanje na slobodu.⁸⁸

(povjerljivo s povjerljivim dodacima); Hitni četvrti zahtjev Drage Nikolića na osnovu pravila 115 za prihvatanje dodatnih dokaza u žalbenom postupku, s dodatkom, 25. novembar 2013. (javno s povjerljivim dodatkom).

⁷⁹ Zahtjev odbrane Radivoja Miletića za prihvatanje jednog dokumenta na osnovu člana 115 Pravilnika o postupku i dokazima, s javnim i povjerljivim dodacima, 30. mart 2012. (djelimično povjerljivo, prijevod na engleski zaveden 11. aprila 2012.); Drugi zahtjev odbrane Radivoja Miletića za prihvatanje jednog dokumenta na osnovu člana 115 Pravilnika o postupku i dokazima, s javnim i povjerljivim dodacima, 7. maj 2012. (djelimično povjerljivo). Prijevod na engleski zaveden 11. juna 2012.

⁸⁰ Odluka po zahtjevu Vujadina Popovića za prihvatanje dodatnih dokaza u žalbenom postupku na osnovu pravila 115 Pravilnika, 20. oktobar 2011.; Odluka po prvom i drugom zahtjevu Radivoja Miletića za prihvatanje dodatnih dokaza u žalbenom postupku na osnovu pravila 115, 15. april 2013.; Odluka po četvrtom zahtjevu Vujadina Popovića za prihvatanje dodatnih dokaza u žalbenom postupku na osnovu pravila 115 Pravilnika, 7. oktobar 2013. (povjerljivo); Odluka po prvom zahtjevu Drage Nikolića za prihvatanje dodatnih dokaza u žalbenom postupku na osnovu pravila 115 Pravilnika, 19. novembar 2013.; Odluka po osmom zahtjevu Vujadina Popovića na osnovu pravila 115, 29. april 2014.; Odluka po trećem i petom zahtjevu Vujadina Popovića za prihvatanje dodatnih dokaza u žalbenom postupku na osnovu pravila 115, 2. maj 2014. (povjerljivo; javna redigovana verzija zavedena 23. maja 2014.); Odluka po drugom zahtjevu Drage Nikolića za prihvatanje dodatnih dokaza u žalbenom postupku na osnovu pravila 115, 23. juni 2014. (povjerljivo); Odluka po trećem zahtjevu Drage Nikolića za prihvatanje dodatnih dokaza u žalbenom postupku na osnovu pravila 115, 8. juli 2014. (povjerljivo); Odluka po šestom zahtjevu Vujadina Popovića za prihvatanje dodatnih dokaza u žalbenom postupku na osnovu pravila 115, 22. juli 2014.; Odluka po četvrtom zahtjevu Drage Nikolića za prihvatanje dodatnih dokaza u žalbenom postupku na osnovu pravila 115, 3. septembar 2014.; Odluka po sedmom zahtjevu Vujadina Popovića za prihvatanje dodatnih dokaza u žalbenom postupku na osnovu pravila 115 Pravilnika, 4. decembar 2014.

⁸¹ Odluka po hitnom zahtjevu Vinka Pandurevića za privremeno puštanje na slobodu iz razloga saosjećajnosti 22. februar 2011. (povjerljivo), par. 19; Hitni zahtjev u ime optuženog Vinka Pandurevića za privremeno puštanje na slobodu iz razloga saosjećajnosti, kako bi mu se omogućila kratka i hitna posjeta majci, 11. februar 2011. (povjerljivo). V. takođe Pismo ministra savjetnika – Oficira za vezu Republike Srpske sa MKSJ u vezi s privremenim puštanjem na slobodu gosp. Pandurevića, 3. februar 2012. (povjerljivo).

⁸² Odluka po hitnom zahtjevu Vinka Pandurevića za privremeno puštanje na slobodu iz razloga saosjećajnosti, 22. februar 2011. (povjerljivo), par. 19.

⁸³ Odluka po hitnom zahtjevu Vinka Pandurevića za privremeno puštanje na slobodu iz razloga saosjećajnosti, 11. januar 2012.; Hitni zahtjev Vinka Pandurevića za privremeno puštanje na slobodu kako bi mu se omogućilo da prisustvuje parastosu za majku, 21. decembar 2011. (povjerljivo).

⁸⁴ Odluka po hitnom zahtjevu Vinka Pandurevića za privremeno puštanje na slobodu iz razloga saosjećajnosti, 11. januar 2012., par. 19. Privremeno puštanje na slobodu najprije je naloženo za period od 13. januara 2012. do 23. januara 2012., ali je povratak u predviđenom roku bio nemoguć zbog vremenskih prilika, pa je period privremenog boravka na slobodi produžen nalogom Žalbenog vijeća. V. Nalog kojim se produžava Pandurevićev privremeni boravak na slobodi, 23. januar 2012., str. 1.

2. Popovićevi zahtjevi

29. Dana 11. decembra 2012., Žalbeno vijeće je odbilo **Popovićev** zahtjev za puštanje na slobodu pod nadzorom.⁸⁹

30. Dana 7. februara 2013. Žalbeno vijeće odobrilo je **Popovićev** zahtjev za privremeno puštanje na slobodu kako bi mu se omogućilo da prisustvuje parastosu za majku.⁹⁰ Popović je pušten na slobodu u periodu od 8. februara 2013. do 10. februara 2013.⁹¹

3. Nikolićevi zahtjevi

31. Dana 7. novembra 2014., Žalbeno vijeće je odobrilo **Nikolićev** zahtjev za privremeno puštanje na slobodu iz zdravstvenih i humanitarnih razloga.⁹² On je pušten na slobodu u periodu od 14. novembra 2014. do 25. januara 2015.⁹³

⁸⁵ Odluka po zahtjevu Vinka Pandurevića za privremenu izmjenu uslova pritvora, 22. juli 2011. (povjerljivo; javna redigovana verzija zavedena 9. novembra 2011.); Zahtjev u ime Vinka Pandurevića za privremenu izmjenu uslova pritvora kako bi mu se omogućila posjeta Ambasadi Srbije u Haagu, 8. decembar 2010. (povjerljivo).

⁸⁶ Odluka po zahtjevu Vinka Pandurevića za privremeno puštanje na slobodu, 6. juni 2012.; Zahtjev u ime Vinka Pandurevića za privremeno puštanje na slobodu, 23. maj 2012. (povjerljivo).

⁸⁷ Odluka po zahtjevu Vinka Pandurevića za privremeno puštanje na slobodu, 14. mart 2014.; Zahtjev u ime Vinka Pandurevića za privremeno puštanje na slobodu, 9. decembar 2013.

⁸⁸ Odluka po obnovljenom zahtjevu u ime Vinka Pandurevića za privremeno puštanje na slobodu, 12. decembar 2014.; Obnovljeni zahtjev u ime Vinka Pandurevića za privremeno puštanje na slobodu, 29. juli 2014. (javno s povjerljivim dodatkom).

⁸⁹ Odluka po molbi Vujadina Popovića za privremeno puštanje na slobodu po nadzorom iz razloga saosjećajnosti, 11. decembar 2012. (povjerljivo); Molba Vujadina Popovića za privremeno puštanje na slobodu pod nadzorom iz humanitarnih razloga, 27. septembar 2012. (povjerljivo s povjerljivim dodacima).

⁹⁰ Odluka po hitnom zahtjevu tužilaštva za deklaraciju da su dodatne garancije koje je ponudila Republika Srpska nedovoljne da bi Vujadin Popović bio pušten na slobodu, 7. februar 2013.; Odluka po hitnom zahtjevu Vujadina Popovića za privremeno puštanje na slobodu pod nadzorom iz razloga saosjećajnosti, 30. januar 2013.; Hitni zahtjev Vujadina Popovića za privremeno puštanje na slobodu pod nadzorom iz razloga saosjećajnosti, 14. januar 2013. (povjerljivo s povjerljivim dodacima).

⁹¹ Odluka po hitnom zahtjevu tužilaštva za deklaraciju da su dodatne garancije koje je ponudila Republika Srpska nedovoljne da bi Vujadin Popović bio pušten na slobodu, 7. februar 2013., str. 2-3; Dopis s državnog nivoa u vezi s privremenim puštanjem na slobodu g. Popovića, 7. februar 2013. (povjerljivo).

⁹² Odluka po zahtjevu Drage Nikolića za privremeno puštanje na slobodu iz zdravstvenih i humanitarnih razloga, 7. novembar 2014. (povjerljivo i *ex parte*). V. takođe *Corrigendum* "Odluke po zahtjevu Drage Nikolića za privremeno puštanje na slobodu iz zdravstvenih i humanitarnih razloga", 10. novembar 2014. (povjerljivo i *ex parte*); Izjava sudije Mandiayea Nianga priložena Odluci Žalbenog vijeća od 7. novembra 2014. po zahtjevu Drage Nikolića za privremeno puštanje na slobodu iz zdravstvenih i humanitarnih razloga, 7. novembar 2014, 12. novembar 2014. (povjerljivo i *ex parte*).

⁹³ Odluka po zahtjevu Drage Nikolića za privremeno puštanje na slobodu iz zdravstvenih i humanitarnih razloga, 7. novembar 2014. (povjerljivo i *ex parte*), str. 5; Odluka po zahtjevu Drage Nikolića za produženje privremenog boravka na slobodi, 10. decembar 2014. (povjerljivo i *ex parte*), str. 3. V. Zahtjev u ime Drage Nikolića za produženje privremenog boravka na slobodi na osnovu novih informacija, s povjerljivim i *ex parte* dodatkom, 3. decembar 2014. (povjerljivo i *ex parte* s povjerljivim i *ex parte* dodatkom); Dopisi predsjednika Nacionalnog savjeta za saradnju s MKSJ br. 4/0-2/12-14 od 12. novembra i br. 4/0-2/16-14 od 13. novembra 2014., upućeni Žalbenom vijeću MKSJ kao odgovor na Odluku od [7.] novembra 2014. kojom je optuženom Dragi Nikoliću odobreno privremeno puštanje na slobodu, 5. decembar 2014. (povjerljivo i *ex parte*). V. takođe Dopis predsjednika Nacionalnog savjeta za saradnju s MKSJ br. 4/0-2/12-14 od 12. novembra 2014., upućen [Žalbenom] vijeću MKSJ u vezi s Odlukom [Žalbenog vijeća] od 7. novembra 2014. u predmetu protiv optuženog Drage Nikolića, 13. novembar 2014. (povjerljivo i *ex parte*).

4. Miletićevi zahtjevi

32. Žalbeno vijeće je 15. novembra 2013.⁹⁴ i 7. februara 2014.⁹⁵ odbilo **Miletićeve** zahtjeve za privremeno puštanje na slobodu.

G. Druge odluke u predžalbenoj fazi postupka

33. Dana 7. februara 2012., Žalbeno vijeće je odobrilo zahtjev tužilaštva⁹⁶ da se ukinu zaštitne mjere za svjedoka koji se u predmetu *Popović i drugi* vodio kao svjedok PW-162 (Srbislav Davidović).⁹⁷

34. Dana 15. marta 2012., Žalbeno vijeće je odobrilo zahtjev tužilaštva⁹⁸ da se ukine povjerljivi status za svjedočenje i dokazne predmete vezane za svjedoka PW-162/Srbislava Davidovića, s izuzetkom 35 redova.⁹⁹

35. Dana 19. juna 2013., Žalbeno vijeće je ukinulo zaštitnu mjeru izobličenja slike za svjedoka PW-169.¹⁰⁰

H. Statusne konferencije

36. U skladu s pravilom 65bis(B) Pravilnika, statusne konferencije održane su 9. februara 2011.,¹⁰¹ 9. juna 2011.,¹⁰² 19. oktobra 2011.,¹⁰³ 10. februara 2012.,¹⁰⁴ 31. maja 2012.,¹⁰⁵ 26.

⁹⁴ Odluka po hitnom zahtjevu Radivoja Miletića za privremeno puštanje na slobodu, 15. novembar 2013. (povjerljivo i *ex parte*), str. 3. V. takođe Suprotno mišljenje sudije Nianga; Hitni zahtjev odbrane Radivoja Miletića za privremeno puštanje na slobodu, s povjerljivim i *ex parte* dodacima, 16. oktobar 2013. (povjerljivo i *ex parte*, prijevod na engleski zaveden 21. oktobra 2013.); Dodatak hitnom zahtjevu odbrane Radivoja Miletića za privremeno puštanje na slobodu, s povjerljivim i *ex parte* dodacima, 17. oktobar 2013. (povjerljivo i *ex parte*); Drugi dodatak hitnom zahtjevu odbrane Radivoja Miletića za privremeno puštanje na slobodu, s povjerljivim i *ex parte* prilogom, 28. oktobar 2013. (povjerljivo i *ex parte*). Prijevod dvaju dodataka na engleski zaveden 28. oktobra 2013.

⁹⁵ Odluka po hitnom zahtjevu Radivoja Miletića o privremenom puštanju na slobodu, 7. februar 2014. (povjerljivo i *ex parte*); Hitni zahtjev odbrane Radivoja Miletića za privremeno puštanje na slobodu, s povjerljivim i *ex parte* dodacima, 11. decembar 2013. (povjerljivo i *ex parte*). Prijevod na engleski zaveden 17. decembra 2013.

⁹⁶ Hitni zahtjev tužilaštva za ukidanje zaštnih mjera za svjedoka, 2. februar 2012. (javno s povjerljivim dodatkom).

⁹⁷ Odluka po hitnom zahtjevu tužilaštva za ukidanje zaštitnih mjera za jednog svjedoka, 7. februar 2012. V. takođe Podnesak sekretara na osnovu pravila 33(B) u skladu s "Nalogom u vezi s hitnim zahtjevom tužilaštva za ukidanje zaštitnih mjera za jednog svjedoka" od 3. februara 2012., 6. februar 2012. (povjerljivo i *ex parte*).

⁹⁸ Zahtjev za ukidanje statusa povjerljivosti svjedočenja i dokaznog predmeta koji se odnose na Srbislava Davidovića, 23. februar 2012.

⁹⁹ Odluka po zahtjevu tužilaštva za ukidanje statusa povjerljivosti svjedočenja i dokaznog predmeta koji se odnose na Srbislava Davidovića, 15. mart 2012.

¹⁰⁰ Odluka po obavještenju zamjenika sekretara u vezi s izmjenom zaštitnih mjera za svjedoka, 19. juni 2014. (povjerljivo i *ex parte*), str. 2.

¹⁰¹ V. Nalog o rasporedu, 2. februar 2011.

¹⁰² V. Nalog o rasporedu 5. maj 2011.

¹⁰³ V. Nalog o rasporedu, 6. septembar 2011. V. takođe Nalog o izmjeni rasporeda statusne konferencije, 4. oktobar 2011.

¹⁰⁴ V. Nalog o rasporedu, 9. januar 2012.

¹⁰⁵ V. Nalog o rasporedu, 2. maj 2012.

septembra 2012.,¹⁰⁶ 11. januara 2013.,¹⁰⁷ 9. maja 2013.,¹⁰⁸ 22. avgusta 2013.,¹⁰⁹ 3. aprila 2014.,¹¹⁰ 22. jula 2014.¹¹¹ i 18. novembra 2014.¹¹²

I. Žalbeni pretres

37. Dana 3. oktobra 2013., Žalbeno vijeće je izdalo nalog o rasporedu kojim je odredilo da će se žalbeni pretres u ovom predmetu održati od 2. do 13. decembra 2013.¹¹³ Dana 6. novembra 2013., Žalbeno vijeće je izdalo nalog kojim je strane u postupku pozvalo da tokom žalbenog pretresa raspravljaju o konkretnim pitanjima koje je u tom nalogu navelo.¹¹⁴ Dana 7. novembra 2013., Žalbeno vijeće je izdalo nalog kojim je utvrdilo plan rada tokom žalbenog pretresa.¹¹⁵ Usmene argumente svih strana u postupku Žalbeno vijeće je saslušalo od 2. do 6. decembra 2013.¹¹⁶

¹⁰⁶ V. Nalog o rasporedu, 27. august 2012.

¹⁰⁷ V. Nalog o rasporedu, 22. novembar 2012.

¹⁰⁸ V. Nalog o rasporedu, 14. mart 2013.

¹⁰⁹ V. Nalog o rasporedu, 21. juni 2013.

¹¹⁰ V. Nalog o rasporedu, 12. mart 2014.

¹¹¹ V. Nalog o rasporedu, 30. maj 2014.

¹¹² V. Nalog o rasporedu, 10. oktobar 2014.

¹¹³ Nalog o rasporedu za raspravu po žalbi, 3. oktobar 2013., str. 1.

¹¹⁴ Nalog za pripremu žalbenog postupka, 6. novembar 2013., str. 1-3.

¹¹⁵ Nalog u vezi s planom rada tokom žalbenog pretresa, 7. novembar 2013.

¹¹⁶ Žalbeni pretres, AT. 59-169 (2. decembar 2013.), AT. 170-283 (3. decembar 2013.). AT. 284-399 (4. decembar 2013.), AT. 400-484 (5. decembar 2014), AT. 485-606 (6. decembar 2014).

XVII. DODATAK II: GLOSAR

A. Podnesci u ovom predmetu

Bearin žalbeni podnesak	Žalbeni podnesak žalioca Ljubiše Beare, 21. januar 2011. (povjerljivo), 16. juni 2011. (javno)
Bearin završni podnesak	<i>Tužilac protiv Vujadina Popovića, Ljubiše Beare, Drage Nikolića, Ljubomira Borovčanina, Radivoja Miletića, Milana Gvere i Vinka Pandurevića</i> , predmet br. IT-05-88-T, Završni pretresni podnesak okrivljenog Ljubiše Beare, 30. juli 2009. (povjerljivo), 28. juli 2010. (javno)
Bearina najava žalbe	Najava žalbe žalioca Ljubiše Beare, 8. septembar 2010. (javno)
Bearina replika	Replika žalioca Ljubiše Beare, 2. maj 2011. (povjerljivo), 7. juli 2011. (javno)
Optužnica	<i>Tužilac protiv Vujadina Popovića, Ljubiše Beare, Drage Nikolića, Ljubomira Borovčanina, Radivoja Miletića, Milana Gvere i Vinka Pandurevića</i> , predmet br. IT-05-88-T, Optužnica, 4. avgust 2006.
Miletićev žalbeni podnesak	Žalbeni podnesak odbrane Radivoja Miletića, 24. mart 2011. (povjerljivo), 18. april 2011. (javno). Originalne verzije na francuskom jeziku podnesene su 21. januara 2011. (povjerljivo) i 18. aprila 2011. (javno).
Miletićeva najava žalbe	Najava žalbe odbrane Radivoja Miletića, 24. septembar 2010. (javno). Originalna verzija na francuskom jeziku podnesena je 8. septembra 2010.
Miletićeva replika	Replika na odgovor tužilaštva na žalbeni podnesak Radivoja Miletića, 30. maj 2011. (povjerljivo), 13. oktobar 2011. (javno). Originalne verzije na francuskom jeziku podnesene su 2. maja 2011. (povjerljivo) i 7. jula 2011. (javno).
Miletićev odgovor	Podnesak respondenta – Odgovor odbrane Radivoja Miletića na žalbeni podnesak tužioca, 11. april 2011. (javno). Originalna verzija na francuskom jeziku podnesena je 4. aprila 2011.
Nikolićev žalbeni podnesak	Žalbeni podnesak u ime Drage Nikolića, 21.

	januar 2011. (povjerljivo) (<i>corrigenda</i> 9. februar 2011. i 3. avgust 2011. (povjerljivo)), 3. avgust 2011. (ponovo podneseno, javno)
Nikolićev završni podnesak	<i>Tužilac protiv Vujadina Popovića, Ljubiše Beare, Drage Nikolića, Ljubomira Borovčanina, Radivoja Miletića, Milana Gvere i Vinka Pandurevića</i> , predmet br. IT-05-88-T, Završni pretresni podnesak u ime Drage Nikolića, 30. juli 2009. (povjerljivo, javno), (<i>corrigendum</i> 15. septembar 2009.) (javno)
Nikolićeva najava žalbe	Najava žalbe u ime Drage Nikolića, 8. septembar 2010. (povjerljivo), 7. mart 2011. (javno)
Nikolićeva replika	Replika na podnesak respondenta (izmijenjena) u ime Drage Nikolića, 4. maj 2011. (povjerljivo), 9. maj 2011. (izmijenjena verzija), 18. juli 2011. (javno)
Nikolićev odgovor	Podnesak respondenta u ime Drage Nikolića, 4. april 2011. (povjerljivo), 5. juli 2011. (ponovo podneseno, javno)
Pandurevićeva najava žalbe	Najava žalbe u ime Vinka Pandurevića na Presudu Pretresnog vijeća od 10. juna 2010., 8. septembar 2011. (povjerljivo), 9. mart 2011. (javno)
Pandurevićev žalbeni podnesak	Pandurevićeva žalba na Presudu Pretresnog vijeća od 10. juna 2010., 21. januar 2011. (povjerljivo), 12. april 2011. (javno)
Pandurevićeva replika	Pandurevićeva replika na odgovor tužilaštva, 6. maj 2011. (ponovo podneseno, povjerljivo), 6. juli 2011. (javno)
Pandurevićev odgovor	Pandurevićev odgovor na žalbeni podnesak tužilaštva, 11. april 2011. (povjerljivo), 30. juni 2011. (javno)
Popovićev žalbeni podnesak	Žalbeni podnesak u ime Vujadina Popovića, 21. januar 2011. (povjerljivo), 14. april 2011. (ponovo podneseno, javno)
Popovićeva najava žalbe	Najava žalbe Vujadina Popovića, 8. septembar 2010. (povjerljivo), 25. februar 2011. (javno)
Popovićeva replika	Replika u ime Vujadina Popovića, 2. maj 2011. (povjerljivo) (povjerljivi <i>corrigendum</i> 18. maj 2011.), 6. juli 2011. (javno)

Popovićev odgovor	Podnesak respondenta u ime Vujadina Popovića, 4. april 2011. (povjerljivo), 20. juni 2011. (javno)
Zahtjev tužilaštva od 12. maja 2006.	<i>Tužilac protiv Vujadina Popovića, Ljubiše Beare, Drage Nikolića, Ljubomira Borovčanina, Zdravka Tolimira, Radivoja Miletića, Milana Gvere, Vinka Pandurevića i Milorada Trbića</i> , predmet br. IT-05-88-PT, Zahtjev tužilaštva za prihvatanje pismenih iskaza umjesto usmenog svjedočenja na osnovu pravila 92bis i priloženi dodaci A-D, 12. maj 2006. (povjerljivo)
Žalbeni podnesak tužilaštva	Žalbeni podnesak tužilaštva, 21. januar 2011. (povjerljivo), 25. januar 2011. (javno)
Završni podnesak tužilaštva	<i>Tužilac protiv Vujadina Popovića, Ljubiše Beare, Drage Nikolića, Ljubomira Borovčanina, Radivoja Miletića, Milana Gvere i Vinka Pandurevića</i> , predmet br. IT-05-88-T, Završni pretresni podnesak, 30. juli 2009. (povjerljivo)
Najava žalbe tužilaštva	Najava žalbe tužilaštva, 8. septembar 2010. (javno)
Pretpretresni podnesak tužilaštva	<i>Tužilac protiv Vujadina Popovića, Ljubiše Beare, Drage Nikolića, Ljubomira Borovčanina, Zdravka Tolimira, Radivoja Miletića, Milana Gvere, Vinka Pandurevića i Milorada Trbića</i> , predmet br. IT-05-88-T, Podnesak tužilaštva s pretpretresnim podneskom na osnovu pravila 65ter i spiskom dokaznih predmeta na osnovu pravila 65ter(E)(v) [sic], 28. april 2006. (povjerljivo)
Replika tužilaštva	Konsolidovana replika tužilaštva, 2. maj 2011. (povjerljivo), 6. juli 2011. (javno)
Odgovor tužilaštva (žalilac)	Obavještenje o podnošenju odgovora tužilaštva na žalbe Vujadina Popovića, Ljubiše Beare, Drage Nikolića, Radivoja Miletića i Vinka Pandurevića, 4. april 2011. (povjerljivo) (<i>corrigenda</i> 3. juni 2011. i 2. avgust 2011.), 3. avgust 2011. (ponovo podneseno, javno)

B. Presude i odluke MKSJ-a

Drugostepena presuda u predmetu *Aleksovski* *Tužilac protiv Zlatka Aleksovskog*, predmet br.

IT- 95-14/1-A, Presuda, 24. mart 2000.

- Drugostepena presuda u predmetu *Blagojević i Jokić* *Tužilac protiv Vidoja Blagojevića i Dragana Jokića*, predmet br. IT-02-60-A, Presuda, 9. maj 2007.
- Prvostepena presuda u predmetu *Blagojević i Jokić* *Tužilac protiv Vidoja Blagojevića i Dragana Jokića*, predmet br. IT-02-60-T, Presuda, 17. januar 2005.
- Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić* *Tužilac protiv Tihomira Blaškića*, predmet br. IT-95-14-A, Presuda, 29. juli 2004.
- Prvostepena presuda u predmetu *Blaškić* *Tužilac protiv Tihomira Blaškića*, predmet br. IT-95-14-T, Presuda, 3. mart 2000.
- Drugostepena presuda u predmetu *Boškoski i Tarčulovski* *Tužilac protiv Ljubeta Boškskog i Johana Tarčulovskog*, predmet br. IT-04-82-A, Presuda, 19. maj 2010.
- Drugostepena presuda u predmetu *Brđanin* *Tužilac protiv Radoslava Brđanina*, predmet br. IT- 99-36-A, Presuda, 3. april 2007.
- Odluka po žalbi u predmetu *Brđanin* u vezi s trećom kategorijom UZP-a *Tužilac protiv Radoslava Brđanina*, predmet br. IT-99-36-A, Odluka po interlokutornoj žalbi, 19. mart 2004.
- Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići* *Tužilac protiv Zejnila Delalića, Zdravka Mucića (zvanog Pavo), Hazima Delića i Esada Landže (zvanog Zenga)*, predmet br. IT-96-21-A, Presuda, 20. februar 2001.
- Prvostepena presuda u predmetu *Čelebići* *Tužilac protiv Zejnila Delalića, Zdravka Mucića (zvanog Pavo), Hazima Delića i Esada Landže (zvanog Zenga)*, predmet br. IT-96-21-T, Presuda, 16. novembar 1998.
- Odluka po interlokutornoj žalbi u predmetu *Delić* *Tužilac protiv Rasima Delića*, predmet br. IT-04-83-AR73.1, Odluka po interlokutornoj žalbi Rasima Delića na usmenu odluku Pretresnog vijeća o prihvatanju dokaznih predmeta br. 1316 i 1317, 15. april 2008.
- Drugostepena presuda u predmetu *Dorđević* *Tužilac protiv Vlastimira Dorđevića*, predmet br. IT-05-87/1-A, Presuda, 27. januar 2014.
- Presuda o kazni u predmetu *Erdemović* *Tužilac protiv Dražena Erdemovića*, predmet br. IT-96-22-Tbis, Presuda o kazni, 5. mart 1998.
- Drugostepena presuda u predmetu *Furundžija* *Tužilac protiv Ante Furundžije*, predmet br. IT-95-17/1-A, Presuda, 21. juli 2000.

Drugostepena presuda u predmetu <i>Galić</i>	<i>Tužilac protiv Stanislava Galića</i> , predmet br. IT-98-29-A, Presuda, 30. novembar 2006.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Gotovina i Markač</i>	<i>Tužilac protiv Ante Gotovine i Mladena Markača</i> , predmet br. IT-06-90-A, Presuda, 16. novembar 2012.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Hadžihasanović i Kubura</i>	<i>Tužilac protiv Envera Hadžihasanovića i Amira Kubure</i> , predmet br. IT-01-47-A, Presuda, 22. april 2008.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Halilović</i>	<i>Tužilac protiv Sefera Halilovića</i> , predmet br. IT-01-48-A, Presuda, 16. oktobar 2007.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Haradinaj i drugi</i>	<i>Tužilac protiv Ramusha Haradinaja, Idriza Balaja i Lahija Brahimaja</i> , predmet br. IT-04-84-A, Presuda, 19. juli 2010.
Drugostepena presuda po navodima o nepoštovanju suda u predmetu <i>Haraqija i Morina</i>	<i>Tužilac protiv Astrita Haraqije i Bajrusha Morine</i> , predmet br. IT-04-84-R77.4-A, Presuda po navodima o nepoštovanju suda, 23. juli 2009.
Drugostepena presuda po navodima o nepoštovanju suda u predmetu <i>Hartmann</i>	<i>U predmetu protiv Florence Hartmann</i> , predmet br. IT-02-54-R77.5-A, Presuda, 19. juli 2011.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Jelisić</i>	<i>Tužilac protiv Gorana Jelisića</i> , predmet br. IT-95-10-A, Presuda, 5. juli 2001.
Odluka u predmetu <i>Karadžić</i> u vezi s uzimanjem talaca	<i>Tužilac protiv Radovana Karadžića</i> , predmet br. IT-95-5/18-AR73.9, Odluka po žalbi zbog uskraćivanja oslobađajuće presude u vezi s navodima o uzimanju talaca, 11. decembar 2012.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Kordić i Čerkez</i>	<i>Tužilac protiv Darija Kordića i Marija Čerkeza</i> , predmet br. IT-95-14/2-A, Presuda, 17. decembar 2004.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Krajišnik</i>	<i>Tužilac protiv Momčila Krajišnika</i> , predmet br. IT-00-39-A, Presuda, 17. mart 2009.
Prvostepena presuda u predmetu <i>Krajišnik</i>	<i>Tužilac protiv Momčila Krajišnika</i> , predmet br. IT-00-39-T, Presuda, 27. septembar 2006.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Krnojelac</i>	<i>Tužilac protiv Milorada Krnojelca</i> , predmet br. IT-97-25-A, Presuda, 17. septembar 2003.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Krstić</i>	<i>Tužilac protiv Radislava Krstića</i> , predmet br. IT-98-33-A, Presuda, 19. april 2004.
Prvostepena presuda u predmetu <i>Krstić</i>	<i>Tužilac protiv Radislava Krstića</i> , predmet br.

IT-98-33-T, Presuda, 2. avgust 2001.

- Drugostepena presuda u predmetu *Kunarac i drugi* i *Tužilac protiv Dragoljuba Kunarca, Radomira Kovača i Zorana Vukovića*, predmeti br. IT-96-23 i IT-96-23/1-A, Presuda, 12. juni 2002.
- Drugostepena presuda u predmetu *Kupreškić i drugi* i *Tužilac protiv Zorana Kupreškića, Mirjana Kupreškića, Vlatka Kupreškića, Drage Josipovića i Vladimira Šantića*, predmet br. IT-95-16-A, Presuda po žalbama, 23. oktobar 2001.
- Prvostepena presuda u predmetu *Kupreškić i drugi* i *Tužilac protiv Zorana Kupreškića, Mirjana Kupreškića, Vlatka Kupreškića, Drage Josipovića, Dragana Papića i Vladimira Šantića*, predmet br. IT-95-16-T, Presuda, 14. januar 2000.
- Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi* i *Tužilac protiv Miroslava Kvočke, Mlade Radića, Zorana Žigića i Dragoljuba Prcaća*, predmet br. IT-98-30/1-A, Presuda, 28. februar 2005.
- Suprotna i izdvojena mišljenja sudije Kwona i *Tužilac protiv Vujadina Popovića, Ljubiše Beare, Drage Nikolića, Ljubomira Borovčanina, Radivoja Miletića, Milana Gvere i Vinka Pandurevića*, predmet br. IT-05-88-T, Suprotna i izdvojena mišljenja sudije Kwona, 10. juni 2010.
- Drugostepena presuda u predmetu *Limaj i drugi* i *Tužilac protiv Fatmira Limaja, Haradina Bale i Isaka Musliua*, predmet br. IT-03-66-A, Presuda, 27. septembar 2007.
- Drugostepena presuda u predmetu *Lukić i Lukić* i *Tužilac protiv Milana Lukića i Sredoja Lukića*, predmet br. IT-98-32/1-A, Presuda, 4. decembar 2012.
- Drugostepena presuda u predmetu *Martić* i *Tužilac protiv Milana Martića*, predmet br. IT-95-11-A, Presuda, 8. oktobar 2008.
- Odluka u predmetu *Martić* od 14. septembra 2006. i *Tužilac protiv Milana Martića*, predmet br. IT-95-11-AR73.2, Odluka po žalbi na odluku Pretresnog veća u vezi sa iskazom svedoka Milana Babića, 14. septembar 2006.
- Prvostepena presuda u predmetu *Martić* i *Tužilac protiv Milana Martića*, predmet br. IT-95-11-T, Presuda, 12. juni 2007.
- Drugostepena presuda u predmetu *D. Milošević* i *Tužilac protiv Dragomira Miloševića*, predmet br. IT-98-29/1-A, Presuda, 12. novembar 2009.
- Drugostepena presuda u predmetu *Mrkšić i drugi* i *Tužilac protiv Mileta Mrkšića i Veselina Šljivančanina*, predmet br. IT-95-13/1-A,

<i>Šljivančanin</i>	Presuda, 5. maj 2009.
Prvostepena presuda u predmetu <i>Mrkšić i drugi</i>	<i>Tužilac protiv Mileta Mrkšića, Miroslava Radića i Veselina Šljivančanina</i> , predmet br. IT-95-13/1-T, Presuda, 27. septembar 2007.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Naletilić i Martinović</i>	<i>Tužilac protiv Mladena Naletilića zvanog Tuta i Vinka Martinovića zvanog Štela</i> , predmet br. IT-98-34-A, Presuda, 3. maj 2006.
Presuda po žalbi na kaznu u predmetu <i>M. Nikolić</i>	<i>Tužilac protiv Momira Nikolića</i> , predmet br. IT-02-60/1-A, Presuda po žalbi na kaznu, 8. mart 2006.
Presuda o kazni u predmetu <i>Obrenović</i>	<i>Tužilac protiv Dragana Obrenovića</i> , predmet br. IT-02-60/2-S, Presuda o kazni, 10. decembar 2003.
Odluka o nadležnosti u predmetu <i>Ojdanić</i>	<i>Tužilac protiv Milana Milutinovića, Nikole Šainovića i Dragoljuba Ojdanića</i> , predmet br. IT-99-37-AR72, Odluka po prigovoru Dragoljuba Ojdanića na nenadležnost – <i>udruženi zločinački poduhvat</i> , 21. maj 2003.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Orić</i>	<i>Tužilac protiv Nasera Orića</i> , predmet br. IT-03-68-A, Presuda, 3. juli 2008.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Perišić</i>	<i>Tužilac protiv Momčila Perišića</i> , predmet br. IT-04-81-A, Presuda, 28. februar 2013.
Odluka u predmetu <i>Popović i drugi</i> od 12. septembra 2006.	<i>Tužilac protiv Vujadina Popovića, Ljubiše Beare, Drage Nikolića, Ljubomira Borovčanina, Radivoja Miletića, Milana Gvere i Vinka Pandurevića</i> , predmet br. IT-05-88-T, Odluka po <i>povjerljivom</i> zahtjevu tužilaštva za prihvatanje pismenih iskaza umjesto usmenog svjedočenja na osnovu pravila 92bis, 12. septembar 2006.
Odluka u predmetu <i>Popović i drugi</i> od 26. septembra 2006.	<i>Tužilac protiv Vujadina Popovića, Ljubiše Beare, Drage Nikolića, Ljubomira Borovčanina, Radivoja Miletića, Milana Gvere i Vinka Pandurevića</i> , predmet br. IT-05-88-T, Odluka po zahtjevu tužilaštva za formalno primanje na znanje činjenica o kojima je već presuđeno, s Dodatkom, 26. septembar 2006.
Odluka u predmetu <i>Popović i drugi</i> od 14. decembra 2007.	<i>Tužilac protiv Vujadina Popovića, Ljubiše Beare, Drage Nikolića, Ljubomira Borovčanina, Radivoja Miletića, Milana Gvere i Vinka Pandurevića</i> , predmet br. IT-05-88-AR73.1, Odluka po žalbama na odluku o prihvatanju materijala u vezi s Borovčaninovima ispitivanjem, 14. decembar

2007.

[REDIGOVANO]

Odluka u predmetu *Popović i drugi* od 19. februara 2009.

[REDIGOVANO]

Tužilac protiv Vujadina Popovića, Ljubiše Beare, Drage Nikolića, Ljubomira Borovčanina, Zdravka Tolimira, Radivoja Miletića, Milana Gvere, Vinka Pandurevića i Milorada Trbića, predmet br. IT-05-88-T, Redigovana verzija "Odluke po zahtjevu kojim se u ime Drage Nikolića traži prihvatanje dokaza na osnovu pravila 92^{quater}", zavedene na povjerljivoj osnovi 18. decembra 2008., 19. februar 2009.

Odluka u predmetu *Popović i drugi* od 27. marta 2009.

Tužilac protiv Vujadina Popovića, Ljubiše Beare, Drage Nikolića, Ljubomira Borovčanina, Radivoja Miletića, Milana Gvere i Vinka Pandurevića, predmet br. IT-05-88-T, Daljnja odluka po zahtjevu tužilaštva za prihvatanje dokaza u postupku pobijanja i ponovno otvaranje dokaznog postupka, 27. mart 2009. (povjerljivo)

Odluka po žalbi u predmetu *Prlić i drugi* iz novembra 2007.

Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Ćorića i Berislava Pušića, predmet br. IT-04-74-AR73.6, Odluka po žalbama na odluku da se transkript ispitivanja Jadranka Prlića uvrsti u spis, 23. novembar 2007.

Izdvojeno mišljenje sudije Prost

Tužilac protiv Vujadina Popovića, Ljubiše Beare, Drage Nikolića, Ljubomira Borovčanina, Radivoja Miletića, Milana Gvere i Vinka Pandurevića, predmet br. IT-05-88-T, Izdvojeno mišljenje sudije Prost, 10. juni 2010.

Drugostepena presuda po navodima o nepoštovanju suda u predmetu *Rašić*

Tužilac protiv Jelene Rašić, predmet br. IT-98-32/1-R77.2-A, Presuda, 16. novembar 2012.

Drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*

Tužilac protiv Nikole Šainovića, Nebojše Pavkovića, Vladimira Lazarevića i Sretena Lukića, predmet br. IT-05-87-A, Presuda, 23. januar 2014.

Drugostepena presuda po navodima o nepoštovanju suda u predmetu *Šešelji* iz 2010.

U predmetu protiv Vojislava Šešelja, predmet br. IT-03-67-R77.2-A, Presuda, 19. maj 2010. (javna redigovana verzija)

Drugostepena presuda u predmetu *Simić*

Tužilac protiv Blagoja Simića, predmet br. IT-95-9-A, Presuda, 28. novembar 2006.

Drugostepena presuda u predmetu *Stakić*

Tužilac protiv Milomira Stakića, predmet br.

IT-97-24-A, Presuda, 22. mart 2006.

Drugostepena presuda u predmetu <i>Strugar</i>	<i>Tužilac protiv Pavla Strugara</i> , predmet br. IT-01-42-A, Presuda, 17. juli 2008.
Prvostepena presuda u predmetu <i>Strugar</i>	<i>Tužilac protiv Pavla Strugara</i> , predmet br. IT-01-42-T, Presuda, 31. januar 2005.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Tadić</i>	<i>Tužilac protiv Duška Tadića</i> , predmet br. IT-94-1-A, Presuda, 15. juli 1999.
Prvostepena presuda u predmetu <i>Tolimir</i>	<i>Tužilac protiv Zdravka Tolimira</i> , predmet br. IT-05-88/2-T, Presuda, 12. decembar 2012.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Vasiljević</i>	<i>Tužilac protiv Mitra Vasiljevića</i> , predmet br. IT-98-32-A, Presuda, 25. februar 2004.

C. Presude i odluke MKSR-a

Drugostepena presuda u predmetu <i>Akayesu</i>	<i>Tužilac protiv Jean-Paula Akayesua</i> , predmet br. ICTR-96-4-A, Presuda, 1. juni 2001.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Bagilishema</i>	<i>Tužilac protiv Ignacea Bagilisheme</i> , predmet br. ICTR-95-1A-A, Presuda (Obrazloženje), 3. juli 2002.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Bagosora i Nsengiyumva</i>	<i>Théoneste Bagosora i Anatole Nsengiyumva protiv tužioca</i> , predmet br. ICTR-98-41-A, Presuda, 14. decembar 2011.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Bikindi</i>	<i>Simon Bikindi protiv tužioca</i> , predmet br. ICTR-01-72-A, Presuda, 18. mart 2010.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Bizimungu</i>	<i>Augustin Bizimungu protiv tužioca</i> , predmet br. ICTR-00-56B-A, Presuda, 30. juni 2014.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Gacumbitsi</i>	<i>Sylvestre Gacumbitsi protiv tužioca</i> , predmet br. ICTR-2001-64-A, Presuda, 7. juli 2006.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Gatete</i>	<i>Jean-Baptiste Gatete protiv tužioca</i> , predmet br. ICTR-00-61-A, Presuda, 9. oktobar 2012.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Hategekimana</i>	<i>Ildéphonse Hategekimana protiv tužioca</i> , predmet br. ICTR-00-55B-A, Presuda, 8. maj 2012.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Kajelijeli</i>	<i>Juvénal Kajelijeli protiv tužioca</i> , predmet br. ICTR-98-44A-A, Presuda po žalbi, 23. maj 2005.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Kalimanzira</i>	<i>Callixte Kalimanzira protiv tužioca</i> , predmet

	br. ICTR-05-88-A, Presuda, 20. oktobar 2010.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Kambanda</i>	<i>Jean Kambanda protiv tužioca</i> , predmet br. ICTR-97-23-A, Presuda, 19. oktobar 2000.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Kamuhanda</i>	<i>Jean de Dieu Kamuhanda protiv tužioca</i> , predmet br. ICTR-99-54A-A, Presuda, 19. septembar 2005.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Kanyarukiga</i>	<i>Gaspard Kanyarukiga protiv tužioca</i> , predmet br. ICTR-02-78-A, Presuda, 8. maj 2012.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Karemera i Ngirumpatse</i>	<i>Édouard Karemera i Matthieu Ngirumpatse protiv tužioca</i> , predmet br. ICTR-98-44-A, Presuda, 29. septembar 2014.
Odluka u vezi s formalnim primanjem na znanje u predmetu <i>Karemera i drugi</i>	<i>Tužilac protiv Édouarda Karemere, Mathieu Ngirumpatsea i Josepha Nzirorere</i> , predmet br. ICTR-98-44-AR73(C), Odluka po interlokutornoj žalbi tužioca na odluku o formalnom primanju na znanje, 16. juni 2006.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Karera</i>	<i>François Karera protiv tužioca</i> , predmet br. ICTR-01-74-A, Presuda, 2. februar 2009.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Kayishema i Ruzindana</i>	<i>Clément Kayishema i Obed Ruzindana protiv tužioca</i> , predmet br. ICTR-95-1-A, Presuda (Obrazloženje), 1. juni 2001.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Mugenzi i Mugiraneza</i>	<i>Justin Mugenzi i Prosper Mugiraneza protiv tužioca</i> , predmet br. ICTR-99-50-A, Presuda, 4. februar 2013.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Muhimana</i>	<i>Mikaeli Muhimana protiv tužioca</i> , predmet br. ICTR-95-1B-A, Presuda, 27. maj 2007.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Munyakazi</i>	<i>Tužilac protiv Yussufa Munyakazija</i> , predmet br. ICTR-97-36A-A, Presuda, 28. septembar 2011.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Musema</i>	<i>Alfred Musema protiv tužioca</i> , predmet br. ICTR-96-13-A, Presuda po žalbi, 16. novembar 2001.
Prva drugostepena presuda u predmetu <i>Muvunyi</i>	<i>Tharcisse Muvunyi protiv tužioca</i> , predmet br. ICTR-2000-55A-A, Presuda, 29. avgust 2008.
Druga drugostepena presuda u predmetu <i>Muvunyi</i>	<i>Tharcisse Muvunyi protiv tužioca</i> , predmet br. ICTR-2000-55A-A, Presuda, 1. april 2011.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Nahimana i drugi</i>	<i>Ferdinand Nahimana, Jean-Bosco Barayagwiza i Hassan Ngeze protiv tužioca</i> , predmet br. ICTR-99-52-A, Presuda, 28.

novembar 2007.

Drugostepena presuda u predmetu <i>Nchamihigo</i>	<i>Siméon Nchamihigo protiv tužioca</i> , predmet br. ICTR-2001-63-A, Presuda, 18. mart 2010.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Ndahimana</i>	<i>Grégoire Ndahimana protiv tužioca</i> , predmet br. ICTR-01-68-A, Presuda, 16. decembar 2013.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Ndindabahizi</i>	<i>Emmanuel Ndindabahizi protiv tužioca</i> , predmet br. ICTR-01-71-A, Presuda, 16. januar 2007.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Ndindiliyimana i drugi</i>	<i>Augustin Ndindiliyimana, François-Xavier Nzuwonemeye i Innocent Sagahutu protiv tužioca</i> , predmet br. ICTR-00-56-A, Presuda, 11. februar 2014.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Niyitegeka</i>	<i>Eliézer Niyitegeka protiv tužioca</i> , predmet br. ICTR-96-14-A, Presuda, 9. juli 2004.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Nizeyimana</i>	<i>Ildéphonse Nizeyimana protiv tužioca</i> , predmet br. ICTR-00-55C-A, Presuda, 29. septembar 2014.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Ntabakuze</i>	<i>Aloys Ntabakuze protiv tužioca</i> , predmet br. ICTR-98-41A-A, Presuda, 8. maj 2012.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Ntagerura i drugi</i>	<i>Tužilac protiv Andréa Ntagerure, Emmanuela Bagambikija i Samuela Imanishimwea</i> , predmet br. ICTR-99-46-A, Presuda, 7. juli 2006.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Ntakirutimana i Ntakirutimana</i>	<i>Tužilac protiv Elizaphana Ntakirutimane i Gérarda Ntakirutimane</i> , predmeti br. ICTR-96-10-A i ICTR-96-17-A, Presuda, 13. decembar 2004.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Ntawukulilyayo</i>	<i>Dominique Ntawukulilyayo protiv tužioca</i> , predmet br. ICTR-05-82-A, Presuda, 14. decembar 2011.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Nzabonimana</i>	<i>Callixte Nzabonimana protiv tužioca</i> , predmet br. ICTR-98-44D-A, Presuda, 29. septembar 2014.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Renzaho</i>	<i>Tharcisse Renzaho protiv tužioca</i> , predmet br. ICTR-97-31-A, Presuda, 1. april 2011.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Rukundo</i>	<i>Emmanuel Rukundo protiv tužioca</i> , predmet br. ICTR-2001-70-A, Presuda, 20. oktobar 2010.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Rutaganda</i>	<i>Georges Anderson Nderubumwe Rutaganda protiv tužioca</i> , predmet br. ICTR-96-3-A,

Presuda, 26. maj 2003.

Drugostepena presuda u predmetu <i>Semanza</i>	<i>Laurent Semanza protiv tužioca</i> , predmet br. ICTR-97-20-A, Presuda, 20. maj 2005.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Seromba</i>	<i>Tužilac protiv Athanasea Serombe</i> , predmet br. ICTR-2001-66-A, Presuda, 12. mart 2008.
Prvostepena presuda u predmetu <i>Seromba</i>	<i>Tužilac protiv Athanasea Serombe</i> , predmet br. ICTR-2001-66-I, Presuda, 13. decembar 2006.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Setako</i>	<i>Ephrem Setako protiv tužioca</i> , predmet br. ICTR-04-81-A, Presuda, 28. septembar 2011.
Prvostepena presuda u predmetu <i>Setako</i>	<i>Tužilac protiv Ephrema Setakoa</i> , predmet br. ICTR-04-81-T, Presuda i kazna, 25. februar 2010.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Simba</i>	<i>Aloys Simba protiv tužioca</i> , predmet br. ICTR-01-76-A, Presuda, 27. novembar 2007.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Zigiranyirazo</i>	<i>Protais Zigiranyirazo protiv tužioca</i> , predmet br. ICTR-01-73-A, Presuda, 16. novembar 2009.

D. Praksa drugih sudova

1. MSP

Presuda MSP-a o genocidu u Bosni	<i>Case Concerning the Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro)</i> , Judgment, 26. februar 2007.
----------------------------------	--

2. Specijalni sud za Sijera Leone

Drugostepena presuda u predmetu <i>Taylor</i>	<i>Prosecutor v. Charles Ghankay Taylor</i> , predmet br. SCSL-03-01-A, Judgment, 26. septembar 2013.
---	---

3. Specijalni sud za Liban

Odluka u predmetu br. STL-11-01/I	Predmet br. STL-11-01/I, Interlocutory Decision on the Applicable Law: Terrorism,
-----------------------------------	---

Conspiracy, Homicide, Perpetration,
Cumulative Charging, 16. februar 2011.

E. Spisak drugih izvora

1. Međunarodni pravni instrumenti i komentari

Dopunski protokol I	Dopunski protokol uz Ženevske konvencije od 12. avgusta 1949. godine o zaštiti žrtava međunarodnih oružanih sukoba, 8. juni 1977.
Dopunski protokol II	Dopunski protokol uz Ženevske konvencije od 12. avgusta 1949. godine o zaštiti žrtava nemeđunarodnih oružanih sukoba, 8. juni 1977.
Komentar uz Dopunske protokole	Komentar Dopunskih protokola od 8. juna 1977. godine uz Ženevske konvencije od 12. avgusta 1949. godine, Međunarodni komitet Crvenog krsta, 1987.
Ženevska konvencija IV	Ženevska konvencija (IV) o zaštiti građanskih lica za vrijeme rata, 12. avgust 1949.
Konvencija o genocidu	Konvencija o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida, 9. decembar 1948.
Obilježja krivičnih djela MKS-a	ICC-ASP/1/3(part-II-B), 9. septembar 2002.
Međunarodni pakt	Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, 16. decembar 1966.
Statut MKS-a	Rimski statut (A/CONF.183/9), 17. juli 1998.
Uputstvo o formalnim uslovima	Uputstvo o formalnim uslovima za podnošenje žalbe na presudu (IT/201), 7. mart 2002.
Statut	Ažurirani Statut Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju, s izmjenama shodno Rezoluciji Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih nacija 1877 (7. juli 2009.), prvobitna verzija usvojena Rezolucijom Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih nacija 827 (25. maj 1993.)

2. Izbor drugih pravnih izvora

Konvencija o genocidu: <i>Travaux</i>	Hirad Abtahi i Phillippa Webb (ur.), <i>The Genocide Convention: The Travaux</i>
---------------------------------------	--

Préparatoires (2008.)

Henckaerts i Doswald-Beck, *Customary International Humanitarian Law*, tom I

Customary International Humanitarian Law, Volume I: Rules, Jean-Marie Henckaerts i Louise Doswald-Beck (ur.), ICRC, Cambridge University Press, 2005.

3. Izvještaji

Izvještaj Komisije za Darfur

Izvještaj Međunarodne komisije za istragu o Darfuru, podnesen generalnom sekretaru Ujedinjenih nacija, 25. januar 2005.

F. Spisak skraćenih naziva

Razgovor presretnut u 16:22 sati	Presretnuti razgovor Popovića i osobe Y, ¹ u kojem je Popović rekao da je "pos'o odrađen", 17. juli 1995., 16:22 sati (DP P01224a)
Razgovor presretnut u 18:29 sati	Presretnuti razgovor, 13. juli 1995., 18:29 sati (DP P01144a)
Razgovor presretnut u 19:12 sati	Presretnuti razgovor Baševića i osobe Y, 16. juli 1995., 19:12 sati (DP P01199a)
Razgovor presretnut u 08:00 sati	Presretnuti razgovor, 23. juli 1995., 08:00 sati (DP P01309a)
Razgovor presretnut u 08:05 sati	Presretnuti razgovor, 23. juli 1995., 08:05 sati (DP P01310a)
Razgovor presretnut u 09:04 sati	Presretnuti razgovor, 23. juli 1995. (DP P01313a)
Razgovor presretnut u 21:16 sati	Presretnuti razgovor Popovića i Rašića, 16. juli 1995., 21:16 sati (DP P01201a)
Razgovor presretnut u 10:09 sati	Presretnuti razgovor, 13. juli 1995., 10:09 sati (DP P01130a)
Razgovor presretnut u 11:11 sati	Presretnuti razgovor, 16. juli 1995., 11:11 sati (DP P01187a)
Razgovor presretnut u 11:25 sati	Presretnuti razgovor, 13. juli 1995., 11:25 sati (DP 7D2D00642)
Zaključak o informisanju 12. jula	zaključak Pretresnog vijeća da je Miletić bio detaljno informisan o svim događajima i situaciji u Srebrenici čim se 12. jula 1995.

¹ "Osoba Y" u cijelom glosaru označava nepoznatog sagovornika/sagovornike.

vratio u Crnu Rijeku

- Razgovor od 12. jula
razgovor **Popovića**, Svetozara Kosorića i M. Nikolića od 12. jula 1995. o planiranom pogubljenju muškaraca, bosanskih Muslimana, iz Potočara
- Naređenje od 13. jula
Mladićevo naređenje izdato u večernjim satima 13. jula 1995., u kojem je naložio održavanje tajnosti putem sprečavanja ulaska svim nepozvanim licima u zonu izvođenja borbenih dejstava i izdavanja zabrane davanja informacija (Naređenje Glavnog štaba VRS-a u vezi sa sprečavanjem oticanja tajnih vojnih podataka, s otkucanim Mladićevim potpisom, 13. juli 1995. (DP 5DP00035))
- Informativni sastanak od 14. jula
informativni sastanak održan 14. jula 1995. u 15:00 sati u kasarni u preduzeću "Standard" na kojem je **Beara**, kako ga je svjedok PW-104 shvatio, zatražio pomoć od opštine Zvornik u pokopavanju tijela
- Sastanak od 14. jula
sastanak **Popovića**, **Beare** i **Nikolića** održan 14. jula 1995. otprilike u 08:00 sati u kasarni u preduzeću "Standard" u Zvorniku, na kojem se razgovaralo o organizaciji i koordinaciji operacije ubistva
- Razgovor od 14. jula putem radio-veze
razgovor svjedoka PW-168 i Lazara Ristića vođen 14. jula 1995. putem radio-veze
- Sastanak od 15. jula
sastanak **Pandurevića** i **Obrenovića** u podne 15. jula 1995. u kasarni u preduzeću "Standard", na kojem je **Pandurević** obaviješten da su **Beara** i **Popović**, u skladu s Mladićevim naređenjem, doveli veliki broj zarobljenika na područje Zvornika i da vrše njihova pogubljenja
- Izveštaj od 15. jula
Vanredni borbeni izvještaj Zvorničke brigade, s **Pandurevićevim** potpisom, 15. juli 1995. (DP P00329)
- Borbeni izvještaj od 16. jula
Dnevni borbeni izvještaj Glavnog štaba VRS-a, s otkucanim Miletićevim potpisom, 16. juli 1995. (DP P00050)
- Presretnuti razgovor od 16. jula
Presretnuti razgovor, 16. juli 1995., 16:15 sati (DP P01195a) (povjerljivo)
- Presretnuti razgovor od 17. jula
Presretnuti razgovor Golića i Zlatara 1, 17. juli 1995., 12:42 sati (DP P01218a)

Naređenje Glavnog štaba od 17. jula	naređenje Glavnog štaba od 17. jula 1995., s Mladićevim potpisom, upućeno između ostalog, Komandi Drinskog korpusa, u kojem se nalaže da se trojica starješina (Trkulja, Sladojević i Stanković) iz Glavnog štaba VRS-a upute u Komandu Zvorničke pješadijske brigade radi pomoći u objedinjavanju snaga VRS-a i MUP-a, planiranju i koordinaciji borbenih aktivnosti u blokiranju, razbijanju i uništavanju zaostalih muslimanskih snaga u širem rejonu Kamenice i Cerske (Naređenje Glavnog štaba, Objedinjavanje dejstava na razbijanju zaostalih muslimanskih snaga, s Mladićevim potpisom, 17. juli 1995. (DP P00927))
Presretnuti razgovori od 23. jula	odnosi se na Razgovor presretnut u 08:00 sati (Presretnuti razgovor, 23. juli 1995., 08:00 sati (DP P01309a)) i na Razgovor presretnut u 08:05 sati (Presretnuti razgovor, 23. juli 1995., 08:05 sati (DP P01310a))
Presretnuti razgovor od 23. jula 1995. u vezi s koordinacijom	Presretnuti razgovor, 23. juli 1995., 13:59 sati (DP P01315a)
Presretnuti razgovor od 24. jula 1995.	Presretnuti razgovor, 24. juli 1995., 19:24 sati (DP P01327a)
Sporazum od 24. jula 1995.	sporazum predstavnika ABiH i VRS-a kojim je dogovoreno povlačenje civila i pripadnika ABiH iz Žepe
granatiranje od 25. maja	granatiranje Srebrenice koje su snage VRS-a izvršile 25. maja 1995.
Sastanci iz 1999. i 2000.	dva sastanka održana 1999. i 2000. u štabu Zvorničke brigade, na kojima je Miletić apelovao na prisutne da Međunarodnom sudu ne daju nikakve informacije u vezi s događajima u Srebrenici
Izjava iz 2004.	izjava koju je M. Nikolić dao Komisiji Vlade RS-a 17. septembra 2004.
Spisak nestalih iz 2005.	spisak od 7.661 osobe nestale iz Srebrenice u vrijeme njenog pada, koji je sastavilo tužilaštvo (DP P02413)
Spisak preminulih koji je 2009. sastavio MKNL	MKNL-ov spisak lica čiji posmrtni ostaci su ekshumirani iz grobnica vezanih za Srebrenicu i identifikovani (DP P04494 (povjerljivo))
ABiH	Armija Bosne i Hercegovine

Napad	napad usmjeren protiv civilnog stanovništva Srebrenice i Žepe, bosanskih Muslimana
b/h/s	bosanski/hrvatski/srpski jezik
prepirka Beare i Deronjića	prepirka Beare i Deronjića 13. jula 1995. nešto poslije 20:00 sati u prostorijama SDS-a Bratunac u vezi s tim da li zarobljenike treba ubiti u Bratuncu
BiH	Bosna i Hercegovina
Razgovor s Borovčaninom	Razgovor koji je tužilaštvo obavilo s Borovčaninom, 11. i 12. mart 2002. (DP P02853)
prostorije SDS-a Bratunac	kancelarije predsjednika SDS-a Bratunac
Sastanak u prostorijama SDS-a Bratunac	sastanak svjedoka PW-162/Srbislava Davidovića i oficira održan 14. jula 1995. u prostorijama SDS-a Bratunac u vezi s dobavljanjem građevinskih mašina od Ciglane u opštini Bratunac
Referisanje	referisanje o borbenoj gotovosti održano 29. i 30. januara 1995. u Glavnom štabu VRS-a
snage bosanskih Srba	obuhvata snage VRS-a, snage MUP-a i paravojne snage povezane s VRS-om i/ili MUP-om
CJB	centar/centri javne bezbjednosti
CLSS	Služba za jezičke i konferencijske usluge Međunarodnog suda (Conference and Language Service Section)
zajednički član 3	zajednički član 3 Ženevskih konvencija od 12. avgusta 1949.
Zaključak o proceduri u vezi s konvojima	zaključak Pretresnog vijeća da je Miletić bio jedna od ovlaštenih osoba koje su imale ulogu u proceduri odobravanja i obavještanja u vezi s konvojima (i konvojima humanitarne pomoći i konvojima UNPROFOR-a)
Dnevni izvještaji Glavnog štaba	dnevni izvještaji Glavnog štaba VRS-a upućivani Karadžiću
Komisija za Darfur	Međunarodna komisija za istragu o Darfuru, koja je podnijela izvještaj generalnom sekretaru Ujedinjenih nacija

Zaključak o Direktivi br. 7/1	zaključak Pretresnog vijeća da Direktiva br. 7/1 predstavlja nastavak ciljeva definisanih u Direktivi br. 7
Bilježnica dežurnog oficira	Bilježnica dežurnog oficira Zvorničke brigade, 29. maj 1995. – 27. juli 1995. (DP P00377)
ECCC	Vanredna vijeća sudova Kambodže (Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia)
MKS	Međunarodni krivični sud
MSP	Međunarodni sud pravde
MKNL	Međunarodna komisija za nestala lica
MKCK	Međunarodni komitet Crvenog krsta
MKSR	Međunarodni sud za krivično gonjenje osoba odgovornih za genocid i druga teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na teritoriji Ruande i građana Ruande odgovornih za genocid i druga teška kršenja počinjena na teritoriji susjednih država od 1. januara 1994. do 31. decembra 1994. godine
MKSJ	Međunarodni sud za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije od 1991. godine
IKM	istureno komandno mjesto
Dnevnik IKM-a	Dnevnik operativnog dežurnog na Isturenom komandnom mjestu (IKM) Zvorničke brigade, 7. juli – 5. oktobar 1995. (DP P00347)
Knjiga pacijenata stacionara	knjiga pacijenata stacionara Zvorničke brigade
Jancov izvještaj	Dopunjeni rezime forenzičkog dokaznog materijala – Ekshumacija grobnica u vezi sa Srebrenicom – mart 2009., Dušan Janc, 13. mart 2009. (DP P04490)
UZP	udruženi zločinački poduhvat
UZP prisilnog uklanjanja	UZP prisilnog uklanjanja stanovništva, bosanskih Muslimana, iz Srebrenice i Žepe, kako ga je konstatovalo Pretresno vijeće
UZP ubistva	UZP ubistva vojno sposobnih muškaraca, bosanskih Muslimana, iz Srebrenice u julu

Presretnuti razgovor Jokić-Miletić	1995., kako ga je konstatovalo Pretresno vijeće telefonski razgovor Dragana Jokića i Miletića od 14. jula 1995., u kojem je Miletić rekao Jokiću da blokira kolonu (Presretnuti razgovor, 14. juli 1995., 22:27 sati (DP P01166a))
Karadžićeva direktiva	odluka o imenovanju Deronjića za civilnog komesara za opštinu Srpska Srebrenica (Direktiva predsjednika Republike Srpske br. 01-1340/95 (01-1350/95) (DP P00010))
Karadžićev presretnuti razgovor	presretnuti razgovor Karadžića i Deronjića vođen 13. jula 1995. oko 20:00 sati (Presretnuti razgovor, 13. juli 1995., 20:10 sati (DP P01149a))
Karadžićevo naređenje od 9. jula	Karadžićevo naređenje od 9. jula 1995. kojim je napad proširen na zauzimanje grada Srebrenice (Depeša Glavnog štaba VRS-a u vezi s borbenim dejstvima oko Srebrenice upućena Komandi Drinskog korpusa, s Tolimirovim potpisom, 9. juli 1995. (DP P00033, DP P00849))
IKM u Kitovnicama	IKM Zvorničke brigade
ubijanje u Kozluku	pogubljenje više od 1.000 muškaraca u Kozluku 15. jula 1995., kako ga je konstatovalo Pretresno vijeće
zarobljenici iz Milića	deset ranjenih zarobljenika, bosanskih Muslimana, iz bolnice u Milićima
Mladićev novogodišnji govor	Mladićev govor na proslavi Nove godine 1996. (DP 5D01441)
Razgovor M. Nikolić-Nikolić	razgovor M. Nikolića i Nikolića vođen 13. jula 1995. oko 20:30 sati na IKM-u u Kitovnicama, u kojem je M. Nikolić obavijestio Nikolića da će hiljade bosanskih Muslimana koje drže u Bratuncu biti poslani u Zvornik, gdje će biti zatočene i pogubljene
MSF	Ljekari bez granica (Médecins Sans Frontières)
MUP	Ministarstvo unutrašnjih poslova RS-a
NATO	Sjevernoatlantski savez (North Atlantic Treaty Organisation)
Razgovor Nikolić-Obrenović	telefonski razgovor Nikolića i Dragana Obrenovića vođen u večernjim satima 13. jula 1995., u kojem je Nikolić rekao

	Obrenoviću da ga je Popović obavijestio da će veliki broj zarobljenika biti doveden u Zvornik kako bi, u skladu s Mladićevim naređenjem, bili pogubljeni i da je zatražio Nikolićevu pomoć
NIOD-ov izvještaj	izvještaj Nizozemskog instituta za ratnu dokumentaciju
Razgovor Obrenović-Miletić	razgovor Obrenovića i Miletića od 15. jula 1995., u kojem je Miletić odbio Obrenovićev zahtjev da otvori koridor kako bi kolona mogla da prođe kroz odbrambene linije VRS-a
ubijanje na području Pilice	pogubljenje 1.000-2.000 ljudi na području Pilice (Vojna ekonomija Branjevo i Dom kulture u Pilici) 16. jula 1995., kako ga je konstatovalo Pretresno vijeće
PJP	posebne jedinice policije
Popovićevo uputstvo	uputstvo koje je Popović 14. jula 1995. dao Draganu Jokiću, dežurnom oficiru Zvorničke brigade u kasarni u preduzeću "Standard", da ne bilježi informacije o zarobljenim bosanskim Muslimanima i da ne govori o njima putem radio-veze
Razgovor Popović-Nikolić	telefonski poziv koji je Popović 13. jula 1995. između 19:00 i 20:00 sati uputio Nikoliću i u kojem je od njega tražio da izvrši pripreme za dolazak zarobljenika iz Bratunca u Zvornik i rekao da će on s Bearom organizovati prevoz, te da će zarobljenici biti strijeljani po Mladićevom naređenju
Redovni borbeni izvještaji	redovni (dnevni) izvještaji potčinjenih jedinica podnošeni Glavnom štabu VRS-a
Zaključak o izvještavanju	zaključak Pretresnog vijeća da je "[n]akon Karadžićeve posjete Komandi Drinskog korpusa [28. juna 1995.], Glavni štab [...] redovno obavještavao [Karadžića] o borbenoj gotovosti snaga za operaciju Srebrenica"
Razgovor Ristić-svjedok PW-168	razgovor Lazara Ristića i svjedoka PW-168, u kojem je Ristić rekao da mu je Nikolić 15. jula 1995. ponudio nove uniforme za pripadnike 4. bataljona kako bi ih ubijedio da učestvuju u ubijanju u Orahovcu
RS	Republika Srpska

Pravilnik	Pravilnik o postupku i dokazima MKSJ-a
RSK	Republika Srpska Krajina
SBP	Specijalna brigada policije
Schabasov izvještaj	izvještaj vještaka prof. Williama Schabasa "State Policy as an Element of the Crime of Genocide", na koji se upućuje u Nikolićevom završnom podnesku (<i>corrigendum</i> 15. septembar 2009.) (javno), Dodatak D
SFRJ	Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija
SJB	stanica javne bezbjednosti
grobnice vezane za Srebrenicu	prema stanju od marta 2009., Vlada BiH i MKNL pronašli su 73 grobnice u Srebrenici i njenoj okolini: 31 primarnu grobnicu, 37 sekundarnih grobnica i pet grobnica za koje nisu bile dostupne nikakve informacije o tome da li su primarne ili sekundarne; ekshumirane su sve te grobnice, osim jedne
kasarna u preduzeću "Standard"	štab Zvorničke brigade
zastupnik načelnika štaba	naziv korišćen za osobu koja zastupa načelnika Glavnog štaba VRS-a
Izjava o činjenicama	M. Nikolić, Izjava o činjenicama i prihvatanje krivice, 6. maj 2003. (DP C00001)
Izvještaji potčinjenih jedinica	Redovni borbeni izvještaji i vanredni izvještaji potčinjenih jedinica
Memorandum Ewe Tabeau	Interni memorandum Ewe Tabeau upućen Peteru McCloskeyu: Preklapanje vojne evidencije ABiH i tužiočevog spiska nestalih iz Srebrenice iz 2005., 24. juli 2008. (DP 3D00457)
TG-1	Taktička grupa 1
Treći sastanak u hotelu "Fontana"	sastanak predstavnika VRS-a, Nizozemskog bataljona i bosanskih Muslimana okupljenih u Potočarima, održan 12. jula 1995. otprilike u 10:00 sati
Pretnosno vijeće	Pretnosno vijeće II Međunarodnog suda
Međunarodni sud	MKSJ

Prvostepena presuda	<i>Tužilac protiv Vujadina Popovića, Ljubiše Beare, Drage Nikolića, Ljubomira Borovčanina, Radivoja Miletića, Milana Gvere i Vinka Pandurevića, predmet br. IT-05-88-T, Presuda, 10. juni 2010. (povjerljiva i javna redigovana verzija)</i>
Dva vanredna borbena izvještaja	odnosi se na Vanredni borbeni izvještaj Zvorničke brigade, s Pandurevićevim potpisom, 15. juli 1995. (DP P00329) i na Vanredni borbeni izvještaj Zvorničke brigade, s Pandurevićevim potpisom, 18. juli 1995. (DP P00334)
Ukrajinska četa	Ukrajinska četa UNPROFOR-a
UN	Ujedinjene nacije
PJUN	Pritvorska jedinica Ujedinjenih nacija
UNHCR	Visoki komesarijat Ujedinjenih nacija za izbjeglice
UNPROFOR	Zaštitne snage Ujedinjenih nacija
VRS	Vojska Republike Srpske
Naređenje Glavnog štaba VRS-a	naređenje Glavnog štaba VRS-a od 13. jula 1995. proslijeđeno Zvorničkoj brigadi, u kojem se komandantu Drinskog korpusa i komandantima određenih brigada naređuje da podatke o zarobljenim i blokiranim grupama prenose sigurnim sredstvima veze (Naređenje Glavnog štaba VRS-a Drinskom korpusu, s otkucanim potpisom Milana Gvere, 13. juli 1995. (DP P00045))
Zvornička brigada	1. zvornička laka pješadijska brigada VRS-a
Naređenje Komande Zvorničke brigade	telegram Komande Zvorničke brigade od 14. jula, u kojem se 1. bataljonu Zvorničke brigade naređuje da pripremi školu u Kuli za dolazak između 100 i 200 zarobljenika

G. Spisak skraćenica

BT.	broj stranice transkripta pretresa u prvostepenom postupku u predmetu <i>Tužilac protiv Vidoja Blagojevića i Dragana Jokića</i> , predmet br. IT-02-60-T
DP Pxxxxx	dokazni predmet tužilaštva u prvostepenom postupku
DP 1Dxxxxx	dokazni predmet odbrane u prvostepenom postupku za žalioca Vujadina Popovića
DP 2Dxxxxx	dokazni predmet odbrane u prvostepenom postupku za žalioca Ljubišu Bearu
DP 3Dxxxxx	dokazni predmet odbrane u prvostepenom postupku za žalioca Dragu Nikolića
DP 4Dxxxxx	dokazni predmet odbrane u prvostepenom postupku za optuženog Ljubomira Borovčanina
DP 5Dxxxxx	dokazni predmet odbrane u prvostepenom postupku za žalioca Radivoja Miletića
DP 6Dxxxxx	dokazni predmet odbrane u prvostepenom postupku za optuženog Milana Gveru
DP 7Dxxxxx	dokazni predmet odbrane u prvostepenom postupku za žalioca Vinka Pandurevića
KT.	broj stranice transkripta pretresa u prvostepenom postupku u predmetu <i>Krstić, Tužilac protiv Radislava Krstića</i> , predmet br. IT-98-33-T
str.	stranica/stranice
par.	paragraf/paragrafi
T.	broj stranice transkripta pretresa u prvostepenom postupku u ovom predmetu
upor.	uporedi